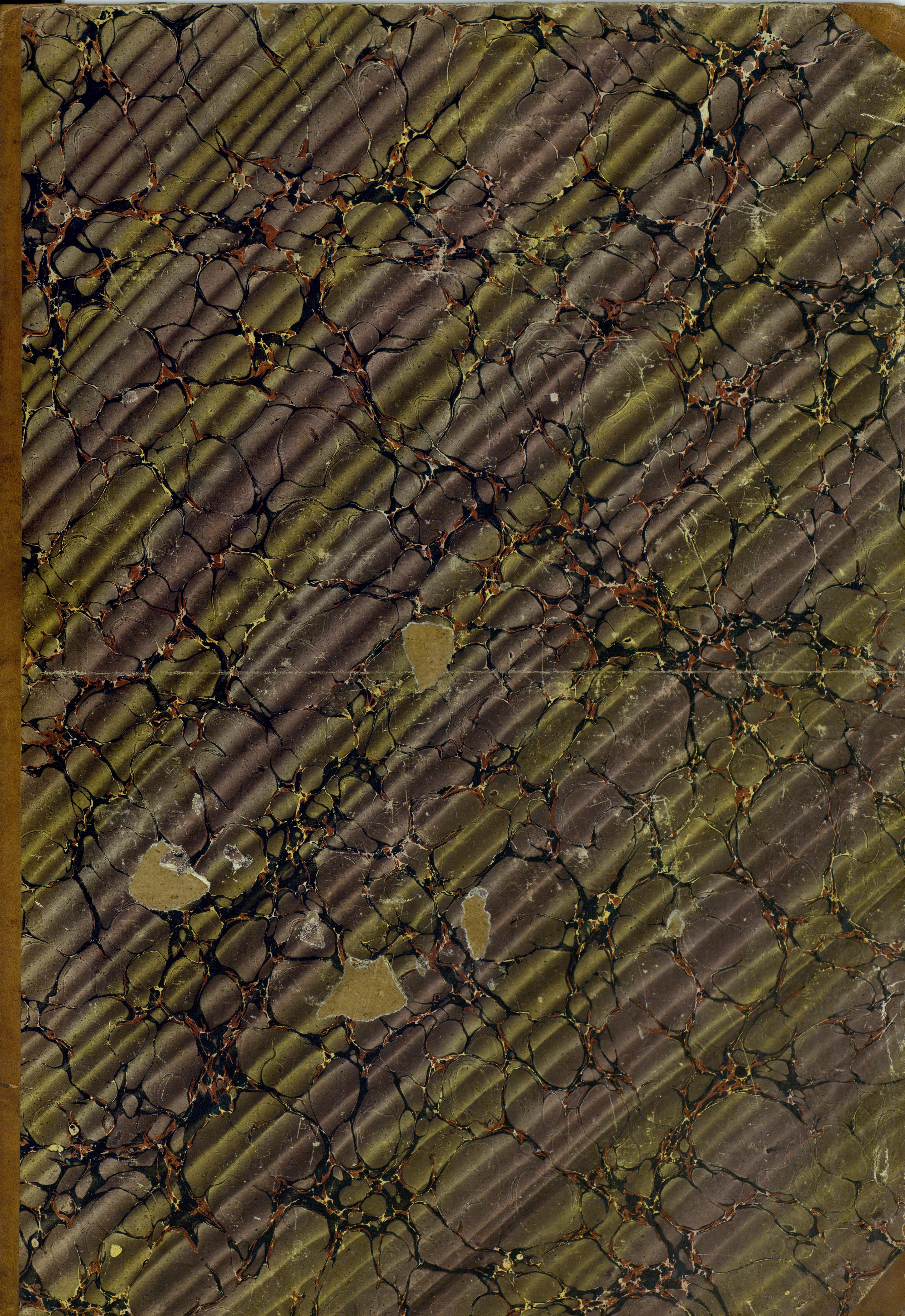

Illustreret Nyhedsblad

Ugentlige Efterretninger

om

Nutidens vigtigste Begivenheder og Personligheder,

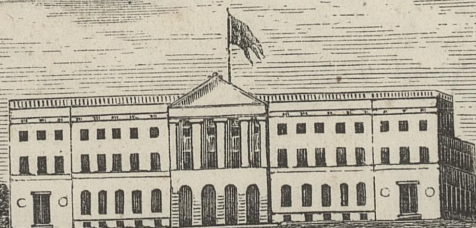
samt

Dagens Nyheder, offentligt og selskabeligt Liv,
Videnskab og Kunst etc.

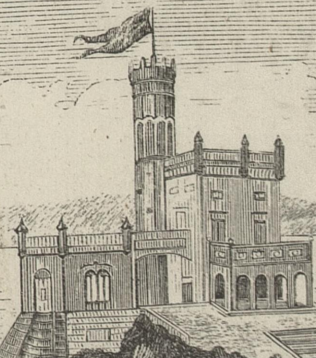
Redigeret af Paul Botten Hansen.

JANUAR TIL DEC. NIENDE BIND.

Christiania
Trykt og forlagt af H. J. Jensen
1860.

H. N. Pepen

Indholdsfortegnelse til niende Bind af Illustreret Nyhedsblad.

Fra Januar til December 1860.

Alphabetisk Sagregister.

Literatur og Kunst.*)

Musik*)

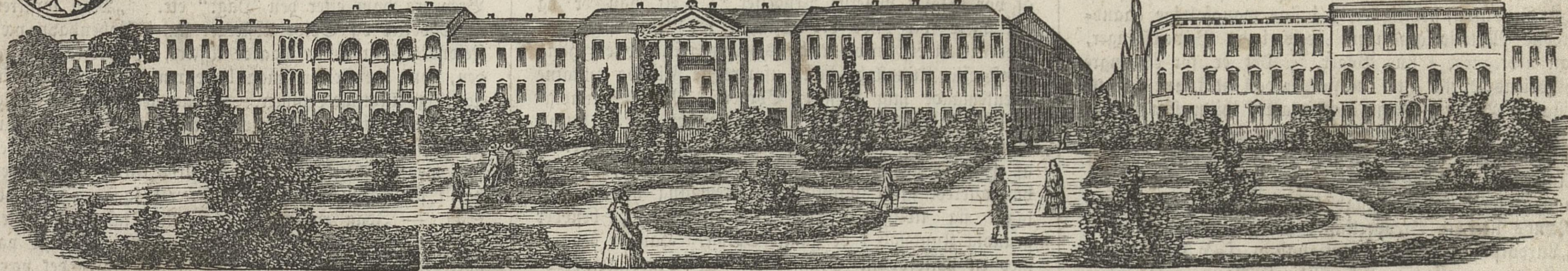
*) Artikler uden Navn eller Mærke ere af Bladets Redaktør P. Botten Hansen.

*) Alle Artikler under denne Rubrik med Undtagelse af den med * betegnede ere meddelte af H. J. Huitfeldt.

Portrætfortegnelse.

Fortegnelse over Forfattere, der i 1860 have leveret Bidrag.

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 1. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 1ste Januar 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

General Paul Hansen Birch.

Det er en gammel Skik at begynde det journalistiske Aar med Ønsket om et glædeligt Nytaar. Ønsket selv er meget let udtalt, og det er ogsaa derfor overflødigt Mange som uddele det; men det er ikke let at lægge Daad dertil og med Hjertets fulde Varme, med Haabets dristige Tilskyndelser at arbeide for virkelig Gjennemførelse deraf til Medmennesters Held. Naar vi derfor her istedetfor det blotte Ønske give Billedet af en Mand, som har lagt Handling til Ord, som har bragt ethvertsomhelst Personlighedens Offer, for at Enhver ikke blot kunde have glædelig Jul, glædeligt Nytaar, men et heelt glædeligt Aar og mange glædelige Aar, da troe vi at finde vore Læseres Bifald og kunne regne paa deres udeelte Interesse for vor korte Meddelelse om denne Mand.*)

Enhver slutter strax hvem Manden er; thi der er i vor Hovedstad neppe noget Velgjørenhedsanliggende, som er fremmet i den sidste Menneskealder, uden at han har været medvirkende deri eller endog Hovedhjulet. En særegen bekvem Anledning til at kaste Blikket paa denne store Velgjørenhedsagent kunde ogsaa synes at frembyde sig derved, at han nu har taget Afsked fra sin Embedsstilling og hans Virksomhed altsaa skulde være afsluttet. Men den Grund er heldigviis dog i Virkeligheden ei tilstede; thi denne Mand, hvorom her er Tale, behøver ingen „offentlig Befatning“ for at have fuldt op at bestille fra den tidligste Morgen til den sildigste Aften. Trænger han end ikke længere til noget Forretningspersonale, vil hans Kontor dog alligevel blive lige mandstærkt; thi der kan anvendes utrolig Styrke til Udførelsen af alle mulige Velgjørenhedsprojekter. Det er tjenende Aander - ofte faldne Aander, vil man sige - som hvert Øieblik staae færdige til at udsendes fra dette Velgjørenheds-Bureau, og som tjene sit Brød ved at løbe Erinde for at Andre kunne faa det. Man finder deriblandt Repræsentanter for alle tre Nordens Folk, Figuranter for en Skandinavisme, der kun har en kosmopolitisk Trøst ved sig, den at det fulde, kjærlige Hjerte Ingen vil opgive som Redningsløs eller Hjælpeløs. Man finder der Halte og Skakke, Drukkenbolte, hvis Ædruelighedsforsætter for tyvende Gang stilles paa Prøve, indbildte Aandsaristokrater, der ere løbne bort fra sin Læst, og hvis forkvaklede Evner atter skal bringes i nyttig Anvendelse, kort den utroligste Ansamling af Subjekter, hvis Forskjellighed i physisk og aandelig Henseende er større end den, der betinges af Raceforskjellen, og som kun have et eneste større Berøringspunkt, nemlig hiin store Velgjørenhedsagents Personlighed, Centrumet for hundrede Traade, der sætter dem alle i eens Gang.

Det er i Sandhed noget Rørende at iagttage denne gamle Mand, der holder Bog over alle disse løbende Aander, som bringe Andre Trøst, medens de selv leve deraf, og som paa Grund af Personlighedens Vægt selv kjører fra Gade til Gade til disse Folk, paa hvem det kjærlige Ord indvirker endnu mere end en Generals Rang, og som ikke kunne modstaa denne elskværdige Personligheds, denne ærværdige Oldings Bøn, hvor det gjælder om en Æresskilling eller at bidrage i et eller andet veldædigt Øiemed. Man faaer der Billedet af en Mand, som kan opgive alle Privatlivets Hensyn og Interesser for et fælles, stort Velgjørenhedsformaal, — et Billede der er saameget mere styrkende og trøstende, som det kun sjelden frembyder sig.

Paul Hansen Birch er født paa Kræmmerbakken i Faabergs Præstegjeld 20de Juli 1788. Faderen, Johan Gottfried Reichenvald, en Tydsker af Fødsel, var dengang Landhandler der, men flyttede senere som saadan til Lesje Præstegjeld, hvor han døde 1806. Moderen, Marie Elisabeth Birch, var en Kjøbmands Datter fra Den Læssø og kommen her op til Norge som Huusbestyrerinde for sin Broder, Generalkrigskommissær Hans Jørgen Birch, som dengang boede paa Biri Glasværk, men senere paa Økern Gaard. Paul Birch kunde være omtrent fem Aar gammel, dengang Faderen flyttede til Lesje; og da hans Forældre befandt sig i trange Kaar, maatte han som opvoxende Dreng nøie sig med den Underviisning, som Almueskolen gav. Lykkeligt var det derfor, at hans nysnævnte Morbroder 1799 tog saavel ham som hans yngre Broder (der nu er Krigskommissær i Arendal) i Huset til sig i Sønners Sted. Han lod dem undervise ved en gammel Tante, der maa have været en meget dygtig Skolemester; thi kun ved at have nydt hendes Underviisning, bleve de allerede Aaret efter optagne paa Krigsskolen. De indtingedes i Kost og Logis for 5 Rdl. Maaneden hos Enkefru Broch, med hvis tre begavede Sønner (nuværende Sø- og Landkrigskommissær J. J. Broch, Krigskommissær Hans Jacob Sparre og Oberst Th. Broch) de gik paa Skole sammen og tilbragte lykkelige, uforglemmelige Dage. Blandt deres Klassekammerater kan nævnes afdøde Statsraad Nic. Krog, endnu levende General Løwzow, Eidsvoldsmanden Kapitain Wasmuth og Kapitain C. J. Bergh paa Hadeland. Krigsskolens daværende Chef (senere Statsraad) Hegermann kaldte de Tolv, som sade i den Klasse, for Spøg „de tolv Vise“. Uagtet Tiden og Omstændighederne snart gjorde Indsigelse mod at dette uhistoriskt store Antal af „Vise“ fuldt ud kom sine Medmennesker til Nytte, kan dog Benævnelsen være betegnende nok for hvor høit hiin sjeldne Mand vurderede disse sine Elevers Evner.

I 1805 blev Birch Fændrik ved det søndenfjeldske Infanteriregiment og Repetent ved det norske Landkadetkorps, 1806 Sekondlieutenant og Lærer ved Regimentets Underofficiersskole paa Frederikshald, hvis Chef Prinds Christian August var. Ved dette Forhold lagdes Spiren til denne Agtelse og Kjærlighed for hiin folkekjære Fyrste, som Birch siden har næret, og som Tiden ikke har kunnet svække, men hvorom han endog fremdeles trolig værner i Folkeopinionen, naarsomhelst Anledning gives. Under ham gjorde da ogsaa Birch Felttoget med paa Rigsgrændsen i 1808 og blev som Premierlieutenant anbetroet Kommandoen over Regimentets Skarpskyttere i Forpostlinien og deeltog med Hæder i adskillige Fægtninger. 10de Juni forefaldt Affæren ved Præstebakke, hvor hele det Knorringske Chor blev taget til Fange, og hvor den unge og kjække Lieutenant Sæther, truffet af en fiendtlig Kugle, segnede ved Birchs Side. Den 4de Septbr. var Birch med i Affæren ved Mossekasen og den 12te ved Berby, hvor de Norske kjæmpede med saadant Held, at Hs. danske Majestæt udnævnte til Dannebrogsriddere samtlige Officierer, ja endog den, som medens Kampen stod paa, var i Frederikshald for at hente Proviant, den, han bragte de hungrige Kjæmpere om Slagaftenen.

At Birch imidlertid ikke blev Dannebrogsridder en bloc, men for Fortjenester, som altid vilde skaffet ham Udmærkelse, sees af den Høiestkommanderendes Begrundelse af Udnævnelsen („Tiden“ 1809, Till. til Nr. 15), hvor det om Birch hedder, at han ved Forpostfægtningen ved Præstebakke, Mossekasen og Berby og i flere andre Affærer, „hvor han var bleven anvendt, havde udmærket sig ved fortrinlig Konduite og Brugbarhed, ved sand Kjækhed og ved en rosværdig Udholdenhed og Aktivitet i de ham anbetroede Expeditioners Udførelse.“ Men i disse Feltog maatte han da ogsaa udholde saadanne Strabadser og lide saa meget Ondt, at hans Helbred derved fik et Knæk, som aldrig siden er forvundet. Efterat han som Følge deraf havde udstaaet en Sygdom, hvori man endog mistvivlede om hans Liv, raadede hans Foresatte ham til at forlade Feltlivet. Af Hensyn til sin svækkede Helbred var det da ogsaa, at han, efter i 1809 at være bleven Adjutant hos Prinds Christian August og Adjoint i Generalstaben, endnu samme Aar trak sig tilbage fra den aktive Krigstjeneste og modtog en ham tilbuden Post som Officier og Lærer ved Landkadetkorpset. I Aaret 1812 og 13 var han ansat ved Opmaalingen og i 1814 var han under Rigsforsamlingen paa Eidsvold tilstede som Adjutant, hvorved han kom i en nærmere Berørelse med Prinds Christian Frederik og fik god Anledning til at følge hine i vort Lands Historie saa mærkelige Begivenheders Gang. Da det store Fredens Værk paa Eidsvold var fuldført, fulgte Krigen med Sverige paa, og skjønt Birch i forrige Felttog havde lidt meget paa sin Helbred, stillede han sig nu atter i de Kjæmpendes Rækker. Han deeltog saaledes i Affæren ved Langenæs, ikke langt fra Onstad Sund, hvor en Pontonbro forsvaredes med Held mod en overlegen Styrke og Artillerilieutenant Hauch faldt. Han var samme Aar bleven Kapitain og Divisionsadjutant, i hvilken Egenskab det var han gjorde Tjeneste under Felttoget. 1815 blev han Major og ledsagede som Adjutant Carl Johan paa hans første Reise til Throndhjem. Han fulgte ogsaa Kongen, da denne besøgte Hædersoldingen Georg Fr. Krogh i hans Bolig, og var Vidne til det gribende Optrin, som dette Møde gav Anledning til. Krogh havde, sagde han, havt den Lykke i sin Tid at tjene under Datidens største Feltherre, Frederik den Store af Preussen; men aldrig havde han ventet at opleve den Tid, da han skulde see under sit Tag Nutidens største Feltherre. Carl Johan svarede: „Hr. General! En Mand, som har tjent sit Land og sin Konge saa længe og saa vel som De, er altid af Kongens nærmeste Paarørende og jeg omfavner i Dem min Fætter.“ Kort efter fik Birch det ærefulde Hværv at overbringe Krogh Serafimerordenen.

I 1816 blev Birch Ridder af Sværdordenen, 1817 Oberstlieutenant, 1820 Oberst og 1821 Generaladjutant. Fra 1817 til 1823 var han ansat i Stockholm som tjenstgjørende Overadjutant for den norske Armee og ledsagede som saadan Carl Johan, da han i 1818 lod sig krone i Throndhjem.

(Forts.)

*) Portræt vil følge med Fortsættelsen af denne biographiske Skizze.

Nogle Breve fra Herman Amberg.

(Meddelte af Cand. mag Ludvig Daae.)

Af alle Norske historiske Lærde i dette Aarhundredes første Tredie deel eller Halvdeel, indtager Justitiarius J. Chr. Berg vel utvivlsomt den øverste Plads, ihvorvel den Maade, hvorpaa han pleiede at meddele Resultaterne af sin overordentlige Flid, af sin udstrakte Forskning, nemlig især i Form af Bemærkninger og Noter til Andres Arbeider, kanske kunde have været heldigere. Foruden i sine udgivne Skrifter har han imidlertid ogsaa andensteds nedlagt en stor Skat af sin dybe Erudition, nemlig deels i sine mangfoldige haandskrevne Materialsamlinger, deels i de Bemærkninger, han nedtegnede i sine Bøger. Det er for en yngre Historiens Dyrker altid en stor Fordeel at kunne benytte historiske Verker i Bergs Exemplarer, thi næsten enhver Feil vil der findes rettet, og mange nye Oplysninger, Henviisninger m. M. anbragte. I de Dage, da slige Ting endnu fandt Kjøbere, foranstaltede man gjerne saadant lærd Efterladenskab (bl. A. Udvalg af deslige Mænds literære Brevvexling,) udtogsviis offentliggjort („Luxdorphiana,“ „Langebekiana“ o. s. v.), men nuomstunder umuliggjør den illiterate Aand, som endog mellem vore Studenter er raadende, Tanken om „Bergiana“ og „Deichmaniana.“*)

Imidlertid maa dog selv i vore for alvorligt Studium saa ugunstige Dage enkelte af Bergs Papirer have mere almindelig Interesse, og mellem disse haaber Meddeleren at kunne regne den Række Breve, tilskrevne Berg, som han nedenfor udtogsviis forelægger Læseren.

Brevenes Forfatter Rektor Herman Amberg var født i Helsingør af en norsk Fader 1754, blev Student 1775, og efter at have indlagt sig nogen literær Fortjeneste (bl. A. ved Deelagtighed i Badens lat. Lexikon) 1787 Femtelektiehører i Christiania, hvor han 1799 blev Overlærer, da Skolen ved Rektor (senere Statsraad) N. Treschows Bestræbelser fik en forandret Organisation. Her forblev han til 1806, da han blev Rektor i Christianssand, hvor han efter 1825 at have taget Afsked døde 1837. Forøvrigt ville vi angaaende denne fortjente Skolemand og efter vore Forholde sjelden lærde Philolog henvise til Prof. Hansteens som Fortale til „Reiseerindringerne“ meddelte Autobiographi, hvor mange interessante Træk til hans vita leveres, ligesom ogsaa disse hans Breve indeholde adskillige Oplysninger om ham.

Amberg var maaskee den af J. Chr. Bergs Lærere, der havde udøvet mest Indflydelse paa ham og allerede i hans Skolegang indgivet ham hiin Lyst til Bogkundskab og literært Studium, der aldrig forlod ham. Herom oplyses vi ogsaa ved Ytringer i den Biographi af den Afdøde, som Sønnen Amtmand F. A. Wessel Berg har skrevet i Dzwonkowskis „Mærkelige Nordmænd.“ At ogsaa senere et venskabeligt Forhold mellem dem fortsattes, ville nedenstaaende Breve bære Vidnesbyrd om. Det første Brev, er af Amberg tilskrevet den lærde Islænder Geheimearchivar Thorkelin, († 1829), men et Fragment meddeles her, da det leverer et interessant Bidrag til Bergs Ungdomshistorie.**) De øvrige ere skrevne til Berg, medens han som Volontær i Rentekammeret i Aarene 1800—1803 opholdt sig i Kjøbenhavn for at tage juridisk Examen, da han havde opgivet sin i nogen Tid nærede Plan at gaae den philologiske Vei. I disse Breve vil den kyndige Læser finde et Sidestykke til den Brevserie af Mag. Benjamin Dass til Suhm, som Nyerup har offentliggjort i sin Biographi af Sidstnævnte; og navnlig ville Kjendere af Christianias ældre Forholde støde paa mange interessante Træk. Som venteligt maa være, findes Adskilligt om den herværende lærde Skole; denne havde, som ovenberørt, nu modtaget en ny Indretning, Faglærere vare traadte istedenfor Lektiehørere, et Skoleraad var oprettet, Skolen havde i den Tid en Stund Ret til at afholde Examen artium selv m. M. Overhoved var meget Nyt i dens Bestyrelse indført. Sjelen i „Skolekommissionen“ i Kjøbenhavn var dengang Hertugen af Augustenborg og Prof. Moldenhawer.

Herman Amberg til Thorkelin.

Christiania den 31te Decbr. 1796.

(Amberg havde ved „sin Ven“ Student J. Chr. Berg tilsendt Thorkelin to gamle Pergamentsbreve med Anmodning om at erholde Forklaring af dem. Berg havde underrettet ham om, at Brevene med Forklaring af ham ere modtagne og med første agende Post skulle blive opsendte. Dernæst skriver han Følgende:)

*) Denne Klage er ingen Phrase. „Norske Samlinger“ skulle nu rimeligviis standse, da de kun have 70 - sytti - norske Abonnenter. „Norske Magasin“ har uagtet sit sjelden lærerige Indhold endnu færre. Saadant charakteriserer sig selv.

**) Meddeleren skylder at oplyse, at dette første Brev er opsendt fra Kjøbenhavn af E. C. Werlauff til nærværende Blads Redaktør. Denne har atter overgivet mig det til Offentliggjørelse.

— — — — Hr. Berg ytrer i de Skrivelser, jeg i Anledning af denne Kommission har havt fra ham, stor Glæde over den Indgang, han derved har været saa lykkelig at vinde til Deres Velbaarenheds ærede Bekjendtskab. Den Forbindtlighed, hvormed han ogsaa for mig udlader sig herover, troer jeg at skylde, at jeg her endnu tager mig den Frihed med nogle Ord at understøtte som mit eget Anliggende hans inderlige Ønske om at forsikres et saa lærerigt Bekjendtskab ogsaa for Fremtiden. Han er en værdig Søn af den værdigste Mand, Hr. Justitsraad og Zahlkasserer Berg her i Christiania. Sønnen var for faa Aar siden en af vor Skoles ypperste Prydelser.*) At han er og end mere vil blive det Samme for Universitetet og Fædrenelandet, derfor ere hans herlige Sindsevner, hans Tørst efter Kundskab, hans ufortrødne Flid og retskafne Tænkemaade mig en sikker Borgen. Med Lovkyndighedens Videnskab, hvori han forbereder sig til latinsk Embedsexamen, forbinder han den alvorligste Studering af Historie og Statistik, især Fædrenelandets, og han har allerede gjort ualmindelig Fremgang heri. Han lagde sig tidligen efter Literærhistorien og besidder grundig Kundskab i de gamle Sprog. Han er begavet med en philosophisk Gransknings- og Skarpsindigheds-aand, der ingen Møie skyer ved Undersøgelser, som have Interesse for ham; og da de af det diplomatiske Fag formedelst deres Forbindelse med vore gamle Loves rigtige Fortolkning høre herhid, saa indseer jeg fra denne Side Grunden til hans Ønske at indlades til Deres Velbaarenheds undervisende Omgang. Jeg er ogsaa forvisset om, han ikke vil blive nogen uskjønsom Lærling eller ørkesløs Beundrer af Deres Velbaarenheds almindelig bekjendte Indsigter. Han vil med Fornøielse gribe enhver Leilighed, hvor han ved noget Slags Tjeneste kunde gjengjælde Dem Deres Fortrolighed. For hans Iver og punktlige Nøiagtighed i at udføre Deres Ønsker og for hans hellige Taushed i, hvad de maatte betroe ham, vil min Forsikring være overflødig, da jeg, saa partisk end hans Sag her kunde synes at være talet, dog ikke frygter for at underkaste alt, hvad jeg har sagt, Deres Velbaarenheds egen strengeste Prøvelse.

Christiania den 31te August 1800.

(Gratulationer m. V. angaaende Bergs Forlovelse. Hilsener fra Treschow, Rosted og Rasmussen.) — „Nu har man det ret travlt her paa Skolen med alle Ting for at forberede sig til Examen,**) der er berammet til 15de Septbr. og skal (volente Deo) blive høitidelig.“

Christiania den 23de Novbr. 1800.

„Her skee forunderlige Ting i disse Dage. Ligesaa ivrigen, (som) man ifjor paa denne Tid arbeidede paa at faa Skroget af Skolebygningen opført for at indvies til de alvorlige Muser, ligesaa ivrigen arbeides der nu paa at faa indrettet den til Bibliothek bestemte Bygning til et Theater for Lüstre og hans af Liniedandsere, Luftspringere og Gjøglere bestaaende talrige Selskab. Hvad den store Skolekommission vil sige hertil, veed jeg ikke. Skoleraadet er ikke blevet forespurgt om Tilladelse, hvilken altsaa maa være given af Stiftamtmanden. Men at dette endnu foraarsager større Adspredelse blandt de Unge end allerede før har havt Sted, er let at begribe. Vor Præsident Petersen reiser idag til Kjøbenhavn, man veed ikke i hvad Ærinde. Nogle mene for at gjøre Forestilling i Henseende til de nærværende haarde Tider. Der skal sidste Fredagsmorges her paa Kirkeporten være funden opslagen en skreven Pro Memoria til vor Øvrighed, hvori den anmodes om at skaffe de mange Gjøglere og unyttige Konstnere (Lüstres Selskab alene bestaar af henved 50***) Personer), som fortære Brødet og Levnetsmidler, som begge ere sjeldne og høist kostbare, af Byen, da man ellers selv vilde søge at drive disse Gjæster ud. De er saa god, kjære Ven, at holde disse sidste Efterretninger hos dem selv eller idetmindste ikkun meddele dem til Deres Fortrolige.“

21de Juni 1801

„Hermed har jeg nu den Fornøielse at sende Dem Stamtavlen over den Lützowske Familie. Den er opsat af Lieut. Dunker ved Hjælp deels af den gamle Generalmajor deels af den anden Svigersøn.“ — „Paa Forslaget om at lade trykke sine Forelæsninger over Passionerne vidste Treschow endnu Intet at svare. Upaatvivleligen vilde det blive en interessant Lekture. Men endeel Adspredelse forskaffer nu Sindsen†) ham,

*) Berg dimitteredes 1792. I de Dage synes egentlige Examenscharakterer ei at være givne i Skolerne; i Protokollerne findes kun en almindelig Bemærkning „Godt Haab“ eller lignende om hver Discipel. Berg er saagodtsom den Eneste, om hvem der i en lang Aarrække i Cathedralskolens Protokol staar „Meget godt Haab.“

**) Nemlig efter Skolens nye Indretning.

***) Min Kone vil vide det rigtigere og paastaar, at Antallet gaar imod det dobbelte. (Ambergs Note.)

†) Rektoratets Enkesæde, hvilket T. ved Fru Herslebs nylige Død havde faaet sig overladt.

og endeel Vidtløftigheder medfører og Skolens sammensatte Bestyrelse, saa at han maaskee ikke endda har saa godt et Otium, som det kunde synes, og som man kunde ønske ham.“ — „Jeg saa af deres Brev til Rosted, hvilken Mængde Feil, De havde uddraget blot i det sidst tilsendte Hefte af topogr. Journal. Ja vor gode Bogtrykker Berg er uforsvarligen skjødesløs i at besørge Tingene fra sin Presse. Rosted forsikrer sig at være uskyldig.

„Det maa dog ikke være saa, at Jørgen Michelet har sat til i Bataljen af 2den April, thi Major Michelet paa Solberg har havt egenhændigt Brev fra ham efter den Dag.“ etc. „Man forsikrer, at Tyverier og Spidsbubstreger skal i Kjøbenhavn være sjeldnere siden denne haarde Affære, et Beviis paa, at den, som De skriver, maa have renset Hovedstaden fra adskillige unyttige Lemmer. I Sammenhæng med de rigtige Anmerkninger, De gjør over Studenternes Enthusiasme, maa jeg ytre min Forundring over Prof. Rahbek, som med den Sindighed, man burde tiltroe hans Alder, har i sin Tilskuer hele Tiden været saa ivrig for den Sag. — Idag rygtes her, at en Staffet skal være kommen med Efterretning at den engelske Embargo paa vore Skibe endelig er hævet.“ „Hvad skulde det være, som nyligen kunde være forefaldet mellem Gamborg og den gamle Baden og kunde have foranlediget denne til den ufordeelagtige Recension af Gamborgs forhen udgivne Moral? Jeg undredes nok over denne Recension i Univ. Journalen, men troede, den var fra en Andens Haand f. Ex. Dr. Bastholms?“ — „Presten B. herfra er nu atter i Kjøbenhavn med Sequents af en Søn og en Datter. Skulde De faa høre, at hans Hoved-Ærinde maaskee var at klage paa høiere Steder over Christiania Skoleraad, saa kan det til Oplysning ikke være overflødigt at fortælle Dem, at Skolens Lærere for nogen Tid siden saae sig beføiede til at opsige saavel Hr. B. som andre Fædre den hidtil nydte frie Underviisning for deres Sønner, fordi disse befandtes særdeles uregjerlige og uflittige. Dette foranledigede Præsten B. til først at tilskrive Skoleraadet et høist uforskammet Brev, som igjen fra os med vore Anmerkninger blev tilstillet Stiftets Direktion, og siden, som der siges, til at reise til Kbhvn.“ Skolens nye Indretning, som troes at medføre Vanskeligheder imod de før sædvanlige Morgen-, Middags- og Aftenbønner og imod den før brugelige Kirkegang, foraarsager overalt her adskillig Forargelse. Læreren i Naturhistorien, Flor, faldt ulykkeligviis paa den Tanke, at naar den almindelige Bededag og Søndagene vare smukke Foraars- eller Sommerdage, kunde de bekvemmest anvendes til botaniske Exkursioner med en eller anden Klasse af Disciplene, men dette kalder Biskoppen i en nylig til os indløben Skrivelse en Uskik, hvilken han forlanger hemmet.“

„Skulde de mærke, at det her nedsendte Dokument kunde være Prof. Abr. Kall til nogen Nytte, torde De maaskee have den Godhed ved den Leilighed at bringe mig i Erindring hos denne Mand, hvis Artighed imod mig ved min Ansættelse som Hører i Christiania (til hvilken Tjeneste at søge, han var den Første, der gav mig Vink), jeg endnu bevarer i friskt Minde.“

28de Febr. 1802.

— — Jeg staar nu allerede paa den Punkt af Livets Bane, at jeg ved at see En og Anden af mine Medvandrende naa Maalet af den, erindres om, hvad der kunde skee med mig selv. I Prof. og Doktor Ranøe*) har jeg mistet en jevnaldrende og den allerførste af mine akademiske Ungdomsvenner. Hans Død har rørt mig særdeles, dog, som det gaar mig, saa gaar det Flere. Min ligeledes næsten jevnaldrende og tidlige Ungdomsven, Justitiarius Bull her, har foruden vort fælles Tab i Ranøe faaet en end mere nærgaaende Sorrig ved sin Svoger Edv. Colbjørnsens Død. Fru Bull især tager sig dette Dødsfald meget nær, ved det hun har været 9 Aar i denne Broders Huus, og derfra blev gift. Ogsaa for deres Søn, som til Høsten ventes at reise til Universitetet, er dette et stort Tab, da han herved vil komme til at savne et andet Hjem og en anden Fader. For sin yngre Broder Christian synes Fru Bull ikke at have saa meget tilovers. Her fra Stedet veed jeg intet Interessant at melde. At vor Bogtrykker Berg er hensovet, veed De formodentlig allerede. Sønnen vedbliver Bogtrykkeriet til Bedste for Enken og Familien. En svensk Fyreverker har givet et Par store Fyreverkerier her i Vinter. Studenterne Franke og Andre give af og til Koncerter for Betaling, og det dramatiske Selskab (hvori jeg ikke er) opfører regelmæssig Skuespil hver anden Uge. Sottiser eller Prøver paa Letsindighed indløbe og imellem. Saaledes vandt f. Ex. Ritmester Elieson, der nu synes at komme i Skuddet igjen, for kort Tid siden 200 Rdlr af Kjøbmand Collett, for at kjøre 14 Mile med een og samme Hest, jeg troer i 5 Timer.

*) † 1801 som Prof. extraord. med. i Kbhvn. Litt. Lex.

Det glæder min Kone og mig særdeles, at vi tør troe Dem gode Hr. Berg ved Sundhed og at lide vel. Vi have i Vinter begge af og til været skrøbelige, jeg af Rheumatismus. Jeg er meget ømfindtlig, ei mod Kulde men ogsaa mod Luft, og da Nervesvækkelse synes at være forbunden hermed, er den daglige Anstrængelse med en flygtig og for en stor Deel ulærvillig Skoleungdom ikke synderlig fordeelagtig for min Helbred. Det falder mig derfor undertiden ind at ønske mig forflyttet til et andet, saakaldet civilt Embede, naar jeg uden nogen videre Examen kunde være skikket dertil, da jeg ved min og min Kones Nøisomhed og tilvante Tarvelighed endog ikke skulde regne paa et Afdrag i Indkomster. Men hvorledes realiseres et saadant Ønske? — —

Jeg henlever gode Vens hengivne
Herman Amberg.

21de Marts 1802.

— — At vor P. *) vil blive Doktor theol., mærker jeg ogsaa Andre have allerede faaet Nys om; min Kollega Dr. Rohde**) f. Ex., til hvem P. siden sin Hjemkomst har henvendt sig med Forespørgsel om et og andet Sted af patres og andre Forfattere, men med saa urigtige Opgivelser af Navne og Titel, at R. ikke synderligen seer sig istand til at fyldestgjøre ham. Rohde troer, at en vis Mand i Kjøbenhavn maa have tjent ham i at diktere ham en Fortegnelse paa de Kilder, han til sin Hensigt maatte bruge, men at P. har optaget Mandens Diktata saa feilagtigen. Imidlertid synes mig, Rohde gaar noget vidt, naar han siger, han tør vove sin Hals paa, at P. ikke engang har kunnet skrive den udkomne Subskriptionsplan til hans Teglverkshistorie, endsige Historien selv, som han tror har Broderen Provst P. til Forfatter. Man gjør ellers en artig Sammenligning mellem P's og B's Nedreise til Kjøbenhavn. Den første, siger man, reiste med Pengepungen, den sidste med Tiggerposen aaben.

Rygtet fortæller som vist, at vor Præsident Etatsraad Petersen søger sin Afsked med Pension, og at Præsident Bull i Christianssand (Broder til Justitiarius B. her) skulde komme i Petersens Plads. Sekretær Jespersen skal da have Lyst, man siger ogsaa Haab, om at blive Præsident i Christianssand; kunde nu ved saadanne og andre Omflytninger aabnes en ny Udsigt for den stakkels Stabel, da saa baade hans Pige og hans Venner her det hjertens gjerne.

Jeg ønsker af Hjertet fremdeles god Taalmodighed til den forestaaende juridiske Examen og til Korrekturen af Hr. P.s Verk. Det sidste Arbeides Kjedsommelighed, især i et Fag, som ikke synderlig interesserer, kjender jeg af mange Aars Erfaring. — — — — Den gode Anders Andersen Grøndalens Pjece er for et Par Blades Skyld (som Gud veed, hvad indeholdt, da jeg aldrig har seet dette Produkt) saa strengt konfiskeret at hver Tøddel ligger under Forsegling hos Politimesteren, og jeg hverken hos Djurendahl***) eller i Bogtrykkeriet eller hos Sorenskriver Aars†) har kunnet erholde den tilkjøbs eller paa anden Maade. Om jeg maaskee ved Vens Ven og ved Løfte om Taushed kunde faa udlokket et Exemplar af Politimester selv, kan jeg ikke endnu sige, men skal gjøre mig Umage derfor. ††)

21te Aug. 1802.

— — Jeg seer af gode Vens behagelige Skrivelse af 3die d. M., at De befinder Dem vel, hvilket særdeles glæder baade mig og min Kone, og at De er meget sysselsat saavel med det Pligtarbeide, den juridiske Examen fordrer, som med Yndlingsstudier i Deres Fædrelands Historie og Økonomi, foruden de Arbeider, De af Venskab paatager Dem med Korrekturen af Andres literære Produkter. — — — —

— — — Var jeg en god Deel yngre, troer jeg, at jeg faldt paa at studere til Examen i et af de til høiere Fakulteter, for om mulig at komme ind i en anden Vei, da det mere og mere forekommer mig, som Skolearbeidet vil blive mig for tungt ved tiltagende Alder. Om dette Sidste har jeg allerede før udladt mig for Dem. Jeg har ogsaa læst deres Betænkning desangaaende i et foregaaende Brev. Imidlertid har

*) Dengang residerende Kapellan her i Byen, blev 1807 som man mener, ved en Feiltagelse af høie Vedkommende titulær Professor, tog 1809 sin Afsked og døde 1834. Hans Broder døde 1812 som Sognepræst til Vang paa Hedemarken.

**) Da Overlærer her, † 1816 som Rektor i Nyborg. Denne Bergenser var en lærd Mand, men tillige en stor Pedant.

***) En Art Boghandler her i de Dage

†) Sorenskriver i Aker; den Første af dette Navn i Norge og Stamfader til den talrige Familie af dette Navn.

††) „Læsendes Aarbog" for 1801 (ved Nyerup og Seidelin) oplyser (Pag. 183), at denne Pjece, der var betitlet „Sendebrev til alle Enropas Atheister, Deister og Phantasiralister (sic)" blev, før den udkom, supprimeret, og Forfatteren, en Bonde, formedelst Udtryk mod Kongen, der skulde have tilladt for stor Skrivefrihed i sine Stater, sat paa Vand og Brød i 4 Dage, hvilken Straf han ogsaa udstod. Der var i Skriftet ivret meget mod Voltaire, Kant og Bastholm.

jeg endnu ikke talet med (Stiftamtmand) Kaas herom, veed heller ikke endnu, hvad jeg beslutter. Om jeg end ikke fik nogen direkt kongelig Bestilling, kunde det være mig det samme, naar kun Forretningerne ved en eller anden Forbindelse med det Offentlige vare bestandige og varige, da jeg saa, naar jeg forstod at paatage mig dem, fik sørge for at vise saadan Konduite, at jeg kunde see mig min Plads forsikret, saalænge jeg selv vilde. Som Konrektor ved en Skole paa forrige Fod kunde jeg vel endnu holde ud, da her er en og anden Dags Pusterum imellem, istedetfor at der ved en Skoleindretning som vor nærværende er et evindeligt Slæb fra Morgen til Aften, ei alene med Information hver Dag, men ogsaa med at holde de specielle Dagbøger og Censur-Registre over hver enkelt Discipel, af hvilke man lover sig, jeg veed ikke hvad, med maanedlige og Kvartalsindretninger over Underviisningens Fremgang og den brugte Methode, med Skoleraads-Affærer etc. etc., hvilket Alt, hvor godt man søger at gjøre det, endda ikke bliver Vedkommende tilpas. Men deels blive Konrektorater sjelden ledige, deels ere vel saadanne, naar de forefalde, allerede bortlovede til Subjekter, om hvis Bekjendtskab med den nyere Pædagogik den store Skolekommission, til hvis Betænkning alle saadanne Ansøgninger formodentlig gaa, er mere forvisset. I hvad Ærinde Sverdrup*) var i Kjøbenhavn, veed jeg ikke. Man mener, han har anbefalet sig til en Konrektorplads, som ventes at vorde ledig i Throndhjem, i hvilken Byes Egn han er fød. Men Throndhjems Skole forestaar jo ogsaa en Reform lig dennes. S. havde en meget lykkelig Tilbagereise. En Kjæreste skal han og have besøgt i Danmark, siger man. Wulfsberg**), som jeg seer, har giftet sig, er endnu ikke, saavidt jeg veed, kommen tilbage, ihvormeget end udentvivl hans Medbroder Hr. P., som formodentlig maa drage i Skyds for ham i hans Fraværelse, længes efter hans Tilbagekomst. Javist, er W. en god Ven af Sverdrup. Hr. P. som jeg før næsten hver Dag, har seet ride eller kjøre neden om os op til Hasle, er nu ikke i lang Tid forekommen mine Øine. Maaskee holder han sig hjemme og arbeider paa Doktor-Disputatsen, om hvilken jeg atter hørte En tale forleden Dag. I den vilde dog Sprogbarbarismer eller Soløcismer klæde værre end i Teglverkshistorien. Han har ellers kjøbt forrige Præsident Petersens (afg. Lars Kaas's) Gaard og allerede solgt sin forrige, som man siger til Prof. Omsen.

Treschows Anthropologi, skal saavidt jeg veed, trykkes i Kbhvn., idetmindste hørte jeg en Dag i Skoleraadet Sverdrup love Treschow at tilskrive Boghandler Brummer og foreslaa ham at paatage sig Forlaget deraf mod et Honorarium. Det var meget at ønske, at en Mand, som De, Hr. Berg, vilde paatage Dem Korrekturen deraf, da det ellers er at befrygte, at Skriftet formedelst T.s just ikke tydelige Haand vil blive vanheldet af Trykfeil. De spurgte forleden engang, om det var sandt, at Treschow skulde giftes igjen, og lagde til, at De ikke troede det, førend De saa det***). Det samme siger Mag. Rosted. Imidlertid, da jeg for et Par Dage siden fik det samme Spørgsmaal paa en Spadseregang af Stiftsprovst Lumholz, lagde denne Mand til som Grund for Spørgsmaalet, „at Tr. for nogen Tid siden havde tilsendt ham en Sundhedsattest til Underskrift, af hvilken der skulde gjøres Brug ved Indskud i den almindelige Enkekasse."

8de Novbr. 1802.

(Berg takkes for sine Arbeider i Top. Journal og Thaarups Magazin). — — Rosted saavelsom jeg har baade formedelst dette Efteraars Hovedexamen og formedelst en Lærerpladses Vakanse ved Dr. Rohdes Forflyttelse og Bortreise, iligemaade formedelst Sverdrups Sygdom (hvilke Hindringer dog alle lykkeligviis fra i Dag af, da Rohdes Eftermand Meier†) begynder at læse, ere hævede) havt saa liden Tid til privat Syssel, at vi ikke have kunnet betjene os, saameget som vi ønske, af det Tilsendte. Jeg vil ellers ikke dølge, at Mag. Rosted strax, da jeg fortalte ham om det historiske Bidrag af Dem i Thaarups Magasin angaaende Hammer By, studsede ligesom noget over, at De har villet berøve deres norske Pleiedatter „Topographisk Journal" denne Hjælp til hendes fuldkomnere Udstyr. — — Idag reiser Konrektor Bloch til Throndhjem over Land. — — Nu skal Stabel være traadt i Underhandling med vor skrøbelige Byskriver Arbin om at afstaa ham sit Embede. Den ligesaa skrøbelige Adam Steen skal bruges til Mægler i denne Sag. Men man siger, at Arbin skruer Fordringerne saa høit op, at Stabel seer

*) Den senere Professor, som da var Overlærer hersteds.

**) Dengang Prest her. Siden Archivar ved Statsraadsafdel. i Stockholm. † 1849.

***) Tr. havde nemlig for en Tid siden, som bekjendt, ladet sig separere fra sin anden Kone.

†) Senere udnævnt til (første) Biskop over Als og Ærø, men kort derpaa døde han 1818. Denne brave Thrønder var overmaade heldig og afholdt som Lærer.

sig beføiet til at tage det i Betænkning. (Af de i Afstaaelse fordrede 4000 Rdlr. skal Stabel have budet 3000 Rdlr. Saa kræver Arbin desuden 2—300 Rdlr. aarl. Pension; men saa vil han derimod forsikre Stabel et Embede paa 1000 Rdlr. aarlig.)

Kaas stillede da vor By og Bragnes sig overmaade brilliant ved; og nu eie vi paa 10de Dag vor nye Stiftamtmand, Grev Moltke, som Alle ogsaa rose meget for hans Borgersind saavelsom for Arbeidsomhed. Han var neppe ankommen i Løverdags 8 Dage om Aftenen, førend det saakaldte Skoleraad (!) efter Forslag af Professor Treschow som Rector, in corpore Søndags-Eftermiddag gjorde Opvartning hos ham. Men naar jeg undtager Treschow, som han tilforn, jeg veed ikke hvorfra, kjendte, og Sverdrup, paa hvem han ved det, som tilfældigviis blev talet om tilstedeværende Throndhjemmere, blev gjort opmærksom, og med hvilke tvende han da talede lidt om ganske private Ting, spurgte han ikke Nogen af os andre, hvem vi vare, og der blev ikke hørt et Ord om Skole, Skolekommission, Hertug o. s. v. Om heraf kan drages nogen foruroligende Forbetydning for vor forandrede Kathedralskoles tilkommende Lustre, vil Tiden vel snart lære. Moltke har ladet vedkomm. Departement vide, at han om Mandagen selv agter at sidde i Stiftsretten, om Tirsdagen i Raadstuen og om Onsdagen i Fattigkommissionerne. Hans Ankomst var ganske stille og uventet i Aftensmørket, og adskillige, der, som man sagde, havde belavet sig paa at reise ham i Møde, bleve fixerede.

Hr. Ven taler om Prof. F. A. Wolffs kritiske Arbeider over Ciceros Taler. Det overordentlige Held, som ledsager denne lærde Mands Undersøgelser, lader os formodentligen vente flere saadanne Resultater. Senest har han med saadant Hensyn udgivet Ciceronis, quae vulgo fertur, oratio pro M. Marcello, hvilken jeg vilde bede Hr. Ven sende mig med næste Leilighed. — — —

Prof. Treschow har Held til at faa gjort sig sit Embede her alt mindre og mindre byrdefuldt. Nu er han bleven fritagen for at undervise i Anthropologi i de 2 nederste af Skolens 3 Klasser, hvilket er paalagt Rohdes Eftermand Meyer foruden hans Religion, Moral og Hebraisk. Herved vinder Treschow især om Sommeren den Behagelighed, at han omtrent hver Dag kan reise til Sindsen Kl. 10 Form. og blive der i Ro til næste Morgen Kl. 7—8. Ingen misunder denne værdige Mand saadan Lettelse; man ønskede kun, at han ved den Lyst og Drift, som han føler til at bruge sit lærde Talent, befandt sig paa et Sted, hvor flere literære Apparater og en ordentlig Boghandel havdes nærmere, hvorved han kunde opmuntres til oftere at vise sig som den, han unegtelig er, en af vore grundigste og bedste Skribenter. Det saakaldte Skoleraad, saa lidet det ellers betyder, tager Skolens Bestyrelse paa sig, hvoraf altsaa næsten Intet paahviler Rektor i Særdeleshed, og hvorved Treschows Otium altsaa forøges. Foruden de Meninger, han i Skoleraadet ytrer, og af hvilke den store Kommission altid faar Afskrift, skriver han ogsaa Prof. Moldenhawer undertiden nogle drøie Breve til, saasom i Anledning af de 7 Timers befalede daglige Skolesidden for Børn og disses Overvældelse med de mange Underviisningsgjenstande m. M., og med al den Anseelse og Superioritet, Kommissionen søger at give sig, synes den dog at bære en beskeden Agtelse for ham. De veed maaske, at den Berømmelse, hvormed Treschows Tale i Anledn. af 2den April nyligen er anmeldt i Berlings Avis, deriveres fra gamle Baden. Men kjender jeg B. ret, saa har hans Hensigt hermed ligesaa meget været at rive Dagens vindige Deklamatorer ned som at opløfte Treschow. Min Kone og jeg passerede for nogle Dage siden en Aften hos Prof. Tr., hvis nuværende Frue er min Kones gamle Veninde. Der var ingen andre end Jfr. Devegge, og tilfældigviis kom Konrektor Bloch*) Fruen diverterede os med sit Spil paa et nyt Fortepiano, som Tr. har ladet forskrive lige fra London, og som koster ham i vore Penge 185 Daler. De havde før jeg kom, udladt sig for min Kone med, at de agtede at leve meget stille og indskrænket. — —

9de Januar 1803.

— — — —

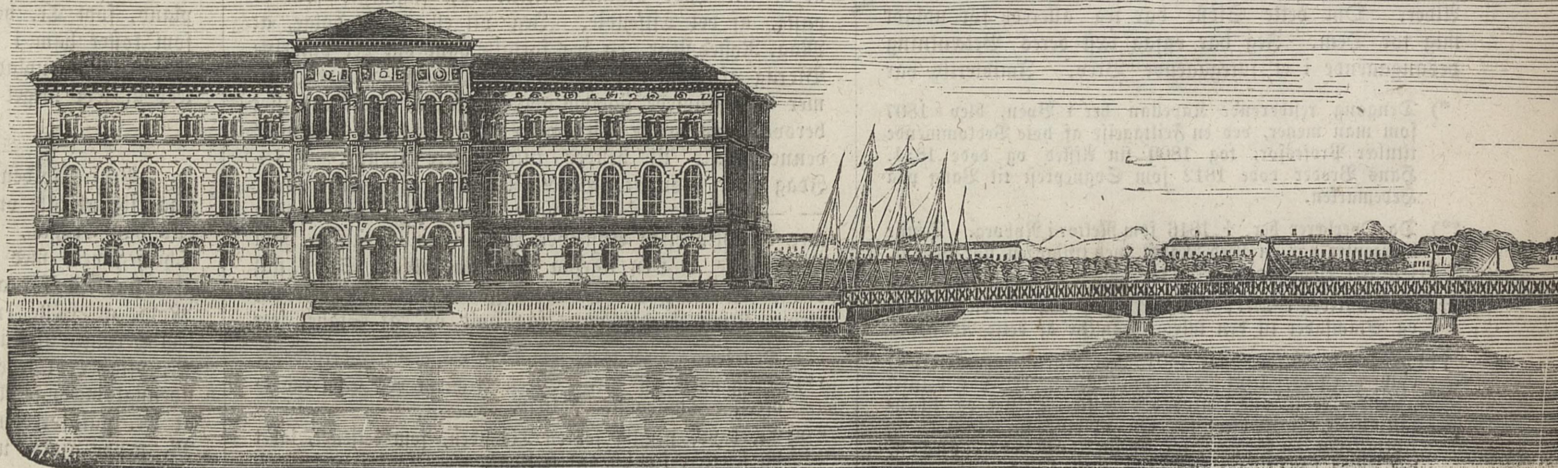
Prof. Moldenhawer maa udentvivl tro det at anstaa sig at tale om fortjente Mænd i en anden Tone, end han bruger, naar han korresponderer med dem. Thi jeg veed med Vished, at han i sine Breve ret gjør sig Flid for at smigre Treschow. Overalt synes Mold. at spille en besynderlig kunstig Maskerade mellem Hertugen af Augustenborg og Treschow. Tr. skriver M. ofte de drøieste Ting til ang. Skolekommissionens uhensigtsmæssige Anordninger, udentvivl i den Hensigt, at M. skal forebringe dem for Hertugen. Dette tør M. neppe gjøre, uden som De skriver, paa sin Maade

*) Korektor i Throndhjem. Denne bekjendte Literat (Niels Hofman Sevel Bloch) døde i Kjøbenhavn som titulær Professor 1829.

Parti af Akershuus nedre Fæstning (med den nye Skolebygning) efter Tegning af v. Hanno

med halve Ord og har paa den anden Side ligesaa lidet Mod til at fortolke det hertugelige Hjertes Udtømmelser for Treschow, og bliver saaledes en lige utro Referent for begge sine Kommittenter. Jeg undte ret Hr. Pavels*) de Hug, han k af Frechland i Politivennen. Jeg kan ikke negte, at jeg for endeel Aar siden fattede Fordom mod ham efter en Præken, han som ganske ung Student holdt her i Tugthuset over Børneopdragelsen, et Emne en saadan Kig in die Welt neppe burde have fordristet sig til at røre ved. — Man havde her sagt, at den 28de Nov. havde Sagen angaaende det hertugelige Patronats-Kollegium eller Overkonsistoriet skullet afgjøres, og endnu er Alting blevet ved det Gamle? Rygtet begyndte for nogen Tid siden at mumle om, at Kaas nu snart skulde tiltræde Præsidentskabet i Kancelliet, der vil blive ledigt ved Moltkes Fragang og Indlemmelse i Statsraadet i Reventlows Sted. Det skal have sin fuldkomne Rigtighed, at den unge Falsen**) er forlovet med den endnu ukonfirmerede Jomfru Anne Munch.

*) Den bekjendte Biskop i Bergen. Var da Præst i Kjøbenhavn.
**) Senere Justitiarius C. M. Falsen.

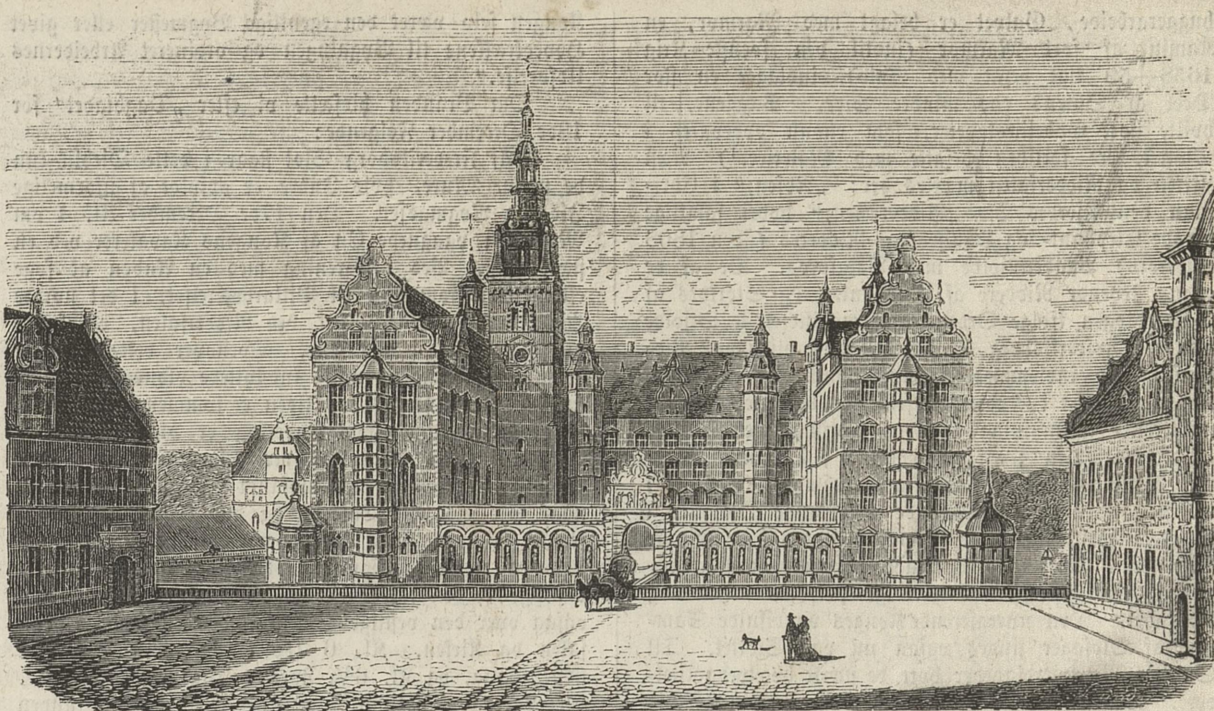
Den nye Skeppsholmsbro i Stock

Som Frier til det andet Snees tusinde Daler angiver man Lieutenant Jonathan A., men derfor har jeg endnu ikke den Vished. Tak for den tilsendte Wolfske Udgave af (Cicero) pro Marcello. Jeg veed ei, hvorledes, men mig synes, at den ikke svarer til den om Udgiveren opvakte store Forventning. Jeg finder heller ikke Wolffs latinske Stiil saa let og behagelig at læse, som jeg formodede. Dog jeg har jo endnu kun læst den een Gang. — Den Idee at oversætte en Udlændings Statistik over vort Fædreland, forekom ogsaa mig besynderlig. Den gode W. har rigtignok mange Jern i Ilden og intet Under, at det han egentlig er sat til at smede paa, derover bliver brændt. Nylig løb han endog sin Fader ind i hans Forretninger ved et Anskrig i Intell. Sedl. over forbudet Krohold. Ligeledes har han længe anmeldt sig som Kommissionær for mange af Kjøbenhavns Boghandlere. Imidlertid klager han jammerlig over, at han om Onsdagen og ellers næsten ingen Tilhørere har i Kirken; men ved saadanne Klager betænker han og de ham lignende Ordensbrødre ikke, at de selv ere Skyld deri. De forlange, at man skal opofre sin Tid og medbringe Andagt til det, der maaske neppe er en Frugt af de faa rolige og ædrue Dieblikkes Eftertanke, som levnes dem fra deres fjasende og støiende om just ikke svirende og doblende Selskaber. Og imidlertid misunde de den ringere Mand Livets Fornøielser og fordre, at han skal slæbe sig ihjel, medens de sky Arbeide. W. sagde til mig forleden reent ud, at han attraar at komme herfra (og ventelig for sin Kones Skyld) at komme til Danmark. Jeg kjender og den, som ønsker ham megen Lykke til at sætte denne Plan i Verk, thi vor nye Religionslærer Meyer har betroet mig, at han da agter at søge og haaber at skulle faa Trediepræstens Embede her forbundet med sit Overlærerembede ved Skolen.

Mag. Rosted, som nyligen er tilbagekommen fra en Feriereise til Provst Lassen i Gran paa Hadeland, har bedet mig venskabeligst at hilse Dem.

De nye Bygningsarbeider paa Akershuus.

Efterat den til Besigtelse af de under Akershuus Fæstning henhørende Bygninger nedsatte Kommission under 29de Mai 1856 havde indgivet sin Beretning om disses Tilstand, hvoraf det fremgik, „at flere af disse Bygninger m. v. vare i en saa brøstfældig Tilstand at de - uanseet, at mange af dem tillige ere uhensigtsmæssige for det Brug, hvortil de for Tiden afbenyttes, - ere kasasable, og at som Følge heraf de Midler, som for Fremtiden maatte blive anvendte til deres Vedligeholdelse, ville være bortkastede", - blev en Regulerings-Kommission nedsat for at udarbeide Plan for den fremtidige Bebyggelse af Akershuus Fæstnings Grund.

Frederiksborgs Slot, seet fra Slotsgaarden.

I Erkjendelsen af den store Mangel paa Lokaler i alle Retninger, der fandt Sted ved denne Armeens Hovedstation, bevilgede Storthinget i 1857 for indeværende Budgettermin en Sum af 90,000 Spd. til Opførelse af nye Bygninger, og er af disse til Dato allerede opført og taget i Brug en Skolebygning; endvidere ere 2de Laboratoriebygninger og en Artilleri-Depotbygning bragte under Tag, ligesom en Fængselsbygning samt en ny Artilleristald er paabegyndt og antages færdig i Aaret 1860. Den ovennævnte Skolebygning er 80 Alen lang, 22 til 24 Alen bred, 3 Etager, og indeholder Kontorer for Kommandanten og Ingenieur-Brigaden, Høiskole, Retslokale, Lokale for Artilleri- og Kavalleri- og Infanteri-Underofficiersskolen m. v. Uagtet saaledes et stort Savn ved denne Bygnings Opførelse er afhjulpet, saa staar der dog endnu meget tilbage at udføre, forinden selv de tarveligste Krav paa Lokaler i de forskjellige Retninger kan ansees nogenledes fyldestgjorte, og forinden dette skeer, kan man vel ikke vente at see borttaget de mange for Ildssikkerheden farlige Træbygninger, som findes paa Akershuus Fæstning. En Begyndelse i denne Henseende er imidlertid gjort ved Nedrivelsen af den gamle saakaldte Statssekretæriats-Gaard samt den afdøde Expeditionssekretair Ruge i sin Tid tilhørende Gaard paa den nedre Fæstning.

Vi haabe, efterhaanden som de under Arbeide værende Bygninger blive færdige, at kunne meddele vore Læsere Tegninger af dem med Forklaring om deres Bestemmelse.

Frederiksborgs Slot.

Den Efterretning, som vi modtoge i forrige Uge om at denne stolte danske Kongeborg ved Ildsvaade den 17de December er bleven forvandlet til en Ruin, har ogsaa her i Landet vakt almindelig Deeltagelse, ja hos Mange levende Sorg. Dette synes ogsaa at være Tilfældet i Broderriget. Saasnart Budskabet om Ulykken gjennem Telegrafen var naaet til Stockholm, udtalte Hs. Majestæt Kong Carl øieblikkelig sin Deeltagelse derover i et Telegram til sin kongelige Broder Frederik den Syvende. — Frederiksborgs Slots Brand var ikke alene for Frændefolket et Tab, der maa regnes for en stor Nationalulykke, men ogsaa Kunsthistorien har derved lidt betydelige Skaar, idet flere fortrinlige, historisk mærkelige Malerier og andre Kunstgjenstande, trods Mængden af det Reddede, dog ere gaaet tabte. Vi give nedenfor en Beskrivelse over Slottet efter Etatsraad Traps statistiske Værk over Danmark, tillige-med en kort Beretning om Branden:

„Frederiksborg Slot er bygget paa 3 ved Broer forenede Holme i den lille Sø, der benævnes efter Slottet, i nederlandsk Stiil, af røde Muursteen med Sandsteens Vinkler og Baand. Hovedbygningen stiger umiddelbart op af Vandet i 3 Længder, forenede paa den fjerde Side ved et nu tillukket, tidligere aabent Galleri, er 4 Etager høi foruden Kjælderne, tækket med Kobber og rigt udstyret med Billedhuggerarbeide. Porttaarnet, det saakaldte Kancelli, den hidtilværende Amtmandsbolig, den saakaldte Staldskriverlængde og det saakaldte Audientshuus med Møntporten ligge paa den anden, og Staldene samt tvende lave runde Taarne paa den tredie Slotsholm. Slottet har med de 2 sidstnævnte ialt 11 Taarne, af hvilken tvende, Porttaarnet og Klokketaarnet, er af betydelig Høide, 4 Borggaarde, 4 hvælvede Broer og 6 alfare Porte. Slotskirken, i det egentlige Slot, er tillige Sognekirke saavel for Hillerød Kjøbstad som for det saakaldte Slotssogn; den er bygget i Renaissancens ædleste Stiil, er overordentlig riig og pragtfuld smykket med massive Sølvprydelser paa Alter og Prædikestol, med talrige Marmorsøiler, kostbare Olie- og Glasmalerier, samt fast overflødig Forgyldning. Ovenover Kirken er Riddersalen, 77 Alen lang og 21 Alen bred, men kun 10 Alen høi. Loftet er heelt igjennem prydet med i stor Detail udført, stærkt koloreret og forgyldt Billed-

(med det nye Nationalmusæum tilvenstre).

huggerarbeide, Gulvet er belagt med Marmor, en Kamin af sort Marmor (indtil den svenske Krig 1658—59 rigt besat med Sølv), indtager en stor Deel af Salens ene mindre Side. Væggene, til hvilke høre Gobelinstapeter, som endnu opbevares i Slottet, ere fortiden besatte med Malerier.[1]) Næst Kirken og Riddersalen mærkes her: „Rosen," i Christian den Fjerdes Tid „Ridderstuen," hvori samtlige afdøde Elephant- og Dannebrogs-Ridderes (siden 1808 Storkors) Vaabenskjolde med Valgsprog. De af de endnu levende Riddere af Elephanten og Storkors af Dannebrogen ifølge Ordensstatuterne indsendte Skjolde hænge i Frederiksborg Slotskirke, men blive ved Riddernes Død indlemmede i hiin Samling. Endvidere Konseilgemakket i Audientshuset, der har modtaget sin nuværende Udsmykning af Kong Christian den Femte; „Valdemarssalen"; „Throngemakket"; Dronning Caroline Mathildes med rigt Stukkatur udsmykkede Kabinet[2]) m. fl. Foruden en Mængde værdifulde Malerier i Slottets forskjellige store Gemakker findes i de mindre Værelser i 3die og 4de Etage ophængt et Portraitgalleri over historisk mærkværdige Personer i Ind- og Udlandet. Den nuregjerende Konges værdifulde Samling af Oldsager findes ogsaa nu paa Slottet. Til Slottets Mærkværdigheder høre de stærke hvælvede Kjældere. Omendskjønt paa alle Sider omgivne med Vand ere de dog næsten uden Fugtighed.[3])

„Dronningøen," i Slotssøen i Form af et Fæstningsværk, og et andet nylig anlagt lille Haveanlæg staae i umiddelbar Forbindelse med Slottets Hovedbygning, det første ved en Bro. I nogen Afstand n. o. for Slottet paa den anden Side af Søen ligger den egentlige Slotshave i gammel fransk Stiil med Alleer og Terrasser. Nord for Slottet i større Udstrækning ligger „Indelukket" og „Lille Dyrehave," sidstnævnte med flere skovomkrandsede i den nuregjerende Konges Tid igjen udgravede Søer, hvoromkring smukke Anlæg. Paa en skovbevoxet Landtunge mellem to af disse Smaasøer ligger „Badstuen," den ældste Bygning ved Frederiksborg opført af Frederik den Anden og nu under Restauration til dens oprindelige Form.

Friderick then anden goed och from
hans naade gjorde thette bytthe
At hyllersholm under kronen kom
oc herlof til Skougkloster flitthe.
MDLX.

Denne Indskrift, som findes indhugget i Steen over Porten mellem den store Slotsgaard og Karousselgaarden, minder om Mageskiftet af 1ste Juli 1560, hvorved Frederik den Anden erholdt Hillerødsholm og Græsegaard med en stor Deel Bøndergods i Bytte af Herluf Trolle for Skovkloster og en Part af sammes Gods.[4]) Strax efter dette Bytte opførte Kongen, tildeels af Muursteen fra Dronningholm, Ebbelholt Kloster og Gurre Slot, det ældre Frederiksborg, omtrent hvor det nuværende ligger, 3 Etager høit med 2 Taarne og flere Udbygninger. Af disse sidste staae endnu de tvende runde Taarne, der bære Frederik den Andens Valgsprog og Aarstallet 1562. De øvrige Bygninger bleve næsten uden Undtagelser nedrevne, da Christian den Fjerde paatog sig at opbygge sit Fødested[5]) endnu mere stort og pragtfuldt og opføre den stolte Borg, som endnu staaer.[6]) Opbygningen skete i Aarene fra 1602 til 1608, og efter Alt hvad man kan slutte har Kongen selv været den egentlige Bygmester eller givet Hovedtrækkene til Bygningen og ordineret Arbeidernes Udførelse."

Om Branden hidsætte vi efter „Dagbladet" for 18de December Følgende:

„Af Frederiksborg Slot staar i dette Dieblik kun de nøgne Mure, hvis Indre er opfyldt af uformelige Ild- og Røgmasser. Den 17de December Kl. 4 om Morgenen vaagnede En af Kongens Kavalerer ved en stærk Røg. Ved i Forening med en Anden at søge efter Ilden kom han til Billardværelset, i det nordre Hjørnes 3die Etage, tæt ved Riddersalen, og fandt allerede Loftet i lys Lue. Ovenover dette Værelse befandt sig Kongens nylig indflyttede oldnordiske Samling, og det antages, at Ilden er kommen fra en nylig der opsat Kamin, hvis Underlag er blevet gjennembrændt. Kl. 4¼ gjordes der Allarm i Byen; men Sprøiterne, som hurtigt indfandt sig, mægtede ikke at naae Slottets høie Tinder, og nu begyndte man at frygte. Snart sloge Luerne ud af Vinduerne, og i Løbet af nogle faa Timer havde Ilden grebet saa vidt om sig, at den rasede ikke blot over Hovedfløiene, men ogsaa over den vestlige Sidefløi, der rummer Riddersalen og Kirken. Kl. 6 lød Kirkeklokkens Slag for sidste Gang, og Kl. 6¾ styrtede Taarnets Spiir ned. Det varede en Stund, inden Ilden naaede den anden Sidefløi, og her saavelsom i Kirken, der i lang Tid beskyttedes ved sine Hvælvinger, var der endnu Leilighed til at redde Noget af Inventariet. Saaledes er det store Sølvservice, Betydeligt af Malerisamlingen og en stor Deel antike Meubler reddede, ligesom det lykkedes fra Kirken at bortbære Sølvalteret, Sølvstagerne og Prædikestolen. Kirken syntes, som sagt, en Tidlang at ville holde sig, og man arbeidede med vidunderligt Mod og Anstrængelse for at redde den; men Kl. 12 brast Hvælvingerne, der for en Deel styrtede ned i Kirken og begrov flere Mennesker under deres Ruiner. Fire ere indbragte paa Hospitalet, tildeels med lidet Haab om Redning; desuden savnes Een. Dette var egentlig Slutningskatastrophen. Ilden havde grebet Alt, hvad den kunde naae, og indenfor de gjennembrudte Mure fuldender den nu kun sit Værk. Kongen, der først sent forlod Slottet, viste under den hele rædsomme Begivenhed stor Fatning; han var selv med overalt og opfordrede idelig til ikke at sætte Menneskeliv i Vove. Kl. 3 forlod Hs. Majestæt Ruinerne af sin Yndlingsresidents; dyb Sorg stod præget i hans Aasyn."

[1]) Tvende andre Prydelser for Salen „Musikanterstolen" over Indgangen, hvilende paa Søiler og med kostbar Indlægning, samt „Skjenken" af Ibenholt og Sølv, med sølvforgyldte Pokaler og Drikkekar, findes ikke mere.

[2]) Paa en Rude findes her af Dronningens egen Haand den med Hensyn til hendes senere Historie mærkelige Indskrift: O keep me innocent, make others great.

[3]) I en af disse opbevares en udstoppet tigerhaaret Hest af dansk Race, der i Christian V Tid løb fra Kjøbenhavn til Frederiksborg i 43 Minutter. Dens Eier Overstaldmester Haxthausen vandt derved et Væddemaal fra den ved sit Skrift om Danmark bekjendte engelske Gesandt Molesworth.

[4]) Frederik II maa ansees som den, der har gjort Begyndelsen til at samle det nordostlige Sjælland til eet stort sluttet Gods under Kronen, hvilken dog alt før ham eiede den største Deel af det Gods, der i denne Egn havde tilhørt Esrom og Ebbelholt Klostre. Foruden ovennævnte Mageskifte erhvervede han paa lige Maade i Aarene 1558—62 Hovedgaarden Faurholm i Bytte af Peder Oxe for Tølløse Hovedgaard og By samt noget Strøgods; Ellinge Hovedgaard med Tilliggende paa Halsnæs i Bytte af Væbneren Lauritz Iffuersen mod 7 Gaarde i Kallundborg Lehn, af hvilke Gaarden Katholm senere oprettedes; Torup Hovedgaard med Tilliggende, ligeledes paa Halsnæs, i Bytte af Væbneren Niels Trolle mod Braade Gaard (nu Holsteinborg) i Flakkebjerg Herred.

[5]) Sagnet fortæller, at Dronningen blev overfaldet af Fødselssmerter paa en Spadseretour og nedkom under en Tornebusk, der siden flyttedes til en liden Holm (nu indtaget under Amtmandens Have) tæt ved den saakaldte „røde Bro."

[6]) Hertil kan dog tilføies, „i sine væsentlige ydre Omrids." Slottet havde i Kong Christians Tid saavel indvendig som udvendig en Rigdom af Forziring, som der nu kun paa enkelte Steder paa Slottet findes Spor af. Meget er udslettet af Tiden, men Meget er ogsaa gaaet til Fredensborg og Hirschholm.

Jernbroen mellem Kirke- og Skibsholmerne i Stockholm.

Efter det svenske Tidsskrift for Bygningskunst og Ingeniørvidenskab meddele vi en Tegning af ovennævnte Bro, som, naar den engang bliver færdig, vil blive en Prydelse for Hovedstaden. Allerede i Aaret 1840 var man betænkt paa, istedenfor den nuværende vanzirende Flaadebro at bygge en ny og Stockholm mere værdig Bro. Den udmærkede Arkitekt Chievitz fik ogsaa tilligemed Hr. Hallstrøm det Hverv at indkomme med Tegninger og Forslag til den nye Bro, der da bestemtes til at opføres af Støbejern med 9 Hvælv, 8 Bropiller og tvende Landfæster samt 600 Fod lang. Den var beregnet at koste 350,000 Rdr. Rm. Dette Forslag bifaldtes af Hs. Majestæt, men Udførelsen deraf maatte naturligvis udsættes, indtil Stænderne havde bevilget de dertil fornødne Midler, hvilket først skede paa Rigsdagen i Aarene 1856—58. Imidlertid havde man gjort den Erfaring, at Broer af Jernplader blive baade lettere og billigere, hvorfor man endelig bestemte sig for en Bro af valset Jern med 4 Bropiller, 2 Landfæster og en Længde af 550 Fod. Motala Verksted paatog sig Ombygningen for en Sum af 186,000 Rdr. Rm., hvortil Jernet beregnedes at veie 7,741 Centner eller omtrent blot Halvparten af hvad en Bro af Støbejern vilde have vejet. Adskilligt af Underbygningsarbejdet er allerede færdigt, saasom Nedramning af Pæle, Nedsænkning af Stenkister m. m., saa at man tror at kunne faa den hele Bro færdig til Høsten næste Aar (1860). Den vil i fuld Stand komme til at danne et smukt Forbindelsesled mellem Kirkeholmen og Nationalmusæet samt Skibsholmen med dens mere ved sin maleriske Beliggenhed end ved sin arkitektoniske Skjønhed udmærkede Bygninger.

(Stockh. Illustr Tidn.)

Madame Recamier.

(Af Guizot).

I.

Barnlig Kjærlighed er ikke sjelden; heller ikke er den tilbøielig til at fortabe sig i Glemsel, dette uædle Middel mod Hjertets Lidelser, naar Døden borttager denne Gjenstand. Den er en af de Følelser, der ligge i vor Tilværelses Væsen, ikke bero paa vort frie Valg, og hvem Gud synes at have skjænket Bestandighedens skjønne Egenskab, ligesom for stadig at holde os i Minde, at vore Gjerninger ere ubestandige, medens det alene er hans, der ikke omskiftes. En saadan barnlig Kjærlighed har bevirket Udgivelsen af „Souvenirs et Correspondence de Madame Recamier," idet Madame Recamiers Niece, den nuværende Madame Lenormant, der fra sit femte Aar var hende i Datters Sted og levede sammen med hende til hendes Død, inderlig har ønsket, at den Afdødes Minde skulde omfattes med den samme Beundring og varme Hengivenhed af Andre, som hun selv stedse følte for hende.

Det er næsten ligesaa skjønt at vække en saa inderlig, øm og trofast Hengivenhed, som at nære den. Om dette Træk stod alene, vilde det være nok til at give denne Bog et sjeldent Præg og en levende Interesse, men der møder paa hvert Blad et end mere eiendommeligt Træk. Denne lidenskabelige Beundring, denne uafbrudte Hengivenhed, denne bestandige Tiltrækningskraft, som hendes Selskab, hendes Konversation, hendes Venskab havde, betegnede ikke alene hendes Forhold til Adoptivdatteren og til hendes Nærmeste, men til alle dem, der kom i Berørelse med hende og lærte hende at kjende, Kvinder som Mænd, Udlændinge som Indlændige, Fyrster som Borgerlige, Fromme som Verdsligsindede, Philosopher som Kunstnere, Modstandere som Tilhængere af hendes Ideer, ja, hvad end mere var, hendes Rivaler i Hjertesanliggender næsten ligesaameget som deres Følelsers Gjenstand.

Om dette Idol vil jeg handle og kalde tilbage i Erindringen hendes fornemste og saare forskjellige Tilbedere. Denne omgivende Skare kan alene give en ret Forestilling om hendes Ynde og hendes Indflydelse.

Madame Recamier gjorde sin Indtrædelse i Verden i en sørgelig og vanskelig Tidsalder. Dengang var Magten i Direktoriets Hænder — hos Folk, der hørte Konventet til, efterat Konventets Tid var forbi, der vare Republikanere uden Ære, berygtede, blaserede og korrupte Revolutionsmænd, der manglede baade Indsigt til at handle og Resignation til at lide, der udelukkende beskjæftigede sig med sin egen Skjæbne, der følte sig givne Døden i Vold og vare beredte til at gjøre Alt for at kunne faa leve nogle Dage, begaa Ladheder eller Forbrydelser, styrte sig i Krig eller slutte Fred, der vare begjærlige efter Rigdom og Nydelser, havesyge, ødsle og tøilesløse, og forestillede sig, at de ved at tage Skafottet bort, ved en cynisk laisser-aller i sin Færd, og Festligheder, der i fornødent Fald kunde afbrydes ved Voldsgjerninger, kunde afholde det gjenopstaaende Frankrige fra at kræve Regnskab for deres Skjændsel og for den Fremtid, de beredte det. Revolutionens Forstyrrelser og Farer havde bragt Madame Recamiers Familie i Berørelse med flere af Tidens indflydelsesrige Mænd. Barrére kom i hendes Forældres Hus; hun var undertiden i Barras's Selskaber. Hendes Niece lader det med Føie være sig magtpaaliggende at bemærke, „at hun var ganske fremmed for Direktoriets Verden, fornemmelig for de Kvinder, som vare dens Heltinder." For en ophøiet, fiin og ædel Natur som hendes, var det allerede nok, at Omstændighederne tvang hende til at være sammen med Mænd fra den Tid.

Til Held for hende traadte Andre dengang ud paa Scenen; andre Grupper dannede sig igjen i Hjertet af Frankrige, som endnu sukkede under en uværdig Regjering, men ikke længer var udsat for afskyelige Myrderier. Bonaparte og hans Omgivelser, hans Familie og Vaabenbrødre kom til Magten under Ordenens Fane. Proskriberede af enhver Samfundsklasse og fra enhver Tid, Adelige og Borgerlige, Præster og Lægfolk, Emigranter og Konstitutionelle fra 1789 vendte lidt efter lidt tilbage til sit Fædreland og sin Stilling. Midt i et Samfund, der af al Magt stræbte at gjenvinde Regelmæssighed, Ro og Sømmelighed var det, at Madame Recamier i en Alder af knapt tyve Aar, og allerede berømt ved sin Skjønhed, skulde leve og glimre.

I hendes Nieces Fortælling træffe vi hende først sammen med denne nye Verdens Helt og Herre. „Den 10de December 1797 gav Direktoriet en Triumph-Fest til Ære for Italiens Overvinder. Denne Fest fandt Sted paa den store aabne Plads i Palais Luxembourg. Her var opreist et Alter og en Frihedsgudindens Statue; ved Foden af dette Symbol stod de fem Direktorer iførte romersk Kostume. Ministrene Ambassadørerne og alle Slags Embedsmænd sade omkring paa Bænke, der vare opstillede i amphitheatralsk Orden; bag dem var der udstoppede Bænke for indbudne Personer, Vinduerne i hele Bygningens Façade vare besatte med Tilskuere; Pladsen, Haven og alle de tilstødende Gader vare opfyldte. Madame Recamier tog med sin Moder Plads paa de Bænke,

der vare de Indbudne forbeholdte. Hun havde aldrig seet General Bonaparte, men hun delte den almindelige Begeistring for ham og følte sig levende bevæget ved den Hædersglorie, der omgav den unge Kriger. Han viste sig; han var dengang endnu meget mager, og hans Ansigt havde et overordentlig tiltrækkende Præg af Storhed og Fasthed. Han var omgivet af Generaler og Adjutanter. Udenrigsministeren, Talleyrand, holdt en Tale til ham, som han besvarede med nogle korte, simple og kraftige Ord, der bleve modtagne med levende Bifald. Fra den Plads, hvor Madame Recamier stod, kunde hun ikke skjelne Bonapartes Træk; en meget naturlig Nysgjerrighed lod hende ønske at see dem. Hun benyttede sig af et Øieblik, da Barras i en længere Tale besvarede Generalens Ord, til at reise sig for at betragte denne. Ved denne Bevægelse, der lod hele hendes Person tilsyne, vendtes Alles Øine mod hende, og en lang Bifaldsmumlen hilste hende. Dette undgik ikke Napoleons Opmærksomhed: han vendte heftig sit Hoved mod det Punkt, hvor den offentlige Opmærksomhed hendroges, for at see, hvad det var for Noget, der kunde bringe denne Skare, hvis Helt han var, til at glemme hans Nærværelse. Han saae da en ung Dame, klædt i Hvidt, og sendte hende et Blik saa skarpt, at hun ikke kunde udholde det; hun skyndte sig at sætte sig ned.

Hun var ikke bestemt til kun at være udsat for raske Bevægelser og skarpe Blik fra Bonaparternes, ja selv fra Napoleons Side; Lucien Bonaparte var Indenrigsminister; aandrig, dristig, vellystig, deklamatorisk, „alt hos ham var beregnet paa Effekt; hans Klædedragt var søgt, ikke smagfuld; hans Sprog var svulstigt; hans hele Person indbildsk." Madame Recamiers Skjønhed fortryllede ham.

Simon Olaus Wolff,

Der er neppe Nogen, som har gjennemgaaet en Skole, uden at han kjender dette Navn, eller idetmindste fra Læsebogen et Digt, hvorunder det findes. Der gives vel hellvr ikke Mange, som have været i et rigtigt godt gammeldags Lag, - de Ældre forstode ganske anderledes end vi at forene Livsnydelsen med Patriotismen - uden at de med Andagt have istemt hans Nordmandssang. Wolff har saaledes, skjønt ingen betydelig Poet, dog i Forhold til Samtiden og den Virkning, hans Digtning hos denne har havt, en ikke ringe Betydning.

Han er født i Snaasens Præstegjeld 1796. Faderen, Frederik Christian Wolff, var dengang resid. Kapellan der, men blev senere (1809) Sognepræst til Graven i Bergens Stift, hvor han døde 5te Juni 1815. Moderen, Henrikke Christiane Molde, levede som Enke indtil 1832, da hun døde paa Gaarden Store Graven i Hardanger.

Wolffs Barnoom faldt, som han selv fortæller, under Krigsaarene 1807-1814, „da Dyrtid og Pengereduktioner ikke tillod hans Fader, der sad i et middelmaadigt Sognekald, at holde Sønnen i Skole, og først ved Faderens Død i 1816 opnaaede han ved en Slægtnings Hjælp at blive optaget i 4de Klasse af Bergens Latinskole, hvor han, hvad Skolepenge, Bøger og Klæder angik, underholdt sig ved Informationer. Herfra blev han, efter 2 Aars Skolegang, (1818) demitteret til Universitetet, dertil understøttet ved Private i Bergen."

„Ved Universitetet maatte han ligeledes, deels for sin egen, deels for sin yngre Broders Skyld, vedblive at informere, saa at dette meget forsinkede hans Examens-Læsning, indtil en Mand, med hvis Børn han i flere Aar havde læst, forstrakte ham med et Laan for at soutinere, indtil han fik absolveret Embedsexamenen, hvilket endelig lykkedes ham i Aaret 1825." Han erholdt til denne Examen ligesom til Examen artium Charakteren Haud illaudabilis, medens han derimod til Andenexamen havde faaet Laud.

Hvad der ved Siden af Informationerne forsinkede Wolff i hans Examenslæsning var hans „Dyrkelse af Muserne." Som ung Student var han begyndt at skrive Vers, og i det æsthetiske Ugeblad „Hermoder", der begyndte i 1821, blev han derfor snart en af de flittigere Medarbeidere. Foruden forskjellige Digte, leverede han allerede i 2den Aargang en national Fortælling „Hardangerne" og en Skildring af en Thelemarksvandring i Sommeren 1822. For Datidens Læsere maatte disse Skildringer have noget særdeles Lokkende; thi man førtes ind i vore Afdale, med deres særegne, dengang ubekjendte Skikke, og indviedes endog i mange af de folkelige Udtryksmaader og Betegnelser. Det var noget Nyt for Læseren og ligesaa ukjendt som hvad der forekommer i mange Reiseskildringer fra de fjerneste Lande. Og man slugte dem ogsaa som noget Nyt, uagtet der hverken var Tale om en virkelig idealistisk Reproduktion af det givne nationale Stof eller en naturtro Optegning. Men det var dog i hvert Fald Skildringer, som vakte Interessen for det Nationale, om end mest fra Stoffets Side, og som derfor indtage en Plads i Kulturudviklingen, og at senere Skildringer, grundede paa et solidere Studium af det Nationale i Sprog og Tænkesæt, ganske have fordunklet disse Skizzer, vil ikke kunne ganske berøve dem den Betydning, de som literære Foreteelser have.

Det var en gylden Tid med Hensyn til Befordringer, dengang Wolff blev Kandidat, og han kunde derfor endnu samme Aar (1825) søge og faae Moes Præstekald i øvre Thelemarken. Dette Kald var vistnok ikke stort, dets Folkemængde var ringe og overhovedet fattig, og de Reiser, som maatte foretages, saa besværlige, at endog den unge Præst snart fandt sin Helbred derved svækket. Men det var dog ialfald en Befordring, som Nutidens nyskabte theologiske Kandidater forgjæves vilde ønske sig. Paa Grund af Kaldets ringe Indtægter - og da han havde Gjæld fra Studenteraarene at afbetale - fandt han sig foranlediget til at tage Elever i Huset til Underviisning og Opdragelse. Af samme Aarsag søgte han, skjønt elsket og afholdt i sin Menighed, ogsaa saa snart som muligt at blive forflyttet. Dette lykkedes imidlertid først i 1833, idet han under 12te Septbr. blev udnævnt til Sognepræst til Urskoug paa nedre Romerike. Men hellerikke dette Kald behagede ham, og 22de Febr. 1840 fik han Saude Kald i Thelemarken, hvor han forblev til sin Død den 10de Decbr. f. A.

Wolff efterlader sig Hustru, Karen Marthea Gløersen (f. 1805), og en Søn, der er Lærer ved Hvideseids Seminarium. I den senere Tid var hans Helbred betydelig svækket, og derfor ansøgte han ogsaa forrige Aar Departementet om en personel Kapellan. Men imidlertid vare hans Aandsevner ikke sløvede, og uagtet han selv følte, at han ikke længere stod i Rapport til Nutidens Aandsliv, bevarede han dog Interesse for literære Sysler og underhandlede kort før sin Død med os om Optagelsen i vort Blad af en Afhandling, som han var isærd med at affatte.

Uagtet den store Anerkjendelse Wolff engang nød som Digter, var han dog ingenlunde vugget ind i Selvforgudelsens gyldne Digterdrømme. Da han blev anmodet om at give sit Portræt og Digte til det nys udkomne Digteralbum, frabad han sig endog at komme med i dette udsøgte Digterselskab. Han havde øiensynligen begrebet de forandrede Tiders Krav, og indsaa, at hans Digtning ikke var den, som Tidens forandrede Opfatning krævede. En stræng, men skjønsom Kritik havde ført ham til denne Indsigt. I 1833 udgav Wolff første Hefte af en „Samling af poetiske Forsøg," bestaaende i Optryk deels af Digte fra Hermoder, deels fra den af M. C. Hansen redigerede „Norske Huusven," hvortil Wolff ogsaa havde ydet sine Bidrag. Heftet blev af en streng, men grundig Kritiker haardt medtaget i „Vidar", og dette var vistnok Grunden til, at der ikke udkom noget 2det Hefte, som skulde indeholdt „hidtil utrykte Arbeider, hvoriblandt længere sammenhængende Digte, Sagn og beskrivende Idyller og Naturscener fra Norges Fjeldbygder, hvilke han haabede, med Hensyn paa Ideen, vilde interessere det læsende Publikum ialmindelighed mere end Digtene i 1ste Hefte." En særegen Mangel paa poetisk Selvkritik fik Wolff Anledning til at lægge for Dagen ved dette Hefte. Han havde endt sine Thelemarksskizzer i „Hermoder" med Sangen „Hvor herligt er mit Fødeland", der siden er bleven et af de mest yndede Digte i vor patriotiske Lyrik, men da han erfarede, at Flere togè Anstød af den poetiske Hyperbol i Digtets sidste Vers: „Om Kloden rokkes end, dets Fjelde skal Stormen dog ei kunne fælde", indførte han i sine „Forsøg" en Omskrivning deraf, hvorved Verset, parodisk nok, kom til at hede:

„Om Kloden rokkes **lidt**, o. s. v.

Det behøves naturligviis ikke her at siges, at den, der kan foretage slige „Rettelser" er skikket til naarsomhelst at sættes i kritisk Umyndighedstilstand. — Dog, en saadan officiel Kjendelse behøvedes ikke. Wolff trak sig efter Udgivelsen af hine Forsøg ganske ud af de aktive Poeters Række. Ialfald er det ikke os bekjendt, at han efter Udgivelsen af dem og en samtidig Novelle i „Bien" har leveret Noget af æsthetisk Indhold, inden han i 1854 i dette Blad gav en Skildring af et fire Dages Ophold i Tinn. Den Oversættelse af Tegnérs „Axel", som udkom i 1854, var kun et Aftryk af de „poetiske Forsøg" og havde desuden endog fra først af været indført i et Ugeblad.

Matthias Bille Kjørboe.

(Vi vare just i Begreb med at samle Materialier lil en Nekrolog over afdøde Stiftamtmand Kjørboe, da Christianssands Stiftsavis i et Tillæg Nr. 88 bragte en Biographi der synligen var forfattet af en Mand, som nøie kjendte den Afdøde, og som indeholdt udførligere Efterretninger, end hvad vi ellers vilde have kunnet tilveiebringe. Men derved havde den ogsaa faaet et Omfang, der vakte Betænkelighed hos os ved at gjengive den istedetfor vort Eget, og ved synderlig at beklippes vilde den lide formeget. Vi have nu alligevel besluttet os til, efter nærmere Overveielse og da Rummet tillader det, at give denne Biographi heel og holden for at den kan haves bevaret paa et lettere tilgængeligt Sted, end i en Provindsavis. Dette troer vi saamegetmere at kunne, som vist kun yderst faae af vore Læsere holde denne Avis, hvori den er fremkommen og intet af vore Dagblade har optaget den.)

Stiftamtmand Matthias Bille Kjørboe, Søn af daværende Foged Andreas Kjørboe og Hustro Karen Marie Benedicte Bille, blev født paa Moss den 28de April 1794. I Begyndelse af dette Aarhundrede blev hans Fader ansat som Sorenskriver i Vestre Robygdelaget og tog Bolig paa Gaarden Klev, hvor flere Aar af Drengens lykkelige Barndom henrandt i Omgang med kjærlige Søstre, veiledet af en forstandig Fader og under en ædel, fiint dannet Moders ømme Pleie og omhyggelige Underviisning. Her nedlagdes Spiren til det Retsind, den Virksomhed, Kjærlighed og Opofrelse som i sjelden Grad udgjorde Grundtrækket i hans hele efterfølgende Liv. — Noget over 10 Aar gammel indsattes han i Christianssands Latinskole, og om end enkelte Disciple overgik ham ved extraordinære Evner, udmærkede han sig frem for Alle ved uafbrudt Flid og Opmærksomhed, og ved de aarlige Examina var der ingen, som stod bedre end han. Ligesom han ved Sjelens Reenhed, ved sit sædelige og exemplariske Forhold baade i og udenfor Skolen og ved sin sjeldne Velvillie vandt sine Meddisciples Kjærlighed, saa blev han ogsaa alle Lærernes Yndling; han gik Skolen igjennem uden en Irettesættelse, og den hæderlige Rector Amberg, der havde været Lærer igjennem et langt Liv, erklærede, efterat K. havde forladt Skolen, at aldrig havde nogen Discipel saaledes i enhver Henseende tilfredsstillet ham.

Efter i 6 Aar at have nydt Underviisning i Skolen, forlod han den i Aaret 1811 udrustet med grundige Kundskaber, og tog Examen artium med bedste Character ved Kjøbenhavns Universitet, hvor han ogsaa fortsatte sine Studier, indtil han tog juridisk Examen 1815. Den samme Flid og Arbeidsomhed, der havde udmærket ham i Skolen, fortsattes ved Universitetet, hvor han udvidede sine Kundskaber ikke blot i hans egentlige Fag, i juridisk og statsøkonomisk Retning, men ogsaa i forskjellige Videnskabsgrene, saa at han — uden at være nogen lærd Videnskabsmand — dog besad gode Kundskaber næsten i alle Retninger. Og ligesom hans Kundskabsforraad udvidedes under Opholdet ved Kjøbenhavns Universitet, saa uddannedes under daglig Omgang med intelligente Familier, der stode i Slægtskabsforhold til hans Moder, den Nobelhed og Fiinhed i Characteren, som var ham medfødt og som gjorde ham saa agtet og elsket hans hele Liv igjennem.

Efterat have fuldendt det akademiske Cursus, opholdt han sig omtrent et Aar i sit Hjem og arbeidede da paa sin Faders Sorenskrivercontor; derefter assisterede han nogen Tid sin Svoger, Byskriver Willoch, i dennes da meget udbredte Sagførerforretninger, indtil han i 1817 erholdt kongelig Bestalling som Underretsprocurator. Hans Samvittighedsfuldhed, Arbeidsomhed, Uegennyttighed, hans sunde, klare Forstand og den stærke Retsfølelse, der var et Hovedtræk i hans Character, maatte nødvendigen gjøre ham høit anseet som Sagfører, og det fortjener at bemærkes, at da han førte sin første Sag for Stiftsoverretten, kunde Rettens høit agtede Justitiarius, der ikke pleiede at være overflødig med sin Ros, ikke undlade at fremhæve den Klarhed, Humanitet og Delicatesse, hvormed han havde forstaaet at behandle den vanskelige Sag, og offentligen ved Retsbordet at fremstille K.s Procedure som et Mønster for de øvrige Sagførere. Under sin Virksomhed som Sagfører var han flere Gange betroet vigtige og ansvarsfulde offentlige Hverv, navnligen i et Anliggende, som han behandlede med en saadan Klarhed og Sagkyndighed og tillige med en saa fiin Delicatesse mod dem, der før havde havt med den Sag at gjøre, at Regjeringen fandt sig beføiet til i dens Indstilling om Sagen til Kongen at gjøre opmærksom paa den Kyndighed og Humanitet, som K. ved den Leilighed havde lagt for Dagen.

Under hans Faders Sygdom og kort efter paafølgende Død bestyrede han fra 1ste Januar 1821 i omtrent 2 Aar Vestre Robygdelagets Sorenskriveri som Constitueret. I 1829 blev han udnævnt til Assessor i Christianssands Stiftsoverret og i Aaret 1843 til Sorenskriver i Lyngdals Sorenskriveri. Foruden hans øvrige fortrinlige Egenskaber maatte fornemmelig hans særegne Retsfølelse gjøre ham anseet som Dommer; der var som et natnrligt Instinct hos ham, der strax lod ham føle hvor Retten laae. Han var derfor høiagtet af Overordnede og elsket af hele Distriktets Almue. Hans Dygtighed, hans Uegennyttighed, hans Velvillie og hans forekommende Hjælpsomhed baade i Raad og Daad maatte nødvendigen knytte Hjerterne til ham. — Men hans Helbred var allerede svækket, den Sygdom, der saa pludselig rev ham bort, og imod hvilken al Lægehjælp Intet formaaede, var allerede begyndt at spire. Selv troede han, at det vestlandske Klima ikke var tjenligt for hans Helbred, hans herværende Venner ønskede ham tilbage og haabede, at han i de gamle vante Omgivelser skulde gjenvinde sin Sundhed. Han fik mere end een Opfordring til at søge Stiftamtmandsembedet i Christianssand, da Falsen aftraadte. Han kjendte ogsaa nøie dette Embede; foruden flere kortere Constitutioner under daværende Stiftamtmænds Fravær bestyrede han som Constitueret Stiftamtmandsembedet fra December 1836 til Juni 1837 og Nedenæs og Robygdelagets Amt fra April 1837 til Februar 1838; der var altsaa endog nogen Tid, da han indehavde begge disse vigtige Embeder, og samtidig hermed var han Assessor i Stiftsoverretten, hvor han hele denne Tid paa Grund af særegne Omstændigheder voterede først i alle Sager, og udviklede saaledes en Kraft og Arbeidsdygtighed, hvis Lige venskelig skal kunne fremvises. Der var altsaa fuld Garanti for, at han var Stiftamtmandsembedet voxen. Men selv tænkte han altfor ringe om sig; hans Beskedenhed holdt ham længe tilbage. Dog hans Venners Opfordringer bleve mere paatrængende, og endelig — som det syntes imod hans eget Ønske — gik han ind paa at melde sig til Embedet. Maaskee lagde ogsaa en af Stiftamtmand Falsen afgiven Erklæring, hvori han omtalte K. med den største Ros og udtalte sit Ønske om at faae ham til sin Eftermand, det afgjørende Lod i Vægtskaalen. Den 7de April 1852 udnævntes han til Stiftamtmand i Christianssand og Amtmand i Lister og Mandals Amt, og Aaret efter udnævntes han til Ridder af St Olafs Ordenen. I sin overordnede Stilling udmærkede han sig ligesaameget ved Beskedenhed, Hu-

manitet og Elskelighed som ved en utrættet, forstandig Virksomhed for Byens og Amtets Vel.

Foruden disse Embedsstillinger var K. saa godt som stedse overdraget vigtige Tillidshverv. Han deeltog i de ordentlige Storthing 1827 og 1830 samt det overordentlige 1828, som valgt fra Christianssands By, og i 1839, da han havde Bolig paa sin Eiendomsgaard Hagen, som valgt fra Lister og Mandals Amt. Den meste Tid under Storthingene fungerede han som Thingets Secr tær, var jævnlig Committeeformand og havde megen Indflydelse paa de under Behandling værende Lovarbeider. Ogsaa udenfor sin Thingvirksomhed har han leveret vigtige Lovarbeider, og til det nærværende Odelsthings Behandling ligger der nu et Forslag fra ham, som er af ikke liden Interesse navnligen for Christianssands By. Han henhørte ikke til Thingets Talere og havde i det Hele ikke Ordet i sin Magt, men hans Ord havde Vægt, og hans mageløse Arbeidsdygtighed, hans skarpe Blik og sunde Dømmekraft i Forening med hans Kundskaber i forskjellig Retning, gjorde ham til et af Thingets dygtigste Medlemmer og vandt ham Agtelse hos Landets meest fremragende Mænd.

Siden 1839 blev han ikke valgt til Storthingsrepræsentant. Han var en Fremskridtsmand, men dog en Mand af den gamle Skole, der støttet til sit Livs Erfaringer og ledet af sand Humanitet og en ædel Livsretning ikke kunde eller vilde være med der, hvor det forekom ham, at den nyere Tids Aand vilde nedbryde hvad der var ham helligt og ærværdigt.

I Bankafdelingen i Christianssand har K. til forskjellige Tider fungeret, deels som Suppleant i Administratorers Forfald, deels som valgt Administrator, lige fra Aaret 1830 til den sidste Tid, og han har ogsaa der vundet almindelig Anerkjendelse fornemmelig for den Omtanke og Conduite, hvormed han forstod at rede vanskelige Sager og at komme Betrængte til Hjælp uden Resico for den Indretning, hvis Tarv han skulde varetage. Foruden dette var han Medlem af forskjellige Commissioner, og hans skarpe og hurtige Blik, hans korte og bestemte Maade at udtrykke sig paa gav ham Tid til Alt og gjorde ham istand til at udrette mere end fast nogen anden.

K. var en practisk Mand. Han interesserede sig for Alt, som kunde fremme Communication og Næring; han har Fortjeneste af Amtets Veivæsen, selv besad han Kyndighed i Bro- og Veibygning, og han anvendte Betydeligt af egne Midler til at fremme Anskaffelse af Maskiner, til at indrette og forbedre Fabrikanlæg; Vandledningen her skylder Kjørboes Idee sin Tilværelse, ligesom han ogsaa var deelagtig i Planen for dens Anlæg. En af hans Yndlingsideer var Anlægget af en Dok i Christianssand; han troede derved at fremme fordeelagtig Arbeidsvirksomhed, og derved igjen i det mindste for en Deel standse den stigende Armod. Han arbeidede meget for Realisationen af denne Idee og confererede med Landets dygtigste Ingeniører, men til noget Forslag kom det aldrig; han saae Umuligheden af at tilveiebringe de nødvendige Summer. Men at han ikke under sin practiske Virksomhed forsømte alvorlige Studier, derom vidne foruden hans mange grundige Arbeider, ogsaa blandt andet det, at han blev optaget som Medlem af det Norske Videnskabsselskab.

K. indgik i Aaret 1825 i Ægteskab med Sina Langfeldt, der med Kvindens hele Omhed gjengjeldte hans oprigtige Kjærlighed. Hun har været ham en trofast Ledsagerinde, der har forskjønnet hans Liv og forstaaet at jævne mange Vanskeligheder og lette hans Sind, der altfor let lod sig nedtrykke under mødende Ubehageligheder. Derfor var han hende ogsaa den ømmeste og kjærligste Husbond, der ønskede at opfylde ethvert endog unævnt Ønske. Deres Ægteskab var barnløst; men saa kunde han saa meget bedre tilfredsstille sin Kjærligheds og Velgjørenheds Trang. Mange ere de, der daglig nøde godt fra hans runde Haand, og lige til hans Død var der ikke saa Faa, der af ham modtog bestemte Kvartalspensioner. I sit Huus var han mild og venlig, overbærende med alle Underordnede, og disse saae op til ham som til en Fader. Han talte og tænkte vel om Alle; i Venskab var han trofast og opofrende, stod villigen bi med Raad og Daad, og Mange takke hans Raad og hans virksomme Hjælp for det Velvære, de nyde.

Han var en gammeldags Christen, holdt sig ufravigelig fast til sin Børnelærdom og forargedes, naar han hørte Tvivl eller Tvist i den Retning. Hans Christendom var eenfoldig Tro, ydmyg Hengivenhed og levende Kjærlighed. Om Faa skal der kunne siges, som om ham, at Kjærligheden havde gjennemtrængt hans ganske Væsen. Den lyste fra hans Øie og gav sig Vidnesbyrd i al hans Færd. Paa saare Faa kan Apostelen Pauli Skildring af Kjærligheden anvendes med den Sandhed, som paa ham: Han søgte ikke sit Eget, han tænkte ikke ondt, han glædede sig ikke over Uretfærdighed, men over Sandhed.

Løverdagen d. 29de Octbr. 1859 ved Middagstid blev ved et Hjerteslag hans Livslys her slukket for atter at tændes og herligere skinne i Guds Rige. Det syntes som det alvorsfulde Bud bragtes ham uden foregaaende Kald og Varsel, men han havde altid ventet sig en pludselig Død, han undrede sig over, at han fik saa lang en Henstand; og at han ogsaa nu var betænkt paa Vandringen, derom vidner den Orden, hvori Alt fandtes efter ham.

Christianssand sørger ved hans Død; hans Minde skal længe leve med fortjent Hæder!

Norge.

Christiania. Den nyfødte Prinds fik i Daaben den 18de Decbr. Navnet Oscar Carl August. Hs. M. Kongen stod Fadder.

— Under 8de Decbr. er Statsraad Riddervold udnævnt til Storkors og Statsraad Manthey til Kommandør af St. Olafs Orden; Assessorerne J. Aall, A. W. Manthey og O. J. Løvenskjold samt Oberstlieutn. C. F. Fasting, Krigskommissær J. G. Hoffgaard og Ritmester J. C. R. Grundt til Riddere af samme Orden. Samme Dag er Generalpostdirektør Motzfeldt udnævnt til Kommandør og Professor Heiberg til Ridder af Nordstjerneordenen og Oberstlieutn. F. W. Scheel til Ridder af Sverdordenen.

— Christiania almindelige Brandforsikringsselskab giver for iaar Aktieeierne et Udbytte af 4 pCt. Tillægsfondet er kompletteret med 25,000 Spd., hvorfor det maatte angribes efter den store Brand i April 1857.

— Selskabet for Norges Vel feirede den 29de December sin halvhundredeaarige Stiftelsesdag ved et Festmaaltid i Frimurerlogen, hvori omtrent 300 Personer deeltoge. Salen var prydet med et for Eidsvoldsgalleriet bestemt smukt indfattet Tableau af Grundloven, med Portræter af Prinds Christian August, af Selskabets første Præses, Prinds Frederik af Hessen, af dets egentlige Ophavsmand Grev Wedel, af dets store Velgjører, Mariboe, af Biskop Bech og af dets nulevende Medstifter, Prof. Maschmann. Statsraad Vogt udbragte Kongens Skaal, Biskop Arup Broderrigets, Prof. Hansteen Skaalen for Selskabet, der havde Fortjenesten af det norske Universitets Stiftelse, Statsraad Stang for Norges Held; Prof. Chr. Boeck en Skaal for Storthinget, Stiftsprovst Jensen for Universitetet, General Birch for Selskabet for Norges Vel med Henvendelse til dets Præses, Statsraad Vogt, og Sagfører Vinje for Kvinden, idet han dertil lod omdele følgende Vers:

„Kvinne-Lov".

Vi alle Kvinna lika,
som Livet fyrst os gav,
og varmt paa hena blika
om Synet dimmest af.
Naar Venleik kom til Orde,
daa Gjenta Prisen bar:
Det sidste Herren gjorde
det ogso Kvinna var.

Blandt de Skaaler, som senere hen udbragtes, kan erindres: For Plogen, af Statsraad Stang, for Eendrægtighed og Sammenhold, naar Fædrelandet kræver det, af Prof. Welhaven, og for Grev Wedels Minde af Advokat Dunker. Til Selskabets Skaal blev følgende af A. Munch forfattede Sang afsunget.

Det er idag halvhundred Aar
At vore bolde Fædre
Et Værk har stiftet, som end staar
Og evig skal dem hædre:
Mens Norge sunket var i Nat,
Af Alt, kun ei af Gud forladt —
En Broder-Kreds blev sammensat
At bygge Landet bedre.

Det Forbund stod med roligt Mod
I Farens værste Dage,
Og offred Daad og Gods og Blod
For Landet, uden Klage.
De kjæmped sig saa mægtigt frem
At Lyset snart fik her et Hjem,
Guds Kraft var synlig over dem
Med Sæd for bedre Dage.

Og da nu disse Dage kom,
Da Norge var opstandet —
Den Kreds blev derfor dog ei tom,
Skjønt vel dens Med et andet.
Den virker nu med Daad og Ord
At odle Mark, at dyrke Jord
Men, kommer Nøden atter stor,
Den redder atter Landet.

Vort Selskab da for Norges Vel
Det vil vi højlig hædre!
For det med ganske Sind og Sjæl
Vi takke vore Fædre.
End længe, længe det bestaa!
I Arv til Sønnesønner gaa!
Med det hver Nordmand tænke paa
At bygge Norge bedre:

Deeltagerne forbleve samlede til langt ud paa Aftenen. Den hele Fest, hvis Arrangement væsentlig skyldtes General Birch, var den skjønneste og folkeligste, hvortil vi have været Vidne, og bestraalet af et poetisk Skjær, som levende førte Tanken tilbage til hine mærkelige Dage og de opofrende Mænd, hvem dets Stiftelse skyldes. Om nogen Tid kan, som en Mindegave i Anledning af dette Jubilæum, ventes Selskabets Historie, forfattet af M. Birkeland, for Tidsrummet indtil 1829, og udgivet paa Selskabets Bekostning.

— Det akademiske Kellogium har uddeelt Universitets-Stipendierne for 1860, kil de tidligere Stipendiater. J. P. Broch, Fr. Brandt, C. A. Bjerknes, Anton Johnson, Ad. Arndtsen, Fr. Chr. Schübeler, G. W. Lyng, Oluf Rygh, Peter Waage og Kath. Bang.

— I Kunstforeningens nye Lokale er nu Udstillingen af de Malerier, som norske Kunstnere have skjænket til Fordeel for en Nationalgalleri-Bygning, atter aabnet. Tre nye Nr. ere komne til, deriblandt et Billede af Bøe til en Værdi af 300 Spd. (En Butik for Udsalg af Vildt og Frugter).

— Fra 1ste Januar udkommer den norske Rigstidende hver Søgnedagsaften til en aarlig Priis af 3 Spd. Bladet udgives af et Aktieselskab, men skal blive at ansee som et officielt Organ.

— H. Rung har komponeret Musik til 5 Sange af B. Bjørnsons „Arne," hvilke hos Lind i Kjøbenhavn ere udkomne som Nr. 4 af Hr. Rungs Kompositioner.

Bergen. Aktionærerne i det mekaniske Værksted har besluttet at sælge dette Anlæg for den derfor budne lave Sum af 51,000 Spd.

Throndhjem. Kommunen har bevilget 15,000 Spd. til en ny Træbro over Nidelven istedetfor den faldefærdige gamle Bro.

— Paa 11 af Sildefartøierne i Sørenfjorden har en stærk Storm, som rasede Søndag og Mandag i næstforrige Uge anrettet større eller mindre Skade.

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. Paa Ridderhuset har Dalman fremsat Motion om at Sveriges Stænder skulle forlange at afgive sin Betænkning om hvorvidt Kongen bør sanktionere det norske Storthings Beslutning om Statholderpostens Ophævelse, hvilken Motion Ridderhuset mod kun 2 Stemmer har sendt Ekenomiutskottet til Betænkning og Indstilling.

— Statens Udgifter ved Kong Oscars Begravelse sees at være løbne op til 150,000 Rd. Rm. Upsalas og Lunds Universiteters tidligere nævnte Sørgefester ere nu afholdte

— Historikeren Prof. Carlsson har indtaget Biskop Agardhs Plads i det svenske Akademi (er altsaa bleven en af „de Atten.")

Danmark. Oberst Shaffner fra Kentucky, som har anstillet Undersøgelse angaaende Anlægget af en Telegraph mellem Europa og Amerika over Grønland, har været i Kjøbenhavn for at underhandle med Regjeringen om den Sag.

— H. C. Andersen vil nu, ifølge Forslag til Rigsdagen, faa 1000 Rbdlr. aarlig (istedetfor som tidligere 400) ligesom de tidligere pensionerede Digtere, Winther, Hertz og Paludan-Müller. Vi have tidligere fremhævet det for en Nations Kulturtrin hædrende Vidnesbyrd, som ligger deri, at et Folk, midt under sit materielle Blomstren, ogsaa har en Tanke og en Skilling tilovers for dem, der vel ikke kunne møde frem paa Forretningsdygtighedens store Markedsplads, men som dog giver sit Folk aandeligt Sammenhæng og Værdighed, og hæver dets Sind og styrker dets Mod i de onde Dage, da materielt Velvære ikke mere kan fjerne det Mismod, hvormed Mulighedernes ængstende Flok fylder Tankerne. Vi gjentage derfor her: Danmark viser sig overalt som et stort Kulturfolk, - og - naar vi hertil føie, at denne Priis er den største, som kan ydes et Land, da vilde vi ogsaa gjerne udtale det Haab og det Ønske, at vort Fædreland, som sandelig i videnskabelige Bevillinger indtager en høi Rang, ogsaa med Danmark vilde erkjende, at de, der med Sang og Tale løfte Folkets Sind over det Hverdagslige og styrke dets Mod i Trængselens Tid, ere en offentlig Haandsrækning værd.

— Kultusministeriet har forlangt 2000 Rbdlr. til det forestaaende skandinaviske Naturforskermøde 1860.

— Samfundet til den danske Literaturs Fremme har paabegyndt et **Udvalg af Laurids Engelstofs Skrifter**. Foruden L. E.s første særskilt udgivne Skrift „Kvindekjønnets Kaar hos Skandinavierne før Christendommens Indførelse" og Monographier af et populært Indhold, men dog udførte med Kritik og paa Basis af et vidtgaaende Kildestudien, skal denne Samling indeholde et Antal af Forfatterens Breve, hvilke have Krav paa en særegen Interesse aldenstund man veed, at E. ikke alene var en utrolig flittig Brevskriver, men ogsaa, at han i sin Korrespondence meddeelte sine Erfaringer og Formeninger om de forskjelligste Gjenstande paa Videnskabens Omraade og til deres omhyggelige Bearbeidelse ofrede en Tid og en Omhu, som Nutidens Forfattere, der gjennem Pressen sætte sig i stadig Rapport til den store Almeenhed, vanskelig kunne gjøre sig Begreb om.

Frankrig. Den meget omtalte europæiske Kongres, der skal ordne de italienske Anliggender, vil nu træde sammen i Januar Maaned.

Vi beklage, at den belovede Nytaarsgave først kan blive færdig fra Pressen nogle Dage senere end belovet. Da Grunden hertil hovedsagelig er den, at vi først ganske nylig have modtaget et Par Bidrag, som vistnok længe have været os lovet, men hvorom vi allerede havde opgivet Haabet, trøste vi os med, at Abonnenterne ved Indholdets større Righoldighed ville finde sig skadesløse for denne Forsinkelse.

Korrespondence.

Til Hr. F. L.! Deres Artikel om den tydske Kunst, hvilken vi forøvrigt først have modtaget længe efter Deres Brev, optage vi med Fornøielse, saasnart Rummet tillader; dog betvivle vi, at alle dertil hørende Træsnit kunne skaffes tilveie.

Til Hr. B. i Throndhjem! Deres Opsats om Throndhjems Domkirke kunne vi desværre ikke optage. Grunden er den, at denne Materie netop er saa udførligen behandlet i vort Blad, at vi for Øieblikket ikke kunne afsee videre Plads dertil.

Illustreret Nyhedsblad for 1860.

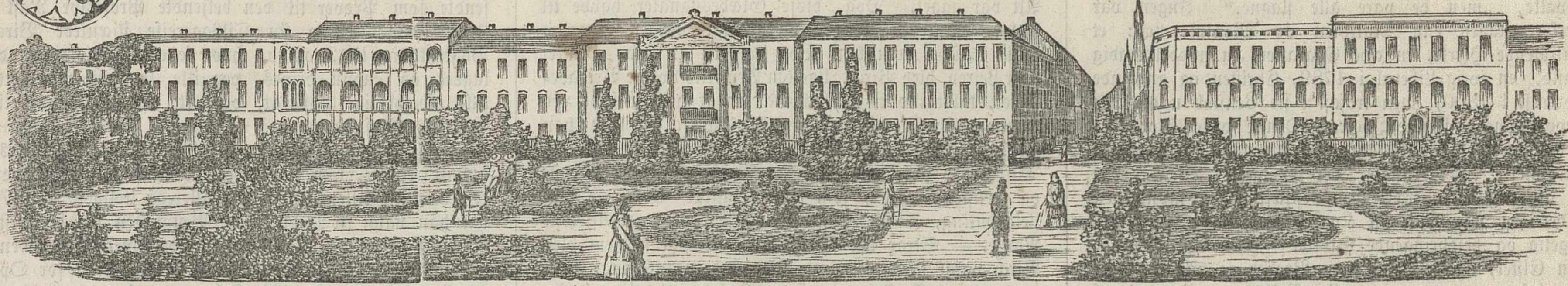
Dette Blad, der med Nytaar begynder sin niende Aargang, vil fremdeles som hidtil blive redigeret af **P. Botten Hansen,** med Bistand af flerr af vore dygtigste og mest bekjendte Forfattere. Ugentlig udkommer et Nr. af Bladet paa 12 svære Foliospalter, og nu og da, naar Stoffet kræver det, gives Dobbeltnummere. Ved Aarets Slutning ville Abonnenterne som Extra-Tillæg erholde: **Nytaarsgave for 1861,** med originale Bidrag af forskjelige Forfattere og væsentlig af æsthetisk Indhold, — hvilket Skrift ellers ikke kommer i Boghandelen.

Kontingenten betales forskudsviis med 1 Spd. Halvaaret, og for Udenbyes 1 Spd. 12 ß. Abonnementet gjælder for et Aar og længere, hvis ikke skriftlig Opsigelse skeer inden Oktober-Maaneds Udgang. Subskriptionen modtages ved alle Landets Postanstalter, ligesom hos Dhr. Boghandlere og her i Byen hos Forlæggeren,

H. J. Jensen, Storgaden Nr. 27.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 2. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 8de Januar 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Madame Recamier.

(Af Guizot)

II.

Madame Recamiers Navn var Juliette; Lucien Bonaparte forestillede sig, at han lettere vilde kunne forføre hende ved at laane fra Shakespeare hans mest lidenskabelige Personlighed. Han gjorde sig til Romeo og skrev til hende:

Breve fra Romeo til Juliette fra Forfattern til La Tribut indienne.

Fremdeles Kjærlighedsbreve!!! Hvormange saadanne have ikke seet Lyset siden Saint-Preux og Heloise skrev! Hvormange Malere har ikke villet efterligne dette uforlignelige Mesterværk! Det er den mediceiske Venus, som tvende Kunstnere forgjeves have søgt at naae.

Disse Breve ere ikke Frugten af langt Arbeide, og jeg vier dem ikke til Udødelighed. Det er ikke Veltalenhed og Geni, men den oprigtigste Lidenskab, de skylde sin Tilværelse; de ere ikke skrevne for Publikum, men for en dyrebar Kvinde; de afsløre mit Hjerte; de ere et tro Speil, hvori det er min Lyst uophørlig at betragte mig; jeg skriver, som jeg føler, og jeg er lykkelig ved at skrive. Gid disse Breve maatte interessere den, for hvem de ere skrevne!!! Gid hun kunde forstaa mig!!! Gid hun med Glæde kunde kjende sig igjen i Juliettes Portræt og tænke paa Romeo med den frydefulde Uro, som betegner Følelsens Morgenrøde!!!"

Madame Recamier vilde hverken kjende sig igjen eller blive urolig. Hun gjengav Lucien Bonaparte hans Breve i Fleres Nærværelse, og roste ganske høit hans Talent, et lidet Smigreri, som han ikke fortjente. Lucien renoncerede paa Romeo og skrev til Madame Recamier under sit sande Navn, ligesaalidet naturlig, ligesaa latterlig uden som med Maske. Han var ikke heldigere. Madame Recamier viste sin Mand disse Breve og foreslog ham at forbyde Lucien Huset, men idet Hr. Recamier takkede sin Kone for hendes Tillid og Troskab, paalagde han hende, ikke at lade det komme til et aabent Brud med General Bonapartes Broder, „hvilket kunde bringe hans Bankierhus i en alvorlig Forlegenhed og maaske „ødelægge det". Hun vedblev da paa engang at see og tilbagevise sin svulstige Tilbeder.

Den følgende Vinter, i 1800, gav Indenrigsministeren et Bal og en Koncert for sin Broder Førstekonsulen. Madame Recamier blev indbuden. Da hun strax efter sin Ankomst sad henne i Kaminkrogen i Salen, bemærkede hun foran denne samme Kamin en Mand, som hun tog for Joseph Bonaparte, hvem hun temmelig ofte traf hos Madame de Staël. Hun hilste ham med et venskabeligt Nik; Hilsenen blev gjengjældt med den største Iver, men med en Smule Overraskelse. Madame Recamier saa strax sin Feiltagelse og gjenkjendte Førstekonsulen. Hun forbausedes over hos ham at finde et venligt Udtryk, der var ganske forskjelligt fra det, hun havde seet ved Festen i Palais Luxembourg. Napoleon henvendte nogle Ord til Fouché, som stod ved Siden af ham, og da hans Blik vedblev at være heftet paa Madame Recamier, var det klart, at han talte om hende. Strax efter tog Fouché Plads bag den Stol, hun indtog, og sagde hviskende til hende: „Førstekonsulen finder Dem fortryllende."

Man meldte, at der var serveret. Napoleon reiste sig og gik alene og i Spidsen uden at byde nogen Dame sin Arm. Man satte sig tilbords: Førstekonsulens Moder satte sig ved hans høire Side; paa den anden Side til venstre var en Plads tom. Madame Recamier, til hvem Napoleons Søster, Madame Bachiocchi, i Forbigaaende havde henvendt nogle Ord, som hun ikke havde hørt, havde sat sig paa samme Side af Bordet som Førstekonsulen, men flere Pladse borte fra ham. Napoleon vendte sig ærgerlig til dem, der endnu stode oppe og sagde heftigt til Garras, idet han viste ham den tomme Plads ved sin Side: „Nu da! Garras sæt Dem her!" Maaltidet var meget kort. Napoleon reiste sig fra Bordet og forlod Salen; Størsteparten af Gjæsterne fulgte ham. Under denne Bevægelse nærmede han sig til Madame Recamier og spurgte hende, om hun ikke havde frosset; derpaa tilføiede han: „hvorfor satte De Dem ikke ved Siden af mig?" — „Dertil dristede jeg mig ikke." — „Det var Deres Plads." — „Det var netop det jeg sagde Dem, før vi gik tilbords," sagde Madame Bachiiocchi til hende.

Mere end en stor kvindelig Lykke er begyndt ved Hofferne med Mindre; men det laa hverken i Madame Recamiers Villie eller i hendes Bestemmelse at modtage den, der saaledes tilbød sig for hende, om hun vilde give efter for Napoleons heftige Paatrængenhed eller for Luciens deklamatoriske Lidenskab. Hun besad dengang, i en Alder af 23 Aar, en ganske næsten værdig Aandens og Hjertets Uafhængighed og satte sin Fornøielse i at vurdere enhver Fortjeneste og modtage enhver Hyldest uden at bryde sig om hun derved vandt Gunst eller Ugunst hos Dieblikkets mægtige Mænd. Hun havde fortrolige Venner blandt Napoleons erklærede Modstandere og viste dem den største Troskab; hun var tilstede ved General Moreau's Proces, løftede sit Slør for at søge ham med sine Dine paa de Anklagedes Bænke, og gjengjældte ivrig den erkjendtlige Hilsen, hun modtog fra ham. Selv i Napoleons Omgivelser, blandt hans mest berømte Generaler tællede hun talrige Tilbedere, nogle, der vare sin Herre oprigtig hengivne, som Hertugen af Abrantes, andre, der stode i stærk Opposition mod ham, som General Bernadotte. Denne sidste havde i 1802 gjort Madame Recamier en stor Tjeneste ved at anvende al sin Indflydelse for at bringe hendes Fader, Hr. Bernard, som var alvorlig kompromitteret ved royalistisk Korrespondence, ud af Fængslet, og hun bevidnede ham sin oprigtige Erkjendtlighed derfor. Uden at blive saa paatrængende mod hende som Lucien Bonaparte, tilskrev Bernadotte hende i 1806 næsten med samme sentimentale Pathos: „Naar Venskab, Omhed og Følelse opflamme en elskende Sjæl, udgaar alle dens Ytringer fra Hjertets Dyb. Jeg har ikke ophørt at henvende mine Ønsker og mine Længsler til Dem, og skjønt mit Liv gaar ud paa bestandig at elske Dem, har jeg ikke vovet at turde trætte Dem med mine Breve. Farvel! Tænker De endnu paa mig, da vær forvisset om, at De er min første Tanke, og at Intet kan sammenlignes med de ømme og kjærlige Følelser, jeg har viet Dem."

Napoleon, der havde smaae Lidenskaber ved Siden af store, var ikke uvidende om nogen af de Begivenheder, der fandt Sted i en Kvindes Liv, som for et Dieblik havde tildraget sig hans Blikke, og gav sin fulde Misfornøielse derover tilkjende. „Hvad skulde Madame Recamier der?" sagde han, da han fik vide, at hun havde været tilstede under en af Sessionerne ved Moreaus Proces. Og da Madame Recamier, efterat hendes Mands Formue var bleven tilintetgjort, modtog Beviser paa en almindelig Deltagelse, afbrød Napoleon Hertugen af Abrantes, der med Bevægelse omtalte dette, i en ærgerlig Tone og sagde: „Man vil ikke vise saamegen Opmærksomhed mod Enken efter en Mareschal af Frankrige, der var falden paa Valpladsen." Førstekonsulen var imidlertid bleven Keiser; han holdt paa at sammensætte sit Hof, og vilde der have Alt, hvad der kunde glimre, Skjønhed saavelsom berømmelige Navne, Salonernes saavelsom Kamppladsens Pryd. Fouché, som da var Politiminister, gjorde sig al mulig Umage for at trække Madame Recamier did, og skred til Værket med den ironiske Tillidsfuldhed, der er eiendommelig for gamle Skurke, der forestille sig, at der ikke findes Nogen, hvem de jo kunne bestikke. Han begyndte fra først af sine Underhandlinger med Tilbageholdenhed, idet han forsøgte at faa indrettet det saaledes, at Madame Recamier selv skulde udbede sig en Plads ved Hoffet. Hun vilde ikke forstaae det eller svare paa det. Fouché gjorde et Skridt videre; han havde sandsynligviis mere end engang tænkt og maaske sagt til sine Fortrolige, at det sikreste Middel til at gjøre Madame Recamier til Hofdame var tillige at gjøre hende til Keiserens Maitresse; denne vilde synes godt derom og strax gaae ind derpaa. Kvinderne vide ikke, til hvilken Grad de fleste Mænds Tanke og Sprog er cynisk, naar de sig indbyrdes tale om dem, og Blodet vilde stige op i Ansigtet paa de mindst undselige af dem, hvis de hørte nogle af disse Samtaler. Med et ilde dulgt Hykleri fristede Fouché hendes gode Hjerte og hendes Forfængelighed paa samme Tid for at forføre hende. „Napoleon", sagde han til Madame Recamier, „har endnu ikke stødt paa nogen Kvinde, der var ham værdig, og Ingen veed, hvorledes han vilde elske, hvis han fandt et reent Væsen, hvem han kunde slutte sig til; han vilde visselig indrømme hende en stor og velgjørende Indflydelse over sig." Madame Recamier satte sig stadig imod, idet hun under en beskeden Mistillid skjulte sin Uro og sin Modbydelighed. Fouché blev utaalmodig og sagde en Dag, uden Tvivl med sin Herre og Mesters Minde, til hende: „Gjør mig ikke flere Vægringer; det er ikke længer mig, det er Keiseren selv, som tilbyder Dem en Hofdames Plads, og jeg har Ordre til at gjøre Dem dette Tilbud i hans Navn." Tvungen til at forklare sig svarede Madame Recamier, efterat have raadspurgt sin Mand og af ham faaet fuldkommen Frihed til at handle efter eget Tykke, med et ligefremt Afslag. Fouché skiftede Mine, gik over fra Utaalmodighed til Vrede, og „gav den Udbrud i Bebreidelser mod Madame Recamiers Venner, fornemlig mod Matthieu de Montmorency, hvem han anklagede for at have bidraget til at berede Keiseren denne Fornærmelse. Han gjorde en bidende Bemærkning mod den adelige Kaste, for hvilken, tilføiede han, Keiseren havde en sørgelig Overbærenhed, og han forlod Clichy for aldrig mere at komme did tilbage igjen."

Den gamle Jakobiner tog ikke Feil i sit hadefulde Udbrud. Paa samme Tid som Madame Recamier levede og glimrede i Revolutionens og Keiserdømmets Verden, havde hun sluttet fortrolige Venskabsforbindelser inden det gamle franske Selskabsliv, der

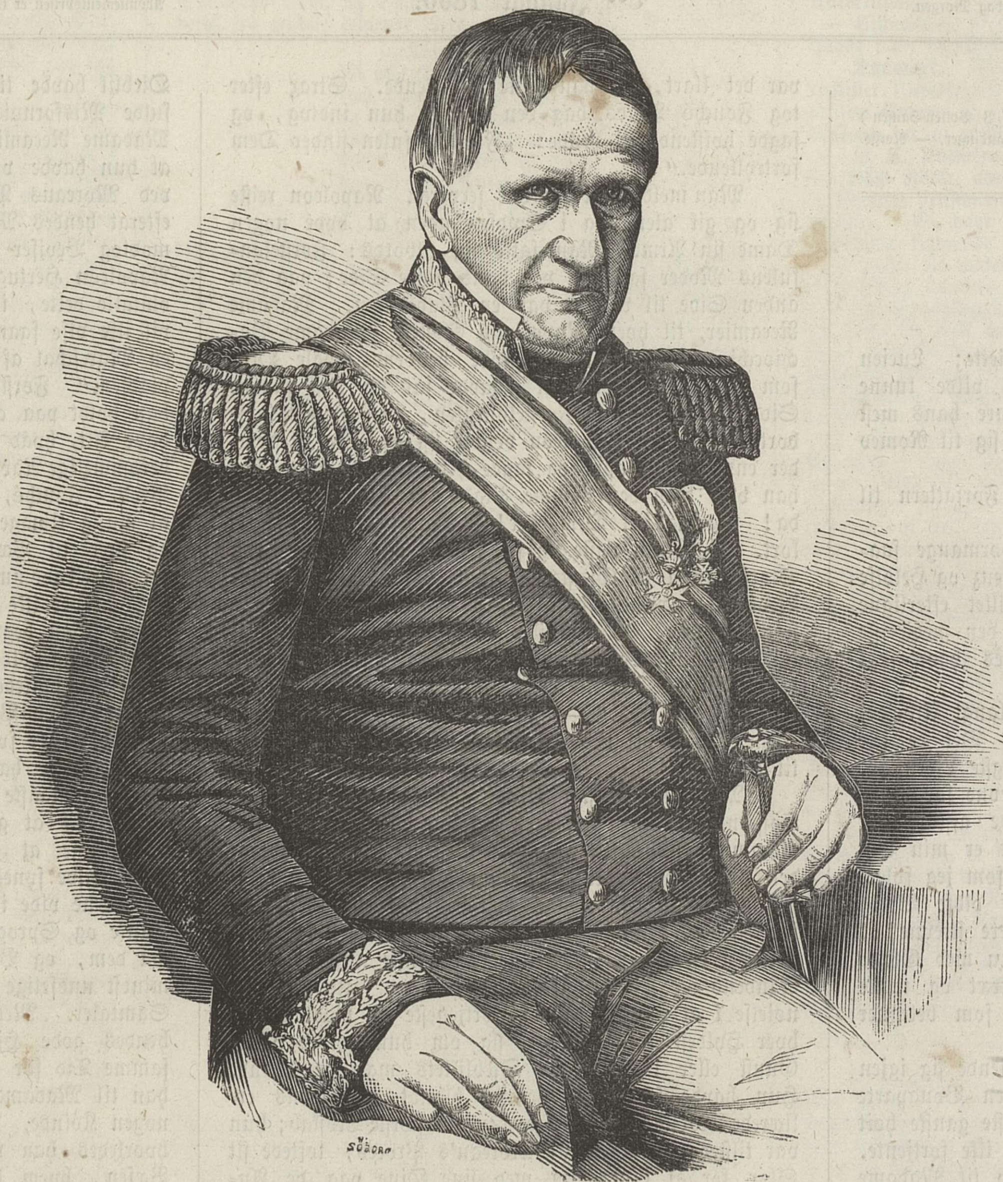
allerede var begyndt at gjenindtage sin Plads, skjønt Proskriptioneus Trudsel endnu knap havde forladt det, og hun var ogsaa der omgivet af Tilbedere. Hun fortalte Descendenter af det gamle Monarkis berømmeligste Hus de Forsøg, den revolutionære Prokonsul fra Lyon havde gjort for at faa hende til Hofdame hos den nye Keiser. Tre Generationer af Huset Montmorency, Matthieu, Vicomte af Montmorency, Adrien, Hertug af Lavalle og dennes Søn, Henri de Montmorency, viste Madame Recamier sin ivrige Hyldest. „De døde ikke deraf allesammen," sagde Hertugen af Lavalle, „men de vare alle slagne." Ingen var stærkere slagen end Matthieu de Montmorency: et ømtfølende Hjerte, en ædel Charakter, en middelmaadig Aand, en ivrig Liberal i 1789, Christen og angrende Royalist i 1800, men trofast i sit Venskab under alle Revolutioner, i sine Ideer. Denne ædle Stormand nærede en from og tilbageholden Lidenskab for Madame Recamier, en Lidenskab, der for ham i 26 Aar var en alvorlig og tiltrækkende Beskjæftigelse, skjønt den undertiden var ham en Kval, og for hende en behagelig og heldbringende Støtte. Han elskede hende som Elsker, agtede hende som Broder og vaagede over hende som en øm og urolig Veileder. Hertugen af Lavalle, der var mere aandrig og mere frivol, en elegant og adspredt Verdensmand, en fin og ædel Diplomat, behagelig i sin Konversation, vittig og tiltrækkende, bevarede igjennem sit hele Liv, igjennem alle forviklede og vanskelige Forhold ligeoverfor Madame Recamier det oprigtige Venskab, der hos ædle Sjæle kan følge efter en ømmere Følelse. Hertugen af Lavalles Søn, Henri de Montmorency, døde som ung Mand og kunde blot lade Madame Recamier skimte, og det ogsaa neppe nok, den Følelse, hun vakte hos ham. Besiddelsen af disse ædle Hjerter aabnede Madame Recamier en glimrende Indgang i de aristokratiske Cirkler, hvor hun traadte ind som det stemmede med hendes naturlige Stolthed, med Erobringens, ei med Begunstigelsens Ret.

En anden Mand, der var ganske forskjellig fra disse, men stod i stor Anseelse ved dette Aarhundredes Begyndelse og hørte til de lidenskabelige Modstandere, som Revolutionen havde skabt sig ved sine Daarskaber og Forbrydelser; en omvendt Philosoph, Hr. de la Harpe, hørte ogsaa til det Hof, Madame Recamier begyndte at samle om sig, og ydede hende sin Hyldest. Jeg troer ikke, han nogensinde har været forelsket i hende: han var allerede gammel og meget ulykkelig over et latterligt Ægteskab, man havde faaet ham til at indgaae, og som han efter tre Ugers Forløb saa sig nødsaget til at faa ophævet, men han viste hende ved enhver Leilighed sin oprigtige Beundring og Agtelse. Da han holdt sine Forelæsninger over Literaturen paa Athenæet, var der forbeholdt hende en Plads tæt ved hans Katheder; han besøgte hende ofte i Clichy, gjorde Vers for hende, læste høit hos hende og skrev til hende med et Galanteri, der passede for en gammel Lærd, som hørte til det gode Selskab: „Jeg elsker Dem, som man elsker en Engel, og jeg haaber, der ikke er nogen Fare derved."

General Paul Hansen Birch.

(Fortsat fra forrige Nr.)

Iver og Nidkjærhed beredede Birch en hurtig Forfremmelse. Allerede i 1823 udnævntes han til Chef for den throndhjemske Infanteribrigade og Kommandant i Throndhjem med samme underliggende Fæstninger i Nordland og Finmarken, hvilke vigtige Embeder han, trods sin Svagelighed, indehavde indtil 1831, da han søgte og fik Ansættelse som Generalkrigs-Kommissær for Sø- og Landetaten. — I 1824 blev Birch Generalmajor, og i 1825 førte han Kommandoen over den paa Størdalshalsen forsamlede Øvelsesleir af norske og svenske Tropper, hvilken udmærkede sig ved den broderlige Stemning, som her ytrede sig imellem Thrønder og Jemter, og hvortil Præsten Hjer. Heyerdal saa væsentlig bidrog. Paa begge Sider glædede man sig under det her foregaaede Stævne til Fuldførelsen af den just paabegyndte Carl-Johans-Vei, ved hvis Fuldendelse en let og hurtig Forbindelse først vilde blive mulig. Chefen for de svenske Tropper var General Boy, hvem den vanskelige Vei voldte stor Ængstelse. Og da han derfor saa, at de største Vanskeligheder vare overvundne, idet den farligste Deel af Veien var tilbagelagt, blev han saa glad, at han opsendte Raketter for at underrette sine Landsmænd hiinsides Kjølen om hvor lykkeligt Alt var gaaet. Dog, disse Glædessignaler havde til Følge, at Hestene løb ud og ødelagde megen Bagage, hvis Spilde siden kom Boy dyrt til at staa. Aaret efter Leiren blev Birch, ligesom Armeens øvrige Brigadechefer, kaldt ind til Christiania for at være tilstede ved Nedlæggelsen af Grundstenen til Slottet, og blev han da tilkjendegivet Hs. M. Kong Carl Johans særdeles Tilfredshed over den gode Forstaaelse mellem de norske og svenske Tropper, som havde fundet Sted ved hiin Leirsamling, - i sit Slags den første i det nordenfjeldske Norge. — Strax ved sin Ankomst til Throndhjem blev Birch valgt til Medlem af Videnskabernes Selskab der; og da dette Selskab nu ogsaa var begyndt - tiltrods for

General Birch. Efter Photographi af C. Olsen & Thomsen.

sit oprindelige Formaal - at befatte sig med Landbruget, og nedsatte en Kommittee for at gjøre Forslag til Ustmyrens Udtapning og mulige Opdyrkelse, blev Birch heri valgt til Formand og arbeidede med den ham egne Iver flere Aar for Sagen i Forening med Veimester Krohg, dennes Svoger Assessor Schnitler, den bekjendte Storthingsmand Sorenskriver E. Knudssøn og Konsul Johansen.

Under sit syvaarige Ophold i Stockholm havde Birch været Vidne til hvilke velsignelsesrige Frugter et der bestaaende Understøttelsesselskab havde at opvise, og da han var kommen til Throndhjem foreslog han derfor (1826) for flere Damer og Herrer Dannelsen af et saadant Selskab med Navnet „de Nødlidendes Venner." Selskabet kom istand og stiftede 1837 det første Asyl i Norge.

Da Birch i 1831 flyttede til Christiania, fortsatte han her de Velgjørenhedsbestræbelser, som han i Throndhjem havde begyndt. Saaledes istandbragtes, efter hans Opmuntring, Understøttelsesselskabet for Huusarme, som indtil denne Dag aarligen har uddeelt betydelige Summer i veldædigt Øiemed. — I Aaret 1829 foretog Birch, efter Kongens Befaling, en Inspektionsreise til Vardøhuus Fæstning og den russiske Grændse og medbragte dernord et paa Eidsvold i 1814 benyttet Feltbogtrykkeri, som han af Armedepartementet havde kjøbt for egen Regning. Det var hans i Alt fædrelandske Sind, som havde bragt ham til at interessere sig for dette Bogtrykkeri, hvortil der, hvor tarveligt det end i sig selv var, knyttede sig et vækkende historisk Minde. Paa Reisen fulgte Sognepræst Holst til Vadsø med, som skulde afløse Stockfleth. Og han med Stockfleth og Birch bleve derfor enige om at benytte Opholdet paa Vardøhuus til ved det flygtigt fremtagne Bogtrykkeri at prente nogle Smaasager af bibelsk Indhold i det finske Sprog, hvilke da Forfatteren, Stockfleth, sendte som Prøver til den bekjendte Professor Rask i Kjøbenhavn. Paa sin Tilbagereise skjænkede Birch Bogtrykkeriet til Tromsø, hvor senere en Avis grundlagdes og endnu drives, dog ikke længere med dette lille ubetydelige Apparat, da dette nu er kommet til Bergens Musæum.

I Christiania foreslog Birch den første Redningsanstalt i Norge, som nu under Navn af „Toftes Gave" er flyttet til Ullensaker. Og allerede tidligere (1837) var han valgt til Medlem af Bestyrelsen for de første Asyler i Norge, for hvilke han siden med Ufortrødenhed har virket. Desforuden har han virket for Oprettelsen af en „Huusflidsskole," der senere er blevet til et „Magdaleneasyl" og for — — --, dog vi afbryde her Fortegnelsen over de Selskaber, som han har stiftet eller været med i. Dette skeer ikke af Mangel paa Kilder. Vi vilde vistnok i den os foreliggende Samling af Indbydelser, Reglementer o. s. v., overalt kunne forfølge Birchs Navn. Men vi have ingen Lyst til at spille den støvede Pedant, hvor det kun gjælder at finde Hjerteligheden, eller at sammenpille alle disse styrkende Træk af medborgerlig Virksomhed, hvor Emnet selv taler med henrivende Enthusiasme. Vi ville med Hensyn til Resten, paa Poeternes Viis, heller lade Anelsen træde ind, da vi vide, at den kan udfylde Mellemrummene bedre end den Katalog, vi her kunde give.

Birch blev i 1813 gift med Anna Catharina Stenersen, Datter af Byfoged Thomas Bernt Christian Stenersen, hvilken Ægtefælle Døden berøvede ham i 1840. Blandt hans mange Børn kan nævnes nuværende Statsraad Birch-Reichenwald og C. J. Birch, der som Student døde i 1850 og blandt Andet har skrevet en værdifuld Skildring af Christian Augusts Liv. —

Som Enhver let vil mærke, er Hjertelighed, Deeltagelse i Andres Nød og en utrættelig Virkelyst Hovedtrækkene i Birchs Charakteer. De fremtræde overalt saa skjønt, overalt saa ganske uden alle Sidehensyn, at de gribe og varme selv det koldeste Sind. Og heri ligger Nøglen til alle de Hjælpekilder, som Birch kan bringe i Anvendelse. Han virker gjennem Breve, han sender til Folk selve Subjekterne, hvorfor han virker, og han kommer endelig selv, haltende og arbeidende sig op igjennem Trapperne. Han kan drive det dertil, at Folk endog blot for at værne om sin Magelighed, opfylde hans Bøn og gjøre noget Godt. At Birch med sit varme, deeltagende Hjerte ofte kommer til at virke for Folk, som siden vise sig uværdige til Hjælp, kan naturligviis let indtræffe; og derfor har man ogsaa kaldt ham, ligesom Bernt Anker, „alle Daarers Formynder." Men i Forhold til Birchs Person, som til Ankers, er dette maaskee det største Lovord. Det viser en Tro paa Menneskeheden, der er saameget mere opløftende, jo større Hverdagslivets Krav bliver til „gode Attester for moralsk Vandel", for at det skal „nytte at melde sig" til et ærligt Udkomme. Det er, sige vi, trøsteligt at høre en Mand, som snarere siger: „Lad mig see dine Attester, du har jo ikke gjort noget Værre, end du let selv kan forskaffe dig Livsophold," end at høre disse glubske Krav til Dyder af Folk, som „kunne regne paa at komme i Betragtning", - om det endog kun gjælder det ynkeligste Erhverv. Men fremfor Alt gjør det ved denne velgjørende Virksomhed godt at see, at den foregaar uden Pengemidler, - hvilke Midler vilde ogsaa

forslaa? - blot ved Personlighedens Offer, rigtignok det største, - ved Slid og Renden seent og tidligt, og ved uafladelige „Spekulationer“ over hvorledes Resourcer til Hjælp for Enhver kan findes. At en Mand med Birchs fulde Hjerte heller ikke tager alle beregnelige Omstændigheder i Betragtning, hvor det gjælder at vise Deeltagelse for Medmennesker, er meer end rimeligt. Det er i denne Henseende betegnende, at han var blandt Stifterne af den polske Kommittee, som efter den mislykkede Frihedskamp i 1830 stiftedes her i Christiania, til Understøttelse for hine ulykkelige Frihedskjæmpere. Birch glemte i sin Medfølelse alle politiske Hensyn og modtog endog Valg som Kommitteens Formand. Men det russiske Diplomati mærkede sig, at Formanden i denne Kommittee var den norsk-svenske Konges Adjutant, og B. maatte være glad ved at slippe med en Irettesættelse af Carl Johan og udtræde af denne Kommittee. — Vi have ikke villet tilbageholde dette Træk, fordi det hører til de mange, som tilsammentagne danne Billedet af hans Personlighed som Velgjørenhedsagent, som Hjertets aldrig beregnende Mand. Vi kunde anføre mange andre til Belysning af hans sjeldne Personlighed; men vi ville overlade til Andre at udføre et Billede, som kan fremtræde med alle nuancerende Farver. Da vil der komme Mænd, som til vor tørre Fremstilling føie Poesiens Løftelse og Glands.

Den tydske architektoniske Kunst i vort Aarhundrede.

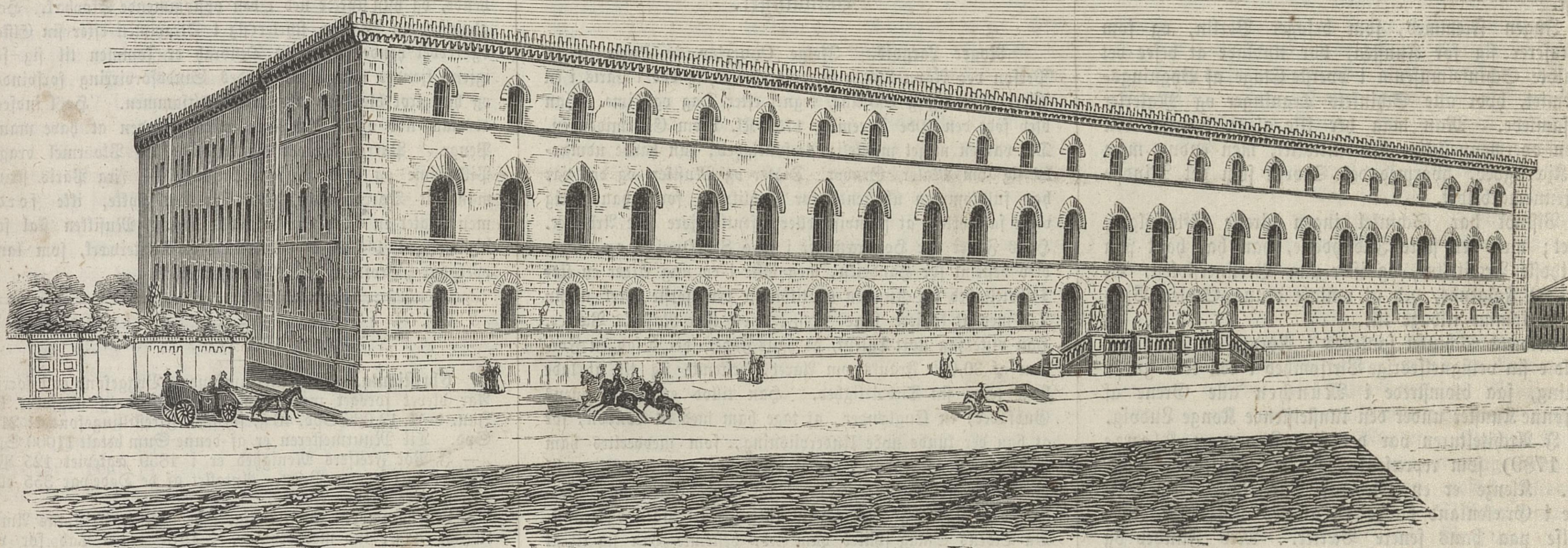
(Af F. L.)

I.

Da de tydske architektoniske Skoler have en saa betydelig Indflydelse paa vore Forholde, paa Grund af at de fleste af vore Architekter enten ere tydske eller have modtaget deres Uddannelse ved tydske Akademier, og da der i den senere Tid i vore Blade i Anledning af Tegningerne til den nye Storthingsbygning er blevet skrevet saa meget om den nyere Tids Stilarter, saa vil det maaskee interessere dette Blads Læsere at blive lidt bekjendt med de forskjellige Retninger i Architekturen, som i vort Aarhundrede have gjort sig gjældende i Tydskland.

Det var især det nøiere Bekjendtskab til de græsk-antike Bygninger, der skyldes de af Englænderne Stuart og Revett foretagne Undersøgelser og Tegninger af de attiske Mindesmærker, som i Slutningen af forrige Aarhundrede igjen vakte Architekturen af det dybe Forfald, hvori den var kommen ved den kritikløse og ustiliserede Søgen efter i phantastiske Linier og Snirkler at frembringe en malerisk Effekt. Men Tiden var for fattig paa store Aander, der med Forstand og Talent kunde benytte de vundne archæologiske Resultater. Idet man i den fuldkomne Mangel paa virkelig klassisk Aand søgte at fjerne alt Forsirende, kom man ind i den mest intetsigende, eensidige Simpelhed, som var ganske blottet for al egentlig Klassicitet. Denne for egentlig antik Aand blottede Efterabelse af den antike Bygningskunst blev især forplantet til Tydskland ved den Weinbrennerske Skole.

I Carlsruhe, hvor Weinbrenner opholdt sig, og hvor han havde samlet en Mængde unge Architekter om sig, udfoldede han en stor Virkekreds. Hans Fyrste, en stor Beundrer af den antike Kunst, meente at finde i Weinbrenner den rette Mand til at realisere hans Ideer til Forskjønnelse af sin Residents. Og man maa indrømme, at Weinbrenner har lagt en overordentlig Færdighed for Dagen i Behandlingen af Grundplanerne ved de mest komplicerede Situationer, som Carlsruhes besynderlige Gadeanlæg fremkaldte. Derimod har han overalt uden Hensyn til den Charakteer, som Bygningens Bestemmelse forlanger søgt at tvinge de moderne Forholde ind i Formen af det antike Tempel. Altid og evig Søileportaler i alle vitruvske Ordener, enten det saa var en Kirke eller et Raadhuus, enten det var en Villa eller en Pavillon, fuldkommen i samme Maneer, som den engang saa almindelig beundrede Palladio; men uden at han dog besad den Aand, som beherskede den Tidsalder, hvori Palladio levede. Og dog var der i denne Weinbrenners Virken nedlagt Spiren til noget Bedre, ja omend hans Bygninger ikke kunne bestaae for en mere moden Tids

Bibliotheksbygningen i München. Bygget 1832—1843 af Direktør Gärtner.

Kritik, saa maa man dog, i Betænkningen af, at han tilhørte hiin Overgangsperiode, anerkjende, at han havde gjort et betydeligt Skridt fremad. Han havde hos sine Elever nedlagt en opadspirende Sæd, som vi i det Følgende ville see har baaret mangen herlig Frugt.

En af Weinbrenners kjæreste og mest talentfulde Elever var Georg Moller, som under den kunstelskende Fyrste, Ludvig den Første, virkede som Hofbygmester i Darmstadt i Aaret 1810. Omend Moller i flere af sine Bygninger røber en mere uhildet Opfatning af den antike Bygningskunst, saa var hans elskværdige Beundring for sin Mester altfor indgroet hos ham, til at han aldeles kunde rive sig løs fra dennes Eensighed og hans Talent bryde nogen ny Bane. Den katholske Kirke, Theatret, Frimurerlogen samt flere mindre offentlige og private Bygninger i Darmstadt ere saaledes blot noget mere frit opfattede Kompositioner af den weinbrennerske Aand. Heldigere er hans Kancellibygning i Darmstadt, Kirken i Bensheim, Theatret i Mainz og Slottet i Wiesbaden. En ganske særegen Fortjeneste har Moller af den tydske Architektur ved sit udmærkede Konstruktionssystem, og hans Bygninger har idetmindste derved en stor Betydning, at han i dem har praktisk bevist sit meget omtvistede Systems Rigtighed. En anden Fortjeneste har Moller erhvervet sig ved sine Undersøgelser og Værker over Bygningskunsten i Middelalderen. Han var en af de Første, der henvendte Opmærksomheden paa den store Skat af herlige Motiver, som Middelalderens Architektur frembød for Uddannelsen af en fædrelandsk tidsmæssig Bygningskunst, uden at dette dog har havt nogen Indflydelse paa hans egne Bygningsarbeider.

Carl Friedrich Schinkel (fød 1781 † 1841) var igrunden den Første, som vidste at tilegne sig den rette Opfatning af de ved Stuart og Rewett fundne Skatte. Han søgte ikke at efterabe den græske Kunst, men han optog den i sig selv, behandlede den, som hans egen individuelle Opfatning indgav ham og gjengav den i den ham eiendommelige idealistiske Maneer, i en ny, man kunde fristes til at sige, i en forskjønnet Form. Han var for Architekturen, hvad Thorvaldsen var for Skulpturen. Begge virkede de i samme Retning, mod samme Maal og af den samme Kilde øste de begge deres Motiver. Det gamle Musæum i Berlin med dets herlige joniske Søilehall og dets storartede Rotunda hører udentvivl til et af Bygningskunstens ædleste Værker. Der gaaer en sand græsk Aand igjennem det, noget saa ædelt, bekjendt og dog saa originalt, der er ikke en Deel, ikke en Detail fra det mindste til det største, uden at det er komponeret med saadan Skjønhedssands og behandlet med saadan Kjærlighed, at det maa beundres, hvad enten man hylder den idealistiske eller realistiske, den antikiserende eller romantiserende Retning i Architekturen. Ikke mindre originalt er hans Berliner-Skuespilhuus i den heldige Anvendelse af den joniske Pilasterarchitektur og den maleriske Gruppering, omendskjønt det vel ikke gjør det ædle Indtryk, som det gamle Musæum.

Det vilde føre for vidt og ligger udenfor denne løst henkastede Skizzes Plan at gjennemgaae alle de herlige udførte og ikke udførte Arbeider, som Schinkels frugtbare Produktivitet har frembragt, saasom hans Villaer i Sanssouci og Charlottenhof, Berlinerhovedvagten, Slottet Kozescovice etc., men vi kunde dog ikke undlade at betragte endnu nogle af hans Arbeider. Først og fremst en Bygning, hvori Schinkels skabende Aand paa en ganske ny og original Maade aabenbarer sig i et isandhed glimrende Lys, jeg mener hans Berliner-Bygningsakademi. Her har Schinchel i reen Muursteensarchitektur uden Puds og uden paahængte Forsiringer frembragt et Værk saa originalt i sine Former, saa skjønt i sine Motiver, saa roligt og virksomt i sine Masser, saa alvorligt som den Kunst, der dyrkes inden dets Mure. Kun Skade at ogsaa denne Bygning, paa Grund af dens Beliggenhed, maa tjene den overalt sig indsnigende Spekulation; thi den nederste Etage er optaget af Boder, som vistnok meget betage den dens ophøiede Charakter og dens alvorlige Betydning. En af de skjønneste Opgaver blev forelagt Schinkel, da Kong Otto af Grækenland overdrog ham at forfatte Planen til hans kongelige Slot i Athen. Kan man tænke sig en skjønnere Opgave for en Architekt, som var saa gjennemtrængt af

den græske Aand? I det gamle herlige Athen paa Akropolis, denne hellige Grund, hvor han i Aanden bestandig havde levet, skulde han imellem de herlige Ruiner, hvorfra han havde suget Næring til sine skjønneste Værker, opføre en græsk Konges Borg. Man kan begribe, med hvilken Begeistring og Kjærlighed han gik til dette Arbeide, og hans alle Vanskeligheder overvindende Talent frembragte et Værk, hvorover de gamle Grækere maatte have glædet sig, saa fuldendt, saa gjennemtrængt af den ædleste græske Aand var dette hans Udkast. Det blev desværre ved Udkastet, det blev ikke udført. Hans sidste Værk var hans herlige Udkast til Lystslottet Oriando paa Krim, som han udarbeidede paa Opfordring af Keiserinden af Rusland. Der er neppe noget andet af Schinkels Udkast, der er gjennemtrængt af en saa ægte poetisk Aand som dette. Hans uddannede Farvesands gjorde sig især gjældende ved den sindrige Anordning af de forskjelligartede Materialer, hvori Bygningen var tænkt udført. Man veed ikke, hvad man mest skal beundre; Massernes Skjønhed og Gruppering eller den tankerige Forening af det Architektoniske med de skjønneste Haveanlæg og det omgivende orientalske Landskab. Schinkels Kirkebygninger ere med Rette dadlede; men man maa derved ikke forglemme, at den reen antike Kunst, som gjennemtrængte ham med alt dens Alvor, neppe egner sig for den christelige Kirke, og dog har Schinkel i Nicolaiskirken i Postdam leveret et Værk, som om det end ikke gjør det dybe Indtryk, som den gothiske Domkirke, dog ved sine herlige Forholde og ophøiede Skjønhed gjør et alvorligt og harmonisk Indtryk. Hans Arbeider i gothisk Stiil vil jeg senere faa Anledning til at omtale.

Den overordentlig skabende Kraft, som Schinkel besad, har han ikke alene aabenbaret i sine herlige Bygninger, men han indtager endog Plads blandt Tydsklands første Malere. Hans talrige Dekorationsmalerier for Berlinertheatret høre til det Bedste, som denne Deel af Kunsten har frembragt. Hans Udkast til Freskerne i det gamle Museums Søilehalle anviser ham Plads blandt Hovedmændene, for den idealistiske Retning i Historiemaleriet, og hans Landskaber høre udentvivl til det Bedste i denne Gren af den tydske Kunst.

Ingen Fremmed, som besøger Berlin, og som interesserer sig for Kunsten, bør undlade at besee det saakaldte Schinkelmuseum i øverste Etage af Bygningsakademiet, hvor alle Schinkels Tegninger og Malerier ere samlede. Man maa her ikke alene beundre den næsten overmenneskelige Produktivitet, men endnu mere den Kjærlighed, hvormed det Største som det Mindste er gjennemarbeidet.

Vistnok har Schinkel ingen direkte Efterfølgere fundet; men den store Indflydelse, han har havt paa den tydske Architektur, og især paa Berlinerskolen, vil jeg i det Følgende, ved at omtale denne Skoles Virksomhed, komme tilbage til.

Medens Schinkel saaledes i Norden af Tydskland udfold e sin velsignelsesrige Virksomhed i den reen græske Retning, saa blomstrede i München alle Grene af de skjønne Kunster under den kunstelskende Konge Ludvig.

I Architekturen var det Hr. Leo von Klenze (fød 1789) som repræsenterede den antikiserende Retning. Klenze er en Elev af Pariserskolen, men en Reise i Grækenland havde en aldeles afgjørende Indflydelse paa hans senere Værker. Med Fiinhed og Talent havde han opfattet den græske Stiil; men han forstod ikke at anvende den med den Originalitet, som Schinkel. Hans heldigste Værker ere saaledes mere strenge Kopier af den græske Bygningskunsts bedste Frembringelser end egentlig originale, af den græsk-antike Aand gjennemtrængte Kompositioner. Hvor han bevæger sig ind paa den mere originale Gjengivelse, er han ikke altid heldig. Saaledes er hans Glyptothek trods det brillante Material og dets mange Skjønheder i enkelte af Detaillerne et ikke heelt igjennem vellykket Værk. I Valhalla ved Regensburg holder han sig især i det Ydre strengt til det doriske Tempel og denne Bygnings store Skjønhed, som bliver forhøiet ved dens imponerende Beliggenhed, lader sig ikke benegte. Det Indre er ikke ganske i antik Aand, men man kan dog ikke negte at Klenzes Opfindelsesgave og Talent her har skabt et Værk, som gjør dets Mester al Ære. Den heldige Anvendelse af forskjellig farvede Marmorarter og den originale Tagstol af Jern med det rigt cassiterede Loft giver det Hele et høist brillant Udseende. Hans Ruhmeshalle hører trods den megen Daddel, som har rammet den, som Koulissearchitektur, dog blandt Klenzes bedste Værker. Det er vistnok saa, at man bag disse i Form af tvende med en Søilehalle forbundne Templer aner noget, som ikke existerer, men man maa betænke, at Bygningens Hensigt var, at danne en Ramme for Kjæmpemonumentet Bavaria og tillige en Halle, hvori berømte baierske Krigeres Büster skulde opstilles. — Og denne Opgave har Klenze løst paa en glimrende Maade og gjort denne Bygning til et af Münchens architektoniske Glandspunkter. I Allerheiligenhofkapellet har han anvendt den italiensk-romanske Stiil; men han har især i det Ydre ikke været saa heldig, som i sine antike Bygninger. Det Indre, som er mere i byzantinsk Stiil, er trods den Overlæsselse af Fresker paa Guldgrund af en alvorlig harmonisk Charakteer. Klenzes Bygninger i Renaissancestilen gjør et storartet brillant Indtryk, og naar han forstaar saa harmonisk at forene de forskjellige Stiilarter, noget som Renaissancer mere end nogen anden Stiil tillader, saa maa dette regnes ham mere til Ros end til Last.

Foruden disse her omtalte Bygninger har Klenze frembragt en Mængde mere eller mindre betydelige Værker, hvoriblandt her bør nævnes. Det gamle Pinakothek, Königsbau, Odeon, Hertugen af Leuchtenbergs Palads, Hertug Max's Palads, Krigsministeriet, Posthuset og Ridebanen, alle i München, samt det keiserlige Palads i St. Petersburg. Klenzes Indflydelse paa Münchener-Kunsten aabenbarer sig vistnok i flere senere Bygninger; men han har ligesaalidt som Schinkel nogen egentlig streng Efterfølger.

Blandinger.

Roger Largois. Ifølge Courrier de Paris er en Person ved Navn Roger Largois, for nylig død i Paris i en Alder af nøiagtig 100 Aar, regnet efter Dag og Time. Han blev født den 10de December 1759 Kl. 1 om Eftermiddagen. Det var en meget mærkelig Personlighed; han havde udmærket sig som Maler, Gravør, Digter og Musiker, og dog var han fuldkommen ubekjendt for Publikum, fordi han aldrig vilde samtykke i at fremvise eller offentliggjøre sine Arbeider. Hans Fader var Hosekræmmer i Rue St. Denis, og Roger blev bestemt for Handelen, men viste i en ung Alder en stor Tilbøielighed for Kunsten og tilbragte den største Deel af sin Tid med at kopiere store Mesteres og især Rafaels Værker. Han viste saa stort Talent, at hans Fader, der besad en Formue af 30,000 Franks om Aaret, bestemte sig til at lade ham følge sin Tilbøielighed. Han tillod endog Drengens Gudfader, en Englænder, at tage ham med til London, for at han der kunde nyde Underviisning, som meddeeltes ham af Flaxman og Fuseli. Da Faderen var død, kom Roger til Paris, og efterat have modtaget sin Faders Eiendom besluttede han sig til at ofre sig udelukkende til Poesi og Kunst. Da Tidens Smag syntes ham slet, bestemte han sig til at følge sit eget Ideal, og for hverken at paavirkes af Samtidiges Kritik eller Modens Luner, beholdt han sine Arbeider for sig selv. Han lod et Huus bygge efter sin egen Plan paa Boulevard de Mont Parnasse og indrettede sig der en stor Malersal og to Malerigallerier. Der arbeidede han uafbrudt paa at male og gravere, digte og komponere. Han digtede og komponerede mest paa sine Spadseretoure og tilbragte Resten af sin Tid ved sine Malerier. Han bevarede omhyggelig Alt, hvad han frembragte, og alle hans Arbeider ere samlede i de to Gallerier, hans Poesi, Musik og Gravørarbeider paa Hylder langs Muren, og hans Malerier ere ordnede efter Datum. Disse Malerier vise, at han i Begyndelsen fortræffelig forstod Koloreringen, men var en middelmaadig Tegner, og at han senere stræbte at forene begge disse Færdigheder. De fleste af Gjenstandene for hans Malerier ere allegoriske men han var ogsaa en fortræffelig Portrætmaler og har efterladt ikke mindre end 49 Portræter af sin Kone, hvem han elskede ømt, og hvem han pleiede at portrætere paa hver af hendes Fødselsdage. Dagen før sin Død sagde han til sin Kone: „Imorgen døer jeg, min kjære Catharine, jeg føler det og jeg har kun een Ting at beklage, det er, at jeg skal forlade Dig; vi have været saa lykkelige". Han tog derpaa sin Palet og sagde: „Bliv, hvor Du er, jeg vil endnu engang tage en Skizze af Dig." Og han udførte denne Skizze med vidunderlig Troskab og Kraft. Han efterlader en Søn paa 75 Aar og en Sønnesøn paa næsten 50 Aar, og ved deres Arbeider og hans Tarvelighed ere hans aarlige Indtægter stegne fra 30,000 Franks til imellem 50 og 60,000 Franks. Sønnen og Sønnesønnen tænke nu paa at fremvise hans Malerier og Graveringer og offentliggjøre hans Digte og Kompositioner. Der er ingen Tvivl om, at de ville vække megen Nysgjerrighed.

— Meyerbeers nyeste Opera „Dinorah, eller Valfarten til Ploërmel", gik i April 1859 med uhyre Bifald over Scenen i Opéra comique i Paris. Det simple Sujet er hentet fra det sagnrige Bretagne. Hoël vil gjøre sin elskede Dinorah rigtig lykkelig, det vil sige, rigtig riig. Han beslutter sig derfor til at hente en af Drager og Aander bevogtet Skat, som man i Bretagne finder liggende under de sorte Stene. Men førend han kan vinde Skatten, maa han et helt Aar leve skjult i Skoven og tør i den Tid ikke trykke nogen menneskelig Haand. Paa den aarlige Valfart til Ploërmel forlader han derfor pludselig sin Elskede, som af den Grund bliver vanvittig. Dinorah streifer om Natten under Leg med sin Gjed omkring paa Klipper, paa Enge og i Skove og Bønderne holde hende derfor for en spøgelsesagtig Skovjomfru. Den aarlige Afladsfest i Ploërmel nærmer sig atter, og med den ogsaa det Tidspunkt, da Hoël kan hæve Skatten. Ledsaget af den frygtsomme Sækkepibespiller Corentin begiver han sig til Kløften, hvor den ligger. For at naa did maa de over en høist faldefærdig Bro. Medens de holde paa at trætte om, hvem der først skal gaa over, udbryder der et frygteligt Uveir. Paa sin natlige Vandring kommer Dinorah med sin Gjed til Broen. Det skye Dyr løber afsted over den og Dinorah efter; men det morkne Træværk falder sammen under hende, og hun styrter ned i den opflommende Skovbæk. Hoël glemmer nu Skatten, styrter sig i Strømmen efter sin Elskede og redder hende. Efterat Dinorah er kommen til sig selv igjen, kjender hun ham, hendes Sindsforvirring forsvinder, og hun troer blot at have drømt Altsammen. Hoël indseer, at man nok ogsaa kan leve lykkeligt uden at have mange Penge. Parret forener sig med de til Ploërmel dragne Pillegrime og holde tilsidst Bryllup. — Fra Paris skriver man, at Operaen har gjort saa stor Lykke, ikke fordi, men uagtet en Gjed har en Rolle deri. Musikken skal fornemmelig i 1ste og 2den Akt være et Mesterværk, som langt overgaar „Profeten" og „Nordstjernen."

Norge.

Christiania. Studentersamfundets Byggefond er i forrige Aar blevet forøget med henved 2000 Spd. og udgjorde 1ste Jan. d. A. 12,066 Spd. 40 ß, foruden Fireskillingsfondet: 2127 Spd. Til Muurmesteren er af denne Sum betalt 11000 Spd.
— I Vor Frelsers Menighed er i 1859 ægteviet 125 Par og født 470 levende Børn. Antallet af de Døde var 355 eller 115 mindre end de Fødtes.

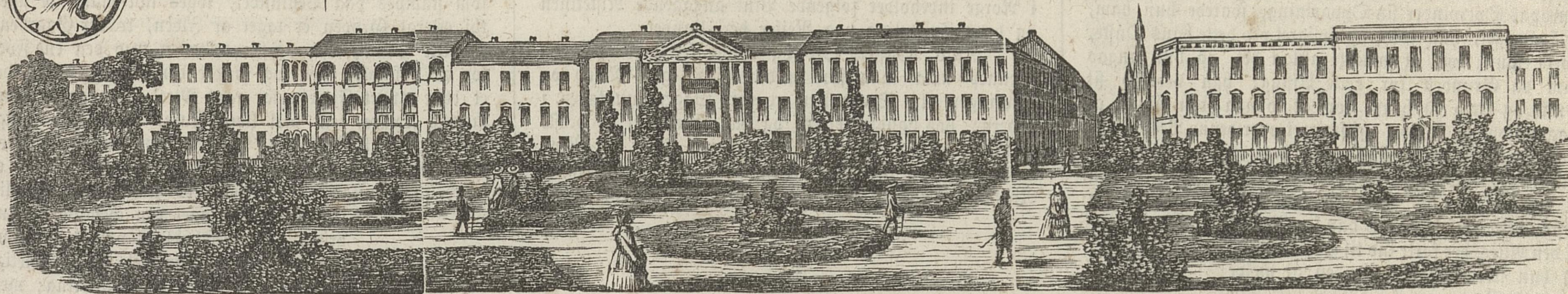
Lillehammer. Som tidligere bebudet er Kristians Amtstidende gaaet ind med Nytaar. Dette er et Tab for vor Presse; thi der er neppe Nogen, som kan nægte, at af alle vore Provindsblade var Amtstidenden redigeret med størst Selvstændighed og Omtanke.
— Den danske Kammerherre Berling har faaet sin Afsked som Generalintendant m. m.

Bergen. Borgermester Lassen er død.
— **Ledige Embeder:** Jevnakers Sognekald (850 Spd. Indtægt) Saude do. (650 Spd.)

Dødsfald. Ved Aarets Udgang ere trende navnkundige Mænd afgaaede ved Døden, nemlig den engelske Historieskriver Macaulay, den mangesidig bekjendte amerikanske Forfatter Washington Irving (f. 1783) og den tydske Oldgransker Wilhelm Grim (f. 1786). Af Macaulay findes allerede i vort Blad for 1854 Nr. 11 Portræt med Biographi ved Adjunkt Løkke; af de to andre skulle vi siden give Biographier.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 3. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 15de Januar 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | **9. Aarg.**

Indhold.

Madame Recamier.

(Af Guizot).

III.

Netop i denne selvsamme Epoke, da Madame Recamier saaledes i det keiserlige Palais, som i det gamle Regimentes Saloner, over Bonaparter og Montmorency øvede sit fortryllende og frie Herredømme, bragte et tilfældigt Samtræf hende i Berørelse med en Person, der i hendes Liv skulde indtage, vel ikke den første, men dog en af de første Pladse og bringe hende til at føle en Smule af sin Deel af et skamfuldt Livs Prøvelser. Hr. Recamier stod i Færd med at kjøbe Hotel Nr. 7 i Chaussé d'Antin-Gaden af Necker, og Madame de Staël, som da var i Paris, afsluttede denne lille Affære. Madame Recamier har selv fortalt den Begivenhed, der blev af en saa afgjørende Betydning for hende. „En Dag", siger hun, „— og denne Dag gjør Epoke i mit Liv — kom Hr. Recamier til Clichy med en Dame, hvis Navn han ikke nævnte, og lod hende alene med mig i Salen, da han skulde tale med nogle Andre, som vare nede i Parken. Denne Dame var kommen for at tale om Kjøb og Salg af et Hus; hendes Toilette var usædvanligt; hun bar en Morgenkjole og en liden Hat med Pynt og Blomster. Jeg tog hende for en Udlænding. Jeg følte mig slaaet ved hendes Dines og deres Udtryks Skjønhed; jeg kunde ikke gjøre mig Rede for, hvad jeg følte, men vist er det, at jeg tænkte mere paa at faa vide, hvem hun var, end at henvende de første almindelige Phraser til hende, da hun med Livlighed og Ynde sagde til mig, at hun var henrykt over at lære mig at kjende, at hendes Fader er Necker . . . . Ved disse Ord kjendte jeg Madame Staël! Jeg hørte ikke Resten af Sætningen, jeg rødmede og blev yderlig forlegen. Jeg havde netop læst hendes „Lettres sur Rousseau" og var bleven lidenskabelig indtagen deri. Jeg udtrykte mine Følelser mere ved mine Blikke end ved mine Ord; hun forskrækkede mig og tiltrak mig paa een Gang. Man følte strax hos hende en ligesaa fuldkommen naturlig som overlegen Personlighed. Hun heftede sine store Dine paa mig med et Udtryk af Nysgjerrighed, fuld af Velvilie og sagde mig Komplimenter over mit Udseende, som vilde have forekommet overdrevne og altfor direkte, hvis de ikke havde seet ud, som om de uvilkaarlig undslap hende, hvilket gav dem en uimodstaaelig forførerisk Magt. Min Forlegenhed var mig ikke til Skade, hun forstod mig og bad mig besøge sig, naar hun kom tilbage til Paris, thi hun begav sig nu til Coppet. Mit Indtryk af denne Sammenkomst var overmaade levende, denne fyrige og stærke Natur øvede paa mig en Indflydelse, som bragte mig til kun at tænke paa hende."

Jeg veed ikke, om Madame de Staël ogsaa har skildret sit Indtryk af det første Samtræf med Madame Recamier, men det var sikkerlig for hendes Vedkommende ogsaa meget levende. Det opdager man noksom ved at læse nogle af de Breve, hun tilskrev hende under deres lange Venskab, hvilke Madame Lenormand har indflettet i denne Bog. Det er en stadig Udgydelse af Beundring og lidenskabelig Omhed og en ubegrændset Tillid til Veninden Sympathi, Kjærlighed og Trofasthed. Disse to Personer henrev og fortryllede hinanden gjensidigt, den Ene ved sin Skjønhed og den Ynde, der var udbredt over al hendes Færd, den Anden ved sin overlegne Aand og Vid, der udgjød sig som en rivende Strøm omkring hende, og ved den fyrige og ædle Frimodighed, hun viste i alle sine Forhold. Aldrig har maaskee to feirede Kvinder staaet i et saa oprigtigt Venskabsforhold.

Ved at slutte sig til Madame de Staël traadte Madame Recamier ind i en tredie Verden helt forskjellig fra de to, hvor hun allerede havde gjort saamegen Lykke og vundet saamange Venner. Der grupperede sig Mænd af en sjelden Begavelser, videnskabelig dannede Politikere, liberale med aristokratiske Vaner og aristokratisk Smag, nogle levende Ruiner fra 1789, Andre troe Arvinger deraf, Alle trods sin Modgang og sine Skuffelser fast bestemte paa at holde fast paa hin store Epokes Principer og ikke at mistvivle om Resultatet, og næsten Alle erklærede Modstandere eller mistroiske Jagttagere af det keiserlige Regimente. Ogsaa der gjorde Madame Recamier stor Lykke og vandt glimrende Erobringer, nogle mere glimrende end solide, som det træffer med mange Erobringer, og bestemte til engang at tabe sin tilsynelادende Glands. Der lærte hun at kjende Benjamin Constant, denne skeptiske, spottende, fordærvede Sophist, som skulde have den sørgelige Skjæbne ved Slutningen af sit Liv selv at bevise, at han ikke fortjente det Venskab og det Held, som i lang Tid havde fulgt ham.

Det er ikke det mindst eiendommelige ved Madame Recamiers Charatker og Liv, at i alle de Kredse, hvor hun havde saamange trofaste Venner, havde hun ligesaa varme og troe Veninder. Trods alle Omvexlinger, politisk Animositet, Egenkjærlighedens Medbeilerskab, ja Skinsyge inden selve Huset, havde hun næsten ligesaa megen Tiltrækningskraft og gjorde næsten ligesaa megen Lykke blandt Kvinder som blandt Mænd. I den napoleonske Verden viste Dronningen af Neapel og Dronning Hortense hende et Venskab fuldt af Koketteri. Hun kom til Neapel i 1813 under Kong Joachims Magt og Herlighed: strax overbragte en Page fra Dronning Caroline hende begge Souverainers Lykønskninger, deres levende Ønske om snart at se hende, og en prægtig Kurv med Frugter og Blomster, „en speciel Opmærksomhed fra Madame Murats Side, som fandt en Glæde i at gjette de Personers Smag, hvem hun holdt af, og viste den største Iver for at tilfredsstille den." De hundrede Dage, kom og Konger og Folk styrtedes: ved det falske Rygte om, hvad der var indtruffet, skrev Dronningen af Neapel til Madame Recamier: „Hvis nogle Begivenheder, som jeg vistnok ikke ønsker, men som dog kunne indtræffe, skulde nøde Dem til at foretage en Reise, saa kom hid, min kjære Juliette; De skal her bestandig finde en oprigtig og kjærlig Veninde". Verden skiftede paany Udseende. Touren kom til Dronning Caroline at blive dethroniseret og forvist og leve ensomt i Triest. Madame Recamier, der foretog en ny Reise til Italien, skrev fra selve Neapel, at hun ikke vilde vende tilbage til Frankrige uden at besøge hende. „. . . . . De kan vanskelig tænke Dem, hvilken Glæde jeg følte ved at gjenkjende deres Skrifttræk, min kjære Juliette. Det var mig en Glædesdag, da jeg fik Deres Brev, og sikkerlig kan ingen Bouket være mere velkommen, end Deres Venskabsforsikringer. De har da tænkt paa mig!" Med mindre Utvungenhed og Livlighed viste Dronning Hortense paa sin Lykkes Tinde Madame Recamier de samme Følelser og modtog fra hende i sin Modgang de samme Beviser paa trofast Deltagelse.

Ved den anden Pol af den politiske Verden, blandt det gamle franske Aristokratis smukke Damer, mødte Madame Recamier ikke mindre Venskab og Velvillie. Grevinden af Boigne blev hendes trofaste og fortrolige Veninde. Hertuginden af Luynes og hendes Svigerdatter, Hertuginden af Chevreuse, stode vistnok ikke i noget fortroligt eller langvarigere Forhold til hende, men satte dog overordentlig Priis paa hendes Omgang. Hertuginden af Chevreuse, denne stolte Dame, der efter med sørgmodig Resignation at have fundet sig i at være Hofdame ved det keiserlige Hof, havde fundet Hævn og Trøst i at svare Keiser Napoleon, der vilde ansætte hende hos Spaniens dethroniserede Dronning, Marie Louise, der levede som Fange i Fontainebleau: „Jeg kan nok være Fange, men jeg vil aldrig være Slutter", — skrev næsten døende fra sit Exil i Lyon til Madame Recamier: „Jeg beklager meget ikke at have hørt til Deres Veninde i Paris; jeg vilde da have kunnet være Dem til nogen Hjælp her. Jeg vil virkelig kunne sige til Dem, som St. Augustin til vor Herre Gud: „jeg har seet Dig fortidlig uden at kjende Dig, og jeg har kjendt dig forseent." Undskyld dette lille Udbrud, det giver mig Udseende af at være en af Deres Korrespondenter; og lader os være enige om at elske hinanden Beggeto." Og udenlandske Damer, Damer, der selv havde et Navn i den europæiske Verden, Madame Krüdener og Madame Svetchine kunde ligesaalidt som andre, trods de Fordomme, de nærede, modstaa det Tiltrækkende hos Madame Recamier, og gav hende det tilkjende paa meget forskjellige, men ligemeget betegnende Maader. Madame Krüdener, der snart ønskede, snart frygtede at drage hende ind i de Forsamlinger til Bønner og mystiske Meddelelser, hvor hun stræbte at anvende de Tilstedeværende, fornemmelig Keiser Alexander, lod Benjamin Constant skrive til hende: „Jeg opfylder med en Smule Forlegenhed et Hverv, som Madame Krüdener har overdraget mig. Hun beder Dem at komme til hende saa lidet smuk, som det er Dem muligt. Hun siger, at De blænder Alle, og at derfor alle Sjele forvirres, Alles Opmærksomhed bortdrages. De kan ikke lægge Deres Ynde fra Dem, men forhøi den ikke!" Mere alvorlig, skjønt under en Form, der ofte var subtil og lidet naturlig, skrev Madame Svetchine efter sit første Samtræf med Madame Recamier til hende fra Neapel: „Vort Bekjendtskab, det Indtryk, vi saasnart gjorde paa hinanden, min Glæde, min Smerte, Alt dette forekommer mig at være en Drøm. Jeg skulde kun ønske, at jeg stedse havde drømt. Jeg følte mig bunden, før jeg tænkte paa at værge mig; jeg gav efter for den gjennemtrængende, ubeskrivelige Ynde, der betvinger selv dem, hvem De ikke værdiger en Tanke. Hvis vi begge havde taget Feil, vilde jeg være trøstesløs, og min Fornuft vilde ikke være uden Daddel, men hvad hjælper det at have været klog, naar man er ulykkelig. Jeg savner Dem, som om vi havde tilbragt megen Tid sammen, som om vi havde mange fælles Erindringer. Hvorledes kan man her miste, hvad man ikke besad igaar? Det vilde være uforklarligt, hvis der ikke var en Smule Evighed i visse Følelser. Man skulde sige, at Sjelene, naar de mødtes, afførte sig alle de Betingelser, der ledsage vor usle Tilværelse, og at de friere og lykkeligere allerede ere en bedre Verdens Love underkastede."

De udenlandske Besøgendes varme Sympathi for Madame Recamier gav sig ikke stedse tilkjende med saa-

megen Bevægelse og Alvor. „Vinteren mellem 1807 og 1808 kom Dronningen af Preussens Broder, Arvestorhertugen af Mecklenburg-Strelitz, til Paris. Paa et Operabal traf han for første Gang Madame Recamier, hvis Bekjendtskab han havde næret et levende Ønske om at gjøre. Efterat have talt med hende hele Aftenen bad han hende om Tilladelse til at besøge hende, men da hun var bleven underrettet om den Misgunst, som Besøg hos hende voldte de Udlændinger, Fyrster eller Andre, der kom til Paris for at gjøre Europas Overvinder sin Opvartning, svarede hun ham, at saameget, hun følte sig smigret ved dette hans Ønske, troede hun dog at maatte afslaa det, og hun angav ham da Grunden for dette Afslag; han vedblev sit Ønske og strev til hende for at opnaa den Gunst at maatte komme. Rørt og smigret over denne Vedholdenhed indbød Madame Recamier ham til en Aften, da hun kun modtog sine fortroligste Venner. Fyrsten kom til bestemt Tid, lod sin Vogn holde paa Gaden i nogen Afstand fra Huset, og da han saa Porten til den Allee, der førte ind til Huset aaben, gik han uden videre ind uden at melde noget til Portneren, i det Haab, at han ikke skulde blive seet, men Portneren havde seet en Mand gaa ind i Alleen og med raske Skridt ile henad Huset. Han raabte da til ham: „Hvorhen min Herre? Hvem søger De? Hvad vil De?" Istedetfor at svare gav Storhertugen sig til at løbe og bestyrkede saaledes Portneren i den Tanke, at han gik paa ulovlige Veie. Fyrsten og den aarvaagne Vogter naaede samtidig Forstuen i nederste Etage, hvor Madame Recamier boede. Hun hørte høirøstet Tale og Trudsler; hun vilde vide Aarsagen til dette Spektakel og fandt da, at Storhertugen af Mecklenburg var grebet i Kraven af den altfor paapasselige Tjener, hvem han søgte at rive sig løs fra. Hun sendte Portneren tilbage og modtog Fyrsten med megen Opmærksomhed og Venlighed."

Klogere og mere behændig end Storhertugen af Mecklenburg kom Fyrst Metternich til Madame Recamier uden at trodse hverken Keiseren eller Portneren. Han havde ogsaa truffet hende paa Operaballerne, som da vare meget i Mode, og bad hende om Tilladelse til at besøge hende, men for ikke at støde Keiseren besøgte han hende kun om Morgenen til Tider, hvor han mindre blev lagt Mærke til, og hvor han kun traf faa Besøgende hos hende, og det Folk, der var mindre at bryde sig om.

Norges Grundlov i Tableau.

Ved den vakre Fest, som gaves i Frimurerlogen den 29de December, Halvhundredeaarsdagen for Stiftelsen af Selskabet for Norges Vel, var Salen prydet ikke blot med forskjellige Portræter, men ogsaa med et Tableau af Grundloven, der ved Rammens smukke Snitværk tiltrak sig Opmærksomhed. Dette Exemplar var bekostet for Eidsvoldsgalleriet, der nu snart kan ansees for afsluttet, og det vil blive anbragt i Rigssalen midt imellem Rigsforsamlingens Præsidenter. Grundloven selv er trykt i stor Imperialfolio. Rammen er til dette Brug udført efter Tegning af Dekorationsmaler Wergmann og med megen Kunstfærdighed udskaaret i Egetræ, saaledes som vor Afbildning viser. Anskaffelsen af dette Exemplar af Grundloven, der er skeet for Gallerifondets Regning, har medført en ikke ubetydelig Udgift. Men det hører naturligviis til, naar man skal pryde Rigsforsamlingssalen med Portræter af dem, der gave os vor Grundlov, at anbringe der ogsaa selve det Værk i en værdig Form.

For Turister og Reisende i Norge.

Man behøver ikke at gjøre nogen lang Reise udenfor de mest befærdede Veie i vort Land, før man faar den Erfaring, at man især i Sommertiden, naar Føret er tilfjelds, maa gjøre Afslag paa en stor, ja den største Deel af Livets tilvante Bekvemmeligheder, og kommer man rigtig bort i Fjeldbygder og Afdale, eller man færdes oppe i Sæterregionen og over Høifjeldet, eller i Vest- og Nordlandets Kysttrakter, tør det vel hænde, at det mangen Gang kniber for de første Livsfornødenheder, om den Reisende ikke med sin Vandringsdont forener Jægerens eller Fiskerens Idræt eller fragter med sig en — velforsynet Niste-Bomme. Dette er noget, som i sin Almindelighed for lang Tid siden har fremstillet sig for de praktiske Englænderes Reisesands, endskjønt de ikke have været saa særdeles meget praktiske i Detaillen. Murrays Haandbog for Reisende i Norge indeholder følgende Vink angaaende Nistetinen og dens Forsyning paa Reiser heri Landet:

„Kniv, Gaffel, Ske og Tindaaser med Salt og Sennep maa man føre med. Kjød, godt Brød og Kavringer eller Skonrokker ere rare Sager, undtagen i Byerne, hos Landhandlerne og paa enkelte af de bedste Stifter; derfor maa man holde skarpt Udkig for Provianteringen, og ikke tabe nogen Leilighed til at forsyne Niste-Bommen (provision box) af Sigte. Kjødextrakt, konserveret eller hermetisk opbevaret Kjødsuppe (preserved soup*), et Stykke Faarkjød og Skinke ere de bedste og hensigtsmæssigste Former af Kjød. Ønsker man Thee, maa man tage den med fra England; thi i Norge er der ikke god The at faae. Reiser man paa Høsttiden, bør man medtage Vox- eller Stearinlys; thi paa Skifterne gives i Regelen ikke andet end de jammerligste Talgpaaser. Udmærket Kaffe, Mælk, Sukker, Æg og undertiden Rugbrød, men oftere Fladbrød, Fisk eller Skinke forefindes dog paa mange Stationer. Tyk Melk, som man spiser med lidt Sukker og Fladbrød (hvorfor ikke revet Brød eller støbte Skonrokker og Ingefær?) er delikat og en skandinavisk Yndlingsret; men Bøndernes Hovednæring og solideste Føde er Grød, og denne kan man faae i næsten hvert Hul i Norge og Sverige. Den koges overordentlig omhyggelig og godt (carefully and admirably), og det er en Kapitalkost at slaae sig paa, vel at mærke, naar man ikke kan faae noget bedre."

*) Bouillonkager due nemlig til intet, da de ikke bestaa af andet end Liim. Jfr. Klenckes Chemiske Koge- og Huusholdningsbog S. 162 fgg.

Disse Antydninger i Nisteveien og Reiseforpleiningsvæsenet ere vistnok hverken fuldkommen paalidelige, tilstrækkelige eller hensigtsmæssige, naar der overhoved skal være Tale om at forsyne sig med Noget. Det skulde være artigt at see hvilke Fakter en civiliseret Mave, opvant ved Beafsteaks, Mockturtle og veltillavede Meelspiser, vilde gjøre til et ordentligt Skud Grød af den Slags, som stampes paa Vestlandet, koges kan man ikke sige; thi efterat Gryden er taget af Ilden, træder Gaardens stærkeste Slamp op paa Grydekanten med den ene Fod, for at fastholde den og hindre dens Omstyrtelse, idet et eller andet Fjerdingkar raat Meel, ved en kjæmpemæssig Tvare, en heel liden Fure, med Mandemagt stampes ned i Massen. Herved fremkommer et Produkt, som skal være „drugt" at bie paa, hvilket er saare sandsynligt, fordi Melet er ukogt, og følgelig ikke har undergaaet den chemiske Forandring, som frembringes ved Kogningen, og som alene gjør det let fordøieligt og skikket til menneskelig Næring; men det forstaar sig, i Hungersnød spiser man selv Barkbrød, og naar man intet andet kan faa, gaar selv Havregrød med lange Saaer og Klep som Kyllinghovedet ned. Enhver der begiver sig ud paa de vildsomme Stier, uden at ville eller kunne gjøre fuldkommen Afkald paa en kraftig og ordentlig Næring, gjør, naar han har Leilighed til at føre noget med sig, bedre i at forsyne sig med en Deel af Thornes hermetiske Sager. Skulde det gjælde at medføre den størst mulige Mængde Næringsstof i den mest sammentrængte Tilstand, turde under mange Omstændigheder de saakaldte Kjødkavringer,*) Mettwurst samt tørrede Grønsager fra Chollet & Komp. i Frankfurt, der skulde have været at faa hos Bertr. Dahl i Christiania, vise sig som den hensigtsmæssigste Niste.

Det Tab, som Legemet lider under Reiselivets raskere Stofvexling kræver sin Erstatning i rigelig Næring, men den livligere Omsætning og den dermed følgende skjærpende Hunger tilsteder ikke det Udvalg og den Kræsenhed som under det roligere Liv i Hjemmet, og følgelig er man, naar man intet andet Valg har, mangen Gang nødsaget til at tage tiltakke med landlige Delikatesser som Kleppegraut, suur Sild, Havrebrød, Gammelostmaggjer og Nagesiskspa, hvis Næringskraft ingen Chemiker skal kunne benægte, om end Physiologen under mange Omstændigheder vil finde dem mindre hensigtsmæssige. Saalænge som der vanker Spegekjød og Skinke, gaar det an for de fleste Indlændinger; men slippe disse op og man slet ikke kan med den maadelige, slet tillavede Landskost, saa faar man tage sin Regres i Melkemad, naar dertil er Leilighed; kan man heller ikke dette, og man ikke har forsynet sig med noget, er der intet andet for end at undvære og spæge sig, hvilket i mange Tilfælde til Afvexling tør findes at være nok saa velgjørende.

Det som man imidlertid mindst af alt kan undvære under Reiselivets Anstrengelser er den Vederkvægelses og Fornyelsens Kraft, som tilflyder Legeme og Sjæl gjennem en sund og uforstyrret Søvn; denne er det imidlertid, den Reisende, som færdes i det Vide og Brede udenfor de med Landhandlere, Embedsmænd eller bedre Gjæstgiverier og Bondegaarde forsynede Strøg, ligesaaofte nødes til at gjøre Afkald paa som paa ordentlig Næring. Enhver, som er fortrolig med Reiselivet i vore Kystdistrikter og Fjeldegne, (ja undertiden er det ikke stort bedre i Skovtrakterne og paa endeel af Sletlandsbygderne), kjender fuldtvel de Stillinger og Tilstande man ofte kommer i, naar det gjælder den søde Hvile efter Dagens Møie. Saalænge Ungdomsblodet strømmer friskt gjennem de kraftige Lemmer, kan det kanske gaa at sove den sundeste Søvn Nat efter Nat paa Bord, en Bænk, en Dør eller i Baaden med Stræppen under Hovedet og Reiseplagget til Overklæde, men naar de Dage nærme sig, om hvilke det heder, de behage mig ikke, da tør det vel hænde, at der efter slige Nætter, selv om man har det bedste Hjerte til at sove under de uheldigste Betingelser,

*) Se Klenckes Chemiske Huusholdningsbog, S. 165.

indfinder sig en Stivhed og Lemsterhed, der gjør den kommende Dags Strabadser surere og tungere end den svundnes. —

Alle de Skidenfærdighedens og Urenlighedens Ulæmper man er udsat for i vort Land ere saa ofte blevne drøftede, sidst, omhyggeligst og med den største Forkjærlighed af Professionstouristen, Yankeen, Bayard Taylor, at vi ikke behøve at dvæle ved dem. Der kræves følgelig heller ikke nogen lang Beviisførelse for hvilket uskateerligt Gode det paa Reiser i vort Land vil være, med Hensyn til Leie og Søvn, at kunne gjøre sig saagodtsom fuldkommen uafhængig af de allerfleste af de heri hinderlige Omstændigheder.

Dette Gode tilbyder Krimfeldtsengen.*) Den veier i det høieste 30 til 36 ℔ eller omtrent en Vog, og indtager, som Fig. 3 udviser, ikke større Rum, end at den med Lethed kan fragtes baade paa Kariol og Kløvhest, eller bæres paa Nakken. Den kan, naar man først et Par Gange har sat den sammen, sættes op i et Par Minutter, altsaa i kortere Tid end nogen Seng redes, samt tages fra hverandre og pakkes sammen i ligesaa kort Tid. Sætter man den op paa Langbordet, hvor et saadant findes, kan man være temmelig tryg for Alt, uden det, der kan slippe sig ned fra Taget. Om Dagen kan den i Sælet eller i den fattigslige Stue, i Skoven eller paa fri Mark benyttes til Bord, Stol eller Sofa.

At man, forsynet med denne, ogsaa med større Tryghed kan opslaa sit Leie under aaben Himmel siger sig selv. Oprindelig bestemt til Militærbrug for Officiersteltet og Ambulancen, viser Krimsengen sig i vort Land lige nyttig for vidtomstreifende Turister, Jægere, Fiskere, Naturforskere, Ingeniører, inspicerende og undersøgende Embedsmænd, ja i mange Egne endog for Præster, Jurister og Læger paa Reiser i deres egne Distrikter, og det turde vel være et Spørgsmaal om den ikke under mange huslige Forhold, f. Ex. hvor der er stor Familie med indskrænket Huusrum, eller hvor der vanker talrige Gjæster, var baade hensigtsmæssigere og billigere end det almindelige Sengebrak.

*) Afbildninger og Beskrivelse findes i Nr 52 for f. A.

Den tydske architektoniske Kunst i vort Aarhundrede.

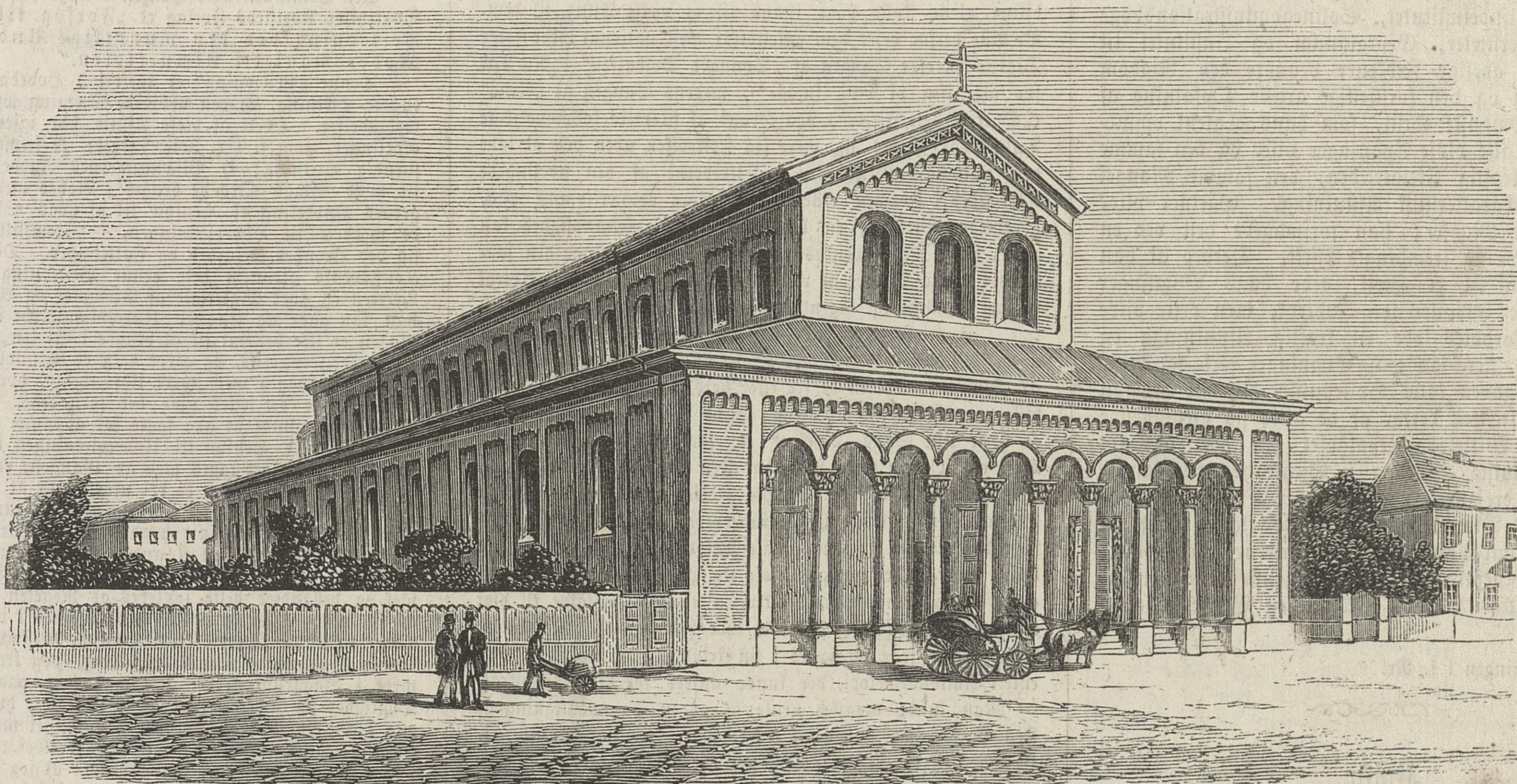
(Af F. L.)

II.

Tydsklands politiske Opsving efter Frihedskrigene mod Napoleon kunde ikke andet end have Indflydelse paa Architekturen. Man begyndte at undersøge de fædrelandske Bygningsværker fra Middelalderen, som vare forglemte, foragtede og tilsidesatte for en tom Efterabelse af franske og italienske Renaissancebygninger, og jo mere man trængte ind i de middelalderlige Bygningers System, jo mere steg Interessen for samme, og de gjenfundne Originaltegninger af Kölner Dom,*) bet største Mesterværk, som tydsk Kunst har frembragt, gjorde ikke lidet til at fremme Begeistringen for Middelalderens store fædrelandske Værker. Det var ikke nok, at man med Kraft og Lyst søgte at fuldføre de gamle, ufuldendte og mishandlede Mindesmærker; men man forsøgte sig ogsaa i originale gotiske Kompositioner. Vistnok vare de første Forsøg ikke altid heldige, men jo mere man trængte ind i de middelalderlige Bygningers Natur, desto mere frie og originale bleve Formerne, desto mere gjennemtrængte af Middelalderens Aand. Vort Aarhundrede har saaledes i Tydskland ved Siden af mangt og meget Tomt og Intetsigende frembragt mange heldige Værker, som, om de end staae tilbage i Friskhed og Originalitet for Middelalderens originale Værker, dog vise et betydeligt Skridt fremad.

*) De bleve fundne 1814 paa et Loft i „Hôtel zur Franke" i Darmstadt og udgivne af Dr. Georg Moller under Titelen: "Facsimil der Originalzeichnungen des Domes in Köln." Darmstadt 1818, andet Oplag 1837.

Selv Schinkel, hvis hele Retning var idealistiskgræsk, blev saa henreven af denne Beundring for Middelalderens Værker, at han saavel i flere kirkelige som i profane Bygninger forsøgte sig i at reproducere den gotiske Bygningskunst. Det Spidse, Opadstræbende i den gotiske Architektur var Schinkels Natur imod, han søgte at gjennemføre det Horizontale, at forene de gotiske og antike Former. At en saadan Forening af aldeles modstridende Former maatte falde uheldig ud, var naturligt. Hans Werderkirke og Udkast til Gertrandkirke i Berlin ere saaledes, trods de mange Skjønheder i Detaillerne, idetheletaget meget mislykkede Arbeider. Heldigere ere hans Profanværker, hvor han mest har anvendt den engelsk-gotiske Stil, som bedre lader sig forene med det Horizontale. Saaledes er Babertsberg ved Potsdam ret heldig i den maleriske

Den hellige Bonifacius's Basilika i München.

Anordning og Slot Kurnik ved Posen en kraftig og imponerende Façade.

Restaurationen af Kölner Dom under Ledning af Zwirner (fød 1801) blev den fortræffeligste Skole for de moderne Gotikere. Zwirner forsøgte sig ogsaa i et originalt Værk i gotisk Stiil, nemlig den meget udskregne Kirke paa Apollinarisbjerget ved Remagen. Den er bygget i Form af et græsk Kors, og Motiverne skal være hentede fra Kölner Dom, men det er langtfra, at Zwirner har løst denne Opgave tilfredsstillende. Den gotiske Stiil egner sig ikke for de store Væggeflader med Freskobilleder, som ogsaa i det Ydre blive kun halvt belivede af de blinde Rosetter. Det Horizontale er altfor meget fremherskende og Taarnene ere ikke nok pyramidalt opadstræbende.

Langt heldigere har Ohlmüller (fød 1791 † 1839) løst sin Opgave i Mariahilfkirken i Au, en Forstad til München. Med det nøieste Bekjendtskab til, og den dybeste Indtrængen i den gotiske Stiil, noget som er desto mere mærkværdig, da den tilhører en Tid (1831), hvori man endnu ikke var trængt saa nøie ind i den gotiske Stils System, som nu, har han frembragt et Værk, som fremdeles kan tjene til Mønster for en gotisk Kirke. Den opadstræbende Charakteer, som i Taarnfaçaden saa harmonisk er gjennemført ligetil den rigt gjennembrudte Taarnhjelm, erindrer om den tydsk-gotiske Stiils beste Periode. Ligesaa organisk og skjønt udvikler de øvrige Façader sig med deres Stræbepiller og Taarne, deres Portaler og Vinduer. Ikke mindre heldigt er det Indre, hvis Indtryk forhøies ved de herlige Glasmalerier af Münchener Kunstnere.

I det gamle Nürnberg virkede Carl Heideloff for den gotiske Stiil. Heideloff har engang havt Navn af Tydsklands første Gotiker, et Navn, som han sikkerlig ikke fortjener. Skjønt der ikke mangler ham paa Talent, saa er dog hans Bygninger af kirkelig, som af profan Bestemmelse langtfra Mønstre paa moderne gothiske Bygninger. Hans Kirker i Schönau, Sonnenberg og Leipzig saavelsom hans Nürnberger Vaaningshuse ere saaledes temmelig svage Produkter. Langt heldigere har han været med sine Restaurationsarbeider af middelalderlige Bygninger.

Heideloffs største Fortjeneste er imidlertid Udgivelsen af Værker over Middelalderens Architektur, hvoriblandt hans „Die Ornamentik des Mittelalters," Nürnberg 1838, nyt Oplag 1843, især er bekjendt.

Af Kölnerdomsskolen er der i den senere Tid fremgaaet flere Architekter, som forene det grundigste Bekjendtskab til den gotiske Stiil med Talent, og som med Begeistring kæmpe for dens Indførelse som det „alene saliggjørende" Princip i den moderne tydske Architektur.

De mest talentfulde blandt dem er Ungewitter og Statz, som Begge virke for Indførelsen af den efter deres Mening ene gjældende Gotik ved i Forening med den bekjendte, for den gothiske Stiil fanatiske Forfatter og Taler A. Reichensperger, at udgive deres architektoniske Kompositioner og Granskninger.

Ved Siden af denne Gotisceren gjorde en anden beslægtet Retning sig snart gjældende i Architekturen. I de middelalderlige romanske Bygninger fandt man de skjønneste Motiver til en original tidsmæssig Architektur.

Den romanske Bygningskunst havde ikke som gotiske en Blomstrings- og Forfaldsperiode; den allerede i sin Udvikling bleven overstraalet af den sig overalt udbredende Gotik. Man fandt det derfor vor Tid forbeholdt, at uddanne denne Stiil, da den saaledes vilde frembyde en langt større Frihed i Kompositionen end nogen anden Stiil, der allerede havde opnaaet den største Fuldkommenhed og saaledes blot tillod en uselvstændig Kopieren.

Dette er vel at gaa noget vidt i sine Paastande, men saameget er vist, at de Architekter, som hylde den romaniserende Retning, vise en langt større Frihed i Kompositionen og Originalitet i Formerne end de moderne Gotikere. Dertil kommer, at den romanske Stiil langt bedre end nogen anden Stiil lader sig afpasse efter den forskjellige, kirkelige eller profane, Bestemmelse, Bygningerne skulle have. Den tillader derfor Enhed i Architekturen og det er denne Enhed, vor Tid maa gjøre til sit Formaal.

Man tænke sig saaledes et Museum eller Theater i gotisk Stiil. Den talentfulde Ottmers Forsøg med Anvendelsen af den engelsk-gotiske Stiil i Theatret i Wolfenbüttel kunde vel ikke løbe mere uheldigt af. Den romanske Stiil tillader baade en tung - alvorlig og en let og livlig Opfatning; den egner sig saavel for Kirkens christelige Alvor, som for det Præg, en verdslige offentlige Bygning forlanger, saavel for det private Vaaningshuus i Byen, som for den landlige

Villa. Dertil kommer dens konstruktive Betydning under de forskjellige klimatiske Forholde. I det nordlige Europa, hvor Muursteenen er det almindelige Material, er igrunden den romanske Stiil den ene naturlige, da den tillader den allersimpleste Behandling af dette Material; den behøver kun at virke med Masserne, medens den gothiske Stiil forlanger mere Rigdom og Ornamenter, hvilket enten fordyrer Bygningen eller kun kan opnaaes ved det afskyelige, usande Pudsvæsen. De Forsøg, som ere gjorte med at anvende den gothiske Stiil ved Bygninger i Raamuurstensmaterial uden Formsteen og Ornamenter, ere aldrig rigtig heldige. Men hermed er ikke sagt, at den romanske Stiil ikke taaler en rigere Uddannelse; den egner sig fremfor alle andre Stiilarter for en sindrig Forening af forskjellig farvet Material med en rig Anvendelse af Ornamentet.

Denne romaniserende Retning i den nyere tydske Architektur blev fremkaldt ved Friederich Gärtners (fød 1792 † 1847) Virksomhed i München, hvor han i en Mængde Bygninger har vist sit originale Talent. Man har med Rette dadlet hos Gärtner hans lidet fremtrædende Profilering af Gesimser og Gurter, hvilket give hans Bygninger et noget mat Udseende, og dette træder fremfor alting frem i hans i italiensk-romansk Stiil byggede Ludvigs Kirke, som er et af Gärtners første og mindst vellykkede Arbeider. Men hans Originalitet i Grundplanens Anordning, hans Talent for Massevirkning og Behandling af Ornamentet lader sig ikke benegte. Næsten alle betydelige Bygninger i den prægtige Ludvigsgade ere af ham, ligesaa Siegesthor til Feldherrehallen, og man maa her i Bibliothekets storartede Façade*) med dets praktiske Indredning og herlige Trappegang, i Damestiftelsen St. Anna, Blindeinstitutet, Salineadministrationsbygningen, Universitetet, Georgianum og Institutet til Opdragelse af adelige Frøkener beundre den Rigdom af Komposition og den forskjelligartede Opfatning af den italiensk-romanske Stiil, som hans Talent omfattede. Men i alle disse Bygninger viser sig den samme Angst for en kraftig Fremtræden, den samme Mangel paa egentlig charakteristisk Afslutning. Gärtner vilde virke med store Masser; han forsmaaede den ved en malerisk Gruppering frembragte Effekt. Derved at han samler Massen til et Heelt, gjør hans Bygninger vistnok et mere imponerende Indtryk, men dette vilde endnu mere forhøies ved en kraftig Afslutning; og Øiet har, hvor flere saadanne Bygninger virke sammen, som i Ludvigsgaden intet Hvilepunkt, hvorved det kan hæfte sig, og trættes derfor af de altid sig gjentagende Former. I Wittelsbacherpaladset har han anvendt den engelsk-gothiske Stiil og i Siegesthor den antikromerske, ellers ere alle hans Bygninger udførte i den romanske Stiil. Blandt hans øvrige Værker fortjener at nævnes. Restaurationerne af Domkirkerne i Regensburg og Bamberg, Kursalen og den evangeliske Kirke i Kissingen, Kong Ottos Palads i Athen og Befrielseshallen ved Kehlheim.

*) Se Afbildningen i f. Nr.

Musik.

Nye Kompositioner af Hanna Bergwitz-Goffeng.*) I en Tid, da det nationale Element er saa stærkt fremtrædende hos flere af vore Digtere, er det at vente, at man seer Virkninger heraf hos Sangkomponisterne, forudsat at disse tilfulde forstaae den Opgave at bøie sin Individualitet efter Digterens og gjengive hans i Toner. Vi ansee det nemlig for den normale og naturlige og derfor ogsaa ønskeligste Tilstand, at Digterens Arbeide gaaer forud og Komponistens bagefter, istedetfor at det modsatte saa ofte finder Sted nutildags i de utallige Vaudeviller og Sangspil, hvor Forfatteren, hvis han er musikkyndig, i heldigste Fald kan præstere en Sang med samme Grundstemning som den valgte Melodi, medens dennes Detailler i de allerfleste Tilfælde maae lades ubenyttede, - et musikalsk Misbrug, som leder dertil, at man ved deslige Smaasange ikke længer lægger Mærke til, om Digt og Melodi ere paralelle, men kun om den første er iørefaldende og let, ja selv Musikere af Fag underlægge med stor Letfindighed de gamle Melodier den ene nye Text efter den anden, hvorved de gjøre baade Digter og Komponist lige liden Tjeneste. Ikke synderlig ønskværdigere finde vi den Tilstand, hvori Digt og Komposition samtidig faae deres Tilværelse, idet Komponisten vil agere Digter; de fleste Forsøg, vi have seet paa en saadan Komponisternes Emancipation fra Digterne, have været saa lidet tækkelige, at ethvert nyt maa mødes med det gamle: „vestigia terrent;" Kunstens Historie kjender kun een Michel Angelo. — De Kompositioner, vi nedenfor skulle omtale, røbe ingen saadan Tendents til Emancipation, tvertimod bestaaer deres Hoveddyd i den Inderlighed, hvormed de slutte sig til Digtene, og den Pietet, hvormed disses Eiendommeligheder behandles, og som ogsaa har faaet en ydre Betegnelse i Bibeholdelsen af den usædvanlige Orthographi i et Par af dem. Vi sigte naturligviis til Bjørnstjerne-Bjørnsons; med hans Digte som Grundlag er det lykkets Komponisten at anslaae Toner, der ere nogle af de mest nationale, vi have hørt siden „Fjeldeventyret." (Det er maaskee her Stedet til - om det skulde gjøres nødig - paa Forhaand at bemærke, at vi ikke besidde nogen national Strudseappetit, hvilket imidlertid ikke hindrer os fra at sætte fuldkommen Priis paa alt, hvad der præsteres af godt og skjønt i national Retning.) — Det, vi her ville henlede Publikums Opmærksomhed paa, er altsaa de 5 nye Sange (for 1 Stemme og Pianoforte) af Fru H. Bergwitz-Goffeng. Ved Navnets blotte Nævnelse forekommer det os, som om der lød os en Storm af Spørgsmaal imøde, hvilke vi uden at gjøre nogen stor Deel af Publikum synderlig Uret, omtrent troe at kunne gjengive saaledes: „Er hun ung og smuk?" — „Er hun rig?" — „Paa hvilket Trin i Rangforordningen staaer eller stod hendes Mand eller hendes Fader?" — „Hvilke Familieforbindelser har hun?" — Paa alle disse Spørgsmaal, der unegtelig have sin store Betydning ved Bedømmelsen af Kompositionernes Værd og KomponistensTalent, maae vi med Skam bekjende, at vi blive Svaret skyldige. Endeel af „de musikalske" blandt Publikum, der dog ogsaa have sin Rem af Huden, og nære en ubegrændset Ærbødighed for al Auktoritet, ville vel ikke spørge efter fuldt saa „solide" Ting, men f. Ex. „Ved hvilket Konservatorium har hun studeret Musikens Theori?" — „Hvilke af vore anerkjendte Musici anbefaler (d. e. omtrent kautionerer for) hende?" — Paa dette sidste Spørgsmaal endelig saae vi os istand til at give et tilfredsstillende Svar, dersom vi vilde; men vi ere fordringsfulde nok til at vente at vore halv anonyme (heelt kan man ikke vel være det hertillands) Anbefalinger og Forsøg paa at vise Kompositionernes Respektabilitet alene skulle være istand til at vække Tillid til dem. Vi ville derfor besee dem enkeltviis: mest national lyder ifølge Digtets Medfør Sangen af „Synnøve Solbakken" („Nu Tak for alt, ifra vi vare smaae"), medens Sangen af „Arne" („Over de høie Fjelde") paa Grund af sit mere kosmopolitiske Tilsnit har fjernet sig mere fra Folkevisen uden dog at tabe den nationale Grundtone. Tilbederne af den ubetingede Korrekthed i Formen ville vi her gjøre opmærksomme paa, hvormegen Virkning en liden rhytmisk Uregelmæssighed kan gjøre, naar den anvendes paa rette Sted; vi finde den saaledes i denne Melodi at være et fuldkommen adæqvat Udtryk for det utaalmodig higende, der danner Digtets Grundcharakteer. Som bekjendt have ikke mindre end 3 andre Komponister*) samtidig behandlet Digte af „Arne;" vi have hidtil ikke kunnet faae dem at see eller høre, men tvivle paa, at de ville være istand til at bringe denne Melodi i Forglemmelse. — Den lille Sang „Nøkken" er, saavidt vi vide, et Dansk Digt og tidligere sat i Musik af Fru H. Stadfeldt-Wienecke, hos hvem den bringer Danske Folkeviser i Erindring; da Texten ingen Hindring herfor indeholder, er den bleven lokaliseret her ved den Norsk-nationale Melodi, Fru B.-G. har givet den. Det gjælder om alle disse tre nationalt lydende Sange, at de heldigen minde om Folkevisen uden at henfalde til blot og bar Efterligning, thi skjønt de lyde hjemlige og velbekjendte, vil man dog søge forgjæves i sin Erindring om nogen bestemt enkelt Nationalmelodi, der kunde ansees for deres Substrat. — Man kunde maaskee vente af os en Sammenligning af Fru B.-G. med nogen af vore andre Sangkomponister, f. Ex. Kierulf, der i flere af sine Sange har betraadt det nationale Feldt („Elveløbet," „Paa Fjeldet," „Lokkende Toner," „Brudefærden" o. fl.); vi ville istedet derfor udtrykke vor Mening om begge Parter ved følgende mathematiske Ligning, der maaskee kan være vel saa oplysende: Kierulf forholder sig til Welhaven som Fru Bergwitz-Goffeng til B. Bjørnson, hvormed vi mene, at ligesom Elegancen og Formfuldendtheden er deres Kardinaldyd, der staae paa den ene Side af Lighedstegnet, saaledes udmærke de, der staae paa den anden, sig ved den specifik nationale Charakteer og det adæqvate Udtryk. Vi tænke os den Indvending gjort, at tre Sange ere forlidet til derpaa at bygge nogen paalidelig Dom om Komponistens Anlæg for den nationale Genre; hertil ville vi bemærke, at vi have hørt flere Sange fra samme Haand paa dette Gebet; flere af Læserne ville formodentlig kjende de særdeles smukke Melodier til Sangene i „Gildet paa Solhaug," der, skjønt de ikke ere benyttede paa nogen Scene (Musiken var ved Opførelsen her i Christiania af Sperati, i Bergen af Schedewy), dog ved sit eget Værd have banet sig Vei ud blandt Publikum, som man har fortalt os, mod Komponistindens Villie. — Under Omtalen af de nationale Sange have vi fast forglemt, at Samlingen ogsaa indeholder to andre i den almindelige kosmopolitiske Romanceform; den første, der har tiltalt os mest, er en yndig Melodi til Therese Werners „Fuglen i Buret;" den anden, den bekjendte Sang af „Hjortens Flugt" („Hvor tindrer nu min Stjerne?"), er vistnok allerede tidligere komponeret af Rung og Fru Stadfeldt-Wienecke, men nærværende smagfulde Behandling kan uskammet træde frem ved deres Side.

H. F.

*) Tidligere Kompositioner findes anmeldte i dette Blad 1858, Nr. 18. Red.

*) Rung, Heise, Kjerulf; den sidstes ere dog ikke udkomne.

Literatur.

Seminarielærer Hansens Grammatik. (Anmeldt af en Seminarist). Efterhaanden som Fordringerne til Almueskolen om at fremme Folkeoplysningen mere og mere stiger, vorder det en Tvang for Skolens Lærere at søge vundet de Hjælpemidler, som med Nødvendighed udkræves, for at de kunne sættes istand til at fremme Arbeidet med Hurtighed og Held. Men uagtet nu Indsigt i vort Modersmaals Bygning er et af de betydningsfuldeste Midler til at fremme Folkeoplysningen, saa er det vel ingen Tvivl underkastet, at der til Underviisningen i vort Modersmaal hidindtil har været os givet de mest uhaandteerlige Midler som - i Forhold - noget andet Skolefag har at opvise. Vi har havt nok af Grammatiker; men endog den, som kaldtes „praktisk Veiledning," var alt andet end praktisk, og dens Veiledning upraktikabel i Almueskolen. En Deel af Almueskolens Lærere kjende endnu ingen Theori for vort Sprogs Sammensætning og Analyse, og Adskillige af dem, som have læst Grammatik, har ingen Grammatik i Hovedet, fordi de ingen klar grammatisk Indsigt fik i deres Læredage. Grammatikunderviisningen lagdes tildeels i en saa høi Skala - (ikke Hansens var nok, men Meyers, Musæus's og Fleres maatte til) - at undertiden kun en Deel af Tilhørerne kunde rigtig Følge med. Hos disse nedlagdes derved vistnok en meget god Grundvold for en videregaaende, videnskabelig Betragtning af Sproget; men Sinkerne fik da blive der, umodne i sig selv og ubehjælpelige i Landsskolen.*) Og selv om han noksaa godt forstod sin Grammatik, blev han dog, hvis han ei var saavidt Herre over Stoffet, at han kunde bearbeide det i en anden og simplere Form, sat i Knibe, naar han - vi tænke os i en Omgangsskole - skulde undervise i Norsk. Enten blev han da „en lærd Mand, fordi Ingen forstod ham," eller hans Underviisning blev til et Abespil, naar han begyndte at anføre latinske Navne paa Taledele og Sætningsdele. Under saadanne Forhold er man nødt til at stille Underviisningen i Modersmaalet i Baggrunden. Men at dette er saare beklageligt, er der vel ikke mere end een fornuftig Mening om. Derfor modtages med stor Taknemmelighed den kjærkomne Haandrækning, som en Mand af Faget nylig har ydet os.

Hr. Seminarielærer Hansen i Asker har udgivet paa Hr. Bogtrykker Abelsteds Forlag et „Forsøg til en praktisk Veiledning ved den mundtlige Underviisning i Modersmaalet i Almueskolen."

Denne „Veiledning" er deelt i 3 Hovedafsnit. 1) Den engere Sætning, 2) den udvidede Sætning og 3) Sætningsforbindelser. Hvert af disse Afsnit, har igjen sine 3 Underafdelinger, som f. Ex. 3die Afsnit: A selvstændig og uselvstændig Sætning; B Bisætningernes Inddeling af Hensyn til hvad Slags Ord de bruges i Lighed med; C Bisætningernes Inddeling af Hensyn til af hvad Slags Oplysning de meddele til Hovedsætningen. — Fremstillingen udmærker sig ved Jevnhed, Klarhed og Fattelighed. Der gaar en logisk Konsekvents gjennem hele denne Veiledning, og der leveres Læreren en godt Materiale af Exempler og Antydninger, som han kan gaae ud fra ved Underviisningen i Modersmaalet. Bogen er ikke bestemt til at bruges i Skolen, men i Lærerens Forberedelsesværelse, og giver ham et Grundlag, hvorpaa der senere kan bygges med større Udførlighed, hvis Omstændighederne tillade det eller gjør det fornødent. — Dersom det gjælder nogensinde at gaa sagte for at kunne gaa sikkert frem, saa er det med Hensyn til Underviisningen i Modersmaalet, og at ikke formeget tages med ad Gangen, er nu en gammel pædagogisk Regel. Det er vel ufornødent at bemærke, at Hr. Hansen ikke har tænkt sig Lærerne som saadanne Eftersnakkere at de skulde tage med alt hvad han her har skrevet, eller at forskjellig Methode jo kan anvendes, om man bruger denne Bog som en Veiledning. Han gaar bestandig ud fra Exemplet og behandler dette saaledes at Regelen ligesom kommer af sig selv. Efter hans Methode forenes i denne Underviisning forskjellige Interesser, Stavning, Retskrivning, forstandsøvende Læsning og Begrebsudvikling, dog træder dette Sidste mere i Baggrunden. — Det maa bero paa enhver Lærers Dygtighed og Herredømme over sit Stof, hvorvidt han kan gaa i den Henseende. Hansen gaar meget mere her end i sin „Anskuelsesunderviisning" en jævn Middelvei. — Uagtet jeg for nærværende ikke selv er i den Stilling; at jeg kan prøve Bogen i Børneskolen, kan jeg dog trygt anbefale dens Veiledning som særdeles praktikabel. I Skiens Byskole og paa Gjemsø har jeg overværet en Række af Underviisningstimer i Modersmaalet, efter just den Methode, som denne Bog veileder i. Børnene viste ligesaa megen Interesse for dette Fag som for Historie og Skrivning, og det siger formentlig ikke Lidet.

S. K.

*) Man misforstaa mig ikke her, som om jeg vilde slaa Vrag paa en grundig og udførlig Grammatiseren; det være langtfra; jeg mener at ved Siden af en udførlig Grammatiseren burde altid gaae en praktisk Veiledning til at meddele Barnet Indsigt i det norske Sprog Jeg hører desuden til dem, som ønsker vore Seminariers Udvikling baade med Hensyn til Lærefag og til en dybere Indtrængen i hvert enkelt. Derfor saarede det mig saa ubeskriveligt det throndhjemske Snak om alt for megen Theologiseren ved Seminarierne. Tag Hovedhjørnestenen bort, og vor Almueskole som Anstalt for sand Udvikling ramler overende. Hvilken anden Oplysning skal vel, mod Sekter og Partier, erstatte Christendomskundskaben?

Norge.

Christiania. Under 4de Jan. er Amtmand N. Vogt udnævnt til Stiftamtmand i Christianssands Stift, Sognepræst Koren meddeelt Bestalling som Provst i Borgesyssels Provsti og Kand. theol. A. H. Mowinckel udnævnt til Kapellan hos Stiftsprovst Flotmann i Bergen.

— I den sidste Tid har Kopperne grebet betydeligt om sig her i Byen, og paa Grund heraf er der i „Toftes Gave" indrettet et midlertidigt Koppelazaret.

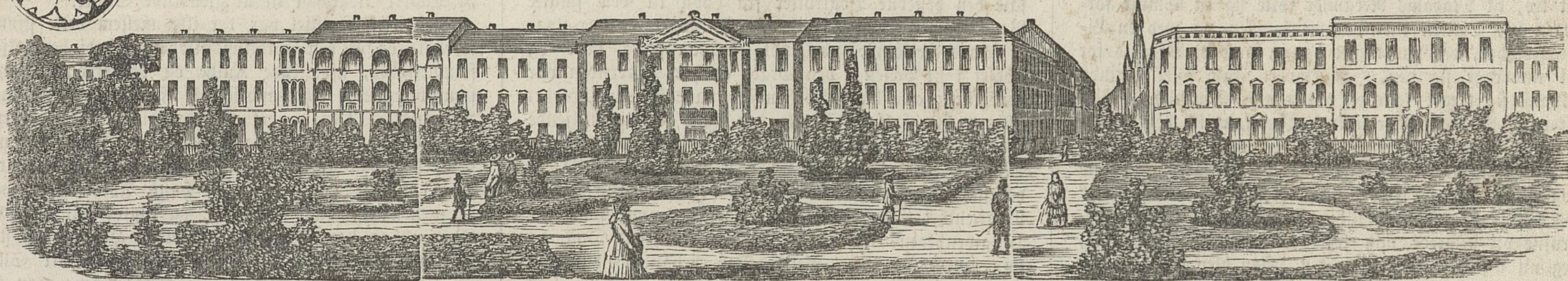
— Dalmans Motion til Sveriges Stænder om deres Indblanding med Hensyn til det norske Storthings Beslutning om Statholderpostens Ophævelse er bleven fremmet paa Ridderhuset og i Præstestanden (her med Modstand af Prof. Carlson), men derimod forkastet af Bondestanden.

— Nytaarsaftens har der været Gadeopløb i Kjøbenhavn. Efter Kammerherre Berlings Afskedigelse synes det som om der er fattet Haab ogsaa om Grevinde Danners Fjernelse. Pressen sees i den sidste Tid at have været rig paa Smædeskrifter mod hende.

Nyhedsbladets Nytaarsgave er udkommet og omsendes eftersom Kontingenten indløber.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 4. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 22de Januar 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Wilhelm Grimm.

Den 16de Decbr., om Eftermiddagen Kl. 3, døde Wilhelm Grimm. Om Morgenen den 20de blev han begraven paa den nye Matthæi Kirkegaard. Vinden blæste iskold, da hans Kiste blev ført opad den Høide, paa hvis svage Skraaning Kirkegaarden er anlagt. Ved Graven stod Jakob Grimm og Wilhelms tvende Sønner. Det var et taarevækkende Syn, da Jakob blottede sit Hoved og greb en Haandfuld Jord for at kaste den efter den Døde, som nu blev alene tilbage i det kolde Dyb.

Wilhelm Grimm blev født 1786 i Handau. Hans ydre Livsløb staar at læse paa mange Steder. Det er simpelt nok. Faderen døde tidlig. Han drog med Moderen og sine øvrige Sødskende til Kassel, hvor han besøgte Skolen. Ligefra det 12te Aar var hans Sundhed, som Følge af en heftig Sygdom, hans hele Liv igjennem meget svag. Hensynet hertil var fordetmeste den Maalestok, hvorefter han indrettede sit Liv og sine Arbeider. 1809 var han for sidste Gang i Berlin. Han levede sammen med Achim von Arnim, der var hans bedste Ven og døde længe før ham. Den følgende Tid levede han mestendeels i Kassel. Der giftede han sig i 1825. Nogle Aar senere gik han med Broderen Jakob til Göttingen, og forlod den derpaa igjen tilligemed ham, - det er noksom bekjendt, paa hvilken Tid og af hvilke Grunde, - levede atter en kort Tid med ham i Kassel og flyttede endelig til Berlin, hvor han siden har boet. Brødrene have stedse havt een Bolig, eet Bibliothek og een Formue.

Men Ingen tænker paa denne Vexling af Aar og Byer, naar der er Tale om Wilhelm Grimm. Selv hans nærmeste Venner maa maaskee først læse sig til, hvorledes dette fulgte paa hinanden. Vor Følelse ved Tabet af en Mand, hvem vi kjendte og elskede, har Lidet at bestille med Kjendskabet til hans Liv, hvilket senere Biographier ville opklare for os. Hvor Faa af dem, der dybt føle og beklage Tabet af Humboldt, vide mere om ham, end at han er fød 1769 og efter vidtløftige Reiser i Amerika og Asien sluttelig tilbragte den største Deel af sit Liv i Berlin. Kjendskabet til en Mands Væsen, som hans samtidige Venner bære i sig, er ingen vidtløftig Fortegnelse over hans Gjerninger og Skjebne fra Begyndelsen af, men en fuld, rund Tanke om hans Værd, hans Stilling, hans Kraft saalænge han levede, og det Hul, som han efterlod, da han blev taget bort.

Saaledes blev ogsaa Bettinas og Humboldts Død følt. Man maalte Omfanget af det, som man havde tabt, efter Størrelsen af det, man fra nu af maatte undvære. Endnu er intet Aar forløbet siden begge disses Bortgang. Som Forfatterinde og Digterinde havde Bettina forlængst ophørt at arbeide, da hun døde, men som en aandelig Magt, som Indehaver af et ildfuldt Øie for Storheden og Skjønheden, og af Veltalenhed for at indklæde sin Anskuelse i Ord, vilde hun have kunnet leve en Evighed. Som Videnskabsmand havde Humboldt efter lange, uhyre Arbeider givet sit „Kosmos“ og dermed sin Virksomhed en Afslutning; han var gammel, træt og besad Fordring paa Udødelighed. Ingen havde endnu længere behøvet at forlænge hans Liv, men som Beskytter af ethvert aandeligt Arbeide havde han maattet forblive Aarhundreder paa sin Plads, hvor Ingen kan erstatte ham. Ingen viste han tilbage, hvis Krav vare ægte; hvor han opdagede en Kraft, beskyttede han dem. Ofte underholdt han Folk med smigrende Talemaader, fordi han i sin Erfaring havde erkjendt Nytten af denne Handel og Vandel lettende, aandelige Skillemynt, men Ingen afspiste han dermed. Han var i den omfangsrigeste Maalestok Skaberen af den Gunst, der fra Statens Overhoved blev dem tildeel, der besad retmæssigt Krav derpaa. Han hjalp og greb ind, hvor der optaarnede sig Vanskeligheder. Han sagde sin Mening og skyede ikke Offentligheden. Dette var det Uerstattelige ved Manden, da han lukkede sine Øine. Og saaledes hos Wilhelm Grimm. Hvad vi savne i ham og med Længsel beklage ved Tanken paa ham, er ikke Manden, som med utrættelig Arbeidskraft gjorde Sit til Tydsklands Forherligelse. Han gjorde nok for sin Deel. Han talte næsten 74 Aar og havde saaledes Ret til at lægge sig til Hvile. Fra Bog til Bog skred han fremad, - ingen Dag gik ubenyttet hen. „Børne-Eventyrene,“ „de danske Heltesange,“ (som han oversatte,) hans Bog om Runerne, Udgaverne af gamle Digte, de akademiske Taler, endelig hans Andeel i den store tydske Ordbog, - alle danne de Blade til en uvisnelige Mindekrands. Ogsaa ham var en Art ydre Afslutning forundt. Just som han blev kastet ned paa sit korte i Begyndelsen saa smertelige Sygeleie, var Bogstavet D af Ordbogen, som han sidst havde overtaget, færdig fra hans Haand; fremdeles en ny Udgave af Eventyrene, som han endnu paa sin Sygeseng betragtede og uddeelte til sine Venner; ligeledes havde han færdig i Haandskrift en ny Udgave af „das Freidank,“ og endelig en Tale, som han havde tænkt at holde i Akademiet den 15de December.

Men hvem af dem, der stode ham nærmest, tænker dog paa Alt dette anderledes end som paa Biting, da der gives noget saameget Høiere, hvorved Erindringen fæster sig? De tænke paa hans Mildhed, hans Ro, hans sikre Dømmekraft, og paa den Venlighed, hvormed han omgav sig ligesom med en velgjørende, renere Athmosphære, som fast Intet formaaede at bortjage. Saaledes har han været, saalangt Erindringen rækker tilbage til hans tidligste Aar. En Optimismus af den ædleste Art var eiendommelig for ham. Overalt, selv under den største Forvirring i Verdensforholdene, søgte og opdagede han den Retning til det Gode, som de maatte tage. Saaledes vare ogsaa hans sidste Taler, som han udtalte halvt hensunken i Dødens Søvn.

Han benegtede det Slettes Tilværelse saalænge han kunde. Saa han det aabenbart, da tilslørede han det ikke, men han vendte sig med Fasthed bort, naar det traadte ham imøde. Med en beundringværdig Taalmodighed fandt han sig i det Uundgaaelige. Den Samvittighedsfuldhed, hvormed han stræbede at gjøre sine Arbeider indtil det mindste Ord saa fuldendte som muligt, overførte han paa alle Tanker, paa alle Forholde. Og hvad der var det Skjønneste, - alle dem, som traadte ham nærmere, vidste han at meddele denne Ro, dette Behag i Nydelsen af det Givne. Han havde Glæde i Alt, hvad han engang havde lært at kjende. Han vendte gjerne tilbage til de Steder, som han pleiede at besøge, og gik atter og atter paa de af ham forlængst betraadte Veie. Han opfriskede gjerne Mindet om henrundne Begivenheder og Forholde. Med hvilken Kjærlighed talte han ikke om de Døde, han havde kjendt, hvor ubrødelig holdt han ikke fast ved gamle Venskabsforbindelser. En Pietet heri var ham egen, der ofte var maaskee mere levende hos ham, end i deres Hjerter, for hvem hans eget slog saa varmt. Dog han holdt fast, hvor han havde knyttet et saadant Baand, og tænkte med den ham egne Varme paa Alle, med hvem han saaledes stod i Forbindelse.

Wilhelm Grimm var elskværdig i dette Ords smukkeste Betydning. Ligesom han i sine Eventyr greb Folkets Poesi og Udtryk med en Kunst, der unægtelig var af en digterisk Natur, og som ingen Anden har kunnet efterligne, hvor stor ogsaa Udstrækningen af den af ham skabte Literatur er, saaledes gjengav han ogsaa selv i sine mindste Fortællinger enhver Tings naturlige Side med de naturligste Udtryk. Han fortalte ogsaa gjerne, og da altid med den samme ædle, rene Simpelhed, som man sporer i hans Eventyr. I hans strengt videnskabelige Værker, hans mindre strengt affattede Afhandlinger, hans Fortaler, hans Breve, - overalt støde vi paa den samme Glæde i hans Betragtninger, de samme lykkelige Udtryk, med hvilke han fremstillede dem. Og denne Følelse af Lykke voxte med Aarene. Han følte sig stedse muntrere, stedse mere tilfreds, og dette vedvarede ligetil hans sidste Dage, ja til hans sidste Dieblikke. Saa gjerne han viste Alle Venlighed, saa gjerne modtog han den, hvor den blev ham vist. Det ringeste Tegn paa Velvilie erkjendte han og optog det taknemmelig i sin Sjæl.

Saadanne Mænd som Wilhelm Grimm roser man ikke, man nævner dem blot. Ikke en Stavelse af Berømmelse eller Ros blev talt ved hans Grav.

Verden er bleven fattigere paa een Mand, men der vil træde Andre i hans Sted. Hans Venner ville trøste sig og med Aarene sjeldnere mindes ham. Men saameget renere staar da hans Billede for dem. Mere og mere vil da Alt hvad han har gjort koncentrere sig om hans Navn. Men saalænge det tydske Sprog tales, saalænge vil Navnet Wilhelm Grimm danne et eget Ord for sig selv, der betyder en ædel Mand, hvis Liv og Kraft var viet hans Folk.

(Berlin. Zeit von gelehrten Sachen.)

Madame Recamier.

(Af Guizot).

IV.

En større Herre end Hr. Metternich, en Neveu af Frederik den Store, Prinds August af Preussen, Broder af Kong Fredrik Wilhelm den Tredie, gik for Madame Recamiers Skyld langt videre end til de for ham mest kompromitterende Besøg. Efterat være bleven gjort til Fange i 1806 i Fægtningen med Saalfeld nogle Dage før Slaget ved Jena, havde han i Coppet nydt Gjæstfrihed hos Madame de Staël. Der blev han lidenskabelig forelsket i Madame Recamier til den Grad, at han absolut vilde have hende til at ægte sig, idet hun skulde søge Skilsmisse fra Recamier. Rørt, smigret, maaskee en Smule bevæget viste Madame Recamier sig tvivlraadig, gav ham Løfter, ja skrev endogsaa til Recamier, der vel viste sig redebon til at samtykke, hvis hun bestemt vilde det, man gjorde hende ædle, fornuftige og kjærlige Forestillinger. Madame Recamier valgte den gode Beslutning, men begik den Feil at lade Prinds August blive i en Uvished, som hun selv ikke længer følte: det kostede hende klarligen meget, mindre at renoncere paa den glimrende Stilling, der var bleven hende tilbudt, end at give Slip paa den Triumph, der beredtes hende ved denne næsten kongelige Lidenskab, der var naiv og overspændt som

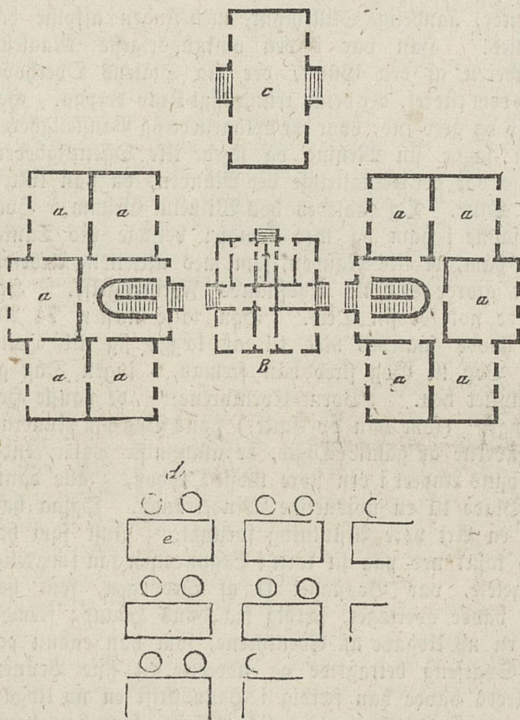
en ung Students første Kjærlighed. Først fire Aar efter betog hun Prinds August alt Haab: han bad om at maatte faa see hende endnu engang; hun gik ind derpaa og satte ham Møde i Schaffhausen 1811. Han kom der, men traf hende ikke. „Omstændigheder, der vare stærkere end den menneskelige Villie, tillod ikke," siger „Erindringerne," „denne Sammenkomst; ved Ankomsten til Coppet rammede Exilet Madame Recamier." Jeg kan vanskelig begribe, hvorledes et Exil, dikteret i Frankrige kunde forhindre en hurtig Reise i Schweits fra Coppet til Schauffhausen, og jeg er tilbøielig til at tro, at Madame Recamier følte sig en Smule forlegen ved Tanken om Sammenkomsten og med en Ligegyldighed, der var meget haard, greb et Paaskud for at unddrage sig den. I ethvert Fald følte Prinds August sig meget krænket ved denne Skuffelse. Han skrev til Madame Recamier: „Jeg kan ikke begribe, at naar De ikke kunde eller vilde see mig igjen, De da ikke engang kunde værdiges at underrette mig derom og spare mig for en unyttig Reise paa 300 Mile," og til Madame de Staël: „Jeg haaber, at det Indtrufne vil helbrede mig for den affindige Kjærlighed, jeg nu i fire Aar har næret." Han blev ikke helbredet og mere end tredive Aar efter skrev han, tre Maaneder før sin Død, til Madame Recamier: „Den Ring, De har givet mig, skal følge mig i Graven." Et mærkeligt Exempel paa Vedholdenhed i Koketteri som Lidenskab! Jeg forlader her Fyrsterne for Kunstnerne. Canova, den første af sin Tids Billedhuggere, har arbeidet en henrivende Buste af Madame Recamier. Hun havde ikke bedet ham derom: under sit første Ophold i Rom i 1813 havde hun været meget sammen med Canova og med al den fortryllende Ynde, der var hende eiendommelig, bevidnet ham sin Beundring baade for Kunstnerens Værker, naar hun besøgte hans Atelier, og for ham selv, da hun i Albano i det Hus, hvor Canova boede, paa en Gang blev hans Gjest og hans Vertinde, idet hun fik Husly hos ham, medens baade han og hans uadskillige Broder, Abbed Canova, vare Gjester ved hendes Bord. Den store Kunstner, der havde en fiin Sands, et muntert, aabent Gemyt, et ligefremt Væsen, og var næsten ligesaa modtagelig for Konversationens Behagelighed som for Skjønhedens Tiltrækning, blev henrykt over dette Bekjendtskab, der smigrede ham og oplivede ham. Det var ham en Glæde at see Madame Recamier i sit Atelier, at betragte hende, et tale med hende, at høre sig rose af hende, og han blev hende en hengiven Ven. Hun forlod ham henimod Udgangen af 1815 for at tilbringe Vinteren i Neapel. Da hun kom tilbage til Rom, bad Canova og hans Broder Abbeden hende om at komme hen i hans Atelier for at see paa hans nye Arbeider. Hun skyndte sig at komme; hun saa, beundrede og roste; Canova og hans Broder syntes adspredte og optagne af en eller anden hemmelighedsfuld Beskjæftigelse. Man traadte ind i Kunstnerens eget private Atelier; man tog Sæde. Med en Bevægelse af utaalmodig Tilfredshed trak Canova bort et Forhæng, der skjulte Baggrunden af Værelset, og man fik da se to kvindelige Büster modellerede i Leer, den ene med opsat Haar, den anden med Hovedet halvt tilhyllet af et Slør. Begge gjengave de Madame Recamiers Træk. „Se, om ikke jeg har tænkt paa Dem (mira se ho pensalo a lei)" udbrød Canova glad og ventede nu til Gjengjæld en Overraskelse over Ligheden. Men Kunstneren forstod sig bedre paa Skjønhedens end paa et Kvindehjertes og et Kvindegemyts Hemmeligheder. Madame Recamier, der vidste, at hun var meget smuk og sikkerlig ofte havde betragtet sig selv, fandt ikke hos sig en regelmæssig, reent græsk Skjønhed, der i Marmoret kunde beholde alle sine Fortrin. Hun, der saa gjerne vilde behage, der satte saadan Priis paa Hyldest og viste sig saa elskværdig mod dem, der ydede hende den, havde i dette Øieblik nok Herredømme over sig selv til at skjule for Canova det lidet behagelige Indtryk, hun fik af denne Büste, der skyldte en kjærlig Erindring sin Tilblivelse. Hendes kvindelige Egenkjærlighed følte sig ikke tilfreds. Kunstneren følte sig krænket. Man talte ikke mere om Büsten og senere sagde Canova hende, at da den ikke havde behaget hende, havde han gjort en Beatrice af den. Det var ogsaa som Dantes Beatrice Madame R. kom tilsyne i Marmor; men efter Canovas Død sendte hans Broder, Abbeden, Büsten til Madame Recamier, med følgende Vers af Dante:

Sovra candida vel, cinta d'oliva
Donna m'afparve . . . .

(Under et hvidt Slør viste sig for mig en Kvinde bekrandset af en Olivengreen) og følgende Indskrift paa Italiensk: „Billede af Juliette Recamier, modelleret efter Erindring af Canova i 1813, og siden udført i Marmor under Navnet Beatrice.

Jeg har nu gjennemgaaet Rækken af Madame Recamiers Tilbedere, men jeg har endnu ikke nævnt de to Mænd, der med Hertug Mathieu de Montmorency, optog den største Deel af hendes Liv skjønt paa meget ulige Viis, og af hvilke den Ene ofrede sig ganske til hende med en beundringsværdig Uegennyttighed, medens den Anden ofrede hende Alt, hvad der ved Slutningen af en vistnok mere glimrende end bevæget Karriere kunde undrage sin bittre Egoisme, sin sygelige Ærgrelse og sin utilfredse Stolthed nemlig, Hr. Balanche og Hr. de Chateaubriaud.

Af de menneskelige Venskabsforholde, hvorom Historien fortæller, kjender jeg neppe noget skjønnere eller mere hædrende for begge Parter end Forholdet mellem Madame Recamier og Hr. Balanche. Der var intet Tiltrækkende, intetsomhelst ydre Motiv, der kunde anbefale den beskedne Bogtrykker fra Lyon til den smukke Pariserdames Opmærksomhed. Hr. Balanche var styg, af ringe Herkomst, ubekjendt, sædvanligviis taus og klodset i sit Væsen i den Grad, at han undertiden var generende; alle hans Fortjenester vare skjulte under et uskjønt eller sælsomt Dække, og gave sig kun tilkjende i hans Skrifter eller i den fuldstændigste Fortrolighed. Madame Recamier opdagede dem strax; hun følte, at der fandtes et ædelt Gemyt, en begavet Aand og en ubegrændset Evne til at nære ligesaa ømme, som rene Hengivenhedens Følelser. Næsten fra første Dag, da hun gjorde Balanches Bekjendtskab, behandlede hun ham med den intelligente og sympathetiske Udmærkelse, som binder de ubændigste og beroliger de frygtsomste. Fra samme Dag af var ogsaa Balanche ganske og aldeles betvungen. „Det hænder mig ofte," skrev han til hende, „at jeg ofte finder mig ganske forbauset over al den Godhed, De viser mig; jeg havde ingen Grund til at vente mig det, da jeg veed, hvor ordknap, klodset og trist jeg er. De maa med Deres uendelige Takt have indseet alt det Gode, De kunde gjøre mig. De, som er Overbærenheden og Medlidenheden selv, har i mig

a. a. Skolelokaler B. Bolig for Opsynsmænd og Lærere. c. Gymnastiklokale. D. Stole. E. Borde for Eleverne.

seet et Slags Landflygtig, og De er bleven rørt over denne min Stilling. Tillad mig at nære en Broders Følelser for Dem. Jeg længes efter det Øieblik, da jeg med denne broderlige Følelse kan vise Dem den Smule Hyldest, der staar i min Magt. Min Hengivenhed vil være heel og uforbeholden. Jeg ønsker Deres Lykke paa min Bekostning. Det er kun Retfærdighed, thi De er mere værd end jeg." Dette var ikke en forbigaaende Sindsbevægelses Phraser. Balanche holdt Ord; i fem og tredive Aar var hans Hengivenhed for Madame Recamier, saaledes som han havde sagt, heel og uforbeholden. Han fordrede Intet, klagede ikke over Noget, gik ind i alle Madame Recamiers Følelser, raadede hende i paakommende Tilfælde med den fuldstændigste Aabenhjertighed men uden Mathieu de Montmonney's, fromme Ængstelighed, thi han tænkte ikke paa at omvende hende; hun var for ham allerede et himmelskt Væsen, det Ideal, han betragtede, beundrede og elskede sit hele Liv igjennem, ligesom Dante beundrede og elskede Beatrice. „Min hele Bestemmelse ligger maaskee," skrev han til hende, „i at bevirke, at der paa denne Jord bliver et Spor tilbage af Deres ædle Tilværelse. De veed meget vel at De er min Stjerne. Skulde De drage ind i Deres Grav af hvidt Marmor, maatte man snarlig grave en Grav for mig, hvor det ikke skulde vare længe før jeg tog Hvile. Hvad skulde jeg gjøre paa Jorden?" Man kan ikke uden nogen Overraskelse se denne Kjærlighed, der var saa fri for enhver Fordring, ethvert Ønske, enhver Skinsyge, og hvis mægtige Sandhed det er umuligt at miskjende. Men hvad der gjør Madame Recamier mere Ære end at have vakt en saadan Følelse er, at hun gjengjældte den vistnok ikke med lige Styrke men alvorligen og oprigtigen. Hun viste Balanche et Venskab og en Tillid, der skabte ham en behagelig Stilling inden denne Kreds af glimrende Tilbedere, hun viste ham alle Hensyn og gjorde Alt, hvad hun kunde, for ham; hun bidrog meget til at han i 1842 blev optaget i det franske Akademi, og da han i 1847 blev rammet af en dødelig Sygdom til en Tid, da hun netop var bleven opereret for Stær og trængte til den største Ro, vilde hun ikke høre tale om nogen Forsigtighed, satte sig ved sin døende Vens Hovedgjærde, veg ikke fra ham, før Livet forlod ham, „og tabte," siger hendes Niece, „i Taarer al Udsigt til at gjenvinde Synet."

Hvilken Forskjel var der ikke mellem dette skjønne Forhold og al den Fordringsfuldhed, Ustadighed, Kjedsommelighed, afvexlende Kulde og overdrevne Varme, som betegnede Chateaubriands Følelse for Madame Recamier. Der er det Mærkværdige ved Kvinderne, at naar de har en Mand, der beskjæftiger sig med dem, stor paa store Egenskaber og glimrende Talenter, taale de alle hans Feil, al hans Fordringsfuldhed, ja næsten alt hans Tyranni, og tilgive Alt for hans Fortrins og hans Lidenskabs Skyld. Hvad der er stort og skjønt rører og griber dem stærkere, end det Slette og Ubehagelige støder dem, og hvad Prøve man end sætter dem paa, have de Skala af ømme, ædle og overbærende Følelser for dem, der elske dem og hædre dem ved sin Elskov. I det Billede, Chateaubriand har udkastet af sig selv i sine egne Memoirer, har han gjort Alt for at give sin Personlighed den mest ophøiede Charakteer og formilde Indtrykket af sine svage Sider. Men det er ikke lykkes ham derigjennem at fremkalde en Beundring, der tilgiver Alt; det Indtryk, man faar, er mindre fordeelagtigt, og ingen Følelse af Sympathi slutter sig til den Beundring, hans store Egenskaber fremkalde. I Madame Recamiers Memoirer giver han derimod et ganske andet Indtryk. Vistnok finder man ogsaa der, til sine Tider, den fordringsfulde, forfængelige, livslede, bitre Egoist, men det er dog et heelt andet bedre og elskeligere Menneske, der i den herskende Lidenskab, som hylder hans Liv, og ligeoverfor den Person, som han ikke kan undvære, er istand til at vise Ømhed, Agtelse, Bestandighed, ja selv Beskedenhed og Opofrelse. Jo længer man kommer frem i Madame Recamiers Memoirer desto klarere og renere bliver Chateaubriands Billede: stort og ædelt som det af Naturen var, antager det et mildere og kjærligere Udtryk; de smaalige Lidenskaber trække bort, en sand Følelse giver sig Afpræg. I 1840 skriver han med skjælvende Haand til Madame Recamier: „De er reist bort; jeg veed ikke mere hvad jeg skal gjøre. Paris er mig en Ørken; hvor De er borte, forlader mig Alt, baade Forsæt og Planer. Jeg trækker mig ind i mig selv; mine Ideer forsvinde, jeg beholder kun een tilbage, det er Dem. Men mine Følelser forsvinde ikke; de ere stærkere og fastere end min skjælvende Haand. Hvor har De kunnet falde paa, at jeg skulde beklage mig over Deres Taushed? Et saadant Ord er aldrig kommet over mine Læber. Jeg er den ydmygeste af alle dem, som elske Dem." Det er umuligt andet end at røres over denne Følelse, som endnu vibrerer i denne berømte Oldings Hjerte, og indrømme, at mange onde Dæmoner have forladt det.

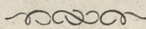
Christiania Almueskolebygninger.

Af de tre Bygninger, som i sig skulle forene Byens fire Almueskoler og optage dens og Forstædernes nu i Byen indlemmede fire Skoler, er nu den for Byens nordre Deel for Størstedelen allerede kommen under Tag. Dette Bygværk, der er opført af Architekt Nordan, er beliggende ved Møllergaden og har en Tomt af 16,000 Kvadratalen, hvorved ikke alene haves tilstrækkeligt Rum for tvende Legepladse, men ogsaa for Tilbygninger, saasnart Elevantallet maatte kræve det. Det bestaar af trende Bygninger, hvoraf de tvende indeholde Skoleværelser, hver ti i Antal, beregnede paa 48 Elever og hvert Værelse af et Kubikindhold paa 8000 Fod, - den tredie Kontor for Skolekommissionen og Inspektøren og til Opbevaring af Skolens Samlinger. I hver af Skolebygningerne er for den nærmeste Fremtids Behov desuden Anledning til at indrede trende Skoleværelser paa Loftet. Ifølge Overslaget ville Bygningsomkostningerne beløbe sig til 33,000 Spd., hvori dog er indbefattet 2500 Spd. til et særskilt Gymnastiklokale. Hertil kommer Tomten, som koster 5735 Spd. Bygningen er ifølge den nye Plan for Almueskolevæsenets Reform i Hovedstaden, beregnet paa at indeslutte baade en Betalingsskole og en Friskole for hvert Kjøn.

Allerede i 1857 fattede Formandskabet Beslutninger om denne Skolebygnings Opførelse. Næste Aar besluttedes Monseløkken indkjøbt til Opførelse af en Skolebygning for Sagenes Distrikt. For dette Bygværk, der skal indeholde 8 Skoleværelser og foruden Tomten er anslaaet til en Udgiftssum af henved 13,000 Spd. ligge

ogsaa Architekt Nordans Overslag og Tegninger til Grund.

En tredie, større Skolebygning end denne vil blive opført for Byens søndre Deel i Nærheden af Pipervigsbakken. Denne Skolebygning skulde, ifølge den oprindelige Plan, været først opført. Men da man for denne Bygning havde udseet Artilleristaldens (den tidligere Helligtrefoldighedskirkes) Tomt, hvortil Eiendomsretten gjordes Byen stridig, og som ialfald først vilde blive ledig ved Opførelsen af nye Staldbygninger, der nu er paabegyndt, gik man den modsatte Vei og skred først til Opførelsen af Skolebygningen for Byens nordre Deel, hvorfor der strax var Tomt at erholde. Til Grund for Opførelsen og Indretningen af samtlige nye Skolebygninger i Christiania ligger den af Almueskolekommissionen (W. Wexels, F. Rode, Boyesen, H. Nissen, J. H. Schwensen og Fr. D. Hefty) i 1856 afgivne „Betænkning angaaende Reform af Christianias Almueskolevæsen“ (49 S. 8). Men denne Betænkning var igjen fremkaldt og hovedsagelig bygget paa den af Bestyrelsen for „Selskabet for Folkeoplysningens Fremme“ i Slutningen af 1855 afgivne „Beretning om Christianias Almueskolevæsen,“ hvori Grundtrækkene af de Reformer, som allerede midlertidigt ere indførte eller ved de nye Bygningers Opførelse ville blive det, væsentlig ere betegnede. Næst at paavise Gavnligheden af at forene alle Byens Almueskoler, undtagen vestre Sagenes, i to store Skoledistrikter, udtalte Betænkningen sig om, Hensigtsmæssigheden af at sondre Børnene efter Kjønnet, om Nødvendigheden af Ansættelsen af en Skoleinspektør og en længere Underviisningstid, om en fuldstændigere Udstyring med Hensyn til Underviisningsgjenstandene og om Adskillelse af Friskoler og Betalingsskoler. (Jfr. Skoleinspektør D. E. G. Hansens „Beretning om Christianias Almueskolevæsen i Aaret 1857.“) Foruden Ansættelsen af en Skoleinspektør havde dette Reformforslag ogsaa til Følge, at Lærerpersonalet foreløbig forstærkedes, hvilket allerede var en stor Vinding; men først saasnart de nye Skolebygninger komme istand vil Fordelene af Reformen vise sig, og da vil det vistnok blive klart, at hvor meget Skolerne paa denne Maade end kræve, ere Pengene bedre anvendte her, hvor det gjælder at bibringe Folk moralsk Holdning og aandelig Opdragelse, end til alskens Forbedringsanstalter, hvorhen Mangelen af en ordentlig Underviisning desværre somoftest fører.

Literatur.

Skrifter i den geistlige Specialhistorie ved P. J. B. Coucheron. 1) Om Mag. Niels Svendsen Kronikes Stridigheder med Presteskabet i Christiania i Aarene 1642—1652, i Norsk Theologisk Tidsskrift (Christiania 1858. 8.) I. S. 234—98, II. S. 46—67. 2) Et Bidrag til Mag. Kjeld Stubs Historie, sammesteds II (1859) S. 458—81, ogsaa særskilt(uden Titel) 24 S. 8. 3) Biskop til Oslo, Mag. Jens Nielssøns Itinerarium fra Oslo til Fritzø Aar 1593. Tilligemed hans Levnetsbeskrivelse, i „Det Norske (Throndhjemske) Videnskabers Selskabs Skrifter, IV Bd. 2 Hefte, ogsaa særskilt Throndhjem 1859. 72 S. 4. — Blandt de mange Bidrag til Oplysning i vort Lands Kirkehistorie fra Reformationen af, som vor Literatur besidder, indtage de ovennævnte Arbeider af Cand. theol., Adjunkt P. Coucheron en fremragende Plads saavel fra Indholdets som fra Fremstillingens Side. De to førstnævnte ere ikke fuldstændige Biographier af de i Titelen nævnte Personer men kun Bidrag dertil, idet de belyse enkelte vigtige Punkter og stærkt fremtrædende Begivenheder i deres Liv. Begge Arbeiders hovedsageligste Kilde har været de i det Norske Rigsarchiv opbevarede Kapitelsbøger for Christiania Stift, der med deres ofte meget utydelige og - i Forhold til hvad man af de lærde Kapitelsherrer burde være berettiget til at vente - slette Pro-

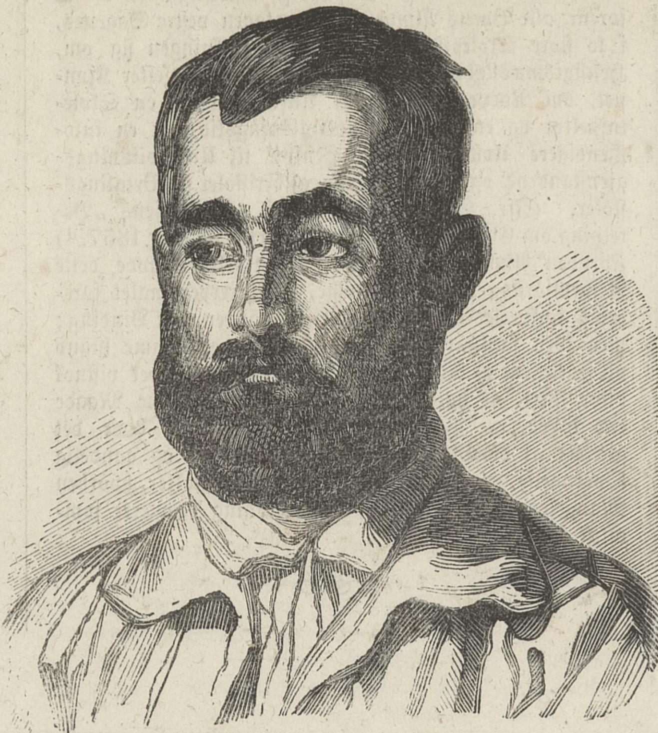
Den nye Almueskolebygning i Møllergaden i Christiania.

tokollation afgive et lidet indbydende Stof; dette har imidlertid med al sin Overflødighed, - nær havde vi sagt Ordgyderi, var det ikke kommet fra en saa ærværdig Kilde - ikke formaaet at overvælde Forfatteren, der ved at beskjære og sammentrække, ved at bruge alt charakteristisk og ved ofte at lade Kilderne tale med sine egne Ord er bleven istand til at levere troe og undertiden livlige Billeder af Personer og Tider. Af den første Afhandling fremtræde saaledes med klare Træk den vistnok velmenende, men trættekjære, omsvøbsfulde og aandelig hovmodige Mag. Niels Svendsen, der troer sig kaldet til alles Dommer og dog frygtsom træder tilbage, naar nogen gaaer ham nærmere paa Livet, - ved Siden af den kraftige og uforfærdede skjønt ilsindede Mag. Trugels Nielsen. — Det andet Arbeide omhandler i langt kortere Træk de Stridigheder, hvori den daværende Sognepræst i Christiania, Mag. Kjeld Stub, laa med Borgermesteren sammesteds, den snedige, drikfældige og - formodentlig som Følge deraf - trættekjære Laurits Ruus. Den djærve og noget hensynsløse til Præst forvandlede Kriger, hos hvem man altid synes at høre Sværd og Pandser klirre under den sorte, ærbare Præstekjortel, optræder som et ægte Barn af sin Tid, drikker i Borgernes lystige Selskaber og „danser fore med Glasset i Haanden“ (ligesom Biskop Anders Arreboe nogle Aar tidligere). Det var som bekjendt denne Strid med L. Ruus, der foranledigede Mag. Kjeld til at bytte Kald med Præsten i Ullensager, nysnævnte Mag. Trugels Nielsen, skjønt Retten mest synes at have været paa hans Side. Det gjælder imidlertid ved denne som ved den førstomtalte Strid, at selv de egentlig seirende Parter ikke staae ganske rene endog i menneskelige Øine, idet den medfødte Heftighed har løbet af med dem og forført dem til Overilelser, der ikke kunne undskyldes. — Biskop Jens Nielsens Itinerarium synes os det interessanteste af disse Arbeider saavel paa Grund af sit eget Indhold som ved den udførlige Biographi af Biskoppen, hvoraf det ledsages. Denne Biographi, hvis væsentligste Kilde sees at have været Norske Registranter og endeel Breve af Bispearchivet, alt nu i Rigsarchivet, maa for Øieblikket ansees for udtømmende, da andre væsentlige Kilder for Tiden ikke kjendes, og de forhaandenværende ere benyttede med en Omhyggelighed og Sagkundskab, der intet lader tilbage at ønske. Det eneste, vi maaskee kunne have at indvende, er Aftrykningen af Kongebrevene in extenso, der forhaabentlig snart bliver overflødig ved Registranternes Udgivelse, hvis kun Bevillingen til Norske Kildeskrifters Udgivelse vedbliver. — Skjønt Notitserne i Anledning af Fritzø-Reisen ere udførligere end sædvanlig ved Biskoppens almindelige Visitatsreiser, synes dog Itinerariet at udgjøre en Deel af den af Nyerup udtogsviis trykte „Tegnebog,“ thi, saavidt vi vide, mangler Beskrivelsen af denne Reise i det Exemplar af „Tegnebogen,“ der findes paa det kongelige Bibliothek i Kjøbenhavn. Ved Spørgsmaalet om Itinerariets Forfatter maa vi erklære os for den Gisning, der opstilles S. 3 (i Separataftrykket), at det er Matthis Pors, thi skjønt ikke uvægtige Grunde for at tillægge Bispen selv Forfatterskabet ogsaa findes fremsatte der, synes dog Udtrykket S. 57: „Saa red Bispen, Hr. Povel og vi andre, som vare med“ etc. bestemt at tale derimod. Med Hensyn til Bispens angivelige Nedstammelse fra den Danske Adelsslægt Hak, som Hr. Coucheron med god Grund betvivler (S. 4), skulle vi bemærke, at en nærmere Undersøgelse af denne Families Stamtræ viser, at det hele er et Opspind af den forfængelige Gjæk Justitsraad, Generalkondukteur etc. etc. Christopher Hammer „til Melbostad,“ der ikke her har havt den mindste mere Grund for sine Angivelser end ved al den øvrige Fornemhed, han har tillagt alle sine Slægtninger, baade nære og fjerne, idet han rigeligen har begavet dem med Adelskab og adelige Vaabener og endelig bundet den lettroende Gjessing alt dette paa Ærmet, hvorved det er blevet optaget i dennes „Jubellærere“ II. 2, 316—26. — Itinerariet selv er ledsaget med Anmærkninger, deels af topographisk, deels af personalhistorisk Indhold, der tiltrækkelig vise Forfatterens Kildekjendskab; [det sidste Slags Noter kunde, som ogsaa af ham bemærket, maaskee været talrigere, dersom alle Hovedstadens literære Hjælpemidler havde staaet til hans Raadighed under Udarbeidelsen. Vi skulle her meddele et lidet Supplement, som vi uden nærmere Undersøgelser have ved Haanden: den S. 54 nævnte

Bjørn Rolfssen er udentvivl Raadmanden i Oslo, Bjørn Rolfssen Darre (jfr. B. Moes Tidsskr. f. Pers. Hist. II, 365); Navnet Baden paa Familien Jernskjæg maa ansees for urigtigt eller fremkommet ved en Misforstaaelse (S. 61); Jens Jakobsen (S. 63-65) er vel den, der senere var Byfoged i Oslo; Borgermester i Tønsberg (S. 63) er den samme som den S. 64 nævnte Jon Christensen; Erik Olsen (S. 63—65) maa udentvivl være Bispens Svigersøn Erik Olsen ell. Olussen (Smaasvend), da nok endda Byfoged i Oslo; Lagmanden i Tønsberg, Jørgen Lauritsøn, havde Tilnavnet Schrøder (S. 64—65); Elseby, Peder Brockenhuus's, (S. 65) er Elsebeth Mogensdatter Juel, gift med Peder Eilersen B. til Hovindsholm, Sande, Evje etc.; Hans Pedersen (S. 69) er Cantsleren Hans Pedersen Litle; Mikel Nielssen paa Huseby (S. 70) var Foged i Bragernes Lehn og Tolder i Drammen allerede i Frederik II.s Tid og endnu 1602; han er vel neppe Broder af de S. 71 nævnte Jon og Christopher Nielssønnner (Tordenstjerne)? Om en stor Deel af de nævnte Præster findes udførligere Oplysninger i J. Müllers Beskrivelse over Jarlsbergs Provsti. Den eneste Feil, vi have opdaget, er S. 65, hvor Peder Hansen Litle kaldes Cantsler, hvilket er en Forvexling med Sønnen, den nysnævnte Hans Pedersen Litle. — Samtlige de omtalte Arbeiders væsentligste Fortjeneste er maaskee de troe og charakteristiske Billeder, de give af Tider og Sæder; i Jens Nielsens Levnet skildres med mørke men sande Farver den dybe moralske Fordærvelse, der herskede ligesaavel blandt Geistligheden som blandt Folket selv i den nærmeste Tid efter Reformationen, hvorved dog bør bemærkes, at de benyttede Kilder efter sin Natur især have bevaret Skyggesiderne. Man vil af det ovenfor sagte see, at disse Afhandlinger væsentlig ere af historisk Natur, hvorfor man maa beklage, at de have faaet Plads i Tidsskrifter, der ligge noget af Veien for Historikeren, men Mangelen af et passende historisk Tidsskrift forklarer dette, og ved Separataftryk (som der er taget af de to sidste) kan jo for en Deel raades Bod paa Ulemperne derved, især hvis nogle Exemplarer ogsaa kom i Boghandelen. h. h.

— Storthingets Beslutning om **Statholderpostens Ophævelse** og den derved foranledigede Dalmanske Motion har ikke alene i Aviserne (særlig Mgbl.) fremkaldt flere grundige og oplysende Artikler, men ogsaa foranlediget Udgivelsen af et „Flyveblad" (Nr. 1, 2), hvori Gjenstanden drøftes med logisk Styrke og Dygtighed. Nr. 1 befatter sig hovedsagelig med at protestere mod den norske Dagbladspresses Berettigelse til at repræsentere den norske Nations sande Mening med Hensyn til de unionelle Spørgsmaal, og søger tilsidst at godtgjøre, at Statholderpostens Ophævelse er kun en Følge af Trangen til Forbedring i Regjeringens Organisation eller en Udbedring af en Mangel ved vort Lands indre Styrelse. Nr. 2 beviser klart den norske Styrelses statsretlige Beføielse til at forandre Grundlovens Bestemmelse om Statholderposten, uden derom at adspørge Sverige, og afviser bestemt Sveriges Rigers Stænders Ret til saaledes som forsøgt at gribe ind i Forholdet mellem det norske Folk og dets Konge. — Disse Flyveblade, hvis Forfatter i en svensk Avis angives at være Advokat Dunker, findes gjengivne i Oversættelse eller Uddrag i flere af de større svenske Blade. Aftonbladet, som har aftrykt Nr. 2 heelt, siger, at alle dets Betænkeligheder med Hensyn til Statholdersagens mulige unionelle Natur nu fuldstændig ere hævede og at den svenske Justitiestatsministers Betænkeligheder saa klart og fuldstændig ere imødegaaede i hiint Nr., at deraf ikke kan være mere tilbage. Forøvrigt giver det nævnte Blad Nordmændene fuldstændig Ret i den Sag, som Flyvebladet omhandler. Kjøbenhavns Dagblad, som aldrig nævner Norge uden som Abderitternes Hjem, bemærker med Hensyn til Statholderposten, at vi, tvertimod vor Sædvane, i den Sag synes, ikke at have fuldstændig Uret.

— Hos Boghandler Floor i Bergen er begyndt at udkomme **Haandbog i den christelige Børnelærdom** for Konfirmander og Konfirmerede, af Cand. theol. M. C. Th. Lous. Værket, hvis Forfatter allerede er bekjendt af et ifjor udkommet Skrift om Daabens Sakramente, sees at skulle udgjøre tvende Dele, hvoraf den første: Loven, uden Forpligtelse til at modtage Resten, vil udgaae i Hefter paa 4 Ark, hvert til den billige Priis af 12 ß. Fra først af er denne paa Hvermands Forstaaelse beregnede Udvikling af de christelige Troeslærdomme blevet til som Bibellæsninger, holdte for et stort Antal Tilhørere. Efter Fleres Anmodning har For. ogsaa bearbeidet sine Foredrag for Trykken, for derved at give en nødvendig

Nicola Antonellos.

og kjærkommen Hjælpebog for Lærere, for Konfirmander og Ældre, der føle Trang til at opfriske sin Børnelærdom, „uden hvilken man saa let bliver en Bold for hver fremfarende Lærdoms Veir, eller dog staar tvivlende og ængstelig der, hvor en grundigere Indsigt i Børnelærdommen vilde kunne skjænke Lys og Fasthed."

Nicola Antonellos.

Det er sikkert allerede for de fleste af vore Læsere bekjendt, at en græsk Lods af dette Navn nylig var Gjenstand for Undersøgelse ved Stockholms Raadhuusret, for et paa den svenske Søkapitain Lagerhamn begaaet Mord. Grunden, der drev Antonellos til den med koldt Blod udførte Mordgjerning, som han ei benægter, har man endnu ikke kunnet opdage. Mordet skeede ombord paa det af Kapitain Lagerhamn førte Fartøi „Magnus Stenbock" fra Oscarshamn under Reisen paa det sorte Hav. Morderen indelukkedes strax af Besætningen og blev, da Gjerningen forøvedes paa aaben Sø og paa svensk Skib, sendt til Sverige forat stilles for Retten. Under Reisen forsøgte Antonellos en Gang at rømme, men grebes paany. Da Antonellos er født paa de joniske Øer, som staar under Englands Beskyttelse, har den engelske Gesandt i Stockholm sørget for, at han har faaet en Sagfører, hvortil han som aldeles ubekjendt med det svenske Sprog og Love i dobbelt Henseende trængte. Han har i Galacy i Tyrkiet Hustru og tvende Børn.

Norge.

Christiania. Hs. M. Kongen maa paa Grund af en Forvridning i Hoften holde Sengen.

— Ifølge officiel Meddelelse til Stænderne vil Kongens og Dronningens Kroning foregaae 3die Mai.

— Foruden nogle mindre Poster til Telegraphvæsenet har Storthinget 11te Jan. bevilget 43,332 Spd. 30 ß til Anlæg og Drift af en Telegraphlinie fra Brettenæs til Sørvaagen i Lofoten, og 10,000 Spd. til en do. Linie mellem Kinn, Battalen og Florøen i nordre Bergenhuus Amt. Et fremsat Forslag om at bevilge over 200,000 Spd. til en Telegraphlinie for Tromsø blev forkastet. Med enkelte Indskrænkninger og Undtagelser bevilgede Storthinget 17de Jan. som Dyrtidstillæg for Embedsmænd og andre af Staten lønnede Funktionærer 20 pCt. for Gager fra 120-200 Spd., 10 pCt. for Gager mellem 200 og 400 Spd. og 5 pCt. for Gager mellem 400 og 800 Spd., ud over hvilken Sum Tillægget ikke gaar. Kommitteens Pluralitet havde foreslaaet, at Dyrtidstillæggene skulde standse ved 600 Spd.

— Den 18de Jan. bevilgede Storthinget eenstemmig og uden Debat 3800 Spd. som Reisestipendium for Professor P. A. Munch til et fortsat Ophold i Rom i 15 Maaneder endnu. Stipendiet ansattes til 200 Spd. maanedlig, men regnes fra Oktober Maaned f. A., da hans forrige Stipendium ophørte.

— Odelsthinget har istedetfor den kgl. Proposition med 50 mod 32 St. vedtaget forrige Storthings Beslutning om det i Søfartsloven meget omtvistede Punkt ang. Sørettens Sammensætning.

— Dalmans Motion er i Borgerstanden remmitteret med 22 mod 19 St.

— Ifølge kgl. Resol. af 4de Jan. skal der for Todalens Distrikt (Stangvigs Pstg.) efter Tegninger af Architekt Nordan opføres et Kapel, hvori Gudstjeneste skal holdes 8 Gange aarlig.

— Studenterne feirede som sædvanligt 13de Jan. Festen til Fædrenes Minde. Prof. Welhaven holdt Festtalen, Stiftsprowst Jensen talte for Oscars Minde og Lektor Aschehoug udbragte i et længere Foredrag Sveriges Skaal. Samtidig feiredes Dagen, ifølge indløbne Telegrammer, i Throndhjem, i Drammen (hvor Kand. L. Daae holdt Festtalen) og i Grimstad.

— Dampskibet „Otteren" er med fuld Fart stødt paa Grund ved Jeløen.

— Der er nylig her i Byen stiftet et „Selskab til den norske Hesteraces Forædling," som bestaar af 45 Medlemmer, med en Direktion af DHrr. Oberstlieutenant Borchgrevink, Ritmester Th. Meyer, Politimester Morgenstjerne, Bager Bordoe og Ritmester F. Næser.

— Til Jernbanen er nu tegnet Aktier for 346,100 Spd.

— Et Par nylig indtrufne Tilfælder bringer os til at advare Folk, der assurere sine Sager, mod at gaae for rask tilværks ved Angivelsen af deres virkelige Værdi, for at de ikke ved for høi Ansættelse skulle komme til at betale en unødig Præmie, saalænge Ulykken ikke er ude, og ellers blive udsatte for at komme paa Tugthuset. Det sidste advarende Exempel er en Jomfru i Hotel du Nord, der havde sine Sager assurede for 150 Spd. eller hvad det vilde koste hende at skaffe dem igjen, men hvilke Sager, da Hotellet brændte, paa Grund af Slid vare langt mindre værd. Jomfruen blev i den Anledning undergivet Tiltale for Assurancesvig, og sandsynligviis vil hun blive dømt paa Tugthuset.

— Fuldmægtig Bugge i Statssekretæriatet (som ved sin Opfordring foranledigede Subskription for Hans Helgesens Søster) er udnævnt til Dannebrogsridder.

— Efter Lektor Streckers Afreise herfra (April d. A.) skal Doktor Hvoslef med Lektorgage midlertidig udføre den chemiske Lærers Forretninger ved Universitetet, indtil Kand. Waage ved 1½ Aars Udenlandsreise har uddannet sig til at overtage Posten.

Drammen. Sorenskriver G. P. Rasch har skjænket til Haugs Kirke en stor Kande, en Æske og en Skee, Alt af Sølv og til en Vægt af tils. 120 Lod.

Udenlandske Efterretninger.

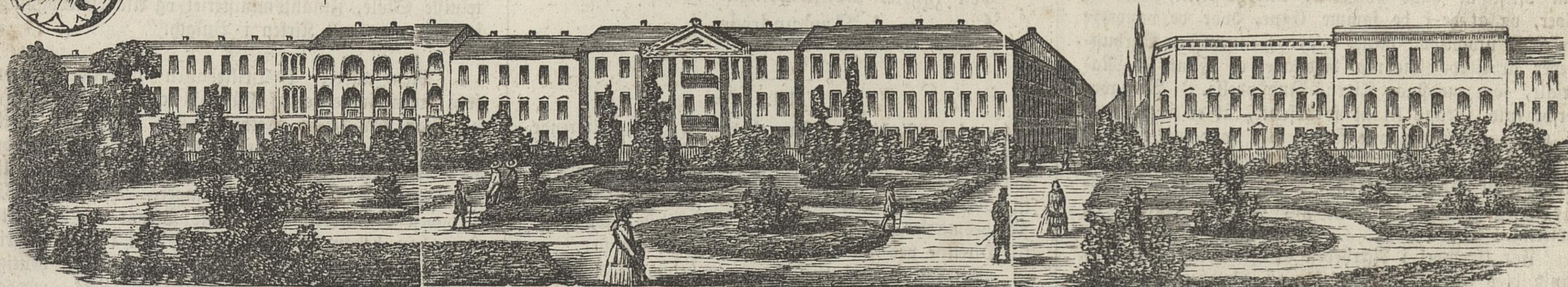
Danmark. Kongen har udseet Fredensborgs Slot til Sommerresidents istedetfor det afbrændte Frederiksborg. Imidlertid agtes dette Slot gjenopført, og en kgl. Kommission er i dette Øiemed nedsat. Denne Plan forundrer os. Selv den heldigste Gjengivelse af Frederiksborgs Slot i dets oprindelige Stiil vil dog hverken i national eller kunstnerisk Henseende opnaae det Oprindeliges væsentligste Interesse, nemlig at være et sandt, gribende Mindesmærke for den Tid og den Kunstretning, som det brændte Slot saa smukt repræsenterede. En Nybygning i den gamles Stiil vil vel nærmest faae sin Interesse som Vidnesbyrd om den Pietet, det danske Folk nærer for dette største Monument fra Christian den Fjerdes Dage, og den Opofrelse, hvorigjennem Pieteten her udtales. Om vi ikke tage feil, har man anslaaet, at Gjenopførelsen af Frederiksborgs Slot, vil koste flere Mill. Rbd.

— Optøierne fra Nytaarsnat have gjentaget sig flere Aftener og paakaldt Politiets alvorlige Optræden. Næst Folkets Lyst til at ytre sit Mishag med Grevinde Danner og det nye Ministerium, synes en væsentlig Grund til Optøiernes stadige Gjentagelse at være Uvillie mod Politiet, der Nytaarsnat optraadte paa en lidet tilbørlig og lidet konduitmæssig Maade. Mængden af Deeltagerne i disse Optøier er naturligviis Pøbel. Men ogsaa flere af den akademiske Ungdom sees at have været med. I hvert Fald har en Hob Studenter om Natten gaaet til Kulturministerien Borgens Bolig, „kastet Potter paa Dør" og sunget Sangen „At Slyngler haves til Ærens Top."

— **Dødsfald.** Bureauchef J Thoresen † 8de Jan. Toldkasserer i Kragerø L. B. R. Stabell † 13de Jan.; Skibsrheder E. Børresen † 14de Jan., 75 Aar gammel. Af sin betydelige Formue 150,000 Spd, havde han bestemt Størstedelen til milde Stiftelser, og hans Legater blive altsaa de største, som nogen Mand her i Landet har stiftet siden Thomas Angells Dage. Den 28de Dcbr. f. Aar døde endvidere forhenværende Kapitain og Toldkasserer i Tønsberg G. M. Døderlein 80 Aar gammel, og 11te Januar d. A. Præsten H. Seeberg ved Bodsfængslet.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 5. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 29de Januar 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Om de nyeste Fund af Flinteredskaber.

Fra Inspektøren over Danmarks nationale Mindesmærker, Professor Worsaae, findes i det engelske Blad Athenæum for 31te Decbr. f. Aar en Opsats af følgende Indhold.

Archæologiens Fremskridt i vore Dage maa ei alene tilskrives Naturforskernes og Archæologernes forenede Anstrængelser, men ogsaa den sammenlignende Methode, der saa heldig er bleven anvendt i forskjellige Lande. Ulykkeligviis har Englands og Frankriges Antikvarer hidtil altfor lidet kjendt de tilsvarende Oldsager i andre Lande, og dette er Grunden til, at den nationale Archæologi der endnu lider under et temmeligt stærkt Tryk af Fordomme og forældede historiske Theorier.

I det nuværende og meget vigtige Spørgsmaal angaaende de Flinteredskaber, som ere fundne i Dynger og Beenhuler, forekommer det mig, at disse Fordomme og gamle Theorier have spillet en altfor stor Rolle. Hvis de Antikvarer og Naturforskere, der ikke antage hine Flinteredskaber for frembragte ved Kunst, havde tilstrækkelig kjendt de Phænomener, som ere iagttagne i andre Lande, specielt her i Danmark, vilde de neppe i dette Tilfælde have fremsat saadanne forbausende og høist besynderlige Meninger.

Ved det britiske Selskabs sidste Møde i Aberdeen omtalte Sir Charles Lyell i sit Aabnings-Foredrag til den geologiske Sektion en stor Dynge ved Cannons Point i St. Simons Island i Georgia „ti Akres i Omkreds og med en gjennemsnitlig Høide af fem Fod, væsentlig sammensat af bortkastede Østersskaller, blandede med Pilespidser, Steenøxer og indiansk Potteskaar“ (see Athenæum No. 1665). Den samme Dynge har han beskrevet i sin „Anden Reise til de forenede nordamerikanske Stater“ 1ste Bind 1850 Side 338, hvor han tilføier: „Østersene, som ere ophobede ved Cannons Point, maa ifølge sin Natur have været tagne et Stykke borte ved en af de ydre Øer, og det er bekjendt, at Indianerne havde for Skik at vende tilbage med Udbyttet af sin Fiskefangst paa Kysten til en eller anden god Jægerplads, saadan som St. Simons frembyder.“

Aldeles lignende Dynger ere fundne her i Danmark paa Kysterne, især ved Kattegattets Fjorde eller Bugter. De bleve undersøgte af de vel bekjendte Naturforskere Professorerne Steenstrup og Forchhammer og af mig selv, som Medlem af en Kommittee, der i 1848 blev nedsat af det kjøbenhavnske Videnskabsselskab til kombinerede naturhistoriske og antikvariske Undersøgelser. De fandtes at bestaa af Myriader af bortkastede Skal af Ostrea edulis, Mytilus ed., Cardium ed., Littorina littor., Helix nemoralis og enkelte andre Helices, blandede med brudte Been af Hjorter, Rener, Bos urus, Bæver, Vildsvin etc., sammen med Trækul, Aske, brændte Stene, Stykker af meget raae Leerpotter, raat forarbeidede Øxer, Spyd og Piilodder, Knive og Flækker eller Splinter af Flint, en Slags Øxer eller Hammere af Hjortehorn, forskjellige Redskaber og meget simple Prydelser af Been etc. Spor af saadanne Dynger ere i Løbet af de paafølgende ti Aar trufne idetmindste femti forskjellige Steder nær Danmarks Kyster, og Beskrivelser af de fleste af dem ere indrykkede i vort Videnskabsselskabs Forhandlinger. Det er aldeles tydeligt, at den største Deel af Dyrebenene har været sønderslagne eller spaltede paa en bestemt Maade, mest sandsynlig for at faa Marven ud. Kommitteen, som dengang ingen Kundskab havde om den af Sir Charles Lyell beskrevne indianske Høi, kom (1849-50) eensstemmig til den Slutning, at Dyngerne i Danmark tilkjendegave de Steder, hvor Landets Urfolk pleiede at fortære sine Maaltider.

De Redskaber af Steen og Been, som fandtes i disse Banker, ere mestendels af samme Form og af yderst raat Arbeide. Flinteredskaberne ere i Almindelighed hverken slebne eller polerede; de fremvise endog aldeles eiendommelig simple Former, forskjellige fra dem, som træffes paa Steenalderens sædvanlige Øxer og Redskaber. I Begyndelsen, da vi endnu kun havde seet faa saadanne Høie, troede jeg, at denne Forskjel i Formerne kun var tilfældig, og jeg henførte derfor Dyngerne med deres raa Flintesager til den samme Periode, som de sædvanlige Steenredskaber og de store Gravkammere af Steen eller Steenalderens Gravhauger.

Men ved at sammenligne Fundene fra disse Dynger med de Levninger, som træffes i Steenkammerne opdagede jeg, at visse af de raaeste Flinteredskaber fra de første aldrig findes i Steenalderens Grave, og omvendt, at en stor Deel af de yderst fiint slebne eller polerede Steensager fra Gravkammerne aldrig træffes i Dyngerne. I de Forelæsninger, som jeg holdt 1857 ved Kjøbenhavns Universitet, søgte jeg at vise, at de raa Flintredskaber fra Dyngerne vare aldeles lige nogle andre raa og utvivlsomt meget gamle Sager af samme Slags, som ere fundne i stor Mængde paa forskjellige Steder af Danmarks Kyster og ligeledes i Skaane, i Bunden af gamle Myrer, som nu ere og sandsynligviis allerede for Tusinder af Aar siden vare bedækkede med store Banker af Grus, Leer og Sand, ligesom de ogsaa havde en mærkelig Lighed med de raa Øxer og andre Flinteredskaber, som vare fundne under Omstændigheder, der pegede hen paa en særdeles høi Alder, i forskjellige Beenhuler i England og Frankrige samt i Sandgruber ved Abbeville og Amiens. Af disse Redskaber har jeg seet nogle i Abbeville i Hr. Boucher de Perthes's Museum, og han har senere, efterat endnu større Fund af dem var gjort, med stor Velvillie til en Sammenligning sendt forskjellige Exemplarer til Musæet for de nordiske Oldsager i Kjøbenhavn. Jeg udstrakte min Sammenligning til de Redskaber, der bruges af de mest vilde Folk i Amerika og Sydhavet, og som opbevares i forskjellige Musæer, og jeg kom derved til det Resultat, at de eiendommelig formede, yderst raa Flinteredskaber fra Dyngerne i Danmark, samt Beenhulerne og Gruushobene i England og Frankrige maa hidrøre fra en ældre Periode af Steenalderen end de store Steen- eller Gravkammere, og at de maaskee bør tilskrives visse yderst vilde Folkestammer, der vare de virkelige Urbeboere af Europas nordlige og vestre Strøg, og som senere maa være bleven undertrykte af kraftigere, mere kultiverede Stammer, hvorom de smukt arbeidede Steenredskaber og de høist mærkværdige - undertiden aldeles forbausende - Steenkammere ere talende Levninger. Sidste Foraar i Marts Maaned (den 18de), ved et Møde i det herværende Videnskabsselskab, udviklede jeg videre denne Underinddeling af Steenalderen, som blev forudskikket en ligeledes ny Underinddeling af Broncealderen. Sex Maaneder tilforn var det lykkedes mig at opstille en Underinddeling af Jernalderen, saaledes at vi nu, efter min Mening, ere satte istand til, for den hedenske Tid alene, at paavise sex forskjellige store Perioder af Civilisation i dette Land og, jeg tør sige, i en stor Deel af Europas øvrige Lande.

Dette nye System og især Inddelingen af Steenalderen mødte dog naturlig Opposition fra forskjellige Antikvarer, indtil der faa Maaneder efter indløb Underretning om Opdagelserne i Brixham-Hulen og de nyeste Undersøgelser af Sandgruberne ved Abbeville og Amiens. Jeg blev behagelig overrasket ved at see Meningen om den høie Ælde af de raa Steenredskaber, som fandtes der, styrket af de udmærkede franske og engelske Naturkyndige og Antikvarer, saadanne som DHrr. Touchet, Prestwich, Flower, Dr. Falconer, Sir Charles Lyell, Hr. Evans o. fl., og fandt stor Tilfredsstillelse ved den eenstemmige Erklæring af alle de forskjellige Skribenter i dette Tilfælde: at Flintesagerne fra Gruberne og Hulerne ere meget ulige de almindelige Redskaber fra Steenalderen i Frankrige og England, og at de utvivlsomt udgjøre en ganske egen Klasse. Nogle Bemærkninger af Hr. Evans, i en Meddelelse (af 2den Juni) til Antikvarernes Selskab i London - „Om Forekomsten af Flinteredskaber i uforstyrrede Gruusdynger baade paa Fastlandet og i England“ - hvor han taler om de spidse og ovale eller mandelformede Flinteredskaber, „alle uimodsigelig arbeidede af Menneskehaand og ei frembragte ved Naturens Formning eller et eget Brud af Flinten,“ tiltrak sig i høi Grad min Opmærksomhed. „De frembyde,“ siger han „i sin Form ingen Analogi med de vel kjendte Redskaber fra den saakaldte keltiske eller Steenperioden, hvilke som oftest i enkelte Dele af sin Overflade, om ikke i sin Heelhed, ere slebne eller polerede og hyppig gjorte af anden Steen end Flint. Redskaberne fra Dyngerne ere tvertimod aldrig slebne og udelukkende af Flint. De har alt Udseende af at være arbeidede af en forskjellig Menneskerace, som baade paa Grund af den Kjendsgjerning, at de keltiske Steenvaaben ere fundne i Jordens Overflade ovenover de Gruber, der indeholde de raaere Vaaben, og af andre Hensyn maa have beboet denne Deel af Kloden i en Periode før den saakaldte keltiske Indvandring“ (Athen. Nr. 1650).

Det er visselig et mærkeligt Sammentræf, at Hr. Evans her, uden nogen Forbindelse med mig og uden at kjende mine nylig fremsatte Theorier angaaende Underinddelingen af de forskjellige antikvariske Perioder, bruger netop de samme Grunde og næsten de samme Ord, med hvilke jeg for to Aar siden i mine Forelæsninger ved Universitetet og igjen den 18de Marts dette Aar i Videnskabernes Selskab søgte at føie en Underinddeling af Steenalderen til mine andre foreslaaede Delinger af Bronce- og Jernalderen.

At to Antikvarer i forskjelige Lande, uden nogensomhelst indbyrdes Forbindelse, ved at stille sig de samme Kjendsgjerninger for Øie, ere komne aldeles til de samme Slutninger, der medføre en Reform af den hidtil antagne Theori, er, som jeg tror, et Tegn, om ikke et Bevis, paa, at der rykker nye Kjendsgjerninger frem af saadan Betydenhed, at det gamle System i høi Grad bliver truet.

Grubernes og Beenhulernes Flinteredskaber ere ikke længer „uden nogen Maalestok for Sammenligningen.“ Vi have fuldt af saadanne Gjenstande, Hundreder, ja endog Tusinder, fundne i de omtalte kunstige Dynger, i Søer, Myrer og paa Kysterne af Danmark, i den nærmeste Forbindelse med Oldsager af saadan Art, at intet Menneske, endog det mest fordomsfulde, skal

vove at henføre deres Oprindelse til en naturlig Aarsag, til „Bevægelsen i Vandet.“

Den store Mængde af Flintesager, som ere fundne i Dyngen i Somme=Dalen i Frankrige, mere end Tusinder i de sidste ti Aar, i en Strækning af 15 (engelske) Mile i Længden (se Athen. No. 1665 Side 404), er bleven brugt som et Argument imod, at de alle skulde have været Redskaber. Men det maa erindres, at Urfolket maatte formodes for Fiskeriets Skyld som oftest at have holdt til nær Kysterne, Elve og Søer, og at de i de samme Egne, hvor de vandrede omkring, utvivlsomt meget hyppig gjennem flere Aarhundreder arbeidede sine raa Redskaber af Flint, et Materiale, som modstaar Tidens Indflydelse. Vi havde derfor fuld Grund til at forudsætte, at et stort Antal af Steenredskaber maatte findes paa saadanne Steder, og Rigtigheden af denne Forudsætning er ogsaa bleven fuldkommen styrket ved mange yderst mærkelige Kjendsgjerninger, som ere iagttagne baade i Europa og Amerika.

For Exempel i Nærheden af Pittsburg i Pensylvania blev ved Dalaware Elvens Bredder funden en saadan Mængde Steenredskaber, at der alene fra et Sted kunde sendes flere hundrede Pilespidser og andre Sager af Steen over til det kongelige Oldskriftselskab her. En udmærket dansk Naturforsker, Dr. Lund, som i mange Aar har været bosat i Brasilien, omtaler i et Brev til samme Selskab, at Bredderne af den lille Sø Lagoa Santa, paa den Tid Europæerne først kom til denne Deel af Brasilien, var ganske overstrøet med Steenøxer, Beviser for at dette Strøg havde været en Yndlingsplads for de oprindelige Indbyggere.

Til disse Iagttagelser kunde jeg føie mange lignende fra Kontinentens Søkyster, fra større og mindre Ølande, ligesom fra Bredderne af Søer i det nordre Europa, hvor raae Flinteredskaber i stort Antal ere fundne. Men jeg vil her alene omtale, at i Danmark, paa Laaland, har Hr. Wichfeld af Engestofte, Kammerherre hos Kongen, og jeg selv været heldige nok til nylig i Løbet af faa Uger at samle paa et Sted mere end tusinde yderst raae Flinteredskaber, aldeles lige dem fra Østersbyngerne, og meget lige dem, som ere fundne i Sandgruberne og Beenhulerne i Frankrige og England. De laa omspredt deels paa Stranden af den lille Maribosø, deels paa smaa Holmer eller Øer deri, hvor nogle Spor af Pæleværk (sandsynlig endog ældre end det, som er opdaget i de sveitserske Søer) for første Gang i dette Land fandtes, og deels i Søen selv, i Vandet lige ved Bredderne. Søen har en Længde af 5 eller 6 engelske Miil og en Bredde af omtrent 1 eller 1½ Miil, men hidtil er kun en af dens Sider bleven undersøgt. Antallet af de Flinteredskaber, som fandtes her i faa Uger, er meget større end det tilsvarende Fund i ti Aar i Sommes Dalføre.

En høist interessant Omstændighed ved dette mærkelige Fund i Maribosøen er, at vi have nogen Grund til at tro, at Søen i ældgammel Tid maa have havt et andet Niveau end nu, da man deri træffer Rødder af Furrutræer, som tilsorn maa have staaet paa tør eller idetmindste kun myret Grund. Flere andre Omstændigheder fra samme Sø og fra forskjellige Steder i Skaane og Jylland, hvor de raaeste Steenredskaber ere fundne, gjør det meget sandsynligt, at vort Land ligesom England og Frankrige maa have undergaaet betydelige geologiske Forandringer, idetmindste i enkelte Dele og i en meget fjernt liggende Tid, da de usle vilde Urfolk vandrede omkring paa Søkysterne og ved Bredderne af Vande og Elve med sine daarlige Redskaber af Flint og Been.

Jeg fremsætter disse sammenlignende Bemærkninger i Haab om, at de maa sprede noget Lys over Dagens store og vigtige Spørgsmaal, — Spørgsmaalet om Menneskeslægtens Ælde. Jeg er fuldkommen enig med Sir C. Lyell deri, „at Dienshyligheden taler stærkt til Gunst for en meget høi Alder“ (Athen. Nr. 1666), da der i Virkeligheden ikke er nogen Grund til at tvivle paa, at Redskaber af Flint, forarbeidede af Mennesker, hyppig ere fundne i Dynger sammen med Been af Elephanter, Rhinoceros og andre, senere uddøde, Dyreslægter. Jeg føler mig overbevist, at vi staae ved Begyndelsen af nogle af de mærkeligste Opdagelser, som i senere Tid ere gjort, og som sikkerlig vil have stor Indflydelse paa de fremtidige hurtige Fremskridt af den nationale Archæologi i det Hele og saaledes paa dens Frigjørelse fra gamle og nye Fordomme og fra saakaldte historiske Theorier.

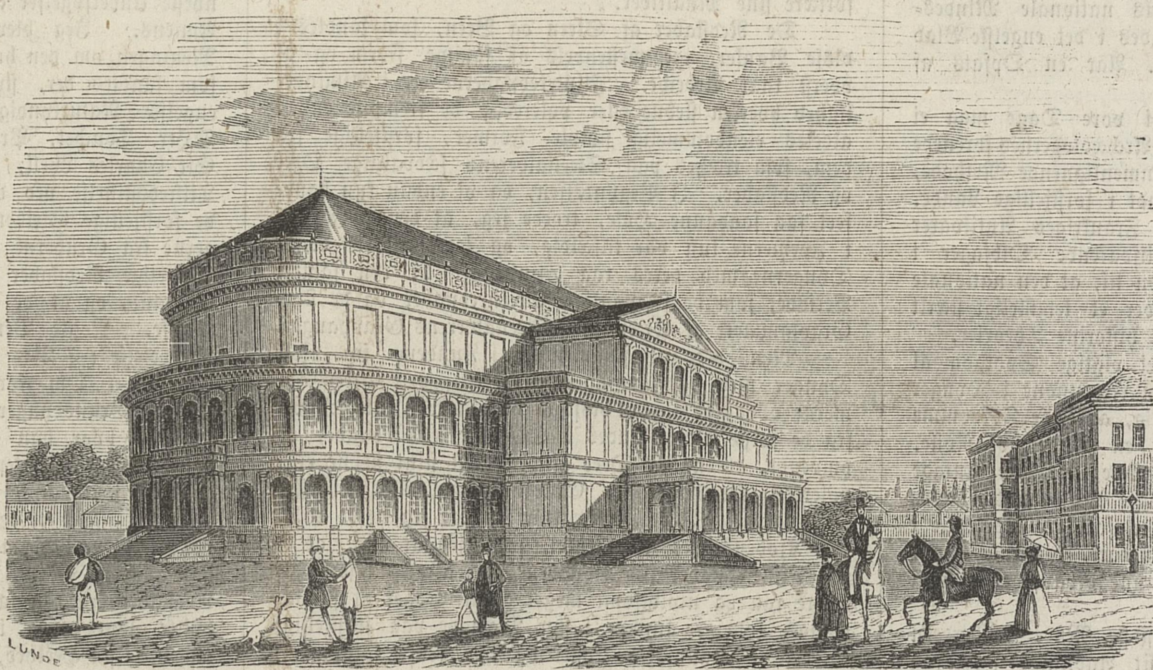
Den tydske architektoniske Kunst i vort Aarhundrede.

(Af F. L.)

III.

Kun faa Architekter har havt en saa glimrende Løbebane som Gärtner. Han var Kong Ludvigs udkaarede Yndling og steg fra Professor ved Akademiet til Oberbaurath og Generalinspektør for Rigets plastiske Mindesmærker og endelig op til den høieste Ærespost, til Direktør ved Akademiet for de skjønne Kunster.

Medens Klenzes antikiserende Retning næsten ingen Efterfølgere har fundet, saa fandt Gärtners Stiil og Opfatning den største Anklang i Münchener=Architekturkredsen. Hans Elever fulgte ikke strengt den af deres Mester foretrukne italiensk=romanske Stiil. De tydske Mindesmærker fra den romanske Periode ved Rhinen etc. opviste en saadan Række af de ædleste Motiver, at de godt kunde taale en Sammenligning med de italiensk=romanske Bygninger. I disse Bygninger søgte man Motiverne til Uddannelsen af en ny national Stiil. Den nyere Münchener=Skole forfølger denne Retning med Iver om ei med Gärtners Konsekventse, idet Fladbuen ja endog Spidsbuen taales, og har især Privatbygningen i den senere Tid frembragt mangt et glædeligt Værk. Dens fornemste Repræsentanter ere Bürchleim, som i Münchener=Banegaarden, den nye Fødselsstiftelse og flere andre offentlige og private Bygninger har lagt sit originale Talent for Dagen, og Gottgetreu, Professor ved den polytechniske Skole.

Det nye Theater i Dresden, bygget af Gottfrid Semper.

En anden Architekt af Münchener=Skolen er Ziebland (født 1809), som i Basilika St. Bonifacius med Held har anvendt den gammelchristelige Basilikastiil. Den er udført af Muursteen, som træder frem med sin naturlige Farve og ligeledes lødig i det Ydre, som i det Indre. Det er en femskibet Basilika med et Midtskib og fire smalere Sideskibe adskilte fra hinanden ved Marmorsøiler med herlige Kapitæler. Tagstolens Konstruktion træder brillant frem med dens rige Forgyldning og det mellem Spærrerne synbare, med gyldne Stjerner oversaaede mørkeblaa Tag. Hans Industriudstillingsbygning i korinthisk Smag er derimod mindre heldig.

I Koblenz virkede Lassault for den romanske Bygningskunst, og hans Mængde Kirker ved Rhinen og Mosel vidne om Talent og Smag; men hos ham er den kraftige og ucharakteristiske Profilering endnu mere fremtrædende end hos Gärtner. Hans Taarne harmonere ikke i den slanke Opabstræben med den forøvrigt temmelig brede Kirkebygning og den flade Gavlvinkel (110°). I Kirken i Fries ved Mosel har han forsøgt sig i en Slags Spidsbuestiil, men dette Forsøg er løbet meget uheldigt af.

Foruden München har Sydtydskland i Karlsruhe en nyere glimrende Architekturskole, hvis Hovedrepræsentanter ere Hübsch og Eisenlohr.

Udrustet med en glimrende Forstand og med et maaskee mere philosophisk end kunstnerisk Genie har Heinrich Hübsch saavel ved sine Bygninger, som ved sine Skrifter en stor Indflydelse paa den tydske Architektur. I hans tidligere Virksomhed viser han sig som en streng Hylder af den romanske Stiil, som han ogsaa i sit Skrift, „In welchem Style sollen wir bauen.“ Karlsruhe 1828, erklærer som Grundlaget for en national Udvikling af Architekturen. Hans fornemste Bygninger i denne Stiilart, hvis Motiver ere hentede fra romanske Bygninger ved Rhinen, ere hans polytekniske Skole, Finantsministeriet og Akademiebygningen i Karlsruhe samt Kirken i Bulach.

Men allerede i Drikkehallen i Baden=Baden, som utvivl er et af Hübsch's ædleste Værker, afviger han fra denne Retning, idet han i den herlige Søilehalle forener Søilerne med flade Buer. Endnu mere fremtrædende er denne Blanding af forskjellige Stilarter i hans senere Bygninger, Theatret og Vinterhaven i Karlsruhe. Dette Virvar af Stiilarter, som han behandler efter en af ham i hans Skrift, „Die Architektur und ihr Verhältniß zur heutigen Malerei und Sculptur.“ Stuttgart 1847, meddeelt Recept, betragter han som den rette profane Architektur, medens han anser den gammel=christelige Basilikastiil forædlet ved antike Motiver for den kirkelige Architekturs Grundlag. Det er mere den klare praktiske Forstand end en virkelig udpræget Genialitet, der har forskaffet Hübsch den almindelige Ydest, som han i den kunstneriske Verden indtager, og som giver hans Meninger Anstrøg af den meest overbevisende Overlegenhed. En uddannet Sands for Farver og malerisk Effekt og hans mønsterværdige Anordning af Grundplanerne ere de meest fremtrædende Egenskaber i Hübsch's Talent.

Ganske anderledes forholder det sig med Friederich Eisenlohr (fød 1805 † 1854). Hos ham forenede et aldeles udpræget architektonisk Talent sig med den ædleste Iver for at betage Architekturen alt fremmed og unationalt Væsen, som den moderne saakaldte Antikiseren havde paatrængt den. Hans badiske Jernbanebygninger i den ædleste romanske Stiil hore saaledes til det skjønneste og meest originale, som den nyere Tids Architektur har frembragt. Igjennem dem alle fra de største Banegaarde til de ringe smaa Banevogterhuse, som tiltrækker sig alle Reisendes Opmærksomhed, gaar der en harmonisk Grundtanke. Den konstruktive Nødvendighed, det overalt med naturlige Farver fremtrædende Material og den udsøgte maleriske Gruppering. Ligesaa fuldkomne som det architektoniske Hele ere hans Detailler og Ornamenter, hvor Materialets Egenskaber altid ere komne i første Betragtning. De meest originale af disse Bygninger ere Jernbanegaardene i Heidelberg med det storartede Anlæg deilige Haller, samt i Karlsruhe og Freiburg. Hans Sängerhalle i Freiburg er et fortrinligt Exempel paa den Fiinhed og Nethed, hvormed han behandlede den romanske Stiil. Ligesaa originale og fuldendte ere hans Bygninger saavel i kirkelig= som i profan=gotisk Stiil, hvorom hans Kirker i Offenburg og Baden, samt hans i den maleriske Gruppering saa yndige Slot Ortenberg vidner.

Eisenlohrs Navn er langtfra saa bekjendt, som det fortjener; men hans Bestræbelse for den nationale tydske Architektur vil med Tiden ved hans mange for deres Mester begeistrede Elever gjøre sig gjældende.

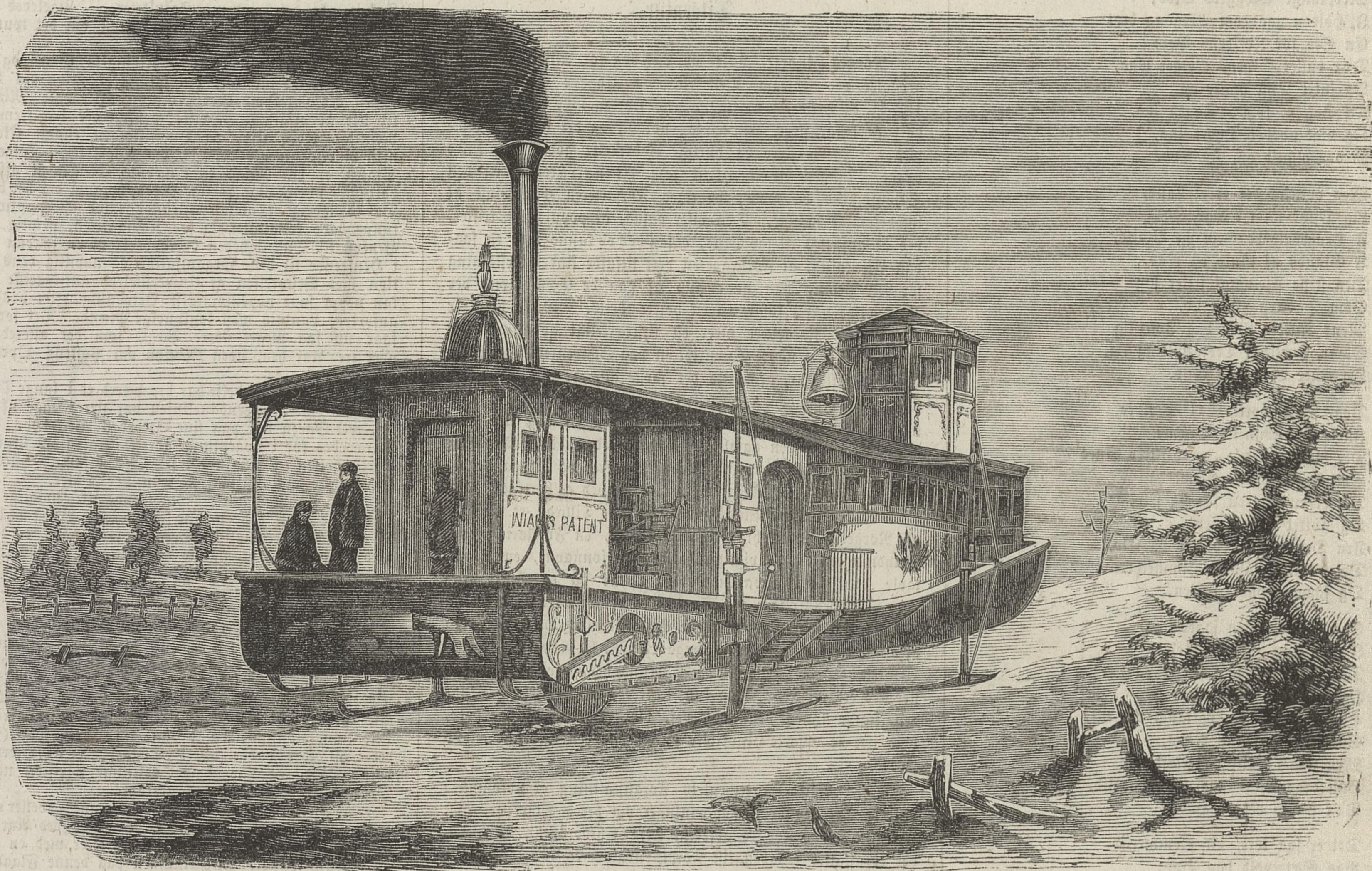
Medens saaledes det romaniserende Element er aldeles fremherskende i de nyere sydtydske Architekturskoler, vedbliver Berlinerskolen at følge den antikiserende Retning. Om det end ikke skeer med den idealistiske Opfatning, som hos Schinkel, saa er dog hans Indflydelse at spore i de senere Arbeider af denne Skole. Her hvor den store Mester havde virket, og hvor han havde samlet det hele architektoniske Liv om sig, maatte jo hans skjønne Værker opfordre til Efterligning. Men der mangler hans Skole paa den samme Aand, den senere Tid har ført en altfor realistisk Opfatning med sig, til at Schinkels afsluttede Idealismus kunde finde Efterlignere. Den nyere Berlinerskole udmærker sig ved Fiinhed i Smagen og Elegance i Formerne; men

denne eensidige Fastholden paa de antike Former i alle profane Værker tillader ikke den Frihed i Kompositionen og Bevægelse i Forholdene, som de romantiske Stilarter. Berlinerarchitekturen betragtes næsten med Spot af det øvrige Tydskland, hvilket den i Sandhed ikke fortjener, hvad Smag og Skjønhedssands angaar, men som vistnok ikke er ufortjent med Hensyn til dens ukonstruktive Natur. I Berlin holder man endnu paa den affkylige Efterabning af huggen Steen i Afpudsningen af Bygningerne. Vil man anvende Puds, saa lad Kalk være Kalk; men en saadan løgnagtig Tilsløren af det virkelige Material er i høi Grad at foragte. Naar man seer en saadan Bygning førend den er bleven oversmurt med den foragtelige Pynt, saa seer den ogsaa i Sandhed skrækkelig ud. Gesimser og Gurter ere raat bearbeidede Muurstensfremspring, Hovedgesimset sædvanlig af Træ, Balkonkonsolerne tynde Jernstænger. — Nogen Tid efter repræsenterer Bygningen sig med Kvaderstenens Soliditet, Konsoler og Gurter og det ofte ormstukne Gesims seer fuldkommen ud som den med størst Elegance hugne Steen. Om kortere eller længere Tid har imidlertid det fugtige Klima betaget den større eller mindre Dele af dens Pynt, og Sandheden i al sin Nøgenhed titter frem mellem al denne paahængte Flitterstads. En saadan Bygning maa være et herligt Motiv for et Eventyr à la Andersen, da den sikkerlig maa kunne fortælle Adskilligt.

I den kirkelige Architektur slaar dog nu ogsaa Berlinerskolen ind paa den romantiske Retning, idet man her i de nyere Berlinerkirker har forsøgt sig i den gotiske, romanske, ja selv i de byzantinske Stilarter.

Wiards Kjæmpedampslæde i Amerika.

Anvendelsen af Damp for at bringe Byrder frem over den vinterlige Verdens Snee- og Iisstrækninger, hvilket i forrige Aar er bleven forsøgt i det Mindre i Nordamerika og tillige synes at ville lykkes, betegner en ny Æra i de materielle Fremskridt, der er et saa beundringsværdigt Træk i vort Aarhundrede. Mere end 20,000 geog. Mile Vandløb paa det østlige og mere end 10,000 paa det vestlige Kontinent er i ethvert Aar fra 3 til 6 Maaneder bedækket med Iis. Mere end Halvparten af disse befares om Sommeren af Dampere og andre Skibe, der befordre Millioner af Reisende og fortjener Millioner ved Fragt. Hundreder af Stæder og Landsbyer ere om Vinteren af Mangel paa billigere, sikrere og raskere Befordring næsten ganske isoleret, standset i sin Handel og tvunget til at lade sit Guld ligge ubrugt. Millioner Akres godt Land og umaadelige Strækninger Skov ligger som Følge heraf endnu ubenyttet. Indtil nu er endnu Intet blevet forsøgt til at gjøre alt dette frugtbringende ved Hjælp af Dampen. Men nu skal der gjøres et saadant Forsøg af Amerikaneren Wiard paa Floden Missisippi mellem Prærierne du Chien og St. Paul, og det med en Slags Slæde, der tillige paa aabne Vandstrækninger kan blive brugt som Dampbaad. Den er 48 Fod lang, kan rumme 50 Personer og var nylig i Model udstillet i Newyork. Den er bygget som en Baad, hvortil man ved en let haandteerlig Mekanik kan fæste smaae Kar. Ved Hjælp af en simpel og sindrig Indretning af alle Dele er denne Slæde eller Baad meget let at styre af Føreren, der staar foran i et lidet Taarn, hvor Styrhjulet befinder sig. Naar Fartøiet bevæger sig hen over en glat Iis, der er ganske bar for Snee, bliver Baaden sænket, saaat den næsten berører Isen. Indgribningen af Drivhjulets skarpe Tænder lader sig bekvemt regulere efter ethvert Tryk, og dette Tryk er stedse elastisk og kan, eftersom det behøves,

Den Wiardske Kjæmpedampslæde.

forøges eller formindskes saameget, at endog Baadens samlede Vægt kan hvile derpaa. Paa den anden Side kan den lige saa let blive hævet over Isen uden at forstyrre det Mindste af Maskinens Virksomhed, hvad enten Baaden bevæger sig frem eller staar stille, hvad enten Dampen virker paa Maskinen eller ikke. Den hele Baad lader sig hæve indtil en Høide af 3 Fod. Skulde den, medens Maskinen bevæger sig gjennem ophobet Snee, der ikke maa ligge for høit, møde et Sneelag, der har mindre end 3 Fods Høide, og blive staaende, saa kan Baaden, medens den staar stille, blive hævet til en Høide, som er tilstrækkelig til at bringe den igjennem, hvorved der kun opstaar de smale Aabninger, som dens skarpe, kileformige Meier og det ligesaa formede Drivhjul behøver. Men skulde den støde paa et større, f. E. et 20 Fod høit Sneelag, saa vil den dog paa Grund af Maskinens Kraft og hensigtsmæssige Indretning let og uden noget betydeligt Ophold kunne gjennembryde det. Skulde endelig Baaden med en Hurtighed af 20 engelske Mile i Timen fare fra Isen paa en Strøm eller Sø lige ud i Vandet, saa vil den efter sin eiendommelige Form og Konstruktion kunne glide hen over Vandets Overflade i en betydelig Strækning, førend den standser og har naaet sit Maximum af Dybgaaende; og selv om Aabningen mellem et Par Isflag eller er længere end Baadens dobbelte Længde, saa vil dens egen Tyngde drive den sikkert op paa den anden Side. Baaden eller Slæden er for saadanne Tilfælde forsynet med 80 smaae, vandtætte Kar eller Kamre, som ere gjorte af Jernplader og anbragte under Bunden og paa Siderne saaledes at der ingen Skade er at befrygte, om paa engang et eller flere Huller blive stødt i Bunden, idet Fartøiet løber gjennem Vandet imod den skarpe Iiskant. Henimod 30 af disse Kamre maa blive ødelagte, førend Baaden tilligemed den indehavende Ladning kan synke, og skulde det endog hænde sig, at Baaden kantrede om paa Siden eller gjorde „Kolbøtte" i Vandet, saa vil den strax rette sig op igjen som en Følge af den større Vegt, som Jernbunden har. Paa Grund af de fortræffelige Indretninger, der er anbragt med Hensyn til en tilfredsstillende Luftvexling i Baaden, har det ikke været nødvendigt at indrette Vinduerne til at aabnes, og selv om saa var, vilde kun lidet Vand kunne trænge ind. Thi om endog det Indre var fyldt med Vand, kunde dog Baaden ikke synke paa Grund af de vandtætte Kamre. Vandbeholderen bliver fyldt ved en simpel, men hensigtsmæssig Indretning, der paa den ene Side ved Hjælp af et sig bestandig omdreiende Spand leder en uafbrudt Strøm af Snee og Iisstumper til den, og paa den anden Side fortætter den forbrugte Damp og igjen fører den tilbage til Vandbeholderen, saa man ikke er nødt til at føre meget Vand med sig. Vegten af det hele Fartøi - eller Slæden - løber op til $3^1/_2$ Tons (70 Centner), og Omkostningerne dreie sig omkring 1,900 Spd.

Man har anvendt den største Omhyggelighed paa Forfærdigelsen af alle Maskinens Enkeltheder for med den mindst mulige Opofrelse af Arbeide og Materialier at kunne frembringe den høieste Grad af Brugbarhed og Skjønhed, og Resultatet er et let, velopvarmet og godt ubluftet, bekvemt og smukt Lokomotiv, der lover at naa det forønskede Maal at befordre Reisende og Fragtgods med vore Dampvognes Hurtighed og med vore Dampbaades Bekvemmelighed og Elegance, hvorved Vanskeligheder vil blive overvundne, som man indtil nu har været vant til at ansee som uoverstigelige. Mange, der have reist i Amerika, erindre sig vistnok de overordentlige Besværligheder, hvilke endnu for faa Aar siden vare forbundne med en Vinterreise i Nordvest, i Viskonsin, i Nord-Illinois, i Michigan og i det nordlige Ohio og Pensylvanien. Nedskriveren heraf

behøvede selv i Vinteren 1852 med Posten tre fulde Dage paa en Reise fra St. Louis til Cincinnati, fra Kleveland i Ohio til Evis i Pensylvanien halvanden Dag, hvorunder han flere Gange maatte tilbagelægge store Strækninger tilfods, væltede gjentagende Gange og var to Gange i Fare for at fryse ihjel eller blive bortblæst af Sneestorme. Siden der blev anlagt Jernbaner der, er det blevet bedre, men endnu stedse indtræffer det hyppigt, at et Jernbanetog i Time- ja Dageviis bliver hindret af Sneestorme, paa sin Frem- eller Tilbagereise, saaledes at de Reisende uden Ild og Levnetsmidler maa overnatte paa de kolde, øde Prærier. Ligesaa ofte hender det, at Dampskibe paa Søerne fryse inde midt i Strømmen og kun med Møie kan rive sig løs. Alle disse Ubehageligheder ville nu ophøre, og Vinteren for de Reisende snart sagt forvandles til Sommer, saafremt Prøven, der skulde finde Sted i Amerika den 20de Decbr. f. A., bekræfter Hensigtmæssigheden af den nye Opfindelse.

Som man vil have seet af vore Aviser, er der samtidig gjort en lignende Opfindelse i Rusland, hvis endelige Prøve vil foregaae i disse Dage.

(Efter „Illustr. Zeit.")

Høifjeldsliv.

I Dalen er der Sommernat
Med lange Skyggers Slør;
I Høiden gaar om Bergvæg brat
En Sjø for Kveldens Bør:
Der ruller Skyens Bølger blaa,
Og intet Syn naaer op
Til Jøklen, som i Dagen laa,
Og vidt udover Dybet saa,
Med Solguld om sin Top.

Men ovenfor der er et Land,
Lig Øflok midt i Hav,
I Taagebølgers Brot og Brand,
I Glands af Guld og Rav.
Den stille Fjeldfugl seiler slig
Som Snekken videst ud,
Mens Nuters Rad bag Jøkelflig
Staar, hærklædt Troldefylking lig,
Og truer Vest mod Gud.

Dog, see derborte Sæl og Kvee
Indunder Fonnens Bræm:
Der blaaner Fjeld, der glittrer Snee
Omkring det stille Hjem.
Det er en Verden for sig selv,
Og Folket er som den
Fra Dalen skilt ved Urd og Elv, —
Det har kun samme Himmelhvælv
Og samme Gud til Ven.

See Sætergjenten fager staa
I Kvældens Skygge svøbt.
Den Tankealf, hun stirrer paa,
Har intet Ordlag døbt.
Hun veed ei selv hvorlangt den vil,
Saalidet som dens Navn, —
Men under Luur og Klokkespil
Hun drømmer bagom Jøklens Ild, —
Der findes vel en Havn! — —

Det er saa kort, dit Sommerliv
Paa Sætervold bag Bræ;
Snart foldes Jutulkappen stiv
Udover Koll og Kvee:
Da sidder du ved Ljaarens Hul
I Livets vante Færd, —
Men spind du trøstig Lin og Uld:
Et Syn paa Sommerkvældens Guld
Er vel en Vinter værd!

Henr. Ibsen.

Nekrolog.

Stiftamtmand N. A. Sem.

Nils Arntzen Sem er født i Aaret 1782 i Ringebo Præstegjeld i Gudbrandsdalen, hvor Faderen Egidius Sem (f. i Bergen 1744, død 1803 som Sognepræst til Fron) var Kapellan. Moderen var Birgitte Truine Arntzen (f. 1753 † 1833), Datter af Krigsraad Ole Arntzen paa Gaarden Grinder i Grue. Efterat han til sit sextende Aar havde nydt Underviisning i Fædrenehuset, reiste han 1798 ned til Kjøbenhavn, hvor han fortsatte sine Studeringer og i Vaaren 1801 underkastede sig Examen Artium med Udmærkelse. I Juni 1806 tog han latinsk-juridisk Examen med bedste Charakteer saavel for den theoretiske som praktiske Prøve og blev endnu samme Aar Stiftsoverretsprokurator i Christianssands Stift. Dengang var, ifølge Stiftamtmandens Erklæring, Sagførernes Antal der i Stiftet saa lidet, „at det ikke sjelden medførte megen Vanskelighed og Bekostning at erholde saavel offentlige som private Sager udførte for vedkommende Retter." I 1809 blev Sem Regimentskvarteermester, 1811 Overauditør, 1812 Prokurator ved alle Over- og Underretter i Norge og Danmark, undtagen Høiesteret og Landsover- samt Hof- og Stadsretten, og 18de Sept. 1815 Advokat i Norges Høiesteret. Som saadan glimrede han ved sin Veltalenhed og førte 1821 Forsvaret før Grev Wedel-Jarlsberg i den mod ham anlagte Rigsretssag. I 1823 blev han Sorenskriver i Jæderen og Dalerne, 1828 Amtmand i Budskeruds Amt og 1831 Stiftamtmand over Akershuus Amt. Men istedetfor dette besværlige Embede søgte og fik han 1837 det ledige Christianssands Stiftamtmandskab. Dog, da Akershuus Amtmandskab var bleven adskilt fra Stiftamtmandskabet og dette var blevet ledigt, søgte han det atter og blev 3die Jan. 1846 udnævnt til Stiftamtmand i Christiania. Fra dette Embede erholdt han 30te Marts 1857 Afsked i Naade med en Pension af 1,500 Spd. og flyttede Aaret efter til Christianssand, hvor hans Datter boede, og hvor han døde 19de Decbr. f. A.

Sem var Medlem af Storthingene i 1824, 1827 og 28, 1830, 1842 og 1845. Paa flere af disse Thing var han Præsident, deels i Storthinget, deels i Lagthinget. I Storthinget saavelsom i Høiesteret gjorde han sig mest bemærket ved Veltalenhed og Vittighed. Derimod er han i denne som i andre Stillinger baade i offentligt Skrift og ellers blevet dadlet for „den totale Mangel paa Arbeidslyst," der hindrede ham i grundigt at sætte sig ind i eller hurtig at fremme en Sag. Dog, hans lyse Hoved kunde bøde paa meget.

Sem var Kommandør med Storkors af Nordstjerneordenen og Ridder af den russiske St. Stanislausordens første Klasse. Han var gift med Søster Wilhelmine Mathea Sibbern, Datter af Statsraad Val. Chr. Wilh. Sibbern, og som døde allerede i sin Alders 24de Aar, efterat have skjænket ham tvende Døtre, hvoraf nu kun den ene er i Live.

Literatur.

Norges Historie. Læse- og Lærebog for Almue- og Borgerskoler ved Siegw. Petersen. 2 Udgave Chra. 1859. 192 S. 8. Priis 24 ß. (Cappelens Forlag.) Det er kun vel halvandet Aar, siden første Oplag udkom, og det i 6000 Exemplarer. Denne store og hurtige Udbredelse godtgjør tilfulde baade Trangen til et Skrift som det nærværende, og den Skjønsomhed og Held, hvormed Forfatteren har vidst at imødekomme samme. Den viser ogsaa, at populære Skrifter, ved at ansættes til lav Priis, ogsaa hos os kunne finde en saadan Afsætning, at Forlæggeren deri tilfulde finder Erstatning for den Profit, han gaar glip af paa de Exemplarer, der ellers vilde været solgte til en høiere Priis. Dog, dette er ved Berlins Naturlære meer en tilstrækkeligt godtgjort (ikke at tale om den uhyre Subskription paa Schwenzens og Prahls Godtkjøbsatlasser, af hvilke det første allerede for nogen Tid siden er udkommet). — Skriftets nye Udgave er vel undergivet en ny Revision, men Forandringerne ere dog ikke betydeligere, end at den gamle kan bruges ved Siden. Nogle af de i den første Udgave indflettede Vers ere (og det ganske beføiet) udeladte i den anden, og derved og ved at bortskjære Fortalen er der vundet Plads for nogle nye Tillæg: et Schema af Norges Geographi i Middelalderen, en Forklaring over Betydningen af de vigtigste norske Personnavne, en Stamtavle over vort nuværende Kongehuus og en Fortegnelse over Sveriges Konger. — S. 181 er der ogsaa tilføiet en ny Anmærkning om Norges nyeste Historikere og Digtere. Men af Digterne nævnes kun Bjerregaard, M. C. Hansen og Henr. Wergeland. At Welhaven og A. Munch her ere forbigaaede kan neppe være forsætlig, men kun tilskrives en Inkurie. Grunden kunde synes den, at Forf. blot vilde nævne de døde, hvis ikke de opførte Historikere o. A. paa een nær alle endnu levede.

— Efter Kirkedepartementets Foranstaltning er udkommet: **Norske Præstegaarde**, Oplysninger om deres Størrelse, Avl, Kreaturhold, Skove, Pladse m. M. Chra. 1860. Skriftet, der er affattet i tabellarisk Form, udgjør 75 S. 4 og koster 72 ß. (Chr. Tønsbergs Forlag.)

— Paa Bogtrykker Abelsteds Forlag er begyndt at udkomme et **Lørdags-Aftenblad** for Arbeidsklassen, der redigeres af Anth. Bang og vil koste 48 ß Aargangen. Da Bang som tidligere Redaktør af Menigmands Ven og ved flere Skrifter har vundet Ord som heldig Forfatter for den mindre oplyste Klasse, og Bladet desuden er billigt, vil det fortjene og ogsaa kunne regne paa en betydelig Udbredelse.

— I det af Fr. Barfod i forrige Aar paabegyndte Tidsskrift „Folke"*) har vor Landsmand, Stipendiat Sophus Bugge, der nu opholder sig i Kjøbenhavn, meddeelt nogle **„Folkeviser fra øvre Thelemarken,"** som han i f. A. har optegnet fra Folkemunde og efter de forskjellige Varianter gjengivet i en saavidt mulig heelstøbt og dog tro Skikkelse. Af disse Folkeviser, der danne et værdifuldt Supplement til den samvittighedsfulde og lærde Udgivers „Gamle norske Folkeviser" (Chra. 1858), er fornuftigviis ogsaa taget nogle Separataftryk (Kbhavn. 1859 23 S. 8), hvoraf dog neppe noget kommer i Boghandelen.

*) Mange have undret sig over, hvad Navnet paa dette Tidsskrift (der med Hensyn til Tendents nærmest kan sammenlignes med Nordisk Universitets-Tidsskrift) dog egentlig vil sige. For at oplyse disse Mange herom og for at bringe ud af Vildfarelsen saadanne Læsere, som antage „Folke" for en populær Form istedetfor „Folket," finde vi det tjenligt at bemærke, at Folke ifølge Udgiverens „Fortællinger af Fædrelandets Historie," var „Bannermester" hos Statholder Kette i Sønderjylland, og at han udmærkede sig i Kampen mod den svenske Konge Adils og ifølge et til Leirekongen Vermund givet Løfte drak sit eget Blod i et Guldbæger, som Kongen tidligere havde foræret ham. Om denne heel uhyggelige Tildragelse findes naturligviis ogsaa fuld Underretning hos Saxo Grammaticus, af Grundtvig kaldet „Runemester."

— Paa det store kgl. Bibliothek i Kjøbenhavn er, ifølge „Fædrel.," nylig gjort et høist interessant Fund. Ved nemlig at løse en Pakke gamle Manuskripter fandtes der blandt Andet 2 hidtil upaaagtede Blade med angelsaxisk Skrift. De ere af Pergament i Oktav, med 15 Linier paa hver Side, skrevne smukt og tydeligt, saa at næsten Alt lader sig læse; uden Tvivl ere de skrevne sidst i 9de eller først i 10de Aarhundrede. Indholdet er Brudstykker af et gammelt Kvad, som berører Kong Didrik (behandlet paa samme Maade som Beowulf). Disse Blade ere saameget mærkeligere, som de ved sit Indhold muligens kunne bringe Lys i flere hidtil tvivlsomme Spørgsmaal. De bære begge Mærker af at have været benyttede som Omslag eller Bind. Forhaabentlig ville de snart blive udgivne, kritisk behandlede og ledsagede af Faksimiler.

Norge.

Christiania. Istedetfor Overretssagfører Vinjes Forslag om Optagelse af Oldnorsk som Artiumsfag har Storthinget med 58 mod 24 St. antaget et af Overlærer Steen fremsat Ændringsforslag, ifølge hvilket der ved de lærde Skoler skal gives Eleverne Adgang til at lære Oldnorsk, og ved Universitetet Adgang til at examineres deri, samt Charakteren herfor blive at medregne i Hovedcharakteren. — Mod een Stemme har Odelsthinget vedtaget et Lovforslag om at det philosophiske Fakultet skal deles i tvende Fakulteter. — Ligeledes har Odelsthinget vedtaget den kgl. Proposition om det tvungne Pasvæsens Afskaffelse.

— Efter Forlydende skal Storthingets Gage- og Pensionskommittee have indstillet den kgl. Proposition om Oprettelsen af en Inspektørpost over Norges antikvariske Mindesmærker til ikke at bifaldes. Hvilke Hensyn der har fremkaldt dette Resultat vides ikke, da Indstillingen endnu ikke er trykt, men vi vilde meget beklage, om Storthinget skulde finde, at Staten ei har Raad til i nævnte Øiemed at afsee det forholdsviis ubetydelige aarlige Beløb, hvorom der her bliver Tale. De to iøvrigt tænkelige Grunde imod Propositionen, som kunne have fremstillet sig for Kommitteen, nemlig enten med Hensyn til Ønskeligheden overhovedet af en saadan Post, eller i Henseende til dens Organisation og navnlig dens Kombination med Bestyrelsen af Universitetets antikvariske Samling, kan neppe faae nogensomhelst Betydning efter hvad derom er anført af Landets mest sagkyndige Mænd. Det første Hensyn faar nu saa meget større Vægt, som der allerede er gaaet over tre Aar hen, siden Motion om Postens Oprettelse først blev vakt.

— I Ugens Begyndelse har der været et i lange Tider ukjendt stort Sneefald. Jernbanelinien var flere Dage ufremkommelig, idet Sneen var paa sine Steder 6 Alen dyb. 200 Mand udkrævedes for i nogenlunde kort Tid at gjøre Linien farbar. Bortskaffelsen af den inde i selve Byen faldne Snee har voldt Huuseierne en Udgift af flere tusinde Daler.

— Fra Danmark meldes om tvende ikke uvigtige Dødsfald. Den 16de Jan. døde nemlig Chr. Hvid Bredahl, Forfatter af en Række dramatiske Scener, som have en vis Lighed med Wergelands dramatiske Produktioner, og hvoraf Selskabet for den danske Literaturs Fremme, i Betragtning af deres Eiendommelighed og Forfatterens Begavelse, nylig gav en stærkt beklippet og derfor mere læselig Udgave. Det andet Dødsfald er Kammerraad G. F. Lassen's, der indtraf den 19de Jan. Lassen var en flittig og lærd Specialhistoriker, der længe havde samlet Materialier til Kjøbenhavns Historie og som et Forarbeide hertil i 1855 udgivet „Aktstykker til Kjøbenhavns Befæstnings Historie." Han fandtes død i det kgl. Bibliothek, hvor han var ansat. Endvidere døde den 12te Jan. Konsistorialraad Hans Bjerregaard (født 1766), der i 59 Aar havde været Sognepræst til Hjermind i Viborgs Stift, og har udgivet adskillige Skrifter, navnlig ang. Overtro, Udyder og Træplantning.

— Af Indredepartementets nys udkomne Tabeller over Norges Handel og Søfart i 1858 sees, at Norge ved Aarets Udgang besad en Handelsflaade af 5247 Fartøier med en Drægtighed af 257,243 Læster. Besætningen paa denne Flaade udgjordt 31,876 Matroser.

Udenlandske Efterretninger.

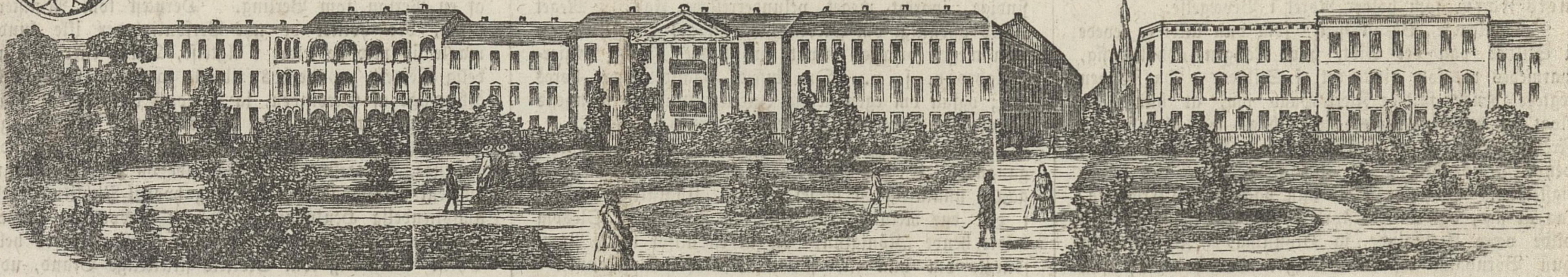
Danmark. Optøierne ere standsede, men Uvillien mod Grevinde Danner synes ifølge private Breve og andre Kjendsgjerninger ikke at ville lægge sig. Et Beviis herfor er ogsaa det uhyre Bifald, hvorved Publikum stadig modtager et af Erik Bøgh bearbeidet Theaterstykke om Ludvig XV's berygtede Elskerinde Grevinde du Barry. Stykket, der fører Titelen af „Grevinden og hendes Sødskendebarn," indeholder Kouplets, der afgjort sigte til Dagens Forholde, og som stadig fremkalde Bifald. Det er gaaet over Scenen mindst 30 Gange. I de i Wien udkommende „Recensionen und Mittheilungen über Theater und Musik" No. 1 for iaar findes en Korrespondentartikel fra Kjøbenhavn om dette Stykke, hvori ogsaa anføres følgende paa Grevinde Danner udtydede Vers:

Jeg hader den, som steg fra Dybet
Bedækket med et Lands Foragt,
Som nu behersker hele Krybet
Ved stjaalet Guld og ranet Magt.
Som fræk fortrænger, hvad vi eier
Af hædret Navn og ædelt Blod,
Og med sin Skare lydige Lakeier
En Skandse slaar om Thronens Fod.

Jeg hader Den, hvis Skjændsels Rygte
Ei meer kan rummes i vort Land,
Som bringer Kvinden til at flygte
Og møder Haan hos hver en Mand.
Som sneg sig ind i Kongesalen,
Fik Sceptret fat og er paa Vei
At sætte Kronen — Kronen paa Skandalen!
See, hende — hende hader jeg!

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 6. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 5te Februar 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Gustav Hjerta.

(Efter Illustrerad Tidning.)

I mange Aar saae vi og kjendte vi ogsaa en Mand med et ualmindeligt smukt og indtagende Ydre: en krigersk og dog let Holdning, klare blaae Øine, en noget bøiet Næse, en veldannet og fiint leende Mund; Ungdommens og Sundhedens Roser blomstrede endnu paa hans Kinder, medens hans Isse dækkedes af sneehvidt Haar. Hvem var dette? Det var en af Mændene fra 1809, en af de Faa, som dengang vovede Noget, vovede Alt for Fædrelandet; en af de endnu Færre, som ind i sin Alderdom forblev sine Grundsætninger tro - lige trofast mod Fremadskridningens, Oplysningens og Frihedens Sag. Det var Gustav Hjerta, tidligere Carl Henrik Ankarsvärds Adjutant. Han var sin Chef værdig.

Gustav Hjerta var født den 25de Oktober 1791; blev Underlieutenant ved Göta Artilleri 1808; Lieutenant 1816; Major ved Westgöta-Dals Regiment 1818; Oberstlieutenant i Armeen 1821. I 1823 blev han Ridderskabets og Adelens Fuldmægtig i Banken, 1827 Medlem af Krigsvidenskabs-Akademiet; men tog sin Afsked fra Krigstjenesten 1829, og fra sin Fuldmægtigpost i Banken 1832. Han var to Gange gift og efterlader sig en Enke, født en Röök; hans Søn af første Ægteskab døde nogle Aar før Faderen, som døde den 16de December i forrige Aar.

Gustav Hjerta var saaledes Underlieutenant i sit 17de Aar, Major i sit 27de og Oberstlieutenant i sit 30te. Men Kongens „troe Tjenere" eller „troe Mænd" glemte aldrig, at han ogsaa var Fædrelandets. Han havde oplevet, ja endog deeltaget i en Thronforandring, men derfor forandrede han ikke ogsaa Religion. En Hat med Fjeder i kunde han let have faaet, men saa havde det maaskee ogsaa først været nødvendigt, at han havde ladet plukke bort de vakreste Fjedre af sin Sjels Vinger. Han valgte derfor at vandre den ubefordrede men frie Medborgers Vei. Borgerkronen er en tung Hovedpryd; man maa være et Stykke af en Martyr for at faae den. At tjene og arbeide for hele Verden er selv at blive slet betjent; men man har dog den Tilfredsstillelse, at Ens Liv ikke henrinder aldeles uden Nytte, og det er jo dog Noget. Visheden om, at man dog engang bliver rigtig forstaaet og vurderet - om ikke før, saa dog naar man er vel død - det følger med paa Kjøbet, og er da hellerikke saa Lidet. Det kommer naturligviis an paa, hvad der veier mest i vor Overbeviisning eller vor Tro - enten Aanden eller Materien, Sandheden eller Skinnet. Saaledes vandrede Gustav Hjerta, ofte i de dybeste Bekymringers Mørke, men uden dog at tage feil af den Vei, han engang havde valgt, uden at tabe sit Mod i Prøvelsens eller sin Kraft i Handlingens Time.

Blandt alle Sveriges vigtigere politiske Spørgsmaal siden 1809 er der neppe noget, hvori han ikke har taget virksom Deel, først i den Stand, som han tilhørte ved sin Fødsel, og siden ved de Tjenester, han gjorde de ofrälse Stænder, til hvem han droges hen af sin Tilbøielighed. En Mængde af de Betænkninger, som afgaves i de store Reform-Spørgsmaal, især af Bondestanden, ere hans Værk. Man seer ei hans Navn, men man opdager let hans Finger, hans Aand. Til sine Tider udgav han selv Dagblade, eller var Medarbeider i Andres, medens han samtidigt udsendte Brochurer næsten i alle Dagens Emner: i Krigsvidenskab, Landbrug og Skjønliteratur, i Bankspørgsmaal og alment medborgerlig Underviisnings-Spørgsmaal, o. s. v. Overalt, hvor et Spørgsmaal skal besvares, en Tvivl skal hæves, et Mørke adspredes, er han med. Skal et Reformselskab dannes, saa er det ham, som skriver Programmet; ønsker en Arbeiderforening et Foredrag i et eller andet vigtigt Samfundsspørgsmaal, saa er det ham, som bestiger Tribunen. Han er altid paafærde, og altid i Lysets og Frihedens Tjeneste. Og endda havde han Tid og Lyst tilovers til saameget Andet. De politiske Stridigheders Kjæmpe spænder ogsaa Strænge om Skaldens Lyra, han gjengiver os i Oversættelse Berangers udødelige Sange, og han oversætter dem mesterligt. Men hvem skulde vel heller bedre forstaae Folkedigteren Beranger, end en Folkets Mand, en Folkets Ven og Beskytter? — Mærkeligt er det ogsaa, at man ikke finder hans Navn paa de mange forskjelligartede og værdifulde Skrifter, som han udgav: naar blot Sandheden kommer frem, saa er det det samme ved hvem, tænkte han. Ikke at være hvad man synes, er en Feil, men ikke at ville ansees for, hvad man er, det er en Fortjeneste mere, det er Fordringsfrihedens liflige og sjeldne Dyd.

Vi omtalte ovenfor det fine Smiil omkring den gamle Patriots Læber; det beviste, at han fandt Livet godt, trods Dagens aldrig hvilende Bekymringer, trods Menneskenes Utaknemmelighed eller Glemsomhed. Men dette Smiil forsvandt for bestandig, da han mistede sit eneste Barn, sin Søn, sin Alderdoms Støtte og Glæde. Ynglingen døde i fjerne Land, og den stakkels Fader, som ikke kunde valfarte til hans Grav, kunde ei heller fælde en Taare paa dens Grønsvær. Taaren er Sorgens bitre Saft, men ogsaa Trøstens milde Balsom, og naar den falder paa en Grav, nærmer den Himlen til Jorden. Denne Trøst forundtes ham ei; og fra den Tid var Gustav Hjerta ikke meer den Samme. Det var, som om hans Livs Sol med Et var gaaet ned, og havde ladt ham alene i de halvfjerdsindstyve Aars Vinternat. Og dog vaagede en venlig Stjerne over hans sidste Timer; det var den Mage, som han forenede sig med ved sit Livs Slutning. Hun gjorde, hvad Fædrelandet burde have gjort.

Borte er da altsaa ogsaa denne Folkets Mand! Det bliver tyndere og tyndere nu i deres Rækker, som tilsidesætte privat Fordeel og privat Ro, og kun leve for det Offentlige, for Samfundet og det Hele. Snart kunne vi blot tælle deres Grave! Hvad skal der saa komme efter dem? Hvor er det nye Forraad af brændende Fædrelandskjærlighed, politisk Mod og andre medborgerlige Dyder? Hvor? Det mørkner meer og meer - Det seer virkelig haabløst ud!

Carlo Buoncompagni.

Den nuværende Regent i Mellem-Italien er født i Rom den 10de Mai 1821. Opdraget i sit Fædrenehuus af Abbate Santucci erholdt han en lærd Dannelse og lagde i sine senere Skrifter usædvanlige Kundskaber for Dagen. Til hans Skrifter høre Joseph Calandrellis og Astronomen Andreas Contis Levnetsbeskrivelser, Anmærkninger til hans gamle Lærers Oversættelse af græske Epigrammer osv. Ved disse og forskjellige andre Værker af fordetmeste astronomisk Indhold, hvilke han ofrede ikke blot sin Tid, men ogsaa en betydelig Deel af sin Formue, havde han gjort sit Navn berømt, da Bevægelserne i 1847 og 48 drog ham som saamange italienske Lærde ind i sin Kreds. Som en afgjort Tilhænger af det maadeholdne Parti kunde han ligesaalidt gjøre sig fortrolig med de Alt omstyrtende Republikanerne som med det neppe mindre fordærvelige System, Pavemagtens Gjenindsættelse. Dette sidste gjorde ham saa kjed af sin Fædrenestad, at han udvandrede til Sardinien. Her blev han forekommende modtaget af Turinerhoffet, erhvervede sig snart Befolkningens Agtelse og blev valgt til Medlem af 2det Kammer, der i 1854 kaarede ham til sin Præsident. Ligeledes var han en kort Tid Minister for Underviisningsvæsenet.

I Begyndelsen af Aaret 1857 blev Buoncompagni sendt som overordentlig Gesandt og befuldmægtiget Minister til Hoffet i Florenz. Man har gjort ham den Bebreidelse, at hans Huus var et Samlingssted for de Utilfredse, og det Faktum, at han endnu før Storhertugens Afreise, den 28de April 1859, opfordrede det udenfor hans Vinduer forsamlede Folk til at flokke sig om de sardinske Faner, lader ialfald formode en Forbindelse mellem ham og Revolutionen. Den 10de Mai indtraadte han, endnu stedse Gesandt for en fremmed Magt, tilligemed Ricasoli, der overtog Bestyrelsen af det Indre, som Præsident og Udenrigsminister i den nys dannede Rigsstyrelse, men byttede snart denne Stilling med den som overordentlig sardinsk Befuldmægtiget. Han var nu Viktor Emanuels Stedfortræder og havde i dette Embede, som han selv sagde i et Opraab til Folket, at sørg. for, „at Krigsfornødenheder blev tilveiebragt, den offentlige Ro beskyttet og Alt udført, som den trængende Nødvendighed maatte udfordre for Statens Vel." Ved Krigens Slutning ophørte hans Fuldmagt, hvorpaa han vendte tilbage til Turin.

Da Prindsen af Carignan af Nationalforsamlingerne i Bologna, Florenz, Modena og Parma var bleven valgt til Mellem-Italiens Regent, udnævnte han Buoncompagni til sin Stedfortræder. Befolkningerne og deres Nationalforsamlinger gik vistnok ind paa denne Stedfortræden, men ikke paa de forhenværende Regenter. To af dem, Farini i Modena og Ricasoli i Florenz, vare lidet tilbøielige til at give Magten fra sig, og den sidste skjulte sin Ærgjerrighed med den Erklæring, at det stred mod det monarkiske Princip a forstikke en til Regent udnævnt Prinds bag den første, den bedste Privatmand, om denne end var nok saa fremragende og udmærket. Striden blev afgjort ved et Forlig. Buoncompagni lod Titelen Vice-Regent falde og kaldte sig Generalstatholder, idet han tillige indskrænkede sin Virksomhed til at opretholde det gode Forhold mellem de mellemitalienske Provindser indbyrdes og den sardinske Regjering. Den egentlige Styrelsesmagt forbliver hos Diktatorerne.

Under disse Forhandlinger havde Buoncompagni blot besøgt Modena og Bologna, men holdt sig fjernt fra Florenz. Sit Indtog i denne Hovedstad holdt han den 22de December f. A. under en uhyre Menneskemasses ustandselige Jubel. (Leipz. ill. Zeit.)

Et Brev fra Danmark.

Kjøbenhavn den 15de Januar.

For at forstaa de sidste Ugers Demonstrationer og Optøier maa, man overse Begivenhedernes Udvikling i en vis Retning igjennem en heel Aarrække. For Øieblikket er det et Sammentræf af flere Begivenheder, som har fremkaldt den indre og ydre Uro hos Kjøbenhavnerne; men væsentligen er det den længe ulmende, nu i Lue udbrudte Indignation over Grevinde Danners Færd, som holder Røret i Bevægelse.

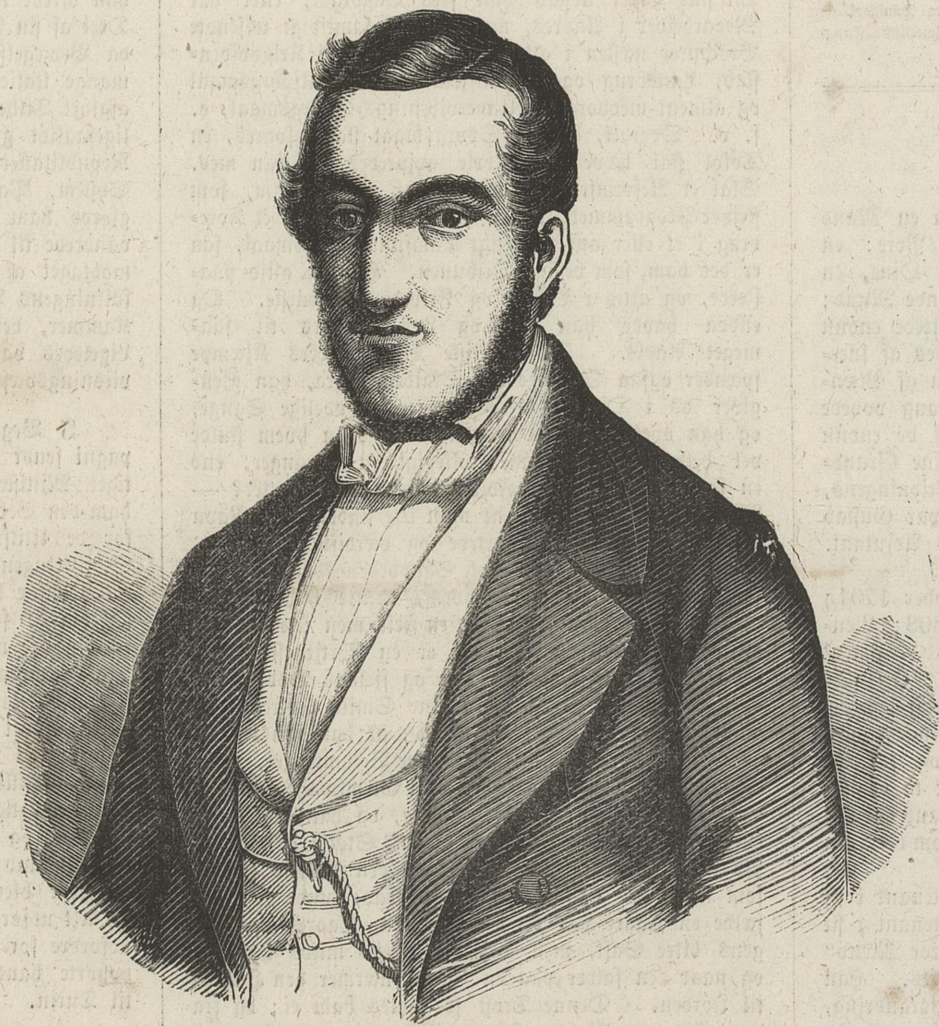
Saalænge „Baronessen,“ som hun kaldtes, levede i Stilhed paa det Slot, hvor Kongen opholdt sig, harmedes de, som vidste det, i Stilhed. Da Kongen ægtede hende, fattede Flere Haab om, at hun vilde klogt og beskedent holde sig tilbage fra al offentlig Fremtræden, medens Andre kun saae Fare og Ulykke i denne Begivenhed. Og disse fik desværre den sørgeligste Ret. Snart begyndte hun paa Landets Erobring, saa at sige, og dette bestyrkede Rygterne om, at hun vilde være Hertuginde, ja Dronning. Først indtog hun Bornholm og en Mængde Bornholmere; saa Jyllands nordlige Halvpart og mange flere Jyder, end man havde formodet. Enkelte galante Forekommende fik gode Embeder, Titler, Ordener o. s. v. I Almindelighed holdt hun sig dog dengang ligesom i Spidsen for Kongens Følge; men Modet hos denne saa kjække Kvinde steg hastigt, og hun var flere Gange ved Kongens Side, naar Folket hyldede ham. Adskillige Præster og Redaktører smigrede hende ækkelt. Da udtalte Hovedstadens Indignation sig værdigt i Skrifterne „Intrepidus,“ „Trende Epistolæ,“ „Danner-Literaturen,“ o. fl.; men det hjalp ikke, Grevinden seirede, og kun Borgermesteren i Helsingør vovede, da Kongen steg i Land der fra det jydske Erobringstog, at tiltale ham udelukkende, skjønt hans Louise stod ved hans Side. Den næste Reise gjaldt det sydlige Jylland og Slesvig; Erobringen var allerede fuldstændigen, og især Slesvigerne gave aldeles tabt. Man vovede sig videre frem, til Pløen i Holsteen; i Lauenborg, hvor Befolkningen er særdeles loyal, gik det meget godt, og den holsteen-lauenborgske Minister, den fine, elegante Grev Reventlow-Criminil maatte en heel Klokketime dandse Polonaise med hende. I Pløen lagdes Planen med von Scheele til det Ørstedske Ministeriums Styrtelse, og man vil vide, at v. Scheele gav Udsigt til, at hun kunde faae Titel af Hertuginde af Wagrien. Grevinde Danner, Udenrigsminister Scheele og Kammerherre Berling blev nu det Trekløver, som efterhaanden voxede heelt sammen med Kongen til et Fiirkløver.

Men i de samme Aar tiltoge Rygterne om Grevindens sjelelige og øvrige Gridskhed, og hendes Pengebegjærlighed fortælles der utallige stygge Historier om; ligeledes om hendes Dumdristighed i at blande sig i Regjeringssager, hendes Lyst i at fange sig Tilhængere, hendes skrækkelige Magt over Kongen, o. a. m. Et aandrigt Skrift: „Danmarks Genius,“ om den Ulykke, hun stiftede, vakte uhyre Opsigt, men ændrede intet i Tilstanden; det udsaaede kun i Stilhed Foragtens bitre Frø.

Fredriksborg Slot blev nu Kongens stadige Opholdssted, og han blev meer og meer fremmed i sit Lands Residentsstad. Derude kunde hun langt bedre drive sine mange Kunster, og der kunde hun faa Borgerkoner og Embedsmændsfruer til et Quasi-Hof omkring sig. I Kjøbenhavn levede hun derimod som i et Fængsel, for stedse adskilt fra samtlige Byens Damer; kun en eller anden stakkels Bønfaldende nærmede sig hende. Hun skilte derved Kongen endnu mere fra alle de Kongelige og styrkede ham i den Folkeskye, han lider af. Hun opnaaede forresten ved forskjellige snilde Manøvrer at efterhaanden, trods Udenrigsminister Reedtz's bestemte Løfte, de udenlandske Gesandter sadde til Bords med hende, drak med hende, o. s. v., ja tilsidst, at Kronprindsen af Sverige og hans Svigerfader, den nederlandske Prinds, førte hende tilbords, og i Grunden behandlede hende som en Dronning. Enkelte smaae Ydmygelser skjærpede kun hendes Taktik. Kongen, som nu i enkelte Øieblikke var yderst vred paa hende, var dog i det Hele ligesom fortryllet af en Hex. En stor Rodfæstelse fik hendes Magt og Glands i Massens Øine ved Reiserne til Slottet Glücksborg ved Flensborg.

Af Kongens aarlige Indtægt, 8 Tønder Guld, foruden Emolumenter, disponerede hun over meer end Broderparten, meer end Koneparten; Rygterne om, hvilken Smule der tilsidst blev tilbage til Kongens eget frie Brug, ere ganske enorme, men troes alligevel af mange sindige, iøvrigt meget velunderrettede Folk. Meget læstes offentligt om Grevindens (smaae) Velgjerninger, men meget fortaltes privat om hendes (store) Gnieragtighed o. s. v. Om skuffede Haandtlangere høres tidt; ogsaa om egenmægtig Indskrænkning af Kongens mange Smaagaver og Løfter om Hjælp, o. s. v.

Denne Skizze maa være tilstrækkelig af det Forbigangne. En Tidlang har hendes Stilling været ganske unaturlig og meget farlig. Unaturligt var det i den ene Retning, at ikke faa Tydskere i Slesvig kaldte hende „Königinn,“ og at en altfor lydig Præst spurgte om hun ikke skulde indføres i Kirkebønnen - hvortil Kongen uforsigtigt svarede, at man kunde vente, indtil det forordnedes; uforsigtigt, fordi han maatte vide, at det aldrig vilde blive taalt her i Danmark,

Carlo Buoncompagni.

hvor man allerede har taalt altfor meget, - og unaturligt var det i den anden Retning, at man ikke kunde overtale nogen af Gardens Officierer til at blive hendes opvartende Kavaleer, undtagen En, hvis Gjæld af 11,000 Rdlr. hun lovede efterhaanden at betale. Han døde forresten ikke længe efter, hvorpaa et almindelig udbredt Rygte fortalte, at Grevinden hverken vilde betale den endnu ubetalte Part af Gjælden, eller tage sig videre af Enken. Meget farligt var det, at der hørtes om Udkast til Traktater med fremmede Magter, der havde ligget paa hendes Bord, førend de fremkom i Ministeriets Bureau. Glemsel dulmede dog nogenlunde denne Ængstelighed, da Kongen mange Maaneder i Rad undertiden ikke opholdt sig i Hovedstaden, og man kun hørte lidet om, hvad der skede derude paa Landet.

Men nu indtraadte for et Aarstid siden en Række af Hændelser, som, uden indre Sammenhæng, dog alle kom til at forstærke den gamle Opbragthed over denne Kvindes Færd, - fik mange Tusinder til at tabe Taalmodigheden, og bragte Hadet til at staae i lys Lue. Denne Phase vil ende med Grevindens Fald. Først kom Vreden over hendes forrige Kjærestes og senere Medforbundnes, den nu bortreiste Berlings, Malkonduite i Sverige, over hans Forfængelighed, Patrængenhed og upaalidelige Sludder der, som tvang hans Herre og Konge til den Ydmygelse, at lade sin General-Adjutant reise derover for - realiter - at bede om Forladelse i Anledning af Berling. Saa kom Spliden imellem Kongen og Ministeriet, der fandt det for galt, at denne lidet agtede Aventurier skulde være Storkors af Dannebroge, og altfor farligt, at han blandede sig i Statssager, som voldte Forlegenheder. Derpaa fulgte den ædle, ridderlige Hegermann-Lindenkrones Tilbagetræden, da han ikke kunde tjene ved Siden af en Person som Berling. Dernæst kom Ministerskiftet, ved hvilket de nye Personligheder ikke kunde maale sig med de ældre i Agtelse, Tillid eller almindelig Respekt, og derhos tildeels ansaaes for ganske afhængige af Grevinden, ja troedes ligefrem at faae Pengehjælp af hende til deres Gjælds Afbetaling. Nu kom, reent tilfældigviis, men paa det stærkeste indgribende, Syngestykket om Grevinde du Barry, der nu omtrent 30 Gange er opført, og hvortil Publikum med umiskjendelig Hentydning voldsomt klapper og raaber ved flere høist pikante Steder; herved allarmeredes hele Byen. Endelig kom Slottets skrækkelige Brand, udtydet af Utallige som Vorherres Udvarsel til Grevinden og hendes Nærmeste, hvorved Gemytterne i forskjellig Retning paa det heftigste irriteredes. Alt dette i Forening gav det fængeligste Tønder, der kun venter paa en tændende Gnist, for at udfolde en Brand, som Forsynet naadig bevare os imod! Dette Røre, denne Harme, denne Gysen for den nære Fremtid forplantede sig let, ja med Nødvendighed til de laveste Klasser. Her læse alle Mennesker Aviser, Tyendet spørger Huusbond og Madmoder om Forklaringer, Berigtigelser o. s. v., Kudsk og Tjener lytter nøie efter Herskabets enkelte Repliker, og Meddelelsen imellem Alle er saaledes overordentlig stor. Enhver aner noget Forestaaende, enhver har moralsk Sands til at kunne fatte det høist Fordømmelige i hvad Rygterne bringe; Flere ere vel ogsaa ligefrem misundelige over denne listige Dames enorme Held, Progresser, Seire og hele kjække Optræden.

Ganske urigtigt har man spurgt, hvorfor Publikum „just nu“ er bleven saa hidsigt, da det er hele 10 Aar, siden Grevinden blev Landets Herskers Herskerinde; thi Sagen er, at man endelig nu er bleven træt. Nu gaar det, som Folkeordet lyder, over Skrævet. Det er den sande Forklaring. Den gode Leilighed har uheldigviis ogsaa fremkaldt Spektaklerne af Lediggjængere, f. Ex. Svende og Haandlangere uden Erhverv, af unge Bruushoveder, af kaade Læredrenge, m. m.

Og, som det gaar, der slaar sig saa let noget Uventet til, som ved andre Sygdomme; og dette er ogsaa skeet her. Grevinden vilde gjerne stoppe Syngestykkets daglige Opførelse. En vis Kastrup fik da Løfte om Pengehjælp, naar han kunde faa leiet hele Casino til adspredende Fester i en Uges Tid; men Casinos Bestyrelse forlangte en meget høi Leie, og mærkede vel ogsaa Uraad, da Fyren var uklog nok til at give at forstaa, at det ikke var ham om Fortjeneste at gjøre, saa at der ikke blev noget af. Saa kom, udenfor Formerne, et kgl. Reskript, at Kastrup skulde have Garnisonens lange Exerceerhuus til sine „sydlandske Fester.“ Af de kgl. Skove udleveredes ham flere tusinde Grantræer til Husets Udpyntning og han fik en Kaution at forevise om at Regningerne betaltes paa Kontorerne i Slottet. Den slaviske Berlings-Avis endelig udbasunede Festerne som noget ganske Mageløst og opfordrede den berømte kjøbenhavnske Godgjørenhed til at kjøbe Billetter, da Noget af Overskuddet skulde bruges til de - 3 ved Slottets Brand Forulykkedes Efterladte (om hvilke man ellers skulde have troet, at de af Kongen og Grevinden havde allerede faaet det Tilstrækkelige). Men Festerne mislykkedes aldeles. Deels vare de meget kjedelige og deels udeblev Folk med Villie. Indtægt blev der altsaa meget Lidet af. Men da saa et Par tusinde Daler vare udbetalte til Regninger, havde Vedkommende ikke flere Penge; Haandværkere, Leverandører o. A. holdt sig da til Vindbeutelen Kastrup, men hans

Lomme var tom og han skal nu være bleven bragt som Afsindig paa Hospitalet. — Grevinden seer ikke, med al sin Klogskab, at hun nu, ti Aar efter sit Giftermaal, har en ved længere end ti Aars Frihedskamp, Frihedsnydelser og Frihedsopdragelse styrket, selvstændiggjort, villiefuld Befolkning ligeoverfor sig. Hun skulde bøie sig itide, ellers brækker Stormen snart hendes hele Herligheds Livstræ. Det danske Sind er at ligne med Palmetræet; en lang Stamme voxer simpelt i Veiret, men høiest oppe, naar Tiden er der, udfolder sig en rig Krone til alle Sider. Men nu er Tiden der nok.

Nogle Efterretninger om Østeraad og dens Eiere.

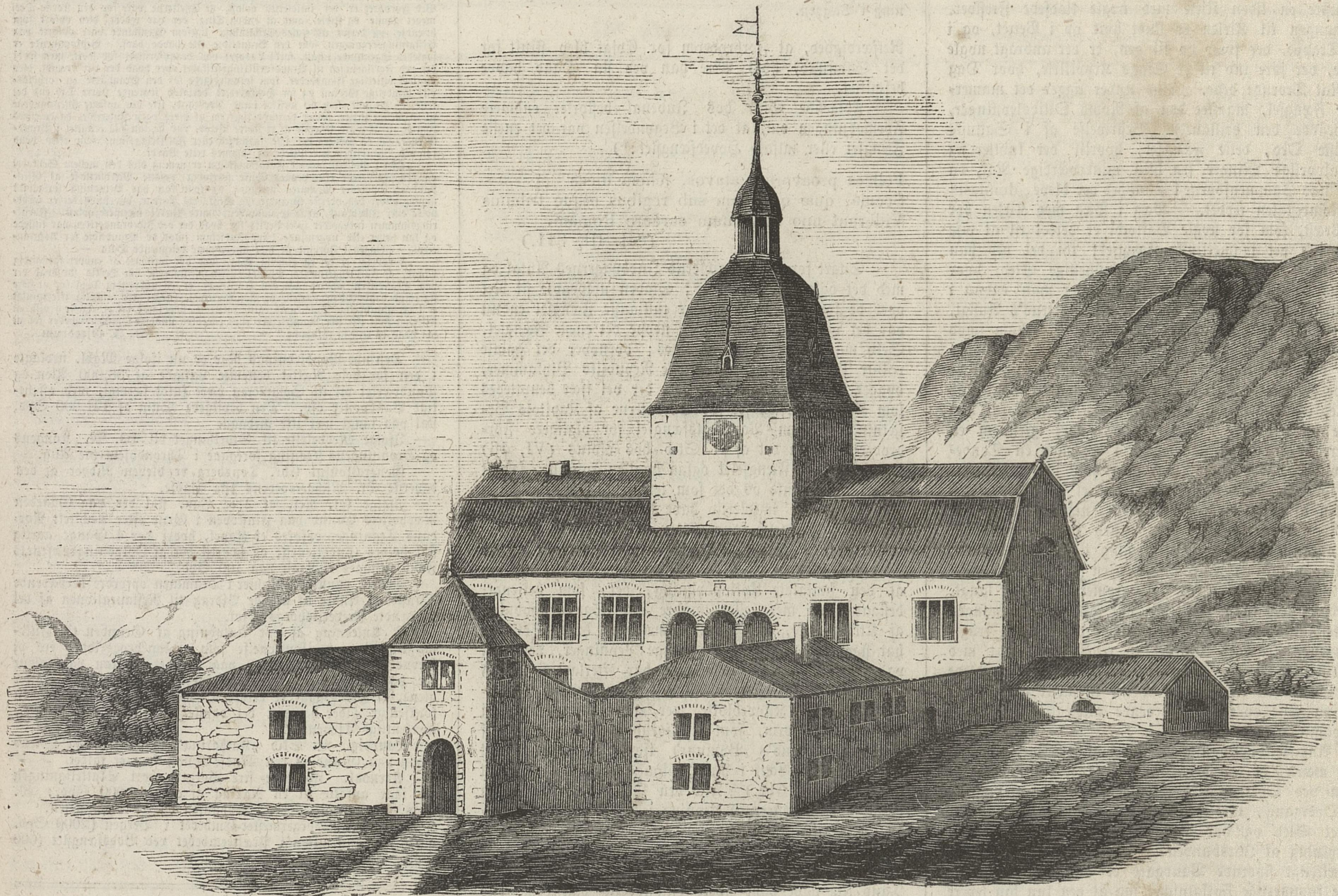
(Af H. J. Huitfeldt.)

I.

Blandt de Norske adelige Sædegaarde er der faa, der i Mærkelighed kunne maale sig med Østeraad (tidligere Austrått d. e. Østkanten) paa Ørlandet (før Yrje) i Throndhjems Stift. Saavel dens tidlige Forekomst i Historien, som dens Eieres historisk mærkelige Personlighed er og dens endnu bevarede gammeldags og efter vore Forholde anseelige Ydre gjør den til noget hos os usædvanligt, hvorfor den oftere er gjort til Gjenstand for Beskrivelser. Naar vi derfor her byde en ny Oversigt over Gaardens Historie, er det ikke, fordi vi kunne give synderligt af nye Oplysninger til samme, men mere fordi vi kunne ledsage disse med oplysende og nøiagtige Detailtegninger af Gaarden.

Austraat nævnes første Gang 997 i Anledning af Throndeerhøvdingen Skegge Aasbjørnssøns Død, da det nemlig heder, at hans Lig førtes til Austraat for at høilægges, efterat han var bleven dræbt paa Kong Olaf Trygvessøns Foranstaltning ved Blotet paa Mæren, fordi han søgte at forhindre Christendommens Antagelse. Skegge Aasbjørnssøn, almindelig kaldet Jernskegge, skrives ellers til Gaarden Upphaug paa Ørlandet og var en af Høvdingerne i Jomsvikingeslaget. Hans Datter Gudrun skulde senere have ægtet Kongen, men Ægteskabet gik overstyr, da hun forsøgte at myrde ham.

I den første Halvdeel af det 11te Aarhundrede eiedes Gaarden af et Medlem af den mægtige Arnungæt fra Giske, Finn Arnessøn, der, som det synes, allerede boede her i Slutningen af Olaf den helliges Regjering. Om han ved nogen Slægtskabs- eller Svogerskabsforbindelse med Jernskegge er kommen i Besiddelse af Gaarden er usikkert men muligt, da han maa have været gift, før han fik Harald Haardraades Broderdatter, Thorbjørg Halfdansdatter, tilægte. Finn Arnessøn var ligesom sine øvrige Brødre - med Undtagelse af Kalf Arnessøn paa Egge i Stod - Kong Olafs troe Mand og kjæmpede for ham i Slaget ved Stiklestad, hvor han saaredes og selv saarede Broderen Kalf, med hvem han dog senere igjen forligtes. Under Kongerne Sven Knutssøn og Magnus Olafssøn (den gode) forholdt Brødrene sig rolige og synes at have tilhørt de misfornøiedes Parti. I Begyndelsen af Harald Haardraades Regjering stod Finn, der nu var Lendermand, paa Grund af Svogerskabet paa en god Fod med denne og dæmpede ved sine Forestillinger de Uroligheder, der truede med at bryde løs ved Einar Thambarskjelves og hans Søns, Eindrides, Drab 1050. Som Belønning herfor lovede Kongen at tilgive hans Broder Kalf, der siden Magnus den godes Tid havde levet i Landflygtighed. Kalf vendte tilbage, blev tilsyneladende forsonet med Kongen og var blandt Anførerne paa Kongens Tog til Fyn 1051; her faldt han ved en Landgang, hvilket man troede forsætlig bevirket af Kongen, der ei havde understøttet ham mod Overmagten. Finn, der var en heftig Mand, forlod

Prospekt af Østeraad paa Ørlandet.

nu Norge og tog Tjeneste hos Kong Sven Ulfssøn i Danmark, der gjorde ham til Jarl i Halland. I Slaget ved Nisaa 1062 blev han fangen af Kong Harald, der dog igjen gav ham fri trods de Fornærmelser i Ord, han udstødte mod Kongen; han var da meget gammel og næsten blind og synes at være død samme Aar. Han efterlod kun to Døtre, af hvilke dog ingen kom i Besiddelse af Austraat.

Austraats næste bekjendte Eier, Kaare Saxessøn af Vik, vides ikke at have staaet i noget Slægtskabsforhold til Finn Arnessøn, hvorfor man tør formode, at dennes Eiendomme ere blevne inddragne under Kronen, da han forlod Landet, og Austraat senere bortskjænket af Kong Magnus Olafssøn (Barfod), til Kaare, hvis Syster Sigrid var Kongens Frille og Moder til Kong Olaf Magnussøn (✝ 1115). Kaare var gift med Borghild, en Datter af Dag Eilifssøn.*) Sønnen Sigurd Kaaressøn eiede Austraat ved Midten af det 12te Aarhundrede, hvorpaa Gaarden tilfaldt den ene af hans tre Sønner, Jon Sigurdssøn, der ægtede Sigrid Baardsdatter af Rein, Enke efter Thorgrim af Ljaaness (✝ 1206). Hun var Halvsyster af Kong Inge Baardssøn og Heelsyster af Hertug Skule Baardssøn. Jon deeltog med Hertugen i Drabet paa Drotseten Paal 1213 og døde selv det følgende Aar, hvorpaa hans Enke, Sigrid, endeel Aar senere blev Abbedisse i det af hendes Broder, Hertug Skule, stiftede Reinskloster. Jons eneste Barn, Datteren Baugeid, bragte ved sit Giftermaal med Aasulf Erikssøn, kaldet Jarlsfrænde, Austraat over i en anden Slægt. Han nævnes ved Rigsmødet i Bergen 1223 allerede som Eier af Austraat og Lendermand. Under den Spænding, der herskede mellem Kongen, Haakon Haakonssøn (den gamle), og dennes Svigerfader, Hertug Skule, stod Aasulf først paa sin Svogers, Hertugens, Parti, men en Arvestrid om Austraat forandrede snart det gode Forhold. Hertug Skule gjorde 1238 paa sin Søsters, Abbedisse Sigrids, Vegne Fordring paa, at Austraat skulde tilfalde Reinskloster, da hun skulde have faaet den i Morgengave af sin afdøde Mand, Jon Sigurdssøn, medens Aasulf paastod, at den var hans Hustrues Fædrenearv. For at beholde Gaarden maatte imidlertid Aasulf efter flere Møder og Forhandlinger gaa ind paa at give Klosteret andet Gods istedet; men hermed var Aasulfs og Hertugens Venskab ude, thi da denne det følgende Aar gjorde Oprør mod Kong Haakon, var Aasulf netop den, Kongen sendte mod ham. 1239 leverede han den heldige Træfning mod Varbelgerne (Hertugens Tilhængere) ved Borgund, og 1240 lykkedes det ham at overrumple Hertug Skule, der imidlertid var slagen i Oslo af Kongen, i Nidaros. Hertugen tog sin Tilflugt til Helgesæter Kloster, som Aasulfs Folk mod Erkebiskop Sigurds Forbud stak ibrand, hvorfor Skule med sine Folk maatte gaa ud og blev dræbt (24de Mai). Kun med Vanskelighed kunde Seierherrerne faa Afløsning for Klosterets Tilintetgjørelse og det kun foreløbig; Aasulf forsvinder hermed af Historien, hvorfor han enten maa være død kort efter eller maaskee, som Munch gjætter paa, have foretaget en Pillegrimsreise, hvorfra han ikke er vendt tilbage. Med ham forsvinder ogsaa Austraats Navn for en Tid, og skjønt man veed, at de følgende Eiere nedstammede fra ham, kjender man dog ikke Sammenhængen hermed, saa at man ikke engang veed, om Slægtskabet var agnatisk eller kognatisk.

I et Kongebrev af 5te April 1309 nævnes Rid-

*) Omtrent samtidigt med Kaare (1136) omtaler Ramus Gyrd Baardssøn (Saada-Gyrd), Kong Sigurd Haraldssøn (Munds) Fosterfader og Formynder, som boende paa Austraat. Han døde c. 1145 og efterlod Børn, der dog ikke omtales som Eiere af Gaarden.

deren Serk som Eier af Austraat; han var en af de fem Høvdinger, der sattes til at lede Gjenerobningen af Jemteland, som Svenskerne havde bemægtiget sig. Med Chorsbrødrene i Nidaros laa han og Austraatmændene (formodentlig Medeiere i Gaarden) i Strid om et Fiskeri i Vilungenes i Verdalen, i hvilken Anledning et Kongebrev af 12te Marts 1311 befaler Ridderen Peter Andressøn Plytt og to Lagmænd at undersøge og afgjøre Sagen. Denne Hr. Serk er maaskee den samme som Ridderen Serk Peterssøn, der underskrev Forliget i Kjøbenhavn (17de Juli 1309) mellem Kong Haakon (V) Magnussøn og Erik Menved.*) — Hvis det forholder sig rigtig, som der angives, at en Hr. Serk skrives til Austraat ogsaa 1373, kan dette ikke være den samme, som forekommer 1309—11; han maatte vel snarest være dennes Sønnesøn.

*) Om alle de nævnte Personer see P. A. Munch, Det Norske Folks Historie.

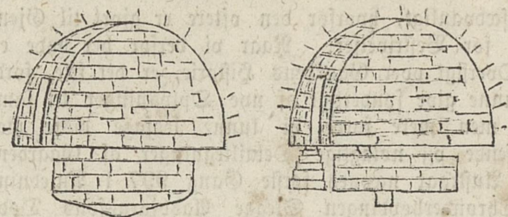
Det mamertinske Fængsel.

(En Reiseerindring fra Rom, 1859, ved F. Bætzmann.)

Naar man fra Kapitol gaar ned af den østre af de Trapper, der føre ned til det gamle Forum, seer man tilvenstre en liden Kirke med nogle klodsede Freskoer. Indgangen til Kirken er skudt høit op i Veiret, og i den Trappe, der fører op til den, er der anbragt nogle Døre, der føre ind til et Slags Kryptkirke, hvor Dag og Nat Troende bede. Lige under ligger det mamertinske Fængsel, maaskee den af Roms Oltidslevninger, vi besidde den brillanteste Beskrivelse af i Sallusts klassiske Ord, dette Fængsel, hvortil der knytter sig saa alvorlige Minder fra hiin mindeværdige Nat, da Catilinas Sammensvorne i Taushed der bleve „demissi" og Romerstaten reddet. Væg i Væg med Kirken bor en Præst, som for nogle Bajjochi er beredt til at vise dig - ikke det mamertinske Fængsel; thi det ved han lidet eller intet om, - men det høihellige Sted, hvor Petrus og Paulus sad fængslede, hvor man endnu i Væggen seer det tydelige Indtryk efter Petrus's Ansigt, da et Slag af den haarde Fangevogter drev ham imod Væggen, og den haarde Steen var mildere end Vogteren og gav efter, - det Sted, hvor saa igjen siden de tvende Fangers livsalige Ord fandt Veien til Vogterens Hjerte, og en Kilde sprang frem af Klippen, forat han kunde blive døbt. Efterat have gaaet igjennem en snever, mørk Gang staar man i det med en Tøndehvælving dækkede øvre Rum, over hvis mørke Traventinkvadre Præstens Fakkel kun kaster et svagt Lys. I Midten af Gulvet er et lidet Hul, netop saa stort, at til Nød et Menneske kunde puttes ned derigjennem. Det var fordum den eneste Adgang til det nedre Rum; nu har man i et Hjørne brudt en Nedgang til det. Dernede i det snevre Hul - 26 romerske Palmer langt, 13 bredt og knap 9 høit - var det, at saamangen Ulykkelig maatte lide Døden; nu er det ikke saa frygtindjagende dernede; Gulvet er renset og belagt med Muursteen; Kilden, der før sandsynligviis forvandlede hele Gulvet til en Sump, er nu indfattet og forsynet med en Øse hvoraf de Troende andægtigen drikke af det vamle Vand.

Angaaende Bygningens sandsynlige Ælde, da maa man mærke, at den vel først har faaet sin nuværende Form ved Overgangen fra Brøndhuus til Fængsel, en Overgang, der formodentlig temmelig tidlig har fundet Sted og har været begrundet ved en partiel Forrykning af Jordbundens Forholde, hvorved den før tilstrækkeligt flydende Vandaare er bragt i sin nuværende kummerlige Forfatning, saa at den kun kan levere et Par Bøtter ildesmagende Vand.

Til Brøndhuus (Tullianum af tullius, en Brønd), blev Stedet naturligviis taget strax ved Kapitols første Bebyggelse. Man havde vist ikke forsømt at overdække en saa vigtig Deel af Fæstningen som dens Brønd med et Tag eller en dækket Gang; men videre havde det vel ikke strakt sig, og de massive Mure med den snevre Tilgang, som nu omgive den fordums Brønd, kunde neppe Nogen falde paa at bygge op til Brøndhuus. Efterat imidlertid Vandaaren havde hørt op at flyde og Trangen til et forsvarligt Fængsel begyndte at gjøre sig gjældende, benyttede man den ledige Plads og opbyggede Fængslet i denne Skikkelse (Fig 1). Det øvre Rum tjente formodentlig til simpelt Korrektionsfængsel i den nedre Afdeling, den hvortil den eneste Adgang var det snevre og dybe Hul i Gulvet, har alt da været det frygtelige Sted, hvor de Dødsdømte bleve nedskikkede for der paa det af Smuds og Vand oversvømmede Gulv at slide Hungersdøden. Sligt et Fængsel med sine tause og af Ingen seede Kvaler kunde netop passe sig for Kongedømmet og den første Republiks jernhaarde Mænd; for disse uforsonlige Helte maatte det synes ikke at være andet end den strengeste

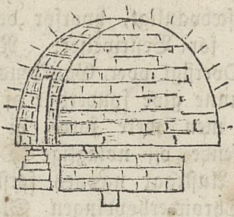

Fig. 1. Fængselet i sin første Form. Fig. 2. Fængselet i sin nuværende Skikkelse.

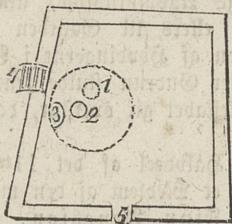

Fig. 3. Grundrids af Fængselet. Grændsen for den nedre Afdeling. 1. Brønden. 2. Hullet i Gulvet mellem det øvre og nedre Rum. 3. Trappe fra det øvre til det nedre Rum. 4. Nedgang til det øvre Rum. 5. En nyere anbragt Aabning i Væggen.

Retfærdighed, at Forbryderen for Evigt blev skjult for det Samfund, hvis Ære han ved sin Daad havde besmittet.

Følgende Sted hos Juvenal bestyrker endmere Formodningen om, at det i Begyndelsen var det eneste Fængsel eller ialfald Hovedfængslet:*)

Felices proavorum atavos, felicia dicas
Secula, quæ quondam sub regibus atque tribunis
Viderunt uno contentam carcere Romam.
(Sat. III, 311.)

Snart forøgedes imidlertid Indbyggernes Antal og med det ogsaa Forbrydernes; Staden udspendte sit Net over de syv Høie, og om det tullianske Fængsel endnu var det vigtigste, var det dog neppe det eneste Fængsel. Selv maatte det ogsaa udvides; ovenover det gamle robur Tullianum, den romerske Republiks Blykammer, byggedes flere Fængselsværelser, der vel især benyttedes som Korrektionsfængsel for Soldaterne af Kapitols Besætning og som Varetægtsfængsel for vigtigere Forbrydere. Som det af et Sted hos Livius (VI, 16) fremgaar, har Fængselet ogsaa havt en Forhalle, saa at vi vel maa tænke os det som temmelig vidløftigt.

Der maa imidlertid have hengaaet længere Tid, før denne Udvidelse fandt Sted, maaskee et Par hundrede Aar. Tekniken i Levningerne af Fængselet kan betragtes som den sidste og mest fuldendte Udvikling af den saakaldte Kyklopbygning, der, som bekjendt, bestaar i en mere eller mindre raa Sammenhobning af Klippeblokke, en Bygningsmethode, hvis Soliditet har staaet sin Prøve i de mange Levninger, den især paa Sicilien og i Grækenland har efterladt sig. I det tullianske Fængsel ere Væggene og Gulvet konstruerede af store Klippeblokke, der ere sammenpressede i Kilesnit, en Form, som vi (foruden i Levningerne af Servius Tullius's Bymuur) især iagttage paa et andet Bygningsværk i Rom, cloaca maxima (fra det 6te Aarh. f. Chr.) Fra den Tid skriver sig altsaa ogsaa de nu resterende Levninger, og hvis nu Fængselet kort efter sin første Opbyggelse var bleven udvidet, saa maatte ogsaa disse tilbyggede Dele være blevne opførte paa samme Maade, og da vilde sikkert Tidens Tand ikke have havt større Indflydelse paa dem, end den har havt paa de nuværende Levninger.

I Roms Aar 775 blev Fængselet (det vil da sige de sidst tilbyggede Dele), ifølge en Inskription restaureret efter en Senatsbeslutning af Konsulerne C. Vibius Rufinus og M. Coccius Nerva.

Jeg veed intet Bedre at ende denne lille Skizze med en Sallusts Beskrivelse af Fængselet (Cat. c. 55):

„Der er i Fængselet et Sted, Tullianum kaldet, som efterat man er kommen lidt opad tilvenstre Side, gaar 12 Fod dybt ned i Jorden. Det er overalt indesluttet af Muur og oventil dækket af et Steenloft; men af Ureenlighed, Mørke og Stank er det fælt og gyseligt." **)

*) Red. tillader sig at vedføie en Oversættelse (Oluf Worms) af Verset:
O, lykkelige vore Oldefædre!
O lykkelige hine Oldtidsdage,
Da under Fortids Konger og Tribuner
Af Fængsler Rom ei havde meer end eet!

**) Red. har her ombyttet det af Forf. anførte latinske Citat af Sallust med R. Møllers Oversættelse.

Norge.

Christiania. I Nr. 3 advarede vi, med særligt Hensyn paa et Par indtrufne Tilfælde, Folk mod at assurere sine Sager for høit, for at de ikke „skulle komme til at betale en unødig Præmie, saalænge Ulykken ikke er ude, og ellers blive udsatte for at komme paa Tugthuset." Bestyreren for Christiania Brandforsikringsselskab har i denne Anledning tilstillet os en Berigtigelses-Skrivelse, som vi efter hans Ønske nedenfor optage, da den vistnok indeholder en Godtgjørelse af, at den i Hotel du Nord brandlidte Jomfru er gaaet uforsvarlig frem mod Assurandørerne. Forøvrigt finde vi deri ikke nogen Grund til at fravige vore tidligere Advarsler mod for høi Assurance, men snarere Foranledningen til vor Klage stærkt fremhævet - den nemlig: at det staar Enhver frit for at assurere sine Sager over Værdien og udbetale Præmie derefter, saalænge der ikke er Ildebrand paafærde, men at Kravet paa det assurerede Beløb (naar det var for høit) kan medføre kriminelt Ansvar. Det skulde iøvrigt glæde os, om følgende Skrivelse kunde formaa hos Publikum at udrydde den Ængstelse, vi ved flere Notitser om Brandforsikringsforholdene muligens have vakt.

„Advarselen i Nyhedsbladet imod at brandforsikre Gjenstande efter for høi Værdsættelse er bygget paa en feilagtig Forudsætning, naar det anføres, at man derved kan udsætte sig for at komme paa Tugthuset. Det er ingenlunde strafbart at værdsætte sine Effekter eller Varer høit til Forsikring. Herom indeholdes intet i Loven, heller ikke i Brandforsikringsselskabernes Bestemmelser om denne Gjenstand. Men da al Brandforsikrings Hensigt kun er at erstatte den virkelige Værdi af de ved Ildebrand ødelagte Gjenstande, bliver det naturligviis strafbart at opgive overdrevne Priser paa de bortkomne Ting, eller at begjære gamle, udslidte Ting betalte med hvad det koster at kjøbe nye. Dette er ligefrem Bedrageri imod Forsikringsselskabet. — Ved den ene af de antydede Begivenheder, som har foranlediget Nyhedsbladets Advarsel, og som jeg kjender til, var Bedrageriet endmere aabenbart, idet den Brandlidte, førend Erstatningen udbetaltes, blev spurgt om de Gjenstande, som angaves brændte og bortkomne, da virkelig vare saa gode og nye, som den anførte Værdsættelse syntes at antyde, hvilket besvaredes bekræftende. Ved Forhøret er der imidlertid oplyst, at Effekterne vare for den største Deel meget gamle og slidte, samt at endog Ting, der var reddet, blev opført som brændte, og derfor udbetales Erstatning, ligesom Gjenstande vare opførte paa Erstatningsregningen, som den Brandlidte ikke havde havt. Vedkommende er saaledes ingenlunde tiltalt, fordi Løsøret var brandforsikret for høit, men fordi der ved Forklaringen til Brandforsikringsselskabet over hvad der var brændt, blev opgivet vitterlige Usandheder, som foranledigede for den Brandlidte en forholdsviis betydelige Gevinst og for Selskabet et derimod svarende større Tab end det rette. — At Folk som vil forsikre imod Ildebrand, ikke bør ansætte Gjenstandene til urimelige Priser, følger derimod ligefrem af deres egen Interesse, da de ellers komme til at svare Præmie af et større Beløb, end de kan faa erstattet i Brandtilfælde, thi da spørges der ikke saameget efter Forsikringssum, som efter hvad der ved Brandtiden var tilstede og sammes rette Værdi.

„Den i Policen nævnte Forsikringssum er nemlig blot den mellem Selskabet og den Forsikrede efter dennes Ønske foreløbig opsatte Værdsættelse af Gjenstandene, hvorefter Præmien beregnes, og som kun har Betydning forsaavidt samme bliver den yderste Grændse for Selskabets Ansvar, hvorimod det er forbeholdt efter Ildebrand, at se Gjenstandens sande Værdi nærmere oplyst. Forsikringssummen indeholder intet Beviis for, hvad der ved Ildebrandstiden var tilstede og kan heller ikke nogensinde blive Indicium imod de Brandlidte for Assurancesvig - udtagen i Forbindelse med andre mere betegnende Data —

„Forøvrigt er det en rimelig Sag, som bør forstaaes af enhver forstandig Mand, at Fordringerne fra Brandforsikringsselskaberne om Beviis for hvad der paa Brandtiden fandtes hos den Forsikrede, er en nødvendig Ting for at sikre sig imod baade Ildspaasættelse og Assurancesvig - noget der sandelig ikke mindst er i det almindelige Publikums egen Interesse, hvorimod det er ligefrem vist, at skikkelige Folk ikke lide Vanskelighed eller paaføres unødige Omstændigheder for at faa hvad de rettelig tilkomme" — ærb. J. Gjerdrum.

— Den nye Vandlednings Rør er nu ifølge Mgbl. nedlagte i den for hele Nættet bestemte Længde af 38,000 Alen og Vandværket vil til Sommeren være fuldt færdigt, med offentlige Vandposter osv. Den bevilgede Sum af 121,000 Spd. skal paa langt nær ikke medgaa.

— Ifølge Meddelelse til Storthinget vil Hs. M. Kongens og Dronningens Kroning foregaae i Throndhjem 5te Aug.

— Generalkonsul Chr. Tønsberg er bleven Ridder af den bayerske St. Michaelsordens 1ste Klasse.

— Ifølge kgl. Res. af 21de Jan. skal der paa Gaarden Nævholtets Grund paa Finskoven i Grue efter Architekt Nordans Tegninger opføres et Kapel, hvori der 4 Gange aarlig skal holdes Gudstjeneste og hvortil der af Oplysningsvæsenets Fond tilstaaes et Laan paa 400 Spd.

— Trende danskfødte Damer i Drammen opfordre herværende Danske og Andre til at yde Bidrag til Restaurationen af det afbrændte Frederiksborgs Slot.

— I Anledning af vor Antydning af Grunden til Fuldmægtig Bugges Udnævnelse som Dannebrogsridder ere vi blevne gjorte opmærksomme paa, at det ikke kan være alene for hiin Optræden til Fordel for Hans Helgesens Søster alene, at Hr. Bugge er dekoreret, men snarere fordi han til forskjellige Tider har vist det danske Justitsministerium „ikke uvæsentlige Tjenester."

Laurvig. Et Skib „Katharina" er sunket paa Hølens Havn paa Grund af den Masse Snee, som er faldet.

Arendal. Følgende fire Borgere ere i Skatteligningen for iaar ansatte til en Næring af over 10,000 Spd.: W. Fos, E. Kallevig, Chr. Stephansen og C. Thommesen.

— **Embeder:** Borgermester-Embedet i Bergen (2000 Spd. aarlig); Konstitution i Præsteembedet ved Bodsfængslet (600 Spd., Huus og Ved.)

Udenlandske Efterretninger.

England. Statsindtægterne have i sidste Aar udgjort vel 66 Mill. £, hvilket er et Par hundrede tusinde £ mindre end i 1858.

Frankrig. Grev Walewski blev nylig afskediget som Udenrigsminister (med en Indtægt af omtr. 20,000 Spd. aarlig); og de Thouvenel, tidligere Gesandt i Konstantinopel og yndet af det liberale Parti, indtog hans Plads i Ministeriet. Dette Ministerskifte var Forløberen for en Reform i Napoleons indre og ydre Politik, som nu allerede er begyndt. Napoleon har saaledes brudt med sin Farbroders Kontinentalsystem og er slaaet ind paa Frihandelens Vei. I et mærkeligt Brev til Statsministeriet har han fremstillet de Principer, som herved blive at gjennemføre. Med England er afsluttet en Handelstraktat, hvorved begge Lande gjensidig nedsætte Tolden paa hverandres Produkter: England f. Ex. Tolden paa franske Vine fra 150 til 28 pCt., Frankrig Tolden paa Jern, Lærreds- og Bomuldsvarer m. m.

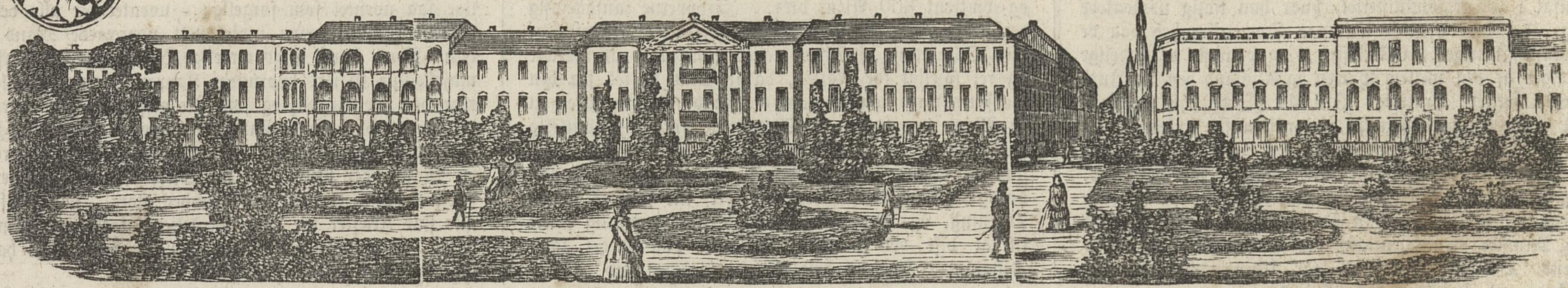
— Den paatænkte Kongres synes at gaa op i Røg.

— I Paris er i 1859 født 37,000 Børn, hvoriblandt 11,000 uægte.

Italien. Det sardiniske Ministerium har nylig takket af og Grev Cavour har dannet et nyt, hvori han er Konseilspræsident, Udenrigs- og Indenrigsminister og Fanti Krigsminister

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 7. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 12te Februar 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

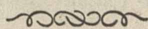
Nogle Efterretninger om Østeraad og dens Eiere.

(Af H. J. Huitfeldt.)

II.

Den næste sikre Eier af Austraat er Jakob (Jep) Fastulfssøn af en, som det synes, Svensk Æt, der benævnes Tegerstad-Slægten, og hvis Vaaben er et af sort og Sølv skraadeelt Skjold. Han blev gift med Elsebe, en Datter af Ridderen og Rigsraaden Otte Svalessøn af en gammel Norsk Slægt, der - mest i sildigere Genealogier - benævnes Rømer, og som førte et spaltet Skjold, i hvis første Deel staar en halv Lilie paa Spaltningen, i den anden to Bjelker, altsaa omtrent Familien Bolts Vaaben. Jep Fastulfssøn, der maa antages at have faaet Gaarden ved sit Giftermaal, var allerede 1388 Rigsraad, da han som Væbner 2den Februar i Oslo underskrev Dronning Margaretas Udkaarelsesakt. Senere forekommer han som Ridder og Sysselmand paa forskjellige Steder og levede endnu 1424 men var 1428 død; Fru Elsebe levede derimod endnu efter 1444 men var nok død 1450. Begge skjænkede de Jordegods til Domkirken i Nidaros. Dette Ægtepars Agnater benævnes i Slægtregistre Rømer („de nye Rømere") efter Fru Elsebes Familie („de gamle Rømere,") der synes uddød i Mandslinien ved Midten af det 15de Aarhundrede. Jep Fastulfssøn efterlod foruden en Datter to Sønner, Mats og Narve, af hvilke den sidste blev Austraats Eier efter Moderens Ønske. Han opholdt sig imidlertid mest i Danmark ved Kong Erik af Pommerns Hof og døde ogsaa der. 1438 var han Høvding i Jemteland og 1444 Ridder og Rigsraad men maa kort efter være død. Hans Frue, Philippa, er udentvivl den samme som Philippa Borqvardsdatter Krummedige, der senere blev gift med Ridderen og Rigsraaden Henrik Jenssøn eller Jonssøn (Gyldenløve).*) — Ved Narves Død tiltraadte Broderen, Ridderen og Rigsraaden Mats (eller Matthis) Jakobssøn (Rømer), Austraat som nærmeste Odelsmand, skjønt Moderen, Fru Elsebe Ottesdatter, endnu levede, og skjønt Narve havde efterladt idetmindste eet Barn, Datteren Gertrud, der senere blev gift med den Svenske Rigsraad Hr. Magnus Stenssøn Green til Tidøen. Om denne Fru Philippas Datter paastod nemlig Hr. Mats Jakobssøn, at hun ikke tillige var Narves Datter, men som saadan blev hun dog erkjendt ved det Norske Rigsraads Dom, afsagt i Throndhjem 1450, hvorved tillige bestemtes, at Fru Philippa skulde overtage Gaarden paa sine Børns Vegne. Imidlertid har Mats Jakobssøn eller hans Arvinger ikke ladet Fru Philippa i rolig Besiddelse af Austraat, thi 1456 fandt Hr. Henrik Jonssøn, der formodentlig imidlertid har ægtet Fru Philippa, det nødvendigt at lade optage Vidnesbyrd af endeel gamle Tjenere paa Gaarden om Eiendomsforholdene i Fru Elsebe Ottesdatters og hendes Sønners Tid. Denne Omstændighed i Forbindelse med Ægteskabet med Philippa Krummedige, der uden al Tvivl urigtig er anseet for Narve Jakobssøns Datterdatter istedetfor hans Enke, har vel bevirket, at Hr. Henrik Jonssøn (Gyldenløve)*) opføres som den følgende Eier af Austraat. Saavidt vides, haves hidtil intet andet Bevis for, at Gaarden har været eiet af Henrik Jonssøn, end sildigere Ahnetavler, der imidlertid ofte ere upaalidelige. Man kan derfor neppe antage, at Henrik Jonssøn har havt noget med Austraat at bestille uden som Formynder for sin Stifdatter, Gertrud Narvesdatter, ligesaalidt som man tør formode, at Hr. Mats Jakobssøns Søn, Hr. Otte Matssøn (Rømer), har havt større Fremgang med at indtale sin Odel til Gaarden, end hans Fader havde i 1450. Man bliver saaledes vistnok nødt til at antage, at Gertrud Narvesdatter, der synes at have været det eneste af Narves Børn, der overlevede Moderen, Fru Philippa Krummedige († 1453), har bragt Gaarden til sin Mand, Hr. Magnus Green, skjønt man ikke finder dette nogensteds omtalt. Denne Mand, der i første Ægteskab var gift med en Søster af den Svenske Konges, Karl Knutssøns, Hustru, var først Ridder og Rigsraad i Sverige, men blev uenig med sin Svoger og traadte 1452 i Tjeneste hos Kong Christian den 1ste af Danmark, hvor han blev Rigsraad og Admiral. 1453 var han Fehirde (Skatmester) i Bergen og Lehnsherre sammesteds, og blev vel ved denne Tid gift med Gertrud Narvesdatter. Da Kong Christian 1457 igjen blev Konge i Sverige, kom Hr. Magnus Green tilbage til sit Fædreland, hvor han 1469 tilligemed sin Frue indtraadte i Johanniterklosteret i Eskilstuna og døde mellem 1473 og 1480; Fru Gertrud, der ikke synes at have havt Børn med Hr. Magnus, levede derimod endnu 1492. Naar det hos A. Huitfeldt heder, at Magnus Green eiede Gods i Norge, kan dette neppe være andet end Austraat. Formodentlig er Gaarden ved Fru Gertruds Død omkring 1500 falden tilbage til hendes Norske Slægtninge, Rømerne, og er med Rigsraaden Hr. Otte Matssøns Datter, Ingerd Ottesdatter (Rømer), kommen til Hr. Nils Henrikssøn (Gyldenløve), en Søn af ovennævnte Hr. Henrik Jonssøn i dennes andet Ægteskab med Eline Nikolausdatter Kane. Nils Henrikssøn var allerede 1489 Ridder og Rigsraad og blev senere Rigshofmester. 1505 var han Befalingsmand paa Vardehuus, ligesom han senere - ifølge Ahnetavler - skal have været Lehnsmand paa Agershuus. 1505 fik han Kong Hans's Fredningsbrev for Jagt og Hugst i Austraats Skove og paa dens underliggende Fuglevær, hvilken Bevilling oftere er gjentaget for senere Eiere af Gaarden. 1515 var Hr. Nils Henrikssøn med paa Gesandtskabet til Nederlandene for at hente Kong Christian den 2dens Brud Elisabeth. Ved Kong Christians Flugt fra Danmark 1523 overtog han Bestyrelsen af det Nordenfjeldske Norge men døde allerede samme Aar.

Allerede 1494 var Hr. Nils Henrikssøn gift med Fru Ingerd Ottesdatter, en klog og kraftig men ærgjærrig og rænkefuld Kvinde, der efter Mandens Død fremtræder som stærkt indgribende i Begivenhedernes Gang i Norge. Sine fem Døtre giftede hun alle med Danske Adelsmænd: Margrete med Ridderen og Rigsraaden Vincents Lunge til Lungegaarden, og efter hans Død med Jens Pallessøn Splid; Eline med Rigsraaden Hr. Nils Lykke; Anna med Erik Ugerup (Urup) til Allerup og Aulen; Ingeborg med Peder Hansen Litle, Befalingsmand paa Agershuus og Lucie med Jens Tillufssøn Bjelke til Østeraad. Nils Henrikssøn havde desuden efterladt en uægte Søn, Mag. Henrik Nilssøn, der døde som Cannik i Throndhjem 1568, der maa have været adlet, da han i Brevet af 1547, hvorved Fru Ingerd skjænker ham Gaarden Borg i Skogn, tillægges adelig Titel („ærlig og velbyrdig"); hans uægte Fødsel har formodenllig været Grunden til, at han ingen politisk Rolle spillede. — I Aaret 1527 havde Fru Ingerd en Plan fore, der, hvis den havde lykkets, i høi Grad vilde have forøget hendes Magt: Kong Gustav den 1ste (Wasa) sad endnu ikke fast paa Sveriges Throne; et Parti opstillede den afdøde Rigsforstanders, Steen Stures, Søn, Nils Steenssøn, som Modprætendent, men da denne just nu døde, instruerede Steen Stures forrige Kantsler, Peder Sunnanveder, en Staldbreng, Jens Hanssøn fra Vestmanland, til at spille Nils Steenssøns Rolle; han fik ogsaa virkelig noget Tilløb i Dalarne og understøttedes fra Norge, især af Fru Ingerd og Erkebispen, Olaf Engelbrechtssøn, ja, som man troede, endog af Kong Frederik den 1ste. Fru Ingerd lovede ham endog en af sine Døtre, formeentlig Lucie, tilægte, men den altfor lidet forberedte Plan mislykkedes, Kong Gustav dæmpede med Lethed Oprøret, og den falske Nils Sture, almindelig kaldet Daljunkeren, undflyede til Norge, som han dog atter snart maatte forlade. Han drog nu til Rostock, hvor han blev sat fast og 1528 henrettet under Paaskud af et begaaet Tyveri. Fru Ingerd holdt med ham til det sidste og forsøgte, selv efterat han var fængslet i Rostock, at redde ham. — Fru Ingerd havde betydelige Forlehninger Nordenfjelds, af hvilke hun overlod endeel til sin Svigersøn Nils Lykke; ligeledes opnaaede hun efter megen Modstand fra Erkebispens Side 1532 at blive Forstanderske for Reins Nonnekloster, blandt hvis Stiftere nogle af hendes Forfædre havde været, paa samme Tid som Nils Lykke blev Forstander for Tuterøens Kloster. Ogsaa paa Giske Gods paa Søndmøre havde hun kastet sine Øine, og efter sit Næstsødskendebarns, Knut Knutsøns, Død 1520, indesad hun i flere Aar dermed, og 1532 opnaaede endog Nils Lykke kongeligt Stadfæstelsebrev derpaa, men allerede det følgende Aar maatte de igjen give Slip paa Godset, der nu atter kom tilbage til Familien af tre Roser. Kort efter indtraf i Fru Ingerds Familie en Skandale, der i høi Grad rystede hendes Magt og Anseelse. Nils Lykkes Frue, Eline, døde 1532 og 1534 besvangrede han sin Svigerinde Lucie, som han ønskede at ægte. Efter Datidens gammeltestamentlige Anskuelse af Ægteskab mellem beslægtede var dette Blodskam, der vilde medføre begge de skyldiges Død. Erkebispen lod nu i Sommeren 1535 Nils Lykke sætte fast paa Steenvigsholm og dømme, men vovede dog endnu ikke at aflive ham, hvilket først skede samtidigt med Vincents Lunges Drab 3die Januar 1536, da denne som Kongens Underhandler kom til Erkebispen. Nils Lykke har neppe, som der angives, været Eier af Østeraad, skjønt han oftere opholdt sig der, ikke heller kom hans Børn i Besiddelse af Gaarden, som derimod ved Lucie Nilsdatters Ægteskab med Jens Tillufssøn Bjelke gik over til denne Familie. Fru Ingerd træder derpaa tilbage fra den politiske Skueplads, hvor hun havde spillet en Rolle større end nogen anden Kvinde i Norge; hun døde dog først 1555 i en høi Alder, idet hun tilligemed Datteren Luci druknede paa Søvde Fjord paa Søndmøre. Gjennem hendes Døtre nedstamme alle senere i Norge betydelige Adelsslægter fra hende.

*) Dette er nok den eneste Maade, hvorpaa man kan forklare Gaardens Overgang til de senere Ei.re; de tidligere Forklaringer ere umulige paa Grund af den for store Mængde af Slægtled paa en altfor kort Tid. Ligeledes synes Beretningen om, at Borqvard Krummedige skal have eiet Austraat 1454 at beroe paa en Misforstaaelse; han var udentvivl død før Narve Jakobssøn.

*) Slægterne Gyldenløve og de nye Rømere uddøde med Hr. Nils Henrikssøn og Fru Ingerd.

Thouvenel.

Den nye franske Udenrigsminister, Thouvenel, hører til de faae Diplomater, som alene have tjent sig op ved egen Fortjeneste. Han er af borgerlig Familie og endnu en ganske ung Mand, omtrent 40 Aar gammel. I en Alder af tyve Aar foretog han en Reise i Orienten og medbragte fra denne Reise en riig Høst af interessante Studier, som han offentliggjorde i Revue des deux mondes. Kort Tid efter sin Tilbagekomst blev han ansat i Udenrigsministeriet, hvor han tidlig udmærkede sig, idet han henlede Europas Opmærksomhed paa de russiske Intriger i Lille-Asien, og paaviste de skadelige Følger af den mellem Porten og Rusland den 8de Juni 1833 sluttede Traktat. I 1844 gjorde han en Reise til Donaufyrstendømmerne, hvor han fik Anledning til at studere et Spørgsmaal, som i den senere Tid har beskjæftiget det europæiske Diplomatie i saa høi Grad, og udnævntes Aaret efter til Sekretær ved den franske Legation i Athen. Han blev senere Chargé d'Affaires og Ministre plenipotentiaire ved det samme Hof. Medens Drouyn de Lhuys var Udenrigsminister, var Thouvenel Derekteur des Affaires politiques i Udenrigsministeriet, og man tillagde ham Forfatterskabet til den bekjendte Cirkulærnote, hvori den franske Regjering gjorde Rede for sin Politik med Hensyn til det orientalske Spørgsmaal. Keiseren udnævnte ham i Juli 1855 til Ambassadeur i Konstantinopel. Paa denne Post har han indlagt sig store Fortjenester og opretholdt den franske Indflydelse, som tilforn i Almindelighed maatte bukke under for den engelske.

Thouvenels Udnævnelse til Udenrigsminister stod i Forbindelse med den pludselige Vending, som i Slutningen af forrige Aar fandt Sted i Keiser Napoleons Politik. Den hidtilværende Udenrigsminister, Walewski, ansaaes i Almindelighed for den varmeste Forfægter af de saakaldte „legitime Interesser;" han havde fra Begyndelsen af været imod den italienske Krig, hedte det, og arbeidede siden af alle Kræfter paa at fremme en Restauration i Mellemitalien. Efterat Napoleon imidlertid havde indseet det frugtesløse i disse Bestræbelser og offentligt havde erklæret sig for den modsatte Politik, maatte Walewski fratræde. Hans Afsked vakte megen Skræk hos Wienerhoffet og dets Allierede; men endnu mere forfærdet blev man over Valget af hans Eftermand. Thouvenel er velbekjendt som en energisk Mand, der ikke skrækkes tilbage for noget Middel. Ved hans Indtrædelse var det franske Ministerium bleven, som det hedte, fuldkommen revolutionært. — Det er imidlertid neppe rimeligt, at tillægge et Ministerskifte i Frankrige saamegen Betydning. Napoleon er selv Herren og tillader ikke nogen af sine Ministre at have en selvstændig Politik, uden maaskee for et Syns Skyld og for at skjule sine egentlige Hensigter. Hans Ministre ere kun hans Redskaber, og derom er man overalt enig, at Thouvenel er et langt dygtigere og kraftigere Redskab end hans Forgjænger. —

Thouvenel, fransk Udenrigsminister.

Riflens Værd.*)

(Af „Illustrated London News" for 14de Januar 1860.)

Under en Samtale, som Hr. M'Kerdy havde med en Volontør, der fremmødte i Løverdags i Lesmahagow, fortalte han følgende Anekdot:

„Da jeg for mange Aar siden reiste paa Kontinentet, havde jeg som Tjener en preussisk Soldat, som fortalte mig følgende mærkelige Historie. I 1813 eller 1814 var han ansat ved et Korps paa 1000 Mand af alle Vaabenarter, der stod som Avantgarde paa den høire Rhinbred, medens Franskmændene vare i Besiddelse af Landet paa den venstre Bred. Det var tidlig om Høsten under et deiligt Veir og kort efter at Kornet var indhøstet.

En Aften bivuakerede Korpset i Nærheden af Floden for at have nær Adgang til Vand. Stillingen ansaaes fuldkommen sikker mod Angreb, da den modsatte Bred bestod af en udstrakt Slette med afskaarne Kornagre, uden en eneste Ujævnhed saa langt Øiet kunde række, saaledes at en fremrykkende Fiende let kunde opdages. Floden var fuldkommen inpassabel og omtrent 300 Alen bred. Tropperne ansaae sig derfor ganske sikre mod Angreb og vare beskjæftigede med Tillavning af Aftensmaden samt med at indrette sig ret koseligt for Natten, da et Skud hørtes fra den modsatte Bred og derpaa et Raab fra Bivuakken at en Mand var saaret. Soldaterne sprang øieblikkelig paa Benene og saa over Floden, men ikke saa meget som et Glimt kunde opdages af en Fiende, hvilket høilig forbausede Enhver, da der ikke fandtes nogen Dækning, og den gule Kornstub var fortrinlig skikket til at vise den smindste Gjenstand paa meget lang Distance. Medens hele Korpset saaledes stod og stirrede, saa's der en Puf af Røg opstige omtrent 70 Alen fra Flodbrinken, et Skud hørtes og en Soldat laae igjen saaret paa Marken. Som paa et Vink styrtede en hundrede Mand uden Ordre ned til Vandkanten og fyrede over mod det Punkt, hvorfra Skuddet var kommet, uagtet fremdeles intet uden den nøgne Kornstub var at see. Strax efter faldt der et nyt Skud, som atter strakte en Mand til Jorden, og dette opirrede den hele Styrke saaledes at saagodtsom hver Soldat begyndte at beskyde Stedet, hvorfra man havde seet Røgen stige op. — Alle og Enhver maatte være overbevist om, at hele Angrebet skrev sig fra en og den samme Rifle. Flere Skud paafulgte og flere Mand faldt. Kommandøren begyndte for Alvor at tænke paa at trække sig tilbage, men Skammen over at lade det hele Korps retirere for en enkelt Mand, afholdt ham derfra, indtil 18 Skud vare affyrede og 17 Mand dræbte eller saarede, da til Alles store Fryd en Mand saaes at gjøre et Spring op fra Kornmarken, idet et heldigt Skud strakte ham til Jorden; men dette skedte først efterat mange tusinde Kugler vare skikkede over mod ham. Her haves et slaaende Beviis paa Riflens Overlegenhed. Manden havde ligget i en liden Forsænkning, som ikke kunde bemærkes fra den anden Side, og derfra nedlagt sine 17 Fiender, medens han selv laae næsten sikkert og nær havde jaget en heel liden Armee paa Flugten." —

*) En Militær har meddeelt os dette Stykke til Offentliggjørelse „i Betragtning af Tidens Tegn, og som et muligt Grundlag til en Afhandling om Befordring af Rifleskydning med offentlige Præmier som en Nationalfest."

Gunder Nielsen Kjølstad.

Efterretningen om Distriktslæge Kjølstads Død, der indtraf den 2den Febr. d. A., vil for Mange være lige saa uventet som sørgelig; - uventet for alle dem, der kun kjendte denne individuelt udprægede Mand af hans Ydre, hans ungdommelige Holdning, hans raske, majestætiske Gang, hvorunder Kappen chevaleriskt blafrede hen for Vinden, og som ikke vidste, at han allerede var oppe i de Halvfjerdsindstyve; - sørgeligt ikke blot for dem, der kjendte ham nøiere og i ham agtede og ærede en Mand, der med hele sin Sjels Varme og Energi - og begge Dele vare i Sandhed store - havde ofret alle sine Kræfter for et menneskekjærligt Formaal, men ogsaa for de mange Lidende, som fremdeles vilde have søgt og faaet Hjælp hos ham.

Kjølstad var en af disse Mænd, der ved sit Livs Skjæbne, ved sin Personlighed og ved sin Virksomhed lige stærkt fængsle Interessen. Født af ubemidlede Bondeforældre paa Gaarden Kjølstad i Modum (1794) havde han som den yngste og tilsidesatte Søn kun slette Udsigter for sin Fremtid. Han var svag og spæd af Legeme, men at læse forstod han, og blev da, som almindeligviis de bedste Hoveder paa Landet, Omgangsskolelærer med et halvt Snees Dalers Løn om Aaret. Siden blev han Kramboddreng hos en gjærrig og streng Kjøbmand i Drammen, hvor han ikke længe kunde holde ud, og derefter begyndte han at læse til Præliminærexamen, som han underkastede sig 1820 i sit 24de Aar. I 1827 tog han medicinsk Examen og blev, efterat have indehavt et Par Lægeposter, Aaret 1836 Distriktslæge i Gudbrandsdalen.*) Bosat paa Lillehammer begyndte han her i 1838 at udøve en af ham opfunden eiendommelig Kuurmethode for Skjæve, hvori Villiekraften var et stærkt fremtrædende Moment. Det gjaldt ifølge denne Methode (den saakaldte Selvretning eller Mentalgymnastik) ikke saameget, paa andre Orthopæders Viis, at strække de Skjæve rette i Maskiner, som at bibringe dem Begreb om „Legemets normale Holdning," den de altid maatte stræbe at naae, og hvilket lidt efter lidt bliver muligt ved Villiekraftens fulde Anvendelse. For Udenforstaaende syntes vistnok denne Methode strax at være af mindre Virkning; men Resultatet afviste snart enhver Tvivl om dens Fortrinlighed. De optagne Gibsafstøbninger af Patienterne, da disse kom ind og da de gik ud af Anstalten, gav det ufeilbarligste Material til Bedømmelsen af Kurens Virksomhed. Ved Naturforskermøder og andre Anledninger, hvor Resultaterne saaledes have været forelagte, have de ogsaa derfor vakt egen Opmærksomhed, og det Kjendskab, udenlandske Læger og Orthopæder have faaet til Kjølstads Kuur, af de sparsomme trykte Meddelelser derom eller paa anden Maade, har lokket mere end en af dem til at besøge hans Institut og gjøre sig fortrolig med hans Methode. Idetmindste een tydsk Læge har ogsaa i et eget Skrift udførlig og med Anerkjendelse omhandlet Kjølstads Orthopædi. Ogsaa flere af vore egne første Læger have nu oftere i Skrift og underhaanden udtalt sig med megen Anerkjendelse om samme, uagtet Lægestanden her fra først af overhoved mødte den med Mistænksomhed. Og Storthinget har sluttet sig til denne Anerkjendelse ved først at tilstaae Kjølstad (1848) en betydeligere Sum engang for alle og siden (1854) ved at tilstaae ham hans fulde Distriktslægegage som Pension, for at han uforstyrret kunde virke for sin Orthopædi. Til denne Bevilling knyttedes ogsaa Forpligtelsen til at give dem,

*) En udførligere Skildring af hans tidligere Liv findes i dette Blad for 1857 No. 30.

som vilde, Adgang til at oplæres i hans Kuur. Men ingen har gjort det, og hans Methode gaar med Hensyn til praktisk Udøvelse saaledes maaskee i Graven med ham. Der findes her i Landet vistnok et Par Læger, som have studeret hans Orthopædi og tillige praktiseret deri; men begge ere forlængst indtraadte i andre Livsstillinger, som de neppe ville opgive. — I Kjølstads Behandling af Skjæve spillede ogsaa Personligheden en Rolle, som af Andre vanskelig kan udfyldes. Ved sin overordentlige Energi, ved sin sjeldne Villiekraft forstod han ligesom at elektrisere Patienten og holde ham i en stadig spændt Stræben mod Maalet - mod den normale Holdning. Denne glemte ingen lettelig under hans Øine, og stede det, havde man ligesom Følelsen af at have gjort Brud paa en indgaaet moralsk Pagt og tænkte strax igjen „paa Lodbet" og „den normale Stilling."

Saa let som det for Patienterne var praktisk at tilegne sig Kjølstads Kuurmethode, saa vanskeligt er det næsten at faa et klart Begreb om den af hans skriftlige Fremstillinger (i „Orthopædiske Ephemerider," i de skandinaviske Naturforskeres Forhandlinger, Artikler i Morgenbladet m. m.) Dette har i ikke ringe Grad hindret Anerkjendelsen af hans Orthopædi og hans Dygtighed, paa samme Tid, som det har gjort ham personlig til Gjenstand for mange skjæve Domme. Men det Hele strev sig fra Mangelen paa en harmonisk Udvikling i en yngre Alder og navnlig manglende klassisk Dannelse. At han saaledes ikke gav sine originale Ideer den rette „Tankens Tugt" indsaa han selv, og derfor søgte han lige til sine sidste Leveaar ved videregaaende Studier at bøde paa denne Mangel. Men han kunde eller vilde maaskee dog ikke tilegne sig de almindelige Begreber om at strive offentligt. I selv hans mindste Avertissement fandt man derfor noget uvedkommende Individuelt; thi han strev offentlig kun for den enkelte Læser, ligesom Søren Kierkegaard, uden at tænke paa disse mangfoldige Læsere, som kun læse for at faae det Skjæve eller Komiske ud af en Ting.

Sin Orthopædi drev Kjølstad indtil 1844 paa Lillehammer. Sygdom nødte ham da til at ophæve sit Institut deroppe og ty til Eidsvolds Bad. Da han der havde gjenvundet sin Sundhed, oprettede han igjen et orthopædisk Institut her i Christiania, hvilket han fortsatte indtil 1857, da han flyttede til Eidsvold, hvor han vedblev sin Virksomhed indtil sin Død.

Vil man ved at overskue et Livs Skjæbne, tage mere Hensyn til godt Udkomme, end til den opløftende og styrkende Følelse, der ligger i Overbeviisningen om at have gjennemført en Idee, da maa man vistnok ynke Doktor Kjølstad; thi hans senere Liv som Orthopæd har saa at sige været en eneste stor økonomisk Trængsel. Denne Trængsel strev sig imidlertid ikke fra ødsel Levemaade, men deels deraf, at han i at behandle Penge ikke var „praktisk," deels deraf, at Indtægterne af hans Orthopædi vare fluktuerende, og at de Lokaler, han kjøbte til Brug for Institutet, paadrog ham uhyre Tab. Man maa have kjendt ham under disse økonomiske Forholdes Tryk, under Forsøget paa at klarere sine uophørligt løbende Vexler til overdrevne Renter og endelig under den daglige Frygt for hvert Øieblik at blive trukket i Gjældsarrest for en Gjæld, hvis Retmæssighed han forresten ikke kunde erkjende, for at vide, hvor ganske han var optaget af en Idee, og med hvilken Sindets Magt han kunde beherske eller gjøre sig fortrolig med alle Eventualiteter. Ligesaavel under disse Forholde, som i hans Kuur, traadte hans store Energi og tilkjæmpede Herredømme over Tilfældigheden klart i Dagen. Han følte sig altid stærk nok til ikke at give tabt, altid Kraft til at betræde nye Baner, der skulde føre til Maalet. Uagtet han besad et religiøst Gemyt og endog i lange Tider hver Helligdag holdt religiøse Opbyggelser med sine Patienter, var dog hans Tro paa Villiekraften saa stor, at han saa at sige ingen Skranke kunde erkjende. Jeg kan saameget sikrere sige dette, da jeg nøie kjender, hvorledes han som femoghalvtredsindstyveaarig Mand lagde sig efter nyere Sprog, for at kunne udvandre til et andet Land, hvor der var en større Virkekreds for hans Orthopædi. Og da Udsigterne til en saaban Emigration dog begyndte at synes den alderstegne Mand betænkelige, havde han Mod og Kraft nok til at tage paany fat i sit forlængst henlagte medicinske Studium for idetmindste at opnaa et Distriktslægeembede igjen; - thi han havde allerede i 1845 søgt sig entlediget. Han besøgte da flittig som de unge Medicinere, Hospitalet, og da Cholera i 1853 herjede Hovedstaden, traadte han ved Siden af unge Kandidater i Choleralægernes Tal. — At Kjølstad, selv med et stort Antal orthopædiske Patienter at skjøtte saa lang som Dagen var, kunde faa Tid til nye Studier, vil forekomme Enkelte besynderligt, dog ikke dem som vide, at han allerede Klokken fire om Morgenen var paa Benene og i fuldt Arbeide, efter kun i nogle Timer at have udhvilet paa en haard Sopha. — Skulde man charakterisere Doktor Kjølstad, maatte man næst hans Energi især fremhæve denne varme patriotiske Følelse, som besjelede ham, og som aldrig var at spøge med, naar man ikke vilde udsætte sig for et heftigt og let bevægeligt, hartad poetisk Gemyts ildenstabelige Udtalelser. Vi have her nævnt Ordet poetisk, og vir-

Froens Kirke. (Efter Tegning af Architekt v. Hanno)

elig har det ogsaa paa Kjølstad megen Anvendelse, - ikke fordi han kunde skrive Vers og Epigrammer, som Dagbladene optoge, men fordi hans Livsopfatning var ideel, eiendommelig og storslagen. Selv hvor den var øiensynlig bizzar, maatte man ofte ligesom uvilkaarlig bøie sig for den.

Disse Linier ere ikke beregnede paa at udgjøre nogen Biographi af den mærkelige Afdøde, - uagtet vi dertil besidde et rigt Materiale. Hensigten var kun, i Forhold til vort Blads indskrænkede Rum, at give et mere anende end udført Billede af denne sjeldne Personlighed og hans Livsforholde. Af den Grund springe vi ogsaa forbi alle Familieforholde. Dog kunde vi ikke undlade her at bemærke, at Kjølstad har havt en Livsledsagerinde (nu hans Enke), som ved en sjelden kvindelig Blidhed og et kjærligt Gemyt har vidst at formilde og styrke hans Sind og som besidder en Sum af intellektuel Dannelse, der maatte komme ham som enhver, som kjender hende, til Gode.

Froens Kirke.

Vi give ovenfor Afbildning af Froens nye Kirke (Drøbaks Præstegjeld), som i November forrrige Aar blev indviet. Denne Kirke, om hvis vakre Ydre Tegningen vidner, er ligesom den nedbrudte gamle Kirke bygget af Træ, og bestaar saavel i det Ydre son Indre af nøgent Stokværk; dog er den beregnet senere at paneles. Den er bygget efter Tegning af Architekt v. Hanno og koster omtrent 4,500 Spd. Vort Træsnit er udført efter en af Architekten tagen Tegning paa selve Indvielsesdagen. Af Kirkens Indre skulle vi siden ogsaa give en Afbildning, ligeledes efter Tegning af v. Hanno.

Literatur.

Første Aargang af **Budstikken** er nu afsluttet, og som den i sin Helhed foreligger, troe vi, at den baade vil godtgjøre, at den af Selskabet for Norges Vel her ydede Bistand har været tidsmæssig og gavnlig, og at Publikums talrige Subskiption har været fortjent. Tidsskriftet har ikke stillet sig til Formaal, at give Enhver, som kunde læse i Bog, praktiske Raad og Veiledning i hans Bedrift, men kun at give den tænksomme Mand, som medbringer nogen Erfaring eller Forkundskab, en populær Meddelelse af de Resultater, som i de forskjellige under Landmandens Bedrifter hørende Emner ere vundne saavel gjennem Videnskab, som gjennem Erfaring, gjennem Praxis som gjennem Theori. Og ved at oversee Indholdet af nærværende Aargang og kjende de videnskabelig og praktisk dygtige Forfattere, fra hvem det Meste skriver sig, tør man slutte at dette Maal er naaet. At Tidsskriftet ikke af Alle er befundet populært nok, er mere end rimeligt. Og Klagerere da her ikke ganske udeblevne. Men vi tro, at Redaktionen bør sætte sig udover dem. Det er klart at „Budstikken" vilde blive mere „populær" ved Aftryk eller Bearbeidelser alene af beslægtede Tidsskrifter, end ved at levere originale Afhandlinger. Det er altid lettere, af den forhaandenværende Literatur at finde populære Stykker, end at stadig at finde Forfattere til nye, især naar baade Udgivere og Læsere befinde sig i hellig Uvidenhed om de Fremskridt Videnskaben har gjort paa de aftrykte Afhandlingers Felt, siden de først bleve til. Men paa denne Handel med aflagte aandelige Klæder - en ellers lønnende Pengespekulation, - kan og bør Budstikken naturligviis ikke slaae ind. Den bør - som den har gjort - søge at give gedignere originale Afhandlinger, hvor Forfatteren vistnok til en vis Grad stiger ned til den udannede Læser, men hvor dog hovedsagelig stilles Kravet til denne om at stige op. Først dermed bliver en Udvikling mulig. Saavidt vi kunne skjønne, er ogsaa „Folkevennens" Redaktør E. Sundt, der saa nøie kjender Folkets Sæder og Skikke, med velberaad Hu slaaet ind paa samme Vei. Han har ikke fyldt Tidsskriftet blot med læselige Omskrivninger af Andres Arbeider om velbekjendte Ting, men søgt Bidrag, der behandlede Stof fra første Haand; at dette er bleven miskjendt og Sundt træt af Redaktionen finde vi beklageligt. Men vi see deri ingen Grund til, at hverken „Budstikken" eller „Folkevennen" (Tidsskrifter, hvis Bestaaen forresten ikke afhænger af Læsernes Luner) skulde fravige hiin Fremgangsmaade: at søge at hæve Læseren nedenfra opad og stille et idelig Krav til ham om at udvide sin oprindelige Kundskabskreds.

Af Budstikkens 2den Aargang er ogsaa 1ste Hefte udkommet. Af Omslaget sees, at Agronom Christensen er udtraadt af Redaktionen. Blandt Heftets Indhold nævne vi en værdifuld Fortegnelse over „norske Plantenavne" af J. Aasen og en Afhandling om Hylletræet.

— Chr. Tønsberg indbyder til Subskription paa „**Dagbog over mine Missionsreiser i Finmarken** af Sognepræst Stockfleth." Dette Værk, der skal forudskikkes en Oversigt over Forfatterens tidligere Liv og ledsages af hans og Hustrues Portræt i Lithographi, kan forudsees at blive af en Interesse, der gjør det værdigt til en almindelig Udbredelse. Subskriptionsprisen for det Hele (20 a 25 Ark) er ansat til 1 Spd.

— **Selskabet for Danmarks Kirkehistorie** har netop udgivet første Hefte af „Kjøbenhavns Kirker og Klostere i Middelalderen af Holger Rørdam," og 2det Hefte af C. J. Brandts: „Dansk Klosterlæsning fra Middelalderen." Dette Hefte fører særskilt Titel: „De hellige Kvinder, en Legende-Samling," og er udgivet efter et Foliohaandskrift i det kgl. Bibliothek i Stockholm. Kilden til Skriftet er tildeels at søge i „historia de nativitate Mariæ & de infantia Salvatoris," den bekjendte apokryphiske Fortælling, der er Grundskriftet til den senere saa udbredte Folkebog „Jesu Barndoms Historie." Naar denne danske Bearbeidelse er gjort, lader sig ikke afgjøre, men det er efter Udgiverens Oplysninger ialfald før det 15de Aarhundrede. — Rørdams Historie om de kjøbenhavnske Kirker synes at ville blive et omfangsrigt Værk. Paa 11 svære Oktavark er Forfatteren ikke engang bleven færdig med „Vor Frue Kirke," og man kan altsaa vente et stort Antal Hefter om den danske Hovedstads Kirker. — Vi tror, at dette fra enhver Side betragtet vil blive vel meget af det Gode. Rørdam er en meget kyndig og agtværdig Samler eller Bearbeider af historiske Kilder; men han har ikke den tilbørlige Sands for at udsondre det Uvæsentlige fra det Hovedsagelige. Og i sin Fremstilling, som f. Ex. om Arrøbo, fortaber han sig i ørkesløse Undersøgelser og Gjetninger om hvorvidt det eller det har fundet Sted og hvilke Virkninger det i saa Fald vilde have faaet. Denne Methode hører til den „slette Uendelighed," og nærværende Skrift, hvor fortjenstligt og agtværdigt, det end er som udsprunget af en reen videnskabelig Iver, bærer ogsaa Mærker deraf.

— Den danske Stats „Tilskud til Videnskabers og Kunsters Fremme" for Aaret 1859-1860 sees at beløbe sig til 21,428 Rdl., hvoriblandt 2000 Rd. til Reiseunderstøttelser. Af den øvrige Sum er 7398 Rd. faste og 12,600 Rd. temporære Understøttelser. Blandt de faste Understøttelser (eller Pensioner) nævne vi: Digterne Bredahl (250 Rd.), H. C. Andersen (600 Rdl.), H. Hertz (1000 Rdl.), Paludan-Müller (1000 Rdl.), Chr. Winther (1000 Rdl.), Romanforfatteren Pseudonymen Carl Bernhard (500 Rdl.), Sproggranskeren J. Levin (800 Rdl) og Musikus Bergreen (500 Rdl.) Temporær Understøttelse er tilstaaet Literaterne Overskou (600 Rdl.) Cl. Rosenhof (200 Rdl.), Svend Grundtvig (400 Rdl.) og Fr. Barfod (200 Rdl.) samt Digteren Kaalund (400 Rdl.). Prof. Allen er tilstaaet 600 Rdl. til „Udgivelse af et historisk Værk om Christian II, Frederik I og Grevens Feide;" Kammeraad Lassen (netop død) en lignende Sum til en Beskrivelse af det ældste Kjøbenhavn; Prof. Gislason 1000 Rdl. til Udgivelsen af en oldnordisk-dansk Ordbog, Prof. L. Müller 1000 Rdl. til et Værk over gamle nordafrikanske Mynter, Overlærer Berg 400 Rdl. til en græsk-dansk Ordbog, J. Sigurdson 400 Rdl. til Fortsættelse af Diplomatarium Islandicum og Prof. Reinhardt 500 Rdl. til en Reisebeskrivelse. Komponisten Gade har erholdt 700 Rdlr. og flere Malere og andre Kunstnere større eller mindre Bidrag.

— **Danske Bøger.** Den under Titel af Gustav den Tredie og hans Tid i forrige Sommer paabegyndte Oversættelse af de to første Bind af de interessante Bergmann-Schinkelske Minnen er nu fuldstændig fra Pressen. (Fr. Wøldikes Forlag.) Oversættelsen af Barths Reiser i Afrika paa samme Forlag er allerede naaet til 8de Hefte.

— Den før nævnte Oversættelse af Dr. Nitzschs Bog: Den eiendommelige Sjælepleie (3die Deels 1ste Afdeling af den anseede Forfatters praktiske Theologi) er afsluttet med 3die Hefte, der ledsages af en Fortale af H. Paulli, der roser meget saavel Skriftet selv - dog mere for Tankefylde end let Fremstilling, - som den danske Oversættelse. (Gyldendalske Boghandlings Forlag.)

— Tredie Hefte af „**Tidsskrift for Philologie og Pædagogik.**" der udkommer i Kjøbenhavn, sees blandt Andet at indeholde en Afhandling af Prof. Aubert her i Christiania, betitlet: „Om Ablativ efter Komparativ i Latin."

— De af Digteren Henr. Hertz udgivne „**Ugenlige Blade**" ere nu efter vel et Aars Forløb ophørte. Dette var ogsaa let at forudsee. Publikum ventede sig af Bladet noget udsædvanligt - kritiske og æsthetiske Artikler, der skulde stille alle andre Blades Artikler paa dette Felt i Skyggen. Men allerede de første Nummere maatte være nok til at skuffe disse store Forventninger. Der viste sig snart en synlig Mangel paa Stof til at fylde med, og lange Romaner og andre for lang Tid tilbage oparbeidede, men henlagte Ting maatte afhjælpe Dagens løbende Krav. Det hele Blad syntes klart at vise, at den anseede Digter ikke inden han begyndte derpaa, havde begrebet Vanskeligheden ved at give et periodisk Skrift Afvexling og Interesse. Uagtet Subskribenterne saaledes maa have følt sig stærkt skuffede, var dog deres Antal ikke saaledes aftaget, at Udgiveren for den Skyld nedlagde Bladet, men Vanskeligheden ved at skaffe Stof tilveie har været Hovedgrunden.

— **Theatret.** Til Konkurrence om den af Christiania norske Theater udsatte Priisbelønning indkom heller ikke ifjor noget brugbart Arbeide inden den satte Tidsfrist. Derimod er der senere indkommet tvende originale Stykker, der begge ville blive opførte. Det ene er et femakters Drama, betitlet „Nils Lykke", af Forfatteren til „Thorarin og Valgerd", det andet et toakters Skuespil, betitlet „Fra Fjordene."

Norge.

Christiania. Storthinget har bevilget 8000 Spd. af Oplysningsvæsenets Fond til høiere Almueskoler og Dannelsesanstalter.

— Odelsthinget har vedtaget en Lov, ifølge hvilken Kongen kan tilstaae Byer med ordentlige Vandledninger en Nedsættelse i Brandkontingenten af 25 pCt.

— I Mgbl. for 5te Fbr. have 21 af Reformforeningens Medlemmer indrykket en Erklæring angaaende den meget omskrevne Voteringstvang inden Foreningen, hvoraf fremgaar at en saadan Tvang har været hine Eenogtyve aldeles ubekjendt. Blandt dem, som have underskrevet Erklæringen, findes ingen af Foreningens Stiftere eller Ledere.

— Ifølge kgl. Ref. af 21de Jan. bliver indtil Videre, fra Aaret 1860 at regne, at afholde et aarligt Marked paa Kongsvinger, hvilket begynder sidste Onsdag i September og varer 3 Dage.

— Under 28de f. M. har det naadigst behaget Hs. Maj. Kongen at udnævne Baron H. Wedel-Jarlsberg til Hofjægermester ved Høistsamme norske Hof.

— Direktionen for Christiania Theater har, efterat have indhentet Repræsentantskabets Betænkning, afslaaet et fra det norske Selskab indgivet Andragende om Laan eller Leie af Theatret i Juni Maaned til nogle Forestillinger af de bedste norske Skuespillere, som skulde trækkes sammen. Theatret har været udleiet til forskjellige Fremmede, og naar man dog har nægtet norske Skuespillere, hvad man har tilstaaet hine, da vide vi ikke, enten dette nærmest er at betragte som en faktisk Fornægtelse af Bestyrelsens publikt udtalte Interesse for vor Scenes nationale Fremgang, eller som et uoverveiet Udtryk af en indre Formening om, at de norske sceniske Kræfter dog, naar de samles, ikke ere saa forkastelige, som man vil gjøre dem til. — Ialfald synes Afslaget uklogt fra Christiania Theaters Side - hvis nu engang Overbevisningen er der om at intet Klækkeligt paa Scenen kan præsteres uden danske Hjælpetropper - at de da ikke give disse freidige Nordmænd Anledning til at godtgjøre sin Uformuenhed. For Mange vil nu dette stille sig som Mangel paa god Samvittighed og Selvtillid.

— Til Fordeel for Selskabet til Omsorg for ældre ugifte Damer vil der i Logens Festivitetslokale 15de Februar blive afholdt et Bal med Tombolla, hvortil hver Billet koster 1 Spd.

— Skibsrheder M. Thorsen er udnævnt til Dannebrogsridder. Det er netop halvhundrede Aar siden han (i Jan. 1810) blev udnævnt til Dannebrogsmand, saavidt vi veed, fordi han under Krigen 1809 reddede en af ham ført Skude ladet med Korn, efterat engelske Kapere allerede havde bemægtiget sig den,

— Adolf Tidemand er bleven tilstillet Diplom som Æresmedlem af Kunstakademiet i Dresden. — Hos samme Kunstner agter Kunstforeningen at bestille for sit faste Galleri et Maleri til 400.

— Den 5te Febr. opvartede Byens Sangforeninger Ole Bull med Tale og Sang i Anledning af hans 50aarige Fødselsdag. Løverdagen forud gav Kunstneren Koncert i Frimurerlogens mindre Sal med sjeldent Bifald.

— Efter Bemyndigelse af Aktieeierne har Direktionen for Christiania norske Theater for 15,000 Spd. kjøbt den af Theatret hidtil benyttede Gaard i Møllergaden, hvilken i Sommerens Løb vil blive ombygget til et hensigtsmæssigt og rummeligt Lokale.

Udenlandske Efterretninger.

Danmark. Konseilspræsident Rotwitt er 9de Febr. død af Slag og det af ham dannede Ministerium strax gaaet af.

Tydskland. Den bekjendte patriotiske tydske Digter og Forfatter Ernst Moritz Arndt er død 29de Januar, efterat han en Maaned i Forveien, under alskens Adresser, havde feiret sin 90de Fødselsdag. Arndt var mærkelig med sit Had til Napoleon I og Franskmændene, og senere til de Danske.

Frankrig. Bladet Univers er bleven undertrykt og hele den ultramontane Presse og Kleresiret advaret om ikke (ved sin Optræden til Gunst for Paven) fremdeles at forsøge paa at bevirke Uroligheder.

— Ved en netop foretagen Indlemmelse af de udenfor Fæstningsværkerne liggende Forstæder er Paris's Folkemængde steget til 1,600,000; Stadens Budget gaar nu op til 103 Mill. Fr.

— Kontingenten for 1859 er nedsat fra 140,000 til 100,000 Mand.

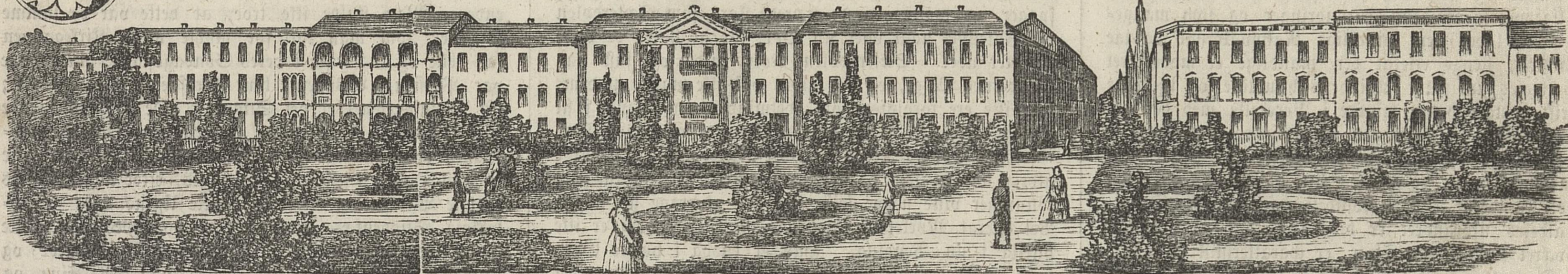
Italien. Idet Mellemitalien bliver indlemmet i Sardinien, søger Napoleon en Gebetsforøgelse for Frankrig ved Indlemmelsen i hans Rige af Sovoyen og Nizza. Allerede inden Prinds Napoleons Formæling med Viktor Emanuels Datter skal der være afsluttet en hemmelig Traktat om en saadan Ordning af de territoriale Forhold. Rusland og Schweitz ville imidlertid modsætte sig denne Indlemmelse. I Pavestaten har der længe hersket en Gjæring, der truede med Udbrudet af en Kamp, og i den sidste Tid bebuder ogsaa den mod Østerrigerne herskende Stemning i Venedig en Revolution. Henved hundrede Personer ere blevne arresterede for politiske Demonstrationer, og bortførte fra Staden. I Neapel hersker ogsaa almindelig Misfornøielse. Den nye Konge viser sig at være en værdig Søn af Kong „Bomba."

Spanien. Efterat Spanierne have bestaaet flere heldige, men lidet afgjørende Kampe med Marokkanerne, have de nu endelig slaaet Fienden i et stort Slag, hvori den tabte 20,000 Mand og dens hele Artilleri blev erobret. Tetuan har overgivet sig til Seierherrerne uden Modstand.

Nyhedsbladets Redaktør, P. Botten Hansen, bor i Kjøbmand N. Haslunds Gaard, Hjørnet af Raadhuus- og Kongens Gade.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 8. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 19de Februar 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Skizzer fra Sætersdalen.

I.

Sætersdalen er sikkert en af de meest affidesliggende blandt vort paa affondrede Fjelddale saa rige Land. Af den store Touristernes Skare, der fra Christiania, dette vort Lands store Brænd- og Brandpunkt, strømme ud over alle Fjelde og Dale, og hvoraf saamange paa Kryds og Tvers gjennemfare det høit lovpriste Thelemarken, er der neppe Nogen, der over Fjeldene vover sig ned i Sætersdalen. Ikke engang disse beklippede, tærnede, osteædende, fiskende og jagende Engelskmænd, der i sine lette Karioler trille spleenmæssigt om paa alle støvede Landeveie i vort lykkelige Norge, have endnu fundet Veien ned til denne afsluttede Dal. — Kommer en enkelt Gang en eensom vildfarende Tourist derned, er det visselig af en Feiltagelse, af en Hændelse eller af en vis Eventyrlighedens Forførelse. Og da er det med Sjælen opfyldt af phantastiske Drømme om Fossefald, om Styrtninger, om ubanede Veie, Fjeldstier, Kløvheste, Naturmennesker og Bjørne; da er det med denne Nysgjerrighedens underlige Higen, der griber endog den meest prosaiske Beaftilbeder blandt os ved Berørelsen med det Ubekjendte, at den eensomme Vandrer betræder disse sætersdalske Regioner, som endnu ikke fuldt ere grebne af Kommunikationens og Civilisationens overalt fremtrængende Magt, og hvis Tilværelses Enkeltheder derfor endnu tildeels hviler i det Dunkle. Virkeligheden vil imidlertid her som saa ofte ellers desværre adsprede disse romantiske Drømme, idetmindste naar de altformeget dvæle ved Fjeldstier og ubanede Veie. —

Allerede, naar man nemlig fra Thelemarken igjennem Bykle kommer ned til Valle Præstegjæld i Sætersdalen, vil man finde en god, bred og vel vedligeholdt Landevei, der i en Strækning af 14³/₈ Mile fra Valle slynger sig igjennem Dalens hele Længde, langs Byglands-Fjordens og Otteraaens Bredder til Christianssand.

Paa et Sted, der, hvor Veien fører over den vilde og steile Fjeldstrækning, som i Byglands Præstegjæld med sin mægtige Kam styrter sig ned mod Vandet af samme Navn, findes nu en med stor Kunst og megen Bekostning i selve Klippevæggen muret Vei. Her var før kun en elendig Kløvvei, hvor Hestene ofte maatte heises ned, eller i bedste Tilfælde — igjennem en divergerende, tilbagevirkende Kraft, anbragt ved deres respektive Haler — hindres fra at styrte paa Hovedet ned i Dybet. Og denne Tid ligger endnu neppe en halv Menneskealder tilbage. Ikke uden Føie døbte Bønderne dette Sted med Navnet „Fandens-Klev", eller som det nu mere afslebent lyder „Fannekleven." — Den gabende Afgrund aabner sig her til Høire, medens den af duftende Birk og Hæg mellem uhyre løsrevne Klippeblokke bedækkede Fjældside stiger steilt opad til Venstre. — Disse forunderlige mægtige Kjæmpeblokke, der fra Klippens Sider af en Jættekraft i vild phantastisk Uorden trodsigt synes at være slyngede ned mod Dalens Dyb, der, hvor Otteraaen skummer, eller, hvor Byglandsfjorden sagte drømmende ruller sine Vande, — er forresten en Eiendommelighed ved Sætersdalens Natur, som giver den et underligt Præg af Trodsighed og vild Kraft, der maaskee intet Steds findes i høiere Grad. Her sees tydeligt nok endnu Mærkerne af „Thors vældige Hammerslag." En haard Jættekamp maa han her have bestaaet mod den fremstormende Fiendemagt. — Byglandsfjorden dernedenfor synes endnu at gjemme Erindringer herom dybt i sin tause Barm, og end stille, tankefuld med hemmelig Gru at dvæle ved denne Naturmagternes frygtelige Kamp, og end stummer Otteraaen af Vrede og Raseri ved Tanken herom; men Ingen kan tyde dens larmende Sprog, og Sagnet har ogsaa her tabt sit Mæle. — Men naar man paa Veien dernedenfor iler afsted under disse mægtige Klippeblokke, kan man ikke lade være at gyse ved at see dem endnu at svæve der høit oppe, som holdte tilbage næsten blot af et Lune paa et meer end skrøbeligt Fodfæste. De see ud, som om de endnu ikke vare ret standsede efter den voldsomme Fart, som om de endnu laae der nølende og betænkte sig paa, om de skulle vove Springet ned i Afgrundsdybet. Undertiden kan det vel og hænde, at en eller anden af disse forunderlige Nølere endelig findet Øieblikket passende til dette sidste Tilsprang, hvorpaa de i Sekler have betænkt sig, — og de styrte da, som paavirkede af en pludselig Idee, med Kanonskuds Bragen ned mod Dybet, i en vild Dands rivende Alt med sig i Farten. Det vil da ikke være raadeligt for Nogen, at befinde sig dernede under Trykket af en slig Idee; man vilde finde den knusende. — Der gives ogsaa Punkter, hvor Dalen udvider sig mere, og hvor Veien slynger sig igjennem mere smilende Landskaber, men Naturen taber dog ingensinde ganske sit faste Præg af vild og storartet Kraft.

Naar man seer denne Natur, kan man ikke dølge for sig selv, at en malerisk Kløvvei, som den, der for ikke saa længe siden slyngede sig langs disse Fjeldes Sider, saaledes, som disse Fjeldstier ere i vort Land - arbeidende sig frem igjennem Steen og Ur, snart dristigt dreiende sig rundt en Fjeldknat snart skjulende sig i det tætte Krat eller stigende ned i den dybe Dal, anlagte uden Beregning, uden nivelerende Kunst, med al den lunefulde Ynde, som ene Naturen giver, heelt underligt vilde bidrage til at fremhæve dette Naturens storartede Malerie, hvortil den med sine ubundne Slyngninger ene vilde danne den passende Ramme. — Men naar man i sin lette Kariol mageligt triller henad den skjønne brede Vei, der nu strækker sig igjennem hele Dalen, sluger man dog snart næsten med en overvældende Følelse af Taknemmelighed mod Tidens Fremskridt det Støv, som Landeveiens Prosa fører med sig, hvis man først ret betænker, hvilken forhøiet Grad af Velvære, Velstand og Civilisation der som Guldkorn blander sig mellem dette Støv. Før havde man kun en ussel Kløvvei, paa hvilken Sætersdølen møisommeligen arbeidede sig frem med sin Fjeldhest, paa hvis Ryg han førte sine Produkter til Byen, og paa hvis Ryg han ligeledes fik op sine Fornødenhedsartikler. Gamle Folk i Dalen see, som gamle Folk pleie, med usigeliget Vemod tilbage paa denne svundne Tid, hvilken de prise som en Nøisomhedens og Simpelhedens Tid, i Modsætning til Nutidens Forfængelighed og voxende Fordærvelse. Da fik man saameget mindre op fra Byen, det er sandt, og bragte saamange færre Produkter til Torvs, men saa nøiedes man ogsaa med saameget mindre, og trængte ikke til det Mere, som man ikke kjendte til og ikke var vant til. Nu derimod finder Luxus og Overdaadighed, Brændeviin og Kaffe, Stads og Fjas lettere frem paa den brede Vei og paa den brede Kjærre, der rummer, hvad fire Hesterygge før havde nok med at drage paa. Ikke engang de antike sætersdalske Hatte med sine nationale Spænder, sin brede Pul og sin smale Skygge staae sig i Længden mod Bycivilisationens skumle Pest fra Syden, der begyndende fra Hovedet af snart vil gaae videre nedover, og ogsaa her ombytte det ægte norske Beklædningselement med den smagløse fransk-danske Spidskjole. Den gamle Sætersdøl seer med Vemod at disse allerede begynde at forsvinde for de bredskjærmede, lodne beduskede Huer, som Bonden overalt i vort Land, hvor den nationale Hovedbedækning svinder, synes at omfatte med en saa særdeles Forkjærlighed.

Der var engang, - og der findes endnu gamle Mænd, - der bruge denne Dragt, at Sætersdølen gik i sid, hvid Kufte, - korte, gule Skindbuxer, der vare knappede ved Knæet, - lange hvide Strømper og Knæbaand med Dusker; men det er nu længe siden, og den opvoxende Slægt mindes det knapt. Dengang kom Kulturens overvældende Magt nordenfra over Fjeldet, og ei som nu søndenfra igjennem Dalen. Dengang var her ingen ordentlige Veie, Trafiken var liden med Byen; men desto større med Thelemarken, og herfra kom dengang Moden og rev med sig i sin hærjende Fremtrængen Knæbuxerne og de side Kufter, - den gamle raske og klædelige Dragt, og indførte istedet Thelemarkingens korte Trøie og hans Buxe-Uhyrer. Nutidens Sætersdøl drukner formelig i sine Buxer paa samme Tid som han er ophængt i sin Trøie, og gjør saaledes Ordsproget: „Den drukner ei, som hænges skal" fuldstændigen tilskamme; thi ogsaa her som saa ofte ellers er man ved Modens Optagelse gaaet til dens Yderlighed med dette Overdrevenhedens Raseri, som ingen Respekt har for det Smagfulde. Disse vandrende Buxer med lange dinglende Arme og snaudklippede Hoveder, der forundrede stikke op med Øret staaende som en Hank paa hver sin Side, have knapt noget Menneskeligt, men snarere noget høist Bjørneagtigt ved sig, og Ordet „Buxebjørn" vil først finde sin rette Belysning ved Synet af en Sætersdøl. En fornuftig Grund var der dog vel ogsaa til den gamle Klædedragts Fortrængelse. Knæbuxerne, der hang paa Hofterne ved en enkelt Knap, sluttede langt fra ikke op til den korte Vest, men lode et betydeligt Stykke af Legemet frit, kun bedækket af den tynde Skjorte, - i Sandhed et høist utilstrækkeligt Værn mod Fjeldbygdens haarde og raae Klima. Sætersdølen forsikrer ogsaa, at siden Buxe-Umaadelighedens Indpas har al den Kolik og Mavekrampe, der før var saa almindelig her, aftaget i en mærkelig Grad. Man faar vel tro det og antage, at Sundheden her har vundet paa Smagens Bekostning, hvilket er mere end man kan sige om mangen Mode, der er gaaet over Verden, og som ofte har udmærket sig ved en ligesaa stor Sundhedsnedbrydelse i sine Følger som ved Smagløshed i sin Fremtræden.

Dragten fremhæves forresten ved en livlig Knappebesætning, ved en grøn, staaende Krave, ved lysegrønne Opslag, Render og Rabatter, samt ved guult og rødt Broderi paa den graae Bund. Søljer og Sølvstads mangler ikke. Sætersdølens Skoe have ved sin eiendommelige opadstaaende Snude noget Kormagermæssigt ved sig. Buxerne, der ere lige saa trange nedentil, som vide oventil, og som kun naae til midt paa Smallæggen, ere forneden besatte med brede grønne Baand og knappede paa Siden, idet de lade de tykke hvide, paa en eiendommelig Maade, bundne Strømper tilsyne ovenfor Skoene. Om Vinteren bæres over Alt

dette en Slags hvide, uldne, til Knæet gaaende Gramascher, paa Siden og oventil udsyede med brede sorte Render. Om Sommeren bruger derimod Sætersdølen, til Kjølighedens Befordring, at brætte ned en Deel af sine Beenklæder oventil under Armene, hvorved det ikke altid saa rene Linned kommer tilsyne i en triangulær Form paa begge Sider. Saaledes veed han paa den mest praktiske Maade at indrette sig hyggeligt efter Aarets forskjellige Tider i sine lange Buxer.

Den kvindelige nationale Dragt har ogsaa i Sætersdalen viist den samme seige Vedholdenhed ved det Gamle og Tilvante, som stedse har charakteriseret den ligeoverfor Modens Forandringer og som mangesteds har ladet den kvindelige Nationaldragt bestaae uforandret, længe efterat den mandlige er modificeret eller aldeles udviskeт. Kvindens huuslige og hjemlige Bedrift bringer hende mindre i Berørelse med den alt Eiendommeligt og Nationalt nedbrydende Bykultur, og derfor bevares ogsaa gjerne den nationale Dragt, den oprindelige Dialekt, de gamle Skikke og Vedtægter, længst blandt Kvinderne. Den kvindelige sætersdalske Dragt, der aldeles uforandret er bibeholdt saaledes som den har været siden Arilds Tider, er charakteristisk og smuk.

De korte Skjørter naae kun til Knæerne med underlige amagermæssige tætsyede Folder, der give dem et vist bølgende krinolinemæssigt Udseende; det røde Silketørklæde, der paa en egen graciøs Maade er slynget om Hovedet, den glimrende Sølvstads paa det sneehvide Linned, men fremfor Alt det uldne Schavl med de brede røde Render, indvirkede i Guult paa den hvide Bund, der som en Plaid med en særegen Ynde er slynget om Skuldrene, giver denne Dragt noget Raskt og Malerískt, som overrasker og indtager. Sætersdølerne ere et ualmindeligt vakkert Folkeslag. Høie, hærdebrede, storslagne, velvoxne med regelmæssige, ofte næsten antike Ansigtstræk, udmærke de sig paafaldende fremfor de omliggende Bygdelags Beboere. Det Hele, indtil Ansigtets ovale Form og de smaae kokkette Bakkenbarter, som enhver Sætersdøl bærer, ligesaavist som sin korte Trøie og sin lave bredpullede Hat giver ham et vist fremmed Udseende, som har foranlediget den Tanke, der gaar om som et dunkelt Sagn, at han ikke skulde være af ægte norsk Race, men at der skal flyde fremmed Blod i hans Aarer. Man vil nemlig vide, at der i længst forsvundne Dage til Sætersdalen og navnligen til Bykle skal have indvandret skotske Familier, der her skulle have bosat sig, og omsider gjennem Tiderne saa aldeles have blandet sig med og gaaet op i Befolkningen, at man nu ikke længer kan opdage noget Spor af den udenlandske Oprindelse, uden det da skulde være i dette dunkle Sagn og i Sætersdølens fremmede Udseende. Dette Sagn ville vi lade staae ved sit Værd og heller tilskrive Sætersdølens fra de omliggende Bygdelag saa høist forskjellige Præg egne klimatiske Forholde, hans Levemaade, Egnens afsluttede Beliggenhed og hans Utilbøielighed til at indgaae Forbindelser med Folk udenfor hans Hjembygd; thi udenfor denne er han sjelden, paa Grund af sine mange Nationaleiendommeligheder og en vis Ubændighed i sin Fremtræden, godt antagen. Sætersdølen bærer sit Haar kort afstudset, strittende, grisebørstmæssigt frem til alle Sider; men foran ved Pandens yderste Grændse lader han det voxe langt til en Pidsk, det saakaldte Spiir, som han gjerne flætter og lægger op bag Øret. Dette saakaldte Spiir er han ligesaa stolt af som Orientaleren af sit Skjæg, og skiller sig ikke af med denne Prydelse for nogen Priis. Hans udprægede Modbydelighed for Krigstjenesten skal ogsaa væsentligen have sin Grund i hans Frygt for den brutale militære Sax, der strax ved hans Indrullering under Fanen, uden Barmhjertighed, afklipper ham hans Stolthed og Glæde, hans kjære Spiir. Som Indianeren har Sætersdølen altsaa sin Pidsk. Den hele Forskjel er kun, at den Ene bærer denne Hovedets Prydelse foran, den Anden bag. Pidsken har sin udfordrende Betydning hos det ene Folkeslag som hos det andet, skjønt det hos Indianeren gjælder Skalpen og hos Sætersdølen mere Øiet. Under Kampen anbringer nemlig Sætersdølen, med den Sikkerhed, som lang Vane og hævdet Skik giver, sin høire Haands Pegefinger i det trodsigt vinkende Spiir, og med sin Tommelfinger søger han nu, ofte ikke uden Held, at trykke sin Modstanders Øie ud. Mangen Kriminalhistorie og de mange levende Vidnesbyrd, der vandre omkring her eenøiede som Odin, et Offer for Modstanderens pligtmæssige „Øgon-Krystning“ ville bekræfte Sandheden heraf. Det er heller ikke saa ualmindeligt, at Næse og Øren bære Slagsmaalsmærket. At afbide og nedsluge raae sin Fiendes Næse og Øren ansees nemlig ligesaalidt som at kryste hans „Øgon“ for nogen Skam eller Klik paa en ærlig sætersdalsk Kjæmpe. I sine Slagsmaal i Byen viser Sætersdølen sig gjerne som en Mand af Smag og Levemaade og benytter kun sin Kniv; men blandt Landsmænd falder han mere an med skarpe Tænder, og forsmaar da sjelden at gribe til det trodsigt vinkende Spiir, der ved saadanne overordentlige Leiligheder kun slet forstaar at holde sig roligt i sin tilbagetrukne Stilling bag Øret; men som oftest kun altfor indbydende til Tommelfingerens Gjerning falder fristende bekvemt ud over Panden. — Sætersdølen er forresten, naar han ikke ophidses af Brændevinet eller af det stærke Øls tirrende Magt, ikke egentligt angribende eller energisk fremtrædende. Han er i høi Grad overtroisk, den vilde eensomme Fjeldnatur og de igjennem Slægterne endnu fra Oldtiden levende Sagn, hvor gamle hedenske Begreber paa en forunderligt Maade parret sig med et nyere christlig, nære den gamle Tro paa de hemmelighedsfulde Magter. „Aasgaardsreien“ gaar saaledes endnu om her og spøger, og mange ere de tjærede Kors som Sæterdølen ved Juletider slaar over sin Dør, for at holde de onde Magter ude. Sætersdølen troer fuldt og fast paa Aandernes Magt, og der gives vist ikke mange af dem, som ikke ere forvissede om idetmindste een Gang i sit Liv at have seet Aasgaardsreiens vilde ringlende Tog. — Efter Solens Nedgang vover Sætersdølen sig derfor aldrig ud, og selv de stærkeste Trudsler eller største Belønninger ville neppe friste ham til at drage ud nogen Vei efterat Mørket er faldt paa. Sætersdølen er ikke hurtig i sin Vending. Han er endog i høiere Grad tvær og træg, end man i Almindelighed vil finde det blandt vort Lands Befolkning, og udhæver sig herved fremfor de omkringliggende Bygdelags Beboere, ligesom ogsaa ved en i høi Grad, i Forhold til Fremmede og Udenbygdsværende fremtrædende egoistisk og beregnende Aand og Tænkemaade. Han gjør ikke gjerne den Fremmede nogen Tjeneste, og mærker han, at der næres noget Ønske eller gjøres noget Forlangende af Folk, som han troer kunne betale, undlader han aldrig saavidt muligt at lade den forlangte Villighed opveie med Guld. — „Kaa vi Du gje?“ er et Spørgsmaal, som man da vil støde paa ved hvert Skridt, og førend dette vigtige Punkt er bragt paa det Rene rører, han sig neppe af Pletten. — Dette er et sørgeligt, men desværre kun altfor sandt Træk i Sætersdølens Charakteer, hvis fuldkomne Paalidelighed vil kunne bekræftes af enhver Fremmed, der er kommen i nogensomhelst Berørelse med ham. — Grunden til denne utjenstvillige og beregnende Aand, der blandt vort Lands Almue i Almindelighed taget maa siges at være egen for Sætersdølen, er ei let at udfinde. Det skulde da ligge i hans igjennem saa lange Tider isolerede og afspærrede Stilling, der har givet hans Tanker, Følelser og Interesser et stedse sig mere og mere indskrænkende spiralformigt Løb mod et Punkt inde i Cirkelen, der indtages af ham selv. Især deleshed i denne Henseende vil formeentlig Samfærdselen virke formildende og afslibende. Det var at ønske, at den ogsaa kunde virke hæmmende og tilbagetrængende paa en anden Egenskab, der findes hos Sætersdølen maaskee i høiere Grad end hos noget andet Bygdefolk i Norges Land.

Denne Egenskab er hans rædsomme Skiddenfærdighed. Heri staar han hidtil uovertruffen; Iallefald er der vist ikke Mange, som heri kunne maale sig med ham. Han har en medfødt Rædsel for Vand og vadsker sig saa at sige kun hver Julehøitid. Paa Gulvet i hans Stue, der neppe har undergaaet nogen Reengjøringsproces siden det lagdes, springer Grisen gladelig omkring, og paa Hylden mellem Melkeringe og Oste sidder Hønen, medens Hanen majestætisk spanker omkring paa Sengehimlen. Sin Melk opbevarer Sætersdølen i det samme Værelse, hvor han selv med talrig Familie og Tjenerskab hviler mellem Gjedebukke, Grise og andre mindre, endnu mere livlige Dyr. Kommer det høit, har han en egen Hylde til sin Ost og Melk opunder Taget, og som oftest har den sin Plads paa selve Sengehimlen hvilket ikke bidrager til at gjøre den mere lækker eller dens Overflade mere hvid og reen. Naar en saadan Melkeringe bydes frem, i Særdeleshed om Sommeren, vil den sjelden mangle at være belagt med et tykt Lag af Støv og Smuds, der lader Beskueren i Uvished om dens egentlige Stof; men Sligt generer ikke den indfødte Sætersdøl, der spiser den, uden i ringeste Maade at uleilige sig med at blæse Støvet væk, ligesaalidt som det generer ham, naar han i de store Kar, hvori han aarviis opbevarer sin sure Melk, seer Mark og andet Smaatterie at løbe nok saa muntert omkring og drive sit skjælmske Væsen. Det gaar altsammen ned i en i Sandhed misundelsesværdig Forening. — Man kan endnu med Lethed opregne mangt et til Belysning af Sætersdølens Skiddenfærdighed ret malende Træk; men Intet vilde dog kunne give en fuld og sand Idee herom. Dertil vil det være nødvendigt at besøge ham i hans Hjem, og see ham at vandre om der blandt Grise, Gjedebukke, Haner, Katte og Ænder, paa et ubeskriveligt Gulv, hvis Bedækning vilde være nok til at forsyne en temmelig stor Ager med tilstrækkelig Gjødsel, og i en utrolig Atmosphære, sammensat af de tykkeste Uhumskhedens Dunster, der opstige fra denne, den menneskelige og dyriske Verden, som denne nye Noah har samlet i sin Ark. — Man maa dernæst see ham selv i sine læderbeslagne, fillede skrækkelige Buxe-Uhyrer, i sine unævnelige Skjorteærmer, der ikke have mere af den oprindelige hvide Farve end Melken i hans Fade; — man maa ved Siden af ham see hans Kone og Datter i deres Sommer- og Huusdragt, den hvide korte, uldne Stak eller Blouse, som de bære under sin sorte, kortskjørtede, besnorede Overkjole, og hvis Hvidhed er afløst af en bruunguul Graahed, der danner Bundfarven; men, hvori fremhæver sig for Beskuelsen en Regnbuens Mangfoldighed af Flækker og Mærker af alle Kouleurer, hvoriblandt den fedtet sortagtige er den Overveiende. Man skulde ikke troe, at dette var de samme Væsener, som man kort før mødte under Kirkegangen saa rene og maleriske i deres Søndagsstads; men dette var Poesien, Lyssiden, hint Prosaen, Virkeligheden; thi Grundvæsenet er det Skidne. De hvide skinnende Skjorteærmer, Sølvstadsen og dens hele Reenhed aflægges ved Gudstjenestens Slutning. Den varer ikke engang Dagen tilende, men lægges, efter nogle Timers tomme Paradering, tilside for hele Ugens dybe grændseløse Skiddenfærdighed. Men hvorledes kan dette ogsaa være anderledes? Der, hvor det haarde og tunge Arbeide lægger sig kuende paa det Fine og Kvindelige, der maae dette tilsidst gaae under. — Det vil nemlig strax smerteligt paafalde den Reisende her, ikke alene i det egentlige Sætersdalen; men ogsaa i de sydligere beliggende Distrikter, som maaskee overhovedet paa hele Vestlandet, at see det svagere Kjøn ved en fremtrædende Raahed at være overlæsset med det haardeste og tyngste Arbeide.

Medens Manden med sin Kridtpibe i den ene Mundvig strækker sig i dorsk og orientalsk Ladhed, seer man Fruentimmerne at være nedtyngede under det groveste Markarbeide, og det er ikke ualmindeligt at finde det smukke Kjøn, bevæbnet mod Fandens Attribut, rodende kraftigt om iblandt Bondens Guld. Fruentimmerne tærske, slaae, pløie, hugge Veed og bære Vand; medens Manden i Høiden en enkelt Gang som en anden Pascha kjører sit Læs til Byen. Den rige sætersdalske Bondes Ladhed er saa stor, at han ofte anseer det næsten som en Fornedrelse at tage Haand med i noget Gaardsarbeide. Man seer ham ofte at fæste eller leie sin hele Gaard bort til en mindre Bemidlet, der bruger den for ham, og svarer ham en vis Afgift, hvoraf han lever, medens han skammeligt driver sin Tid hen i dorsk Uvirksomhed. — Her gives Bønder, som med Hensyn til Hændernes bløde Fiinhed vilde kunne maale sig med hvilkensomhelst Foreningsfigur eller Hovedstadsløve. Spørger man en slig sætersdalsk Gjentlemand hvorfor han da ikke selv vil bestyre sin Gaard og drive den op, faaer man gjerne med en vis naiv Forundring til Svar: „Han tar inkje arbete, han er riik, han nøies inkje til det.“ De kunne ikke fatte, at den vil arbeide, der ikke har det strengt behov. Man kan vide, at blandt en Befolkning med saadanne Ladhedstendentser, er det paa Siden af den omtalte Bortfæstning meget almindeligt ogsaa ved Føderaad og Fledføring at sikre sig denne lykkelige ørkesløse, dorske, drivende Tilværelse, og det er let at skjønne, hvilken høist ufordeelagtig og hæmmende Indflydelse dette Væsen har paa Gaardens Værdi og Landbrugets Fremme. Dette Føderaadsvæsen har desuden en forstyrrende og ødelæggende Indflydelse paa hele Familielivet, hvor der paa Siden af Kjærlighed til Forældrene ofte indtræder en Følelse af uhyggelig Beregning, der spekulerer i deres, Eiendommen frigjørende, Død. — Sætersdølen er som alle raae Folkeslag særdeles tilbøielig til stærke Drikke, og ved større Anledninger, ialfald ved Bryllupper og Julefeste, er Intet almindeligere end at see saavel Mandfolk som Fruentimmer paa samojedisk Viis at drikke saalænge og saa vel, at de tilsidst ligge mellem hinanden uden Besindelse. Ved de her særdeles hyppigen forekommende Sager i Anledning af Brændeviinsudsalg eller Øludsalg til Beruselse er næsten det Sædvanlige at høre Vidnerne, og det saavel Mandfolk som Fruentimmer, at afgive den ved Andres Vidnesbyrd tilfulde bestyrkede Forklaring, at de, satte aldeles ud af Brugen af sine Sandser, Intet have kunnet erindre af det Forefaldne, ikke tale og ikke engang røre sig. Og dette er Noget, som endog det smukke Kjøn finder at være saa fuldkommen i sin Orden, at man vanskeligt vilde kunne faae dem til at indsee, at dette kunde være anderledes.

Ved Siden af denne Raahed findes der dog enkelte Træk af en vis romantisk Ridderlighed, som i Sandhed maae forbause. —

Madame Recamier.

(Af Guizot).

IV.

Madame Recamier havde i Omgang med sine Venner og især med Chateaubriand den skjønne Gave at kunne fremdrage hos begge Parter netop det Bedste og det mest Tiltrækkende, deres ophøiede Følelser, deres gode Ønsker, deres ædle og retfærdige Anskuelser. Hun forstod til Fuldkommenhed i al Stilhed at anslaa de ædle og bløde Strenge i Menneskets Sjel, at læge Hjertets eller Egenkjærlighedens Saar, at forjage Sorgens Skyer ved at opmuntre og udfylde Livet. „Maaskee vil De," skrev Ballanche til hende, „komme til at opdage Meget, som ligger skjult hos mig. Jeg er vis paa, at hvis der ligger noget Godt skjult i min Sjel, er De den Eneste, som vil kunne bringe det frem for Dagens Lys. Deres yndige Nærværelse og de venlige Straaler fra deres Sjel vilde være en kraftig Inspiration for mig. De er en ensste Poesi, De er Poesien selv." Senerehen sagde han til hende, idet han talede om Chateaubriand: „Den Tungsindighed, hvoraf han er betagen, forundrer mig ikke: den Sag, hvilken han havde viet sit offentlige Liv, er nu først tilende. Han overlever sig selv, og Intet er sørgeligere end at overleve sig selv; forat undgaa det, maa man støtte sig til moralske Følelser. Deres venlige Medfølelse vil være hans bedste Asyl. Jeg haaber, at De vil anvende ham, vil bringe ham til at forstaa, at de herligste Evner og det mest glimrende Navn kun er Støv, naar de ikke befrugtes af Moralen." Chateaubriand har selv skildret det Gode, som Madame Recamier gjorde ham, og den næsten rolige og blide Stemning, hvori hun betragte ham. Efter i sine Memoirer at have beskrevet l'Abbaye-aux-Bois, hele Klostret, det Værelse, hvori Madame Recamier boede, og det udvalgte Selskab, som samlede sig der, tilføier han: „Efterat være kastet hid og did af politiske Storme og stødt bort ved Hjerternes Utaknemmelighed sandt jeg først Hjertets Fred her i denne Ensomhed, da jeg fra den larmende Slette kom ind i denne svale Skov. Jeg gjenvandt min Sindsro i Selskab med en Kvinde, der udbredte Klarhed omkring sig uden at gjøre Nogen ligegyldig for Andre. Mine Venners Ulykke har ofte hvilet tungt paa mig, og jeg har aldrig undslaaet mig for den hellige Byrde; Gjengjældelsens Dieblik er nu kommet, en alvorlig Hengivenhed vil hjælpe mig i at bære, hvad der endnu er tilbage. Idet jeg nu nærmer mig mit Sidste, forekommer det mig, at Alt det, som har været mig kjært, har været mig kjært i Madame Recamier, og at hun har været den skjulte Kilde til mine Tilbøieligheder. Mine Erindringer fra forskjellige Tider baade om Drøm og Virkelighed staa for mig som en Blanding af Ynde og blide Smerter, som har fundet sit synlige Udtryk i hende." Hvorledes var det muligt, at Madame Recamier kunde udøve et saadant Herredømme over saa mange og indbyrdes saa forskjellige Personer. La Rochefoucauld vilde vistnok i Madame Recamier see en stor, aandrig, ellskværdig og meget sikkig Kokette, en Kokette der var ligesaa erobringslysten som forsigtig, der tilfulde forstod den Kunst at tilmaale og uddele sin Naade og sit Venskab og satte sin Forfængelighed i ligesaavel at bevare sine gamle Erobringer som at erhverve nye; en Dame der blev elsket høit uden selv at elske synderligt, der havde stor Magt over alle dem, som elskede hende, fordi hun ikke ganske overgav sig til Nogen, og bevarede Alles Hengivenhed, fordi Ingen kunde rose sig af at besidde den; en Salondronning i Ordets fulde Betydning ligesaavel i sit lille Kammer i l'Abbaye-aux-Bois som i sit Hotel Chaussée d'Autin, en fortryllet Dronning, men langt mere Dronning end Kvinde; uden Mand, uden Børn, uden Elsker, ensom midt iblandt lidenskabelige Beundrere, trofaste Venner og ydmyge Tjenere; alsfor elskværdig mod Alle til at kunne være lige oprigtig mod Alle, maaskee undertiden træt af alle de Belymringer, som hendes Herredømme kostede hende, men sandsynligvis alligevel tilfreds med sin Stilling, thi den stemte godt med hendes Natur, saadan som hun selv havde udviklet den.

Jeg troer ikke, at dette vilde være hverken en tilstrækkelig eller tilfredsstillende Forklaring af Madame Recamiers Charakter; at hun var en sikkig Kokette, og at hun mere dreves af ærgjærrig Higen efter Triumf og Tilbedelse end af Kjærlighed er klart, men en Deel af Sandheden er ikke Sandheden selv, og enkelte Træk udgjøre intet Portræt. De store, skjønne, aandrige, elskværdige og kolde Koketter ere ikke saa særdeles sjeldne, men hverken deres Skjønhed eller deres Behagelighed eller deres Koketterier kunne gjøre dem til en Madame Recamier. Jeg har aldrig staaet i noget fortroligt Venskab til hende; jeg saa hende for første Gang i 1807 hos Madame de Staël paa Slottet Ouchy nær ved Lausanne; hun stod dengang i sin fulde Glands og feirede netop da en af sine mest glimrende Triumfer; Prinds August af Preussen bestormede hende med sine lidenskabelige Bønner. Jeg fandt hende meget smuk, mere fordi hele Verden sagde det, end paa Grund af mit eget Indtryk: efter min Smag laa der mere Ynde end Storhed i hendes Skjønhed og forlidet Ild til at kunne udbrede en saadan Glands. Tredive Aar henløb, uden at jeg kom i nogen Forbindelse med hende, jeg har endogsaa sjelden stødt sammen med hende i dette Tidsrum. Efter 1840 saa jeg hende igjen; hun var gammel da, men havde dog endnu dengang en værdig henrivende Ynde, som mindede om hendes Ungdoms straalende Dage; mit Venskab med Hr. og Madame Lenormant bragte mig sammen med hende; jeg var nogle Gange hos hende, han modtog mig med Venlighed; gjensidig Velvillie knyttede hende til min Moder. Jeg har seet nok af hende og hendes Omgivelser til at kjende hende godt; jeg har ikke hørt til hendes Kreds; blot som Tilskuer betragtede jeg hende, og jeg taler om hende uden Partiskhed eller Ængstelighed.

Det som især forbauser mig hos hende, er hendes Charakteers Overeensstemmelse, med hendes Liv; hun har gjennemløbet meget forskjellige Tidsrum, under meget forskjellige Forholde og i meget forskjellige Omgivelser; men hun har hverken gjort sig skyldig i Modsigelser eller indladt sig i Kampe eller undergaaet Omvexlinger. Under Direktoriatet, under Keiserdømmet, under Restaurationen, under Monarchiet fra 1830, i Paris, i Lyon, i Rom, i Neapel, i l'Abbaye-aux-Bois og Chaussée d'Autin, blandt bonapartistiske, legitimistiske og liberale Venner, rig eller fattig, flakkende om i Landflygtighed eller i Klostrets Ensomhed, altid og overalt er hun forbleven den samme, har hun altid, trods de ydre Omstændigheder og deres Krav bevaret sine Følelser, sine Ideer, sine Sympathier og personlige Vaner. Man kan sige, at den ene eller anden Cirkel behagede hende mere eller stemte mere med hendes Smag end andre; men hun tilhørte ingen; hun har ikke modtaget noget enkelt bestemt Præg eller bøiet sig under noget Aag; hun har altid, overalt og mod Alle været Madame Recamier, Intet mindre, Intet mere og Intet Andet. Der ligger altid megen Værdighed og megen Magt skjult under denne venlige Fremtræden, i denne moralske Uafhængighed og Fasthed, hvordan end den Luft er, som hun indaander, de Omstændigheder, som omgive hende, de Optrin, hun er Vidne til. Det er netop paa Grund af denne almindelige Fortjeneste, Madame Recamier besidder en særegen Fortjeneste, som til alle Tider er sjelden og især bør sættes Priis paa i vore Dage og hos hende; hun har staaet rolig og maadeholden midt i de stærkeste politiske Storme; hendes fortroligste Venner, hendes varmeste Tilbedere have idetmindste for største Delen været Politikere, ofte indbyrdes Modstandere, undertiden Fiender; hun forstod dem alle og viste dem alle Retfærdighed, ikke ved falst Smiger mod dem alle, men ved en fast og kjærlig Upartiskhed, ved at holde deres Hengivenhed for sig og sit Venskab for dem aldeles udenfor deres smaae Stridigheder, bestemt paa aldrig at komme i Uenighed med dem, hvilke Uenigheder der end kunde opstaa mellem dem indbyrdes. „Deres Stilling," skrev Hertugen af Laval til hende, dengang der var opstaaet Uvenskab mellem Mathieu de Montmorency og Chateaubriand, „er udentvivl en af de vanskeligste, mest forviklede og besynderlige jeg kjender, men jeg er vis paa, at De vil trække dem ud af Sagen med en overordentlig Takt, at De nyder Alles Tillid, at Alle er tilfredse og at Ingen er forraadt."

Hertugen af Laval havde Ret; Madame Recamier forraadte og fornærmede Ingen. I de mest indviklede Forholde og blandt de forskjelligste Venner bar hun altid med sig sin ædle Charakteer, den kjærligste og fredeligste af Verden; paa samme Tid, som hun holdt sig udenfor alle Partier, alle Systemer, alle blot politiske Debatter, havde hun dog en levende Interesse for Alt, der var ophøiet, skjønt eller godt, glimrende eller tiltrækkende: hun følte det, hun opdagede det blandt alle Anskuelser, under alle Faner og greb saa det som et Tilknytningspunkt mellem hende og den Person, hos hvem hun fandt det, og af dette Tilknytningspunkt blev et Baand, som Intet kunde sønderrive. Aldrig har en Kvinde følt varmere for personlig Fortjeneste i alle Retninger eller vist den mere Interesse eller sluttet sig trofastere til den, uanseet forvildede Forholde eller selv Ubehageligheder. Derfor var Madame Recamier, trods sine aristokratiske Venner og fine aristokratiske Vaner, dog i Praxis virkelig liberal; hun nærede den samme Omhed for Balanche og Ampère som for Hertugen af Laval og Hertugen af Noailles. Og hos hende var det ikke blot raffineret Koketteri eller en Salonfærdighed; hun havde den samme Glæde af deres indbyrdes saa forskjellige Fortjenester og Elskværdighed og samme oprigtigt Venskab for dem alle.

Hun var ogsaa liberal i en anden Forstand, hvorved hun viste ligesaa megen Værdighed som sund Fornuft. Denne Dame, der var saa søgt og saa feteret i den aristokratiske Verden, ikke blot i Frankrig, men i hele Europa, glemte aldrig, at hun var født borgerlig, og blev altid trofast mod sine gamle Venner og sin Stand, ligesaa trofast mod sin Halvsøster Madame Delphin og Paul David, sin Mands Neveu, som mod Madame de Staël og Montmorency. Hverken i de to Bind, hendes Niece har udgivet, eller i mine egne Erindringer herom finder jeg det ringeste Spor til forfængelig og letsindig Svimmelhed. Da hun engang blev fristet til at træde ind i en kongelig Familie og blive Prindsesse, trak hun sig tilbage ligesaameget af Takt og Hensyn til sig selv som af Følelsfor, hvad hun skyldte sin gamle, faderlige Mand. Efter Madame de Chateaubriands Død bad Chateaubriand, som dengang var niogsytti Aar gammel, hende paa det Indstændigste om at ægte ham forat kunne leve i hans Nærhed og bære hans Navn; hun vægrede sig. „Hvad kan det være godt for?" sagde hun til ham. „Hvilke konventionelle Hensyn skulde vel i vor Alder kunne være til Hinder for, at jeg viser Dem den Omhed, jeg gjør? Hvis Ensomheden trykker Dem, er jeg rede til at boe i det samme Huus som De. Hvis vi vare unge, vilde jeg ikke betænke mig: jeg vilde med Glæde modtage Retten til at vie Dem mit Liv; denne Ret har nu Aarene og min Blindhed skjenket mig; lader os ikke forandre Noget i vort fuldkomne Venskab." Jeg veed ikke om Chateaubriand fandt det Venskab fuldkomment, som ikke lod hende dele det omme Ønske, han havde fremsat, medens han stod med Foden paa Gravens Rand; men i sin egen Interesse havde Madame Recamier Grund til at holde paa det Navn, hun havde baaret hele sit Liv, og som hun alene havde gjort berømt.

Var nu Madame Recamiers Liv ligesaa lykkeligt som glimrende? Det lader til at hun selv ikke var af den Mening, da hun var kommet Livets Grændse nær; thi hun sagde ofte til sin Niece, at der havde været megen Tomhed og megen spildt Møie i hendes tilsyneladende saa interessante og behagelige Liv, og at hun aldrig vilde ønske nogen Kvinde, for hvem hun nærede Venskab, et saadant Liv. Hun havde Ret. Madame Recamier manglede de to eneste Ting, som ere istand til at fylde Hjertet og udfylde Livet: hun manglede den sædvanlige Lykke og den høieste Lykke, Kvindernes fælles Lod og nogle Enkeltes undertiden dyrekjøbte Priviligier, Familieglæder og begeistret Lidenskab. Skal man søge Grunden dertil i hendes Livs Begivenheder eller hendes Charakteers Dyb? Vilde hun have været istand til uden noget høiere Ønske at nyde en Kvindes og en Moders beskedne Lykke eller at gaa op i en eneste Følelse, nære brændende og mere udelukkende end den, hun nærede for Chateaubriand, der vistnok var den, hun elskede høiest? De Fleste, der have læst hendes Erindringer, ville være tilbøielige til at svare nei og tro, at Madame Recamier har været Alt, hvad hun efter sin Natur kunde være. Jeg skulde være tilbøielig til at tænke anderledes om den Sag. For de virkeligt overlegne menneskelige Væsener er mere end een Skjebne mulig, og de bære i sig mange Kræfter, som et Menneskeliv, der altid i en vis Forstand er snevert, ikke kalder til Liv og Udvikling. Jeg troer, at Madame Recamier af Naturen var mindre overfladisk, end hun viste sig i sit Liv, og at hun vilde have kunnet lægge for Dagen stærkere Følelser end hun nogensinde har fornemmet, og at hun havde kunnet virke for et alvorligere Kald end at vinde verdslige Triumfer; men nu komme vi ind paa Gisninger om denne sjeldne Personlighed, medens vi her kun have med hendes Erindringer at gjøre.

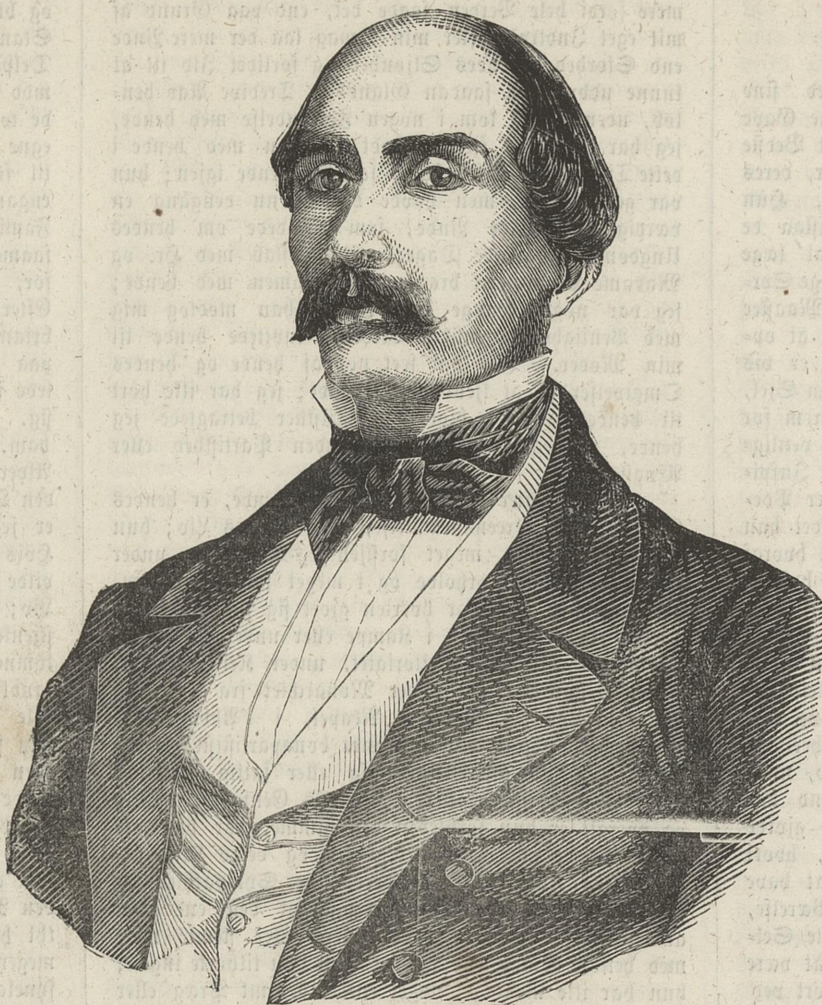
Jeg har sagt at den Bog, hvori disse ere opstrevne, ere et Mindesmærke om barnlig Kjærlighed. Det er ogsaa et Mindesmærke om Selskabstonen i de saa forskjellige Perioder og Cirkler, som Madame Recamier har bevæget sig i. Selskabstonen under Revolutionen og Keiserdømmet, i Provindserne under den keiserlige Despotisme, i Paris, hvorhen Politik, Nysgjerrighed og Lyst til Fornøielser bragte Fremmede fra alle Verdens Kanter, Paris, Rom, Neapel, Coppet, Lyon, Schweitz, Tydskland, de mærkelige Personer i disse Tider og paa alle disse Steder fremtræder den Ene efter den Anden i denne Bog og skildrer sig selv ved sine Samtaler, Breve og sit Livs mærkelige Begivenheder eller hemmelige Tildragelser. Man forbauses undertiden over hos alle disse store Skikkelser ikke at opdage andre Sider end de undertiden temmeligt uvæsentlige, ved hvilke de følte sig tiltrukne til Madame Recamier. Man seer ikke altid uden en Smule Overraskelse, saa fortrolige Forholde offentliggjorte, og at Forfatteren i begeistret Forkjærlighed for denne dyrebare Persons Interesser og Følelser ikke altid har tænkt nok paa de andre Personer, hun i Forbigaaende berørte. Jeg skulde gjerne hist og her bortskjære nogle Bemærkninger og Fortællinger. Angaaende disse Begivenheder, deres Aarsager, deres Følger og Udførelse finder jeg i denne Bog rent personlige, salonpolitiske Anskuelser, som vistnok lidet stemmer overens med den store og

ophøiede Historiens Resultater, men jeg føler intet Kald til at gjøre opmærksom paa nogle Feil eller dadle nogle Smaating i et Værk, der udmærker sig ved den ædle Aand, som gaar gjennem det, og tiltrækker ved den barnlige Kjærlighed, som har dikteret det. Madame Recamiers Erindringer er en Bog, der for hendes Samtidige har en næsten personlig Interesse, og som er vel skikket til at vække levende Interesse hos de Generationer, der have Lyst til at kjende de Personer, som de ikke have seet, og hvis Tid de ikke have tilhørt.

Carl Louis Farini,

Diktator i Staterne Modena og Parma, Generalguvernør over Romagnaen.

Farini, en af det unge Italiens mest fremragende Skribenter og en af dets skarpeste Politikere, er oprindelig fra Legationen Ravenna i Kirkestaten. Allerede i Aaret 1843 vakte hans frisindede Anskuelser, ikke mindre end hans glimrende Egenskaber, den pavelige Regjerings Opmærksomhed. Han blev forfulgt og tvungen til at flygte til Udlandet; men Pius den 9des Thronbestigelse aabnede ham igjen Adgangen til sit Fødeland og 1848 see vi ham som Medlem af det konstitutionelle Ministerium i Rom med Titel af Understatssekretær for det Indre. — De nokson bekjendte Begivenheder henimod Slutningen af 1848 og Begyndelsen af 1849 nødte atter Farini til at gaae i Landflygtighed.

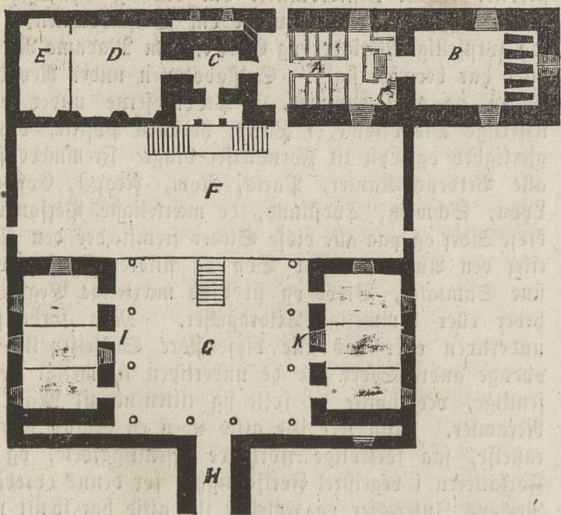

Carl Louis Farini.

Han kom til Piemont, hvor han strax blev tilstaaet Naturalisation, og da han kort Tid efter blev valgt til Folkerepræsentant, lod Maximus Azeglio ham som Minister for det offentlige Undervisningsvæsen, træde ind i det Kabinet, som Kongen havde overdraget ham at danne.

Efterat han senere var traadt tilbage i Privatlivet, tog han igjen fat paa de historiske og politiske Arbeider, der have gjort hans Navn saa berømt. Man har en Italiens Historie af ham og en Kirkestatens Historie, der med Rette ere blevne betragtede som Mesterværker, ikke at tale om en Mængde politiske Leilighedsskrifter, hvilke ere sande Mønstre i sit Slags.

I Begyndelsen af indeværende Aar opholdt Farini sig i Turin, hvor han stod Regjeringen bi med sine Raad og sin Pen. Størsteparten af de kraftige Beslutninger, som man giver Cavour Æren for, maae tilskrives Farini, som indgav ham dem, idet han dog stedse med en sjelden Beskedenhed lod Premierministeren staae for det Hele. Da de allierede Troppers Anmarsch nødte Hertugen af Modena til at søge en Tilflugt i den østerrigske Armees Rækker, overdrog det sardinske Ministerium, paa Folkets Begjæring, Farini den midlertidige Regjering over denne Stat. Farini var først bleven den, til hvem Staten Modena saa op som til et Forsyn.

Da han derfor i Begyndelsen af August Maaned tilligemed de øvrige Kommissærer fik Befaling fra det sardinske Kabinet at nedlægge sit Embede som Kongens Repræsentant, var ogsaa den almindelige Bestyrtelse overordentlig. Men da ilede det modenske Folk i Masse hen til den store Borger og bønfaldt ham igjennem sin Kommunalbestyrelse om ikke at forlade det i en saa skjæbnesvangert Dieblik, og Farini, der derpaa høitidelig blev udnævnt Diktator, overtog atter Magten i Folkeviliens Navn. — Man veed, hvorledes Modenas Diktator senere fik den Ære ligeledes at blive kaldt til Regjeringen i Parma af Folket i dette Hertugdømme. Det er den samme Følelse af Agtelse og Tiltroe, der har bevæget Folkeforsamlingen i Romognaen til at udnævne denne Mand til Generalguvernør i Caprinis Sted. Farini befinder sig saaledes i dette Dieblik i Spidsen for tre af de fire mellem-italienske Stater.

Grundplan af Hovedbygningen paa Østeraad.

A. Capel i 1ste Etage, Riddersal i 2den Etage. B. Gravcapel. C. Fængsel i Taarnfoden. D og E. Storstue og Dagligstue i 2den Etage (Kjælder og Tjenersværelse i 1ste Etage). F. Øvre Gaardsrum. G. Nedre Gaardsrum. H. Porttaarn. I og K. Sideskløie.

Nogle Efterretninger om Østeraad og dens Eiere.

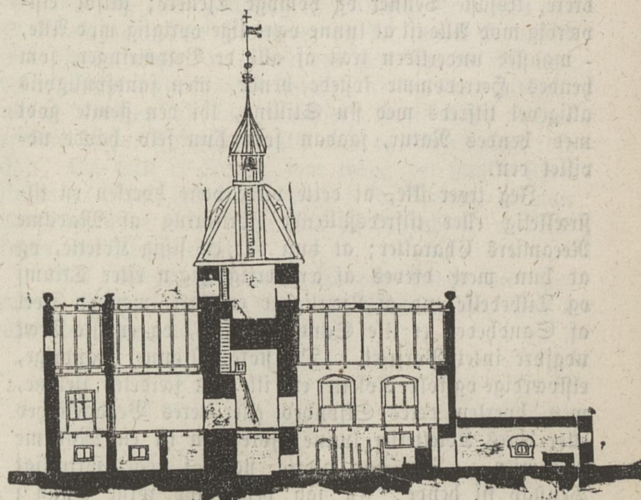
(Af H. J. Huitfeldt.)

III.

Jens Tillufssøn Bjelke var en Slaanst Adelsmand af en tidligere lidet fremtrædende Slægt, men som ved hans Ægteskab kom til en Rigdom og Anseelse i Norge, der næsten gjennem hele det 17de Aarhundrede gjorde den til Landets betydeligste Familie. Han kom til Norge formodentlig 1537 med Reformatorerne og fik her kort efter Daljunkerens og Nils Lykkes efterladte Brud, Lucie Nilsdatter (Gyldenløve), tilægte. Ved Reformationen og Klosternes Secularisation fik han 1537 Nidarholms Kloster ved Throndhjem i Forlehning, og da dette allerede samme Aar lagdes under Steenvigsholms Slot, fik han Tutersøens Kloster, med hvilken Forandring han imidlertid ytrer Misfornøielse. 1540 dræbte Jens Tillufssøn den Throndhjemske Cannik Jens Olssøn (Brat?); Aarsagen hertil saavelsom Udfaldet paa Sagen er forøvrigt ubekjendt. Allerede i Fru Ingerds levende Live er Jens Tillufssøn bleven Eier af Østeraad, som han beboede; Aaret vides ei, men 1550 var han Eier af Gaarden. Han var Dronning Dorotheas, Christian den 3dies Enkes, Befalingsmand over hendes Livgeding Jemteland og døde 1559 i Kjøbenhavn paa en Reise. Sønnen Aage (eller Ove) Bjelke, der var fød 1552, og som maaskee var det yngste af Børnene eller ialfald den yngste Søn, var altsaa umyndig; han kan altsaa først flere Aar senere have tiltraadt Østeraad. Han deeltog meget ung i den Svenske Syvaarsfeide, og var med ved „Holveien" og Falkenberg, paa hvilket sidste Sted han fik to Hug i Hovedet og en Kugle i Laaret. Det heder forresten om ham i Gravskriften, der er forfattet af Sønnen Jens Bjelke, at han

> Var deilig, beleven og mild,
> Sagtmodig, from og rund til,
> Oprigtig, kyndig i Guds Ord,
> Mange smukke Bønner har gjort etc.

Han druknede paa Bjugnens Sildefjord 1603, efterladende Enke, Margrete Tott, samt Søn og Datter. Fru Margrete Tott, der var en Datter af Claus Claussøn Tott til Hjuleberg og Fru Vibeke Tygesdatter Krabbe, var Enke i omtrent 40 Aar og beboede Gaarden Tøndel paa Ørlandet. Dørene i Herrestuen i den nuværende Bygning paa Østeraad, bære endnu Minde om Aage Bjelke og Magrete Tott; paa hver af disse Døre, der ere forfærdigede af Egetræ og maa være overflyttede fra den gamle Bygning, staa nemlig deres Vaabener og Initialer. — Ved Aage Bjelkes Død var Sønnen Jens 23 Aar gammel; han var født paa Østeraad 2den Februar 1580, reiste udenlands, studerede i Rostock 1600 og blev ved sin Hjemkomst ansat som Sekretair i Cancelliet. Han deeltog i Kalmarkrigen 1611—13, hvori han tilligemed Sten Bilde og senere Hans Basse førte Kommandoen over Hæren Nordenfjelds og laa med denne fordetmeste i Jemteland. Ved Cantsler Anders Greens Død 1614 erholdt han dennes Embede, som han beklædte til sin Død. Han brugtes meget i offentlige Bestillinger, især hvor juridiske Kundskaber udfordredes. I sin lange Levetid havde han mange Lehne, saaledes Reinskloster med Tutersøen og Vigsgods (1611—15), Nonneseter i Oslo (1614—59) Bergenhuus Lehn (1633—41), Stavanger Lehn (1641—46), Onsø Lehn (1615—59) og Mariekirkens Provsti med Rakkestad Lehn (1646—59). Ogsaa under Krigen 1645 var Jens Bjelke virksom til Rigets Bedste og ledede Grændseforsvaret i Smaalehnene. I den senere Deel af sit Liv opholdt han sig ikke paa Østeraad men beboede to af sine Herregaarde i Smaalehnene, Ellingaard og Sande; paa denne sidste døde han 4de November 1659. I Aaret 1610 blev han gift med Sophia Brockenhuus, en Datter af Henrik Brockenhuus til Ellingaard og Kanestrøm, Befalingsmand over Bratsberg Lehn, og Fru Dorthe Juel. Hun var fød paa Ellingaard i November 1587 og døde paa Sande 6te Marts 1656 og havde med Jens Bjelke 14 Børn, af hvilke 11 bleve voxne. Ved Arv efter sine egne og sin Frues Slægtninge kom Jens Bjelke i Besiddelse af en overordentlig Mængde Jordegods i Norge; han eiede saaledes Nordenfjelds Østeraad, Fosen, Tøndel, Holden og Kanestrøm og Søndenfjelds Ellingaard, Kjølberg, Sande, Evje, Veben, Brøden, Tøien med Kjølberg, Hovindsholm, Skridshol og formodentlig Tjerne. Hvad der af disse Eiendomme ikke tilfaldt Sønnerne, spredtes mellem en Mængde andre Adelslægter, der ved Giftermaal med hans Døtre eller Descendenter besvogredes eller nedstammede fra ham, saasom Familierne Bildt, Offenberg, Marschalck, Folkersahm, Rosenkrantz, Huitfeldt, Kaas, Schade, Pultz, Løvenhjelm, Gersdorff. Jens Bjelke var en i sin Tid høit anseet Jurist- og Digter; hans

Længdesnit af Hovedbygningen paa Østeraad.

flest Skrifter bære Poesiens Form endog det juridiske „Danske og Norske Lovs summariske Indhold;“ han var ogsaa en frugtbar Leilighedspoet og har skrevet mange endnu bevarede Gravskrifter især over sine Slægtninge; vi have ovenfor meddeelt en liden Prøve, der vistnok ikke er synderlig charakteristisk, da den er sat der i en anden Hensigt, men det vilde være omtrent ligegyldig, hvor vi vilde vælge et Exempel, thi næsten hver eneste Linie vilde vise, at han ikke var Musernes Yndling. Jens Bjelke var med sin Frue og en Mængde af sine Descendenter begraven i det af ham selv opførte Kapel ved Onsø Kirke, hvorfra de alle uden Skin af Ret bleve udkastede i Aaret 1822 eller 1823, da Kapellet forvandledes til Sakristi. — Allerede i Faderens levende Live kom Ove Bjelke, den ældste Søn, i Besiddelse af Østeraad, hvor han var født 26de Oktober 1611. I sine yngre Aar opholdt han sig i Danmark, hvor han siden 1636 var Sekretair i Cancelliet; 1645 var han Krigskommissarius Nordenfjelds og traf som saadan flere gavnlige Foranstaltninger til Rigets Forsvar, ligesom han ogsaa var virksom under Krigen 1658 ved Throndhjems Lehns Tilbageerobring fra Svenskerne. Ligesom Faderen havde han flere Forlehninger, saaledes Bakkekloster (1641—48?), Nordlandene (1640—46), Reinskloster (1646—48), Bergenhuus Lehn (1648—66). Ved Faderens Død 1659 fik han Cantsleremdedet, som han beklædte til sin Død. Efter Souverainitetens Indførelse blev han Geheimeraad, Assessor i Høiesteret og Statskollegiet og Stiftsbefalingsmand over Throndhjems Stift samt erholdt Dannebrogsordenen 1673. Foruden Østeraad eiede han ogsaa Fosen og Tøndel og døde i Throndhjem 29de Marts 1674. Ove Bjelke var 3 Gange gift 1) 1643 med Maren Juel († 1644), Datter af den Norske Statholder Jens Juel til Kjeldgaard; 2) 1647 med Regitse Gedde († 1657), Datter af Rigsraaden og Admiralen Ove Gedde til Tommerup; 3) 1660 med Hedevig Lindenow († 1678), Datter af Henrik Lindenow til Ovidskloster, Lehnsmand i Odense. Med disse tre Fruer er han begravet i det af ham selv opførte Gravkapel paa Østeraad, hvor deres Ligkister vel endnu findes, men hvor, som der berettes, Gravfreden i senere Eieres Tider oftere skal være brudt. Med sine to første Fruer havde Ove Bjelke 3 Døtre, af hvilke dog ingen - idetmindste ikke for længere Tid - kom i Besiddelse af Østeraad.

I Aarene 1654—56 lod Ove Bjelke den nuværende Bygning paa Østeraad opføre, som der fortælles, paa Foranledning af sin anden Frue, Regitse Gedde, der skal have fundet den gamle Bygning altfor

Det Indre af Froens Kirke. Efter Tegning af Architekt v. Hanno (see f. Nr)

uanseelig. Denne, der uden tvivl var af Træ, skal have ligget omtrent 100 Alen i Sydvest for den nuværende paa det Sted, som betegnes ved en i 1665 opreist Pyramide, der skal staa netop paa det Sted, hvor Ove Bjelke er født i den gamle Bygning. Den nye opførtes af Steen omtrent i den i Danmark da brugelige Stil med Taarn, Riddersal, Kirke, hvælvet Gravcapel o. s. v., hvilket alt hertillands var usædvanligt. Eiendommeligt er det til Forsiring hyppigt anvendte udskaarne Egetræ især i Riddersalen og Kapellet og paa Svalgangene omkring det nedre Gaardsrum. Ligeledes sees Ove Bjelkes, hans Fruers og Forfædres Vaabener hyppigt anbragte, saaledes omkring Indkjørselsporten, over Indgangen til Hovedbygningen, over Dørene i Riddersalen, paa Altertavlen og Herskabsstolene i Capellet og paa Ligkisterne i Gravhvælvingen. Da Murene i den Deel af Bygningen, der udgjør Capellet og Riddersalen, saavelsom i Taarnet, ere betydelig tykkere end i dens øvrige Deel, har man gjættet paa, at Ove Bjelke skulde have benyttet en tidligere Bygning, der stod paa Stedet, og indtaget denne i den nye; til at afgjøre, hvorvidt denne Conjektur er rigtig eller sandsynlig, mangle for Dieblikket alle Data. — Efter Ove Bjelkes Død maa Gaarden af Svigersønnene være solgt enten til Oves Broder, Rigsadmiralen m. m. Henrik Bjelke til Ellingaard ꝛc., og ved hans Død 1683 gaaet over til Sønnen Christopher, eller den er umiddelbart solgt til denne; det første synes dog rimeligst. Christopher Bjelke var fød 1654, var med de Danske Hjælpetropper i den Spanske Arvefølgekrig og faldt som Generalmajor i Slaget mod de Franske ved Höchstett i Bayern 13de August 1704. Han var gift med Grevinde Charlotte Louise af Aldenburg, en Datter af Grev Anton I af Aldenburg. Som Oberst ved Drabantgarden solgte han 1686 Østeraad til sin Fætter, Oberst Christian Frederik v. Marschalck. Denne var en Søn af Cantsler, Geheimeraad m. m. Johan Frederik Marschalck til Evje, Sande ꝛc. († 1679) og Margrete Jensdatter Bjelke († 1698) og eiede foruden Østeraad ogsaa Fosen, Tøndel og Sande. Han blev Oberst ved Dragonerne 1685 og var gift met Mette (Hansdatter) Løvenhjelm. Han skal være død i Danmark, og da Boet var fallit, blev Gaarden 1716 udlagt som Pant til Krigshospitalskassen for 8392 Rdlr. ifølge Marschalcks Obligation af 1695. Først 1720 eller 1721 blev Godset ifølge kongelig Resolution solgt ved Auction til Lagmand og Berghauptmand Abraham Dreyer, hvorved Gaarden første Gang kom i en uadelige Besiddelse.*)

*) Trykfeil i forrige Afdelings 3die Spalte: Knut Knuts-

Den tydske architektoniske Kunst i vort Aarhundrede.

(Af F. L.)

IV.

Hovedrepræsentanterne for den nyere Berliner-Architekturskole ere Stüler, Persius, Strack, Soller, Hitzig, Knoblauch, G. og W. Stier.

Stüler er for Tiden Tydsklands meest produktive Architekt; hans Virksomhed udstrækker sig over en stor Deel af de tydske Stater, ja endog til Rusland og Sverige (Nationalmusæet i Stockholm*). Det nye Musæum i Berlin har vistnok ikke i det Ydre noget særdeles Tiltalende; men dets hensigtsmæssige Indredning og høie Skjønhed i det Indre lader sig ikke benægte. Hans Markuskirke og Jakobikirke i Berlin ere neppe Mønstre paa protestantiske Kirker, som de ere saa almindelig udraabte for. Langt heldigere er Sollers (f. 1804 † 1853) Michaelskirke i italiensk-romansk Stiil. Stracks (fød 1806) Petrikirke er ligeledes uheldig i det Ydre; men det Indre er i det Hele taget smukt og harmonisk.

Berlins Vaaningshuse fremvise ved Siden af mangt og meget Fortrinligt, som Hitzig, Strack, Stüler, Knoblauch, Titz og Gustav Stier har frembragt, en saadan Mængde Ynkelighed, som neppe nogen anden større By. Men selv i de bedre Værker er det ikke frit for, at denne ved eensidig Anvendelse af antike Former frembragte Mangel paa Livlighed gjør et i Længden kjedeligt Indtryk.

Megen Sands for en harmonisk Forening af det Architektoniske med Landskabets Natur lægger Berliner-Architekterne for Dagen i de nydelige Villaer rundt Berlin og Potsdam. Renere i Formerne, men i malerisk Gruppering meget lige de italienske Villaer, træde disse smaa Landhuse saa fordringsfrie og yndige frem og saa aldeles harmonerende med den omgivende Natur. Persius († 1845) har især forskjønnet Potsdam Sanssouci, medens Strack og Hitzig i Berlins nærmeste Omegn have viist deres Talent i denne Retning.

En ganske særdeles Fortjeneste har Wilhelm Stier (fød 1799), ved hvis Død i 1856 Berlinerakademiet led et uerstatteligt Tab, indlagt sig af Architekturen, ikke ved Bygninger, skjønt det ikke mangler hans Udkast paa Genialitet, men ved sine interessante og begeistrede Foredrag, som samlede en Mængde Elever om ham, og hvis Indflydelse allerede spores i den større Frihed og Ubundenhed i Valget af Stiil, som Architekterne af den allernyeste Berliner-Skole vise.

En anden Architekt af Berlinerskolen, som her maa nævnes, var Ottmer (fød 1800, † 1842), der er bleven bekjendt ved sit Konigstädter-Theater og Sangakademiet i Berlin, den nye Kasserne, samt flere større og mindre Bygninger i Brunsvig, men fremfor alt ved sit store og pragtfulde i de ædleste Former og Forhold byggede Slot i Brunsvig, som er et af Nutidens skjønneste Bygningsværker.

I Dresden dannede der sig en egen, aldeles eneståaende Retning i Architekturen ved den Virksomhed, som Gottfrid Semper her har udviklet. Semper hylder den næsten til Barokstiil heldende Renaissance, hvorom hans berømte Theater**) og Museum i Dresden vidner.

Saalænge denne Stiilart behandles med den Smag, Fiinhed og Genialitet, som Semper veed at aflokke den, saa kan der ikke negtes den noget vist fantastisk Tiltrækkende, men desto farligere er den for sin Dyrker; ved sit ustiliserede, flygtige Væsen river den ham saa let med sig ind i en Verden af tøilesløs Fantasie, hvor en Søgen efter falsk Effekt maa raade Bod paa Mangel af Stiil og Skjønhed. De nyere Pariser-Vaaningshuses Dragkistearchitektur, saavelsom det Trin, Architekturen i Begyndelsen af det attende Aarhundrede indtog, kan noksom bevise denne Paastands Rigtighed. Saavidt er det vel ikke kommet i Dresden, omendskjønt Sempers Elev Nicolay, ved sine Bygninger i Coburg og Dresden er gaaet et Skridt videre.

I Hannover har der i den senere Tid dannet sig en epokegjørende Skole. — Medens den flaueste Antikiseren her gjorde sig bred og tyk ved Laves, som ved sine flere større Bygninger hyldede en aandløs Optagen af den romersk-antike Stiil, som i Slotsportalet og det ganske i Sandsteen byggede nye Theater, saa arbeidede den geniale Andreä (fød 1805 † 184*), skjønt Elev af Weinbrenner og Moller, for Indførelsen af den italiensk-romanske Stiil, idet han søgte heri at bringe Sandsteen og Mursteen i malerisk Forening med hinanden. Hovedvagten, Pakhuset, men især hans Hovedværk, den nye Raadhuusfløi, vidne om hans geniale skabende Kraft. Endnu mere fremtrædende er denne Forening, af den romanske Stiil med den maleriske Anordning af forskjellig farvede Steenarter i den allerseneste Tid. Den nyere Deel af Hannover er næsten ganske i denne Stiil, og man maa erkjende, at flere af Hannovers Architekter forstaa at behandle den med en saadan Skjønhed og Sands for Inddeling og malerisk Anordning, at de fuldtvel kan maale sig med de nyere Münchener Architekter, med hvem de ellers i den frie Behandling af Formerne harmonere. De mest geniale af disse Architekter ere Hase, Hunäus og Tram.

Hase har især i sine senere Arbeider lagt Smag og Sands for en malerisk Behandling af den romanske Stiil for Dagen. Medens han i sine første Bygninger endnu holdt fast ved Pudsarchitekturen, saa har han i sine senere Værker ved Foreningen af forskjelligfarvede Muursten og Sandsteenarter frembragt et Liv og en malerisk Effekt, som virkelig opfordrer til Efterligning. Saaledes er hans høist originale Museum (paabegyndt 1853, fuldendt 1855) i Hannover et prægtigt Exempel paa denne Bestræbelse og forjener ogsaa i Anordningen af Grundplanen og Façaden al Anerkjendelse. Det meget gjennembrudte Midtparti finder i de blot ved Lisener og Figurer belivede Hjørnepavilloner en bestemt og kraftig Afslutning.

Her er vistnok mange Ting, som ikke kan bifaldes, saaledes denne Tilsløren af den sande Konstruktion ved en udenpaalagt Muur uden Fuger, men man maa dog erkjende at Bygningen idetheletaget er vellykket. Banegaarden i Nordstetten anseer jeg for Hases bedste Arbeide; her har han anvendt mindre Sandsteen end ved Mnseet, og Muurstensarchitekturen er her bragt til en Høide og behandlet med en Livlighed, som erindrer om de gamle middelalderlige Muursteensbygninger i Nordtydskland, og som naar sin høieste Fuldkommenhed i de malerisk behandlede Gavle. Hases Privatbygninger i Hannover vidne alle om hans paa nye Motiver uudtømmelige Talent. I enhver ny Bygning viser sig nye originale Former og en mere uddannet Sands for den maleriske Architektur, som vistnok i hans nyeste Bygninger undertiden bære Præg af Søgen efter Effekt.

Sirlig, ja næsten for sirlig, i Regjeringsbygningen, men med mere Kraft i Militærhospitalet og flere nyere Vaaningshuse behandler Hunäus den romanske Stiil. Ogsaa hos ham er den maleriske Anordning fremtrædende, om end ikke i den Grad som hos Hase.

Tram hylder endnu Pudsarchitekturen, som han ellers forstaar at give Elegance og Fiinhed, hvorom hans Vaaningshuse og Landhuse vidne.

Meget klodset og tunge ere Drostes Bygninger i denne Stiil, saaledes hans storartede Gymnasium og høiere Borgerskole og flere andre offentlige Bygninger.

I Hamborg har siden den store Brand udfoldet sig en rig Virksomhed for den borgerlige Architektur, og Hamborg har en Række af talentfulde Architekter at opvise, som om de end ingen egentlig Indflydelse have paa Udviklingen af den tydske Architektur, dog fortjene her at nævnes.

Blandt dem indtager Alexis de Chateauneuf († 1853) den første Plads. Han var en Elev af den weinbrennerske Skole, og var den Første, der gav Stødet til en bedre Smag i den hamborgske Architektur. Det er især hans Vaaningshuse, som fortjener Anerkjendelse. Saaledes er det Huus, han har bygget for Dr. Abendbroth, et helt igjennem heldigt Arbeide, som staar langt over dens brillante med Pynt overlæssede Naboer. Det samme gjælder ogsaa om Siwekings Villa og flere andre borgerlige Vaaningshuse. Derimod er hans Postbygning en ikke ganske heldig Sammenblanden af to forskjellige Stiilarter.

At Chateauneuf var en talentfuld Architekt, og at hans Navn har en god Klang er vist; men han er hos os bleven altfor meget udskregen for en af Verdens største Architekter. Naar der bliver Tale om Mænd, som Schinkel, Klenze, Gärtner, Ohlmüller, Hübsch, Eisenlohr, Stüler, Strack, Ottmer, Zwirner, Semper, Hase etc., saa vil Chateauneufs Navn neppe blive nævnt.

Blandt Hamborgs øvrige Architekter fortjener at nævnes: Carl Wimmel, som har bygget Sygehuset, Johanneum, den nye Børs og flere andre offentlige Bygninger, Stamman, Thaliatheatrets Bygmester, Bülau og Rosengarten.

Hamborgs største og pragtfuldeste offentlige Bygninger, Nicolaikirken og det endnu ikke paabegyndte Raadhuus, blive udførte efter Tegninger af den talentfulde engelske Architekt Gilbert Scott.

I Wien blomstrer ogsaa i den senere Tid en glimrende Architektur, hvortil jeg ellers har forlidet Kjendskab, til at udtale mig derom. Det er især den storartede Arsenalbygning, som bliver bygget efter Tegninger af Sckardsburg, von der Nüll, Røsner, Førster, samt i dens vigtigste og skjønneste Deel af Danskeren Theophilus Hansen, en Broder af den berømte Professor Chr. Hansen i Kjøbenhavn. Et andet storartet Bygningsværk i Wien er Votivkirken, som udføres under Ledning og efter Tegning af Ferstl.

Af det Foregaaende vil Læseren see, at vort Aarhundrede i Tydskland ikke er saa fattigt paa Værker, der ville gjøre enhver Tid Ære, som man i Almindelighed troer, og som af saamange tydske Forfattere paastaaes. Vistnok mangler den Eenhed, som er nødvendig for en blomstrende Architektur, idet de mest forskjellige Stiilarter ofte dyrkes af de samme Mestere ved Siden af hinanden; men vor Tid er en Overgangstid; af denne forskjellige Elementers Gjæring, af denne Strid om en passende Nutidens Stiil vil fremgaa en ny original Stiil. Dette Haab have vi, og at vi trygt kunne stole derpaa, det lærer Bygningskunstens Historie os.

*) Afbildning i dette Blads No. 1 for 1860.

**) Afbildning i vort No. 5 for 1860.

søn læs Karl Knutsson; samtidigt med Vincents Lunges Drab læs omtrent samtidigt o. s. v. — Med Hensyn til de nye Remeres - efter Justitiarius Bergs Formodning antagne - Svenske Herkomst har Rigsarchivar Lange gjort Forfatteren opmærksom paa, at ved Slægtens Fædrenegaard Tegerstad sandsynligst menes Gaarden Segerstad, som laa, hvor Frederiksstad nu ligger, og hvor Romerne 1472 holdt Arvestifte, hvilken Forretning skulde holdes paa Ættetomten. Nogen betydeligere Gaard Tegerstad skal ikke have existeret i Sverige.

Glommen i Maaneskin.

I Maanelys gaar Glomma den foslokte, blaa
Og sjunger sit sorgfulde Kvæde.
De Smaabølger alle i Kvældstunden gaa
Saa hvide i Aasyn og græde;
Lig Engen med Liljer, naar Sol nedgik,
Staar Sukke og Graad i de sølverne Blik;
I Aftenens Skygger de sørgende gaa,
For den fagreste Rose ved Glomma.

Og Nøkken udi Glomma den pleied hver Kvæld
Paa Harpe for skjøn Ragnhild at lege,
Og Spillet det gjenklang i Ungmøens Sjæl
Og Syttenaars-Drømmene stege;
Med bævende Aande stod Aftenens Vind
Og glimred' i Guldlokken, blussed om Kind,
Mens drømmende hun gjennem Bølgerne blaa
I hans Sjæl saa sit skjælvende Billed.

En Sommerdag som Ragnhild hun stirrede ned
I Vandenes blinkende Følge,
Sig bøjed' fra Elvens den løvgrønne Bred
Som blussende Ros' over Bølge;
Da kom der en Baad og en Skipper deri,
Han plukkede Rosen og drev saa forbi,
Han rev af dens Blade, paa Vandet de drev;
Men Glomma bar Rosen til Graven.

Nu Nøkken udi Glomma saa vemodsfuld staar,
De Bølger saa graadblanke svømme,
Med skjælvende Hænder paa Sølvharpen slaar,
Den fagreste af sine Drømme;
Som dirrende Strenge de Bølger gaa
Og blinke af Taarer, som sittre derpaa:
I Maaneskinnet drømmer han Kjæresten sin,
Skjøn Ragnhild paa Strengene vandrer.

Og Nøkken udi Glomma saa sorrigfuld staar,
Mens Taaren ned paa Strengene rinder,
Han sjunger om Ragnhilds vct guldgule Haar,
Og tusinde Sommerdagsminder,
Om Diet, som frem blandt de Guldlokker saa
Lig Bølgen blandt Maanlys, den dunkle og blaa;
Han sjunger saa vent for den grædende Kveld
Om den fagreste af sine Drømme.

Og Maanen seer i Glomma saa guul og saa fuld,
Og Nøkken saa trøstefuld tænker:
Vist er Du skjøn Ragnhild forklaret og huld,
Som gjen i min Sjæl sig nedsænker!
Og at Du i Himlen blandt Stjernerne smaa
Min gjenreiste Rose til Nøkken nedsaa,
Det sjunge jeg vil for den grædende Kveld,
Medens Dugdraaben blinkende rinder.

Jonas Lie.

Utrykte historiske Bidrag.

Breve til Nic. Wergeland ang. hans Priisskrift: „Mnemosyne" og Universitetets Oprettelse. *)

Fra E. N. Saxild (død som Raadmand i Christiania).

Det er mig en særdeles stor Fornøielse, at jeg herved kan have den Ære at underrette Deres Velædelhed om, at det i Dag i den afholdte General-Forsamling i det

*) De Breve, hvis Trykning her paabegyndes, og som deels paa Grund af det Stof, de behandle, deels formedelst Brevskrivernes Personlighed fortjene at bevares fra Un-

Kongl. Selskab for Norges Vel blev offentliggjort, at Deres Afhandling om et norsk Akademie har vundet den udsatte Præmie, dog saaledes, at 1/5 Deel fratrækkes, og at De altsaa kun erholder 800 Rdlr., saasom Censorerne synes, at det 3die Spørgsmaal*) ikke er saa fuldstændigen afhandlet, som man ønskede. — Naar og hvorledes Pengene skal hæves blev ikke omtalt. — I Anledning heraf har jeg den Ære at gratulere; og da det upaatvivleligen interesserer Deres Velædelhed, at vide, hvad der iøvrigt blev bekjendtgjort i denne Henseende, troer jeg, at jeg bør fremdeles underrette Dem om følgende. —

De øvrige 400 Rdlr. blev uddeelt saaledes: at Pastor Schilderup**) og Biskop Bonsak Krog hver erholder 200 Rdlr. — Ni havde konkurreret til Præmien, og Afhandlingerne var af meget ulig Værdi. I General-Forsamlingen blev af Selskabets Vice-Præses proponeret, at man burde indgive en Ansøgning til Kongen om at faae et Akademie her i Norge; dette Forslag fandt Selskabets næsten eenstemmige Bifald, da der var kun meget faa, der var af modsat Mening. — En Mand her i Byen (Toldprocureur Omsen) opponerede med Iver imod dette Forslag, og troede, at der ikke i saa dyre Tider, som nærværende, burde tænkes paa en saadan Indretning, der udfordrer en saa betydelig Sum Penge; Biskop Bech, som vel tilstod, at der var nogen Grund for hans Mening, bemærkede, at naar man blot vil, kan det ligesaa godt skee nu som i bedre Tider. —

Ligesaa blev bestemt, at Direktionen skal foretage det videre med denne Ansøgning. — Ifald jeg ikke erindrer feil, er dette jo overeensstemmende med Deres Mening, og altsaa har Deres Mening i denne Henseende ogsaa vundet Selskabets Bifald. —

Ligesom det er mig en Fornøielse, at kunne være Deres Velædelhed til Tjeneste ved denne Leilighed, vil det ogsaa fremdeles være mig kjært at kunne tjene Dem, dersom De enten i Anledning af denne Afhandling, eller i nogen anden Anledning skulde have noget indleveret til Selskabet. —

Jeg forsikrer Dem om, at det fornøier mig, at jeg har havt den Ære og videre Korrespondence (thi kun eengang har jeg havt den Ære, at tale med Dem) at have gjort Deres Bekjendtskab, og anbefaler mig til Deres venskabelige Erindring.

Christiania, den 7de Februar 1811.

Fra Overlærer (senere Professor) L. Stoud Platou.

Christiania, Thorsdag Aften, den 7de Marts 1811.

I dette Dieblik modtog jeg med Posten Deres venskabelige Udfordring til et Forbund mellem os, og da De saa godmodigen har først henkastet Venskabs-Hansken til mig, saa iler jeg hermed at sende Dem min tilbage. Pagten være altsaa hermed sluttet! Fra nu af vil jeg ansee Dem som min længe bekjendte Ven, og saaledes tale og skrive Dem til Alt, hvad der først rinder mig i Sinde, og ligesaa hurtigen som Pennen kan udføre det. Komplimenter vil jeg altsaa ikke komme frem med, og dermed fylde Papiret; kun dette maa jeg tilføie, hvilket virkelig ikke er nogen Kompliment, at om jeg end slet ikke havde kjendt Dem forhen hverken af Rygte eller Navn, hverken som Embedsmand eller literær Mand, hvilket alt dog er just ganske det modsatte, da havde Deres fortrinlig-udmærkede Afhandling om Norges Universitetet noksom kunde vakt det levende Onske hos mig, at gjøre Deres nøiere Bekjendtskab og derved tillige erholde Deres Venskab. Nu, da De selv frivilligen rækker mig Broderhaand, saa var jeg hverken Mand eller Ven for nogen, ei heller en ærlig Medarbeider i Herrens destoværre alt for ofte sterile Viingaard, hvis jeg ikke modtog med Glæde Deres Haandslag, og gjengav Dem ærligen mit. Det skee hermed!

De klager med Rette over, at De hidtil ei har hørt det ringeste til Deres Afhandling. Alting gaaer lidt søvnigt og dorsk. Norden er mørkladen, Luften noget tyk og Lyset sparsomt i de mange Vintermaaneder; vi sove lidt for meget, især hvad angaaer alle Forretninger. Adskillige Aarsager har voldet, at den generelle Dom over Universitets-Afhandlingerne først under 2den Marts kom for Lyset i Budstikken, og jeg haaber De allerede deraf har seet Hovedsagen. Hvad angaaer Deres velfortjente Honorarium, da blev det bestemt i Direktions-Mødet den 2den Marts, at alle de Forfattere, der havde vundet Præmier, skulde tilskrives af Direktionen, og da jeg af Hverdags-Erfaring ret tydelig kan indsee, at De kan bruge de 800 Rdlr., saa skal jeg tillige mage det saa, at De med Brevet kan modtage samme den 24de eller 25de Marts; thi Brevet bliver først underskrevet i Mødet den 16te Marts, og er, oprigtig tilstaaet, ei heller endnu opsat, uagtet jeg allerede har expederet omtrent 20 Breve siden i Mandags; men jeg er alene om det Hele, og kan neppe for nogen Betaling erholde en taalelig Afskriver, der kan læse og skrive reent, end sige engang hjælpe mig med at gjøre Extrakter af de indkomne Breve og Papirer. Skriveriet ved Selskabet tiltager overordentlig, og hvis Selskabets gode Virkninger kunde beregnes derefter, da maatte de blive mangfoldige. Hvad der imidlertid ikke skeer i vor Tid, det kan maaskee gavne vore Børnebørn, og derfor lad os i det mindste handle saa, at Morgen-Aftenrøden, naar den kommer ꝛc. —

Efter Bestemmelsen skal De have Deres Afhandling tilbagesendt tilligemed de Recensioner, der have detailleret adskilligt om samme, hvilket dog i Grunden er blot Smaating, som De ved flygtig Gjennemlæsning vil kunne rette, og det er mig saa meget desto kjærere, at De selv ønsker denne Gjennemlæsning. Er der Steder, hvori de troer, at De ikke kan antage Censorernes Mening, da bliver samme vedføiet Texten som en Note af Kommitteen. Jeg var ogsaa med i samme, men blandt alskens andre Kontoirforretninger fik jeg og den, i en Tid af 3 Dage at skrive Recensionen over Deres Afhandling, hvorfor jeg i Grunden maatte blot blade i den, og derpaa underskrive mine Forgjængeres Dom, af hvilke den ene Mand havde havt den i 3 Uger. Dog havde jeg ved Modtagelsen læst adskilligt i Afhandlingen, forinden Kommitteen blev nedsat, og glædte mig derfor over, at mine Medkollegers Dom stemmede overeens med min forudfattede Mening.

See, nu har jeg skrevet et langt Brev af Mangel paa Tid til at skrive et kort, i hvilket Sagn der virkelig er megen Sandhed. Mine gamle Kjenninger, Stiftamtmand Cederfeldt, Preuß og den gode Amberg beder jeg Dem venskabeligst hilse, og den sidste med det Tillæg, at jeg nu er i Besiddelse af 2 Sønner, af hvilke den sidste er 17 Dage gammel. Hermed Gud befalet!

(P. S.) Deres Afhandling haaber jeg at faae Dem tilsendt med Posten, da jeg holder mig godt med vor Postmester, der er en meget brav Mand, men stundom dog Postmester. Saasnart den kommer fra Dem, skal Trykningen strax begynde. Vale.

Fra Direktionen fra Selskabet for Norges Vel.

Indsluttet har Direktionen den Fornøielse at tilstille Deres Vhed. de 800 Rdlr., som Kommitteen til at bedømme Priis-Afhandlingerne om det Norske Universitetet har tilkjendt Deres fortrinlig udmærkede Afhandling over denne Gjenstand. Da Selskabet særdeles ønsker at vække en almeen Interesse for denne Sag, troer Direktionen, at dette ikke hensigtsmæssigere vil kunne opnaaes, end derved, at alle de kronede Priisskrifter i denne Anledning snarest muligt ved Trykken blive bekjendtgjorte, og fortrinligen Deres Vheds. Afhandling, der er den første af dem alle. Direktionen bruger derfor Frihed herved tjenstligst at forespørge sig, om De haver noget imod, at Deres Afhandling indrykkes i Selskabets historisk-philosophiske Samlinger, da der skal blive begyndt paa sammes Trykning, saasnart vi have modtaget denne Tilstaaelse.

Imidlertid ønsker maaskee Deres Vhed. selv at kunne endnu engang gjennemlæse Deres Verk, forinden det overgives Pressen, samt tillige at lære at kjende de Bemærkninger, hvilke den nedsatte Kommittee haver gjort ved samme, og af denne Aarsag skal begge Dele blive Dem tilsendt enten med Posten eller anden sikker Leilighed. Angaaende Kommitteens Bemærkninger, da er Direktionens Formening denne, at de betydeligste af samme enten indføies i selve Texten af Dem selv som Forfatter, eller hvor De ikke troer at kunne gaae over til Kommitteens Mening, der bliver samme vedføiet Texten som en Anmærkning af Censorerne.

Saasnart muligt ønskede vi at kunne overgive dette Verk til Trykken, og have derfor den Ære nærmere at forvente os Deres Bestemmelse tilstillet, i det vi tillige herved bevidne Dem Selskabets Agtelse og Erkjendtlighed for Deres udmærkede Flid og Talenter.

Christiania, i Direktionen af det Kongl. Selskab for Norges Vel, den 16de Marts 1811.

Friedrich Pz. Hessen.
Rasmusen. Rosted. Platou.
Bull. Peder Anker. Mathiesen.
Mariboe.

Fra L. Stoud Platou.

Indsluttet, min Ven! har jeg den Fornøielse at sende Dem den belovede Direktions Skrivelse tilligemed de 800 Banco Sedler eller 16 ß, hvad de nu omtrent kunne være efter den forbedrede Kours. Tillige følger, ifald min Ven, Hr. Postmesteren, ikke skulde sætte sig derimod, Deres Verk om Universitetet. Foran ved Titelbladet ligger Kommitteens specielle og rigtig nok private Bedømmelser, der egentlig skulde være rettede, forbedrede og amalgamerede til et Heelt, men for at spare Tid fik jeg Tilladelse til at sende Dem, som de ere, i deres raae Tilstand, de Kraftsuppen allerede heraf er bekjendtgjort i Budstikken. Paa Deres Vegne gik jeg i Borgen, at De ikke vilde misbruge eller mistyde et eller andet enkelt Udtryk i disse Bemærkninger, der blot bleve opskrevne for at veilede Kommitteens mundtlige Diskussioner. Hvad De finder i dem, som De troer at burde lægge Mærke til, vil De selv være uleiliget med at benytte i Afhandlingens Text, hvorved da Anmærkningen falder bort. Skulde De træffe paa en Nota, som ikke stemmer med Deres Overbevisning, da vær saa god at tegne et Mærke ved samme. Ubetydelighederne forbigaaes aldeles. Stedet om Pr. Christian maa vel desværre udstryges? Ogsaa for min Ven Treschow beder jeg om Skaansel, han har tidt og ofte fortrudt, at han derved viste sig som Mester i Dialektiken. Saasnart De er færdig med Gjennemlæsningen f. Ex. af 1ste Deel, da ønskede jeg mig den tilsendt, da der ufortøvet skal begyndes paa Trykningen. Endelig har jeg faaet alle vore Bogtrykkerier i Gang for Selskabet, saa der maa da vel noget komme for Lyset i dette Aar.

Hvad De skrev om det Læste i Collegial-Tidenden, som De troede kunde standse Universitets-Sagen, forstod jeg ikke ret, fordi jeg ei havde Bladet ved Haanden; meld mig ved Leilighed noget om samme. Rygterne begynde nu at vorde fredligere. Hilsen og Venskab fra Deres

Christiania, den 18te Marts 1811. S. P.

Moritz Arndt.

(Fædrel. Nr. 33)

Ernst Moritz Arndt var født paa Øen Rügen den 26de December 1769. Hans Fader havde været Greven af Putbus's Livegen, men var bleven frigiven, anvendt paa flere Reiser og til Udførelsen af mange Forretninger. Han var en høi alvorlig Mand, med liden Dannelse, men meget begavet; han opdrog sine Børn strengt, og stræbte navnlig at hærde dem baade mod Veir og Vind og mod Livets Savn og Fristelser. Moritz Arndt blev, efterat have tilbragt en lykkelig Barndom paa Landet, sendt til Gymnasiet i Stralsund, men løb engang bort fra det, uden al anden Foranledning, end at han frygtede for at blive forvænt og blødagtig i det stralsundske Selskabsliv. Siden studerede han paa Universiteterne i Greifswalde og Jena. Hans Aand var ikke philosophisk, og han blev derfor ikke reven med af den philosophiske Begeistring, som dengang herskede almægtig paa det sidstnævnte Sted. Theologien, som han havde begyndt paa, smagte ham heller ikke; efterat have samlet en Deel forskjelligartede Kundskaber, som han gjemte i en ualmindelig trofast Hukommelse, gik han paa Vandring, for at lære Verden og Menneskene at kjende. Han betragtede Sverige, til hvilket Forpommern da hørte, som sit Fædreland, og var ikke det mindste berørt af den tydske Begeistring, som har gjort ham berømt paa hans gamle Dage. Det stærkeste Indtryk, han fik i sin Ungdom, var af Livegenskabet i hans Hjem; oprørt over dette, skrev han dets Historie, hvorfor han af de pommerske Junkere blev anklaget for Gustav den 3die, men da Kongen havde læst Arndts Forsvar, fandt han, at denne havde Ret. Han hilsede med Jubel den franske Revolution, og beundrede Bonaparte lige til Freden i Luneville (1801), da hans tydske Fædrelandskjærlighed først begyndte at vaagne, og udprægede sig i hans Skrift „Geist der Zeit." Under Tydsklands Fornedrelse under Napoleons Aag maatte han forlade det, og begav sig til Sverige og Rusland, hvorfra han kom tilbage med sin Velynder Stein, da Befrielseskrigen begyndte. Efter dennes Ende blev han ansat som Professor i Bonn. Neppe havde han bosat sig, før 4de Bind af hans „Geist der Zeit" udkom, og mishagede Magthaverne i den Grad, at Kong Frederik Wilhelm den 3die gav ham en Advarsel og en Irettesættelse. 1819 blev Kotzebue myrdet, og det gav, som bekjendt, Signalet til Demagogjagten i Tydskland. Arndt blev mistænkt, og i November 1820 bleve hans Papirer forseglede, og han selv suspenderet. Kriminalundersøgelsen mod ham for Deeltagelse i „demagogische Umtriebe" begyndte i Foraaret 1821, men efterat have varet halvandet Aar, endte den dog med, at han blev frikjendt; sit Embede fik han imidlertid ikke igjen. Han vedblev at bo paa et Landsted, han havde bygget sig udenfor Bonn og udgav i Løbet af de 20 Aar, hans Affættelse varede, en Række Skrifter mest af historisk Indhold, deriblandt „Schwedische Geschichten unter Gustaf III und Gustaf IV Adolph." 1840 indsatte Friedrich Wilhelm den 4de ham igjen i hans Embede, Studenterne hilsede ham med Jubel og næste Aar valgte Universitetet ham til Rektor. Mellem 1840 og 48 udgav han bl. A. „Gedichte," „Erinnerungen aus dem äusseren Leben," „Versuch in vergleichender Völkergeschichte" o. fl., 1848 blev han af den 15de rhinpreussiske Valgkreds valgt til Repræsentant i Frankfurter-Forsamlingen, hvor man naturligviis gjorde megen Ære af „den deutschesten der Deutschen." Han holdt fast paa det konstitutionelle Arvekeiserdømme og gik til Berlin med Deputationen, der overbragte den tydske Krone. 15de Mai 1849 betraadte han sidste Gang Tribunen for at tale om Tydsklands Eenhed; da Partiet Gagern traadte ud af Forsamlingen, fulgte han med. I 1850 skrev han et „Mahnruf" for den schleswigholsteinske Sag, og 1858 udgav

dergang, ere af en af Provsten Wergelands Efterladte velvilligen blevne os sendte til Afbenyttelse tilligemed endeel andre Breve for den følgende Tid, hvilke kaste adskilligt Lys paa de literære og politiske Tilstande umiddelbart efter vor Selvstændiggjørelse.

*) „Hvorledes bør det norske Universitets Indretning være?" Red. Anm.

**) D. e. P. Schinnerup, dengang Hjælpepræst i Eidsvold. Hans Besvarelse findes i de af Selskabet for Norges Vel udgivne Hist.-philos. Samlinger 2den Deels 1ste B., Biskop Krogh's sammesteds, 2 D.'s 2 B. N. Wergelands Priisskrift optager hele 1ste B. af hine Samlinger, men haves ogsaa med særskilt Titel „Mnemosyne" I—IV D. Chra. 1811.

han sit sidste Værk „Meine Wanderungen und Wandelungen mit dem Reichsfreiherrn von Stein.“ Den 29de Januar d. A. døde han, og den 1ste Februar blev han jordet under en Eg, han for 25 Aar siden selv havde plantet, og hvor hans yngste Søn, der fandt sin Død i Rhinen, hviler. Hans anden Kone, en Søster til Schleiermacher, overlever ham efter 43 Aars Ægteskab; med hende har han 4 Sønner og 1 Datter, og af sit første Ægteskab en Søn, der er Forstembedsmand.

Literatur.

Paa Tønsbergs Forlag er udkommet: **Norges Hof- og Stats-Kalender for 1860**, udgivet af D. Vogt, Fuldmægtig, og C. Ruge, Kand. jur. i Statssekretæriatet. (287 S. 8.) De væsentligste Feil, som fandtes i den hos samme Forlægger ifjor udkomne Kalender, ere rettede i denne nye Udgave, der forøvrigt er forøget med en Fortegnelse over Telegraphstationernes Bestyrere, Funktionærer ved Kanal-, Vei- og Jernbanevæsenet og over Statsagronomer og Udskiftningsmænd. Udstyret er smukt, Prisen 84 ß. Af den Cappelen'ske Statskalender, Konkurrenten med den nærværende, skal iaar ingen Udgave udkomme.

— Paa samme Forlag er udkommet Alphabetisk Register til A. Erlandsens **Efterretninger om Throndhjems og Tromsø Stifters Gestlighed** (tilligemed nogle Rettelser, 46 S. 8.) Først ved dette Supplement er Erlandsens fortjenstfulde Værk bleven fuldkommen brugbart for den, der befatter sig med vor Personalhistorie. — Idet vi udtale vor Glæde herover, kunne vi ikke undlade at ønske, at der, ligesom her allerede for Landets nordligste Bispedømmer, maatte fremkomme lignende Værker for de andre. Og dette Ønske maa være saameget større, som saadanne Arbeider alt haves næsten færdige i Manuskript og kun vente paa en reviderende Haand og en Forlægger. Svendsen har liggende Christiania Stifts Præstehistorie, A. Faye arbeider paa Christianssands (hvorfra Kand. Brüneck døde bort) og Præsten J. F. Lampe paa Bergens Stifts, hvorpaa Hatting allerede i forrige Aarhundrede gjorde en god Begyndelse. Begge disse Værker ville snart være færdige til Trykken. Men for at disse Mænds Arbeider skal komme for Lyset, kræves ogsaa Understøttelse fra det læsende Publikums og navnlig fra Præsternes Side. Dog de Erfaringer, man i dette Stykke har, navnlig fra vor Tids Præstestand, tør ikke opmuntre til dette Slags Værker, og det vilde derfor vistnok være i Videnskabens Interesse, om man her som i Danmark kunde faae oprettet et kirkehistoriskt Samfund, der betryggede Trykningen af Arbeider, som for den praktiske Gestlige ikke falde ind under Dagens løbende Krav, men dog have sin Vigtighed for den videnskabelige Theolog, der vil kjende sit Fags Historie, og for enhver anden, hvem Fædrelandets Historie er kjær.

— Hos Joh Dahl er udkommet et nyt **Flyveblad** ang. Statholderpostens Ophævelse (Nr. 3.) Det er tildeels foranlediget ved og imødegaar et i Stockholm i samme Sag udkommet „Flygblad från östra sidan fjällen.“ Navnlig afviser Forf. med Styrke den i Sverige gjorte Paastand, at Statholdersagen skulde blive at behandle i kombineret norsk-svensk Statsraad.

Blandinger.

Kjøbenhavns Dagblad indeholdt nylig et Brev fra „en ung norsk Dame“, der besværede sig over en Brutalitet af det kjøbenhavnske Politi, som var ukjendt i vor rigtignok mere kultiverede Bye Christiania. Efterat det nu er oplyst, at ingen norsk Dame var bleven arresteret af Politiet, erklærer den historiske Romanforfatter, Prof. Tyge Becker, at han er den „norske Dame“ og Forf. af hiint høist uhistoriske Brev i Dagbladet.

— **Berlingerne**. I 1858 udkom der i Berlin en Bog med Titel „Historische Beweisführung, daß die Berlinge ein altadliches Geschlecht nordischer Abkunft sind.“ Bogen er trykt som Manuskript og er dediceret til „Sr. Hochwohlgeboren dem Herrn Carl Berling, Kammerherr“ o. s. v. Den søger at give sig et videnskabeligt Præg, men har kun opnaaet at blive kjedelig. Ordet „Berling“ skal betyde „fri Mand,“ hvilket i gamle Dage var lig Adelig, men Forfatteren tilføier dog, at hos Italienerne betyder berlingare „beim Schmausen und Zechen vom Weine erhitzt sein und schwatzen“, berlingatore eller berlinghieri betyder „Schwätzer“, Schlemmer“; netop dette benytter han imidlertid som et Beviis for, at Berlingerne ere adelige, thi de indvandrede Gother, der vare „Berlingere“ ɔ: frie Mænd, vare temmelig tilbøielige til Drik, hvorfor Italienerne gjorde Berling til et Øgenavn. Kun en Tydsker kunde udfinde Sligt. — Iøvrigt findes der „Berlingere i alle Lande; i Italien hedde de Berlinghieri, og en af dem blev endogsaa Kardinal; i Tydskland Berlichingen, blandt hvilke Götz von Berlichingen er mest bekjendt; i England Burleigh, blandt hvilke mærkes Dronning Elisabeths Kantsler, William Cecil Baron af Burleigh; i Polen Berlinsky; i Sverig von Berling, en af de Sidste har opdaget de berlingske Øer ved Portugal. Berling afledes af „ling,“ der antyder Afkom, og „ber,“ der er Stamordet til „baro,“ som paa Latin betyder en dum Karl, men i de germaniske Mundarter er ber, bar, baron blandt Andet Ægtemand, bekjendt brav, tapper og kjæk. Flere af Berlingerne have dog, - det lyder bedre paa Tydsk - „haben sich als Beförderer der edelsten aller menschlichen Künste, der Buchdruckerkunst, welche die von der Erde entwichene Wahrheit wieder in den Schooß der Menschheit zurückführte, hinlänglich seit einem Jahrhunderte bekannt und verdient gemacht, und aus deren Mitte steht (rectius stand) sogar ein Glied den Stufen des Dänischen Königsthrons sehr nah.“ Bogen slutter med følgende afgjørende Sætning: „Wie sollte daher noch ein Zweifel darüber obwalten, daß die Berlinge wirklich adlich sind?“ (Dgbl.)

— Lord Macaulay har efterladt sig en Formue af 80,000 £. De fire første Bind af hans Englands Historie skal have indbragt ham 50,000 £.

— Times offentliggjør et Brev fra Lord Brougham fra Aaret 1823, hvori han giver den da 22aarige Macaulay Raad og Regler for sin Uddannelse som Taler og offentlig Mand. Deri fremhæver denne berømte Statsmand og Taler med egen Erfarings hele Vægt og med yderste Styrke Vigtigheden af at studere Klassikerne og navnligen de græske Talere, som man kan see han ved adskillige Leiligheder med største Held har ført sig til Nytte. I denne Tid, da der gives Folk, som i Aviserne opsamle og trykke alskens Smædeord mod Klassikerne (først gjaldt det de romerske, men da den latinske Stiil allerede er afskaffet, er nu Raden kommen til de græske), kan det maaskee ikke være af Veien at henlede Opmærksomheden paa dette Brev, der hvad enten man tager Hensyn til dets Forfatter eller dets Modtager, som lod sig det være en Norm i sin Uddannelse, siger mere, end disse som oftest ubekjendte Stemmer, der sammenskrabes med saa stor Forkjærlighed for at tjene som Anthologi i antiklassiske Anskuelser.

— Den engelske poeta laureatus Tennyson har for det af Thackeray udgivne „Cornhill Magazine“ skrevet et Digt, som har indbragt ham 1 Ginee for Linien. Eugen Sue, der i sin Tid honoreredes bedst af alle franske Forfattere, fik for sine Romaner kun een Frank for Linien. — P. C Asbjørnsen fik for sit første „Juletræ“ omtr. 36 ß. Linien — vistnok det største Honorar, som nogen Forf. i Norden har opnaaet.

— Hougsunds Avis beretter, at paa Eger, hvor man er temmelig ivrig i at forfølge Ulvene, ere et Par Sviin, som vare løbne bort fra en Gaard, af DHrr. Jægere bleven tagne for Ulve, og har da det ene Sviin faaet en Kugle i Skindet men „skal nu igjen befinde sig vel.“ (!!)

— Antallet af Skibbrud i 1859 anslaaes til 2320, blandt de Skibe, der ere gaaede til Grunde, vare 126 Dampskibe. Flere hundrede Skibe strandede paa den engelske og franske Kyst i en eneste Storm forrige Høst. Af Skibbrudene rammede 1301 det engelske Flag.

— **Tyrkisk Galanteri.** I Tyrkiet er der nylig udgaaet et keiserligt Dekret til Damerne, der i den sidste Tid har gjort temmelig stærke Forsøg paa at frigjøre sig fra den tidligere Tvang. I dette Dekret, der heelt igjennem aander den sorteste Skinsyge, forekommer følgende: „Alle Folkeslags Love have i Særdeleshed været strenge i Alt, hvad angaaer Sæderne og Moralen, og hos os anseer man Brugen af Slør for Kvinderne ikke alene som en Pligt, men endog som en Troesartikel. Men i den senere Tid har de tyrkiske Kvinder begyndt med at bruge saa tynde Slør, at man fuldt vel kan see Ansigtet igjennem det, og dertil saa overdrevet vide Klædninger (Krinoliner), at man knapt kan komme forbi dem paa Gaderne. Dertil lader de sig gjerne see i Herreselskaber og snakker endog med i Ting, som de slet ikke forstaar sig paa eller som de idetmindste ikke burde forstaa. Vi befaler derfor, at enhver Kvinde, som viser sig ude paa Gaden, skal bære et tykt Slør for Ansigtet og ikke bruge noget andet Snit paa sine Klæder end hvad der hidtil har været Skik og Brug. Ei hellere maa de maje sig ud med Broderier og andre saadanne Narrestreger. De skulle ligeledes bruge Halvstøvler af Marokin, som her har været Sæd og Skik, og ikke som nu skeer. Naar de gjør Indkjøb, maa de ei gaa ind i Boderne, men standse udenfor og ikke opholde sig længere end nødvendigt er for deres Handel. Spadsere maa de kun paa de Steder, hvor de ei kan træffe Herrer. Ethvert Brud herpaa vil paa det Strengeste blive straffet. Ingen Familie maa holde Kjøretøi, hvis denne af Overdaadighed fremkaldte Udgift overstiger dens Evne, og til Betjente og Kuske maa de blot tage gamle Karle (!).

— **Damerne i Wien** har ophørt med at bruge Hansker i Selskaber og i Theatret; de holde dem blot i Haanden. Aarsagen hertil er, at et nyt Slags meget smagfulde Ringe er blevne moderne, hvilke fæstes til Armbaandet med fine Guldkjæder.

— **Waterloo-Officierer.** Af disse gamle Veteraner leve endnu 192, nemlig: 1 Faltmarskalk, 12 Generaler, 33 Generallieutnanter, 39 Generalmajorer, 46 Oberster, 39 Oberstlieutnanter og 22 Majorer. Døden synes saaledes i det Længste at ville spare disse gamle Krigere.

— **Abdallah d'Asbonne**, den sidste Mameluk i Napoleon den Førstes gamle Garde, er nylig død i Invalidehotellet i Paris. Han havde deeltaget i samtlige den store Keisers Slag.

Norge.

Christiania. Under 11te Fbr. er Fuldmægtig i Finants- og Told-Departementet Baron C. B. C. Wedel-Jarlsberg udnævnt til Bureauchef og Cand. juris P. J. Rogge til Fuldmægtig, begge i Finants- og Told-Departementet; Undertoldbetjent i Christiania Tolddistrikt J. Z. Gasmann til Overtoldbetjent i Drammens Tolddistrikt; Distriktslæge i østre Søndmøre Distrikt H. Johannesen til Distriktslæge i indre Romsdals Distrikt, Kand. med. C. Chr. E. Eggers til Distriktslæge i Skjerstads Distrikt; forhenværende Præst i Nordamerika, Kand. theol. Joh. Storm Munch til Stiftskapellan i Christiania Stift samt Andenlærer ved Asker Skolelærerseminarium Halvor Hansen til Sognepræst i Hvideseid.

— Storthinget bevilgede 7de Febr. 250,000 Spd. til Udvidelse af Hypothekbankens Grundfond. Blandt de samtidig foretagne Bevillinger til Medicinalvæsenet kan nævnes 3,760 Spd. til Bestridelse af Udgifterne ved Oprettelsen og Driften af en Gjordemoderskole og dermed forenet Fødselsstiftelse i Bergen eller Throndhjem.

— Storthinget har bevilget 280 Spd. i Løn for de høiest, og 240 Spd. for de lavest aflagte Kopister. Derved spares fra 10—20 Spd. for hver Kopist i den af forrige Storthing bestemte Lønning.

— Odelsthinget paabegyndte 15de Febr. Behandlingen af Kirkekommitteens Indstilling til Lov om Almueskolevæsenet paa Landet.

— Justitsdepartementet skal ifølge Mgbl. være betænkt paa at nedsætte en Kommission til Udarbeidelsen af en ny Jurylov.

— Kreditbanken har i f. A. havt en Gevinst af 40,831 Spd. 98 ß. Som Dividende til Artieeierne er foreslaaet $7^{3}/_{19}$ pCt. af det indbetalte Aktiebeløb.

— Byskatten i Christiania for 1860 er ansat til 106,000 Spd., Fattigskatten til 65,000 Spd.

— Det norske Selskab har besluttet, at søge tilveiebragt en Granitsokkel til Oehlenschägers allerede færdige Billedstøtte og i den Anledning henvendt sig til den danske Kommittee for dette Monument.

— Paa Theatret i Mailand har ifølge Bergenseren, en ung Nordmand, Severin Skougaard fra Farsund, debutteret som Sanger, og trods de deelte Meninger i Begyndelsen, endte hans Debut med stormende Applaus.

— 28de Jan. dømte Høiesteret Lensmand og Postaabner i Vikør Gjermund Nilsen Skaar til $6^{1}/_{4}$ Aars Strafarbeide, for grovt Tyveri (idet han havde aabnet og taget Penge ud af et Bankobrev) samt for Kassemangel. Skaar var Storthingsrepræsentant for søndre Bergenhuus Amt i 1851, Suppleant i 1856 og havde 5 Gange været Valgmand og 12 Gange Ordfører i Formandskabet.

— Under 11te Febr. har H. M. Kongen resolveret, at Dødsdommen over Arne Kulterstad skal fuldbyrdes uden naadigst Formildelse.

— En Soldat fra Ringerike overfaldt i Markedet en Politikonstabel for at komme paa Tugthuset, og siden slippe ud af Landsoldattjenesten og faa følge sin Lyst til at blive Sømand. Han har tidligere i samme Hensigt begaaet Overfald, uden at det derved lykkedes ham at opnaae mere end 25 Dages Vand og Brød.

— Den 11te Febr. afgik Bergmester i det nordenfjeldske Distrikt M. W. Sinding ved Døden.

— Vaarsildfiskeriet har ifølge Efterretninger fra forskjellige Kanter slaaet meget godt til.

Sarpsborg. Af Tune Kirke vil foretages en Restauration, hvortil Oplysningsvæsenets Fond har bevilget et Laan af 6,000 Spd. Kirken er, ligesom Akers Kirke, der nu er under Restauration, af huggen Steen, med senere tilføiede Kors, og nævnes allerede 1080 som Fylkeskirke for Vingulmark.

Embeder. Det nyoprettede Katechetembede i Flekkefjord (300 Spd. fast Løn, m. v.) — Assistentlægeposten ved Gaustad (300 Spd., Huus og Kost.) — Toldkasserer-Embedet i Kragerø (1250 Spd.) Bergmester-Embedet i det nordenfjeldske Bergdistrikt (558 Spd.)

Udenlandske Efterretninger.

Sverige. En af den svenske Journalistiks Notabiliteter, Hr. Johansson, er afgaaet ved Døden. Han var bekjendt under Navnet „den politiske Hvalfisk,“ og hans Fag var at opponere mod Norge.

— Professor F. Carlson i Upsala, den dygtige Talsmand for Norges Rettigheder paa den svenske Rigsdag, er udnævnt til Ridder af Dannebrog.

Danmark. Kongen har overdraget Konferentsraad Madvig at danne et nyt Ministerium istedetfor det ved Rotwitts Død opløste, som kun bestod i 2 Maaneder. Men efter et Døgns Forløb har Madvig maattet opgive den Ting, uagtet han havde Anledning til at henvende sig til Mænd af de forskjelligste Partier. Siden har Geheimeraad Bang været kaldt til Kongen, men uden Resultat, og endelig er der sendt en Telegraphdepesche til Biskop Monrad, som opholder sig i Paris, hvori forespørges, om han vil overtage Dannelsen af et nyt Ministerium med uindskrænket Fuldmagt.

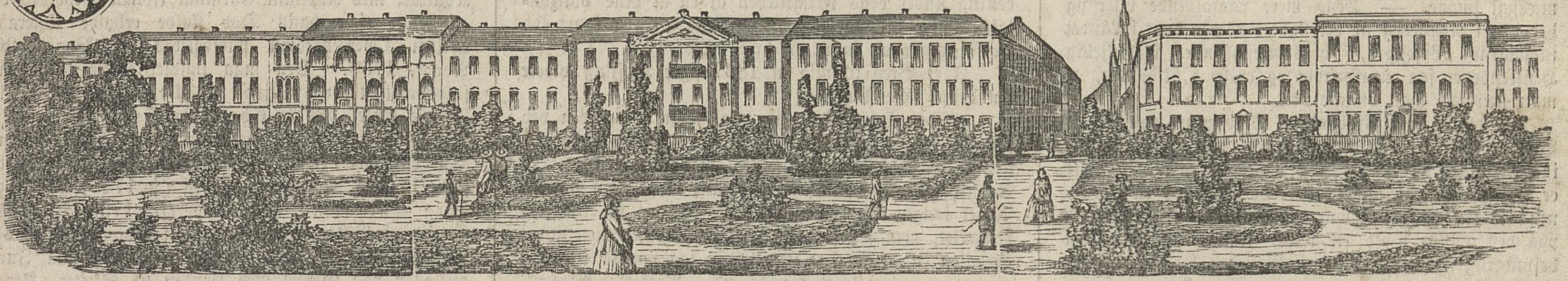
England. Ifølge Telegram erkjender John Russell, at Frankrig har tilkjendegivet Sardinien, at Frankrigs Grændser, i Tilfælde af Piemonts Forstørrelse blive usikre, naar det ikke erholder Savoyen og Nizza.

Frankrig. Lacordaire er 2den Febr. udnævnt til Medlem af det franske Akademi.

Forsaavidt muligens nogen Abonnent, der har erlagt Kontingenten, endnu ikke skulde have faaet sig tilsendt Nyhedsbladets Nytaarsgave for 1860, bedes dette strax opgivet. Naar Bogen ellers er udebleven, er Grunden i Regelen den, at Betaling ikke er indløben fra vedkommende Postkontor eller Kommissionær.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 9. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 26de Februar 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Skizzer fra Sætersdalen.

II.

I Sætersdalen ere Bortførelser ikke ualmindelige. Denne Skik er gammel, og synes at være fremgaaet af denne Tilbøielighed til at stifte Partier, ikke imellem sine Børn, men mellem sine Gaarde, der er almindelig blandt de sætersdalske Storbønder som blandt Bønderne i det Hele i vort Land. Man veed jo, at der i Henseende til Familieforbindelsen gaar en saa stivnakket aristokratisk Tendents igjennem den norske Bondestand, at den for den Sags Skyld gjerne kan maale sig med hvilkensomhelst Adel. I Sætersdaleu som ellers er Bonden i denne Henseende Aristokrat, og ofte hører man derfor ogsaa her tale om ulykkelige Partier, men endnu oftere om at Forældrenes Villie er bleven trodset og at Sagen er afgjort efter Hjertets og ikke efter Forstandens Indskydelse. Man har her ofte nok Exempel paa, at en Huusmandssøn har giftet sig med en Gaardmandsdatter; thi mod de Ældres Fornuft og Beregning sætte de Unge en kraftig Handling. Her indtræde Bortføreserne med alle sine romantiske Episoder. Gamle Lafontaine vilde glæde sig i sin Grav, hvis han anede at hans Theorier midt i vor Damptilværelses skarpe Prosa og i et af Europas meest oplyste Lande; - thi det er vi jo - endnu praktiseres af Hyrder og Hyrdinder.

Noget meer romantisk kan jo neppe tænkes: - - Det er Maaneskine - en eensom Fjelddal - en Hytte i Dalens Skjød. - - En Hyrdinde viser sig - listende sig ud af Fædrenehjemmet med en Byldt under Armen, hvori hendes faae arvede Kostbarheder, hendes Smykker og uundværligste Fornødenhedsartikler. — Hyrden venter hende efter Aftale - et taarevædet Afskedsblik til Fædrehjemmet - hun løftes af hans stærke Arm op paa Hesten og — bortføres paa Sadelknappen.

Dette lyder utroelig romantisk og dog er Intet mere Virkeligt - Intet mangler til Billedets Fuldstændiggjørelse, lige til Forældrenes tragiske Fortvivlelse og Raseri samt den endlige Tilgivelse, der med sin magiske rørende Belysning ender det Hele som i en bengalsk Ild. Dog kun er Fortvivlelsen og Raseriet her, ulykkeligviis for Effekten, - stedse temmelig dæmpet af den stoiske Resignation, - et Nationaltræk hos vor Bonde, - hvormed han finder sig i det Uundgaaelige. Og Tilgivelsen fremgaar ikke af de Elskendes mere eller mindre glimrende Intriguer, men helt simpelt af Bygdens Skik og sunde Tænkesæt. — Man har aldrig seet, at der paa Grund af en Bortførelse er opstaaet Uvenskab mellem Familierne. Er Sagen engang afgjort, er Bruden først bortført og har naaet sit nye Hjem, finder man sig med Taalmodighed i hvad der ikke kan være anderledes. Ved Forbittrelse vil man kun gjøre sig end mere latterlig; thi den dristige Elsker har stedse Bygdens hævdede Skik og Latteren paa sin Side. Dog har man vel havt Exempel paa, at Forældre og Slægtninge have bevogtet den altfor elskovsfuld Brud, og til yderligere Betryggelse endog have sat hende under Laas og Lukke eller stængt hende ned i Husets Kjælder; men man har lige saaofte seet, at det elskende Par har trodset og overvundet alle Hindringer; thi Mande-List er vel behænde, men Kvinde-List er, som bekjendt, uden Ende. Naar en Pige har havt to eller flere Beilere, og hun tilsidst er bleven kjed af dette Væsen, hænder det ogsaa, at hun for at gjøre en Ende paa Sagen og komme ud af det paa en letvindt Maade har ladet sig bortføre af den, hendes Hjerte i Hemmelighed har valgt. De forskudte Rivaler have da intet Andet at gjøre end hurtigst muligt at finde sig en anden Brud; thi saa vil hævdet Sædvane. Man seer dem da at gaae fra Dør til Dør og frie til den Første den Bedste; - thi kan den forskudte Rival faae lyst for sig og blive viet førend den begunstigede Elsker - da, og alene da, har han aftvættet den Plet, som Forsmaaelsen og Kurven har sat paa hans gode Navn og Rygte, en skjøn Skik, der, hvis den blev almindeligt antaget, i høi Grad vilde bidrage til Ægteskabets og Sædelighedens Formerelse samt til Peberstandens og Frøken-Klosternes Ødelæggelse og Forsvindelse. Der er mere end een Sætersdøl, der saaledes har vundet sin Brud par droit de conquête og denne Skik bestaar endnu den Dag i Dag. I det Hele kan man ikke nægte at en ædel Stolthed, en dybt følt Uafhængighedsfølelse og Frihedssands, der hader Tvang fremfor Alt, hører til de gode Egenskaber, der i høi Grad findes hos Sætersdølen og som skinne lysende frem igjennem al denne Træghed og Skiddenfærdighed. Sætersdølen er djærv, aaben, ligefrem og gjæstfri. Med den fulde Ølbolle træder Bonden den Gjæst imøde, der kommer indenfor hans Dør, drikker ham til og byder ham det skummende stærke Øl, som det imidlertid hører til god Opdragelse først at tømme efter gjentagen Nøden og under stadig Protest, hvorved Værten har Anledning til at udfolde sit hele Overtalsestalent.

I Henseende til Oplysning staar Sætersdølen paa et saare lavt Trin. Faa Sætersdøler kunne nogenledes læse, og endnu langt færre kunne skrive. Sæterdølens Begreber ere naturligviis i høi Grad primitive. Jordens Rundhed anseer han saaledes endnu for en tvivlsom Sag. Den mest udbredte Formening i dette Punkt er mere antik. Som vore værdige Oldfædre troer nemlig Sætersdølen i Almindelighed, at Jorden er flad som en Pandekage, at Vorherre har sat Norge og Sætersdalen i dens Midte, samt at Amerika, Havet og Jøtunheim findes ved dens yderste Grændse. Gallilæis Lære synes heller ikke at have gjort synderlig Fremgang her. At Jorden egentlig staar stille og at Sol Maane og Stjerner i ærbødig Afstand bevæge sig om den gamle Kavaleer, antages tvertimod at være en temmelig uomtvistelig Kjendsgjerning. Sætersdølen har fremdeles som den Gamle i Masteskoven en forvirret Anelse om, at Keiseren og Keiserdømmet bør være, og i Virkeligheden ogsaa er over Kongen og Kongedømmet, samt at Paven, om hvem han danner sig et mystisk uhyggeligt Begreb, er over dem alle. —

Det er dog at haabe, at den større Samfærdsel og en stigende Oplysning mere og mere vil bidrage til at opklare Begreberne, og ogsaa med Tiden faa Bugt med den indgroede Skiddenfærdighed, der med Rette har gjort Sætersdølen saa berygtet, som hersker overalt, selv der, hvor Velstanden er forholdsviis stor, som lægger sig tungt over Sjel og Legeme og slører Sandsen for alt Skjønt og al sand Velvære.

Norges Kystbygning over og under Havets Overflade.

(Af A. Vibe. Küsten und Meer Norwegens.)

Professor Munch har i sin Afhandling „Oversigt over Norges Orographi"*) grundigt gjendrevet de Vildfarelser, der tidligere have gjort sig gjældende i Henseende til Norges Bjergdannelse, idet han paaviser, at ingen engentlige Bjergkjæder, i den Betydning, hvori dette Ord sædvanligviis bliver taget, her findes, og at saaledes ogsaa den høie sammenhængende Bjergryg, der under Navn af Kjølen skulde skille Norge fra Sverige, kun gives i Indbildningen. Han har fremdeles paaviist, at Bjergmasserne hyppigen blive gjennemskaarne af Tverdale, som forstyrrer deres Sammenhæng, at Høisletterne er det Fornemste af det flade Land og de for det Meste trange Dale er det mindre Betydelige, ligesom ogsaa at den østlige Grændse for Landets største Middelhøide (de fremragende Fjeldtoppe blive her naturligviis ikke taget i Betragtning) maa søges i en Strækning, der i en Afstand af 12 til 15 Mile fra den vestlige Kyst omtrent gaar parallel med denne, og at Fjeldmasserne først vige tilbage fra Kysten ved Jæderen. (58^0 50′ N. Br.)

Et Tværsnit gjennem den skandinaviske Halvø kan altsaa i Almindelighed fremstilles igjennem en Linie, der fra den vestlige Havbred hurtigt stiger opad til en Høide af omtrent 4000 Fod, som dernæst fører over en Høislette, der neppe indtager Fjerdeparten af det hele Gjennemsnit og som endelig sagte skraaner henimod Sveriges østlige Bred. Igjennem denne Fremstilling bliver det tydeligt, at den norske Kyst i Almindelighed er høi og steil, ikke alene over, men ogsaa, hvilket senere skal blive paavist, under Havfladen, og at de flade Strækninger, der paa enkelte Steder danne Kysterne, paa det Nærmeste staae i det samme sekundære Forhold til de ved Bjergsænkningen dannede steile Kyster, som efter Munch Dalstrøgene til Høisletterne.

Af saadanne mere betydelige Kystsletter, der indtage et Fladeindhold af flere Kvadratmile, gives der egentlig kun tvende, nemlig det før omtalte Jæderen og Ørlandet ved Mundingen af Throndhjemsfjorden under 63^0 40′ Middelbrede. Begge hæve sig kun lidt over Havfladen. De mindre Sletter ved Havets Bred maa man i Særdeleshed søge paa Øerne som for Exempel paa Jomfruland (58^0 50′), Karmøen (59^0 15′), Ytterøen (63^0 48′), Tjøtø (65^0 50′), Røst (67^0 28′), Andøen (69^0 10′) og Andre. Paa Fastlandet kan Listerland (58^0 8′) og tildeels Inderøen (63^0 54′) bemærkes.

Idet saaledes en høi og steil Nedstyrten i Havet maae betragtes som Regelen ved den norske Kystdannelse, gives der dog i en anden Henseende Undtagelser, nemlig, hvor ingen egentlige Sletter, men flade, sagte opstigende Skraaninger strække sig fra Havet til det Indre af Landet. Men ogsaa af disse Undtagelser gives der kun faae og man maa i Særdeleshed søge disse i Egnen ved Christianiafjorden med tilstødende Kyststrøg og tildeels ved Bredderne af Throndhjemsfjordens sydlige og østlige Deel. Ved Christianiafjorden er det fornemlig i Smaalenenes, Jarlsbergs og Laurvigs og tildeels Agershuus Amter, hvor denne Kystdannelse fremtræder. — Linnekleppen (Linnefjeldet), det høieste Punkt i Smaalenene, hæver sig til en Høide af omtrent 1000 Fod og ligger fire Mile fra Havbredden og Vettakollen i Jarlsbergs og Laurvigs Amt, som ikke overstiger, 1500 Fod, ligger fire Mile fra Havet.

*) Gæa Norvegica. 3die Hefte. Christiania 1850.

En Undtagelse fra denne Formation af Christianiafjordens Bredder danner Halvøen Hudrum, som stiller denne Fjord fra Drammensfjorden. Paa flere Steder sænke Fjeldene sig her i en eneste Affats fra en Høide af 1000 Fod og derover ned i Fjorden.

Kysterne fra Grænsen af Christiania Stift - forbi Lindesnæs til Stavanger styrte sig paa de oven berørte Undtagelser nær, om ikke fra nogen særdeles Høide, saa dog som Bjerge i Havet og Dybden udenfor er betydelig. De fra Havet indtrængende Fjorde ere her forholdsmæssigt smaae. — Desto mere paafaldende viser sig her den i Nærheden af det flade Jæderen dybt i Landet indstaarne „Lysefjord," hvis Beskaffenhed i forskjellig Henseende er saa mærkværdig og eneste i sit Slags, at man nærmere maa omtale den.

Indløbet til Kjøbstaden Stavanger dannes af Buknefjorden, der igjen sender flere mindre Fjordarme ind i Landet til Nord, Øst og Syd. Blandt disse er Holefjorden, der løber ned mod Sydost i en Strækning af tre Mile. Omtrent midt i denne aabner sig paa den østlige Bred en lang, trang, steil og høist besynderlig Fjordspalte, der først næsten lodret grændser til Holefjorden, derpaa gaar mod Nordost, men senere antager en mere østlig Retning.

Dette er Lysefjorden, hvis geographiske Bredde med et Middeltal kan ansættes til 59°, 1'. Fjordens hele Længde udgjør 5½ Miil og dens største Gjennemsnit ikke over 6000 Fod, ja paa enkelte Steder trænger den sig sammen til en Bredde af neppe 2000 Fod. Denne trange Fjord begrændses næsten uden Undtagelse af lodrette eller fremhængende Klippevægge, der hæve sig umiddelbart fra Vandspeilet indtil en Høide af 3000 Fod eller derover. Det Hele kan betragtes som en uhyre Sprække eller Spalte i Fjeldmassen, en Spalte der fortsættes dybt under Vandet, thi paa flere Steder viser Loddet en Dybde af ikke mindre end 1400 Fod. Denne Fjord er den eneste i sit Slags i Riget, og kan kun i det Høieste sammenlignes med Indfolden Fjord i Throndhjems Stift (64° 55'), der ogsaa som en mod Nordost sig strækkende, syv Miil lang og yderst trang Spalte skjærer sig ind i Fjeldmassen, uden at dog denne sidste hverken har den Høide og heller ikke det truende Udseende som Lysefjordens Omgivelser. Idet vi her berøre Lysefjorden, tør vi ikke undlade at omtale et Naturphænomen, der har vakt megen Opmærksomhed, men som paa Grund af sin forunderlige og ikke hyppige Fremtræden i længere Tid har været anseet for tvivlsomt, indtil dets Virkelighed i Aaret 1855 blev stadfæstet ved et Øienvidnes tilforladelige Beretning. — Denne Naturmærkværdighed er følgende.: Fra en Klippe paa Sydsiden af Fjorden - omtrent ⅓ Miil fra dens østlige Ende - frembryder under visse Omstændigheder et Lysglimt som et horizontalt Lyn, ledsaget af et tordenlignende Knald. I Aaret 1855 blev Premierlieutenant Krefting, ansat ved den geographiske Opmaaling, sendt ud for at optage Karter over denne Egn. Han havde selv Anledning til at iagttage dette Phænomen og af hans derover indsendte Beretning er følgende Uddrag taget:

„I Nærheden af Lysefjordens Ende, hvor Klipperne trænge sig sammen, have et særdeles mildt Udseende, og paa den sydlige Side endog i en Høide af 3000 Fod hænge ud over Fjorden, gives der et Sted, om hvilket Egnens Beboere fortælle, at derfra udgaar Ild og Røg, ledsaget af vældige Tordenskrald. Jeg en mørk Aften havde jeg Anledning til at iagttage dette Phænomen. Der blæste dengang en heftig sydostlig Vind, uden hvilken det ikke skal vise sig. Jeg hørte først enkelte Knald, der stedse bleve hyppigere og stærkere, derpaa hørte jeg et overordentligt stærkt Drøn og saae en Lysstraale at fare i horizontal Retning ud af Fjeldet, til omtrent paa Fjordens Midte, hvor det opløste sig og forsvandt. Denne Straale var meget hvid og stærk, men udbredte intet Lysskjær omkring sig. Paa det Sted, hvor den foer ud af Fjeldet, var den ganske smal; men blev derpaa snart betydelig bredere, indtil den igjen trak sig sammen til den oprindelige Størrelse, for paa Ny ligesom første Gang at udvide sig og trække sig sammen indtil den endelig opløste sig." Af Profilet af hosstaaende Tegning vil det sees, at Lysstraalen i en Høide af omtrent 2000 Fod over Havet maa være udgaaet af Klippen, at Straalen selv var over 1000 Fod lang, horizontal og kun i den yderste Spidse noget opadbøiet. —

Beretningen fortsætter saaledes:

„Efterat denne Lysstraale var forsvunden, frembrød andre Straaler af det nævnte Sted, dog stedse mindre og mindre, indtil de ganske ophørte. Drønnet varede dog saalænge som Stormen holdt paa. Den følgende Dag undersøgte jeg Stedet og fandt, at Fjeldet her hang noget ud over Fjorden og dannede en stor Hulning; i denne bemærkede jeg enkelte horizontale Rids. At Straalen paa enkelte Steder var smal, paa andre bred, maatte hidrøre derfra, at den formodentlig under dens Fremtræden af en af hine horizontale Ridser dreiede sig omkring, saa at den snart lod see sin tynde og snart sin brede Side."

I et Brev til mig af 1857 siger Krefting videre om denne Gjenstand:

„Efter Folks Udsigende skal man undertiden ved stille Veir, og naar der i længere Tid ikke har blæst nogen sydostlig Vind, kunne see, at der af den omtalte Aabning kommer frem en graaguul Røg, som stiger i Veiret langs Klippesiden. Dette har jeg vel ikke selv bemærket, men jeg formoder, at dette Phænomen finder Sted da, naar der har udviklet sig saa mange Dunster, at de ved egen Kraft trænge ud. Professor Esmark, som i Aaret 1823 besøgte Lysefjorden, fandt, at Klipperne paa dette Sted nøiagtigen havde en Høide af 3387 Fod. Han fik dog intet af Phænomenet at see, og vovede heller ikke at undersøge Aabningen, da man maa lade sig heise ned fra Fjeldtoppen omtrent 1000 Fod. Det samme Phænomen skal ifølge Krafts Statistik ogsaa vise sig ved andre Klipper her i Landet. Ved Gaarden Molaup paa Bredderne af Hjørendfjord

Lysefjorden.

(62° 20') er der et Bjerg, som kaldes Troldgjøl og af hvilket der undertiden udkastes Ild og Røg og høres Knald som af en Kanon, hvilket skal intræde ved visse Forandringer af Veiret. Det samme Phænomen forekommer i Olafsdalen ved Gaarden Hustad (62° 12'), ogsaa beliggende i Præstegjældet Hjørendfjord. Ved begge de omtalte Klipper skal Situationen være saaledes beskaffen, at Aabningerne i samme meget vanskeligt kunne undersøges.

(Forts.)

Nogle Efterretninger om Østeraad og dens Eiere.

(Af H. J. Huitfeldt.)

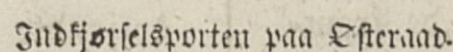
IV.

Abraham Dreyer var fød i Throndhjem 11te Decbr. 1671 og var en Søn af Cancellieraad og Lagmand Peter Dreyer og Anna Catharina v. Strich. Ved Faderens Død 1703 blev han Lagmand i Throndhjem og senere Justitsraad; 1721 blev han Bergraad ved de Nordenfjeldske Bergverker, 1731 Berghauptmand og Etatsraad og døde 4de August 1736 i Throndhjem, hvor han er begraven i Domkirken; han beboede egentlig aldrig Østeraad. Dreyer var en meget formuende Mand, der eiede betydeligt Jordegods Nordenfjelds, nemlig foruden Østeraad Gaardene Rotvold, Rønningen, Digre, Kirkeseter og mere Gods paa Strinden og i Orkedal; han var ogsaa Participant i Kvikne og Røros Kobberverker. Til milde Stiftelser i Throndhjem har han skjænket 4000 Rdlr. Dreyer var siden 1712 gift med Karen Tønder (f. 1661 † 1735), Enke efter Jens Hansen Collin, Bergassessor og Inspekteur over Commercien, og Datter af Ole Christophersen Tønder, Sognepræst til Frue Kirke i Throndhjem. Kort før Dreyers Død blev Gaarden ved Auktionsskjøde af 9de Juni 1736 solgt for 13050 Rdlr. til Cancellieraad Søren Dass. Han var fød i Nordlandene 1684 og døde 1757 paa Østeraad, hvor han er indsat i Ove Bjelkes Gravkapel; han er den eneste af de senere Eiere, med hvem dette er Tilfældet. 29de Juni 1750 havde han oprettet en Kontrakt med Kapitain Christian Johan Brodkorb om, at denne efter hans Død skulde erholde Østeraad, hvilken Overeenskomst stadfæstedes af Kongen 26de Novbr. 1756. Den maa imidlertid ikke være bleven fuldbyrdet, thi ved Skjøde af 31te Decbr. 1760 solgte Dass's Enke, Mette Christine Høyer, Gaarden for 26000 Rdlr. ttl Commerceraad Hans Holtermann. Han var fød 1709 og døde 1781, og var to Gange gift, 1) med Margrete Wiig († 1745) 2) Ingeborg Catharina Hagerup (f. 1730 † 1795), Datter af Biskop Eiler Hagerup i Throndhjem. 21de August 1767 fik han kongelig Bevilling paa Jurisdiktionen paa Godset med Hensyn til Skifter, Arrester og Skatteinddrivelse. Han bortsolgte for 20000 Rdlr. af det Gaarden underliggende Jordegods, og Resten overdrog han ved Skjøde af 8de Decbr. 1773 for 18000 Rdlr. til sin Søn af andet Ægteskab Eiler Hagerup Holtermann, der var fød 1748 og døde 6te Oktober 1800. Han erholdt Cancellieraads Karakteer og blev 1774 gift med Christiane Ludovica Høyer, der overlevede ham til 1830. Hun solgte ved Skjøde af 14de Septbr. 1808 Østeraad til Sønnen Cancelliassessor Ove Bjelke Holtermann (f. 1781) for den ved Samfrændeskiftet derpaa satte Taxt, 30000 Rdlr. Det bemærkes med Hensyn til denne Eiers Fornavne, at han ikke stod i noget Slægtskabsforhold til Familien Bjelke; de Titler, som denne og de foregaaende uadelige Eiere have havt, ere erhvervede i den Hensigt at bevare Gaardens adelige Priviligier, der vilde være gangne tabte, naar Eieren ei var Rangsperson. Ved Universitetets Oprettelse 1811 skjænkede Holtermann dertil 1000 Rd. D. C. og i aarligt Kornbidrag 3 Tønder Havre. Han blev 1806 gift med Anne Elisabeth Plade Throne, som han overlevede, og døde selv 26de Juni 1857, hvorpaa Arvingerne 1859 solgte Gaarden med Besætning o. s. v. for 29700 Spd. til Gaardbruger Gravrok i Melhuus. Østeraad, der endnu er den betydeligste Gaard Nordenfjelds, er altsaa nu overgaaet til en Bondegaard.

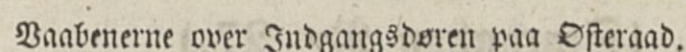
Til Forklaring af Vaabenerne omkring Indkjørselsporten paa Østeraad, der udgjøre Bygherrens, Cantsler Ove Bjelkes, 32 Ahner, hidsættes følgende Ahnetavle saadan, som den i Bjelkernes Slægtregistre i Almindelighed opstilles, hvori dog et Par Feil ere indløbne; saaledes er Bølles Vaaben indkommet istedetfor Moltkes og Rønnows for Rantzows, hvilken sidste Feil vel er foranlediget ved Vaabenerens fuldkomne Lighed; Navnene Passow og Lillie (paa Tegningen af Porten Nilsen) ere tvivlsomme. Med Hensyn til Opstillingen omkring Portalet kan bemærkes, at Vaabenerne Splid og Bølle gjøre Brud paa den almindelige Ordning, hvorefter de skulde have byttet Plads. Splids Vaaben er nu forsvundet og ogsaa de øvrige Vaabener blive efterhaanden mere og mere utydelige, eftersom Stenen, hvori de ere udhugne, forvitrer.

Den Række Vaabener af drevet Kobber, som findes over Indgangsdøren til Hovedbygningen paa Østeraad, betegner Gaardens Eiere fra Ove Bjelke og opad til hans Farfaders Mormoders Fader tilligemed deres Fruer, saaledes som ovenfor angivet: Hr. Otte Matssøn Rømer og Fru Ingeborg Lydersdatter Struds; Hr. Nils Henrikssøn Gyldenløve og Fru Inger Ottesdatter Rømer; Jens Tillufssøn Bjelke og Lucie Nilsdatter Gyldenløve; Aage Jenssøn Bjelke og Fru Margrete Clausdatter Tott; Jens Aagessøn Bjelke og Fru Sophie Henriksdatter Brockenhuus; Ove Jenssøn Bjelke og hans 2 første Fruer, Maren Jensdatter Juel og Regitse Ovesdatter Gedde. De 3 yderste Vaabener tilhøire ere nu borte, de øvrige meget forvitrede. Disse Vaabener ligesom ogsaa den omstaaende Ahnetavle, hvor Otte Matsøn Rømer skrives til Østeraad, bestyrke altsaa yderligere den af nærværende Forfatter tidligere opstillede Eierrække i det Punkt, hvor han, støttende sig til de paa sit Sted anførte Grunde, er afveget fra sine Forgjængere.

Ove Bjelke til Østeraad, N. R. C.	Jens Bjelke til Østeraad, N. R. C.	Aage Bjelke til Østeraad.	Jens Bjelke til Østeraad.	Tilluf Bjelke til Hanestad (i Skaane).	Joseph Bjelke til Hanestad. Kirsten Splid.
				Gunhild Bing.	Aage Bing til Dybek. .... Bølle (d. e. Birgitte Moltke).
			Lucia Gyldenløve.	Nils Henrikssøn Gyldenløve til Østeraad.	Hr. Henrik Jonssøn Gyldenløve. Eline Nilsdatter Kane.
				Inger Ottesdatter Rømer.	Hr. Otte Matssøn Rømer til Østeraad. Ingeborg Lydersdatter Struds.
		Margrete Tott til Tøndel.	Claus Tott til Hjuleberg.	Claus Tott til Hjuleberg.	Hr. Aage Axilssøn Tott til Hjuleberg. Margrete Bengtsdatter Passow (eller Pose).
				Ellen Rønnow.	Hr. Corfits Rønnow til Faareveile. Birgitte Flemming.
			Vibeke Krabbe.	Tyge Krabbe til Bustrup, R., D. R. M.	Hr. Mogens Krabbe til Bustrup. Elsebeth Lunge (gamle Lunger).
				Anne Rosenkrantz.	Hr. Nils Rosenkrantz til Bjørnholm. Birgitte Olufsdatter Tott.
	Sophia Brockenhuus til Ellingaard.	Henrik Brockenhuus til Elline.	Eiler Brockenhuus til Elline.	Henrik Brockenhuus til Søndergaard.	Claus Brockenhuus til Søndergaard. Mette Rønnow (d. e. Berte Rantzow).
				Margrete Bild.	Evert Bild til Ravnholt. Kirsten Schested.
			Kirsten Gyldenhorn.	Erik Gyldenhorn til Elline.	Erik Gyldenhorn til Elline. Ingeborg Nilsdatter Lillie (Erik Nilssøns Datter?).
				Eline Griis.	Peder Griis til Hovindsholm. Kirsten Gautesdatter Kane.
		Dorothea Juel.	Niels Juel til Aaberg.	Envold Juel til Aaberg.	Envold Juel til Aaberg. Dorthe (Else) Glob.
				Inger Flemming	Hr. Herman Flemming til Bavelse. Sophie Andersdatter Bjørn.
			Christense Lunge.	Ove Lunge til Tirsbek (nye Lunger).	Hr. Vincents Dyre til Tirsbek. Kirstine Tygesdatter Lunge (gamle Lunger).
				Anne Friis.	Henrik Friis til Odden. Anne Ovesdatter Lunge (gamle Lunger).

Indkjørselsporten paa Østeraad.

Vaabenerne over Indgangsdøren paa Østeraad.

Utrykte historiske Bidrag.

Breve til Nic. Wergeland ang. hans Priisskrift: „Mnemosyne" og Universitetets Oprettelse.

II.

Fra L. Stoud Platou.

Begge Deres senere Skrivelser har jeg modtaget, og med den sidste tillige „Mnemosyne", hvis Værge og Formynder heri Byen, samt for største Deelen i heele Norges Land, jeg med Fornøielse skal paatage mig at være i Deres Sted, hvis det paa nogen Maade er mig muligt. Dette beroer nu alene paa Deres Svar paa Direktionens Skrivelse af 11te April; thi med mindre De modtager Tilbudet, at Selskabet forlægger Deres Verk under Betingelse af, at den rene Fordeel ved samme paa det allernøiagtigste skal vorde Dem udbetalt, seer jeg mig paa ingen Maade istand til, at forskaffe Dem „Mnemosyne" trykt heri Byen, saaledes at hendes Dragt kunde være anstændig og passende, da Selskabet har forpagtet begge Trykkerierne,*) der have nye og gode Typer, og det 3die Trykkerie tør jeg paa ingen Maade anbefale. Hvis De derimod antager Direktionens Tilbud, da skal jeg strax dele Mnemosyne i 2 Bind, og lade begge Bogtrykkerier, der have fuldkommen eens Typer, eens Formater og eens Korrekteurer, strax gribe fat paa Værket, og saaledes vil Deres Afhandling være færdig som jeg haaber om 3 eller i det høieste 4 Maaneder og udgjøre Selskabets historisk-philosophiske Samlingers 1ste Deels 1ste og 2det Bind; den eneste Uleilighed, der foraarsages ved denne Trykning, er at man baade i 1ste og 2det Bind maa begynde med Pag. 1, hvilket jeg alligevel troer fuldkommen opveies ved at Afhandlingen desto før bliver færdig. Af Selskabets Skrifter trykkes i stort Format 1000 Exempl. paa Tryk- og 50 Exempl. paa Postpapiir, da man ei kan erholde saa stort Skrivpapiir. Velinpapiir er her aldeles ikke at faae, og det vilde neppe svare Regning at trykke paa samme i disse enorme dyre Tider. Noter af Selskabet blive aldeles ikke tilføiet, men alt gaaer paa Forfatterens egen Regning, saasnart han har gjennemlæst sit Manuskript, og erkjendt, det saaledes færdigt til Trykken. Efter Selskabets Hovedtitel følger tillige Forfatterens Titel, saaledes som han har forfærdiget den; men om det er Umagen værd, at fordyre Skriftet ved en kobberstukken Titel, troer jeg neppe. Naar Selskabet gjør Udlæg til Trykkeromkostningerne, behøves ingen Prænumerationsplaner, derimod skal jeg, saasnart Deres Svar indløber, udfærdige Subskriptionsplaner paa Selskabets Samlinger, og deri udtrykkelig nævne, hvad Indholden bliver af de philosophiske Samlingers 1ste Deels 1ste og 2det Bind, samt 2den Deels 1ste og 2det Bind, hvilke sidste skal indeholde Biskop Kroghs og Pastor Schinnerups Afhandlinger. Kobberstikker Grosch ventes til Byen i Juni Maaned, men ogsaa han er paa en Maade forpagtet af Selskabet, da han faaer Understøttelse til sin udgivende maleriske Reise i Norge omtrent paa samme Maade, at Selskabet gjør Udlæg til Verkets Trykning, fradrager sit Udlæg, og leverer Manden Overskuddet. Naar De svarer Direktionen paa dens Skrivelse, da vær saa god at skrive uden paa til mig; thi ellers kunde maaskee Brevet blive liggende nogle Dage hos Præses uden at komme til min Kundskab før Direktionen skulde samles. Ifald Afhandlingen skal trykkes i Norge og komme hastigen for Lyset, da er mit Raad, som Ven, at De følger Selskabets Forslag og Tilbud; i det mindste er jeg mig bevidst at ville gjøre dette, da De derved slipper for ethvert Bryderi med Boghandlerne, hvilket Boghandlings-Kommissionen maa paatage sig. — Skriv mig snart Deres Mening og Bestemmelse, thi Sagen har Hastverk. Grev W.-Jarlsberg var nylig i Khvn., og fik der Ordre at tiltræde Direktionen for Universitetet og de Lærde Skoler i Anledning af det Norske Universitet; kommer der altsaa mere Røre i Sagen, reiser han nok derned igjen for at være Norges Talsmand.

Tiden er forløben! Deres

Platou.

Fra Direktionen for Selskabet for Norges Vel.

Deres ærede Skrivelse af 24de Marts har Direktionen modtaget, og maa til skyldigst Gjensvar paa samme tilmelde Dem følgende:

1. Hvad angaaer Forlags-Retten til Deres Priis-Afhandling over Universitetet, da tilhører samme upaatvivleligen Dem som Forfatter, i Følge Bekjendtgjørelsen i Budstikkens anden Deel No. 5. Pag. 20., hvilket alligevel de senere udarbeidede og snart udgivende Love for Fremtiden forandrer, for saavidt denne Forlagsret ikke ved Priisspørgsmaalets Udsættelse udtrykkeligen tilstaaes Forfatteren. Det reenskrevne Manuskript, som af Selskabet er tilkjendt Præmie, bliver derimod stedse Selskabets Eiendom.

*) Nemlig det Wulfsberg'ske og det Lehmann'ske. Det tredie Trykkerie var det Berg'ske.

2. Er Direktionen overbeviist om, at De sikkerligen selv antager, at Hensigten med Præmie-Udsættelse for de mest fyldestgjørende Afhandlinger over et Norsk Universitet var den, at give kyndige Mænd Anledning til at tænke, nedskrive og udgive deres Tanker over denne for Landet saa vigtige Gjenstand. Altsaa er det og Direktionens Ønske snarest muligt at see dette Sidste opfyldt, og overlader derfor til Deres Velædelheds egen behagelige Bestemmelse, hvad enten De selv vil besørge Deres Afhandling udgivet, eller og overlade Selskabet at foranstalte samme ved Trykken bekjendtgjort. I første Tilfælde er Direktionen villig til paa en bestemt Tid at udlaane Dem det reenskrevne Manuskript til Afbenyttelse; i sidste Tilfælde strax at befordre samme til Trykken, da tvende af de herværende Bogtrykkerier nu have paataget sig Selskabets Arbeider. Det som foraarsagede Direktionens Spørgsmaal til Deres V.hed, om at overlade Afhandlingen til Indrykkelse i Selskabets Skrifter var, foruden den første Hensigt at see denne som de flere andre Priis-Afhandlinger over samme Gjenstand snarest muligt trykt, saavel Ønsket at kunne pryde Selskabets første Samlinger med et Skrift, over hvilket Censorerne have fældet en saa fordeelagtig Dom, som og den Formening, at der i nærværende Tider vanskelig vilde findes en Forlægger for et saa vidtløftigt litterært Verk, der i det mindste vil kræve et Forskud af mere end 1200 Rdlr. Dertil kom end videre, at Direktionen haabede Skriftet mere almindelig udbredt i Norge, naar det indførtes i Selskabets Samlinger, hvis Oplag er bestemt til 1000 Expl., og som dernæst skulle sælges for saa lav en Priis som muligt. — I Tilfælde af, at De overdrager Afhandlingens Trykning til Selskabet, og der ved et betydeligt Salg af samme maatte vorde noget reent Overskud, da er Direktionen meget villig til at tilstaae Dem samme som Honorarium, men kan formedelst Følgernes Skyld ikke forud betinge Dem nogen bestemt Udbetaling i saa Henseende.

3. Hvad angaaer Deres Frygt for, at der i Afhandlingen maatte findes Steder, som kunde kompromittere Forfatteren, da er det Direktionen ubekjendt, at Censorerne have fundet samme, hvorimod vi ikke skulle undlade at gjøre Deres V.hed det Forslag, selv at udpege ved Gjennemlæsningen de Steder, som De troer burde aldeles udelades eller forandres, hvornæst vi ville bestræbe os for at udvælge een eller tvende kyndige Mænd, der før Trykningen nærmere kunde overveie og bedømme, hvorvidt Deres Frygt for de udpegede Steder maatte være grundet eller ikke.

Angaaende ovenstaaende Bemærkninger og Forslag maa vi tjenstligst udbede os Deres V.heds behagelige Bestemmelse, da vi i Tilfælde af, at De selv ønsker at forlægge Deres Skrift, vil anmode Vedkommende om at begynde med de øvrige Priisafhandlingers Trykning.

Christiania i Direktionen af det Kongl. Selskab for Norges Vel den 11te April 1811.

Friedrich Pz. Hessen.
Bech.
Rasmusen. Rosted. Platou.
Bull. Maschmann. Rosenkrantz.

Paa en Tid, da Vi alvorligen ere beskjæftigede med at kunne forskaffe det Universitet, Vi allernaadigst have besluttet at oprette i Vort Rige Norge, al den Fuldkommenhed, som Omstændighederne ville tillade at give denne nye Indretning, paa det den, efter Vor landsfaderlige Hensigt og Ønske, maae kunne vorde til størst mulig Gavn for Vort kjære norske Folk; har det været Os meget velkomment, at modtage de af Dig veludarbeidede Afhandlinger over denne vigtige Gjenstand. Ved allernaadigst at tilkjendegive Dig Vor Tak for disse Dine indsendte Afhandlinger, have Vi tillige villet umiddelbar underrette Dig om, at Vi have givet allerhoieste Befaling til at en Sum af 300 Rd. udbetales Dig af Vor Kasse.

Befalendes Dig Gud!

Givet i Vor Residentsstad Kjøbenhavn, den 16de November 1811. Frederik R.

Ved Gjennemlæsningen af Deres Velærværdigheds Priisskrift om et Universitet i Norge er hos Flere af Drammens Indvaanere vakt den Tanke at vise Forfatteren, der saa grundig, frimodig og beskeden vidste at fremsætte Nordmandens høieste Ønske, et erkjendtligt Minde. — En Kapital af 1200 Rdlr. var strax færdig, og da det er Undertegnede, som blev overdraget at fremsende samme, bekjendt, at Deres Velærværdighed har 2de Sønner, som sikkert er bestemt til at studere ved den norske Høiskole, saa ønskede vi, at denne Summa maatte blive Deres Eiendom, men da vi tillige veed, at Deres Velærværdighed skal kjøbe Husene paa Præstegaarden i det Embede*), hvortil De nu er kaldet og hvori vi ønske Dem al muelig Lykke, troede vi, at disse Tolv Hundrede Rigsdaler, som herved følge i en Anviisning stor 600 Rdlr. og i Banko 600 Rdlr., kunne for endeel dertil anvendes, mod at en simpel Obligation uden Renters Svarelse derfor kunde udstædes til deres 2de Sønner Hendrichus Arnoldus og Harald Alexis, hver for det Halve, og overleveres til hans høivelbaarne Høiærværdighed Hr. Biskop Sørensen.

Vi bestemte tillige at sende dette Beviis paa vor Agtelse og Høiærværdighed for Deres Velærværdighed, som personlig ubekjendt for os alle, paa en Dag, da Norge tolker dets glade Følelser over det af vores eiegode Konge skjænkede Universitet.

Drammen, den 11te December 1811.

J. Münster. Winsnes. Jens Hofgaard.

Til Velærværdige Hr. Pastor Nicolai Wergeland!

Veltalende, med Grundighed og Frimodighed tolkede De Fædrelandets Sag i Priisskriftet om et norsk Universitet, dette bidrog særdeles meget til, at denne længe ønskede Nationalsag fyldestgiørende iler sin Virkelighed i Møde: De, Høistærede, og enhver Hædersmand, der bidrager til Fædrenelandets Held og Ære, være takket og høitagtet. — For at lægge vor Erkjendtlighed for Dagen tage Undertegnede sig den Frihed i eget og Medborgeres Navn at tilsende Dem indsluttede 900 Rdlr., hvilke vi ønske De ville uden Fortrydelse modtage som et Jule-Offer fra Tønsberg.

Tønsberg den 25de December 1811.

Ærbødigst
Münster. Gregers Samsing.

*) D. e. Diestad, til hvis resid. Capellan W. udnævntes 11te Dcbr. 1811. Vi have allerede i vort Blad for 1858 trykt hans Takkeskrivelse for denne Gave, der saavelsom den, der fulgte med følgende Brev, er et vakkert Udtryk af det fædrelandske og opofrende Sind, hvoraf Norges Folk besjæledes for den Sag, hvis Talsmand W. havde været, og ved hvis Gjennemførelse det største Skridt til Opnaaelsen af Norges Selstændighed var taget. Idet vi her trykke disse Breve ang. Universitetets Oprettelse, hvoraf enkelte maaskee for almindelige Læsere liden eller ingen Interesse have, tro vi at burde bemærke, at den Tid og den Sag, som de omhandle, er af den Betydning for vort Fædreland, at ethvert nok saa ringe Bidrag til deres Belysning fortjener at reddes fra Undergang. Dette Dieblik frister ogsaa saameget mere hertil, som Selskabet for Norges Vel, der var den sidste og fuldbyrdende Drivefjeder i Universitetssagen, netop har feiret sin halvhundredeaarige Bestaaen.

Literatur.

„Fortællinger af Dr. H." og „Danske Landsbyhistorier" af Forf. til „Livsbilleder." Landsbyhistorieliteraturen er ved disse Bøger forøget med to Bidrag af utvivlsomt blivende Værd. Naar vi her berører dem under Et, saa skeer det ikke paa Grund af det fælles Stof, Livet nedenfor i Samfundsklasserne, - men fordi dette Stof gjennem to grundforskjelligt udprægede Forfattere har hos enhver af dem fundet et dertil svarende Udtryk. Dr. H. er aabenbart en Mand med fuld aandelig Modenhed, hans Styrke ligger mere i Situationens og Charakterens Behandling, mindre i Stemningens, - eller med andre Ord han er forherskende episk begavet, og streifer ikke sjelden ind paa det Dramatiske, som f. Ex. i Slutningen af den lille fortrinlige Digtning „Mølleslumpen." Naturmaleriet fremtræder hos ham klart og anskueligt, og derhos, som i „En Tour til Væveren" under en fortrinlig vedligeholdt Stemning. Mindre heldig er han, hvor han opgiver det nationale Stof og derfor er hans russiske Sagn „Wlaska tuder" af ulige svagere Virkning end nogen af de øvrige langt mindre fordringsløse Smaabilleder, hvoraf hans Bog bestaar. Hos Forf. til Livsbilleder er det lyriske Stemningsskjær det væsentlig bestemmende. Det egentlige Stof er holdt ligesom i en vis Afstand, hvori Detaillerne tabe sig. At saa forholder sig, er naturligviis ingen Feil, men en ligefrem Følge af Forfatterens Individualitet, der netop vil dette og intet Andet; men undgaaes kan det dog ikke, at hans Skildringer derved faar Udseende af en konstrueret Verden medens Dr. H.s staar paa Virkelighedens Grund, lutrede og løftede. Det er forøvrigt ikke umuligt, at disse to Bøger vil læses med mere udeelt Bifald oppe hos os end i Danmark selv; paa en vis Afstand og med en hvorvel beslægtet saa dog fremmed Nationalitet, falder det nemlig ikke saa let at kontrollere Digtningens sande Forhold til den Virkelighed, den har sat sig til Opgaave at behandle. ✕

— Professorerne H. L. Rydin og C. G. Malmström i Upsala have udgivet en Broschure angaaende det norske Spørgsmaal. Rydin har behandlet og afviist „de fremsatte Fordringer paa Sveriges principale Stilling i Unionen og Overhøihed over den norske Grundlov." Malmström har foretaget en Granskning af Rigsarchivar Nordströms Tilførsel til Præstestandens Protokol 12te Jan. sidstl., og den af ham med Flere i det Hele prædikede unionelle Lære.

— Endnu inden man ganske har fordøiet de tidligere Flyveskrifter ang. de unionelle Forholde, er der udkommet et nyt, med Titelen „Bønskrift til det 16de ordentlige Storthing fra Lars Heyer, Bonde", hvilket er dateret Lom (i Gudbrandsdalen) Jan. 1860. 16 S. st. 8. Dette Skrift prædiker Amalgamation i videste Forstand og foreslaar en Fællesforfatning for Norge og Sverige, med et Fællesparlement for hele Halvøen, hvis Sæde skal være enten Götheborg eller Frederikshald. At ingen Bonde er Forfatter til dette Skrift, fremgaar af selve dets Indhold, ikke at tale om dets phraseologiske, skruede Stiil, der bevæger sig igjennem stive latinske Konstruktioner paa samme Tid som der idelig gjøres Tilsprang til fransk Flothed og Aandrighed. Overhoved er det ikke engang rimeligt, at ansee Skriftet for forfattet af nogen Nordmand, med mindre det skulde være en Ironiker. Men hvis saa er, maa man sige Forfatteren har skilt sig maadeligt fra sit Arbeide. Han har opnaaet, ligesom Machiavell med sin „Il Principe", gjort det umuligt for Samtiden at udgrunde hans sande Mening; men han har ogsaa undladt at nedlægge en Dybsindighed og et Talent i sit Arbeide, som kunde opfordre Efterverdenen paa et videre Stade til at efterforske hans Mening, og forsaavidt tør Forfatteren alene have drevet Gjæk med Publikum og sin egen Forfængelighed. I hvert Fald er kun det i Tiden brændende Stof, som Forf. streifer hen over, Grunden til, at man nævner hans Arbeide.

Norge.

Christiania. Det i Frimurlogen den 15te Februar afholdte Bal til Fordeel for Selskabet til Omsorg for ældre ugifte Damer har i Forening med Udstillingen af de i samme Øiemed skjænkede Gjenstande og disses Udlodning, indbragt 1577 Spd. 48 ß., hvoraf 200 Spd. dog vare en Gave af Hs. Mj. Kongen og Dronningen. Efter Fradrag af Udgifterne blev der et Overskud for Selskabet af 1312 Spd. 54 ß.

— Den norske Telegraphs Indtægter udgjorde i 1859: 68,336 Spd. 80 ß. (i 1858: 52,570 Spd. 27 ß.) og med Fradrag af Sveriges og Udlandets Tilkommende 44,042 Spd. 39 ß. (i 1858: 34,849 Spd. 88 ß.)

— Det i Kirkedepartementet, paa Grundlag af en kgl. Kommissions Arbeide, udarbeidede Udkast til en ny Lov om Fattigvæsenet paa Landet og i Kjøbstæderne vil ifølge Kgl. Resolution af 16te Februar ikke blive forelagt til Behandling af det nu forsamlede Storthing, hvis Samlingstid ved dette vidtløftige Lovarbeide vilde kræve en ellers unødvendig Forlængelse.

— Det i søndre Distrikt fiskede Kvantum Sild anslaaes til 300,000 Tdr. Silden har iaar viist sig længere sydpaa end tidligere. — Udsigterne for Lofotfisteriet have ogsaa viist sig lovende, m n der var indtil 10de Februar kun lidet Udbytte.

— Lektor i Chemie, A. Strecker, har 11te Januar erholdt Afsked i Naade fra Udgangen af April at regne. Inden den Tid bliver de chemiske Examener at afholde.

— Udbyttet af Aktier i Norges Bank er for 1859 af Bankdirektionen opsat til $10\frac{1}{3}$ pCt.

— Den opgjorte Status over Kong Oscars Bo udviser en Beholdning af 2,343,998 Rd. Rm. for Eiendeele i Sverige, og 120,930 Spd. 73 ß. for Eiendele i Norge (Ladegaardsøen, Oscarshall og Løsøre).

— Den nye kgl. Jurykommissionen, der skal nedsættes, vil efter Forlydende komme til at bestaae af: Statsraad Stang, Assessor Motzfeldt, Advokat Dunker, Sagførerne Sverdrup og Falsen, Lensmand Enge og Kjøbmand Schwartz. Høiesterets (nu i Rigstidenden trykte) Betænkning om Juryinstitutionens Foreenlighed med Grundlovens §§ 20 og 88 gaar ud paa, at disse maa forandres inden hiin Forandring i Rettergangslovene.

— Odelsthinget blev 22de Februar færdigt med Behandlingen af Skoleloven. Især Skoledirektørerne vakte lange Debatter, men bleve dog vedtaget.

— Storthinget vedtog 23de Fbr. eenstemmig Konstitutionskommitteens Indstilling om ikke at antage foreliggende Grundlovsforslag om aarlige Storthing; med 44 mod 67 St. bifaldtes tillige samme Kommittees Indstilling om Forkastelse af de fremsatte Forslag til Forandring i Grundl. § 92 (hvorved der ogsaa skulde aabnes Andre end dem, der bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, Adgang til at beskikkes til Embedsmænd.) Den 24de paabegyndtes Behandlingen af Veibudgettet. Den af Indredepartementet foreslaaede lange Række af Bevillinger til paabegyndte Veies Fortsættelse, af hvilke de fleste gik i Tyvetusindeviis, bifaldtes saagodtsom uden Forandring.

Embeder. Østre Søndmøres Distriktslæge-Embede (240 Spd. i Gage.)

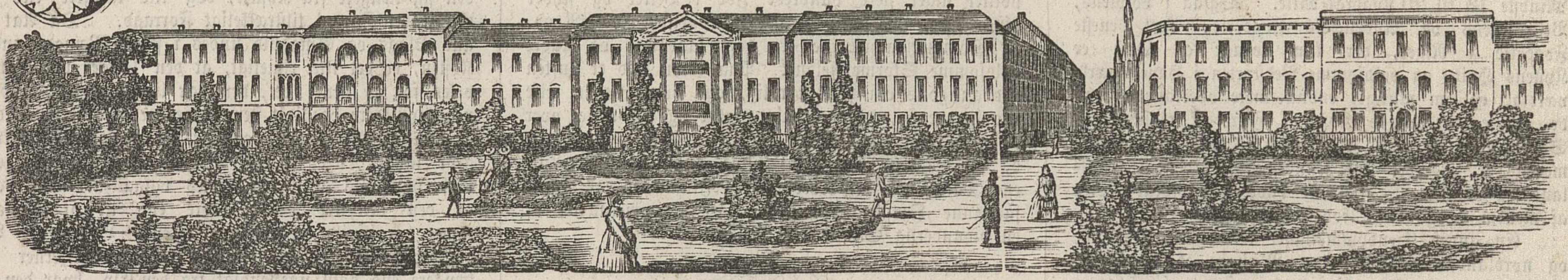
Blandinger.

I Omegnen af Malmø fandt man Juledag en Strækning af en heel Miil bedækket med smaa sorte levende Orme af noget over en halv Tommes Længde, forresten lignende St. Hansorme. De kunde ikke antages at være komne op af Jorden, thi den var frossen en halv Alen dybt og Ormene laae ligesaa vel paa Is og Sne som paa den bare Mark. (Fædrl.)

Alexandre Dumas junior, den aandrige Forfatter af „Damen med Kamelierne", „le demi-monde", og det velbekjendte Theaterstykke „le père prodigue" (den ødsle Fader), blev nylig paa en af Boulevardens Kaffeer spurgt af en Bekjendt, om ikke „le père prodigue" var hans egen Fader. „Om jeg skulde have vovet at fremstille min egen Fader paa Scenen", svarede den unge Dramaturg, „skulde det have været som „le père prodigue" (Underværket).

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 10. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 4de Marts 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Norges Kystbygning over og under Havets Overflade.

(Af A. Vibe, Küsten und Meer Norwegens.)

II.

I det sydlige Norge er det i Særdeleshed Bergens Stift, hvis Kyster udmærke sig ved Steilhed og Høide. Endogsaa paa de yderste Øer, som grændse til Vesterhavet, hæve Fjeldene sig ofte til en Høide af 1000—2000 Fod. I den sydligere Deel af Stiftet skjærer Hardangerfjorden sig ind mod Nordost i en Udstrækning af 18 Mile, og udsender mod Øst en Arm „Aakrefjorden" og mod Syd „Sørfjorden," hvorved der dannes en Halvø, hvis Kystlinie har en Udstrækning af 28 Mile, medens Landtungen mellem begge de førnævnte Fjorde kun er 3 Mile bred. Paa denne Halvø, af hvilken kun den smale Bred, tillige med enkelte mindre Dalstrøg, egne sig til Dyrkning, men hvor da ogsaa Befolkningen er talrig og Vegetationen udmærket, ligger den berømte Bræ „Folgefonden," som overdækker et Fladeindhold af 9—10 Kvadratmile. Flere Punkter af denne Bræ hæve sig til en Høide af 5000 Fod og derover, og ere neppe en Miil fjernede fra Fjorden, ja „Thorsnuten" ved dens nordlige Ende, der overstiger en Høide af 5000 Fod, er ikke en halv Miil fjernet fra Sørfjorden. Af dette kan man gjøre sig en Forestilling om disse Kysters Høide og steile Affstyrtning, ligesom om Bræen selv, der sænker sig dybt under Sneelien.

Ogsaa paa Fastlandet, paa den østre Side af Sørfjorden viser Kysterne en lignende Formation, en temmelig smal, dyrket og beboet Kyst og derpaa steile Fjeldmasser med Gletscherplateauer. Fjeldet Haarteigen, tre Mile fra Fjorden, opnaar en Høide af 5500 Fod. I den nordlige Deel af Bergens Stift antager Kyststrækningerne en endnu steilere og høiere Charakteer. — Enkelte Øer og Forbjerge ved Havet (Lidhesten, Hornelen og Andre) stige op indtil over 2000 Fod. Kvamshesten nordenfor Dalfjorden endog til en Høide af mellem 3000 og 4000 Fod. Sognefjorden, som indtil sin Bund ved Enden af Lysterfjorden indtager en Strækning af 32 Mile og saaledes næst Vestfjorden - hvis Havside dog blot begrændses af Øer - er Norges længste Fjord, udsender mod Nord og Syd sine Arme Fjerland, Aurland, Nærø, Lerdal, Aardals og Lysterfjord, der næsten alle begrændses af mægtige ofte overhængende Fjeldmasser. Her, og ogsaa paa andre Steder i det vestlige Norge, styrte sig mange Vandfald, der dog ikke ere af nogen særdeles betydelig Vandmasse ud over Fjeldsiderne, og det er er intet Usædvanligt at see dem naae Havfladen uden at berøre Klippen efterat de have forladt dens øverste Kam.*)

Den beboede og dyrkede Deel af Sogne- og Hardangerfjorden med tilstødende Sidedale, det vil sige de forholdsviis mindre betydelige Strækninger mellem Fjeldvæggene og Havet, eller Dalbunden hører forøvrigt til Landets mildeste og frugbareste Egne. Æbler, Pærer, Blommer og Kirsebær, tildeels af meget forædlet Art, voxe her i Overflod. Ogsaa Valnødder trives og modnes her. Vinteren er ikke meget streng, Sommeren varm og Aarets Middeltemperatur omtrent som Mellem-Europas.

De høie Skagastølstinder, der stige op til en Høide af mellem 7000 og 8000 Fod, findes i en Afstand af mindre end 2 Mile i lige Linie fra Lysterfjordens Bund. Nordlig for Sognefjorden og ikke meget langt fra dens Bredder, støder man paa den store Gletscher, der kaldes Justedals-Bræen og Lodals-Kaaben. Med de forskjellige Forgreninger, som disse Bræer udsende i forskjellige Retninger, ville de have et Fladeindhold af indtil 18 Kvadrat-Mile. Den nederste Rand af disse Bræer, er omtrent 1000 Fod over Havet, medens Sneegrændsen paa samme Sted stiger til en Høide af over 5000 Fod. —

Fra Forbjerget Stat af mod Nord antager Kysten en mere østlig Retning, og har her i Særdeleshed ved Fjordene et ikke mindre vildt og steilt Udseende, end længere sydpaa. Dette er især Tilfældet med den her omtalte, fem Mile mod Syd i Søndmør indtrængende Hjørendfjord, hvis Bredder begrændses af steilt nedstyrtende Fjeldmasser, ofte med høist besynderlige og phantastiske Former. Saadanne vise sig ogsaa ved Norddalsfjorden, Sunddalsfjorden, og ved flere Fjorde og Dale. Som Følge heraf ere disse og flere af de sydligere beliggende Fjord- og Dalnedsænkninger, hvilke staae i Forbindelse med Sogne- og Hardangerfjorden, udsatte for fordærvelige Fjeld- og Sneeskred. Disse sidste vare i Særdeleshed i Foraaret 1858 efter en usædvanlig sneerig Vinter hyppige. Flere Gaarde bleve begravne og knuste under Lavinerne, mange Mennesker og Kreaturer omkom.

I det Hele vise Kysterne af Romsdals Amt, særdeles den sydlige Deel af samme, og her fornemmelig Fjordene, et mere takket og forrevet Udseende, end de tilgrændsende Strøg saavel i Syd som i Nord. Bjergene danne her ofte spidse Tinder og Horn, hvilke i Nærheden af Havet hæve sig til en Høide af over 3000 Fod, dog er ogsaa her, hvor Naturen tillader det, Kysterne og Dalene frugtbare, velbebyggede og befolkede.

De vestlige Kyster af Fastlandet fra 59° 10′ til 63° 40′ Bredde, blive med Undtagelse af Forbjerget Stat, dækkede af en anseelig Skjærgaard og af flere tildeels meget store Øer, hvilke, om end i det Hele bjergfulde, dog frembyde flere Steder, der egne sig til Beboelse og Bebyggelse, og som saaledes ikke vise den vilde Fjeldcharakteer som Bjergene ved Fjordene. Af saadanne større Øer kunne foruden den føromtalte Karmø endnu nævnes Stordø 59° 50′, Tysnesø 60° 0′, Sartorø 60° 20′, Askø 60° 25′, Osterø 60 35′, Sulenø 61° 10′, Frøiø 61° 50, Gurskø 62° 15′, Hareidsland 62° 20′, Averø 63° 0′, Smølen 63° 25′, Hitteren 63° 30′ og Frøien 63° 40′, Alt Middelbredde. Hitteren med et Fladeindhold af omtrent 11 □ Mile er den største Ø i det sydlige Norge. Nordenfor denne Strækning til Vigtengruppen 64° 50′ ophøre de større og tildeels ogsaa de mindre Øer og Skjær, og Kystens Udseende forandrer sig, idet Skraaningerne blive steilere og den absolute Høide mindre. Det flade Ørland og Throndhjemsfjorden er før omtalt; ingen anden Fjord af Betydning skjærer ind i Landet førend man kommer til Namsen og Foldenfjord. Denne sidste danner fra Kolvereid af, den syv Mile lange Indfoldenfjord, der tilforn er bleven omtalt som en smal og trang Fjeldspalte, begrændset af Bjerge, der dog ikke ere saa høie og steile, som de, der omringe Lysefjorden. Det meest fremragende Kystfjeld ved Havet paa denne Strækning er Storkopperen (63° 48′), der dog ikke hæver sig til en Høide af 2000 Fod. Omtrent ved Nordlands Grændse (65°) forandrer denne Kystformationens Charakteer sig, og nu fremtræde hine besynderlige spidse og takkede Søalpe-Former, som sætte den Reisende i Forundring, og som med faa Afbrydelser strække sig opover ligetil den 69 Breddegrad. Naar de sydligere beliggende Øer i Almindelighed udvise mindre steile Skraaninger end det faste Land - er her Forholdet ofte modsat. Bjerge, som lige fra Havet af stige op til betydelige Høider, hæve sig ofte i Veiret fra Øer med en ringe Basis. Flere af disse ere ubestigelige. I Særdeleshed antage Klipperne paa Lofotens Ørækker de sælsommeste og meest bizarre Former. Torghatten under 65° 24′ Bredde frembyder en af disse forunderlige Naturspil, der formedelst sine kjæmpemæssige imponerende Dimensioner opvækker en saa meget desto større Forbauselse hos Beskueren. Torghatten er en paa en Ø beliggende Klippe, omgiven af en flad Kyststrækning. Klippen er rund og har Udseende af en afstumpet Kegle eller en Hat, hvoraf Benævnelsen ogsaa kommer. Naar man seer den længer bortefra, falder den lave Havbred, Hattens Skygge, under Synskredsen og de steile Fjelde, der synes at stige lige op fra Havet, skuffe Øiet og lader Høiden synes meget betydeligere end den i Virkeligheden er. Saaledes ansatte L. v. Buch Fjeldets Høide til 2000 Fod, omendskjønt den i Virkeligheden er under 1000 Fod. Omtrent i Midten af denne Fjeldkolos i Retning af Østnordost til Vestsydvest viser sig en høi hvælvet Aabning, der gaar tvertigjennem Klippen i næsten lige Linie, saa at man, naar man reiser forbi Øen paa dens østlige Side, kan see ud, tværtigjennem den. Ved nærmere Undersøgelse af dette aabne Fjeldgallerie, forbauses man over dets betydelige Størrelse.*) Bunden befinder sig ved den østlige Aabning 380 Fod over Havet, ved den vestlige noget lavere, saa at den kun lidet afviger fra en ret Linie. Hvælvingen har ved den østlige Aabning en Høide af 120 Fod, ved den vestlige af 220, i Midten kun af 90 Fod, saaledes at Taget saavel fra Øst som fra Vest skraaner ned mod Midten. Sidevæggene ere for det Meste glatte, næsten lodrette og paa enkelte Steder ligesom kunstmæssigt udmeislede. Aabningens hele Længde udgjør 900 Fod, og dens Bredde fra 100 til 150 Fod. Ikke det mindst forunderlige ved dette Phænomen er, at, medens store Steenhobe, hvilke besværliggjøre Op- og Nedstigningen, ere opbobede ved Aabningerne, findes kun enkelte Klippestykker derinde i Hvælvingen, hvis Bund meget mere er bedækket af fiin Sand, og er saa jævn, at man til Nød kunde kjøre derinde. Det er et ubeskriveligt skjønt og opløftende Skue at betragte det udenforliggende Hav, med dets utallige Øer og Skjær og de mod disse sig brydende Vover igjennem dette Kjæmpeteleskop, naar det Hele ligger der belyst af Solens Straaler. —

Nordenfor Torghatten ligge flere større og mindre Øer med steile, høie, besynderlige Klippeskikkelser, saaledes Øen Alsten med de 7 Søstre, syv tæt ved hinanden liggende Fjelde (egentlig kun sex fordi ved det ene Fjeld to Horn skyde i Veiret fra den samme Basis) der under 65° 55′ Bredde stige op i næsten lige Linie til 3000 Fod og mere, og mod Øst sænke sig steilt ned i Vessenfjorden. Lovunen (66° 22′) Trænen med sit Fjeld Staven (66° 30′), et Navn, som det

*) Jeg har selv været i en Baad mellem et saadant Vandfald og den overhængende Klippe uden at blive vædet af det nedstyrtende Vand.

*) Jeg har selv tilbragt en Dag der for at udmaale det Hele, er gaaet ind i Klippen fra Øst, og er gaaet ud igjen i Vest.

med Rette fører, da det, seet i nogen Afstand ganske har Udseende af en i Havet lodret staaende Kjæmpestav. — Hestmanden under Polarkredsen, en enkelt 1000 Fod høi, fra Havet sig hævende Klippe, af Skikkelse som en i sin Kappe indhyllet Rytter, og flere Andre. Her mellem den 66' og 67' Breddegrad ligger ogsaa formodentlig den største Isbræ i Landet, Fonden eller Svartisen kaldet, der sender flere af sine Forgreninger næsten lige ned i Havet. Den har en Middelhøide af omtrent 4000 Fod med et Fladeindhold af i det Mindste 18 til 20 Kvadrat-Mile. Ogsaa i Lofotens, Vesteraalens og Andenæs's Fogderie, (det eneste Fogderie i Riget, der kun bestaar af Øer) er Kystens Høide og voldsomme Nedstyrten i Havet mærkværdig, og om muligt, endnu mere overraskende end de øvrige nordlandske Kyster. Flere af disse Øers Søklipper naae op til en Høide af over 2000 Fod, medens de paa det faste Land ved Fjordene i Helgeland og Salten ikke sjeldent have en absolut Høide af mellem 4 og 5000 Fod.

En anden Eiendommelighed ved de throndhjemske og nordlandske Kyster er den Mængde af Berghuler, ofte af betydelig Størrelse, der forefindes saavel paa det faste Land som paa Øerne og i Særdeleshed paa de sidste. Saaledes Duehelleren (63° 45') Hardebakshullet*) (64° 5'), Halmøhulen (64° 30') paa Sandø 66° 30' Ridsehullet paa Moskenæsø 68° 2' hvor et Hul der ligner det paa Torghatten, men er mindre, gaar tvært igjennem Klippen, foruden andre mindre betydelige Huler. I det egentlige Finmarken, som begynder nordlig for Tjeldsund (68° 35'), ere vel endnu de steile Nedsænkninger mod Havet de fremherskende, dog gives der her ogsaa mange Undtagelser, Kysterne antage ofte en mildere Charakteer. Øerne ere her i Regelen større end længere sydpaa, og Fjordene dybere, ofte skilte fra hinanden ved smale Eid. Den Seiland naaer en Høide af 3400 Fod og danner en over Øens Klippevægge nedhængende Bræ, sandsynligviis den nordligste paa eller tæt ved Jordkuglens Fastland.

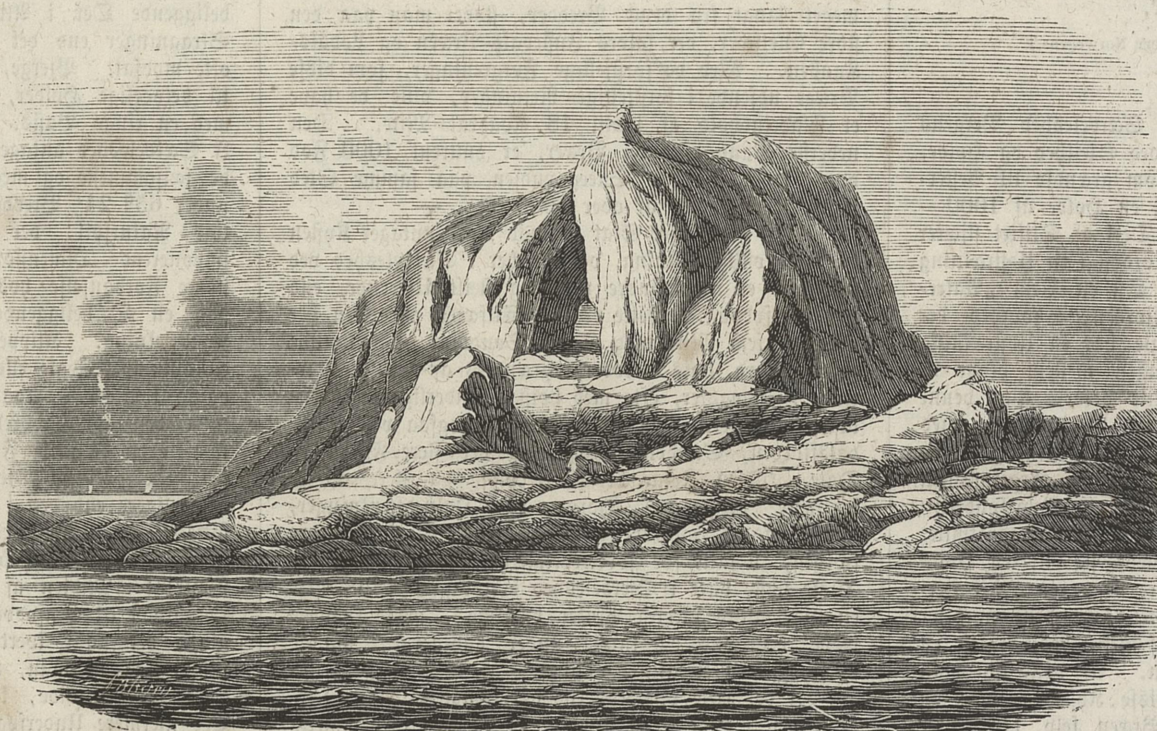
Endnu maa Vindforholdene ved de nordlige og vestlige Kyster berøres. — Fiskerne og Beboerne af disse Kyster føre de forskjellige, igjennem alle Kompasstrege løbende Vinde tilbage til tvende Hovedklasser, der ikke alene i Henseende til Retningen, men ogsaa med Hensyn paa sine øvrige Egenskaber ere yderst forskjellige. Disse Hovedklasser ere Søvinde og Landvinde. Til de første høre de nordlige og vestlige, til de sidste de sydlige og østlige Vinde. Omendskjønt alle disse Vinde her som andetsteds kunne være særdeles heftige, og Storme, særdeles om Foraaret, Efteraaret og Vinteren ikke ere usædvanlige, saa er dog Vindenes forskjelligartede Charakteer især begrundet deri, at de førstnævnte i Regelen ere mere almindelige, de sidste mere lokale. Søevindene ere saaledes mere stadige, tage til og af med nogen Regelmæssighed, og naar de blæse eller storme stærkt, kan man med Sikkerhed regne paa, at de herske over større Strækninger af det vestlige og nordlige Ocean. Ved Landvindene er det Modsatte Tilfældet. De hæve sig ofte pludseligt, - rase med Kraft, og dog kan undertiden under en heftig Landvind Havet i en Afstand af nogle Mile udenfor Kysten være ganske roligt eller endog blive sat i Bevægelse af en modsat Vind. Kysternes Beskaffenhed indeholder en tilstrækkelig Forklaring paa dette Phænomenon. Paa flere Steder blive Vindene fra det Indre af Landet klemt ind i og igjen udpresset igjennem trange Dale, Spalter og Fjorde, hvis høie steile Vægge tvinge dem til, at antage en bestemt Retning, og hvorfra de strømme ud mod Søkysten, som igjennem et uhyre Blæserør. Heraf følger en stor Ustadighed, ikke alene i deres Styrke, men ogsaa i deres Retning, heftige Vindstød paa enkelte Steder, næsten Vindstille paa andre nærliggende, flere Kompasstregers Forskjellighed efter Fjordenes Retning og af andre lokale Aarsager. Den paa forskjellige Punkter ulige Opvarmning af Luften bidrager naturligviis ogsaa til Ustadighed i Landvindens Styrke.

Den, der ikke har erfaret, med hvilken orkanagtig Magt disse Landvinde under visse Omstændigheder kunne rase, formaaer vanskeligt at gjøre sig en Forestilling derom. Den saakaldte „Havrok" er et for Kystbeboerne kun altfor bekjendt Phænomen. Vindstødene styrte sig ned fra Fjeldstyrtningerne eller fare ud igjennem Fjordene med saadant et Raserie, at Havsbølgerne af Stormens Magt blive pidskede til Støv, hvilket stiger flere hundrede Fod i Veiret og flyver afsted med Stormen, deraf Benævnelsen Rok (Røg). I Sommermaanederne ere dog saadanne og andre voldsomme Storme sjeldne. Paa denne Tid er Luften sædvanligviis om Natten rolig, om Formiddagen reise Søvindene sig, der i Almindelighed lige til noget over Middag blive stærkere, for om Aftenen atter at aftage og om Natten paany at blive afløst af stille Luft eller Landvind. I Nordland og Finmarken ere under saadanne Omstændigheder de klare Sommernætter af en vidunderlig Skjønhed.

*) Jeg er trængt indtil 250 Skridt ind i denne Hule, uden at naae dens Ende. Paa enkelte Steder er den saa trang, at man maa krybe paa Hænder og Fødder for at komme frem.

Saltvandsparke.

At opdrætte Fiske i Damme eller Parke er en meget gammel Bedrift, og Erfaringen hos os har nu ogsaa godtgjort, at det gaar an at opdrætte vore fortrinligere Fiskesorter, Ørret og Røie, i smaae Vandbeholdninger endog uden kunstig Føde. Derimod har de Forsøg, man har anstillet, med at holde Lax i Ferskvandsdamme, vist sig mindre heldige eller endog frugtesløse.

Torghatten.

Tingen er den, at Laxen, som halv Ferskvands- og halv Saltvandsfisk, synes at behøve begge disse Elementer til sin fuldkomne Trivsel. Et Parkanlæg der udelukker et af dem, fjerner sig altsaa fra Naturens egen Anviisning.

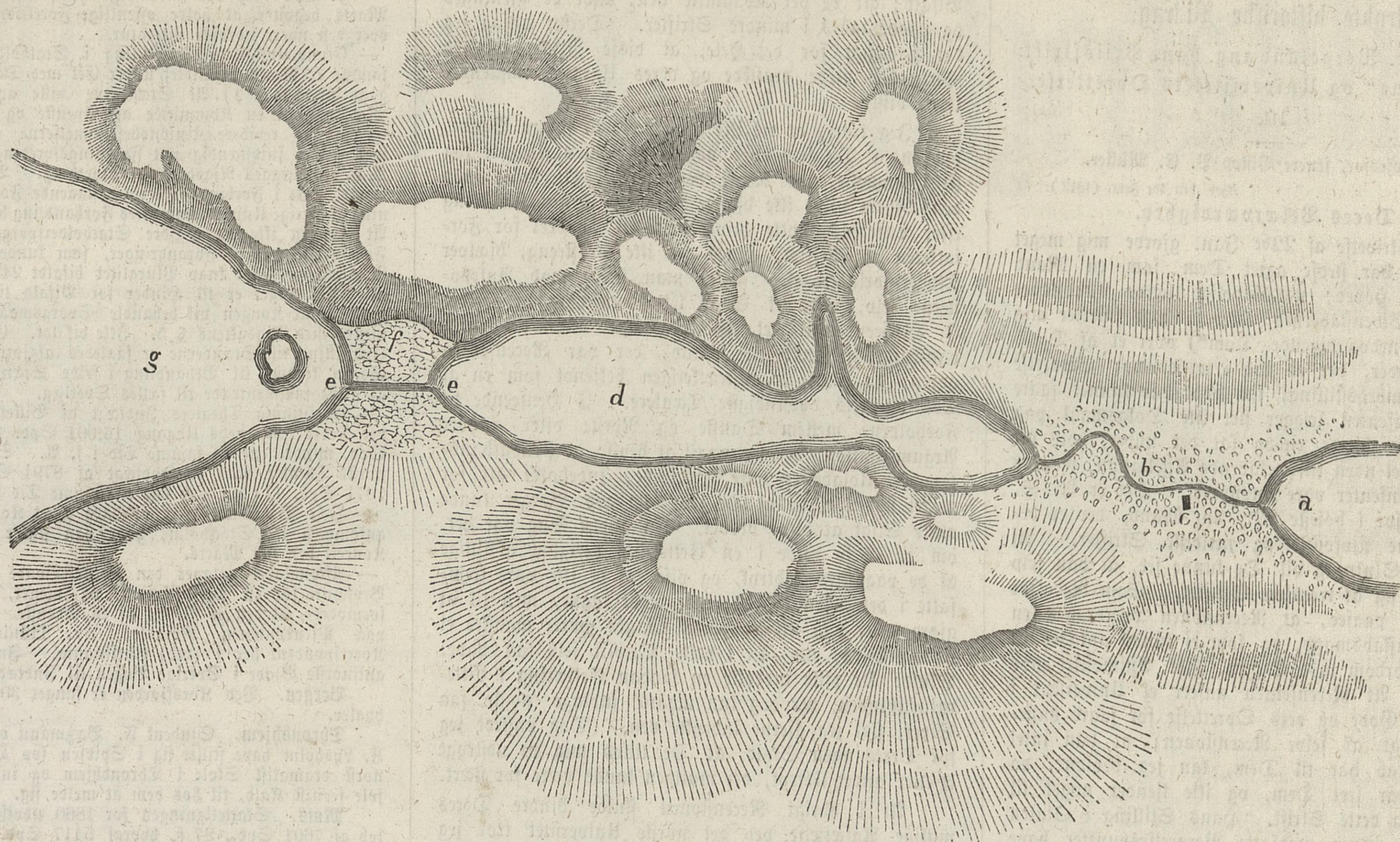
Man er derved bleven bragt til at tænke paa, hvorvidt det kunde være muligt at indrette Parke, hvor Laxen, denne vor ædleste Fiskeart, kunde finde Naturforholdene i det Smaae eensartede med dem, den i fri Tilstand søger og som synes at være en nødvendig Betingelse for dens fuldkomne Udvikling. Man har udtænkt en Plan, der maaskee lader sig udføre, nemlig til deslige Parke at benytte smaae Bugter eller Viger, med trangt Indløb, der let lader sig afstænge, forsaavidt Naturforholdene forøvrigt viser sig gunstige. Navnligt er det nødvendigt, at en Bæk eller mindre Elv udgyder sig i et saadant Bassin.

Ideen er endnu ny og uprøvet, hvorfor den ei tillægges større Værd, end den som saadan fortjener. I de til Regjeringen afgivne Beretninger har Hetting ikke engang omtalt den. Men Planen forekommer mig i sig selv saa interessant, Virkningen af dens heldige Udførelse saa lovende, Muligheden af dens Realisation støttet til saa gode Grunde, at Ideen sandelig fortjener at komme til Publikums Kundskab. De Betragtninger, hvortil den støtter sig ere følgende:

Laxen trækker hvert Aar fra Elvene ud i Havet i den Hensigt at forskaffe sig Føde i større Mængde og af anden Art, end den Elven tilbyder. I denne Tid er dens Fordøielseskraft overordentlig stor, og den tager en saadan Mængde Føde til sig, at den hver Uge forøger sin Vægt, fra ½ til 1 Mark, saa at den altsaa efter 12 Ugers Ophold i Havet vender tilbage til Elven med en gjennemsnitlig Vægtforøgelse af et ¼ til ½ BW. Forhen har man troet, at den gjorde store Vandringer ude i Havet, endog lige til Ishavet; men nyere Undersøgelser og Fornuftslutninger have beviist det ugrundede heri. Som Laxeblink fjerner den sig kun lidt fra sit Fødested; bliver den større, vover den sig længere fra Kysten, dog ikke længere end til den finder Føde i tilstrækkeligt Forraad. Da Aat af alle Slags og Smaasild findes i størst Mængde under Kysten, er det ikke rimeligt, at den lægger ud i Langveien for at hente det, den har lige for sig. Endnu usandsynligere og lidet stemmende med Naturens Orden er det at antage, at den for sin Fornøielses Skyld gjør lange Ture tilhavs. Dens store Vægtforøgelse i forholdsviis kort Tid synes ogsaa at tyde paa, at den benytter Tiden bedre end til at foretage lange, kraftspildende og udmattende Lystture. Alt overbeviser os altsaa om, at den ikke fjerner sig længere end høist nødvendigt fra den Elv, hvor den er født, og denne Afstand er i Regelen ikke betydelig. Er nu den Kreds, inden hvilken den tumler sig i Havet, ikke af stor Udstrækning, saa er det intet fornuftstridigt i at antage, at den maatte kunne trives i en mindre Bugt eller Fjord, naar den ei sattes der i større Mængde, end at denne stod i passende Forhold til Fjordens Ernæringsevne.

Paa Vestlandet danner den sønderrevne Kyst en Mængde Fjorde og Bugter med smale og grunde Indløb, hvoraf mange antages skikkede til dette Brug. I Regelen indeholde de et rigt Forraad af Fødemidler, og Nærheden af det fiskerige Hav giver let Adgang til paa forskjellige Maader at vedligeholde og forøge dem. Ved at forplante Fiskeyngel, udklække Rogn af Sild og anden Fisk, besætte Parken med Skjæl, Østers og andre Bløddyr, der formere sig overordentlig, vil ikke alene det forhaanden værende Forraad forøges, men Parkens Reproduktionskraft ogsaa i væsentlig Grad styrkes. Frygten for, at et saadant mindre Forraadskammer snart vil blive udtømt, bør derfor ikke afholde fra at vove Forsøg i denne Retning. Har Parken nogen større Udstrækning, og den ledes med Indsigt og Forstand, vil Foretagendet udentvivl blive lønnende. Vel kan man paa langt nær ikke vente saadanne Resultater med Hensyn til hurtig Vægtforøgelse, som dem, Havets store og uudtømmelige Forraadskammer frembyder; men i Analogi med hvad man har erfaret om Ørrettens Udvikling under en saa sparsom Tilgang af Føde, tør man haabe at Udbyttet ei vil staae i Misforhold til de derpaa anvendte Bekostninger, hvilke ei kunne blive betydelige, hvor Naturen selv har gjort det meste. — Blandt de Ulemper, man kan tænke sig som uundgaaelige ved et saadant Anlæg, er Vanskeligheden med at fange den opdrættede Fisk. Men ifølge sin Natur søger Laxen op i Elven, hvor den med største Lethed fanges. En ganske anden Uleilighed kan Fjordens Afstængning medføre, idet Parken med Tiden vil forvandles til en Ferskvands- eller Brakvandssø. Forat undgaae dette, iagttages blot, at Udløbet gjøres saa stort, at det rummer en to til tre Gange større Vandmasse, end den Elven i Flomtiden indeholder. Ved hver indtrædende Flod vil Vandet i den ydre Fjord strømme ind i saadan Mængde, at den nævnte Ulempe vil undgaaes.

Begyndelse til Anlæg af en Saltvandspark, er gjort paa Vestlandet, under Veiledning af Hr. Kand. Baade, der er Assistent ved Fiskeavlen, idet Eieren af en Fjordarm, 3/8 Miil lang, nogle hundrede Alen bred og 27 Al. dyb, vil anvende denne til Park for den udklækkede Laxeyngel. Vor Tegning fremstiller de lokale Forholde, idet Litr. a. betegner et Ferskvand, b. Bækken, c. Udklækningshuset, d. Fjorden eller Bugten, som agtes benyttet som Park, e. den Kanal, som maa indrettes, forat Vandet ved den vexlende Flod og Ebbe kan føres ind og ud, f. viser Dæmningen, som i dette Tilfælde er dannet af selve Naturen ved et Steenskred,

og g. betegner den ydre Fjord. Den ved Steenskredet afstængte Bugt har før været en Deel af Fjorden.

Fremgangsmaaden ved et saadant Anlæg vil være, at indrette en Dam af 1½ til 2 Maals Størrelse, i hvilken Yngelen slippes fra Udklækningsapparatet, og hvor den kan gaae et Aar, indtil den har opnaaet en Størrelse af 4 a 5 Tommer. Den overføres da til Bækken, hvorfra den, efterhaanden som den faar sin Vandredragt, altsaa har en Størrelse af 6 a 8 Tommer, vil gaae ud i Bugten. Imidlertid er denne afstængt saaledes, at der for Kanalen eller Aabningen anbringes gitrede Jernrammer, der sættes ind i opretstaaende, til Steenkar fæstede Stokke, hvori der er en Fals, i hvilken Rammen passer. Naar Maskerne paa Gitteret er af ¾ Tommes Diameter, vil den forhindre Laxblinkerne fra at gaae ud, medens de tilstede Aat, Sildeyngel m. M. Adgang til at komme ind.

Vi ønske den foretagsomme Eier alt Held til dette Foretagende. Lykkes det, vil det hurtigere end alt Andet paaskynde Indretningen af lignende Anlæg, og han vil under enhver Omstændighed have Æren af at have været den Første til at forsøge realiseret en Idee, der synes saa lovende for en af vort Lands vigtige Næringskilder.

Den Ceylonske Baad.

Den, som har reist langs Malabarkysten eller Kysterne af Ceylon, vil oftere have seet det Slags Baade, som fremstilles paa hosføiede Tegning. Disse Baade vække stedse den Fremmedes Beundring paa Grund af deres smukke Bevægelse i Vandet, ligesom ogsaa paa Grund af den Kyndighed, hvormed Baadsfolkene vide at haandtere de svære Seil, der ere saa ganske forskjellige fra det Begreb en Europæer gjør sig om det rette Forhold mellem Skrog og Seil. Naar man tager dem lidt nærmere i Diensyn, seer man imidlertid strax hvorledes det kan gaae til, at en saa let Baad kan føre saa svær Rig. Den har nemlig ved Siden det kanoelignende Apparat, som Tegningen viser, der har den Indflydelse, at det, hvorledes end Vinden falder ind, kan modvirke Sidetrykket paa Seilet. Kommer for Exempel Vinden fra Styrbord og dette Apparat ligger paa den modsatte Side, virker det ved sin Flydekraft; kommer Vinden fra Bagbord, virker det ved sin Vægt. Skjønt Baadens naturlige Sidebevægelse saaledes paavirkes ved dette eiendommelige Tilhæng, formindskes neppe dens Evne til hurtig Fart. Paa denne Maade kan Ceylon-Baaden forene usædvanlig Hurtighed med Evne til at taale Vind som en almindelig Seilbaad ikke tør udsætte sig for. Apparatet kan flyttes fra den ene Side til den anden, eftersom Omstændighederne gjøre det anvendeligt.

(„Illustr. Lond. News.")

Den Ceylonske Baad.

Utrykte historiske Bidrag.

Breve til Nic. Wergeland ang. hans Priisskrift: „Mnemosyne" og Universitetets Oprettelse.

III.

Fra Professor, senere Biskop P. E. Müller.

Kjøb den 4de Febr. (1812)

Deres Velærværdighed.

Deres Skrivelse af 22de Jan. gjorde mig meget ondt. Jeg har stedse agtet Dem som en Mand med et godt Hoved, ualmindelige lærde Kundskaber og Iver for Videnskabernes Tarv. Det smerter mig derfor, at en nedværdigende Dom*) over et af Deres litterære Arbeider, der ei stod i umiddelbar Berørelse med Deres Embedsstilling, saa dybt har kunnet saare Dem. Recensenten lægger slet ikke Dølgsmaal paa sit Navn, han havde endog sat det under, hvis det kunde have skeet uden tilsyneladende Affektation, medens de andre Recensenter vare anonyme. Det er A. S. Ørsted, Assessor i høieste Ret, en Mand, der er bekjendt ved sine filosofiske og juridiske Skrifter. Af Recensionens Slutning vil De kunne see, at han selv havde tilbudt sig at recensere Skriftet. Som Redaktør havde jeg at paasee, at Recensionen overdroges en bekjendt Videnskabsmand, og som ei kunde antages at have enten Fordom mod Sagen, eller Animositet mod Forfatteren. At Recensenten anseer et Universitet i Norge for et Gode og dets Oprettelse for saare ønskelig, er tydeligt af selve Recensionen; at han intet privat Fiendskab har til Dem, kan jeg bevidne, da han aldrig har seet Dem, og ikke kjender noget til Dem uden fra dette Skrift. Hans Stilling i Staten kan jo aldeles ingen modsatte Berørelsespunkter have til Deres. Assessor Ørsted er ved sin hele Vandel bekjendt for en retskaffen Mand, han har ikke tænkt paa at skade, men paa at fremsige, hvad efter hans Overbeviisning var gavnlig Sandhed. Han er Deres litterære Modstander, men ingenlunde Deres Fiende.

Dette var, hvad jeg havde at melde Dem, som Litteraturtidendens Redaktør. Endnu tillade de mig at tilføie noget, som Deres fordums Lærer og Deres Ven. Jeg begriber meget vel, at De maatte høiligen førtørnes over Recensionen, ja endog at den krænkede Forfatterkjærlighed (der hos os alle findes saa stærk) kunde bringe Dem til at ansee den for at være ondskabsfuld. Dog denne sidste Yttring vil nok det koldere Overlæg bringe Dem selv til at berigtige, og til at erkjende, at det er blot Skriftets Sætninger og dets tilsyneladende Aand, hvortil Recensenten har holdt sig. Jeg tilstaar Dem i øvrigt selv, at jeg havde ønsket Tonen i Recensionen anderledes, at det Gode i Skriftet mere havde været udhævet, og dets Feil paaviste med mere Skaansel. Men denne Skarphed i Fremsættelsen, der forsmaar indklædende Omsvøb, hører til denne Forfatters Individualitet, som De af hans øvrige Skrifter og hans Recensioner f. Ex. over Schlegels Naturret vil kunne erfare. Spørger De mig nu, hvorfor jeg optog Recensionen, svarer jeg oprigtigen hertil: fordi jeg i det Væsentlige var enig med dens Forfatter, og ansaa den for gavnlig. Jeg gjenkjendte vist nok i Deres Skrift mere end Recensionen Deres gode Hoved, Veltalenhed og Iver for Fædrelandets Vel, men jeg savnede det høie ægte videnskabelige Standpunkt, hvorfra Æmnet burde behandles og fandt mange Sætninger, der forekom mig paradoxe; især mishagede mig Udfaldene mod de Danske. Jeg er mig selv bevidst at betragte Nordmændene fra selvsamme Synspunkt som de Danske, min Fædrelandskjærlighed gjør ingen Forskjel paa dem, og min kjæreste Ven er en Nordmand; jeg er overbeviist om at aldeles ingen Partiskhed mod Nordmændene finder Sted i Danmark, end mindre blandt danske Forfattere, og at vi snarere just have Forkjærlighed for det Fremtrædende i den norske Individualitet. Ligesaa ubeføiede jeg fandt disse Angreb, ligesaa skadelige ansaa jeg dem at være; de vare ikke blot skete i en ung Forfatters Leilighedsarbeide, men i et vidtløftigt Værk, hædret med et agtværdigt Selskabs Bifald; gik de her upaatalte hen, vilde de gjentages og paaberaabes i mindre Skrifter. Derfor ansaa jeg det gavnligt for det Hele, at disse Yttringer med Strenghed bleve drøftede og deres Ugrund omstændeligen viist.

Jeg troer, at det ikke vilde være til nogen Baade, om enten De selv eller nogen af Deres Venner tog til Gjenmæle mod denne Recension. At skrive mod dens Form vilde ikke hjælpe stort; er Tonen for streng efter Læserens Tykke bliver dette en Fordeel for Forfatteren af Skriftet; synes den ikke for streng, hjælper Moderindringen ei. Vilde man skrive mod Ankeposterne selv, vilde et Svar let foranledige en Feide. I Henseende til det Videnskabelige vilde det falde vanskeligt at finde en Mand, der var Recensenten voxen, da denne er tilstrækkeligen bekjendt som en af Tvillingrigets dybsindigste Tænkere. I Henseende til Forholdene mellem Danske og Norske vilde enhver Argumentation, der sigtede til at bevise, at Priisafhandlingens Udladelser vare grundede, indeholdt alt for meget stødende, til at De selv som god Borger kunde ønske Sligt at blive prøvet. En anden Sag var det, om de Selv vilde i en Erklæring berigtige adskillige af de paaankede Udtryk, og vise, at de ikke vare fremsatte i den Mening, hvori de bleve tagne, men til at gjøre dette paa en passende Maade hører maaskee et koldere Blod, end De i dette Dieblik selv kan have. Skulde De ville indrykke en saadan Erklæring i Litteraturtidenden, der dog kun maatte indtage nogle faa Sider, skal jeg gjerne indrykke den. Dog ønskede jeg for Deres egen Skyld, at De tillod mig at udstryge et eller andet Udtryk, der muligen kunde være for stærk.

At i øvrigt Recensionen skulde hindre Deres mulige Ansættelse ved det norske Universitet tror jeg ei, hvad jeg maaskee ved Anbefaling kunde bidrage til at fremme Deres Sag, skal jeg ikke forsømme, ligesom det overalt stedse skal være mig kjært, at kunne bevise Dem den Agtelse og Hengivenhed hvormed jeg forbliver.

Deres

P. E. Müller.

*) Hs. Excellence Ørsteds nedrivende Anmeldelse af „Mnemosyne," hvorom her handles, findes i den af Brevskriveren redigerede „Dansk Literatur-Tidende," 1811 No. 38—43. Da Wergeland 1816 udgav sin „Sandfærdig Beretning om Danmarks politiske Forbrydelser mod Norge," vilde Somme søge Grunden hertil netop i hiin krænkende Kritik. Og i Nationalbladet 5 H. S. 159 findes ogsaa følgende derhen sigtende Vers:

„Ja Danmark! Din Forbrydelse er stor:
Du Wergeland ei til Professor gjorde,
Din Ørsted tog mod ham til Orde,
Og lempelig han ei med Drengen foer.
See dette er din største Brøde,
Og derfor skal du evig bøde."

At ikke W.s Uvillie mod Danmark fra først skrev sig fra Ørsteds skarpe Recension sees noksom deraf, at det netop var hiin Uvillie, som for en væsentlig Deel var Grunden til Recensentens lidet lemfældige Behandling.

Norge.

Christiania. Den 29de Febr. foretog Storthinget Valg paa Medlemmer af Kroningsdeputationerne til Stockholm og Throndhjem. Til at deeltage i den stockholmske Deputation valgtes fra Christiania Stift: Prof. Schweigaard (Ordfører), Gaardbruger Hoelstad, Kjøbm. Borch og Prokurator Kildal (Suppleanter Bergh og Elieson); fra Christianssands Stift: Biskop v. d. Lippe og Gaardbruger Ueland (Suppl. Jaabæk); fra Bergens Stift: Sognepræst Sverdrup og Lensmand Veseth (Suppl. Gaardbr. Svanø). Fra Throndhjems Stift: Gaardbr. Krogneß og Konsul Jensen (Suppl. Ulstad). Fra Tromsø Stift: Foged Holmboe og Lensmand Gylche (Suppl. Lensm. Kjelsberg). Medlemmerne af Deputationen til Throndhjem: fra Christiania Stift: Sognepræst Harbitz (Ordfører), Assessor Motzfeldt, Gaardbr. Valstad og Sagfører J. Sverdrup (Suppl. Gaardbr. Vig og Hammerstad); fra Christianssands Stift: Lensmændene Enge og Mossige (Suppl. Lensm. Grave); fra Bergens Stift: Sognepræst Blom og Gaardbr. Aga (Suppl. Gaardbr. Aarflot); fra Throndhjems Stift: Kirkesanger Sæther og Bankdirektør Krogneß (Suppl. Kjøbm. Gram); fra Tromsø Stift: Kirkesanger Augustinussen og Gaardbr. Stoltenberg; (Suppl. Overlærer Steen.)

— Storthinget har for Budgetterminen til Fremme af Veivæsenet bevilget 540,000 Spd. foruden 36,666 Spd. 80 ß til Undersøgelsesarbeider og Udarbeidelse af Forslag m. v. Ved Bevillingsposterne befulgtes i Regelen den kgl. Proposition.

— Odelsthinget forkastede 2den Marts i Overeensstemmelse med Bankkommitteens Indstilling med 49 mod 37 St. den kgl. Proposition om Bankens Flytning fra Throndhjem til Christiania.

— Nylig forsøgtes Ildspaasættelse i en Gaard i øvre Voldgade; men Ilden opdagedes af Gaardens Eier, der strax efter om Natten kom hjem. En Skomager G. A. Dahl, der boede i Nabogaarden, blev mistænkt for at have paasat Ilden og har senere tilstaaet sin Brøde. Hans Bevæggrund var den, at han ved Branden ventede at faa realiseret sit Indbo m. m., som han havde godt assureret.

— Paa Grund af Sneefald og Sneefog kunde Jernbanetrænet den 27de Fbr. ikke naae Byen, men Passagererne maatte overnatte i Vognene. Først efter Anvendelse af en stor Arbeidsstyrke til at skuffe Sneen væk, blev Banen om Morgenen efter passabel.

— Christiania Skolelærerforening har besluttet at forsøge en Mindestøtte reist over den som Folkeskribent bekjendte og fortjente Ole Vig og til dette Diemeds Fremme udvalgt en Kommittee, bestaaende af Skolelærerne A. Trøan, P. Hougen og L. Michaelsen - samt Skoleinspektør G. Hansen, Stud. O. Arvesen og S. Vik og Billedhugger C. Borch, hvilken indbyder til Subskription af Bidrag, der kan tegnes efter Enhvers Evne og Lyst og indsendes til Christiania Skolelærerforening, Adresse: Hammersborgs Skolelokale. Idet vi anerkjende det Berettigede, som ligger til Grund for denne Indbydelse, kunne vi ikke andet end paa det Bedste anbefale den til Medborgeres Opmærksomhed og ønske Sagens Fremgang. — Monumentets Beskaffenhed vil naturligviis afhænge af de indkomne Bidrag, hvis Indleveringstid er ansat til Aarets Udgang.

— Akers mekaniske Værksted har i f. A. leveret Arbeider for 69,240 Spd. og beskjæftigede ved Aarets Udgang 180 Mand. Aarets Overskud udgjorde 7,306 Spd. 15 ß; til Aktieeierne udbetales 6 pCt. Udbytte.

— L. Dietrichson skal ifølge de svenske Blade den 3die Marts begynde at holde offentlige Forelæsninger i Upsala over den nyere nordiske Literatur.

— Ekonomiutskottets Indstilling i Statholdersagen, der i samme er bleven behandlet under Eet med Dalmans Motion, gaar ud paa: 1) At Stænderne ville anholde hos Hs. Maj. om, at en Kommittee af Svenske og Norske nedsættes for at revidere Unionsbestemmelserne og afgive Forslag til et fuldstændig nyt Foreningsforedrag, der af Hs. Maj. forelægges Rigsdag og Storthing. Bifaldt 23de Februar. Et i Forbindelse dermed staaende Forslag om Trykning af forrige Unionskommittees Forhandling blev forkastet. 2) At Kongen ikke vil afgjøre Statholderspørgsmaalet uden i Forbindelse med de Forandringer, som kunde foranlediges af Revisionen. Med knap Pluralitet bifaldt 24de Februar, og, 3) Hvis Noget er til Hinder for Bifald til Anmodning i Post 2, at Kongen vil behandle Spørgsmaalet overensstemmende med Rigsaktens § 5. Ikke bifaldt. Ekonomiutskottets Indstilling til Stænderne er saaledes afgjort. Nu først vil Sagen komme til Behandling i selve Stænderne, der siges at skulle sammentræde til fælles Overlæg.

— Christiania Theaters Indtægt af Billetudsalg udgjorde ved Febrs. Maaneds Udgang 16,901 Spd. 16 ß eller 1180 Spd. mindre end til samme Tid i f. A. Samtidig har det norske Theater havt en Indtægt af 8794 Spd 30 ß. eller 1071 Spd. 114 ß. mere end til samme Tid i f. A.

— Ole Bull er, efter at have givet Koncert i Ørebro, ankommen til Stockholm, hvor han skulde give sin første Koncert den 6te Marts.

— Aftonbladet antager den norske Bonde Lars Heyers Broschure for en Mystifikation, og mener, hvad vi ogsaa formodede, at den er skreven af en Svenske. Bladet gjætter paa Pseudonymen Rosabler, Sv. Tidningens tidligere Korrespondent her i (ved) Christiania. Imidlertid tage de antinorske Blade i Sverige Bogen til Indtægt.

Bergen. Ved Korsfjorden er fanget 300—400 Springhvaler.

Throndhjem. Student F. Bætzmann og Kjøbmand O. K. Lysholm have stillet sig i Spidsen for Oprettelsen af en norsk dramatisk Skole i Throndhjem og indbyde dem, der føle scenisk Kald, til hos dem at melde sig.

Moss. Skatteligningen for 1860 udviser et samlet Beløb af 7601 Spd., 97 ß, hvoraf 5417 Spd. 87 ß i Bynæringsskat.

Christianssand. Den samlede Skat for 1860 er udlignet med 15,320 Spd. 8 ß, hvoraf 13,012 Spd. 63 ß i Fattigskat.

Embeder. Et Overtoldbetjentembede i Drammens Tolddistrikt (c. 800 Spd); Eidskogs Sognekald (c. 600 Spd.); Agerøs do. (c 700 Spd.); Frænens do. (c 600 Spd.); Hatfjelddalens do. (c. 400 Spd.); Nordre Senjens Distriktslægeembede (400 Spd.)

Blandede Efterretninger.

Sverige. Kommandant i Visby Knud Bildt er afgaaet ved Døden.

Danmark Det er endelig lykkets Biskop Monrad at faae dannet et nyt Ministerium, hvis Medlemmer ere: Hall Konseilspræsident og Uderigsminister, Fenger Finantsminister, Casse Justitsminister, Monrad Kultus- og midlertidig Indenrigsminister, Thestrup Krigsminister, Bille Marineminister, Wolfhagen slesvigsk og Raasløff holstensk Minister.

Østerrige. Der skal være afsluttet en Alliancetraktat mellem Rusland og Østerige. Journ. de Petersbourg benægter dog dens Tilværelse.

England. Man frygtede for at Ministeriet vilde lide et Nederlag ved Forelæggelsen af Gladstones Budget, hvori store Afvigelser fra det Befulgte vare foretagne, tildeels som en Følge af den franske Handelstraktat; men det seirede. Som Fortrin ved det ny Budget fremhæves: Tariffens Simplificering, den næsten fuldstændige Afskaffelse af Beskyttelsestold og Handelstraktatens sandsynlige Fordele samt Ophævelsen af Akciseafgiften paa Papiir.

Frankrig. (Tel.) Ved det lovgivende Korps Sammentræden holdt Keiser Napoleon følgende Tale: Efterat Udførelsen af Villafrankatraktatens Bestemmelser var strandet, havde han tilraadet Kongen af Sardinien at gaa ind paa Ønskerne fra Mellemitalien om Tilslutning; medens han til samme Tid havde holdt paa Toscanas Selvstændighed og holdt paa Principet for Pavens Rettigheder. Den nye Dannelse af Norditalien fordrede Sikkerhed for Frankriges dertil stødende Alpegrændser. Det var ikke hans Hensigt at besætte noget Landstrøg; denne Beslutning forelaa til Stormagternes Afgjørelse. Han haabede en snarlig Løsning af det italienske Spørgsmaal. Fredens Tidsalder var nu kommen. Der var allerede foretaget en Reduktion af Hæren paa 150,000 Mand. Den afsluttede Handelstraktat vilde befæste Alliancen med Storbritannien.

Italien. Garibaldi giftede sig nylig med en ung Dame, der paa en romantisk Maade havde vist at fængsle hans Interesse; men strax efter Bryllupet kom en af hans Krigsfæller og i hans Hustrues Overvær fortalte ham, at han var bleven skammelig narret, saasom Damen var et løst Fruentimmer, der tidligere havde været Fleres Elskerinde. Det nygifte Par blev da strax enigt om at skilles ad.

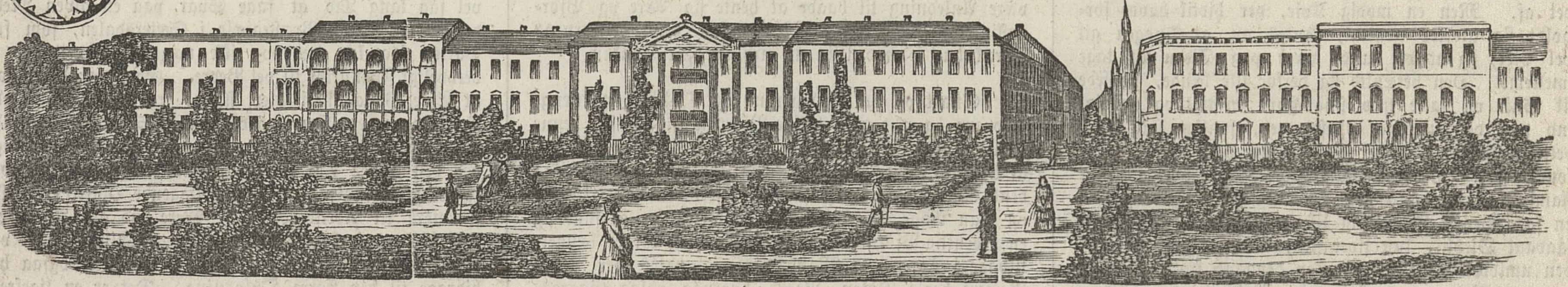
Spanien. Efterat Spanierne havde tilføiet Marokkanerne betydelige Nederlag, bad Keiseren om en Vaabenstilstand for at underhandle om Fred. Denne Underhandling har dog ikke ført til noget Resultat, hvorfor Krigen vil begynde paany.

Tydskland. Schillers eneste levende Datter, Friherreinde Emilie v. Gleichen-Roßwurm anmodede i forrige Aar i europæiske og amerikanske Blade om at faae Exemplarer af de Skrifter, Programmer m. m., som fremkom i Anledning af Schillerfesten. Hun har nu fra mere end 400 Steder, de fjerneste og nærmeste, faaet over 2000 Numere, bestaaende af Breve, Programmer, Festbeskrivelser, Taler, Digte, Kompositioner, Billeder, Bøger, Medaillons — ja Bouquetter og Krandse. (Fædr.)

☞ Abonnenter, der ikke have faaet Nyhedsbladets Nytaarsgave, gjøres opmærksom paa, at Kontingenten for forrige Aar maa afgjøres, inden Bogen forsendes

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 11. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 11te Marts 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Skizzer fra Sætersdalen.

IV.

Sætersdalen og de omliggende Distrikter er et aldeles udmærket Jagtrevier. Paa Høisletterne findes Rensdyr, i Lierne Ryper, i Skovene Aarfugl, Ræve, Harer, Ulve og Bjørne i Mængde.

Da Bønderne ingensteds holde Hunde, og derfor kun jager Haren om Vinteren paa Sporsnee, taber denne ofte saa aldeles sin medfødte Skyhed, at det endog ikke er ualmindeligt om Sommeren, da den sjelden bliver opskræmt af Jagt, at see den sidde lige ved Landeveien. — Af Bjørne er her en Mængde. I det egentlige Sætersdalen lever Bamsen som Privatmand i landlig Fred og Ro, agtet, om just ei elsket af sine Omgivelser, og som de fleste Majestæter af Guds Naade bryder ogsaa denne Skovens lodne Konge sig kun lidt om Kjærligheden, naar kun Respekten er der, og respekteret er Bamsen overalt i Sætersdalen; thi den egentlige Sætersdøl er for træg, for doven, og maaskee ogsaa for feig til at angribe Bjørnen, og det selv naar denne viser sig som den angribende og morer sig med til Tidsfordriv at slaae Kloen i et Kreatur eller en Hjuring.

Bjørnen tager det ogsaa i det Hele ganske gemytligt. En Dag for nogle Sommere siden havde den saaledes til en Forandring fundet for godt at tage sig en liden Spadseertour paa Landeveien. Lensmanden, der ligeledes var ude paa Embedsvegne, mødte den i Fannekleven og søgte i al Høflighed ved en sagte og ærbødig Kasten med Smaasteen at betyde Hs. Majestæt, at han skulde give halv Vei for Embedsauktoriterne. Uden at lade sig imponere af Guldsnoren, gav imidlertid Bamsen igjennem betegnende og majestætisk Brummen tilkjende, at den ønskede at forblive uforstyrret og ikke fandt synderligt Behag i Steenkastningen. Lensmanden maatte derfor vende om og lade Høistsamme uforstyrret fortsætte sin eensomme Promenade. Saadanne Møder heroppe ere neppe enkeltstaaende. — Engang havde endeel Fossekarle (Tømmersankere) truffet Bamsen netop som den en heed Sommer tog sig et kjølende Bad i Byglandsfjorden. De angrebe den, alene bevæbnede med sine Baadshager. Nær havde dog dette blevet deres Bane; thi Bamsen, der ønskede at gjøre deres personlige Bekjendtskab, forsøgte ikke uden Held, at komme op i Baaden til dem, og først i det yderste Øieblik fandt den, blødende af utallige Saar, sin Død. Det er imidlertid, som før berørt, ikke i det egentlige Sætersdalen, men snarere i de umiddelbart tilgrændsende Distrikter, at der nedlægges de fleste Bjørne. Her findes virkelige Bjørnejægere, der dyrke denne Jagt med Lidenskab, og som næsten have gjort sig den til Profession. En af de mest anseede Bjørnejægere i dette Strøg er for Tiden Niels Knudsen Breistøl, en udmærket Smed, der selv paa en meget praktisk Maade ikke alene forarbeider sin egen Bjørne-Rifle, men ogsaa forsyner sine Landsmænd med Vaaben af eget Fabrik. Hans Rifler ere bekjendte og meget søgte. Paa Gaarden Tvedt i Evje boer ligeledes en bekjendt Bjørneskytte; paa Gaarden Moy En, der skal have nedlagt henved 100 Bjørne; men det vilde være et høist unyttigt Arbeide at opregne alle Saadanne i en Egn, hvor der knap gives en Bonde, uden han har drevet paa denne Jagt, hvor der gives dem, der have skudt Snese af Bjørne og mangfoldige, der i det Mindste et Par Gange have tjent sig Skudpræmier. Det er forresten mærkværdigt med hvilken Ligegyldighed Bønderne tale om Farerne ved denne Slags Jagt. Man skulde troe, de betragtede det næsten som en ganske dagligdags Harejagt, - hvilket ogsaa Enkelte af dem ligefrem have yttret. Bjørnen, sige de, er ikke farlig; thi den angriber kun, naar den bliver saaret eller, som En af dem ganske betegnende sagde „naar den bliver fornærmet.“ Sagen er da at fornærme den tilgavns med første Skud; thi man bruger her altid enkeltløbede Rifler. Det er rigtignok sandt, at man sjelden hører om virkelige Ulykker paa dette Slags Skytterie, skjønt sligt dog ei er uden Exempel. Er Uheldet ude, slippe de dog ofte vidunderligt fra det. Man fortæller saaledes om En, der havde truffet Bjørnen, men ikke dødeligt, at han var bleven angrebet af Bjørnen, der i Raseri var gaaet paa og som sædvanligt ved slige Leiligheder havde revet Vedkommende overende, uden dog i nogen mærkelig Grad at saare ham. Fyren, der saaledes var kommen til at ligge med Ansigtet opad under Bjørnens Mave, passede nu stedse sit Snit saaledes, at han, hvorledes end Bjørnen vendte og dreiede sig kom til at ligge, hvor han var, og at denne ikke fik karet ham frem og fik Tag i ham med sine vældige Forlabber. Imidlertid havde Vedkommende ogsaa faaet sin Tolleknív løs og, medens han nu saaledes kravlede heel lystigt omkring under Bjørnen, ledsagede han denne Baglængs-Galop med forskjellige oplivende Snit i den lodne Mave til liden Tilfredsstillelse for Hr. Urian, der omsider blev kjed af denne Spas og brummende luskede af fra denne ubehagelige Person. Dog ikke Alle slippe saa godt fra det. Man seer dog ogsaa undertiden Folk, der ere blevne stygt forslaaede af Bjørnen, og at dette ikke oftere er Tilfældet, er virkelig høist besynderligt under det Mod eller man knnde snarere sige den egne Sorgløshed og næsten „Uvølenhed,“ der lægges for Dagen i denne Jagt, der gjerne drives enkeltviis. Ganske roligt kan Bonden saaledes give sig til ubevæbnet at krybe ind i Hiet, hvor Bjørnen ligger i sin søde Vinterblund, og først naar han, igjennem to i Mørket gnistrende Oine, har forvisset sig om, at Leiligheden har været beboet, og at Fa'r sjøl har været hjemme, er han baglængs kravlet ud igjen, har hentet sin Rifle, som han ligesom ved et andet Søndagsbesøg har sat udenfor Døren, er atter krøbet tilbage samme Vei, har taget Sigte efter Oinene og har nedlagt Bjørnen. En Hjuring, eller som vi paa denne Kant af Landet vilde kalde det, „en Gjætergut“ skjød en Bjørn, som han tilfældigviis mødte, i Mangel af anden Amunition, med Smaasteen. „Jeg tænkte aldrig over det,“ sagde Gutten, da man siden spurgte ham, hvorledes han havde turdet vove dette Skud med Smaasteen for Kugler. Og dette Svar er charakteristisk; thi saa er det med Bønderne; de gjøre mange saadanne Ting, som man synes maatte forudsætte et „Løvemod“ alene fordi den aarvaagne Reflektion, ved hvis Tilstedeværelse alene det sande Mod kan findes, her mangler som et væsentligt Moment. De tænke ikke over det. — Dette Mod er ikke reflekteret. Saadanne Begivenheder som de her berørte falde ganske naturligt, de blive derfor sjelden bekjendt udenfor Distriktet, og ganske forundret vilde vistnok Vedkommende blive, hvis han mærkede, man lagde Bræt paa Sligt. Da vilde maaskee Reflektionen komme, og saa kunde det vel hænde, at han ikke gjorde en slig Ting om igjen saa let. Endnu et Træk. — Der i Egnen huserede for en Tid siden en Bjørn, som man havde givet Navn af „Hestebjørnen“ - saakaldet for de mange Heste, den havde expederet i sine Dage. Denne Bjørn var vidt og bredt bekjendt, og ofte havde man gjort Jagt paa den. Der var endog anstillet en formelig Klapjagt paa den - Noget i de Egne høist ualmindeligt; - men stedse havde den - skjønt oftere saaret - vidst at undslippe. I en af disse Kampe, som den jævnligen bestod, havde den faaet afskudt en af sine Bagbeen, saa at Foden siden den Tid sad aldeles paa skjæve, og derpaa kunde man kjende den igjen, naar den havde været nogensteds. Og vild og rasende var denne Bjørn bleven over al den Forfølgelse, den havde maattet lide af Menneskene, saa at der gik det Ord om den, at den tværtimod Bjørnenaturens Væsen, gjerne gik paa, naar den saa Folk, og det om den endogsaa ikke var bleven „fornærmet.“ — Atter et Aar havde dræbte Kreaturer og sønderbrudte Fjøs betegnet dens Nærværelse i Egnen, og Skrækken var stor der for Hestebjørnen. Da besluttede en af Dalens bedste Bjørneskyttere, der allerede flere Gange havde bestaaet sin Dyst mod Skovens Fyrste - ogsaa engang at prøve Hestebjørnen. Han tog derfor en vakker Dag sin enkeltløbede Rifle paa Skulderen, og drog afsted. Han havde gaaet en Stund og lusket omkring i Skoven, da han pludselig, som han kom ud af et temmeligt tykt Holt, fik Oie paa „Hestebjørnen,“ der kom lige mod ham. Han lægger an og skyder; men enten det uformodentlige Møde har bragt ham til at skjælve lidt paa Haanden eller Grunden kunde have været en Anden, nok er det, Skuddet traf ikke der, hvor det var æslet. Bjørnen var saaret; men ikke dødeligt. Rasende reiste den sig paa Bagbenene og satte lige ind paa Livet af Skytten. Denne, der kun var bevæbnet med sin enkeltløbede Rifle, som det naturligviis ikke kunde være Tale om at lade paany, stod der i en Maade. Flygtede han, var han redningsløs fortabt, og blev han staaende, var Udsigten ikke stort bedre. Han betænkte sig imidlertid ikke længe. — Med sikkert Blik og i en fast Stilling med Bøssen i sin høire Haand og Kolben vendt nedad ventede han sin frygtelige Fiende, beredt til at sælge sit Liv saa dyrt som muligt. Da var det, at det rasende Dyr - forvirret udentvivl og skræmt af Menneskets faste Blik og rolige Holdning (som man undertiden seer det) da det var kommet nogle faae Skridt fra Manden pludselig kastede sig til Siden og forsvandt i Tykningen. — Hestebjørnen undslap saaledes ogsaa denne Gang, men blev dog kort efter skudt ved en senere Leilighed. Dette var Mod, og reflekteret Mod, men Beviserne herpaa ere sjeldne.

Ogsaa i Fjor havde Bamsen efter gammel Skik taget sig en Tour fra Sætersdalen til de nedre Bygdelag for at see sig om paa gamle Tomter. En Dag i Fjor Vaar blev den saaledes seet i Evje Præstegjæld paa den østre Side af Otteraaen. Den sad ganske roligt philosopherende lige ved dens Bred og betænkte sig øiensynlig paa om den skulde vove Overfarten. Efterat den saaledes havde betragtet Vandet en Stund med nølende Blik, synes den imidlertid at have fundet det mindre hensigtspassende for det Første; thi den gjorde omsider „Høire om“ og forsvandt.

En kort Tid efter mærkede man imidlertid en omvandrende Bjørn i Iveland og de til Otteraaen stødende sydligere Egne af Vegusdal, hvor den var bleven seet paa flere Steder, og hvor den navnligen holdt sig i Omegnen af Gaardene Klep og Tvedt: Det var i denne sidste Gaards Udmark, den angreb

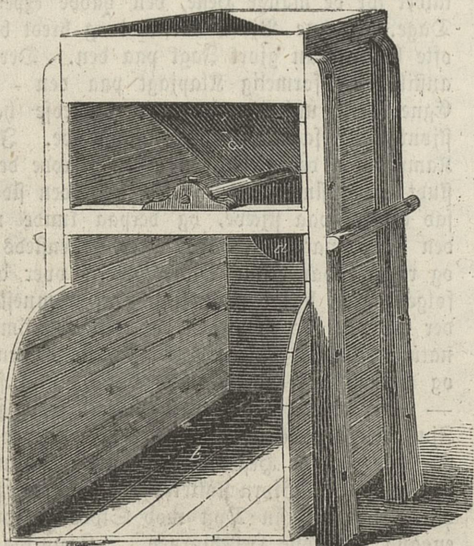
en Hjuring. Gutten havde nemlig, da han saa den, søgt at holde Vedkommende borte fra Bølingen igjennem Skrig og Steenkast. —

Kjed formodentlig af dette Spektakel, og maaskee ogsaa rammet af et Steenkast, styrtede den tilsidst løs paa Hjuringen, kastede ham overende og sønderrev hans Klæder med sine Kløer. Historien lød til at ville blive alvorlig nok for den stakkels Gut, der under denne Kamp befandt sig langt fra Mennesker og ganske ubevæbnet. Med ham havde Bjørnen vel snart gjort det af. Men en modig Kvie, der hidtil havde forholdt sig aldeles neutral, syntes nu, at Spøgen gik vel vidt, og at det kunde være paa Tiden at tage imellem. Den betænkte sig derfor ikke længe, passede sit Snit og satte med sine Horn dristigt og vældigt ind paa den ubudne Gjæst, der, synligt flau over dette uventede Sidepuf fra et saa lidet nobelt Dyr som en Ko, - med det samme gjorde heelt om og luskede skamfuld af. Hjuringen, der imidlertid havde faaet en saa uventet Anledning til at studere Bamsens i et saadant Øieblik, kun lidet tiltrækkende Physiognomi i den umiddelbare Nærhed, slap dengang fra det, takket være den Behornedes ædelmodige Hjælp, med en sønderreven Buxe og nogle ubetydelige Skrammer, hvilket unegtelig var billigt for en slig Ære. Efter denne Bedrift fortrak Hs. brummende Høihed til andre Egne, og man hørte ikke mere til den det Aar. Knud Breistøl og et Par af Dalens Skyttere, vare naturligviis ude efter den, men en Morgenstund i Tusmørket luskede den dem uforvarende forbi. Knud skjød, der faldt et Par Skud til; men det var mørkt endnu, der var ikke Tid til at tage ordentligt Sigte og Bjørnen reddede sandsynligviis sit Skind heelt og ubeskaaret til en anden Gang. —

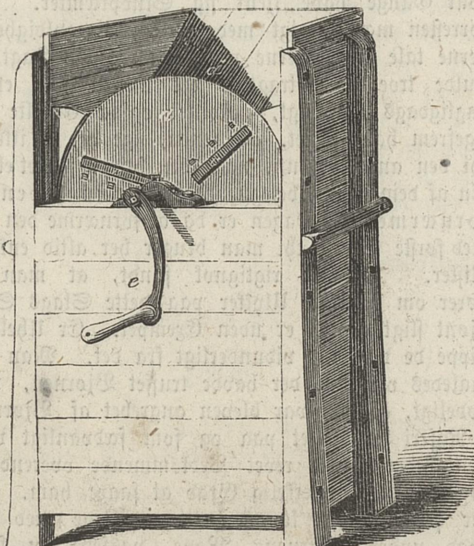
Hvis det virkelig er saa, at den bekjendte Grev Raben er ligesaa flink til at skyde Bjørne paa Frihaand som han skal være det til at skyde Grise fra sin Kaleschevogn - er det sandelig mærkeligt nok at Sætersdalen endnu ikke har været Vidne til hans Bedrifter; thi her vilde der være Anledning til baade at hente sig Ære og Bjørneskinker i Mængde. Men ogsaa denne Bjørnens Skræk har formodentlig nu nedlagt sine Vaaben.

Snart vil vel Opdyrkning og Civilisation trænge Skovene og med dem tillige Bjørnen tilbage fra denne Fjelddal som fra saa mange andre, og det er at forudsee, at Bjørnen vil dele Skjæbne med Indianeren i Amerika; dens Race vil om en Tid være forsvunden fra vort Land og man maae tilsidst reise til Sibirien for at faae sig en ordentlig Bjørnefæld. Engang, men det er længere tilbage i Tiden end Mandsminde, fandtes der ogsaa Bævere her i Dalen, Noget, hvorpaa ogsaa Gaardsnavne som „Bjoraae" klarligen tyder, men denne er nu aldeles forsvunden, Loven satte forseent en Dæmning for Menneskenes Ødelæggelseslyst. Der siges dog, at man endnu i et enkelt afsides Fjeldvand skal kunne see Levninger af dens kunstige Bygningsforetagender. Otteraaen bærer dog ikke sit Navn forgjæves, thi Oddere skal her endnu findes i Mængde, og der er ikke Mange, som lægge sig efter den. —

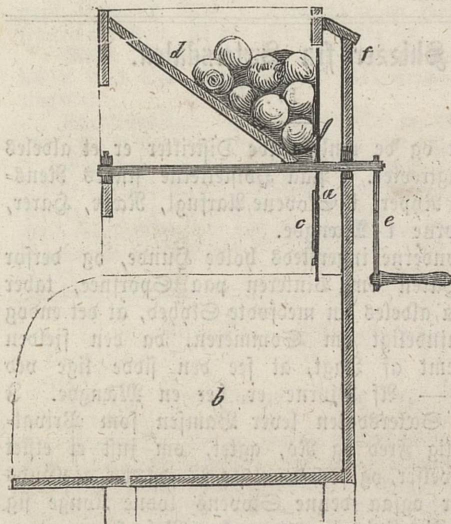
Først i den allersidste Tid har man faaet ordentlig Postbefordring opigjennem Sætersdalen. Der gives nu ordentlige Postaabnerier opefter hele Dalstrøget, og saavel i Byglands og Valle Præstegjæld som i Evje. Før havde man kun eet Postaabneri, det i Evje, og Posten gik forresten opover ved Leilighed. Skjønt rigtignok denne Post ikke kan regnes til de flyvende, idet den med tilbørlig Langsomhed befordres afsted med en blæsende Mand til Fods, saa at det endnu tager vel saa lang Tid at faae Svar paa en given Meddelelse fra Valle Præstegjæld i Sætersdalen, som fra Paris, saa kan det dog ikke nægtes, at dette er et betydeligt Fremskridt til det Bedre. Godt var det ogsaa at Evje Postaabneri blev flyttet fra sit gamle Sted, Embedsgaarden Klep, paa den anden Side af den rivende med Drivtømmer opfyldte Otteraae, til Hordnæs lige ved den aabne Landevei. Ogsaa denne bedre Postbefordring har ført dette afsides liggende Distrikt et Skridt nærmere til Udenverdenen. Mere end alt Andet vil dog den nu forbedrede Almueunderviisning og en vis Videbegjærlighedens Instinkt, der er vaagnet, ogsaa her bidrage til den større Oplysning. Det er en ligefrem Følge af vore friere Institutioner, af det mere udviklede Formandskabsvæsen, Overformynderie og Andet, der nu overføres fra Enkeltmand til Folkets Masse, at Kundskabens og Dannelsens Værd mere og mere maa erkjendes. Samkvemmet med Byerne bliver ogsaa stedse større og vil stedse i høiere Grad vise sin afslibende og dannende

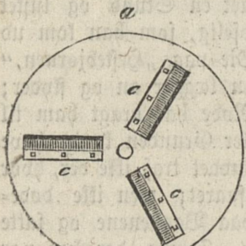
Forsiden.

Bagsiden.

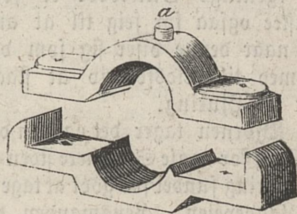
Gjennemsnit.

Skiven.

24 18 12 6 0 1 2 Al.

Den bisethske Rodskjæremaskine.

Taplageret.

Magt. Men ved den større Dannelse og Nivelering vil ogsaa de gamle Skikke og Sæder og Nationaldragten forsvinde og snart vil Sætersdalen ogsaa heri ligne vort Lands øvrige Egne.

Rodskjæremaskine.

I Nyhedsbladet 1859 No. 6 blev meddeelt Beskrivelse af en ved Brugsfuldmægtig Biseth paa Ladegaardsøens Hovedgaard konstrueret Rodskjæremaskine. Uagtet den havde flere Fordele fremfor lignende af udenlandsk Mønster, var den dog endnu for kostbar og mere sammensat end den turde være, for at blive almindeligere anvendt. Det blev derfor en Opgave, især som Model for Bodsfængslets Redskabsværksted, at tilveiebringe en Maskine saa enkel som mulig og derhos saa billig, at den kunde være tilgjængelig selv for de mindre Jordbrug. Denne Opgave er nu bleven tilfredsstillende løst ved den Maskine, som her er fremstillet og som i Korthed skal beskrives. Tegningerne fremstille Maskinen, seet forfra, bagfra og fra Siden. Kassens Høide er 2' 19", Bredden 2' 3" i Firkant. Mechanismen bestaaer af en Axel, hvortil er befæstet en rund Jernplade (a) med 3 skraaliggende Knive (c), og under enhver af disse Knive er anbragt en 2 1/4" viid Aabning, hvorigjennem de opskaarne Skiver falde i Kassens nedre Afdeling (b). Jernpladen er en tynd Skive helst af støbt Jern, omtrent 3/8" tyk med en Kant i Peripherien og et Bryst i Centret. Knivene, der ere 8" lange og omtrent 2" brede, ere fæstede til Skiven med Skruer i en skraa Retning mod Aabningerne, der ere omtrent 2 1/4" vide. Axelen, der driver Skiven, hviler i 2de Lagere. Omdreiningen skeer ved Hjælp af en Svev (e). Madningskassen dannes af en skraaliggende Flade (d), hvorved Rodfrugterne føres ned til Knivene, ligesom en trekantet Klods er anbragt i det Hjørne, der er Knivenes Retning modsat, for derved at lette Opskjæringen. For at kunne smøre Taplageret bagved Skiven, er det øverste Stykke (f) af Kassen løst, saaledes som Tegningen af Maskinens Bagside viser. Ved anstillet Prøve blev en Tønde Potetes opskaaret i 4 Minutter, en Hurtighed, der uden Tvivl bliver større, naar Arbeidet uden Afbrydelse fortsættes i længere Tid. Maskinen er lige anvendelig for ethvert Slags Rodfrugter. Den kostede paa Ladegaardsøens Hovedgaard omtrent 5 a 6 Spd., men maa kunne leveres meget billigere; saaledes kan Skiven støbes med et firkantet Hul i Centrum til Axelen, hvorved Boring undgaaes, samt med de fornødne Aabninger for Knivene, ligesom Taplagerne kunne støbes betydelig mindre, nemlig 6" lange 1 1/4" brede og 2" høie paa Midten, hvor Axelen gaar igjennem og hvori Olie huet er anbragt. Maskinen er overleveret til Bodsfængslet, ligesom Holmens mechaniske Værksted har ladet udføre de fornødne Modeller til Støbning saavel af Skiven som af Lagerne.

Noget lignende Maskiner af engelsk Arbeide, der ganske bestaae af støbt Jern, faaes hos Mechanikus Jakobsen for 22—26 Spd.

H

Christiania, det gamle og det nye.

I.

De Bygninger i Christiania, som betegne Byens oprindelige Skikkelse og Architektur, blive aarlig færre og færre og ville snart være ganske forsvundne. De, der spares af de hyppige Ildsvaader, nedrives paa Grund af Faldefærdighed for at afgive Tomter til større og bekvemmere Huse. Den følgende Generation vil vanskelig kunne gjøre sig noget rigtigt Begreb om, hvorledes det Christiania saa ud, som den nærmest hedengangne Generation beboede, og som vi endnu kunne erindre. Tidligere ubeboede eller fælt bebyggede Strøg afgive de prægtigste Kvartaler, i Sammenligning med hvilke Byens ældste og fornemste Dele kun indtage en beskeden og skummel Forstads Rang. Det er ligesaalidt vor Agt, at beklage disse gamle Bygningers Forsvinden, som at deeltage i den nationale Begrædelse over de gode norske Røgstuers Endeligt. Tvertimod, vi finde, at hine faldefærdige Bygninger, ligesom Alt her i Verden, der vel har fyldestgjort sin Tid, men nu er forældet og ubrugeligt, villigen bør vige Pladsen for det hensigtsmæssigere Nye. Men hvad vi her troede at kunne sige er dette, at hine Relikvier fra Byens ældre Tider og hine Levninger af dens Historie, som etslags Kostumestykke, fortjener at kjendes endog af de følgende Slægter. Da de imidlertid hverken som Kunstværker have den Interesse, at de skulde fortjene at vedligeholdes paa offentlig Bekostning, og heller ikke som Antikviteter have en Betydning, der skulde gjøre dem skikkede til Udstilling

under Glaskupler, er Alt, hvad man billigviis kan foretage for at hindre deres fuldstændige Bortveiren, at give troe Afbildninger af disse ærværdige Levninger fra Christian den Fjerdes Dage. — Vi ere saa heldige her, efter en Originaltegning af Architekt v. Hanno, at kunne (skjønt i formindsket Maalestok) give et Prospekt af den ældste og i architektonisk Henseende mærkeligste Bygning fra Byens ældste Periode, nemlig den saakaldte gamle Universitetsbibliotheksbygning. Siden haabe vi at kunne give enkelte andre Prospekter, der ville være charakteristiske for den svundne Tids Bygningsmaade, om de end kun lidet tale til dens Fordeel. — Hiin Bygning ligger høit oppe i Raadhuusgaden, lige ved Byens gamle bekjendte Torv. Den er, som en Paaskrift viser, bygget allerede 1626, og maa saaledes sandsynligviis være paabegyndt samme Aar som Christian den Fjerde udstak Byen. Som Tegningen viser, er den udført i den bedste paa Christian den Fjerdes Tid herskende Stiil. Materialet er, ligesom i vor Frelsers Kirke, en Blanding af rød og guul Muursteen. — Ikke blot ved sit Ydre, men ogsaa ved sit Indre, og dette i endnu høiere Grad, fortjener denne Bygning Opmærksomhed. Værelserne ere arrangerede paa en sjelden hensigtsmæssig Maade og have været udstyrede med Smag. — Men uagtet denne Bygning var et Bygværk, hvortil Byen i lange Tider ikke havde noget Sidestykke, veed man dog ikke hvem det skyldes; kun saameget veed man, at det var en Privatmand. Først i forrige Aarhundrede gik Bygningen over til det Offentlige, idet den blev Generalkrigskommissariats-Bolig. I Midten af forrige Aarhundrede boede saaledes General Deichman her, og i Begyndelsen af dette den som Statsraad senere bekjendte General Haxthausen. — Efter Universitetets Oprettelse blev den afgiven til Bekvemmelighed for Universitetsbiblioteket, Anatomikammeret og det chemiske Laboratorium, som husedes her, indtil de nye Universitetsbygninger bleve tagne i Brug. For Bibliothekets Behov var Rummet imidlertid utilstrækkeligt, og saaledes opførtes til nedre Slotsgade en Sidefløi, der dog hverken i Stiil eller Soliditet svarede til den oprindelige Bygning. Den her omhandlede Bygning laa i Byens første Dage saa at sige i dens Centrum, til Torvet, der endnu til langt ned i Tiden var omringet af Boder, og lige ved hvor nu Artilleristalden er, laa Christianias første Kirke, Hellig-Trefoldighedskirken, som brændte 1686. Ligeover for denne stod „Kagen," som mange endnulevende Folk erindre. — Siden Universitetet forlod denne Bygning, har den maattet tjene til kronisk Sygehuus m. m., og nylig har det Deichmanske Bibliothek der faaet sin Plads. Dog, ifølge en for det forsamlede Storthing fremsat kgl. Proposition skal nu endelig Bygningen forvandles til et militært Sygehuus. Skjønt solid bygget for sin Tid, trænger den paa Grund af Tidens Indflydelse til store Reparationer. En Gavl maatte saaledes ogsaa for kort Tid siden tages ned og bygges op igjen, for at den ikke skulde styrte ned og begrave de Forbigaaende.

Norges Kystbygning over og under Havets Overflade.

(Af A. Vibe, Küsten und Meer Norwegens.)

III.

Er altsaa, som før omtalt, steile og dybe Nedsænkninger mod Havet, den sædvanlige Typus for de norske Kyster, saa er dette i endnu høiere Grad Tilfældet med den Deel af disse Nedsænkninger, som fortsættes under Vandspeilet. Ja endog ved flere af de ovennævnte

Den gamle Universitetsbiblioteks-Bygning i Christiania. Efter Originaltegning af v. Hanno.

Steder, hvilke udgjøre en Undtagelse fra Regelen og, hvor Landet ender i en Slette eller i svage Skraaninger viser den submarine Deel en herfra ganske forskjelligartet Charakteer. Saaledes for Exempel finder man udenfor det flade Listerland, neppe 1/2 Miil fra Kysten, ikke Bund i en Dybde af over 900 Fod. Udenfor Haar paa Jæderen (58° 34'), Norges største Slette ved Havet, er Dybden i en Afstand af 1/2 Miil fra Kysten allerede 750 Fod. Havet udenfor det før omtalte Ørland i Throndhjems Stift danner herfra en Undtagelse. Her er det i længere Afstand fra Land meget grundt, saa at Skibene maa tage sig nøie i Agt for ikke at komme udenfor de enkelte Indløb ved Kysterne.

Det følger forøvrigt af sig selv, at denne almindelige Regel om Havets hurtigt tillagende Dybde kun kan gjælde for saadanne Kyststrækninger, hvor Skjærgaarden enten ganske er ophørt eller bestaar af større Øer. Paa enkelte Steder er Havet udenfor Fastlandets Kyst, saa ganske opfyldt af Smaaskjær over, og Grunde under Vandet, at den hele Havstrækning bliver, hvad Kystboerne kalde „et Støvlehav," det vil sige et Hav som, med Undtagelse af enkelte trange Render, hvilke Fartøierne kunne passere, er aldeles ufarbart paa nogle Steder endog for Baade. Dette er isærdeleshed Tilfældet mellem den 65 Breddegrad og Polarkredsen. Her strække Øerne og Skjærene sig indtil syv Mile fra Fastlandet og danne foruden større Øer tillige en utallig Mængde af mindre Skjær og Grunde, ved hvilke Havet bryder sig, og hvor det ved stormende Veir, med korte Mellemrum viser et uhyre Antal skummende Brændinger. Her kan der altsaa ikke være Tale om betydeligere Dybder mellem det faste Land og Skjærene eller mellem disse indbyrdes; dog udenfor de yderste af disse Skjær tiltager Dybden for det Meste hurtigt.*) — Havbundens Beskaffenhed er meget forskjellig; Hovedbestanddelene Steen, Sand, Klippe, Dynd, Leer og Muslingskal; men disse forskjellige Bundbestanddele vexle ofte meget hurtigt og man kan paa et forholdsmæssigt lidet Fladeindhold træffe dem allesammen. Længer ude i Havet finder man sædvanligviis Leer og Sand, nærmere ved Land Klippegrund, Steen og Muslingskal, dog gives der her saamange Undtagelser at man ikke kan opstille nogen fast Regel. I de fleste gode Havne finder man Leer og Sandbund, som den bedste Ankergrund, hvorimod Fartøierne ere bange for at kaste Anker paa Steen eller Klippegrund, som en mindre holdbar Bund og hvor desuden Ankertouget løber Fare for at blive sønderskaaret. —

Ved Lofoten, i Særdeleshed ved den østlige eller indre Side af denne Øgruppe, mellem 67° 50' og 68° 10' Bredde er det at de aarlige betydelige Torskefiskerier blive drevne paa en langs disse Kyster løbende Banke, der er af forskjellig Bredde. — Den sænker sig ikke ligelig sagte straanende fra Land men i tre Terasser af vexlende Dybde. Paa den første, Landet nærmest værende Banke er Dybden 120 til

*) De undersøiske Kysters steile Nedsænkning er ofte forbausende. I de Aar, da jeg arbeidede som Hydrograph i det nordlige Norge, hændte det undertiden at jeg og mit Mandskab kom til at mangle Proviant. Vi toge da vor Tilflugt til Fiskefangst der - i Forbigaaende sagt - sjelden eller aldrig mislykkedes - men det hændte da oftere at vi i en Afstand af nogle Baadslængder eller 120 til 150 Fod fra Kysten ikke kunde finde Bund med et Snøre paa 80 Favne eller 480 Fod og dog var Kysten ovenover Vandspeilet ikke særdeles steil. —

180 Fod, og denne Dybde beholder den ligetil den følgende Banke, hvor Dybden tiltager indtil 270 til 300 Fod. Den tredie fra Landet længst bortliggende Grundforhøining har en Dybde af 360 til 720 Fod. Udenfor denne yderstliggende Banke finder Lodbet ikke Bund i 1800 Fods Dybde. Disse Fiskebanker have den Eiendommelighed, at de udenfor de herværende mange Fjordmundinger og Sunde nærme sig Land og at den gjensidige Afstand mellem dem indbyrdes saaledes her bliver mindre end ellers. — Deres Bund er overdækket med Søgræs og Tang, og hist og her med enkelte Steendynger. Ligeledes skyde flere Forhøininger og Klippemasser sig op fra Grunden, nogle af dem indtil en saadan Høide, at Havet bryder sig paa dem saaledes for Exempel "Grundskallen" som kun ligger 48 Fod under Havfladen, medens den Banke hvorfra den hæver sig op, har en Dybde af 360 Fod. —

Disse saakaldte Banker ere ogsaa af nogen Betydning for Skibsfarten, idet de Fartøier, som i Taage eller Mørke krydse indad Vestfjorden, imellem Lofoten og det faste Land, naar de nærme sig Lofoten ved Hjælp af Lodbet kunne erfare deres omtrentlige Afstand fra det faste Land.

De mindre betydelige Fiskebanker, paa hvilke Kystbeboerne deels til Huusbrug, deels til Salg drive sine Fiskerier, ligge saa at sige udstrøede langs hele Kysten. Paa enkelte Steder bestaar deres Bund af en meget lys, næsten ganske hvid Sand, og her, hvor Fiskerierne ofte ere mest indbringende, paastaae Fiskerne at der findes Ferskvandskilder paa Havbunden. —

(Sluttes.)

Musik.

Pianisten Rudolf Hasert, som for Tre Aar siden besøgte Christiania og her gav Koncerter, vil vistnok endnu være de i fleste Musikelskeres Erindring, og vi troe derfor, at det idetmindste for disse vil have Interesse at erfare, med hvilket Held han nylig er optraadt i Berlin, og at kjende den Dom, en Kunstkritiker fælder over hans Spil. Vi hidsætte derfor her følgende Uddrag af en Artikel, underskrevet Th. Rode, i det af Brendel i Leipzig udgivne „Neue Zeitschrift für Musik" Nr. 7 for d. A.

„Klaveervirtuosen Rudolf Hasert, der ved Siden af v. Bülow, Rubinstein, Tausig og v. Bronsart er en af Lißt's mest udmærkede Elever, gav i et Tidsrum af 3 Uger i Berlin tre stærkt besøgte Koncerter, ved hvilke en enthusiastisk Anerkjendelse blev ydet hans overordentlig fremragende Talent som Pianist og Komponist. H., der nylig har bosat sig i Hamburg, besidder ved Siden af en forbausende Teknik alle en Kunstners store Egenskaber, der berettige ham til at regne sig blandt Klaveervirtuoserne af første Rang. Derhos spillede han samtlige Stykker udenad. Ligesom Lißt i sine symphoniske Kompositioner med een Sats henstiller et organisk samlet Hele, saaledes gav ogsaa Koncertgiveren os i sine Sonater i een Sats, der desuagtet tilkjendegav sig som Allegro, Scherzo, Adagio og Finalsats, Kompositioner, ved hvilke han saavel i thematisk som i harmonisk Henseende udfoldede en stor Rigdom af Fremskridtsformer af harmoniske Kombinationer. — Ved sine Variationer for den venstre Haand alene, som visselig mangen Klaveerspiller neppe formaar at spille med to Hænder, og som langt overgaa de Hummelske og Dreyschockske Vanskeligheder af den Art, bekræftede denne Kunstner paa alle sine Koncerter atter igjen paany, at man undertiden er nødt til at tro paa Undre, thi ellers forstod vi i Virkeligheden ikke at løse denne Musik- og Klaveergaade. Især spillede han den høist svære Variation over „Casta diva" med mesterlig Bravour, Præcision og Reenhed, idet han stadig holdt Melodien frem, omhyllet af de mest glimrende Passager. At det begeistrede Publikum paa alle tre Koncerter efter dette Stykke følte sig opfordret til de grandioseste Bifaldsytringer, laa i Sagens Natur. Savnede vi end den mystiske Kolorit i Freischütz-Ouverturen, saa spillede Hr. Lißt's Don Juan- og Søvngjænger-Phantasier helt igjennem fuldendt smukt. Vi vide heller ikke foruden Lißt, v. Bülow og Tausig at kunne nævne nogen Kunstner, der offentlig har spillet Lißt's Don Juan-Phantasi. Ligesaa fuldendt som Hr. Hasert foredrog disse Tonedigtninger, spillede han samtlige Stykker, han havde opført paa sine tre Koncert-Programmer. — — Den første Sats af den Henseltske Klaveerkoncert i F Moll foredrog Hr. Hasert uden Orchester, ganske i Egenskab af en genial stor Kunstner. Hvad skal man mest beundre ved denne udmærkede Virtuoses Spil, enten hans tekniske Færdighed, den skjønne Tone, Foredragets Finhed eller den i Sandhed ædle Opfatning? Han forener Alt! Dette eminent vanskelige Musikstykke blev derfor ogsaa spillet med den største Fuldkommenhed. Kunstneren blev desaarsag ogsaa hædret med det mest enthusiastiske Bifald og gjentagende Fremkaldelse. Under Begyndelsen af den Lißt'ske „Nachtwandlerin-Phantasi" traadte den uovertræffelige Heros i Klaverspillet Dr. Fr. Lißt tilligemed sin aandrige Datter Fru v. Bülow ind i den overfyldte Sal. Som en elektrisk Funke bevægede dette Syn Forsamlingen. Havde Koncertgiveren hidtil ydet noget ganske Udmærket og Beundringsværdigt, saa blev nu hans Spil ligesom inspireret ved denne „Klaveerfyrstes" gunstige Nærværelse; og da Lißt flere Gange under Foredraget af denne ligesaa vanskelige som storartet kombinerede Phantasi lod høre et tydeligt „Fortræffeligt" og forskjellige „Bravo," saa tror vi hermed at kunne spare os for vore videre kritiske Pligter. Et længe vedholdende Bifald og Fremkaldelser fra Publikums Side saavelsom Hr. Lißt's overordentlige Tilfredshed, som han personlig tilkjendegav Koncertgiveren efter Stykkets Slutning, var vel den største Triumph, der kunde blive vor Kunstner til Deel ved hans Nærværelse i Berlin. Ligesaa fordeelagtig udtalte Hr. Lißt sig over Hr. Haserts Præstationer med den venstre Haand. — — Endnu er her at tilføie, at han har gjort sine theoretiske Studier hos den afdøde Professor Dehn. —

Hr. Christian Suckows Koncert gaves i Frimurerlogens mindre Sal Løverdag den 3die Marts for fuldt Huus. Koncertgiveren optraadte selv tre Gange og høstede livligt og fortjent Bifald, især for de nationale Stykker „Nissespil" og „Sæterbesøget." Det førstnævnte Nummer er ret charakteristiskt, skjønt ikke ganske frit for Monotoni; dog tro vi ikke, det tiltrænger saadanne ydre Midler for at vække Interesse som Hardangerfele og Tusmørke under Udførelsen. Det er imidlertid ikke hermed Meningen at udtale os ganske mod Hardangerfelens Brug i den civiliserede Musik, da Koncertgiveren netop selv viste, at den ved en smagfuld Behandling kan blive et ret tækkeligt Instrument; vor Mening er blot at advare mod alt ydre Paahæng i Kunsten. At spille Ole Bulls „Sæterbesøg" for et Publikum, der har hørt Komponisten selv, er altid en betænkelig Sag - etslags Ilias post Homerum; ikkedestomindre var Hr. Suckows Udførelse saaledes, at den kunde høres med Fornøielse. — Man havde ogsaa Anledning til at høre Pianisten Edmund Neupert i en Koncert for Pianoforte med Orchester, hvorved han godtgjorde sin Berettigelse til den Ros, der var naaet hidop før hans Hjemkomst fra Tydskland. Hans Udførelse var sikker og elegant; om Foredraget have vi hørt den Bemærkning, at det var noget mat, men vi for vor Part ere tilbøielige til at tro, at en saadan Bedømmelse har sin Grund i et forvænt Øre, der saalænge har hørt de sædvanlige Pianofortevirtuosers almindelige Maade at gjøre Effekt paa - nemlig ved Foredragets Yderligheder, Pianissimo og Fortissimo (det sidste indtil 99 Procent), og ved en forceret Takthurtighed, - at det nu behøver disse stærke Kontraster for at vække og pirre Opmærksomheden. Vi beundrede derfor Hr. Edmund Neuperts Resignation i at indrømme en mezza voce temmelig hyppig Plads i sit Foredrag, skjønt han ikke kan være ubekjendt med den forunderlige Virkning, et Fortissimo udøver paa det store Publikum. Bifaldet med hans Præstation viste imidlertid, at der blandt hans Publikum fandtes nogle, der ikke deelte den almindelige Smag for musikalsk Rabalder. — Hr. F. D. Hansen udførte smukt og med Bifald et Potpourri af „Jægerbruden" for Klarinet med Orchesterakkompagnement. Den utrættelige og dygtige Sperati, paa hvis Skuldre saagodtsom hele Byens Instrumentalmusik hviler, anførte naturligviis Orchesteret. — At Wiehes lunefulde Fremsigelse af Hertz's „Rødhætten" i høi Grad belivede Tilhørerne, behøver neppe at bemærkes. H. F.

— Ole Bull gav den 6te Marts paa det kgl. Theater, sin første Koncert i Stockholm. Uagtet Billetpriserne vare fordoblede, vare alle Pladse optagne flere Dage i Forveien.

— Ifølge Aftonbl. debuterede Frøken Freyse fra Norge 1ste Marts som Maria i „Fandens Overmand" af Overskou med meget Held. —

— Paa Musikhandler Hirschs Forlag er i Stockholm udkommet „Otte norske Viser ved Pianoforte" af Halfd. Kjerulf. Texten til disse Kompositioner ere af B. Bjørnson („Synnøve Solbakken" og „Arne") og af Welhaven, Wergeland og J. Moe.

— DHrr. Nathusius og Ursin give paa Mandag Koncert i Frimurerlogens mindre Sal.

Norge.

Christiania. Den 6te Marts behandlede Storthinget de militære Lægers Aflønning. Gagen for Generalchirurgen ansattes til 1500 Spd. (foruden 200 Spd. i personligt Tillæg for den nuværende Generalchirurg, Heiberg); for syv (de ældste) Brigadelæger, hver 500 Spd.; for 12 gevorbne Korpslæger, hver 350 Spd.; for 20 nat. Korpslæger, hver 300 Spd. foruden 60 Spd. i Kvarteergodtgjørelse; for 15 Kompagnichirurger, hver 162 Spd. Desuden bevilgedes i Alderstillæg til hver af de 10 ældste Korpslæger 50 Spd. aarlig.

— Storthinget har i den forløbne Uge behandlet Armee- og Marinebudgettet. Ved endeel foretagne Reduktioner i den kgl. Proposition bragtes Bevillingsposterne til Armeen ned til et samlet Beløb af en Million Speciesdaler aarlig og do. til Marinen til 421,000 Spd. Blandt Armeens kan nævnes: Til Artilleribrigaden 62,020 Spd.; til Kavalleribrigaden 29,053 Spd.; til Infanteribrigaden 234,174 Spd.; til Hvervingen 20,000 Spd., til hvilken Bevilling knyttedes Anmodning til Regjeringen om at Indkommandering af Nationale til Garnisonerne ikke uden Nødvendighed skal finde Sted og om Indskrænkning af Garnisonen paa Oskarsborg. Til Armeens Øvelser 70,000 Spd.; til Fourageringen 31,617 Spd.; til Hesteholdsgodtgjørelse 38,499 Spd.; til Kvarteergodtgjørelse i Garnisonerne og under Vaabenøvelser 91,833 Spd.; til Munderingsvæsenet 100,000 Spd.; til Arsenalerne 80,000 Spd.; til Bygningsarbeider paa Akershuus Fæstning (Fortsættelse af Arsenalbygningen, nye Værksteder for Artilleriet m. m.) 34,023 Spd. (Mange af disse store Summer ere ved Siden af de runde Dalere behængte med endeel Skillinger, som vi til Rummets Besparelse have sprunget forbi, og ogsaa troe at Storthinget kunde have gjort.)

— Carl-Johan-Forbundet feirede 8de Marts sin sædvanlige Aarsfest, hvorved Statsraad Stang talte i Anledning af Dagen og Prof. Welhaven udbragte Sveriges Skaal. Kongens Skaal udbragtes først af Overstekammerherre Løvenskiold, og siden af Advokat Dunker, med Foranledning af H. M.'s Sindelag mod os under de opstaaede unionelle Tvist. Desuden udbragtes forskjellige andre Skaaler. Efter Forslag af Statsraad Stang besluttedes at indbyde Selskabets Stifter Prof. Hwasser til som dets Gjæst at besøge Christiania til Sommeren. Den forrige Bestyrelse gjenvalgtes.

— Under 25de f. M. er Expeditionssekretær i Justitsdepartementet O. M. Dahl udnævnt til Sorenskriver i Søndhorland; Expeditionssekretær i Armeedepartementet A. S. D. Bull til Generalkrigskommissær for Land- og Sø-Etaten; Undertoldbetjent i Christianssands Tolddistrikt N. A. B. Tønning til Overtoldbetjent i Arendals Tolddistrikt, og Undertoldbetjent og konstitueret Toldkasserer i Vardø E. A. Nielsen til Toldopsynsbetjent i Hammerfest Tolddistrikt.

— Under s. D. er Kand. theol. W. K. Hesselberg beskikket til personel Kapellan hos Sognepræsten til Faaberg, N. Lyng.

— Under s. D. er Foged i øvre Romerike F. H. J. Paus meddeelt Afsked med en aarlig Pension af Statskassen, stor 650 Spd.

— Under 3die Marts er Amtmand i Nedenæs og Robygdelagets Amt J. S. Thomle udnævnt til Assessor i Høiesteret; Kand. jur. (Storthingsmand) Th. H. Hammer til Sorenskriver i Indre Sogns Sorenskriveri og Underretssagfører L. A. Krogh til Byfoged i Tromsø.

— U. s. D. er Sorenskriver i Ringerige G. Fougner meddeelt Afsked i Naade med 500 Spd. aarlig Pension af Embedet.

— Forhenværende Høiesteretsassessor Lorents Lange er afgaaet ved Døden i sit 79de Aar. Han var Repræsentant paa Storthinget i 1814, 1815 og 1833 og paa de tvende sidste Thing Lagthingspræsident.

— Budgetkommitteens Pluralitet sees at have indstillet Gagen for Rigsantikvarposten til ikke at bevilges. Budgettets fortvivlede Stilling er ikke som sædvanlig her fremført som Grund mod Bevillingen, men derimod Mangelen af Lovbestemmelser til Sikring og Bevarelse af Fortidslevninger. Saadanne Lovbestemmelser ville imidlertid vistnok altid komme til at henhøre blandt pia desideria, da de ville gribe altfor meget ind i den private Eiendomsret. Den anden Grund mod Bevillingen, der hentes fra Existencen af det private Selskab til Norske Fortidsmindesmærkers Bevaring, synes os ligesaa uholdbar, da det netop er Erfaringen fra dette Selskab, der godtgjør baade Nødvendigheden af den paatænkte Post og af dens Indehavers offentlige Ansættelse, hvorfor en Bevilling til det private Selskab i samme Øiemed ikke paalangt nær vilde medføre samme Nytte. Det er ved nye Posters Oprettelse oftere fremført i Storthinget, at man burde vente, indtil man havde en til Posten skikket Person; alle vide, at Manden til denne Post forlængst er funden, men denne ikke længer unge Videnskabsmand indehar endnu kun en Kopists høist beskedne Stilling, formeentlig paa Grund af en Beskedenhed, som selv blandt vore Videnskabsmænd, der i Sandhed ikke i Almindelighed stille overdrevne Fordringer til Staten, er sjelden. Men denne Beskedenhed burde ikke være ham til Skade ligesaa lidt som Regjeringens Langsomhed, der formeentlig var Grunden til, at ikke Posten blev foreslaaet og oprettet paa forrige Storthing.

— Af Mrgbl. sees, at der er indløbet Svar fra de fleste Kunstnere, hos hvilke Kunstforeningens Bestyrelse har gjort Bestillinger for indeværende Budgettermin. Foruden hos Tidemand og Fladager er der ogsaa gjort Bestillinger hos flere yngre norske Kunstnere, hvoriblandt Nielsen, Frøken Bonnevie og Billedhugger Budal, hvilken sidste dog endnu ikke har afgivet noget Svar. Fra Glosimodt ventes enten Tidemands eller Gudes Büste, hvilke begge have vundet meget Bifald i Düsseldorf. Desuden er der gjort Bestillinger hos de danske Malere Rohde og Heinrich Hansen, og hos Tydskerne Hosemann, E. Jacobs og Hanno Rhomberg. Et stort Landskabsmaleri af Jungheim er kjøbt for en Spotpriis af 300 Thaler, og et paa Bestyrelsens Opfordring fremstaaet Portræt af A. Tidemand, malet af den fortrinlige tydske Portrætmaler Roeting kan ventes hertil med et af de første Dampskibe.

— I Mandags gaves paa Christiania Theater, til Benefice for Theaterpersonalet, „Væringerne i Miklagaard"; i Tirsdags paa det norske Theater, til Benefice for Hr. Bucher, „Fandens Overmand" af Overskou tillige med Epilog. Ved begge disse Beneficeforestilliger var der fuldt Huus.

— Idet vi henlede Opmærksomheden paa nedenstaaende Avertissement fra Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring, tillade vi os at bemærke, at tiltrædende Medlemmer kunne erholde Aarsberetningerne 1846—53 og 1857—58 (de senere ledsagede af Lithographier) foruden 22 store Tegninger, hvoriblandt kan fremhæves dem, der forestille Hovedøens Klosterruiner, Borrefundet, Hitterdals og Borgunds Kirker.

— Som teknisk Leder af Throndhjems-Støren-Jernbanen er Kap. Lossius med Indredepart.'s Bifald, antaget, med en Gage af 1400 Spd. aarlig og 2 Spd. arbeidsdaglig Diæt.

Drammen. Skibet „Ole Vig" fra Røken er totalt forlist paa den sicilianske Kyst. Dog er Mandskabet reddet.

Frederiksstad. Natten til 6te Marts brændte her 4 Gaarde, hvis Assurancesum dog kun var 730 Spd. Flere andre Gaarde beskadigedes.

Tromsø. I Kvædfjorden, hvor Mormonen Øistad for Tiden opholder sig, ere 5 Personer gaaede over til Mormonismen.

Bergen. Siden Fiskets Begyndelse og til Udgangen af Fbr. er indkommet til Bergen 111 Fartøier med fersk Sild.

Udenlandske Efterretninger.

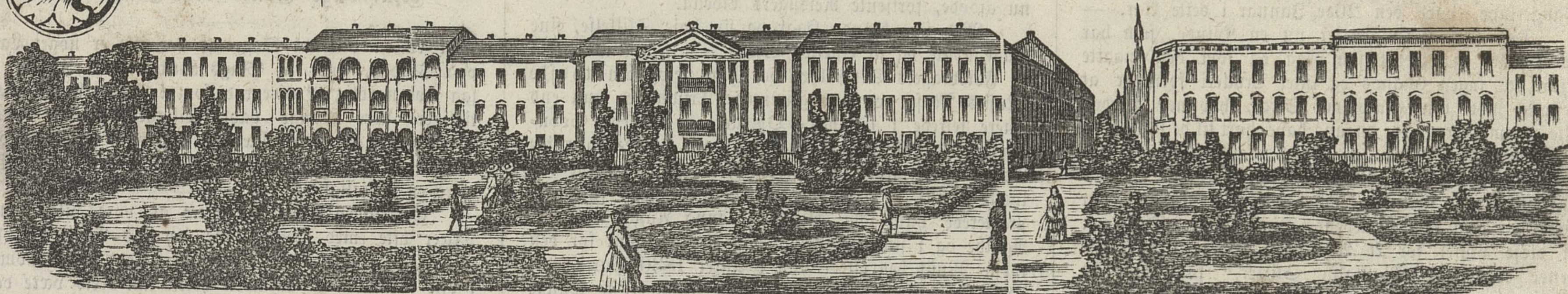
Sverige. I Juni Maaned skal der paa Ljungbyhede i Skaane holdes en Øvelsesleir, hvortil ogsaa norske Tropper skulle udkommanderes.

England. Underhuset har vedtaget Trælasttoldens Nedsættelse, saaledes at Tolden for huggen Last og Splitveed er sat til 1 s og for skaaren Last til 2 s pr. Load.

☞ Abonnenter, der ikke have faaet Nyhedsbladets Nytaarsgave, gjøres opmærksom paa, at Kontingenten for forrige Aar maa afgjøres, inden Bogen forsendes.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 12. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 18de Marts 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Norges Kystbygning over og under Havets Overflade.

(Af A Vibe, Küsten und Meer Norwegens.)

IV.

Hvor det aabne Vesterhav eller Fishavet ruller mod Land, bryde dets Bølger sig allerede i meget betydelig Havdybde indtil over 100 Fod mod de udenfor liggende Grunde, og Brændingerne hæve sig ofte indtil en endnu større Høide over Overfladen. Disse ere afhængige af mange Omstændigheder og deriblandt især deleshed af Grundens Figur og physiske Beskaffenhed og af Havets Tilstand. Hvor den første bestaar af Fjeldbund, som vender sin skarpe Side mod Bølgerne, er Brændingen for det Meste meget voldsom og høi. Anderledes stiller Forholdet sig, naar Grunden bestaar af afrundede Sand- og Leerbanker. — Da er det ogsaa ved mindre Dybder ikke usædvanligt, at Brændingen viser sig enten som en skummende Overflade eller kun som en forhøiet Bølge uden hvidt Skum. Det er det, som Fiskerne kalde at Havet „topper sig" over Grunden. Det er forøvrigt ingenlunde Tilfældet at Brændingerne stedse ere paa det Største under en Storm. Ofte, naar ved roligt Kystveir en stærk Vind blæser langt ude i Havet eller, efterat denne er ophørt, - sætte de saakaldte „Dynninger" - langtstrakte - rolige Bølgebevægelser - ind mod Kysten, og da kunne Brændingerne være paa det Største. Det hænder da ikke sjelden at Havet i Timeviis viser sig ganske roligt over Grunden og derpaa pludselig med Voldsomhed stiger i Høiden*).

At Grunde og Banker, som ere sammensatte af løse og smaae Bestanddele, som Sand, Leer og Dynd ofte kunne forandre deres Skikkelse og Høide, forklares letteligen af Bølgernes og Strømningernes Indvirken. Det er derfor intet usædvanligt ogsaa ved Norges Kyster til forskjellige Tider at træffe Grunde, der udvise en fra tidligere anstillede Jagttagelser, afvigende Figur og Dybde under Havfladen. — Men det er efter de indtil denne Dag gjorte Erfaringer ogsaa ganske sandsynligt, at selv der finder eller har fundet en Niveauforandring Sted, hvor Bunden bestaar af Klippe eller fast Fjeldbund. Professor Keilhau har i to Afhandlinger „Om Jordskjælv i Norge" og „Om Landjordens Stigning" antydet den Sandsynlighed, at idetmindste enkelte Strækninger af Norge, hæver sig, ligesom det er Tilfældet i Sverige. — At en saadan Hævning i det mindste i ældre Tider har fundet Sted beviser det hyppige Særsyn; at man, endog i en Høide af 470 Fod over Havet, har fundet Levninger, ja hele Banker af fossile Sødyr og Sand, der ganske og aldeles er lig den, man finder paa Havbunden. Men, at denne

*) Under den hydrographiske Opmaaling i Nordland var en af mine Medarbeidere i roligt Veir gaaet til Ankers for at oplodde en Grund, paa hvilken efter Fiskernes Opgivende, Søen aldrig skulde bryde sig og hvor Dybden var over 100 Fod. Efterat Havet i flere Timer ingen Bevægelse havde viist, hævede det sig pludseligt op i en Brænding, saa at Ankertouget sprang som om det havde været en tynd Traad, det lykkeligste som i dette Tilfælde kunde træffe; thi i modsat Fald var det lille Fartøi ufeilbarligen gaaet tilgrunde. Nu hævede det sig i Veiret med Søen, gled med voldsom Hurtighed ned ad Vandbjerget og var reddet.

Grundens Hævning har været deelviis, eller høist ubetydelig paa vedkommende Steder, derom vidne blandt Andet, de næsten tusinde Aar gamle Mindesmærker, som man endnu især deleshed i det sydlige Norge finder kun 12 til 15 Fod over Havspeilet.

Da nu Jordskjælv forekommer meget hyppigere i Norge end man tidligere havde troet, saa bliver ogsaa Formodningen om at en deelvis og ulige Opstigen af Grunden finder Sted saa meget mere antagelig, eftersom den i ældre Tider antagne Formening om Havets Aftagen og Havspeilets Synken blive mindre sandsynlig. I ældre Tider gav man mindre Agt paa dette og andre Natursærsyn. Saaledes er Antagelsen af en Forandring i Niveauforholdene neppe en hundrede Aar gamle. Det er naturligt, at den fornævnte Tid ved en Gjenstand som denne er altfor kort til Erhvervelse af bestemte og omfattende Følgeslutninger, og det saameget mere, som der først i dette Aarhundrede er anstillet nøiere Jagttagelser til Stadfæstelse af denne Forudsætning. —

De endelige Slutninger, som Keilhau altsaa har kunnet drage af egne og Andres Jagttagelse ere i Korthed følgende: En fuld Vished om Landets Hævning i den nyeste Tid har man ikke, medens dog Formodningen gaar i den Retning, at denne virkelig i det Mindste paa enkelte Punkter, navnlig i de sydligere Dele af Riget, har fundet Sted. Her og i Throndhjems Stift bemærkes ogsaa for det Meste de Niveauforandringer, som have forekommet igjennem et længere Tidsrum; men i ethvert Fald kan man endnu ikke for de sidste tusinde Aar regne Landets og Havbundens almindelige Hævning til 20 Fod, medens efter Lyells og Andres Forskninger Hævningen af Landet i Sverige er betydeligere. Troen paa Grundens Opstigen eller Havets Sænkning er ogsaa almindelig udbredt langs de norske Kyster og det ikke alene i det sydlige, men ogsaa - efter den Erfaring jeg har gjort - i det nordlige Norge. — Fortællinger om Skjær, som nu ere synlige medens de før laae under Vand, om lave Jordtanger, som i ældre Tider vare oversvømmede og da kunde befares tilbaads og andet deslige er sædvanligt. Dog bør man ikke indrømme dem fuld Troværdighed, og fordi Niveauforandringerne i alle Fald gaae meget langsomt for sig har man ingen anden Borgen for Meddelelsernes Paalidelighed end den, som ligger i Beretterens Tilforladelighed. Blandt disse mange Beretninger er der en, som fortjener at omtales nøiere, fordi den fortælles næsten overeensstemmende af de med Farvandet bekjendte Mænd, og fordi ingen Grund er til at drage Fortællernes Troværdighed, hvoriblandt der er flere ældre Mænd - i Tvivl. De beraabe sig ikke blot paa egen Erfaring (thi en Menneskealder er neppe tilstrækkelig for i denne Henseende at komme til et sikkert Resultat), men ogsaa paa de fra deres Forfædre nedarvede mundtlige Beretninger.

Det Sted, jeg herved sigter til, er Støtsund ved Forbjerget Kunna (66° 56′). Herigjennem gaar den sædvanlige „Indenskjærsled" for de Fartøier, som befare de nordlige Kyster. — Efter hine Beretninger kunde nu i Fortiden meget dybtgaaende Skibe under den høieste (laveste) Ebbe passere dette Sund, medens nu saadanne Fartøier maae søge det aabne Hav, for at omsegle Sundet, da dette i Ebbetiden kun er farbart for mindre dybtgaaende Skibe. Bunden er nu som tilforn tildeels overdækket med Sand, men paa enkelte Steder er der ogsaa Klippegrund, hvor altsaa Strømninger og Vinde ikke kunde have frembragt nogen Forandring i Niveauet. — Efter Beretningerne skulde denne Grundens Hæven i Sammenligning med en de øvrige hidhørende Jagttagelser forholdsmæssig kort Tid, nemlig endnu i Løbet af et Aarhundrede, have udgjort indtil tre eller maaskee flere Fod.

For med Tiden at erholde sikre Kjendsgjerninger til Bestemmelse af Havets og Landets gjensidige Høideforhold blev der i Aaret 1839 paa Regjeringens Foranstaltning anbragt faste eller i Klippen indhugne Mærker til Betegning af Vandstanden, og det paa 27 Punkter ved Kysten fra Frederikshald (59° 7′) og Lindesnæs til Villaø (64° 33′). — Efter en Række af Aar tør man vente sikre Resultater over de her omtalte Naturforhold for denne Deel af Kystens Vedkommende.

Følgende Tabel viser efter foretagne Jagttagelser Havdybden paa forskjellige Steder af den norske Kyst.

Jagttagelsesstedet.	Østlig Længde fra Greenwich.	N. Bredde.	Afstand fra Land i Geographiske Mile.	Dybde i rhinlandske Fod.	
I Christianiafjorden ved Christiania.	10° 42	59° 53′	0,08	70	
I Christianiafjorden ved Askerlandet.	10° 30′	59° 51′	0,03	120	
I Drammensfjorden ved Hudrum.	10° 26′	59° 40′	0,07	160	
Ved Holmestrand.	10° 21′	59° 30′	0,14	300	
Ved Mundingen af Christianiafjorden.	10° 47′	58° 52′	1,2	450	
Sydlig for Jomfruland	9° 31′	58° 45′	0,85	540	
Sydlig for Arendal.	8° 52′	58° 22′	0,7	1/630	1)
Ved Indløbet til Christianssand.	8° 7′	58° 4′	0,08	1/600	
Ved Hellefjord.	7° 38′	57° 57′	0 31	1/650	
Sydlig for Udvaare	7° 12′	57° 56′	0,7	1/720	2)
Ved Lindesnæs.	7° 4′	57° 57′	0,5	530	
Ud for Listerland.	6° 29′	58° 7′	0,58	1/930	3)
Ved Indløbet til Egersund	6° 2′	58° 23′	0,12	320	4)
Ud for Jæderen.	5° 27′	58° 34′	0,5	750	
I Lysefjorden.	6° 16′	59° 0′	0,08	1380	5)
Vestlig for Bergen.	3° 14′	60° 49′	12,2	950	
Ud for Stavfjord.	4° 2′	61° 24′	4,6	1140	
Nordvestlig for Bergen.	4° 4′	61° 28′	9,0	1130	
Sydvestlig for Stadt.	4° 47′	62° 0′	3,0	700	
Ud for Fyrtaarnet Runds.	5° 21′	62° 25′	1,65	750	
Nordøstlig for Stadt	5° 16′	62° 27′	1,5	700	
Ud for Molde.	4° 47′	62° 57′	9,0	1080	
Nordlig for Averø	7° 34′	63° 7′	0,16	360	
Ud for Indløbet til Christianssund.	5° 19′	53° 16′	10,0	1/1620	
Ud for Hitteren.	8° 2′	63° 45′	2,3	930	
Vest for Fogderiet Namdal.	5° 35′	64° 30′	14,0	1/1740	
I Vesterhavet.	4° 50′	64° 37′	19,0	3240	
Syd for Røst.	11° 40′	67° 20′	1,4	1/480	
Øst for Lofoten	13° 30′	67° 58′	1,0	540	
Vestlig for Syd-Fugleø	18° 15′	70° 7′	1,5	600	6)
Nordvestlig for Tromsø.	18° 0′	70° 13′	3,0	780	
Nord for Hammerfest	23° 35′	71° 10′	1,75	1/1200	
Nordvestlig for Nordkap	25° 15′	71° 17′	2,75	1/1110	
Østlig for Vardø.	31° 18′	70° 25′	0,52	1/054	
Sydøstlig for Vadsø	30° 15′	69° 53′	0,5	990	

1) En Brøk med Tælleren 1 giver tilkjende, at der i den Dybde, som Nævneren angiver, ikke var Bund at finde, 1/630 betyder altsaa at der var dybere end 630 Fod.

2) Kun 300 Fod nordligere er Dybden blot 288 Fod.

3) 9000 Fod nærmere Land er Dybden kun 84 Fod.

4) 600 Fod sydligere ligger en Grund 36 Fod under Havfladen, altsaa i en Afstand af 600 Fod har Dybden aftaget næsten 300 Fod eller med en Halvdeel.

5) Neppe 2000 Fod fra Land er Dybden 1380 Fod. Disse Tal give det bedste Begreb om Lysefjordens naturlige Beskaffenhed

6) Meget nær mod Vest, ligger en Grund med kun 96 Fod Vand.

Wilhelmine Schrøder-Devrient.

(Efter „Illustrirte Zeitung.")

Et Kvindehjerte er indgaaet til den evige Hvile, som i Livet ikke kjendte nogen Ro; to Øine have lukket sig for bestandig, der for mangen En har lyst som Stjerner; en Mund er forstummet, der har sunget Trøst, Glæde, Lys og Henrykkelse ind i Tusinders Sjæle: Wilhelmine Schrøder-Devrient, Tydsklands største Sangerinde, døde den 26de Januar i dette Aar. —

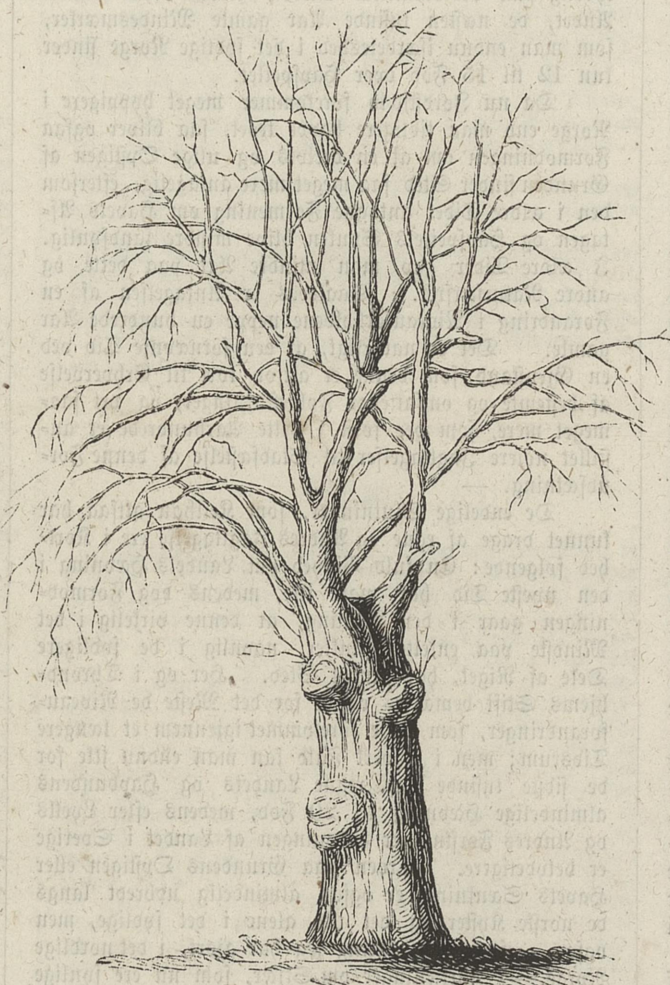
Den stille Grav dækker nu en Kvinde, som har været elsket og tilbedet som Faa og som dog maatte erfare, at ingen Glands og intet Trylleri formaar at beskytte mod den grusomme Straf, hvormed Verden ofte rammer dem, der engang have hørt til de Udvalgte: Forglemmelsens Straf. — Hvor Mange har vel ved Efterretningen om hendes Død offret mere end et flygtigt Øieblik til Mindet om hende, der engang har staaet for dem som en levende Digterdrøm. Da Forf. af disse Linier for et Aar siden vovede at dedicere hende et Bind „Musikalske Skizzer," følte hun sig allerede berørt af Forglemmelsens iskolde Haand; thi hun svarede i et Brev af den 9de Januar 1859: Hjertelig Tak for den Troskab, hvormed De bevarer Mindet om mig. De tror ikke, hvor godt det gjør mig, naar jeg endnu hører om en Menneskesjæl, der har bevaret mine Toner i sig. Ofte vil det synes mig nu som om jeg havde levet forgjæves. Hvor sørgelig er en Skuespillers Lod! Vi skulle, vi kunne alene virke paa Masserne, men vi formaae ikke at efterlade os varigere Spor end dem, som Flyvesandet modtager; et let Vindpust farer derover, og alt er forsvundet - og forglemt. Jeg har sunget mit Hjerteblod ud for dem - og nu?

Wilhelmine Schrøder-Devrient blev født den 6te Oktober 1805 i Hamburg, hvor hun allerede som Barn optraadte paa Scenen og henrykkede ved sin Gratie og Skjønhed. Ulige større Opsigt vakte hun dog i Wien, hvorhen hendes Moder, Sophie Schrøder, Tydsklands største tragiske Skuespillerinde, i Aaret 1815 var flyttet hen. Moderens skarpe Blik opdagede snart den yndige Piges høie Begavelse og overtog selv hendes Underviisning for at uddanne hende til Skuespillerinde. Hun optraadte ogsaa virkelig paa Hofburgtheatret i Wien og begeistrede Publikum ved sin rosenfriske, vidunderlige Skjønhed og den fuldendte Plastik i hendes Bevægelser. Men, medens Moderen udviklede hendes Talent for Skuespillerkunsten, opdagede hun hos hende et andet, endnu større Talent, nemlig en herlig, klangfuld Stemme. Man betroede dette Klenodie til en god og samvittighedsfuld Lærerinde, Italienerinden Mazatti, og den 21de Januar 1821 optraadte Wilhelmine førstegang som Pamina i Mozarts „Tryllefløite." Paa denne mindeværdige Aften, befandt ogsaa Ludvig v. Bethoven sig blandt Tilhørerne, og Bethovens, den store Mesters ufordulgte Beundring for hende var den første Laurbærgreen, der slyngede sig imellem den Krands af Roser, hvormed de varmhjertede Wieneres Enthusiasme smykkede den ungdommelige Sangerinde. — I hendes 17de Aar blev hun gift med Skuespilleren Carl Devrient, og de unge Par tiltraadte kort efter i Forening en Kunstreise eller rettere: et Triumphtog. I Kønigsberg, Berlin og Dresden fremkaldte hun Scener af Enthusiasme, som vel nutildags ingen Sangerinde mere oplever; den umaadelige Jubel gjaldt vistnok lige meget den skjønne blonde Kvinde som den fortryllende Sangerinde. Wilhelmines Stemme var en Sopran, som mest udmærkede sig ved Fylde, Klokkereenhed og en mezza voce af ubeskrivelig Ynde, Frugten af alvorlige og samvittighedsfulde Studier. Hun var ikke alene Kunstnerinde af Natur, hun var ogsaa en bevidst Kunstnerinde. Hendes Udtale var saa tydelig, at aldrig en Stavelse af Texten gik tabt. Hendes Portamento var roligt og sjælfuldt. Men hendes Hovedstyrke laae ikke i Stemmens Klang, men i Foredraget. Naar hun sang, var det som om det Sungne aldrig kunde blive foredraget anderledes end netop saa; thi hvad hun sang vandt paa hendes Læber et raskt pulserende, glødende Liv. Hvormange misundte hende ikke dette hemmelige Tryllemiddel og søgte forgjæves at efterligne hende. Man brød Hovedet for at løse den Gaade: at opnaae saa uhyre Virkninger ved de simpleste Midler, og man fandt ikke Nøglen, der dog laa saa nær. Hun har selv forraadt sin Hemmelighed i de Ord: Jeg har sunget mit Hjerteblod ud for dem. — Ja, denne Kvindes høieste Trylleri og høieste Kraft var og blev hendes Hjerte. „En sand Kunstnerinde maa have et varmt Hjerte," skrev hun, „men en Velsignelse, som De kalder det, er det ikke. Vidste De kun, hvorledes det er bleven mig til en Forbandelse i mit Liv!" —

Dresden var det første Sted, hvor Wilhelmine Schrøder-Devrient for længere Tid tog Ophold, og den hele By laa snart for hendes Fødder. I Spidsen for hendes begeistrede Venner stod atter en Mester i Tonekunsten, Carl Maria v. Weber. Wilhelmine blev dette skabende Genies Preciosa, Rezia, Euryanthe og Agathe, og om hendes Agathe ytrede han engang, at han havde drømt sig denne Kvindeskikkelse saaledes, men at han aldrig havde anseet dens Virkeliggjørelse for mulig. Til hendes Glandsroller hørte ogsaa Emmeline i Weigl's Schweizerfamilien og senere den nu afdøde, fortjente Reissigers Libella.

Med sine blonde Haar og sin høie Skikkelse, sine blaae Øine og sit elskelige Smiil, i Stemmens Klang og Foredragets Simpelhed var hun netop den tydske Musiks Muse, og saa glimrende Triumpher hun end senere feirede i fremmede Operaer, i Romeo, Søvngjængersken, Norma, Desdemona, var hendes egentlige Væsen og fremfor Alt hendes Hjerte kun skabt for den tydske Musik. Men det høieste, det mest fuldendte præsterede hun som Fidelio, Donna Anna, Armida, Agathe og i sine Sange. Som Repræsentant for den tydske Musik henrykkede hun i Aaret 1830 Paris; det var hende, som først foredrog de Schubert'ske Sange for Franskmændene og gjorde disse skjønne Sange for bestandig hjemlige paa den fremmede Grund. —

Da hun vendte tilbage fra Paris, bekrandset med Laurbær og Roser, anede vistnok kun Faa, at hendes glimrende Liv allerede havde sine Torne, og at hendes smilende Aasyn søgte at skjule et af de bitreste Skuffelser blødende Hjertes Smerter.

Det store Lindetræ ved Throndhjem.

Man modtog hende i Dresden med Stolthed og Glæde; dog opholdt hun sig her kun i to Aar og drog derpaa til England, hvor lignende Scener af Enthusiasme som i Paris gjentoge sig. Senere optraadte hun i Wien, modtog en Indbydelse til St. Petersburg, besøgte derpaa atter engang London, og blev overalt som Kunstnerinde og som Kvinde feiret paa en næsten exempelløs Maade.

Hendes ulykkelige Ægteskab blev opløst, og hun valgte nu Dresden til sit blivende Opholdssted. Hun havde denne By meget kjær og saa ofte hun end foretog Reiser til Europas mest glimrende Hovedstæder, søgte hun dog altid tilbage til den venlige Elbflorents, til hine Mennesker, som havde seet hendes lykkelige Dage. Og, da et i Aaret 1849 indgaaet Ægteskab havde unddraget den store Kunstnerinde for Verdens Blikke, følte hun ofte Hjemvee og længtes tilbage til hine kjære og bekjendte Omgivelser. — Efter ti Aars Forløb optraadte hun pludselig atter paa det Sted, som engang havde seet hendes Triumpher, — men ligesom Vandreren i Eventyret, der var dragen bort og havde forvildet sig i Skoven og ved sin Tilbagekomst fandt alting saa sælsomt forandret. Meget var bleven forandret i disse ti Aar, og endnu kortere Tid er tilstrækkelig til at blive glemt. „Her er ingen Plads mere for mig," sagde hun med et melancholsk Smiil.

Wilhelmine Schrøder-Devrient kom ikke til at hvile i Dresden. Hun blev af sin Søster ført til det stille Koburg, og her udkjæmpede hun Livets sidste Kamp, omgiven af kjærlige Venner. Med stolt Standhaftighed bar hun en smertefuld Sygdoms Lidelser; Døden var for hende ikke en Fiende, kun hendes Forglemthed ængstede og pinte hende.

Mærkelige Træer ved Throndhjem.

Det er en bekjendt Sag, at der ikke er noget Land paa Jorden, hvor al Slags Kultur gaar op til en saa høi nordlig Breddegrad som i Norge. Vi have tidligere flere Gange havt Leilighed til at omtale Frugttræers og Væxters Forekomst her i Landet, ved en Breddegrad, som i ethvert andet Land vilde være en Umulighed.

Erfaringen viser, at flere af vore vildtvoxende Træer ofte med Held kunne dyrkes 1—2 Breddegrader, ja endog længere mod Nord, end de forekomme i vild Tilstand. Grunden hertil kan deels være den, at en høi Fjeldstrækning, en Fjord eller en lignende Naturhindring gjør at Frøet ikke kan udbrede sig videre, deels at dette ikke bliver fuldmodent og saaledes hindrer Arten i at formere sig paa naturlig Maade. —

Bøgetræet forekommer saaledes vildtvoxende her i Landet ikke engang fuldt til den 60de Breddegrad, medens det plantet trives meget vel paa flere Steder i Omegnen af Throndhjem, f. Ex. paa Gaarden Dalen i Strinden, altsaa vel 3 1/2 Grad nordligere end dets Forekomst i vild Tilstand.

Valnødtræet findes som bekjendt ikke vildtvoxende i Europa, men forekommer dog dyrket hist og her i Omegnen af Throndhjem. Det nordligste Valnødtræ i Verden er sandsynligviis det, som findes i Haven paa Frostens Præstegaard ovenfor Throndhjem, og angaaende dette Træ have vi fra Hr. Provst Berg, som bor paa Stedet, modtaget følgende Underretning: „Træet holder ved Roden to Alen i Omfang. Det deler sig i to Stammer, hvoraf den ene er 1 Alen 9 Tommer og den anden 1 Alen 2 Tommer i Omfang. Træets Høide er 13 Alen; det er omtrent 50 Aar gammelt og kun i tørre og varme Sommere bærer det moden Frugt. 1858 bar det saaledes modne Valnødder."

Lindetræet findes vildtvoxende paa Vestkysten omtrent til den 62de Breddegrad, men plantet har man dog Linden i Omegnen af Throndhjem, paa Tuterøen og Ørlandet. Paa de to sidstnævnte Steder have dog Træerne, saavidt vides, ikke naaet nogen synderlig Størrelse. Paa en af Throndhjems Gader har man derimod et Lindetræ, hvoraf her leveres en Tegning, som er taget for nogle Uger siden. Efter al Sandsynlighed er denne Lind det største Træ af sit Slags, som findes paa Jorden ved en saa høi nordlig Breddegrad som Throndhjem (63° 25′ 45″). Træet seer ud til at være et Par Hundrede Aar gammelt; det er 30—35 Fod høit og Stammen holder i Brysthøide ni Fod i Omfang.

Det vil naturligviis ikke lettelig falde nogen ind, at hverken dette eller de ovenfor nævnte eller en Mængde andre, med Hensyn til Breddegraden, sjeldne Træer, som findes i eller ved Throndhjem, nogensinde forsætlig skulle omhugges. Disse Træer ere i plantegeographisk Henseende saa mærkelige, at vi maa give en Indsender i et af de throndhjemske Blade fuld Ret, naar han siger, at de „ikke længere ere Privateiendom; de tilhøre Videnskaben og maa bevares for Videnskaben." Det har derfor i den Grad undret os at see, at der nogensinde kan have været Spørgsmaal om enten det her omtalte Lindetræ skal hugges eller blive staaende, især da Mange i Throndhjem have været vel vidende om, at Træet i ethvert Fald er meget sjeldent, at vi fristes til at tro, at den hele Historie om Hugningen er en Misforstaaelse.

Stavanger og dets Brand.

(Hermed et lithographeret Kart.)

Som man allerede af Dagbladene vil have seet, er der overgaaet Stavanger en skrækkelig Ildebrand, hvorved c. 220 Gaarde, assurerede for 220,000 Spd. ere fortærede foruden store Værdier i Varer og Indbo. Tager man Hensyn til Byens Indbyggerantal og til Brandforsikringssummen af alle dens Huse, der ved Afgivelsen af sidste Femaarsberetning udgjorde vel en Million Spd., vil dette findes at være en Ulykke, som selv i de senere, paa Ildsvaader saa rige Tider, er usædvanlig, og hvorved den hidtil saa raskt opblomstrende By vistnok desværre vil sættes meget tilbage i sin fremtidige Udvikling.

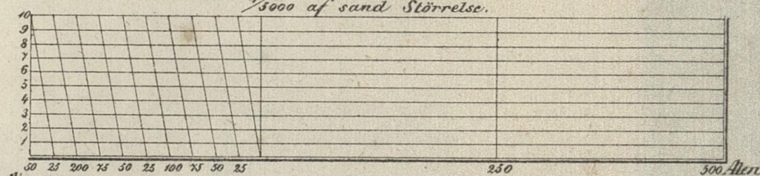
Paa Grund af Fiskerier, Søfart og Handel havde

CROQUIS

af

Stavanger Bye.

Maalestok

Skandsen
Pottemager Strand
Kjeringholmen
Östervaag
Söhuus Kjellands Midelthons
Torvet
Stavanger
Valbjerget
Vaag
Dal-Almenningen
Holme-Gaden
Nygaden
I
II
III
IV
V
VI
VII
Egenæs
Strandgaden
Övre Strandgade
Torvet
Bredevandgade
Raadhuus
Kirken
Almueskole
Kongsgaard
Kemners Huus
Blaasenborg
St. Hans-Vold
Peders Dal
Brede-Vandet
Vaagen

CROQUIS

af

Stavanger By

Stavanger i de sidste tyve Aar taget stærkt til i Velstand og endog fordoblet sin Folkemængde. Medens denne i 1835 kun udgjorde 4,857, var den ved sidste Folketælling steget til 11,717, og Byen var saaledes, næst efter Christiania, Bergen og Throndhjem, den folkerigeste i Norge. I Tiaaret 1845—55 var Forøgelsen over 35 pCt. og i det nærmest forudgaaende Tiaar endog 78 pCt. Paa samme Tid som Sildefiskerierne afgave et rigt og lønnende Feldt for Handelsmandens Spekulationer (og af Handelsmænd har Stavanger et Par Hundrede), skaffede Søfarten i den sidste Tid henved tusinde Mennesker Næring og Beskjæftigelse. Istedetfor at de tidligere Fartøier mest vare beregnede paa Sildetransport, havde Stavanger i den sidste Tid faaet et stort Antal Skibe, som anvendes til Fragtfart og dertil ere meget søgte. Aarligaars siden 1851 har Byens Handelsflaade faaet en Tilvæxt af omtr. et Snees Fartøier. Forretningerne dreves for det meste ved egne Formuer, uden Svindel og uden denne phantastiske Tiltro til Krediten, som andetsteds har vist sig, og hvorfor saa mange har maattet bøde under den seneste Tids Kriser. Kun Haandværksstanden syntes at staae noget tilbage i Velstand, og det fordi den befattede sig „formeget med heterogene og udenfor dens Fag liggende Gjenstande og derved tilsidesatte sine Haandværk."

Stavanger, beliggende ved en fra den store Bukkefjord indgaaende Bugt, er en af Norges ældste Kjøbstæder. Den synes allerede i det ellevte Aarhundrede at have været et Handelssted, og i Begyndelsen af det tolvte blev den Bispesæde, hvortil den ophøiedes af Sigurd Jorsalafar, som ogsaa her lod sig vie til Cecilia, endnu medens hans egentlige Dronning levede, og derfor utvivlsomt maatte betænke den nye Bispestol godt. Sin Opkomst skyldte Stedet fornemmelig Bispestolen. I det trettende Aarhundrede nævnes Stavangers Kongsgaard paa samme Tid som her var trende Kirker og tvende Klostre med Kirker. I 1633 og 1684 led Byen ved store Ildebrande, hvorefter Biskoppens og Stiftamtmandens Sæde forflyttedes til Christianssand og Byen (1686) mistede sine Kjøbstadsrettigheder, hvilke den dog igjen fik tilbage 1690. Medens Stavanger i det sextende Aarhundrede havde været en Handelsstad af Vigtighed, talte den for mindre end hundrede Aar siden kun vel 2,000 Indbyggere, hvilket Antal i 1801 blot var steget til 2,466. Men det er de sildigere Fiskerier den især skylder sin nu mere end firdoblede Folkemængde.

Blandt Byens offentlige Bygninger er den mærkeligste Domkirken, fordum St. Swithuns Kirke, saa kaldet efter den engelske Helgen St. Swithun, Biskop i Winchester. Dens ældste, vestlige Deel antages af Prof. P. A. Munch at være bygget af Sigurd Jorsalafar, men den har modtaget senere Tilbygninger, saaledes Vaabenhuset fra den første lutherske Biskops Tid.

Nær ved Kirken ligger den gamle Bispegaard, senere benævnt Kongsgaard*), der i 1827 blev erhvervet til Brug for Byens kort forud oprettede Latinskole, med hvilken Borgerskolen i 1832 forenedes (nu en kombineret lærd og Realskole). Af Byens Indretninger forøvrigt kan nævnes Josephines Stiftelse (et Sidestykke til Eugenias Stiftelse), en Arbeidsanstalt med et forenet Hospital, Sygehuus og Dolhuus, samt en Sømandsskole, der vedligeholdes ved lige Bidrag af Statskassen og Kommunen. Desuden har Byen et gammelt grundmuret Raadhuus og et Vagttaarn, opført paa Byens høieste Punkt, hvor ogsaa Stormklokken er. Allerede langt tilbage i Tiden fandtes her etslags Befæstning til Havnens Forsvar, og senere anlagdes i samme Øimed et Batteri, Skandsen kaldet, som i 1801 og senere er udvidet og forstærket. Til Stadens Forsvar haves desuden tvende Batterier, det ene paa Kalhammer, det andet paa Skandsbjerget. Strax ved Stavanger ligger dens Bymark, Egenæs, som Christian den Fjerde skjænkede Byen, da han 1607 her holdt Herredag, og som senere inddeeltes i Løkker, hvis herlige Opdyrkning har givet J. Zetlitz Stof til hans i Topographisk Journal 5 H. indførte vidtløftige Læredigt „Egenæs."

Stavanger er inddeelt i Roder, hvilke paa det medfølgende lithographerede Kart findes betegnede med Tal. Rode I, II indbefatter Stranden (Nedre og Øvre Strandgade) til Torvet, III Skagen med vestre Side af Holmegaden, IV Holmen, V Bakken, østre Side af Holmegaden og Østervaag, VI Peders Gjerde og VII Blaasenborg, St. Hans-Vold og Værket.

*) Beliggenheden af Byens oprindelige Kongsgaard kjendes ikke.

Da endnu kun Telegraph-Efterretninger haves om Branden, lod det efter disse sig ikke gjøre, saa nøiagtig at udfinde Ildens Grændser, at de med Tilforladelighed lod sig betegne paa Kartet. Men man vil med dette for Øie dog kunne danne sig et nogenlunde klart Begreb om Ødelæggelsen. Saavidt man veed, udbrød Ilden, den 13de Marts Kl. 4 om Morgenen, paa Kjærringholmen (Rode V) og udbredte sig paa den ene Side fra Midten af Østervaags Bugt, ligeover til Skagen (III), hvor den standsede ved Valbjerget, efterat have gjort en Krumning, hvorved den Tvergade, som overskjærer Midten af Holmegaden ogsaa var strøget med, foruden selve Holmegaden til hiint Punkt. Paa den anden Side udbredte den sig over Holmens Rode (IV) til Skandsen, hvor den standsede midt imellem denne og Kjellands Søbod. — At Ilden fik en saa betydelig Udbredelse, skyldes saavel den Omstændighed, at Husene i Stavanger kun ere byggede af Træ og Gaderne meget trange og uregelmæssige, som den stærke Vind, der blæste under Branden. — Ved Ilden skal 2000 Mennesker være blevne husvilde, men over Halvparten af dem ansees for at høre til den mere bemidlede Klasse. Brændlidte ere omtrent 40 større og mindre Handlende. I de afbrændte Strøg var forsikret i følgende Assuranceselskaber: Skiens for 25,328 Spd., Skandia 14,000 Spd., Christiania almindelige Brandforsikringsselskab 31,000 Spd., Det norske Brandassuranceselskab 9—10,000 Spd., Norge 10,050 Spd., Phønix 27,000 Spd. Af de forsikrede Gjenstande er

Wilhelmine Schrøder-Devrient.

naturligviis meget reddet. Men der er desuden brændt meget saltet Sild (antagelig 20,000 Tdr.), som for en stor Deel ikke var assureret.

Literatur og Kunst.

Af Tydsk Læsebog til Skolebrug, udgiven af A. Autenrith, er hos P. T. Malling netop udkommet et 3die Oplag, 436 S. st. Oktav, foruden Reg. (Priis 1 Spd.) I dette nye Oplag af denne almindelig udbredte og skjønsomt indrettede Læsebog har Udg. med Rette udeladt de Brudstykker af enkelte større Arbeider, som fandtes i Bogens tidligere Oplag, men som nu fuldstændig eller kun med faa Udeladelser haves i den af ham i f. A. udgivne „Deutsches Lesebuch," der ved den videre fremadskredne Underviisning er beregnet paa at slutte sig til nærværende Samling af Læsestykker. Derved har Udg. indvundet Plads for heldige Stykker af flere yngre Forfattere (Historikerne Mommsen, Häußer o. fl.), paa samme Tid som begge Bøger nu fuldstændig supplere hinanden, uden nogen Gjentagelse i den ene af hvad den anden har.

— Under Titelen Union och Unitet har Domprovst P. Wieselgren udgivet en Tale, som han 14de Fbr. d. A. holdt ved „Göteborgs kgl. Vetenskaps och Vitterhets-Samhälles årshögtid," og hvori det unionelle Spørgsmaal omhandles paa en mæglende og forsonende Maade. — Unionsliteraturen er, siden vi sidst nævnte den, desuden fra J. Dahls Boghandling bleven forøget med et Flyveblad. No. 4, og fra Stockholm med endnu tvende nye Flyveskrifter.

— DHrr. Nathusius's og F. Ursins Koncert i Frimurerlogens mindre Sal i Mandags var godt besøgt. Koncertgiverne ere Publikum for vel bekjendte som dygtige Exekutører, til at det skulde være nødvendigt her at give nogen udførligere Kritik over deres Spil; vi ville blot bemærke, at Samspillet var fortræffeligt og at Tilhørerne livligt gave sit Bifald tilkjende over Præstationerne. Vi erindre ikke at have hørt Ursin spille bedre end i Vieuxtemps's „Souvenir d'Amerique," hvilket Nummer ogsaa lønnedes med Fremkaldelse. Nathusius, der utrættelig optraadte i alle Nummere, fremkaldtes efter Lißts Fantasi over „Propheten," hvori han unægtelig lagde megen technisk Færdighed og stor Kraft for Dagen, men vi for vor Part kunne ikke rose os af at blive synderligt opbyggede ved denne larmende Bravourmusik, hvor glimrende den end kan være, da Hensynet til Færdigheden her faar og maa faae for stor Vægt paa Foredragets Bekostning. Ganske anderledes følte vi os tiltalte af den smukt udførte Mozartske Kvartet med sin gratiøse Melodie, hvori Hr. Nathusius godtgjorde sin Dygtighed som smagfuld Exekutør ogsaa paa den klassiske Musiks Gebet, en Green af Musiken, hvori vi sjelden have havt Anledning til at høre ham optræde. — Det store og i alle Henseende prægtige Koncertflygel var, saavidt vides, af Brødrene Hals's Fabrik. — Fru Ursin optraadte to Gange og udførte med Følelse og Smag Nungs „En Erindring," en Barkarole af Donizetti og Kalliwodas „Frühlingssehnen," efter hvilket sidste Nummer hun under stort Bifald fremkaldtes. — Vi kunne ikke undlade her at benytte Leiligheden til at gjøre alle Koncertgivere opmærksomme paa det ønskelige i, at Dørene til Restaurationsværelset holdes lukkede, medens Musiknummerne foredrages, da det ingenlunde kan være en Exekutør behageligt at faa et Pianissimo afbrudt ved Knaldet af Proppen fra en Ølflaske eller et Dolcissimo parodieret ved Raslen af Tallerkener og Knive. H. F.

Blandinger.

En liden Skandalhistorie. Hvem har i de sidste Aar været i Paris uden at have hørt Opera Comiques „Lærke," Madame Cabel? Denne berømte Sangerinde har for Nærværende en ganske ubehagelig Proces med ingen mindre end sin egen Mand. Hun ønsker at blive skilt fra denne Herre, men han vil ikke. Hr. Cabel siger: „Ægteskabet er et af Gud og Moralen uopløseligt Baand." Hertil svarer Fru Cabel: „Bah! Hele Tingen er, at jeg fortjener 40,000 Franks om Aaret, og han vil nu som altid tage den største Deel deraf for sin Part. Hans Modstand kommer saaledes aldeles ikke af hans moralske Grundsætninger, men af hans tomme Pung. Han har selv sagt, at han samtykker i vor Skilsmisse, hvis jeg giver ham 100,000 Franks kontant!"

At dette har nogen Sandsynlighed for sig lærer man af følgende Hændelse, som har tildraget sig for nogle Uger siden. Fru Cabel, - som ikke boer sammen med sin Mand, - kom seent om Aftenen hjem fra Theatret og fandt Alt i den største Uorden: Juveler og Klæder vare totalt forsvundne. Lige til Kjælderen havde Forstyrrelsen strakt sig. Fru Cabel troede naturligviis, at det havde lykkedes Tyve under hendes Fraværelse at trænge sig ind i Huset. Den følgende Morgen gjorde hun Anstalter til at anmelde Sagen for Politiet, da hun erholdt et Brev. Det var fra hendes Mand og affattet i følgende Ordlag: Bedste Ven! Stedt i en forfærdelig, Pengeknibe har jeg, støttende mig paa den gamle Sætning, at Mand og Hustru ere Eet, lagt mig til forskjellige af dine eller rettere sagt vore Eiendele. Dog kan Du naarsomhelst faae dem kjøbte tilbage. For din Skyld lover jeg, ikke at være dyr. For din Dragt som „Dinorah i Valfarten" forlanger jeg lumpne 100 Franks, en Spotpriis for noget, som er baaret af Dig. Din Jakke som Carlo Broschi slipper jeg dog ikke under 200 Franks, thi den klæder Dig aldeles uforlignelig. Din Kjole i „Regimentets Datter," som desværre er for lang, kan Du faa tilbage for 50 Franks; hvad de andre Sager angaar, nøier jeg mig med den runde Sum 5000 Franks." . . . .

- Processen er endnu ikke afgjort, men man formoder, at Loven fuldstændig vil befri Fru Cabel fra hendes Plageaand.

En mystisk Historie. I den keiserlige Hofcirkel tales for Øieblikket blot om den hemmelighedsfulde Maade, hvorpaa en denne Kreds tilhørende Dame nylig har fundet sin Bane. Hun havde for kort Tid siden ægtet en af Keiser Napoleons særdeles Yndlinger, en Enkemand, der var gammel nok til at være hendes Fader, og Tidningerne vare fulde af Beretninger om de kostbare Gaver, som det nygifte Par havde modtaget. Blandt Andet var Brudgommens Søn bleven udnævnt til Major. Men for nogle Dage siden spredte det Rygte sig som en Løbeild over hele Paris, at den unge Brud i et Udbrud af Fortvivlelse havde taget Livet af sig med en tyrkisk Dolk, og at Manden, efter et stormende Optrin hos Keiseren, skyndsomt havde forladt Paris. Ægtemandens Beretning lod hel simpel

og troværdig. Han sagde, at han havde givet sin Hustru nogle milde Bebreidelser for hendes Opførsel, hvorpaa hun havde styrtet op og kastet sig over en Dolk, der laa som Prydelse paa Kamingesimsen, og truet med at myrde ham; han havde da talt høiere og strængere, hvorpaa Fruen istedet havde stukket Dolken i sit eget Bryst. Historien blev troet, og Adelsmanden forlod Paris, beklaget af Alle. Men efter hans Afreise har Portneren i det nygifte Pars Huus, plaget af Samvittighedsbebreidelser, anmeldt for Retten, at da han paa Ægtemandens Raab om Hjælp havde styrtet ind i Værelset, havde han fundet den unge Frue liggende badet i sit Blod, men den tyrkiske Dolk, som har spillet en saa fremragende Rolle i dette Drama, var da i Mandens Haand, og den unge Frues sidste Ord havde været en Anklage mod Manden, at han havde myrdet hende, og en Bøn til Portneren at berette Alt til hendes Moder. — Politiet har allerede begyndt sine Efterforskninger. Man tror, at den keiserlige Yndling har taget sin Tilflugt til Konstantinopel.

De godt betalte Svedsker. For omkring et halvt Aar siden døde paa en af Malmerne i Stockholm en forhenværende Søkapitain, af Fødsel en Gøtheborger, som havde levet 10 Aar i hiin By i den dybeste Fattigdom. Han havde bragt med sig fra Gøtheborg en Datter, som var 15 Aar gammel, da Faderen bosatte sig i Stockholm. Søkapitainen havde meget sjelden vist sig ude, deels paa Grund af Sygelighed og deels af Mangel paa Klæder, efter hvad Granderne paastode. Datteren forlod næsten aldrig sin Fader. Ingen i hele Nabolaget kunde erindre sig, at hun havde været iført andet end en grov grønrudet Bomuldskjole og et sort Silkehalstørklæde, der næsten var falmet af Ælde og dagligt Brug. Hun kaldtes imidlertid „Mamsel Minchen,“ mere maaskee for Spot end som en Følge af Faderens forrige Livsstilling. Hun var visselig meget bleg og mager, men havde derimod de vakreste blaae Øine og det rigeste mørke Haar, - Egenskaber, der heelt og holdent gik tabte baade paa Grund af hendes bedrøvelige Dragt og hendes skye Væsen eller Frygt for Menneskerne, rimeligviis en Følge af de Spotteglosser, hvormed Granderne trakterede hende. Det eneste Væsen, som havde vist hende nogen Deeltagelse, var en Butikbetjent i den Urtebod, der laa lige over for det Huus, hvori hun og hendes Fader havde boet i 10 Aar. Det samme Aar hun og hendes Fader kom til Stockholm, var Calle W.. - saa hed Betjenten - kommen i Handelen og havde staaet i samme Bod ligeledes i 10 Aar, og de vare omtrent af samme Alder. Calle W.., som følte Medlidenhed med den stakkels Pige, havde altid nogle venlige Ord til hende, naar hun var inde i Boden for at kjøbe sin halve Fjerding Kaffe eller Sukker, og han havde, saa ofte hun kom, stukket nogle Svedsker i hendes magre Haand. Det blev mange Svedsker i en Tid af 10 Aar, men saa udgjorde de maaskee ogsaa den fattige Piges eneste Lækkerhed og Glæde. Men en Morgen kom Mamsel Minchen ind i Boden med Øine røde af Taarer.

„Jeg maa beklage Sorgen, stakkels Mamsel Minchen!“ sagde Calle W.. til hende, „jeg fik just høre, at Gubben døde paa Morgenkvisten.“

„Pappa døde Klokken 7,“ hulkede Datteren, „og nu har jeg ingen Anden end Hr. Karl at vende mig til - Hr. Karl, som altid har været saa god og snil imod mig.“

„Ingen Anden end mig!“ udraabte Betjenten - „det var næsten det værste det, Mamsel Minchen! Men kan jeg være til nogen Tjeneste, saa skal jeg vist gjøre hvad jeg formaar, og en Skjælm den, som gjør det bedre, end han kan? — Skal det være nogle Svedsker?“ tilføiede han og lagde efter gammel Vane nogle Svedsker paa Disken.

„Jeg tror ikke, det er saa vanskeligt for os, som vi troede,“ ytrede Minchen, idet hun stillede paa Disken et lidet Skrin af Jærnblik med Laas og Nøgle i; „dette Skrin, som altid har staaet under Pappas Seng,“ vedblev Datteren, „bad Pappa mig at tage frem kort forinden han døde, og han sagde, at der var mere deri, end der behøvedes til hans Begravelse. Jeg kigede nylig i Skrinet og saa flere Seddelbundter, og en liden Lap, hvorpaa der staar skrevet: „25,000.“

„25,000!“ udbrød Betjenten.

„See efter selv, tæl selv, gode Hr. Karl!“ bad Mamsel Minchen.

Hr. Karl aabnede Skrinet, fandt Lappen med de „25,000“ paa og optalte derpaa 25 Bundter, hvoraf hver indeholdt 1000 Rigsdaler gangbar Mynt.

„Og denne Sum efterlader Eders Fader sig, fast han levede snart sagt som en Tigger?“ ytrede Betjenten aldeles forbløffet.

„Ja! — — men undertiden var det som om jeg anede, at der laa en Skat i dette Skrin, som Pappa saa omhyggelig vaagede over og sikkerlig ikke oftere tog frem, end naar jeg var borte. — — Tag nu alt dette her, gode Hr. Karl!“

„Men hvad i Herrens Navn skal jeg nu gjøre med denne store Sum?“ raabte Betjenten, idet han greb Skrinet med skjælvende Hænder.

„Tag det,“ vedblev Minchen, „tag det og — — og mig med, thi nu har jeg ingen Anden at holde mig til!“

Betjenten stirrede snart paa Skrinet, snart paa Søkapitainens Datter. Hans Kinder skiftede alleslags Farver, men Blikkene bleve alt ømmere og ømmere.

„Hvad Djævelen staar Du og nøler efter, naar Boden er fuld af Folk!“ hørtes Urtekræmmerens Røst fra Pulten ved Vinduet, hvor han sad og skrev.

„Hoho! Hr. Patron!“ svarede Calle W.. lidt spodsk; „jeg har minsandten nu Andet at gjøre, end at veie Sæbe og øse Peber i Kræmmerhuus!“

„Hvad er det Du siger?“ spurgte Huusbonden barsk, idet han reiste sig op fra Pulten; „jeg tror, Du begynder at børste Dig op!“

„Børste mig op!“ gjentog Calle W.., „javist, men det er min egen Børste jeg tænker at hænge ud og det i denne Gade, ja midt imod denne Bod, om det kniber.“

„Hvad vil alt dette sige, din Slyngel?“ brølede Urtekræmmeren, idet han nærmede sig sin oprørske Betjent.

„Herre!“ brølede denne i sin Tur, „man kalder ikke den en Slyngel, som har 25,000 Rigsdaler og dertil agter at blive Familiefader, thi see her staar min Brud, og her har jeg Hjemgiften, og det paa Forhaand, hvilket aldrig kan skade.“

Dermed slog Calle W.. Næven i Disken næsten tullet af Glæde. Urtekræmmeren stak sin Næse i Skrinet, og Næsen blev alt tyndere og finere, men da Calle W.. syntes, at den alt mere og mere antog Formen af en Medekrog, slog han Skrinet igjen, hoppede over Disken, tog Skrinet under den ene Arm og Mamsel Minchen under den anden og for ud af Boden.

Nogle Maaneder derefter var Calle W.. og Mamsel Minchen gifte. Den unge Kone er nu en statelig Dame, har faaet baade Huld og Farve, og man yder saavel hendes Haar som Øine al mulig Retfærdighed. Og hvad Calle W.. angaaer, saa har han allerede aabnet egen Bod. Der fortælles, at han har et vaagent Øie med sine egne Bodbetjente, ifald de skulde ville give noget „atpaa,“ thi det er ikke altid, at Svedsker blive saa vel betalte. (Illustr. Tidning.)

Norge.

Christiania. H. M. Kongen har befalet, at af Høistsammes Stab skulle ved Kroningen i Stockholm Følgende indfinde sig: Generalmajor K. Fleischer, Oberst Th. Broch, Stabkapitainerne C. S. Grimsgaard og L. C. Dahll, Ritmesterne F. P. L. Næser og J. C. Richter samt Lieutenanterne C. B. C. Due, N. Ihlen, H. J. Nørregaard, B. H. M. M. Stang og C. J. Anker.

— Storthinget har med 65 mod 47 St. i Overeensstemmelse med Konstitutionskommitteen forkastet den kgl. Proposition om Ophævelse af Grundlovens § 107 forsaavidt den angaar Odelsretten.

— Til videnskabelige og kunstneriske Øiemed, har Storthinget for Budgetterminen besluttet følgende aarlige Bevillinger: Universitets-Bibliotheket 3600 Spd.; Universitetets Samlinger tilſ. 4200 Spd. (hvoriblandt 100 Spd. til den ethnographiske Samling); til videnskabelige Reiser i Norge 600 Spd., Reiser i Udlandet af Videnskabsmænd og Kunstnere 2000 Spd.; til Universitetstipendier (deri indbefattet et i nordisk Literatur og et i sammenhængende Sprogvidenskab) 2628 Spd.; Videnskabsselskabet i Christiania 500 Spd. (den kgl. Proposition om Bevilling af 1000 Spd. optoges af Danielssen, men forkastedes med 63 St.), Videnskabsselskabet i Throndhjem 528 Spd., Bergens Musæum 1000 Spd., Diplomatarium Norvegicum 500 Spd., til Udgivelse af Kildeskrifter til Norges Historie 1050 Spd., Tegne- og Kunstskolen i Christiania 3000 Spd., Nationalgalleriet 1000 Spd., Bidrag til Oprettelse og Vedligeholdelse af offentlige Tegneskoler 1200 Spd., de nordiske Kunstneres Bibliothek i Rom 150 Spd.; til Selskabet for norske Fortidsmindesmærkers Bevaring 500 Spd. aarlig i Budgetterminen for dermed at lønne en Mand, der har at beskjæftige sig med Rigets Oltidslevninger (hvilken Bevilling traadte istedetfor den af Regjeringen foreslaaede Gage til en Rigsantikvar); i Gage for Bergmester Sexe som extraordinær Lektor i Bergbygningslære og physisk Geographi 800 Spd., og i Gage for Digteren A. Munch som extraordinær Docent ved Universitetet 400 Spd. Derimod blev den for Prof. P. A. Munch opførte personlige Gage af 1500 Spd. aarlig forkastet. Desuden bevilgedes: til en første Amanuensis ved det chemiske Laboratorium 600 Spd., til Lønning for Konservator Schübeler som Bestyrer af de økonomiske Dyrkningsforsøg ved den botaniske Have 300 Spd. aarlig i Budgetterminen, til Døvstummeinstitutet i Throndhjem 2560 Spd. aarlig og til de i Christiania, Bergen og Christianssand oprettede Døvstummeinstituter tilſ. 1350 Spd. aarlig; til en i Christiania oprettendes Anstalt for Blinde 364 Spd. aarlig; til Undersøgelse af de lavere Klassers Forholde 1300 Spd. aarlig; til Indskrænkning af Fantevæsenet 2000 Spd. aarlig; til Fattigudgifter ved trængende Svensker 1000 Spd. aarlig; Tilskud til Enkekassen 30,000 Spd. aarlig; til Eidsvoldsbygningen 280 Spd. aarlig; Tilskud til Strafanstalterne i Fæstningerne 45,010 Spd., til Tugthusene 53,600 Spd., til Bodsfængslet 25,960 Spd., alt aarlig; til Udgifter ved Justits- og Politivæsenet m. m. 113,000 Spd.; Bidrag til Anlæg af Distriktsfængsler 20,000 Spd.; aarlige Tillæg til Amtmændenes Gager 3400 Spd. (den foreslaaede Oprettelse af Amtsfuldmægtiger forkastedes) Gage til en Byposterpeditør i Christiania 500 Spd. aarlig i Budgetterminen; Gage for Generalpostdirektøren 1600 Spd. (i Budgetterminen); Gage for en Expeditionschef for Medecinalvæsenet under Indredprt 1050 Spd. foruden 150 Spd. personligt Tillæg for den nuværende Expeditionschef Kjerulf.

— Den almindelige Brandforsikrings-Indretnings Erstatninger for Brandskader i f. A. sees at beløbe sig til 223,262 Spd., og som Følge heraf har Aarets Indtægter ikke forslaaet. Indredepartementet har derfor udvirket en kgl. Resolution, hvorved paalægges de forsikrede Bygninger en extraordinær Kontingent lig et Halvaars ordinære Kontingent (som antagelig vil indbringe 63,000 Spd., eller noget mere end Erstatningssummen for den sidste ifjor indtrufne Ildebrand, i Graahs Spinderi, hvorved Underballancen fremkom.) De betydeligste Summer falde paa Ildebrandene 7de Juli i Egersund (16,285 Spd.), Horten 31te Juli (21,577 Spd.) Christianssand 2den Aug. (41,628 Spd.), Christiania 30te Marts (15,422 Spd.), 4de Aug. (27,319 Spd.), 11te Nvbr. (15,280 Spd.) og 19de Dcbr. (53,031 Spd.)

— Efter Forlydende skal Prinds Oskar føre Kommandoen over den forenede norsk-svenske Eskadre, der skal overvære Kroningen i Throndhjem.

— Under 24de Fbr. er bestemt hvilke Tropper, der skulle samles ved Kroningen i Throndhjem og ved Afsløringen af Carl den Tolvtes Monument ved Fredrikssteen; men Tiden for Afsløringen er endnu ikke bestemt.

— Afdøde Kjøbm. Andreas Berghs Enke er afgaaet ved Døden, uden at efterlade Livsarvinger. Sin Formue (der anslaaes til 20,000 Spd.) har hun ved Testamente disponeret i veldædige Øiemed, blandt Andet saaledes, at der i Overeensstemmelse med hendes afdøde Mands Ønske oprettes et Legat paa 8000 Spd. til fattige Borgerfolk i Christiania, der dog ikke tiltrænge Fattigvæsenets Understøttelse.

— Under 3die Marts er Apotheker A. M. Lund i Holmestrand meddeelt Bevilling til at anlægge og drive et Apothek paa Gjøvig.

— Den kgl. Res. om Medlemmer af den nye kgl. Jurykommission, dateret 3die Marts, udviser den Sammensætning, som tidligere, efter Forlydende, var betegnet, nemlig: Statsraad Stang, Høiesteretsassessor Motzfeldt, Advokat Dunker, Sagførerne Sverdrup og Falsen, Lensmand Enge og Kjøbm. Schwartz.

— Ved en kgl. Resol. er det for Fremtiden bleven forbudt dem, der skulle have med Universitetets offentlige Samlinger at gjøre, selv at have Samlinger af lignende Art. Universitets-Bibliotheket er dog undtaget.

— Ifølge kgl. Resol. af 25de Fbr. skal (ved indtrædende Vakance) Høivaags Annexsogn fraskilles Vestermolands Pstgld. for at udgjøre et eget Præstegjæld, og de forenede Byfoged- og Postmester-Embeder i Porsgrund adskilles som særskilte Embeder.

Det norske Theater. „Fandens Overmand“ af Overskou vedbliver fremdeles at trække som Kassestykke. Jaften opføres det for syvende Gang og vil i næste Uge, efter Forlydende, indtil videre blive henlagt, da Mad. Hundevadts Beneficeforestilling, Dramaet „Herren seer dine Veie“ staar for Tour.

— Paa Christiania Theater gaves i Fredags en Beneficeforestilling for Mad. Schrumpf, som nu med Pension trækker sig tilbage fra Scenen efter henved en Menneskealder at have ofret den sine Kræfter og i lange Tider været en af dens væsentligste Støtter. Foruden „Damernes Fee,“ gaves en Epilog af A. Munch, efter hvis Fremsigelse Debutantenden blev gjentagende fremkaldt under almindelig Deeltagelse.

Kongsberg. J Næringsskat er for 1860 udlignet 2,100 Spd., i Fattigskat 1770 Spd. og i Formueskat 381 Spd. Den skatlagte Formue udgjør 381,500 Spd.

Christianssand. Det for 1860 udlignede Skattebeløb udgjør 15,320 Spd. hvoraf 13,012 Spd. i Fattigskat, Resten i Næringsskat. Handelshuset Otto & Ko. er ansat til en Indtægt af 13,000 Spd. og Christianssands Bryggeri til 10,000 Spd.

Embeder. Ringeriges Sorenskriver-Embede (c. 1000 Spd. Netto). Porsgrunds Byfoged Embede. En Lærerpost i Kirkeret ved det praktisk-theologiske Seminarium (200 Spd.); Fosnæs Sognekald, som den dertil udnævnte Præst H. N. O. Nilsen er fritaget for at tiltræde (Indtægt 750 Spd.)

Blandede Efterretninger.

Kjøbenhavn talte 1ste Febr. d. A. vel 154,000 Mennesker, J de fem sidste Aar har Tilvæxten været mellem 10 og 11,000.

— Baron Blixen-Finecke er valgt til Medlem af det danske Rigsraad i afdøde Konseilspræsident Rotvitts Sted.

— Professor Mariboe i Kjøbenhavn, der har gjort sig bekjendt ved en stor Række af Læse- og Lærebøger i det engelske Sprog, er afgaaet ved Døden.

— Skuespiller Prof. Nielsen i Kjøbenhavn er, efter længere haabløs Sygdom, død den 13de Marts.

Den i Tydskland paa enhver berømt Mands Død følgende Udgivelse af hans Breve har nu allerede truffet Alexander v. Humboldt, idet hans Breve til den bekjendte Varnhagen von Ense fra Aarene 1827 til 1858 netop ere udgivne hos Brockhaus i Leipzig. (Priis 3 Thaler.)

— Mineralogen J. F. L. Hausmann i Göttingen, der for 40 Aar siden paa sin Videnskabs Vegne gjorde en Reise gjennem Skandinavien og derover udgav en Reisebeskrivelse i 5 B., sees af en Nekrolog i „Illustr. Zeitung“ at være død 26de Decbr. f. A.

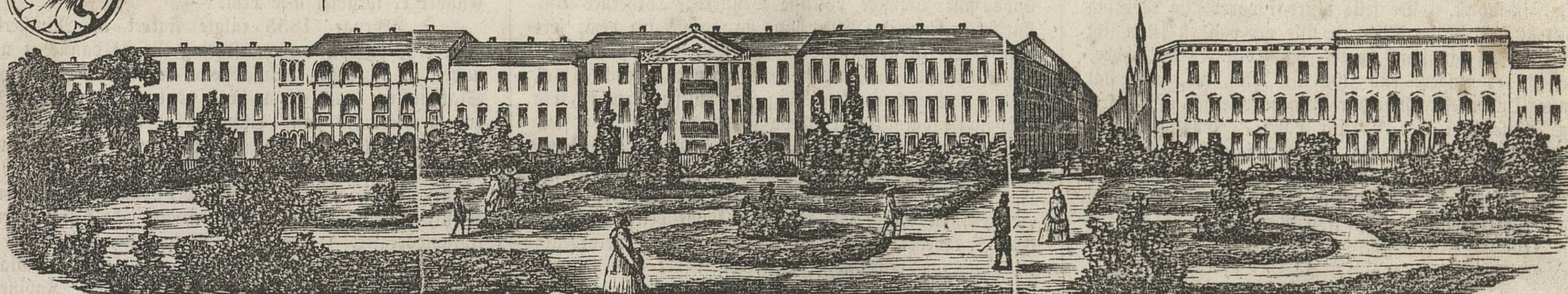
— En theologisk Professor i Leipzig Dr. W. B. Lindner er under Rettens Forfølgelse for at have begaaet en Mængde (omtr. 120 forskjellige) Tyverier paa Universitets- og Stadsbibliotheket i Leipzig.

— Den keiserlige Opera og Theatret i Paris tilligemed Musikkonservatoriet der erholde for Aaret 1860 et Tilskud af Staten stort 1,705,000 Fr.; for dramatiske Forfattere, Kunstnere, Komponister og deres Enker er paa Budgettet opført 137,700 Spd.

— Statistikeren Køppen angiver det hele russiske Riges Kvadratindhold til 393,000 Mile og Folkeantallet til 67,452,108 Sjele, hvoraf 52,317,836 i det egentlige Rusland og 4,852,055 i Polen.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 13. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 25de Marts 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Banken „Havbroen" og andre Grunde ved den norske Kyst.

(Af A. Vibe, Küsten und Meer Norwegens.)

I.

Overalt paa Kysten mellem Forbjerget Stadt (62° 10′) og Nordkap vide dens Beboere siden umindelige Tider at berette om Havbroen, som en efter de Flestes Formening sammenhængende Banke, der skal strække sig langs Landet fra Stadt ligetil henimod den russiske Grændse, og som skal være skilt fra dette ved et flere Mile bredt Havdyb. Flere antage, at denne Banke er en Fortsættelse af det jydske Rev, der, først bøiende sig mod Nordvest og derpaa mod Nord, i Nærheden af Stadt hæver sig saa høit fra Dybet mod Havoverfladen, at man her kan drive Fiskerie paa det. Men alle Beretninger stemme overeens deri, at Banken er ualmindelig fiskerig, og at den ikke findes i nogen større Dybde end at man med Lethed kan fiske paa den. I andre Henseender, nemlig med Hensyn til Bankens Dybde og Bredde, dens Afstand fra Kysten, Grundens Beskaffenhed, Havdybden indenom og udenom Banken o. s. v., lyde Beretningerne meget forskjellige.

Hvor udbredt og almindelig Overtydningen om denne Bankes Tilstædeværelse har været vil bedst vise sig deraf, at en Deel af samme efter de Oplysninger som have kunnet erhverves paa de forskjellige Steder er bleven anlagt paa Kystkartet No. 6, hvilket gaar fra 69° 11′ til 70° 21′ N. Bredde. Den er ogsaa omtalt i den til Kartet hørende Beskrivelse, vistnok kun som Noget, der ene støtter sig paa Indvaanernes ufuldkomne Beretninger, men dog som en Kjendsgjerning, der blandt disse var hævet over al Tvivl.

„En af Helgø Sogns dygtigste Fiskere, nu en aldrende Mand, som i sine yngre Aar med megen Iver drev Havbrofiskeriet, berettede, at han engang - saaledes som Fiskerne her pleie, - gik til Fjelds, for under den svære Søgang, der følger med Vinterstormene, at speide efter ubekjendte Grunde, og at han da ogsaa opdagede een, der gik, som det her kaldes, men ikke brød; det vil sige, Søen hævede sig blaa og høi uden at bryde ved noget Fald, hvoraf han sluttede, at det af ham bemærkede Sted maatte være en meget langstrakt Sandbanke med grundt Vand. Seet fra en betydelig Høide viste denne Banke sig netop i Kimmingen, hvilket overbeviste Fiskeren om, at den maatte høre til Havbroen. Den derpaa følgende Sommer foretog han sig i den aabne Baad at opsøge Grunden, hvilket ogsaa omsider lykkedes, idet han, efter at have fundet den paa Havbroens grundere Steder almindelige Dybde af 40 Favne, paa eet Sted fandt 30 Favne, og derefter, ved at roe nordefter, indtil han fik Brusen paa Nord-Fuglø sammen med Vandnæringen, igjen havde en Dybde af over 100 Favne Vand. Nordvestlig Storm og Mørkskodde tvang ham nu til at søge Land, og Forsøget blev senere ikke gjentaget.

„Blandt de Steder, hvorfra Havbrofiskeriet endnu drives med nogen Kraft, maa især regnes Øerne udenfor Bergsfjorden og i det Hele taget Bergs og Torskens Sogne samt Andenæs. Længere sydlig drives Fisteriet fra Øxnes og Bø Sogne paa Langøen. Nordenfor Bergs Sogn foretages Havbrofiskeriet fra Hillesø Sogn og overhovedet fra Ouvær-Havet.

„Angaaende Havbroen ved Ouvær ytrer en gammel Fisker: „Vest og nord ud af Ouvær er Havbroen flad og jevn som et Bord og af 40 Favnes Dybde, men naar man kommer syd og vest henimod Yder-Eggen, faaer man 60 Favne, og ligeved Eggen, der gaar tværbrat ned, 180 Favne og det paa mange Steder uden Bund. Inderbakken skyder sig nøiagtig hen som Syd-Fugløs indre Rør, en Dørs Bredde udenfor Landsenden, (der fra dette Sted er Nordspidsen af Grøtø, kaldet Rødeggen). Yderbakken gaar som Fuglø i Bredvigsmulen paa Nebbenæsø. Ved at fiske paa begge Bakker havdes Ouvær Varde i Hoia og Sæsø, og Kibergnæsset (Gaarden Seihul) i Kvalsund. Grunden bestaar af lys Sand og smaaknusede Koraller."

„Saasnart man er lidt nordvest ud for Fuglø, maa man holde sig vel ud (nordvest hen) for at følge Inder-Eggen, som her gjør en stor Bugt."

„Lige i Inder-Eggen ligger Havbrobakken, en langstrakt Sandgrund 16 Favne dyb, som dog aldrig bryder; Trehorningen paa Mulen staar da med den indre Rør af Fuglø, og Varden paa Sandvær ved Riisø staar til Troldbotsnaava, (Odden af Skarsteensfjeld). Paa Østsiden er Grunden brat til en Dybde af henimod 100 Favne."

„Vest ud for Malangenfjord ligger Havbroen 1 til 2 Sømile fra de nærmeste fra Kysten gaaende Skjær og Grunde, og ved Ouvær nærmer den sig endnu meer til disse; den er saaledes adskilt fra Kysten ved en Rende, som paa forskjellige Steder er af forskjellig Bredde, og i Almindelighed over 100 Favne dyb. Selve Havbroens Bredde kan antages at være imellem 2 og 4 Sømile; den er efter alle her kjendte Mænds Vidnesbyrd „flad som et Bord" med en Middeldybde af omtrent 40 Favne, og bestaar af Sand, deels bedækket med Sødyr (saakaldte Krageboller) og Levninger af dem; deels uden disse, men reen og hvid; paa hvilke sidste Steder efter Fiskernes Udsagn upaatvivlelig findes Ferskvandskilder, og hvor da især deleshed et godt Fiskeri kan ventes. Denne Jævnhed afbrydes dog paa enkelte Steder af mindre Forhøininger eller ogsaa af Huulheder, hvor især deleshed Fisken søger hen, hvis der gives Hvidsand og da sandsynligviis ogsaa Ferskvandskilder. Saadanne Steder benævnes Fiskeklakker og bestemmes ved nøiagtige Meed eller naturlige Krydspeilinger af fire kjendelige Gjenstande, hvoraf to og to nøiagtigen ligge i samme Retning. Fra Syd-Fuglø indtil den henhørende Vandø drives intet Havbrofiskeri, og der savnes nu Efterretningerne om Banken indtil henimod Nord-Fuglø, hvor den i hine Egne velbekjendte Havbrogrund Gjæsboen tilligemed flere andre bekjendte Grunde findes."

I den næstfølgende Beskrivelse til Kystkartet No. 7 fra 69° 10′ til 70° 52′ Bredde bliver den sidstnævnte Banke „Gjæsboen" omtalt tilligemed flere Grunde, der ligge fra to til fem Mile udenfor de yderste Øer, og hvorom man antager, at de høre til Havbroen. Ligeledes omhandles i den forangaaende Beskrivelse No. 5 nogle lignende Havbroegrunde.

For nu at komme til sikrere Kundskab saavel om Forholdet med Havbroen, som ogsaa om de øvrige Grundes Dybde, Beskaffenhed o. s. v., i Særdeleshed med Hensyn til Fiskerierne, foranstaltede Regjeringen i Aarene 1841, 1842 og 1844 en Expedition under Befaling af Sølieutenant, nu General-Postdirektør, Motzfeldt og Sølieutnant Johannesen og Heyerdal som Medarbeidere. Af de paa denne Expedition af Motzfeldt anstillede nøiagtige Undersøgelser og af de om disse til den geographiske Opmaaling indleverede haandskrevne Beretninger, ere følgende Oplysninger om Bankerne udenfor en Deel af den norske Kyst i Særdeleshed hentede.

Den Antagelse, at Havbroen er en sammenhængende, langs Kysten gaaende Banke, støtter sig mere paa umindelige nedarvede Beretninger blandt Kystbeboerne, end paa deres egen Erfaring. Fiskerierne blive udenfor de sydligere Kyster drevne nærmere under Land, og først mere nordlig gaae Fiskerne længer til Havs.

Uden noget Middel til at udmaale Afstanden, og uden Kompas eller Kundskab til dets Brug, søge Fiskerne den fra Fader til Søn siden umindelige Tider benyttede Fiskeplads, uden at bekymre sig om Dybden eller om Havbundens Beskaffenhed udenfor eller indenfor denne, eller om det Sted, hvor deres Naboer fiske. Det er derfor ganske naturligt, at man overalt maa erholde forvirrede og hinanden modsigende Efterretninger angaaende slige Forhold. Fiskernes Angivelser om Havbroen, tør derfor kun blive benyttede som Antydninger om hvor Undersøgelser nærmest bør finde Sted, og i denne Henseende ere de af nogen Vigtighed. Men Efterretningerne om Havbroen og de paa samme drevne Fiskerier henpege paa det Bestemteste paa et Strøg udenfor Kysten mellem 62° og 64° N. B., og Motzfeldt har derfor især deleshed rettet sin Opmærksomhed paa dette Kyststrøg og har her anstillet sine Undersøgelser.

Mest af Alle drive Kystboerne fra Bredsundet (62° 25′) til Fugløleden (63° 5′) det saakaldte Havbroe-Fiskeri. Deres hertil benyttede Fiskepladse, som de med eet Navn kalde „Storeggen" erklære de for den steile nordvestlige Affænkning af Havbroen, der her som andetsteds bliver holdt for en omtrent ligeløbende med Land gaaende Banke, hvorfra hist og her udgaar Sidegrene indtil omtrent en Længde af 1/3 Miil. Afstanden fra den nærmeste Kyst bliver angivet forskjelligt, lige til 12, 16 ja endog 18 Mile, og Storeggens Dybde til 360 indtil 480 Fod.

Efter en blandt Fiskerne almindelig bekjendt mundtlig, fra Fædrene nedarvet Beretning skal en Baad, der havde seilet sig vild i Taagen, engang i Nordvest for Storeggen have fundet en igjen opstigende Grund og der have gjort en overordentlig riig Fangst.

Beboerne af Boværet (62° 54′) fortælle endvidere, at deres Forfædre havde kjendt en Fiskeplads udenfor Storeggen under Navn af „Fanstrandgrunden;" men at ethvert nærmere Kjendskab til denne gik tabt, efterat engang for flere Aar siden 30 til 40 Mand paa een Gang druknede der. Angivelserne angaaende Havbrobankens Bredde fra dens yderste Rand indtil henimod Land ere meget afvigende. De fleste Fiskere tale om en, med den fra Land mest bortfjernede Deel, ligeløbende Indside; men de kjende hverken dens Afstand fra Yderkanten eller fra Land.

Sydlig for Forbjerget Stadt ophører Sagnet om Havbroen, og Fiskerne fra Vaagø og Bremangerland (sydligere end 62° Bredde) søge ikke langt ud i Havet, men drive sit Erhverv i Nærheden af Kysten, idet Havdybden i en kun ringe Afstand fra Kysten udgjør 600 Fod og tiltager ubetydeligt længer ud i Havet, saa at Dybden 7 Mile fra Land endnu ikke overstiger 720 Fod.

Længer mod Syd ved Øen Kin (61° 34′) bliver der kun fisket paa den fra Kysten udgaaende

Bakke*) der er af ringe Udstrækning og paa enkelte mindre Grunde eller Skaller**), der dog ikke ere mere end 1 til 2 Mile fjernede fra Land. —

Ligesom det før omtalte Bredsund skal begrændse den her omtalte Deel af Havbroen mod Syd, saaledes skal ogsaa Bodybet (62⁰ 55′), et Sted, hvor man ikke har fundet Bund, - danne en Grændse for Banken mod Nord og følgelig adskille Storeggen fra den mod Nord liggende Havbro, hvorhen Indvaanerne af den store Ø Smølen (63⁰ 25′ Middelbredde) drage ud paa Fiskefangst. De seile afsted i vordvestlig Retning omtrent fem til sex Mile og fiske der paa en jævn lidt efter lidt og langsomt opadstigende Grund i en Dybde, der ikke er ringere end 600 til 700 Fod, dog skal denne Dybde efter flere Beretninger vise sig uforandret flere Mile vidt lige ud fra Land. Endnu længer nordlig, indtil Frøien og den nordligt herfor liggende Ørække (63⁰ 50′) bliver der sjelden fisket længer end et Par Mile ud fra Kysten. Der er ogsaa mindre Banker med omtrent 600 Fod Vand. —

Gladstone, den engelske Skatkantsler.

Den meget hæderlige William Ewart Gladstone, M. P. og Skatkantsler, er Søn af en Liverpooler Kjøbmand og Godsbesidder i Ost og Vestindien, og er født den 29de December 1809. Han besøgte først Skolen i Eton og derpaa Universitetet i Oxford, hvor han snart udmærkede sig, navnlig i Mathematik og de klassiske Studier, og i 1834 opnaaede en Grad som Master of Arts, hvilket svarer til Tydskernes Doktor i Philosophi. Senere gjorde han Reiser paa Fastlandet og Udflugter til Ost- og Vestindien. Kort efter sin Hjemkomst traadte han, som Repræsentant for Borgflekken Newark, ind i Parlamentet, hvor han sluttede sig til det Parti, der havde indskrevet de konservative og høikirkelige Interesser paa sin Fane. Han udmærkede sig snart som Taler. Da Peel i 1835 kom til Roret, blev Gladstone først Skatkammerlord og derpaa Understatssekretær for Kolonierne. Dog forblev han ikke længe i disse Embeder. Ministeriet led et stort Nederlag i den saakaldte Appropriation Clause og maatte gjøre Plads for et Whigkabinet under Lord Melbourne. Gladstone blev igjen simpelt Parlamentsmedlem, indtil de Konservative i 1841 paany fik Regjeringens Tømme i sin Haand. Han fik nu en Post som Vicepræsident i Handelskammeret og tillige Sæde i Dronningens Geheimeraad. Som Vicepræsident for Handelskammeret havde han den vigtige Pligt at udvikle og forsvare Regjeringens Handelspolitik for Underhuset, og han gjorde dette til saa megen Tilfredshed for Peel, at denne overdrog ham den mindeværdige Revision af Tariffen for 1842. Peel var den ledende Aand i denne storartede Reform, men Fortjenesten af ligesom at modellere og i sine Enkeltheder at udføre dette Værk bliver næsten ganske Gladstones. I Mai 1843 blev Sidstnævnte i Lord Ripons Sted Præsident i Handelskammeret, en Stilling, som han uforstyrret indehavde indtil 1845, da det saakaldte Maynoothspørgsmaal, hvor hans Anskuelser i denne Sag ikke stemte med hans Kollegers, nødte ham til at træde af. Imidlertid kunde Regjeringen ikke undvære hans Tjeneste. Han traadte atter som Statssekretær for Kolonierne ind i Kabinettet, og forblev paa denne Post under de oprørte Tider, der gik foran og fulgte efter Peels Hælden til Frihandelens Lære. Men han tabte nu sin Stilling i Parlamentet, da han, som Tilhænger af Peels nye Troesbekjendelse, havde mistet Tiltro hos Hertugen af Newkastle, en streng Protektionist, hvis Indflydelse beherskede Borgflekken Newark. Først i 1847 lykkedes det ham fra Universitetet i Oxford at blive gjenvalgt til Parlamentet. Da Peels Kabinet kort tilforn var bleven styrtet, indtog Gladstone nu sit Sæde som uafhængigt Medlem. Under denne Session kom Universitetsreformerne og Spørgsmaalet om Jødernes Adgang til Parlamentet gjentagende fore, og Gladstone fandt sig næsten hver Gang igjennem sin Overbevisning drevet til at slutte sig til Oppositionen imod sine tidligere politiske Venners, Toryernes Anskuelser. Endelig skilte han sig ganske fra dem, idet han afslog at træde ind i det af Greven af Derby i 1852 dannede Kabinet. Han vægrede sig ikke blot for at hellige denne Regjering sin Tjeneste, men traadte endogsaa, saasnart der tilbød sig en Leilighed, op som Toryministeriets mest erklærede Modstander. Forebringelsen af D'Israelis Budget henimmod Enden af Aaret 1852 gav Signal til Angreb. Gladstone blev Føreren, da det gjaldt at sønderlemme dette og lægge dets Svagheder for Dagen. Han holdt en overordentlig skarp og skarpsindig Tale, og i det han tog for sig et for et af Skatkantslerens Forslag, sønderlemmede han dem med en skjærende Logik og Veltalenhed, der gjorde det største Indtryk paa Medlemmerne af Huset. Ligeledes greb han Leiligheden til at udtale en streng

William Ewart Gladstone.

Daddel over D'Israelis utilbørlige Sprog og de Ytringer, som denne havde fundet Behag i at komme med om visse Statsmænds Charakteer. Efterat denne mægtige Tale var endt, skred man til Afstemning, og Regjeringen leed Nederlag, idet Budgettet med 19 Stemmers Overvægt blev forkastet. Naturligviis traadte Toryerne herpaa af fra Statsroret. Lord Abberdeen dannede derefter sit mindeværdige „Koalitionskabinet" i hvilket Gladstone indehavde en Skatkantslers vigtige Post. Det store Maal for Gladstones Ærgjerrighed var hermed opnaaet. — Da man allerede forlængst havde betragtet ham som en Auktoritet i Finantssajer, og da han havde lagt en saa overordentlig Dnelighed for Dagen ved Sønderlemmelsen af det D'Israeliske Budget, blev hans eget Finantsforslag ventet med spændt Interesse selv af hans politiske Modstandere. Da dette endelig blev forelagt Huset, erkjendte man strax i det et Mesterværk. I enkelte Henseender med Hensyn til Landets Beskatning lignede Gladstones Forslag hans Forgjængeres. Men i mange andre Henseender var det paafaldende forskjelligt fra Toryernes Budget. Blandt Andet søgte Gladstone istedetfor at nedsætte den indirekte Skat paa Øl, hvilket den foregaaende Skatkantsler havde foreslaaet, at bekjæmpe det Onde som knyttede sig til Skatten paa Sæbe. Han foreslog, at denne ganske skulde falde bort, og ligeledes Bekjendtgjørelses- og Tidningsstempelafgiften. De sidstnævnte Forslag bleve saa gunstigt optagne, at det blev Skatkantsleren muligt at bringe sit Budget igjennem og med dette Indkomstskatten, trods hans dristige Forslag om endnu at lade dette sidste Paalæg bestaae for et Tidsrum af syv Aar. Et andet Træk i denne geniale Finantsplan maa endnu berøres, vi mene den lige høie Stempelafgift af en Penny for alle Kvitteringer for Summer paa mere end 2 Pd. Strl., en Art af Beskatning, som har den sjeldne Fortjeneste at Alle og Enhver er fornøiet med dem. —

I Februar 1855 fulgte Faldet af Ministeriet Aberdeen, og Palmerston foretog sig at danne et nyt under sit Forsæde. Gladstone beholdt sin Post som Skatkantsler; men opgav den nogle Dage senere, da han mærkede, at hans Standsfæller vare tilbøielige til at slutte sig til et Forslag om Undersøgelse af Tingenes Tilstand foran Sebastopol. Saa længe Palmerston var Førsteminister, sad Gladstone vel paa Oppositionens Bænk, men understøttede Regjeringen i de fleste af dens Forholdsregler. — Da Lord Derby atter blev kaldt til Roret, tilbød denne Peeliternes Hoved, hvorfor Gladstone nu blev anseet, et Sæde i det nye Kabinet, men fik Afslag. Dog traadte Gladstone, idetmindste i Parlamentet, ikke op som Ministeriets Modstander, men tvertimod ligeindtil sin Sendelse som overordentlig Kommissær til de joniske Øer, oftere som en Forsvarer af dens Forholdsregler. Endog da det konservative Parties Reformbil blev bragt fore, talte og stemte han til dens Gunst. Han sagde Huset ligefrem, at han havde mange og alvorlige Indsigelser at gjøre mod denne Forholdsregel; men han talte for dens Indbringelse, og det simpelthen fordi han holdt dette Spørgsmaal for at være et af disse, som maatte drøftes og overveies i en Kommittee for endeligen at blive løst og afgjort. Billen faldt dog, og Regjeringen maatte trække sig tilbage for et Mistillidsvotum.

Saa kom det nærværende Ministerium Palmerston til Roret, i hvilket Gladstone igjen beklæder en Skatkantslers Embede og har i Parlamentet nylig gjennemført sit dristige nye Finantsforslag.

Han modtog sit Embedssegl den 18de Juni 1859. Hans Gjenvælgelse som Repræsentant for Universitetet i Oxford blev haardnakket og ivrigt, men uden Følge, bekjæmpet af Marquisen af Chandos. —

Gladstone er ogsaa gjentagende Gange med Held optraadt som Skribent. I Aaret 1840 offentliggjorde han en meget godt skreven Afhandling: „Betragtninger over Staten i dens Forhold til Kirken," - og et Aar derefter en anden: „Kirkens Grundsætninger betragtede efter deres Resultater." — Begge Værker bleve med stor Anerkjendelse omtalte af Macaulay i Edingburgh Review. I 1845 fulgte derpaa hans „Bemærkninger over den nyere Handelslovgivning," og i 1851 lod han trykke et Flyveskrift om Tilstanden i Neapel, der i England som paa Fastlandet gjorde en overordentlig Opsigt. Han havde skrevet dette efter egne Erfaringer, hvilke han havde gjort i Neapel i Aaret 1850. Han havde her overtydet sig om, at et stort Antal Neapolitanere, som i de Deputeredes Kammer havde dannet Oppositionen, af afdøde Kong Ferdinand vare blevne kastede i Fængsel eller forviste. — De Grusomheder, der bleve forøvede mod disse Mænd, som ikke havde begaaet nogen anden Forbrydelse end den, ikke at hylde samme Mening som Regjeringen, vare saa himmelraabende, at Gladstone, omendskjønt han var imod enhver Indblanding i fremmede Staters Anliggender, dog besluttede sig til at skrive til Lord Aberdeen for at anmode ham om at tage sig af Sagen. Aberdeen afslog dette, og nu offentliggjorde Gladstone sine Iagttagelser i hiint Flyveskrift, fuldt af Ild og ædel Harme. Dette blev inden kort Tid oversat paa alle europæiske Sprog, og Gladstone sendte det til alle engelske Gesandtskaber paa Fastlandet, med Anviisning om at meddele det til vedkommende Hoffer.

Følgen var, at nogle af de Fængsledes Skjæbne blev noget formildet. Andre, deriblandt Baron Poerio og Signor Settembrini forbleve i Lænker i deres elendige Fangehul, indtil Kongen i 1859 besluttede sig til at lade dem deportere til Amerika, ved hvilken Leilighed de som bekjendt undkom til England.

*) Bakke, Fortsættelsen af den fra Kysten udgaaende Skraaning.

**) Grundene og Bankerne have en Mængde forskjellige Benævnelser, fordetmeste fremkaldte af deres Figur, Bestanddele og øvrige Beskaffenhed. Da disse Benævnelser forekomme hyppigt saavel i denne Afhandling som paa Kystkarterne, hidsættes følgende af de sædvanligste. Foruden de almindelige Navne, Grund og Skjær givs der ogsaa følgende. Brot og Fald (hvor Havet bryder sig), Kolle, Skolt, Skalle (runde sagte aftagende Grunde) Tarre, (hvor der er overvoxet med Tang), Bakke Klak (Flæt) Drag, Slug, Sten, Knold, Bjerg, Flak (flad Bund), Eg og fremdeles Boe, Flue, Svee, Revle, Flisse, Flæse, Haus, Løite, Krak, Ribbe o. s. v.

Vi have endnu kun at tilføie, at Gladstone siden 1839 er gift med en Datter af den afdøde og en Søster af den nuværende Baronet Glynne og er Fader til flere Børn. („Illustr. Zeitung.")

Forbjerget Nordkyn.

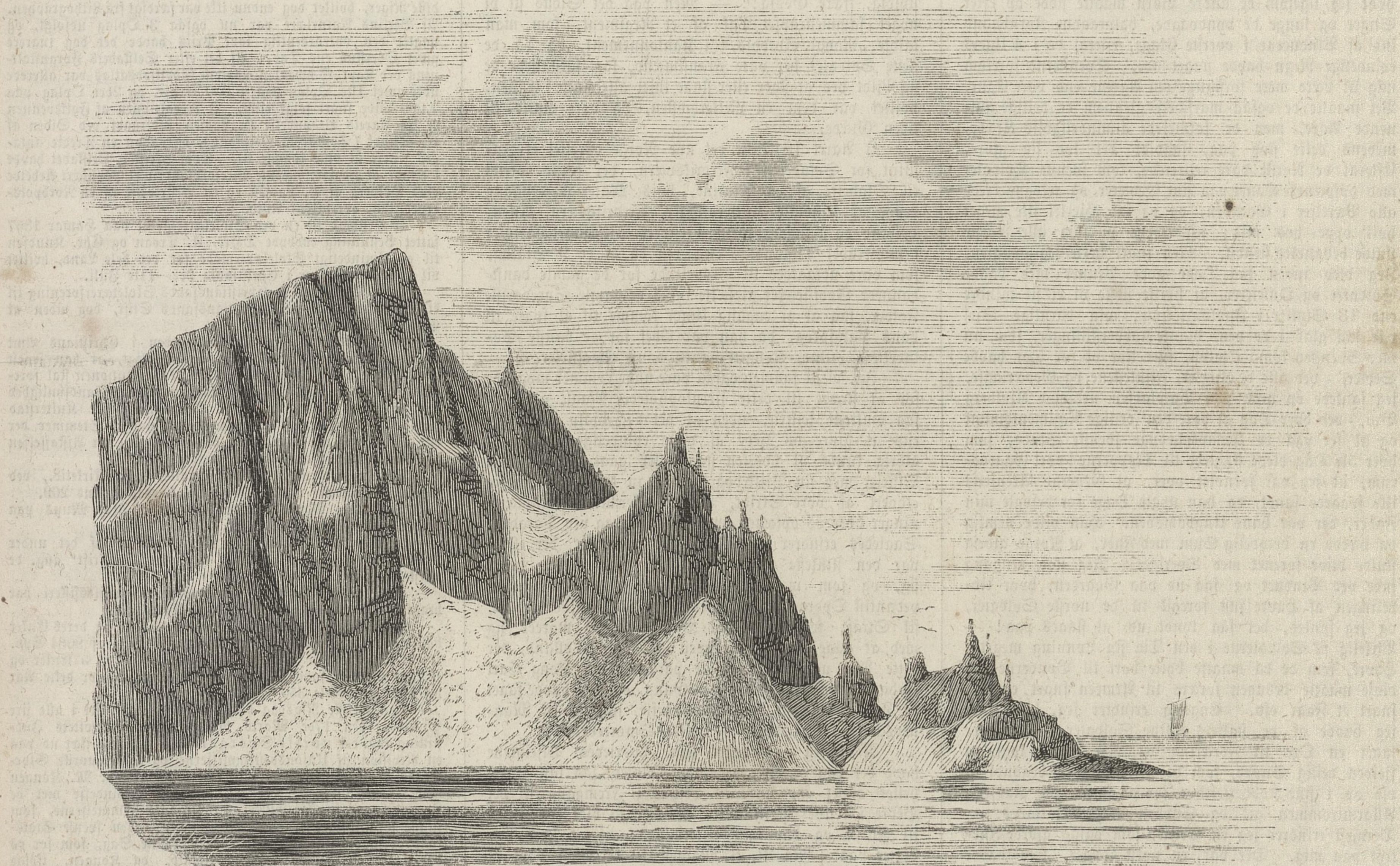
Medens Nordkap hyppigen er bleven besøgt af Reisende fra forskjellige Lande, og endog oftere afbildet, er Nordkyn eller Kinerodden, der ender den mellem Laxe- og Tanafjordene i Østfinmarken udspringende Halvø, meget mindre bekjendt. Og dog er den i en vis Henseende lige saa mærkelig som Nordkap. Beliggende under 70° 6′ N. Bredde stikker dette Forbjerg vistnok ikke fuldt saa langt nordud i Ishavet, som Magerøens Spidse Nordkap. Men det er Europas nordligste Fastlandspynt, og høiner sig i næsten phantastisk formede Tinder og Takker. Medfølgende Prospekt, der er udført efter en Originaltegning, vidner ved første Diekast herom. Men idet vi give dette Prospekt, tro vi som den mest passende Text dertil at burde hidsætte Professor Keilhaus Skildring af hans Besøg der, hvilken findes S. 77-80 i hans „Reise i Øst- og Vestfinmarken samt til Beeren-Eiland og Spitsbergen i Aarene 1827 og 1828."

„Paa min anden Reise omkring Sletnæs, fortæller han, var det min Hensigt at gaae lige løs paa Nordkyn. Jeg naaede ogsaa dette Forbjerg samme Dag, som jeg tog ud fra Omgang, men ikke førend efter en ganske eventyrlig Fart. Der opkom strax en saa tyk Havtaage, at jeg siden ikke engang i Spitsbergens Farvande saa den saa mørk. Saasnart vi vare forsikrede om at være komne omkring Sletnæsset, angav jeg efter mit Bergkompas, hvorledes Baaden skulde ligge an, og begav mig til Hvile under min Skindmantel. Da jeg efter et Par Timer igjen saa op, stod Seilet ganske rigtigt som før, og Høvedsmanden meente at holde sin rette Kurs. Men Vinden havde lidt efter lidt forandret sig, og jeg saa, at vi seilede lige Nord ud i Ishavet. Hvor langt vi vare komne paa denne Vei, og hvor Nordkyn nu skulde ligge, lod sig umulig bestemme.

„Endelig, efter flere Timers Seilads først mod Sydost, derpaa mod Syd, hørtes dumpe Brændinger; vi nærmede os forsigtigen, og saa nu Glimt af de brudte Bølgers hvide, høit sprøitende Fraad. Men de sorte, flere hundrede Fod høie Fjeldvægge, mod hvilke Fraadet slyngedes, dulgte sig i Taagen, næsten lige indtil Baaden berørte dem; thi Brændingen syntes endnu at være fjern, i det vi paa engang vare næsten midt deri. Der blev hurtigen dreiet af, og vi glede med Nød forbi en sort, spids Klippe, hvorpaa en Mængde Skarv udslog sine Vinger og fremrakte sine lange Halse. Denne nordiske Pelikan, som er sort og lidt mindre end en Gaas, udstrækker i Flugten sin lange Hals paa en meget hæslig Maade. Siddende har den en kneisende, kjæk Holdning; den pleier da gjerne halvt at udslaae eller ligesom udhænge sine Vinger med en sagte Slagbevægelse, for at tørre sine Fjædre i Vinden, og ligner i denne Stilling Ørnene paa Adelsvaaben og gamle Skjoldmærker. I Taagemørket viste disse Fugle sig baade meget større og af en mere usædvanlig Figur end ellers, og det hele, hastigt forsvindende Syn fremkaldte Forestillingen om hiin af de gamle Digtere skildrede Indgang til Underverdenen, hvori de hensatte Harpyerne.

„Taagen faldt ganske i det Sortebrune og var saa tyk, at man fra den bagerste Deel af Baaden ikke kunde see Havfladen ved Forstavnen; herved var det Besynderlige, at det saae ud som om vi vare isærd med at seile nedad over en fremhældende Flade. Jeg veed ikke om dette optiske Forhold kan have foranlediget den Mening, som man finder hos de gamle Skandinaver, at Jorden øverst i Norden havde ligesom en Bakkehældning, nemlig ned imod Verdens-Svælget Ginungagap.

„Vi styrede med yderste Varsomhed frem udmed Brændingerne, som vi formedelst den knappe Vind ikke

Forbjerget Nordkyn. (Efter en Originaltegning.)

vare istand til at fjerne os fra saa meget, som det egentlig var raadeligt. Nu mødte en endnu mere mod Vinden fremspringende lav Odde, som vi med yderste Anstrængelse med Aarerne kom omkrig, idet Baaden næsten var bleven kastet ind paa dens skarpe Spidse. Saa meget fik jeg see, at den bestod af næsten vertikale Kvartsskikter, der som Knivsegge stare sig ud i Søen; faa Favne fra den yderste Spidse gik en gangagtig Revne tværs over Skikterne og afskilte en liden Odde fra den store og høie Fjeldmasse, som dannede det egentlige Forbjerg. Herpaa kjendte en af Baadsfolkene Stedet; vi vare nøiagtig ved Nordkyn eller, som det her kaldes, Kinerodden ɔ: den lille, ved Tværrevnen næsten ganske fraskaarne Spidse, som meget betegnende heder Afløsningen, er vor Verdensdeels yderste Fastlandspunkt.

„Lidt indenfor Kinerodden fandtes en trang, dybt indgaaende Kile, hvor det var muligt at lande. Rundt om reiste sig de uhyre Kvartsplader, som udgjøre Bjergskikterne; deres Hoveder skjultes i Taagen, medens deres Fod stod ned i Søen, som trængte ind mellem dem igjennem transversale, gangagtige Kanaler eller gjennem endnu trangere longitudinale Rum, der vare fremkomne ved enkelte Skikters Indstyrtning. Ofte hang høit oppe i disse med Lagene parallele Rum svære, i Revnen indstyrtede Blokke eller Brudstykker af det bortrevne Bjergskikt; disse svævende Masser ængstede mig ikke lidet, da jeg for at undersøge Bjergarten, steg ind i en af de dybeste Kanaler, i hvis Bund Kanten af et afbrudt Lag stak frem og gjorde det muligt at erholde Fodfæste. Den heftige Søgang i Havet forplantede sig herind ikkun i lange Mellemrum; det rolige, sorte Vand i Kanalen grebes da hver Gang ligesom af en usynlig Kraft, en lang Bølge slyngede sig ind til den inderste Vinkel, raslede i Klapperstenene og var forsvunden, hvorpaa Stilheden efter en liden Pause igjen afbrødes af en ligedan Bevægelse."

Erindringer af mit Livs Ungdomsdage.

(Af en gammel Søofficier.)

Naar vor „Isse fryser under sølvgraae Haar," da er det en kjær Adspredelse at lade Tankerne svæve tilbage til Ungdommens sorgfrie Dage. Al hvor vi i den Tid kunde bære de største Lidelser, de tungeste Tilskikkelser af Herren, med Lethed, medens vi nu rigtignok langt bedre kunne ræsonnere om Lidelsernes Tjenlighed og Korsets Gavn, men alligevel langt for segne under Byrden deraf. — Nu vil jeg prøve at gjenkalde mig i Erindringen lidt af Barndommens Dage, der henglede saa lette og sorgfrie, uagtet under saa tunge Tider, da Krig og Hungersnød hærjede vort Fædreland. Ja dengang havde Nordmændene sandeligen Noget at klage over! Vel er nærværende Tidspunkt et underligt Punkt i Norges Historie, fordi Alt synes ligesom at være sprængt af de gode Tider, vi have havt; men Krig ere vi dog endnu befriede for, og Mad er der hellerikke Mangel paa i vort Land. Nei, da var der anderledes Nød i de sidste Dage af det kjære Danmarks Samliv med os. — Noget af det Første, jeg kan erindre mig, var en mørk Høstnat 1807, jeg blev vækket op af en tordnende Kanonade, og strax efter ude paa Gaardspladsen hørtes Allarmtrommen. Major K., som tilligemed 4—5 andre Officierer af det gamle søndenfjeldske Regiment laa indkvarterede paa mine Forældres Gaard, mødte mig i Trappen i sit blotte Linned, Soldaterne tumlede saa hurtigt, de kunde, i sine Geleder, og afsted gik det nedover til Frederikstad, hvorfra Kanontordenen lød, og hvor man antog Engelsmanden havde gjort Landgang. Heldigviis opløste det Hele sig i blind Allarm, idet man ved Ankomsten der erfarede, at det var de danske Linieskibe Prinds Christian og Louise Augusta, som laa inde ved Hutt Batteri og der fandt paa at slaae klart Skib om Natten for at øve sit Mandskab. Der var saa lidet tilbage af de Danskes Stolthed, at de syntes, de fik brillere saameget de

kunde med Stumperne, men det nyttede dem ei stort! Imidlertid fik de forstyrret min og mange Fleres gode Søvn. — Men saa fik vi den alvorligere forstyrret senere hen: det var i August Maaned 1814, Datoen er gaaet mig af Minde, at jeg og de øvrige Børn bleve vækkede op Kl. 1 om Morgenen ved en uafladelig Geværild, hvert 2det—3die Minut afbrudt af et svært Kanonskud. Det var de Svenske, som forcerede Overgangen ved Kjølberg Bro, der var afkastet. Vi kunde staae i Vinduet og høre den græsselige Skrigen, hvergang de Svenske gik paa; men snart maatte vi putte os op fra Vinduerne. I fuld Retraite skimtede vi nu de røde Uniformer i Skovkanten, og kort efter glimrede de svenske blankpudsede Geværløb mellem Buskene og sendte sine dødbringende Hilsener efter Baggan, saa Kuglerne føge forbi Vinduerne hos os. — Det var mangen sørgelig Scene at see her, men dog især sørgeligst syntes mig, at see hvor Alting blot var forberedt paa Tilbagetog for de norske Tropper, hvorledes disse tømte sine Patrontasker inde i Kornagrene, for at være lettere til at løbe. Jeg havde imidlertid ikke stort Vid paa at sørge herfor, men glædede mig snarere til de Fund, jeg senere her gjorde. Imidlertid skar det mig dog i Hjertet at see, hvor de nedtrampede den gyldne Sæd, som vi dette Aar saa høiligen kunde trængt til at faaet godt i Huus, da jeg endnu havde den ulykkelige Høst 1812 saa levende i min Erindring, hvor jeg ligesom de andre Børn maatte sidde op efter Stiger og lange de dyndvaade, halvraadne Kornbaand ind af Vinduerne i øverste Etage, efterat de i 4 Ugers evindelige Regn havde staaet ude. Svenskerne forekom mig at være mere forsigtige om Agrene end vore Egne. Vel maatte de ogsaa marschere gjennem de deilige gulnende Agre, men de formerede almindeligviis Kjæde, medens dette stod paa, saavidt det lod sig gjøre. Efterat de Norske vare retirerede, kom svenske Soldater med opspændte Haner paa sine Geværer og rekognoscerede alle Værelser i Gaarden, og da sad Hjertet ikke meget høit oppe hos mig; jeg troede vi som alle Norske skulde behandles fiendsk. Men snart lærte jeg omigjen. Jeg blev inden faa Dage gode Venner med baade Soldater og Officierer, af hvilke sidste vi ei fik mindre end 13 Stykker i Indkvartering; min barnlige Sjel var saa glad i de pene blanke Kobberskillinger, som nu med Svensken kom i Omløb, istedetfor vi før blot havde Sedler, - ved alle de Kugler, Flintestene og Geværlaase, jeg sankede op nede paa Valpladsen nedimod Kjølberg Bro, - ved hver Dag at høre den deilige Regimentsmusik og at see paa de kjæmpemæssige svenske Stude, som hver 5te Dag bleve slagtede til Tropperne i vort Gaardsrum, at jeg var fornøiet over, at General Arenfeldt ikke spaaede sandt, da han nogle Dage før besøgte min Fader, der var hans Ungdomsven. Han vilde nemlig da vædde en betydelig Sum med Faer, at Norge aldrig skulde blive forenet med Sverige. Jeg stod dengang inde ved Vinduet og saa ud paa Gaarden, hvor Uddelingen af Havre just foregik til de norske Soldater, og jeg syntes, det saa tyndt ud at slaaes paa! — Virkelig fik Soldaterne i den Tid sin Lønning meget i Havre, som de da maatte bytte bort til Bønderne, og disse maatte desuden forære til Armeen snart en Ko, snart et Faar osv. Engang erindrer jeg, hvor ondt jeg havde af de stakkels sultne Soldater. De havde faaet en Oxe til Foræring og paa denne kogt en sjelden deilig Suppe, som de netop havde begyndt at øse op i sine Kobberfeltkjer for at spise, da pludselig Allarmtrommen gik og Suppen maatte forlades. — Dernæst erindrer jeg en Scene, som ogsaa gjorde Indtryk paa mig. Der var en norsk Jæger, som havde skjult sig i Høladen, da han ei aarkede længere ved Retraiten, og her laa denne Stakkel 2 paa 3die Dagen, da Svenskerne fandt ham og førte ham ind i deres egen Leir, hvor han fik Mad, efterat være næsten forkommet af Hunger. Det var saa tungt, syntes mig, at see denne stakkels udhungrede, luslidte Landsmand mellem de velnærede og brillant uniformerede Svensker. Men det var et herligt Syn en Dag, da jeg stod ude paa Gaardspladsen, at see Carl Johan, Prinds Pontocorvo, som vi dengang benævnede ham, med sin Søn, Oscar, der da var en bleg, svagtudseende Yngling, ved sin Side, komme dandsende paa sine nydelige Heste, fulgte af hele sin Stab.*) Hvor forskrækket blev jeg ikke, da de gjorde Holdt og spadserede ind spørgende efter min Fader, som han længe talte med. Jeg syntes det var saa mærkværdigt at see denne yndige, imponerende Mand som Ven stige ind til os, efterat jeg havde været vant til under Krigen blot at høre ham forbandet og ønsket ham „puttet i Kurven" (Pontocorvo) af baade Store og Smaae. Han forekom mig nu saa kjærlig og indtagende, at alt Fiendskab syntes glemt, og han var i Sandhed ogsaa dengang en venlig Fiende. Han erkyndigede sig strax om vi havde lidt nogen Overlast af hans Tropper, og beordrede Officiererne til at sætte Skildvagter ved alle Potetesagre, og jeg maa tilstaae at en saadan Krig, med saa liden Elendighed efter sig, havde jeg aldrig kunnet tænke mig. Det Hele reducerede sig omtrent til, at alle Skigaarde bleve nedrevne og opbrændte eller byggede Hytter af i Leiren, samt at Skovene maatte levere endeel Træer til Vagtilden. Men saa fik til Gjengjæld herfor mangen fattig Kjærring der i Egnen Levebrød som Marketenterske i Leiren, og jeg kjendte flere Saadanne, som herved lagde Grundvolden til en liden Velstand. — Det var en sjelden Færdighed de svenske Tropper besad i at opslaae Leir af Jordhytter; jeg morede mig kostelig ved at vandre om og besee disse hyggelige Smaabyer, der vare anlagte i ordentlige Kvartaler med Officiersboliger, Kogehuse m. v.

*) Dengang tænkte jeg mindst paa, at jeg engang skulde bivaane Carl Johans Kroning og Oscars Formæling.

Saalænge vi kun havde med Svensker at gjøre var det blot Moro, da Officiererne almindeligviis vare pene, dannede Mænd og mange af Soldaterne havde en Slags Dannelse, da flere af dem endog vare Studenter. Jeg erindrer saaledes engang, at en Soldat svarede min Fader med en latinsk Flostel, og ligeledes, at en Skildvagt engang forbød mig at gaae over en Ager, sigende: „der er forbudt at gaae." Jeg svarede i min Barnslighed: „ja jeg veed det nok!" og fik da ganske rolig til Svar: „Men den, som veed sin Herres Villie og ikke gjør den, han er dobbelt strafskyldig, kjære Gossa!" — Men paa det Sidste fik vi noget sammenrapset Pak af et Regiment, som man kaldte „Royal Svedois," i Kantonnement, og da de fleste Soldater her vare Franskmænd, saa forskaffede de sig Vildt ved at skyde eller slaae ihjel alle Katte i Egnen, hvilket var dem en Lækkerbidsken, og vore Katte til liden Glæde.

I Aaret 1817 fik det nye Norge oprettet et Institut for Søkadetter i Fredriksværn, det første Skridt til Skabelse af en Marine, hvis Material dengang bestod af 4 gamle Kutterbrigger, Fredriksværn, Alfen, Lolland og Laugen, foruden endeel Skjærgaardsfartøier i misserabel Tilstand. Jeg var en af de 9 Stakler, som vare udkaarede til Prøveklude for de gamle danskdannede Søofficierer at sætte ind i de gamle Sneedorffske Folder, saa at vi engang kunde komme til at svare til hans Valgsprog, da han var Chef for de danske Søkadetter: „Gud, Kongen og en dansk Søofficier."

Ja, vi fik saamen ogsaa vore unge Lemmer mygnede for at stræbe til dette fjerntophøiede Maal, at blive saa omtrent feilfrie, uden at det dog hjalp til andet, end at gjøre os kjede af dette evindelige Gnaal, - aldrig kunde vi hverken staae eller gaae tilpas. En Officier med sin Prikkebog, som man kaldte det, fulgte ethvert af vore Skridt, og de allerflaueste Anmærkninger over os oplæstes hver Maanedsdag ved Paraden. Saaledes erindrer jeg f. Ex. at en Kadet, der ellers var den flinkeste og raskeste Gut, man kunde tænke sig, og som maaskee i Krigstid og med en mindre pedantisk Opdragelse var bleven en Tordenskjold No. 2, fik Straf, fordi han om Vaaren 1818 morede sig med at staae paa Mastetoppen af gamle Lolland, der dette Aar udrustedes for at paradere ved Kong Carl Johans Kroning. En anden Gang, da han havde faaet en Fedtflek paa sit Navigationshefte, fik han til Maanedscharakteer: „Kadet P. spiser Smørrebrød!"

Naar jeg nu tænker paa, hvorledes Disciplene have det paa de fleste offentlige Skoler, saa kan jeg ei heller andet end finde en betydelig Fremgang til det Bedre i denne Green. Nu sidde de jo blot fra Kl. 8 til Kl. 2 og have sin Eftermiddag til at lære sine Lexier paa. Fra Kl. 8 Morgen til 6 Aften vare vi fængslede til Institutets Bænke, og desforuden havde vi 2—3 Dage ugentlig militær Tegning fra Kl. 7 til 8 Morgen og privat Fransk fra 6 til 7 Aften. Desforuden skulde vi hjemme i Logiet, som ei uden Tilladelse maatte forlades, da vi Alle logerede hos Officierer, indføre lange og brede Hefter i Artilleri, Mathematik etc. samt lære vore Lexier. Naar vi vare tilsøs, havde vi det vel bedre, men det var ogsaa blot, naar vi havde saadan Storm, at vi hverken kunde manøvrere, eller have de søvndyssende Forelæsninger i Sømandskabet, eller faae Observationer eller tegne Landtoninger. Men var Veiret saadant, at intet af dette kunde udføres, saa havde vi det ogsaa koseligt: saa qveilede vi os gjerne op paa Kadetkisterne eller endbedre paa Kadetkøierne, naar disse for Uveir maatte blive i Messen, og saa fortaltes Historier, indtil de, der havde havt Hundevagt, sødeligen slumrede. —

(Forts.)

Norge.

Christiania. Hs. Maj. Kongen har strax efterat han gjennem Telegraphen var bleven underrettet om Stavangers Brand ved et Telegram bevidnet Byen sin Deeltagelse i dens Ulykke. — Bidrag til de Brandlidte, hvis Antal angives til omtr. 2000 Mennesker, men hvoraf mere end Halvdelen henhører til den mere bemidlede Klasse, modtages af DHrr. Holst & Fleischer, J. H. Schwensen, Peter Petersen, Peter Schreiner & Søn, J. W. Cappelen og A. Hesselberg her i Byen.

— Ved kgl. Resol. af 3die Marts er bestemt, at Dr. Hvoslef midlertidig skal besørge de ved Dr. Streckers Fratrædelse under dennes Embede hørende Forretninger og at Stud. med. P. Waage af det Schytteske Legat tilstaaes et Beløb af 800 Spd. for under et Ophold i Udlandet af omtr. 1½ Aar at uddanne sig i Chemien (for derefter at overtage den i denne Videnskab ledige Lærerpost.)

— Ved kgl. Resol. af 3die Marts er bestemt, at Faabergs og Gausdals Thinglage skal frastilles Thotens Fogderi, for tilligemed Ringebo og Øier at udgjøre et eget Fogderi, søndre Gudbrandsdalens, paa samme Tid som Lesje, Loms, Vaage og Froens Thinglage ogsaa skulle blive et eget Fogderi under Navn af nordre Gudbrandsdalens Fogderi.

— Kapitain Grimsgaard har erholdt Ridderkorset af den bayerske St. Michaels-Ordens 1ste Klasse.

— Ifølge Beslutning af Bestyrelsen for Selskabet til Omsorg for ældre ugifte Damer skal Selskabets Byggeforetagende begynde til Vaaren. Bygningen opføres efter Tegninger af Stadskonduktør Grosch og vil koste 22,000 Spd., hvilket er henimod 10,000 Spd. mere end Selskabet nu eier.

— Selskabet for Folkeoplysningens Fremme holdt den 15de Marts Generalforsamling, hvorved de forrige Repræsentanter og Revisorer gjenvalgtes. Af den fra Bestyrelsen fremlagte Beretning fremgik, at Medlemmernes Antal, der i Løbet af 1859 var gaaet op til 4,244, igjen var gaaet ned til 3,980, og at Udgifterne havde været 4,973 Spd. 112 ß., hvilket var omtr. 480 Spd.. mere end den ordinære Indtægt. Dette skrev sig derfra, at Medlemmerne for Aaret fik usædvanlig meget for sine Penge, nemlig foruden Folkevennen med Tillægshefter (tils. 55½ Ark), desuden et større Kart over de 3 nordiske Riger, hvilket dog endnu ikke var færdigt fra Lithographen. Af Berlins Naturlære var nu ogsaa 3 Oplag udsolgt, og uagtet den overordentlig lave Priis havde det dog snarere givet Overskud end Tab. Af det efter Selskabets Foranstaltning ved Kapt. Schwenzen udgivne Godtkjøbsatlas var allerede udkommet 1ste Oplag paa 8,000 Explr. og 2det Oplag paa 7,000 vilde snart følge efter. I Redaktionen af Folkevennen er fra Aarets Begyndelse H. Lassen indtraadt ved Siden af E. Sundt (Selskabets Formand), og endnu en Tredie antages senere at ville komme til. Som Skrifter, Selskabet havde i Sinde at udgive, nævnte Viceformanden et populært Arbeide over Holberg af H. Lassen og en Beskrivelse af en Nordpolsexpedition, oversat af Anth. Bang.

— I Henhold til en ved Skolelærermødet paa Hamar 1857 fattet Beslutning indbyde DHrr. A. Troan og Chr. Knudsen til et almindeligt Skolelærermøde for det hele Land, hvilket vil blive afholdt her i Christiania 9de—11te Juli.

Samtidig indbyder Christianssands Skolelærerforening til et Skolelærermøde for Christianssands Stift, dog uden at Samlingstiden endnu er bestemt.

— Arne Kulterstad er af Amtmanden i Christians Amt forlangt afsendt til Valders saa betimeligt, at han senest indtræffer der den 16de April, hvorefter Exekutionen skal foregaae snarest muligt. Der er saaledes liden Sandsynlighed for, at den engang afslaaede Benaadning for Kulterstad fremdeles skulde være at opnaae, hvormange Stemmer der end i Aviserne have udtalt sig herfor, ligesom for Afskaffelsen af Dødsstraffen i dens Almindelighed.

— Frimenighederne her i Landet talte, ifølge Kirketid., ved Aarets Begyndelse omtr. 900 Sjele, hvoraf Skiens 209.

— Den 22de Marts feirede Proprietær Isak Muus paa Ullevold sit Guldbryllup.

— Rosabler har frasagt sig Forfatterskabet af det under Lars Heyers Navn pseudonymt udgivne „Bønskrift" ang. de norske Forholde.

— Det nordre Distrikts nu ophørte Vaarsildsfiskeri har bragt et Udbytte af mindst 280,000 Tdr. Sild.

— Understøttelsesforeningen for norske Læger og deres Enker havde ved Udgangen af 1859 en beholden Formue af 9084 Spd. I det forløbne Aar er tilstaaet Understøttelse til 5 Enker og 1 Læge med et samlet Beløb af 300 Spd. og for dette Aar vil blive at uddele 350 Spd.

— Den svenske Rigsdag har, med stor Pluralitet i alle fire Stænder, den 17de Marts bifaldt Ekonomiutskottets Indstilling ang. det norske Spørgsmaal, gaaende især ud paa en Revision af Unionsbestemmelserne og at det norske Storthings Beslutning i Statholdersagen ikke af Hs. M. Kongen maa tages under Overveielse, førend i Forbindelse med de Forandringer i eller Tillæg til Unionsbestemmelserne, som kunne foranlediges ved hiin Revision. Ingen svensk Statsraad optraadte under Debatterne af denne Sag, som for os har faaet et saa overraskende Udfald, da Kongen, ifølge Justitiestatministerens, de Geers Erklæring, hvis der om foreliggende Spørgsmaal herskede Meningsforskjel imellem hans svenske og norske Raadgivere, behøvede at vide, om disses Mening ogsaa var Folkets, hvorfor disse maatte undgaae endog Skinnet af at have bidraget til Dannelsen af den Opinion, som udtalte sig i Repræsentationen. — I de forskjellige Stænder fandt Utskottets Indstilling Modstandere og Norges Interesser dygtige og varme Forsvarere, saaledes paa Ridderhuset A. E. Raab, Sprengtforten, G. Montgomery, Hugo Hamilton, Tersmeden, G. Cederschiöld, Stjernsvärd m. Fl.; i Præstestanden Prof. Carlsson, Otterstrøm, Biskop Bjørck, Provst Källström og Prof. Agardh; i Borgerstanden Lallerstedt, Hjerta, Loven, Blanche, Schwan, Wærn o. Fl. og i Bondestanden bl. A. Heurlin, Mengel, Uhr og Niels Larsson.

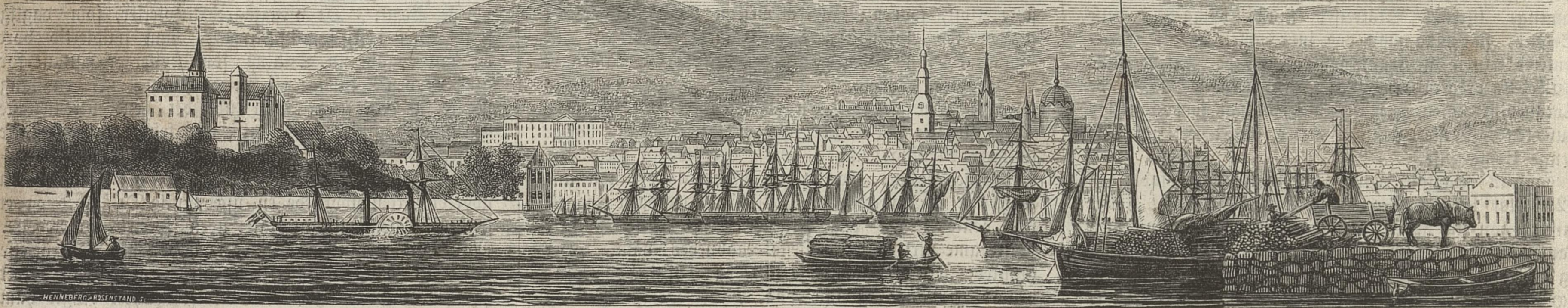
— Gelivara-Brugene i Sverige, hvori flere af vore største Handelsmænd have sat meget betydelige Summer, skulle være solgte til Hr. V. Kjellberg, for at gaae over til et engelsk Interessentskab. De forrige Eiere skulle slippe skadesløse fra denne store Affære.

Bergen. Forsikringssummen for Bygninger i den alm. Brandkasse er i de sidste 10 Aar forøget med 1,272,600 Spd. og hele Assurancesummen udgjør nu 4,517,770 Spd. og Brandkontingenten for dette Aars sidste Halvaar 7,169 Spd.

Embeder. Øvre Romeriges Fogedembede (c. 500 Spd. og Embedsgaard); Taldkassererembedet i Christiania (2,900 Spd.); Toldskriverembedet sammesteds (2,400 Spd.); et Overtoldbetjentembede i Bergen (800 Spd.); Toldkassererembebet i Vadsø (700 Spd.); et Overtoldbetjentembede sammesteds (700 Spd.)

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 14. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 1ste April 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Banken „Havbroen" og andre Grunde ved den norske Kyst.

(Af A Vibe, Küsten und Meer Norwegens.)

II.

Da de enkelte Beretninger, betræffende Storeggen og Havet, overhovedet i Nærheden af samme i det Mindste have en noget bestemtere Form, og en tilsyneladende større Tilforladelighed end det er Tilfældet med Beretningerne angaaende Havets Beskaffenhed andetsteds ved Kysten, saa støtte ogsaa visselig de Beskrivelser over Havbroen, der strække sig ud over Fiskeriernes Kreds, sig fornemmelig paa hine Beretninger. Efterat man allerede for nogle Aar siden igjennem de af det norske Kadetskib anstillede Oplodninger havde faaet Vished om, at det jydske Rev, skilt ved et udstrakt Havsvælg fra den norske Kyst, i det Mindste strækker sig indtil henimod 61° Bredde, har den Antagelse almindeligviis gjort sig gjældende, at Havbroen skulde være en videre Fortsættelse af dette Rev; i Form af en faa Mile bred Banke som skulde følge Retningen af den norske Kyst, i en Afstand af 12 til 16 Mile fra samme, og som skulde være skilt fra andre nærmere under Land liggende Grunde. Efter denne Forestilling er Havbroen endog bleven antydet paa det af det danske Søkart-Archiv udgivne Nordsøkart. — Det før omtalte Farvand fra Bodybet indtil paa Høiden af Stadt adskiller sig ikke alene ved en skarpere Begrændsning og en ringere Dybde men ogsaa ved Havbundens Bestanddele fra de øvrige Farvande i den her berørte Strækning, og maaskee turde heri, lige saavel som i andre Omstændigheder Grunden søges til de herværende Fiskeriers større Udbytte. — Idet Loddet paa Storeggens Grund lige til Høiden af Stadt med faa Undtagelser viste Smaasteen, Skjæl og forskjelligartet Sand, viste det paa den mere sydlig liggende Fiskegrund Dynd, - mellem Kysten og det jydske Rev blød Leerbund, - paa Revet selv Dynd og Sand, - i Bodybet og paa den nordlig for samme liggende Banke, Dynd og blød Leer og endelig ogsaa leeragtig Bund i de større Havsdybder. Igjennem Grundskrabninger, som Konservator (nu Professor) Rasch lod foretage, viste Havbunden paa Storeggen sig stedse som bestaaende af smaae, runde Stene, endogsaa der, hvor Loddet kun angav Sand, der altsaa kun i et ganske tyndt Lag kunde overdække Stenene, og maaskee tør man ogsaa, efter hvad der ovenfor er anført om de igjennem Loddet erholdte Resultater, antage, at det Samme er Tilfældet lige indtil Stadts Bredde. Derimod blev der paa Grundene nordlig for Bodybet i Dyndet og det bløde Leer kun fundet enkelte skarpe og kantede Stene, og paa det jydske Rev viste Skraben ingen Bundbestanddele, der vare forskjellige fra de, som Loddet angav. —

Paa og udenfor Storeggen gaar Strømmen i Regelen nordlig langs Landet dog er den efter vedvarende Kuling underkastet en Forandring i sin Styrke og undertiden i sin Retning.

Foruden Undersøgelserne i Aaret 1844 ved de sydligere Kyster, hvoraf det Væsentligste er gjengivet ovenfor, har Motzfeldt i Aarene 1841 og 1842 anstillet Iagttagelser over Havet og Havbunden udenfor Finmarkens Kyster. Af hans Beretning hidsættes følgende:

Ligesom ved de sydlige Kyster, saaledes er ogsaa i Finmarken Traditionen om Havbroen almindelig, ligesaa ved Ouvær og videre mod Øst forbi Nordkap. Dog hellerikke her er nogen sammenhængende Banke bleven fundet, ligesom da ogsaa de Grunde, der paa denne Kyststrækning blive benyttede som Fiskepladse i det Hele ligge nærmere Land og have en større Dybde end den formeentlige Havbro. Nogle af de mere betydelige blandt disse Banker skulle her navnlig blive anførte.

Herhen hører, foruden de før omtalte Grunde udenfor Ouvær og Gjæsboen ogsaa de udenfor Sørø (70° 45′), hvor man i de senere Aar har fisket med større Fartøier. Her befinder sig en vidt udstrakt Banke, som ikke falder steilt, men jevnt af til alle Sider. Det mindst dybe Vand holder her omtrent 700 Fod, og paa denne Dybde ligge Fiskefartøierne for Anker.

Mellem denne Banke og Gjæsboen er Farvandet ikke særdeles dybt, Grunden Brøndseraas (71° 0′) 2 ½ Miil fra Land er ogsaa bleven betragtet som henhørende til Havbroen, men igjennem Undersøgelser har det viist sig, at den ved Sørøs sydvestlige Deel igjennem en betydelig Havdybde er skilt fra denne Ø, derimod viser Grunden udenfor Øens nordvestlige Deel sig kun som en Fortsættelse af den derfra nedgaaende Landbakke. Udenfor Magerøen, hvorfra Nordkap stikker ud, træffer man efter en større Dybde i Kystens Nærhed, i en længere Afstand fra Land en igjen opadstigende Grund. Denne Banke er heller ikke steilt affaldende paa nogen af sine Grændser og dens ringeste Dybde blev fundet at være 780 Fod. Imellem Banken og Land viste sig sjelden en større Dybde end 1200 Fod.

Omtrent 2 til 2 ½ Miil i nordlig Retning for Forbjerget Sværholt, østlig for Nordkap, ligger Banken Sleppen, der er bekjendt ved det paa den drevne betydelige Sei-Fiskeri. Denne Grund blev ligeledes tidligere anseet som en Deel af Havbroen, og man troede derfor, at den laa længere ude i Havet. —

Sluttelig kunne ogsaa flere Grunde udenfor Sletnæs, østlig for Nordkap, som ere farlige for Skibsfarten, bemærkes. Kommer man fra dette Sted tre, fire indtil fem Mile længere ud til Havs, saa aftager Dybden igjen, idet en Slags Ryg fra Havbunden hæver sig i Veiret, dog sædvanligviis ikke høiere end indtil 900 Fod under Vandspeilet. Denne Banke er ogsaa bleven anseet som henhørende til Havbroen. Motzfeldt bemærker endelig Følgende:

Det jydske Rev strækker sig mod Vestnordvest og sandsynligviis indtil henimod de skotske Øer. Sin nordlige Begrændsning mod den norske Kyst har det sydlig for den 62de Breddegrad, idet Havet saavel i Syd for den føromtalte Banke Storeggen, som ogsaa mellem Revet og de bergenske Kyster, er saa dybt at man paa 900 til 1000 Fod endnu ikke fandt Bund. I vestlig Retning for Bremangerland paa Bredden 61° 50′ finder man vel Grund paa Revet, men først i en dobbelt saa stor Afstand fra Land, som den, hvilken den formeentlige vestlige Grændse af de ofte omtalte Grunde nordlig for 62° har fra samme. Revet kan saaledes efter al Sandsynlighed aldeles ikke staae i nogen Sammenhæng med disse Grunde. —

Imellem Revet og Kysterne af Bergens Stift havde Havet en Dybde af indtil henved 1200 Fod, det vil sige overalt, hvor en saa lang Lodlinie er bleven benyttet. Ved Kin og Battalden (61° 30′) strækker denne Havdybde sig næsten lige til Land og de enkelte Steder sammesteds, som egne sig til Fiskeri, ere af en meget ringe Udstrækning. —

Som oven berettet omfatte de foretagne Undersøgelser kun enkelte fra hinanden skilte Dele af Kysten, nemlig Dele af Havet udenfor Finmarken samt enkelte Strøg, der høre til Bergens og Throndhjems Stifter, overhovedet de Steder i Havet, hvor efter den almindelige Formening Havbroens Forhaandenværen med Bestemthed kunde forudsættes. — Man er følgelig endnu ikke i Besiddelse af saa omfattende Undersøgelser, at man vilde kunne danne sig et fuldstændigt Billede af Grundene udenfor den hele norske Kyst. Derimod føre de erhvervede Oplysninger med en høi Grad af Sandsynlighed til følgende Resultater: 1) Den Banke langs den norske Kyst, som er givet Navn af „Havbroen" staar aldeles ikke i nogen Forbindelse med det jydske Rev, hvorom der bliver antaget, at det strækker sig indtil henimod de skotske Øer og at det følgelig ved et bredt Havsvælg er skilt saavel fra den norske Kyst som fra dens Fiskebanker. 2) Derimod findes der paa forskjellige Steder udenfor Kysten navnlig fra 62de Breddegr. af og længer mod Nord nogle langt fra Land liggende Grunde, der blive benyttede som Fiskepladse, men som dog ved dybe mere eller mindre brede Havstrækninger ere adskilte fra hinanden, og som altsaa ikke stadfæste den med Hensyn paa Havbroen gjældende Antagelse, at denne skulde være en sammenhængende omtrent med Kysten ligeløbende Banke. 3) Man vil altsaa gjøre sig en nogenlunde rigtig Forestilling om bemeldte Banke, naar man betragter den som en undersøiskt dybt nedsænket Skjærgaard, der er fjernet flere Mile fra den oversøiske og bestaar af større og mindre ved Havdybder fra hinanden affondrede Dele eller undersøiske Øer og Skjær, hvilke paa sin Side ere forskjellige i Størrelse, Figur og Steilhed, og som ere sammensatte af forskjelligartede Bestanddele.

Pater Lacordaire.

Pater Lacordaires Valg til Medlem af Institutet er med Rette opfattet som et af de Slag, hvormed Frankrigs lærde Verden, hvis Flertal, som bekjendt, er antibonapartistisk sindet, fra Tid til anden udtaler sin Uvillie mod det nuværende Regimente. Nærværende Opsats vil i det Følgende vise, at der ogsaa gives bedre Grunde for dette Valg. Imidlertid ville vi først kaste et Blik paa det Selskab, som nu tæller den berømte Domiknianer blandt sine Medlemmer.

Det franske Institut daterer sin Oprindelse fra Aaret 1629, da nogle Lærde bleve enige om at komme sammen til visse Tider, forat tale om videnskabelige Gjenstande. Richelieu gav dette Selskab Anerkjendelse som en Statsanstalt. I Begyndelsen overlod man det Hotel des Fermes. 1673 flyttedes det til Louvre; men 1795 drog Institutet ind i et eget, for det opbygget Palads paa den venstre Seinebred ligeoverfor det gamle Louvre. Dette er endnu dets Lokale. Institutet bestaar for nærværende af 5 Afdelinger: 1)

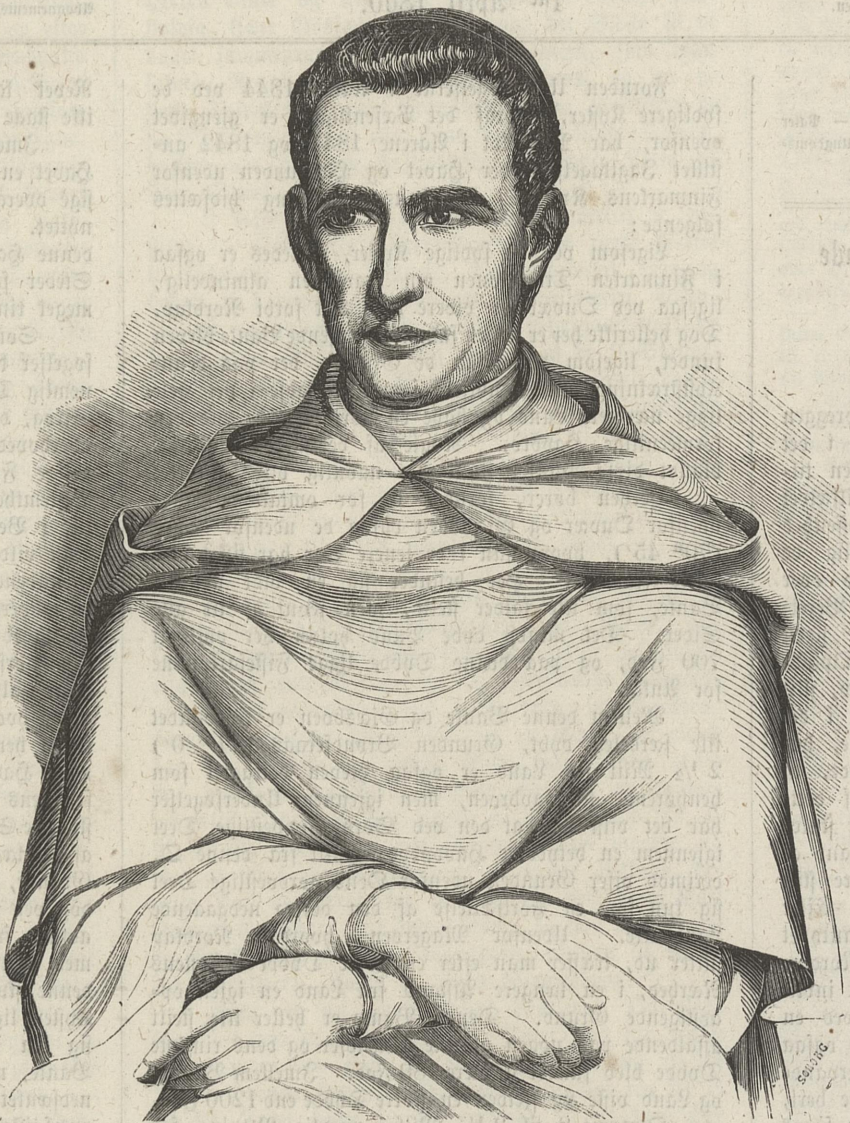
Akademie française; 2) Akademiet for Indskrifter og Literatur; 3) for Videnskaberne; 4) for de skjønne Kunster; 5) for de moralske og politiske Videnskaber.

Akademie française indtager den første Rang. Det betegnes i Almindelighed ved „de Fyrretyve," fordi dets Medlemmer ikke maa overskride dette Tal. Dets Hovedopgave er Affattelsen af det berømte Lexikon over det franske Sprog. At sidde paa en Fauteuil i denne Areopag for fransk Grammatik er det høieste Maal for den parisiske lærde Verdens Ærgjerrighed. De Fyrretyve supplere sig selv ved egne Valg, naar et Dødsfald formindsker deres Tal, og om end ikke Nationens samtlige literære Størrelser kunne optages i dette Selskab, saa maa man dog indrømme, at det repræsenterer Eliten af Frankrigs Talenter og Intelligents. Pater Lacordaire er valgt i den berømte Alexis de Tocquevilles Sted, og man finder, at han som Frankrigs nuværende største geistlige Taler meget vel fortjente denne Udmærkelse.

Jean Baptiste Henri Lacordaire blev født den 12te Mai 1802 i Recey Sur Ource. Allerede tidligt mistede han sin Fader, der var Skibslæge, og nu blev han opdragen af sin Moder, der var en from Kone, og boede i sin Fødeby Dijon. I Aaret 1809 kom han ind paa det herværende Collége, som han efter et tiaarigt Ophold forlod, bedækket med Laurbærkrandse, som er det i Frankrig sædvanlige Tegn for Examenstriumpher; men da han tillige var fuldpakket med Voltairske Grundsætninger, reiste han til Paris for at studere Retsvidenskaben. Man spaaede ham allerede en glimrende Løbebane som Advokat, da han pludselig, til stor Forbauselse for hans Venner, der ikke engang havde anet den Forandring i Anskuelser, som efterhaanden var foregaaet med ham, traadte ind i Seminariet ved St. Sulpice. Tre Aar senere blev han viet til Præst; umiddelbart herpaa udnævnte Erkebispen af Paris ham til Almosenier ved et af de parisiske Klostre. I Aaret 1828 ombyttede den unge Pater denne beskedne Stilling med at være Almosenier ved Collége Henry Qvatre. Da imidlertid hans Pligter i dette Embede ikke tilfredsstillede hans evangeliske Iver, besluttede han at reise som Missionær til de Forenede Stater i Amerika. Erkebiskoppen tilbød ham en Generalvikars Værdighed; men medens der endnu forhandledes herom, brød Julirevolutionen ud, og nu troede Lacordaire sig bedre paa sin Plads i Hjemmet. Han vilde nu offentligt forkynde Folket den nye Tid for religiøs og politisk Frihed. Med sine Ligesindede Lamenais, Montalembert, Gerbet, de Coux o. A. grundede han Tidsskriftet L'Avenir. Det syntes nødvendigt at betage Folket den Tro, at Kirken skulde være forpligtet til altid at holde med Kongemagten, endog i de Tilfælde, da denne kom i Konflikt med de nye frisindede Indretninger, og forat modarbeide saadanne Anskuelser traadte det nye Tidsskrift kjækt i Skranken for Folkets Rettigheder ligeoverfor dets Undertrykkere. Det kunde ikke undgaaes, at de ildfulde Artikler, som Lacordaire leverede i dets Spalter, maatte gjøre ualmindelig Opsigt og vække Modpartiets Harme. En af dem, der var rettet til Frankrigs Biskopper, bragte endog sin Forfatter for Juryen, men han undgik Domfældelse ved den aabne og energiske Maade, hvorpaa han førte sit Forsvar. Udgiverne af „Avenir" søgte ogsaa ved andre Midler at gjøre deres Anskuelser til en almindelig Folkemening. Lacordaire, Montalembert og de Coux samlede en Mængde Børn om sig, og bleve Skolelærere. „Friheden," sagde de „kan ikke gives, den maa tages." Men Universitetet mente, at de havde taget sig for stor Frihed, Skolen blev lukket, og dens Grundere dømte af Pairsretten til en Pengebod, efterat Lacordaire forgjæves havde forsvaret sig med den ham egne og originale Veltalenhed.

Angrebne fra alle Sider, af Politikere som af Geistlige, troede Avenirs Udgivere at burde støtte sig ved at beraabe sig paa den pavelige Stols Autoritet, da de altid havde arbeidet paa at opretholde denne. I November 1831 afreiste de til Rom forat foredrage sin Sag for Paven og udbede sig hans Sanktion af deres Bestræbelser. Udfaldet blev, hvad enhver Uhildet havde forudseet: en pavelig Rundskrivelse fordømte Avenir's Grundsætninger. Lamenais underkastede sig ikke Pavens Kjendelse, Lacordaire og de Øvrige omvendte sig og tiede for Fremtiden stille.

Abbé Lacordaire trak sig tilbage til sit Kloster, og hengav sig til de strengeste Studier. Her blev han i 1834 opsøgt af Direktøren for Stanislaus-Collége, der anmodede ham om at holde en Række af Foredrag for hans Elever. Anstaltens lille Kapel blev snart for lidet til at kunne rumme den Mængde, der strømmede til, forat høre den unge Prædikants glimrende Improvisationer, og paa Grund af den Bevægelse, de vakte, bleve de efter nogle Maaneder forbudte. Forat vise den store Kløft, som nu fandtes mellem hans tidligere og nærværende Anskuelser, offentliggjorde Lacordaire til samme Tid sine „Betragtninger over Mr. de Lamenais philosophiske System." Dette skede netop, da hans tidligere Ven udgav „En Troendes Ord," og dette Skrift skilte ogsaa denne fuldstændigt fra hans øvrige tidligere Meningsfæller. Disse vedbleve at være Kirkens troe Sønner, den gamle Lamenais derimod ansaaes for en haardnakket Kjætter. Lacordaire maatte ikke vente længe paa Frugterne af denne Politik. Notredame-Kirkens Prædikestol aabnedes ham. Her glimrede han i Aarene 1835 og 1836, og hans brillante Maade at tale paa, hans Originalitet og

Pater Lacordaire, det nye Medlem af det franske Akademi.

Rigdom paa Kundskaber samlede et overordentligt talrigt Publikum omkring ham. Han talte til en vis Grad i Tidens Tone, han omtalte Gjenstande, som man ellers ikke pleiede at berøre paa en Prædikestol, han traadte undertiden meget dristigt op, og man forbød ham derfor at prædike oftere. Erkebiskoppen af Paris overdyngede ham derimod med Lovtaler, og kaldte ham en ny Prophet. Denne hans Foresattes Anerkjendelse og Mængdens Sympathier hindrede ham imidlertid ikke fra at fatte den Overbeviisning, at den religiøse Restauration, som han tilsigtede i Frankrig, ikke vilde kunde fremmes, førend den blev understøttet af et heelt Samfund af Prædikanter. Et saadant Samfund havde allerede existeret i Frankrig i Dominikanernes eller Prædikebrødrenes Orden. Ved sine Skrifter „Om Fornyelsen af Prædikebrødrenes Orden i Frankrig" og „Den hellige Dominiks Liv" virkede nu Lacordaire paa Publikum i denne Retning, og begav sig derpaa til Rom, hvor han i Klostret La Quercia blev optaget i Dominikanerordenen (1840), og føiede Navnet Dominicus til sine tidligere Navne. Forvandlet fra en Abbé til en Munk, viste han sig i sin hvide uldne Kutte atter paa Notredame-Kirkens Prædikestol, - vistnok et usædvanligt Syn, men Prædikemunkens Veltalenhed forsamlede atter Tusinde, der optoge ethvert Ord fra hans Læber som et Evangelium. Et betydeligt Antal af unge Mænd opgav sine høie Stillinger og glimrende Udsigter forat følge ham paa hans Løbebane, og saaledes stiftedes forskjellige nye Dominikanerklostre. Lacordaire blev Ordenens Generalvikar. Man oprettede flere Skoler, blandt andre en i Soréze, som har erhvervet sig et stort Ry.

Februarrevolutionen kaldte atter Lacordaire tilbage til det politiske Liv. Valgt til Medlem af den konstituerende Forsamling for Rhonemundingernes Departement, sad han nogen Tid i sin hvide Kutte blandt Frankrigs Lovgivere, og havde sin Plads paa „Bjergets" høieste Bænk. De ufrugtbare Kjævlerier, som daglig fandt Sted i Forsamlingen, drev ham imidlertid bort og han opgav sin Stilling som Folkerepræsentant for atter at vende tilbage til Prædikestolen. I en lang Række af Aar har han udfoldet den utrætteligste Virksomhed som Prædikant, og selv de, der ikke i fjerneste Maade stemme overeens med hans Verdensopfatning, maae dog indrømme, at han med en udbredt Virken udviklede en usædvanlig Dristighed og et sjeldent Talent til at tale uden speciel Forberedelse. Mange af Frankrigs Stæder have med Henrykkelse lyttet til hans Veltalenheds Strøm, flere have givet ham Æresbeviisninger. Akademiet i Lyon valgte ham eenstemmigt til sit Medlem i Aaret 1845, og nogle Aar senere har Dijon hædret ham paa samme Maade.

Abbeens geistlige Arbeider ere samlede i hans „Konferencer i Paris og Toulouse," en Prædikensamling, som indeholder en fuldstændig Udvikling af det katholske Dogme og den katholske Philosophi, og selv om man kun betragter dette Skrift fra et literært Standpunkt, saa er alene dette tilstrækkeligt til at retfærdiggjøre hans Valg i Akademiet. Hans andre Skrifter omfatte et stort Antal Afhandlinger og Studier over forskjellige Punkter i Dogmatiken, literære og biographiske Artikler, Ligtaler samt Taler om Opdragelsen. Intet af disse mindre Arbeider er uden Fortjeneste, men Lacordaire skylder Prædikestolen sit Ry. I Akademiet vil han repræsentere den romersk-katholske Prædikeveltalenhed i dette Ords mest charakteristiske og moderne Betydning, - men ved Siden heraf ogsaa dette Selskabs Uvillighed til at bifalde Napoleons Opførsel mod Paven.

Da Lacordaire som katholsk Præst er ugift, har han ikke andre Slægtninge end tre Brødre, hvoraf nu den ene er Rektor ved Universitetet i Liège, den anden, uddannet til Ingeniør og Architekt, forrestaar den keiserlige Gobelinsfabrik, og den tredie er afskediget Kavalleriofficier.

Broen over Vormsund.

Angaaende denne i Aaret 1859 opførte Pælebro indeholder det svenske „Tidskrift för Bygnadskonst och Ingeniørvetenskap" Følgende:

„Hvor Landeveien mellem Christiania og Kongsvinger skjærer Vormen, findes en efter Ingeniør C. Pihls Tegning opført Bro, som paa Grund af sin Billighed samt sin simple og hensigtsmæssige Konstruktion fortjener al Opmærksomhed. Paa dette Sted har Elven ved laveste Vandstand en Bredde af 500 Fod, men ved høieste Vandstand, som ligger 15 Fod over laveste, gaar Elvens Bredde op til omkring 850 Fod. En Bro af denne Længde vilde følgelig have kostet særdeles betydeligt, om den skulde have været opført paa Steenkar, og paa Grund heraf bestemte man sig til at bygge den helt og holdent af Træ paa Pæleaag, hvorved man gjorde saa lidet som muligt Indgreb paa Elvens Sektionsarea, hvilket i en Elv som denne er en høist vigtig Omstændighed.

Fig. 1 viser den hele Bro i Oprids, hvoraf sees, at den har 29 Brospand, hvert af 25 Fods Bredde, saa at Afstanden mellem begge Landfæster gaar op til 725 Fod. Den mellemste Broaabning, der er indrettet af Hensyn til Fartøiers Gjennemgang, er til den Ende forsynet med 2 bevægelige Klaffer, der ved Hjælp af Vinder kunne hæves og sænkes. Fig. 2 viser i større Maalestok et Oprids af Gjennemfarten samt de nærmest beliggende Brospand; Fig. 3 viser ulige horizontale Tværsnit af de enkelte Pæleaag, Fig. 4 et Tværsnit af Broen ved Gjennemfarten, Fig. 5 et Tværsnit af

Broen i AB, og Fig. 6 viser i Plan Kjørebanen og den ene Klaf ved Gjennemfarten. Man finder heraf, at hvert Pæleaag bestaar af 5 i Bunden nedrammede Pæle a, som paa 2 Fods Høide over laveste Vandspeil ere sammenbundne ved 2 Tverbjælker b af kløvet Rundtømmer. Brobanen bæres egentlig blot af de tre mellemste Pæle i hvert Aag. . . Ovenpaa disse retafstaarne Pæle staar 3 andre Pæle c, som oventil ere indfældte i Hammerbaandet d og afstivede ved Skraabaandene e. Paa Pæleaaget findes desuden en Skraastræber f, egentlig bestemt til Isbryder. Ovenpaa Hammerbaandet d ligger 5 Stkr. 10 Fod lange Sadelstykker, hvorpaa de egentlige Brobjælker, ligeledes bestaaende af Rundtømmer, hvile. Disse sidste bære Brobanen, som er 14 Fod bred mellem Rækværkerne og bestaar af kløvet Rundtømmer, dækket med almindelige Planker. De to Pæleaag, som staae paa begge Sider af Gjennemfarten, ere noget anderledes konstruerede end de nys beskrevne. Tverſnittet CD, Fig. 3, viser, at hvert Pæleaag bestaar af 10 i Bunden nedrammede Pæle, paa 2 Fods Høide over laveste Vandstand sammenbundne saavel langsefter som tversover - see Fig. 2 og 4. Af samme Figur sees ligeledes, hvorledes Stænderne, som bære Vipperne, ere forenede med og fæstede til Broen. Forøvrigt ere disse Aag sammensatte paa omtrent samme Maade som de andre. Forat lette Klaffernes Aabning ere Vipperne forsynede med Modvægter. Med Undtagelse af Rækværket bestaar Virket enten af helt eller kløvet Rundtømmer, og alle Forbindinger ere istandbragte ved Hjælp af Skruebolte.

Det af Civilingeniør Pihl opsatte Overslag over Omkostningerne indeholdt følgende Poster og Summer:

Landfæster	243 Spd.	90 ß.
Furuvirke	2,230 —	102 „
Jern	1,100 —	88 „
Arbeidsløn	1,198 —	80 „
Tilsyn, Stilladser og Extraudgifter	1,276 —	„ „
Tømmerets Præparering efter Burnets System	700 —	„ „
Tilsammen	6,750 Spd.	

En Entreprenør, som overtog Arbeidet, udførte det alligevel for en Sum af 6,359 Spd. paa en Tid af 2½ Maaned." —

I Forbindelse med Foranstaaende tror man ai burde tilføie, at den Entreprenør, som har udført Bygningen af denne Bro, er den samme Robert Sinclair, der i 1857 under C. Pihls Inspektion udførte Pælebroen over Vormen ved Eidsvolds Jernbanestation, der er af samme Konstruktion, omtrent 1,100 Fod lang og kostede henved 5,000 Spd. Arbeidet ved Vormsundbroen blev ledet af Amtsingeniøren Wetlesen.

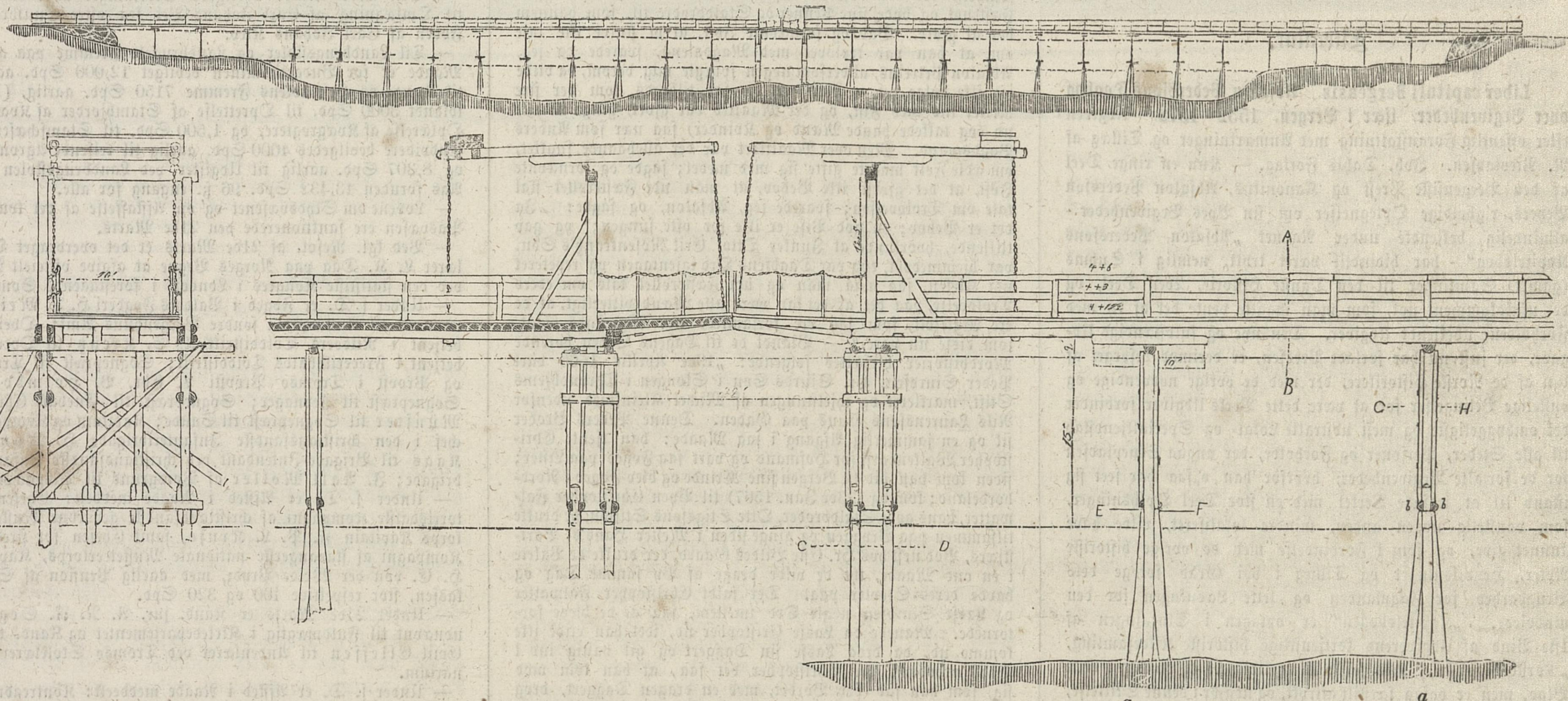

Fig. 1.

Fig. 4.

Fig. 2.

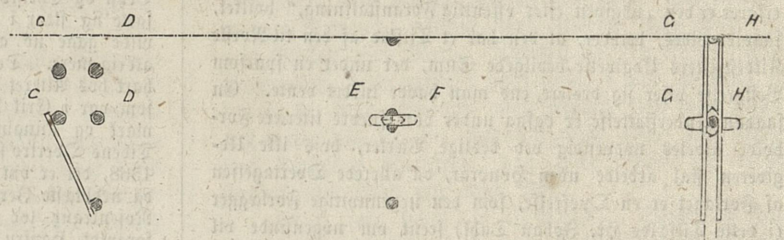

Fig. 3.

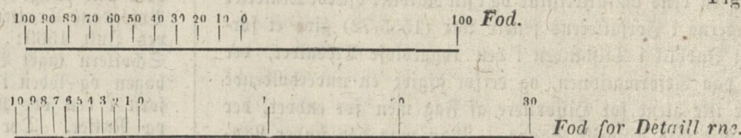

Fig. 5.

Fig. 6.

Erindringer af mit Livs Ungdomsdage.

(Af en gammel Søofficier.)

II.

Det var dog rigtigt en høitidelig liden Scene, da Søkadet-Institutet i November Maaned 1817 blev indviet. Der stode vi 9 Smaastakler i vore smukke nye Uniformer, opstillede paa den største Sal under Tordenskjolds og Kort Adlers oliemalede Portræter, medens alle Marinens Officierer (men det var ikke mange) omringede os og den yndige gamle Admiral Fabricius samt Statsraad Fasting holdt vel afpassede Taler til os. Herfra marcherede vi i Procession til Kirken, hvor Præsten Bull holdt Gudstjenesten og denne forekom mig, efter den Tids Religiøsitet, nok saa opbyggelig.

Samme Høst var der ogsaa stor, høitidelig Fest i Anledning af Reformationens Indførelse for 300 Aar siden; men det syntes virkelig som om Herren ei yndede denne Fest, da en saa rasende Storm indtraf just i disse Dage, at mangen Lutheraner fik lukket sine Oine. Saaledes erindrer jeg, at flere af os Kadetter vare oppe paa et af Blokhusene ved Fredriksværn, hvorfra vi kunde see et Skib forlise udenfor paa en Klippe ved Navn Tvistenen. Her saa jeg dette Vrag staae 2 a 3 Aar, indtil det endelig brændtes op af nogle Fiskere, der havde brugt det som Logeerskib og uforsigtig forladt Ilden. —

Havde vi ni Stakler, som først bleve Kadetter, det haardt derved, at vi som sagt skulde perses i en Mønsterform, saa havde vi dog den Fordeel, at vi undgik at blive „døbte til Kadetter", som vi dengang i vor Uskyldighed kaldte det, og dette var sandelig ingen liden Fordeel. Senere hen indførtes nemlig ved Institutet samme Skik som ved det gamle danske Søkadet-Akademie, at alle indkomne Kadetter, saasnart de havde overstaaet Examen, skulde døbes eller indvies til Kadet af de andre Kadetter, og denne Indvielse var saadan, at der skulde en god Helbred til at udholde den og at jeg næsten forundrer mig over, at den blev tilladt af Officierer og Doktor. Jeg skal beskrive hvordan den foretoges i vor Tid, og vil haabe, den nu er modereret eller afskaffet. Det var almindeligvis efter Skoletiden de 5—6 nyindkomne Kadetter vare tilsagte at møde paa Voltigeer-Gaarden (nu hedder den vel Turnpladsen, kan jeg tænke). er havde vi „gamle Kadetter" da gjort færdig hele Torturen, baaret en Mængde Vand ind i Kar og Bøtter, samt laant sammen nogle Huussprøiter og et stort Seil. I dette blev nu en Stakkel ad Gangen, ja undertiden endog 2, lagt med en Kvartermesterpibe i Munden og blev da efter Opsang af alle Kadetter, som holdt i Kanterne paa Seilet, vippet saa høit som muligt tilveirs, hvor han var forpligtet at pibe tydeligen i Piben før han slap denne Akt. — Dernæst gik det ud paa at prøve Styrke. De Nyindkomne bleve deelte i 2de Partier og maatte nu efter Kommando slaaes ganske gudsjammerlig, saa Fillerne røg af deres Klæder og Blodet gjerne strømmede dem ud af Næse og Mund. Naar nu endelig Seieren var decideret for det ene Parti, bleve de Stridende afkjølede ved at de hver fik 3de Bøtter koldt Vand over sig, idet de stode under en høi Trappe ved Voltigeermaskinen, paa hvis øverste Trin den ældste Kadet tronede med Vandbøtterne. Tilslut maatte de alle passere Revu langs Rækken af Kadetter, som pumpede Vand fra alle Huussprøiterne og dermed skyllede dem rene. Nu vare de da Kadeter.

men saa ynkeligen ud, naar de krøbe ind i Voltegeersalen, for at stifte. — Jeg vil som sagt haabe at denne barbariske Skik nu er afskaffet, og jeg kan blot undre mig over, at ikke Flere bleve syge derefter. Men naar man er ung rask Gut, taaler man endeel, som Oldingen ikke kan tænke sig. —

Vi havde kleint Lokale ombord paa Kadetskibene i mine Dage. Det var Fattigdom og Hoffærdighed med vort stakkels Fædreneland i den Tid. De gamle Brigger bleve jo lappede og flikkede paa efter fattig Leilighed; men Messen var altfor liden til 30 Kadetter, som vi snart bleve, saaat vi næsten laae paa hinanden, naar Køierne vare strakte. Brig Alsen blev omgjort til Korvet det tredie Aar, og da syntes vi vel vi vare Karle. Men saa kom et Aar, jeg husker ikke rettere end det var 1822, at Staten ikke engang havde Raad til at udruste noget Kadetskib, hvilket satte os Første et Aar tilbage. Ja, jeg kan erindre, der var en Tid, da baade Officierer og Kadetter maatte vente 2 a 3 Maaneder paa deres maanedlige Gage, fordi Staten ingen Midler havde til at betale dem. Og dog fandt man sig taalmodig heri. Fordringerne vare den Tid endnu ikke stegne saa vidt som nu; vi bare dengang Hattene som de vare.

Literatur.

Liber capituli Bergensis. Absalon Pederssøns Dagbog over Begivenheder, især i Bergen, 1552—1572. Udgiven efter offentlig Foranstaltning med Anmærkninger og Tillæg af N. Nicolaysen. Joh. Dahls Forlag. — Kun en ringe Deel af den Bergensiske Prest og Kanonikus, Absalon Pederssøn Beyers, righoldige Optegnelser om sin Byes Begivenheder - almindelig bekjendte under Navnet „Absalon Pederssøns Kapitelsbog" - har hidindtil været trykt, nemlig i Suhms (gamle) Samlinger til den Danske Historie, 2den Deel, og det ufuldkomment nok, som man maatte vente det af en med Forholdene ubekjendt Udgiver. Den nye og fuldstændige Udgave, der just nu har forladt Pressen, er derimod besørget af den af de Norske Historikere, der med de øvrige nødvendige og ønskelige Betingelser for at være dette Verks Udgiver forbinder det omhyggeligste og mest udstrakte Lokal- og Specialkjendskab til alle Steder, Personer og Forholde, der angaa Skuepladsen for de fortalte Begivenheder, hvorfor han ogsaa har seet sig istand til at ledsage Verket med en stor Deel Oplysninger, som vanskelig nogen anden, mindre lokaliseret, vilde have kunnet give, og som i Forbindelse med de øvrige historiske Noter, Henviisninger og Tillæg i høi Grad forøge dets Brugbarhed for Fagmanden og lette Læsningen for den uindviede. „Kapitelsbogen" er optagen i Slutningen af 1ste Bind af Udgiverens fortjenstlige historiske Kildesamling, „Norske Magasin," hvis første Hefte tidligere er omtalt i dette Blad, men er ogsaa særskilt aftrykt, og udgjør i denne Skikkelse, Registeret iberegnet, 345 Sider. Som man af Titelbladet erfarer er den „udgiven efter offentlig Foranstaltning," hvilket, saavidt vides, betyder, at den har et Tilskud af den til Norske Kildeskrifters Udgivelse bevilgede Sum, der under en sparsom Bestyrelse viser sig drøiere, end man havde turdet vente. En saadan Understøttelse er ogsaa under vore snevre literære Forholde aldeles nødvendig ved deslige Værker, hvis ikke Udgiveren skal arbeide uden Honorar, da allerede Overtagelsen af Forlaget er en Opofrelse, som den uegennyttige Forlægger (i dette Tilfælde Hr. Johan Dahl) seent om nogensinde vil see erstattet. Imidlertid tør vi maaskee spaa Kapitelsbogen en større Afsætning end ellers er sædvanligt ved dette Slags Verker, da dens charakteristiske og i sin Naivitet djærve Malerier af Sæderne i Forfatterens senere Aar (1555-72) give et fortrinligt Indblik i Tilstanden i den ryggesløse Tidsalder, der fulgte paa Reformationen, og derfor afgive en underholdende Lekture ikke alene for Historikere af Fag men for enhver, der er begavet med historisk Sands. Man maa dog under Læsningen stadig holde sig for Øie, at Tilstanden i Bergen var værre end noget andet Sted i Landet paa Grund af den store Konflux af Eventyrere og Udlændinger, især Hanseatere, hvis Handelskarle, Garperne, ved deres tvungne Cølibat her som andensteds meget bidroge til Sædernes Forfald. — Udgiverens Fortjenester af den Norske og især Bergenske Specialhistorie og hans Flid og Omhyggelighed i Editionen og Bearbeidelsen af de derhen hørende Verker ere for bekjendte til at tiltrænge vort Skudsmaal; vi skulle derfor nedenfor indskrænke os til at meddele nogle af de som Tidsbilleder interessanteste Optegnelser, dem vi overføre i den nu brugelige Orthographi, idet vi beklage ikke at kunne medtage nogle af de mest charakteristiske paa Grund af deres alt for store Naivitet.

Som Exempel paa Skikkene ved Trolovelser og selskabelige Sammenkomster kan mærkes Beretningen ved 24de Marts 1562: „Var Jost Larenssøn, Herremand, som paa Slottet tjener, begjærende af Hr. Michel Jonssøn, Sogneprest i Domkirken, og af Anders Baadsmand, at de vilde gaa til Magdalena, salige Hr. Jacobs paa Askevolds Efterleverske, med hvilken han havde tilholdet udi et halvt Aar, at de skulde begjære hende paa hans Vegne til Hæder og Ære til sin Ægtehustru, hvilket de og gjorde; var da jeg, Mester Absalon, bedet af fornævnte Magdalena, at jeg vilde være derover, hvilket jeg og gjorde; var der og Hr. Jens, Sognepræst udi Korskirke, item Hustru Barbara, Borgermester Anders Skrivers, Hustru Aselin, men siden dette var gjort, kom Hustru Karin, salige Simen Jacobssøns, Raadmands, Efterleverske. Begyndte da fornævnte Jost personligen at berette, hvorlunde han havde ombedet fornævnte Hr. Michel og Anders Baadsmand at gaa hans Bud til fornævnte Magdalena, som da nærværendes tilstede var, og sagde fore alle, som tilstede vare, at han vilde have hende til sin Ægtehustru og leve og dø med hende. Begyndte da fornævnte Hr. Michel at tale om Ægteskabsstats Vilkaar og andre Omstændeligheder, og efterdi at deres Sind, Hjerter og Villie fulde tilsammen, eftersom de paa baade Sider gave tilkjende, da fattes der nu intet andet til, uden at de skulde troloves med Trolovelsens Ring efter gammel Sædvane; tog da fornævnte Jost en Ring og satte paa fornævnte Magdalenas Haand, og saa lagde Hr. Michel deres Hænder sammen og sagde: „Hvad Gud haver tilhobefoiet, skal ingen Menneske adskille," og forkyndede dennem saa Ægtefolk at være udi den hellige Trefoldigheds Navn; fulde vi saa alle paa Knæ og bade til Gud, at det maatte skee hannem til Ære og disse Personer til Gavn og den christen Menighed til Nytte. Gav og fornævnte Jost samme Tid tilkjende den endelige Sag, hvorfore at han vilde trolove Magdalena, som er, at han vilde dermed tilstoppe deres Munde, som sagde, at han laa udi et løst Levnet med Magdalena og vilde ikke ægte hende. Var hannem og tilkjendegivet, at hun bekjendte sig ei være af Adel og ei have meget fast Gods, hvortil han svarede, at hun var hannem lige kjær, som hun kunde være adeligste, og at han havde ikke heller meget Gods uden en Gaard, to eller tre. Sagde fornævnte Jost og, at naarsomhelst der koms ferskt Tydskøl ind, da vilde han gjøre Fæstenøl og byde sine Venner og Staldbrødre til, som hannem bør at gjøre. Bad og fornævnte Jost, at vi skulde ikke tale om, at han var trolovet med Magdalena, svarede da jeg, Absalon Petreius, at dersom nogen spurgte mig derom, da vilde jeg ikke dølge det. Vart vi da sat tilbords, kom der fire Retter ind med Fisk, og der Maaltid var gjort, ginge vi alle ud (og takkede baade Mænd og Kvinder) saa nær som Anders Baadsmand. Men over Maaltidet var der allehaande snakket, om ædle Folk maatte gifte sig med uædel; sagde og fornævnte Jost, at det gjørst ikke Behov, at man udi Fæsterøllet skal tale om Trolovelsen; svarede jeg, Absalon, og sagde: „Ja det er Behov; en god Vise er ikke for ofte sungen;" og gav tilkjende, hvorlunde at Junker Otto, Erik Rosenkrantz's Søn, var hjemmedøbt, dog var Daabsens Ord igjentagen og repeteret udi Kirken, saa maa man og udi Fæsterøllet tale om eders Trolovelse, paa det at det kan være alle Mænd vitterligt, at de ere Ægtefolk, som saa ere forsamlede udi Ægteskabs Stat, som disse nu vare." — Blandt de til Dagens Orden hørende Mordhistorier hidsættes følgende: „19de Aprilis 1566 vart Peder Siurdsen, Hr. Siurds Søn i Skongen i Throndhjems Stift, martleret og ihjelstungen af Michel Kleinsmed udenfor Nils Laurenssøns Huus paa Gaden. Denne Peders Broder fik og en jammerlig Afgang i saa Maade: han tjente Christopher Walkendorff for Hofmand og vart saa Foged paa Lister; siden kom han hid til Bergen sine Ærinde og blev Foged i Nordhordeland; kom og (23de Jan. 1567) til Byen Christopher Falwatter, hans gode Staldbroder, Otte Stigssøns Stifsøn, de drukke tilsammen paa Bryggen og ginge siden i Mester Hans's, Bartskjærs, Bod nest hos Hr. Eske Bildes Gaard, der drukke de Valete i en ond Maade, thi de vilde drage af By samme Dag og havde deres Støvler paa. Der faldt Christopher Falwatter og Lasse Siurdsen nogle Ord imellem, saa at de bleve fortørnede. Manede da Lasse Cristopher ud, idet han vilde ikke komme ud, da drog Lasse sin Daggert og gik hastig ind i Badskjærboden; der Christopher det saa, at han kom mod sig, som han sad ved Bordet, med en dragen Daggert, drog han sin Daggert; saa stak Lasse sin Daggert i Christophers Bryst og Christopher sin Daggert i Lasses Hjerte; Christopher satte sig strax i en Stol og døde; som Lasse vendte sig og vilde gaae ud af Døren, faldt han, og talte ingen af dem aldrig mere. De bleve baade lagte udi een Grav i Domkirken, hart hos Alteret ved den høire Side, det gjorde Jakob Judsen, som var i Erik Rosenkrantz's Sted, indtil han kom fra Danmark og annammede Befalingen." — Som Exempel paa Tidens Overtro selv blandt Geistlige kan mærkes: „28de Febr. 1568, det er om Natten til Søndag, da var en stor Storm, da nedblæste Jernstangen, som stod paa det nye Taarn, Erik Rosenkrantz lod bygge, og var hun tyk, og stod derpaa en forgyldt Havfru, holdendes Norriges Vaaben i Hænderne. Kanske det bedtydde den Forandring, som Herrerne gjorde paa Slottet, hvormeget Folk der skal holdes, hvad der skal udspises hver otte Dage etc." — Om Biskop Jens Skjelderups, og Byfogdens Trætter findes nogle løierlige Beretninger, saaledes ved Juli 1569: „Havde udi disse Dage Byfogden Laurits Schotkern taget Bispens Hest, som var udkommen af Træhagen og løben i Nordnæs og Søndnæs, og satte hannem først i den øde Kirke (Allehelgens) til Faste i nogle Dage og Nætter. Der Fasten var ude, vart han slagen og læst til Kagen i to Jernlænker i to Dage, saa at det arme Bæst fik ingen Mad heller Drikke, ei heller kunde lægge sig ned paa Jorden, men maatte staa paa sine Been og tilbede Kagen. Siden sendte Byfogds Tjenere Bud til Bispens Hustru Susanna i Barselet, som stod paa en Søndag, og var begjærendes af hende en Mark, saa vilde de lade Hesten løs, men hun vilde ikke. Der Bispen fik det spurgt, bad han mig, Absalon Persøn, og Hr. Jon Persøn, Skolemester, følge sig beden til Kagen til et Vidnesbyrd, at hans Hest stod slaget til Kagen. Saadant udrettede vort nye Raad, efterat de gamle Borgermestere, Laurits Persøn og Anders Skrivere, og Raadmænder vare døde, og en Hob unge ere komne i deres Sted og ny fløien ud af Reden." Ligeledes ved 5te April 1572: „Samme Dag var Bispens Dreng Jens gaaet ud i Marken og vilde kjøbe et Lam, hvilket han og fik, der komme Byfogdedrengene og vilde taget det fra hannem, der begyndte (de at slaa?) paa hverandre. Jens løb hjem og sagde Bispen det, han sendte Bud til Byfogden, om det var hans Villie, han svarede, at det var vel; derover vart Bispen vred, tog et Spiud, løb udi Marken og fandt der Byfogdedrengene, der kom han dem til, at de brugte Been" — Af enkelte Notitser sees, at der i Bergen ikke ganske sjelden opførtes Skuespil deels paa Latin og deels paa Norsk af Latinskolens Disciple; dette er udentvivl første Gang, man finder Skuespil omtalte i Norge. — Af Byskandaler ville vi medtage et Par: „17de April 1563 slog Marine, Hr. Jenses, sin Hosbonde Hr. Jens, Sognepræst til Korskirke, rev hannem i Haaret, og der Hr. Nils (Jørgensen, Capellanen) vilde hjulpet hannem, fik han noget med, saa det syntes meer end otte Dage paa hans Næse." — „26de Augusti 1563 døde Kastibrog, den gamle Skjøge, som havde i fordum Tid tjent Munker, Kanniker, Prester, Hofmænd og andre, mæt af Alder, og havde hun to Horunger efter sig, fore hvilke hun vilde ikke aabenbare sine Penninge, men forsendte dem og gav dem bort til andre." — „29de Augusti 1563 gjorde Hr. Erik Skerff udi Bergen sit Bryllup og fik en Pige til Hustru, en fattig og erlig Mands Dotter; dennes Fader hed Mester Peder Skerff, fød i Dreggen, siges at være en nothus ex incoesto conjugio, var dog Cannik her udi Bergens Stift og havde Hammers Gjeld og Blasii Præbende, men efterdi han kunde ikke komme overeens med Bisp Oluf Torkelssøn, den sidste og allergjerrigste og uretfærdigste papistiske Bisp, som mere uretfærdigt Gods skrabede tilhobe end 20 kanske Bisper fore hannem, thi deres Trætte var om en Nunne, hvilken de baade elskede, maatte da Mester Peder, som mindst formaaede, rømme; drog saa til Throndhjem, og efterdi han vilde ikke der lade af med hans Papisteri og anden ugudelig Handel, var han der foragtet, og lever der som en arm Mand og vil ikke lade sig undervise i Guds Ord." h. h.

Norge.

Christiania. I forrige Uge blev Odelsthinget færdigt med sin Behandling af Indstillingen om Menighedsraad.

— Den 29de Marts fattede Odelsthinget Beslutning om Oprettelse af et Ladested paa Florøen i Kins Præstegjeld.

— Den 27de Marts bevilgede Storthinget 33,000 Spd. til Omlægning af Carl Johans Vei fra østre Suulbro til Foden af Carl Johans Klev.

— Til Landbrugsskoler og Landbrugets Fremme paa anden Maade er for Budgetterminen bevilget 12,000 Spd. aarlig, til Kvæg- og Hesteavlens Fremme 7150 Spd. aarlig, (hvoriblandt 3000 Spd. til Oprettelse af Stamhjorder af Kvæg og Oplærelse af Kvægrøgtere, og 1,500 Spd. til Stamschæferier.) Endvidere bevilgedes 4000 Spd. aarlig til reisende Agronomer og 8,307 Spd. aarlig til Udgifter ved Landbrugsskolen paa Aas foruden 13,432 Spd. 96 ß. engang for alle.

— Lovene om Skydsvæsenet og om Afskaffelse af det tvungne Pasvæsen ere sanktionerede den 21de Marts.

— Ved kgl. Resol. af 21de Marts er det overdraget Overlærer L. K. Daa paa Norges Vegne at afgive officielt Møde ved den statistiske Kongres i London i forestaaende Sommer.

— Under s. D. er Foged i Valders Fogderi H. T. Meinich udnævnt til Amtmand i søndre Bergenhuus Amt; Overtoldbetjent i Riisøers Tolddistrikt A. S. Kreütz til Overtoldbetjent i Frederikshalds Tolddistrikt; Sognepræst til Tromsø og Provst i Tromsø Provsti L. Chr. B. Holmboe til Sognepræst til Jevnager; Sognepræst til Enebak Chr. A. Münster til Sognepræst til Saude; Kapitain og Kompagnichef i den christianssandske Infanteribrigade H. Munthe-Kaas til Brigade-Intendant ved christianssandske Infanteribrigade; J. Aall Møller af Porsgrund til Dispachør.

— Under s. D. er Afsked i Naade meddelt: Chefen for torrisdalske Kompagni af christianssandske gevorbne Musketeerkorps Kapitain F. P. L. Kruse, samt Chefen for siredalske Kompagni af stavangerske nationale Musketeerkorps, Kapitain H. E. von der Welde Prydz, med aarlig Pension af Statskassen, stor respektive 400 og 320 Spd.

— Under 24de Marts er Kand. jur. A. N. R. Segelke udnævnt til Fuldmægtig i Kirkedepartementet og Kand. theol. Emil Elleffen til Andenlærer ved Tromsø Skolelærerseminarium.

— Under s. D. er Afsked i Naade meddeelt: Kontreadmiral G. Hesselberg (aarlig Pension 1,300 Spd.), Krigskommissær i det stavangerske Distrikt Fr. Dietrichson (Pension 1000 Spd.), Toldkasserer ved Lillesands Toldsted O. G. Rynning (Pension 550 Spd.) og Distriktslæge i indre Nordmøres Distrikt F. W. Schulz.

— I Henhold til Prof. Keysers Forslag og med det kgl. Kirkedepartements Samtykke har, ifølge Rigstid., Kollegiet antaget Universitets-Stipendiat, Kand. mag. O. Rygh som Amanuensis ved Universitetets Samling af nordiske Oldsager.

— Ved Kand. Waages Fratrædelse er et af de bevilgede Stipendier for yngre Videnskabsmænds fortsatte Ophold ved Universitetet bleven ledigt.

— Den som Afholdsagent bekjendte John Nielsen Fjeld er, ifølge Aftenbl., for nogen Tid siden bleven tilstillet Kaldsbrev som Præst for en norsk Menighed i Nordamerika.

— Skibsrheder Mons Thoresen har ifølge Mgbl. tilmeldt Kirkedepartementet, at han agter at testamentere den største Deel af sin Formue (der er meget stor) til en Stiftelse for 75 ugifte Fruentimmer af Embeds- eller Borgerklassen.

— Jernværkseier Treschow agter at sætte sit store og smukke Dampskib Vulkan i regelmæssig Fragt- og Passageerfart mellem Christiania og Christianssand samt mellemliggende Stæder.

— Paa Horten er i forløbne Uge brændt een Gaard, der var assureret for 2040 Spd., og paa Tangen en do. til 1300 Spd.

— Ole Bull har givet to Koncerter i Upsala, hvor han er bleven modtagen med største Begeistring. Derfra er han vendt tilbage til Stockholm, hvor han atter har spillet. „Illustr. Tidn." Nr. 11 giver hans Portræt og Biographie.

— Imorgen (1ste April) Kl. 7 giver Hr. Sperati Koncert i Frimurerlogens Festivitetslokale.

— Foged Barth. Berg i Lofoten døde 11te Marts.

Blandede Efterretninger.

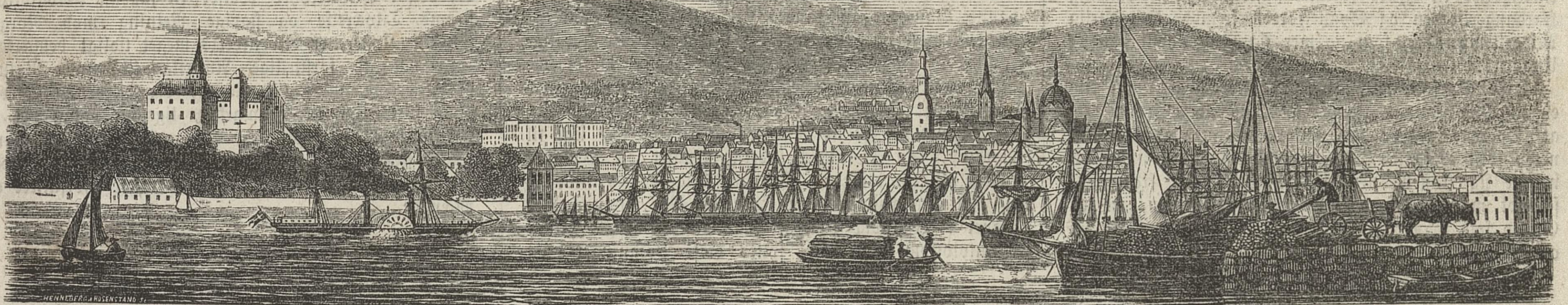
Bonden Nils Lorentzen i Slesvig, en af den danske Sags sikreste Støtter der i Kampens Aar før 1848, døde den 14de Marts, 66 Aar gl.

— Paris har faaet en ny Bro over Seinen, den tredie under den nuværende Keisers Regjering. Den er bygget af Jern og Marmor, 472 Fod lang, 60 Fod bred, har kostet Paris 1,170,000 Fr. og har faaet Navn af Solferino-Broen.

— I Compiegneskoven findes en Ruin, hvor Sagnet gaar at Johanne d'Arc skal være bleven fangen af Englænderne. Paa dette Sted agter Keiseren at reise Heltinden en Statue.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 15. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 8de April 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret | 9. Aarg.

Indhold.

Strømninger ved den norske Kyst.

(Af A Vibe, Küsten und Meer Norwegens.)

I.

De Strømninger, der saa hyppigt forekomme ved de norske Kyster kunne henføres til følgende Hovedafdelinger: 1. Havstrømninger (Golfstrømmen) 2. Strømninger, der foraarsages ved Ebbe og Flod, og som paa flere Punkter paavirkes af de stedlige Forhold. 3. Strømninger, som vise sig foranderlige efter Vindens Retning og Styrke samt efter Havets mere eller mindre bevægede Tilstand, og endelig ganske stedlige Strømninger, frembragte af den i Særdeleshed i Fjordene udstrømmende Ferskvandsmasse.

Golfstrømmen. Medens denne Strøms Tilstedeværelse er en almindelig antaget Sag i den sydligere Deel af det atlantiske Hav, er dog dens Fremtræden ved det nordlige Europas og navnlig Norges Kyster, saavel i ældre som i nyere Tider, bleven betvivlet og benægtet. Nogle formene, at Golfstrømmen aldeles ikke berører Europas Kyster, men at den ved Azorerne tager en sydligere Retning, Andre, at den efterat den skulde have deelt sig i tvende Arme, udsender en af disse i nordostlig Retning forbi Storbritanniens Vest- og Nordkyst til Norge; men at den efter et saalangt Løb i det koldere Himmelstrøg skulde være bleven saa svag og saalidet virksom, at dens Indflydelse ved de norske Kyster maatte være ringe eller kun umærkelig. Efterretningerne om Golfstrømmen, ere flere hundrede Aar gamle og danne nu tilligemed de nyere Skrifter om denne Gjenstand en egen Literatur.*) Det er her ikke min Hensigt, - ligesaalidt som det staar i min Magt - at tilføie noget Nyt om denne Strøm i sin Almindelighed, men at paapege af nogle af de Særegenheder, der forekomme ved den norske Kyst og som efter al Sandsynlighed skylde Golfstrømmen sin Tilværelse. Vil man nemlig ikke med Maury og saamange Andre antage, at det er en Strøm og dertil en varm Strøm, der foraarsager dette Særsyn, saa vil man have meget vanskeligt for at forklare sig de Uligheder i Klima, Middeltemperatur, Plantevæxt og i flere andre Henseender som Europas og navnlig Norges Vestkyst have at opvise sammenlignet med de samme Breddegrader i de østlige og vestlige Verdensdele. —

Det er en almindelig bekjendt og stadfæstet Kjendsgjerning, at den vestlige og nordlige Deel af Norge har et Klima, der sammenlignet med de tilsvarende Bredder af Asien og Amerika maaskee viser en større Forskjelligartethed, end den, der finder Sted mellem de norske og de syd-europæiske Kyster. I Hardanger udgjør saaledes Aarets Middeltemperatur indtil henimod 6° Reaumur, i Throndhjem indtil 4° og selv ved Nordkap er den over Frysepunktet. Visselig bidrage Søvindene for en ikke ringe Grad hertil, idet de mildne Vinterens Strenghed ved Kysterne, hvorfor man ogsaa vil spore en ikke ganske ubetydelig Forskjel mellem Kysternes og Indlandets Middeltemperatur; men denne Omstændighed, der jo ogsaa finder Sted ved andre Kyster, som ligge under samme Bredde, hvor Vinteren hersker med sin hele Strenghed, er dog ikke tilstrækkelig til at forklare dette Særsyn. Man behøver her kun at paapege, at Hardanger ligger under samme Bredde som Sydspidsen af Grønland og Hudson-Bugten i Amerika og nordligere end Ochotsk i Sibirien samt at Nordkaps Bredde svarer til Baffins-Bugten, den sydligere Deel af Novaja Semlja og Polarhavet nordlig for Behrings-Strædet, for at give et letfatteligt Begreb om Temperaturforholdenes Forskjellighed under samme Bredde. Det kan derfor med Bestemthed paastaaes, at intet Land og i Særdeleshed ingen Kyst paa Jordkloden har et saa mildt Klima i Forhold til sin Breddegrad som Norge. Da forøvrigt disse Forholde ere almindeligt bekjendte, og da man ved et Blik paa et Kart, der fremstiller Isothermernes Løb, letteligen vil kunne overtyde sig om, at disse saavel vestlig som østlig for Norge eller den skandinaviske Halvø i Almindelighed, fjerne sig og stige ned til meget sydligere Bredder, saa maa det her være tilstrækkeligt at berøre den Omstændighed, at Landet overeensstemmende med dette milde Klima frembringer Væxter, som man i andre Verdensdele først gjenfinder i sydligere Himmelstrøg. Saaledes forekommer Birken næsten lige indtil Rigets nordlige Grændser, Fyrren (Pinus sylvestris) endnu nordligere end 70° og Granen (Pinus abies) overalt hvor dens Væxt ikke bliver hæmmet ved Havets Uddunstninger indtil nordlig for Polarkredsen. Kornarterne dyrkes til overordentlig høie Breddegrader, Byg til 70°, Rug til 69° og Hvede indtil 64°, Potetesavlingen er udbredt over det hele Land, alene med Undtagelse af det allernordligste Strøg. — Det er før berørt, at de ædlere Arter af Frugttræer ligeledes trives i den vestlige og nordlige Deel af Riget indtil overordentlig høie Breddegrader; man træffer Kirsebærtræet til Polarkredsen, og fine Æble-, Pære- og Bergamot-Sorter etc. i Hardanger, Sogn, ja endog i Throndhjems Stift. At nu med Hensyn til Norge, idetmindste en af de Aarsager, der betegner et Lands Klima og Væxtforhold, maa søges i Golfstrømmens Indflydelse, synes i Henseende til de nordlige Kystegne at være udenfor al Tvivl, naar man tager det ovenanførte i Betragtning, og i Særdeleshed den Omstændighed, at Kornarterne trives lige til 70° Bredde; meer tvivlsomt kunde en saadan Antagelse om de sydligere Egne af Riget synes at være. — Man har nemlig anseet Forbjerget Stadt (62°) som det sydligste Punkt, hvor Strømmen skulde berøre Kysten, herfra skulde den følge Kysten i nordostlig Retning, under Polarkredsen forlade det faste Land, derpaa følge Lofoten og Vesteraalens Søside og fremdeles strømme langs Kysten til Nordkap. At der nordlig og sydlig for Stadt hersker en forskjelligartet Strøm, derom erholder man, en saagodtsom fuldstændig Vished ved at gjennemlæse de saavel til de ældre sydligere som de nyere Kystkarter hørende Beskrivelser. — Her følger et kort Uddrag efter disse Beskrivelser angaaende Beskaffenheden af Strømningen fra Stadt mod Norden: Ud for Stadt gaar Strømmen med Floden mod Nordost, med Ebben mod Sydvest; men med stærk vestlig Vind staar den stedse mod Nordost, og overalt gjælder det fra Throndhjems Stift mod Nord som Regel, at den nordlige Strøm stedse er den stærkere, særdeles i en Afstand af 8 til 16 Mile fra Land. Disse Bemærkninger over Strømmens Retning blive nu fremdeles i de nyere Beskrivelser over dens Løb fra Throndhjem mod Nord forbi Lofoten, saaledes fuldstændiggjorte, at den nordostlige Strøm stedse skulde være den forherskende, og paa flere Steder ganske og aldeles uafhængig af Ebbe og Flod, navnlig paa Lofotens ydre Side og ved den længst ud i Havet fra Vestfinmarken fremspringende Øgruppe. Fra Andersbøskallen (68° 45′) løber Strømmen meget stærkt mod Nordost og Øst, desto stærkere jo længere Nord man kommer, og over de grundeste Steder kan dens Hurtighed endog gaae op til fire Mile i Vagten.*) Som Følge heraf gaar ogsaa Søen paa disse Steder meget høi og svær. I det Hele taget gives der langs den norske Kyst neppe et Strøg, hvor Havstrømmen flyder saa hurtigt som netop mellem Lofoten og Andø.**)

Anderledes lyde Beretningerne om Strømretningen sydlig for Stadt. Det hedder i Beskrivelsen Nr. 3 fra Stadt til Bergen, at Strømmen gaar med Ebben mod Nordvest og i Nr. 4 fra Bergen til Stavanger, at Strømmen sædvanligviis fra Bergen til Holmengraa (60° 50′) løber med Ebben mod Nord og med Floden mod Syd, men sydlig for Bergen flyder Strømmen i modsat Retning, nemlig med Ebben mod Syd, og med Floden mod Nord. Længer ud fra Kysten flyder Strømmen, fordetmeste i godt Veir, i lige Retning ud fra Land, men derimod med Floden lige mod Land, dog retter den sig her sædvanligviis efter den Vind, som hersker i Nordsøen, dog viser Løbet sig meget stærkere mod Syd end mod Nord.

Man seer heraf, at Farvandet i Høide af Forbjerget Stadt omtrent danner et Vendepunkt for den Retning, i hvilken Strømmen staar ind, idet denne herfra mod Nord har et bestemt og stærkt udpræget nordostligt Løb og i Syd for dette Forbjerg retter sig efter Vind og Veir, dog saaledes, at den mod Syd løbende Strøm i Bergens Stift er den fremherskende. Til af disse Erfaringer at drage den Slutning, at Golfstrømmen, idet den nærmer sig til Kysten ved Stadt og de udenfor dette Punkt liggende Banker deler sig, og sender en visselig i Forhold til Hovedstrømmen mindre men dog stedse bemærkbar Forgrening mod Syd langs de bergenske Kyster, dertil har man endnu for faa og for adspredte Iagttagelser over disse Farvande.

Ganske usandsynlig turde en saadan Antagelse ikke være, og det er at haabe, at de hydrographiske Undersøgelser, der indtil dette Øieblik ere foretagne til Stavanger, men som i den nærmeste Fremtid, derfra skulle fortsættes videre langs de bergenske Kyster til Throndhjem, ogsaa ville tilveiebringe Kjendsgjerninger til Løsning af denne Opgave. Altsaa en Mulighed kunde der altid være for at Golfstrømmen ogsaa i Syd for sit Sammenstød ved Norge ytrede en velgjørende Indflydelse paa de derværende Egne; men dog er denne Forudsætning ikke uomgjængelig nødvendig for at forklare det milde frugtbare Klima, der aabenbarer sig ved Rigets Vestkyst, fornemmelig i de bergenske Fjorde. I næsten alle disse Fjorde trænger Havet sig ind i Landet, enten fra Vest mod Øst eller fra Sydvest mod Nordost, og medens den tempererte Søvind strømmer ind igjennem deres Mundinger, ere de lavere

*) I Norge er denne Strøm udførligen bleven behandlet af A. Schøth i hans Værk „Om enkelte af Havets Phænomener. Christiania 1848" og er bleven omtalt af Fr. C. Schübeler i hans Skrift „Über die geographische Verbreitung der Obstbäume und beerentragenden Gesträuche in Norwegen. Hamburg 1857." I Danmark har C. Fogh ligeledes i „Tidsskrift for populære Fremstillinger af Naturvidenskaben" fjerde Bind, Kjøbenhavn 1857 behandlet denne Gjenstand. De mange Skrifter over Golfstrømmen i andre Lande ere almindelig bekjendte.

*) Vagten ombord omfatter en Tid af fire Timer.

**) See fremdeles desangaaende Beskrivelserne til de nordlige Kystkarter og S. 72—73 i Schjøths før berørte Værk.

beliggende og beboede Strækninger langs Fjordbredderne beskyttede mod Nordenvindens Indvirkning ved de mægtige Fjeldvægge, der omgive dem. Dette frembringer her og ved Søkysten i det Hele en mildere Vinter-Temperatur, end man nogensinde vil forefinde i det indre, fra Havet fjernede og endog meget sydligere beliggende Landstrøg. Da nu ogsaa Sommer-Temperaturen stiger i saa høi Grad ved de lange Dage, ved Solstraalernes Tilbagekasten fra de omgivende Fjeldmasser og endelig ved selve Fjeldmassernes Opheden, kan man ogsaa uden at tage Golfstrømmens Indflydelse til Hjælp forklare sig, at Egnene omkring Hardangerfjorden og Sognefjorden fremby de en aarlig Middeltemperatur, som nærmer sig Syd-Tydsklands og Ungarns.

Et Særsyn, der synes at være noget mere end en tilfældig Sammentræffen af Omstændigheder er det, at Sporene af de før omtalte Grunde (Havbroen) netop først bemærkes der, hvor Golfstrømmen synes at nærme sig Kysten, nemlig ved Stadt, og fremdeles, saavidt man har nogen Underretning herom, at en Grund som Havbroen lader sig forfølge mod Nord og og ikke mod Syd.

Skylder nu denne Banke eller rettere sagt, skylde disse Banker, Golfstrømmen sin Tilværelse? Dette Spørgsmaal kan vel endnu ikke løses, og de Fleste, der jo antage, at Strømmen under sit Løb ikke rækker ganske ned til Havbunden, men hviler paa et Underlag af koldere Vand, ville vel betvivle dette, især deleshed, da Bankerne ere skilte fra hinanden ved tværgaaende Havsvælg af betydelig Dybde, netop i det Strøg, hvor Strømmen forekommer. Da nu ogsaa andre Kræfter kunne være virksomme i hine for Diet skjulte Regioner, som ville frembringe tilsvarende Forandringer i næsten enhver formeentlig Opstaaelsesmaade af saadanne Banker, saa knnde vel en Aarsagsforbindelse imellem disse og Golfstrømmen ikke ansees for umulig. I ethvert Tilfælde er Overeensstemmelsen mellem Strømmens og Bankens Forekomst mærkelig nok til vedvarende at rette vor Opmærksomhed paa dette Særsyn.

Havet ved de norske Kyster er frit for Iis lige til Nordkap, kun Fjordenes inderste Bugter og Bassiner (Strækninger) blive om Vinteren belagte med Iis.

At Afvexling mellem Ebbe og Flod, som holder Havet i bestandig Bevægelse ikke lidet bidrager hertil, er utvivlsomt; men dog synes disse Bølgninger i og for sig selv ikke at være tilstrækkelig til at forklare dette Særsyn, naar man seer hen til andre fra Ækvator ligesaa langt fjernede og dog med Iis belagte Havstrøg, hvor ogsaa Ebbe og Flod finde Sted. Den Tanke, at det skulde være Golfstrømmen, som om Vinteren mildner Kysthavets Temperatur og forhindrer dets Tilfrysen kan, naar det sættes i Forbindelse med Strømmens antagne Retning, saa meget mindre afvises, som det er vist, at man sjelden eller aldrig træffer Iisbjerge, endogsaa ikke ved Norges nordligste Kyster, men først flere Grader nærmere mod Spitsbergen. Men, hvad der dog i Særdeleshed beviser en saadan Ækvatoiralstrøms Tilværelse og stadige Retning mod Norges nordlige Kyster, er den tildeels meget tidligt bemærkede Forekomst af forskjellige Amerika tilhørende Naturprodukter og andre Gjenstande, der af denne Strøm blive førte lige til Finmarken, ligesom ogsaa det at Levninger af Skibsvrag og deslige blive drevne i Land ved de fjernere nordostlige Kyster. Af saadanne Kjendsgjerninger omtale de tre forberørte nyere Forfattere en Mængde.

Christiania Slagterboder 1834.

Christiania, det gamle og det nye.

II.

Indtil 1839 bestod Christiania Slagterboder kun af en saadan Fjelebod som vises paa medfølgende Tegning (taget i 1834). Denne Fjelebod saa styg og fæl som Ælde, Skakhed, Skjævhed, Umalethed og Smuds kunde gjøre den, var klinet op til Kirkemuren ved Foden af Kirkebakken. Men saa styg den end var, stod den dog nogenlunde i Forhold til, hvad derfra udsolgtes. Kjødet blev fra først til sidst uvornt og svinsk behandlet. Man tog det dengang ikke saa nøie. Kjød var Kjød, og betaltes lige høit eller lige lavt enten det var kun Been og Sener eller fedt og mørt - hvilket Sidste forøvrigt hørte til de store Sjeldenheder. Og den svinske Behandlingsmaade maa, efter hvad Tegningen antyder, have staaet paa et foruroligende og appetitberøvende Standpunkt. — Det Hele var saaledes kun lidet indbydende, men det tilfredsstillede Tidens Fordringer; og Christiania daværende første Beafsteg-Restauratør, Jan Olsen, tog sit Kjød fra „Bua,“ i hvis umiddelbare Nærhed han havde opslaaet sit Paulun.

Siden hiin Tid har Christiania undergaaet Forandringer og Forbedringer fast i alle Retninger, saaledes ogsaa Kjød-Udsalgsstederne. De nærværende Slagterboder, der danne en Halvkreds nedenfor Vor Frelsers Kirke, ere elegante i Sammenligning med de nys beskrevne, og det Kjød man nu erholder har et europæisk Udseende. Men Boderne see dog skumle og smudsige ud; Kjødet slænges paa en mindre end reen Disk eller Dug og haandteres ofte slurvet. — Den der har seet Londons eller Paris's Slagterbutiker, hvor Reenlighed og Ziirlighed er fremherskende, og hvor hvide Marmorplader er bedækket med Kjød af et saa delikat Udseende, at man kunde fristes til at nyde det raat, - han vil vistnok erkjende, at der hos os i den her omhandlede Retning staar endnu meget tilbage at ønske.

Erindringer af mit Livs Ungdomsdage.

(Af en gammel Søofficier.)

III.

Kapitain Constantius Rasch kommanderede gamle Lolland i Aaret 1818 paa første Kadettogt, jeg gjorde. Vi gik i Følge med den Svenske Kadetkorvet Svalan til Throndhjem, hvor vi gjorde Honnør og vare med i Processionen ved Kong Carl Johans Kroning. Det var for min unge Barnesjel ligesom et Fee-Eventyr, da den Høikongelige, af Herrens Tjener salvede, Fyrste i sin Purpurkaabe, hvis Slæb bares af 6 Kammerherrer, med Kronen paa Hovedet, Scepteret og Rigsæblet i Haanden og Sværdet ved Siden, skred tæt forbi os Kadetter, der havde vor Plads anviist omtrent midt i Domkirken, og sidenefter den blide Prinds Oscar, med sin taggede Hertugkrone paa Hovedet, fulgte efter og gav os et venligt Nik. — Nogle Dage efter kom Oscar ombord til os, vi lettede da, seilede udefter forbi Munkholmen og manøvrede for ham, medens vi hele Tiden havde klart Skib og fyrede med hele Batteriet. Ved denne Anledning erindrer jeg, at jeg blev temmelig forskrækket. Jeg laa oppe paa Store-Bramraa for at gjøre fast Seilet, da jeg hørte det blev en heel Tumult nede paa Dækket og saa en Flamme slaae op af Styrbords Storrøst; det var en Kardus med Krudt, som var falden der ned og gaaet istykker og som nu antændtes ved Ilden fra Kanonerne. Det var dog snart slukket igjen, og Prinds Oscar var ganske rolig derved, uagtet han ellers ikke var nogen Søhelt; men han var snild og from og yndig, som noget Menneske

kunde være, og han erindrede godt saadanne Smaating længe. Det var nok i Aaret 1829, jeg engang havde Audients hos ham i Christiania, og da spurgte han mig, om jeg ikke var med 1818 ved Kroningen i Throndhjem. „Dengang var jeg ogsaa hos Eder," sagde han.

Vi Kadetter fulgte blot i Procession til og fra Domkirken og gik saa ombord igjen; men nogle Dage efter vare vi imidlertid indbudne til en Fête, som Hans Majestæt gav i Stiftsgaarden, og der morede vi os ypperlig; det forekom mig lille Purk, som jeg var henkastet i en fortryllet Skov i et Eventyr, naar jeg i den deilige, dunkle Nat vandrede om i den med kulørede Lamper oplyste skjønne Have, og saa derfra begav mig i den brillante Balsal, hvor Carl Johan af og til skred gjennem Rækkerne og i et Perlehumør pratede med Nogle og nikkede til Andre. —

Vi gik med gamle Lolland temmelig seenhøstes fra Throndhjem og havde en lang og besværlig Hjemreise, da vi af evindelige Storme fra Syd dreves heelt opunder Shetlandsøerne. Constantius Rasch var os imidlertid en hyggelig Chef og en flink Sømand; han havde, uagtet sin Strenghed i Tjenesten og sin Hidsighed, et for Matrosen særdeles behageligt Væsen, idet han udenfor Tjenesten saa godt kunde nedlade sig til dem, uden at Respekten led derved. Dette praktiserede han især, naar vi laa bi for 3 Stormseil og den stakkels gamle Lolland, knagende og bragende, vred sig mellem de svære Søer; da tog Constantius sig et nyt Straa og satte sig i sin gamle gule Pijek ned mellem de 2de agterste Kanoner, sigende til Agtergasterne af Vagtsfolkene: „Kom nu her Gutter og sæt Eder hos mig, skal vi fortælle Historier for hinanden." — Var Veiret taaleligt, saa morede han sig med at pusse os Kadetter til at slaaes, hvilket dog engang kostede mig 2de Timer paa Stængesalingen: han havde faaet mig og en anden Kadet til at brydes agter paa Skandsen, jeg blev liggende under og slog min Ryg mod en af Naperterne, hvorfor jeg netop havde sat et ynkeligt Ansigt op, da en Kadetofficier i det samme uheldigviis treen op af Agterkappen. Strax var Friheden forbi og de gamle Baand skulde snøres til; vi tvende Staller havde slaaets i Sinne og skulde strax op paa Stængesalingen og køle os af. Her sadde vi da og klyngede os fast, i en rebet Mersseilskuling og Regnveir, betragtende den svenske Kadetkorvet Svalan, der seilede paa Siden af os med sine graaklædte Kadetter paa Krydsraaen, indtagende et Reb, medens vi prisede vor norske Frihed, trøstende os dog med, at vi lede uskyldigen, men blot skulde være et Exempel for den Subordination, som de gamle Krigsartikler fra danske Tiden af indprentede, at man ikke maatte svare et Ord, men blot adlyde strax en Officier talte. —

Dette System blev efter en Tids Forløb dog vel trættende for os at see gjennemført hver Dag, og jeg tror det var i Aaret 1819 en Sammenrottelse af 5—6 Kadetter fandt Sted til at befri sig fra den nye norske Frihed, for i det Sted, underlig nok, at søge en bedre i Danmark. Den hele Plan var imidlertid

Christiania Bazarer (Slagterboder) og Brandvagtsbygning.

saa barnagtig, at Enden blev, som man kunde vente sig: Grev Trampe (som nu er død og derfor vist ikke, hverken selv eller ved sine Efterladte, har imod at han navngives) havde Penge nok og Venner i Kjøbenhavn, der skulde skaffe de unge Midshipsmen Ansættelse paa Ostindifarere eller Chinafarere, strax de kom derned; men da saadant naturligviis ikke gik an hverken med Dampskibe, som vi desuden ikke dengang havde, eller Seilskibe, uden Pas, saa kjøbte T. en stor Baad, der blev lagt Dæk i, indrettet og udrustet paa bedste Maade med alsfens Fetaille, og Natten var allerede bestemt, da de skulde afseilet, da pludselig en Kadetofficier fik Snusen i det Hele og bomś, der laa den hele stolte Plan. Deeltagerne i Sammensværgelsen bleve vel ikke forviste til Sibirien; men de fik en Straf, som i vore Kadetøine dengang var næsten lige saa slem: de maatte gaae uden Sabel paa Gaden, det er, de vare arresterede en heel Maaned. —

Jeg har i senere Dage været ombord i Kadetskibet Ellida og seet hvorledes Kadetterne nu have det, og jeg maa bekjende, at der er skeet store Fremskridt til det Bedre, saavel med Hensyn til deres Lærdom, som Komfort ombord. Deres Tid anvendes nu langt bedre til nyttige Kundskaber, end vor til at indføre Mathematik, Navigation og Artilleri i lange og brede Bøger. Istedetfor at vi før laa stuvede paa hinanden i den lille bitte Messe og bleve purrede med et Puf, hvergang en Officier skulde krybe under os ind i sit Lukaf, have Kadetterne nu sin egen Salon, faae ordentlig Vaskevand, Thevand om Morgenen etc. Vi fik en Bak salt Vand og en Flaske Ferskvand paa hver Side og dette blev omtrent en Mundfuld Ferskvand til hver Kadet, som vi da holdt Huus med til Vasken af Hænderne. Om Morgenen fik vi hver et Tinbæger varmt Øl til vort Smørrebrød og dette virkede som et Brækmiddel paa mange af os smaae Staller. Matroserne derimod fik ifølge det gamle danske Reglement en Jomfru Brændeviin paa fastende Hjerte og dertil Smør og Brød; denne barbariske Skik er dog ogsaa nu afskaffet, har jeg hørt.

Naar Kadetskibet ligger i Søen, er en Dag ombord paa dette ret eensformig: Kl. 6 om Morgenen lyder Piben almindeligviis for at purre Mandskabet, der strax surrer sine Køier og kommer op med dem, til Henstuvning i Finkenetterne, hvorefter Touren i mine Dage gik til Brændeviinspøsen, hvor en Kadet stod som Stildvagt hos Proviantskriveren. Kl. 6 ½ lod atter Piben, dennegang for Kadetterne, der ligeledes maatte surre sine Køier og stuve dem op i Finkenettet, hvorefter der serveredes med det deilige varme Øl i Messen. Var Veiret dertil, blev gjerne alle Mænd pebet op til Manøvrering Kl. 9, og hermed holdt man paa til 11 ½, da Bestikregning og Høideobservationer begyndte, hvilket gav nok at gjøre til Kl. 1, da man spiste Middag. Kl. 2 ½ begyndte gjerne Manøvrerne igjen og holdt paa til Kl. 5. Istedetfor Manøvrer havde man i ondt Veir Forelæsninger, og ved disse holdt det mangengang haardt ikke at sove, naar Skibet vuggede os saa behagelig mellem Søerne. — Men det var ikke altid saa eensformigt paa vore Togter heller. Om

Søndagene havde Mandskabet nemlig næsten altid frit Spil og en liden Dands paa Batteriet, naar Veiret tillod det. Ved saadanne Leiligheder gik det ret gemytligt til: ombord i enhver Orlogsmand findes nemlig gjerne altid, ligesom i gamle Dage ved Hofferne, en Hofnar, der med sine lystige Indfald kan opmuntre hele Besætningen. Vi havde saaledes f. Ex. en Matros, der kaldtes Jakob Russer, fordi han i en Vinter havde været ombord i et russisk Linieskib, der laa inde i Frederiksværn; det var endda dette Skib, som Kapitain (nu Kommandør) Klinck gik ud til med Lods, da det var i Havsnød mellem Brændingerne, og hvorfor han blev russisk Ridder. Det var virkelig til at lee sig fordærvet over, naar bemeldte Jakob Russer om Søndags Eftermiddagen treen op fra Kabyssen, pyntet med en Vaskerkittel, et do. Forklæde, en stor trekantet Hat, forfærdiget af en gammel Presenning, samt en Sopelime i Haanden som Raabert. Hans første Forretning efter at have taget Kommandoen, var gjerne at sætte den gamle Sopelime for Munden og preie op i Storemers: „Hvormange Mand ere I deroppe?" „Vi ere 5 Mand!" „Vil Du strax lade de 6 komme ned, Formand, eller jeg skal smøre Din Ryg! Hvad ligge I der og lure efter?" — Det maa i denne Anledning bemærkes, at Jakob selv var Skamfilingsgast. Paa lignende Maneer øvede han nu sin Vittighed, der gjerne snertede Officiererne lidt, men dog ganske peent, og Chefen holdt sig under hans Komandering gjerne nede i Kahytten. Efter Manøvre af Kadetterne, som han ogsaa gjerne gav en Scene af, opførtes hyppig Barbeerdandsen, ved hvilken Smørstikkeren da var den, som maatte holde for, idet han blev indsmurt med Sværte istedetfor Sæbe og raget med en Skraber. Hver Søndags Formiddag, naar Veiret tillod det, holdtes Gudstjeneste ombord og jeg tilstaar, jeg sjelden har følt mig saa opbygget ved nogen saadan i en Kirke, som her, hvor man med Døden saa nær for Dinene samledes for at tilbede det høieste Væsen og nedbede Hans Hjælp og Bistand til vore Foretagender.

Literatur.

Universitetsprogrammer. Den store Række af værdifulde Programmer, hvormed Universitetet har beriget vor videnskabelige Literatur og inden den lærde Verden udbredt en hædrende Mening om det aandelige Liv, som rører sig ved Norges Hoiskole, er i kort Tid bleven forøget ved trende nye Skrifter, henhørende til de indbyrdes forskjelligste Videnskabsgrene, men samtlige, hvert for sig, af utvivlsomt videnskabeligt Værd. Det først udkomne af disse Programmer (udgivet for 2det Semister 1859) fører Titelen Al-Mufassal, opus de re grammatica Arabicum, auctore Abul-Kâsim Mahmûd bin Omar Zamahsario. Ad fidem codicum manu scriptorum edidit J. P. Broch. (Chra. 1859. 15 Ark 8.) Til dette vigtige grammatiske Værk, som her for første Gang udgaar i Trykken og hvortil der senere skal følge etslags Supplement, har Udgiveren benyttet Haandskrifter fra ikke mindre end fem udenlandske Bibliotheker, og har han havt den Glæde, at Orientalisten H. L. Fleischer i Leipzig har fældet en meget fordeelagtig Dom derover. Til Trykningen er benyttet de ved forrige Storthings Bevilling anskaffede aribiske Typer. — Det dernæst udkomne Program (for første Halvaar 1860) fører Titelen: Jagttagelser over den postpliocene eller glaciale Formation i en Deel af det sydlige Norge af Prof. Dr. M. Sars og Lektor Th. Kjerulf (Chra. 1860. X o. 66 S. 4to.) Skriftet bestaar i tvende Afhandlinger af Kjerulf, nemlig 1) om Friktions-Phænomenet og 2) om Glacial-Formationen i den sydlige Deel af Christiania Stift (hvortil følger et koloreret Kart), og en Afhandling af Sars, nemlig om de i vor postpliocene eller glaciale Formation forekommende Mollusker. Samtlige Afhandlinger ere ledsagede af Træsnit. Til Udlændingers Brug er forudskikket en paa Fransk oversat Oversigt over selve Afhandlingernes videnskabelige Resultater. Uden nærmere at kunne gjennemgaae disse Resultater, troe vi dog at burde gjøre opmærksom paa det, der fremgaar af Kjerulfs Afhandling om Friktionsphænomenet: at de Skuringer eller polerede Furer og Striber, som saa hyppig viser sig paa Overfladen af vore Fjelde, ikke som man længe har antaget, ere fremkomne ved nogen saakaldet „Rulsteensflom," men ved en under Norges Glacialtilstand foregaaet Nedstyrtning af Iismasser, der førte Gruusvolde foran sig eller gled nedad paa skarpkantede Blokke og saaledes furede Fjeldet, hvor de foer frem. Dette er udviklet med saadan Klarhed og paa en saa letfattelig Maade, at selv den, der er ukyndig i Geologien, vil kunne følge med, og derfor skulle vi, naar Rummet tillader det, maaskee senere give et Uddrag af denne interessante Afhandling. — Det tredie og sidst udkomne Program (for det 2det Semester 1857) er: Cronica Regum Manniæ & Insularum, udgivet af P. A. Munch (Chra. 1860 XXXIV og 191 S. 8.) Denne paa Latin affattede Krønike, der omhandler de gamle norske Kolonilande Man og Suderøerne, har vel før været udgivet, men høist mangelagtigt, og den Udgave, som Munch, efter en Kodex i det britiske Musæum, her har leveret, vil derfor være lige kjærkommen baade for dem, der beskjæftige sig med den ældre norske og den engelske Historie. Af særeget Hensyn til de sidste har Udgiveren skrevet saavel den righoldige Fortale som de ledsagende Noter paa det engelske Sprog. I et Appendix gives en heel Deel Diplomer, som Udg. har afskrevet under sit Ophold i Rom, og hvorved Værket faar forhøiet Værd. Endelig ledsages Skriftet af tvende genealogiske Tabeller og en lithographeret Planche, indeholdende Runeinskriptioner fra Man, hvortil Fortalen giver de fornødne Oplysninger.

Blandinger.

I Paris døde nylig en riig Kjøbmand, som stedse var bleven anseet for en stor Bogelsker af den Grund, at man i hans Arbeidskabinet saa de mest udmærkede literære Værker, alle elegant indbundne. Men ved Auktionen over hans Efterladenskaber har det imidlertid vist sig, at hele hans Bogsamling har indskrænket sig til „Hovedbogen." Alle de sjeldne Arbeider, hvis forgyldte Titler strax faldt den Fremmede i Dinene gjennem Bogskabets Glasdøre, bestode af tomme — Skuffer, i hvilke Kjøbmanden gjemte sine Papirer. Men det morede ham at gjælde for lærd, og det lykkedes ham ogsaa at beholde dette Navn ligetil sin Død, deels ved paa alle Auktioner med høi Røst at byde paa værdifulde Bøger, og deels ved Hjælp af nysbeskrevne lille Kunststykke.

— **Ulykkestilfælder paa Scenen** have i den senere Tid tildraget sig i stor Mængde. I Madrid har nylig en Skuespiller for fuldt Alvor gjennemboret sig lige for Tilskuernes Dine. En anden har tømt et med Gift fyldt Bæger og døde paa Stedet. I Rouen fik i forrige Maaned Skuespilleren Jourdin sin Haand gjennemstukken ved et slet rettet Kaardestød. I Brüssel har en Dandserinde brudt sin Fod under Udførelsen af et „Pas." I Lyon er en anden Dandserinde kommen Lamperækken for nær og er bleven saa forbrændt, at der er Fare for hendes Liv, og i Berlin begroves i forrige Uge en ung Pige, ogsaa en Dandserinde, der ligeledes var kommen Lamperækken for nær, og som døde under de forfærdeligste Pinsler. Endelig truedes ogsaa Fru Carvalho ved Theatre lyrique i Paris med at blive forbrændt af en Buket, der kastedes til hende, og hvis omviklede Papiir fattede Ild under Farten over Lamperækken.

— **Savoyarderne i Paris.** Siden Spørgsmaalet om Savoyens Tilslutning til Frankrige er bleven vakt, hersker der en stor Bevægelse blandt alle Paris's Savoyarder. Indesluttede mellem Bjerget Cenis paa den ene Side og Frankrige paa den anden have Savoyarderne altid været indskrænkede til sig selv. Det er af denne Grund, at Størstedelen af Savoyens Indbyggere udvandre, medførende til det fremmede Land en Ihærdighed, en Flid og Foretagsomhed, der som oftest bringer dem den Lykke, de søge. Det er statistisk bevist, at af 2 Millioner Savoyarder boe blot 600,000 i Savoyen. De øvrige ere adspredte overalt i Verden; især oversvømme de Frankrige. De ere i Almindelighed smaae af Væxt, have blændende hvide Tænder og mørkt Haar. De sky ingen Møie, naar det gjælder at fortjene Penge paa en ærlig Maade. De ere altid glade, altid venlige og forekommende. De begynde sædvanlig som Skorsteensfeiere, Skopudsere, Vandbærere eller Kjørere. Men det hindrer ei, at flere af Frankriges fornemste Handelshuses Chefer ere Savoyarder. Ligeledes have mange udmærkede Advokater, Bankører, Forfattere og Kunstnere seet Dagens Lys i Savoyen.

— **Ogsaa en Kriger.** I London begrov man nylig med megen Høitidelighed det skotske Skarpskytterregiments tro Hund „Bob," der var bleven overkjørt af en Pakvogn og dræbt. Bob fulgte 1854 sit Regiment til Malta, og efter Krigserklæringen ledsagede han det ogsaa til Skutari. Derefter deeltog han i Krimfelttoget. Ved Balaklava faldt han i Fiendens Hænder, men var saa heldig at flygte og at kunne være med ved Sebastopols Indtagelse. Ved Tilbagekomsten til London saa man ogsaa Bob marschere i Spidsen for sit Regimente, med Tapperhedsmedaillen hængende om Halsen, hvilken han havde erholdt ved Inkermann.

Norge.

Christiania. Spørgsmaalet om Statholdersagen er afgjort. H. M. Kongen har, ifølge private Telegrammer, i norsk Statsraad resolveret, at Storthingets Beslutning om Statholderpostens Ophævelse ikke sanktioneres. Denne Beslutning er, som man maa vente, fattet imod de norske Statsraaders Raad og Protest. Kongen har afgjort Sagen i norsk Statsraad og uden at tage Hensyn til den svenske Rigsdags Skrivelse. Han har formodentlig derved søgt at gaae en Mellemvei, der under de nærværende Tiders irriterede Stemning kunde være forsonende for begge Partier, idet intet gaves fuldt Medhold. Men baade Svensker og Nordmænd ville maaskee finde sig lige skuffede. Navnligen troe vi, at Skuffelsen vil blive stor for alle de Nordmænd, som af Hensyn til Kongens upartiske Sindelag ventede en Beslutning, hvorved den svenske Rigsdags uforskammede Fordring paa Overhøihed over Norges Grundlov fuldkommen desavueredes. Saaledes som Udfaldet nu er blevet paa denne Sag, tør man kun nære ringe Haab om en broderlig Tilslutning, eller Imødekommen fra norsk Side, hvor der bliver Spørgsmaal om den af de svenske Stænder forlangte Revision af Unionsbestemmelserne. Norge kan ikke indlade sig paa nogen Revision, saalænge Sverige paa den nu forsøgte Maade vedbliver at bestride dets Selvstændighed.

— Samtidig med Efterretningen om, at der er nægtet Sanktion paa Statholderpostens Ophævelse, erfarer man, at Arne Kulterstad er benaadet. Folket har raabt: Giv os Barabam løs! og en Mængde Voxne og Børn have petitionsmæssig frembragt dette Ønske.

— Af Christiania Sparebanks Midler er ifølge Mgbl. bevilget 4000 Spd. som yderligere Tilskud til Restaurationen af Akers Kirke, og indtil 2,500 Spd. til Opbyggelsen af et nyt Sakristi til Vor Frelsers Kirke.

— Akers Repræsentantskab har besluttet, at andrage hos Regjeringen om Præstegjeldets Deling i tvende Sognekald.

— Mgbl. Nr. 92 indeholder en længere anbefalende Artikel om Hans Johnsen Budal, en Bondesøn fra Størens Præstegjeld, der nu i længere Tid har opholdt sig i Kjøbenhavn, for at uddanne sig til Billedhuger, men som savner de fornødne Midler til uforstyrret af Næringssorger at kunne fortsætte sin Udvikling, hvorfor Red. opfordrer nogle af vore Rigmænd til ved Sammenskud at skaffe denne unge begavede Mand en større, indbringende Bestilling.

— Af en Bekjendtgjørelse fra Bestyreren af den høiere Landbrugsskole paa Aas sees, at et Par af de til Skolen anskaffede Stutterihingster have faaet Navnene Haakon Jarl og St. Olaf. Det første kunde til Nød lade sig høre, men hellerikke mere; derimod synes det komisk og vistnok mindre passende, selv blandt Protestanter, at give en Hest, og især en af det omtalte Slags, Navn efter St. Olaf, Landets Skytspatron.

Blandede Efterretninger.

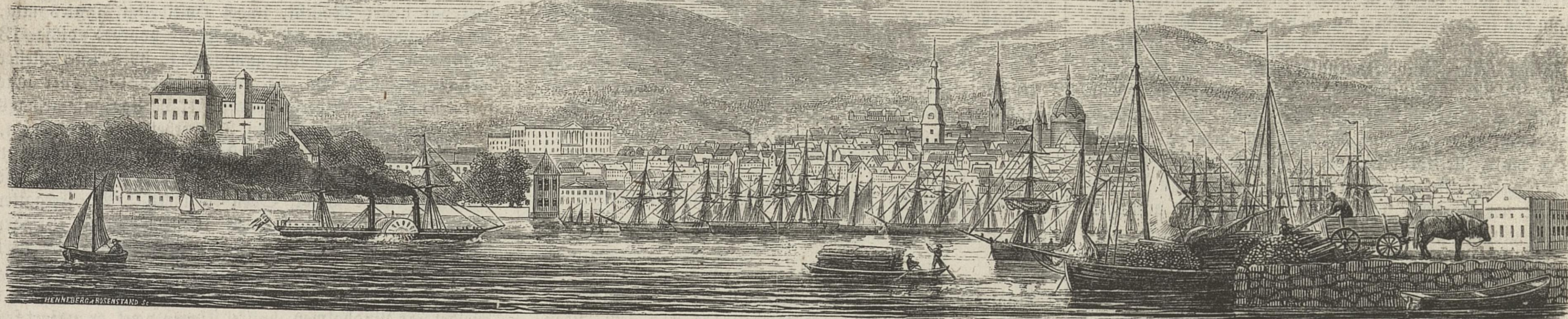
Om Fredning af de for Landbruget nyttige Dyr. Det danske Indenrigsministerium har nylig ladet udgaae et Cirkulære ang. Fredningen, af Dyr, der ødelægge Oldenborrelarver, Insekter, Muus og andre for Landbruget skadelige Dyr, som det ogsaa vil være vore Landmænd gavnligt at kjende, og hvoraf vi derfor hidsætte et Uddrag. Iblandt de Pattedyr, som det navnlig er af Vigtighed at frede, maa man fremhæve Flagermusen, Pindsvinet, Spidsmusen, Væselen, Ilderen og Muldvarpen; disse Dyr leve fornemlig af Insekter og Orme samt Muus og Rotter og ere i høi Grad graadige, da de fleste Bestanddele af de Dyr, de efterstræbe, intet Næringsstof afgive for dem. Flagermusen fortærer saaledes et Dusin Oldenborrer umiddelbart efter hverandre, Spidsmusen fortærer hver Dag dobbelt saa mange Insekter, som den selv veier, ja Muldvarpen fortærer endogsaa hver Dag 3 eller 4 Gange saa mange Oldenborrelarver og Regnorme, som den selv er tung. Enhver af dem har sin Eiendommelighed, som gjør den særlig skikket til at forfølge visse Dyr; Flagermusen ernærer sig saaledes kun af Insekter, som om Dagen sidde godt skjulte og følgelig som oftest undgaae de insektædende Fugle; Pindsvinet er giftfast og æder uden Fare de giftigste Insekter; Væselen er ved sin Smidighed og sit slanke Legeme istand til at forfølge Muus og Rotter i de snevreste og mest skjulte Smuthuller, den jager efter dem i det tætteste Buskads, under Tjørnehække, og om Vinteren under Sneen; Ilderen er ved sine Kløer særlig skikket til at eftergrave alle Gnavere i deres underjordiske Boliger; Muldvarpen endelig forfølger Oldenborrelarver langt dybere ned i Jorden end noget andet Dyr. Den sidstes store Graadighed er ovenfor omtalt, og det er forlængesiden anerkjendt af alle kyndige Mænd, at den Skade, som den anretter ved at opkaste Tuer, er for intet at regne mod den store Nytte, som den gjør ved at ødelægge en talløs Mængde Oldenborrelarver, Muus og Rotter. Endelig maa Ræven endnu nævnes, som vel undertiden anretter ikke ubetydelig Skade paa Hønsegaarde, men dog utvivlsomt gjør større Nytte ved at udrydde Muus og navnlig er uundværlig i Skovegne. — Det er uden Tvivl en temmelig udbredt Vildfarelse, at alle Rovfugle ere skadelige; nogle maa ubetinget ansees for nyttige, og især anbefales at frede, nemlig Muusvaagen, Taarnfalken og Uglen. Muusvaagen fortærer aarlig allermindst 6000 Muus; Taarnfalken lever ligeledes udelukkende af Muus og opsøger dem paa Steder, hvor Muusvaagen i Regelen ikke kommer. Uglen endelig lever udelukkende af Muus og Rotter og er netop ved sin fine Hørelse, sin Evne til at see om Natten og sin bløde Fjerbeklædning, som gjør dens Flugt næsten lydløs, bedre end nogen anden Fugl skikket til at forfølge disse, naar de om Natten gaae ud efter Føden. De fleste andre Fugle, der ikke kunne henregnes til det egentlige Jagtvildt, bør man ligeledes frede (man kan neppe undtage andre end Heiren, Skarven, Skaden og Kragen, med Undtagelse af Kornkragen). Det er vigtigt ogsaa her at lægge Mærke til, at Fuglene efter deres forskjellige Evner dele Kampen med Insekterne mellem sig, og at de fleste Insekter have en heel Række af Fiender, der deels efterstræbe dem som Larver eller Pupper, deels som fuldkomne Insekter, deels allerede fortære Æggene. Kornkragen, der ligesom Alliken forstørstedelen lever af Oldenborrelarver, forstaar at bore dem op fra en meget betydelig Dybde og er i Forening med Muldvarpen Oldenborrernes værste Fiende; Gjøgen fortærer navnlig saadanne Larver, som andre Fugle ikke æde, nemlig stærkt behaarede Larver; nogle opsøge Insekter paa Jorden, andre i Krat og Rør, atter andre, som Meiserne, opsøge dem paa Træernes yderste Grene eller i Revnerne paa den gamle Bark. Man kan gjøre sig et Begreb om, hvor stor en Skade man anretter ved blot at ødelægge en enkelt Meiserede, naar man betænker, at Meiserne i Almindelighed lægge 12 til 15 Æg om Aaret, og hver enkelt Meise fortærer idetmindste 200,000 Insekter om Aaret. Selv de Dyr, som tildeels eller i det Hele ere Kornædere, som Spurve, Lærker og vilde Duer ere i det Hele mere nyttige end skadelige, deels fordi de tillige leve af Insekter, deels fordi de fortære en Masse Ukrudtfrø.

— En af Singapoors fornemste Fabrikanter af Karschimirsschaler er med sin Familie og et stort Antal indiske Vævere kommet til Frankrige for i Nærheden af Paris at anlægge en stor Schalfabrik.

Bladets Redaktør, P. Botten Hansen, bor i Nils Haslunds Gaard, paa Hjørnet af Raadhuus og Kongens Gade.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 16. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 15de April 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret | 9. Aarg.

Indhold.

Strømninger ved den norske Kyst.

(Af A Vibe, Küsten und Meer Norwegens.)

II.

„Den berømte svenske Naturforsker Wahlenberg beretter i Flora Lapponica Side 506, at Frø af nogle tropiske amerikanske Planter, som han opregner, aarligen blive drevne i Land paa Norges nordlige og vestlige Kyster. — Men endnu tydeligere bevises Tilværelsen af en saadan varmere Havstrøm af de ved Norges Nordvestkyst forekommende Chironekter, en Fiskeslægt, hvis Art ellers kun lever i Sargassos og andre Fucaceers Masser, der svømme omkring i de varmere Dele af det atlantiske Hav f. Ex. ved Jamaica. I „Ade Capell-Brookes Travels trough Sweden, Norway and Finmark to the North Cap in the Summer of 1820“ hedder det i første Deel Side 275. „Paa alle Punkter af Norges nordvestlige Kyst skylle uophørligen betydelige Masser af Tømmer iland, som formodentlig kommer did tversover det atlantiske Ocean fra Amerika, og ved Den Røst har man hyppigen fundet en stor Mængde Mahogny, som formodentlig kommer fra Bugten ved Honduras, efterat det overladt til sig selv har tilbagelagt denne umaadelige Reise.

„I Nærheden af Tromsø har man især deleshed fundet Campeche Træ, 60 til 80 Fod langt. —

„Disse Omstændigheder vise, at en meget stærk Hovedstrøm flyder tværs over det atlantiske Hav til det europæiske Fastland, og denne Antagelse bliver fremdeles bestyrket ved den Omstændighed, at en af Nordvest-Expeditionen over Bord kastet Flaske blev opfisket i Nærheden af Tromsø. — Side 318 fortæller Brooke, at han havde bragt nogle Nødder fra det nordlige Norge til England, hvilke vare drevne iland ved de norske Kyster. Disse Nødder havde han foreviist Naturforskeren Bullock, som havde opsamlet nogle lignende paa Orkenøerne, og denne erklærede, at det var Frugten af Acazia scandens en Slyngplante, der voxer i Skovene ved Amerikas store Floder.

„I Pennants „Artic Zoology“ hedder det: Udenlandske Frugter skylles op ved Norge, saasom Bælgfrugten af Cassia fistulosa, den nyreformige Nod af Anacardium occidentale, Frugten af Cucurbita lagenaria, Piscidea og Cocosnucifera. I det throndhjemske Videnskabernes Selskabs Skrifter fra Aaret 1765 omtaler Biskop Dr. Gunnerus[1]) en heel Mængde tropiske Planter, „der ere kastede i Land ved Norges nordvestlige Kyster.“[1]) Hos Schübeler Side 14 hedder det: „For nogle Aar siden fandt man ved Kysterne af Novaja Semlja (Stedet kan jeg ikke nøiere angive) flere af de med Kabeltoug omspundne Glaskugler, hvoraf man betjener sig i Lofoten for at bevare Fiskegarnene fra Berørelse med Havbunden. Saadanne Glaskugler bleve idetmindste dengang ikke benyttede paa noget andet Sted end i Lofoten til Garn og Notfiskeri. Man sendte de fundne Exemplarer til Petersburg og derfra til London, idet man antog at de muligviis kunde være udkastede af Sir John Franklin. Først senere opklarte Sagen sig.“ Fremdeles. „For fire til fem Aar siden forliste et Fartøi i Vestfjorden (mellem Lofotens Øgruppe og Fastlandet) og faa Maaneder senere blev Masten af det forliste Skib igjenfunden i Østfinmarken under 48° østlig Længde fra Ferro.[1]) For et Par Aar siden tabtes Jollen fra et Skib, som for Vinterfiskeriets Skyld var seilet til Lofoten, og da det samme Skib tre til fire Maaneder senere kom til Vardøhuus paa Sommerfiskerie, havde man kort i Forveien der i Nærheden fundet den tabte Jolle. Det hænder ikke sjelden at Fiskeredskaber[2]) eller lignende Gjenstande af Træ, paa hvilke Eierens Navn findes indbrændte, blive kastede overbord i Lofoten, og kort Tid efter opfiskes ved Berlevaags Stranden, i Nærheden af Vardøhuus.“ Fogh fortæller Side 49 til 51 Følgende: „De første Efterretninger om opskyllede Gjenstande af Planteriget findes maaskee i Peter Clausens Beskrivelse over Norge af 1632 og Lucas Debes's Faeroa reserrata 1673. I den første bliver en liden Steen omtalt, der blev fundet svømmende ved Kysten, som var af Form som et Hjerte eller et Nyre, og som af Indvaanerne blev kaldt Vette-Nyre, og i det sidste Værk bliver tilføiet, at den var kastaniebruun, havde en sød haard Kjærne og efter kyndige Folks Forsikring egentlig var en mollukisk Bønne. Omtrent samtidig med hine giver Rob. Sibbold i Edinburg en Beskrivelse af Molukka Bønner og indiske Nødder som Havprodukter ved Skotlands Kyster, og den ældre og yngre Wallace omtaler lignende fra Orkenøerne.

Den engelske Botaniker Sloane underkastede disse Frugter en nøiagtig Undersøgelse og paaviste, at de hidrøre fra tropiske Bælgfrugter, der deels ere fælles for Ost- og Vestindien og deels ere egne for det tropiske Amerika, dog uden at kunne angive hvorledes de skulde være komne til Europa. Lignende Frugter bleve i stor Mængde fundne ved Norges Vestkyst og blive af dets Beboere kaldte „Løsningsstene,“ „Ovnestene“ og „Buestene,“ men allerede Ole Worm erklærer i sine Breve, at de vare indiske Bønner. E. Pontoppidan kalder dem i sit „Første Forsøg paa Norges naturlige Historie 1752 „Søebønner,“ og Gunnerus omtaler i „sin grundige Afhandling“[3]) at de vare udenlandske Frugter, der af Havet var opskyllede ved Kysterne. Blandt disse omtales af Gunnerus, Tønning (amoenitates academ VII) og Strøm[4]) (Beskrivelse over Fogderiet Søndmør) desuden Mimosafrugten, Kokosnødder, Kalebasser, Frugter af Anacardium occid. og Rørcassier. I Aaret 1835 og 1836 fandt den franske Naturforsker Robert Mimosafrø ved Magerøen, ja selv ved Kysten af det hvide Hav; men den interessanteste Meddelelse om et opskyllet Produkt) ved den norske Kyst skylder man den engelske Marineofficier Sabine. Da han i Aaret 1823 var paa Hammerfest, opfiskede man i det tilstødende Hav forskjellige med vel vedligeholdte Mærker forsynede Foustager med Palmeolie, der hidrørte fra et Handelsskib, der var strandet ved Kap Lopez paa Vest Afrikas Kyst, netop som Sabine, - mærkværdigt nok, - opholdt sig der. Det lykkedes ikke Robert at finde tropiske Frugter paa Island. Sartorius von Waltershausen vil derimod have fundet saadanne mellem Ranfarhavn og Vaapnafjord,[1]) dog uden at han angiver deres Navn. Forresten er det en mærkelig Kjendsgjerning, at jo længer man kommer mod Nord, jo sjeldnere vise disse Frugter sig, men desto hyppigere et andet Produkt, nemlig Drivtømmeret, som, skjønt ubekjendt paa de engelske Kyster, omtales af Irminger, fra Kirkebo paa Færøerne, ligesom ogsaa af andre Jagttagere, som Noget der forekommer paa Norges nordligste Kyster (Altenfjorden, Tromsø og Den Røst); men ved Nordkysten af Island paa Jan-Mayn, Spitsbergen og Novaja Semlja og Øst-Grønland opkastes det i saa stor Mængde, at det danner hele Lag, som blive af en stor praktisk Betydning for Indvaanerne af hine Kyster, eller for dem, der befare disse.

De her paapegede Kjendsgjerninger, hvortil endnu flere af de oven anførte og andre Forfattere kunde føies, ere vel tilstrækkelige til at hæve al Tvivl om, at en varm sydlig Strøm - Golfstrømmen - flyder op mod Norges Kyster. —

Tilsidst endnu et Faktum, som sædvanligviis ikke pleier at berøres i Beretningerne om Golfstrømmens Indflydelse paa Havvandets Temperatur ved de norske Kyster, men som er fuldstændig stadfæstet med nøiagtige Undersøgelser af videnskabeligt dannede Mænd. Foruden den ovenfor anførte Fiskeslægt Chironektes, er det almindeligviis saa, at en Mængde Fiskearter saavel som især flere Skaldyr og Mollusker, der behøve en vis Varmegrad i Havet, for at leve, og som derfor ikke forekomme i koldere Havstrøg, ere blevne fundne ved Norge og det endog 20 Breddegrader nordligere, end det er Tilfældet med samme Dyr ved de nordamerikanske og nordasiastiske Kyster. —

[1]) Biskop i Throndhjem, død i Aaret 1773.
[1]) Se Schjøths Bog S. 17—18.

[1]) Altsaa omtrent 30 ½° fra Greenwich.
[2]) Det i Nordland saakaldte Børnskab. Overs. Anm.
[3]) I det throndhjemske Videnskabernes Selskab 1765.
[4]) Professor Strøm, en lærd Præst, udgav i Slutningen af forrige Aarhundrede flere værdifulde topographiske Skrifter.

[1]) Vaapnafjord paa Østsiden af Island under 65° 47' Bredde.

Grev Cavour.

I.

Grev Camillo Cavour er Søn af en Kornhandler fra Nizza, som, efterat have erhvervet sig Rigdomme ved sin Handel, af Karl Albert blev ophøiet i Adelsstanden. Han blev født i Turin i Aaret 1809 og opdragen paa en Tid, da hans Fader endnu drev sine Handelsforretninger med fuld Iver. De borgerlige Sædvaner, Bestræbelser og Anskuelser, i hvilke han voxede op, fik en afgjørende Indflydelse paa hans hele følgende Liv. Han ledédes tidlig til at tænke over, om ikke den borgerlige Virksomhedsaand, der udretter saameget i smaae Forholde, vilde blive ligesaa frugtbringende, dersom man lod en Stats Bestyrelse gjennemtrænge af den. For at kunne besvare dette Spørgmaal, lagde han sig med stor Flid efter de praktiske Videnskaber, navnlig Nationaløkonomi og Statistik, og gjorde sig tillige bekjendt med de vigtigste Staters Handelsforholde og Adelslovgivning. Efter at have uddannet sig i Theorien, drog han paa Reiser for i Frankrig og England med egne Øine at undersøge, hvad han havde lært hjemme. Hans Faders imidlertid stedfundne Ophøielse i Handelsstanden havde ingen videre Følge for ham, end at han uddannede sig til en fiin Verdensmand og blev bekjendt med det piemontesiske Aristokrati. Derimod svigtede han hverken sine alvorlige Studier eller sin borgerlige Retning, men søgte i de Kredse, som nu havde aabnet sig for ham, at vække Forstaaelse og Deeltagelse for de Reformer, om hvis Udførelse

man kunde nære noget Haab under Karl Alberts første, ved Intet mindre end Liberalitet udmærkede Regjeringstid. Hans Stilling som Eier af udstrakte Godser i det til Lombardiet grændsende Lomellina henviste ham nærmest til de landøkonomiske Interesser. Med Understøttelse af det moderate Parti stiftede han et Landhuusholdningsselskab, som han med Tiden gav en national Retning. Da derpaa Pius den Niendes Reformer gav det første Tegn til en Bevægelse, som ogsaa den sardiniske Regjering blev nødt til at give efter for, grundede Cavour i Forening med den bekjendte Historiker Cesare Balbo Journalen „Risorgimento,“ hvis Tendents var konstitutionnel. Han overtog Ledelsen af den statsøkonomiske Deel og skrev mange Artikler, ved hvilke han erhvervede sig Ry som en grundig Kjender af de materielle Forholde. I politisk Henseende traadte han dengang ikke anderledes frem, end at han undertegnede en Adresse, i hvilken Kongen blev anmodet om at give en konstitutionnel Forfatning. —

I 1848 kunde Cavour ikke spille nogen Rolle. Hverken kjæmpede han med paa Slagmarkerne, heller ikke hævede han sin Stemme blandt de Skrigere, som vilde foreskrive Regjeringen, hvad den havde at gjøre, og som udledede alle Ulykker deraf, at man ikke havde villet høre dem. Først efter Nederlaget ved Novarra, i hvilket det demokratiske Parti blev indviklet, da det paa samme Tid gjorde et uheldigt Opstandsforsøg i Genua, traadte Cavour ind i det andet Kammer. Han gjorde her sin Betydning gjældende, uden dog at høre til de mest Fremragende. Hans hele Væsen gjør ham lidet skikket til at vinde glimrende Triumpher i en offentlig Forsamling. Naar man senere har hørt ham med aandeløs Spænding og optaget enhver af hans Sætninger med Jubel, saa var det ikke hans Foredrag, men dens Gjenstand, som vakte denne Deeltagelse. En mangeaarig Iagttager udkaster følgende Billede af ham. „Cavour er ingen egentlig Taler. Allerede hans skarpe og ubehagelige Organ er ham iveien. Derimod er han en Mester i klar og overbevisende Fremstilling, han har stedse et Svar paa rede Haand, og hans Vid er ligesaa skarpt og træffende som Thiers's. I sit Ydre ligner han en velnæret Borger, ligesom han da ogsaa i Virkeligheden staar i Spidsen for den piemontesiske Borgerstand. Men det fine ironiske Smiil forraader, endnu før han har talt, den overlegne Verdensmand, og i hans Taler er det kun denne man bemærker, ikke den borgerlige Forretningsmand.“

I Høsten 1850 anbefalede Massimo d'Azeglio, som dengang var Minister-Præsident, Cavour til Ministeriet for Agerdyrkning og Handel. Man fortæller, at Kongen advarede sin Ministerpræsident for Grev Cavours Ærgjerrighed. „Men seer De da ikke,“ skal Victor Emanuel have sagt, „at denne Mand vil stikke Dem og Deres Venner ud?“ Den 11te Oktober 1850 aflagde Cavour sin Embedseed til Kongen, og fra nu af kom der en ny Aand i Bestyrelsen. Det Program, som han forelagde og som han bragte til Udførelse, gik ud paa, ved indre og ydre Lettelser at give Handelen et nyt Opsving. I første Henseende søgte han at fremme offentlige Arbeider saasom Anlæg af Havne, Veie og Jernbaner, og afskaffede de Skranker, der hindrede en større Bevægelighed i Eiendommene, altsaa tillige Nationalvelstandens Udvikling, nemlig Fideikommisser og Førstefødselsrettigheder. Med Hensyn til Udlandet befulgte han Frihandelens Grundsætninger. Alle de Stemmer, der af Toldnedsættelser og Handelstraktaterne med Belgien, England og Frankrige spaaede Nationalvelstandens Undergang, bragtes til Taushed ved Resultaterne af denne Politik. Handel og Industri hævede sig paa en Maade, der overraskede selv de ivrigste Tilhængere af Handelsfriheden. Det vil være tilstrækkeligt at anføre et Tal, som den samlede Værdi af Handelen med Udlandet i 1856 oversteg den gjennemsnitlige Værdi for Aarene 1852—55, med nelig ikke mindre end 165 Millioner Franks.

I April 1857 overtog Cavour foruden Handelsministeriet, tillige Finantserne. Hans Bestyrelse af disse sidste har været Gjenstand for meget heftige Angreb, og tager man alene Hensyn til Udgifternes og Statsgjældens Forøgelse, da kan det ikke nægtes, at der er rigeligt Stof til Daddel. I de fire Fredsgar 1851—54 blev Sardiniens Statsgjæld forøget med en Sum af 151 Millioner Franks. Ikke desto mindre kan Grev Cavour ikke bebreides for en slet Huusholdning; thi alle disse store Udgifter tjente til at forøge Statens fredelige og krigerske Hjælpemidler. De bleve anvendte til Veie og Jernbaner, til Befæstninger i Casale og Alessandria og til Forøgelser og Forbedringer i Armeen.

Erindringer af mit Livs Ungdomsdage.

(Af en gammel Søofficier.)

IV.

Saaledes henrandt Kadetdagene „under en Blanding af Fryd og Smerte“; jeg seer tilbage paa dem, uden

Grev Cavour.

just at ønske mig dem igjen. Det var den 1ste Mai 1823, vi gik ud af Frederiksværn med Kadetskibet for i Karlskrona at forene os med en svensk Eskadre og i Lübeck afhente vor Dronning samt Prinds Oscar den 1stes tilkommende Brud Josephine.

Vi havde denne Sommer et meget hyggeligt Togt. 5te Mai passerede vi Dragø Rende, hvor en dansk Søofficier Lieutn. Dickmann, der i Lyngøer mistede sin ene Arm ombord i Fregatten Najaden, kom ombord for at hilse paa gamle Kammerater; det var virkelig rørende at see med hvilken Glæde disse saa ham igjen og hvor omhyggelige de vare for hans Sikkerhed, da han med sin ene Arm entrede op ad Faldrebet. Han var nu Toldinspektør paa Dragø og fandt flere gode Venner ombord, iblandt andet et Par Officierer, der havde været paa gamle Lolland i denne famøse Affaire. Den 19de Mai ankom vi til Karlskrona, hvor vi traf Linieskibet Carl den 13de, Fregatten Freya, Korvetten Svalan samt et Par Kanonskonnerter og en Dampbaad, liggende færdige at afgaa til Travemünde; vi løb agterom Admiralskibet og saluterede det med Hurraraab af alle Mand paa Rælingen og blev besvaret ligeledes af den myldrende Skare ombord i dette. Rygtet gik dengang, at Prinds Oskar var incognito ombord og vilde være med for før at træffe sin elskede Josephine, men dette var dog blot Sludder. Derimod vare en Mængde Hofdamer indskibede der ombord, og Kahytterne vare meget smagfuldt udstyrede. Vi fik under vort Ophold i Karlskrona god Anledning til at see os om overalt, og det var virkelig interressant dengang endnu at see Ruiner af en mægtig Flaade, som de Svenske under finske Krigen havde underholdt. Det var noget Mystiskt, noget Høitideligt, syntes mig, ved at gaae langs den Skibsbro, hvorved disse 13 gamle Linieskibe med sine gammeldags høie Agterkasteller med Vægtergang paa og langsnablede Gallioner laae fortøiede i Duc d'Alberts, paaspigret de lige gammeldags dog hyggelige Navne: Æran, Tapperheten, Dugligeheten, Manligheten etc. — De fleste af disse vare imidlertid blot til at fylde Tallet paa Sveriges Flaade, da de vanskelig kunde holde Søen længere. Af Fregatter havdes her dengang 7, og desuden endeel Brigger og Skonnerter. Dokkerne i Karlskrona vare det Skjønneste at see for os; især forekom Chapmanns-Dokken os mærkværdig, da den er aldeles indmineret i Fjeldet paa Lindholmen, hvilket Kjæmpeværk er udført fra Aaret 1710—1727.

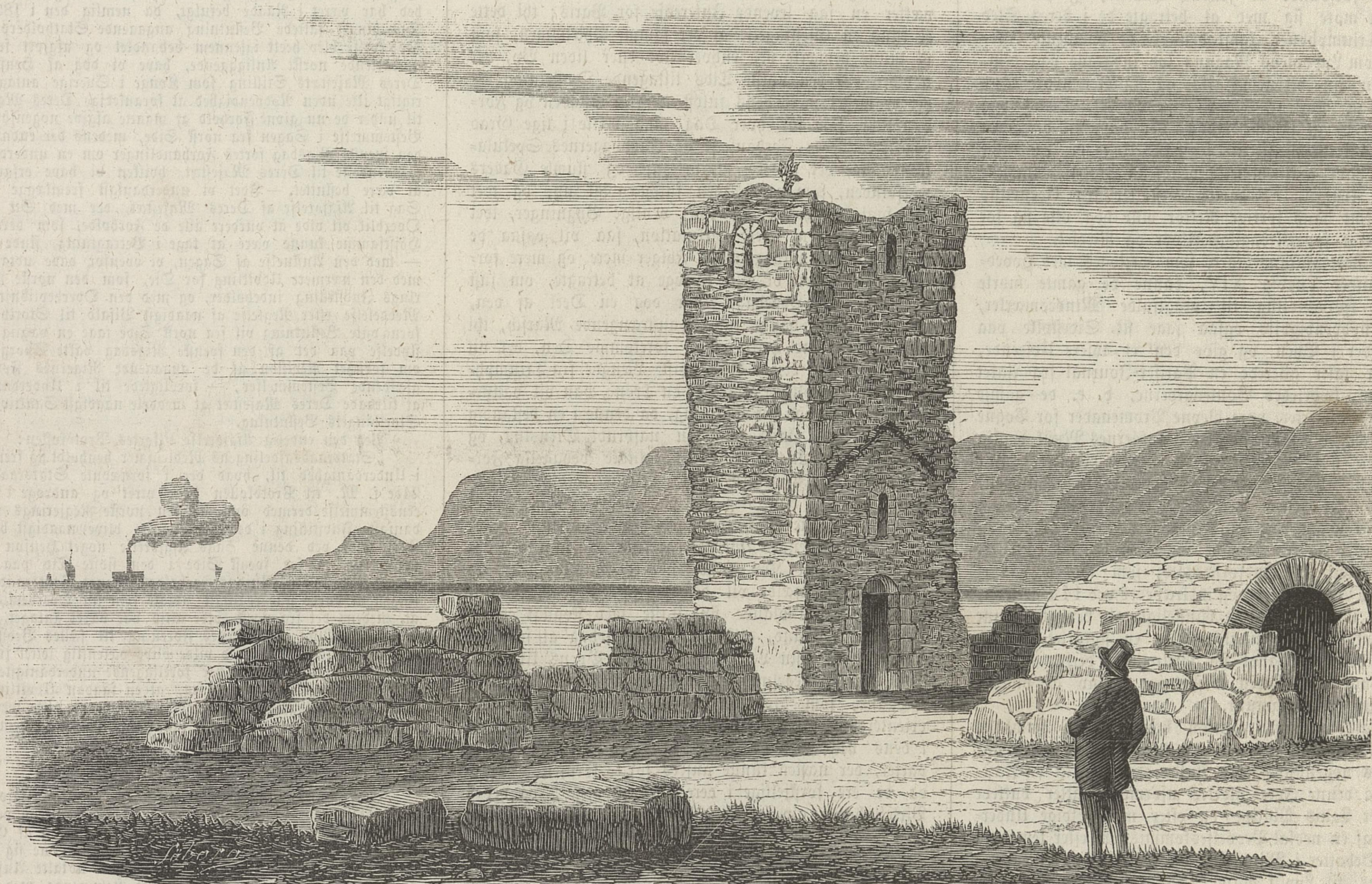
Den kommanderende Admiral, Excellencen Cederstrøm tilligemed alle Hofdamerne, kom den 26de Mai ombord paa Linieskibet Carl den Trettende, og den 27de Mai hilste den blidt opgaaende Morgensol hele Eskadren under Seil mellem Fæstningerne Drottningskär og Kungsholm, der salutterede Admiralflaget med 16 Kanonskud. Vi havde smukt Veir og taalelig frisk Briis, saa at vi Kl. 9 Morgen, Søndag den 1ste Juni allerede ankrede paa Travemündes Rhed, hvor vi fik talrige Visitter ombord af Tydskere, der sjelden havde seet en Orlogsmand og aldrig endnu noget Dampskib, da vort, „Foreningen,“ var det Første, der nogensinde gik op ad Travefloden. Admiralen og Hofdamerne gik strax med dette op til Lübeck, da man antog, at Dronningen og Prindsessen allerede vare ankomne dertil, og vi gik Dagen efter, baade Officierer og Kadetter, paa de Vagthavende nær, allesammen derop, hvor vi logerede i „Goldnen Engel“ og havde det ret interessant ved at besee den gamle Hansestads Mærkværdigheder, bivaane Komedier (Friskytten) etc. — De kongelige Reisende lod hellerikke vente længe paa sig: en halv Time før vi den 2den Juni kom op til Lübeck vare de ankomne; om Aftenen da der i Anledning af deres Ankomst var arrangeret Prologer og Festligheder paa Theatret, blev os Norske fra Prindsessen af tilsendt 9 Adgangsbilletter, og jeg var en af de Lykkelige, som fik en saadan. — Dagen efter bleve vi Alle Kl. 7 om Aftenen præsenterede for Prindsessen, der dengang saa meget barnlig og yndig ud, klædt i Sort med en Schæferhat paa Hovedet. Hun led ondt for at bare sig for Latter, da vor forfærdelig tykke Chef Kapt. L. bukkende avancerede imod hende og, efterat have verlet nogle Komplimenter, retirerende baglængs igjen fra hende, nær nær bleven liggende paa sin tykke Mave, idet han snublede i sin Sabel. —

Allerede Onsdagen den 4de Juni maatte vi gaae ombord igjen, for at modtage vore høie Passagerer, der under stor Stads indskibede sig den 5te Juni Kl. 4 Eftermiddag. Det var et imponerende Skue, da Dampskibet med Kongeflag af Toppen, skred ud til os fra Travemünde af, passerede hele Linien, der gav 4 dobbelte Hurraer af alle Mand paa Ræerne, og fuld Kongesalut gjentoges af Eskadrens øvrige Skibe for Kongeflaget, da dette siden blev heiset paa Linieskibet. — Det var Synd at sige, vor gamle Gubbe Cederstrøm sølede Tiden hen: uagtet vi havde et fælt Regnveir og Taage, vaiede dog inden en Times Forløb Signal til hele Flaaden at lette Anker, og inden Kl. 9 Aften vare vi alle tilsøs. Vi havde vakkert Veir men liden Vind, og avancerede derfor blot sagte-

ligen østefter, idet de bedreseilende Skibe maatte vente efter de slettere. Linieskibet seilede dengang meget godt, især i løi Kuling, men baade Fregatten Freya og Korvetten Svalan vare kleine Seilere. Det var dengang ikke saa ganske frit for, at Rygtet, der ofte har været færdigt til at udsaa Tvedragt mellem Svensken og Russen, lod en russisk Eskadre være udsendt for at opsnappe de høie Reisende. Dette Rygte syntes at vinde i Tiltro, da vi den 9de Juni paa Dagvagten hørte 30 meget svære, huultdrønnende Kanonskud ret i Syd af os. Imidlertid blæste vi ad dem, da vi lidt ud paa Dagen fik i Sigte Landsort Fyr, der betegner Indløbet til Stockholms Skjærgaard. Formedelst Stille og Modvind kom vi imidlertid først om Natten ind i Skjærgaarden og maatte siden af samme Aarsag deels buxere, deels krydse og varpe opefter mod Stockholm, saa at vi først den 13de Juni kom op til Manilla. Her kom Kongen ombord i Linieskibet og modtog sin Dronning og Svigerdatter (hvis Elskede dog ikke kunde bie saa længe, men allerede den 11te Juni havde mødt os ude i Skjærgaarden) og embarkerede sig paa Linieskibet. Det var en rørende Scene, da Carl Johan og hans Dronning foer i Favn paa Dækket, medens tusindfoldige Hurraraab istemtes af Mandskabet paa Ræerne og i de utallige Baade, der dannede en Bro rundt os, og 128 Skud fra hvert Skib drønnede igjennem Luften. En lidet romantisk Episode foregik dog midt under denne Jubel, idet en gammel Ridder med guult Skulderbaand af Kongens Følge drattede ned af Linieskibets Faldrebstrappe, da han skulde entre op, men blev dog lykkelig fisket op igjen. Et lignende kjølende Pulver paa vor Enthusiasme fik vi, i Parenthes sagt, Aaret efter paa Hortens Havn den 17de August 1824. Denne Dag kom Prinds Oscar og hans unge Gemalinde ombord til os paa Korvetten Alsen. Mandskabet stod paa Ræerne og raabte Hurra, medens 112 Skud drønnede som Salut. Jeg stod just med 3 andre Officierer ved Faldrebet om Styrbord og skulde paradere for de Kongelige, da vi pludselig hørte et Pladsk og et Skrig ved Siden. Jeg sprang op paa en Kanon og fik i Vandet see Hovedet af min gamle Chef Constantius Rasch, der bandende og skjændende holdt sig i Essingen af en Baads Ege, med hvilken han vilde manøvrere fiint og vende Agterenden til, men ved et Tværryk af Baadsnæven, blev styrtet overbord.

Sellø Klosterruiner.

Ruinerne af Sellø eller Selje Kloster, hvoraf vi her give en Afbildning, høre i sit Slags til de anseeligste Levninger fra Middelalderen her i Norge, ligesom ogsaa de Traditioner, der knytte sig til dem, have sin særegne Interesse. Sellø Kloster laae paa den i Sagaerne hyppigt forekommende lille Ø Sellø strax søndenfor Statland i Nordfjord, i hvis sikre Havn Skibe paa Søleden mellem Bergen og Throndhjem allerede i en meget fjern Fortid pleiede at tye ind for at oppebie gunstigt Veir, inden de gave sig ud paa det farlige Stathav. Det var et Benediktinerkloster, helliget den engelske Martyr Albanus, der ifølge Traditionen var en Broder af den irske Dronning Sunniva, ved hvem Øen har faaet sin største Navnkundighed. Paa Haakon Jarls Tid forlod Sunniva, for at undgaae at ægte en hedensk Konge, ifølge Legenden, sit Rige med en talrig frivillig Følgeflok, og dreves af Storm hen til Norges Vestkyst, hvor hun og endeel af hendes Følge søgte Ly i Huler paa Sellø, medens andre kom til Kinn. Beboerne i Egnen, der havde mistet noget Kvæg og derfor antoge de Fremmede for Vikinger, meldte Sagen for Jarlen, der med mange Stridsmænd ankom til Øen. Irlænderne gik da ind i de Bjerghuler, der ere paa Sellø, og bade Gud om at ende deres Lidelser, hvorpaa et Steenskred lukkede Hulernes Aabning og begrov dem. Efterat Haakon Jarl var falden, saa to Mænd, som skulde forbi Øen (c. 995), et underligt Skin der. De lagde til, fandt et Mandshoved, som

Sellø Klosterruiner. Efter en Originaltegning.

gav en deilig Lugt fra sig, og toge det med til Kong Olaf Tryggvessøn. Denne fandt nu ved nøiere Undersøgelse blandt Hellerne den unge Dronnings Lig ganske friskt. Kongen lod da bygge en Kirke foran Hulen - en af de første i Norge, - og i den blev den hellige Sunnivas Been opbevaret i et Skrin, der i Septbr. 1170 flyttedes til Bergens Domkirke. Den 8de Juli blev Sunnivas og Følges Festdag i Norge, hvilken endnu kjendes af Almuen under Navnet Seljumannamessa eller (paa Østlandet) Thridjavaka. Længe, maaskee 100 Aar efterat Olaf Thryggvessøn havde bygget hiin Kirke, og et Stykke fra denne, opførtes Klosteret paa Sellø; — man tør antage, at det var omtrent samtidigt med at Olaf Kyrre forordnede en Bispestol paa Sellø. Dette Kloster hører dog til de ældste i Landet. — Endnu mere ubestemt, end Tiden for dets Opførelse er Tiden for dets Undergang og dets Skjæbne i den sidste Tid, før Reformationen, da alle Efterretninger derom ophøre næsten hundrede Aar før Religionsforandringen. Som en Mærkelighed af Klosterets tidligere Historie kan anføres, at derfra utvivlsomt udgik den sidste norske Jerusalemsfærd under Korstogene. Herom, saavelsom om Klosterets Historie i det Hele findes udførligere Efterretninger i Langes norske Klostres Historie S. 537-444, hvorfra disse Efterretninger ere hentede.

Paris som det var og som det er.

I.

Den, som havde seet den berømte Seinestad for en 10 eller 15 Aar siden, skulde nu ved et nyt Besøg neppe kunne kjende den igjen, i den Grad har dens Physiognomi forandret sig. Dagligt fremstaae nye Vidundere, og da ikke blot enkelte Huse, men ogsaa hele Gader idelig forsvinde, opkomme store, frie Pladse og Udsigter, som virkelig ere overraskende. Massen af Huse, der ligesom skyde frem af Jorden paa alle Kanter, og opføres lige saa solide som smagfulde, giver enkelte Kvarterer ikke blot et forandret, men fuldkommen nyt og friskt Udseende, og ville i Forening med de tidligere nævnte Fortrin gjøre Staden til en af de mærkeligste i Verden. Det er, som tidligere antydet, ikke længe siden, man begyndte at befri den franske Hovedstad fra det traurige og mørke Udseende, som enkelte Kvarterer frembød, og forvandle et Ansigt, hvorpaa Furer og Rynker havde præget Alderdommens Affældighed, til et forynget og livsfriskt. Men omend disse nyere og nyeste Forandringer først ere kaldte tillive under den nuværende Keisers Regjering, saa har det dog varet længe inden Byen kunde faae sin nuværende Udstrækning, og mange Slægter maatte forgaae, mange Mure maatte nedrives, inden man kunde lade denne Udvidelse gaae Haand i Haand med en tilsvarende Skjønhed. Den, der lægger Mærke til Paris's gamle Bygninger og Monumenter, dets Porte og Taarne, kan endnu paa enkelte Steder opdage dets Grændser i de foregaaende Aarhundreder; men med nyere Tider, med den voxende Kultur voxte ogsaa Trangen til mere og mere at forstørre det, og indtil denne Dag har Paris i forskjellige Tider maattet see sine Mure nedrives, for at de atter kunde opføres længere og længere borte fra Centrum.

I Aarhundrederne før Henrik IV var den franske Hovedstads Mure Fæstningsværker, og deres Udstrækning og Konstruktion staar derfor i et bestemt Forhold til Frankrigs Historie. Den Vold, som opkastedes under Philip August i Aaret 1212, var fastere og mere udstrakt end de tidligere, samt forsynet med Taarne og Skydeskaar, men den omfattede ikke en By af nogen synderlig Udstrækning; det vækker tvertimod Forundring i denne Tid at finde et saa ubetydeligt Paris. Philip August's Vold varede indtil 1356. Men da Krigen ved denne Tid brød ud over Frankrig, da Slaget ved Poitiers havde sat Landet i Skræk, og Englænderne uophørligt fortsatte deres Erobringer, da følte man den naturlige Trang til at omslutte Byen med en fastere Muur og

satte den i den nødvendige Forsvarsstand. Navnlig gjaldt det nu at drage de folkerige Kvarterer indenfor Forsvarslinien, der laa paa begge Bredder af Seinen, især paa den høire; saaledes maatte Muren nødvendigviis omfatte et større Rum, og da nu disse, som det synes, opførtes med megen Omhyggelighed, saa finde vi i det 15de Aarhundrede Paris som en fuldkommen befæstet By, hvor Frankrigs Hærførere opsloge deres Leire. Under de følgende Regjeringer søgte man blot at vedligeholde Fæstningsværkerne, og først da Frants I var fanget ved Paris, tænkte Pariserne paa at udvide og forstærke dem, og herved beskytte Byen mod et muligt Overfald af Karl V. — Henrik II vilde sætte en bestemt Grændse for disse Udvidelser, og udgav 1549 et Edikt, hvorefter det under Straf af Konfiskation blev forbudt at opføre nye Bygninger i Forstæderne; men da Byen stedse tiltog mere og mere ved dens vestlige Ende, saa besluttede allerede Karl IX at forlægge denne Deel, hvor endog Tuilleriernes Have befandt sig, indenfor Statsmuren. Uagtet Henrik IV ved sin Beleiring af Paris havde tilstrækkeligt erfaret Betydningen af Byens Befæstning, saa ophørte dog med ham Murenes militære Betydning, og Ludvig XIV, under hvem Frankrig var agtet og frygtet, og derfor mindre udsat for fiendtlige Indfald, befalede at fylde Byens Grave, nedrive Fæstningsværkerne, og opføre Huse og Gader i deres Sted.

Nu forsvandt de feudale Taarne, og Pariserne kunde nu more sig med at betragte de i deres Sted opførte Triumphbuer, samt beundre de pompeuse Indskrifter, som Ludovicus Magnus lod indgrave paa dem. Den, som nu besøger Paris og standser nogle Dieblikke foran Portene St. Martin og St. Denis paa Boulevardene af samme Navn, hos ham vil der uden Tvivl opdykke Reminiscenser fra hans Ungdom, og skulde han end have utaknemmelig vendt sin Skoletids klassiske Periode Ryggen, de gamle Gestalter fra Cornelius Nepos samt hans forrige Rektor ville dog vise sig for ham i deres spøgelsesagtige Alvor og Rædsel.

De store Forandringer, som foretoges med Hovedstaden under Ludvig XIV, danne de gamle mørke Taarnes Forvandling til pragtfulde Mindesmærker, maatte nødvendigviis ogsaa faae sit Sidestykke paa alle Steder i Byen, og give den et lysere Udseende, og derfor taler allerede en Pariser-Journal fra Aaret 1767 om, hvorledes Boulevarderne, d. e. de gamle Volde og Bolværker, vare blevne Promenader for Vogne og Fodgjængere, samt hvorledes Kaféernes Musik daglig lokkede en stor Mængde af Beboerne derhen. For imidlertid at indskrænke Byens overordentlige Tiltagen, blev det atter senere hen ved kongelige Resolutioner forbudt at bygge nye Huse ved den yderste Ende af Forstæderne, og for at give Byen en bestemt Grændse indførte man en Indførselstold, som lagdes paa et stort Antal Levnetsmidler og indkrævedes ved 14 Barrierer. Det var imidlertid meget vanskeligt at bevogte denne Toldgrændse; man smuglede efter en storartet Maalestok, Forpagterne fandt sig forurettede, derfor fattedes under Ludvig XVI den Beslutning paany at omgive Byen med en Ringmuur.

Statsøkonomiske Hensyn havde altsaa fremkaldt denne Foranstaltning, og man tænkte kuns lidet paa, at Paris nogensinde igjen skulde omskabes til en Fæstning, da denne Idee aldeles uformodet atter dukkede op under Louis Philip, og efter mangfoldige Undersøgelser af en nedsat Prøvelseskommission, efter temmelig heftige Debatter i Ministeriet og Pairskammeret endelig ophøiedes til Lov i Aaret 1841, efterat man havde tilføiet en Passus, hvorved Paris's Toldgrændse kun maatte forandres ved en særegen Lov. I Medhold af denne Bestemmelse har den keiserlige Regjering i 1859 ladet udgaa en Lov, der forlængede Paris's Grændsemuur ligetil Fæstningsvoldene. Ved Nytaar traadte denne Bestemmelse i Kraft.

Af Seinepræfektens Memoire fra Slutningen af forrige Aar bør Følgende fremhæves: Staden Paris's Udvidelse forandrer Territoriets og Befolkningens Fordeling ligesaa meget som Repartitionen af Departementets Skatte mellem Hovedstaden og Arrondissementerne St. Denis og Sceaux. Paris omfatter 12 af disse Arrondissementers vigtigste Kommuner, udvider sig ved mere eller mindre betydelige Dele af 13 andre, som berøre Fæstningsværkerne, og omslutter i en Omkreds af 7088 Hektarer 1,325,034 Indbyggere. Arrondissementet St. Denis, som talte 37 Kommuner og 356,034 Indbyggere har nu kuns 29 Kommuner og 105,235 Indbyggere. Arrondissementet Sceaux, som havde 43 Kommuner, har nu blot 40, og herved er Indbyggernes Antal formindsket fra 197,039 til 96,245. Den Deel af det hele Seinedepartements Kontributioner, som falder paa Paris, er steget fra 85 til 93 Procent, og dette viser altsaa Hovedstadens relative Vigtighed. I Sammenligning med Paris forsvinder Departementets øvrige Dele, og Arrondissementerne St. Denis og Sceaux ere i Virkeligheden ikke Andet end Tillæg til Byen. Efter Præfektens Opgave omfattede Frankrigs Hovedstad ved Philip Augusts Død 252 Hekt. 87 Ares., i det 14de og 15de Arhundrede 433 Hekt. 18 Ares., under Henrik IV 483 Hekt. 61 Ares. under Ludvig XIV 1,337 Hekt., før 1860 3,288 Hektarer. Disse Tal vise os i Sammenligning med Byens nuværende Udstrækning, der, som ovenfor anført, udgjør 7,088 Hekt., dens eiendommelige Udvidelse. For Passagen er nu ved Fæstningsvolden aabnet 52 Barrierer, hvis Navne for det Meste korrespondere med de nærliggende Steder, uden at der dog i disse Benævnelser kan spores et konsekvent gjennemført System. Istedetfor de tidligere 12 Arrondissementer, hvis Inddeling synes at være fremkaldt ved den fuldstændigste Vilkaarlighed, har man nu deelt Byen i 20 Arondissementer efter en bestemt og velordnet Plan, saaat man har taget Byens virkelige Middelpunkt, Louvre, til Udgangspunkt, og fra dette som første Arrondissement afdeelt de øvrige spiralformigt ligetil den nuværende Bygrændse.

Dette er altsaa Paris i dens Fremvæxt indtil den Dag idag, dette er den franske Hovedstad i dens successive Udvidelse, til en Udstrækning, der omfatter en saadan Masse af Huse, et saadant Virver af Gader, en saadan Rigdom af alle Slags Monumenter. Men det er dog ikke denne stadige Tilvæxt, som i vore Dage vækker en saa levende Interesse for Paris; thi dette er kuns en Gjentagelse af det samme Phænomen, som vi kunne bemærke ved enhver stor eller liden By, der udvides ved den nyeste Tids tiltagende Omsætning — det er meget mere dens fuldstændige Omskaben og Forvandling, som for hver Dag maa vække i lige Grad den Fremmedes Forbauselse og Indbyggernes Spekulationsaand, det er de mørke Huse og skumle Gaders Forsvinden, som gjør Byen fuldstændigt ny, og idet der saaledes hæver sig lyse, venlige Bygninger, idet Luften faar en friere Cirkulation, saa vil ogsaa de mørke Gaders uundgaaelige Følger mere og mere forsvinde. — Men vi ville forsøge at betragte, om just ikke den hele Hovedstad, saa dog en Deel af den, uden at være bange for en anstrængende Marsch, thi saa udstrakt end Paris maa forekomme Den, der vil gjennemvandre den i dens største Længde fra Triumphbuen til den tidligere Barriere du Trone, han vil vanskelig blive træt paa sin Vandring, da denne i en bestandig Afvexling vil skaffe ham en uafbrudt Dienslyst, og skulde han desuagtet spore en mindre behagelig Fornemmelse i den nederste Dele af sin jordiske Tilværelse saa vil han dog ikke paa nogetsomhelst Sted, hvor den menneskelige Svaghed skulde overfalde ham, være i Forlegenhed for at opfriske de sunkne Livsaander ved en Kop Kaffe eller et Glas Liqueur, og selv i dette Tilfælde vil den parisiske Levemaade stille ham frit for at blande sin Kaffe med Kognak og sin Liqueur med Vand, altsaa efter eget Behag at fortynde eller forstærke sin Lædskedrik. Med Byens Udvidelse gaar der en regelmæssig Afdeling af Gaderne Haand i Haand, som gjør det let for enhver Fremmed at orientere sig i den. Seinen, som gjennemskjærer Byen i dens hele Længde, deler den i to naturlige Halvparter, der næsten kunne ansees for to forskjellige Byer, da de ere forskjellige i deres hele Habitus, og der i Virkeligheden gives Folk, som yderst sjelden komme over paa den ligeoverfor dem liggende Seinebred.

Paa den høire Bred ligger Byens skjønneste og i kommerciel Henseende betydeligste Deel, paa den venstre det latinske Kvarteer med dets Læreanstalter, og Faubourg St. Germain med dens glimrende Privatboliger og stille Gader; adskilt fra begge Bredder og aldeles omflydt af Vand ligger Cité med Kathedralen Notre Dame. Floden er omsluttet af høie Steenmasser, og Qvaierne, hvoraf der paa høire Bred gives 14, paa venstre 10, frembyde med deres friskere og friere Luft ikke sjelden en prægtig Udsigt; her have ogsaa alle Slags Marschandisere, især Sælgere af gamle Bøger, opstillet deres Kister og Kasser, og forlokke ved deres lave Priser den Forbigaaende til at standse og kaste et Blik ind i denne sælsomt sammenrodede Literatur. Begge Bredder forbindes ved 24 Broer, hvoraf nogle ere ret stadselige. Til disse sidste hører navnlig Pont neuf, som i to Afdelinger forbinder Cité med begge Flodbredders Kvarterer, og derfor er en af de meest besøgte Passager. Paa begge Sider af Broen ere opstillet Bænke til at hvile sig paa, og der, hvor den gjennemskjærer Cité, hæver sig Henrik IV's broncerede Rytterstatue, som blev opreist 1818.

Norge.

Christiania. Den i det norske Statsraad i Stockholm førte Protokol ang. Nægtelse af Sanktion paa Storthingsbeslutningen om Statholderpostens Ophævelse er nu meddeelt Storthinget, som har besluttet at nedsætte en Kommittee til Sagens Behandling. Derimod vides intet Officielt, om hvilken Bestemmelse Kongen har fattet med Hensyn til Stændernes Skrivelse om en Revision af Unionsbestemmelserne. Dog gaar, den, trods afvigende Rygter, utvivlsomt ud paa, at Intet i den Sag for Tiden bliver at foretage. Sanktionsspørgsmaalet sees at have været fore i Statsraadet tvende Gange, nemlig første Gang den 24de Marts, da Kongen resolverede Sagens Udsættelse, og anden Gang den 4de April, da Sanktionens Nægtelse besluttedes. Ved første Behandling tilførte Statsraadsafdelingens Medlemmer Følgende:

„Medens vi have været og ere enige i den norske Regjerings Indstilling i nærværende Sag, have vi dog, da vi ved dens Modtagelse den 29de December sidstleden vare vidende om, at der allerede da paa den nu forsamlede svenske Rigsdag var begyndt Forhandlinger, sigtende til fra dens Side at indvirke paa Deres Majestæts Beslutning med Hensyn til Afgjørelsen af denne Sag, troet at burde saavidt muligt afvente Udfaldet af disse den svenske Repræsentations Forhandlinger, forinden vi i Underdanighed begjærede Deres Majestæts naadigste Bestemmelse angaaende Bifald til den norske Regjerings Indstilling. Thi vel er denne Sag efter vor Overbeviisning et reent norskt Anliggende, som alene angaaende en Forandring af Bestemmelser i Norges Grundlov, hvilke ikke retligt vedrøre Sveriges Riges Stilling og Rettigheder i den mellem Rigerne bestaaende Forening, saaledes som Vilkaarene for denne ved Rigsakten ere bestemte. Men uanseet dette, og uagtet en med denne vor Overbeviisning stemmende Fremgangsmaade forhen ved lignende Leilighed har været i Naade befulgt, da nemlig den i 1854 af Storthinget fattede Beslutning angaaende Statholderpostens Ophævelse blev heelt igjennem behandlet og afgjort som et udelukkende norskt Anligggende, have vi dog af Hensyn til Deres Majestæts Stilling som Konge i Sverige antaget det rigtigt ikke uden Nødvendighed at foranledige Deres Majestæt til under de nu givne Forhold at maatte afgive nogensomhelst Bestemmelse i Sagen fra norsk Side, medens der endnu paa den svenske Rigsdag førtes Forhandlinger om en underdanigst Henvendelse til Deres Majestæt, hvilken vi have erfaret nu at være besluttet. — Idet vi underdanigst fremlægge denne Sag til Afgjørelse af Deres Majestæt, der med Sit høiere Overblik vil vide at vurdere alle de Forholde, som derved af Høistsamme kunne være at tage i Betragtning, finde vi os — med den Anskuelse af Sagen, vi ovenfor have udtalt, — med den nærmere Udvikling for Oie, som den norske Regjerings Indstilling indeholder, og med den Overbeviisning, at Meddelelse eller Negtelse af naadigst Bifald til Storthingets fornævnte Beslutning vil fra norsk Side faae en vægtig Indflydelse paa det af den svenske Rigsdag vakte Spørgsmaal om fornyet Revision af de angaaende Rigernes Forening gjældende Bestemmelser, — forpligtede til i Underdanighed at tilraade Deres Majestæt at meddele naadigst Sanktion paa Storthingets Beslutning."

Ved den endelig Afgjørelse tilførtes Protokollen:

„Statsraadsafdelingens Medlemmer henholdt sig fremdeles i Underdanighed til, hvad der i fornævnte Statsraad den 24de f. M. til Protokollen have ytret og androge i Overeensstemmelse dermed om, at den norske Regjerings underdanigste Indstilling i det Hele maatte blive naadigst bifaldt. Forsaavidt ved denne Sags Afgjørelse noget Hensyn skulde tages til den fra svensk Side i den sidste Tid paa Bane bragte Revision af Unions-Forholdene, fandt Statsraadsafdelingen at burde underdanigst udtale som sin Overbeviisning, at, medens det fra norsk Side altid har været antaget, at en videre Udvikling af Rigernes Forening til fælles Bedste paa den bestaaende Grundvold vilde blive væsentlig lettet just ved naadigst Bifald til den her foreliggende underdanigste Indstilling, er det saa langt fra, at en saadan Udvikling kan ventes fremmet gjennem et modsat Udfald, at dette tvertimod høiligen maa befrygtes ville i saa Henseende virke hemmende i en længere Fremtid."

Det behagede derefter Hans Majestæt i Naade at tilkjendegive Følgende:

Idet Hans Majestæt foretager til endelig Afgjørelse i dette Statsraad Spørgsmaalet om naadigst Sanktion paa den af Storthinget fattede Beslutning om Forandring af Grundlovens §§ 12 og 14 med flere, finder Høistsamme sig opfordret til at erklære, at de af Statsraadet udtalte Anskuelser om denne Sag ere i alt Væsentligt stemmende med Hans Majestæts Egen Opfatning af dens Betydning og Vigtighed for Forholdene i Norge, og at Hans Majestæt saaledes, naar Tidspunktet dertil forøvrigt af Høistsamme var fundet beleiligt, gjerne vilde have imødekommet Storthingets og Statsraadets Ønsker. Et saadant Tidspunkt kan Hans Majestæt imidlertid efter den seneste Tids Erfaringer ikke antage endnu at være forhaanden, og medens Høistsamme derfor finder at burde oppebie en beleiligere Tid for da Selv at fremkomme til Storthinget med naadigst Forslag til de her omhandlede Forandringer i Grundloven, afgiver Hans Majestæt nu den naadigste Bestemmelse: At Storthingets Beslutning af 9de December 1859 til Forandring i Grundlovens § 12 med flere §§ ikke naadigst sanktioneres, og at Justits- og Politi-Departementet bemyndiges til derom at meddele Storthinget Underretning gjennem dets Præsidentskab."

— Valgkommitteen har sammensat den ovennævnte specielle Kommittee i Anledning af Statholdersagen saaledes: Aall, Bergh, Danielssen, Enge, Harbitz, O. A. Krogness, J R. Krogness, U. A. Motzfeldt, Schweigaard, Steen, H. U. Sverdrup, J. Sverdrup, Ueland, Vaistad og Viig.

— Storthinget har for Budgetterminen bevilget 600 Spd. aarlig til praktisk videnskabelige Undersøgelser betræffende Saltvandsfiskerierne. Tolden paa Bomuld har det ophævet og fastsat Tolden paa Bomuldsgarn til 3 ß pr. Pd.

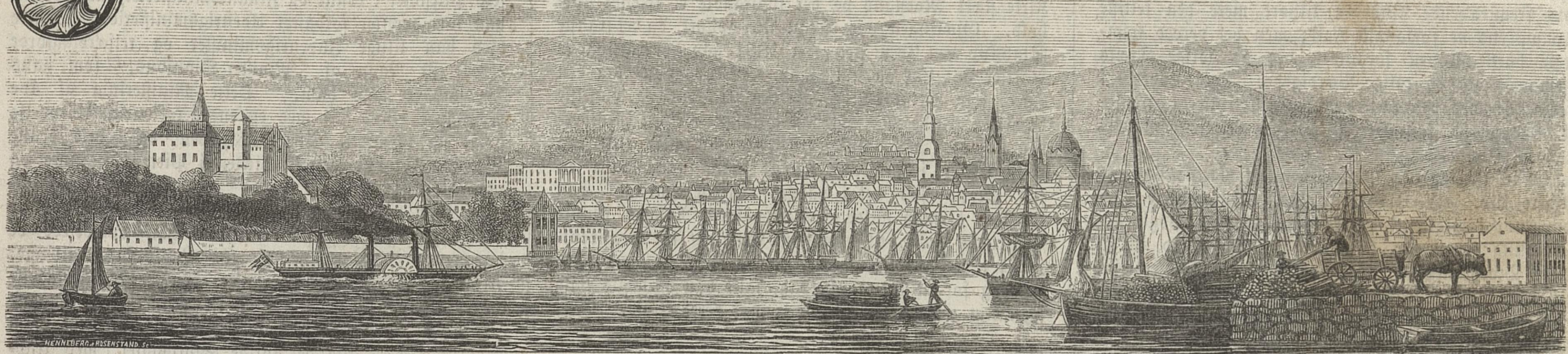
— De herværende Medicinere, Pharmaceuter, Real- og Bergstuderende ville lade Lektor Streckers Buste udføre i Marmor ved Billedhugger Broch.

— For Tiden tegnes Aktier til endnu en ny Arbeiderbolig.

— Under 4de April er Protokolsekretær i Høiesteret S. C. D. Bull udnævnt til Expeditionssekretær i Armeedepartementet.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 17. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 22de April 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret | 9. Aarg.

Indhold.

Strømninger ved den norske Kyst.

(Af A Vibe, Küsten und Meer Norwegens.)

III.

Strømninger foraarsagede ved Ebbe og Flod: Moskenstrømmen eller Malstrømmen.

Hvo har ikke hørt tale om denne verdensbekjendte Strøm, som man allerede kjendte i længst forløbne Tider, som gav Anledning til de eventyrligste Fortællinger og Fabler, og som var saa frygtet af de Søfarende, at de ikke vovede at nærme sig den i flere Miles Afstand af Frygt for at blive trukne ned i Afgrunden, en Strøm, der i hiin Tid mere end nogetsomhelst Andet gjorde Norges Navn bekjendt i fjerne Lande. —

I nyere Tider synes Forestillingerne om denne Strøm at have taget modsat, men derfor ikke rigtigere Retning. Fordi man nu tildeels kjender de Aarsager og Kræfter, der frembringe den, bortsnakker man ikke alene det Fabelagtige ved Sagen, men ogsaa endeel af det, der er sandt ved dette Særsyn.

Sagen er, at Sandheden ogsaa her som næsten bestandig ligger i Midten. Moskenstrømmen kan til visse Tider og under visse Omstændigheder være saa rolig og sagtmodig, at den lader sig befare med Smaabaade, medens den til andre Tider viser sig saa voldsom, at det kanskee vilde være voveligt endog for et større Dampskib at indlade sig med den.

Moskenstrømmen eller Malstrømmen viser sig paa Havet imellem Lofotodden (den sydlige Spidse af Moskenæsø, (67° 49′) og Den Mosken (67° 45′).*) Saaledes har Havet mellem disse Pnekler en Udstrækning af omtrent en geographisk Miil. Ogsaa sydlig for dette Sted mellem Mosken og Værø og imellem Værø og Røst og overhovedet igjennem alle de Havsund, der skille Lofotøerne fra hverandre, gaar en mere eller mindre heftig Strømning, som dog ikke viser den Kraft, som Moskenstrømmen under særegne Omstændigheder kan antage**) Aarsagerne eller i det Mindste een af Aarsagerne til dette Særsyn er Virkningen af Flod og Ebbe, idet den store Vestfjord og Fjordene indenfor samme igjennem disse Havsvælg, for største Delen optage og igjen afsætte de betydelige Vandmasser, der ved Havets Stigen og Falden strømme ind og ud af samme.

Moskenstrømmen er fri for Grunde, med Undtagelse af den saakaldte „Horgan,“ som ligger omtrent i lige Afstand, en halv Mils Vei, saavel fra Sydspidsen af Lofoten som fra „Høgholmerne,“ hvilke sidste danne de yderste Skjær i Nord for Den Mosken.

Horgan har ikke mere end 42 Fod Vand, og kan ogsaa sees i ganske stille Veir, idet Havet uden at bryde sig, dog bestandig syder og „maler“ over denne Grund og viser en skummende hvid Overflade. Denne eiendommelige Bevægelse og denne kredsformige Skummen, som hersker her og ligeledes paa andre Steder i Malstrømmen, er det, der har givet den Navn af Malstrømmen eller malende Strøm, medens Moskenstrømmen er dens stedlige Benævnelse. — Fartøier, som komme i denne Sø, maa for at undgaa Horgan enten holde sig under de netop omtalte Høgholmers eller bedre under Lofotoddens Forbjerg.

Foruden af Flod og Ebbe er Moskenstrømmens Retning og Styrke ogsaa afhængig af Vind og Veir. Naar de vestlige Vinterstorme herske ude i Havet, staar Strømmen i Regelen mod Øst saavel naar der er Flod som naar der er Ebbe i Søen. Naar derfor Høidepunktet indtræder for Flod eller Ebbe, stilner Strømmen af, aftager i sin Styrke eller bliver endog for nogle Dieblikke ganske rolig, men tager snart igjen til og staar ogsaa fremdeles som før mod Øst. Naar under disse Omstændigheder Søen stiger eller fløder, bliver Strømstyrken overordentlig voldsom og Strømmen kan da aldeles ikke befares. Om Vinteren hænder det ikke sjelden, at der hersker vestlige Storme paa Havet udenfor Lofotens Kyster, som sætte en svær Søgang ind mod Land, medens Landvinden blæser fra dette og fra Øst ud igjennem Vestfjorden. I Særdeleshed naar dette er Tilfældet, naar altsaa Bølgerne støde paa hinanden i en dobbelt og modsat Retning, og forene sig med selve Strømmens Magt, kan det hænde, at det hele Farvand bliver til en eneste skummende Brænding, og at det bliver farligt at komme i Strømmens Nærhed, thi da danner hiin Vandhvirvel sig, der har givet den Navnet „Malstrømmen,“ hvilken tiltager i Uregelmæssighed og Styrke med Strømmens Hurtighed, og som bevirker, at intet Fartøi maaskee ikke engang et Dampskib her vil lystre Roret. — Det er ganske utilraadeligt under disse Omstændigheder, hvad enten man er for Ud- eller Indgaaende, at ville kjæmpe sig frem igjennem Strømningen, thi Søgangen i Strømmen tiltager med Vinden, og er den sidste saa heftig, at den overvinder Strømningens Kraft, da vinder Hvirvlen saa meget i Styrke, at det bliver umuligt at styre længere. Ogsaa om Sommeren, og endog under Forholde, der ere de ovennævnte aldeles modsatte, kan Strømmen blive farlig, naar nemlig Vindstille indtræder eller Vinden bliver meget svag og træg i det Dieblik, man skal sætte over Strømmen. Man staar da i Fare for at drive hen paa den før bemeldte Grund „Horgån,“ henimod Lofotodden eller ind paa et af de mange Skjær, der omgive Den Mosken. — Det Hav, der omringer denne Ø og den i Syd for samme beliggende Ø Værø er nemlig i flere Miles Omkreds saa ganske opfyldt med Grunde og Skjær, at intet Fartøi kan befare det. Strømhurtigheden er stærkest imellem Hel (Lofotoddens Sydvestspidse og de før bemeldte „Høgholmer“) og endog stærkere ved førstnævnte end ved sidste Sted. Paa flere Punkter staar den lige ind mod Kysten, nemlig der, hvor den støder paa den langs denne løbende Bagevje, der ofte er ligesaa stærk som den store Strøm, men løber i modsat Retning.

Altsaa det er farligst at passere Moskenstrømmen under Vinterstorme og under Vindstille. Blæser der derimod om Sommeren, medens der er godt Veir, en vedholdende og ikke altfor mild Vind, saa er Farten over Strømmen ikke at frygte. Uden Fare kan den da befares saavel af større Fartøier som af Baade. At Golfstrømmen, som følger Lofotens og Vesteraalens Kyster og som her løber med en større Hurtighed end ellers nogetsteds ved Norges Kyster, kunde have nogen Indflydelse paa den heftige Strøm saavel ved Mosken, som ved de øvrige derværende Havsvælg, turde være meget sandsynligt.

Strømninger om Den Røst. Fem til sex Mile Syd for Mosken ligger Den Røst, der tilligemed de omliggende Holmer og Skjær danner den sydligste længst ude i Havet fremspringende Deel af Lofotens Øgruppe. Fartøier, som ville seile ind eller ud af Vestfjorden, have altsaa, naar de ikke ønske at sætte over Moskenstrømmen, Valget mellem enten at gaa syd for Røst eller imellem denne Ø og Værø. Farvandet imellem de fra begge disse Øer udgaaende Grunde har her en Udstrækning af to Mile. Ogsaa her løber en stærk Strøm; men da dette Stræde er bredere og Dybden større (der findes ikke Grund i en Dybde af 720 Fod), bliver Strømhurtigheden mere jævn og ligelig og danner heller ikke i den aabne Gjennemfart mellem Grundene saa høie Bølger som der findes ved Moskenstrømmen. — Omkring Røst med tilliggende Øer og Skjær løber Strømmen i tolv Timer det hele Kompas rundt. Med Floden gaar den nemlig fra Lofotodden igjennem Moskenstrømmen i sydvestlig Retning langs Øerne Værø og Røst og ligeledes Sydvest fra disse Øers Sydspidse. Saasnart Vandet synker, gaar Strømningen efterhaanden i Vest og Nordvest og videre mod Nord, indtil den i Halvdelen af Ebbetiden tager en nordlig Retning saavel imellem Røst og Værø som vestlig for den førstnævnte Ø; derimod gaar den med Moskenstrømmen lige ud mod Havet, indtil ogsaa denne omtrent en halv Miil fra Lofotoddens Sydspidse antager en nordlig Retning. Er Vandet faldet indtil for en trefjerdedeel, saa begynder Strømningen at løbe mere mod Øst, men bliver ved Røst og Værø svagere, medens Vandet omtrent en halv Time er roligt ogsaa i Moskenstrømmen for senere med tiltagende Hurtighed at løbe mod Øst ind i Vestfjorden.

Ved den laveste Ebbestand, og naar Strømmen under Lofotodden allerede har begyndt sit østlige Løb, staar den en halv Time stille ved Røst; men naar Vandet igjen stiger lidt efter lidt, flyder den fra Røsts Nordspidse i Retningen af Nordost til Ost og Ostnordost hen mod Værø. I samme Grad som nu Floden stiger, tiltager Strømmens Hurtighed mod Øst; men den vender sig videre mod Syd indtil den henimod den høieste Vandstandstid dreier sig mod Sydsydvest og Sydvest, og igjen lidt efter lidt aftager i Hastighed indtil den igjen staar stille en halv Time. Dette er Strømmens regelmæssige Løb om Sommeren og ved vedvarende godt Veir. —

Anderledes er imidlertid Forholdet om Vinteren og under heftige Storme af Vest og Nordvest. Da staar Røststrømmen stille i den Tid, da den ellers løber fra Vest igjennem Nord til henimod Øst, saa at den først slaar ind i en bemærkbar Retning mod Nordvest, naar Ebben er sunket en Fjerdedeel. Nu tiltager den overordentligt stærkt, idet den sætter ind igjennem Nord og Nordost, indtil den med østlig Retning staar mere og mere stille og endelig ved halv Flod stilner ganske af. Ved tiltagende Maane løber Strømmen saameget kraftigere mod Øst end mod Vest, at den vestlige Strøm kun viser sig halv saa stærk som den østlige; ved aftagende Maane bemærker man det modsatte. Forskjellen imellem den høieste og den laveste Vandstand ved Springtid udgjør 9 til 9 ½ Fod.

---

*) Følgende Efterretninger om denne Strøm grunde sig fordetmeste paa de Beretninger, der forefindes i Beskrivelsen til Kystkartet Nr. 4 fra 67° 5′ til 68° 10′ Bredde.

**) Det er denne Strømmens Fart, som gjør, at man i Lofoten ikke bruger den ellers sædvanlige Benævnelse Sund for Strædet mellem to Øer, men Strøm.

Baron Ricasoli.

Det Portræt, vi her meddele af denne udmærkede toskanske Statsmand, er interessant ikke blot derved, at det fremstiller en berømt Personlighed, der har spillet en fremragende Rolle i de store Begivenheder, som nu ere Gjenstanden for Europas Opmærksomhed, men ogsaa ved den mærkelige Overeensstemmelse mellem disse Træk og Ricasolis bekjendte Charakteer. De skarpt fremtrædende Kindbeen tilhøre mere den keltiske Stamme end de sydlandske Folk; men det derved frembragte barske Udtryk formildes ved de øvrige Træks Regelmæssighed og rolige Værdighed. Hele Hovedet i Forbindelse med den ranke Skikkelse udtrykker fortræffeligt den rolige, bestemte Villie, der er eiendommelig for hans Charakteer.

Man kjender kun lidet til denne toskanske Patriots tidligere Liv. I 1848 var han Gonfaloniere eller Gouvernør i Florents og Medlem af den lovgivende Forsamling; men da han ikke saa sig istand til at standse Storhertugens Regjering paa den fordærvelige Vei, den fulgte, nedlagde han sin offentlige Stilling og levede med sin Familie som Privatmand i Florents. Efter Bevægelsen i 1849, som hidførte den storhertugelige Regjerings Gjenindsættelse, forlod Ricasoli med sin Familie Toskana og tog sit Ophold i Schweitz, hvor Folkets frie Institutioner og simple Levemaade stemte med hans Tænkemaade. Han vendte tilbage til Toskana i 1856, fra hvilken Tid af han beskjæftigede sig med storartede Forbedringer ved sine Godser.

Da Storhertugen blev forjaget i Begyndelsen af forrige Aar, blev Ricasoli stillet i Spidsen for den provisoriske Regjering. I denne Stilling virkede han i Forening med Farini overordentlig meget for at hidføre Toskanas og de andre mellemitalienske Staters Annexation til Piemont, og det var ham, som oprindelig gav Stødet til den Bevægelse, hvorved Befolkningen i disse Stater næsten eenstemmigt besluttede Foreningen. Blandt hans kraftige Henvendelser til sine Landsmænds patriotiske Følelser er især den Tale mærkelig, hvormed han foran Campo Santo overleverede Nationalgarden dens Faner: „Hvis," sagde han, „de hedengangne Helte, der slumre i denne hellige Jord, som vore Korsfarere bragte hid fra Jerusalem, kunde høre denne Vaabenlarm, vilde de spørge: er det imod Genua eller Venedig, man nu drager i Kamp? Nei! Den Tid er forbi, da Italienerne bekjæmpede hverandre indbyrdes; vi slutte os alle om een Konge - Victor Emmanuel; Fiendskab mellem Byerne tilhører Fortiden. Det er os og ikke Fremmede, som skulle afgjøre, hvad der passer for vort Land. Romagnaen og Toskana ere enige i denne Sag. Lad kun fremmede Magter søge at kvæle vor Halvø ved at hindre dens frie Aandedræt. Vi aande dog, og overalt undtagen i Rom, Neapel og Venedig inddrage vore Lunger national Livskraft. Vi have midt iblandt os en affældig Fiende i Roms verdslige Scepter. Bland ikke Eders Fædres Tro sammen med det! De ere aldeles forskjellige og i vore Dage uforenelige. Soldater! Sønner af de Korsfarere, hvis Been hvile i denne Jord, bevarer Eders Tro ubesmittet! I mine Aarer ruller et Blod, der igjennem mange Menneskealdre har staaet til vor Religions Tjeneste, og som Katholik føler jeg, det er min Pligt at erklære, at et verdsligt og profant Hofs Bedragerier og Rænker stride ligesaameget mod sand Christendom, som de staae iveien for vor nationale Lykke."

Da hele det toskanske Folk eensstemmigt og kraftigt havde erklæret sig for Tilslutning til Kongeriget Piemont, fik Ricasoli det behagelige Hverv at fuldende Værket ved at overbringe Kong Victor Emmanuel sine Landsmænds Hylding. I dette Øiemed ankom han til Turin den 18de forrige Maaned. Der fremlagde han da for Kongen de officielle Dokumenter, som viste, at Folket havde stemt for Tilslutning med en Majoritet af 426,000 mod 756, og tilbød dermed Hans Majestæt Herredømmet over Toskana. Kongen modtog Tilbudet, og Toskana er nu en integrerende Deel af Kongeriget Piemont.

Strax efter Tilknytningen udstædte Kongen af Sardinien et Dekret, der udnævnte Baron Ricasoli til Generalgouvernør over Toskana. („Lond. News.")

Baron Ricasoli. Generalgouvernør over Toskana.

Grev Cavour.

II.

De Siccardi'ske Love bleve varmt understøttede af Cavour. Disse Love berøvede Geistligheden kun, hvad den forlængst havde ophørt at besidde i andre katholske Lande, i Spanien, Portugal, Neapel og Østerrige, nemlig dens egen Jurisdiktion ved borgerlige Trætter og dens Asylret. Ikke destomindre gjorde den sardinske Kirke stærk Modstand og der indtraadte et spændt Forhold. Gjæringen var endnu ikke ophørt, da det franske Statskup den 2den December 1851 gav de reaktionære Partier nyt Liv og nyt Haab. Grev Cavour saa den Fare, som en Forening af den kirkelige og politiske Reaktion truede med, og han forlangte derfor i Ministerraadet, at man skulde nærme sig mere til den venstre Side i Kamrene, for at man kunde have en fast Støtte hos det i Landet talrigste Parti. Han foreslog, at man skulde gjøre Advokaten Ratazzi, venstre Centrums Leder, til ministeriel Kandidat for Præsidentskabet i det andet Kammer, og da hans Kolleger vægrede sig for at indgaa herpaa, satte han Ratazzis Valg igjennem uden deres Hjælp og mod deres Villie. Efter en saa egenmægtig Handlemaade var en fortsat Samvirken mellem ham og de øvrige Ministre umulig. Massimo d'Azeglio forlangte sin Afsked af Kongen, men erholdt istedet derfor Bemyndigelse til at danne et nyt Ministerium, og nu maatte Cavour nedlægge sit Embede.

Han benyttede den Tid, i hvilken han var ude af Forretningslivet, til at knytte udstrakte Forbindelser med de liberale Partier og med Pressen. Journalerne bleve indviede af ham i den Taktik, som de skulde følge, naar han atter traadte ind i Ministeriet. Oppositionsbladene bleve anviste at gjøre Skinangreb paa ham, men derved altid indrette sig saaledes, at det maatte blive let for hans Organer at imødegaae dem. Paa denne Maade bevarede de en tilsyneladende Uafhængighed, og bidroge paa samme Tid til at forøge hans Magt ved at angribe hans Politik med grundløse Beskyldninger. Denne Taktik kom strax efter hans Gjenindtræden i Ministeriet til Udførelse og er bleven fortsat i en Række af Aar. Baade Opinione og Gazetta del Populo og Vittighedsbladet Fischietto have levet i den bedste Forstaaelse med Cavour, uagtet de tilsyneladende førte Krig mod ham og stundom tillode sig temmelig djærve Udfald. Ærlige Fiender af hans Politik var alene Geistlighedens Organer, Armonia og Campanile, samt Italia del Populo, et i Genua udkommende mazzinistisk Blad.

Cavours Gjenindtrædelse i Regjeringen blev foranlediget derved, at Massino d'Azeglio ved det almindelige Ønske om Indførelsen af borgerligt Ægteskab og ved den romerske Kuries Modstand herimod, som han troede at maatte give efter for, var kommen i en uholdbar Stilling. Cavour blev kaldet til Slottet og overdraget Dannelsen af en ny Regjering. Han overtog selv Præsidiet i denne og Finantsministeriet, med hvilket han kort derefter forbandt Udenrigsministeriet. Senere blev han tillige Indenrigsminister og retfærdiggjorde derved sit Navn af „Minister-Omnibus," som hans Modstandere gav ham. Dette Ministerium af 4de November 1852 har med en eneste kortvarig Afbrydelse holdt sig ligeindtil Villafrancafreden, og i hele denne Tid har Cavour været Sjælen i Piemonts indre og ydre Politik. —

Man ventede af ham, at han strax vilde indføre det borgerlige Ægteskab. Men han overveiede de daværende Tidsforholde og tog Lovforslaget tilbage. Frankrige befandt sig dengang i den bedste Forstaaelse med den pavelige Stol, og til denne Nabo maatte der tages saameget mere Hensyn, som alle de øvrige Stormagter, med Undtagelse af det fjerntliggende og ganske upaalidelige England, misbilligede den sardinske Politik. Cavour oppebiede altsaa en beleiligere Tid og den kom snart. Vestmagterne understøttede Porten imod Rusland og søgte overalt om Allierede. Neapel afviste deres Sendebud, Sardinien derimod modtog dem med aabne Arme. Den 26de Januar 1855 afsluttede Cavour en Traktat, i hvilken Sardinien forpligtede sig til at stille 15000 Soldater til Hæren paa Krim. Dette Korps afgik paa engelske Skibe og kjæmpede tappert med foran Sebastopol. I Slaget ved Tschernaja erhvervede det sig Laurbær, der syntes noget dyrt betalte med en ny Gjæld af 25 Mill. Franks, som Staten paabyrdede sig. Disse Millioner vare imidlertid kun den første Indsats i det høie Spil, hvortil Cavour havde udkastet Planen, kun det første Offer for at opnaa en Stormagts Rang og i Østerriges Sted blive den ledende Magt i Italien.

Sikret ved sin Alliance med Frankrig optog Cavour paanyt Kampen med Rom og fremsatte et Lovforslag, som berørte de kirkelige Interesser paa en ganske anderledes nærgaaende Maade, end den saa heftigt angrebne Plan om Indførelsen af borgerligt Ægteskab. Han foreslog nemlig for Kamrene Ophævelse af alle de Klostre, som ikke beskjæftigede sig med Børneopdragelse eller med Sygepleie eller med Prædikeembedet og Konfiskation af deres Eiendomme til Fordeel for en til Geistliges Underholdning bestemt Kasse. Lovforslaget blev antaget af Kamrene og sanktioneret af Kongen den 29de Mai 1855. Det rammede 31 Ordener og 334 Klostere, hvoraf 289 vare beboede af Munke. Kirken beholdt dog endnu 17 Millioner Franks i aarlig Indkomst tilbage, og, hvad man berøvede den, blev anvendt i dens Interesse; navnlig kom det den lavere Geistlighed til Gode, hvis Indtægter forøgedes og som derved ganske blev vunden for Regjeringen. De pavelige Kirkestraffe og Biskoppernes Agitationer kunde under disse Omstændigheder ingen Virkning faae, og Klosterloven blev uden Vanskelighed sat i Kraft. Ved Fredsslutningen høstede Sardinien Lønnen for hvad Cavour havde saaet paa Krim. Den lille Stat med et Fladeindhold af kun 1,372 Kvadratmile og en Befolkning af neppe 5 Millioner Mennesker blev anerkjendt som Stormagt, og Cavour turde i det store europæiske Raad optræde som Repræsentant for hele den italienske Halvø. Da han med de engelske og franske Gesandters utvetydige Bifald gav „Italiens Smertesskrig" sit Udtryk og hævede de haardeste Anklager mod alle de øvrige italienske Stater, maatte selv den mest kortsynede erkjende, at Sardiniens Forhold til de toneangivende Magter havde forbedret sig betydeligt og at Cavour havde forstaaet at benytte sig af Omstændighederne. Kort Tid derefter stillede endnu en tredie Stormagt sig blandt Sardiniens Beskyttere, nemlig Rusland. Cavour kjendte det Fiendskab, som denne Magt nærede mod Østerrige, han vidste, at han allerede paa Grund af dette Fiendskab kunde gjøre Regning paa Petersburgerkabinettets Gunst, men han

vandt de russiske Statsmænd ganske for sig, idet han, ved at overlade dem Villafrancahavnen mod en uhyre Leiesum, opfyldte deres længe nærede Ønske om en Havn ved Middelhavet.

De moderate Partier i Italien bleve snart vundne for Cavours Politik. Man tilkjendegav ham dette paa alle mulige Maader, ved Skuepenger, som bleve slaaede til hans Ære, ved Deputationer, ved Takadresser, som strømmede ind fra alle Dele af Halvøen, endelig ved Subskriptioner, hvis Udbytte bestemtes til Indkjøb af 100 Kanoner for Fæstningen Alessandria. Mazzinisterne var det eneste Parti, som i Sardinien ikke vilde see Kjærnen for et enigt og frit Italien. Deres forrykte Sammensværgelse i 1857 var ligesaa meget rettet imod Sardinien som imod Toskana og Neapel, og ved Opstandsforsøget den 19de Juni 1857 i Genua var Mazzini tilstede i egen Person. At vinde ogsaa dette Parti for sine Planer, var noget, som Cavour forbeholdt Fremtiden. Imidlertid forstod han at drage Fordeel af dets Galskaber. Den neapolitanske Regjering havde bemægtiget sig det sardinske Dampskib Cagliari, som en Skare af de Sammensvorne havde ført til Kysten af Kalabrien. Idet Cavour fordrede dette Skib udleveret, lod han det ikke mangle paa Anklager imod de øvrige italienske Monarkers vilkaarlige og trykkende Regjering, og fremstillede sig derved selv for Italienerne som den, til hvem Haabet om en bedre Fremtid maatte knyttes. Jo mere haardnakket Ferdinand den Anden holdt fast paa Cagliari, jo længere kunde Cavour holde Agitationen vedlige. Som man seer, arbeidede hans Fiender, baade Mazzinisterne og de Reaktionære, ham fortræffeligt i Hænderne.

Hammerfest.

Hammerfest med sine 11—1200 Indbyggere, er en af Norges mindste Byer; men den er ikke desmindre en af de mest navnkundige. Beliggende under en nordlig Bredde af 70° 39′ 15″ er den Jordklodens nordligste Kjøbstad, — „et Billede paa en arktisk Stad og Naturens eget Udtryk for Nøgenhed og Sterilitet. Man seer kun nøgne Fjelde, hører kun Søfugles Skrig eller Russerens skraalende Sange, lugter Trandamp og føler Kulde.“ Om Vinteren er her saa at sige en Nat af to Maaneder, idet Solen aldrig gaar op, og om Sommeren en endnu længere Dag da Solen aldrig gaar ned. Og netop disse eiendommelige Naturforholde, er det, der have gjort Hammerfest berømt og lokket dernord talrige fremmede Reisende, som heller ikke have forsømt at fortælle Verden om sin vanskelige Færd og sine eventyrlige Oplevelser der. Hammerfest ligger paa Kvaløen, ved en Bugt, der afgiver en rummelig og ret god Havn, som ved de talrige der ankrende russiske Skibe antager et eiendommeligt Udseende. Med Rusland føres nemlig en livlig Mellemhandel ligesom Byens Nærhed ved de betydeligste Fiskepladse i Vestfinmarken begunstiger Expeditioner paa Hvalros- og Sælhundfangst derfra til Ishavet, navnlig til Spitsbergen (aarlig 14—17 Fartøier). — Ved Siden af Byens Fiskehandel maa nævnes dens Tranbrænderier, der ifølge sidste Femaarsberetning udgjorde fem, med en aarlig Produktion af henved tusinde Tønder. Hammerfest, som allerede i 1787 fik Kjøbstadsrettigheder, havde endnu i 1825 kun 341 Indbyggere, og i 1835 391. I det paafølgende Decennium tiltog derimod Folketallet betydeligt, idet det i 1845 udgjorde over 900. Det rige Loddefiske i 1846—50 begunstigede Byens yderligere Fremvæxt, men dette Fiskes slette Udbytte i de derpaa følgende 3 Aar havde igjen tilfølge en voldsom og uheldig Tilbagevirkning, navnlig paa Handelsstanden, inden hvilken ogsaa flere Falitter fandt Sted. Hertil kom Virkningerne af den orientalske Krig, hvorved Russetrafikken lammedes. Men disse Forholde ere nu overvundne og Byen i sin tidligere Fremadskriden.

Hammerfest. (Efter en Originaltegning.)

Erindringer af mit Livs Ungdomsdage.

(Af en gammel Søofficier.)

IV.

De mange Høitideligheder i Anledning af Formælingen ere forhen saa vidtløftigen beskrevne, at det blot vilde trætte at gjentage dem. Kl. 12 Middag den 19de Juni skede Prindsessens Indtog fra Haga Slot gjennem Drottninggatan til Slottet i Stockholm. 12,000 Mand, der laae i Leir paa Ladegaardsgjærdet, paraderede langs Gaderne og rundt Slottet. Kl. 7 Eftermiddag begyndte den egentlige Formælingsceremoni, som var endt Kl. 8¼. Vi havde en god Plads i Storkyrkan og kunde fra denne af saavel see som høre Alting meget godt. I det Hele taget var der nok Ingen i Kirken, uden han kunde høre Vielsesformularen gjentaget af det unge skjønne Par, især var den 16aarige Bruds Svar høit og tydeligt. Det var et mystiskt Syn at skue de 4 Biskopper og Erkebiskoppen for Alteret i sine underlige gammelkatholske Messeklæder med høie Spidshuer af rødt guldbroderet Fløiel paa Hovedet. Saasnart Jaordet var udtalt, drønnede Kanonerne fra Fæstningen og alle Orlogsmænd, samt Geværsalver fra de rundt Kirken og Slottet opstillede 12,000 Mand, men et mange tusindfoldigt Hurra overdøvede dog næsten Salutterne. En saa almindelig Glæde og Enthusiasme, som her viste sig blandt alle Stænder, skulde der vanskelig kunne vises Mage til, og i Sandhed, man kunde ogsaa vanskelig see det yndige Par uden at elske det. — Hans Majestæt Kong Carl Johan lod ogsaa til at være i sit allerbedste Humør, da vi Dagen efter, nemlig den 20de Juni Kl. 4 Efterm. ombord i Linieskibet bleve præsenterede for ham. Rigtignok syntes mig, at Alderen allerede havde begyndt at tage lidt paa ham, siden jeg sidst saa ham, men han var dog endnu saa kvik, at han Lørdag den 21de Juni med Gen.-Mynstring af Tropperne i Leiren galopperede langs Linien i Spidsen for sin Stab, hvilket var et stolt Syn. — Hans Majestæt sagde paa godt Norsk „God Dag mine Herrer,“ da han treen ind i øverste Kahyt hvor vi vare opstillede, og underholdt sig med enkelte af os om hvordan Hjemtur vi havde havt fra Kroningen i Throndhjem etc.; han gjenkjendte nemlig endnu Enkelte fra den Tid af.

Da vi Lørdag den 21de Juni havde bivaanet den store Revue af Tropperne paa Ladegaardsgjærdet, hvorved jeg blandt andet havde den Glæde flere Gange af Tilskuerne at høre: „det är et mycket vakkert litet corps de Norske Jægere!“ naar disse paa sine rappe Heste sprængte forbi, vare alle vi Norske af Statholderen, Grev Sandels, inviterede til en brillant Soupé paa Hotel français i Djurgården. Vi havde en deilig Musik, der deels gav Nummere, deels spillede for Dands, da her ogsaa var indbudet en Mængde Damer. Statsraad Falbe, som var her, var ganske henrykt og skaffede os megen Moro; han klappede i Hænderne for sine egne Valse, saavidt jeg kunde skjønne, og saae saa besynderlig ud med sit Haar à la Caracalla, at vi ikke kunde bjerge os for Latter. Vi kom ombord Kl. 12 Midnat. Søndag den 22de Juni reiste vi med Dampskibet Yngve Frey op ad Mælaren og tog iland ved Drottningholm, hvor vi tilbragte en deilig Dag, spadserende om i den yndige Park med dens skjønne Marmor-Statuer, Svaner i Kanalerne, Springvande etc., op til Partiet China, der dengang var sat i god gammeldags Stand igjen. Siden fik vi besee hele det Indre af Slottet med dets mange Malerier især Slagstykker fra Svenskernes gamle glorieuse Dage af, Garderoben, hvor jeg blandt andet satte paa mit ringe Hoved Carl den 11tes Hat, som han bar i Slaget ved Lund og Gustav Adolphs Nathue.

Vi bleve liggende i Stockholm til 1ste Juli og fik saaledes temmelig god Tid til at besee alle Stadens Mærkværdigheder, ved hvilken Leilighed vor Landsmand Oberste Buck især var os til stor Hjælp og Hygge; havde han ei selv Tid, saa sendte han sin lille Søn, Christian, ombord til os, og han var meget flink til at føre os omkring, hvor der var noget at see, f. Ex. Altertavlen i Kungsholms Kirke

(Opstandelsen) malet i dette Aar (1823) af Svensken Vestin, der er noget af det mest fuldendte i sit Slags; Udsigten fra St. Catarina Kirke paa Södermalm; den Peimanske Samling, foræret af Peiman til Kongen og af denne til Staten, hvor vi saae 2de Mumier, udstoppede Løver, Zebra, Bøffel Eenhjørning, Havhest samt en Los, som i dette Aar var ihjelslaaet indenfor Stockholms Porte; Kongens Stalde hvor 130 smukke Heste stode og tyggede Havre; Observatoriet paa Mosebakken, hvorfra nok den smukkeste Udsigt over Staden og Omegnen haves; Karlsberg, et deiligt Etablissement hvor de Svenske saavel Land- som Søkadetter opdrages ligesom i en Pension. Ogsaa paa Slottet fik vi en Dag besee os overalt ligetil de Værelser, hvor Kongen og Kronprindsen boe med sine Gemalinder; det var baade smagfuldt og prægtigt dekoreret overalt, med Silke, Damask, Forgyldninger paa alle Vægge, Speile i Form af Vinduer, Guldtaffeluhre, Marmorstatuer hvoraf nogle maatte holde Lysene etc. Prindsessens Seng og Toiletbord var smagfuldt udstafferet og paa Prinds Oscars Bord laa den norske Rigstidende blandt andet. —

Den Seng, hvori Gustav den 3die udaandede og Gustav den 4de Adolf blev født, staar endnu urørt. Den 26de Juni vare vi af de svenske Værftsofficierer indbudne at besee os paa Skibsholmen, som er Marine-Etablissement for den her oplagte Skjærgaardsflaade, hvor det mærkeligste at see dog næsten var Tøihuset, Dronning Christinas forrige Hestestald. Overhovedet er Stockholm nu saa jevnligen besøgt af Nordmænd, at det ikke kan være af nogen Interesse at beskrive hvad der er at see, hvilket man nok ogsaa kan skjønne, ei har været min Hensigt, men blot flygteligen at gjenkalde i Erindringen, hvad jeg engang oplevede. — Da vi vare i Lübeck, syntes vi Balletterne der var uforlignelige, men vi fik rigtignok noget end Bedre at see paa store Operaen i Stockholm. Om Aftenen den 26de Juni gik vi, som havde faaet Billetter, paa Operaen, hvor man gav Vestalinden samt en til Leiligheden forfattet Prolog „Frayas Högtid." — Kong Carl Johan, Prindsen og Prindsessen var denne Aften i Huset, hvorfor Musik, Dands og Alt var arrangeret saa prægtigt som muligt og i Sandhed en saadan Dands var værd at see.

Det var som sagt den 1ste Juli vi forlode Stockholm og efter nogen Krydsen i Østersøen, satte vi Kurs for Fredriksværn hvor vi ankrede den 16de Juli. — Og nu havde vi da været ved Prinds Oscars Formæling!

En christianiensisk Poesi fra 1716.

(Meddeelt af Ludv. Daae.)

I den Prøve af et større Værk, omfattende Christiania Cathedralskoles Historie fra Reformationen af, som jeg 1858 meddeelte i dette Blad og tillige særskilt lod aftrykke, omtalte jeg tillige, som Læseren maaskee vil erindre, den „Omgang med Musiken," som Disciplene foretoge sig hver Mortensaften til Fordeel for Skolens Kasse, hvorved „Indlæggene" i Rigsarchivet oplyse, at Disciplene ved denne Leilighed „4 á 6 Ugers Tid maa forsømme meest alle Studeringer og alene tage vare paa Musiquen til denne Aftens Omgang, saa at de derover forfalde til mange Enormiteter, ja at der ogsaa er befunden de, som over denne Anledning ganske have forløbet Skolen, og at ofte paa Gaden ved denne Omgang skeer Insolence, idet at omløbende løst Pak overfalder Disciplerne." Ved Reskr. af 19de Novbr. 1728 ophævedes dette Væsen, saa at Christiania Kommune maatte betale Skolen en aarlig Erstatning af 130 Rdlr.

Nedskriveren har imidlertid nylig gjennem den anseede Videnskabsmand Dr. R. J. F. Henrichsen, Rektor i Odense, med hvem han har den Ære at vexle Breve ang. specialhistoriske Materier, modtaget følgende „Mortens-Aftens Erindringer Anno 1716 forestillede ved Christianiæ Skoles Music." De ere udskrevne af et Manuskript, der opbevares i Odense Cathedralskoles Bibliothek, indeholdende latinske og danske Vers samt andre Optegnelser fra Begyndelsen af forrige Aarhundrede. Tonen minder især i sidste Aria, som den kyndige Læser vil see, meget om Volquartz. Man vil erindre at Carl den Tolvtes første Anfald i Norge skede 1716. —

1 Chor.

Recitativ. I Martio gik Mars igjennem Bierg og Dale
Med Mood udrustet og med Feide i sin Tale.
Hvert Kogger fyldet var med Moord- og Angestpile,
Til Norges undergang som syntes fast at ile.

Aria 1. Ærer Gud, I Nordens Sønner
Som forhindret Piil og Skud.
Bærer til ham hjertens Bønner,
Thi han studset Feide-Bud
Ærer Gud, I Nordens Sønner,
Som forhindret Piil og Skud.

2 Chor.

Recitativ. Vor Bye i Dvale laa, ukyndig i sin Skæbne,
Mod yderste Ruin og vidste sig at væbne:
Een flyttet hid fra hjem, en anden did fra Sine,
Ustadig som April, med bitter Sorrigs Miine.

Aria 2. Flygtig var næsten vor Stad,
Med Folket og Midler paa rad,
Dog haver hver roelig
Nu fundet sin boelig,
Guds Ære
Skal være
Derfore vor Sang.

3 Chor.

Recitativ. Minerva daanede og Musae maatte kuure,
Til Maj med bliide Sool bestraalet Aggers Mure.
Hvad Mars bedrøvet da, Martinus da vil glæde
Med ønske over hver i høy og nedrig Sæde.

Aria 3. Den Naade og Baade, for Fienden frist,
Giv Lande og Vande at nyde, o Christ,
Saa Stæder og Stræder, o Jesu! hvert Aar
I Norrig for Sorrig beskjærmede staar!

Literatur.

Die Edda. Eine sammlung altnordischer götter- und heldenlieder. Urschrift mit erklärenden anmerkungen, glossar und einleitung, altnordischer mythologie und grammatik. Herausgegeben von *Hermann Lüning*. Zürich 1859. XII, 670 pag. 8.

Edda Sæmundar hins fróða. Mit einem Anhang zum Theil bisher ungedruckter Gedichte herausgegeben von *Theodor Moebius*. Leipzig 1860. XVIII, 302 pag. 8.

Den oldnorske Literatur har i de senere Aar vakt levende Interesse i Tydskland. De Fremskridt, som Studiet af oldgermanisk Folkeeiendommelighed og Historie har gjort, have stedse klarere vist, at vore Forfædres Literatur altid maa blive en af dette Studiums allervigtigste Kilder. De nordiske Folk bleve længe nok uberørte af fremmed Indflydelse til at kunne udvikle en eiendommelig Kultur og nedlægge denne Vinding i skriftlige Mindesmærker i sit eget Sprog, medens de sydgermaniske Stammer først fik en høiere Dannelse ved fremmed Paavirkning og i Følge med et fremmed Sprog og en ny Religion, som fortrængte det hjemlige i den Grad, at kun faa Spor af deres ældre Eiendommelighed ere bevarede hos dem. Det tydske Folk maa saaledes for en væsentlig Deel hente Kundskaben om sin Oldtids Tilstande gjennem vor gamle Literatur. Enhver Ven af dennes Studium maa glæde sig over de værdifulde Bidrag til dens Oplysning, som tydske Videnskabsmænd allerede have leveret og som sikkert fremdeles i endnu rigere Maal kunne ventes fra denne Kant; her er et Felt, hvis Bearbeidelse, trods alt det, som alt er udrettet, endnu blot kan siges at være begyndt, hvor der skjule sig Skatte, som endnu knapt ere anede. Man kan her ikke faa for mange Arbeidere. Et nyt Bevis paa tydske Lærdes virksomme Interesse for Studiet af vor Fortid give de to ovenfor nævnte Udgaver af den ældre Edda, som i mindre end et Aar ere udkomne i Tydskland.

Lünings Udgave er efter Fortalen bestemt især for dem, som ved Selvunderviisning ville tilegne sig det oldnorske Sprog af Edda selv. Udg. giver derfor efter en Indledning (p. 3—30) korte Omrids af den nordiske Mythologi (—87) og det oldnorske Sprogs Lyd- og Bøiningslære (—135). Derpaa følger Eddas Text med Varianter (efter Munchs Udgave) og forklarende Anmærkninger (p. 137—526), Glossarium (p. 529—656) og Navneregister. Behandlingen vidner overalt om Skjønsomhed og nøie Bekjendtskab med den eddiske Literatur. Arbeidets største Fortrin er imidlertid i vore Tanker den Besindighed og forstandige Kritik, som Udg. lægger for Dagen. Den viser sig allerede i Indledningen, hvor Udg. vel vogter sig for at lade sig rive med af de fleste tydske Forskeres let forklarlige, men videnskabeligt uforsvarlige Bestræbelse for at hævde en tydsk Oprindelse ikke blot for Sagnene om Vølsunger og Niflunger, men ogsaa for de til denne Kreds hørende Kvad. Den samme Besindighed gjenfindes i Textbehandlingen, hvor Udg., rigtigt anerkjendende, at de nu tilgjængelige Hjælpemidler ikke ere tilstrækkelige til derpaa at grunde en ny Recension, strengt holder sig til den af Munch givne. Anmærkningerne give i Korthed det Brugbareste af hvad der hidtil er tilveiebragt til Eddas Fortolkning; Udg.s egne Bemærkninger synes os at indeholde gode Bidrag til Løsningen af de mange Vanskeligheder, som Forstaaelsen af Eddakvadene endnu frembyder; hvor han ingen Udvei finder, tilstaar han det ærligt og udpeger Vanskeligheden til fremtidig Løsning ad kritisk eller exegetisk Vei. Vi kunne trygt anbefale denne, ogsaa ved et særdeles nitid Udstyr udmærkede Udgave til Enhver, som ønsker at gjøre nøiere Bekjendtskab med Edda; den er ialfald til dette Brug langt tjenligere end den gamle kjøbenhavnske, hvor Guldkornene maa opsøges i Masser af unyttig og antikveret Lærdom. Et blivende videnskabeligt Værd har den fornemmelig ved de værdifulde Bidrag, den giver til Fortolkningen, og ved Glossariet, den første fuldstændige Oversigt over Eddas Sprogskat; vi tro med Udg. (Fortalen p. VIII), at Eddas Fortolkning bør baseres først og fremst paa den selv; Eddas Sprogform er saa skarpt adskilt fra det senere Oldnorsk, at Analogierne helst bør søges indenfor dens egne Grændser.

Moebius's Udgave giver kun Eddas Text efter Munchs Recension med endeel, ikke særdeles talrige eller betydelige Forandringer (specificerede i Fortalen p. III—VI). Orthographien er bleven strengere normaliseret ved Udslettelse af de Eiendommeligheder, som Munch havde beholdt efter codex regius, og Bogens Anvendelse til Haandbrug er lettet blandt andet ved stadige Henviisninger til Citaterne i den yngre Edda. Tilføiet er foruden Munchs „Viðbætir" nogle Skaldekvad, hvori Troen paa Mytherne endnu fremtræder levende, (Eiriksmál, Hákonarmál og de i Munchs og Ungers Læsebog sammenstillede Brudstykker af Kvadet om Harald Haarfagres Hof, af Udg. kaldet Haraldsmál) samt to nyere islandske rìmur, der behandle det samme Stof som det eddiske Hamarsheimt og Vølsungekvadene (Þrymlur og rímur frá Völsungi hinum óborna, begge her trykte for første Gang). Den værdifuldeste Tilgift er dog det diplomatiske Aftryk af Voluspaas Text i de to Pergamentshaandskrifter, hvorved Grundlaget for dette vanskelige Kvads Textkritik er blevet let tilgjængeligt. — Den allerede ved tidligere Skrifter af vor gamle Literatur fortjente Udgiver har ved dette Arbeide tilfredsstillet den Trang til en korrekt Haandudgave af Edda, som har fundet Sted, siden Munchs Udgave blev udsolgt. —8—

Norge.

Christiania. Den i Anledning af Statholdersagen nedsatte Femtenmandskommittee (til hvis Formand Harbitz valgtes) enedes om en af J. Sverdrup forfattet Adresse til Kongen, der udtalte en uforbeholden Beklagelse over den unionsfarlige Beslutning, hvortil Sveriges Stænder ere komne i denne Sag, og en dyb Bekymring over, at H. M. ikke har bifaldt Storthingets Beslutning. Men forsaavidt denne Adresse ogsaa indeholdt en Misbilligelse af Hs. Majestæts Raadgiveres Optræden, deelte kun otte af Kommitteens Medlemmer (J. Sverdrup, Steen, O. A. Krogneß, J. R. Krogneß, Ueland, Vig, Enge og Danielssen) denne Udtalelse. Den 21de April kom Sagen fore i Storthinget, som dog efter temmelig vidtløftige Debatter sendte den tilbage til Kommitteen til fornyet Behandling. Grunden hertil var især den, at Storthinget, efterat Kommitteen havde endt sit Hværv, havde modtaget en Meddelelse om den i svensk Statsraad af Kongen fattede Beslutning ang. Revision, hvorved Sagens Stilling forandredes. Kongen havde i det Statsraadsmøde, hvori det hed, at Sagen var afgjort, erklæret Statholderspørgsmaalet for et ikke unionelt Anliggende, men siden er en forskjellig Opfatning imidlertid bleven protokolleret, idet Kongen vistnok har maattet give efter for de svenske Statsraaders Tryk. Herved har Sagen faaet et Udfald, som man hidtil ikke anede, og som maa fylde enhver Nordmands Sjæl med alvorlig Bekymring. — Inden Storthinget begyndte Forhandlingerne om Adressen, holdt det Møde for lukkede Døre.

— Den fra Arbeiderurolighederne paa Levanger bekjendte Carl Johan Michelsen, som ifjor Sommer slap ud af Slaveriet, er nylig bleven arresteret for at have forfalsket 3 Anviisninger paa Kreditbanken, hvorved han har tilvendt sig noget over 100 Spd.

— I denne Uge lod Mad. Hundevadt, der nu i flere Aar har været ansat ved det norske Theater, sig engagere ved Christiania Theater. Det samme er tidligere Tilfældet med Jomfru Berg, som fra Bergens Theater kom til det norske Theater, derfra gik over til Christiania Theater og saa igjen over til hiint Theater, som hun nu atter forlader. Efter Forlydende vil den Formindskelse i Personalet, som det norske Theater ved disse Skuespillerinders Afgang har lidt, blive erstattet ved gode og allerede prøvede Kræfter.

— Atter er her i Byen nylig forsøgt Ildspaasættelse, som man antager, af en svensk Arbeidsmand, der havde sine Sager meget høit assurerede.

— Høiesteretsdommen over Erik Pedersen Hammerskogen, hvorved han tilfandtes at have sit Liv forbrudt, er ved kgl. Resol. af 4de April formildet til Strafarbeide paa Livstid.

— Under 14de April er Expeditionssekretær i Revisionsdept. D. C. Arentz udnævnt til Toldinspektør i Laurvik og Adjunkt ved Throndhjems lærde Skole P. J. Stub til Adjunkt ved Bergens lærde Skole.

— Under s. D. ere Følgende meddeelte Afsked i Naade: Sorenskr. i Hadeland og Land J. G. Thaulow (Pension 500 Spd.), Sognepr. til Alstahoug P. F. Gaarder (683 Spd.), Sø- og Landkrigskommissær J. J. Broch (1000 Spd.) og Chefen for lærdalske Musketeerkorps Kapitain H. C. Thee (400 Spd.) Samtidig er Provst i Thotens Provsti H. P. Borchgrevinck meddeelt Afsked fra Provsteembedet.

Sorenskriver Thaulow og Provst Gaarder, som saaledes have faaet Afsked, vare Landets ældste Embedsmænd, hver i sin Stand. Thaulow var født 1777 og feirede 1858 sit 50aarige Jubilæum som Sorenskriver. Gaarder var født 1778 og havde været Præst siden 1805, den hele Tid i Alstahoug, nemlig først som Kapellan pro loco og derpaa (fra 1812) som Sognepræst.

— Af Forelæsningskatalogen fra Oxfords Universitet for første Semester d. A. sees, at Dr. Frädersdorff vilde udvikle Forbindelsen af Dansk (deri indbefattet Norsk) med Tydsk og Engelsk. Han vilde læse over „Nordmændenes ældste Gudelære og Heltesagn (Christiania 1850)."

Drammen. For Tiden søges her oprettet et „Athenæum" eller Læseforening.

— En Deel af Studenternes Sangforening skal agte at gjæste Drammen, for der at give en Koncert til Fordeel for Samfundets Byggefond.

Throndhjem. Til Theaterskolen her er tegnet 1100 Spd., hvilket ansees tilstrækkeligt til dens Bestaaen i det første Aar.

Embeder. Et Overtoldbetjentembede i Riisøers Tolddistrikt (700 Spd.); Toldkassererembedet i Lillesand (700 Spd.) Tvende Protokolsekretær-Embeder i Høiesteret (hvert med 420 Spd. fast Gage). Indre Nordmøres Distriktslægeembede (240 Spd.)

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 18. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 29de April 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret | 9. Aarg.

Indhold.

Gjennem Land og Hadeland.

(Af O. N.)

Ringerike og Mjøsen har alt længe været det stadige Maal for Christianiaboernes smaae Sommerudflugter, og hvilken af disse Ture man vælger, bliver man vel rigelig lønnet: paa begge Steder finder man Naturen i al dens Skjønhed, og selv efter en saadan kort Udflugt vil man vende tilbage til det støvede Forretningsliv forfrisket og opmuntret. Men for den, der maatte have en noget længere Tid, blot et Par Dage mere, til sin Raadighed, skulde jeg anbefale - ikke en anden Tur, men begge disse Ture forenede paa en Gang, saaledes nemlig, at man fra Ringerike fortsætter Reisen igjennem Hadeland og Land til Mjøsen eller omvendt. Man vil da komme til at tilbringe nogle Dage fulde af uafbrudt Nydelse, til at gjøre en Fart fra Skjønhed til Skjønhed, saa godt som uden noget forstyrrende Mellemled, og dog en Reise igjennem Egne, som tildeels ere af ganske forskjellig Charakteer.

Ringerike og Mjøsen er altfor vel kjendt og ofte beskrevet, til at jeg her skulde prøve at sige noget Nyt om dem. Det er derimod ikke saa Mange, som har reist den øvrige Deel af Veien; men jeg haaber i det Følgende at kunne vise, at om den end ikke kan taale en Sammenligning med Mjøsens og Tyrifjordens Bredder, staar den dog ikke heller saa langt tilbage, ja enkelte Steder endog ved deres Side.

Kommen med Skibladner til Gjøvik i Thoten drog jeg derfra den nye Chaussee til Land. Her er Intet at see uden daarlig forkrøblet Skov og - hvis man maaskee skulde lide af den meget almindelige Turistmani at ville tage Skizze af enhver mulig Kirke - Vardals Kirke paa en Høide ved Veien. Men Veien er god, makadamiseret og anlagt efter alle Kunstens Regler, fortrinlig at kjøre, saaat man snart er færdig med disse to Mile. Pludselig aabner Skoven sig, naar man kommer frem paa den anden Side af Aasen. „Holdt!“ raaber man til Skydsgutten, man stiger af, man seer og man seer, nyder i lange Drag Landskabet, og det er kun med Overvindelse, at man atter stiger op. Snart seer man til den ene, snart til den anden Kant; Alt er smukt, men det Hele er mere end smukt, det er storartet og skjønt tillige. Dybt nede ligger Kirken, hvid og skinnende, omringet af frisk Løvskov, lige ved Bredden af Fjorden; en Odde skjærer ud i Vandet fra den anden Side og strækker sig saa glad og smilende over efter Kirken. Rundt Vandet stiger Fjeldene opad, brattere og brattere, mørkere og mørkere. Nede ved Bredden speiler de rødmalede Huse sig i Vandet, gule Agre, her og der lidt Løvskov, Høsaater spredte om og flittige Slaattefolk. Længere oppe er det snart bare den mørke Naaleskov med et enkelt Løvtræ lysende ud igjennem og et og andet Sted en liden Plads høit oppe i Fjeldet. Vandet ligger der klart og lysende; det speiles af en liden guldrandet Sky midt paa den blaae italienske Himmel, og en Baad roer fremover med lange Striber efter sig. Langtmod Nord lukker Valdersfjeldene Udsigten, kastede det ene bag det andet, mere og mere dæmrende blaat, det høieste og sidste blaat som Himmelen selv og smeltende sammen med denne.

Jeg gik videre langs Randsfjorden, en „malerisk, yndig Vei.“ Snart nærmere, snart længere fra den vakre Sø bugter den sig fremover, bakket og slet, med store Bondegaarde paa begge Sider. Bække rislede indunder Veien, store Løvtræer helder sine Kroner udover, Smaaskov ved Siden vinkede til Hvile, og ind imellem disse laa Slaatter, duftende af ferskt Hø. Mangesteds var Aannearbeidet i fuld Gang; men uagtet Karle og Jenter arbeidede paa det Ivrigste, havde de dog Tid til at hilse med et venligt „God Dag!“ — Ogsaa her var man afvænt med det vakre norske: „Gud signe!“ — Snart gik Veien igjennem svale Granskove, hvor Maaltrosten phantaserer og Nøddeskrigen hviner; Ikorn faar man nu ganske sikkert see her flere Gange, de hopper saa gratiøst fra Green til Green, og er man rigtig heldig, kan man her træffe til at faa see en Hare! Thi her er fuldt af Vildt paa disse Kanter. Man kommer forbi Hof Kirke. Det er her, som ellers, naturligviis kun Taarnet, som viser, at det er en Kirke. Og det er da i Grunden heller ikke noget ret Taarn; langtfra at stræbe mod Himlen ligner det Hovedet langt ned imellem Skuldrene paa en Mand, der føler sig nedknuget og bøiet af jordiske Sorger og Bekymringer. Deraf kunde man jo dog vel ogsaa uddrage en symbolsk Betydning, men som vist aldrig Architekten har tænkt paa.

Har du Lyst til at høre et Eventyr eller to? Nu vel! saa spørg efter Gaarden Grini, som ligger en Mils Vei ovenfor Hof Kirke, nær Grændsen mod Hadeland. Paa denne Gaard ligger en Plads „Christenstuga“ og der bor Marit Christenstuga. Hun er ikke saa gammel og krogrygget, som du kanske tænker dig en rigtig Eventyrfortællerske efter Tidemands Maleri; men hun er forresten ikke denne Skikkelse aldeles ulig, og hun er ferm til at fortælle. Hendes Alder er temmelig høi; de markerede Træk, og de store forstandige Øine giver hendes Ansigt et udpræget, alvorligt og værdigt Udseende. Du kommer ind i en ganske liden Stue, hvor hun sidder og virker Baand paa den simple Væveſtol, medens hun paa samme Tid passer Gryden i Peisen. Snakker du blot godt med hende en liden Stund og fortæller kanske selv en liden Stump for at sætte hende paa Glid, saa føier hun dig nok; thi hun er ikke saa tvær og indesluttet som de fleste andre nutildags. Men hun har dog en vis Sky for at fortælle sine egne, overleverede Sager; ofte nævner hun „Historiebogen“ og lover at fortælle noget af den, men derfor betakker vi os.

Snart kommer vi til Grændseskjellet mellem Land og Hadeland, Hornskleven, hvor Veien et kort Stykke gaar paa den alleryderste Rand af en høi Præcipice; i en Høide af over 100 Fod styrter Fjeldvæggen sig aldeles lodret ned i Vandet. Just ved denne Styrtning har man en vakker Udsigt over en Deel af Hadeland, Brandbu Annex. Landskabet er vakkert i sig selv; store Skove ligge spredte om imellem det dyrkede Land og Randsfjorden med sine mange Bugtninger og Indskjæringer øver ogsaa her en høist oplivende Virkning. Men ligefor os hvælver sig en mægtig, imposant Fjeldkuppel, Brandbukollen, der ikke tillader Blikket at trænge videre frem, men fæster det beundrende paa sig. Den staar der saa fast, med en saa rolig Skjønhed og synes at herske i Dalen. Den, som har været i Vestfjorddalen, vil erindre sig det mægtige Indtryk, som Gaustad gjør, paa Veien fra Mæl til Dale; lignende, men vistnok meget svagere er Virkningen af Brandbukollen.

Efter nogle Timers Reise gjennem Brandbu, hvor vi ogsaa komme forbi den Holme (Gaarden Øie), hvor Olaf Tryggvessøn blev født, finde vi os ved Foden af Brandbukollen, som paa de tre Sider stiger ganske frit i Veiret. Foran os ligger en langstrakt Aas med nogle forunderlige Indskjæringer, omtrent som de forvitrede Takker paa en kolossal Borgruin, der er af en vis malerisk Virkning, men forresten af en meget naturlig og prosaisk Opkomst, da de nemlig ere dannede ved Tømmerhugst i den Skov, som dækker Randen. Tilhøire, langt nede ved Vandet, rager Brandbu Kirkes Taarn op midt inde imellem en Klynge Huse, saaat det næsten seer ud som en liden tydsk Landsby.

Snart staar vi ved Thingelstad Kirke og seer ud over hele Thingelstad og Gran, Hjertet af Hadeland. Alt tyder paa en frugtbar Egn, de frodige Marker og de store Bondehuse med sine livlige Farver. Og at det har været saa fra gammel Tid af, kan man formode af de mange Gravhouge, man allesteds træffer. Just ved Thingelstad Kirke ligger en af Norges mærkeligste Gravhouge, den som gjemmer Halfdan Svartes Indvolde. En simpel Bautasteen staar paa Toppen, næsten ødelagt af de St.-Hans-Baal, som Bygdens Ungdom bruger at antænde rundt om den. Hadeland havde før tretten Kirker, nu har det kun sex. Paa Hadeland boede i gamle Dage Konger og Helte, senere fandt de danske Adelsmænd, at her var godt at være eller ialfald at eie Gaarde. Almindelig Velstand hersker blandt Befolkningen, og Hadeland er et af vore bedste Korndistrikter.

Grans Kirke vil strax være paafaldende; thi her er ikke een, men to Kirker, der staa sammen; den ene og mindste er en Ruin, kun de nøgne Muurvægge staa tilbage. Det forresten ubegrundede Sagn er bekjendt, om hvorledes to Søstre vare saa ophidsede mod hinanden, at de ei engang vilde sidde i samme Kirke, hvorfor den ene byggede en Kirke til sit eget Brug ved Siden af Hovedkirken. Men Guds Straf rammede hende snart, føier Sagnet til, da han lod Lynet slaa ned og opbrænde den nye Kirke. — Denne har rimeligviis været et Kapel til en høi Prælats eget Brug; der findes intet andet Sted i Norden to Kirker staaende paa samme Kirkegaard. Mærkeligere er en anden - faktisk - Fortælling om den sympathetiske Forbindelse, hvori denne Kirke staar til en Sæter langt borte i Hurdalsaasen; den kunde ialfald tjene som godt Apparat til philosophiske Forelæsninger. — For omtrent 50 Aar siden vare begge Kirker istand, da blev den Kirke, som nu bruges, rammet af Lynild og brændte; samme Gang slog Lynet ned paa en Sæter og lod kun et Huus staa tilbage. En vakker Solskinsdag i et af Aarene omkring 1814 var kun en eneste Sky at see paa Himmelen, men den var mørk og sort, og svævede truende henover Hadeland. Pludselig slog Lynet ned i den forrige Gang uskadte Kirke, som nu benyttedes, og ødelagde den. Senere fik man vide, at samme Gang den ene tilbagestaaende Bygning paa Sæter var rammet og opbrændt.

Det er overhovedet mærkelige Kirker heroppe. Thingelstad Kirke skal være overmaade gammel - og med sine tre Alen tykke Graasteensmure seer den nok ud til at kunne trodse Hundreder af Aar endnu —; man fortæller, at Kirkens Guldsløi skal være den skjænket af Dronning Margrethe; paa Prædikestolen findes Tallet 14**. I Grinaker, Annex til Gran, skal staa

en Kirke etsteds, (en „Lovekirke," sagde den Bonde, som fortalte mig det), som kun et overnaturlig begavet Menneske, et Søndagsbarn formodentlig, formaar at see. I Gran har i gamle Dage været et Hospitium, hvoraf endnu et Huus staar tilbage paa Grans Præstegaard.

Vil man fra Kirken gaa op paa Toppen af Sølvsbjerget, (hvor en mægtig og skrækkelig Drage ruger over en stor Skat af Sølv), da har man en prægtig Udsigt over hele Gran, Thingelstad og Grinaker, der danner et Rundmaleri om Foden af Bjerget. Noget faar man at see i Fugleperspektiv, noget paa almindelig Viis. De skovbegroede Fjelde indhegne Landskabet paa alle Kanter, ligesom en stor, frugtbar Have, og over disse Fjelde kneiser Brandbukollen og Valabykampen som Speidetaarne paa Muren. Græsmarker og Agerflækker ligge om hinanden ligesom Brikker med vexlende Farver af Grønt og Gult og omringe Husene, der mangesteds næsten ligge skjult af sine Frugthaver; en liden Klat Løvskov eller kanske lidt Granskov ligger ganske isoleret mellem Markerne, som snart høine sig til Bakker, snart sænke sig i Dale, hvor Solen kaster lange Skygger. Dens Straaler glitre i de Snese af Vand borte i Grinaker og kastes tilbage fra den tindrende Guldfløi paa Thingelstad Kirke; og hei! hvor de synes at hoppe og dandse om imellem hverandre paa Randsfjordens sølvblanke Flade i Vest. Tilhøire for Brandbukollen see vi Kjølveien, hvor Sverre trak sine Skibe over til Mjøsen og langt mod Syd blaaner Fjeldene ved Krogkleven. En vakker Vei fører videre fra Grans Kirke og bringer os atter ned til Vandet, som vi en Tid har tabt af Syne. Ved Vasbotten, den nederste Deel af Randsfjorden, er et skjønt, blidt Landskab. Det var en vakker Solskinsdag, da jeg stod her og saa udover Vandet. Ingen Sky satte en Plet paa Himmelens mørke Blaa, og Solens Straaler meddelte Alt et mildt, gyldent Skjær. Jeg tænkte mig, at dette maatte være en af de lovpriste lombardiske Søer i ægte norsk Dragt; thi saa sydlandsk, yppigt var det, at hvis man kun formaaede i sin Phantasi at ombytte Bondehusene med klassiske Villaer og her og der at see Epheuranker og Viingaarde, var man strax hensat i la bella Italia. Kast dig ned i Græsset her og svælg i Nydelse! En liden Skonnert vugger sig paa Vandet; amphitheatralsk ligge Markerne opover Bjerget, Bakker og Dale med Træer og med Græs synke og reise sig rundt om, Fuglene synge og . . . . Man kunde gjerne ligge her til Sol gik ned, hvis ikke Skydsgutten stod og brummede over den lange Afbrydelse. Endnu et Blik og Farvel!

Er man istand til at skifte saadan Poesi med noget af den tørre Prosa, stiger man strax efter af Kariolen og beseer Glasværket, som just ligger her. Og saa afsted! Det gaar hurtig bortover den flade Mosmo, man er paa Ringerike, og atter nyder man Naturen i dens fuldeste Glands, naar man fra Bakkerne ovenfor Nord hov Kirke skuer udover Tyrifjorden.

Thingelstad Kirke.

Grev Cavour.

III.

Da Striden om Cagliari endelig blev bilagt, var den hemmelige Overeenskomst mellem Cavour og Napoleon III allerede kommen istand. Den sardinske Statsmand styrede alle de Traade, som omsider forenede sig i Familietraktaten mellem Frankrig og Sardinien (Januar 1859). Man saa ham snart i Plombières, snart i Paris eller paa et af de keiserlige Slotte i Hovedstadens Nærhed. Ved Siden af denne rastløse diplomatiske Virksomhed gik ogsaa en anden, neppe mindre vanskelig. Det gjaldt at ophidse og tillige at tøile Italienerne, saaat de til enhver Tid vare beredte til Kamp mod Østerrige, men dog ikke greb til Vaaben, førend Cavour gav Tegnet dertil. Ogsaa dette store Kunststykke lykkedes ham.

Den sardinske Minister slog løs før Keiseren gjorde det. Endnu var intet Geværskud falden ved Po, og allerede havde alle de toskanske Provindser med det tilgrændsende Modena reist sig for Victor Emanuel. Overalt, i Nord- og Mellemitalien, hvor Østerrigerne rømmede en By eller en Provinds, overtoges Magten af en af Cavours Agenter. Det Napoleonske Program: „Italien frit til Adriaterhavet," var ganske i Cavours Aand. Men Villafrancafreden medførte Forandringer heri, som syntes at hidrøre fra Keiseren selv. Denne Fred er i mere end een Henseende en Gaade, og har, som bekjendt, været fortolket paa mange forskjellige Maader. Efter Nogles Mening afbrød Napoleon Krigen, af Vrede over Cavours Intriguer og fordi han frygtede for at blive overfløiet af den af Cavour organiserede Revolution. Efter Andres Mening var baade Fredsslutningen, Cavours Misfornøielse med samme, hans Udtrædelse af Regjeringen og Konferentserne i Zürich et aftalt Spil for at skjule den Plan, som begge vare komne overeens om. Denne sidste Fortolkning er unægtelig bleven bestyrket ved de paafølgende Begivenheder. Det er oplyst, at den oprindelige Traktat mellem Frankrige og Sardinien indeholdt en Bestemmelse om, at Savoyen og Nizza skulde afstaaes til Frankrige under Forudsætning af at Sardinien til Gjengjæld erholdt Lombardiet-Venedig. Venedigs Erobring blev imidlertid opgivet, rimeligviis fordi Revolutionen i Mellemitalien havde faaet et saa heldigt Udfald og fordi der saaledes her aabnedes Udsigter til en langt betydeligere Udvidelse af Sardinien, som desuden kunde vindes uden Sværdslag. Betingelsen for Savoyens og Nizza's Afstaaelse blev nu den, at Frankrige skulde understøtte Sardinien i dets Fordringer paa Mellemitalien. Napoleon var imidlertid i denne Henseende bunden ved sit til Keiseren af Østerrige givne Løfte om at begunstige de fordrevne Fyrsters Restauration. Men han forstod at lade andre arbeide for sig, og navnlig blev det England, som her, uden at vide det, kom til at gjøre ham de største Tjenester. England ønskede Sardiniens Udvidelse for at det kunde blive mere uafhængigt af Frankrige, og, skuffet af Napoleons tilsyneladende redelige Iver for at indfrie sit i Villafranca givne Løfte, troede den engelske Regjering at spille ham et slemt Puds, idet den af al Magt understøttede Sardiniens Fordringer paa Mellemitalien. Napoleon viste sig i Begyndelsen meget misfornøiet over disse Forsøg paa at tilintetgjøre Villafrancatraktaten, men gav omsider efter „for Kjendsgjerningernes ubønhørlige Logik." England triumpherede en Tid, indtil det viste sig, at det endelige Resultat af dets velmeente Bestræbelser i Italien blev, at Frankrige gjorde det første Skridt til at opnaa sine naturlige Grændser. Nu fik naturligviis Piben en anden Lyd; den engelske Presse kaldte Savoyens og Nizza's Indlemmelse en Forbrydelse, en skjændig Voldsgjerning m. m.; men Ærgrelsen over at være bleven overlistet skinnede tydeligt igjennem denne dydige Harme, og det maa indrømmes, at Frankrige havde ligesaa god Ret til at annektere Savoyen og Nizza, som Piemont til at annektere Mellemitalien, da begge disse Landskaber væsentlig ere franske og Befolkningen, som det nu har viist sig, er meget vel tilfreds med at skulle tilhøre „den store Nation." Derimod kan hverken Napoleon den III eller Cavour frikjendes for den Beskyldning, at deres Politik har været uredelig. Ligesaalidt som Napoleon meente noget med sine Bestræbelser for at opretholde Villafrancatraktaten, ligesaalidt meente Cavour noget med sine høitidelige Forsikringer om at Kongen af Sardinien ingenlunde tænkte paa at afstaa noget af sine Arvelande. Det hele var et aftalt Spil, eller, hvis der har været noget Alvor i de mange franske Propositioner og Monitørnoter med Hensyn til Mellemitalien og det sardinske Ministeriums Opmuntringer til Savoyarderne at holde fast ved deres gamle Kongehuus, saa har det været, at begge Parter gjensidig vilde tvinge hinanden til at overholde sine Forpligtelser. Napoleon vilde vise den sardinske Regjering, at det stod i hans Magt at forhindre Sardiniens Udvidelse i Mellemitalien, saafremt det ikke aftraadte Savoyen og Nizza, og Cavour paa sin Side vilde vise Napoleon, at han kunde bringe de franske Udvidelsesplaner til at strande, saafremt Frankrige unddrog ham sin Understøttelse.

„Times" har sagt i Anledning af Keiser Napoleons Fremgangsmaade i det savoyiske Spørgsmaal, at man trods sin Uvillie følte sig fristet til Overbærenhed paa Grund af det Mesterskab, hvormed den hele Affaire var bleven ledet. Man kunde ikke andet end more sig derover, ligesom man morer sig over Scapin's eller Figaro's Skjelmstykker. En lignende Ros kan ogsaa tildeles Cavour. Annexationerne paa denne og hiin Side af Alperne ere blevne udførte med en beundringsværdig Klogskab, men tillige paa en Maade, som ikke vidner om synderlig Ærlighed.

Spørgsmaalet om Mellemitaliens Indlemmelse i Piemont blev, som bekjendt, allerede afgjort i Marts Maaned, efterat Frankrige havde givet sit Samtykke dertil, og Befolkningerne ved to Afstemninger saagodtsom eenstemmig havde udtalt sit Ønske om at forenes under Victor Emanuels Scepter. Derimod er der med Hensyn til Savoyen og Nizza endnu nogle Differentser at jævne. Schweitz gjør nemlig ifølge Wienertraktaten Fordring paa tre savoyiske Distrikter, Chablais, Genevois og Faucigny, og understøttes i denne Fordring af England og Preussen, medens Frankrige ikke vil gaae ind derpaa. Det saa i Begyndelsen ud til, at denne Strid vilde faa alvorlige Følger. Men England er lidt efter lidt bleven mere fredelig stemt, og den schweitzerske Republik, som førte et meget energisk Sprog, er derved bleven nødt til at nedstemme Tonen.

Franske Tropper er imidlertid rykkede ind, saavel i Savoyen som Nizza, og det staaer nu kun tilbage, at Befolkningen ved en almindelig Afstemning udtaler sine Ønsker. At denne Afstemning vil falde ud til Gunst for Frankrige, kan ikke længer være underkastet Tvivl. Befolkningen i Savoyen er udelukkende fransk og vil desuden opnaa store materielle Fordele ved at forenes med Frankrige.

Alene i Nizza antog man de italienske Sympathier for stærke nok til at gjøre Modstand. Ikke destomindre har Afstemningen i denne By faaet et saadant Udfald, at over sextusinde stemte for Indlemmelse i Frankrige og kun elleve imod. —

I det sardinske Parlament har Savoyens og Nizza's Afstaaelse allerede flere Gange været paa Bane. Garibaldi, som selv er født i Nizza, kan ikke finde sig i at være bleven gjort til en Franskmand og vil have Ministeriet krævet strengt til Regnskab. Men Cavour kan udentvivl stole paa alle fornuftige Patrioters Bifald, naar han har „kastet Broen af bag sig" og udsondret alle fremmede Elementer af „det italienske Kongerige."

Chambery i Savoyen.

Det smukke Chambery er den første By, man kommer til i Savoyen, naar man over Grenoble reiser fra Frankrig til Italien. Under det sidste italienske Felttog droge derfor store Masser af franske Soldater gjennem denne By, hvorfra de gik med Jernbane til St. Jean de Maurienne.

Chambery ligger omtrent 20 geogr. Mile i Nordvest for Turin, har 16,000 Indbyggere, er Sæde for en Erkebiskop, har et Jesuiterkollegium, et Videnskabernes Selskab, et Agerdyrkningsselskab, et Musæum, Bibliothek o. a. m. Dets Handel har hidtil ikke været synderlig betydelig, men vil vistnok faa et kraftigt Opsving under den nye Regjering, saasom Byen snart vil faa mere Betydning som Forbindelsesled med Italien, naar Jernbanen gjennem Alperne bliver færdig og frembringer en livligere Kommunikation.

Chambery er ingen gammel By. Fra det tolvte til det trettende Aarhundrede var det Hovedstaden i et uafhængigt Distrikt og blev senere (1232) overdraget til Thomas den Første, Greve af Savoyen. Fra 1792 til 1815 tilhørte det Frankrig og var da Hovedstad i Departementet Mont Blanc. Som en Deel af det franske Herredømme vil det ogsaa nu bevare sin Værdighed ved at blive Hovedstaden i et nyt Departement og saaledes Sædet for den lokale og municipale Bestyrelse. („Illustr. Lond. News.“)

Paris som det var og som det er.

II.

Paa Pont des Arts, som fører direkte fra Louvre til Institut le France og kun kan passeres af Fodgjængere, driver fra Morgen til Aften en geskjæftigt løbende eller ledigt gabende Menneskemasse, og medens paa den ene Side en Muslingsælgers fremlagte Varer drage vort Øie til sig, bliver fra den anden Side vort Øre martret paa den piinligste Maade af en Harmonikas uharmoniske Toner, en Musik, som man blot kan undslye ved at komme fra Regnen under Tagrenden, det vil sige, man kommer ind paa et Territorium, der beherskes af en Fiolinspiller, som med sand stoisk Ro piner baade sit Instrument og de Forbigaaende. Udsigten fra denne Bro, især op mod Strømmen, hører til de skjønneste inde i Byen, derfor vælger man den ogsaa ofte til Maalet for en Promenade i de lyse Sommeraftener, naar man tydeligt kan see Omridsene paa de mest fremragende Bygninger. Paa den høire Bred og parallelt med Floden gaae de to mest pragtfulde og berømte Gader: Rue de Rivoli og Boulevarderne. De indesluttte, især i Sydøst, de egentlig industrielle Kvartaler, og blive satte i en direkte Forbindelse med hinanden ved Rue du Temple, Rue St. Martin, Boulevard Sebastopol, Rue St. Denis, Rue de Richelieu og Rue Royale.

Der, hvor engang Bastillen indgød den Uskyldige og Skyldige den samme Rædsel, hæver sig nu den slanke, vældige Julisøile med Frihedens Genius, der straalende i Guld og seiersglad behersker den hele Omgivelse og gjenkalder i Enhvers Erindring det Løsen, som vort Aarhundrede indridsede med Flammeskrift. Fra denne Plads, som endnu bærer Bastillens Navn, træde vi ind paa de indre Boulevarder, som, elleve i Tallet, strække sig i Bueform fra Julisøilen til Madelainekirken. Deres Længde udgjør 4800, og deres Bredde gjennemsnitligt over 30 Metre. Paa begge Sider af Kjøreveien, som i Regelen er 20 Metre bred, gaar 12 Skridt brede Trottoirer, der ere belagte med Asphalt og beplantede med to Rader Træer; her trykker og trænges Menneskemassen, selv om Natten ere de ikke ganske forladte. De to nærmest ved Julisøilen liggende Boulevarder ere i Sammenligning med de følgende mindre befolkede og elegante, uagtet de paa begge Sider fremvise en glimrende Række af Huse; men i sit Ydre rette de sig efter de tilgrændsende Kvartaler, hvis Fordringer føle sig tilfredsstillede ved mindre pragtfuldt udstyrede Butiker. Den derpaa følgende Boulevard du Temple, hører vistnok heller ikke til de mest elegante og glimrende, men den er dog en af de interessanteste ved det bølgende Folkeliv, som koncentrerer sig paa den. Her staae 9 Theatre nær ved hinanden, og de af Gasflammer selsomt oplyste Plakater forkynde hver Aften hvilket rystende Drama, der skal gives for den Mængde, som ofteſt 3 Timer før Forestillingens Begyndelse venter i lange Rækker paa det, der vil komme. Foran Theatrene have Appelsinsælgerskerne taget Post; de udbrede deres Vare paa lange Borde, saa den tager sig fordelagtigt ud, og de faldbyde ikke blot denne vederkvægende Frugt, men ofte ogsaa en Kage, der holdes dampende paa

Chambery.

Fyrfade, men hvis guulgraa Farve ikke har noget Indbydende ved sig. Ved Enden af Boulevarden er den store Fontaine Chateau d'eau, hvor der to Gange om Ugen holdes Blomstermarked. Boulevarderne St. Martin og St. Denis stilles for hverandre ved den ny anlagte Boulevard Straßbourg, hvis lige Forlængelse viser os den endnu ufuldendte Boulevard Sebastopol. Er man kommet forbi Port St. Denis, saa begynder paa den nu følgende Boulevard den egentlige Luxus og den mest udsøgte Pragt. Den alvorligt beskjæftigede Mængde taber sig mere og mere blandt de hovedsageligt blot Spadserende og Kjørende, Butikkernes og Varelagernes Glands tiltager, Smagen forfines og tilbyder ved en altid rigere Udstilling i Vinduerne uophørlige Anledninger til Betragten og Beundring, Caféerne og Restaurationerne faa en mere storartet Charakteer, hvori naturligviis ogsaa Priserne faa en levende Andel, og Passagerne frembyde Butiker, som i Pragt fuldkomment kunne træde i Skrankerne med Boulevardernes Udstillinger. Boulevard des Italiens er paa engang den eleganteste blandt Boulevarderne og tillige de Elegantestes Boulevard; efter deres korte Promenader tage de sig her lange Hviletimer i den pragtfulde Café du grand Balcon eller i Maison dorée, uden at de lade sig forføre af det franske Kjøkkens Finesser til at tabe Pariserlivets øvrige Finesser af Sigte eller negligere den nærliggende store Opera, en Forbrydelse, som Boulevard des Italiens med dens raffinerede Naboer, Rue Lafitte, Chaussée d'Antin og Rue de la Paix vilde hævne strækeligt paa enhver Skyldig.

Magdalenekirken, som slutter Boulevardernes Halvmaane, vender sin Søilefaçade mod Rue Royale, hvorigjennem man kommer til Place de la Concorde, som ved sin Størrelse og sindrige Udsmykkelse uden Tvivl er en af de første Pladse i Europa. Midt paa Pladsen hæver sig den 1836 opstillede Obelisk, som Mehemed Ali forærede til Louis Philip; paa begge Sider sprudle store Springvand, det indre Rum omgives af 50 Skridt brede Asphalttrottoirs, besatte med Gaskandelabre, og dets Indgange ere prydede med Statuer af otte af Frankrigs fornemste Provindsstæder. Udsigten ved Obelisken er virkelig storartet; mod Vest udbrede sig de berømte Champs Elysées, ved hvis yderste Ende Triumphbuen rager i Veiret; mod Nord seer man Magdalenekirkens Façade, som har sit fuldkomne Modstykke mod Syd i Palais du Corps legislatif paa den anden Side af Pont de la Concorde; mod Øst seer man Tuilleriernes Have samt dette Slots prægtige Sidefaçade. Naar i lune Sommeraftener Champs Elysées ere opfyldte af en uafladeligt bølgende Mængde af Spadserende tilfods og tilvogns, naar Tuilleriernes Have aldrig synes at blive tom for spadserende Par, naar Rue Royale begynder at tænde sine blussende Lys: saa kan man neppe losrive sig fra et Syn, der fængsler saavel Beboerne som Fremmede med stedse nyt Trylleri. Fra Place de la Concorde træde vi ind i Rue de Rivoli. Ved Synet af Rivoligaden, som er anlagt snorlige i en Udstrækning af over en halv Miil, kan man ikke bare sig for en meget stor Forbauselse; ved sine pragtfulde Butikker under fortløbende Arkader ligeoverfor Tuillerierne og Louvre danner den en Fortsættelse af Boulevarderne og har desuden ved sin ligeløbende Retning Fordelen af et herligt Perspektiv. Har man gaaet nedad noget meer end Halvparten af Gaden, saa bliver den gjennemskaaret af Boulevard Sebastopol, som her frembyder en viid Udsigt ned over mod Boulevard Straßbourg og den pragtfulde Banegaard ved dens Ende. Ved sin Forbindelse med denne sidste Boulevard, navnlig naar dens Fortsættelse over paa den anden Side af Seinen bliver færdig, vil Boulevard Sebastopol uden Tvivl danne den franske Hovedstads vigtigste Forbindelsesaare. Hiinsides Boulevard Sebastopol træder man fra Rivoligaden umiddelbart ind paa den frie Plads,

som nu, istedetfor de tidligere elendige Huse, udbreder sig foran Hotel de Ville, og gjør det muligt at betragte den Bygning, hvor saamange fiint spundne Traade løbe sammen, og selv uden Spørgsmaal er en af Hovedstadens skjønneste Prydelser.

Ligesom de Boulevarder, der ligge i Nærheden af Bastillepladsen, aftage i Pragt og Glands, saaledes vækker heller ikke Rue St. Antoine, Forlængelsen af Rivoligaden, nogen Tanke eller Ønske, der skulde minde om Naboerne til Boulevard des Italiens eller endog om denne selv; dens beskedne Ydre giver vore i saa mange Retninger bevægede Følelser en forønsket Hvile, og samler vore Tanker til en høiere liggende Betragtning; og medens vi vende tilbage til Julisøilen, hvorfra vi gik ud, kunne vi med stille Tilfredshed hengive os til den Tanke, at vi have gjennemvandret om just ikke hele den franske Hovedstad, saa dog dens skjønneste Deel, og i denne Forvisning træde vi ind i en Café som svarer til vore egne beskedne Tanker. Vi maa vel her renoncere paa et Maison dorée, men over os paa hiin Søile throner den guldstraalende Genius, den stinner i Solens Glands, det spillende Lys falder paa den høit hævede Fakkel og synes at svinge den. (Illustr. Zeit)

Literatur.

Isländische Volkssagen der Gegenwart, vorwiegend nach mündlicher Ueberlieferung gesammelt und verdeutscht von Dr. *Konrad Maurer*. Leipzig 1860. XII, 352 S. 8. Denne Bog, hvortil Forf. har samlet det meste Stof under en væsentlig i andre Øiemed foretaget Reise paa Island i Sommeren 1858, giver for første Gang et nogenlunde fuldstændigt Overblik over den Skat af folkelig Tro og Traditioner, som Island gjemmer. Rigtignok er det blot et Overblik; thi Stoffet er saa rigt, at der maa et langt Arbeide til for at udtømme det. De særegne Forholde, hvorunder det islandske Folk har levet, har bevaret, som Sproget og Folkeeiendommeligheden, saaledes ogsaa Folketroen i en fuldstændigere og oprindeligere Form, end det har været muligt andetsteds. — Forf. har ordnet sit Stof systematisk efter de forskjellige Arter af Sagn og Folkeovertro; hver Art charakteriseres kort efter den Skikkelse, hvori den forekommer paa Island, og anskueliggjøres derpaa ved et rigt Forraad af Exempler, prægtige, eiendommelige Fortællinger, der ofte minde om Sidestykker hos andre germaniske Folk, men dog tillige have et saa paatageligt Præg af islandske Forholde og islandsk Folkecharakteer, at de selv bære Vidnesbyrd om sin Hjemstavn. Det siger sig selv, at denne Sagnskat først kommer til sin fulde Ret ved en tro Gjengivelse i Originalsproget, men nærværende Samling er derfor ikke mindre fortjenstlig i sit Slags. Fagmændene ville vide at vurdere dens Værd for den sammenlignende Sagnforskning, men ogsaa enhver, som interesserer sig for Sagn- og Eventyrliteraturen, vil finde sig rigelig tilfredsstillet ved Gjennemlæsningen, og det er især i saadanne Læseres Interesse, at vi her have villet henlede Opmærksomheden paa dette Værk. —8—

— Af **Flateyarbok**, der udgives efter offentlig Foranstaltning, paa Forlag af P. T. Malling, er udkommet 1ste Binds 2det Hefte, hvormed Bindet er sluttet. Det hele foreliggende Bind udgjør 37 Ark, stor Oktav, og leveres de ældre og tiltrædende Subskribenter for den usædvanlig billige Priis af 4 ß Arket. Vi gribe atter Anledningen til at gjøre dem, der interessere sig for vor Oldtids Historie og Sprog, opmærksomme paa dette Værk, der foruden en Samling af Kongesagaerne indeholder en heel Deel indskudte mindre Fortællinger om Begivenhederne i og udenfor Norge samt Annaler.

— Paa Steensballes Forlag er udkommet et efter det Engelske oversat Skrift: **Regler for Manøvrer med aabne Baade** i svær Søgang og Brændinger tilligemed praktiske Anviisninger for Sømænd og Baadførere samt Anhang indeholdende Underretning om de Midler, der bør anvendes for at redde Druknede. Da vi aldrig kunne betræde Bølgerne uden Søsyge, kunne vi ikke give en paa praktiske Erfaringer grundet Bedømmelse af dette Skrift, men ville kun udtale Haabet om, at det, skjønt upopulært i sin Form, maa komme dem, der ere ifærd med at drukne, ret hjertelig tilgode.

— **Om Begivenhederne i Norge i 1814** af (Grosserer) Julius Rée. Kbhavn. 1860. 68 S. 8. Dette Skrift, der er et Separataftryk af Dr. Steenstrups danske Maanedsskrift, giver en sammentrængt ret og vel affattet Fremstilling af Begivenhederne her i 1814; men det indeholder intet Nyt, med Undtagelse af enkelte detaillerende Træk, som Forf skylder sit Bekjendtskab til den i Randers i 1853 afdøde Nordmand, Oberst Brock, der i 1814 var Prinds Christian Frederiks Adjutant. Men selv dette er allerede for en Deel tidligere bekjendt, nemlig fra en Biographi af Brock i Randers Avis for 1854 (meddeelt af Rée), og endnu tidligere fra Barfods Biographi af Brock i Skand. Folke-Kalender for 1845, hvilken sidste dog sandsynligviis støtter sig til Meddelelser fra den fælles Kilde. Fra de tidligere Behandlinger af vor Konstitutionshistorie adskiller især Rée's Fremstilling sig ved en forherskende Forkjærlighed for Christian Frederik, for hvem det hele Skrift nærmest kunde synes at være en Apologi. Vi vide godt at sætte os ind i de nationale - vi havde nær sagt - traditionelle Følelser, som heri have ledet Forfatterens Pen; men vi ansee det ogsaa for en Pligt, udtrykkelig at advare mod det skjæve Indtryk af de virkelige historiske Forholde, som den omhandlede Fremstilling netop paa Grund af Forfatterens Nationalitet lettelig kan fremkalde.

— I næst forrige Uge udkom her i Byen en Brochure paa 22 S., der er betitlet: **Den svenske Adels Amalgamationsplan**, begyndt i 1808 og endnu ikke endt i 1860. Forf. fører en ganske ubehjælpelig Stiil og har kun slet forstaaet at benytte de Kilder, der fandtes til mulig Støtte for hans Meninger. Den eensidige, fra de historiske Kjendsgjerninger afvigende Dom, som han udtaler om Carl Johan og Grev Wedel, lader os gjætte paa en Identitet med den Forfatter, som i 1858 udgav et Skrift i Anledning af Carl Johans-Forbundet, hvori der med Hensyn til hine Mænd udtaltes samme Anskuelser, som dog neppe ere herskende udenfor en enkelt Familie her i Landet.

— **Dyrelivet i Alperne af F. Tschudi.** Dette Værk, som efter Originalens 5te Oplag nu udkommer i dansk Oversættelse, er i sit Slags en af den nyeste Literaturs mest interessante Frembringelser. Paa samme Tid, som Forf. har optaget Hovedresultaterne af Videnskabens nyeste Forskninger, har han formaaet at give en livlig, malerisk og yderst tiltrækkende Fremstilling af det valgte Emne, hvormed hans Arbeide saa at sige er bleven en lærerig Morskabsbog. Men i det man villigen fremhæver dette, maa det ogsaa erkjendes, at netop Emnets Beskaffenhed har en ikke ringe Andeel i den Interesse, hvormed dette Skrift er og maa vorde optaget. Det Strøg, hvis Dyre- og Planteliv er skildret, er saa afsluttet for sig selv og frembyder en saadan Rigdom paa Afvexling, betinget af Høideforskjellen m. v., at Sydens milde Klima og Nordens Sneeregioner saa at sige Trappetrinviis findes repræsenterede. — Seer man hen til Titelen, saa har Forf. i sit Værk givet mere end den lover. Han har ikke blot skildret Dyrelivet i Alperne, men ogsaa Naturen for samme, i vegitabilsk og geologisk Henseende, - kort, saaledes, at man faar et sammenhængende Billede af hiin storartede Bjergverden baade hvad dens dyriske og hele ydre Optræden angaar. — Skriftets danske Oversættelse besørges af Adjunkt C. Fogh - en med naturvidenskabelige Arbeider fortrolig Mand, og de i Texten indstrøede Vers oversættes af Chr. Winther. — Den danske Oversættelse udkommer paa P. G. Philipsens Forlag i 12 Hefter hvert til en Priis af 27 ß, og ledsages af de samme fortrinligt udførte Træsnit (af den bekjendte Kretzschmar i Leipzig) som Originalen. De 6 første Hefter have allerede forladt Pressen.

— **Dyreriget**, en Lærebog til Brug ved Underviisningen i de lærde Skolers og Realskolernes høiere Klasser. Af Chr. F. Lütken. Anden Udgave (Gyldendalske Boghandling). Denne velskrevne og temmelig udførlige Fremstilling af Zoologien, som allerede i sin første Udgave fandt Fagmænds fulde Bifald, og navnlig udmærkede sig ved Optagelse af Videnskabens allernyeste Undersøgelser, vil vistnok nu i endnu høiere Grad tilfredsstille Fordringerne til et saadant Arbeide. Forfatteren har nemlig af Hensyn til Skolens Tarv underkastet sit Skrift en Forkortning der, hvor Udførligheden især var beregnet paa Læreren, paa samme Tid, som han har søgt at give Fremstillingen større Lethed og Forstaaelighed og at anskueliggjøre det Givne ved flere Figurer, saaledes at disse nu i alt udgjøre 400. Disse i Texten indrykkede Træsnit ere vel udførte, ligesom det hele Udstyr er meget smukt.

— **Dr. Barths Reiser i Nord- og Mellem-Afrika.** Af den danske Oversættelse (Wøldikes Forlag) af denne lige saa interessante som i videnskabelig Henseende værdifulde Reisebeskrivelse foreligger nu det første Bind fuldstændigt og koster - elegant udstyret, som det er, med Lithographier og Træsnit - vel 2 Spd. Til Bindet kan ogsaa for rimelig Priis faaes pressede Lærredsdækler med den vakre Omslagstitel i Guld.

— Af **Nordisk Konversations-Lexikon** er udkommet H. 34—35, omfattende Bogstavet H indtil Hertug. I dette Dobbelthefte omhandles følgende Nordmænd: Statsraad H. S. Hagerup, Professor G. F. Hallager, Præst H. Halling, Digteren M. C. Hansen, Professor C. Hansteen, Hans Nielsen Hauge, Professor C. Heiberg, Generalchirurg J. F. Heiberg og Professor S. B. Hersleb, foruden nogle Personer fra Norges Middelalder. — Idet nu omtrent Halvparten af Værket er udkommet, indbyde Forlæggerne til ny Subskription, saaledes at et Hefte til 17 ß hver fjortende Dag tilstilles de tiltrædende Subskribenter.

— **Folkekalender for Danmark** for 1852 har netop oplevet et nyt Oplag - et for det Slags Skrifter sjeldent Tilfælde. Første Oplag blev udsolgt i Løbet af en Maaned, og for at Eierne af de senere Aargange kunne erholde en fuldstændig Række, er det, at Forlæggerne DHrr. Lose & Delbanco have bekostet denne nye Udgave. Den her optrykte Kalender er, ligesom hver af dens Efterfølgere, ledsaget af et smukt Portræt i Staalstik, foruden af flere i Texten indrykkede heldige Træsnit.

— Hos Lorck i Leipzig udkommer under Titelen „**Männer der Zeit**“ et biographiskt Lexikon, der giver (dog ikke i alphabetisk Orden) kortfattede Levnetsbeskrivelser af nulevende Statsmænd, Videnskabsmænd, Kunstnere og andre fremtrædende Personligheder i Nutiden. Den netop afsluttede første Serie indeholder paa 470 tospaltede, tættrykte Kvartsider et meget stort Antal Biographier, og deriblandt ikke saa faa af Nordmænd. Vi finde her saaledes P. C. Asbjørnsen, B. M. Keilhau (Værket begyndte inden hans Død endnu i Tydskland var bekjendt), Historikerne R. Keyser, P. A. Munch og Chr. Lange, samt Fr. Chr. Schübeler. Og ifølge Prospektus kan man endnu vente A. Munch, Sars, Welhaven m. fl. I Værker af det Slags Natur, som det ovennævnte, kan man i Regelen ikke kræve nye Undersøgelser, men maa være tilfreds, naar kun de forhaandenværende Kilder benyttes med Skjøn. Og skulle vi slutte fra de Biographier af Nordmænd, som her findes, har Værket fyldestgjort denne Fordring. Vi kunne saameget tryggere sige dette, som netop Biographier (Keiser, Munch og Lange), hvor dette Blad har været Forfatterens eneste Kilde, (ikke blot hvad angaar Stof, men ogsaa Reflexioner, hvilke sidste ere ligefrem Oversættelse af vore), ere gjengivne paa en Maade, der viser baade at Meddeleren besidder Kjendskab til vort Sprog og Indsigt i den Gjenstand, hvorom der handles. Keilhaus Biographi er naturligviis affattet efter hans hos J. Dahl paa Tydsk udkomne Autobiographi; medens derimod baade Asbjørnsens og Schübelers, og især den Sidstes, sees at være bygget ikke blot paa trykte Meddelelser. Om Asbjørnsen bemærkes med Hensyn til hans Ophold i Tydskland som Forststipendiat, „at den varme Modtagelse, som overalt i den tydske lærde Verden blev ham til Deel, tydeligt nok taler om det Værd, man ogsaa udenfor Fædrelandet tillægger Asbjørnsens Talent og Produktioner.“ Ved Siden af denne anerkjendende Udtalelse troe vi at burde fremhæve de faktiske Beviser, Asbjørnsen af Tydsklands Lærde har faaet herfor, idet han nemlig efterhaanden er tilstillet Diplom deels som korresponderende, deels som Æresmedlem af følgende lærde Selskaber og Foreninger: Isis, die Gesellschaft für specielle, besonders vaterländische Naturgeschichte in Dresden; Die naturforschende Gesellschaft zu Leipzig; Der naturwissenschaftliche Verein in Hamburg; Der königliche sächsische Verein zu Erforschung und Erhaltung vaterländischer Alterthümer in Dresden og Der Verein für deutsche Kulturgeschichte. Desuden troe vi her at burde tilføie, at Hr. Asbjørnsen nylig har modtaget Diplom som korresponderende Medlem af det finske Literaturselskab i Helsingfors. Som man seer har altsaa begge hans literære Retninger, den naturvidenskabelige og den mythologisk-kulturvidenskabelige, herved faaet sin Anerkjendelse.

Norge.

Christiania. Som tidligere „efter Forlydende“ meddeelt, er Prinds Oscar under 11te April udnævnt til Eskadrechef for de til Throndhjem udrustendes norske og svenske Fartøier og skal heise sit Flag paa den norske Fregat St. Olaf omkring den 18de Juli i Gøteborg.

— Den 24de April afgik, med Dampskibet Lindesnæs, Storthingets Deputation og de Hofembedsmænd og Andre, som skulle overvære Kroningen i Stockholm. Storthinget ledsagede in corpore den af det udvalgte Deputation ombord. Da Skibet skulde afgaa, henvendte Deputationens Formand Prof. Schweigaard til den forsamlede Menneskemasse nogle gribende Ord i Anledning af Dieblikkets Forholde, hvori han æskede og under et eenstemmigt Ja modtog Forsamlingens Udtalelse om, at det snart 50aarige Samliv med Svenskerne, til hvem de nu skulde drage, havde været lykkeligt. Efter forud modtagen Indbydelse fra Kongen af Danmark, vare de Reisende den 26de April til Middags hos ham.

— Storthinget behandlede den 23de April i et Eftermiddagsmøde der varede fra Klokken 5 til Kl. 2 om Natten, Kontinuationsindstillingen ang. Statholderposten. Den af Kommitteen indstillede Adresse, der nu var udvidet med en af Prof. Schweigaard forfattet statsretlig Fremstilling, antog Storthinget eenstemmig forsaavidt angik Protesten mod de svenske Overgreb. Derimod blev den Deel af samme, hvori Kommittee-Majoriteten havde indstillet paa Misbilligelse af den i Stockholm værende Statsraadafdelings Handlemaade, forkastet med 76 mod 35 St.

Imidlertid var der bleven forelagt Storthinget en i svensk Statsraad den 7de April ført Protokol, hvori det svenske Statsraad havde givet den i norsk Statsraad den 4de April foretagne Afgjørelse en i afgjort svensk Interesse gaaende Udtydning, ligesom det ogsaa gjennem Telegram var bleven bekjendt med en Protokoltilførsel i norsk Statsraad, hvori dette for hans Majestæt udtalte som sin Opfatning af det i samme Statsraad Passerede, at Hs. M. var enig med dem i at Statholdersagen var en udelukkende norsk Sag, og forsaavidt denne deres Opfatning skulde have været feilagtig, havde de intet andet Valg end at nedlægge sine Poster. En lignende Trudsel havde de ogsaa maattet anvende, inden de erholdt sig meddeelt den svenske Protokol af 7de, der var bestemt til at hemmeligholdes.

— Den 27de April paabegyndte Storthinget Behandlingen af den militære Straffelov, hvorved efter længere Debatter Kommitteens Indstilling om Prygleстraffens Afskaffelse antoges med 51 mod 24 St.

— Architekt C. Hansens forandrede Tegninger til den nye Storthingsbygning ere for nogen Tid siden ankomne fra Kjøbenhavn og have fundet Bifald hos de Medlemmer af den tidligere Bedømmelseskommittee, hvis Mening derom har været æsket. Idet nu Sagen er forebragt Storthinget, har Valgkommitteen til dens Behandling nedsat en Kommittee af følgende Medlemmer: Danielssen, Eliesen, Mossige, K. Motzfeldt, R. Olsen, Stang (Formand) og J. Sverdrup.

— Under 21de April er Havnedirektør G. D. B. Johnson meddeelt Afsked med en Pension af 800 Spd. aarlig.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 19. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 6te Mai 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret | 9. Aarg.

Indhold.

Strømninger ved den norske Kyst.

(Af A Vibe, Küsten und Meer Norwegens.)

III.

Saltstrømmen. Foruden i Lofotens Sunde gives der overalt paa Kysten, hvor der finder en bemærkelig Flod og Ebbe Sted, mere eller mindre heftige Strømninger, deels imellem de større Øer og Skjær, deels i Fjordene. Aarsagen er her den før berørte, nemlig Havets Indtrængen igjennem de trange Stræder og Fjordmundinger, under Flodtiden, og dets Udstrømmen igjennem de samme Kanaler under Ebbetiden. Denne Særegenhed forekommer altfor hyppigt i det nordlige og vestlige Norge til at man her enkeltviis kan opregne og beskrive alle disse Strømninger. —

Kun een af disse, der ansees for at være den meest voldsomme blandt samtlige ved den norske Kyst forekommende Strømninger, den saakaldte „Saltstrøm“ eller „Saltens Malstrøm“ maa her nøiere omtales. Saltstrømmen under 67° 13′ N. B. og 14° 40′ Østl. L. fra Greenwich, viser sig i een af de særdeles trange Stræder, der forbinder Saltenfjorden med Skjerstadfjorden.

Den førstnævnte Fjord skjærer i Syd for Staden Bodø med omtrent en Mils Bredde en tre Miles Vei ind i Landet og bliver da ved et fra den nordlige Bred langt mod Syd fremspringende Forbjerg „Skolbonæs“ og ved tre større Øer Strømø og Godø eller Knaplundø, som fra den sydlige Bred paa en saadan Maade udstrække sig mod hiint Forbjerg at de næsten række dette, næsten ganske afskaaret fra den dybere ind i Landet liggende Skjerstadfjord. Saaledes opstaar der tre Stræder: Strædet imellem Landtungen Skolbonæs og Øen Godø, bliver kaldt Godøstrømmen, og er saa trang og grund, at neppe mindre Baade kunne passere den. Den egentlige Saltstrøm eller „Storstrømmen“ ligger imellem Øen Godø og Strømø og har en Bredde af omtrent 500 Fod, den tredie Strøm endelig, der skiller Strømø fra Fjordens sydlige Bred, er neppe mere end 200 Fod bred. Igjennem disse tre saa overordentlig smale Sund staar nu Saltenfjorden i Forbindelse med den betydelige syv Mile lange Skjerstadfjord, som paa flere Steder har en Bredde af en Miil og endog derover og som udsender flere Bugter mod Nord og Syd. Man vil af det nævnte indsee, at disse to Fjordes Leie og Stilling er høist usædvanligt.

Ved dette Kyststrøg er den sædvanlige Forskjel imellem Ebbe og Flod fem til sex Fod og mod Springtid endogsaa otte til ni Fod. Man tænke sig nu, at Skjerstadfjordens sex til syv Kvadratmile store Bassin tvende Gange i fireogtyve Timer maa modtage og igjen afsætte en Vandmasse af flere tusinde Millioner Kubikfod igjennem de før omtalte trange Kanaler, og man kan gjøre sig en Forestilling om den Strøms Magt der gaar herigjennem. I Virkeligheden viser ogsaa Saltstrømmen sig som et fuldstændigt Vandfald, som kan høres i temmelig lang Afstand og som kun i de roligere Øieblikke, der indtræde under Flodens og Ebbens Høidepunkt, taber sig og kan befares med Fartøier. De, som ikke nøie iagttage den rette Tid, udsætte sig for Undergang og i Virkeligheden har det truffet sig at Baade under disse Omstændigheder ere sunkne eller ere knuste paa Fjordenes Klippebredder.

Strømninger, foraarsagede af Vind, Bølger og Elvudmundinger. Det er paa mange Steder af de norske Kyster saa, at en Strømning, der bliver bevirket af Storm og Bølger, enten forstærker, svækker eller ganske ophæver en anden, der er frembragt ved Ebbe og Flod, idetmindste i de Strøg, hvor den sidste finder Sted, altsaa omtrent fra Kap Lindesnæs mod Vest og videre mod Nord. Mod Øst for dette Forbjerg lige til den svenske Grændse, Christianiafjorden heri iberegnet, mærkes Ebbe og Flod enten aldeles ikke eller den viser sig kun paa enkelte Steder og saa ubetydeligt, at den ikke kan komme i nogen Betragtning. Langs det sidste Kyststrøg har altsaa Vindens Retning og desuden Elvenes Udmundinger en selvstændig Virkning paa Strømningerne i Havet.

Flere mere eller mindre trange Fjorde modtage nemlig en betydelig Mængde Ferskvand, som strømmer ned fra de dem omgivende Høider, men som i Særdeleshed udvælder i deres Bund.

Fjordene kunne i Regelen betragtes som undersøiske Fortsættelser af Dalførerne, og disse blive næsten stedse gjennemskaarne af større eller mindre Elve, der blive nærede af de fra Fjeldene nedstyrtende Bække, og Aaer, af Tilstrømmen fra Sidedalene og af Regnvand. Hvor Fjordene ere trange og den i dem udløbende Vandmasse er betydelig, bliver Strømningen i den sidste meddeelt hine, og den af disse udflydende Strøm bliver da ofte saa stærk, at den af Vind og Bølger bevirkede Modstrøm ikke kan overvinde den. Dette er f. Ex. Tilfældet i Drammensfjorden, der ved Staden Drammen 59° 45′ modtager Udstrømningen af en af de betydeligste Ferskvandsmasser i Riget, Dramselven, der har et Løb af over tredive Mile og som foruden tilfældig Tilstrømmen har mange Biflodér. Tre Mile i Syd for denne By ved Ladestedet Svælviken trænger Fjorden, der tilforn havde en Middelbredde af omtrent en halv Miil, sig sammen til 900 Fod, og, da der netop her befinder sig Skjær og Banker, bliver Farvandet endnu trangere. Her virker ogsaa Flodstrømmen saa heftigt, at Skibe, som komme fra Syd, behøve en stærk Medvind for at overvinde den, hvorfor ogsaa Udseilingen af Fjorden i Regelen gaar meget hurtigere for sig end Indseilingen.

Hvor Christianiafjorden ved Staden Drøbak 59° 40′ trænger sig sammen til en Bredde af neppe $\frac{1}{6}$ Miil, hersker ogsaa en undertiden temmelig heftig Strøm, der afvexlende kan være en nordlig eller sydlig; men hvilket kun for en ringe Deel kan tilskrives Elvevandet, fordi ingen stor Vandmasse udgyder sig i den nordlige Deel af denne Fjord. Men, naar der hersker en vedholdende og heftig Søndenvind i Havet, trænger Søen sig sammen i dette trange Stræde, der dannes en nordlig gaaende Strøm og det fire Mile store Bassin imellem Christiania og Drøbak stiger indtil over sin Middelhøide.

Ved indtrædende Vindstille, eller, naar Vinden springer om til Nord, søger denne forøgede Vandmasse igjen at undslippe igjennem Drøbakssund og foraarsager derved en ofte stærk mod Syd gaaende Strømning. Antager man i det nævnte Bassin en Niveauforandring af blot en Fod (undertiden især under Høststormene kan den være to til tre og endnu flere Fod), saa vil den Vandmasse, der atter skal udpresses igjennem dette Sund, udgjøre over 2000 Millioner Kubikfod.

Ved Staden Frederiksstad (59° 12′) falder den betydeligste Flod i Riget, Glommen, i Havet, og i Indløbet til denne By viser sig da ogsaa en for det meste udgaaende Strøm. Glommen er 80 Mile lang.

Med Undtagelse af de stedlige, ved Flodmundingerne frembragte Strømninger, er den sædvanlige Strømning ved Norges sydøstlige Kyster følgende: Efterat Strømmen langs den svenske Kyst indtil Koster-Øen (58° 53′) har flydt i nordlig Retning, dreier den sig indtil den i Sydost for Byen Laurvig liggende Øgruppe Svinøer (58° 58′) mod Vest og følger derpaa mod Sydvest Kysten til Lindesnæs. Man sporer her Strømningen indtil fem Mile og i den stærkeste Grad, indtil to til tre Mile fra Land, hvor den kan løbe med en Hurtighed af næsten en Miil i Timen. Saaledes er dens Løb om Sommeren, selv naar Vinden stadigt blæser i modsat Retning; om Vinteren derimod ved vestlige og sydlige Storme kan Strømmen ofte flyde stærkt mod Øst og Nordost. Det synes ikke, at Fastlandets sydligste Punkt, Lindesnæs, deler Strømningen i to Strømstrøg langs Landets sydostlige og sydvestlige Deel; thi ogsaa i Vest for dette Forbjerg følger Strømretningen endnu Kysten mod Vest og senere mod Nordvest, dog er den maaskee her endnu mere foranderlig end før. Længer mod Nord staar den ofte lige fra Kysten ud i Havet, i Bergens Stift tildeels mod Syd indtil dens forherskende Retning fra Stadt af og videre mod Nord bliver nordostlig, hvilket tilforn ved Betragtningen af Golfstrømmen er bleven paavist.

Dr. Heinrich Barth og hans Reiser i Afrika.

Barth blev født i Hamburg den 16de Februar 1821. Fra hans tidlige Ungdom ytrede der sig hos ham en Forkjærlighed for Studiet af Oldtiden, en Retning, som han ogsaa bibeholdt, da han efter endt Skolegang i sin Fødeby's Johannes-Gymnasium kom som Yndling til Universitetet i Berlin. Her var det især Prof. Ritter, som ved sine tiltrækkende Foredrag gav ham Lyst til med egne Øine at undersøge de gamle Kulturlande. Derfor vandrede han allerede som Student til Italien og Sicilien, og her udviklede sig hos ham hans Kjærlighed til Middelhavet; at undersøge dets Kyster og Nabolande gjorde han sig fra nu af til sit Livs Opgave. Efter Hjemkomsten fra denne sin første Udflugt kastede han sig med fornyet Flid paa Oldtidens Studium, for efter endt akademisk Løbebane (1844) at tiltræde sin første større Reise, der skulde oplade for ham Middelhavbassinets Kystlande. For anden Gang forlod han i Begyndelsen af 1845 Hamburg og reiste først til London og Paris for at undersøge de derværende Museer, hvorpaa han gjennemreiste paa Kryds og Tvers Frankrig og Spanien, besøgte deres gamle Byer og betraadte for første Gang afrikansk Bund ved sin Ankomst til Tanger den 7de August. Da han ved denne Reise hovedsageligt havde til Formaal at anskueliggjøre sig Middelhavskysternes Handelsforholde i Oldtiden, saa gik hans Vei for det meste langs Kysten, deels tilvands, men somoftest tillands. Saaledes drog han da først gjennem Marokkos Vestkyst, og vandrede derpaa fra Oran i Algerien, bestandig langs Kysten, til Ægypten, forat besøge de oldpuniske Kultursæder, Syrterne, Cyrenaika osv. Da han nu var naaet med et rigt Udbytte

til det usikre Grændseskjel mellem Tripolis og Ægypten, blev han den 7de Juni 1846 i det saakaldte Katabothmos-Pas overfalden af en Trop Beduiner, der antog hans store Daguerreotypkasse for en Pengekiste og berøvede ham efter et forgjæves Forsvar hans hele Bagage, og deriblandt ogsaa hans Dagbøger. Han kunde blot redde enkelte Notitser, som han bar paa sig. Det characteriserer hans Energi, at han, en forladt og ubeskyttet Reisende, uden nogetsomhelst Hjælpemiddel, med et farligt Skudsaar i Benet, slæbte sig frem til Alexandrien, med den trykkende Bevidsthed af, at han havde tabt Frugterne af store Anstrængelser, og desuagtet lod han ikke Modet synke. Thi neppe var han helbredet, førend han paany rustede sig ud og atter fortsatte sine gamle Vandringer, drog gjennem Ægypten, vandrede derpaa gjennem Palæstina til Syrien, hvor han undersøgte det gamle Pamphylien, Lydien, Jonien, Æolien, Troas og Bithynien. Konstantinopel og Grækenland blev Slutningen af denne treaarige, paa egen Bekostning foretagne Reise, hvorfra han ved Enden af 1847 kom hjem, beriget med Kundskaber og Erfaringer. Han slog sig nu ned i Berlin forat habilitere sig til Docent ved Universitetet, og skred desuden strax til at bearbeide sin Reisebeskrivelse, som udkom 1849 under Titel: Vandringer gjennem Middelhavets Kystlande (1ste Deel: Det nordafrikanske Kystland). Det deri fastholdte Standpunkt, som han ogsaa indtog paa sin anden store Reise, er det historisk-geographiske. Desuden har han med Forkjærlighed anskueliggjort det ethnographiske Liv i de gjennemreiste Egne, thi hans sjeldne Sprogtalent og videnskabelige Fordannelse gjorde ham især dygtig hertil. Landene ere skildrede efter deres topographiske Ydre; derimod ere ikke de animalske, vegetabilske og mineralogiske Eiendommeligheder specielt fremhævede, da disse Gjenstande laa Forfatteren fjernere. Barth blev imidlertid snart revet ud af denne Virksomhed. Den engelske Regjering blev nemlig paa Foranledning af Ridder Bunsen bevæget til at forøge Richardsons projekterede Handelsexpedition til Nordafrika med to videnskabeligt dannede tydske Lærde. Hertil meldte sig Geologen Dr. Ad. Overweg, ligeledes en født Hamburger, og, efter Humboldts Opfordring, Dr. Barth, der lovede at blive meget nyttig for Expeditionen ved sit hærdede Legeme, samt sit nøie Kjendskab til de afrikanske Forholde og det arabiske Sprog. Rigtignok vilde den rige engelske Regjering ikke give de to Reisende mere end 200 Pund St.; Dr. Overweg modtog derfor en klækkelig Understøttelse af det geographiske Selskab i Paris, medens Barth udrustede sig paa egen Bekostning. Begge indskibede de sig den 8de Decbr. 1849 i Marseille og reiste til Tripolis. I Februar 1850 foretog de en nøiagtig Undersøgelse af Ghurianbjergene, og da Richardson var ankommen, tiltraadte de den 23de Marts deres Reise til det Indre. De lagde deres Vei over Høisletterne Hamada, Mursuk og Sardalus, og kom den 15de Juli til Kasr Tsitanien, eller Djevelsletten, i Nærheden af Rhat. Her havde Barth nær sat Livet til; thi fordybet i Undersøgelsen af denne vidunderlige Klippelabyrinth, havde han forvildet sig, da Natten overfaldt ham. Der hengik 28 Timer, inden den vansmægtende Reisende blev gjenfunden af sine Ledsagere; han havde tilsidst søgt at slukke sin brændende Tørst med sit eget Blod. Derpaa passerede Expeditionen Rhat, gik over det høie, øde, klippefulde og ubeboede Ørkenplateau ved Tadscherat og naaede den 21de August Grændsen af det aldrig forhen af nogen Europæer betraadte Kongerige Aïr eller As ben Tuariks. Her blev Expeditionen reddet fra en resultatløs Vendereise mod Norden ved Dr. Barth's energiske Optræden mod en stærk Horde af røveriske og fanatiske Tuariks, der vilde berøve de christne Reisende Livet, men omsider lode sig stille tilfreds ved en stor Løsepenge. Da imidlertid Expeditionen kun var yderst karrigt udrustet af Englænderne, blev den ved denne Ulykke aldeles afkræftet og ruineret i financiel Henseende; men atter her hævede Barth dens Renommé, da han ganske alene fra 4de Oktbr. til 6te Novbr. foretog en Reise til Hovedstaden Agades, medens hans Reisefæller blev tilbage i Tin Tellust. Denne Barths Udflugt kronedes med vigtige videnskabelige Resultater samt sikker Beskyttelse for en videre Fremtrængen. Den 1ste Januar 1851 laa Ørkenen bag de Reisende, og de betraadte nu Egnen om Sudan. Den 11te Januar skiltes de i Tagelal for atter at mødes i Kuka, Bornus Hovedstad. Barth vendte sig mod den vigtige Handelsstad Kano, hvor han indhentede de første omfattende Efterretninger om det Indre af Afrika. Derfra drog han videre til Kuka, men modtog her den sørgelige Efterretning, at Richardson var død af Afkræftelse den 6te Marts i Unguratua, sex Dagsreiser vestlig for Kuka. Barth ilede strax derhen, og fandt Expeditionen i fuldkommen Opløsningstilstand. Vel reddede han Papirer og Effekter, men han gjorde ogsaa den Opdagelse, at Richardson istedetfor Penge og Forraad kun havde efterladt sig Gjæld. Med stor Opofrelse dækkede han denne af sine egne Midler for at frelse det engelske Navns Ære, og stillede sig af egen Magtfuldkommenhed i Spidsen for Foretagendet, forat det ikke skulde gaa istaa. Den 2den April indtraf han desuagtet tidligere end Overweg i Kuka og blev modtaget paa det Venskabeligste af Bornus Vezir. Medens nu Overweg undersøgte Tsadsøen, foretog Barth den 29de Marts 1851 sin mærkelige Reise til Adamaua mod Syd, og opdagede her den vigtige Benuestrøm, Nigers seilbare Bisløb, hvorved man lettelig kan komme tilvands ind i det Indre af Afrika. Dette blev bevist i 1854 ved Bachies Expedition, som netop blev foretagen forat undersøge denne Opdagelse. Denne Vandvei er kortere og mindre farlig end Landveien gjennem Sahara, og vil have de vigtigste Følger, naar den først bliver nærmere undersøgt. Barth maatte desværre efter et kort Ophold forlade Yola, Adamauas Hovedstad, og vendte den 22de Juli tilbage til Kuka, hvorpaa han i Følge med Overweg undersøgte Landet Kanene i Nord for Tsadsøen. Efterat være vendt tilbage til Kuka deeltoge begge Reisende i et Streiftog, som den muhamedanske Vezir af Bornu foretog ind i de hedenske Murgulande; herved naaede de lige til den 10de Grad nordl. Bredde ind i de næsten horizontale Alluvialsletter, som strække sig sydligt for Tsadsøen. Fra Slutningen af Marts indtil Slutningen af August udførte Barth alene den vigtige Reise til Baghirmi,

Dr. Heinrich Barth.

som ligger i Øst for Bornu, og aldrig er bleven besøgt af nogen Europæer. Trods mangfoldige Hindringer trængte han frem ligetil Hovedstaden Masena, og samlede her høist vigtige Efterretninger om Baghirmi, Waday, og de Lande, der strække sig henimod Nilbassinet.

Ved sin Tilbagekomst til Kuka forefandt han endelig de i Mellemtiden ankomne Pengemidler, som den engelske Regjering havde sendt ham, tilligemed Bekræftelse paa hans Værdighed som Chef for Expeditionen. Da døde pludselig Dr. Overweg af Klimatfeber den 27de Sptbr. 1852 ved Bredderne af Tsadsøen, som han havde været den første Europæer til at befare. Heller ikke dette Ulykkestilfælde var istand til at bøie Barths Kraft; men da det var ham indlysende, at han ikke kunde være istand til at bane sig Vei til Nilens Kilder gjennem de Grændselande, som vare i den yderste Forvirring paa Grund af Krige mellem Islam og Hedenskabet, saa fattede han, som det synes efter Palmerstons Ønske, den ikke mindre heroiske Beslutning at søge hen til Niger og om muligt naa det ligesaa vigtige som frygtede Timbuktu. — Denne Reise, medregnet Tilbagereisen til Europa, omfattede et Tidsrum af henimod 3 Aar, og havde til Resultat storartede Oplysninger om hidtil aldeles ukjendte Zoner, saaledes t. Ex. de to vestlige store Riger: Fellatha, Gando og Hamda Allahi, som man forud ikke engang kjendte af Navn. Barth forlod Kuka den 25de Novbr. 1852, naaede Katsena i Febr. 1853, og i April Sokoto, det østlige Fellatha-Rige, hvis Behersker, Aliu, modtog ham med Velvillie. Midt gjennem Lande, som vare i fuldt Oprør, gjennem Egne, som snart vare dyrkede, snart øde Vildnisser, naaede han Niger ved Saj, og efter mangfoldige Slags Farer den 7de Septbr. 1853 Timbuktu, den store Stad ved Niger og Saharas Sydgrændse. Under sit syv Maaneders Ophold her nød han Scheich El Bakaj, de vestlige Tuariks geistlige muhamedanske Overhoveds Beskyttelse og Venskab. Men denne Tid tilbragte han i en bestandig Livsfare, thi de fanatiske vestlige Fellani fordrede den Christnes Død, og kun den største Forsigtighed og beregnende Opførsel, samt Tuarikernes Beskyttelse reddede ham fra Undergang. I April 1854 kunde han endelig tiltræde sin Tilbagereise til Sudan, efterat han havde sluttet et vigtigt Forebrag med Tuarikernes Høvdinger, ligesom tidligere med Sultanen i Sokoto, hvorved det blev Englænderne tilladt i Fremtiden at foretage Handelsreiser i Landet og befare Nigeren. Fra Timbuktu til Saj fulgte han bestandig Nigerens Løb, og efterat han havde optaget Korttegning af denne 110 geogr. Mile store og aldeles ubekjendte Flodstrækning, slog han atter ind paa sin gamle Route til Kuka. Udmattet af Sygdomme og blottet for ethvert Hjælpemiddel, naaede han den 17de Oktober Kano, hvor han erfarede, at man paa Grund af hans lange Fravær allerede havde bragt Efterretningen om hans Død til Europa.

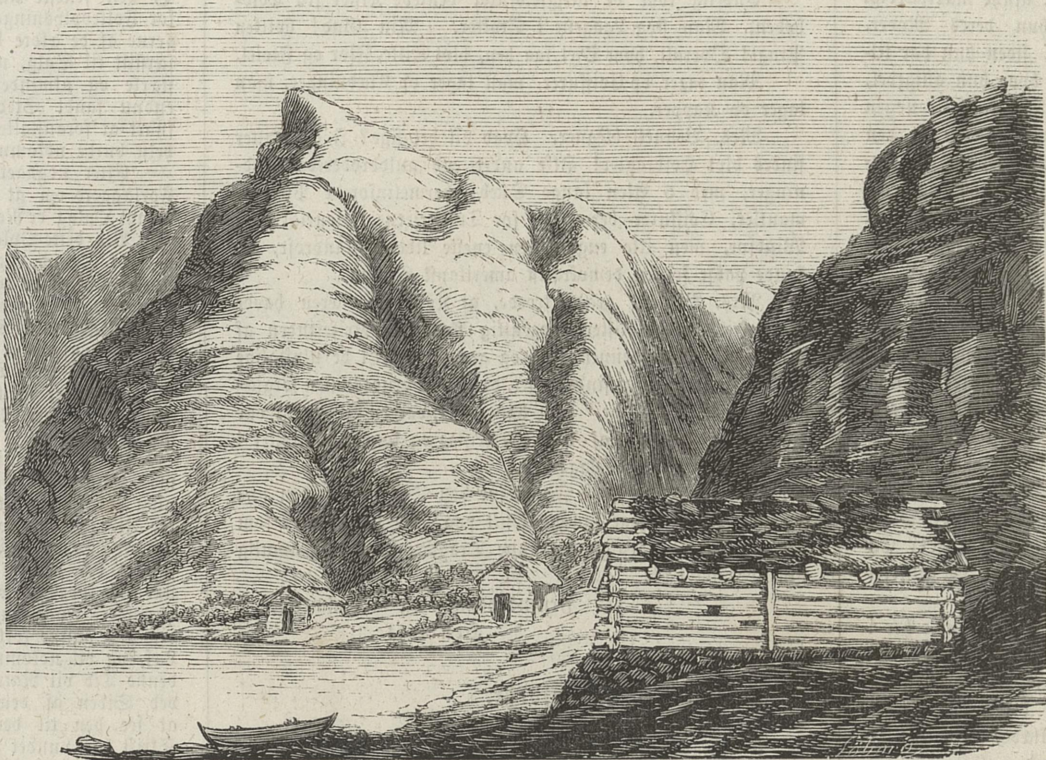
Endelig traf han den 1ste December uventet sammen med Dr. Vogel, som den engelske Regjering havde sendt efter ham. Denne Hjælp kom dog forsilde, thi hans svækkede Helbred gjorde hans hurtige Tilbagereise til Europa paatrængende nødvendig. Efterat han havde tilbragt 4 Uger i Kuka hos Dr. Vogel, der havde baaret den mest opofrende Omsorg for ham, kunde han omsider den 5te Mai 1855 tiltræde Tilbagereisen fra Kuka til Tripolis. Jaget af Hjemvee og kun ledsaget af faa Tjenere, foer han i Ilmarscher i den korte Tid af 3½ Maaned over Bilma gjennem Sahara, og ankom i god Behold den 27de Aug. til Tripolis, efterat han paa sin femaarige Reise havde tilbagelagt omtrent 3000 geogr. Mile paa afrikansk Grund. Sammenligner man det lykkelige Resultat af hans Reise, dens Omfang, samt den Udholdenhed og Energi, hvormed den blev foretagen, med de faa og ringe Midler, der stode til hans Disposition, saa overgaar den langt alle lignende Opdagelsesreiser. Expeditionen havde kostet 10,000 Thlr., deraf kommer 1400 paa Barths egen Regning; Kongen af Preussen havde givet 1000 Thlr., altsaa havde den engelske Regjering ikke bidraget meget over 1000 Pd. St. Den 8de September betraadte den driftige Reisende europæisk Jord i Marseille forat begive sig til London og Berlin. Fra alle Sider modtog den kjække Opdager de Tegn paa Deeltagelse, Anerkjendelse og Beundring, som han saa rigeligt fortjente. Med den ham egne Udholdenhed begyndte han, strax efterat have valgt London til sit Opholdssted, paa den videnskabelige Bearbeidelse af sin Reise, et Foretagende som han fuldførte i 3 Aar og samtidigt i det engelske og tydske Sprog. Begge Værker oplevede inden kort Tid to Oplag, saa fast var det dannede Publikums Forventning; og om end dette i visse Henseender fandt sig skuffet, da Forfatteren i sin Beskedenhed havde stillet sine personlige Hændelser i Baggrunden, saa ere de for Videnskaben vundne Resultater desto større i geographisk, historisk og ethnographisk Henseende. Den tydske Udgave bærer Titelen „Reisen und Entdeckungen in Nord- und Centralafrika in den Jahren 1849 bis 1855," og udkom i Aarene 1857 og 1858 hos Justus Perthes i Gotha.*) Den bestaar af 5 store Bind og indeholder et stort Antal Farvetryk og aldeles udmærkede Karter af August Petermann. De sidste vise os et aldeles nyt og uformodet Billede af Nordafrika, som forvandler alle tidligere Hypotheser til Virkelighed og i mange Aar vil forblive en uopnaaet Model for en enkelt Mands Anstrængelser. Den engelske Regjering har ogsaa udnævnt ham til Ridder af Bath-Ordenen, og saaledes ydet ham en Anerkjendelse, hvorpaa han allerede havde modtaget mangfoldige Beviser i Tydskland, navnlig i sin Fødeby og i Preussen. Universiteterne i Oxford og Jena gav ham Doktorværdigheden, de geographiske Selskaber i London og Paris deres Guldmedailler. Forat fuldstændiggjøre sin første Reise har den rastløse Vandrer i de sidste Maaneder af Aaret 1858 undersøgt Lilleasien fra Trapezunt over Tokat, Korassissar, Amasia og Angora og besluttet at sammenfatte Resultaterne af denne og sin første Reise. Den videnskabelige Verden er ogsaa berettiget til endnu at vente sig meget af en Forsker, som er i den Grad begeistret for sit Fag og

*) En forkortet Udgave i 2 B., ligeledes ledsaget med Afbildninger og et farvetrykt Kart, er i forrige og d. A. udkommet hos samme Forlægger; denne udgaar nu, som tidligere omtalt, i danskt Oversættelse (Woldikes Forlag).

endnu staar i den kraftigste Manddomsalder; han har til sin Raadighed personlige Egenskaber og Erfaringer, hvormed vanskelig Nogen af hans Forgjængere eller Samtidige kunne maale sig.

Parti fra Vik i Eidfjord.

Hosstaaende Afbildning fra Ejdfjord i Hardanger er taget fra Vik, et noksom bekjendt Stoppested for Tourister, som besøge Vøringsfossen. Opefter fører Veien langs Elven til Eidfjordvandet og, fra den anden Ende af dette, gjennem den trange og vilde Maabødal. Fjorden, hvis Gab sees paa Tegningen ved Foden af det høie Fjeld i Baggrunden, bærer ind til Simodal, en trang Revne i Fjeldet, rig paa Fossefald og umaadelige Urder efter Steenskred, som her har gaaet gjennem Tiderne. Ogsaa gjennem Simodal er der fremkommeligt til Vøringen; men der er nok ikke Mange, som har forsøgt den Vei, og uden gode Kræfter er det hellerikke raadeligt. Vi skal maaskee senere prøve paa at skildre en slig Fjeldvandring.

Parti fra Vik i Eidfjord.

Frederik Christian Schübeler.

(Efter „Männer der Zeit.")

Fr. C. Schübeler, født den 25de Septbr. 1815 i Fredriksstad i Norge, er Søn af en Handelsmand af tydsk Herkomst. Allerede som Barn beskjæftigede han sig med at samle alle Slags Naturalier; senere som medicinsk Studerende og praktiserende Læge blev Botaniken hans Hovedstudium, og medens han ofrede sig for Plantephysiologien i Almindelighed, samlede han specielt de i Norge forekommende Algearter. Ved sine Reiser paa Kontinentet saavelsom i England, lærte han at kjende ikke blot de mest berømte Botanikere og botaniske Haver, men ogsaa Forskjellen mellem theoretisk og anvendt Botanik. Denne sidste studerede han under et længere Ophold i Tydskland, med Understøttelse af den norske Regjering og „Det kongelige Selskab for Norges Vel." Efter sin Hjemkomst til Fædrelandet forlod han Medicinen, undersøgte Norges Vegetationsforholde, bragte Lys i dette hidtil aldeles mørke Parti af hans Fædreland og banede saaledes Veien for rationel Agerdyrkning, for Udbredelse af Gartneriet og Akklimatisation af mange fremmede Næringsvæxter. Udnævnt til Konservator ved den botaniske Afdeling af Universitets-Museet i Christiania og anbetroet Bestyrelsen af Prøvestykkerne for anvendt Botanik i den derværende botaniske Have, har Schübeler allerede erhvervet sig de største Fortjenester af sit Fædreland. Ved sin „Havebog for Folket," (hvoraf der inden kort Tid udbredtes indtil 20,000 Exemplarer i Landet) vakte han sine Landsmænds Opmærksomhed for Hortikulturen; ved praktisk Underviisning i den botaniske Have søgte han at udbrede Havedyrkning og Frugttræer-Avling i det hele Land, saavidt Klimatet tillod det. Ved Siden af dette praktiske Feldt dyrkede han med sjelden Udholdenhed det Videnskabelige, som kan sees af hans Værk: „Ueber die nördlich-geographische Verbreitung der Obstbäume und beerentragenden Gesträuche" (Hamburg). Praxis og Videnskab faldt sammen i de af ham siden 1852 aarligt foranstaltede Udstillinger af norske Have- og Markfrugter i Forbindelse med de samme Produkter, indførte fra sydligere Lande. Den af ham foreslaaede og udførte sammenlignende Prøvedyrkning med Sædekorn og Frøsorter fra Norge, som samtidigt foretoges der og i forskjellige Stater paa Kontinentet, ligesom omvendt med Sæd og Frø fra bestemte Egne paa Fastlandet, der sættes paa en og samme Tid paa Kontinentet og i Norge - har været ligesaa interessant for Botanikerne som udviklende for Plantephysiologien. Thi disse Forsøg have allerede frembragt overraskende Resultater med Hensyn til Spiretiden, Væxten, Frugtens Mængde, Vægt, Modenhed osv. Ved Siden heraf har Norge, Europas i vegetativ Henseende mærkværdigste Land, ved Schübelers rastløse Bestræbelser faaet en betydelig Akklimatisationsflora, der er ligesaa behagelig for Nordmændene i deres Haver, som nyttig for dem i deres Kjøkken. — I en fortløbende Række af populære Afhandlinger har Schübeler ogsaa søgt at bekjæmpe den endnu i Norge sædvanlige adamitiske Maade at dyrke Jorden paa, og har derfor i Haven og paa Ageren vist sig som en, i Ordets sande Betydning, „Nutidens Mand."

Literatur.

Apotheker Thaulow har udgivet en ny Pjece, vedkommende hans Fag, nemlig: **Storthingets Forhandlinger og Beslutninger betræffende Apothekervæsenet.** I. Lov om Examina for Pharmaceuter. 48 S. 8.

Dansk specialhistorisk Literatur. (Anm. ved L. Daae.) 1. Samlinger til Fyens Historie og Topographi, udg. af Fyens Stifts literære Selskab. 1ste og 2det Hefte. Odense 1859-1860. (180 S. 8.) Som bekjendt har der i længere Tid i Odense existeret et lærd Selskab, der har udgivet adskillige for den nordiske Literatur og for Historien meget vigtige Skrifter; vi behøve for den kyndige Læser kun at paapege „Aktstykker til Nordens Hist. i Grevefeidens Tid" (ved C. Paludan-Müller), „Aktstykker til Oplysning af Danmarks indre Historie i ældre Tider," samt Tidsskrift „For Literatur og Kritik," hvori foruden adskillige andre ypperlige Afhandlinger ogsaa Meget er meddeelt, som for os Nordmænd er af Interesse, som f. Ex. Provst Rohmanns Undersøgelser om Biskopen i Throndhjem Hans Gaas, L. Helvigs Afhandling om kirkelige Forholde i Danmark og Norge under Christian den 6te m. M. — I afvigte Aar har Selskabet besluttet at udgive to Tidsskrifter et af almeenvidenskabeligt Indhold og et for den fyenske Specialhistorie. Det er dette sidste (redigeret af Dr. Henrichsen, Kirkehistorikeren L. Helveg og Provst Rohmann), hvorpaa vi her henlede det norske (historiske) Publikums Opmærksomhed. Det er naturligt, at et specialhistorisk Tidsskrift for en speciel Landsdeel af et Rige maa have et meget partikulært Indhold. Ikke destomindre indeholde de tvende udkomne Hefter af de fyenske Samlinger ikke Lidet, der ogsaa for dem, der sysle med vor Historie, er af Interesse. Øverst tør vi vistnok sætte den grundlærde Professor Dr. Henrichsens tvende Bidrag. Det første af disse er en Læseplan for Odense Skole, der falder mellem Aarene 1560—87 hentet af en i sin Tid til Sverige fra Bispearchivet i Odense af Fienden bortført Protokol, der giver et vigtigt Bidrag til den dansk-norske Skolehistorie. Det samme Vidnesbyrd maa man give samme Meddelers Aktstykker om „Rektor [i Odense ved Begyndelsen af det 17de Aarhundrede] Nils Hammers Embedsførelse;" vi faa her et ypperligt Tidsbillede, der livagtig stiller os for Øie Forholdet mellem Tidens skjæggede „Skoledegne" og deres Lærere. — Blandt de øvrige Bidrag kunne udhæves Landinspekteur A. Hahns Bemærkninger om det fyenske Almuesprog samt Præsten Strøms „Smaastykker af den fyenske Præstehistorie;" mellem disse sidste forekommer ogsaa Adskilligt om den ogsaa for Norges Historie vigtige Rigshofmester Christopher Walkendorph, der her renses for en ham i Pontopp. Ann. i Egenskab af Kirkepatron tillagt Uretfærdighed mod en Præst. — Tidsskriftet er ikke i Boghandelen; det omsendes ligesom det andet Tidsskr. frit til Selskabets Medlemmer, hvis Kontingent til samme er 2 Rdlr. aarlig; de tiloversblivende Explr. sælges for 12 ß (dansk) pr. Ark. — 2) Samlinger til Laalands og Falsters Historie af P. Rohde. Paany udgivet af J. J. F. Friis. 1ste Binds 1—3 Hefte tilf. 384 S. 8. (med Provst Rhodes Portræt.) — Vi have her for os en ny Udgave af et gammelt Skrift af den gamle Provst P. Rhode, der fra 1767—1793 var Præst i Uttersler i Lolland, og af hvem vi have foruden disse Samlinger tillige et lignende Værk om Haderslev Amt i Slesvig. Den kyndige Læser vil vide, at disse „Samlinger" just ikke havde det bedste Lov mellem Historikerne, navnlig paa Grund af de mange upaalidelige Aarstal og Citater og de vel hyppige irrelevante Snurrepiberier, der ofte minde om Müllers Jarlsbergs Beskrivelse hos os, og ofte af J. Chr. Berg ere forbandede i hans Mariginalnoter. Det kunde derfor synes rart nok, at dette Værk atter bliver udgivet. Sagen er imidlertid den, at „halvfemtehundrede Beboere i Laaland-Falsters Stift have ønsket at komme i Besiddelse af dem," og Udgiveren, hvem vi tidligere især kjende som Forf. af historiske Romaner, hvis Handling henlægges til Laaland og Falster, vilde da heller levere en forbedret Udgave af Bogen „end see den gjort til Gjenstand for en simpel Boghandlerspekulation." Han har da forøget og rettet den deels ved Hjælp af sine egne Samlinger, deels ved Assistence af andre Videnskabsmænd, af hvilke i Fortalen blandt Andre udhæves Dr. C. Paludan-Müller samt Præstehistorikeren Imm. Barfod. — Rhodes Værk bestaar som bekjendt især i personalhistoriske, navnlig presbyterologiske Notitser og er paa Grund af den nøie Sammenhæng mellem Danmarks og Norges nyere Historie saaledes ofte ikke uden Interesse for os. — Disse ere af Friis bragte á jour. — Værket, der er nitid udstyret, koster kun cirka 4 ß Arket.

Aargangen for 1859 af det ved Prof. H. N. Claussen i Kjøbenhavn udgivne **Nyt Tidsskrift for udenlandsk theologisk Literatur** er afsluttet med det for kort Tid siden udkomne 4de H. (Gyldendalske Boghandlings Forlag; — 50 ß kvartaliteter.) Ligesom sine Forgjængere, giver ogsaa denne Aargang i Oversættelse og Uddrag de vigtigste i Aarets Løb udkomne, tildeels vidtløftige og kostbare fremmede Værker inden den theologiske Literaturs Omraade, saaledes at den Theolog, som boer fjernt fra offentlige Bibliotheker, uden at have Raad til Bogkjøb, alene derved vil kunde holde Stridt med Hoved-Resultaterne af de nyeste Forskninger i hans Videnskab. Men som leilighedsviis allerede tidligere bemærket, er dette Tidsskrift ikke af Vigtighed for Theologen alene, men ogsaa for den dannede Læser i Almindelighed. Thi en væsentlig Deel af dets Indhold afhandler Nutidens kirkelig-philosophiske Tilstande og Rivninger, eller er hentet fra Kirkehistoriens og den kirkehistoriske Biographies Omraade. I sidste Henseende ville vi saaledes kun bemærke, at foreliggende Aargang indeholder: Luther og Scheiermacher efter J. A. Lowe, Ulrik von Hutten, efter D. F. Strauß's vidtløftige Biographi af ham, og Joh. Gerhard, Joh. Arndt og Val. Andreä efter Tholuks (nu ogsaa fuldstændigt paa Dansk udkommende) Værk „Livsbilleder fra den lutherske Kirke."

Theologiske Skrifter. Hos Woldike er begyndt at udkomme **Samtaler over den bibelske Historie** af J. Nissen. Originalen har oplevet ikke mindre end syv Oplag, og den bekjendte Dr. Claus Harms har i nogle Forord paa det Varmeste anbefalet Bogen baade til dem, der undervise i den bibelske Historie, og dem, som ved denne søge Selvbelærelse og Opbyggelse. Den danske Oversættelse vil udgjøre omtr. 10 H. a 25 ß. — **Passionsbetragtninger** eller: Hvad lægger den stille Uge os paa Hjerte? af Dr. William Adams. (J. Lunds Forlag.) Forf. af disse Betragtninger, hvoraf Originalen har oplevet 5 Oplag, vil være det norske Publikum fordeelagtig bekjendt ved sine for et Par Aar siden paa Norsk oversatte fortrinlige „Christelige Allegorier."

Paa det Gyldendalske Boghandlings Forlag er udkommet **Prædikener** af Aug. Ussing, luthersk Præst i Christiansstad (194 S. st. 8.), samt: **Om Missionen i Ostindien** af C. W. Grønning, Missionær (ledsaget med et anbefalende Forord af J. M. L. Hjort.) 76 S. 8.

Alhambra af Washington Irving. Paa Dansk af N. Schmidt. Den danske Literatur har, ligesom allerede den svenske, begyndt at vise en priselig Bestræbelse for at berige sig ved Oversættelser af anerkjendt fortrinlige fremmede Værker, selv om disse tilhøre en allerede svunden Tid, istedetfor at reproducere Alt, hvad der udkommer for Dagen, læses for Dagen og glemmes med Dagen. Der kunde anføres mange Exempler, der tale for dette glædelige Omslag i Boghandelen og Læseverdenen; men det kan være nok at nævne, at Walter Scott og Washington Irvings tredive - fyrretyve Aar gamle Skrifter endnu i dette Dieblik oversættes paa Dansk. Af Scotts Romaner udkommer for Tiden en ny Samling i Oversættelse, og flere af den nylig afdøde, fortrinlige amerikanske Forfatter, Washington Irvings Skrif-

ter, ere udkomne eller begyndt at udkomme paa Dansk. Det sidste er det i Overskriften nævnte „Alhambra", der udkommer paa Schønbergs Forlag og vil komme til at koste henved 4 Mk. Det giver en Skildring af hiint berømte mauriske Pallads's eiendommelige Liv tilligemed en heel Række dertil knyttede Sagn, som uafbrudt ville fængsle Læserens Interesse.

— **Skildringer og Sagn fra Færøerne** af P. A. Holm. Andet forøgede Oplag. (Schønbergs Forlag.) Første Oplag af dette Skrift udgaves af det danske Folkeskriftselskab i Haderslev, og saavel denne Omstændighed, som at det inden kort Tid blev udsolgt, viser noksom, at det var et læseværdigt Skrift, om ikke for Andet, saa dog for Stoffet; thi dette er unægtelig i og for sig selv interessant. Men desværre maa man ogsaa indrømme, at Stoffets Interesse er overveiende, og at Forf., uagtet han fortæller med en vis Nakhed, ikke har bragt ud af Emnet, hvad der synligen lod sig gjøre. Navnligen har Færøernes Sagnskat givet et meget magert Udbytte. Bogen er ledsaget af et Kart og to Afbildninger.

— Paa Forlag af den Gyldendalske Boghandling og Th. Lind er begyndt at udkomme et underholdende Maanedsskrift, betitlet **Aftenlæsning**, hvilket, efter det første Hefte at slutte, vil blive af et velvalgt og ret interessant Indhold; og Prisen 66 ß halvaarlig for Maanedshefter paa mindst 4 Ark hvert, maa ansees for meget billig.

Blandinger.

En Kammerjomfrues Hævn. Mr. James Gordon Bennett, Hovedredaktøren og Eieren af det meget udbredte Blad „New-York Herald," er en med mange fortræffelige Egenskaber begavet Mand, især er han et Mønster for Ægtemænd. Sin Frue tillader han med fulde Hænder at øse ud af den Pengekiste, som Abonnenterne saa hæderligen fylde. Fru Bennett, der er ligesaa smuk som koket, afskyr mærkværdigt nok Franskmændene, derimod tilbeder hun deres Moder. Denne Kjærlighed er endnu mere tiltaget, siden hun har tilbragt en Vinter i det „moderne Babylon," hvor hun alligevel, trods sine Dollarer og sin Skjønhed, aldeles ikke vakte nogen usædvanlig Opsigt. Bagvaskelsen mener, at dette er den egentlige Aarsag til hendes Antipathi for Pariserne. Hvordan det nu end er, saa havde Mrs. Bennett fra Paris medtaget en uvurderlig Skat, en Kammerjomfru, som forstod at opfylde alle hendes Luner, som coifferede og klædte hende uovertræffelig, som i Kunsten at vælge en Hat, en Klædning eller en Mantille ikke havde sin Mage i Verden, kort, en Perle blandt Kammerjomfruer, en virkelig Frontin i Skjørter. Mrs. Bennett syntes ogsaa overordentlig godt om sin Henriette; endnu mere, hun var næsten stolt af hende og indrømmede hende som Følge heraf al mulig Frihed, Noget, hvoraf den smukke Henriette heller ikke var seen til ganske grundig at benytte sig. Hun talte i en mere bydende Tone end Madmoderen, befalede, ordnede, styrede og stellede i Huset aldeles efter eget Behag; Alle maatte danse efter hendes Pibe. Fru Bennett lo og lod hende raade. Men hvad hender? En vakker Dag præsenterer Miss Henriette sig klædt og coifferet aldeles som Fru Bennett! Nu gik det for vidt.

„De synes aldeles at glemme, at De er Tjenerinde her i Huset, Miss Henriette!" udraabte Fru Bennett i en skarp Tone. — „Hvorledes det?" spurgte Henriette i en endnu skarpere. — „Jo, her i Amerika ansees det for i høieste Grad uforskammet, at en Tjenestepige klæder sig ligt sin Madmoder." — „Tjenestepige og Tjenestepige, bestandig det samme! Man er vel ikke Slavinde, fordi man er i Amerika heller! Desuden er det mit eget Haar og mine egne Klæder! Jeg tænker, Fruen skulde være ret glad, om hun kunde sige det samme om sine Haarpiske!" — „Men nu befaler jeg, at De strax klæder Dem efter Deres Stand; i andet Fald har vi Midler til at tvinge Dem!"

Miss Henriette adlød; den følgende Dag bar hun en Dragt, simpel som en Kvækerindes, samt glat Haar. Hvem var mere tilfreds end Fru Bennett? Aldrig havde den for et Øieblik af en let Sky fordunkede Sol skinnet klarere, selv Mr. Bennett saa en Smule mindre bister end sædvanlig. Men en Tid derefter indfandt Miss Henriette sig med rødgrædte Øine i sin Madmoders Sengkammer.

„Jeg er meget ulykkelig, min Frue," stammede hun med en begrædelig Stemme, „og saa ondt det end gjør mig, saa maa jeg flytte." — „Flytte! Hvad tænker De paa, bedste Henriette! Er Deres Løn for liden, saa lægger jeg gjerne paa." — „Ak, nei! det er ikke det . . ." — „Hvad kan det da være? Mr. Bennett har vel ikke understaaet sig til . . . . ." — „Nei bevars!" — „Nu, men hvad er det da? Siig mig idetmindste Grunden til denne mærkværdig Beslutning!" — „Jeg trives ikke i Amerika; Menneskerne her have blot Tanke for Penge, og det synes jeg ikke om!" — „Ikke! og endda sværger jeg, at I tror, om jeg beder Dem borttørre Deres Taarer med denne Tipundsnote!"

Henriette modtog leende Seddelen, og Alt tyktes godt og vel. Men en Maaned var knap forleden, førend hun atter vendte sig til Madmoderen med samme Begjæring.

„Nei, det er mig aldeles umuligt at leve her længere!" udraabte hun høit hulkende; „jeg døer, hvis jeg ikke faar Boulevarderne, Champs Elysées og Palais Royal at gjensee!" — „Det er et Lune!" — „Nei, det er Hjemvee, den forfærdeligste Hjemvee! Jeg føler, hvorledes jeg bliver alt svagere og svagere. En Maaned til i dette kjedelige Land, og det er aldeles forbi med mig!" — „Nu, med Magt vil jeg vist ikke holde Dem tilbage De kan reise, naar De behager!" — „Fruen er vel saa god at betale mine Reisepenge?" — „Det forstaar sig." — „Fruen kan regne paa min evige Taknemmelighed. Gud give, at jeg nogensinde maa kunne bevise den i andet end Ord!" — „Taler De oprigtig?" — „Og det kan Fruen spørge om?" — „Nu vel, De kan virkelig være mig til stor Nytte i Paris." — „Paa hvad Maade da?" — „Jo, De kjender min Smag, De veed, hvad der klæder mig bedst! Jeg vil i Vinter fordunkle alle New-Yorks Damer. Gaa til Paris's fornemste Modehandlerinder, vælg, bestil, kjøb aldeles efter Deres egen Smag, jeg giver Dem aaben Fuldmagt og betaler uden at prutte." — „Stol paa mig, Fruen skal blive tilfreds!" Mrs. Bennett var meget gavmild; hun bekostede ikke alene paa en ganske storartet Maade sin Kammerjomfrues Reise, men lod desuden ogsaa et vakkert Antal Dollarer glide ned i hendes Reiseväske. Hvilke Opofrelser gjør ikke en Kvinde, naar det gjælder Pynten!

Den smukke Ambassadrice var hellerikke vel ankommen t l Paris, førend hun begyndte at udføre sin forrige Madmoders Kommissioner. Syersker og Modehandlerinder sattes strax i Bevægelse, og snart opstod der af al denne Travlhed et storartet Resultat, som, behørig indpakket og forsikret mod baade Ild og Vand, endelig ankom til New-York tilligemed de medfølgende Regninger, hvilke opgik til den lille Sum af — 100,000 Franks.

Mrs. Bennett sukkede. Men hvor hun skulde blive smuk, hvor hun skulde lyse, hvor skulde ikke alle hendes Medbeilerinder i Smag og Elegantse harmes! Mr. Bennett sukkede ogsaa, men han elskede sin Hustru og - betalte.

Endelig kom de længselsfuldt ventede Kister fra Toldboden. Man slog Laagene i Stykker. Min Gud! hvilken Pragt! Overalt, hvor Øiet saa hen, blot Silke, Flor og Fløiel.

Man tager op Coiffurer, man tager op Klædninger, man tager op Kapper.

Mrs. Bennett blegner. Hvad vil det sige? I alle Kister findes blot Hofdragter! Ikke andet end guldbroderede Klædninger, med 5 Alen lange Slæb, hermelinforede Purpurmantler, Coiffurer beregnede for Tuillerierne, Escurial eller Windsor, men ikke engang en eneste liden Baandrose, der kunde passe for en demokratisk amerikansk Salon.

Mrs. Bennett græd, troede, at Kommissionæren havde taget feil, og at Kisterne egentlig skulde til Keiserinden af Brasilien. Mr. Bennett svor og grov og grov i de ulyksalige Kister i Haabet om at finde noget, der kunde bruges, men forgjæves, alt det „Borgerlige," som han fandt, var en Billet, der var gjemt paa Bunden af den ene Kiste, og som var affattet i følgende lakoniske Ordelag:

„Da jeg vilde spare Fruen for den Sorg at see den nye Kammerjomfru bruge samme Snit paa sine Klædninger som Fruen, har jeg udvalgt saadanne Dragter, som hun umulig kan vove sig paa!

Fruens ydmyge og taknemmelige
Henriette."

Norge.

Christiania. Den norske Kroningsdeputation ankom til Stockholm om Eftermiddagen den 29de April. Den 30te April var den til Middag hos Hs. M. Kongen og om Aftenen paa Bal hos Overstatholderen, hvor Kongehusets Medlemmer ogsaa vare tilstede. Den 1ste Mai var den til Middag hos Statsminister Sibbern og den 2den til en paa Børsen ved Stænderne arrangeret Middag.

— Ved kgl. Resol. af 21de Marts er bestemt, at der ikke for det nu forsamlede Storthing, bliver at fremsætte nogen kgl. Proposition om Anlæg af Jernbane fra Drammen til Randsfjorden og Aadalen, hvilket Anlæg er beregnet at ville koste 1,150,000 Spd., deri iberegnet en Sidelinie, hvorved den farbargjørlige Beinaelv og Spirilen sattes i Forbindelse med Hovedbanen. De til dette Jernbaneanlæg af Private og af Kommuner tegnede Bidrag udgjør omtr. 346,000 Spd. Den overveiende Grund til ikke at foreslaa dette nye Kommunikationsanlæg paabegyndt i næste Budgettermin, har været Hensynet til Norges i Løbet af de sidste Aar stiftede Statsgjæld, hvis Forøgelse allerede nu igjen let kunde svække Statens tidligere gode Kredit i Udlandet.

— Ved en af Kriminaldommeren i Christiania afsagt og upaaanket Dom er en Olaus Jensen Hagen for at have mishandlet en Hest dømt til at bøde til Statskassen 10 Spd. samt udrede Sagens Omkostninger.

— Det nye norske Selskab indbyder til at tegne Bidrag for det bergenske Theater, hvilket kan skee paa Lister, nedlagte i Cappelens Boglade. Medens hiint Theaters økonomiske Tilstand synes at have forværret sig, lider det nu atter ved Afgang Skaar i sine kunstneriske Kræfter, idet den tidligere Instruktør Kand. G. Krohn har opsagt sit Engagement, ligesom ogsaa hans Kone og hans Svigerinde Jomfru Parelius.

— Blandt Beslutninger, fattede af Storthinget den 2den Mai, hører en Bevilling af henved 400,000 Spd. aarlig til Renter og Afdrag af Norges, siden 1848 stiftede Statsgjæld, (der for Tiden udgjør noget over 5,600,000 Spd.)

— Ole Bull er over Götheborg ankommen til Kjøbenhavn, hvor han skal give Koncerter paa Kasino Theater.

— Den berømte Violinist Ferd. Laub fra Berlin er i Fredags ankommen hertil og giver Koncert paa Mandag.

— Det i Paris bosatte norske Kunstnerpar Telleffsen har nylig i Paris givet en Koncert, som af de franske Blade omtales med overordentlig Ros.

— Ved en Frimurerfest i Stockholm sees Stadsphysikus Døderlein at være bleven „dubbat" som Ridder af Carl XIII's Orden.

— Der har her i Byen dannet sig en Kommittee bestaaende af Repræsentanter for de forskjellige Stænder, til at træffe Foranstaltninger til Høitideligholdelse af 17de Mai.

— Der er stiftet en norsk Dyrlægeforening, hvis Formaal er at bevirke Dyrlægestandens Fremme, indbyrdes Meddelelse samt Kvaksalveriets Udryddelse, for derved at forebygge Dyrenes Mishandling. Blandt Foreningens Formaal hører, at Ingen uden Autorisation maa udøve Dyrlægepraxis. Bestyrelsen bestaar af 3 Medlemmer (indtil Videre Dyrlægerne Vaumund, Ottesen og Nielsen-Sæther.)

— Adjunkt Thaasens Stipendium er forlænget til Udgangen af Juli d. A., da han skal konstitueres som Lektor i Græsk her ved Universitetet.

— Udbyttet af det nu tilendebragte Lofotfiskeri skal være noget større end forrige Aar, nemlig omtrent 700,000 Voger Klipfisk og 350,000 Voger Rundfisk.

— Forstmester Th. Mejdell har indgivet Andragende om Afsked fra Statens Tjeneste, for som man antager, senere at modtage privat Ansættelse hos nogle af vore største Skoveiere. Denne Fratrædelse vil være et væsentligt Tab for vort unge Forstvæsen, og det vilde være at ønske, at Forstmændenes Forholde af Storthinget ordnes saaledes, at disse Funktionærer finde Opmuntring til at foretrække Statens for den private Tjeneste.

— Den 2den Mai døde den berømte danske Retslærde Anders Sandøe Ørsted, 82 Aar gammel.

Subskriptions-Indbydelse
paa
Berlins Læsebog i Naturlæren for den norske Almue.
Fjerde Udgave

I den seneste Aarsberetning fra Bestyrelsen for Selskabet for Folkeoplysningens Fremme blev det oplyst, at Beholdningerne af de ældre Udgaver af Berlins Naturlære, som havdes særskilt til Salg, nu vare udsolgte, og at det formedelst den stærke og almindelige Efterspørgsel efter denne Bog, som endnu fandt Sted, sandsynligviis vilde findes Grund til snart at foranstalte et nyt Oplag, hvilket man dog forudsatte helst burde udkomme paa privat Forlag.

Efter udgaaet Opfordring fra Selskabets Bestyrelse til Forlæggere om at indkomme med Anbud paa Udgivelsen af et nyt Oplag er Retten til et saadant overdraget Undertegnede.

Ved dette Oplag vil Skriftets forrige (3die) Udgave blive lagt til Grund, og Afvigelserne fra samme ville ikke blive større, end at de forskjellige Udgaver med Lethed kunne blive benyttede ved Siden af hinanden i Skolerne. For at gjøre Bogen saa hensigtsmæssig som mulig vil den dog blive gjennemgaaet af en af Selskabets Bestyrelse dertil antagen kyndig Mand, som efter Omstændighederne vil have at indføre Forbedringer eller Rettelser i Texten. Ligesaa vil endeel af de ældre Tegninger blive ombyttede med nye og endeel nye Tegninger tilføiede.

Under Overveielserne angaaende denne nye Udgave har man vistnok ikke været uopmærksom paa den fattede Beslutning om paa offentlig Foranstaltning at udgive en Læsebog for Almueskolen, som var tænkt at skulle optage en større eller mindre Deel af Berlins Naturlære; men deels har man fundet det mindre rigtigt, at der ikke skulde være Adgang navnlig for Skolevæsenerne til at see afhjulpet Trangen til yderligere Forsyning med nærværende Bog i den sandsynligviis ikke ganske korte Tid, som vil medgaa, inden den omtalte Læsebog vil udkomme; deels har man antaget, at ogsaa efter denne Tid vil Naturlæren kunne paaregne nogen Afsætning ved Siden af den større Læsebog. Hertil ledes man ved at see hen til den ualmindelige Yndest og Indgang, dette Skrift har vundet blandt Folket ogsaa udenfor Skolerne, og hvorom den Omstændighed, at der i faa Aar er afsat omtr. 40,000 Explr. af samme, bærer det bedste Vidnesbyrd.

Jeg tillader mig saaledes at indbyde til Subskription paa ovennævnte Bog, der vil blive solgt, indbunden paa samme Maade som de foregaaende Udgaver, for 30 ß pr. Exemplar til dem, der strax indsende Betalingen i portofrie Breve, og 36 ß for dem, der først betale, naar Bogen er færdig. De, som ønske at erholde Exemplarer, ville tegne sig som Subskribenter enten paa de omsendte Lister, som ved Tilbagesendelsen maa frankeres, eller melde det i betalte Breve til Undertegnede inden 1ste Juli. Subskribenten maa samtidig med, at han antegner sig som Subskribent, nøiagtig betegne sin Adresse samt erklære, om han selv vil afhente Exemplarerne i uindpakket Stand her i Christiania hos undertegnede Forlægger, Storgaden Nr. 27 (Expeditionen for Berlins Naturlære), eller om han ønsker, at Expeditionen skal pakke dem ind og besørge dem afsendte enten direkte til hans Bopæl, forsaavidt samme er beliggende ved Pakkepostens eller Dampskibenes Ruter, eller, forsaavidt dette ikke er Tilfælde, til en ved en saadan Rute boende Mand. Vedkommendes Navn og Adresse maa angives med Fuldstændighed og Tydelighed. Hvis Subskribenten ønsker, at Forsendelsen skal besørges af Expeditionen, og han derhos erklærer, om den skal afgaa med Dampskib eller med den almindelige Pakkepost, vil Expeditionen besørge Forsendelsen efter den opgivne Adresse, mod at Subskribenten indsender 1 Skilling i Indpakningsomkostninger for hvert tegnet Exemplar. Subskribenten vil enten have at betale Fragten paa Modtagelsesstedet eller efter Omstændighederne at erstatte mig de hermed forbundne Udlæg efter opgiven Regning.

Betalingen tilligemed Indpakningsomkostningerne maa indsendes til Christiania Postkontor i betalte Breve med Udskrift: „Til Expeditionen for Berlins Naturlære."

Ingen kan tegne sig for et mindre Antal Exemplarer end 10.

Da Bogens Trykning paabegyndes snarest muligt vil den være færdig til Omsendelse ved Udgangen af August d. A.

H. J. Jensen.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 20. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 13de Mai 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret | 9. Aarg.

Indhold.

Anders Retzius.*)

Den i April 1860 afdøde svenske Professor i Lægevidenskaben, A. Retzius, var født i Lund 1796, blev medicinæ doctor 1819, Lærer ved Veterinær-Indretningen i Stockholm 1821, Inspektør ved det Carolinske Institut 1830. Hans Død vil efterlade et Savn i Videnskaben; thi denne har i ham tabt en af sine regjerende Fyrster. Og naar en af disse døer, da kan man vel ogsaa, ligesom man bruger ved de politiske Thronskifter, udraabe: „Kongen er død;" men det gaar her ikke saa let i samme Dieblik at udraabe: „Leve Kongen", thi Videnskaben er intet Arverige. Først maa vor Herre sende det begavede Naturel, saa maa dette selv under Arbeide og Forsagelse udvikle og uddanne sit medførte Talent, da faar det maaskee omsider den videnskabelige Laurbærkrone.

I en Nekrolog over en stor Videnskabsmand bør man vistnok først og fremst give en Skildring af hele hans videnskabelige Liv, samt paapege alle de Opdagelser, som have gjort Epoche i hans Videnskab; men hertil behøves en videnskabelig Specialkundskab, som neppe vilde finde sin rette Anvendelse paa dette Sted. Imidlertid ville vi dog forsøge at give nogle sammentrængte Hovedtræk af Retzius's videnskabelige Virksomhed, hans vigtigste Opdagelser, hvorved han erhvervede sig selv et Navn, og gjorde Sverige hædret langt udover dets Grændser.

Allerede 1827 optraadte han med en af de interessanteste Undersøgelser i Nerve-Anatomien. Han paaviste her for første Gang en Forbindelse mellem den graa og hvide Nervesubstants, og denne hans Opdagelse gav de følgende Tiders Physiologer Nøglen til de dunkleste Gaader i Nervelivet. Hans Undersøgelse af Tændernes Bygning er en af de første og smukkeste Arbeider i Mikroskopien. Hans Studium af Menneskekranierne, hvis Resultater han for første Gang udtalte ved det første nordiske Naturforskermøde i Stockholm 1842, vidner om hans store Dygtighed i Systematiseren. Paa en klar og fattelig Maade har han opstillet den naturligste Klassifikation af Menneskeracerne efter Hjerneskallernes forskjellige Formation. Endvidere opdagede han ligamentum fundæforme, et vigtigt Ligament paa den øvre Deel af Ankelen. Da han ved et videnskabeligt Møde i Holland først bekjendtgjorde denne Opdagelse, fremtraadte Ordføreren i Sektionen, den berømte Schröder van der Kolk, og udbad sig Tilladelse til at opkalde dette Ligament efter Retzius. Endelig ville vi kuns anføre nogle Ord om hans sidste Opdagelse, det saakaldte Cavum præperitonæale Retzii; Nutidens første Anatom, Hyrtl i Wien, ytrer nemlig herom i en Afhandling: „Enhver videre Ytring om dette Emne anseer jeg for en Ilias post Homerum. Alle Opdagelser af min lærde Ven have hver for sig indtaget sin faste og ubestridelige Plads indenfor Videnskaben, og ved den mig overdragne Offentliggjørelse af denne Notits i det keiserlige Akademies Skrifter skal en saadan Hædersplads ogsaa anvises cavum præperitonæale eller porta vesicæ Retzii."

Retzius var Medlem af 41 udenlandske Akademier og lærde Selskaber. Ved sit videnskabelige Renommé skaffede han det Carolinske Institut en Hædersbeviisning, som tidligere ikke er vederfaret noget svensk Fakultet, nemlig at optages som „Recognised School" af „Royal College of Surgeons of England;" herved fik de ved det Carolinske Institut Uderaminerede fuld Ligeberettigelse med dem, som udgaar fra det omtalte Londonner-Akademi.

Sit anatomisk-physiologiske og pathologiske Museum oprettede han 1835, og forøgede det stadigt med Skeletter fra alle Verdens Kanter. Der trivedes han ogsaa bedst. Alle disse paa Hyllerne opstillede Hjerneskaller, der nu vare saa tause og hule, syntes han bestandig at have Noget at snakke med. Englændere og Abyssiniere, Franskmænd og Kaffere, han kjendte dem alle til Punkt og Prikke, og ordnede dem derefter. Men han troede ikke paa Phrenologien. Ved Naturforskermødet i Kjøbenhavn 1847 opstod der en livlig Debat mellem ham og den bekjendte Phrenolog Professor Boeck. Følgen blev en Undersøgelse paa Stedet af alle de tilstedeværende Videnskabsmænds Hjerneskaller, og man kom til det Resultat, at efter Phrenologiens System maatte Berzelius og Ørsted have de allerdaarligste Hoveder.

Saavidt om Videnskabsmanden. Hans uafladelige Forskninger i hans Videnskab hindrede ham imidlertid ikke fra at have et vaagent Die med Alt, som tildrog sig udenfor ham. Hvor man traf ham, syntes han altid at være ude paa Rekognoscering, og det saa ud til, at han vilde have sit Ord med i Alt. Han vilde lokke Noget ud af alle dem, han talte med, hvad enten det nu gjaldt at faae vide, hvor man skulde faae en ny Statsraad fra, eller hvor Tjenestepigen havde kjøbt sin Fisk henne.

Retzius var ogsaa Professor ved Akademiet for de frie Kunster, men det er os ikke bekjendt, at han havde nogen Sands for de skjønne Kunster. Imidlertid fortælles der dog, at han engang paa en Forelæsning skal pludselig have standset midt i sit Foredrag og begyndt at tralle og synge, og det ovenikjøbet med en Stemme, som ikke hørte til de reneste. Auditoriet stirrede paa sin Lærer og vidste ikke, om det skulde tro sine egne Øren, hvor stærkt det end surrede i dem. „Igaar hørte jeg Jenny Lind i Norma," mælte endelig Hr. Professoren, „og hun havde en ganske usædvanlig sternocleidomastoideus." Dette er nemlig Navnet paa en Halsmuskel, som spændes stærkt ved Sang. Medens det henrykte Publikum lyttede til den store Sangerindes Toner, og magnetiseredes af det Inspirerede i hendes udtryksfulde Ansigt, havde Professoren i Anatomi havt sine Øine rettede ufravendt paa hendes Hals, og sikkerlig nydt ligesaameget ved dens Musklers Spil som Publikum ved det Dramatiske.

Efter Berzelius's Død var Retzius den Eneste, som gjorde Honnør for sit Land, naar udenlandske Videnskabsdyrkere besøgte Sverige og Stockholm. Uagtet hans Indtægter ikke vare betydelige, sparede han dog Intet forat gjøre de Fremmede Opholdet saa behageligt som muligt. Thi vel er Videnskaben en Elskerinde, som kun hengiver sig til ham, der sandt og inderligt elsker den, men den kan ogsaa give sig hen til mange, uden at der opstaar nogen Rivaliseren mellem disse. Og denne Kjærlighed er ogsaa deri forskjellig fra den sædvanlige, at den tiltager med Aarene, og at ethvert nyt Sekund til af Liv ogsaa er et Sekund af Nydelse, uden Hensyn til det legemlige Kors Skrøbelighed og Istykkergaaen. Paa sit Dødsleie fulgte Retzius endnu i det sidste Dieblik med Videnskabsmandens vante Die sine egne Kræfters Hensvinden og Dødens Nærmelse Trin for Trin. Han holdt et eget Slags Forelæsninger for sine Omgivelser uden at tænke paa, at hans egen Krop var Kadaveret. Nogle Minuter før sin Død ytrede han saaledes: „Det er s'gu sandt, den er seen nok denne Dødskamp, men det er dog interessant at lægge Mærke til denne Strid mellem Liv og Død . . . Se, nu ere Benene døde og borte. . . . Nu standse Underlivsmusklerne deres Funktioner; . . . Det sidste Togt kan blive haardt nok; . . . men lige interessant for det." Den, som med Døden for Die og midt under de haardeste Lidelser kan føre saadan Tale, han bærer ogsaa i sin Personlighed en Energi, der hæver ham over alt Andet, fordi den udelukkende er rettet paa et Eneste.

*) Især efter Illustr. Tidn. Portræt af Retzius findes i vort Blad for 1856.

Fra Stranden.*)

I.

Dernede ved Stranden en Hytte staar
Saa sørgelig, eensom og øde;
Ingen nu meer over Tærskelen gaar —
De, som gik der før, ere døde.

En bladløs Birk staar der udenfor;
Om Høsten i sildige Kvelde,
Naar hvinende Storm gjennem Hytten gaar,
Den mangt et Sagn kan fortælle.

Ei Hytten altid saa øde var,
Den skjulte saamangen en Glæde;
Saamange Taarer den dugget har,
At den kunde smile og græde.

En Enke der bo'de i fordums Tid,
Af Alder og Sorger bøiet;
Hun var saa fattig, men stedse saa blid,
— Veemodig, dog altid fornøiet.

Som Unggranen rank og som Vaarrosen skjøn
En guldlokket Gut hun eied;
Det var hendes kjære, den eneste Søn —
Ham Rigdomme ikke opveied.

Saamangen en Sorg seer den Fattiges Vraa,
Og saa mangt et sørgeligt Minde;
Men bitrere Taarer Vorherre ei saa,
End de, som en Nat maatte rinde.

For Sigvald var Hytten bleven for trang,
Lyst fik han til Sjøen at pløie;
Ved Moderens Hytte Hjertet vel hang,
Men Havet fortrylled hans Øie.

*) Uagtet Red. er en afgjort Hader af Noter til Poesien, og formener, at Midlet til et Digts Forstaaelse fuldt ud maa ligge i dette selv, har den dog troet at burde tilføie denne Digtcyklus en Anmærkning, der maaskee vil have en berettiget Indflydelse paa Dommen over samme. Forfatteren er nemlig et ungt Menneske, hvis Kaar og Livsstilling er af den eiendommelige Beskaffenhed, at de maa vække Læserens Deeltagelse og en vis Overbærenhed med hans Arbeides poetiske Mangler. Thi han er en fattig Mands Søn, uden Skoledannelse eller denne harmoniske Aandsudvikling, hvoraf et modent Forfatterskab for en væsentlig Deel betinges. Efter i længere Tid at have staaet ved Handelen er han nylig, nitten Aar gammel, kommen hid til Byen, dreven af Trang til en større aandelig Udvikling, end den, han under sine tidligere Livsforholde har fundet Anledning til. Han kom, uden Penge, uden Venner; men den Godgjørenhed, som udmærker Saamange af Christianias Indvaanere, er ogsaa kommen ham tilgode, idet Flere have tilsagt ham en maanedlig Understøttelse, for at han kan komme til at tage Examen Artium. Dog er den allerede opnaaede Understøttelse neppe tilstrækkelig til ganske at betrygge denne utvivlsomt begavede unge Mand for Næringssorger under hans fortsatte Studeringer.

Tungt græd hans Moder, da Afsked han tog,
Hun holdt ham dog ikke tilbage;
Men Hjertet saa sorgfuldt i Natten slog,
Og Læberne nynned en Klage.

„Min Søn, har først Fuglen sit Rede forladt,
Gud veed om den kommer tilbage —
Gud veed om det ei er den sidste Nat,
Jeg seer dig fra Hytten at drage.

„Jeg gammel er vorden, snart Luen er slukt,
Som brænder i Barmen herinde;
Jeg haabed', at indtil mit Øie var lukt,
Vort Liv skulde sammen henrinde.

„Nu Haabet er borte, snart sidder igjen
Jeg ene, forladt i min Hytte;
Dog reis kun, min Søn, og tag Gud til din Ven,
Han faderlig vil dig beskytte."

„Du altid er bange, du Ulykker seer
Selv der, hvor de ei er tilstede;
Før Aaret er omme, tilbage jeg er;
Farvel, Moer! — Nu maa du ei græde!"

Saa talede Sigvald, men Moderen dog
Ham kjærlig til Barmen sin trykker:
„Gud, følg du min eneste Søn paa hans Tog,
Og frels ham fra alle Ulykker."

Fra Hytten han ilte, men Moderen sad
Tilbage ved Arnen. Hun græder, —
Sigvald er vist ikke heller saa glad,
Thi Taarer ham Kinderne væder.

II.

Stolt skrider over Nordhavs blanke Speil
En Snekke kløvende dets kruste Bølger;
I Vinden blafrer mildt de hvide Seil,
Og Havets Konge i dens Kjølvand følger.
See Stavnen, vendt mod Norges Klippekyst,
Skumpidsker Havet, mens den iler over
Dets sagte rullende, troløse Vover,
Til Hjemmets længe savnte Moderbryst.

Paa Dækket raske, muntre Sømænd gaar.
Hvem staar paa Hytten agterud ved Rattet?
En vakker Sømand, ung, med lokket Haar,
Og mandigt Aasyn af et Smiil omfattet;
Med kraftfuld Arm han styrer Skibets Ror,
Mens ildfuldt Blikket over Havet svæver,
Og standser ved et dunkelt Punkt i Nord,
Som skygraat over Bølgens Bryn sig hæver.

Det Norge er, hans kjære Fædreland,
Hvis Søn han føler sig saa stolt at være;
Det er den vilde, dog saa vakre Strand
Med Hytten og hans gamle Mor, den kjære!
En Glædestaare Øiet skyder frem,
Ved Synet af de dyrebare Steder,
Og Tanken om den gamle Moders Glæder,
Ved Sønnens Gjensyn i det kjære Hjem.

III.

Himlen tordner, Jorden bæver,
Rædsel, Skræk i Luften svæver,
Og fra Skyens mørke Bryn
Skydes Blik som vilde Lyn.
Hør Orkanens Dødssang lyder,
Mens den Rummet gjennembryder
I sin rædselsfulde Flugt.
Taageskyen bange græder,
Solen selv i Sorg sig klæder,
Og dens Glædesild er slukt.
Havet fraader, vildt det bølger,
I sit dunkle Dyb det dølger,
Mangen Rædselsdaad. —
Ve, hver Sømand, som er ude
Paa det vrede Hav;
Liigskriin bliver nu hans Skude,
Og hver Bølge Grav!

IV.

Hvad seer jeg — det er Sigvald! Nys han stod
Paa Dækket rask og glad med Smiil paa Kind;
Skibbruden nu, bestænkt af Skum og Blod,
Et Legetøi for Bølger, Veir og Vind; —
O frels ham, Naadsens Gud, - hør hvor han beder! —
See Moderen, som længes hist, og græder!

See Dødens Angest i de blege Træk,
Og Øiet, som med Haand han skygger for,
Udtrykker Spending, Længsel, Haab og Skræk,
Mens speidende det over Havet gaar,
At søge Frelse - som det ikke finder;
Han seer kun Hav og fjerne Klippetinder,

Dog endnu stirrer han, hvad mon han seer?
O er det Frelse, er det Hjælp i Nøden?
Nei! - det hans Barndomsstrand og Hytte er,
Som fjernt han seer og hilser nu i Døden.
Og medens Bølgen vred ham fremad slynger,
Han stirrer mod sin Strand og sagte synger:

„Slyng Bølge, slyng mig fremad, frem!
O før mig til mit kjære Hjem —
See Stranden hist, hvor Havet bryder,
Mig venlig til min Hjemstavn byder.

O Strand, du som min Barndom saa,
Skal Bølgen, men ei jeg dig naa, —
Skal ei min Fod dig meer betræde,
Du gamle Ven, min Barndoms Glæde!

Min Moders Hytte bærer du,
Siig mig, er hun derinde nu?
Gaar Modertanken over Havet,
Som snart har hendes Søn begravet?

Slyng Bølge, slyng mig fremad, frem!
O bær mig til mit Barndomshjem;
Min Moder sidder der og græder,
O før mig did - jeg bønligt beder!

Du hører ei, troløse Hav,
Men aabner mig din dybe Grav —
Velan, lad gaa, du mig ei skrækker,
— Men Moer end Lyst til Livet vækker.

Snart sidder hun forladt igjen,
Har ingen Søn - har ingen Ven —
Har Intet - uden Graad og Klage,
Af Alt, hun elskede, tilbage.

Farvel, o Moder, jeg maa dø,
Saa nær ved dig, paa dybe Sjø.
Jeg døer - Farvel min gamle Mor,
Farvel min Strand - min Fosterjord!"

V.

En gammel Kvinde ved Strandbredden gaar
Og Brænde i Forklædet sanker;
I Vinden blafrer det graahvide Haar,
Og Panden er furet af Tanker.

Jeg vide nok gad, hvad hun tænker paa,
Hvi Hovedet ned hun mon bøie;
Jeg synes en Taare jeg trille saa
Fra hendes veemodige Øie.

De runkne Hænder hun folder og seer
Mod Himmelen først, saa mod Havet:
„Derude i Stormen og Uveiret er
Saamangen en Sjømand begravet.

„Jeg har dog det Haab, at Gud hørte min Bøn,
Som angstfuld jeg tidt til ham sendte —
Han holdt nok og Haanden sin over min Søn,
Og alle Ulykker bortvendte.

„Jeg døiet har nok her i Verden, aa ja,
Til Glæder kun lidet jeg kjendte;
Og da nu min Sigvald reiste herfra,
En Sorg meer paa Hjertet mig brændte.

„Hvergang det stormer og Bølgerne gaar,
Og Natten i Mørke sig klæder,
Mit Hjerte saa voldsomt og angstfuldt slaar,
Mens Øinene vaager og græder.

„Thi Sjøen er troløs, det tidlig jeg har
Saa bittert og tidt maattet sande;
Den blev jo forlængst en Grav for min Far,
Som pløied' de farlige Vande.

Mine Brødre to berøvet den mig
— De vare mig begge saa kjære —
Min Mand gik til Sjøs, men paa Jorden jeg ei
Har spurgt til den Elskede mere."

Af Taarer fik Øiet en veemodig Glands,
Da op hun mod Himmelen saa;
Men seilende kom der en Planke tillands,
Paa den der en Skibbruden laa.

Forfærdet den Gamle paa Sjømanden seer,
Som Havet til hende har slynget.
Vildt skreg hun i Stormen: „Min Sigvald det er!"
Og fast hun til Liget sig klynged.

Da kom der en Bølge, som fraadende jog
Mod Stranden og skylled den over.
I Dybet den Sønnen og Moderen drog —
Nu sammen dernede de sover.

Ved Strandbredden endnu en Hytte der staar,
Men øde for Sorg som for Glæde, —
Strandviben stolt over Tærskelen gaar
Og bygger ved Arnen sit Rede.

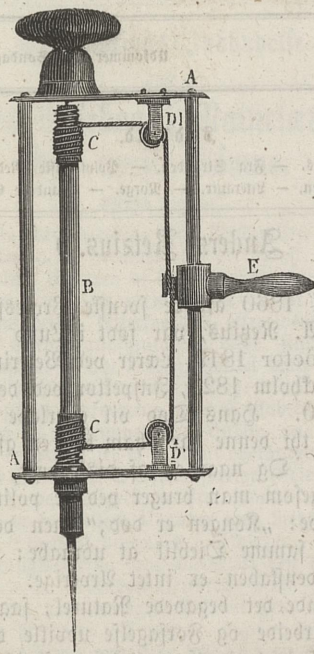
Edvard L—.

Polytekniske Meddelelser.

I.

Hurtig-Rullebor.

Dette forbedrede Rullebor (Drilbor) er indrettet til med større Lethed og Hurtighed end de hidtil bekjendte Bor at bore Huller i Metaller og andre faste Gjenstande. Paa den hosstaaende Afbildning fremstiller A Rulleborets Ramme; B er Spindlen, der driver Boret. Enhver Ende af Spindlen B har en spiralformig vunden Skruegang, betegnet med C, og paa Rammen er der tvende smaae Ruller eller Remmeskiver D. Fremdeles er der paa Rammen anbragt et Greb E, der kan skyves fra den ene Ende til den anden, og paa hvis indre Side der er fæstet en Tarmsnor, der løber over Rullerne D og derfra omkring Skruegangene, hvor Enderne ere fæstede. Idet man skyver Haandtaget E fra den ene Ende af den lodrette Rammestang til den anden, meddeles Spindlen og Boret ved Hjælp af den over Rullerne og de spiralformige Gange løbende Snor en meget hurtig Bevægelse. Skruegangene kunne have et større eller mindre Gjennemsnit, alt eftersom det Arbeide, hvortil Boret anvendes, maatte udfordre det.

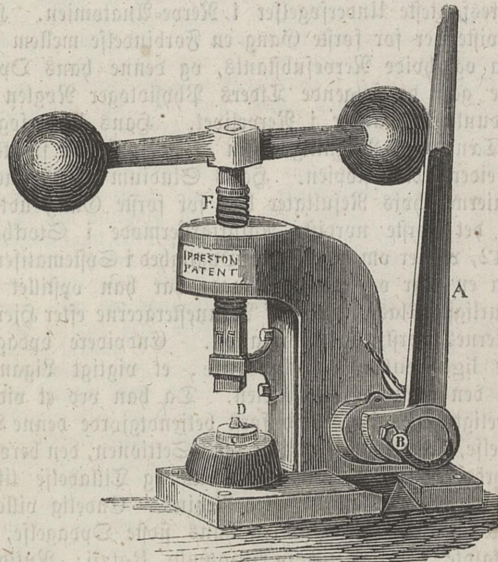

Hurtig-Rullebor.

II.

Faucetts og Prestons Kuglepresse.

De Herrer Faucett, Preston & Ko. i Liverpool have for kort Tid siden indført og erholdt Patent paa en udmærket fast og virksom Presse til Fabrikation af cylindrisk-kegleformige Kugler (Spidskugler). Den vedstaaende Tegning viser Maskinen, hvis Høide gaar op til omtrent 18 Tommer. Hævstangen med Kniven A tjener til af en massiv Blystang at afskjære Stykker af

Faucetts og Prestons Kuglepresse

den nødvendige Længde og Tyngde. Stilleskruen B danner en Maalestok til at afmaale lige lange Stykker af Blystangen, der skal afskjæres. Formen C af hærdet Staal er deelt og nøiagtig indpasset i et konisk Underlag, der fast sammenholder Formens Dele, naar Pressen virker paa den. Stykket D er forsynet med en lignende formet Spidse, forat den kan skaffe Hulingen i den nedre Deel af Kuglen den nødvendige Form; herpaa virker den lodrette Skrue E, der, naar den hurtig bliver omdreiet, trykker Blyet ned i Formen. En

Dreng kan ved Hjælp af en saadan Presse i en Time fabrikere omtrent 100 Kugler, den til Blyets Afskjæring fornødne Tid iberegnet, og naar man kun anvender den almindeligste Opmærksomhed derpaa, saa ville de af Formen kommende Kugler ikke være 1 Gran forskjellige i Vægt og følgelig ogsaa være fuldkommen massive og lige af Form. Antallet af de fabrikerede Kugler kan betydelig forøges, naar man adskiller Kniven fra Pressen, saa at begge Forretninger kan foregaa til samme Tid. Efter dette System at forfærdige Kugler paa vil man kunne forhindre, at noget Bly gaar tilspilde. Fordelen af at have massive og feilfrie formede Kugler istedenfor de støbte, som ofte ere meget forskjellige i Vægt og stedse mere eller mindre fulde af Feil, tiltrænger ingen videre Forklaring, og da Maskinens Kostende er moderat, saa har den allerede fundet en udbredt Anvendelse i England.

Om Storthingsbygningen.

Blandt de Tegninger til en vordende Storthingsbygning, som knytte sig til den nuværende Tomt, er det hosstaaende Udkast det 10de i Rækken, og endda bliver det kanske ikke det sidste. Den yderst vaklende Gang, som denne Sag har havt, er dog ikke ganske uden Sidestykke andre Steder, hvor en større offentlig Bygning skulde tilveiebringes, men hos os maa dette Uheld vist for en stor Deel tilskrives den Omstændighed, at Planen fra først af ikke har været nøie nok gjennemtænkt, og som Følge deraf, at man har savnet et klart, i alle væsentlige Dele bestemt og udtømmende Program. Faar Sagen derfor under den fornyede Behandling det Udfald, at de foreliggende Tegninger opgives, og man bestemmer sig til at erhverve et aldeles nyt Projekt, bør der tillige, for at ikke den samme Historie skal gjentage sig i det Uendelige, af Storthinget selv, som Bygherre, til Veiledning for Architekten vedtages visse uforanderlige Hovedpunkter. Blandt disse synes følgende at fremstille sig selv: 1) Bygningen opføres væsentlig af hule Muursteen, uden Puds, med overhvælvede Kjeldere, og saaledes at Fundamentet isoleres ved Asphalt, Glas eller Zink. 2) Hovedfaçaden lægges mod Huuseiertomten. 3) Da Bygningen henter sin væsentlige Charakteer fra Storthingssalen, bør denne træde frem i det Ydre, følgelig ei lægges til Gaarden (Luckows og begge Hansens Udkast), men i Façaden (Bull, Hanno-Schirmer, Langlet), og saaledes, at Hovedtrappen til Salen gaar op fra Vestibulen eller Forhallen. (Bull, Langlet, Luckow, Hansens første Udkast). Da ogsaa Lagthingssalen forlanger et roligt Sted, bør den hverken lægges mod Østregade (Hanno-Schirmer) eller Sverdfegerbakken (Hansens sidste Udkast), men ind til Gaarden (Bull, Langlet, Hansens første Udkast). 4) Salenes Form bør være saadan, at man opnaar den størst mulige Sikkerhed for at de blive hensigtsmæssige i akustisk Henseende, følgelig ikke halvrunde (Langlet), men aflangfirkantede (Bull, Hanno-Schirmer, Hansen), dog med saadant Forhold mellem Bredde og Længde, at der ikke bliver for stor Afstand fra Præsidentstolen til de bagerste Bænke, og at Repræsentanterne under sin Henvendelse til Præsidenten ikke skulle være nødsagede til at gjøre halvhøire eller halvvenstre om (begge Hansens Udkast). 5) Gallerierne bør ikke være korte og dybe (Hansen), men saa langstrakte som muligt. Storthingsalens Galleri bør rumme mindst 500 Mennesker. 6) Indkjørselen til Bygningen bliver overdækket (Bull, Langlet, Luckow, Hansens sidste Tegning), for at ikke de Kjørende skulle være nødsagede til at træde af Vognen under aaben Himmel (Hanno-Schirmer, Hansens første Udkast). 7) Det er ubegribeligt, hvorledes man har kunnet falde paa at forene Rigsarchivet og Opmaalingen med Storthingsbygningen, thi hverken er der nogen indre Forbindelse mellem disse Indretninger, og heller ikke vil der i økonomisk Henseende være nogetsomhelst vundet ved at lægge dem under et Tag. Derimod vil en saadan Forening ganske vist medføre adskillige Ulemper i Fremtiden. Blandt Andet vil en Udvidelse af Rigsarchivets Rum, naar de foreslaaede engang nødvendigviis blive for indskrænkede, neppe lade sig tilveiebringe, i alle Fald ikke uden at forstyrre hele Bygningens Forhold, og da sandsynligviis lede til at foretrække en Bortflyttelse. Bedst er det derfor, at man strax opgiver den projekterede Kombination, og tillader Rigsarchivet og Opmaalingen at bygge paa en anden Tomt efter den simple men særdeles tilfredsstillende Tegning, som for nogle Aar siden er udkastet af von Hanno. I saa Fald burde det tillige overveies, om ikke den derved ledigblevne Plads kunde benyttes til derpaa at opføre den Bygning, som nærmest frembyder sig til Forening med Storthingsbygningen, nemlig Regjeringslokale.

Architekt Chr. Hansens sidste Tegning til Storthingsbygningen. (Efter Photographi.)

Ovenfor er der gaaet ud fra den Mulighed, at Storthinget bestemmer sig for, at et aldeles nyt Projekt skal tilveiebringes. Et saadant Udfald maatte dog ansees uheldigt, men endnu uheldigere vilde det være om man blev staaende ved det paa Grund af sine barokke Forhold og Former saa yderst lidet tiltalende Langletske Udkast.

Det bedste Resultat vilde unegtelig være, at man valgte Hansens sidste Projekt, men saaledes at det bringes i Overeensstemmelse med de ovenanførte Punkter, navnlig med Hensyn til Salenes Forhold og Beliggenhed, Hovedtrappen, Galleriernes Form, og saaledes at Rigsarchivet og Opmaalingen stilles fra Storthingsbygningen. Det kan ikke være tvivlsomt, at Udkastet i æsthetisk Henseende maatte vinde betydeligt, naar Storthingssalen blev lagt i Façaden, da Bygningen derved vilde faa et stærkere Præg af sin Bestemmelse. I hvert Fald burde det mindre heldige Vaabenskjold paa Gesimsen udelades. n.

Musik og Literatur.

Ferdinand Laubs Koncert. Paa Grund af det store Ry, der var gaaet forud for Virtuosen Ferdinand Laub, maatte nødvendigviis de Forventninger være store, hvormed det - til sin egen Skade - temmelig faatallige men desto mere udsøgte Publikum havde indfundet sig til hans Koncert i Mandags. Christiania Publikum har maaskee størst Fordringer netop til Violinvirtuoser, da den Kunstner, det er mest vant at høre, er Ole Bull, der indtager en saa særdeles høi Plads blandt Nutidens Mestere paa Violinen. Men disse Fordringer og Forventninger vare saa langt fra at blive i mindste Maade skuffede, at de tvertimod bleve overtrufne i en Grad, som Publikum vel neppe havde ventet. Ferd. Laub besidder en Færdighed, for hvilken alle Vanskeligheder forlængst have ophørt at existere, en Sikkerhed, der strax bibringer Tilhørerne denne behagelige Tryghed for Feil, der er en saa vigtig Faktor i al Kunstnydelse, en overordentlig Reenhed og Lethed og et høist udtryksfuldt og originalt Foredrag. Det sidste lagde han maaskee bedst for Dagen i de tre sidste Stykker, Bachs Chaconne, Vieuxtemps's Revêrie og Bazzinis Ronde des Lutins, af hvilke Stykker igjen det sidste synes at være Kunstnerens Yndling og i den Grad sammenvoxet med hans Individualitet, at man har vanskeligt ved at fatte, at nogen anden end Komponisten selv kan gjennemtrænge og reproducere et Tonedigt saaledes; enhver tænkt og tænkelig Nuance kom her til sin Ret, alt sprudlede af Lune, Overgivenhed og Skjelmeri. At forsøge nogen Sammenligning mellem Ole Bull og Ferdinand Laub vilde være et forgjæves Arbeide: de ere to aldeles forskjellige Kunstnerindividualiteter,

hvilket allerede deres forskjellige Optræden tilstrækkelig illustrerer. Ole Bull er Stemningens, Nationalitetens, Inderlighedens Repræsentant og Bærer, og de bære igjen ham; Laub er Kosmopolit og fuldkommen Herre over Situationen, han er en Repræsentant for Reflexionen i Kunsten, derfor forbliver han ogsaa fuldkommen kold og rolig under Foredraget, medens Ole Bull begeistres og rives med, og hans Minespil vexler med Tonerne, hvorfor han rigtignok ogsaa formaar at rive Tilhørerne - idetmindste os Nordmænd - med, som maaskee ingen anden. — Laub understøttedes af Fru Emma Dahl, der smukt som sædvanligt udførte en Arie af Mozart og et Par Norske Sange, af Sperati, der anførte Orchesteret, og Hr. Edm. Neupert, der alene udførte en Phantasi af Mendelssohn Bartholdy og akkompagnerede Koncertgiveren til de to sidste Nummere, af hvilke vi især ville fremhæve Akkompagnementet til „Reverie" for sin fuldkomne Forholdsmæssighed og Maadehold, hvorved det dannede en fortrinlig Baggrund for Hovedstemmen. — Som sædvanlig forstyrrede Restaurationsværelsets Larm enkelte af Nummerne, især Neuperts Solo. — Ferd. Laub optraadte Thorsdag Aften paa Christiania Theater med to Nummere (af Spohr og Ernst), for hvilke han ligesom paa Koncerten høstede det stærkeste Bifald, der ytrede sig saavel under enhver Pause som ved gjentagne Fremkaldelser efter Stykkerne. H. F.

— Musikus Udby i Throndhjem har sat i Musik Bjørnstjerne Bjørnsons i Aftenbladet indførte Digt: „Har Du hørt hvad Svensken siger?"

— Professor R. Nielsen udgav i f. A. (paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag) en Bog betitlet **„Philosophi og Mathematik**, en propædeutisk Afhandling", som har fremkaldt en heel Række andre Skrifter foruden adskilligt Skriveri i Aviserne. At give nogen Kjendelse i den herved fremkomne Polemik, vilde være et forgjæves og amassende Forsøg af os, saameget mere som de ærede Faglærde eller de, som give sig Skin af at være det, fremdeles hver for sig i denne Sag vedbliver at affærdige Modparten med Paastande om, at han har feilet, været uvidende osv. Vi maa derfor indskrænke os til at angive Titlerne paa de Skrifter i denne philosophiske Feide, som ere komne til vor Kundskab. Nielsens nævnte Skrift blev først angrebet af Reinhold Jensen i en saakaldet „kritisk Afhandling," som „en Student", i et Modskrift dertil, søgte at godtgjøre var temmelig lidet kritisk, og med hvis Forfatter Hr. Nielsen hellerikke har fundet det værd at indlade sig i en videnskabelig Diskussion, uagtet han kunde været fristet dertil i sit senere Skrift **„Mathematik og Dialektik**, en philosophisk Afhandling" Dette fandt han sig imidlertid foranlediget til ved et Skrift af Professor A. Steen, betitlet „Bidrag til en Kritik af Prof. R. Nielsens Philosophi og Mathematik," idet han nylig har udgivet en (polemisk) Efterskrift til sin nævnte Afhandling, betitlet „Om Begrebet Nøiagtighed med særligt Hensyn paa Hr. Prof. Steens Bidrag." Saavidt er man hidtil kommen i denne philosophiske Feide, der hvad dens første Foranledning angaar, staar i nær Forbindelse med den tidligere førte vidtløftige Avisstrid om Professor Nielsens Examinationsmaade og Berettigelsen af de uhyre Nedhug, han gjorde i de Geleder, som marscherede op til Andenexamen.

— **Den sidste Franklin-Expedition** ved Carl Petersen. Forfatteren til dette Værk har som Tolk deeltaget i trende til Nordiishavet udsendte Expeditioner forat opsøge den ulykkelige Franklin, og allerede i 1857 udgivet nogle „Erindringer fra Polarlandene." Den sidste af disse Expeditioner, hvilke alle have været rige paa videnskabeligt Udbytte, er det, hvad Titelen viser, som han her har skildret, nemlig af den Franklins høihjertede Hustru udrustede Expedition med Skibet Fox, under Kapitain M'Clintock, hvilken bragte Sikkerhed i den herskende Tvivl om hiin modige Opdagers Skjæbne. Det er naturligt, at Hr. Petersens Landsmænd vare meget nysgjerrige efter at høre om hans Reiseoplevelser i disse arktiske og farlige Egne, og han har derfor ogsaa gjentagende maattet holde Foredrag om sin sidste Færd for at tilfredsstille Folks store Nysgjerrighed. Endelig har han ogsaa besluttet sig til at udgive en Skildring af disse Reiseoplevelser i Trykken. Hvorledes denne som Forfatterskab er at bedømme, lader sig ikke afgjøre af foreliggende 1ste Hefte, saameget mere som dette for en væsentlig Deel optages af en ved Kand. Wøldike samlet Oversigt over de tidligere Reiser, der ligesom Franklins have havt Nordvestpassagens Opdagelse til Maal. Men det lover Stoffet og saa meget kunne vi allerede nu see, at dette Skrift af Læg og Lærd vil læses med Fornøielse. Det udkommer paa Wøldikes Forlag 10 Hefter à 17 ß, ledsaget af Lithographier, Træsnit og Karter, samt Forfatterens Portræt i Staalstik.

— Udkommet er: **Aetten Thams.** Efter trykte og utrykte Kilder samlet af Otto Gr. Lundh, stud. jur. 32 S. 8. med Navneregister. Denne Stamtavle, der, saavidt vides, er udgivet efter Familiens Foranstaltning, indeholder Descendentsen fuldstændig baade i Mands- og Kvindelinien. Saavel ved sin Fuldstændighed og Nøiagtighed, som ved den Omhyggelighed, hvormed den øiensynlig er udarbeidet, og ved sine Kildeangivelser udmærker den sig betydelig fremfor de fleste Lengnickske. — Med Hensyn til det i Begyndelsen meddeelte Sagn om Familiens Navn, ville vi bemærke, at deslige Traditioner i Almindelighed **kun** ere senere Tiders uheldige Forsøg paa en kunstig Forklaring af ganske simple Ting og kunne i den nyere Historie sammenlignes med Eponymerne af Kong Nor, Kong Brager, Kong Tane etc. etc. i den gamle Historie. — Det vil forstaaes, at deslige Arbeider have sin store Nytte og Interesse, selv hvor de som her angaa lidet mærkelige Slægter.

Norge.

Christiania. Protokolkommitteen har mod 2 Stemmer indstillet, at Statsraad Bretteville skal sættes under Rigsret for hans Forhold i Jernbanesagen.

— I Anledning af den stedfundne Kroning i Stockholm er der foretaget saamange Udnævnelser, at de fylde fire af Aftonbladets store Spalter. Udenrigsministeren Manderstrøm er ophøiet til Greve, Statsraad A. Gripenstedt, forhenv. Overhofstaldmester Braunerhjelm og Oberst N. Ericson til Friherrer; fem Andre ere optagne i Adelsstanden.

— Hans Majestæt holdt til Rigets Stænder ved Hyldningen den 5te Mai følgende Tale: „Velbaarne, ædle og velbyrdige, ærværdige, værdige, vellærde, ærebaarne, forstandige, velagtede, hæderværdige og redelige, gode Herrer og svenske Mænd! Efterat jeg i Templet, for Herrens hellige Alter, har fornyet mine Løfter til det Folk, som min store Farfader for et halvt Aarhundrede siden blev kaldet til med Ære at styre, og hvis Vel min af os alle dybt og inderligt savnede Fader under en fredsæl Regjering mægtigt har befordret, har jeg idag sammenkaldt Eder, gode Herrer og svenske Mænd, for af Eder at modtage den Ed, hvis Opfyldelse skal betrygge Fædrelandets Lykke. — Denne fra Forfædrene nedarvede Sæd, at Konge og Folk ved gjensidige, offentligt udtalte og hellige Løfter endnu nærmere sammenknytter sin fremtidige Skjæbne er ei en tom og meningsløs Form. Dens Betydning føles visselig dybt i Eders Hjerter, og aldrig skal disse høitidelige Øieblikke forsvinde af vort Minde. — Vi leve i en Tid, da næsten i alle Lande Tankerne beherskes af en i forskjellige Retninger sig ytrende Uro, af en Misfornøielse med det Bestaaende og en Bestræbelse efter noget ofte dunkelt anet Bedre. For de voldsomme Rystninger, som derved har været fremkaldt indenfor andre Samfund, er den skandinaviske Halvø ved Forsynets Naade bleven forskaanet. Med Ro, Besindighed og fast Tillid til sin lovbundne Konge har dens Folk forstaaet at drage Nytte af andre Landes Erfaringer, uden at stille sig blot for de Farer, som truer den, der i enhver Bevægelse seer Tegn til et friskere Liv, i enhver Forandring et Fremskridt. Fremad maa vi gaa; thi Stillestaaen er for et Samfund ligesaa farligt, som i Tidens Længde umuligt; men ikke maa vi ubetænksomt fremskynde. Med rolige, men derfor ogsaa sikre Skridt skal Konge og Folk vandre Haand i Haand mod vort høie Maal: Fædrelandets Vel! Maa denne Dag betegne de Forbund, vi til dets Opnaaelse afslutter! — Naturens rige Gaver ligger i Norden ikke aabent i Dagen og kommer os her ikke tilgode uden Kraft, Ihærdighed og Arbeide; men derfor fostrer den ogsaa et kraftigt Folk, som veed udaf Bjergenes dybe Schakter at fremkalde deres Skatter og at aflokke Agrene en tilfredsstillende Høst. Fred, Enighed, Vinskibelighed — det er hvad Nordens Lykke kræver; det er, hvad det skal ligge mig paa Hjerte at bevare for Eder og hos Eder at udvikle. — Land skal med Lov bygges. Ingen skal være over Loven, Ingen skal savne dens Beskyttelse. Deri bestaar den sande, den mulige Lighed. Og om dens Opretholdelse kan I, paa min Side, altid være forvissede. Jeg fordrer nu af Eder, gode Herrer og svenske Mænd, Eders Hyldnings- og Troskabsed. Jeg modtager den med Fortrøstning, ligesom den Ed, jeg selv har svoret, har været oprigtig og forbliver Eder med al kongelig Naade og Yndest stedse vel bevaagen."

— I Eftermiddag (12te Mai) Kl. 4 vendte den til Stockholm udsendte Kroningsdeputation tilbage og blev af den paa Bryggerne forsamlede Skare Mennesker modtaget med Hurraraab. Skibene i Havnen flaggede.

— Imorgen (13de Mai) er det 25 Aar siden Schweigaard udnævntes til Universitetslærer.

— Sagfører Sverdrup har for Storthinget foreslaaet en Bevilling af 600 Spd. for Prof Munch til Udarbeidelse af et Kart over Norge i Middelalderen.

— Christiania Skatteligning for 1860 er nu sluttet. De udlignede Skatter udgjør 118,000 Spd. (eller 12,000 Spd. mere end f. A.), hvoraf Bynæringsskatten udgjør 53,000 Spd. og Fattigskatten 65,000 Spd. Skatteydernes Antal er 6,650 og den antagne Formue 14,342,000 Spd. Til størst Formue ere Følgende ansatte: Ths. Joh. Heftye & Søn (500,000 Spd.), H. Gulbransen (500,000), Th. Meyer (450,000), J. H. Schwensen og M. Torsen (hver 300,000). N. O. Young (280,000), Westye Egeberg & Ko. (240,000), L. Meyer (230,000), Chr. Schou og Chr. Tostrup (hver 220,000).

— Ved Christiania Bythings Dom er Kjøbmand V. Ihlen tilkjendt Erstatning hos den 1ste norske Assuranceforening for hans i sin Tid forulykkede Skib „Gerd."

— Digteren Bjørnstjerne Bjørnson reiste i Søndags med Dampskib herfra, for i længere Tid at opholde sig i Udlandet. Inden Afreisen havde han ordnet til Udgivelse sine mindre, kun i Blade og Tidsskrifter trykte Fortællinger, hvilke ville udkomme hos Hr. Boghandler Gjertsen i Bergen.

— Foged G. C. Mathiesen, der siden 1845 for Kassemangel har hensiddet paa Munkholmens Fæstning, skal nu ifølge kgl. Resol. af 24de Marts d. A. løslades.

— Dampkjøkkenet sees i sit første Driftsaar at have givet et Nettoudbytte af kun 80 Spd., uagtet Fortjenesten har udgjort vel 8,300 Spd. Henved Halvparten af denne Indtægt er medgaaet i Lønninger. Den daglige Gjennemsnits-Omsætning har været 1428 Portioner.

— Bergens Skylregn er ogsaa godt for Noget. Paa Bergenhuus staar der et gammelt Taarn, som hører med til Byens Eiendommelighed og udgjør et af dens Vartegn. Den ældste Deel, som skjuler sig i det Indre, skriver sig fra Haakon Haakonssøns Dage, men senere blev Taarnet udvidet og forhøiet af Erik Rosenkrans (1563), og derfor kaldtes det endnu i forrige Aarhundrede efter ham. I vort Aarhundrede fandt man paa at give det Navn af Valkendorfs Taarn, skjønt han ikke har lagt to Pinder i Kors for at opføre det. Omtrent i 1847 blev dets stygge Hætte borttaget, og dets krenelerede Brystværn paa en Viis restaureret. Man rensede ogsaa den hugne Steen i Taarnets Hjørner for Kalkskorpen, men det var dengang, da man endnu faa Aar tilforn havde kalket endog Fæstningsmure, ikke at vente, at man blot skulde udfuge de af utilhuggen Steen opførte Muurflader, og derfor gik Kalkekosten lystig over alle Vegge og frembragte den skinnende hvide Farve, der falder saameget i visse Folks Smag. Men saa kom Bergens Skylregn, og det er ikke naadigt; thi skal der være Gilde, saa skal det ogsaa være rigtigt. Det pidskede og pladskede nedad Taarnets Sider, og havde allerede opnaaet, at de begyndte at fremvise Stenens naturlige Farve. Men dette kunde Vogteren ikke taale; der maatte sættes en Pind derfor; og i disse Dage bliver Taarnet atter iført en skinnende hvid Dragt. Nu er Turen igjen til Skylregnet. Andre have kanske en Tvivl om, hvem der tilsidst vinder i denne Krig, Vogteren eller Skylregnet, men vi holde paa det sidste, og sætte vor faste Lid til, at det fremdeles trolig vil arbeide, indtil der kommer en Vogter med saamegen sund Sands, at han veed, hvad der passer sig for den gamle Bygning og et Fæstningstaarn. Imidlertid staar Taarnet ganske roligt, men det har ogsaa taget sit Parti: stadig fortæller det til Skylregnet, hvad der er dybt indhugget paa dets høieste Tinde: at Udholdenhed overvinder Alt (Patientia vincit omnia.)

Stavanger. Garver Andreas Tolleffsen, hos hvem den sidste store Brand brød ud, er af Amtet sat under Tiltale for Mordbrand og Assurancesvig.

Throndhjem. En Indsender fra Orkedalen advarer i Throndhs.-Posten mod en engelsk Mirakeldoktor Ferni, der har forstaaet at indbilde Folk, at de hos ham kunne erholde etslags Universalmedicin og derfor har havt en saa god Søgning, at han af noget Sammensurium af forskjellige Ingredientser har kunnet sælge for 12—14 Spd. daglig. Hr. Ferni er ellers ikke den eneste Udlænding, som har gjort Affærer i Folks Ulyst til at søge ordentlige Læger og deres ubegrændsede Tillid til Kvaksalveri. I Asker har en anden saakaldet Doktor havt samme Søgning som Hr. Ferni, og oppe i Eidsvold har forlængst en Tydsker vidst at bemægtige sig en stor Deel af den der forekommende Lægepraxis.

Embeder: Valders Fogedembede (fast Gage 500 Spd.), Lofotens og Vesteraalens do. (402 Spd. fast Gage.) Enebaks Sognekald (650 Spd.), Hammers do. (700 Spd.), Hammers nyoprettede resid. Kapellani (430 Spd.) En Adjunktpost ved Throndhjems lærde Skole (300 Spd.)

Blandede Efterretninger.

Der er skrevet meget om, at det norske Skriftsprog kun er dansk, og navnligen paastaa Alle, som arbeide for Indrettelsen af et eget nyt norskt Sprog, at saaledes er det. Danske Skrifter vise dog idelig, at der mellem dansk og norsk Skriftsprog allerede gives en betydelig Kløft, og det en større, end vi Nordmænd ofte ane. Dagbladet klager saaledes i en Anmeldelse af Holms „Skildringer og Sagn fra Færøerne" over, at Forf., „uagtet han skriver for et dansk Publikum, finder det passende at spække sin Stil med en Mængde halvt eller heelt uforstaaelige norske Udtryk." De væsentligste Exempler, som herfor anføres, ere til vor store Forbauselse følgende: Præstegjeld, Bygd, Myr, Li, at bryne, en Klop, Løb, dorge. Vi erfare heraf, at der er større Hindringer mod en gjensidig Forstaaelse af hvad der skrives paa Dansk og Norsk, end vi hidtil havde anet. Thi vi have ingen Grund til at tro, at Dagbladet kun af Affektation spiller den Uvidende med Hensyn til hine Ords Betydning, hvormeget det end forresten kan ignorere eller endog haane Norge, men at det i Virkeligheden er saa, at Begrebsbetegnelser, som vi ikke et Øieblik kunne undvære, paa Grund af den indtraadte Sprogforskjellighed mødes med Protest, naar de ikke ledsages af en forklarende Kommentar.

— I Kjøbenhavn var Huusleien bleven skruet op til denne unaturlige Høide, som den endnu har her i Christiania. Betydelige Bygningsforetagender og mange ledige Bekvemmeligheder have imidlertid trykket Leien i en betydelig Grad ned, hvilket naturligviis ogsaa her i Christiania inden kort Tid vil blive Tilfældet. De gode kjøbenhavnske Huuseiere, som have opereret paa egen Haand, saalænge det kun gjaldt at skrue Leien op saameget som muligt op, ere imidlertid under denne naturlige Reaktion blevne saa betuttede, at de have søgt at danne en Forening mod Tab af ledigstaaende Leiligheder. En saadan Forening bærer dog strax i Fødselen Beviset for sin Umulighed, thi ingen Assotiationsmaade vil her kunne stemme den naturlige Udviklings Strøm. Man kan længe nok forene sig om, at holde den skadesløs, der ikke seer sine Værelser udleiede til ønskelig Priis; der opnaaes dog Intet, saalænge der er langt flere Bekvemmeligheder, end der tiltrænges. Desuden vil jo Værelsernes Beskaffenhed, Beliggenhed m. m. gjøre en ved Foreninger ordnet normal Leie til en puur Latterlighed.

— Adelsstanden og Præstestanden har antaget, men Borgerstanden og Bondestanden forkastet den af Regjeringen fremsatte Proposition om Stockholms Befæstning, hvorved Udgifterne ville beløbe sig til henved 100 Mill. Rdlr. Kongen skal interessere sig meget for denne Sag, og et nylig udkommet anonymt Flyveskrift om samme antages forfattet af Hs. Majestæt selv.

— Pariserbladet „Illustration," hvis dygtige Redaktør og Forlægger Paulin døde i f. A., er nu solgt til et Selskab af Kapitalister for 1,700,000 Frcs. Edmond Texier skal overtage Ledelsen af Bladet, der skal undergaae en fuldstændig Forandring.

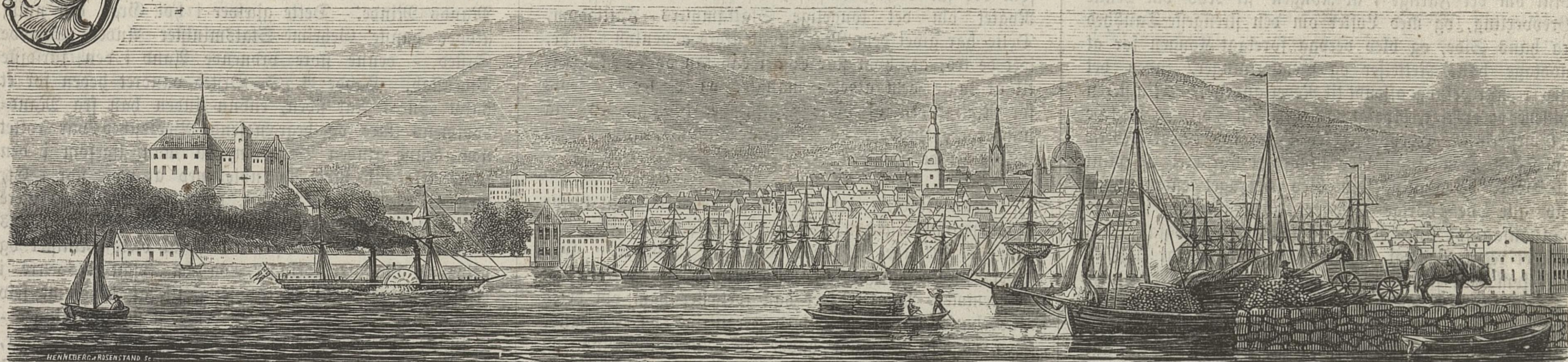
— Af de preussiske Blade tælle følgende det største Antal Abonnenter: Kladderadatsch 33,000, Volkszeitung 17,000, Kölnische Zeitung 14,900, Vossische Zeitung 14,550, Schlesische Zeitung 8502, Publizist 7800, Nationalzeitung 7500.

— Den berømte belgiske Statsmand Broukere, en af Mændene fra 1830, er afgaaet ved Døden. Omtrent samtidig har den østerrigske Finantsminister Baron v. Bruck dræbt sig selv, efterat han som indviklet i en Sag for Underslæb var bleven afsat fra sin Stilling.

— Carl den Femtes Komet, der senest blev seet 1550, og var beregnet at skulle blive synlig førstkommende August Maaned, er ifølge Telegram fra Holland allerede synlig om Aftenen, sydøst for Tyren.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 21. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 20de Mai 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret | 9. Aarg.

Don Juan d'Austria.

(Efter J. L. Motley: The rise of the Dutch republic.)

Amerikaneren John Lothrop Motley's for faa Aar siden udkomne Værk over den nederlandske Opstand, som i tre Bind behandler Nederlandenes Historie fra 1555 til 1584, har vakt stor Opsigt, er oversat paa Hollandsk, Tydsk og Fransk og har hurtigt skaffet Forfatteren et Navn baade i den videnskabelige og i videre literære Kredse. Forfatteren har samlet sit Stof med samvittighedsfuld Flid og tilveiebragt nye Oplysninger af væsentlig Betydning ved Granskning ikke blot af den noverskuelige Masse af trykte Bidrag til Opstandens Historie, men ogsaa af de talrige utrykte Aktstykker i hollandske, belgiske og tydske Archiver. Den klare og livlige Fremstilling minder ofte om Forf.s Landsmænd, Prescott og Bancroft, skjønt han maaskee af og til streifer vel langt ind paa Carlyles effektrige Maneer. Hans Standpunkt er, som man kunde vente det af en Amerikaner, afgjort liberalt, men dog i det hele upartisk. Vi meddele her som Prøve et Uddrag af det Afsnit, som vedkommer en af de mærkeligste Personligheder, der optræde i den nederlandske Opstands Historie, Carl den femtes Frillesøn og Statholderen i Nederlandene Juan d'Austria.

Don Juan af Østerrig eller som Forfatteren oversætter hans Navn „Don John of Austria“ var fød 1545 af en simpel Kvinde Barbara Blomberg, om hvis efterfølgende Liv Forfatteren fortæller enkelte Træk og Historier, der vise hendes ubændige Hidsighed og ustyrlige Gemyt. Selv den jernhaarde Hertug af Alva syntes hun at have fortrædiget i en usædvanlig Grad, thi der citeres en Ytring af ham om „hvilket uregjerligt Dyr dog en utæmmet Kvinde er“ — „quan terrible animal es una muger desénfrenada.“ Efter i Spanien at have nydt en omhyggelig først mod det Geistlige rettet Opdragelse, senere sammen med Brodersønnen den ulykkelige Don Carlos og Fætteren den unge Alexander Farnese at være bleven opdraget ved Philip II's Hof og indviet samt meget øvet i alle ridderlige og krigerske Øvelser, i hvilke han udmærkede sig fortrinligen ei alene fremfor den mindre heldig udstyrede Carlos, men ogsaa fremfor den smidige og tapre Alexander, blev han i sit 23de Aar betroet Overanførselen mod de oprørske Maurer i Granadas Bjergegne. Efterat have med Held betvunget disse, erholdt han paa sine indstændige Bønner af sin kongelige Broder Tilladelse til som Anfører for den spanske Flaade at gaa til Levanten for der at forene sig med den pavelige og venetianske Flaade og derpaa efter flere Maaneders Manøvreren endelig at levere det verdenshistorisk berømte, men i sine Følger ufrugtbare Søslag ved Lepanto (1571). Efter denne Seir over de næsten for uovervindelige anseede Tyrker hengav den talentfulde Yngling sig til de ærgjærrigste Drømme. Han tænkte først paa at erobre Nordafrika og der opkaste sig til Konge i Tunis, hvilken Stad han efter Seiren havde erobret og ladet befæste samt forsyne med stærk Besætning, men da Philip II ei tillod denne Plans Iværksættelse, greb han med Begjærlighed den Plan at drage mod Norden for at befri den fangne deilige Maria Stuart fra Elisabeths Vold, styrte Elisabeth og i Forening med Maria beherske England og Skotland. Særdeles kjært var det ham derfor at hans Broder i Aaret 1576 sendte ham som Generalguvernør til Nederlandene, og med iilsom Hast gjennemfor han forklædt som maurisk Slave med et lidet Følge Frankrige, besøgte under sit kun nogle Timer varende Ophold i Paris der et Hofbal i Louvre, hvor han saa og forelskede sig i Margrethe af Valois, Henrik IV's fraskilte Gemalinde, og ankom den 3die Novbr. 1576 til Luxemburg. Her stod han nu fuld af de skjønneste Forhaabninger om med Lethed at kunne paabegynde det mest glimrende Afsnit af sin Løbebane, udrustet i en usædvanlig Grad med Aandens og Legemets Fuldkommenheder, begeistret og ivrig samt beredt til at bruge alle Midler for at naae sin Ærgjærrigheds Maal. At berolige Nederlandene og bringe disse Provindser om end kun i det Ydre tilbage under sin Broders Herredømme var i hans Øine kun et Øieblikś Værk og kun et Trin til Opnaaelsen af hans Maal at erobre England og ægte Maria Stuart. Ligeoverfor ham staar den mest fuldendte Statsmand, som Historien vel endnu har fremvist, Wilhelm den Tause af Oranien. Om denne store Mand lader der sig i Korthed kun sige, at han var en af disse den ubændige Energies og Klogskabens Mænd, som bringer Alt til at føie sig efter deres Planer. Hans gigantiske Kamp med det spanske Verdensmonarchi, som allerede varede paa det 10de Aar, havde tilstrækkelig vist hvad denne Mand formaaede; thi paa ham og ham alene beroede det Hele, uden ham vilde allerede forlængst Alvas seierrige Armeer have kuet ethvert Spor af religiøs og politisk Frihed i alle de nederlandske Provindser.

Gjennem Underhandlinger med de i Brüssel forsamlede Generalstater bragte Don Juan det dertil, at han ved det saakaldte „stedsevarende Edikt“ forsikrede Nederlandene om sin Anerkjendelse af det i Gent sluttede Forbund med Forbehold af at dette ei skeede imod den katholske Religion og Kongen af Spaniens Overhøihed, om hvilke to Punkter den høie Geistlighed og „doctores juris utriusque“ ved Løwens Universitet erklærede, at det ei alene ikke stred imod, men endog i høi Grad befordrede dem. Tilsyneladende beroliget med Hensyn til den Instrux, han ved sin Afreise fra Spanien havde modtaget, kunde han saaledes ved det ovenomtalte Edikt af 17de Februar 1578 love, at alle de fremmede Tropper skulde forlade Nederlandene, saasnart den resterende Sold var bleven udbetalt, og alle Fanger blive løsgivne; derimod skulde Provindserne anerkjende ham som Generalguvernør saasnart Tropperne vare dragne bort, afskedige sine egne Soldater og høitideligt forpligte sig til at opretholde den katholske Religion.

Efter i det næst foregaaende Kapitel at have givet en temmelig udførlig Skildring af alle disse Underhandlinger og alle de Planer, hvormed saavel Don Juan som Prindsen af Oranien omgikkes, hvorledes de krydsede hinanden og hvorledes - som fortalt - endelig den Første ved i Grunden at indrømme Alt, hvad Generalstaterne ledede af den Sidste fordrede, havde tilvendt sig Skinnet af et Overherredømme, gaar Forf. i 5te Afsnits 2det Kapitel over til de Rænker, hvormed Don Juan beskjæftigede sig ligeoverfor Generalstaterne og de endnu listigere Rænker, hvormed han og hans Sekretær Escovedo omspændtes af den mistænkelige Philip II og dennes Fortrolige Antonio Perez. Oversætteren har valgt at meddele dette Kapitel som det, der fortrinsviis vil kunne give Læseren en Prøve paa den Tids Statskunst i Almindelighed og kaste et nyt Lys over mange idetmindste ei almindeligt kjendte Begivenheders skjulte Aarsager. Forf. overskriver det „The under side of the cards,“ som Overs. tror at kunne gjengive med

Bag Kulisserne.

Som allerede fortalt, havde Soldaterne endelig rømmet hele Landet i Slutningen af April, og den 1ste Mai holdt Don Juan sit høitidelige Indtog i Brüssel. Det var længe siden en saa festlig Maidag var oprunden over Brabant, ja i flere Aar havde man ikke seet saadan Festpragt i Nederlandene. En høitidelig Procession af Borgere, med 6000 Soldater i Spidsen og ledsaget af de frivillige Bueskytter- og Musketterkompagnier i festlig Dragt fulgte den unge Fyrste gjennem Brüssels Gader. Don Juan reed i en sid grøn Dragt imellem Biskoppen af Lüttich og den pavelige Nuntius, under utallige Æreporte; foran ham bar man Faner, hvorpaa var broderet Scener af Slaget ved Lepanto og andre mærkelige Begivenheder i hans Liv. Ærevers bleve sungne, Oder deklameredes, „rhetoriske Klubber“ opførte phantastiske Scener til hans Ære, eftersom han reed frem; unge Piger satte Laurbærkrandse paa hans Hoved, og fra Vinduer, Tage og Balkoner skuede skjønne Kvinder ned paa ham - deres festlige Dragter flagrede over ham som skjønt formede Skyer og fra disse „elskelige Skyer,“ siger en galant Krønikeskriver, „nedstrømmede en deilig Regn af Blomster. De samme konventionelle Æresbevisninger, som forhen vare ytrede ved saamange konventionelle Høitideligheder, de samme Festoptog og Høitidsdragter viste sig nu ogsaa for ham. Man begyndte med en Kirkehøitid og endte med en Banket. Veiret var godt, Befolkningen var henrykt og efter et glimrende Gjestebud saa Don Juan af Østerrige sig høitidelig anerkjendt som Generalguvernør i Nederlandene. — Tre Dage efter aflagdes de sædvanlige Eder, som holdtes med sædvanlig Samvittighedsfuldhed, under store Høitideligheder paa Stadens Raadhuus. Alt var smilende og klart.

Men Maleriet havde ogsaa sin Bagside. I Sandhed, intet Sprog kan gjengive det Had, som Don Juan nærede mod Nederlandene og deres Indbyggere. Han var alene kommen did paa sin Vei til England, og i alle sine Breve taler han stedse om Land og Folk i de mest foragtelige Udtryk: han befandt sig i et „ufordrageligt Babylon“ „et sandt Helvede,“ omgivet af „Drukkenbolte“ og „Kjeltringer.“ Lige fra sin Ankomst af havde han til det Yderste anstrengt sig for at forhindre de spanske Troppers Afmarsch eller idetmindste udvirke, at de bleve sendte afsted tilsøs, hvis det var aldeles umuligt at beholde dem længere. Escovedo deelte sin Herres Følelser og gik fuldkommen ind paa hans Planer. Planen mod England og dette Foretagendes hurtige Fremme var den eneste Grund for Don Juan til at begive sig til det for ham saa afskyelige Land; det var derfor meget vigtigt saasnart som muligt at kunne begynde dette Værk. Han traadte derfor strax i Forbindelse med Antonio Perez, som dengang var Kongens indflydelsesrige Statssekretær. Don Juan nærede sikkerlig ingen forræderske Planer; det fremgaar klarligen af hans Breve; men paa samme Tid kunde det ei feile, at han paa Grund af sin sangvinske Charakteer til En, som han ansaa for sin fortrolige og oprigtige Ven, lod mangen en Ytring falde, som let kunde gives Udseende af at have en dobbelt Betydning, og dette var i endnu høiere Grad Tilfældet med den stakkels Escovedo. Denne var sin Herre i høi Grad hengiven, og ubetinget stolende paa Perez's Diskretion tillod han sig ofte et Sprog, hvori der let kunde lægges en endnu mere mistænkelig Mening, naar Perez's djævelske Kunster og Philips altid mistænksomme Sind stadigt søgte at finde en saadan deri. Thi Perez, den underfundigste og mest samvittighedsløse af alle i denne Falskhedens Hule - det spanske Hof paa den Tid, og Philip

arbeidede dengang uden Ophør paa at fremlokke Beviser paa et Forræderi i og ved Don Juans og hans Sekretærs Brevvexling, som de begge ligemeget ønskede at finde deri. Brevene fra Spanien skreves med denne Hensigt, og de, som kom fra Nederlandene, fortolkedes med dette Maal for Øie. Ethvert fortroligt Brev, som Perez modtog, blev strax af ham forelagt Kongen, og ethvert Brev, som denne rænkefulde Djævel skrev, blev opfyldt med Vink om det Farlige i at Kongen fik Nys om denne Brevvexling, og med Løfter om den strengeste Taushed fra hans Side, og blev derpaa forelagt Kongen for at modtage hans Rettelser og Bemærkninger, inden det blev reenskrevet og afsendt til Nederlandene. Ministeren spillede et dristigt, blodigt og forræderisk Spil, og spillede det mesterligt. Escovedo blev lokket ind i Fordærvelse og Død; Don Juan blev langsomt fortæret og piint til Døde, og Philip, som blev bedraget endnu mere end alle de øvrige blev ei alene forraadt i, hvad han ansaa for sine Hjertesanliggender, men ogsaa brugt som et reent Værktøi af en Mand, som var ligesaa falsk som han selv, men en langt mere udlært Skurk.

Næsten umiddelbart efter sin Ankomst til Nederlandene havde Don Juan begyndt at tilkjendegive den største Utaalmodighed efter at faa Escovedo til sig, uden hvis Hjælp han ei kunde udføre et eneste af sine Forehavender, men som endnu ei havde kunnet følge sin Herre. „Eftersom jeg kun er et Menneske," skriver han til Perez, „og ikke en Engel, kan jeg ikke udføre alt det, som paaligger mig uden at have en Eneste, paa hvem jeg med Sikkerhed kan stole." Han forsikrede, at det var ham umuligt at arbeide mere, end han allerede gjorde, idet han gik tilsengs Kl. 12 og stod op Kl. 7 uden endog at unde sig Frihed til at tage sine Maaltider til en bestemt Time paa Dagen; som Følge af alt dette havde han alt tre Gange havt Feberanfald. Han var nedsænket i en Afgrund af Mistillid, idet Enhver mistænkte ham, og han ei heller kunde betro sig til en eneste Person i dette „Babylon af Uhygge" (of disgust). Han ytrede til Perez, at denne havde fuld Frihed til enten at vise Kongen hans Breve eller endog forelæse dem i Statsraadet, da han altid havde den Hensigt at holde sig til Sandheden i Alt, hvad han skrev; han var vis paa, at Perez vilde besørge Alt paa bedste Maade for ham. Der er virkelig noget rørende i disse Udtryk for hans redelige Hensigter med Hensyn til Philip og hans ædelmodige Tillid til Perez, medens disse to saa listigt bestræbte sig for at lokke ham til at fremkomme med Ytringer, som kunde volde hans Undergang. Visselig havde Nederlænderne liden Grund til at elske og nære Tillid til den nye Guvernør, som ligeledes meget oprigtigt hadede og mistænkte dem, men Philip havde ingen Aarsag til at beklage sig over sin Broder. „Fortæl mig," skriver han, „om mine Breve blive oplæste i Statsraadet, og hvad Kongen siger om dem, og fremfor Alt send mig Penge. Jeg kan blive dreven til Fortvivlelse ved at finde mig *solgt til dette Folk* ved at være blottet for Alt, og jeg kjender kun altfor vel den langsomme Maade, hvorpaa man i Spanien bestyrer de offentlige Anliggender.

Han underrettede Kongen om, at der i Nederlandene kun var *een Mand*, og at denne ene hed Prindsen af Oranien. Til ham skeer Meddelelse om Alt, hans Raad høres om Alt, og i alle Ting følges ubetinget hans Meninger. Guvernøren beskriver livligt de mørke Anelser, hvormed han havde givet sig i Generalstaternes Vold ved at komme til Løwen, og den Modvillie, hvormed han havde givet sit Samtykke til at bortsende Tropperne. Efter disse Indrømmelser var, saa klagede han, Staternes Overmod tiltaget. „De tænke, at de nu kunne gjøre og lade, hvad de ville, da jeg er i deres Magt," skrev han til Philip. „Ikkedestomindre gjør jeg, hvad Deres Majestæt befaler, uden at tage i Betragtning, at *jeg er solgt*, og at jeg er i stor Fare for at miste min Frihed, hvorfor jeg gyser mere end for noget andet i Verden; thi jeg ønsker at staa retfærdiggjort for Gud og Mennesker." Han ytrede intet Haab om et godt Udfald; Uærbødigheden og Raaheden kunde ei blive større, end den allerede var, medens Prindsen af Oranien, som var Landets faktiske Guvernør, betragtede sin Frelse som afhængig af, at denne Tingenes Tilstand vedblev. Don Juan raadede derfor Kongen stadigt til at træffe Forberedelser til en haard og alvorlig Krig, som ei kunde undgaaes uden ved et Mirakel, og ei burde overraske dem i den uforberedte Tilstand, hvori de nu befandt sig. Han forsikrede, at det var umuligt at overdrive den Selvtillid, Folket følte ved at see ham saa forsvarsløs; „de sige aabenlyst," saa fortsatte han, „at Deres Majestæt slet ikke er at frygte, da De ikke er istand til at føre nogen Krig, fordi alle Resurcer ere udtømte. En af de største Fornærmelser er os tilføiet af Marquis Havré, som ved sin Tilbagekomst fra Spanien overalt udspredte Rygtet om det kongelige Skatkammers Fattigdom. Dette har givet dem Mod til at gjøre aabenlyst Oprør, idet de tro, at, hvor stor Lysten end kan være, Midlerne til at tugte dem aldeles mangle, og de see et Bevis for Rigtigheden af disse Slutninger i Mangelen paa nyhvervede Tropper og de store Summer, som endnu skyldes til de gamle."

Han erklærede, at han ønskede idetmindste at kunne maale sig med Fienden i Styrke uden som sine Forgjængere at forlange det dobbelte Antal Tropper. Han giver Philip et Indblik i Nederlandenes Forhold til de fremmede Magter, idet han fortæller ham om deres Underhandlinger baade med Frankrige og England. Den engelske Gesandt havde ytret megen Bekymring for det Tilfælde, at de spanske Tropper skulde blive sendte ud af Landet søveis, idet han satte dette i Forbindelse med en Plan til at befri Dronning Maria

A. S. Ørsted.

af Skotland, og Don Juan, som ikke var kommen til Nederlandene i nogen anden Hensigt end netop for at udføre dette og hvis Sjel var ganske opfyldt af dette romantiske Foretagende, benegtede det naturligviis dristigt og latterliggjorde enhver Tanke derpaa. „Saadanne Ideer," svarede han Gesandten, „var kun til at lee af, og, naar Tropperne sendtes bort, var det alene for at forstærke hans Majestæts Armee i Levanten." Mr. Rogers lod, som om han var beroliget, og havde forsikret om det varme Venskab, som Dronning Elisabeth følte baade for hans Majestæt og for Generalguvernøren, Forsikringer, som neppe kunde være synderlig alvorligt mente efter den Række af Attentater paa Dronningens Liv, som saa nylig vare udgaaede baade fra Kongen selv og fra hans forrige Repræsentant i Nederlandene. Ikke destomindre havde Don Juan med megen Hjertelighed svaret, at han meget ønskede at erholde Dronningens Portræt, og at det var hans Hensigt, hvis Alt her gik efter Ønske, at tage over til England for at kysse hendes kongelige Haand. Videre underrettede han Kongen om, at Elisabeth efter Gesandtens Forsikring havde vægret sig ved at hjælpe Staterne, idet hun skulde have sagt, at, satte hun sig i Bevægelse, da var det for at hjælpe Philip, især hvis Frankrige blandede sig i Sagen. Med Hensyn til denne Magt gav han Philip det Raad, fremdeles at give Hertugen af Alençon Haab om Infantindens Haand, men aldeles ikke at opfylde et saadant Løfte, eftersom Hertugen, „foruden at være en Beskytter af Kjettere, tillige uden Skrupler hengav sig til afskyelige Laster."

Anders Sandøe Ørsted.

Døden bliver ofte ved sin Nølen uretfærdig mod en stor Mands Minde. Dette gjælder i høi Grad den nylig afdøde danske Geheime-Statsminister Anders Sandøe Ørsted - denne store ordnende Aand i den juridiske Videnskab. Havde A. S. Ørsted vandret heden for et halvt Snees Aar siden, endnu inden han fra Manddommens klare og begrændsende Bevidsthed var rykket nær denne anden Barndom, da man ligesom i den første ikke vil lade sig nøie med at være stor i Et, men vil være stor i Mangt, da vilde hans Død være bleven beklaget som et af de største Tab i Videnskabens Verden. Men han fik Tid til at være Minister og skrive sit Livs Erindringer, og da man desværre i Almindelighed er altfor tilbøielig til at bedømme selv Mænd med en Fortid efter deres sidste Handlinger - de kunne være Indfaldets eller Sløvhedens Affødninger, saa indvirker nu Ørsteds sidste Misgreb i høi Grad paa Dommen over ham. Det er vanskeligt at sige, enten Alderdomssløvheden traadte tydeligst frem hos den forældede Statsmand eller den forældede Forfatter. Men i hvert Tilfælde gik det ud over A. S. Ørsteds Eftermæle - thi velvillige Politikere og Læsere kunde ikke fornægte, at de i ham havde et talende Exempel paa en Mand, der havde overlevet sin Tid og ikke kunde gaa ind paa den senere Tids forandrede Anskuelser.

Ørsted var født den 21de Decbr. 1778 i Rudkjøbing paa Langeland, hvor Faderen Søren Christian Ørsted dengang var Apotheker. Ligesom sin Broder Hans Christian sendtes han tidlig ud af Huset til en pietistisk Parykmager, der lærte Drengene at tale Tydsk, medens hans Kone lærte dem at læse. Senere fik de til Lærer en Nordmand, „til hvis Nationalstolthed og Foragt for Alt, hvad Dansk var, man aldrig har seet Magen." Men begge Brødrene udviklede sig dog mest ved Selvstudium og en „ganske egen indbyrdes Underviisning." Anders Sandøe havde allerde fjorten Aar gml. med kritisk Blik gjennemstuderet en Bog om Naturretten og faaet saadan Indsigt i denne, at det vakte Retskyndiges Forundring. Ved Læsning af Paynes Skrifter blev han indtaget for de Begreber om Frihed og Lighed, „som den franske Revolution havde fremelsket," men hvilke han dog snart frafaldt. — Han blev Student 1794 og Aaret efter Alumnus paa Ehlersens Kollegium; han studerede nu ivrig Philosophi, prædikede Vinteren 1795—96 nogle Gange i sin Fødeby og vandt 1798 Universitetets Guldmedaille ved en Afhandling (paa 30 trykte Ark) „Om Sammenhængen mellem Dydslærens og Retslærens Princip." 1799 tog han latinsk-juridisk Examen med Udmærkelse, 1801 blev han Assessor i Hof- og Stadsretten, 1810 Assessor i Høiesteret, 1813 Deputeret i det danske Kancelli og 1823 Generalprokurør, hvilket Embede han fremdeles beholdt efterat han i 1842 var bleven Geheime-Statsminister, indtil han i 1848 entledigedes fra begge disse Stillinger. I Aarene 1835, 36, 38, 40, 42 og 44 var han kgl. Kommissarius ved Østifternes og Nørrejyllands Provindsialstænder-Forsamlinger og 1850—52 Rigsdagsmand. Fra April 1853 til Dcbr. 1854 var han Præsident i det danske Ministerium og drev som saadan sin Trods mod Tidens nye og liberale Bevægelser til den største Yderlighed. Den 1ste Mai d. A. døde han i Kjøbenhavn og blev med stor Høitidelighed jordet den 9de. Ørsted var tvende Gange gift, første Gang med Sophia Wilhelmina Bertha Oehlenschläger, en Søster af Digteren, og anden Gaug med Mathilde Elisabeth Rogert. Blandt de mangfoldige ydre Beviser paa Anerkjendelse, som Ørsteds Fortjenester efterhaanden have fundet, maa det her være nok at anføre, at han i 1815 udnævntes til Dr. juris baade af Kiels og af Kjøbenhavns Universitet, og at han i 1841 blev Geheime-Konferentsraad, og 1847 Ridder af Elephanten og Storkors af St. Olafs Orden.

Ørsteds Hovedværk er hans Haandbog i den danske og norske Lovkyndighed. En væsentlig Deel af hans

rastløse Forfattervirksomhed, hvormed de juridiske Studier i overordentlig Grad ere fremmede, findes nedlagte i de af ham udgivne voluminøse Tidsskrifter „Juridisk Archiv,“ „Nyt jur. Archiv“ og „Juridisk Tidsskrift“ (ialt over 70 Bind) samt i „Eunomia“ (samlede Afhandlinger). Til en Charakteristik af Ørsted som privat og offentlig Mand maa „Fædrelandets“ løst udkastede Skizze, fremkommen ved hans Død, efter vort Blads indskrænkede Rum være tilstrækkelig:

„Om hans uhyre Viden, store Skarpsindighed, Uegennyttighed og Elskværdighed i Omgang er der kun een Mening, og det er Alle bekjendt, at han gjennem sine Skrifter har udøvet en ganske overordentlig Indflydelse, ikke blot paa vort Retsstudium, men paa hele vor juridiske Embedsstand. I hans Ungdom forstod man sikkert endnu mindre end nu at sætte Folk paa deres rette Hylde; da næredes i alt Fald den samme Overtro, som mange endnu bekjende sig til, at megen Viden forudsætter megen praktisk Dygtighed. Ørsteds Talent var afgjort kritisk opløsende, men ikke stabende, og hans Charakteer var langtfra stærk nok til at taale Smiger og Udmærkelse paa den ene Side, Miskjendelse paa den anden. Som Statsmand blev det derfor hans Lod at dele Ansvaret og Skammen for Meget, som han ganske vist ikke oprindelig tilraadede eller bifaldt, men som han i alt Fald siden paatog sig at forsvare, og hans haardnakkede Forblindelse ligeoverfor det opvoxende schleswigholsteenske Oprør blev skæbnesvanger baade for ham og hans Fædreland. Hans lykkeligste og heldigste Tid var hans Virksomhed som kongelig Kommissarius i Stænderinstitutionens første Sexaar, da hans Sind endnu ikke var forbitret af Modstand og Modgang, da hans selvstændigere Stilling gav hans rige Evner friere Spillerum, og hans overordentlige Indsigt i Lovgivning og Statsstyrelse sikrede ham en stor og gavnlig Indflydelse paa Stændernes Forhandlinger. At man efter 1848, da hans Rolle var udspillet, paany fremdrog ham ved Valgene, og derved foranledigede hans Indkaldelse i Ministeriet 1853—54, var en Uret baade mod ham og hans Folks nye Forfatning; men det var heldigt nok for hans Kolleger, thi Bureaukratiets afgudiske Ærefrygt for hans Navn afgjorde Rigsretssagen. Han hvile nu i Fred! Hans Storhed som hans Svaghed, hans Fortjenester og hans Feil tilhøre Historien.“

Medfølgende Portræt er xylographeret efter en i 1840 udkommen Lithographi.

Den underjordiske Jernbane i London.

Medens man hidtil kun i Amerika og ogsaa der kun i figurlig Forstand har talt om en „underground railroad,“ en underjordisk Jernbane (man forstod derved en Vei, som Abolitionisterne vilde indrette til Befordring af de fra Slavestaterne flygtende Negre), bereder man sig nu i London til at anlægge en virkelig underjordisk Jernbane af meget storartede Dimensioner. Dette mærkelige Foretagende, der i fuldendt Stand værdig vil kunne stille sig ved Siden af ikke blot Themsentunnellen, men endog de langt mere beundringsværdige Kloakbygninger i den britiske Hovedstad, er allerede for flere Aar siden paatænkt, men Udførelsen blev saa ofte udsat, at Publikum allerede var nær ved at tvivle om dets Mulighed, da man pludselig erfarede, at Arbeidet var endelig besluttet og af Bygmesterne allerede paa flere Punkter paabegyndt.

Trangen til en Jernbane mellem City og de store Banegaarde nord for Themsen var allerede forlængst dybt følt, men man erkjendte ogsaa tilfulde de Vanskeligheder, der i Londons Charakteer vilde stille sig i Veien for et saadant Værks Udførelse. At bygge en Skinnevei for Lokomotiver midt i et tæt befolket Distrikt, og som i Lighed med Jernbanerne i de amerikanske Byer skulde gaa igjennem de med Mennesker og Vogne uophørlig bedækkede Gader og Passager, vilde have været en Tanke, hvorom der ikke kunde være Tale. Ligesaalidt kunde man tænke paa en Viadukt, der gik gjennem Hjertet af Hovedstaden. Den eneste mulige Gjennemførelse af Ideen om en Londonner-Jernbane

Underjordisk Jernbane i London.

var den, som Metropolitan-Kompagniet foreslog, nemlig en under Brolægningen løbende Forbindelsesbane. Kun paa denne Maade undgik man at standse Færdselen paa Gaderne, og saaledes har man da nu begyndt med den store Tunnel, der først udfordres til Udførelsen af denne Plan.

Denne Tunnel har sit Udgangspunkt ligeoverfor Great-Western-Railway-Hotel i Bydelen Paddington. Herfra udgaar en Sidetunnel til South-Warf-Road forat forbinde sig med Great-Western-Banen i Nærheden af det Sted, hvor den gamle Passageer-Banegaard staar. Linien gjennemskjærer derpaa Edgware-Road og løber hen i New-Road, hvilken den følger til Kings-Cross. Det er derfor en af denne Banes Eiendommeligheder, at den for den største Deel af sin Længde løber hen under Brostenene i allerede existerende Gader, hvorved de uhyre Summer bortfalde, som man ellers maatte have givet ud for Indkjøb af Husgrundstykker.

Fra Kings-Cross tager Banen, idet den undgaar Korrektionshuset i Coldbath Fields og paa en Strækning gaar under Baginge-Wells-Road, en næsten lige Retning mod Farringdonstreet, og denne Deel af samme bliver ingen Tunnel, men kun et aabent Gjennembrud. Foruden Hoved- og Endebanegaardene i Paddington og Holborn-Hill vil man indrette bekvemme Passagerstationer ved Edgware-Road, i Bakerstreet, paa den trekantede Plads foran Trinity Church ved Regentspark, paa Hampstead Road, Euston Square og i Kings-Cross. Endestationerne saavelsom Stationerne ved Edgware-Road, Regentspark og ved Kings-Cross blive aabne eller blot forsynede med et Glastag, de andre, f. Ex. den ved Bakerstreet, blive bekvemme, luftige og klart oplyste med Gas. Trapperne, som skulle føre ned til disse underjordiske Banegaarde, skulle ikke gaa dybere ned end ved Great-Western Banegaard og andre Londonner Jernbanelinier.

Man har til Hensigt i visse Mellemrum at lade afgaa lette Passagertog, som skulle holde ved hveranden Station. Derved vil enhver Fare for Sammenstød blive undgaaet, idet man telegraferer ethvert Togs Ankomst og Afgang fra Station til Station, saaat der imellem de forskjellige Tog stedse er et Mellemrum af idetmindste en Station. Befordringen bliver bevirket ved Lokomotiver af en ny sindrig Bygningsmaade. Forat forminske de Ubehageligheder, som Røgen og Følgerne af Forbrændingen medføre i en Tunnel, ville Lokomotiverne ikke have noget Ildsted, men ved faststaaende Kjedler ved Endepunkterne af Banen blive forsynede med varmt Vand og Damp af et vist Tryk, og udrustet med et stort Varmeapparat forat bevare Temperaturen. Man beregner, at ethvert Lokomotiv paa denne Maade vil føre med sig tilstrækkelig Kraft til at fordoble Farten.

Hvælvingens almindelige Charakteer vil man let kunne forestille sig efter vor Afbildning. Maaden, hvorpaa den kommer istand, er følgende: Man opgraver Grunden, murer derpaa Tunnellen og bedækker den igjen foroven med Jord og Brolægning. Paa denne Maade bliver hele New-Road opgravet i Sektioner og igjen tildækket. Dette er ikke blot en hensigtmæssigere Fremgangsmaade end den sædvanlige Maade, hvorpaa man anlægger Tunneller ligesom Stoller, men den yder ogsaa en solidere og mere vandtæt Konstruktion af Bygningen.

Arbeiderne begyndte samtidigt ved Great-Western-Banegaard og ved Great-Northern-Banegaard forat skaffe en sikrere og bekvemmere Vei til Bortskaffelsen af de udgravede Masser af Kiesel og Sand, og en stor Deel af Forarbeiderne, hvilke Rekonstruktionen af Kloakerne udforbrede, er allerede fuldendt. Direktørerne arbeide med den største Iver, og man har al Grund til at nære det Haab, at allerede Aaret 1862 vil see den hele Linie aaben og Togene i fuld Gang. Selskabet erholdt sin første Tilladelse til dette Foretagende i Aaret 1853, men den orientalske Krig og den derved foraarsagede Forstyrrelse i Pengeforholdene gjorde det umuligt at tilveiebringe den til Gjennemførelsen af dette vældige Foretagende fornødne Kapital. Efter mange frugtesløse Anstrængelser i forskjellige Retninger forat erholde den nødvendige Understøttelse lykkedes det endelig Direktørerne at formaa Londons Korporation

til Bistand, idet den deeltog for Aktier til et Beløb af 200,000 Pund Sterling.

Selskabets Kapital bestaar af 850,000 £ i Aktier paa 10 £. Af denne Sum kommer som ovenfor bemærket 200,000 paa Londons Korporation, medens Selskabet for Great-Western-Banen deeltager med 175,000 £, og Resten af Summen er tegnet af Enkeltmænd. Arbeidets Entreprenører ere Firmaerne Smith & Knight og Jay, Navne, som have erhvervet sig Berømmelse og Anseelse ved dette Slags Arbeider. Herrerne Smith & Knight bygge den vestlige Deel af Linien fra Paddington til Euston Square, medens Hr. Jay har overtaget den østlige Deel af Euston Square til Farringdonstreet. Man fortæller, at i den første Halvdeel af Mai skulde der være en stor Fest i Paddington Banegaard forat feire Nedlægningen af Grundstenen til dette store Foretagende, hvilket med Hensyn til den Nytte, som det har for Bekvemmeligheden og Færdselen i Kjæmpestaden ved Themsen, ikke staar tilbage for noget andet hverken i Interesse eller Betydning.

(Leipz. illustr. Zeitung.)

Literatur.

Norske Magasin 3die Hefte udgivet af N. Nicolaysen. Dette Hefte, hvormed Værkets første Bind afsluttes, indeholder foruden Register og Slutningen af den før anmeldte Absalon Pederssøns Kapitelsbog endvidere „Bergens Fundats“ i 4 Ark, hvortil er føiet et Tillæg paa 2 Ark med Aktstykker angaaende Bergen i Tidsrummet 1311—1560, fordetmeste udtogsviis gjengivne, og hvoraf flere yde gode Bidrag til Kirke- og Kulturhistorien. Med „Bergens Fundats,“ som Udgiveren antager at være forfattet omtr. 1580—1583 af en Herluf Lauritssøn, gjøre vi her for første Gang Bekjendtskab. Indtil Aaret 1440 er den dog næsten udelukkende kun en prosaisk Omskrivning af den i Værket tidligere gjengivne Bergenske Riimkronike, men for den senere Tid, indtil 1560, har den et mere selvstændigt Værd og er fornemmelig af Interesse med Hensyn til Hanseaterne i Bergen. Ligesom i Absalon Pederssøn saaledes træffe vi ogsaa i denne Forfatter en Mand, som føler varmt for sit Fædreneland, og som meget vel veed, hvor Skoen trykker. Han sigter overalt paa Hanseaternes Overgreb og stormundede Paastande, og udtaler dette paa sin egne naive Maade. Som Prøve hidsættes følgende Sted, hvor han, efterat have omtalt Byloven og Bergens ældre Handels- og Haandværksforholde, vedbliver paa følgende Maade.

„Nu efterdi her haver været slige Embedsmænd (d. e. Haandværkere) i denne By, da giver jeg Hver at betænke, om Byen haver duet noget, eller hvad andre Borgere da haver været i Byen, førend de Tydske ere indkomne. Norges Rige er et Land, som kan hjælpe sig af sin egen Avl formedelst Guds Benedidelse, dersom man vilde være forraadeligen og forsynlig, som de fordum Tid i den Sag været haver. Det vil jeg saa bevise: at alle de Bønder og Almue, som bo fra Baahuus til Bergen, tilsøs og tillands, da kan de føde sig af den Grøde, Gud giver dennem af samme Jorder; thi hvem det ikke kan gjøre, han holder underligen Huus. Siden haver Hver Avl, Ager og Eng indtil Tromsøen, uden der kan være nogen faa, som ikke haver saa overflødig, som de andre, og bo til Fiskeri paa nogle Udøer; og kan Hver rigelig hjælpe sig og Andre med sig. Men de, som bo ellers ved Søen og have liden Avl, da have de desto større Fiskeri. I gammel Tid vil jeg det bevise med Breve og Segl. . . . . Denne Handel og Skik haver standet i mange Aar, og fra den Tid haver Landet været veldigt og Almuen rig. Men strax de Tydske ere komne udi Landet, er strax Halvdelen bleven til Intet. — Dette Forskrevne haver jeg skrevet og her indsat mod somme af de Tydske, dog ikke andre end en Hob Unflotter (?), som intet Godt veed og saa lade sig belyde og sige: at de ville drage af Bergen, og mene, at dersom det skede, at Landet-derover skulde stande øde. Hør Du! den samme Gud, som var med os Norske, før Tydsken fik Handel i Norge, han føder os endnu som tilforn; han føder Ravnunger med Dug og Myg, naar de gamle Ravne forlade dennem, hvi skulde han ikke meget mere føde sine Børn, endog vi bo ikke i de fede Lande som Tydskland, men iblandt disse Steenklipper? Eller hvad synes dig, hvem monne betale de store Steenhuse, de Bergerfarere have til Lybek og andensteds ibo. Item hvad duede eller hvortil vare Eders store Bryggerhuse til Rostok eller Lybek gavnlige, hvis det var saa, at I ikke maatte sende det meget Øl, som I fører til Bergen, hvilket som er Landet intet gavnligt, men skadeligt; hvad vare I, om kongelig Majestæt, som han vel med rette kunde gjøre, maatte lægge Eder en Sise paa samme Øl, ligesom der gives over alt hans Rige og Land. De skulde det lyde (?) indgaa eller Eders store Bryggerhuse vare til Intet. Saa findes der altid Gjensvar til Tiltale. Derfor stod det vel Oldermændene og de Aktein [an], som skulde være et Hoved for dennem paa Bryggen her i Bergen, at de straffede deres Drenge og løse Karle, som saa offentlig udi slige og andre Maader lade sig høre for fattige simpel Folk, som ikke haver nogen bedre Forstand paa Leiligheden.“

Vi gjentage vort ved Anmeldelsen af Absalon Pederssøns Kapitelsbog udtalte Ønske om, at Magasinets Forlægger maa nyde saamegen Understøttelse, at han ikke bliver nødsaget til at standse Værkets Udgivelse eller fremdeles at arbeide med Tab.

Norge.

Christiania. Storthinget har bevilget 15,100 Spd. til Forstvæsenets og 1840 Spd. til den kunstige Fiskeavls Fremme samt 10,000 Spd. til Oprettelse af faste Skydsstationer. For Organist Lindemann har det bevilget 300 Spd. aarlig som Understøttelse til at samle og udgive norske Folkemelodier, og for Prof P. A. Munch 600 Spd. til Udgivelse af et Kart over Norge i Middelalderen. Som yderligere Bidrag til Opførelse af en ny Bygning for Bergens Museum 10,000 Spd. (Tegning til dette Bygværk findes i vort Blad for f. A.)

— Grundlovsforslaget om Statsraadernes Adgang til Storthinget er hellerikke denne Gang gaaet igjennem, idet kun 73 voterede for, medens 39 voterede mod samme. (Her manglede altsaa kun 2 St. paa den grundlovsbestemte Pluralitet.)

— Storthinget har i Plenum forkastet Loven om Menighedsraad.

— En Pluralitet i Kommitteen ang. den nye Storthingsbygning havde indstillet til Antagelse Prof. Hansens Tegninger, dog saaledes at enkelte Forandringer deri skulde foretages. Minoriteten holdt derimod paa Langlets sidst udarbeidede Tegninger, og disse bleve ogsaa efter langvarige Debatter den 18de Mai antagne af Storthinget. Bygningen skal ifølge Langlets Overslag koste 169,000 Spd.; Hansens Beregning lød paa 198,000 Spd. (Langlets tidligere Udkast til Storthingsbygningen, hvis uheldige Portal mod Østregade dog nu er forandret, findes i vort Blad, 1859 No. 3.)

— Den 16de Mai behandlede Odelsthinget Protokolkommitteens Indstilling om Rigsret mod Statsraad Bretteville, hvilken forkastedes med 46 mod 37 St. Derimod antoges med 54 mod 29 St. følgende af J. Sverdrup fremsatte Forslag: „Uagtet Odelsthinget finder, at Statsraad Christian Zetlitz Bretteville ved at bevirke de kgl. Resolutioner a) af 6te Mai og 1ste Novbr. 1854, hvorefter et Beløb af £ 45,000 udbetaltes til de britiske Kontraktører for den norske Hovedjernbane, samt b) høieste Resol. af 1ste Sptbr. 1854, hvorved bemeldte Jernbane bestemtes at skulle aabnes for Færdselen fra samme Dag, - har viist Mangel paa skyldig Agtelse for det mellem Statsmagterne ved Grundloven oprettede Forhold og Mangel paa tilbørlig Omhu for Statens Tarv, vil Storthinget ikke gjøre Sagen til Gjenstand for Paatale ved Rigsret.“

— Kand. G. Krohn med Kone og Jfr. Parelius have modtaget Engagement ved Christiania norske Theater.

— Om Eftermiddagen den 16de Mai udbrød der Ild i Christianias Seildugsfabrik, idet en Kardemaskine var gaaet varm. Hele Hovedbygningen brændte, men Sidefløien reddedes. To Piger sprang, for at redde sig, ud af 3die Etage og slap nogenlunde vel fra det. Hovedbygning med Fløibygning var taxeret for 171,760 Spd. og forsikret i den almindelige Brandkasse for 100,000 Spd. Den gjenstaaende Fløi var taxeret for 31,645 Spd. Løst Maskineri og Produkter hvoraf dog meget reddedes, var assureret for over 50,000 Spd. Fabrikken, der først ifjor blev sat i Drift, beskjæftigede over 300 Arbeidere.

— Den 13de Mai begave Studenterne sig i Procession ud til Professor Schweigaard, for at komplimentere ham i Anledning af hans 25aarige Virken ved Universitetet. Kort efter kom ogsaa Handelsstanden i samme Øiemed. For Studenterne var E. Stang, for Handelsmændene H. J. Schwensen Ordfører. Professoren udtalte i hjertelige Ord sin Tak for den Hyldest, som ved denne Leilighed blev ham til Deel. Følgende af Henr. Ibsen forfattede Sang blev afsungen, foruden flere fædrelandske Sange:

Lig et Nybygg bag de tykke Skoge
Laa vort Fædreland.
Gagnløst grov sig Bondens gamle Ploge
Gjennem Moens Sand.
Det, som trængtes om, var Sol derinde,
Det var Dagens Bad;
Frem da gik, med Bilens blanke Blad,
Gjæve Rydningsmænd med evigt Minde.

Da kom Liv iblandt de trøskne Stammer
Paa den golde Mo;
Der, hvor Tyriroden spratt i Flammer,
Kunde Kornet gro;
Og da Rydningsværket først var øvet,
Reistes Grænd ved Grænd,
Voxte op en Slægt af stærke Mænd, —
Enkelt Sanger kvad vel og blandt Løvet.

Gjæve Rydningsmand i Aandens Rige!
Du er en af dem,
For hvis Virken Mørket maatte vige
I vort Fedrehjem.
Sol der sendtes mellem Vindfaldsgraner
Ved din Biles Blad;
Derfor hilses Du ikvæld med Kvad,
Som et taksomt Sind fra Hjertet maner.

For hvad spredt i Livet var dit Virke,
Gjør Dig Saga Skjel;
Vi, som Sønner kun af Tankens Kirke,
Hylder Dig ikvæld.
Længe glimte Dine klare Syner
Over Vidden ud;
Sagnet siger, Sædens unge Skud
Trives fagrest naar i Vest det lyner!

— Den 17de Mai blev iaar feiret paa en saa festlig og folkelig Maade, som man hidtil endnu aldrig har seet. Folkets Samdrægtighed i som een Mand at ville værne om vor frie Forfatning kunde aldrig klarere udtale sig end her skede, og Udtalelsen kunde heller aldrig havt større Alvor og Vægt end netop i dette Øieblik, da man vil gjøre vor Grundlov til en Gave af Svenskernes Naade og disse kræve Overhøihed over den. Uden her at kunne give nogen Beretning om Festlighedernes Detailler, ville vi kun i Almindelighed bemærke, at Alt var fra Festkommitteens Side arrangeret paa bedste Maade og saaledes, at den store Masse saameget som muligt kunde være Deeltager. Festlighederne begyndte allerede Kl. 6 om Morgenen med Salut fra Havnen og med at et Musikkorps gik gjennem Byens Gader. Kl. 2 samledes man til en Festmiddag i Logens festligt smykkede Festivitetssal, hvor Storthingets Præsident Harbitz udbragte Skaalen for Kongen, Biskop v. d. Lippe for Dagen, Fabrikeier H. Schou for Storthinget, Statsraad Stang for Sverige, Skolebestyrer Nissen for Danmark, Storthingsmand J. R. Krogness for Konstituenterne, Overretssagfører Richter for den tilstædeværende Eidsvoldsmand Kommandørkapitain Konow, foruden andre Skaaler. Kl. 6 gik man i Procession fra Fæstningspladsen til Kroghsstøtten, hver Korporation under sin Fane, i en uoverskuelig Række gjennem de af Mennesker fuldpakkede Gader. Ved Støtten talte Hr. Richter, hvorefter Toget gik op til Slotspladsen, hvor en Estrade var opført, med Vimpler og Flag og Vaabenskjolde for de forskjellige Byer og Eidsvold og en Runesteen med de fornemste Konstituenters Navne saaes i Baggrunden. Atter her, hvor Tusinder stode samlede, holdtes Taler og blev afsunget Sange i samme Anledninger som i Logen. Klokken 11 afsluttedes Festen med et storartet Fyrværkeri. I Studenterlunden var ogsaa festlige Arrangementer trufne, idet den var bleven oplyst med Gas og Telte med Forfriskninger opslaaede, hvilket ogsaa var Tilfældet paa Slotspladsen. — Dagens hele Festlighed efterlod hos hver Deeltager et Indtryk, som Tiden ikke vil formaa at udslette.

Af de til Festen forfattede Digte hidsætte vi her P. A Jensens og A. Munchs i Anledning af Dagen forfattede Sange, hvoraf den første blev afsungen i Logen, den anden paa Slotspladsen, samt H. Ibsens Digt „Til Storthinget.“

Tung laa Natten over Norges Dale, —
Den var sekellang;
Folket havde glemt sin djærve Tale
Og sin vakre Sang.
Olafs-Øxen, uden Eg og Ære,
Var i fremmed Haand,
Og den freidige Normanna-Aand
Maatte, søvnbetvungen, Lænker bære.

Da, en Maidag, kom Forløsningsstunden, —
Ei fra jordisk Magt;
Som Naturen selv, i Dvale bunden,
Blev tillive vakt:
Saa, paa Kaldet af en Guddomsstemme,
Vaagned Folket op;
Frihedssolen over Fjeldets Top
Bragte Nattens Taageliv iglemme.

Atter som i Athelstanes Dage
Folket gik til Thing;
Hist paa Eidsvold var just Spor tilbage
Af dets gamle Ring;
Der blev Stevnet sat, og Olafs Vaaben
Kom i rette Haand;
Sprængte blev de sekelseige Baand;
Veien til vor Lykke laa os aaben.

Hil Dig, Vaardag fremfor tusind andre!
Hil Eidsivia-Mænd!
Løftets Bæger her vi med hverandre
Tømme vil igjen:
Aanden, de som Arv os gav til Eie,
Værn for Norges Magt,
Ville vi, med Himlen selv i Pagt,
Sønnetro til sidste Pulsslag pleie!

(P. A Jensen.)

Hvergang vor Maisol bryder frem
Den har en dobbelt Varme:
Den lokker Grønt fra Fædres Hjem,
Den styrker Sønners Arme.
Den løsner Iis fra F ord og Fjeld,
Den aabner Folkets Hjertevæld —
Med Frihedssang for Norges Held
Den fylder Alles Barme.

Alt gammel nu er vel den Sang —
Har dog end Vaarens Evne,
Er lige frisk, som førstegang
Paa Eidsvolds høie Stevne.
Ja, ikkun mere stærk og klar
Fra Aar til Aar den Fylde ta'er —
I Folkets Liv sin Bund den har,
Og altid Vaarens Evne.

Thi skal den og i denne Stund
Os løfte paa sin Vinge,
Og fuld og klar fra Hjertets Grund
Mod Foraarshimlen klinge; —
See, Fugl og Blomst den hilse fro;
Nu er der Liv, hvor Nordmænd boe
Mod Friheds Lov, mod Konge troe,
I Hytte og paa Thinge. —

Lad aldrig Nogen prøve paa
Vor Frihedssang at dæmpe!
Før end dens mindste Ord forgaae
Til sidste Mand vi kjæmpe.
Held os, end Sangen lyde kan
Med Fryd og Fred udover Land, —
Men kommer Nød — til sidste Mand
For Eidsvolds Værk vi kjæmpe! —

A. Munch.

Broder, mindes
Du, hvad findes
Gjemt fra Sagnets Nat?
Eller mon Du glemte
Egils Tog til Jæmte-
Jarlen gjæve,
For at kræve
Norske Kongens Skat?

Egils Følge
Ræd sig dølge
Maa, der Gubben foer;
En for En ham svigter, —
Jæmten staar og sigter,
Dulgt i Lien; —
Nedpaa Stien
Blodets Roser gror.

Da gaar brede
Drag af Vrede
Over Gubbens Bryn;
Rundtom Fiender flokked
Skjoldeløs han lokket
Staar i Fælde;
Saga melde
Monne da et Syn:

Bergets Helle,
Brudt i Vælde,
Surred han med Bast,
Bandt den frempaa Bringen,
Skred, skjønt fulgt af Ingen,
Frem mod Maalet; —
Jæmtestaalet,
Jæmte-Fylking brast.

Jarlen fandt han,
Skatten vandt han,
Sad i Jæmtens Hal;
Vennesælt lød Ordet,
Mjøden gik om Bordet;
Endt var Striden,
Aldrig siden
Ønsktes Egils Fald. —

Frihedsbaarne,
Folkekaarne
Mænd fra Dal og Strand!
Egils Hverv er Eders;
Thi skal og hans hæderskædte Minde
Sagabinde
Hver, der staar som han!

Henr. Ibsen

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 22. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 27de Mai 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret | 9. Aarg.

Indhold.

Don Juan d'Austria.

(Efter J. L. Motley: The rise of the Dutch republic.)

II.

En Maaned senere beskriver Escovedo i Fortvivlelsens Sprog sine egne og Don Juans Forhaabningers Ruin. „De veed," skrev han til Perez, „at en Throne, en Stol med en Baldakin over, er vort Maal og at alt andet er Intet for os. Skuffede i vort Haab, ere vi nu fortvivlede og at ligne med Vanvittige. Alt er nu Elendighed og Død for os." Efterat have ytret sig i saadanne fortvivlede Udtryk, fortsatte han nogle Dage senere i den samme sørgelige Tone. „Jeg er færdig til at hænge mig selv," skrev han, „og vilde allerede have gjort det, hvis jeg ikke vilde spare mig for at kunne være deres Bøddel, som have ført denne Ulykke over os." „Ak, Sennor Antonio Perez," udraaber han, „hvilken skrækkelig Haardnakkenhed have ikke disse Djevle viist i at bringe os til at opgive vort Forsæt; det er, som om Helvede var aabnet og havde udsendt Sværme af Dæmoner for at hindre vore Planer." Efter disse Udbrud underrettede han videre sin Ven om, at den engelske Gesandt og de af Prindsen af Oranien styrede Generalstater vare i Besiddelse af de saa længselfuldt eftertragtede Skibe og havde forhindret Troppernes Afreise tilsøs. „Disse Djevle klage over Omkostningerne," sagde han, „men vi vilde gjerne finde os i Udgifterne, om vi blot kunde faa fat i Skibene." Han beskriver derpaa Don Juan som saa aldeles nedtrykt af denne Skuffelse, at han var ude af Stand til at udrette Noget, og alene opfyldt af Ønsket om snarest muligt at forlade Nederlandene. Han havde ingen Lyst til at regjere over disse Drankere. Enhver, som skulde regjere dem, vilde være nødt til at gjøre Alt, hvad de forlangte, og saadan Regjering var ikke efter Don Juans Smag. En Kvinde vilde være uden Sammenligning bedre skikket til denne Post end nogen Mand, og Escovedo foreslaar derfor enten Enkekeiserinden eller Hertuginden af Parma eller endog Hertuginden af Lothringen. Han foreslog videre, at de spanske Tropper, som saaledes bleve nødte til at drage bort tillands, maatte blive brugte mod Kjetterne i Frankrig. Dette vilde være en Gjengjeld for den Ydmygelse, man havde maattet underkaste sig ved at fjerne dem. „Det vil blive optegnet i Historien," vedblev han „at de kom til Frankrige for at hjælpe denne Magt i en stor religiøs Krisis, medens de til samme Tid ville være nær nok ved Haanden til at tugte disse Drukkenbolte; at have Tropperne i Frankrige er næsten det samme som at beholde dem her." Han bad om Tilgivelse, hvis han skrev usammenhængende. Det var intet Under, om saa var; thi hans Forstand var forvirret efter det Slag, som nylig havde rammet ham. Hvad Don Juan angik, saa hentæredes han af Længsel efter at forlade dette Land; og, uagtet det kun var en ringe Styrke for en saa berømt Anfører, saa vilde det dog være tjenligt for ham, at han i egen Person førte disse Tropper til Frankrige. „Det vilde tage sig godt ud i Historien," sagde den stakkels Escovedo, som altid tænkte paa Efterverdenens Dom, uden nogensinde at drømme om, at hans egne private Breve efter tre Aarhundreders Forløb vare bestemte til at blive Gjenstand for en alvorlig kritisk Undersøgelse; „det vilde klinge godt i Historien, at Don Juan drog hen at gjenreise det franske Kongedømme og udrydde Kjetterne i Spidsen for 6000 Mand Fodfolk og 2000 Ryttere. Dette er dog en bedre Beskjeftigelse end at regjere saadanne elendige Skabninger som disse."

Dersom imidlertid alle deres Planer skulde slaa feil, foreslog Escovedo for Perez, at han skulde see til at faa dem kaldte tilbage til Hoffet. Han mente, at en fast organiseret Bestyrelse burde blive indrettet i Spanien med Don Juan, Marquis de los Velez og Hertugen af Sesa som Chefer og ham selv og Perez som underordnede Embedsmænd. Dermed haabede han, at der kunde udrettes meget godt og at Don Juan vilde blive en Støtte for hans Majestæts Alderdom. Han bønfaldt Perez i de mest indtrængende Udtryk om at udvirke Philips Tilladelse for Don Juan til at forlade Nederlandene. „Ellers," sagde han, „vil vi opleve den Vens Død, som vi saa inderligt elske. Han vil blive alvorlig syg, og da er det forbi med ham; hans Legeme er for svagt." Escovedo forsikrede, at han hellere selv vilde dø. „Skulde den Ulykke hænde, at Don Juan døde, da farvel Hof, farvel Verden!" Han vilde da øieblikkelig begrave sig mellem St. Sebastians Fjelde; han vilde da hellere leve mellem vilde Dyr, end blandt Hofmænd. Escovedo, som visselig ikke var ganske uinteresseret, men dog nærede et saa varmt Venskab for sin Herre, som Fyrster ialmindelighed pleie at opvække, fortsatte med at gjøre Perez indlysende Nødvendigheden af at bistaa den Mand, som siden var istand til at hjælpe dem begge. Det første Skridt hertil var at faa ham bort fra Nederlandene; det var hans stadige Tanke baade Nat og Dag. Eftersom det neppe var ønskeligt for ham at reise derfra alene, syntes det bedst, at Escovedo først under et eller andet Paaskud blev sendt til Spanien, og et saadant Paaskud kunde man lettelig finde, saasom Don Juan, da han nu engang havde modtaget Bestyrelsen, „vilde blive nødt til at gjøre Alt, hvad disse Hunde forlangte af ham." Efter disse nøiagtige Forklaringer advarede Escovedo sin Korrespondent om Nødvendigheden af at bevare den dybeste Hemmelighed, idet han tilføiede, at han „især frygtede alle Hofdamer, store og smaa, men at han i alle Ting havde den fuldstændigste Tillid til Perez." —

Omtrent paa samme Tid skrev Don Juan til Perez i en lignende Tone. „Ak, Sennor Antonio," udbrød han, „hvor vis er ikke min Ulykke og min sørgelige Skjæbne. Tilintetgjort er hele vor Plan efter saa megen Anstrængelse og efter saa kloge Forberedelser." Han skulde netop have begyndt sit Foretagende med de samme spanske Tropper, som nu vilde blive sendte bort over Land, og han havde intet Andet at gjøre end at lade dem reise eller ogsaa aabenbart at bryde med Staterne. „Det sidste forbød hans Samvittighed, hans Pligt og Omstændighederne ham ligemeget." Han blev derfor nødt til at finde sig i at see alle sine Planer tilintetgjorte, og „kunde ikke tænke paa andet end at blive Eremit, en Stilling, i hvilken en Mands Arbeide, da det er aandeligt, ikke kunde blive aldeles unyttigt." Hans Stilling i Nederlandene var bleven utaalelig; han passede ikke for dette Folk, og heller ikke det for ham. Hellere end at blive der længere end det var nødvendigt for at der kunde blive beskikket ham en Efterfølger, vilde han være istand til at tage hvilkensomhelst Beslutning, endog at forlade Alt og komme over dem, naar de mindst ventede ham, omendskjønt han derved vilde paadrage sig en blodig Straf. Ogsaa han foreslog til Statholderposten Keiserinden, som besad alle de Egenskaber, som han selv manglede, eller Hertuginden af Parma eller Hertuginden af Lothringen, da alle disse vare mere skikkede til at regjere Provindserne end han. „Folket," sagde han ligefrem, „begynder at afsky mig, og jeg afskyr dem allerede." Han anmodede Perez om at skaffe ham ud af Landet, ligemeget ved hvilke Midler det skede. Han udtalte den mest uindskrænkede Tillid til sin Korrespondents hæderlige Charakteer, idet han tilføiede, at hvis intet Andet kunde bevirke hans Befrielse, kunde man vise Kongen hans Brev. Overhovedet var det Statholderens Ønske, at Perez vilde gjøre de Forandringer i Brevene, som han maatte finde tilraadelige, før han viste dem for Hs. Majestæt, naar blot Hovedpunktet, hans Tilbagekaldelse, altid blev holdt tilbørlig frem. „Paa dette," sagde Statholderen med Varme, „beror mit Liv, min Ære og min Sjæl: de to første vil jeg sikkerligen miste, og i min fortvivlede Stilling er der stor Fare for, at jeg ogsaa fortaber den sidste."

Paa den anden Side ødslede Perez med Venskabsforsikringer baade til Don Juan og Escovedo; han udbredte sig i alle sine Breve om Vanskeligheden af at bringe Sagen om hans Broders Tilbagekaldelse paa Bane for Kongen, men lod imellem falde Ytringer om, at han havde vovet at slaa paa den Streng, og at det maaskee ikke vilde blive uden Virkning. Alle disse Breve bleve dog forelagte Philip, før de bleve afsendte, og hele den Gjenstand, om hvilken Perez foregav, at han neppe vovede at lade en Stavelse falde for Hs. Majestæt, blev vidtløftigt afhandlet mellem dem. Han havde gjort, hvad han kunde, sagde han, for, medens han Stykke for Stykke forelæste for Kongen de officielle Indberetninger fra Nederlandene, at forebringe nogle af de Grunde, som vare anførte af Statholderen og Escovedo, men det blev ham snart klart, at man ikke kunde gjøre noget Indtryk paa Kongen. Han havde derfor ladet Sagen falde, „thi hvis Kongen skulde fatte Mistanke om at vi havde noget andet for Øie end hans Interesse, vilde vi alle være fortabte." Don Juan og hans Venner maatte gjøre sig al mulig Anstrængelse for at vinde hans Majestæts ubetingede Tillid, thi paa den Maade vilde de opnaa langt mere for sine hemmelige Planer end ved de Forholdsregler, om hvilke Statholderen skrev „med saadan Heftighed og Hjerteangst." Perez advarede særdeles høitideligt sin Korrespondent mod det Farlige i „at føre Slaget uden at træffe Maalet," og søgte at overbevise ham om, at hans velforstaaede Interesse gjorde det nødvendigt, at han forlængede sit Ophold i Provindserne.

Han underrettede Don Juan om at hans Bedrøvelse over Udfaldet af den engelske Plan havde mødt den varmeste Sympathi hos Kongen, som havde ønsket sin Broder Held. „Jeg har solgt ham saa dyrt jeg kunde," sagde Perez, „den Uegennyttighed, hvormed Eders Høihed ved denne Leilighed ofrede Eders personlige Interesser i hans Tjeneste."

Ministeren førte det samme Sprog i sine Breve til Escovedo, som vare skrevne i en endnu mere for-

trolig og hjertelig Tone. „Vi maa for Alting undgaa Muligheden af at Kongen troer os paavirkede af egennyttige Bevæggrunde,“ bemærkede han; „thi vi kjende Kongen og vide, hvor kildne disse Sager ere. Den eneste Maade at vinde Mandens Velvillie paa er omhyggelig at føie os efter hans Luner, og at bevare Udseendet af alene at være optagne af hans Interesser.“ Da Brevet, som sædvanligt, blev forelagt hiin „Mand,“ før det blev afsendt, blev denne Sætning understrøget af ham og forsynet med følgende Bemærkning: — „men I maa udbrede Eder videre over det Sted, som jeg har sat Mærke ved — sige mere derom, om I ogsaa skulde blive nødt til at omskrive Brevet, for at vi kunne see Svarets Beskaffenhed.“

I et andet Brev til Escovedo udtalte Perez sig om det Utilbørlige, ja det Umulige i, at Don Juan forlod Nederlandene paa den Tid. Kongen var saa bestemt i det Stykke, sagde han, at der ikke kunde være Tale om at bringe Sagen paa Bane. „Vi vilde ved en saadan Fremgangsmaade alene forspilde hans Tillid til os i andre Ting. De veed, hvilken skrækkelig Mand han er; fatter han først Mistanke om at vi have egennyttige Hensigter, ville vi ganske forfeile vort Maal.“ Det blev især gjort Sekretæren begribeligt, hvilket uhyre Misgreb Don Juan vilde begaa ved at forlade sin Post. Han havde, sagde Perez, „vovet sig ud paa glat Iis“ for denne Sags Skyld, idet han varmt havde rost Statholderen for Hs. Majestæt; Kongen havde svaret med en hjertelig Lovtale og tilføiet, at den største Fordeel ved at have en saadan Broder var, at han kunde være, hvor det ikke var muligt for Hs. Majestæt at være. Derfor burde Don Juan ikke tænke paa at forlade Provindserne. Perez bad om, at hans varme Hengivenhed for Don Juan maatte blive fremstillet i de stærkeste Farver for denne høie Person, som kunde være forsikret om, at alt muligt vilde blive gjort for overensstemmende med Escovedos Forslag at faa Regjeringen i Spanien lagt i hans Haand. „Det vilde dog aldrig gaa an,“ vedblev han, „at lade vor Mand see, at vi ønske det; thi da skulde det aldrig lykkes os. Det eneste Middel til at vinde ham paa er at bringe ham til at troe, at Alt gaar som han vil, ikke som Hs. Høihed ønsker, og at Kongens Villie er vor Villie.“ Ved dette Sted gjorde den „skrækkelige Mand“ en kort Bemærkning: „denne Sætning gjør ypperlig Virkning, og“ tilføiede, han med en charakteristisk Tautologi, „hvad I siger i den, er ogsaa fortrinligt.“

Hovedbedækninger fra Bergens Stift.

I saagodtsom alle vore Byer er forlængst de omliggende Landsdeles forskjellige eiendommelige Folkedragter begyndt at blive et mere og mere sjeldent Syn. Den væsentligste Undtagelse herfra danner Bergen, som, af Naturen utilbøieligt til at give Slip paa det Nedarvede i nogensomhelst Retning, allerede ved sin affondrede Beliggenhed stedse har seet sig istand til i det længste at holde Tidernes Afvexlinger ude. Den livfulde Skildring, som Professor Hansteen giver af det bergenske Folkeliv i 1821, gjælder endnu den Dag idag. Endnu stedse mødes den Fremmede af hiin paafaldende Blanding af brogede Skikkelser, og disse skrive sig ingenlunde fra de affides, langt fra Byen fjernede Fjelddale, - endog Beboerne af dens allernærmeste Omegn, f. Ex. Aarstads og Fane Sogne m. fl., have hidindtil ligesaalidt fraveget Forfædrenes Skikke i Klædedragt som i sit øvrige Levesæt. Særdeles mærkelig er især den rige Afvexling af Hovedbedækninger, hvis særegne Snit og Form under de forskjellige Forholde altid nøiagtigt overholdes. Vor Tegning giver en Afbildning af den sædvanlige Konehue, saaledes som den almindeligviis bæres i Strandebarm.

Den nyere engelske Kunst.

(Ved Student F. Bætzmann.)

I.

Den engelske Kunst indtager for Tiden en ganske særegen Stilling. Den mangler næsten aldeles bestemte historiske Traditioner og et ældre Udgangspunkt; den skriver sig hovedsagelig fra vort Aarhundrede og har udviklet sig aldeles uafhængigt af det øvrige Europas Kunstforholde. Naar vi sige udviklet sig, saa er dette igjen mindre rigtigt, da man i den engelske Kunst næsten aldeles ikke kan tale om den historiske Udvikling og Sammenhæng, som fremkommer af, at enkelte udprægede Mestere fremtræde som Repræsentanter for de forskjellige Smagsretninger, disse samle en Skare Lærlinge om sig, som igjen optage Mesterens Maneer, udvikle og modificere denne efter de forandrede Tidsforholde og saaledes danne en Kunsthistorie, hvori man kan paavise saavel en indre organisk Sammenhæng som et stedsevarende Forhold til Samtidens aandelige Phænomener i øvrige Retninger. Aarsagen til dette mærkelige Forhold maa vel deels søges deri, at England lige indtil Slutningen af det forrige Aarhundrede manglede en hjemlig Malerkunst og saaledes ikke gav noget Udgangspunkt, hvortil nogen nyere Skole kunde knytte sig, deels ogsaa i ganske private Forholde. Den engelske Kunstners Udviklingsgang er ikke som f. Ex. den tydskes eller franskes. England eier i sit eget Skjød hverken de ydre eller indre Betingelser forat kunne bringe en Kunstner til Modenhed, de engelske Kunstnere maa saaledes gaae til Udlandet, hvor de splittes ad og ledes ind paa de forskjellige Skolers Retninger. Nogle gaae til Berlin, Düsseldorf eller München, Andre igjen til Paris eller Rom

Hovedbedækninger fra Bergens Stift.

og modtage med den fuldstændige Brist paa Fasthed i en national Maneer, som de medbrige hjemmefra, et overvældende Indtryk af den paa Stedet herskende Kunstskoles Stiil. Naar de saa komme hjem, have de intet fælleds Sammenknytningspunkt hverken indbyrdes eller med Folket. En overveiende praktisk og realistisk Retning hos den engelske Nation saavelsom Mangelen paa hjemlige Kunstnerminder har forhindret Kunsten fra at blive fuldstændig populær hos det egentlige Folk; det Publikum, de engelske Kunstnere nærmest have at holde sig til, er og bliver de aristokratiske Klasser og de af Middelstanden, der i Udlandet enten have faaet Smag for Kunsten eller ialtfald have lært at indsee det Sømmelige i ialtfald i det Ydre at vise den en vis Opmærksomhed.

Under disse Omstændigheder kommer Kunstneren til at staae isoleret og for en væsentlig Deel berøvet den Støtte, der ligger i Bevidstheden om at staae Ansigt til Ansigt med en stærk og intelligent Folkemening; han udsættes for den Fare at paavirkes af et overforfinet Aristokratis blaserede Betragtningsmaade af Kunsten, ligesom Mangelen paa en fælles Udviklingsgang hindrer ham i at søge Støtte hos sine Kunstbrødre, Noget, der ogsaa vilde falde vanskeligere hos et Folk med en saa stærkt indpræget Lyst til Afsondring og til at afgjærde de forskjellige Individualiteters Gebet ved en uigjennemtrængelig Konvenients som det engelske, hos hvilket ovenikjøbet der i det ydre Liv findes saa saare Lidet af den Naivitet og umiddelbare Friskhed, fra hvilken Kunstneren kan drage saamegen Næring. For blot at nævne et Exempel herpaa, saa er det de engelske Billedhuggere en Umulighed at arbeide efter levende Model; Konvenientsen forbyder det, og Kunstnerne maa finde sig i at benytte sin anatomiske Kundskab, saa godt de formaae, medens de rigtignok ogsaa kunne have den Trøst, at de arbeide for et Publikum, der i Henseende til Misgreb ved den menneskelige Form kan fordøie det Utrolige.

Man vil kunne indsee, at der saaledes egentlig ikke kan skrives en engelsk Kunsthistorie, men snarere blot de engelske Kunstneres Historie, og vi troe det kan være af adskillig Interesse at meddele et Omrids af en saadan, da den engelske Kunst hos os ligesaavel som næsten overalt udenfor England er saagodtsom ubekjendt. Tildeels ligger dette vistnok i, at England ikke har frembragt Mestere af første Rang, hovedsagelig dog vistnok som før bemærket i den engelske Kunsts fuldstændige Mangel paa Berøringspunkter med den øvrige europæiske. En anden Vanskelighed ved at skildre den ligger ogsaa deri, at der saagodtsom kun er et eneste Sted i Verden, hvor der er en historisk Samling af britiske Kunstneres Arbeider, nemlig i Nationalgalleriets engelske Afdeling, der for Tiden befinder sig i Kensington, en af Londons Forstæder. Literære Hjælpekilder findes saagodtsom slet ikke, ialfald har det ikke kunnet lykkes mig at opspore saadanne, naar det angik de nulevende Mestere.

Rækken af de engelske Malere aabnes af William Hogarth; thi de franske Smørere, der havde været bestaltede som Hofmalere, kunne ikke komme i Betragtning, hvor der gjælder den engelske Kunst. Hogarth var født den 10de Decbr. 1697 i London og havde en lang Kamp at stride, før han kunde naa frem til Erkjendelse. Som Barn blev han sat i Lære hos en Guldsmed; men han anvendte den Færdighed, han her havde erhvervet sig, til paa egen Haand at stikke i Kobber, hvorved han, da han efter Læretidens Forløb i 1718 havde forladt Haandværket, forskaffede sig sit Ophold. I 1726 vakte hans Illustrationer til Butlers Hudibras den offentlige Opmærksomhed, hvilket dog saalidet tjente til at forbedre Kunstnerens ydre Stilling, at han maatte søge sit Erhverv ved som Portrætmaler at anvende sin Kunst som Haandværk. I 1744 fuldendte han sit Mesterværk Giftermaal paa Moden, der imidlertid vandt saa liden Anerkjendelse, at han maatte lade de sex Billeder, der danne Giftermaalshistorien, sælge ved offentlig Auktion 1750, ved hvilken de kom i Hænderne paa en Mr. Lane, der til Hogarths store Ærgrelse fik dem alle for 110 Guineer, medens alene Rammerne havde kostet ham 24 Guineer. Langt om længe begyndte Anerkjendelsen at komme; i 1757 blev han udnævnt til Hofmaler. Den 26de Oktbr. 1764 døde han. Hogarth indtager egentlig ingen høi Plads, naar man udelukkende tager Hensyn til Skjønheden i hans Billeder; thi den findes næsten ikke. Han maa betragtes fra et ganske andet Standpunkt end f. Ex. de ældre italienske Mestere, idet han var den Første, der tydelig fremtraadte som hovedsagelig moralsk eller moraliserende Kunstner og derved gav Stødet til en Retning i vor Tids Kunst, der næsten aldeles mangler de ældre Tiders, og som man kan sige paa engang udgjør Nutidskunstens Styrke og Svaghed, idet nemlig hos ham Kunsten ikke fremtraadte som en umiddelbar Stræben hen mod det Skjønne, men søgte sit Tyngdepunkt i noget udenfor sig selv, i et ethisk Indhold, der ikke saameget fuldkommen udtalte sig og faldt sammen med den ydre Form, saaledes som Tilfældet havde været i Maleriets Guldalder, Tiden henved 1500 e. Chr., som snarere antydedes af denne, og væsentlig virkede ved at opvække beslægtede Stemninger og Tanker hos Beskueren, hvorved altsaa denne ikke blot havde at forholde sig passivt modtagende, men ogsaa reproducerende og ligesom selv digtende.

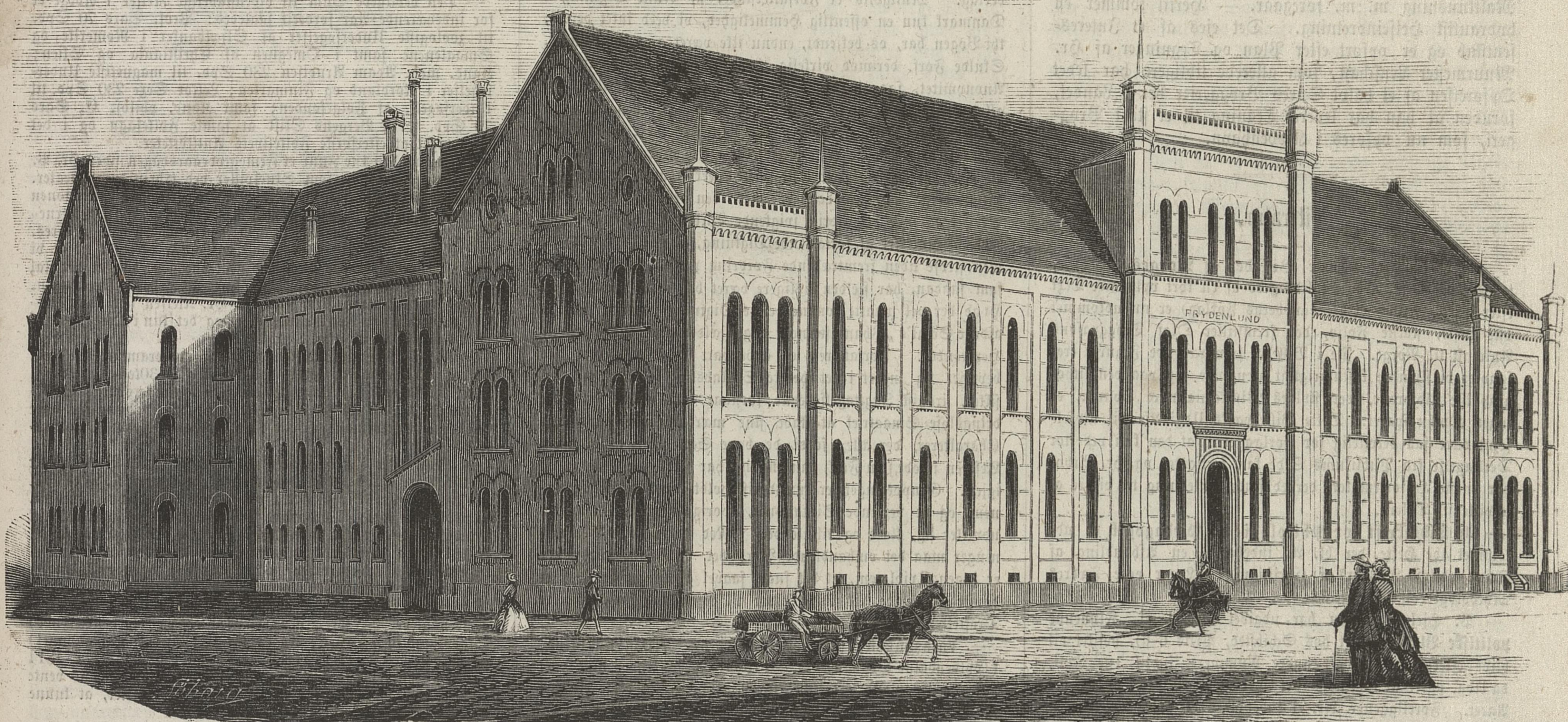
Ligesom England som bekjendt har havt og endnu har sine Tendentspoeter, Forfattere, der benytte alle Poesiens Yndigheder og Tillokkelser for at smugle sociale og moralske Lærdomme ind i Læsernes Hjerter, saaledes var ogsaa Hogarths Maleri beregnet paa et bestemt Maal. Det synes, som om Kunsten i en saa

ukunstnerisk gjennemreflekteret Tid som vor ikke har havt anden Udvei forat opretholde sin Existents og see sig sikret for at trædes under Fødder af det praktiske Liv og Videnskaben end at kaste sig i Armene paa og søge sit Livsprincip i en af det nuværende Livs Hovedmagter, Tænkningen. Ligesom man vistnok fra et reent æsthetisk Synspunkt paa det Skarpeste maa dadle denne Kunstens Flugt fra sin hjemlige Jordbund, saaledes maa man paa den anden Side ikke glemme, at dette med Nødvendighed er fremgaaet af de historiske Forholde, at det er optaget med Begeistring af Samtiden og saaledes muligens vil bevirke et helt Omsving i den kunstneriske Stræben, hvorved Kunsten ikke vil staae ligegyldig ligeoverfor Livet, men derimod træde i dettes Tjeneste og derved opnaae en uberegnelig Indflydelse og en ganske anden Betydning.

Foruden Hogarths Portræt, malet af ham selv, besidder det engelske Nationalgalleri hans „Marriage á la mode", udentvivl Kunstnerens mest kraftfulde og gjennemtænkte Arbeide. Tragedien aabnes med Ægteskabskontraktens Afsluttelse mellem den høiadelige Brudgom og den rige Borgerdatter. Imidlertid synes der ikke at herske den ønskeligste Harmoni mellem de Nygifte; hver søger paa sin Side saa vidt muligt at finde Erstatning for denne Mangel paa Sympathi; tilsidst overrasker Ægtemanden sin Kone og hendes Elsker i en altfor intim tête à tête, de tvende Rivaler gribe til Sværdet, Ægtemanden bliver dødelig saaret, og Elskeren, der søger at flygte gjennem Vinduet, bliver greben og hængt som Morder. I disse Billeder har Maleren ved Siden af de mange Skikkelser, der nærme sig næsten vel meget til Karrikaturen, tegnet Figurer af den mest gribende tragiske Kraft, fornemmelig Hustruen paa Knæ foran den saarede og døende Ægteherre, og overalt er der anvendt en Charakteristik, en Fylde af Liv, der gjør, at man kan læse deres Liv ud af Ansigterne paa alle disse depraverede Skikkelser, medens der tillige ialtfald i Hovedpersonerne antydes, at det ligesaa meget er deres uheldige Omgivelser som egentlig Ondskab, der fører dem ind paa denne Fordærvelsens Bane, og saaledes ikke blot vor Afsky, men meget mere en sand menneskelig Medlidenhed og Medfølelse vækkes for dem.

Hogarth stod saagodtsom isoleret. Vistnok eiede England et Par andre hjemfødte Malere; men disse traadte dog mest i de fordums franske Hofmaleres Fodspor og opretholdtes næsten ene af Hoffets Gunst, medens de bleve fremmede for Folket og Folket for dem. Det var især i Portrætmaleriet, at der levede et Par dygtige Mestere, der forstode at gjengive de aristokratiske Skjønheders elegante Skikkelser; men af nogen Betydning i Kunsthistorien er disse Mestere ikke.

Det var især Sir Joshua Reynolds og Thomas Gainsborough, der i denne Retning erhvervede sig Anseelse, rigtignok ved at rette sig efter de Stores Smag. Saaledes har Nationalgalleriet et Billede af den Første, der forestiller Sir W. Montgomerys tre Døtre som de tre Gratier prydende en Billedstøtte af Hymen. Hele Billedet er, som naturligt kunde være, i høi Grad tvungent og unaturligt. Reynolds var ikke blot Kunstner, men meget mere Hofmand. Gainsborough var nærmest Landskabsmaler, men maatte forat leve arbeide som Portrætmaler og ved Siden deraf dyrke som Bibeskjæftigelse Landskabsmaleriet, der imidlertid hverken indbragte ham Fortjeneste eller Anerkjendelse. Ved Siden af disse staar Richard Wilson (1713—1782), en udentvivl meget mere begavet Natur. Da han imidlertid ikke saaledes som hans Kunstbrødre vilde gribe til Portrætmaleriet som Levebrød, men uafhængigt vilde uddanne sig som Landskabsmaler, slog Offentligheden Haanden af ham, og under Næringssorger og trykkende Forhold kunde hans Talent ikke udvikle sig til Modenhed. Undertiden var han saa heldig at faa solgt et eller andet Billede, og dette gjentog han da flere Gange for forskjellige Kjøbere; men ellers maatte han finde sig i at overlade sine Billeder for de elendigste Priser til Billedhandlerne. Han havde været saa heldig i 1776 at faa en Bibliothekarpost ved det kongelige Kunstakademi, og den ubetydelige Gage for dette Hverv var næsten det Eneste, han havde til Livsophold. Medens saaledes Wilsons rige Anlæg gik under, hævede den ustadige Folkegunst en anden Kunstner, der sikkert ikke besad Halvdelen af Wilsons Talent, nemlig Benjamin West, til Skyerne. Fød i Pennsylvanien 1738 begyndte han som alle sine Kunstbrødre som Portrætmaler og blev fra 1767 til 1802 næsten udelukkende benyttet af Kong Georg III, ligesom han i 1792 blev Præsident efter Sir J. Reynolds for det kgl. Akademi. I 1802 paabegyndte han en Række store religiøse Malerier, der imidlertid ere saa uendelig matte og charakteerløse, at man snarere skulde tro, de vare malede af et Barn end af en gammel Kunstner. Hans Biograph maatte ogsaa efter hans Død udhæve som et af hans Fortrin hans overordentlige Produktivitet, og i saa Henseende er hans Fortjeneste uomtvistelig, da hans Malerier omtrent beløbe sig til 400; men hans kunstneriske Betydning er saare ringe, endskjønt han hele sit lange Liv igjennem, (han døde den 11te Marts 1820), eiede den almene Anerkjendelse, og Englænderne, ialfald en stor Deel af dem, endnu den Dag idag i ham see en sand Kunstner. Hvor saare libet imidlertid denne almindelige Dom i England er at stole paa, og hvorledes undertiden Massen kan være stærblind for Feil hos den, som den engang har besluttet at hæve til Helt, seer man ved Turner. Man behøver i England blot at nævne hans Navn, og Alle strømme over af Begistring, medens dog et kun nogenlunde øvet Blik øieblikkelig kan see, hvorledes hos denne oprindeligen høit begavede Kunstner Geniet har forvildet sig hen i Unaturlighed og Overspændthed. Hvorlidt imidlertid Erkjendelsen heraf er trængt igjennem, seer man deraf bl. A., at den tydske Kunstkjender Waagen i sine kunsthistoriske Breve fra England formelig maa gjøre en Undskyldning, fordi han drister sig til at paavise de store Feil, der vansire denne Kunstners Arbeider. Da imidlertid Turners Navn har vundet en vis Celebritet, ville vi her lidt nærmere omtale ham, end egentlig hans kunstneriske Betydning gjorde det fornødent.

Frydenlunds Ølbryggeri. (Efter Tegning af Lerschau.)

Ølbryggerierne.

Ved ingen Fabrikker er Tilvirkningen saaledes voxet i de sidste Aar, som ved Bryggerierne. Trods disses stedse voxende Antal, har Produktionen hidtil neppe forslaaet for at tilfredsstille Behovet. Christiania behøver ikke alene dagligen et utrolig stort Antal Flasker Øl, men det sender ogsaa en vid Omegn, ja tildeels Byerne lige til Hammerfest dette i sit Slags „meget vel anseede Produkt", foruden at ogsaa endeel gaar til Udlandet. Uagtet Forbruget af Øl i lang Tid havde tiltaget, steg dog mærkeligt nok Prisen paa samme. Afsætningen led ikke herved, da Produktionen ikke var større end Behovet, og ny tilkommende Producenter bedre fandt sin Regning ved at tage den størst mulige Profit, end ved at undersælge de Andre, da dog Afsætningen alligevel var vis. Da for 4 Aar siden det store Christiania Bryggeri begyndte, ventede man at Øllets Priis skulde falde, og det samme ventede man naar det uhyre Bryggeri kom istand, som vi her give i Afbildning. Men Øldrikkernes Haab i denne Henseende har vist og vil vise sig ugrundet, da Ølforbruget stedse tiltager mere end Bryggerierne, og Ingen vil

lade sig nøie med at tjene 50 pCt. saalænge han muligens kan tjene 100. Først Storthinget i 1857 fandt paa at skaffe Staten en Indtægt af Øltilvirkningen. Den paabudne Maltskat har dog ingen Indflydelse havt paa Øllets Priis, da den i Forhold til Produktionen og den dermed forbundne store Profit er saagodtsom forsvindende, uagtet den allerede i f. A. for enkelte Bryggerier udgjorde c. 12,000 Spd. Men Maltskatten bringer dog Staten en Indtægt, som for følgende Budgettermin er ansat til 250,000 Spd. aarlig.

Det største af alle norske og et af Europas betydeligste Anlæg i sit Slags er Frydenlunds Bryggeri, oppe ved Pilestrædsveien, hvorpaa Arbeiderne begyndte i Februar f. A. og som allerede i Novbr. f. A. var færdigt for Maltning. En Dal, hvor der før løb en Bæk, er nu jævnet, Bækken overhvælvet, og over Hvælvingen og til Siderne hæver sig igjen disse imposante Bryggeri-Bygninger, fra 2 til 5 Etagers Høide, som indtage et Areal af ikke mindre end 10,000 □ Alen og hvis Opførelse i det Høieste kun kræve et Par Aars Tid, skjønt de vistnok koste mere, end f. Ex. Storthingsbygningen, som vort Aarhundredes bygningskyndige Folk behøve en Menneskealder til at blive enige om. For at faae et endnu tydeligere Begreb om dette Bryggeris Størrelse end det, Arealet giver, behøver man kun at erindre, at dets Hovedfaçade mod Pilestrædet udgjør 136 Al., at det i sine Iiskjældere rummer omtrent 3 Millioner Potter Øl og at der daglig kan tilvirkes 110 til 120 Tønder Malt eller brygges 36,000 Potter Øl i Døgnet, altsaa omtrent en Flaske daglig til hvert Menneske i hele Hovedstaden. Bryggeriet er forsynet med et solid Maskineri, der er udført ved Nylands mechan. Værksted, og drives af en 8 Hestes Høitryks Dampmaskine, hvorved Mæskning, Pumpning, Heisning, Korntransport, Maltknusning m. m. foregaar. — Hertil kommer en hydraulisk Heiseindretning. Det eies af et Interessentskab og er opført efter Plan og Tegninger af Hr. Muurmester Lenschau, som allerede tidligere har ledet Opførelsen af et halvt Snees Bryggerier her i Landet, foruden at han har leveret Tegning til et stort Bryggeri, som nu opføres i Kjøbenhavn.

Literatur.

Af de tidligere nævnte **Billeder af Norges Historie,** tegnede af L. N. Arbo og ledsagede af en kort oplysende Text efter P. A. Munch (Chr. Tønsbergs Forlag) er nu udkommet 1ste Hefte, største Folio, der fremstiller Olaf Tryggvasons Ankomst til Norge. De i Billedet fremtrædende Figurer ere, saavidt vi skjønne, kostumrigtigt gjengivne, og paa den lithographiske Udførelse, der skyldes Winckelmann & Sønner, er ingen Omhu sparet. Dette Billedværks Udgivelse vil utvivlsomt være saa bekostelig for Forlæggeren, at den kun ved stor Deeltagelse fra Publikums Side kan fortsættes og Hr. Arbo, vor eneste Historiemaler, derved finde Anledning til videre at udvikle sit Talent.

— Af **Tidsskrift for Philologi og Pædagogik** er udkommet 4de Hefte, der bl. A. indeholder en Afhandling af Stud. philos. J. Aars i Christiania: „Lærer vore Fædres Mythologi evige Straffe?"

— P. Hjelm Hansen har udgivet Nr. 1 af „**Flyvende politiske Blade**" (trykt hos Schibsted, Priis 6 ß), hvilket vil blive efterfulgt af nogle andre Nummere, indtil 1ste Juli, da Udg. agter at lade udgaae et Ugeblad til en Priis af 1 Spd. Aaret. Foreliggende Nr. 1 indeholder et politisk Program og en Afhandling „om vore Unionsforholde," hvilken sidste vil blive fortsat i næste Nr. At Hr. Hjelm Hansen er en routineret politisk Forfatter, vil man see af dette Flyveblad, selv uden at vide, at han har redigeret flere politiske Blade, skrevet en Broschure om Storthinget og konciperet Arbeiderforeningernes Petition.

— Bogtrykker Schibsted har begyndt at udgive et lidet Dagblad under Titelen **Christiania Adresseblad,** hvilket udkommer hver Søgnedag til en Priis af 2 Spd. Aargangen og foruden Avertissementer vil beskjæftige sig med Kommuneanliggender og ellers Dagbladenes sædvanlige Materier. Nr. 1 indeholder en indsendt Artikel om Christiania Kommuneudgifter, hvori der vækkes Tvivl om Billigheden af de senest befulgte Skatteligningsprinciper, idet Folk, der have størst Formue og Indtægt, ifølge den nye Tabel, trods Skatternes uhyre Stigning forøvrigt, nu slippe lettere end f. Ex. 6 Aar tidligere.

— **Norges Statsforandring i Aaret 1814.** Historisk beskreven af G. P. Blom. 21 Ark st. 8. Priis 1 Spd. (Mallings Forlag.) Dette Værk er en for norske Læsere beregnet Bearbeidelse af vor Konstitutionshistorie, svarende til hvad Forfatterens allerede af os anmeldte tydske Værk skulde være for Udlændinger. Af Hensyn til det forandrede Publikum har Forfatteren i denne nye Bearbeidelse deels forandret Adskilligt, som fandtes i den tydske Udgave og var blot beregnet paa fremmede Læsere, deels udført enkelte Stykker mere i Detaillerne. Saaledes som denne Fremstilling af vor Konstitutionshistorie nu foreligger, vil den vistnok lade sig læse med Interesse, og det saameget mere, som den netop ved Forfatterens Deeltagelse i Rigsdagens Forhandlinger faar Memoirernes Præg. Det nye deri er dog mindre væsentligt. Vi finde imidlertid her for første Gang en Beretning af Generalauditør Bergh om det foreløbige Møde paa Eidsvold og flere nye spredte Træk, der belyse Situationen. Som etslags Indledning har Forf. kastet et Blik paa Danmarks og Norges tidligere politiske og historiske Forholde, hvori man dog kunde ønsket større Grundighed lagt for Dagen. Ganske underligt tager det sig ud, at Begivenhederne ofte opfattes fra 1823 Aars Standpunkt, (da det første Udkast til Skriftet blev til), skjønt Bogen herved faar den egne Interesse, som ligger i en samtidig Opfatning af Tidsbegivenhederne. Som Bilag har Forf. medgivet en temmelig stor Aktstykkesamling. Men ved samme er at mærke, at den, hvad fremmede Forfattere angaar kun tager Hensyn til Skrifter, som kort efter Statsforandringen fremkom, og forøvrigt har optaget Aktstykker som f. E. Grundloven af 17de Mai 1814, der ellers er overmaade tilgjængelig. Hvad forøvrigt Forf.'s Fremstilling angaar, kan her bemærkes, at han ved dette Skrift har taget et Hensyn til Forgjængeres Arbeider, som ved den tydske Udgave var ganske fjernt, men at han dog er bleven staaende mere ved Citaterne end en frugtbar Afbenyttelse. — Fra Forlæggerens Side er Skriftet meget smukt udstyret, og Bogens Priis (1 Spd.) er billig, navnlig naar der tages Hensyn til, at man ogsaa her faar et Portræt af Forfatteren med paa Kjøbet.

— **Valdemar Krones Ungdomshistorie.** Fortælling i to Dele. Gyldendals Forlag. Forfatteren af nævnte Bog har viist den sjeldne Selvfornægtelse, ikke at navngive sig, og dog maa han, ved sin gjennem hele Værket aabenbarede skarpe kritiske Sands, paa Forhaand have indseet, at der her kun kunde være Tale om en literær Seir, aldrig om noget Nederlag. Muligviis er Forfatterskabet af denne Digtning i Danmark kun en offentlig Hemmelighed, vi veed intet derom, thi Bogen har, os bekjendt, endnu ikke været anmeldt dernede. Skulde Forf. derimod virkelig have forstaaet at bevare sin Anonymitet, saa vil der visselig aabnes en viid Mark for allehaande Gjætninger. Blandt Danmarks forhen optraadte og bekjendte episke Forfattere kan han ikke være at søge, og paa den anden Side er det visselig i en enhver Literatur et Særsyn, at en Forfatter i sit første Værk fremtræder med den fuldstændige Aandsmodenhed, med den rolige Magt over Stoffet og med det aldrig svigtende Blik paa Formaalet som her. Denne Art af fortællende Digtning, Sjælelivsskildringen, men stedse uden fremtrædende Fordring paa at falde i Øinene som saadan, har sjelden tidligere været behandlet i Danmark. Hvad der vel maatte komme denne Digtning nærmest, er den afdøde Schak's „Phantasterne," dog gjælder dette kun i enkelte Henseender. Forfatteren er aabenbart en Mand, som har bevæget sig meget i det høiere Selskabsliv; begavet med en sikker, ironisk Jagttagelsesevne forstaar han af spredte fordringsløse Smaatræk at skabe sine mærkelige gjennemsigtige Charakterer, der alle, fordi de bære Sandheden i sig, træde Læseren imøde som Folk, han engang har stødt paa men glemt igjen. Grupperingen er kunstnerisk holdt den hele Bog igjennem, og de vexlende Situationer, hvorigjennem Grundtanken udvikler sig, klare og tiltalende. Med disse korte Bemærkninger maa det omhandlende Værk her være anbefalet; der er ingen Tvivl om, at det snart saavel gjennnem norske som danske Dagblade vil blive gjort til Gjenstand for en nøiere Drøftelse. ×

— **Valasangen, Ravnegalderet og Viismandstalen.** (Gyldendalske Boghandling. Priis 17 ß.) Under hiin Titel har „en Lægmand" „fornyet for Nordens Folk" disse eddaiske Digte, og „anbefalet dem til Nordens Granskeraand." Oversætteren har søgt at holde sig saa nær som muligt til Originalens Verseform, men opgivet ethvert Forsøg paa - ligesom den nyeste tydske heldige Eddaoversætter Simrock - at bevare Alliterationen. Derimod har den danske Oversætter i første og sidste Digt anvendt Riim, og dette, som det synes os med Held, da han somoftest har formaaet at holde sig Textens Ord ret nær og undgaae overflødige Omskrivelser. Hvert Digt er ledsaget af en Forklaring, hvori den philosophiske Udtydningskunst af Mytherne maaskee har faaet et for vidt Virkefeldt.

Norge.

Christiania. Den 22de Mai foregik Storthingets høitidelige Oplesning. I det af Statsraad Petersen oplæste kgl. aabne Brev bemærkedes, at Storthinget ved at antage den kgl. Proposition om Varebørsel landværts mellem Norge og Sverige havde bidraget til at fremme Udviklingen af de materielle Interesser, der ere fælles for de tvende Broderfolk.

— Af de paa det endte Storthing fattede 53 Lovbeslutninger ere de 4 nægtede Sanktion, nemlig Loven om Oldnorskens valgfrie Indførelse i de lærde Skoler; do. om Voteringernes Offentlighed i Høiesterrt; do. om Ordination af Missionspræster og endelig den militære Straffelov (hvori Pryglestraffen blev afskaffet.)

— Storthinget gjenvalgte L. K. Daa til Storthingsarchivar og ogsaa de tidligere Statsrevisorer med Undtagelse af Lützow, i hvis Sted Sagfører J. Sverdrup kom. Kommitteen havde ogsaa foreslaaet Lektor Sexe istedetfor Byskriver Rye, men det gik ikke igjennem.

— I Fredags optraadte Skuespiller Wiehe for sidste Gang paa Christiania Theater. Det kunstelskende Publikum benyttede i største Udstrækning Adgangen til at sige den afholdte Kunstner Farvel. Der var en uendelig Applaus og Blomsterregn, foruden gjentagne Fremkaldelser. Den Rørelse, hvormed Wiehe fremsagde sin Afskedshilsen, viste at ogsaa han var dybt greben ved at skilles fra det taknemmelige Publikum, han her saamange Aar har havt. — Efter Forestillingen indfandt tvende Sangforeninger sig udenfor hans Logis og opvartede ham med Sang og Leveraab. — Før sin Afreise modtog han fra „herværende Venner af ham og hans Kunst" paa een Gang Sølvtøi til en Vægt af 396 Lod, foruden andre betydelige Gaver fra Enkeltmand. I det Hele kan man vel sige, at Wiehe ved Afskeden har nydt en Anerkjendelse, som hos os endnu ikke er bleven nogen anden Skuespiller til Deel.

— Kong Carl ventes i Maanedens Slutning til Skaane og antages ogsaa at ville aflægge den danske Majestæt et Besøg paa Kronborg Slot den 10de Juni. — Kong Frederik skal ville gjøre Kong Carl en Gjenvisit under de forestaaende Troppeøvelser i Skaane.

— For Medlemmerne af Storthingsdeputationen til Stockholm skal der slaaes Guldmedailler af 12te Størrelse og med svensk Indskrift, hvilke tillige skulle forsynes med Guldkjæder.

— I Throndhjem er 17de Mai tegnet 200 Spd. til et Monument for Kong Sverre, hvilket skal opreises paa Kalvskindet.

— Fra de forskjelligste Kanter indløbe Efterretninger om en usædvanlig Høitideligholdelse af 17de Mai, saavel ved Taler og Processioner som med Fyrværkerier og Folkeforlystelser. Det er vanskeligere at nævne nogen By eller noget mere befolket Sted, hvor der ikke gaves Høitideligheder, end de Steder, hvor saadanne forekom.

— Hr. Laub gav i Mandags sin Afskedskoncert i Logens Festivitetslokale for et Antal af omtr. 400 Tilhørere og høstede - ligesom ved sin tidligere Optræden - stormende Bifald.

— Vor tidligere omtalte Landsmand, Sangeren S. Skougaard, der i Italien er optraadt med stort Bifald og staar i Begreb med at modtage Ansættelse ved den store Opera i London, agter sig i Begyndelsen af Juni hid til Landet for at foretage en Kunstreise.

— Den bevilgede Sum til videnskabelige Reiser i Norge er for indeværende Aar fordeelt saaledes: Prof. Sars 70 Spd. til zoologiske Undersøgelser af Skjælbanker i Romerike og Smaalenene samt i Omegnen af Christiania og Skien; Kand. med. Adam Arndtsen 230 Spd. til magnetiske Undersøgelser i Nordland og Finmarken; Lektor Sexe 230 Spd. til Undersøgelse af Folgefonden; samt Kand. philos. E. Sars 70 Spd. for i Bergens Stift at samle Folkesagn og i det Hele taget at efterforske Folkelivets Antikviteter.

— Fredag den 1ste Juni er Femogtyveaarsdagen siden Hr. P. Nilsens Optræden som Skuespiller ved Christiania Theater. Som sædvanligt efter saa lang Tjenestetid har Direktionen tilstaaet ham en Beneficeforestilling, hvorved „Feiltagelserne" og „Kong Salomon og Jørgen Hattemager" skal opføres. Hr. Nielsen er Christiania Publikum altfor bekjendt til at vi skulle behøve at nævne mere end Anledningen, for at det skal gribe denne til at lægge sin Velvillie mod ham for Dagen. Dog fortjener det at bemærkes, at Hr. Nielsen (dansk af Fødsel) i 30 Aar har været Skuespiller, og det kun i Norge, hvoraf de 26 her i Christiania.

— Det almindelige Skolelærermøde er omberammet saaledes, at det vil blive holdt her i Christiania den 30te og 31te Juli, samt 1ste Aug. Deeltagerne samles i Hammersborgs Skolelokale 29de Juli Kl. 5 Eftermiddag; men til Brug for selve Møderne venter man at faae overladt Latinskolens Festivitetslokale.

— Bergmester i østre søndenfjeldske Distrikt N. B. Møller er 11te Mai afgaaet ved Døden og Geschworner N. Mejdell konstitueret som Bergmester i det derved ledigblevne Embede. Møller var født i Porsgrund 1802, reiste som mineralogisk Kandidat længere Tid udenlands og blev 1836 Bergmester. I 1842 var han Storthingsmand for Kongsberg. Saavel til Magazin for Naturvidenskaberne som i Poggendorffs Analer har han Tid efter anden leveret Bidrag angaaende mineralogiske Materier. Drammen er nylig ved Døden berøvet to af sine almeenagtede Borgere, nemlig Mægler og (forhenværende) Skadskapitain Thomas Bang († 12 Mai, 70 Aar gammel) og Grosserer Iver Holter, der paa Storthinget i 1814 var Storthingsmand for Drammen. (Over den sidste vente vi, efter modtaget Løfte fra en drammensisk Forfatter, at kunne give en Nekrolog i næste Nr.)

— Professor Israel Hwasser, Carl-Johans-Forbundets tidligere Formand, er død i Upsala den 11te Mai. (Hans Portræt med en biographisk Notits findes i Nr. 39 af vort Blad for f. A.)

— I Anledning af Kroningen er Generalmajor H. K. Fleischer udnævnt til Kommandør med Storkors af Sverdordenen, Kapitainlieutenant J. F. Baron af Wedel-Jarlsberg og Oberstlieutenant P. A. Birch til Riddere af Sverdordenen samt Professor Welhaven til Ridder af Nordstjerneordenen

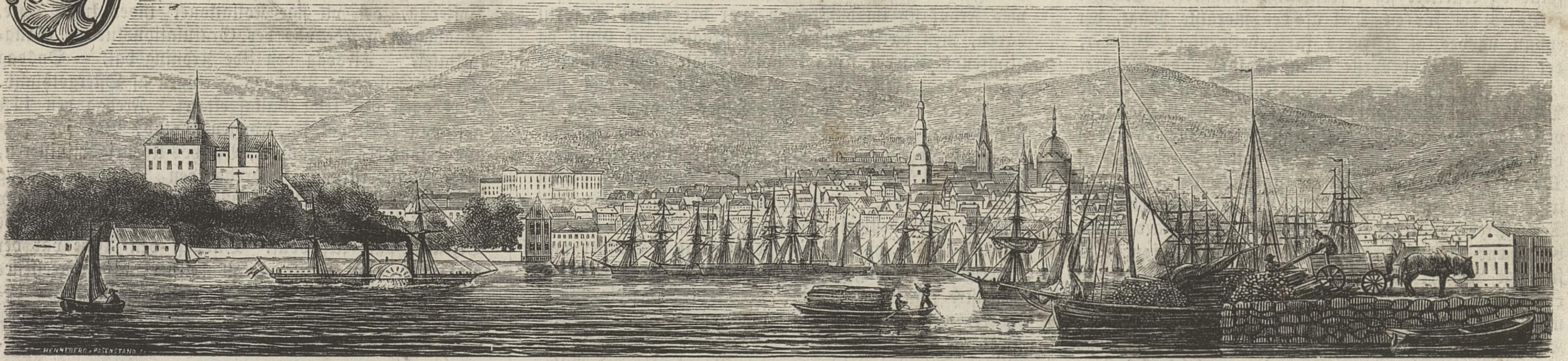
— Ved kgl. Resol. af 10de Mai er Sekondlieutenant i Marinen Niels Juel tilstaaet 3 Aars Permission med Bibehold af fuld Gage, for at antage Tjeneste i den franske Marine, og derhos for samme Tid et aarligt Stipendium af 400 Spd.

— Øverstekammerherre S. H. E. Løvenskiold er 11te Mai udnævnt til Kommandør af Nordstjerneordenen og Hofprædikant A. W. Fangen til geistligt Medlem af samme. Derhos ere adskillige Personer blevne benaadede med Hoftitler.

— Under 16de Mai er Lektor i Theologi Gisle Johnson udnævnt til Professor; forhenv. Bergmester Sjur A. Sexe til overordentlig Lektor i Bergbygningslære og physisk Geographi; Digteren A. Munch til overordentlig Docent; Bureauchef Axel Kjerulf til Expeditionssekretær i Justitsdepartementet; Kand. jur. P. H. Schenck til Politifuldmægtig i Bergen; Undertoldbetjent E. F. F Dietrichs til Overtoldbetjent i Laurvigs Tolddistrikt og Undertoldbetjent G. Buck til Overtoldbetjent i Drammens do. — Under 18de f. M. er Premierlieutenant C. V. E. Due udnævnt til (charakteriseret) Kapitain.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 23. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 3die Juni 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Den nyere engelske Kunst.

(Ved Student F. Bætzmann.)

II.

Joseph Mallord William Turner var fød 1775 i London, hvor hans Fader var Haarskjærer. Han gjorde tidligt Bekjendtskab med Akvarelmaleren Gurtin, der opfordrede ham til at ofre sig for Kunsten. 14 Aar gammel indskreves han som Elev ved det kgl. Kunst-Akademi, og i 1802 blev han udvalgt til Medlem af det samme Akademi, hvor han igjen i 1807 rykkede op til Professor. Efter et langt og arbeidsomt Liv, hvorunder han i England havde skaffet sig et berømt Navn, døde han den 19de December 1851 ugift og under et antaget Navn i en usel Vaaning i Chelsea. Sin store Formue og sine mangfoldige Malerier testamenterede han til Nationen, og saaledes har man i det britiske Nationalgalleri ikke mindre end 200 Billeder af ham, der give Billedet af en Mand med ualmindelig store Anlæg, men deels manglende den tekniske Uddannelse deels overskridende Kunstens rette Gebet, idet han i Maleriet vilde fremstille Ting, der efter sin Natur henhøre til Poesiens eller Musikkens Rige. Saaledes har han et Billede, der skal være et Forsøg paa at fremstille „Engelen, der stod i Solen“ efter Aabenbaringen 19, 17. Naturligviis maa saadanne Forsøg paa at fremstille Gjenstande, hvis Storhed netop ligger i deres Uendelighed, netop frembringe den modsatte Virkning af den tilsigtede og saaledes løbe ud i Karrikatur. Naar Turner derimod fremtræder som Landskabsmaler og har et givet Prospekt at fremstille, kan han undertiden deraf skabe noget saa udmærket Smukt, at det nesten staar jævnhøit med Claude Gelées Billeder. Men som sagt, det er et reent Slumpetræf; han forstaar ikke at beherske sit Geni; hans Geni behersker ham og forleder ham saaledes til Barrokheder og Smagløsheder, som man vanskelig skal kunne finde hos nogen anden Maler. Ved enkelte af hans Billeder skulde man troe, at et Barn havde siddet og moret sig ved at smøre Farve ud over et Stykke Lærred, saaledes som f. Ex. ved hans „Undine, som giver Mas' Aniello sin Ring.“ Men disse Uhumskheder beundre hans patriotiske Landsmænd som rene Mesterværker.

Idet vi nu nærme os til de nyere engelske Kunstnere, maa vi atter minde om det Forhold, vi før have omtalt, - eller, rettere sagt, Mangel paa Forhold: at nemlig ingen engelsk Kunstner har formaaet at samle om sig en Skole. Dette nødsager os til at give vor Fremstilling Charakteren af en usammenhængende fortløbende Række Charakteristiker af de enkelte Kunstnere, hvoraf den ene søger sine Ideer i Nord, den anden i Syd, den ene i Himmelen, den anden paa Jorden. Man faar ikke den Anledning til at beskue denne kraftige historiske Udvikling, som f. Ex. Frankrigs nyeste Kunsthistorie frembyder, hvor man blot behøver at lade den historiske Fremstilling oprulle sig for Tilskueren, forat han kan faae Billedet af et Drama, hvor de historiske Ideer iklæde sig geniale Personligheders Skikkelser forat prøve Styrke og kjæmpe om sin Gyldighed. Dette mangler som sagt i England, og vi maa da igjen gaa over til at fremføre en enkelt Kunstner, hvis Navn rigtignok har god Klang baade i og udenfor hans Fødeland, nemlig Sir David Wilkie, f. 18de Novbr. 1785, † 1ste Juni 1841.

Wilkie har meget tilfælles med Hogarth; ja, man kunde næsten kalde ham en H. i moderne Dragt; thi hvis Hogarth kom igjen i vore Dage, hvor Publikum kæler for sine Kunstnere og betaler dem meget godt, naar Kunstnerne vise sig som snille Børn og ikke gjøre Opstand mod Publikums Middelmaadighed, saa vilde han vel vogte sig for at komme med sine drøie Billeder, hvor han lader Lasten og Tomheden baade i de høie og de lave Klasser dandse Spidsrod under sin bitre Satires utrættelige Svøbe; han vilde sandsynligviis indskrænke sig til et behageligt Plaisanteri og fremstille løierlige Scener af alskens filistrøst Liv i Jan Steens eller Teniers's Smag, som de høie Fornemme kunde finde det behageligt at have hængende paa sine Vægge, fordi de ikke opvakte videre Ideer hos dem end i det Høieste en behagelig olympisk Ironi, saaledes som Zeus maa føle den, naar han fra sit Herskersæde seer ned paa alle de smaa Dramaer, Menneskene med saa megen indbildt Vigtighed spille for hans Øine: kortsagt, han vilde blive, hvad Wilkie var, og det er sandsynligt, at han vilde i det Ydre blive ligesaa begunstiget som Wilkie: blive Hofmaler, Adelsmand og faae den Naade tilsidst at male Sultanen selv.

Af dygtige Genre-Malere eier England ikke saa faa. Charles Robert Leslie (f. 1794 † 1859), Mulready, Webster, Redgrave og Horsley gjengive Scener af Familielivet, sjelden rørende, men snarere med et Anstrøg af Lune, der giver det Hele et vist kraftigt og kjækt Præg. Med Undtagelse af Webster have alle hine nævnte Malere modtaget Indtryk af Hogarth eller maaskee snarere af den bjærve engelske Humor, der eiendommelig for dette Folk dækker over det trofaste indre Liv i den Enkeltes Indre og i Familiens Skjød, som Engelskmanden ikke vil lade træde frem i Dagen af Frygt, for at det skulde vorde profaneret. Derfor kan man ikke her, som f. Ex. paa en større Kunstudstilling i Tydskland, gjennem Billederne følge Folket fra Vuggen til Graven, følge det snart i dets Kamp udad, snart i dets Hvile indad, see dets hele Liv udrulle sig for os som en aaben Bog; her griber Kunstneren kun enkelte Momenter af Livets ene Side: den komiske. Saaledes hænger der f. Ex. i Nationalgalleriet et lidet Billede af Leslie: „Hvo kan det vel være?“ En Landadelsmand, en høist gravitetisk, men ogsaa inderlig ærlig udseende Person, spadserer over sine Marker med sin Hustru, en meget pyntet ung Dame, der rigtignok ikke har et fuldkommen saa solid Udseende som sin Ægteherre, der formodentlig underholder hende med Tale om Turnips og Grønkaal, da en ung statelig Junker klædt paa nyeste Mode præsenterer sig for Husherren med en dyb Kompliment og en Selvintroduktion. Ægtemanden seer temmelig flau, den unge Junker derimod meget modig ud og Fruens Sideblik synes at tyde hen paa, at hun muligens kunde besvare det Spørgsmaal, der utvivl opstaar i hendes bekymrede Ægtemands Hjerne, om hvem det vel kan være.

Nærmest til Genremalerne maa man vel henregne Englands utvivl største nulevende Maler: Dyremaleren Sir Edwin Landseer. Det er især Doggernes Race, Landseer med Forkjærlighed holder sig til, og deres Liv fremstiller han gjennem snart lystige snart bedrøvelige Scener, der i denne Hundekomedie mangengang synes at fremstille for os de samme Følelser, de samme Lidenskaber, de samme Naragtigheder, hvoraf det menneskelige Liv er sammensat. I Sandhed, de følsomme Damer kunde have ligesaa god Grund til at udgyde Taarer foran Landseers trofaste Dog, der sidder og læner Hovedet op til sin gamle fattige Herres simple Kiste, som foran et af Sohns eller Hübners idylliske Billeder; thi netop i dette tause, halv drømmende Liv hos Dyret, hvis hele Pathos er at tie og dø, ligger der noget saa uendelig Rørende. Men det er ikke blot denne Side af Dyrelivet, Landseer fremstiller; undertiden lader han sine Hunde parodiere Menneskene og som f. Ex. i „Diogenes og Alexander“ med den kosteligste Gravitet latterliggjøre vore, for den evige Ironis Øine saa uendelig smaa Storbedrifter. Da eier han et Humor, der grændser op til den Djervhed, der engang skabte Historien om Reinecke Fuchs.

Af egentlige Historiemalere har England faa, da de, der nærmest behandle Sujetter fra Historien, væsentlig opfatte og gjengive disse som Genrebilleder. Denne Tilbøielighed til mere at befatte sig med Livets smaa Tilfældigheder, med det mere individuelle Liv end med de store historiske Ideer, der bl. A. fremtræder i Literaturen som en overveiende Beskjæftigelse med Novellen og Negligeren af det historiske Drama, viser sig ogsaa i Maleriet. Jeg forudsætter, at man indrømmer, at det ikke er nok til at danne et Historiemaleri at fremstille historiske Personer, der eie et Navn i Historien; thi isaafald vilde Englænderne kunne gjøre Fordring paa at besidde et Historiemaleri; men Forskjellen ligger jo deri, at Historiemaleriet maa tjene som Fremstilling for en Ide, der har virket bevægende i Historiens store Spil af Kræfter, hvad enten nu denne Fremstilling skeer gjennem historisk navngivne Personer eller gjennem den navnløse Masse og dens Repræsentanter. Om man f. Ex. malede Luther, der lærer sine Børn at synge, vilde det ikke være noget Historiebillede; derimod Luther for Rigsdagen maatte man give dette Navn. Charles Landseer, en Broder til Dyremaleren, Edward M. Ward, William Etty (f. 1787 † 13de Novbr. 1849), det kgl. Kunstakademies Præsident Sir Charles L. Eastlake, ogsaa bekjendt som Forfatter, ere mere eller mindre begavede Kunstnere, der alle imidlertid holde sig mere til Historiens Bagtrappehistorier end til dens Ydresidehistorie. En Kunstner have vi endnu ikke nævnt, som imidlertid i et enkelt Værk har hævet sig høit over alle sine konkurrerende Landsmænd, Landseer undtagen, og i dette ene Billede, halvt Historie- halvt Genre-Billede, hævdet sig en Rang jævnhøit med vor Tids Malerkunsts Heroer, en Delaroche og en Lessing. Det er Daniel Maclise i hans Billede fra Hamlet, der fremstiller den Scene, hvori Hamlet lader de fremmede Skuespillere opføre for Kongen Historien om den hemmeligt myrdede Gonzaga. Billedet er, - det er vel den største og tillige eneste nødvendige Roes, man behøver at give det, - Gjenstand tilfuldkommen værdigt.

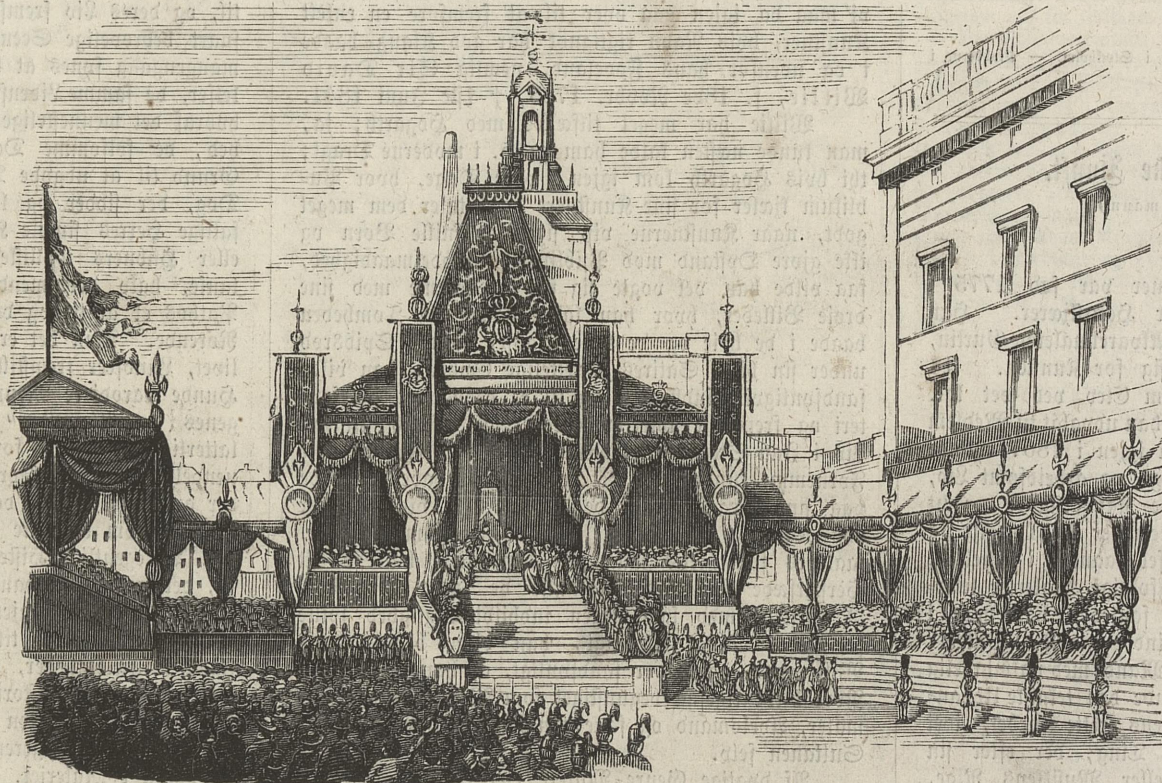
Af Landskabsmalere ville vi fornemmelig nævne Edward William Cooke, Thomas Creswick og Francis Danby som de, der danne en god Undtagelse fra den almindelige engelske Landskabsmalermaneer, der bestaar i en tør photographisk Gjengivelse af en

eller anden Egn, som man, naar det kommer rigtig høit, og man vil give det et Slags Skjær af kunstnerisk Beaandelse, kolorerer med grusomt grelle Farver. Det er i det Hele taget paafaldende ved de fleste engelske Landskabsmalere at see, hvorliden Sands de har for en rolig, harmonisk Farvevirkning, og hvorlidet de forstaa, at Farvepragt mindst af Alt opnaaes ved at sammenhobe alleslags stærke og skrigende Farver, men netop tvertom ved at lade en enkelt Hovedfarve spille og reflektere sig i forskjellige Nuancer. Maaskee forklares det for en Deel af den moralske Magt, der endnu udøves af Turners farveoverstænkede Billeder, der endnu for det Meste betragtes som gode Mønstre.

Vi har nu opregnet de væsentligste af de engelske Malere, der have faaet „Brev“ paa sin Udødelighed ved at optages i Nationalgalleriet. Men foruden disse findes der Hundreder og atter Hundreder af Malere spredte ad over det store London, der ofte friste en kummerlig Tilværelse nok ved at tjene som Tegnelærere, portrætere Spekhøkere og afgaaede Embedsmænd, hvem deres taknemmelige Undergivne ville forevige Mindet om, - der aarlig sende Malerier til de store Udstillinger i April og Mai og ligesaa regelmæssig modtage sine Malerier tilbage. Det er denne Klasse Artister paa anden Haand, der findes overalt, men maaskee neppe noget Sted saa talrig som i London, der dannes af de mest ulige Bestanddele: paa den ene Side gamle Ladies og Gentlemens, der give sig af med Kunsten som en passende Beskjæftigelse, naar de fordøie Maden, paa den anden Side unge Mænd, som i Følelsen af en høiere Trang ere vandrede til London, hvor de troede at finde aabne Arme, men hvor dog saamange af dem, udrustede med store Evner, men faa Kundskaber, et stort Geni, men liden Charakteerstyrke, ende enten som Tiggere eller, naar det gaar høit, som Malersvende og ærlige Haandværkere. Og denne store Klasse endnu ikke udødeliggjorte Malere dannes af enkelte isolerede Individer, der ikke fælles støtte og opmuntre hinanden; hver Enkelt maa ene kjæmpe Kampen tilende.

Kroningen i Stockholm.

Festlighederne i Stockholm i Anledning af Kroningen ere efter 14 Dages Forløb endelig ophørte, og der foreligger allerede spaltelange Beskrivelser saagodtsom over hver Dags Begivenheder. En Gjengivelse af disse, om endog nok saa sammentrængt, vilde kræve mere Rum, end et Ugeblad kan afsee, - ikke at tale om, at et Ugeblad i Forhold til Dagbladene til en vis Grad maa komme post festum hvad deslige Nyhedsmeddelelser angaar. Vi kunne imidlertid ikke bevare en fuldstændig Taushed om det, „hvorom Hvermand taler“, især da de Træsnit, vi her give, kræve nogen Forklaring. Kroningen, som vort ene Billeder fremstiller, foregik den 3die Mai i Stockholms Storkyrka. Processionen gik ud fra Slottet Kl. 10¼ om Form., og 50,000 Mennesker skal da have været paa Benene for at see Toget. Den første Afdeling dannedes af Drabanter i Carl XII's Uniformer, og saa fulgte hele det øvrige glimrende Optog, der behøvede 3 Kvarteer, inden de Sidste kom ud af Slotsporten. Kongen red paa en abildgraa Hest, iført fyrstelig Krone og Kappe. Dronningen kjørte i den Vogn, Dronning Christine benyttede ved sit glimrende Kroningstog. Prinds Oscar og Prinds August bar ogsaa fyrstelig Krone og Kappe. Kroningen foregik paa den Maade, at Justitiestatsministeren og Erkebispen satte Kronen paa den knælende Konges Hoved, og Erkebispen oplæste den i Ritualet anordnede Bøn. Inden Kroningen foregik Salvingen. „Kongen aabnede sin Skjorte“, derpaa tog Erkebispen Salvelseshornet og „besmurte Hs. Maj. Pande, Bryst, Tindinger og Haandled“, Alt under Bøn til den almægtige, evige Gud. Da Kronen var bleven sat paa, overleveredes Kongen Scepter, Æble, Nøgler og Sværd, ogsaa under Ceremonier og Bønner. Der fortælles, at ved Sværdets Overleverelse løsnede Haandfæstet og maatte paa Stedet skrues fast. Kl. 2¼ vare de religiøse Ceremonier forbi og Processionen drog tilbage til Slottet. „Om Kongens Isse sad nu Kongekronen, og Purpuret hængte om hans Skuldre.“ Overalt jublede Folket det kronede Kongepar imøde og Blomster regnede ned paa det fra Vinduerne. Om Eftermiddagen var der „Kroningstaffel“, og om Aftenen afbrændtes et brillant Fyrværkeri paa Blasieholmen. Næste Dag var der Revue paa Carl den XIII's Torv og „Gallaspektakel“ og Løverdag den 5te Hyldning og Soiree hos Statsraad Bjørnstjerne. Hyldningen foregik fra Toppen af Slotsbakken, som til denne Høitidelighed var sat i en pragtfuld Stand. Øverst oppe, med Front ud imod Pladsen, var der opført en fortil aaben, men dækket Estrade, der straalede af Guld og glimrende Farver, og i hvis Midte den kongelige Throne var reist under en Baldakin, der paa sine Draperier bar det kongelige Huses Vaaben; paa de fire Piller, der støttede Portalen, var der anbragt Vaabenskjolde, hvorpaa man læste de fire Mærkedage, „Den 3die Mai 1826,“ Kongens Fødselsdag, „den 3die Mai 1844,“ Myndighedsdagen, „den 9de Juli 1859,“ Thronbestigelsesdagen og den „3die Mai 1860,“ Kroningsdagen, hvert Skjold beskyttet af et Banner med Sveriges Riges og Provindsers Vaaben. Tilhøire og tilvenstre for Estraden var der som Sidefløie bygget lavere, men ligeledes rigt udstyrede og med samtlige Provindsers Vaabenskjolde prydede Estrader, deels for Rigets Stænder, deels for den store Skare af Autoriteter, som skulde danne Kongens Følge eller i anden Egenskab overvære Ceremonien. Kl. 10½ vare Tropperne opstillede en haie, og Pladsen vrimlede af Tilskuere.

Hyldningsceremonien paa Slotsbakken 5te Mai.

Kl. 11½ indfandt vore Storthingsdeputerede sig paa Hyldningspladsen og indtog sine Sæder, og strax efter saa man Rigets Stænder drage ud af Slotshvælvingen og indtage sine Pladse, Adelen paa den høire Fløiestrade, de tre andre paa den venstre. Endelig viste sig Dronningen med Hertuginden af Østergøthland og Prindsesse Eugenie paa Tribunen og satte sig paa sin Throne ved Kongens høire Side, men noget lavere og lidt mere i Forgrunden, Alt var nu færdigt til Kongens Modtagelse, Signalraketter fore i Luften, Kanonerne dundrede fra Holmene, og Carl den Tolvtes blaae og gule Drabanter, idag tilfods, aabnede Processionen, der omsider efter Forløbet af et Kvarteers Tid, rigt paa Serafimerriddere, Excellencer, Generaler og al den øvrige Pragt, som det svenske Hof og den svenske Armee kunne udfolde, førte Kongen frem under Slotshvælvingen. Kongen skred frem under en af fire høie Embedsmænd opløftet Baldakin; han bar Kronen og Kaaben, hvis Slæb bares af en Kammerherre og to Kammerjunkere, og førte Scepteret i sin Haand, medens Sværdet, draget og opløftet, bares paa Kongens høire Side af Friherre Sprengtporten. Saasnart Kongen havde sat sig paa Thronen, æskedes der til Lyd af Rigsmarschallen, og Kongen oplæste den tidligere meddeelte Tale til Stænderne, efter hvis Slutning Rigsmarschallen gav Tegn til Rigsherolden, som derpaa udraabte: „Gode Herrar af Ridderskapet och Adeln, gjören Konungen Eder Ed;“ Justitiestatsministeren oplæste Eden Ord for Ord, og Ridderne gjentog Ordene i 300stemmigt Chor. Herolden udraabte derpaa sin Opfordring til de „gode män“ af de andre Stænder, en Stand om Gangen, og den samme Proces med Justitiestatsministeren og Chorus gjentog sig uforandret. Landmarschallen, Talemændene og Vicetalemændene stededes derpaa til Haandkys hos Kongen. Edsaflæggelsen og Hyldningen var hermed endt. Processionen begav sig tilbage til Slottet under Hurraraab fra Folket, Stænderne begave sig bort, Dronningen forlod sit Sæde, og Estraderne tømtes lidt efter lidt, indtil de atter fyldtes af det nysgjerrige Folk.

Over de følgende Dages Festligheder kunne vi her kun give en Katalog. Den 6te var Søndag og Hviledag, det vil sige Kollationer inden lukte Døre. Mandag den 7de var der Gratulationskur og Gallaspektakel. Tirsdag den 8de Kroningsbal. Onsdag den 9de Soiree og Bal hos Hertugen af Østergøthland. Torsdagen den 10de Gallaspektakel. Fredag den 11te Fest paa Ulriksdal for Kongens Stab, Bal for Theaterpersonalet i Operahuset, Bal hos Udenrigsministeren, Grev Manderstrøm. Lørdag den 12te og Søndag den 13de Hviledage. Mandag den 14de gav Borgerskabet Bal paa Børsen. Tirsdag den 15de Dejeuner paa Ulriksdal. Onsdag den 16de var der Bal hos den norske Statsminister, Hs. Excellence Sibbern, for 600 Personer. Mellemrummene opfyldtes af en Mængde Gilder, blandt hvilke et hos den danske Gesandt Grev Plessen anføres som glimrende.

Klubberne i London.

(Af Alphonse Esquiros. — Revue des deux mondes.)

Man behøver ikke at have opholdt sig længe i Storbritanien, før man mærker, at der paa Fastlandet ikke ret vel kan gives Noget, som ligner de engelske Klubber. Disse have sine nødvendige Forudsætninger i Rettigheder, Garantier og fremfor Alt i en Fortrolighed med Friheden, som man ikke finder andetsteds. — Klubberne skylde, mene Englænderne, en af de fremherskende Tilbøieligheder i den menneskelige Natur sin Tilblivelse. „Mennesket er,“ sige de, „et selskabeligt Væsen, og som saadant har det maattet slutte sig sammen med andre Mennesker for at forhøie sit Velvære og sine Nydelser.“ Denne Følelse existerer jo vistnok overalt, men Forholdene have i de forskjellige Lande ikke været i lige Grad gunstige for Udviklingen af saadanne Foreninger. I England have i lange Tider Lovene og Nationalcharakteren sikret deres Fremvæxt. Den vigtigste Bevæggrund, der synes at have ledet de første Stiftere af Klubber, var Ønsket om en hyppig Sammenkomst med et udvalgt Selskab, der deelte deres Smag og Meninger. Klubberne have dannet sig paa samme Maade, som den hele engelske Samfundsudvikling er foregaaet - ikke ved nogen Autoritets Indflydelse, men ifølge en Tiltrækningslov, der har samlet aandsbeslægtede Individer om et fælles Centrum og en fælles Ide. Der gives Mennesker, i Selskab med hvem man mere er sig selv, end naar man er sammen med Andre. Jeg hørte nys en Englænderinde sige: „Jeg seer aldrig en Smule godt ud undtagen i et Selskab, hvor jeg morer mig, og hvor der er smukke Damer; igaar var jeg rædsom, thi da vare vi i Soiree hos Lady W......“ Og som det er med Skjønhed saaledes er det ogsaa med alle Livets andre Gaver. Englænderne tro, at man bedst nyder Selskabslivets Glæder i udvalgt Selskab. Vil man kjende Englændernes Liv, kan man derfor ikke undlade at betragte noget nærmere en Institution, som gjennem lange Tider har øvet en saadan Indflydelse paa deres Literatur, Politik, Sæder og huuslige Liv.

I.

Klubbernes Oprindelse falder i England sammen med Frihedens. Der gaves intet Spor dertil før Elisabeths glimrende Regjering. Ligetil den Tid var Kronen altfor mistroisk til at taale permanente Foreninger, ligesom paa den anden Side de sociale Forholde vare altfor lidet udviklede til, at Borgerne selv faldt paa at slutte sig nærmere sammen. De første Klubber, der stiftedes i London, i en Tid, som man kalder den engelske Poesies Guldalder, vare literære Klubber. Den ældste, man kjender, dannedes i et gammelt Værtshuus „Sirenen“ i Friday-street.*) Dette Selskab var grundet af Sir Walter Raleigh. Aldrig har Nogen vakt mere Interesse hos sin Samtid ved sin Aand, sin Veltalenhed, sine Reiser, sine

*) Jeg bør dog gjøre opmærksom paa, at Ordet club ikke findes i Shakspeares eller hans Samtidiges Værker. Indretningen existerede førend Navnet. Dette Navn finder man først hos „Essayisterne“ fra Dronnig Annas Tid. Det kommer formodentlig af det saxiske Verbum cleafan, at dele, „fordi“, siger den lærde Etymolog Skinner, „Udgifterne bleve ligeligen fordeelte paa Medlemmerne.“

ridderlige Eventyr, sin glimrende Pragt og sit tragiske Endeligt. Traditonen beretter, at man i det samme Værtshuus „Sirenen“ spiste de første Poteter, som Walter Raleigh havde indført fra Amerika. De andre fornemste Medlemmer af Klubben vare Shakspeare, Ben Jonson, Francis Beaumont og John Fletcher. Englænderne beklage med Rette at saadanne Mænds Samtaler for bestandig ere tabte, thi om end Væggene have Øren, have de dog svag Hukommelse, og Væggene i det gamle Værtshuus ere desuden forlængst nedstyrtede. Kun to Mindesmærker have vi fra den Tid, som kunne give os et Begreb om, hvad man talte om i „Sirenen“, om de Geniets Lynglimt, som flammede under de tilrøgede Lofter, men som ikke ere komne til os. Det ene er et Brev fra Beaumont, hvori han med Begeistring taler om denne Klub, som da allerede havde ophørt at existere.*) Det andet er en altfor kort Fortælling af Thomas Fuller*), som havde været Vidne til Disputerne mellem Shakspeare og Ben Jonson. Han sammenligner Jonson med en stor spansk Galei, der er stærk bygget og solid, men langsom i sine Bevægelser, Shakspeare derimod med en engelsk Orlogsmand (man of war), der ikke er saa stor, men en langt bedre Seiler, og som forstaar at benytte alle Slags Vandstand og alle Slags Vind. Dette er alt, hvad vi have tilbage af denne gamle Klub, hvis Skygge, som den store engelske Digter siger, fulgte dens Stiftere i Graven.

*) „Hvorledes havde vi det ikke i Sirenen! Hvilke Vittigheder hørte vi ikke der! Man skulde kunne sagt, at Enhver havde besluttet at lægge hele sin Aand i et Bonmot med Fare for at forblive en Taabe hele sit øvrige Liv. Der viste man saa megen Kvikhed, at hele Byen gjerne kunde have Lov til at tale taabeligt i hele tre Dage. Og da vort Selskab havde opløst sig, efterlode vi os en Luft, der alene var istand til at sætte Liv i de Foreninger, som efterfulgte os.“

*) Doktor Thomas Fuller (1608 til 1661), Forfatter af en interessant Bog betitlet „The Worthies of England“, hvori han behandler gamle Sagn, Fortællinger og berømte Mænds Levnet.

Ben Jonson, der var ti Aar yngre end Shakspeare, grundede senere en anden Klub, som holdt til i den berømte Devil Tavern mellem Portene til Temple og Temple-Bar. Dengang havde Shakspeare udentvivl trukket sig tilbage paa Landet. Den nye Klub flyttede ind i en Dandsesal, som man havde hædret med Navnet Apollosalen. Over Døren stod en Buste af ham, som Englænderne nu kalde „den rare Ben“, og under Busten stod en Indskrift med gyldne Bogstaver.*) Foruden dette Velkommen havde

*) „Værer velkomne alle I, som komme for at raadspørge Apollos Orakel; her taler han fra sin Træfod, den taarnformede Flaske. Alle hans Svar ere guddommelige. Sandheden selv gjennemstrømmer Vinen. Bort med de stakkels Øldrikkere. Den forspilder sit halve Liv, der drikker Vand med Muserne, disse mørke Væsener, som ikke ville gjøre os noget Godt. Vinen er Venus's Melk; det er den sande phøbiske Drik. Den opmuntrer Hjernen, beliver Aanden, betaler al Gjeld, helbreder alle Sygdomme og fryder tre Sandser paa engang. Værer velkomne alle I, som komme for at raadspørge Apollos Orakel!“

Kroningsceremonien i Stockholms Storkyrka.

Ben Jonson ogsaa skrevet et Slags Lovbog i latinske Vers under Titelen: „Leges convivales.“ Ifølge disse Statuter havde Damer Adgang til Selskabet, og med dem oplyste, dannede, muntre og hæderlige Mænd; Dorskhed, Plumphed, Umaadelighed vare udelukkede. I en mørk Krog kunde man overlade sig til kjærlighedsfulde Klager og Sukke; men ved Vinen maatte Ingen tillade sig Samtaler om det Hellige eller oplæse smagløse Digte eller improviserede slette Vers. Hvis man skal troe Traditionen, have disse Regler og endnu mere den store Ben Jonsons moralske Anseelse formaaet at hindre Udskeielser og Frivolitet. Hans literære Anseelse, hans Kjærlighed til Bordets Glæder og hans store selskabelige Talent samlede omkring ham en Skare aandrige Mænd og bons vivans, blandt hvilke man bemærkede Carew, Martin, Selden, Cotton og Donne. Trods Jonsons begeistrede Vers om den guddommelige Drik var dog efter Sigende Klubmedlemmernes Samtaler bedre end deres Viin. Man veed ikke, hvorlænge dette Selskab varede, og hvorledes det endte. Hensigten med saadanne Foreninger og de Grunde, der ledede Klubbernes første Stiftere ere klart antydede af Beaumont, den berømte Bens Ven. „Det er“, siger han, „med Aandrighed som med alt Andet: man har mere deraf, naar man er sammen med Aandrige, ligesom man spiller bedre Kort og Schak, naar man er sammen med en god Spiller.“

Det lader til, at de literære og andre Klubber forsvandt i Cromwells alvorlige Tid. En mørk Puritanisme modsatte sig da alle verdslige Fornøielser og Adspredelser. Carl den Andens Regjering var derimod en Gjenfødelsens Tid for Klubberne ligesaavel som for Theatrene. Nogle Aar efter Restaurationen var WillsCoffee House paa Hjørnet af Bow-street det vigtigste Samlingsted for Skribenter, Skjønaander og Lediggjængere. Der herskede Dryden, der havde han sin Lænestol; om Vinteren stod denne Lænestol paa en bestemt Plads foran Ilden, om Sommeren flyttede man den ud paa Altanen. Selskabet samledes i første Etage, i hvad man dengang kaldte Spisesalen, dining-room floor (nu the drawing room), og hvor der var særskilte Borde. Man blev der i Almindelighed ligetil Midnat. Mennesker af forskjellig Rang og Livsstilling vare der blandede om hinanden; man saa der Stjerner af alle Storrelser og Baand af alle Farver. Man fortæller endogsaa, at de unge Modeherrer og Videnskabsmændene ansaa det for en stor Ære fra Tid til anden at faa en Priis Snus af Drydens Daase. Han var eenstemmigen bleven udnævnt til Enehersker og bestemte selv Gjenstandene for de literære Diskussioner. En Dag sneg der sig hen i dette Selskab en Dreng paa tolv Aar; det var Pope, som var ført derhen af Ønsket om at see den gamle Dryden. Wills Kaffee var et Samlingssted

for de londonske fine Folk, Nysgjerrige og Nyhedskræmmere ligetil i 1710. Der gik den Aand og de Nyheder, som man ikke længere fandt i Tidens Skrifter, fra Mund til Mund. Høvdingerne talte, Selskabet sluttede Kreds om dem, Fremmede kom, hørte paa dem og forbausedes. Efter 1710 blev Huset optaget af en Parfumør.

Ligeoverfor Wills Kaffee opstod senere Buttons Coffee House. Det var der, Addison opslog sin Throne ved Begyndelsen af sin Regjering. Han valgte selv sit Hof istedetfor at tage imod Alle og Enhver som Dryden; da han var af en pirrelig Sindsstemning og af en frygtsom og dog ærgjærrig Charakteer, søgte han at opnaa Lykke ad hemmelige Veie. Hans Tilhængere vare Steele, Budgell, Tickel, Phillips og Carey, sammen med hvilke han dannede et Slags literært Broderskab. Selve Eieren af Kaffeen havde været Tjener hos Lady Warwick, til hvem Addison dengang gjorde Kur. Selskabet tilbragte Tiden med at drikke og røge, hvori Addison selv foregik med Exemplet. Man har sagt, at den store Essayist i Vinen søgte et Middel til at befrie sig fra sin naturlige Frygtsomhed. Thackeray dadler ham for, at han ikke kjendte Kvinden. Og hvorledes skulde han vel have studeret Kvinden i Kaffeer og Værtshuse? Her var det han midt i en Kreds af Beundrere og Disciple lagde for Dagen den Sprogets Elegants, som Pope prisede. I Buttons Coffee House redigeredes The Guardian. Udenpaa Døren stod der et Løvehoved med aabent Gab, som tjente til Brevkasse, og hvori man puttede ned Korrespondancer til Bladet.*) Redaktørerne, det vil sige Klubben, holdt sig i et lidet Kammer bag Kaffeen. Da Addison var bleven kjed af at gjøre Hertuginden af Warwick sin Opvartning, unddrog han ogsaa Button sin Yndest og flyttede Selskabet hen til et Værtshuus, hvor han, hvis man skal tro Doktor Johnson, vedblev at hengive sig til altfor rigelige Libationer, der varede til langt ud paa Natten.

Ligesom Dryden og sin Forgjænger Addison besøgte ogsaa Samuel Johnson Londons Viinhuse. Han morede sig ved at see Værtens („the Landlord“) smilende Aasyn, Tjenernes Travlhed og den Frihed, som herskede blandt Gjæsterne. En Stol i et Viinhuus var, sagde han, Sædet for den menneskelige Lykke. „Strax jeg er traadt over Tærskelen i et af disse Huse,“ sagde han, „glemmer jeg alle Livets Sorger og Bekymringer. En Taar Viin opliver min Aand og indbyder mig til en Samtale med dem, jeg holder mest af. Jeg taler og bliver modsagt; kan vel Noget være interessantere end denne Kamp mellem Meninger og Stemninger?“ Doktoren havde netop underhandlet med sin Forlægger om det bekjendte „English Dictionary“ og roste sig af at skulle gjøre det, som i Frankrig havde sysselsat firti Medlemmer af Akademiet, da han i 1749 stiftede en Klub i Ivy Lane (Epheustrædet). Medlemmerne, der vare ti i Tallet, samledes hver Tirsdag Aften i the Kings Head Beef-steak House. Samuel Johnson boede dengang paa et usselt Værelse tæt ved Temple-Bar, den Deel af London, som især er Tilholdsted for hvad man i de senere Tider har kaldt de literære Spøgelser. Englænderne nære ligeoverfor sine store Mænd et Slags Overtro, som hædrer dem; de ville gjerne følge Doktorens Skygge i de snevre mørke Gader, hvor han vandrede om Natten, medens han med Haanden berørte de Støtter og Stolper, der stode paa hans Vei, og medens han opsamlede Orangeskal. Han bevægede sig frem, siger man, ligesom en Hvalfisk, han slingrede frem ved Hjælp af en Mechanisme, der ikke syntes at være afhængig af hans Fødder. Man viser endnu i den Egn nogle Huse, hvori han boede, og i Inner-Temple-Bar det Tagkammer, hvori „Kjæmpen havde sin Hule.“ Fleet-street er fuld af Minder om hans Liv. Det var der, han en Nat bød en fornem Dame sin Arm for at ledsage hende gjennem Gaden, og Damen bød ham en Shilling idet hun tog ham for en Vægter. Det var i denne Kant af Byen, han i en kold og fugtig Nat, da han allerede var gammel og overvældet af Sygdom, stødte paa en fattig Pige med nøgne Fødder, der laa halvdød paa Jorden. Han tog hende i sine Arme, løftede hende paa sin Ryg og bar hende til sin Bolig, lagde hende i sin Seng uden at frygte for Skandalen og helbredede hende. Hans Styrke var athletisk. En Dag, da han gik paa Gaden, tog han i Distraktion en tung Byrde fra en Bærer, der gik med den paa Ryggen, og bar den et Stykke Vei. Bæreren blev i Begyndelsen vred, men ved Synet af Johnsons imponerende Skikkelse forholdt han sig ganske rolig og fandt, at han gjorde bedst i at tage sin Byrde igjen uden at sige et Ord. Med sit fortræffelige Hjerte, sin stærke, heelstøbte, oprigtige, egensindige og heftige Aand var Doktoren en Personifikation af sin Races Feil som af dens Fortrin; jeg forundrer mig slet ikke over Englændernes Kjærlighed til den store Kritikers Minde eller den Indflydelse, han udøvede paa sin Samtid. Medlemmerne af hans Klub vare Kjøbmænd, Læger, Boghandlere og Dissenterpræster. Medens Beefstegen laa paa Risten, hengav Johnson sig der med begeistret Livlighed til Samtale og Disput. Han talte om alle mulige Ting og med en Autoritet, som hans umaadelige Lærdom gav ham, under en Strøm af Ord og med et skarpt Vid, der forvirrede hans Modstandere. Da han aldrig vilde lade sig overvinde, kjæmpede han snarere for Seier end for Sandhed. En Dag forsvarede han med stor Værdighed en Sats, og den følgende Dag med ikke mindre Liv den stik modsatte. Midt i en Kreds af Tilhørere kastede han sig med Heftighed over sin Modstander, som han overvandt ved Opbydelsen af alle sine Evner; men efter Kampens Hede angrede han sin Seier og sagde ganske høit i sin Modstanders Paahør: „Han havde Ret, og jeg havde Uret.“ Et Aarstid førend Doktoren døde, havde han den Plan at reorganisere denne Klub, som han havde stiftet i sin Ungdom; men han erfarede til sin store Bedrøvelse, at Eieren ikke længere tilhørte denne Verden, og at Huset var lukket.*)

*) Dette Emblem havde man laant af Republiken Venedig, hvor der nær ved Dogens Palads stod Løvehoveder af Marmor, hvori man kastede Papiirlapper, der berettede Alt, hvad der foregik i Byen. Guardianens Løvehoved blev længe bevaret i Værtshuset „Shakspeare“ i Covent-Garden som en literær Relikvie; det tilhører nu Familien Bedford.

*) Samuel Johnson sagde, at man ved en Klub forstaar „en Samling af gode Kamerater (good fellows), der slutte sig sammen under visse Betingelser.“ Omend temmelig ubestemt er dog denne Definition den bedste, som hidtil er givet; men den passer neppe uden paa de gamle Klubber.

Literatur.

Af N. M. Petersens **Bidrag til den danske Literaturs Historie** er udkommet første Afdeling af 5te Bind, der vil omfatte „Oplysningens Tidsalder“ 1750—1800. Denne Afdeling, der udgjør ikke mindre end 432 S., og som følger saa hurtigt paa det foregaaende Bind, vækker en vis Forundring over den Raskhed, hvormed Forf. forstaar at hente sammen og ordne dette spredte Stof (Titler, Excerpter, kritiske Ytringer osv.), som udgjør Værkets Hovedbestandele, fraregnet de indledende kultur- og literaturhistoriske Oversigter til hver Periode. De første 100 S. af nærværende Hefte handler om Tydskhedens Indflydelse i Danmark eller rettere dens Forplantning og Fredning gjennem Regjeringen (ved Indkaldelse af Statsmænd, Videnskabsmænd, Digtere og Kunstnere), og viser endnu tydeligere end Forfatterens tidligere Skrifter ikke alene Sandheden af Ewalds Ord: „Al vor Fortræd er tydsk,“ men ogsaa at denne Fortræd - hvad naturligviis de Danske selv nødig ville erkjende - til en vis Grad er fortjent. — De Grene af Literaturen, som her omhandles, ere Philosophien og Theologien samt den heri fremtrædende Rationalisme, foruden Bevægelserne i Literaturen med Hensyn til Folkeoplysning og Folkefrihed. Man føres saaledes først forbi de statsøkonomiske og landøkonomiske Retninger, saa ind i den periodiske Literatur og Trykkefrihedsperioden, der ved sine Udskeielser og navnligen ved Forfølgelsen af Struensee endnu efter hans Fald og Henrettelse giver et nedslaaende og sørgeligt Billede af Tidens Raahed. (Vi have liggende for os henved 40 Nidskrifter ang. den styrtede og henrettede Statsminister; - hvorvidt N. M. Petersen har kjendt den hele Hærskare, kan vi ikke erfare af hans Værk, men finde det rimeligt, da det store kgl. Bibliothek eier den utrættelige Samler Luxdorfs Efterladenskaber paa dette Felt) Endelig gives udførlige Efterretninger om Folke- og Frihedsskribenterne (P. A. Heiberg, Malte Conrad Brun m. fl.), og om de polemiske Stridigheder og mangfoldige Trykkefrihedsprocesser hvori disse indvikledes. Over de Stridsskrifter, som de forskjellige Feider fremkaldte, giver Forf. Fortegnelser, men dog ikke fuldstændige. Da vi imidlertid ikke vide, om Fuldstændighed i dette Stykke har ligget i hans Plan, finde vi det ufornødent at angive det Manglende, og det saameget mere, som vore Læsere herfor kun vilde „vide os Utak“, skjønt vedkommende Broschurers Titler ofte i og for sig selv kunne være nok saa fornøielige. Blandt de Skrifter, som „ikke fandtes“ (nemlig i Kjøbenhavns Bibliotheker) og hvis Tilværelse tildeels synes draget i Tvivl, existerer dog virkelig flere, som vi have liggende for os. — Bindets anden Afdeling vil naturligviis, foruden et Omrids af de exakte Videnskaber, komme til at omfatte Historien, Sproget, Veltalenheden og Poesien. Almindelige Læsere vil denne Afdeling vistnok komme til at tiltale mere; men for Enhver, der interesserer sig for Stats- eller Kulturhistorien, er unægtelig foreliggende Affnit det interessanteste af Værket.

— **Udvalgte Skrifter ved Mathias Claudius**, fordanskede ved C. H. Thurah. (Kbhvn., Schønbergs Forlag, 99 ß.) Det har forbauset os, at modtage en Oversættelse af gode gamle „Wandsbecker-Bothen“ eller Asmus omnia sua secum portans, - ikke fordi, at dette Værk ikke fortjente at oversættes, men fordi Originalens Ælde let kunde afskrække enhver Forlægger. Claudius var engang som Forfatter i Alles Munde; Tiden har bragt ham, som saamange andre fortjente Mænd, i den Forglemmelse, at hans Udødelighed nu mest ligger i Literaturhistorien og Konversationslexikonerne. Men Tiden har her Uret. Claudius, - ved Siden af Bürger en af de mest fremragende Medlemmer af den Göttingiske Digterskole, har i bunden og ubunden Stiil leveret saamange ved Simpelhed, Inderlighed og moralsk Værdighed udmærkede Arbeider, at han altid vil indtage en høi Rang paa Folkedigtningens og den frie Oplysnings Feldt. Han har med Udtrykkets Simpelhed vidst at forene en Stemning, hvoraf Alle berøres, og dette har vistnok været en væsentlig Grund til den Yndest, hvori hans Skrifter stode i Tydskland, og hvoraf de endnu hurtigt paa hinanden følgende Oplag ere en Efterklang. — Foreliggende Udvalg giver saavel prosaiske som poetiske Arbeider. At kontrollere Udvalget i dets Enkeltheder have vi fundet for besværligt, men kunne dog bemærke, at der synes ingen Grund til at klandre Oversættelsen, men vel Oversætterens grundtvigske Fortale, der er overdreven affekteret.

— **Hverdagslivets Fysiologi** efter G. H. Lewes „Physiologi of common life.“ Dette Værk har i den engelske Original fundet en gunstig Modtagelse, hvilket den foreliggende danske Oversættelse ogsaa har Krav paa. Uden at foruds ætte nogen Kundskab om Anatomien giver det en letfattelig Fremstilling af de physiologiske Love, som Enhver i det daglige Liv bør kjende, for ikke ved et Brud paa dem „at udsætte sig for Sygelighed eller endog Død.“ For fra Livet at belyse disse Love, har Forfatteren i sin Fremstilling optaget en heel Deel Exempler, der dog ikke tjene blot som Kjendsgjerninger, men ogsaa gjøre Bogens Læsning mere tiltrækkende. De Gjenstande, Skriftet omhandler, ere i det Væsentligste: Hunger og Tørst, Mad og Drikke, Fordøielse og Indigestion, Blodets Sammensætning, Anvendelse og Kredsløb, Aandedræt og Kvælning, Legemets Varme, Følelsen, Tænkning, Sandsning, Søvn og Drømme, Liv og Død. Skriftet hører til det Slags Bøger, som man maa ønske de flest mulige ville gjøre sig bekjendte med; navnligen turde det være godt, at det forefandtes i ethvert Læseselskab. Det udkommer i Hefter (Philipsens Forl.), smukt udstyret og ledsaget af Træsnit, og vil for tiltrædende Subskribenter komme til at koste omtr. 9 ß norsk.

Norge.

Christiania. Under 10de Mai er Fuldmægtig G. Sem udnævnt til Bureauchef i Armeedepartementet, Borgermester i Christianssand C. N. Platou til Borgermester i Bergen og Foged i øvre Thelemarken Chr. Christensen til Toldkasserer i Kragerø.

— Under s. D. er Afsked i Naade meddeelt Generalmajor K. K. Holck (Pension 1,300 Spd.), Borgermester i Throndhjem H. Lysholm (800 Spd.), Overtoldbetjent J. L. Arntzen (460 Spd.), Bureauchef C. V. Rosenberg (300 Spd. i Vartpenge) og Foged J. M. Friis, Thoten (600 Spd.)

— Under 11te Mai er Kabinetskammerherre A. Løvenskiold og Grev Adam Fr. Trampe udnævnte til Overste-Kammerjunkere; Kammerherre Niels Anker til Hofmarskalk; Kammerherre Harald Holst til Ceremonimester og Fuldmægtigerne Hans Schlytter og Carl J. Wahl samt Kand. jur. Ferd. Gjerdrum til Kammerherrer.

— Under 26de Mai er Expeditionssekretær Henr. L. Helliesen udnævnt til Amtmand i Nedenæs og Robygdelagets Amt; Fuldmægtig H. B. Gjertz til Bureauchef i Justitsdepartementet; Kand. jur. Ing. Falch til Fuldmægtig i samme Depart. og Bergmester ved Kongsbergs Sølvværk Joh. A. Sell til Bergmester i det nordenfjeldske Bergdistrikt.

— Til Herolder ved Kroningen ere udnævnte Fuldmægtigerne Th. Bove, Frølich og Bärnholdt.

— Den 28de Mai døde Kommandørkapitain C. F. Klinck paa Horten 73 Aar gammel. (Vi skulle i næste Nr. give hans Nekrolog). Den 29de Mai døde Provst Ottesen, Sognepræst til Sande i en Alder af 81 Aar.

— Kunstforeningens Bestyrelse indbyder til at tegne Bidrag til Udførelse i Marmor af Malerne Tidemands og Gudes Büster, hvilke Billedhuggeren Glosimodt allerede har modelleret. Büsterne, hvis Udførelse i Marmor vil koste omtr. 600 Spd., skulle skjænkes til Nationalgalleriet som blivende Minder om hine tvende ypperlige Kunstnere.

— Christiania Kreditkasse har i det Regnskabsaar, som endte med 31te Marts, givet en Nettogevinst af $12^2/_5$ pCt. af den indbetalte Aktiekapital; deraf er $8^2/_3$ pCt. uddeelt som Udbytte, Resten tillagt Reservefondet.

— Ved Regn og Smeltningen af de i Vinter faldne Sneemasser ere Elvene voxede saaledes, at der paa mange Steder er skeet Oversvømmelse og Skade anrettet. Større Ulykker (navnlig i Glommen og Drammenselven) ere at befrygte, hvis Regnen skulde vedvare, da flere kostbare Broer allerede trues af Vandet. Drammen og Hønefossen kan frygte store Ulemper af Flommen og paa begge Steder have Beboerne af enkelte Huse maattet flytte ud. Ogsaa Akerselven var for nogle Dage siden steget til den Høide, at man frygtede Ødelæggelse for Fabrikbygningerne langs samme; men den sank snart igjen, uden at have forvoldt nogen stor Skade.

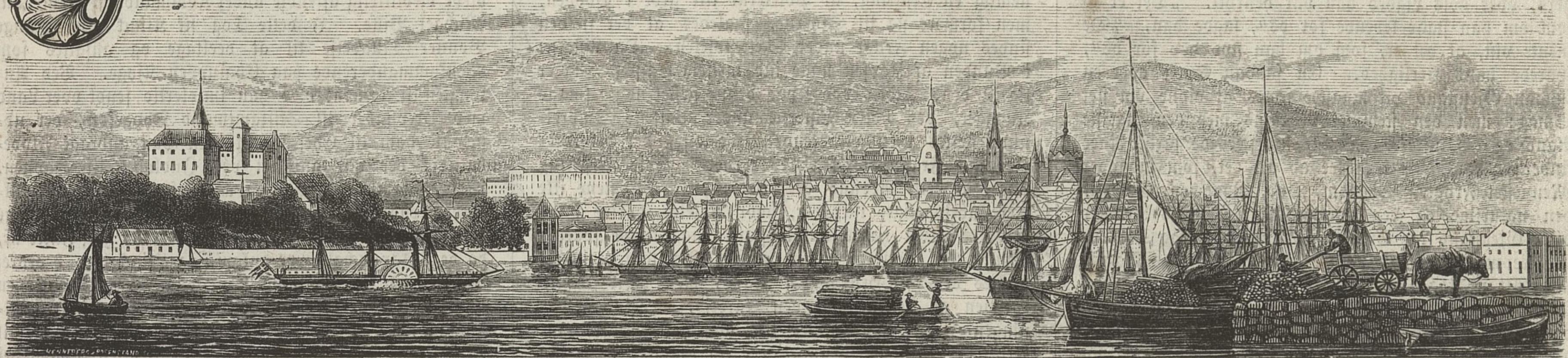
— Statsraad Birch-Reichenwald er kommen hjem fra Stockholm.

— Ole Bull har efter sin Hjemkomst fra Danmark givet Koncerter i nogle af vore mindre Byer.

Fredrikshald. Grosserer P. Anker har skjænket 1000 Spd. for at Frederikshald kan faa sig en varm Kirke.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyheds blad.

Nr. 24. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 10de Juni 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Klubberne i London.

(Af Alphonse Esquiros. — Revue des deux mondes.)

II.

Foreningen i Ivy Lane blev fordunklet af den berømte Klub, som den samme Johnson stiftede i 1764. Denne holdt sig i Turks Head, Gerrard street, den Gade, hvori Dryden havde boet. Planen til den nye Klub blev først fremsat af Sir Joshua Reynolds, den berømte Kunstner, som var Johnsons Ven, og malede Goldsmith. Man samledes een Gang om Ugen Kl. 7 om Aftenen, og Samtalen fortsattes til langt ud paa Natten. Selskabet voxede lidt efter lidt, indtil det omfattede 35 Medlemmer. Medlemmerne deraf indvoteredes ved Kugleafstemning. I Begyndelsen havde dette Selskab intet Navn, men ved Garricks Død antog det Navnet „The Literary Club.“ Garrick var Doktor Johnsons Ven og gamle Elev. De vare komne til London sammen, den Ene for at gaae til Theatret, den Anden for at ofre sig til Fortfattervirksomheden. Kort Tid efter at Klubben var aabnet, talte Sir Joshua Reynolds om den til den berømte Skuespiller, som svarede: „Det er en god Idee; jeg troer, jeg vil blive En af Eders.“ Dette Svar opbragte den heftige Johnson: „Han vil blive een af Vore“, sagde han; „og hvorledes veed han da, at vi ville tillade ham at blive det? Den første Hertug i England har ikke Lov til at føre et saadant Sprog.“ Garrick blev dog nogen Tid efter optagen, og Johnson understøttede selv den engelske Roscius's Valg. Han var efter Boswells*) Sigende et af Klubbens behageligste Medlemmer, og da han døde fulgte alle Klubmedlemmerne ham til Graven.

Det er interessant i Tankerne at sætte sig tilbage i hiin mindeværdige Klub, hvis vigtigste Medlemmer Englænderne endnu have livagtige for sig i Portræter, Sagn og Skrifter. Klubværelset staar for os og det Bord, hvorpaa der staar en Æggekage for Nugent og Citroner for Johnson. Der ere de forsamlede disse Hoveder, som for bestandig ville leve paa Reynolds's Lærred. Der see vi Burke og den lange, tynde Langton, Gibbon, der fingrer paa sin Snusdaase og Sir Johsua Reynolds, der lytter gjennem sit Hørerør. I Forgrunden er hiin eiendommelige Skikkelse, som vi kjende ligesaa godt som dem, blandt hvilke vi ere opvoxede, det gigantiske Legeme, det store grove Ansigt, der er furet af Sygdom, den brune Kjole, de sorte, slidte Strømper, den graa Paryk, der er sviet foran, de smudsige Hænder, Neglene, der ere afbidte og bortskaarne ligetil Kjødet. Vi see Øinene og Munden røre sig krampagtigt; vi see den store Skikkelse bevæges; vi høre den drage Aanden tungt, og saa kommer det: „Hvorledes Sir?“ „Hvad da Sir?“ „De kan ikke komme fra den Sag Sir!“*) Man troer, man er tilstede ved et af disse Møder, hvori Johnson foreslog at optage Sheridan, „saasom han var den Mand, der havde skrevet de to bedste Komedier i sin Tid“, hvori han angreb Swift med en engelsk Tyrs Voldsomhed, og især det, hvori han beklagede Goldsmiths Død. Doktoren elskede Forfatteren til „The Vicar of Wakefield“, men han sparede ikke paa Dadel selv mod dem, hvis Talent han beundrede. En Gang bemærkede Sir Joshua Reynolds, at Alle gjerne vilde have Goldsmiths Selskab. „Det troer jeg gjerne“, svarede Johnson, „thi Folk glæde sig i Almindelighed over i en Samtale at finde sig den Mand overlegen, hvis Fortjenester man er nødt til at anerkjende, hvergang man læser hans Værker.“ Den henrivende Digter og fine Humorist Goldsmith var ingenlunde hævet over Egenkjærlighedens Svaghed: han vilde gjerne glimre i en Kreds af aandrige Folk, hvor hans Anseelse, hans irske Accent og hans naive Forfængelighed sikrede ham en fremragende Rolle. Han beklagede sig over sin Ven Johnsons ustandselige Veltalenhed og over det Supremati, som de andre Klubmedlemmer indrømmede ham: „Min Herre“, sagde han til Boswell, „I gjør et Monarchi af det, som burde være en Republik.“**)

I 1783 stiftede Doktor Johnson endnu en anden Klub i Essex-street i Essex Head, hvor Selskabets Medlemmer samledes tre Gange om Ugen. Dette Huus eiedes af en gammel Tjener hos Mr. Thrale, en Ven af Doktoren. Klublovene vare ikke strenge og Udgifterne smaa. Den, der ikke indfandt sig ved et Møde, betalte to pence. Hvert Medlem havde sin Tur til at være Præsident. Man gav Opvarteren en Penny hver. Denne Johnsons store Lyst til at danne Klubber forklares let af hans Charakteer og Levemaade. Han havde været gift, men havde tidlig mistet sin Kone. Disse natlige Selskaber vare siden den Tid den eneste Fornøielse, han kunde skaffe sig ovenpaa en Dag, der var tilbragt under Arbeide og i Eensomhed. Da han var bleven gammel og foruroliget af Dødsangest, besøgte han Klubberne ikke mindre hyppigt. „Det var,“ sagde han, „det sidste Baand, som fængslede ham til Livet.“ Han var da yderst ømfindtlig med Hensyn til, hvad man kunde sige ham om hans Sundhedstilstand. En Aften, da han havde begivet sig hen til en Klub, der var stiftet af en lærd Læge, Doktor Ash, sagde en af Medlemmerne, at han atter saa Livsfriskheden blomstre paa Rasselas's Forfatters Kinder. Samuel Johnson greb hans Haand og raabte: „De er een af de bedste Venner, jeg nogensinde har havt i Verden.“

Omtrent ved den samme Tid, det vil sige fra 1746 til 1768, vedbleve visse Kaffeer i London at staae i Ry og trække til sig aandrige Mænd. Toms Kaffee i Great-Russell-street tællede næsten syvhundrede Medlemmer, der betalte en Guinee hver. Selskabet var her omtrent det samme som i The Literary Club. Der traf man Johnson, Garrick, Murphy, Goldsmith, Reynolds, Foote og andre talentfulde Mænd blandede med fornemme Verdensmænd. Klubbens Borde og Bøger ere opbevarede af en Raritetssamler Webster, som for nogle Aar siden beboede nederste Etage i Huset. Henimod 1781 var der ogsaa en literær Klub, der samledes hos Madame Montague, og som man kaldte Blue-Stocking Club, „Blaastrømpe-Klubben.“ Det var dengang Mode blandt aandrige Damer at have Aftenselskaber, hvori de blandede sig i lærde Mænds Samtaler. Oprindelsen til Ordet „Blaastrømpe“ er følgende: Et af de mest fremragende Medlemmer af det Selskab, som holdt til i Montague house, var Stillingfleet, hvis Klædedragt udmærkede sig ved et eiendommeligt Præg af Værdighed. Man lagde især Mærke til, at han altid bar blaa Strømper. Hans Konversationstalent var saa udmærket, at man, naar han var fraværende, havde for Vane at sige: „Uden de blaa Strømper kunne vi ikke gjøre Noget iaften.“ Lidt efter lidt stiftedes der Klubber under dette Navn, og Blaastrømper gik over til at betegne naragtige og pedantiske lærde Damer. Miss Hannah, som levede paa Johnsons Tid, har skrevet et Digt, hvori hun beskriver en Blaastrømpeklub og dens vigtigste Medlemmers Charakteer.

I 1801 stiftedes der under Navn af „The King of Clubs“ et Selskab, som samledes en Løverdag hver Maaned i „Crown and Anchor“ i the Strand. Der var det literære Element forherskende. Stifteren var Robert Smith, der havde været Generalguvernør i Kalkutta. De fornemste andre Medlemmer vare Lord Holland, Lord Henry Petty (senere Markis af Landsdowne), Sir James Scarlett, der senere blev Lord Abinger, Sir James Mackintosh, Lord Erskine, Samuel Rogers (Digter og Bankør), samt Sharpe, hvem Englænderne kaldte Conversation-Sharpe paa Grund af hans skarpe Tunge. Denne Klub stod i stor Anseelse; man talte der om Bøger, Forfattere og Dagens Spørgsmaal. Fremmede kunde blive optagne under Navn af Æresmedlemmer. Blandt dem, der paa denne Maade bleve optagne, var ogsaa den berømte irske Taler Curran. Han svarede i Begyndelsen ikke til den almindelige Forventning, thi han iagttog længe en haardnakket Taushed; men senere ud paa Aftenen foreslog han en Skaal „for alle fraværende Venner.“ Denne Skaal havde især Hensyn til hans Sidemand ved Bordet, den irske Dommer Lord Avonmore, som var meget distrait og aandsfraværende. Curran gjorde ganske roligt hans Herlighed opmærksom paa, at man havde drukket paa hans Sundhed. Dommeren besluttede at hævne sig. En Dag, da han sad i Retten, og Curran var midt oppe i en Forsvarstale, begyndte pludseligen et Æsel at skryde ude i Gaarden. „Stands Hr. Curran! Stands!, raabte han, „Det er nok med En af Gangen.“ Advokaten svarede Intet for Dieblikket, men da Dommeren gav et Resumé af Debatten, lod den samme Lyd sig høre, og da Avonmore kastede et uroligt Blik henimod Skranken, bemærkede Curran: „Det er Echoet fra Gaardsrummet Mylord!“

En anden Gjæst i denne Klub var den bekjendte Lord Ward, som var bleven indført der af Rogers. Denne Sidste havde dengang alle ydre Tegn paa en

*) Johnsons Biograph. I hans Life of Samuel Johnson finder man interessante Enkeltheder om hvad der foregik i The Literary Club; men i Almindelighed var han været bunden ved den Discretion, der da, som nu, var disse Selskabers Grundlov. Johnson opfandt et nyt Ord i Anledning af Boswell; „det var,“ sagde han, „den mest „klubbable“ Mand i Verden;“ et aldeles engelsk Udtryk, som betegner den Gave fra Tid til anden at kunne bringe Liv i den hendøende Samtale ved nye Anskuelser og Synsmaader.

*) Macaulay.

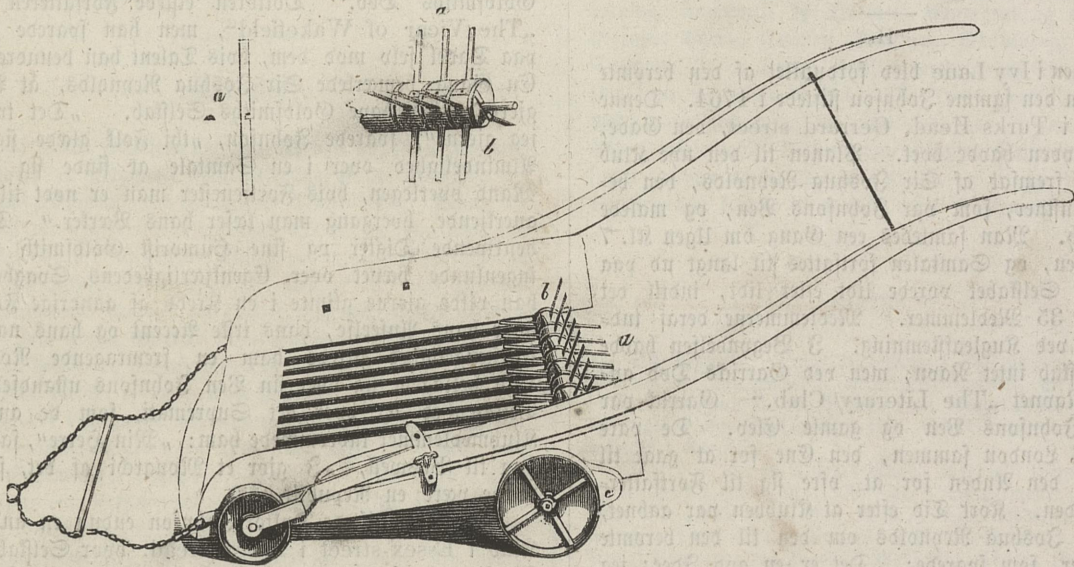
**) Goldsmith gik undertiden hen i en anden Klub eller, som Englænderne sige, et Pandæmonium i Clarges-street. Der traf han en Dag en dramatisk Forfatter Foote, som talte til ham om Good-natured Man og andre Komedier, som Goldsmith nys med Held havde ladet opføre. „Jeg forbauses“, tilføiede han, „over at see Oliver Goldsmith skrive saadanne Bagateller efterat have gjort sit Navn udødeligt ved saa uopnaaelige Verker som The Traveller og The Deserted Village.“ „Master Foote“, svarede Goldsmith, „mine smukke Vers, hvorom De taler, have aldrig bragt mig en Beefsteg eller en Pot Øl; men siden jeg har skrevet for Scenen, begynder jeg næsten at leve som en Gentleman.“

ødelagt Helbred, og da Bankøren viste sig meget streng mod sin ædle Ven i Pengeanliggender, hævnede denne sig med sine ubarmhjertige Drillerier. Da engang Rogers var kommen tilbage fra Spa og fortalte, at Stedet var opfyldt med Reisende, og at han ikke engang havde kunnet finde sig en Seng der, udraabte Ward: „Hvad siger De? Var der ikke Plads paa Kirkegaarden?" En anden Gang stod Boghandler Murray i Klubsalen og betragtede et Portræt af Rogers, over hvis Lighed han var henrykt. „Det er jo som om han staar levende for os", sagde han. „De mente vist, at det er, som om han stod død for os", svarede hans Herlighed. En saadan Spøg over en saadan Gjenstand vil maaskee synes at vidne om slet Smag; men den stemmer overeens med den engelske Aand og Charakteer. Denne uforfærdede saxiske Race finder en Fornøielse i at lee ad alt det, som indgyder Mennesket Frygt. Sygdom, Død, Bøddelen, Galgen, den naturlige og den overnaturlige Verdens Rædsler blive Gjenstand for Spøg i Samtaler og paa Scenen. De lee med et Slags udfordrende Trods; „de skjæmte med Alt undtagen med Pengetab", sagde En. Deres korte og lakoniske Vittigheder ved Synet af eller Tanken paa sørgelige Gjenstande og uundgaaelige Onder komme af et Slags Sjelsstolthed, som lader dem møde sin Skjæbne med Spot. Jeg maa forøvrigt tilføie, at Rogers, trods alle Lord Wards Drillerier, ikke destomindre opnaaede en ærværdig Alder. Hvad „Klubbernes Konge" angaar, deelte han Skjæbne med enhver Kongeværdighed, der glimrer, men er kortvarig. Trods Sharpes Replikker, Mackintosh's Talent og Lord Erskines Underholdning overlevede den ikke 1830.

Potetoptageren.

(Fra Ladegaardsøens Hovedgaard, efter Viseths Konstruktion.)

Enhver kjender den gamle og tungvindte Maade, hvorpaa man optager Poteter; sædvanlig arbeide to og to sammen, hvoraf den Ene graver Planten op med en Spade eller Greb, den anden renser og piller sammen Poteterne. Paa Landet er hver 9de Skjæppe Betaling, i Omegnen af Christiania derimod betales med Penge, i Almindelighed 10 ß pr. Tønde; to Arbeidere, der oftest bestaar af Mand og Kvinde, kunne paa denne Maade optage omtr. 12—14 Td., og der haves endog Exempel paa, at 1 Mand og 1 Kvinde have optaget paa een Dag 19 Tdr. I det Smaa gaar dette an, men paa store Agre er det baade Tab af Tid og Arbeide. Man har derfor søgt at udfinde et Redskab, hvormed idetmindste endeel af Arbeidet kunde udføres uden Haandkraft, og et saadant Redskab troer man i den her fremstillede Maskine at have fundet. Potetoptageren ligner af Udseende nærmest en Muldskuffe. Den er imidlertid mindre og forsynet med 4 Hjul, samt med en Valse. Skuffen eller Kassen er 1 Alen 10" lang og 22" bred. Sidestykkerne ere 9" høie. Fortil er Kassen forsynet med en afrundet Sko eller Kniv, og bagtil med en Valse, der er besat med Pigger eller Tinder. Bunden af Kassen bestaar af 11 Jernlister, omtrent $\frac{3}{4}$" brede, $\frac{1}{2}$" tykke og 11" lange, med et Mellemrum af 1"—$1\frac{1}{4}$"; ved den øvre Ende hviler disse Lister paa den underliggende Axel. Hensigten hermed er den, at Jorden, der tilligemed Poteterne bringes ind i Kassen, deslettere kan afrystes og falde igjennem. Valsen (b) er $3\frac{1}{4}$" tyk og deri er befæstet 4 Rader Pigger (a), 12 i hver Rad. Disse Pigger ere paa Bagsiden lidt afrundede Jernlister omtrent af samme Bredde og Tykkelse, som Listerne i Bunden af Kassen, nemlig $\frac{3}{4}$" brede og $\frac{1}{4}$" tykke; Længden er $3\frac{3}{4}$". Mellem Piggerne er Valsen belagt med Jernringe, for at styrke Træværket. Valsen sættes i Bevægelse ved et Drev, af halv Størrelse (3"), som det, der er befæstet til Hjulet, saaledes at Omdreiningen bliver dobbelt saa hurtig, som Hjulets. Drevene ere indsluttede af en Kapsel (c), for at forebygge, at Jorden trænger ind og lægger sig i Drevene. Hensigten med Valsen er den, at kaste Poteterne og den tiloversblevne Jord over paa den anden Side, bagtil, hvor da Arbeiderne skulle sanke Poteterne sammen paa sædvanlig Maade. Hjulene ere støbte; de bagerste er 9" i Gjennemsnit, 2" brede; de forreste ere 6" i Gjennemsnit med samme Bredde. For at stille Skuffen eller Kassen lavere eller høiere, anvendes det paa Siden af Styret befæstede Jern, i hvis øverste Deel er 3 Huller, saaledes at Dybden kan variere fra 2" til 6". Dette Stiljern er $17\frac{1}{2}$" langt og Endestykket 4". Styret, regnet fra det forreste Hjul til dets yderste Ende, har en Længde af 2 Alen $16\frac{1}{2}$", og Afstanden mellem de 2de Styrer, der hvor disse ere forbundne ved Jernskiven, udgjør 1 Alen $\frac{1}{2}$". Længden af Kjættingen, hvori Draget befæstes, regnet fra Hjulet til Ringen, er 1 Alen 21". Redskabet kjøres med 2de Heste, hvorved ogsaa opnaaes, at hver af disse kommer til at gaae i Hyppefuren paa begge Sider af Drillen. Den almindelige Dybde, hvori Poteter sættes, er 2", og ved Hypningen bedækkes Furen sædvanlig endnu med et Par Tommer mere Jord. Redskabet stilles derfor til en Dybde af omtrent 5 à 6 Tommer, hvorved Skoen vil gribe ind under selv de dybestliggende Poteter og bringe dem ind i Kassen, hvori, som forhen forklaret, Jorden afrystes og Poteten af Valsen kastes over paa Bagsiden af Kassen. Det er nemlig en Erfaring, at Poteterne ikke groe i Dybden, men formere sig til Siderne, saaledes at der sjelden findes nogen Frugt under Sættepoteten. Da Listerne i Bunden af Kassen naae ind mellem Valsens Pigger ligetil dens Stok, er der paa denne fæstet nogle smaae Knagger, ved hvilke Listerne under Valsens Omdreining sættes i en vibrerende Bevægelse, der befordrer Jordens Fraskillelse fra Rødderne. Hvis Erfaring viser, at dette Redskab er lykkets, ville Fordelene ikke være ubetydelige, især der, hvor Potetes dyrkes i det Store. Den halve Arbeidsstyrke maa kunne spares, nemlig de Personer, der optage Poteterne; istedet bruges vel 2de Heste og 1 Mand, men deels regnes Brugen af Hestene paa den Aarstid, da Potetoptagningen skeer, paa Landet ikke saa høit, deels gaar Arbeidet saa betydelig hurtigere fra Haanden. Man tør endnu ikke gjøre nogen bestemt Beregning, forinden Redskabet er nøiagtig prøvet og dets Virkning sammenlignet med sædvanligt Arbeide, - men saameget synes rimeligt, at Bekostningen ved Poteternes Optagelse vil kunne reduceres til det Halve, saameget mere, som der til at sanke sammen maa kunne benyttes Kvinder og Børn. Nogen Beregning over Redskabets Priis er heller ikke paalidelig, saalænge dette endnu ikke er ganske bragt i den Form, hvori det er hensigtsmæssigst; saaledes som det nu findes paa Ladegaardsøens Hovedgaard, opfundet og udført af Viseth, koster det omtr.

10 Spd.; deraf de større Hjul 96 ß Parret, de mindre omtr. 60 ß Parret; det øvrige Jernarbeide omtr. 6 à 7 Spd. Saasnart Redskabet til Høsten er endelig prøvet og derefter har modtaget de Forbedringer, som Brugen ville vise hensigtsmæssige, vil Modellen, - ligesom Ladegaardsøens tidligere, - blive overleveret til Bodsfængslet, for at forarbeides der og saaledes udbredes i Landet.

H.

Christian Frederik Klinck.

(Fød 1787, † 1860.)

I.

Christian Frederik Klinck var født i Vordingborg den 20de Marts 1787. Hans Fader var, saavidt vides, Officier i den danske Marine og som saadan i længere Tid stationeret paa St. Thomas, hvor hans eneste Broder, der senere bosatte sig i Nordamerika, eiede en Plantage. Moderen hed Constance Sophie.

I en ung Alder blev Klinck indsat paa Søkadetakademiet og tog allerede som Kadet en virksom og hæderlig Deel i de Begivenheder, der forefaldt ved de norske og svenske Kyster. Da Efterretningen om Engelskmændenes Overfald paa den dansk-norske Flaade paa Kjøbenhavns Rhed kom til Norge, laa just Kadetskibet, det gamle Linieskib „Louise Augusta" paa 64 Kanoner, under Kommando af Kommandørkapitain Sneedorff, færdig til at afseile fra Frederiksværn til Kjøbenhavn. Dette blev nu naturligviis forhindret, og saaledes var „Louise Augusta" tilligemed Linieskibet „Prinds Christian", der laa i Christianssand, Orlogsbriggen „Lougen", samt 5 Kanonchalupper, 3 Kanonjoller og nogle Skjærgaardsbaade, der samtlige vare oplagte ved Frederiksværn, den sørgelige Rest af den hele dansk-norske Flaade, og som nu i en Hast blev bemandet og stak i Søen. De ældre Kadetter kom strax i Numer som Officierer, hvorimod de yngre, og deriblandt Klinck, bleve brugte som Underbefalingsmænd paa de mindre Fartøier. Snart efter kom ogsaa den lille Flotille i Virksomhed, da der indløb Melding fra Christianssand om, at et engelsk Linieskib og en Fregat var ankommen dertil forat reklamere det der liggende Linieskib „Prinds Christian." De 5 Kanonchalupper bleve øieblikkelig affendte under Kommando af Lieutenant Michael Bille. I dette Tog fik Klinck efter mange Bønner Tilladelse til at deeltage og ansattes som Næstkommanderende paa Chaluppen Kjøge. Ved Ankomsten til Arendal blev han imidlertid sendt over Land med Brevskaber til Stiftamtmand Thygeson, der udnævnte ham til Chef for et i en Hast anbragt Flydebatteri, der var anbragt ved Indløbet til Havnen. Med 6 gamle Kanoner og en Besætning, der udelukkende bestod af Tugthuusfanger, skulde han modtage Linieskibets første Angreb! Dette blev der dog Intet af, da de 5 Kanonchalupper ankom, og Klinck blev beordret til atter at overtage sin Post paa Kjøge. Efter en Times Kamp forlod imidlertid Engelskmanden Christianssand, og den norske Flotille vendte atter tilbage til Frederiksværn, hvorimod Klinck blev igjen som Chef for en liden Flotille, den driftige Thygeson havde faaet istand til Forsvar for Byen.

I det paafølgende Aar 1808, da den norske Flaade ved frivillige Gaver var bleven forøget til 16 Chalupper og 11 Kanonjoller, som laa stationerede ved Hvaløerne, fik Klinck, der nu var bleven Maanedslieutenant, Tilladelse til at indøve 50 Matroser i Jægerexercitie. Med disse foretog han hyppige Landgange paa den svenske Kyst, og engang, i Forening med 50 Jægere under Premierlt. J. Ager, trængte han endog $\frac{3}{4}$ Mile ind i Landet ved Synsvegtsbugten, hvor de tog 11 Soldater og 6 Korporaler af Elfsborgs Regiment tilfange. Nogle Dage efter, den 27de April 1808, deeltog han i det for de norske Vaaben uheldige Tog til Strømstad. Her kommanderede han Kanonchaluppen „Præstø", af hvis Besætning 2 Mand faldt ved hans Side. Efter $1\frac{1}{2}$ Times Kamp maatte imidlertid den norske Styrke med uforrettet Sag trække sig tilbage til Hvalerøerne. Her forefaldt der den paafølgende Maaned, den 27de Mai, i Grævlingsundet, en Træfning mellem 30 svenske og 10 norske Kanonfartøier, hvori Klinck ligeledes lagde Raskhed og Uforfærdethed for Dagen.

I Aaret 1809 blev K. udnævnt til Sekondlieutenant og ansat paa Briggen „Allart", med hvilket han den 12te Mai 1810 deeltog med Briggerne „Seagull", „Samsø" og „Alsen", under Overkommando af Kapltn. J. Krieger i at forjage den engelske Fregat „Tribune"*), der leed forfærdeligt paa Skrog og Takkelage under Kampen. Nogle Maaneder efter deeltog han i Erobringen af en engelsk Konvoi paa 47 rigt ladede Skibe til en Værdi af 7,613,842 Rgdl. (nu omtr. 2 Mill. Spd.), hvoraf rigtignok den danske Regjering efter Fredens Slutning maatte udbetale en stor Deel til de neutrale Magter, hvem Skibene havde tilhørt.

Det paafølgende Aar, 1811, udførte Klinck sin sidste Bedrift i Krigen med England, hvorom With i sine „danske og norske Søheltes Bedrifter" ytrer, „at den hører til de mest glimrende, nogen Søkrigshistorie kan fremvise." Da de mange forskjellige Beretninger, der findes om denne Affære saavel i indenlandske som udenlandske Skrifter og Tidninger, samtlige lide af større eller mindre Feil, skal vi her tillade os, efter den Afdødes endnu utrykte Erindringer, at meddele dette Afsnit af hans Liv:

*) Samtidige Skrifter kalde den „Tartar", men dette er feilagtigt ifølge James's Naval History of Great Britain, vol. V, p. 338.

Kroningsprocessionen.

„Den 15de April 1811 indkom til Sandøsund ved Færder, hvor Premierlieutenant Joakim Lund laa stationeret med en Division Kanonbaade forat beskytte Christianiafjorden, Regjeringens Provideringsskonnert Nr. 94 ladet med Korn og ført af Maanedslieutenant Trosvig. Han fortalte, at han, tilligemed 7 andre til Norge bestemte Fartøier, nede ved den svenske Kyst var bleven jaget af en engelsk Kutter, og at de andre Skibe havde taget sin Tilflugt i Nærheden af Kongshavn paa samme Kyst, men at han selv ved den indbrydende Nat havde fundet Leilighed til at undløbe Fienden. Endvidere berettede han, at disse 7 Skibe snart vilde blive et Rov for Fienden, om der ikke kom hurtig Hjælp, da de svenske Lodser og Fiskere ingen Samvittighed gjorde sig af at vise Engelskmanden Veien. En norsk Lodsbaad blev da strax bemandet og bevæbnet og under en paalidelig Maanedslieutenant detacheret sydover forat undersøge Sagen, og samtidig afgik der fra Sandøsund Melding herom til Norges Statholder i Christiania samt til Admiral Lütken i Christianssand med Forespørgsel om der maatte affendes nogle Kanonbaade, ifald man fik Rapport om, at enten alle 7 Skibe eller dog nogle endnu stode til at redde. Et Par Dage efter kom vor Rekognoscerbaad tilbage og medbragte Efterretning om, at den omtalte Kutter allerede havde været inde i Havnen og kapret 3 af de mindre Fartøier, med hvilke han var gaaet tilsøes, og at de øvrige 4 Skibe snart vilde lide samme Skjæbne, om man ikke fik det forhindret. Samtidig indløb der til Premierlieutenant Lund Ordre fra Viceadmiral Lütken, at en Afdeling af de under hans Kommando staaende Kanonbaade strax skulde affendes forat fordrive den engelske Kutter og redde de 4 Skibe, om det var muligt. Jeg blev da beordret til at overtage Kommandoen over Kanonchalupperne Dragø, Kjøge (Chef: Maanedslieutn. Falch) og Frederiksstad (Chef: Maanedslieutn. L. . . .) Da Rapporten blot omtalte 1 engelsk Kutter paa 10—12 Kanoner, ansaa man denne Styrke tilstrækkelig til at indlade sig i Kamp med den.

„Tirsdagen den 23 April Kl. 4 om Eftermiddagen afgik jeg med min lille Flotille og kom om Aftenen Kl. 10 tilankers paa den anden Side af Christianiafjorden over under Agerøen, efterat have maattet lade roe den hele Vei, da der ikke rørte sig en Vind. Strax efter Ankomsten hertil havde jeg den Ærgrelse at opdage, at Chefen for Kanonchaluppen „Frederiksstad" var i en temmelig beruset Tilstand.

„Onsdag Morgen Kl. 3 den 24 April lettede vi fra Agerøen med en laber Brise af NO. og ONO. og forcerede med Aarer og Seil sydefter til den svenske Skjærgaard.

„Veiret var meget smukt denne Dag med en vakker liden Kuling, saa at vi kunde bruge vore Seil. Marschen foretoges med freidigt Mod, og mine herlige Søgutter forkortede sig Tiden med at synge lystige Matrosviser og roe efter Takten. Alt aandede Munterhed og Glæde.

„Omtrent Kl. 2 eller 2½ ankom vi til den første svenske Station Havstensund i den svenske Skjærgaard. Her modtog vi de første svenske Lodser og fortsatte strax Reisen sydover. Omtrent 1 Miil sydligere opdagede vi et mistænkeligt Fartøi, hvorpaa jeg med Chaluppen „Dragø" gjorde Jagt. Efter en kort Jagen og efterat have givet det to skarpe Skud, bemægtigede vi os det. Det viste sig at være en temmelig stor, engelsk, smukt bygget Chalup, bevæbnet med endeel udmærket Haandarmatur, hvorpaa vi under den hele Søkrig led betydelig Mangel, og bemandet med 1 Styrmand og 7 Matroser, der vare detacherede fra den engelske Kutter „Hero" ved Kongshavn til Strømstad forat kapre de norske Fartøier, der førte Sild og Fisk fra Bergen til Strømstad og de svenske Byer sydover. Det lykkelige Udfald af vor Expedition beroede paa, at vi fangede disse Folk, forat de ei skulde give sin Chef Underretning om vor Ankomst.

Omtrent Kl. 6 om Eftermiddagen ankom vi til Flæskø, den anden svenske Lodsstation, hvor vi skulde bytte Lodser, men her mødte os det første Uheld. Alle de der paa Stedet boende svenske Lodser løb nemlig tilfjelds forat undgaa at lodse, da de vare i de engelske Krydseres Sold og meget godt gjettede Hensigten med de norske Kanonbaades Ankomst.

Kroningsprocessionen.

Fra Kroningshøitidelighederne meddele vi endnu et Billede, nemlig af det statelige Kroningstog paa Tilbageveien fra Storkyrkan til Slottet. Kongen og Prindserne vare, som allerede i f. N. omtalt, tilhest; Dronningen, de kongelige Prindsesser og Hoffets kvindelige Per onale kjørte i Vogne fra det 16de Aarhundrede, naturligviis opmalte og nyforgyldte, men unegtelig Mesterstykker i sit Slags. De tildroge sig derfor ogsaa, siger Stockholms „Illust. Tidn.", den største

Opmærksomhed ved sine antike kolossale Proportioner, zinoberrøde Hjul, fine Malerier paa Fadningen, gyldne Kroner paa Taget og slebne Speilglas, gjennem hvilket skinnede idel Silke og Fløiel, idel Guld og Juveler. I adskillige af disse Vogne saa man ret megen Ungdom og Skjønhed, som godt harmonerede med de olympisk prunkende Vogne. Tilhest var ogsaa Livvagten i Uniformer fra Gustav Adolfs og Carl den Tolvtes Tider, ligesom Kongens Adjutanter med de høie lodne Huer, hvis russiske Snit ikke meget behagede svenske Øine. Forøvrigt saaes ogsaa en broget Mængde nye Uniformer. De Øvrige i Processionen, hvoriblandt Stænderne og Rigets saavel høiere som lavere Embeds- og Bestillingsmænd, vandrede tilfods.

Literatur.

Ludvig Holbergs Moralske Tanker. Udgivne af G. Rode. Kbhavn 1859 (ɔ: 1860.) (Schønbergs Forlag) 484 og VII S. 8. Vi have allerede for længe siden gjort opmærksom paa den glædelige literære Aspekt, som aabenbarer sig deri, at Holbergs Skrifter gjennem nye Udgaver begynde at blive Publikum mere og mere tilgjængelige og at dette nu ikke længere gjælder blot hans poetiske Arbeider - før navnligen Peder Paars og Komedierne - men ogsaa hans prosaiske, eller om man vil, mere videnskabelige Værker. Af hans Danmarkshistorie er jo for længere Tid siden udkommet en fuldstændig Udgave, ligeledes af hans „Trende Epistler" (Autobiographien), medens man af hans Epistler i fem Tomer har faaet et Udvalg paa et temmelig omfangsrigt Bind. Hertil er nu nylig kommet ovenanførte fuldstændige Udgave af „Moralske Tanker." Dette Skrift, der udkom 1744, er affattet i Form af en Kommentar over nogle latinske Epigrammer, som Holberg havde udgivet i sine Opuscula latina, og skulde ifølge hans egen Mening omfatte et „heelt moralsk Systema," og være „en Blanding af Skjemt og Alvor." I sidste Henseende svarer Skriftet ganske til sin Bestemmelse; thi med sit sædvanlige muntre Lune og et paradox Drilleri ved Siden af en i Rapport med Livet og Tidens Forholde staaende sund Opfatning af dens Idrætter og Higen, har han i broget Orden omhandlet en Række af Materier, henhørende til forskjellige Felter, - til Moral, Theologi, Politik, ꝛc. ꝛc. Denne brogede Blanding af Materier, hvorved de „moralske Tanker" blive etslags Forløber for Holbergs senere udgivne Epistler, gjør Værket netop til et Underholdningsskrift, paa samme Tid som det kun yderst slet opfylder Kravet til et „moralsk Systema," - hvilket hellerikke kan være Skriftet til Skade, og navnlig ikke nu længere, da der er saa stor Rigdom paa „moralske Systemer." Hvad nærværende Udgave forøvrigt angaar, er den et korrigeret Optryk af Skriftets ældste Edition med Bibeholdelse af dennes Orthographi. Af de latinske Epigrammer og Citaterne fra fremmede Sprog har Udgiveren under Texten leveret en Oversættelse, hvorved Bogen for den store Læserkreds har vundet i Forstaaelighed. Inden vi forlade dette Skrift, maa vi tilføie, at vi ret af Hjertet ville ønske det mange Læsere. Hvad gamle Fader Holberg har skrevet er og bliver, - trods alle literære Omskiftelser, dog en vederkvægende og sund Lekture.

Ingolfs og Hjørleifs Saga. Et episk Digt i to Afsnit af Carl Andersen. (Kbhavn. 1860. Gads Forlag. 179 S. 8.) Forf. har hentet Stoffet til denne sin episke Digtning fra Landnamabok (kortelig findes det gjengivet i Munchs Norges Historie I. S. 517.) Sagaen har han holdt sig efterretlig saa nøie som muligt. Den ene af de to Afdelinger, hvoraf Digtet bestaar, spiller i Norge, den anden paa Island. Den første omhandler Fostbrødrene Ingulfs og Leifs (senere Hjørleifs ɔ: Sværdleifs) Herkomst, Kjærlighedsforbindelser, deres Kamp med Atlesønnerne, Leifs Reise til Island, Ingolfs Irlandsfærd og begges Forviisning af Landet ved Atlesønnen Halsteins Kjendelse over hans anden Broders Drab. I sidste Afdeling fortælles, hvorledes Ingulf og Hjørleif, de første Landnamsmænd, toge Island i Besiddelse (874) samt hvorledes Leif, som troede paa sin egen Kraft, uden at ville raadspørge Guderne, blev dræbt af de Trælle, han paa Vikingtog havde taget som Bytte i Irland og her spændt for Plogen, og endelig hvorledes Fostbroderen Ingulf hevnede dette og tog sin Bolig der, hvor hans fra Skibet udkastede Andvege-Suler fandtes drevne i Land (det nuværende Reikjavik). Den hele Sagafortælling er gjengivet i en Cyklus af Romancer i forskjellige Charakterer og Versemaal, og Digtet minder saavel herved som ved Valget af Stof stærkt om Oehlenschlägers „Helge" og Tegnérs „Frithjof." Men det er ikke baaret af saa poetisk en Grundtone som nogen af disse Digtninger, og Frithjofs Saga afviger det forøvrigt ogsaa væsentligen fra derved, at Forf. ikke giver det Erotiske og Sentimentaliten saa vidt Spillerum, Noget vi naturligviis ikke regne Forf. til Onde. Ligesom Tegnér i sin Frithjof ikke har kunnet undgaa at paavirkes af Oehlenschlägers forudgaaende Helge, saaledes minder ogsaa nærværende Digts Forfatter oftere om begge hine Forgjængere (jfr. f. Ex. Ingulfs Farvel til Norge S. 110 med Frithjofs). Det eensartede Stof har gjort dette næsten uundgaaeligt. Han har heller ikke kunnet undgaa her og der, hvor Sagaen eller Tankens Indskydelser fristede dertil, at blive noget bred i sin Skildring og derved skade Handlingens rolige Fremadskriden (skjønt langtfra i den Grad som Tegnér.) Men paa samme Tid, som vi fremhæve disse Mangler, hvortil endnu kunde lægges adskillige mindre, hentede fra Formen og Sprogets Behandling, maa vi villigen erkjende, at Forf. har givet Skildringer af Naturen og Livet i Oldtiden, som udmærke sig ved Anskuelighed og Kostumrigtighed, ligesom hans Sprog ogsaa har et malmfuldt, antikt Præg, skjønt hellerikke ganske uden antik Affektation. Saavidt vi vide er Forf. en Islænding, ialfald er hans Digt tilegnet hans „ædle, trofaste Velgjører Justitiarius Thord Jonassen i Reikjavik i sønlig Kjærlighed." Under sit virkelige Navn er han en ny Digter; men som Pseudonymen Chr. Adam har han allerede i 1858 udgivet et større, af os omtalt episk Digt „Strid og Fred," der, saavidt vi af danske Aviser have kunnet skjønne, er bleven modtaget med Velvillie.

— I Flugt med denne Digtning kan ogsaa nævnes en anden, der har hentet sit Stof fra Vikingetiden, og hvis Handling udelukkende foregaar i Norge, nemlig ved Skiringssal. Dens Titel er: **Alfsol, Tragødie med Chor** af Forf. til „Et Ungdomsliv." (Schønbergs Forlag, 48 S.) Emnet er den gamle Sigurd Rings Forelskelse i den fagre Alfsol, Datter af Kong Alf paa Vendel, hendes Brødres Kamp mod Kong Ring for at frelse Søsteren fra ham, deres Fald, hendes Død af Gift, og tillige Rings Død, idet han gaar ombord i et med brændbare Sager fyldt Skib, hvorhen Alfsols Liig ogsaa er bragt, og lader det antænde og staa til Havs. Forf. har til sit Digt benyttet de sexfodede Jamber, hvori Oehlenschlägers Balder er affattet, og ligesom denne ogsaa indskudt Chor. Elskere af Epigoner af den Oehlenschlägerske Muse ville vistnok finde stort Behag i denne Tragødie; men os har den ikke kunnet tiltale stort.

— **Nordisk Universitets-Tidskrift.** Det sidst udkomne Hefte (V. 4, Upsala) indeholder, ved Siden af Anmeldelser og akademiske Efterretninger, kun en eneste Afhandling: „Bidrag till de under sista hundrade åren inträffade handelskrisers historia. Af Prof. P. E. Bergfalk." Men denne Afhandling er da ogsaa af det Omfang, at den kunde udgjøre en selvstændig Bog Den grundige Forf. har nærmest behandlet de svenske Handelskriser og væsentligt taget de udenlandske Kriser med forsaavidt hines Forhold til disse maatte belyses. Denne Afhandling vil saaledes ved Siden af Wirth's Handelskrisernes Historie og det Anhang om Handelskrisen i Kjøbenhavn, som Hr. W. Rasmusen skal ledsage den danske Oversættelse med, afgive gode Hjælpekilder til Kundskaben om Handelskriserne i de vigtigste Lande gjennem et langt Tidsrum. — Et andet Spørgsmaal er det forresten med Hensyn til Bergfalks Afhandling, om den ikke ved anden Publikation sikrere vilde naaet sit egentlige Publikum, end ved at trykkes i et Universitets-Tidsskrift, ihvorvel vi ikke ville nægte, at den ogsaa for en Mængde af dets Læsere, - og navnlig Alle, som befatte sig med Statsøkonomi - er af stor Interesse. Antallet af de Anmeldelser, som dette Hefte indeholder, er større end i noget foregaaende, og fører Læseren á jour med de vigtigste i den sidste Tid udkomne Skrifter, navnligen de svenske. Af norske Skrifter omtales med stor Ros Keysers Kirkehistorie, tilligemed Langes Klosterhistorie. Om begge bemærker Anmelderen, at den Green af et Lands Literatur, der bærer saadanne Frugter, som disse kirkehistoriske Arbeider, kan ei siges at lide af nogen Fattigdom.

Dødsfalds - Meddelelser.

Biskop Knud Gislesen.

(F. i Hjertdal 29de Decbr. 1801, † paa Tromsø 20de Mai 1860.)

Vi have allerede i vort Blad for 1856 Nr. 21 givet en kort Biographi og i samme Aargangs Nr. 45 et Portræt af Biskop Gislesen og kunne nu saaledes blot henvise vore Læsere til hiint Sted forsaavidt angaar hans tidligere Liv og hans Forfattervirksomhed. (Ligeledes henvise vi til Nr. 23 af vort Blad for 1859, hvor der findes en Biographi over hans da afdøde Hustru, der var lige udmærket som Kvinde og Forfatterinde, og stod sin Mand saa trolig ved Siden i alle hans Interesser." Som et Supplement kræves dog nu en Skildring af G. som Biskop under yderst vanskelige religiøse Forholde, og en saadan tillade vi os at hente fra „Tromsø Tidende."

„Biskop Gislesen var saavel i de tænkende som i de følende Menneskers Øine den rette Mand for vore Forholde, af Hensyn til hvilke han var valgt, og for hvilke han med Tilsidesættelse af alle timelige Betragtninger, af indre Kald havde ladet sig drive til at opofre sit Livs sidste Virkekraft, hvis Kortvarighed dog for Enhver, der kjendte eller hørte ham, stedse svævede som en truende Skikkelse. Ja! den Tanke vil stedse trænge sig frem under Opmærksomheden paa hans deilige Tale eller under den daglige Samtales Iagttagelser: „Her er en Styrke i Sjælen, men Svaghed paa Legemet; han kom saa seent herhen." Hans Begavelse og Kundskaber ere blant Andet bekjendte af hans Skrifter, af hvilke han endnu i sit sidste Leveaar udgav et. — Hvad der efter vor, vel ogsaa efter Andres Formening gjorde ham til de herværende Forholdes Mand var foruden hans af Naturen rige og ved ualmindelig Flid udviklede Evner, en barnlig Troes Fromhed, en oprigtig Hengivenhed for den Lærdom og den Kirke, for hvilken han var sat til at virke, og hvis Aand, saaledes som denne afspeiler sig i Reformationens ældre, troværdige Tid, han saa hjertelig havde tilegnet sig og saa fortrinligt kunde fremstille. Hertil kom i hans hele Maade at være paa - den samme i den daglige Samtales Ubevogtethed, som under Følelsen af Bispeskrudets Alvor - et ærligt, jevnt, ligefremt Væsen, der Intet fordrede for sig selv, men hellerikke eftergav et Gran i hvad han havde at kræve for de Institutioner, som han var sat til at lede eller beskytte, og hvis berettigede Krav han med stor Skarpsindighed og formedelst nøiagtig Overveielse forstod at fatte og jevnføre med de omgivende Forholde, under hvis Bedømmelse han gav slaaende Beviser paa en Mennekundskab, som man ikke let skulde have tiltroet en Mand, der formedelst Sygelighed eller Smag eller maaskee af Hensyn til sit Embede aldrig søgte anden Selskabelighed end den biskoppelige Gjæstfriheds, og først i de to sidste Aar den Omgang, hvilken hans Stilling som Medlem af en herværende „theologisk Forening" medførte, hvis Sjæl og kjæreste Medlem han var. — Mandens Beredvillighed og Taalmodighed til udførlig Samtale og Raadslag med Enhver, der ønskede at høre hans Mening om hvilkensomhelst Gjenstand, om hvis Forelæggelse for ham der kunde være Spørgsmaal, er bekjendt og gjorde et Besøg paa hans Kontor eller i hans Huus til en af de største Behageligheder - ikke at tale om det i Almindelighed store Udbytte. — Leiligheden lodes da heller ikke ubenyttet. Men vi maa standse med disse Betragtninger og haabe, at en samlet Levnetsbeskrivelse vil give et fuldere Billede af denne usædvanlige og elskelige Mand, end disse faa Linier enten kunne eller skulle give; de tilsigte kun at angive de Meninger, der maatte danne sig om ham under hans sidste altfor kortvarige Virksomhed, som om end foregaaende under stedsevarende legemlig Svaghed, dog var fremtrædende nok til, medens han levede, at vinde ham en overordentlig Tillid og Kjærlighed, og nu, da den er tilende, at lade os føle, at en stor Aand er borte, og at der staar en Plads ledig, som søger ængsteligt om hans Efterfølger. — Dog endnu dette: Det er her en ret almindelig Mening, at den ulykkelige Splittelse i Troessager, som har betaget „Vækkelsen" sin bedste og reneste Kraft, ikke skulde have fundet Sted, om Biskop Gislesen var kommen nogle Aar tidligere. Vi anføre den som et Beviis paa de høie Begreber om Mandens Evner og Personlighed, medens vi for vor Deel kun ville udtale at, hvis nogen Mand, nogen Biskop, havde været istand til at hindre Dette, saa maatte det have været ham, hvis Tale nu er forstummet og hvis Øie er lukket, men hvis Minde skal straale blandt Kirkens og Fædrelandets allerskjønneste.

Borgermester H. Lysholm.

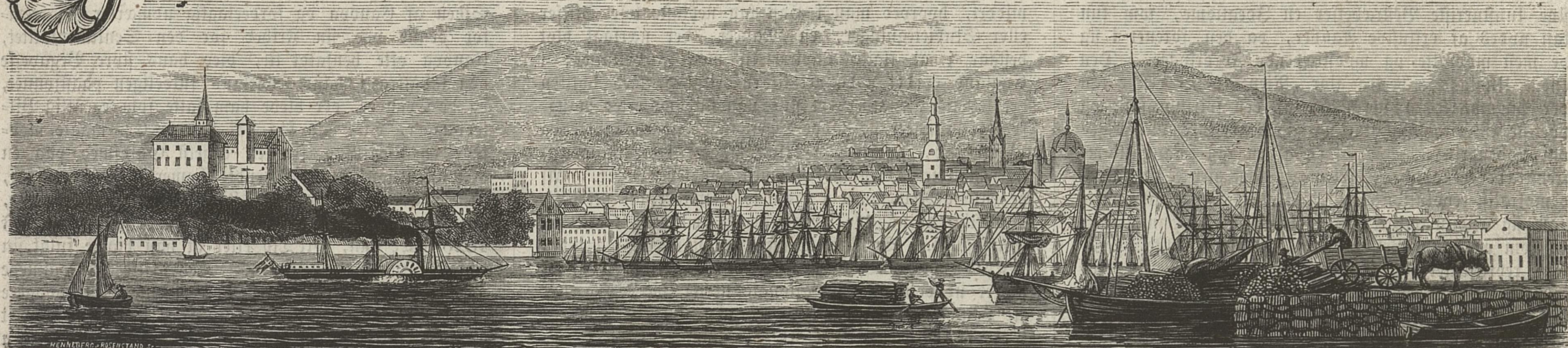
Af Throndhjems-Posten hidsætte vi følgende korte Nekrolog over Borgermester, Bankdirektør og Ridder af Vasaordenen Henrich Lysholm, der døde 26de Mai d. A. Han er født den 22de Oktober 1791 og var en Søn af Grosserer Johan Mølmann Lysholm og Fru Cicilie Lysholm, født Fabritius. Sin første Underviisning modtog han hos Sognepræst til Beitstaden Midelfart men demitteredes i 1811 fra den herværende Latinskole til Kjøbenhavns Universitet, hvor han tog Artium og 2den Examen samt 1815 Embedsexamen alle tre med Laudabilis. I 1816 udnævntes han til Prøveprokurator hersteds og var han tillige i nogle Aar Fuldmægtig ved Strinde og Selbo Sorenskriverkontor, indtil han i 1819 udnævntes til Stiftsoverretsprokurator. 29de Juli 1829 udnævntes han til Politimester, 3die September 1840 til Byfoged og 20de September 1848 til Borgermester i Throndhjem, fra hvilket Embede han under 10de Mai d. A. ifølge Ansøgning meddeeltes Afsked i Naade. — Ligefra Norges Banks Oprettelse har Lysholm været ansat ved den, indtil 1849 som Sekretær og senere som Direktør. — Lysholm repræsenterede Throndhjem paa det 8de og 12te ordentlige Storthing, - til det sidste indkaldtes han som Suppleant istedetfor Biskop Riddervold, der var bleven udnævnt til Statsraad, - og var han, inden han udnævntes til Borgermester, Medlem af Kommunalbestyrelsen. — Borgermester Lysholm efterlader sig et Eftermæle som en særdeles human, veltænkende og retsindig Embedsmand, ligesom han i Privatlivet var agtet og afgjort, hvorfor hans Bortgang i Familie- og Vennekredsen vil fremkalde et dybt Savn.

Norge.

Christiania. Throndhj. Adresse indeholder bl. A. Følgende. „En af de nyere Anskuelser, som Prof. Munch i sit Værk over Domkirken fremsætter, er, at Hovedskibet i Choret ikke har været adskilt fra Sideskibene ved Arkaderækker, men ved en paa nogle Steder gjennembrudt Muur, omtrent som den, der nu findes der. Denne Anskuelse gaar ogsaa Kand. N. Nicolaysen i sine Bemærkninger til Munchs Værk i Nyhedsbladet ind paa, uden dog at ansee den som aldeles sikker. Dette strider som bekjendt imod Schønings Mening. Ved den nu stedfindende Oppudsning af Kirken er der gjort en Opdagelse, som imidlertid fuldkommen stadfæster Schønings Anskuelse. Der, hvor den Muur, som adskiller Chorets søndre Sideskib fra Hovedskibet, støder til Ottekanten, fandtes der et Hul inde i Muren; ved at udvide dette, kom der frem et Kapitæl, hvorpaa der har hvilet en Spidsbue, som tydelig nok har været den første i Arkaden mellem Ottekanten og Taarnpillerne. Man har nu saaledes Sikkerhed for, at Hovedskibet, saaledes som Schøning har antaget, har været skilt fra Sideskibene ved en Arkaderække." — Denne Fremstilling er i eet Punkt ikke ganske nøiagtig. I de tilsigtede Bemærkninger (Nyhedsbladet Nr. 49 f. 1859 Side 211) blev det paavist, at de Grunde, hvortil Professor Munch især støttede sin ovenberørte nye Mening, ikke holdt Stik, men at man dog, i Almindelighed taget, nok kunde tænke sig, at Kirken havde havt de af ham formodede Former, eftersom en lignende Anordning træffes i enkelte andre, navnlig engelske Kirker, hvad Schøning ikke vidste. Nedskriveren udtalte det dog kun som en Mulighed, uden selv at tro derpaa, og i en følgende Artikel (Nyhedbl. Nr. 52 Side 222) gik han netop ud fra den Forudsætning, at hvis Kirken skulde restaureres, det vil sige gjengives sine formodede oprindelige Former, saa maatte de omtalte Muurvægge nedtages, og opbygges paa en anden Maade, end nu er Tilfældet. Dette storartede og aldeles nye Arbeide var det ogsaa, som blandt Andet fremkaldte den Ytring af Nedskriveren, at Kirkens Restauration, i streng Forstand, maatte ansees for „noget nær en Daarskab."

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 25. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 17de Juni 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Richard Wagner.

En af Nutidens mest interessante kunstneriske Personligheder er Richard Wagner, født den 22de Mai 1813 i Leipzig; han er saameget mere tiltrækkende, som han væsentlig skylder sin egen Kraft, hvad han har bragt det til. Allerede i sin spæde Alder mistede han sin Fader; dette Tab oprettedes vel nogenledes ved hans Moders nye Giftermaal med Maleren og Skuespilleren Geyer; men ogsaa denne Stedfader døde efter nogle Aars Forløb. Saaledes var da Wagner indtil det Tidspunkt, da Verden pleier at overtage Menneskets Opdragelse, for det meste berøvet en mandlig Opsigt og Veiledning i sin Gjøren og Laden.

Wagners kunstneriske Drift gjorde sig ikke meget tidligt gjældende med den Afgjorthed, som fjerner enhver Tvivl om det bestemte Kald. Derimod ytrede sig snart denne talentfulde Mangesidighed, som har paatrykt hans Anskuelser og Bestræbelser deres charakteristiske Præg. Hans Stedfader bestemte ham til Maler; derpaa gjorde hans Tilbøielighed til Digtekunsten sig gjældende, og snart derefter fik hans Beslutning at blive Musiker Overhaand. Saaledes viste sig vel i Wagners Ungdom en kunstnerisk Trang, men denne var dog kun af en saa almindelig Natur, at den gjorde ham det vanskeligt at bestemme sig for en særegen Kunst som hans Livsmaal, og kan desuden betragtes som den egentlige Grundaarsag for det af Wagner udtalte Princip: at sammenfatte alle de særskilte Kunster i „Kunstwerk der Zukunft". Hertil kom ogsaa hans deciderede Apathi mod det tørre Studium af kunstnerisk Technik; den tillod ham ikke at dvæle ved denne eller hiin „Sonderkunst", men begunstigede meget mere hans usammenhængende Omstreifen fra det Ene til det Andet.

Hvorlidet iøvrigt Wagner i sine Ungdomsaar tænkte paa at ofre sig ganske for Kunsten, fremgaar deraf, at han under sin Skolegang i „Kreuzschule" i Dresden, hvorhen hans Forældre imidlertid vare reiste fra Leipzig, tænkte paa at hengive sig til et videnskabeligt Fagstudium. Kun i Forbigaaende forsøgte han sig afvexlende i digterisk og musikalsk Retning. Et Par Aar senere førte hans Skjebne ham tilbage til Leipzig, hvor han for at fuldende sin Gymnasialdannelse frekventerede Nikolaiskolen. Her begyndte hans kunstneriske Drift at udvikle sig stærkere. Han fuldendte et allerede i Dresden paabegyndt Sørgespil og satte Musik til det, uden dog at være i Besiddelse af nogensomhelst theoretisk Kundskab. Ogsaa komponerede han selvstændig Orchester-Musik; fik ogsaa Underviisning af en Musiker af Faget. Disse Arbeider optog ham i den Grad, at hans Skoleslid led derunder. Desuagtet endte han dog sit Gymnasial-Kursus i sit attende Aar, og efterat han havde forladt Skolen, besøgte han en Tid philosophiske Forelæsninger ved Universitetet i Leipzig.

Hans kunstneriske Bestræbelser vare imidlertid gaaede istaa. Dog bleve de pludseligt atter optagne, især i musikalsk Retning. Wagner maatte føle sig lammet ved sin Mangel af et sikkert, bevidst Grundlag, og indsee at han behøvede et regelmæssigt Studium. Han beslutede sig derfor til at tage theoretisk Underviisning hos den ved Thomasskolen i Leipzig ansatte Weinlig. Denne benyttede han imidlertid i en forholdsmæssig kort Tid. Nu fulgte forskjellige Kompositioner, navnlig bør fremhæves en Symphoni, som endog blev opført paa Leipzigs „Gewandhausconcerter". Fra nu af syslede han næsten udelukkende kun med dramatisk-musikalske Kompositioner; med Undtagelse af en „Faustouverture" komponerede han blot Operaer. Af disse, som alle ere forblevne ubekjendte, nævnes „Die Hochzeit", „Die Feen" og „Das Liebesverbot"; Komponisten har selv skrevet Texten til dem.

I sit 21de Aar begyndte Wagner sin musikalsk-praktiske Virksomhed som Musikdirektør ved Theatret i Magdeburg. I denne Stilling forblev han 1834—36. Derpaa gik han i samme Egenskab til Kønigsberg, senere til Riga. Her skred han nu til at udføre den Opera, hvortil han allerede havde lagt Planen Aaret iforveien, og som senere skulde faa en saa afgjørende Indflydelse paa hans eget indre og ydre Liv, nemlig „Cola Rienzi, den sidste Tribun". Men just som han var optagen af denne Beskjæftigelse, fik han Lyst til at reise til Paris; han ankom did 1839. Da han ikke var i Besiddelse af de nødvendige Subsistensmidler, blev Opholdet her ham en Kilde til materielle Savn og Bekymringer. Hans opvakte, elastiske Aand udholdt dog kraftigt dette Anfald af Livets Prosa; ikke blot fuldførte han sin „Rienzi", han komponerede ogsaa Musiken til „Der fliegende Holländer", en af ham selv digtet Operatext, hvortil han havde faaet Ideen og lagt Planen paa sin Søreise til Paris over London. Meyerbeer, af hvem Wagner under sit Ophold i Paris modtog mange faktiske Beviser paa Velvillie, sørgede for, at denne sidste Opera blev antagen til Opførelse paa Berlins Theater. Næsten samtidigt fulgte „Rienzis" Antagelse af Dresdener Theatret. Disse heldige Begivenheder foranledigede Wagners Tilbagereise til Tydskland i Foraaret 1842. Han reiste til Dresden, og overvar her den første Opførelse af Rienzi, hvorpaa han udnævntes til kongelig sachsisk Kapelmester. Den Lykke, Rienzi gjorde, bevirkede ogsaa Opførelsen af „Der fliegende Holländer". Foruden en Kantate: „Das Liebesmahl der Apostel", komponerede han under dette sit Ophold i Dresden Operaen „Tannhäuser", og forfattede Udkastet til „Lohengrin". Saasnart „Tannhäuser" var færdig, blev den 1845 opført paa Dresdener Theatret, medens „Lohengrin", som fuldførtes i Løbet af 1850, gik første Gang over Scenen i Weimar. Først fra nu af blev Interessen for Wagners Scenestykker almindelig, idet navnlig „Tannhäuser" gjorde en Rundreise paa de fleste af Tydsklands Theatre, medens hans Operaer hidtil kun vare blevne opførte i Dresden.

Richard Wagner.

Wagner forblev i sin Stilling som sachsisk Kapelmester indtil Begyndelsen af 1849; paa Grund af sin Deltagelse i Maiopstanden i Dresden saa han sig nødt til at tage Flugten. Han reiste først til Paris, derfra til Zürich, hvor han bosatte sig. Her var Wagner meget virksom. Han forfattede „Die Kunst und die Revolution", „Das Kunstwerk der Zukunft", „Oper und Drama", ligesom den saakaldte „Niebelungenring", der bestaar af 3 Dele: „Die Walküre", „Der junge Siegfried" og „Siegfrieds Tod." Af denne Trilogi, hvortil endnu hører et Forspil, saaat den fuldstændige Opførelse vil udkræve 4 paa hinanden følgende Aftener, skal allerede den første Deel være sat i Musik. Desuden omtales ogsaa et musikalsk Drama, „Tristan und Isolda". Med Undtagelse af 2 Afbrydelser, da han opholdt sig i Paris og London, vedvarede Wagners Ophold i Zürich til Midten af Aaret 1858. Siden har han levet i Venedig.

Saavidt Wagners Liv hidtil lader sig overskue, har han udviklet sig i en høist eiendommelig Retning, som i visse Maader harmonerer med hans ydre, meget bevægede og skjæbnesvangre Tilværelse. Uden at have gjort strenge Fagstudier i sin Ungdom, og dertil opfyldt af en udpræget Modbydelighed for den kunstnerisk-techniske Gjennemdannelses uafviselige Fordringer, bemægtigede han sig af en indre Trang og med stor Energi den dramatiske Kompo-

sition, og forfattede Frembringelser, som egnede sig til at gjøre en usædvanlig Opsigt. Hans Grundtendens er ofte, med stadigt Hensyn til hans socialpolitiske Troesbekjendelse, bleven betegnet som demokratisk. Herimod taler dog i flere Henseender baade hans Skrifter og Kunstpræstationer. Naar man seer hen til hans revolutionære Kamp mod det Bestaaende og det ved Aarhundreders Udvikling Erhvervede i Kunsten, saa indeslutter vistnok hans Naturel en demokratisk Aare; men ved Siden heraf hylder han i sine kunstneriske Bestræbelser en Idealisme, som kun kan nydes af exklusive Aander, da den forener i sig de mest modsatte og modstræbende Fordringer. Den eneste Undtagelse herfra gjør „Rienzi". I denne kan der kun mærkes svage Spor af den spiritualistiske og poetiske Kolorit, som gjør sig gjældende i „Tannhäuser" og „Lohengrin". Ved Siden af en raa Materialisme fremtræder et opløsende Element, som gjerne kan kaldes demokratisk-revolutionært. I Stoffets Behandling viser han sig endnu meget ufri i „Rienzi". Han gererer sig som en banal Bekjender af den store franske Opera, som repræsenteredes af Meyerbeer, da „Rienzi" blev komponeret. Meyerbeers Indflydelse paa Rienzi's Forfatter er saaledes vistnok aldeles umiskjendelig, ja endog haandgribelig, men dog savnes Meyerbeers smagfulde Raffinement og fine Elegance. Med Undtagelse af enkelte Tonsatser, er Alt beregnet paa en raa Masseeffekt; Chor af Blæseinstrumenter dominere Musiken, og skjærper paa en ubehagelig Maade den hule Pathos, som næsten overalt er den mest fremtrædende Charakteer. Saa lidt som nu denne Opera, paa Grund af dens fuldstændige Mangel paa Stiil, kan kaldes et Kunstværk, saa var den dog af stor Vigtighed for Wagners Udvikling. Ved den befriede han sig i sin ungdommeligt modige Trang fra et reent materialistisk Element, hvoraf han var betagen, og slog nu over i en mere spiritualistisk Retning, hvor en langt ædlere Mester, Karl Maria v. Weber, blev hans lysende Forbillede.

Overgangen dannedes allerede ved den følgende Opera, „Der fliegende Holländer". Men først i „Tannhäuser" kom denne hans nye Retning til fuldstændigst og rigest Udfoldelse. Et inderligere, mere charakteristisk Udtryk træder istedetfor en voldsom, vild, forceret, ofte aldeles uskjøn Følelse; det poetisk-romantiske Farveskjær, som belyser det Hele, varmer og beliver, Tonkoloriten og den rhetoriske Pathos, der danner de Wagnerske Produktioners Tyngdepunkt, virker fængslende og spændende paa Phantasien. I formel Henseende kan man vel allerede i „Tannhäuser" aldeles tydeligt paapege Wagners senere frie musikalske Skole, som ikke nedlader sig til at tage Hensyn til Andet end sin Text, men i enkelt Tilfælde bestaar der dog endnu et vist Sammenhæng med det i Kunsten Vedtagne. Dette Sammenhæng ophører aldeles i „Lohengrin". I denne skaber Wagner efter blot og bart egne Motiver, som ikke mere have Noget tilfælles med det, man hidtil har kaldt „musikalsk Komposition". Det er begribeligt, at dette Standpunkt maa bedst konvenere baade hans Naturanlæg, der er mere poetisk mangesidig end rent musikalsk skaberisk, og hans Modbydelighed for enhver musikalsk formel Bundethed. Selv tror han desuden, at han i „Lohengrin" har om just ikke fuldkommen naaet Idealet af det af ham selv intenderede „Zukunftsdrama", saa har han dog bragt det for Dagen i dets væsentlige Egenskaber, og han desavouerer derfor sine tidligere Frembringelser. Af alle hans hidtil offentliggjorte Værker stemmer ogsaa „Lohengrin" mest med de i hans Skrifter udtalte Anskuelser om „Das Kunstwerk der Zukunft", der skal bestaa i alle de enkelte Kunsters fuldstændige Sammensmeltning til „Das musikalische Drama". Om nu dette er den rette Vei til Operaens videre Udvikling, maa „Fremtiden" lære. Saameget staar fast, at Wagner er en afgjort beaandet, poetisk begavet og energisk fremadstræbende Natur. Ikkedestomindre er der al Grund til at tro, at han i „Lohengrin" er kommen ind paa en Afvei, hvor han maa udsone den samme Vildfarelse, som han i tidligere Dage i eensidig Overvurderen af sig selv bebreidede de største musikalske Mestere.

Den nyere engelske Kunst.

(Ved Student F. Bætzmann.)

III.

En smuk og gavnlig Undtagelse herfra danner to Selskaber af Malere, der i April og Mai hvert Aar i et eget Lokale udstille sine Medlemmers Arbeider, to Selskaber, der med Rette nyde en høi Anseelse i London, og som aarligbeæres af Dronning Victorias Besøg i Udstillingsgallerierne. Det ene er the society of painters in water colours stiftet i 1804, det andet the new society of painters in water colours stiftet i 1834. Begge disse Selskaber ere omhyggelige i Valget af sine Medlemmer, og deraf kommer det, at deres Udstillinger fremstille Billedet af en behagelig jævn Dygtighed, hvor intet Billede skjæmmer Totalindtrykket ud, men rigtignok sædvanlig heller ikke noget hæver sig til nogen større Genialitet.

Den enkelte Green af Maleriet, som her drives, Vandfarvemaleriet, er uddannet i en Eiendommelighed og Dygtighed, som udenfor England er ukjendt. Det er ikke som f. Ex. i Tydskland, hvor man betragter Vandfarvemaleriet som et Slags nødtørftigt Hjælpemiddel, hvorved man i Hast kan nedkaste løse Skitser eller Studietegninger, en Maneer, der nærsagt blot bestaar i at klatte Papiret til med Farveklatter; i England er det uddannet til en Fiinhed, med hvilken det lettelig gjengiver det store Landskabsmaleries mangfoldige Nuancer og bløde Overgange, til en Styrke og Bestemthed, hvormed det kan magte at fremstille Historiemaleriets dristigste og mest ophøiede Ideer. Af de enkelte Medlemmer i disse to Selskaber vil det være vanskeligt at udhæve Nogen særlig, da næsten alle ere jevndygtige. To Architekturmalere udmærke sig især: David Roberts, der forresten som ældre Kunstner alt er udødeliggjort i Nationalgalleriet, og L. Haghe. Af Landskabsmalere H. Gastineau, W. C. Smith, Charles Vacher o. m. Fl. Fra disse yngre Hænder vil maaskee den Gjenfødelse af Kunsten fremgaa, der i Tidens Løb vil lede den engelske Kunst ind paa en Bane, hvor der er mere at vinde, end der nu er for dens isolerede, tildeels egensindige Dyrkere.

Langt mindre Haab synes en Foranstaltning at indgyde, der blev iværksat udtrykkelig forat hæve den engelske Kunst, og til hvilken der knyttedes store Forhaabninger, der imidlertid ikke synes at ville realisere sig.

Ved Opbygningen af de store nye Parlamentshuse blev i 1841 nedsat en Kommittee, der skulde tage under Overveielse, om ikke de nye Bygninger kunde afgive en passende Anledning til Indførelsen og Befordringen af Freskomaleriet, der hidtil i England havde været saa godt som aldeles ukjendt. Man haabede nemlig, at Anvendelsen af denne storartede Maneer ogsaa skulde afføde den storartede Fremstillingsmaade og de ophøiede Tanker, der bæres af Historiemaleriet. Denne Kommittee indhentede Betænkninger fra nær sagt alle Europas Autoriteter i den Retning, og Resultatet blev, at der blev indbudt til Konkurrence for en Mængde Freskomalerier. En Mængde Tegninger indkom, og Kommitteen, som nu maaskee først mærkede at den havde begivet sig ud paa Glatiis, maatte antage nogle, der da kom til Udførelse i forskjellige Dele af Parlamentsbygningerne. Resultatet blev imidlertid, som man kunde vente, at mangfoldige af disse Arbeider altfor tydeligt vise, at de ere udgaaede fra Hænder, der aldrig før havde befattet sig med Freskomaleriet og ikke tilstrækkelig havde sat sig ind i den ganske særegne Opfatningsmaade og Fremstillingsmaneer, der tilhører og betinges af Freskomaleriets storartede Technik. De engelske Malere leverede væsentligen enten sine sædvanlige tækkelige smaa Genrestykker eller, naar de skulde forsøge paa at tage Tilsprang til noget Høiere, blev det for det meste en taaget, formløs Allegori istedetfor et Historiemaleri. Man har endnu ikke kunnet spore det Opsving til det mere Storartede, som man ventede disse Freskobilleder skulde foraarsage; de private Fornemme holde mere af at dække sine Vægge med smaa Kabinetsstykker end med store Freskoer, og Folket stirrer med Forundring paa Parlamentshusets bemalede Vægge uden at kunne faa nogen Anelse om den Virkning, disse tilsigtede at fremvirke.

Den engelske Billedhuggerkunst staar ligesom Maleriet aldeles løsrevet fra den historiske Sammenhæng, og da desuden det Englænderne egne Hang til det Genremæssige og Naturtro langt mindre hører hjemme i Skulpturen end i Maleriet, har hiint i Grunden ingen Størrelser at fremvise af den Betydning, som dog Maleriet har nogle af. John Flaxman, Englands første Billedhugger, var et Exempel paa, hvorlidet Englænderne ialtfald dengang havde faaet Blikket aabnet for den Skjønhed, der ikke søger sin Betydning i noget udenfor sig, i en Tendents, men i sin egen Fuldkommenhed. Flaxman var f. 1775, Søn af en Gipsstøber, der i London havde en liden Handel med Afstøbninger af Antikerne, efter hvilke Sønnen tidligt lærte sig at tegne. 15 Aar gl. kom han ind paa Akademiet; men her var ikke hans rette Plads blandt de pudderparykprydede Professorer; han forlod det og arbeidede paa egen Haand, men uden noget Held. I 1782 giftede han sig med Miss Anna Denman, en Kvinde, hvem Kunstneren maaskee har at takke for, at han holdt sig opret under den ufortjente Tilsidesættelse, en Kvinde, der stod ham trolig bi i Ydmyghed og Kjærlighed. 1787 reiste de til Rom, og det var egentlig her, F. grundlagde sin Berømmelse ved sine Omridstegninger til Homer, der vistnok bleve betalte med en Spotpriis, men som skaffede ham Bestillinger paa lignende til Dante og Æschylos fra Privatfolk, der betalte ham bedre end den engelske Boghandler, der fik de første, havde gjort. Nærmest foranlediget ved disse Tegninger optog Akademierne i Ferrara og Florents ham som Medlem. I 1800, efterat han var vendt tilbage til England, fandt endelig Akademiet i London det ikke under sin Værdighed at optage ham som Medlem og i 1810 at hæve ham til Professor i Billedhuggerkunst. Uagtet Flaxman ved Reenheden og Ædelheden i sine Arbeider staar ved Siden af Canova og fordeelagtig udmærker sig fremfor denne ved sin Frihed for den Sentimentalitet, Canova ofte henfaldt til, blev hans store Begavelse dog langtfra i hans Fødeland fuldeligen paaskjønnet, og de Opgaver, der bleve ham satte som egentlig Billedhugger, vare saa faa, at han f. Ex. maate modtage en Bestilling fra en engelsk Guldsmed paa en Rekonstruktion af det bekjendte homeriske Achillesskjold, en Opgave, F. rigtignok skilte sig meget heldig fra, men som dog mindre var hans Begavelse værdig. I 1826 døde han, kort Tid efter at han havde fulgt sin trofaste Hustru til Graven. Heller ikke han dannede nogen Skole, og de nuværende engelske Billedhuggere W. C. Marshall, R. Westmacott, Thornycroft o. Fl. ere dannede under forskjellige Mestere; men Ingen af dem har hævet sig over en vis behagelig Fiinhed og glat Middelmaadighed, der pleier at være egen for Kunstnerne paa anden Haand. Den mest navnkundige af de engelske Billedhuggere, John Gibson, regnes høist uegentlig hid; han er nemlig Thorvaldsens Elev, uden rigtignok at kunne naae dennes Kraft og Originalitet, og har fordetmeste opholdt sig i Rom, hvor han har sit Værksted, ligesom heller ingen Paavirkning fra engelsk Side kan spores i hans Værker, saaat han med meget mindre Ret kan kaldes engelsk Billedhugger, end f. Ex. vore Malere nede i Tydskland kunne kaldes norske.

Naar vi endelig ved Slutningen af denne korte Oversigt kaste et Blik paa Bygningskunstens Tilstand i England, saa frembyder der sig her et langt mere tilfredsstillende Billede for os, end det var Tilfældet ved de andre Kunster. Her har man havt et historisk Forhold at støtte sig til, og dette har givet de nyere Bestræbelser et langt sikrere Underlag at bygge paa. Man maa nemlig erindre, at England var det Land, hvor Spidsbuestilen holdt sig længst. Paa samme Tid, som man paa Fastlandet næsten udelukkende benyttede Renaissancestilen, holdt man i England fast paa hiin; men da man ikke ganske kunde udelukke den nyere Smagsretning, indsneg denne sig uvilkaarlig i Spidsbuestilen og gav dennes Former et Præg, som egentlig ingenlunde hang sammen med dens oprindelige Former, nemlig det Præg af stor Massevirkning og harmonisk Forening af Eenhed i det Store og Rigdom i Enkelthederne, som er Renaissancestilen egen. Naar nu hertil kom den Tilbøielighed, man i England bestandig havde havt til at lægge en overveiende Vægt paa Spidsbuestilens ornamentale Deel uden tilsvarende Hensyn til Ornamenternes Sammenhæng med Bygningernes Organisme, saa vil man indsee, at den Blandingsstiil, som herved opstod, den saakaldte Elizabethian style, maatte frembringe et ganske særeget Indtryk paa Beskueren. I Virkeligheden hører ogsaa et af de Mindesmærker, man omtrent maa henregne til denne Stiil, nemlig Henrik VII's Kapel i Westminsterabbediet, til en af de mest phantastiske Bygninger, man kan tænke sig, phantastisk og fortryllende som et Eventyr af de østerlandske Fortællinger. Denne Stiil er ganske eiendommelig for England, og det var derfor ganske naturligt, at man i Begyndelsen af dette Aarhundrede maatte fæste sine Øine paa denne næsten forglemte Stiil, da man havde faaet nok af aandløse Efterligninger af græske og romerske Bygninger og vilde forsøge at finde et Grundlag at stille Bygningskunsten paa, der var mere solid, netop fordi det var indgaaet i Folkets Bevidsthed som noget, der netop passede for det og var dets udelukkende Eiendom. Som Følge heraf kan Spidsbuestilen paa faa Steder glæde sig over en saadan Pleie som i England, og det var i Særdeleshed den af Parlamentet fattede Beslutning, at de ny Parlamentshuse skulde bygges i the Elisabethian style, der befæstede den almindelige Gjenoptagelse af den. I 1840 paabegyndtes nemlig dette Kjæmpeværk efter Tegninger af Sir (dengang Mr.) Charles Barry (f. 13de Mai 1795, † i Begyndelsen af Mai Maaned d. A.); det Ydre er endnu ikke ganske fuldendt; men alligevel frembyder Bygningen et saa storartet Skue, et saa gjennemført Præg, en Dygtighed i Anvendelsen af en oprindelig kirkelig Arkitektur i et borgerligt Øiemed og et saadant Mesterskab i Anordningen, at den med Rette betragtes som en Triumph for den nyere Bygningskunst. Med dette Værk, det Bedste af Alt, hvad den engelske Kunst i de sidste halvhundrede Aar har frembragt, ville vi slutte denne kortfattede Oversigt.

Don Juan d'Austria.

(Efter J. L. Motley: The rise of the Dutch republic.)

III.

„Med Hensyn til den engelske Sag", vedblev Ministeren, „kan jeg forsikre Dem om, at Hs. Majestæt følte sig levende interesseret i, at den maatte faa et heldigt Udfald enten ved Hjælp af Paven eller paa anden Maade. Det er sandt, Sennor Escovedo, hvor i al Verden kunde De falde paa at sende en Kurer til Rom i Anledning af den engelske Plan uden at underrette mig derom?" Han gik derpaa over til at fortælle, at den pavelige Nuntius i Spanien havde været meget forlegen med Hensyn til Sagen og havde sendt Bud efter ham. „Jeg kom," sagde Perez, „og efterat han havde lukket Døren og seet gjennem Nøglehullet for at forvisse sig om at Ingen lyttede, underrettede han mig om, at han havde modtaget Meddelelser fra Paven med Hensyn til de Anmodninger, Don Juan havde stillet til Hs. Hellighed om Buller, Breve og Penge til Understøttelse i hans engelske Plan og at 80,000 Dukater som en Følge deraf allerede vare sendte ham." Perez tilføiede, at Nuntien var meget bekymret for at erfare, hvorledes Sagen bedst skulde meddeles Kongen, uden Skade for Hs. Høihed. Han havde givet ham det fornødne Raad, vedblev han, og havde senere selv fortalt Kongen, at Don Juan uden Tvivl havde skrevet Breve til Hs. Majestæt, der indeholdt Meddelelser om disse Underhandlinger med Rom, men at disse Indberetninger sandsynligviis vare blevne forglemte.

Perez sluttede med et praktisk Vink af stor Vigtighed, idet han mindede om Nødvendigheden af snarest muligt at rydde Prindsen af Oranien af Veien. „Husk altid vel paa," sagde han, „at vi maa see til at finde en god Leilighed til at gjøre det af med Oranien; thi derved gjøre vi ikke blot vor Herre og Staterne en Tjeneste, men det vil ogsaa være en Vinding for os selv."

I disse Svar til Perez talte Don Juan jævnligt om den Tilfredsstillelse og den Trøst, han fandt i dennes Breve midt i sine Bekymringer. „Han var utrøstelig," sagde han, „over at være i dette Helvede og være nødt til at blive der," nu da det var forbi med den engelske Plan, men han vilde alligevel væbne sig med Taalmodighed og vente til en bedre Tid.

Escovedo holdt imidlertid trods alle Perez's Indvendinger fast paa sin Mening, at Don Juans Nærværelse i Nederlandene var bleven ganske unødvendig. „En gammel Kvinde med sin Rok," mente Sekretæren, „vilde passe bedre; thi, naar Staterne fik sin Villie, var der Intet at gjøre uden at strø Sand paa, hvad de forlangte." Blev der Krig, vilde Hs. Høihed naturligviis ikke forlade sin Post; men ellers blev Intet vundet ved et længere Ophold. Med Hensyn til Anslaget mod Oranien bad Escovedo Perez ikke at tro, at han kunde forsømme en saa vigtig Sag. „De veed, at det fremfor alt ligger mig paa Hjerte at gjøre det af med Prindsen," skrev den stakkels Forblindede til den Mand, som snart skulde gjøre det af med ham selv. „De veed, at jeg aldrig har glemt og ikke vil glemme det, før det er gjort. Megen, overmaade megen Snuhed behøves imidlertid for at naa dette Maal. At finde en Person skikket til at paatage sig et Hverv, der er forbundet med saa stor og øiensynlig Fare er ingen let Sag. Ikke desmindre skal jeg have min Opmærksomhed fæstet paa Sagen, indtil en saadan Person er tilveiebragt og Gjerningen udført."

En Maaned senere skrev Escovedo, at han stod i Begreb med at reise til Spanien. Han trængte høilig til Hvile paa sine gamle Dage, men Perez kunde vide, hvor liden Anledning der var til at finde Hvile under saadanne Omstændigheder. Han vidste ikke, hvor snart hans Korrespondent skulde skaffe ham Hvile for bestandig. Den Glæde, sagde han, som han vilde føle ved at see sit Hjem, opveiedes ved Nødvendigheden af en ny Reise til Nederlandene; han anede ikke, at Perez vilde spare ham for denne Ubehagelighed og sende ham paa en meget længere Reise.

Generalgouvernøren havde visselig ikke indgydt Folkepartiet eller dets Leder nogen Tillid, ligesaalidt som han selv stolede paa dem. Under sit Ophold i Løwen havde han beklaget sig over, at der var dannet en Sammensværgelse mod hans Liv og Frihed. To franske Adelsmænd, Bonnivet og Bellangreville, vare blevne arresterede som mistænkte for at ville bemægtige sig hans Person og føre ham som Fange til Rochelle. Der kom Intet ud af den anstillede Undersøgelse; de Arresterede løslodes, og Generalstaterne gjorde Hertugen af Alençon en Undskyldning for den Krænkelse, man havde tilføiet to af hans Tjenere og for den Mistanke, man havde kastet paa ham selv. Don Juan var imidlertid ikke beroliget. Han vedblev haardnakket at paastaa, at en Sammensværgelse existerede, og gjorde ingen Hemmelighed af, at han troede Prindsen af Oranien bekjendt med Planen. Ved Undersøgelsen kom naturligviis intet frem, som kompromitterede denne nye Politiker. Oranien havde imidlertid virkelig raadet til at bemægtige sig Statholderen strax ved hans Ankomst, ikke for at dræbe ham, men for at aftvinge Philip bedre Vilkaar, ved Hjælp af den Hengivenhed eller den Agtelse, han maatte forudsættes at nære for sin Broder.

Bortseet fra disse virkelige eller formodede Anslag, var der i Don Juans Sjæl en stadig Bevidsthed om, at den Enthusiasme, hvormed hans Ankomst hilsedes, var huul, at man ikke nærede nogen oprigtig Hengivenhed for ham, at hans Skjæbne drog ham ind i en falsk Stilling, at Folkets Hjerte var vendt til en Anden, og at han aldrig vilde vinde det. Instinktmæssig følte han, at utallige usynlige Traade snoede sig sammen til en Snare om ham; hans modige Hjerte og hans sprudlende Kraft nedtrykkedes af en ængstelig Anelse om det Garn, hvori det skulde blive hans Skjæbne at holdes fangen, indtil hans Livsaander vare udtømte.

Den almindelige Kjærlighed til den oprørske Prinds og Folkets haabløse Nedsynken i den værste af alle Synder, Samvittighedsfriheden, vare lige uimodsigelige. „De have til Hensigt at forblive frie for bestandigt", skrev Escovedo til Philip, „og at leve, som de selv lyste. Kunne de blot opnaa dette, skulde de endog ville finde sig i, at Tyrkerne bleve Landets Herrer; vedblive de at gaae frem, som de have begyndt, vil Prindsen af Oranien blive det, ikke Tyrkerne, - men det kommer omtrent ud paa Eet." Til samme Tid haabede man dog at kunne drage nogen Nytte af denne Samvittighedsfrihed. Ikke alle vare endnu lige dybt nedsunkne i den sørgelige Overtro, og de, som endnu vare Kirke og Konge tro, kunne stilles op mod deres bedaarede Brødre. Medens to store Partier saaledes „vare i Haarene paa hverandre, kunde man maaskee faae Bugt med Alle." Hs. Maj. blev ikkedestomindre forberedt paa det Værste, og man forestillede ham, at Landet alene kunde frelses ved Ild og Sværd. Statholderens Stilling var baade pinlig og foruroligende. „Don Juan", skrev Escovedo, „er nu 30 Aar; men jeg indestaar ikke D. Maj. for at han ikke, hvis han seer sig berøvet den fornødne Understøttelse, gjør en Ulykke paa sig, naar D. Maj. mindst venter det."

Der kan ikke tænkes noget sørgeligere end Tonen i Statholderens Breve. Han troede at see Folkets Had midt igjennem de varmeste Hengivenhedsytringer, Han saa sig nødsaget til at gaa frem med Lempe, skjønt han følte sig overbeviist om, at Mildhed ikke vilde føre til Noget. Han var bunden til sin Post, skjønt efter hans Mening en anden bedre vilde kunne udfylde hans Plads. Han vilde endnu bestræbe sig for at vinde Folkets Hjerter, skjønt han følte, at han havde forskjertset deres Hengivenhed for stedse. Kunde Skaansomhed helbrede Landets Sygdom, erklærede han sig villig til at anvende dette Middel, skjønt det hidtil havde udrettet lidet godt, og skjønt han kun havde svagt Haab om at det vilde virke mere i Fremtiden. Han greb Anledningen til i meget stærke Udtryk at forestille Hs. Maj. Nødvendigheden af Pengehjælp. Hemmelige Agenter, Spioner og Spioner over Spioner behøvedes nu mere end nogensinde, og vare meget kostbare Hjul i Regjeringens Maskineri. Aldrig vare Penge mere nødvendige end nu. „Penge", sagde han, „er den Decoct, med hvilken vi maa helbrede den syge Mand", og han bad derfor alle dem, som ønskede at see hans Bestræbelser kronede med Held, om at gjøre Sit til, at Kongen ikke svigtede ham i dette Stykke. Uagtet hans kraftige Bestræbelser og hans alvorlige Hensigter, gav han dog Kongen kun lidet Haab om noget synderligt Udbytte af den nys sluttede fredelige Overeenskomst. Han saa, at Prindsen af Oranien med stor Iver forstærkede sit Parti i Holland og Seeland; han vidste, at han havde et Rygstød i Dronningen af England, som uagtet sine Løfter til Philip og ham selv, havde tilbudt Oprørerne sin Bistand i Tilfælde af at de foreslaaede Fredsbetingelser bleve forkastede i Holland, og han følte, at næsten hele Folket var Prindsen hengivent.

Don Juan følte sig ogsaa mere og mere overbeviist om at en Sammensværgelse var i Gjære mod hans Frihed. Der var saamange af det ene Parti, og saa faa af det andet, at hvis hans Fiender engang for Alvor tog fat paa ham, vilde ikke Een af dem, som vare ham troe, vove at løfte en Haand til hans Forsvar. Han underrettede derfor Hs. Maj. om, at han hemmelig tænkte paa at søge Tilflugt i en eller anden fast Plads, idet han meget rigtigt antog, at saalænge han var sin egen Herre, vilde han være istand til at udøve mere Indflydelse over dem, som endnu vare ham hengivne, end om han lod sig tage tilfange. En tilbagetrængt Overbeviisning om at han ikke kunde udrette Noget uden ved sit Sværd, gik igjennem alle hans mere besindige Beregninger. Han holdt fast ved den Tro, at der overalt intet andet Middel var til at helbrede Legemet, end raskt at bortskjære de syge Dele, og han bad derfor Hs. Maj. om Midler til at udføre Operationen godt og hurtigt. De almindelige Udtryk, i hvilke han før havde talt for mild Behandling, passede kun slet til den voldsomme Amputation, som han nu anbefalede. Der herskede virkelig ogsaa en stadig Kamp mellem hans egen Tilbøielighed til strænge Forholdsregler og den Tvang, man havde paalagt ham. Han følte allerede, at han aldeles var paa urette Sted, og skjønt det ikke faldt ham ind at ville forlade sin Post, saalænge den syntes at være forbunden med Fare, var det dog hans stadige Ønske, at Kongen vilde give ham Afsked, saasnart hans Nærværelse ikke længer var uomgjængelig nødvendig. Han var vis paa, at Folket aldrig vilde troe paa Hs. Maj. Forsikring om Tilgivelse, før den Mand, til hvem de nærede saamegen Mistanke, blev fjernet; thi de saae i ham alene „Kongens Vredes Lynstraale." Oranien og England understøttede deres Mistanke, og bestyrkede dem i deres Ondskab. Skulde han blive nødt til imod sin Villie at blive der længere, forberedte han paa, at han muligens kunde komme til at gjøre Noget, som vilde forbause Alle. Imidlertid sad den Mand, i hvis Haand Spørgsmaalet om Krig og Fred i Virkeligheden laa, i Middelburg, holdende Øie med Begivenhedernes dybe Strøm, idet den langsomt flød mod Randen af Afgrunden. Hele Hollands og Seelands Befolkning gav Agt paa hans mindste Vink. „Folket her", skrev han, er forhexet af Prindsen af Oranien. De elske ham, de frygte ham og ønske at have ham til sin Herre. De underrette ham om Alt og tage ingen Beslutning uden først at spørge ham til Raads."

Ikke saasnart havde Statholderen i Brüssel aflagt og modtaget de sædvanlige Eder, og var bleven anerkjendt som Hs. Maj. Repræsentant, før han skyndte sig at gjøre et nyt Forsøg paa at forsone Prindsen. Don Juan saae for sig alene en stor Herre af høi Byrd og ubegrændset Indflydelse, som havde stillet sig i en falsk Stilling til Kronen, fra hvilken han endnu kunde reddes; thi at opgive en forbigaaende religiøs Fanatismes Daarskaber, som et Øieblik havde omtaaget hans klare Forstand, vilde, meente han, være en let Sag for en saa erfaren Politiker som Prindsen. Wilhelm af Oranien derimod betragtede sin unge Modstander som den mest glimrende Personifikation af Forfølgelsens onde Aand, man endnu havde seet. Underhandlingerne ledede imidlertid ikke til noget Resultat, og Don Juan fornyede dem aldrig siden. Modstanderne havde nu maalt hinandens Sværd, og Skeden skulde snart kastes bort. Faa Uger efter skrev Statholderen til Philip, at der var Intet i Verden, som Wilhelm af Oranien hadede saameget, som Hs. Maj., idet han med kastiliansk Overdrivelse tilføiede, at hvis Prindsen kunde drikke Kongens Blod, vilde han med stor Fornøielse gjøre det.

Statholderen levede fremdeles i en betydelig Fare og en endnu større Frygt for Fangenskab, om ikke for Snigmord. Hans Indbildningskraft, der var bleven ophidset ved uendelige Historier om Baghold og halv opdagede Sammensværgelser, saa bevæbnede Soldater bag hver Busk og Faldgruber paa alle Veie. Var ikke den frygtelige Alba nær bleven gjort til Fange? Havde ikke Ludvig af Nassau nær overlistet Requesens? Uden Tvivl var Prindsen af Oranien begjærlig efter at udføre en Bedrift, ved hvilken han vilde komme i samme fordeelagtige Stilling ligeoverfor Kongen, som denne var kommen i ved Opsnappelsen af Grev van Buren; ei heller fattedes der Don Juan paa Advarsler, der kom fra Kilder, som vare alt andet end foragtelige. Engang i Mai havde Vicomten af Gent trængt sig frem til hans Seng midt om Natten og vækket ham, idet han med stor Høitidelighed forsikrede ham, at hans Liv ikke var meget værdt, hvis han blev længere i Brüssel. Han havde, sagde han, opdaget en Sammensværgelse, ved hvilken baade hans Frihed og hans Liv var truet, og han forsikrede, at den eneste Redning var at søge i en øieblikkelig Flugt. Don Juan fulgte Raadet og flygtede til Mecheln.

Oversætteren har af Hensyn til Nyhedsbladets indskrænkede Rum maattet udelade enkelte Stykker af det ovenfor meddeelte Kapitel af Motleys Værk. Det her Givne vil dog forhaabentlig være tilstrækkeligt baade som Prøve paa Forfs. Fremstilling og til at charakterisere Don Juans Stilling mellem de oprørske nederlandske Provindser og hans mistænksomme Herre, Kongen af Spanien.

Ikke længe efter det Tidspunkt, hvorved vi her have forladt Don Juan og hans troe Tjener Escovedo, naaede Antonio Perez's Rænker sit Maal, at styrte dem begge i Fordærvelse. Escovedo reiste, efter den tidligere Bestemmelse, til Spanien, for der at fremme sin Herres Interesser, og gav sig derved i sin Fiende Perez's og den af ham ophidsede Konges

Vold. Philip var ved Perez's Bagvaskelser bleven fuldkommen overbeviist om, at Don Juan og Escovedo nærede forræderske Planer, og at hans Broder greb efter Englands Krone blot for derpaa at støde ham selv fra Thronen i Spanien. Saasnart Escovedo var kommen til Spanien, forelagde Perez Kongen en Forestilling, hvori han udviklede Nødvendigheden af snarest muligt at rydde denne Medskyldige af Veien, hvis det paastaaede Forræderi skulde forebygges, og Philip gav uden Betænkning sit Samtykke. Efterat tre Forsøg paa at forgive Escovedo vare mislykkede, blev han endelig den 31te Marts 1578 om Aftenen myrdet paa Madrids Gade af Banditer, leiede af Perez, og siden rigeligt belønnede af Philip.

Mod Don Juan behøvede man ikke at anvende Morderdolken; hans Liv udslukkedes af sig selv. Det Dobbeltspil, som han paa sin Side havde drevet med Nederlænderne, blev strax efter Escovedos Afreise opdaget ved opsnappede Breve. Prindsen af Oranien, allerede længe overbeviist om, at kun Sværdet kunde forskaffe de nederlandske Provindser den religiøse og politiske Frihed, hvorpaa de gjorde Krav, fik det da endelig drevet til et Brud. I Slutningen af 1577 kom det til aaben Krig mellem Generalstaterne og Statholderen. Don Juan tilintetgjorde vel Generalstaternes Armee i Slaget ved Gemblours (31te Januar 1578), men Philips Mistænksomhed og Oraniens Klogskab frarev ham Seierens Frugter. Prindsen forstod i denne Farens Stund for en Tid at forene alle Provindserne under sin Ledelse, og tilintetgjorde behændigt de Forsøg, som de nederlandske katholske Stormænd gjorde paa at fortrænge hans Indflydelse; de uduelige Ledere, som de opstillede for at udestænge ham, Erkehertug Matthias af Østerrige og siden Hertug Frants af Anjou, bleve blot Redskaber i Oraniens duelige Haand. Don Juan, overvunden af Oranien i alle sine politiske Intriguer og slet understøttet fra Spanien, kunde Intet udrette; hans Sorg over denne nedværdigende Stilling og alle hans stolte Planers Skibbrud undergravede hans Helbred, og han døde i sin Leir ved Bouge nær Namur den 1ste Oktober 1578. Man talte om Gift, og Kong Philip kunde efter de Prøver, vi her have seet paa hans Statskunst, vel tænkes istand til at anvende dette Middel til at skille sig af med sin mistænkte Broder; men Beskyldningen er i dette Tilfælde ikke sandsynlig; det var udentvivl Don Juans egen utilfredsstillede Ærgjerrighed, som havde fortæret hans Livskraft.

Perez havde saaledes naaet sin Hensigt; Don Juan og Escovedo vare borte; men den af Perez bedragne Konge havde ved sin lumske Adfærd mod sin Repræsentant i Nederlandene kun fremskyndet disse Provindsers endelige Frafald.

Sviatoi-Nikolai.

(Den hellige Nikolai.)

Vi meddele her Tegning af et russisk Helgenbillede fra Hammerfest; det er skjænket for længere Tid siden til en Handelsmand dersteds af russiske Skippere. Billedet med Ramme, der er af forgyldt Metal, er omgivet af en Mahogni Kasse, der er 19 Tommer høi, $17\frac{1}{2}$ Tom. bred og 4 Tom. dyb. Billedets Ramme er blank og glindsende, medens de paahæftede Forziringer ere mat forgyldte. Selve Helgenbilledet er med brogede Farver malet paa et simpelt Bredt af Fyrretræ og bedækket af en tynd Metalplade, tilsyneladende af fortinnet Messing, hvori der, som vor Tegning viser, er udskaaret Aabninger for Helgenens Ansigt og Hænder, samt for tvende mindre Ansigter, der vise sig paa begge Sider af Helgenens Hoved. Pladen er presset med Zirater og Streger, der skulle forestille Helgenens Dragt tilligemed en Bog, som den holder i Haanden. Glorien, som omgiver Helgenens Hoved, er ligeledes af fortinnet Messing og anbragt frit fremstaaende paa den Plade, der bedækker Billedet. Rammen, der er temmelig dyb og massiv, har Udseende af at være forarbeidet af Sølv og forgyldt.. Det Hele dækkes af Glas, da Mahognikassen er forsynet med et laasfærdigt Laag;*) Billedet hænger paa en Væg i Handelsmandens Kontoir, hvor de i Hammerfest tilstedeværende Russer om Søndagen med Eierens Tilladelse holde sin Andagt; ved saadanne Leiligheder tændes den foran Billedet hængende lille Sølvlampe. St. Nikolaus er forøvrigt de Søfarendes Skytspatron og savnes derfor aldrig paa noget russisk Fartøi.

*) For at forhindre at Billedet berøres af Uvedkommende, hvilket vilde blive betragtet som en Vanhelligelse.

Sviatoi Nikolai.

Christian Frederik Klinck.

II.

Her var gode Raad dyre! Vore Lodse vare ikke kjendte længere, og ingen nye vare at faa. Lidt efter kom imidlertid et Par Fiskerbaade roende ind paa Havnen med 3 à 4 Mand i, som rigtignok ikke havde hjemme i Flæskø, men der i Nærheden, og som foregave at være kjendte sydefter den store fem Mile lange Sotefjord, imellem Flæskø og Kongshavn. Efter megen Overtalelse og Løfte om 3 til 4dobbelt Lodsgebyr paatog tvende af disse Folk sig at lodse de norske Kanonchalupper, men dog kun paa den udtrykkelige Betingelse blot at lodse til i Nærheden af Kongshavn for ei selv at komme med i Bataillen. Da Mandskaberne paa vore Chalupper vare noget udmattede efter den lange Roning, blev der givet lidt Hvile, og Folkene blev bragt, siddende paa Tofterne og ved Aarerne, „Transportkost", der bestod af Smørrebrød og Brændeviin, thi at koge varm Mad var ikke at tænke paa. Jeg gik nu op paa Udkigsfjeldet for at speide sydefter og saa med min Kikkert en stor engelsk Kutter at seile ind til Kongshavn, syd om Sælebæk. Jeg troede, at dette var Kutteren Hero, hvilket dog ikke var Tilfældet. Da jeg kom ned af Fjeldet til Baadene, mødte mig atter det sørgelige Syn at see Chefen paa Chaluppen „Frederiksstad" saa beruset, at han neppe kunde staae paa sine Been. Her var nu intet andet at gjøre end at arrestere ham i hans Lukaf, for at han kunde sove Rusen ud til om Morgenen for da om muligt at overtage Kommandoen af Chaluppen, som jeg indtil da overgav til hans Baadsmand Svend Larsen, en skikkelig og paalidelig Mand.

Kl. 7 om Aftenen begav vi os atter afsted mod vort Bestemmelsessted. Om Morgenen Kl. 3, Thorsdag den 25de April, erklærede mine svenske Lodser mig, at vi nu var blot en liden Kvartmiil fra Kongshavn, og at altsaa deres Hverv nu var tilendebragt. Jeg gik da først ombord i Chaluppen „Frederiksstad", lod dens Chef komme op paa Dækket og foreholdt ham i milde Udtryk hans utilbørlige og uværdige Opførsel, som han ogsaa vedgik, og lovede ham, at Alt skulde være glemt, om han nu vilde lade være at smage Brændeviin, indtil Affæren var forbi. Dette lovede han ogsaa og gav mig Haanden derpaa. Desværre troede jeg ham paa hans Ord.

Jeg befalede nu at lade Folkene hvile paa Aarerne, hvor vi laa, og lod dem igjen give en Dram og Transportkost efter en saa anstrængende Roning og en saa søvnløs Nat. Jeg gik nu i min egen Robaad bemandet med 5 af mine bedste unge Gutter, tilligemed en af de svenske Lodser, for at faae en Lods, som kunde og vilde lodse os ind paa Havnen. Inde imellem Skjærene var det endnu meget mørkt, saa vi ikke kunde see langt for os. Endelig kom vi ind i en Udkant af Byen, hvor Lodsen boede, fik ham vækket, og da han var villig til, imod meget høie Lodspenge, at følge med og lodse, tog jeg ham i Baaden næsten nøgen, hvor han iførte sig sine andre Klæder.

Her var ikke et Dieblik at give bort, naar jeg vilde overrumple min Fiende. Men stor var min Forbauselse, da Lodsen fortalte mig, at der var tvende Kuttere paa Havnen, samt at vi for at komme ud til vore Baade igjen maatte roe tæt agter om begge Kutterne, som laa tilankers tæt ved Land under et høit Fjeld. Dette var just ikke nogen behagelig Situation, men vi maatte jo ud igjen. Lykkeligviis sov Fienden meget trygt og godt, og vi blev ikke anraabt, og da vi havde passeret dette Carybdis, fik jeg Tid til at orientere mig lidt i Terrainet, som strax skulde blive Bataille-Pladsen, og at udspørge min nye Lods om Et og Andet. Jeg ønskede mig ret til Lykke med denne Mand, da han lod til at være nok saa modig og kjæk; men jeg skulde ogsaa snart blive skuffet i disse mine Forventninger. Klokken var vel omtrent $3\frac{1}{4}$, da jeg kom ud til mine Baade igjen, men her mødte mig igjen det bedrøvelige Syn, at Lieutnt. L. paany havde beruset sig i min Fraværelse (formodentlig af Kujoneri.) Han maatte atter arresteres og Baadsmaanden overtage Kommandoen af Baaden. For at ikke Mandskabet skulde blive forskrækket ved at finde tvende Fiender istedetfor En, meddeelte jeg dem strax denne Nyhed, men de erklærede alle at ville slaaes, naar jeg vilde det, og saaledes vare vi ogsaa strax enige.

Efter omtrent $\frac{1}{4}$ Time eller Kl. $3\frac{1}{2}$ var vi paa Kamppladsen, og da det nu var bleven lidt lysere, kunde jeg bedre oversee Lokaliteterne. Nogle Smaaskjær (Hatte-Skjærene kaldet) havde Naturen placeret midt i Kongshavns store Bugt, som derved dannede tvende Udløb paa denne Havn, et større og et mindre eller lidt smalere. Dette var en ganske fortræffelig Post for vore Kanonbaade, og bag disse naturlige Brystværn eller Skydeskaar tog jeg Plads. Af vor Fiende kunde vi see Mastetopperne rage noget op i Luften, men af Skrogene kun saameget, saa vi netop kunde tage Sigte paa dem. De laa et maadeligt Kanonskud fra os, tæt ved Land, under et temmelig høit Fjeld, begge ved Siden af hinanden, samt desuden en Provideringsskonnert og en norsk Lodsbaad, der begge vare deres Priser.

Efter under hele Natten at have havt komplet Stille sprang nu pludselig til Uheld for os en frisk Kuling op af SO., som stod lige ud af Havnen. Blot en eneste Times Stille endnu, og begge Kutterne vilde da have tilhørt os. Imidlertid indtraf dog det lille Held, at medens der var temmelig frisk Kuling der, hvor vi laa, var der endnu næsten Stille oppe under Land, hvor Fienden laa tilankers, som gjorde, at det varede Noget, før de fik Hjælp af Vinden. Strax vi var kommen bag de omtalte Skjær, begyndte vi Slaget, idet Kanonchaluppen „Kjøge", som laa om Bagbord af mig, fik Ordre til at beskyde den Kutter, som forekom mig noget mindre end den anden, medens jeg med min og Lieutenant L.'s Chaluppe, som laa om Styrbord af mig, engagerede den anden Kutter, som skulde være stærkest bemandet.

Kutterne kappede strax sine Ankertouge, efter først i en Baad at have afhentet sit Mandskab fra den norske Skonnert, og satte Seil til. Men da de havde liden Vind, varede det en temmelig lang Tid, før de fik sine Fartøier til at falde af, og dette Mellemrum benyttede vi fra alle vore 3 Baade til at give dem mange velrettede Skud, ret agterud Langskibs, hvilket gjorde en fortræffelig Virkning.

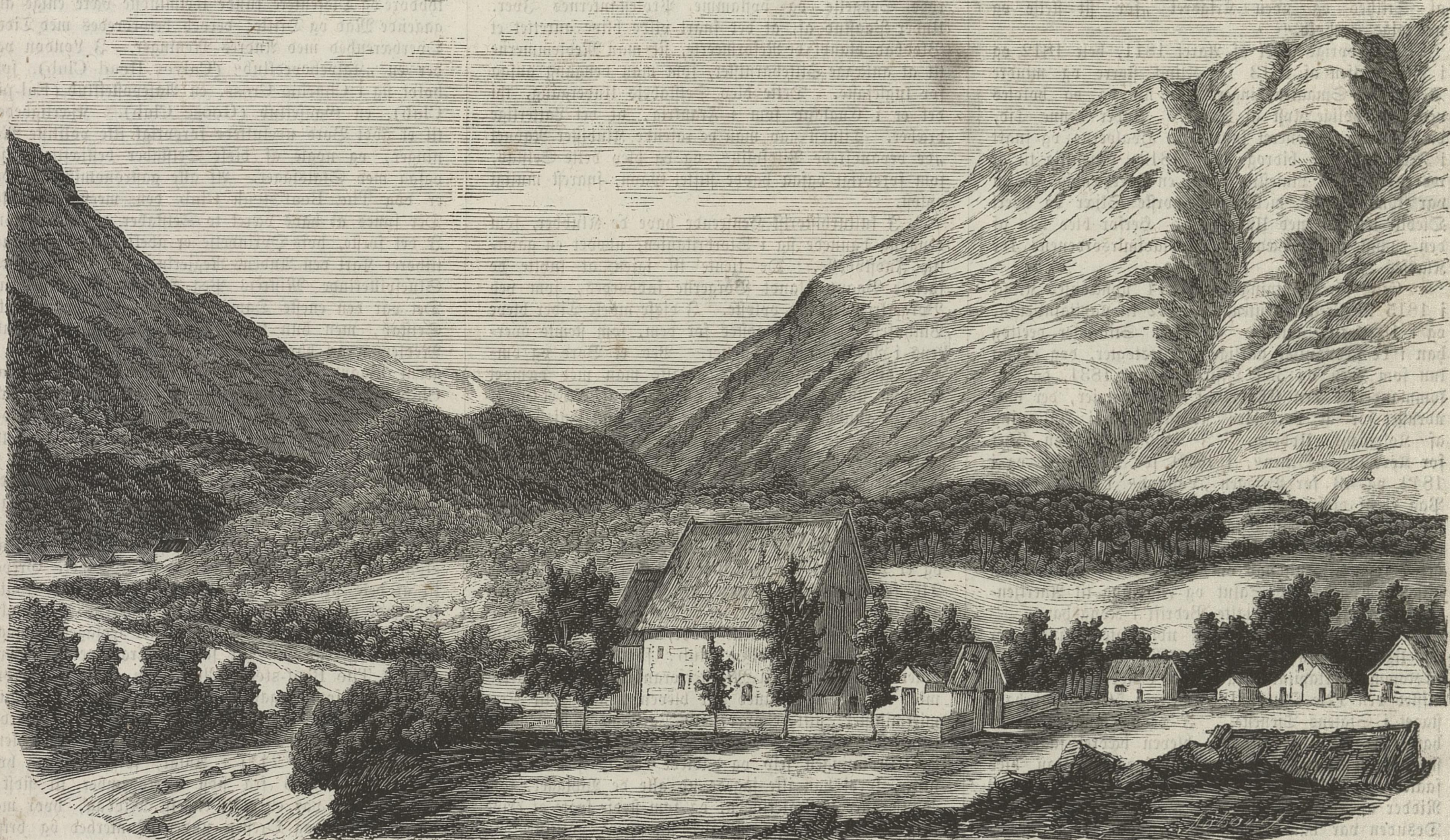
Det lod til, at begge Kutterne vilde have gaaet ud det større Løb, men ved en uheldig Manøvre faldt Lieutenant Falch's Modstander bagbord over, og blev derved nødsaget til at gaa ud det vestre eller mindre Løb, hvorved han nu atter i lang Tid blev beskudt Langskibs, uden at han kunde svare med et eneste Skud. Den anden Kutter, som Dragø og Frederiksstad var i Kamp med, fik snart mere Rum ved at luve lidt til, og vi fik nu hans glatte Lag, det ene efter det andet, meget hurtig, men heldigviis vare deres Kanoner for høit stillede, saa Skraakuglerne susede hen over vore Hoveder uden at gjøre Skade.

Efterat Slaget havde varet henimod en halv Time, begyndte Morgenrøden og Solen at vise sig i al sin Pragt over Fjeldtoppene, og nu saa vi til vor Overraskelse, at hele den store Bugt gruppeviis var besaaet med større og mindre Huse, hvoraf Indbyggerne styrtede ud, Konerne med sine smaa Børn paa Armene, og Mændene med hvad de kunde faae fat paa, op ad Høiderne af Frygt for vore Kugler, som spillede ind hos dem, og lidt efter vare alle Høider besaaet med Tilskuere i hundrede, ja maaskee i Tusindviis, der i stum Forbauselse betragtede det blodige Skuespil vi opførte for dem, og som ikke havde været

seet i den svenske Skjærgaard siden Tordenskjolds Tid. Heldigviis gjorde vore Kugler ingen Ulykke iland, som ikke var et af vore mindste Held.

Hidindtil havde min svenske Lods gjort sin Pligt og ingen Frygt lagt for Dagen, men da nu Affæren begyndte at blive varm, og Fiendens Kugler og Skraasække begyndte at spille om os, var han ikke seen med at springe ned i min Baad, kappe Fangelinen og ile iland paa en af de føromtalte Holmer, og der krøb han ned i en Kløft. Midt under Kampens Tummel og Bulder mærkede jeg ikke strax, at han var flygtet, før han var et Stykke fra min Chaluppe. Det var et høist ubehageligt Tilfælde nu at see os berøvet vor eneste Lods, just i det vigtigste Dieblik, hvor vi hvert Dieblik kunde vente at stöde paa Grund. Nu vare begge vore Mostandere komne os temmelig nær, min og L.'s Modstander paa et lidet Geværskuds Distance, og Falch's, ved at passere en udspringende Fjeldpynt, paa et Pistolskuds Distance. Vore tre Baade fik nu Ordre til at gjøre en Kvarts Vending; thi nu kom vi i vor Tour under begge Kutternes Krydsild, men nu kunde vi ogsaa paa en Gang bruge begge vore Kanoner paa alle 3 Baade, da vi beskjød den større Kutter med de forreste Kanoner, og den anden Kutter med de agterste, og for at forøge Virkningen af vore Skud gav jeg Befaling til at bruge dobbelt Ladning og at lægge 1 à 2 Skraasække i hver Kanon udenfor Kuglen (jeg vidste, at alle vore Kanoner vilde holde, da det var ypperlige Kanoner fra svenske Værker, og ikke af det usle Tøi, som man støbte i Norge i Begyndelsen af Krigen), og dette gjorde ogsaa en udmærket Virkning. Paa den nærmeste Kutter havde vi i en Haandvending bortskudt hans Bougspryd, gjort 2 à 3 Kanonporte i Et om hans Bagbordsside, og næsten reduceret ham til et Vrag, saa han ikke kunde svare os med et Skud.

Nu blev der Liv i Affæren, men dog ikke saa meget, som jeg ønskede det, da vore Fængrør, som desværre vare af Papir, ofte klikkede eller ikke vilde tænde Krudtet, hvilket noget sinkede Skydningen, men Enden var nu ogsaa nær. Kutteren (den større) i det søndre Løb, holdt ned imod os, og sendte sin Hækjolle med sin Næstkommanderende for at forkynde os, at han havde strøget, - hvilket var umuligt for mig at opdage formedelst Krudtrøgen - og at han var synkefærdig. Da jeg ikke kjendte den engelske Baads Hensigt, sendte jeg den et Skud med Skraa, som traf og gjennemborede Jollen paa mange Steder, dog lykkeligviis uden at dræbe eller saare nogen af Folkene i Baaden. Den anden Kutter raabte nu ogsaa, at han havde overgivet sig. Imidlertid roede Lieutenant Falch og jeg med vore Chalupper til den synkefærdige Kutter for at redde Chefen og Folkene, og imidlertid havde jeg givet Ordre til Baadsmanden i Kanonchaluppen Frederikstad at roe hen og besætte den mindre Kutter, men ulykkeligviis, da nu Skydningen var ophørt, kom Lieutenant L. i dette Dieblik op paa Dækket og overtog selv Kommandoen, men roede strax efter paa et blindt Skjær. Dette ubehagelige Tilfælde benyttede Kutteren sig af, da der kom en liden frisk Brise, og seilede ud paa den anden Side af Naløholmen og tilsøes, og for vi kunde faae reddet Mandskabet af den anden Kutter, som nu sank paa 18 Favne Vand, fik den mindre Kutter et godt Forsprang. I Forening med Falch's Baad ilede jeg vel strax ud efter den flygtende Fiende, men det var ikke muligt at indhente ham, da vort Mandskab var saa udmattet efter snart 30 Timers Roning uden næsten Mad og Søvn, saa at jeg, da jeg var kommen en Miil paa Søen, maatte vende om med mine tvende Baade og roe tilbage til Kongshavn, hvor den ulykkelige Lieutnt. L. nu kom mig imøde, da han endelig havde faaet sin Chaluppe af Grunden. Kl. 9 om Form. kom vi endelig tilankers tæt inde ved Kongshavns Brygge.

Parti fra Kinservik Kirke. (See S. 111.)

Saaledes endtes da denne Affære, men nu var ogsaa min kjække Besætning næsten kvit; thi de sank ned paa Tofterne af Udmattelse og faldt strax i Søvn uden at spørge efter noget at spise. Først om Middagen fik de et varmt Maaltid. Deres Hvile kunde desværre ikke blive af lang Varighed, thi her var altfor meget at varetage. Først sikrede vi os vore Krigsfanger og affendte en paalidelig Expres op i den Vig, ikke langt fra Kongshavn, hvor de 4 til Norge bestemte danske Skibe havde taget sin Tilflugt, for at melde dem det Passerede, og at Farvandet nu var gjort ryddeligt for fiendtlige Krydsere, samt at tilbyde dem Eskorte eller Konvoi. Dernæst maatte vi tænke paa at bringe i Sikkerhed den tilbageerobrede norske Provianteringsskonnert Nr. 40 og den norske Lodsbaad, at lette Kutterens frakappede Ankere m. m. og endelig at holde Udkig med den undslupne Kutter. Den ijænkskudte Kutters Navn var Swan, efter Opgivende paa 10—12 ℔ Karonader (men jeg troer ogsaa, at han havde tvende lange Bowkanoner), bemandet med 41 Mand, men havde nu kun 29 Mand ombord, de andre 12 vare sendte til England med tagne norske og danske Skibe. Kutteren havde tvende Officierer. Chefen, en Lieutenant, kaldte sig Edward Mourilyan, men hans sande Navn var Mark Robenson Lucas.*)

Fra Kongshavn holdtes nu skarpt Udkig efter den anden Kutter, hvis Navn var Hero, (af samme Størrelse som Swan) og kommanderet af en Lieutenant Forster. Omtrent 3 Mile fra Land saaes han at ligge krænget Styrbord over, med alle Seil hjergede, for at stoppe sine Grundskud, og Kl. 3 om Efterm. hørtes nogle Nødskud fra ham, og strax efter var han forsvunden, hvorfor vi formodede, at han var sunken der, men dette var dog ikke Tilfældet; thi ude paa Søen fik han Assistence af en engelsk Fregat, og efter at have udbedret de i Slaget med mig lidte svære Skader, saa godt det lod sig gjøre paa Søen, satte han Kurs for den engelske Kanal, som han ogsaa begunstiget af Veiret var saa heldig at naa, men da fik han en svær Storm paa sig, som foraarsagede, at de modtagne tvende Grundskud sprang op igjen, saa Mandskabet ikke kunde bære Kutteren paa Pumperne længere end et Stykke ind i Kanalen til i Nærheden af Dover, hvor Chefen og Folkene hurtigst muligt maatte kaste sig i sine Baade, da Kutteren sank med Top og Tavl.

Lieutenant Forster og hans Mandskab med nogle faa norske Matroser, han havde ombord, kom ind til Dover. Kutteren skal, foruden den før omtalte Skade,

*) Denne samme Lieutenant havde som Chef for Kutteren Swan den 24de Mai 1808 en Affære med en dansk Kaperkutter, der laa ved Bornholm, men som han lokkede fra Land ved at heise hollandsk Flag. Efter 20 Minutters Kamp sprang Kaperen i Luften og sank, uden at den umenneskelige Engelskmand gjorde det mindste Forsøg paa at redde sin Modstanders ulykkelige Besætning, der laa og flød paa Stumperne, indtil de alle druknede. Senere, om Høsten 1814, kom han til Frederiksværn med en engelsk Brig under Parlementsflag for at føre Kong Christian Frederik tilbage til Danmark.

have havt 7 Døde og Blesserede, andre Efterretninger sige 11 Døde og Saarede. Kutteren Swan fik 7 Grundskud, havde lidt umaadelig paa Skrog og Takkelage og havde 3 Døde (som sank med ham) og 1 saaret.

Disse tvende fiendtlige Kuttere havde gjort Norge en umaadelig Skade i denne Vaar; thi de havde ikke taget mindre end en 30 norske og danske til Norge bestemte Skibe, ladte med Korn, Fedevarer, Brændeviin m. m. i Skagerak og i Nærheden af Kongshavn, saa det var paa høi Tid, at de bleve udryddede.

Vort Bytte bestod i tvende engelske Officierer, tvende Styrmænd og 30 Underofficierer og Matroser, 3 prægtige engelske Orlogschalupper, den norske Provideringsskonnert Nr. 40 og en stor norsk Lodsbaad, begge Kutternes frakappede Ankere, med omtrent 60 Favnes Toug hver, Swans Flag og dens umaadelig store Bredfok; en Mængde herlige engelske Pistoler og Sabler, samt 2 prægtige Dolonner Søkikkerter m. m.

Om Aftenen den 26de vare vi alle, tilligemed de 4 Koffardiskibe, der havde sluttet sig til os, tilbage ved Stationen i Sandøsund, uden at have lidt det mindste paa Baadene, eller uden at have nogen Døde eller Saarede."

For denne kjække Bedrift blev Klinck af den danske Konge udnævnt til Ridder af Dannebrogen, „der", som han selv siger, „blev tildeelt enhver Officier, som vexlede nogle Kugler med et eller andet fiendtligt Skib." Lieutenant Falch blev Dannebrogsmand, og for Besætningen paa de tre Chalupper blev der paa Statens Regning, efter den danske Konges Befaling, holdt et Gilde, der varede i tre Dage. Maanedslieutenant L. derimod afskedigedes i al Stilhed og uden Krigsret „for sit slette og uværdige Forhold."

Den øvrige Deel af Aaret 1811, hele 1812 og i Begyndelsen af 1813 tog Klinck større og mindre Deel i de Smaatræfninger, der nu og da holdtes ved den sydlige Kyst af Norge. Under denne Tid, da han var stationeret snart paa Hvaløerne og snart i Frederiksværn, bidrog han (1812) væsentlig til at redde et russisk Linieskib, der i en overhændig Storm var kommen ind mellem de norske Skjær og hvert Dieblik truedes med Undergang. Herfor blev han af den russiske Keiser hædret med Vladimirsordenens 4de Klasses Ridderkors.

Efter Fredsslutningen i 1814 udnævntes Klinck i 1815 til Premierlieutenant, 1822 til Kapitainlieutn. og i 1826 til Kapitain. I disse Stillinger deeltog han i de sædvanlige aarlige Øvelsestogter, dog endnu kun som 2den og 3die Officier, indtil 1831, da han kommanderede den Eskadre af Smaafartøier, der blev udrustet for at overholde Kvarantænen i Anledning af Koleraens Udbrud. I 1833 var han Chef for Korvetten „Ørnen", i 1839 for Kadetskibet og i 1842 og 43 for Briggen „Lolland" i Middelhavet. Paa et af disse Togter var det, at han i Middelhavet stødte paa en engelsk Eskadre under Kommando af en af hans gamle Modstandere fra Krigens Tid, der neppe kom til Kundskab om hans Navn, førend han hilste ham med fuld Salut og Flagning til Anerkjendelse af hans oven fortalte Bedrift i Kongshavn.

Den 29de Marts 1854 udnævntes Klinck, der da, ligesom i Aaret 1851, var Chef for Værftskorpset, til Kommandørkapitain, fra hvilket Embede han erholdt Afsked den 12te Oktbr. 1857 efter i 50 Aar at have staaet i Statens Tjeneste. I denne lange Tid var han paa forskjellige Maader bleven hædret saavel af sin egen som af fremmede Regjeringer. Han blev saaledes i 1817 Ridder af Sværdordonen og i 1840 Ridder af den preussiske røde Ørns Ordens 3die Kl. Desuden var han Ordonantsofficier og Adjutant hos Kong Oscar, saavel medens denne var Kronprinds som senere, efterat han havde besteget Thronen, ligesom han ogsaa to Gange fungerede som Referent for Marinen i Stockholm.

Klinck døde paa sin Gaard Soli ved Horten den 28de Mai og efterlod sig en Søn og tvende Døtre. Han var 3 Gange gift, første Gang 1811 med Rise Hammer, der døde 1813, uden at efterlade sig Børn; hun var Datter af Byfoged, Justitsraad H. i Tønsberg; anden Gang ægtede han, d. 10de Marts 1815, Karen Anker Bergh, f. paa Gaarden Limset i Nannestad 23de Decbr. 1797, † i Christiania 25de Marts 1830. Hun var en Datter af Generalauditør og R. N. O. Christopher Anker Bergh (f. 28/10 1764, † 17/5 1825) og hans 2den Hustru Marie Schejtlie, (f. 7/11 1768, † 19/12 1826.) I dette Ægteskab havde han de tre ovennævnte Børn. Tredie Gang (1833) ægtede han Maria Frederikke Bencke, (f. i Farsund 24de August 1794) Datter af Bataillonschirurg Jakob Frederik B.; i dette Ægteskab havde han ingen Børn.

Klubberne i London.

(Af Alphonse Esquiros. — Revue des deux mondes.)

III.

Ved Siden af de literære var der ogsaa politiske Klubber. Disses Historie gaar lige op til Karl den Anden. En af de berømteste var „Kongernes Forbund" (The Confederacy of the Kings). Denne hellige Alliance dannedes kort efter Restaurationen. Den optog Statsmænd og Borgere af alle Samfundsklasser under Betingelse af, at Enhver indgik paa at antage Tilnavnet Konge. Et saadant Tilnavn blev anseet for tilstrækkelig Garanti for gode monarkiske Principer og sigtede til at udelukke alle Republikanere. Karl den Anden var selv Æresmedlem af dette Selskab, men man har Grund til at tro, at han aldrig bivaanede Møderne. En anden politisk Klub paa hans Tid var The Kings Head Club. Den bestod af Whigger, og Medlemmerne bare paa sin Hat et grønt Baand for at adskille sig fra Torierne, der havde valgt det skarlagenrøde Baand. De samledes om Aftenen nær ved The Inner-Temple Gate. De havde især til Hensigt at gjøre Proselyter og optog gjerne de unge Folk, som kom til London. Formændenes Beslutninger gik fra Mund til Mund og det, man om Aftenen sagde i Klubben, blev den følgende Dag Samtaleemne i Byens Cirkler. Dette talrige Selskab var et Slags exekutiv Magt, der stod i Forbindelse med Mænd over hele England. I Klubben dreiede Samtalerne sig hyppigst om at forsvare Frihed og Eiendom. Ofte pleiede man at fremmane Papismens røde Spøgelse og opflamme Protestanternes Iver. Under Paaskud af, at der snart vilde blive anrettet et Blodbad blandt de Reformeerte, fik man Medlemmerne til at anlægge Silkeharnisker, som man dengang ansaa for kuglefaste. Dette blev Selskabets Undergang, thi det er i England som i Frankrig, at det Latterlige dræber. Tilsidst gav man de rasende Klubister Navnet „de bepandsrede Vildsviin", og da blev dette Selskab, som forøvrigt ogsaa havde stiftet Gavn, snarest muligt opløst.

I kulturhistorisk Henseende have de Klubber, som dengang dannede sig i Storbritanien, udøvet en gavnlig Indflydelse. De tjente til igjen at knytte de sociale Baand blandt Borgerne indbyrdes, som ved Borgerkrigene vare opløste. I disse mørke Tider bleve Vinhusene et Samlingssted for dem, som stemte overeens i Meninger og Følelser. Ved et Bord og omgivet af gode Kammerater udtalte man med dæmpet Stemme sine Forhaabninger og sin Frygt. Det Glas, som gik rundt blandt dem, var Tegn paa Enighed og Brodersind. Samfundets adsplittede Elementer stræbte paa denne Maade først at forene sig igjen i mindre Grupper, og den Harmoni, der senere skulde udstrække sig til hele den engelske Nation, opstod og forberedtes i disse Klubber. Det var her, man udviklede den Talefrihed, som endnu udgjør et fremtrædende Træk og et Fortrin i den engelske Charakter. Den gyldne Tid for politiske og andre Klubber var Begyndelsen af det 18de Aarhundrede. Da havde man The Scriblerus Club, hvortil Pope, Swift og Arbuthnot hørte, og The October Club, som synes at have faaet sit Navn ved en Ministerforandring. Da Harley midt i October Maaned var bleven udnævnt til Premierminister, stiftede over 200 Parliamentsmedlemmer en egen Klub, hvis Medlemmer vare mere royalistiske end Dronningen selv og dadlede den torysindede Minister, fordi han ikke jagede ud alle de Whigger, som endnu vare i Regjeringen, og som stedse søgte at drive Regjeringen fremad. Uagtet sin mere politiske end literære Farve bestod dog dette Selskab af talentfulde Mænd og Statsmænd, som dengang ansaaes for Smagsdommere. Der læste og bedømte man nye Skrifter. Et af Klubbens indflydelsesrigeste Medlemmer var Swift, hvis Autoritet var nok til at faa flere Kandidater optagne eller forkastede. Denne Forening af heftige Torier vakte megen Opsigt, men synes ikke at have udøvet noget stort Tryk paa Tidens Begivenheder. Dronning Anna var forskrækket, Harley ubestemt, og „Brødrene", som Klubmedlemmerne kaldte sig, kunde blot sukke over sit Partis Uvirksomhed, som ikke forstod at benytte sig af sin Seier.

En Modsætning til denne Forening var The Kit-Cat Club, den berømteste Klub, der nogensinde har existeret. Den havde Englændernes Yndest for Faareposteier (mutton pies) at takke for sin Stiftelse. Nogle Aar før 1688 levede der i Shire Lane nær ved Temple-Bar en Posteibager, der var bekjendt for sine fortræffelige Faareposteier; tiltrukne af disse dannede Lorderne Montague og Dorset, Digterne Prior og Garth og Boghandleren Jacob Tonson et Selskab, der havde sit Tilhold i Butikken. Da Skildtet var en Kat og en Fiolin, og Verten hed Christofer (forkortet Kit), antog den Klub, der dannede sig her, Navnet Kit-Cat. Da dette Selskab stiftedes, befandt Landet sig i meget vanskelige Omstændigheder. Syv protestantiske Biskopper vare indespærrede i Londons Tower. Papisterne vare i stærk Bevægelse. Klubmedlemmerne begave sig hen i Shire Lane under Paaskud af at spise Faareposteier, men i Virkeligheden bleve de enige om Forholdsregler til at hemme den blodige Opstand, som snart efter brød løs. „Disse Mænd i Kit-Cat Klubben," sagde Horace Walpole, „blive ansete for bons vivants og aandrige Personer, men ere, naar Alt kommer til Alt, de sande Patrioter, der have frelst Storbritannien." Klubben overlevede længe den Plan, som den i Begyndelsen havde sat sig, og, da Christofer var bleven rig, flyttede han hen i The Fountain Tavern i the Strand. Under Dronning Annas Regjering omfattede Selskabet over firti Medlemmer af første Rang og største Fortjeneste, blandt hvilke man bemærkede Hertugerne af Somerset, Marlborough og Richmond, Sir Richard Steele, Addison, Congreve og Garth, som var en ivrig Whig. Sir Godfrey Kneller malte deres Portrætter i halv Legemsstørrelse og deraf kommer Benævnelsen Kit-Cat, som de engelske Kunstnere tillægge Portrætter af denne Størrelse. Klubben indskrænkede ikke sin Opmærksomhed alene til politiske Sager, men udstrakte den ogsaa til literære Gjenstande. Saaledes voterede den en Sum af 4,000 Guineer for at opmuntre Tragødien.

Da de borgerlige Stridigheder begyndte at lægge sig, troede man at give Klubberne en bredere Basis ved at grunde dem paa Livets materielle Fornødenheder. Det var lettere at komme til Enighed om en god Ret Mad end om religiøse og philosophiske Spørgsmaal. Lærde og Ulærde, Whigger og Torier, Orthodoxe og Dissentere kunde idetmindste være enige angaaende Mad og Drikke; derved befordredes med Tiden Overbærenhed med Andres Meninger. I London var der en „Kalvehovedklub" (Calves Head Club), som holdt sig i Charing-Cross, en Aaleposteiklub (Eal-pie Club), en Gaaseklub (Goose Club). Kjærligheden til et godt Bord udelukkede forøvrigt ikke politiske Meninger, og nogle af disse Selskaber beskjæftigede sig ogsaa med Statssager. Af alle gastronomiske Klubber er dog The Beaf-steak Club den meest bekjendte. Der synes at have været to Selskaber af dette Navn. I det første, hvis Oprindelse er ubekjendt, men vistnok tilhører Karl den Andens Regjering, var den bekjendte Skuespillerinde Mistreß Peg Woffington Præsident. Det var den eneste Dame, som var Medlem af dette Selskab, men hun kunde ogsaa boxe som en Mand. Medlemmerne bare som Ordenstegn en Guldrist i et grønt Baand om Halsen. Den anden Beaf-steak Club stiftedes i 1735. Den berømte Harlekin Rich, der var Regisseur ved Covent-Gardens Theater, var en Dag ifærd med at forberede Opførelsen af en Pantomime, der skulde spilles samme Aften, da han fik Besøg af flere Gentlemen, der gjerne vilde overvære Prøven. Da En af dem, Greven af Petersborough, blev der temmelig længe, begyndte Kunstneren uden at lade sig genere af sin ædle Gjest at tillave sin beafsteak til Middagen og indbød uden Videre Greven til at dele sit simple Maaltid. Peterborough syntes saa godt om Beafstegen og Skuespillerens Underholdning, at han kom igjen Ugen efter ledsaget af nogle Venner og bad om det samme Traktement. Heraf fremgik The Beaf-steak Club, som er bleven berømt ved Navne som Hogarth, Sir John Thornill, Brougham, Sheridan og senere Fox. Fra Covent-Garden flyttede Selskabet bag Lycæums Theater. Medlemmerne, der vare 24*) i Antal, spiste Middag hver Lørdag Klokken 5 fra sidst i November til sidst i Juni. Det var en ægte engelsk Middag, hvor man feirede Frihed og Oxesteg under Munterhed og britisk Appetit. Selskabssalen stemmede godt med Klubbens Charakteer; den var beklædt med Egeløv og prydet med Selskabets Vaaben - Risten - i Relief. Naar Uhret slog fem, gik Tæppet op, hvorved man fik see hele Kjøkkenet, hvori Kokkene vare ifærd med at udføre sine Roller. To Vers af Macbeth tjente til Inskription over dette Laboratorium, og i Midten hang i Taget Selskabets første Rist, en ærværdig Relikvie, som havde overlevet to Ildebrande. Naar Dugen var taget af Bordet efter Middagen, satte Præsidenten sig i en Lænestol paa en Forhøining, der var nogle Trin høiere end Gulvet i Salen, og som blandt andre Klubbens Insignier var prydet med den trekantede Hat, med hvilken Garrick i sin Tid havde spillet Rangers Rolle.

Beafstegsklubbens bedste Dage vare i Begyndelsen af det 19de Aarhundrede. Da tællede den blandt sine Medlemmer John Kemble, Hertugen af Clarence, Fergusson og Hertugen af Norfolk**). Man kan nok

*) Dette Antal forhøiede man siden til 25 forat optage Prindsen af Wales.

**) Bekjendt ved sine Eventyr, sine bons mots og sit Fraadseri. En Aften gik han ind i en af Restaurationerne i Coventgarden, hvor han forlangte et Fad Erter og en Hortulan. Opvarteren, der blev skuffet ved Hertugens simple Udseende, gik hen og underrettede sin Herre om

vide, at i en saadan Forsamling var den gode Mad og den gode Viin kun et Krydder for Aandrighed. Blandt de sidste Navne, som knytte sig til Beafstegsklubben, er Kaptein Morris. Han var født i 1745, men overlevede de fleste af de lystige Spisebrødre, som han havde moret ved sit gode Humør, sin rige Indbildningskraft og sine poetiske Indfald. Han var Selskabets Sol. Han havde forfattet nogle af de mest yndede engelske Ballader. Han sammenlignede selv sin Muse med en flyvende Fisk. „Naar dens Vinger ere tørre, vil den ikke kunne svinge sig op i nogen lystig Flugt, men ved en Bolle Punsch flyver den ligesom Svalen ved en Sø under idelige Dukninger." Som en ægte Londonerborger foretrak han Byen for Landet og den Skygge, som Husene kaste paa Steenbroerne i Pall-Mall, for det herligste Solskin i fri Natur. Henimod Slutningen af sit Liv lod han sig dog overtale af Landlivets Tillokkelser som han før havde spottet over, og trak sig tilbage til Brockham til en Villa, som Hertugen af Norfolk havde foræret ham. Førend han reiste bort, sagde han Klubben sit Farvel paa Vers. Han viste sig der igjen som Gjest i 1835, og da forærede Medlemmerne ham en stor Sølvbolle med Inskription. Uagtet han dengang var i en høi Alder, havde han dog Intet tabt af sin Munterhed. Han døde kort Tid efter og med ham mistede ogsaa den Klub, til hvis sidste Prydelser han havde hørt, hele sin Berømmelse og nu er kun Navnet tilbage af dette berømte Selskab, hvor der havde udfoldet sig saa megen Aand, men af den Aand, som hendunster med Duften af Maden og Punschebollen.

De gamle Klubbers Charakteer laa i, at hver af dem rammede en eiendommelig Smag hos Menneskene. En Englænder fra Provindserne, der kom til London, opsøgte der en Klub, der stemte overeens med hans Charakteer og Aandsretning, omtrent paa samme Maade som en Kokette gaar fra Butik til Butik forat udvælge de Baand, som bedst passe til hendes Hudfarve. Var han Phlegmatiker, begav han sig til Hum drum Club i Ivy Lane. Naar man der traadte ind i Salen fik man Øie paa en høitidelig Scene; Medlemmerne iagttoge alle en dyb Taushed; Enhver med en Pibe i Munden og en Kande Øl ved Siden. Man skulde tro det var et Selskab af Vise eller Døvstumme. Hver Gang En af dem lagde Piben fra sig paa Bordet, ventede man at han skulde tale og at der skulde udgaa Orakler fra en saa værdig Mund; „men det var blot for at spytte," siger Goldsmith, som havde været tilstede ved et af deres Møder. De Urolige sluttede sig til Rattling Clubs. De stærke Aander lode sig føre til Philosophernes Selskab, hvor hver den, der kom med et nyt Argument mod Religionen, blev optagen som Medlem mod Erlæggelsen af 4 pence, som bleve anvendte til Punsch. Hvor besynderlig end en Mands Charakteer var, fandt han altid Kammerater i London, sammen med hvem han kunde tilfredsstille sin herskende Mani. Elskere af Fugle samledes en Gang om Ugen i en liden Restauration i Rosemary Lane, hvor The Bird-fanciers Club holdt til. Yndere af Tulipaner mødtes i Florish Club. Tidens Modeherrer og Løver samledes i Beaus Club i en vis Restauration tæt ved Covent-Garden, hvor man ikke underholdt sig om Andet end om Klæder, Baand og nye Moder. Vrantne og vanskelige Personer gik ind i Grætnes Klub (Surly Club), som holdt til i Nærheden af Bellingsgate-Dock. Der dadlede man Alt og gjennemheglede hverandre med vild Glæde. Aagerkarlene søgte sine Lige i Split-farthing Club (Skillingkløver-Klubben). Den Hopkins, som Pope har gjort udødelig, var Medlem af dette Selskab, der for at spare paa Olie og Lys, holdt til i et mørkt Værelse. Handelsmænd, der havde været uheldige, trøstede sig i Fællesskab i Unfortunate Club, med Overskriften „Tumble-down Deck", i Nærheden af Mynten. En simpel Bankerot gjorde adgangsberettiget; men var den bevirket ved Bedrageri, var det saameget bedre. Betlerne slæbte sig hen til The beggars Club, et Slags Mirakelklub, hvor de Blinde fik Syn og de Døvstumme Stemme. Tyvene sneg sig hver Aften hen i en liden Kro, The Old-Baily, med Skildtet Halvmaanen. Det var The thieves Club. Torvkonerne samledes i The flat-cap Club (Flad-Kappe-Klubben), som engang var Samlingssted for Lapse og Nyhedskræmmere. De unge Mennesker gjorde Kur til disse Damer med afbrændt Brændeviin og vældige Glas Porter. Saaledes kunde Enhver finde en Cirkel, der stemte overeens med hans Smag, Vaner og Tilbøieligheder.

De Englændere, der mere eller mindre yndede Gasconnader, ønskede Intet hellere end Adgang til The Lying Club (Løgnerklubben), hvis Stiftelse jeg bør fortælle. Sir Harry Blunt, et godt Hoved, der især var bekjendt for sin Dygtighed til at sætte Sminke paa sine Fortællinger, fik en Dag til sig nogle Fremmede, der kom for at studere Byens Skikke og Mærkværdigheder. Han førte dem til Bell Tavern i Westminster, hvor de indtoge et prægtigt Maaltid. Ved Bordet søgte Enhver at more Selskabet ved at give til Bedste de besynderligste og mest fabelagtige Fortællinger. Sir Harry Blunt fandt dette Selskab saa behageligt, at han besluttede at indstifte en Klub efter dette Mønster. Den første Regel var, at hver den, der imellem Kl. 6 og 10 om Aftenen sagde et sandt Ord, skulde dømmes til at bøde en Gallon ($4\frac{1}{2}$ Pot) Viin efter Præsidentens nærmere Bestemmelse. Kandidaterne underkastede sig en Examen; det var ikke nok alene at lyve; man maatte ogsaa lyve kunstmæssigen. En altfor usandsynlig og plump Opdigtelse blev stillet lige med en sand Fortælling og paadrog samme Straf. Præsidenten bar en blaa Hue med en rød Fjær; men hvis et Medlem af Klubben i Aftenens Løb kom med en Løgn, der var dristigere og bedre end selve Præsidentens, maatte denne øieblikkelig overlade Seierherren sin Lænestol og sine Attributer.

at en Gartner fra Torvet tæt ved havde den Frækhed at rekvirere en Hortulan. „Om han saa forlanger tolv, saa giv ham dem øieblikkeligen," svarede Herren, som havde gjenkjendt Hertugen.

Da disse Selskaber gave et Billede af Folkets Charakteer, maa man være forberedt paa i gamle England at finde en Mængde excentriske Klubber. En af de besynderligste var The Ugly Club (de Hæsliges Klub); den opstod i Cambrigde under Carl den Andens Regjering og begyndte med en Middag, hvortil man indbød de styggeste Folk i Byen. Nogle af dem undsloge sig for denne Ære, men efter nogle Vanskeligheder kom dog Klubben istand. Man havde nogen Vanskelighed ved at faae en Præsident, da ingen havde synderlig Lyst til her at være Nr. 1. Klubreglerne vare indskrevne i Bordet; Ingen kunde optages, medmindre han var prydet med en paafaldende Hæslighed; i Tilfælde af lige Styghed skulde man vælge den Kandidat, som havde den tykkeste Hud. Den Nyvalgte beværtede ved sin Indtrædelse Selskabet med en Ret Stokfisk og holdt en Lovtale over Æsop. Den berømte Pukkelryggedes Portræt hang forresten i Salen ved Siden af Portræter af Thersites, Duns Scotus, Scarron og Hudibras. Klubben vakte Opsigt, og opmuntrede ved sit Held sendte Medlemmerne en Indbydelse til Carl den Anden. Kongen lo hjerteligt og sagde, at han ikke selv kunde reise derhen, men vilde sende dem et Par Gjedebukke. Denne Klub blev under det samme Navn overført til London af Hatchet, der har Æren for at have beriget det engelske Sprog med et nyt Ord. Englænderne kalde den Dag idag et eget Slags stygge Folk hatchet-faced. Han var især bekjendt for sin lange Klumpnæse, hvorom man fortæller en Mængde Anekdoter. Efter ham blev John Welkes, i Begyndelsen af Georg den Tredies Regjering, udnævnt til Præsident paa Livstid, og Gabriel Reguetti, Greve af Mirabeau, blev under sin Reise til London eenstemmigen udnævnt til Æresmedlem af Klubben. The Ugly Club havde en Rival i The No-Nose Club (Næseløs-Klubben.) En excentrisk Gentleman overraskedes en Dag, da han spadserede paa Londons Gader ved at møde en heel Mængde næseløse Personer og fik det Indfald at samle dem til et Middagsselskab i en Restauration. Der organiserede han dem til en Klub, der samledes een Gang maanedlig, indtil Stifteren døde mod Aarets Slutning. Medlemmerne, der, som de sagde, ikke vare Folk, der lode sig føre ved Næsen, vilde ikke underkaste sig nogen anden Formand og adskiltes. I det sidste Møde oplæste en af Selskabets Digtere et Sørgekvad til Ære for den afdøde Digter.

William Schaw Lindsay.

(Efter „Männer der Zeit.")

Denne engelske Skibsrheder og Parlamentsmedlem fortjener en Plads blandt Nutidens Mænd, ikke blot fordi han er en af Londons betydeligste Skibseiere, men ogsaa fordi han danner et glimrende Exempel paa, hvorledes Flid og Intelligents formaar at beseire alle Hindringer og hæve sin Mand op fra det laveste Trin. Fød 1816 i Ayr i Skotland, havde Lindsay i sit sjette Aar mistet begge sine Forældre, og begyndte i sit 15de Aar en selvstændig Løbebane, idet han forlod sin Fødeby med $3\frac{1}{2}$ Shilling i Lommen forat søge sin Lykke som Skibsgut. Ved at forrette Arbeide i Kulkammeret ombord paa et Dampskib skaffede han sig overført til Liverpool. I denne store Handelsstad, hvor han ikke kjendte noget Menneske, maatte han vente paa Sysselsættelse i 7 lange Uger, og henlevede 4 af disse i en saadan Nød, at han maatte sove paa Gaden om Natten uden Tag over Hovedet og i bogstavelig Forstand betle sit Brød. Endelig lykkedes det ham at faa Hyre ombord paa Vestindiefareren Isabella, hvor han imidlertid var underkastet en haard Behandling. Dog han lod sig ikke afskrække. Flittig, ufortrøden og paalidelig, var han 1834 - 3 Aar efterat han var kommen ombord paa Isabella - Anden-Styrmand; men selv nu, da Lykken begyndte at smile til ham, viste denne ham ogsaa sine Luner, thi i det samme Aar led han Skibbrud, og brak begge sine Been og en Arm. Aaret derpaa blev han Første-Styrmand, og 1836, 19 Aar gammel, blev han Skipper paa „Oliegrenen," som imidlertid blev sit Navn utro, da det i 1839 kom i Kamp med Sørøvere i den persiske Bugt, og her fik dets Kapitain et Sabelhug over Brystet, efterat han havde nedskudt en af Røverne. I det følgende Aar opgav Lindsay Sølivet, og blev i 1841 Agent for Castle Eden Kulkompagni; han blev ogsaa en af de virksomste Interessenter ved Anlægget af Hartlepools Havn samt dets Dokker og Værster. 1854 flyttede han til London og grundlagde her de Forretninger, som efterhaanden skaffede ham en Plads i den første Række af Handelshuse i Verdens første Handelsstad. Midt i sit Forretningsliv glemte han dog ikke at sørge for sin aandelige Uddannelse; i sine Aftentimer ofrede han sig med en saadan Iver for sin Selvdannelse, at det lykkedes ham at afhjælpe Manglerne ved sin Ungdoms Opdragelse, og at berige sin Aand med Kundskaber, som blev ham af væsentlig Nytte paa hans senere Løbebane, og saavel ved flere Flyveskrifter og Breve om Rhederianliggender som ved sit større Skrift: „Om Lovene for vor Skibsfart og Handelsmarine" aflagde han Vidnesbyrd om sin Dygtighed i denne Henseende.

Efterat Lindsay saaledes var bleven en af Londons største Rhedere og Skibsmæglere, fik han Lyst til at blive Medlem af Parlamentet. I April 1852 stillede han sig til Valg i Moumouth og i Juli i Dartmouth, men blev begge Steder slaaet af Marken ved aristokratisk Indflydelse og hensynsløs Anvendelse af Korruptionsmidler. Dog besluttet paa at seire, om han end skulde lide 20 Nederlag, men ogsaa kun seire ved tilladelige Midler, optraadte han 1854 som Kandidat for Tynemouth, og blev efter en haard Kamp valgt med den ringe Majoritet af 17 Stemmer. I 1857 efter Parlamentets Opløsning, havde han ingen Modkandidat at bekjæmpe. I Underhuset hører han til de liberale Fremskridtsmænd, er en stor Autoritet i alle Spørgsmaal, der berøre Englands Skibsfart og Handelsinteresser, samt en ivrig Bekjæmper af gammel Slendrian i Forvaltningen. Han er en af Formændene i den Reformforening, som hovedsageligt stiftedes af nogle radikale Medlemmer af Underhuset, da Krim-Felttoget bragte for Dagen de indgroede Misbrug, der herskede i det engelske Bureaukrati. Men da Lord Palmerston tilbød ham selv en høi Stilling i Forvaltningen, afslog han denne, da Indtægterne ikke erstattede ham det Offer, som han havde maattet bringe ved at opgive sine Forretninger. Hvor betydelige disse Forretninger ere, kan man slutte deraf, at Lindsay allerede i 1852 eiede 22 Skibe af første Rang, og at han i dette ene Aar havde som Assuratør modtaget Forsikringer til et Beløb af 2 Millioner 800,000 Pd. Sterl. I det samme Aar havde Firmaet W. S. Lindsay, hvis Chef han er, bortfragtet Skibe til alle Verdensdele, men fornemmelig til Vestindien og Middelhavet, udskibet 100,000 Tons Kul og 150,000 Tons Jern og gjort en Omsætning af 1,200,000 Kvarteer Korn.

Kinservik i Hardanger.

Kinservik Præstegjæld i indre Hardanger hører i alle Henseender til de bedst udstyrede Distrikter paa den Kant af Landet. Præsten Niels Hertzberg, som levede og virkede her, maa unægtelig tilskrives en stor Andeel i den forholdsviis større Grad af Kultur, hvorved Befolkningen her udmærker sig, noget, som ogsaa paa Stedet erkjendes, idet Hertzbergs Navn fremdeles lever i Alles Munde. Omtrent ved Kinservig begynder den rige Dyrkning af Frugttræer, som strækker sig langs Sørfjorden indover lige til Odde. Siden Dampskibsfarten mellem Hardanger og Bergen kom istand, maatte Kinservik kunne afgive et fortrinligt Midtpunkt for Udflugter i alle Retninger og til de for Tourister mest lønnende Strøg, som Ullensvang, Graven, Ulvik, det lidet besøgte Osefjord, Simodal, Vøringsfossen, Eidsfjord o. fl. — Vort Træsnit fremstiller Kirken med Omgivelser, seet fra Søsiden. Kinservigs Kirke er af Steen uden Taarn; Skibet er ifølge N. Nicolaysens archæologisk-historiske Fortegnelse 36 Alen langt og 25 Alen bredt, og Choret 17 Al. i Fiirkant. Alle Aabninger (deriblandt Hovedindgangen og Triumphbuen) i rundbuet Stiil. Kirken har en gammel Altertavle med Fløie, hvorpaa er malet Moses og Aron. Tilforn fandtes her ogsaa nogle Processionsstokke og en gammel Tavle med Figurer paa Guldgrund og latinsk Indskrift i Rammens Hulkiil; men disse Sager ere nu paa Bergens Museum.

Literatur.

Nye kirkehistoriske Samlinger, udgivne af Selskabet for Danmarks Kirkehistorie ved Holger Fr. Nørdam. Som bekjendt har der i længere Tid i Danmark bestaaet et Samfund for den nationale Kirkehistorie, hvis Virksomhed har været ikke lidet omfattende og frugtbar. Foruden Dr. Ludvig Helvegs fuldstændig tilendebragte Historie af den lutherske Kirke i Danmark og samme Forfs. nylig paabegyndte Fremstilling af den katholske Kirkes Historie i dette Land, har Samfundet ogsaa udgivet adskillige mindre Skrifter (ved Imm. Barfod, Helms, Lengnick m. Fl.) i den kirkelige Specialhistorie, og endelig samlet et rigt Materiale for Forskere i de „Kirkehistoriske Samlinger", hvortil de „Nye kirkeh. Saml.", vi her omtale, slutte sig som en ny Række, etableret i Lighed med hvad saa ofte finder Sted med Tidsskrifter, for at tiltrædende Abonnenter, der ei kunne erholde de ældre, stundom udsolgte Rækker, dog skulle kunne faa et afsluttet Heelt. Af bemeldte „nye Række" er hidtil udkommet første Bind (bestaaende af 4 Hefter stor 8vo., tilſ. 716 Sider) og andet Binds Hefte 1. 2 (368 Sider). Udgiveren er, som oven bemærket, H. Nørdam, en Mand, hvis store specialhistoriske Lærdom ogsaa andensteds fra, f. Ex. fra hans Biographi af Anders Arrebo og hans Oplysninger om Studenternes Deeltagelse i Kjøbenhavns Forsvar mod Carl Gustav, er vort (historiske) Publikum fordeelagtig bekjendt. Af de nye kirkeh. Samlinger, hvori saavel ubearbeidet Materiale som Afhandlinger optages, er naturligviis Størstedelen af et partikulært Indhold, som kun kan have liden Interesse for det store Publikum endog i Danmark, mindre i Norge. Men af desto større Interesse ere disse Meddelelser for dem, der sysle med Specialhistorien, og i dette Fag er der jo som Følge af den lange Forening et saa betydeligt Fællesskab mellem Danmark og Norge tilstede, at Værket ogsaa for vore Forskere vilde blive af Vigtighed, selv om Materialier til Norges egen Kirkehistorie ei ligetil derfra kunde hentes. Dette er imidlertid tildeels Tilfældet. I første Bind ville vi saaledes fremhæve: Nogle Oplysninger til Mag. Kjeld Stubs Ungdomshistorie, samt Efterretninger om Throndhjems Biskopper i 16de Aarh., hvilke danne et godt Supplement til det herhenhørende rige Materiale i Danske Magasin, samt i en særskilt Meddelelse, nogle Oplysninger om den anden lutherske Biskop sammesteds Hans Gaas og hans Familie. Det sidste er af Provst Rohmann i Fyen, der allerede i „For Literatur og Kritik" har skrevet om Hans Gaas, de tvende første af Hr. Nørdam selv. Af de øvrige Bidrag ville vi henlede Opmærksomheden paa et Par. Saaledes har Udgiveren meddeelt en Matrikel over danske Studerende i Wittenberg ved Reformationen, et Sidestykke til Chr. Langes lignende Matrikel over norske Studerende i Rostock, hvilken sidste dog gjælder et længere Tidsrum. Mærkeligt nok finde vi i denne Wittenbergske Matrikel, der gaar fra 1502 til 1565, ikke mere end tre Nordmænd; blandt disse er Throndhjems første lutherske Biskop, Mag. „Dorbernus Andenus" („Thorbjørn Olafsøn" hos Erlandsen), om hvem vi see, at han har været Luthers egen „Tischgesell und Kostgänger". Biskop Engelstoft paabegynder i 2det Bd. en Historie af den danske Kirkeordinants, og Svenskeren C. Sonnenstein Wendt leverer adskillige Bidrag til Skaanes (især Malmø By's) Reformationshistorie. Iøvrigt ville Samlingerne vise, hvorlunde i Danmark en priselig Kappelyst besjæler baade Theologer og Andre, naar det gjælder at fremdrage ukjendte Bidrag til Kirkens Historie. Heelt anderledes staar det til hos os, hvor den nyere Kirkehistorie hører til de allermest ubearbeidede Feldter, og hvor Geistlige og Lægfolk i dette Kapitel lægge en lige monstrøs Uvidenhed for Dagen.

Ludvig Daae.

— Af **Norske Universitets- og Skole-Annaler** er udkommet tredie Række 2det Binds 1ste H., der indeholder en af Adjunkt Bødtker meddeelt lærerig og orienterende Afhandling om det svenske Unverviisningsvæsen, efter Tidskrift för Sveriges Läroverk, der i f. A. begyndte at udkomme i Upsala; videre Begyndelsen af: Forhandlinger ang. Oldnorskens Optagelse som Underviisningsfag i de lærde Skoler; Om Revision af Bestemmelserne ang. Examen artium og de lærde Skoler, og en af Professorerne Conradi og Rasch afgiven Indberetning om den botaniske Have og det bot. Museum, hvori erklæres bl. A., at Haven „i Løbet af de sidste Aar er gaaet betydeligt fremad" og at de af Schübeler anstillede økonomiske Dyrkningsforsøg udføres med „Omhu og Dygtighed". — Idet vi atter henlede Opmærksomheden paa dette Tidsskrift, ville vi af foregaaende, af os hidtil ikke omtalte Heftes Indhold nævne: Udsigt over de i Aarene 1839—1858 udgivne norske Skoleprogrammer (af C. R.) og Prof. Welhavens Beretning om den af ham i 1858 foretagne kunstarchæologiske Reise i Italien. — Den paabegyndte nye Rækkes 1ste Bind overlades tiltrædende Subskribenter for ⅔ af Bogladeprisen eller 96 ß.

— **Skrifter af Chr. Molt Wengel.** Under denne samlede Titel er hos Løse & Delbanco udkommen tvende Theaterstykker af den inden Studenterverdenen meget afholdte og for tidlig afdøde Wengel; det første Stykke er Vaudevillen „Cousine Lotte", som ved utallige Opførelser paa Christianias Theatre er vort Theaterpublikum noksom bekjendt; det andet er Lystspillet „Plader", som vi ogsaa tror har været opført hertillands, idetmindste paa Provindstheatre. — Af samme Forfatter udkom nylig paa Reitzels Forlag Efterladte Skrifter, indeholdende en Vaudeville, „Kjærlighed paa Taget", Lystspillet „En Tale" og en Fortælling „Fra Ni til Fire".

— Foruden de i det forløbne Halvaar udkomne **danske Skrifter**, som vi allerede særskilt have omtalt, ligger der ogsaa for os en heel Deel mindre Skrifter af en mere speciel Natur, paa hvilke vi ikke kunne ofre nogen Anmeldelse. Imidlertid turde en blot og bar Angivelse af Titlerne endog være Vink nok for dem, der ønske at anskaffe disse specielle Skrifter, hvorfor en saadan følger: Veiledning for Gaskonsumenter af Gasværksbestyrer G. Howitz (Lunds Forlag 32 S.); Nogle kosmiske Fænomener som Indledning ved Underviisningen i Astronomi af C. Ibsen. Med Afb. (Woldikes Forlag, 43 S. En interessant Afhandling, nu særskilt aftrykt af det ophørte „Nordisk Musæum"); Kortfattet Ledetraad i Handelsregning af T. U. (Woldike, 24 S.); Elementær Plan-Geometri for Borger- og høiere Almueskoler af J. D. L. Starup, Lærer ved det kgl. Waisenhuus. Med 123 Figurer. (Gyldendalske Boghandl. 79 S.); Geometri for Borger- og Almueskoler ved Seminarielærer H. Mortensen. Med 99 Træsnit. (Philipsen, 70 S.); Maaden at forebygge Bygsædens Misvæxt i tørre Aaringer af C. G. Clausen, forhenv. Lændmand (Woldike, 1 Ark); Videre er udkommet 2det forøgede Oplag af Prof. Flors vel affattede og meget brugbare Sprog- og Retskrivningslære og ligeledes 2det Oplag af Hestetæmmeren Rareys meget omtalte Afhandling: Kunsten at dressere Heste (Philipsen), af hvilket Skrift forresten ogsaa haves en norsk Oversættelse. Dr. G. Festaine har udgivet: Dansk-Tydsk Tolk. En Veiledning for Enhver, der i kort Tid ved Selvstudium ønsker at tilegne sig den fornødne Sprogfærdighed for at kunne gjøre sig forstaaelig i Tydsk. (Philipsens Forlag, 129.) Bogen er et Sidestykke til den Dansk-Engelske Tolk og en Dansk-Fransk Tolk, som Hr. Fistaine i f. A. udgav hos samme Forlægger.

Norge.

Christiania. I Løbet af de senere Aar har Architekterne G. Bull og Chr. Christie Tid efter anden reist omkring i Landet for Selskabet til Fortidsmindesmærkers Bevaring, og optaget Tegninger af forskjellige Gjenstande, fornemmelig Bygninger. Disse Tegninger udmærke sig baade ved nitid Udførelse og med Hensyn til de Gjenstande, som fremstilles. Selskabets Direktion har derfor troet, at det vilde interessere Foreningens Medlemmer og Andre at kunne gjøre sig bekjendt dermed, og den har i dette Øiemed faaet Tilladelse fra Bestyrelsen for Nationalgalleriet til at lade ophænge Tegningerne i Galleriets Lokale, hvor de fra Søndag den 17de Juni og fremdeles indtil videre ville være at see paa de sædvanlige Tider, Thorsdag Kl. 11—1 og Søndag Kl. 12—2. Da den indrømmede Plads ikke er stor nok til at optage hele Forraadet af Tegninger, vil Ombytning Tid efter anden finde Sted. Saalænge Selskabets Direktion, og vistnok med fuld Føie, ikke har anseet det rigtigt at bebyrde Foreningen med den ei ubetydelige Udgift, som vilde været forbunden med Leien af et eget Udstillingslokale, var der neppe noget andet Sted at vælge, og dette maa tages med i Betragtning, naar man finder at Pladsen er mindre heldig baade med Hensyn til Lys og i andre Maader. Blandt de først udstillede Tegninger træffes Stavangers Domkirke og Magasinbygningen (Kongehallen) i Bergen; ikke mindre Opmærksomhed maa flere af de for vort Land eiendommelige Stavekirker tildrage sig, og det er ingenlunde for stærkt et Udtryk, naar vi forbauses over i en ubetydelig Steenkirke, som Dales (Lysters) i Sogn, at træffe et Portal i engelsk spidsbuet Stil, der, hvad Rigdom og korrekt Udførelse angaar, ikke har sin Mage her i Landet, endog i Throndhjems eller Stavangers Domkirke.

— Hs. Maj. Kong Carl, der nylig begav sig til Leiren paa Bonarps Hede i Skaane, hvorhen ogsaa de norske Raader i Statsraadsafdelingen i Stockholm ere kaldte, havde 10de Juni, ledsaget af Prinds August, i Helsingør en Sammenkomst med Hs danske Maj. Kong Frederik VII, hvilken sees at have været rig paa Høitideligheder og Hyldest, og som ogsaa tillægges en politisk Betydning med Hensyn til den stedse voxende „slesvigholstenske Røre". Det gode Helsingør synes ved Æresporte, „Flagstyer" osv. under dette Kongestevne at have frembudt Skuet af en fuldstændig Eventyrstad, hvis Beskrivelse derfor Øienvidner overlade til „Phantasien". Kong Frederiks „Lykkestjerne" havde dog, siger Dagbladet, ikke kunnet sprede Skyerne, hvorfor de paa Bryggerne taalmodigt ventende Helsingørianere maatte udholde en øsende Regn inden Kong Carls Ankomst, hvilket dog ikke havde slappet Begeistringen, da Hs. Majestæt med Damperen virkelig ankom og gled ind i Havnen; thi han blev modtaget med et „mangetusindstemmigt Hurra, der næsten ikke vilde faae Ende. Ved Landingstrappen blev han modtaget af Arveprinds Ferdinand og Prinds Christian, foruden af forskjellige Autoriteter, og af Byens Borgermester hilset med en Tale, som Hs. Maj. besvarede, hvorpaa de kgl. Personer begave sig til Kronborgs Slot, hvor Mødet med Kong Frederik foregik, og hvor ogsaa Grevinde Danner med „Æresdamer" var tilstede. Siden gik det til Marienlyst, hvor en Dejeuner indtoges og Kong Carl hilsedes med en af H. P. Holst forfattet Sang. Derefter foretoges en Promenade i Omegnen, hvorfor dog snart Regnen satte en Stopper, og da begge Majestæter kom tilbage til Helsingør, vare samtlige danske Ministre ogsaa ankomne did med Dampskib. Kl. 5 begyndte her det kgl. Taffel, begge Konger Side om Side og Prinds August som Grevinde Danners Bordkavaleer. Under Kronsalut tømtes forskjellige Skaaler, vidnende om det bestaaende gode Forhold mellem Nordens Konger, og om Aftenen bragte Byens Haandværkerforening et Fakkeltog, hvorved en smuk Sang af C. Ploug blev afsunget. Kl. 11 begav Kong Karl sig tilbage til Havnen, gjennem de af Begfakler og bengalske Flammer oplyste Gader, og efter endnu at være hilset med et Fyrværkeri, drog han bort, medtagende den Overbeviisning, „at han ikke blot af den danske Konge, men ogsaa af det danske Folk betragtes som en kjær Ven og ikke som en fremmed Monark."

— Storthingets Deputation ved Kroningen i Stockholm har ved Ordføreren, Professor Schweigaard som Anerkjendelse af Kapt.-Lieutn. Heyerdals Forhold som Fører af Dampskibet Lindesnæs, paa hvilket Reisen foregik, tilstillet hans Hustru en smuk Sølvkande med en til Anledningen passende Inskription.

— Striden om Storthingsbygningssagen, der nu allerede er afgjort, har taget et nyt Opsving, saaledes at den endnu forhaabentlig i lange Tider vil kunne fortsættes. Berl. Tidende har nemlig leveret en Artikel, hvori bitterligen klages over de norske Autoriteters og Bladenes Behandling af Prof. Chr. Hansen, der om Sagens sande Stilling ikke skal være bleven fuldt underrettet af hine Autoriteter, inden han skred til at levere Tegninger, og ovenikjøbet for at føie Bygningskommissionen har bekvemmet sig til at levere en efter dennes Ønsker rettet Omarbeidelse af sit oprindelige Projekt, som han ikke kunde vedkjende sig som sit Værk, men hvilken er bleven forelagt Storthinget alene, og ikke i Forbindelse med hans tidligere Tegninger. De Folk, som før have kritiseret Hansens Tegninger saa stærkt, rettede naturligviis strax med fornyet Iver sit Skyts mod Kommissionen som den, der havde ødelagt Hansens Tegning, medens Hansen selv begyndte at stige i Kunstanseelse, og spottede dem, som havde forsvaret hans for Storthinget fremlagte Tegninger. Men uheldigviis er den af Berl. Tid. givne Fremstilling af Sagen temmelig skjæv og i enkelte Stykker endog uefterrettelig, hvilket fremgaar af et af Kommissionens Medlem G. Ræder offentliggjort Tilsvar, ihvorvel Kommissionen ligesaalidt synes at kunne fritages for Anker over sit Forhold til denne Architekt som til Hr. Langlet. — Det Fornøieligste ved den paany oplivede Strid synes os at være, at Aviserne nu have glemt, hvilket Parti hver stod paa dengang Kampen begyndte, og at den ene Part nok saa lystig beskylder den anden for at have været Organ for de ravgale Anskuelser, den dog selv har huset.

— Dagbladene indeholde en Fortegnelse over Gaver til Universitetets Bibliothek i April og Mai d. A., hvoraf sees, hvormange dog de Universiteter og lærde Selskaber ere, som betænke Bibliotheket med Gaver. En stor Deel af de modtagne Værker findes neppe i Boghandelen, ere altsaa utilgjængelige for den private Kjøber og saaledes af desto større Værd for en Samling. Gaverne ville herefter blive anmeldte i Aviserne og udlagte til foreløbigt Gjennemsyn for Universitetets Lærere. At vort affidesliggende Univ.-Bibliothek modtager Gaver fra de fjerneste Lande, kan synes en særegen Opmærksomhed mod vort „gamle Norge." Dog skulde vi meget feile, om ikke denne Opmærksomhed væsentligt skriver sig derfra, at Universitetet her ved Gaver til de fremmede lærde Instituter, navnlig af dets værdifulde Programmer, har henledet Opmærksomheden paa sig, og etslags frivillig Byttefordindelse derved er bleven etableret. Takken for denne Forbindelse, der har været Universitetet saa indbringende, skyldes den nuværende Universitetssekretær, som ingen Møie har sparet for at udstrække den til de videst mulige Kredse.

— Efterat Oversvømmelserne i flere Vasdrag havde begyndt at anrette større og større Skade, tvunget Folk paa mange Steder til at flytte ud af sine Huse og gjort Veiene ufremkommelige og endog sat enkelte Strøg af Jernbanelinien under Vand, hvorved endog Færdselen truedes, er der endelig i forrige Uge indtraadt en Synkning, saaledes at al Fare nu maa ventes at være forbi. Foruden at Skade er anrettet paa Ager og Eng, ere ogsaa enkelte Menneskeliv gaaet tabte og et Par store Broer (saaledes ved Hønefos) revne bort af Flommen.

— Direktionen for Norges Bank har bestemt, at et Bankkontor for Oplandene skal oprettes paa Lillehammer.

— Ved Stiftsoverrettens Dom er Bogtrykker Malling frifunden for det akademiske Kollegiums Tiltale mod ham som den, der ved Udgivelsen af sin Huuskalender havde gjort Indgreb i Universitetets Almanaksprivilegium.

— I Rosenkrantsgaden vil af Selskabet til Opførelse af Arbeiderboliger blive opført en ny Arbeiderbolig paa 42 Familiebekvemmeligheder. Der er allerede tegnet Aktier for over 16,000 Spd.

— Vor Landsmand, Tenoristen S. Skougaard, er ankommen hertil fra London og giver paa Mandag Koncert i Frimurerlogen.

— Bureauchef C. Oppen i Postdirektionen er bleven Ridder af Nordstjerneordenen.

— Fuldmægtig H. S. B. Broch i Marinedepartementet er antaget til Lærer i Kirkeret ved det praktisk-theologiske Seminarium.

Embeder. Raulands Sognekald (c. 528 Spd., uden Bolig). Thotens Fogedembede (c. 1000 Spd Brutto), Nordre Gudbrandsdalens do. (862 Spd. Brutto), og Søndre Gudbrandsdalens (883 Spd. Brutto).

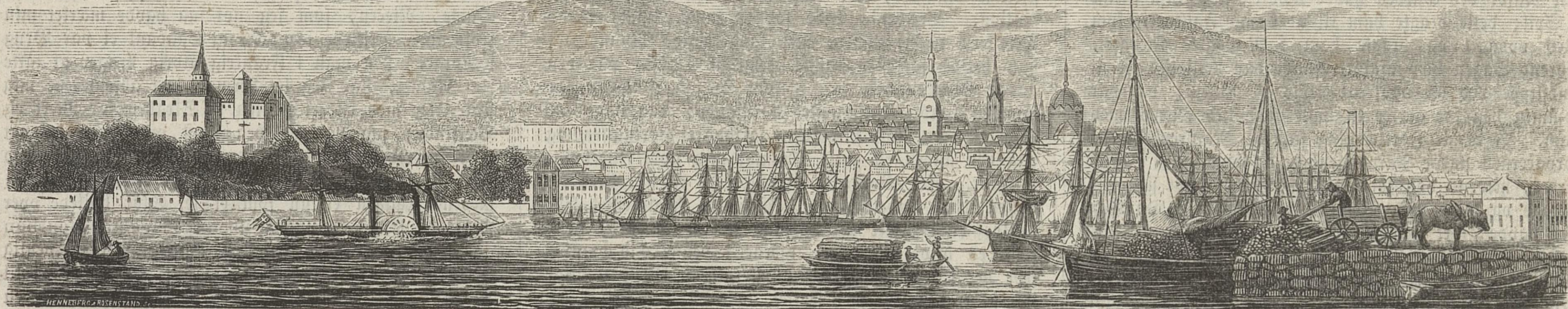
Bergen. Theatrets Status for sidste Sæson viser sig meget ugunstig, idet Udgifterne betydeligt have overskredet Indtægterne, og disse igjen aftaget med henved 900 Spd. siden det næst forudgaaende Aar, uagtet allerede dette opviste en uhyre Synkning i de endda længere tilbageliggende Aars Indtægter.

Throndhjem. Store Forberedelser gjøres til den forestaaende Kroning, hvoriblandt først og fremst hører Domkirkens Istandsættelse og Befrielse fra skjæmmende Pulpiturer. Huuseiere spekulere stærkt i den forventede Tilstrømning af Folk og forlange for Værelser, der skal udleies, de mest ublue Priser.

— Hr. Udbye har udgivet en ny Komposition: A. Munchs Digt „Norsk Bjarkemaal", udsat for fire Mandsstemmer. Andre Kompositioner sees ogsaa at kunne ventes fra hans Haand.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 26. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 24de Juni 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Klubberne i London.

(Af Alphonse Esquiros. — Revue des deux mondes.)

IV.

Efter Principet „Krage søger Mage“ dannede der sig i forrige Aarhundrede en Klub af fede Mænd (Club of fat men). Disse samledes ikke for at hengive sig til aandelige Nydelser eller opmuntres ved en behagelig Samtale, men for at vise sig for hverandre. Deres Samlingssal, hvis Størrelse passede til dens Bestemmelse, havde to Indgange, den ene af en passelig Størrelse, den anden ad en meget stor Dør med to Fløidøre. Hvis Kandidaten kunde komme ind ad den første, blev han anseet for uværdig, men hvis hans værdige Fedme spærrede ham Indgangen, aabnedes øieblikkelig Æresdørens to Fløidøre for ham, og det ærværdige Selskab hilsede ham med Brodernavnet: den første Betingelse for at kunne optages i dette Selskab var saaledes ikke at kunne komme derind. I Opposition til dette Selskab dannede der sig i den samme By*) en Klub af levende Skeletter (Thin Club). Disse, der vare magre og misundelige, fremstillede sine Rivaler som nogle ildesindede Mennesker og det med saadant Held, at de berøvede dem Publikums Yndest. De to Partier kjæmpede i flere Aar, og de Magre truede med at spærre de Tykke Adgangen til de civile Embeder, da de endelig bleve enige om at slutte et Forlig. De kom overeens om, at Byens to vigtigste Magistraturer for Fremtiden skulde besættes af et Medlem af hver Klub, af en Tyk og en Mager.

I London var der en Klub af store, høie Mennesker (Tall Club). Disse Kjæmper havde til Hensigt, som de sagde, at frelse Menneskeslægten fra det Forfald, der truede den ved det Indpas, smaa Mennesker fik, og den Indflydelse, disse Pygmæer udøvede paa Damernes Hjerter. De Smaa, der tænkte paa, at Enighed gjør stærk, sluttede ogsaa en Koalition, the Short Club, der blev stiftet den 10de December, Aarets korteste Dag. Samlingsstedet var ved Little Piazza (Lilletorvet) og fra Vinduerne saa man et Marionettheater, for hvis Dukker Medlemmerne følte en broderlig Interesse. Den første Gang de benyttede Samlingssalen, rakte Bordet dem lige til Hagen, og Præsidenten forsvandt saa fuldstændigt i sin Lænestol, at Præsidentstolen næsten var vakant uagtet hans Høiheds Nærværelse. Man besluttede derfor at banlyse disse ubekvemme Møbler der vare beregnede paa almindelige Mennesker, men vare saa generende for de Smaa, og i deres Sted faa Borde og andre Møbler, der passede bedre til Klubmedlemmernes Størrelse. Disse indsaa meget rigtigt, at det Latterlige ikke bestaar i at være liden, men i at ville synes stor, og svore alle ved sin Indtrædelse i Selskabet kjækt at bære sin Lidenhed lige for de hyperboliske Monstrers Næse. Statuterne bestemte derfor strenge Straffe for Enhver, der lagde Kork- eller Papsaaler i sine Sko, gik paa Taaspidserne, bar en høi Paryk eller Hat, red paa en stor Hest eller lagde en tyk Bog paa sit Stolsæde for at see høi ud. Da Klubben bestod af videnskabelig dannede Mænd, undlod man aldrig at benytte Leiligheden til at fortælle Træk af Historien, som kunde geraade de smaa Mennesker til Ære. Her kom man altid med Lovtaler over den lille David, som fældede Kjæmpen Goliath, den lille Alexander den Store, Pipin den Korte, den lille Luxembourg, som havde gjort Ludvig den Fjortende til en stor Konge, og især Digteren Horats, som August kaldte lepidissimum homunciolum. Pope fortæller os, at han havde været Medlem af dette Selskab af Puslinger; han sammenlignede sig selv med sin korte Krop, sine lange Arme og lange Been med en Edderkop. Hvis man skal tro ham, var det hans Brødres eenstemmige Formening, at det, da Menneskeslægten stedse er bleven mindre og mindre, var Naturens Bestemmelse, at Menneskene skulde være smaa. De smigrede sig altsaa med den Tanke, at deres Medskabninger ved en stadig Fremadskriden vilde opnaa Fuldkommenheden, det vil sige den Grad af Lidenhed, som repræsenteredes ved the Little Club.

*) Addison, som fortæller herom i sin „Spectator“, betegner blot Stedet som a considerable market-town (en betydelig By).

Man maatte forundre sig, hvis ikke Kjærligheden havde spillet en Rolle i de excentriske Klubber. Der var ogsaa i London en Fringe Glove Club (Fryndse-Handske-Klub), og i Oxford en Sighing Club (Sukke-klub). En Elskerinde og et Digt til hendes Ære var Adgangsbetingelse for Kandidaten. Den, der udtrykte sine Følelsers Heftighed i de mest pathetiske Udtryk, blev valgt til Præsident for en Aften. Da Foreningsbaandet var et Uheld i Hjertesanliggender, skyede Medlemmerne andre Menneskers Selskab og forenede sig indbyrdes for ikke at udsætte sig for at blive latterlige. Intet var mere usammenhængende end deres Tale. Den „Sukkende“, der kom ind i Salen, henvendte sig ikke til sine Kammerater, men kastede sig i en Lænestol og udraabte: „Jeg har seet hende! Hun har aldrig været saa smuk som iaften. Hun saa paa mig. Ak mit Hjerte!“ De Andre, der sad med et Stykke af en Knipling, en knust Vifte eller et Damebælte i Haanden, skjænkede ikke hans Klager nogen Opmærksomhed, fordybede, som de sad i sine Kjærligheds-drømme og besynderlige Samtaler med sig selv. Istedetfor at duellere, drak Rivalerne sammen paa deres Elskedes Sundhed saa mange Gange, som der var Bogstaver i hendes Navn, og Seierherre var den, som foreslog de mest saarende Skaaler. Der var ogsaa en Enkeklub (Widow Club) for de Enker, der søgte en Trøster. Disse Damer havde i Begyndelsen besluttet at ophænge i Forsamlingen Portræter af deres afdøde Mænd; men da disse vilde have optaget alle Væggene (en af dem havde været gift ligetil syv Gange), blev det til, at de ophængte sine egne Portræter istedet. En af dem sagde en Dag til sin grædende Sidedame: „De græder, min Kjære, mindre over den Mand, De har mistet, end for ham, som De ønsker.“

Disse bizarre*) Klubber vare idetmindste uskadelige, men ved Siden af dem opstod der andre af en mere farlig Natur. Jeg vil ikke opholde mig ved Duellanternes Klub, hvis Præsident havde dræbt tolv Mennesker i Æressager, eller ved Morderklubben (Mankilling Club), hvor man for at blive optagen maatte skaffe Beviis for, at man idetmindste havde begaaet et Drab, eller ved the Terrible Club, hvis Medlemmer udmærkede sig ved sine Kaarders Længde. Disse Foreninger levede heldigviis ikke længe; Sheriffen blandede sig deri og Bøddelen fik Tag i Medlemmerne og afærdigede dem saaledes, at de blodige Klubber endte med Størstedelen af sine Medlemmer i Galgen. Et lignende Broderskab, som førte Navnet Mohockklubben, gjorde mere Opsigt end alle andre, man havde under Dronning Annas Regjering. Navnet var laant fra en Kannibalstamme. Præsidenten, som selv betitlede sig Keiser over Mohockerne, gik med en Halvmaane indridset i sin Pande. Ligesom Balzacs „Tretten“ havde disse Mohocker erklæret hele Menneskeslægten Krig og dannede et offensivt og defensivt Forbund. At prygle Nattevægterne, anfalde Folk paa Gaden, øve den mest barbariske og oprørende Behandling mod sine Fanger, baade Mænd og Kvinder, blev anseet for Hædersbedrifter af dem. Deres Raseri standsede kun foran de fæle Steder, som de havde erklæret at ville beskytte. Det gik Mohockerne paa samme Maade som Duellisterne, de Skrækkelige og Morderne. „Deres Klub,“ siger en Forfatter fra den Tid, „opløstes ved Strikken.“ I en stor By som London maa man vente at finde nogle saadanne skjændige Foreninger ligetil henimod den nyeste Tid. Overdommer Holt havde i sin Ungdom ført et vildt Liv og deltaget i en Klub, der bestod af slette Mennesker. En Dag, da han præsiderede i Retten i Old Bailey, blev en Mand overbeviist om Røveri paa Landeveien. I Forbryderen gjenkjendte Holt en af sine gamle Selskabsbrødre; da han troede, at denne ikke gjenkjendte ham, spurgte han ham af Nysgjerrighed, maaskee ogsaa af Interesse, om, hvad der var blevet af de andre Medlemmer af den farlige Klub, hvortil Fangen havde havt den Ulykke at høre. Den arme Djævel bukkede ærbødigt og sagde med et dybt Suk: „Ak Mylord! de ere Alle hængte, med Undtagelse af Deres Herlighed og mig.“

*) Jeg veed ikke, til hvilken Klasse Klubber jeg skal henføre et Selskab i London, der forsamledes i Eastcheap i Boars Head i det samme Viinhuus, hvor Falstaff og hans lystige Selskabsbrødre holdt til. Ethvert af Klubbens Medlemmer havde valgt en af Shakspeares Roller: den Ene var Falstaff, den Anden Prinds Henrik, den Tredie Bardolph osv.

Dette er de gamle Klubbers Historie. Og nu, hvilken Forandring! Marmorpaladser ere komne istedetfor de simple Viinhuse og Kaffeer, som tjente til Opholdssted for det forrige Aarhundredes Foreninger. Revolutionen har med Hensyn til Architekturen og de økonomiske Forholde været saa stor, at Sprogmænd have opkastet Tvivl om, hvorvidt man med Navnet Klubber kunde betegne Etablissementer, der frembyde saa ringe Lighed med hine Selskaber af „gode Kammerater“, som den værdige Doktor Johnson definerede dem. Dog istedetfor at opholde mig ved Ordet vil jeg gaa over til at tale om de nyere Club houses.

De Klubber, som nutildags findes i London, deles i to Klasser. Der er nogle, som holdes af Enkeltmænd, der forpligte sig til at skaffe Selskabets Medlemmer visse Bekvemmeligheder, mod at de betale en Sum ved deres Indtrædelse og en aarlig Kontingent. Andre ere derimod grundede paa et ubetinget Solidaritetsprincip. Vi ville først beskjæftige os med de første, som ere de ældste og under Navnet Subscription-Clubs danne Overgangen fra det gamle til det nye System. De ere blot fire i Tallet: Crockford's, Brookes's, White's og Boodle's. Man kalder

dem saa efter deres Eieres Navn, og de ere alle mere eller mindre smittede af Spillesygen.

William Crockford begyndte med at drive Fiskehandel i the Strand. Da han havde tjent en heel Deel Penge, ikke saameget ved sin Handel som ved Hazardspil og Hestevæddeløb, grundede han senere et berømt Spillehuus, hvorhen den fine Verden begav sig om Aftenen, naar den gik fra Operaen. Man spillede der om fabelagtige Summer. Trods dets glimrende Ydre knytter der sig flere sørgelige Historier til dette Helvede (hell), som Englænderne kalde Spillehuset. En Major ved Garden havde tabt en stor Sum Penge i Spil; dette bragte ham til at begaa Falskneri, som blev opdaget og bragte ham i Newgates Fængsel. Førend Sagen blev afgjort, fandt han Leilighed til at undslippe ved en opofrende Tjeners Hjælp, der var kommen hen for at see til ham og byttede Klæder med ham. I denne Forklædning skuffede Majoren Arrestforvarernes skarpe Aarvaagenhed og kom snart i Sikkerhed, medens han lod sin brave Tjener blive siddende tilbage og blive dømt til et Aars Fængsel. Da Sagen havde gjort Opsigt, sparede Crockford i dette Tilfælde hverken paa Møie eller Penge forat befri et af Spillegudens Ofre for at brændemærkes som Forbryder. Hans Klub blev efter denne Begivenhed blot ikke besøgt af Storbritanniens høieste Aristokrati. Og det var ikke Spillet alene, som trak Folk til ham. Aftensmaden var fortræffelig, de fineste Vine flød i Strømme og Kokken, Louis Eustache Ude, gik for den største Mester i sit Fag over hele Europa. Crockford, hvem Englænderne kaldte Spillets Leviathan, døde i Besiddelse af en uhyre Rigdom i 1844, og med ham ophørte denne saakaldte Klub, der havde vundet et saa sørgeligt Ry.

Erindringer af mit Livs Ungdomsdage.

(Af en gammel Søofficier.)

V.

Det var i Sommeren 1827 jeg foretog en Tour til Brest i Frankrig, deels for at lægge mig efter det franske Sprog, deels for det at see hvad Seeværdigt var ved den franske Flaade og Hovedskibsværft. Natten mellem 29de og 30te April kom vi tilankers udenfor St. Mathieus Fyr. Dette er en gammel forhenværende Klosterbygning, der nu er indrettet til Fyrtaarn; saavel dets Udseende som Beliggenhed er særdeles imponerende, begge Dele saa aldeles som jeg har imagineret mig et gammelt Kloster: store, vidtløftige, forfaldne Mure med en Mængde Taarne, Fløie og Tilbygninger, kneise paa en udspringende Pynt af Landet, hvor hele Atlanterhavet staar paa og foraarsager en evindelig Brølen som af hundrede Løver og Tigere. Vi mødte en smuk liden Fregat, bestemt til Kolonierne. Vort Mandskab var paa Dækket hele Natten, da vi Kl. $12^1/_2$ igjen lettede og krydsede op igjennem med Floden. Indseilingen bliver længere oppe temmelig smal og er godt forsvaret af stærke Forter. Paa Brest's Rhed laa Linieskibet Foudroyant og 2de Kutterbrigger samt et portugisisk Linieskib, som skulde afhente Don Miguel, der opholdt sig i Wien, desuden 2 store Fregatter og en Korvet som Stationær. Af denne Sidste bleve vi praiede og erholdt 24 Timers Observations-Kvarantæne samt en saakaldet Gardien Santée (Kvarantænevagt) ombord. Denne var en pudsig gammel afdanket Mariner, og vor Styrmand havde megen Spas med ham. Blandt andet var han om Aftenen nede i Kahytten og spiste med os; her fik han fat i Gammelosten, af hvilken han skar Skiver som almindelige Brødskiver og smurte tykt Smør paa. Styrmanden, der kunde godt Fransk, viste ham hvorledes vi i Norge brugte at spise saadan Ost, men da dette intet frugtede og Hr. Gardianen fremturede i sin Maneer at spise Ost paa, sigende: „j'aime ce fromage la, moi!“ svarede Styrmanden ganske tørt „mais moi aussi!“ og tog derpaa Osten koldsindig fra ham og puttede den ind i Skabet. Hvor denne norske Ligefremhed maatte frappere den fine Franskmand! jeg siger fine, thi det ere dog næsten alle Byfolk og Militære i Frankrige, idetmindste udvendig, i Sammenligning med vor simplere Klasse.

Vi bleve løste af vor Kvarantæne den 1ste Mai og jeg fik mig strax et Værelse iland. Min Landsmand afseilede igjen til Norge og jeg staar nu her ganske ene igjen i et fremmed Land. En af mine Beskjæftigelser skal da som sædvanlig være at nedtegne i denne min lille Dagbog Alt hvad jeg oplever, paa det at jeg kan leve tvende Gange: een Gang i Virkeligheden og een Gang, og det den hyggeligste, i Erindringen, hvor Tidens Tand har afslebet alle de skarpe Kanter, saa at blot det Behagelige staar tilbage. Det første jeg ankom hertil, fik jeg min Middagsspise i Pensionen for alle Officiererne af Regimentet Hohenloe, hvor jeg forefandt en Samling af mange hyggelige Mænd; men uheldigviis fik dette Regiment kort Tid efter Ordre at afmarschere til La Rochelle. Jeg fik her to meget gode Venner: Grobouche, en Preusser, og Westé, en Svensker; denne Sidste har jeg af Aviserne seet fornylig at være død i Algerien, hvor han havde udmærket sig meget. Dette Regiment bestod blot af Udlændinger og indeholdt næsten alle Nationer i Europa; det var vel interessant ved Bordet at høre de mange forskjellige Sprog og see de forskjellige Ansigter, der næsten alle charakteriserede sin Nation. Ved min Side sad en lang, smal, blond Dansker, Msr. Picher, med lange hvide Moustacher; han havde forresten ganske glemt sit Dansk; paa den anden Side en høi, før, velfødt Svensker; ligeoverfor mig en tynd, forsmudsket Korsikaner; paa hans ene Side en liden, tyk, blidladen, sorthaaret Portugiser, og paa den anden en guul Spaniol med store, sneehvide Tænder. For Bordenden præsiderede en stor Preusser og en liden Engelskmand. Istedetfor Regimentet Hohenloe er nu det 28de Linieregiment indrykket her; saaledes blive Tropperne gjerne i denne Tid omflyttede her i Landet hveranden eller tredie Maaned, for ikke at fraternisere med Folket, hvis Misfornøielse med Kongen (Carl X.) og hans Ministre i senere Dage er steget til en høi Grad og fornylig her i Brest er udbrudt i et ordentligt Opror, ved hvilket alle Jesuiter ere blevne udjagede af Staden.

En af de første Dage af mit Ophold her var

Et norsk Postbud (opfundet i Tydskland).

jeg hos Stedets fornemste Mand, den kommanderende Admiral og Værftschef, du Pérés, og gjorde min Opvartning. Han var meget galant mod mig, gav mig en saakaldet Permit eller Adgangsbillet til at besee Værftet og alle dets Værksteder, naar jeg lystede, og inviterede mig derefter til at dinere hos sig Dagen efter. Jeg er desværre altfor lidet paa Moden til at have nogen Lyst paa saadan Stads, men var dog nødt til at indfinde mig Kl. 5 den næste Dag, og blev da af Tjenerne indført i en stor Sal, hvor en uhyre Kulild i Kaminen var færdig at stege mit norske Legeme. Franskmanden vidste imidlertid snart, hvad den var nyttig til: den ene Dame efter den anden kom svævende ind i Salen og, klagende over den kolde Dag, tog hun Plads ved Kaminen, paa hvis Gitterværk endog Admiralinden, der var høist fyrstemmelig, behagede at sætte sine Fødder. Ogsaa jeg blev nødt til at tage Plads her mellem en dobbelt Ild, Damerne paa den ene Side og Kaminen paa den anden, passiarende det værste Vaas af Verden, hvorved jeg blandt Andet fik det Spørgsmaal, om Norge ikke var en liden Ø, nær ved Island. Efterat have udholdt denne Beleiring i en stiv Klokketime, indtraadte endelig Admiralen, fulgt af to andre Søofficierer, og snart efter bleve Fløidørene til Spisesalen aabnede af en guldbroderet Tjener med det trøstelige Budskab: Messieurs, il est servé!

Jeg fik min Plads mellem Admiralinden og hendes Niece, og skjænkede med temmeligt Held Viin og Vand for mine Damer. Men efterat vi havde arbeidet os igjennem en 10—12 Retter, kom tilsidst Tjeneren til mine Damer med en liden blaa Bolle, hvori stod et Olglas, fyldt med et Fluidum, der saa ud som Vand. Jeg ansaa det for en Sort Damelikør og rystede derfor ret spansk paa Hovedet, hvilket jeg forhen med Gavn havde anvendt ved endeel Snegler, Championer og lignende Ragerier. Imidlertid blev jeg dog snart vaer, at de Øvrige havde forsynet sig med denne Sort, der paa godt Norsk kaldes Vaskevand, hvormed de nu øvrigen vare sysselsatte med at skylle sin Mund og vaske sine Hænder, hvorfor jeg, ved et umærkeligt Vink til Tjeneren, lod mig forsyne med en Portion og fulgte Strømmen; for min ene Dame, Niecen, som jeg nok saa havde mærket min Uvidenhed, skriftede jeg dog, at Saadant ei var Brug i Norge. Da man i Frankrig aldrig bruger at takke for Maden, skap jeg let hermed, og absenterede mig strax efter med endeel Bukken og Skraben for Vært og Værtinde; saa var da den Pust overstaaet. Langt bedre morede jeg mig Dagen efter, da jeg alene med min Voxdugs Kappe*) paa Armen Kl. 5 Morgen, medens Taagen endnu som et Slør hvilede over Mark og Enge, vandrede udover Place de Bourbon ad Veien til Paris. En dyb Huulvei med en venlig Allee indbød mig snart at tage af den store Vei til Venstre; jeg standsede længere nede og betragtede en Deel bretagneske Bønders Agerdyrkning. Denne forekom mig ret tungvindt; man var iværk med at pløie et ganske jevnt Stykke Land for deri at saa Hvede; hermed var 4 Heste og 17 Mand beskjæftiget. Hestene vare spendte for en meget lang, slap Plough paa Hjul, med hvilken 2 Mand kjørte en Fure, omtrent 2 à 3 Tommer dyb, kjørte derpaa den lange Vei med tom Ploug tilbage igjen, medens de 15 Mand med Spader grove Jorden til en Dybde, som vi gjerne med eengang faar den med Plougen. Jeg spurgte en af dem, som havde været Soldat og derfor kunde lidt Fransk, hvilket hos Bretagnerne er en Sjældenhed, hvorfor de ikke pløiede frem og tilbage samt dybere, og fik her det norske Svar: „fordi vore Fædre altid have brugt det saa!“ Han tilstod dog ogsaa, at det var en stor Hinder for dem i at lære noget Nyt, at saa Faa af dem forstod Fransk. Lykønskende disse Bønder med at de baade havde bedre Jord og større Arbeidskraft, end vi have i vort Land, hvor saadan Dyrkning af Jorden neppe vilde lønne sig, vandrede jeg videre.

*) I Brest er Veiret gjerne saa variabelt, at et saadant Plag er ligesaa uundværligt som en Paraply i Bergen. Franskmændene kalde derfor og Brest: „la pot de chambre de la France.

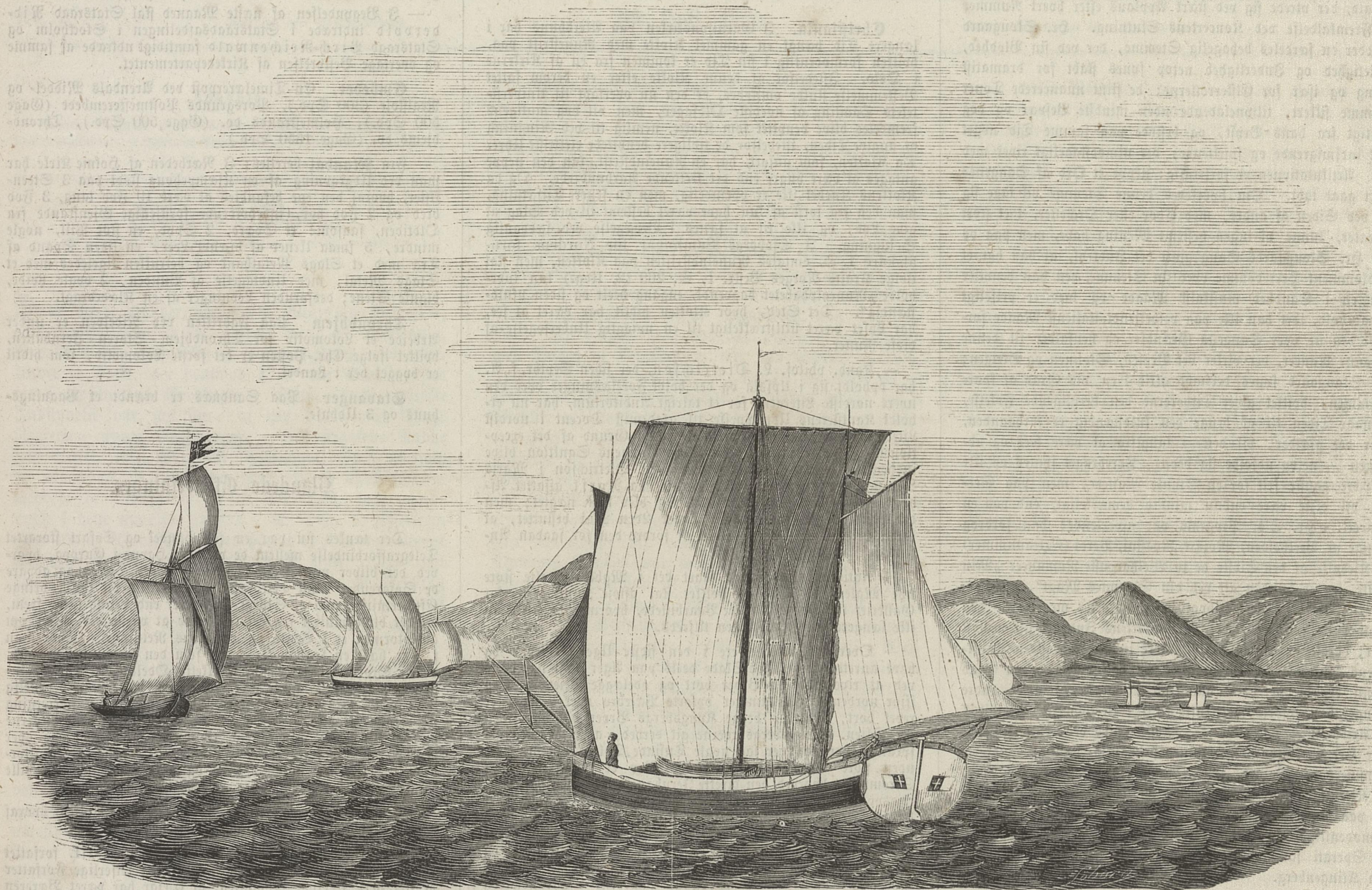
En tydsk Illustration.

„Hvad gjør Vildtydsken ei for Penge!“ kan man endnu ofte fristes til at spørge, naar man seer hvorvidt tydsk Opfindsomhed og Næringsvid i mange Stykker kan gaae. Men aldrig har hiint bekjendte Wesselske Udbrud saa umiddelbart paatrængt sig os, som da vi i det Illustrirte Familien-Bibliothek „Nah und Fern“, der udkommer fra Paines engelske Kunstanstalt i Leipzig og Dresden, mødte denne „fast unheimliche Erscheinung“ af et norsk Postbud, hvilket vi give os den Fornøielse her at reproducere, — som vi haabe til ikke mindre Fornøielse for vore Læsere. Tydskeren har naturligviis tænkt sig ved at høre om Stylter, at naar man ved dem kan fordoble, tredoble Benets Længde, tager man dobbelt, ja tredobbelt saa lange Skridt som ellers, og forøger man saaledes videre Stylternes Længde, kan man „stræve“ over de høieste Taarne og spankulere fremad, som om man havde Syvmilsstøvler paa. Her i Norge, hvor man i mange Egne har eller rettere havde gaaende Brevposter, var altsaa en saadan Styltegjænger en ubetalelig Karl og kunde hurtig gjøre Tjeneste som en Telegraph. Men uheldigviis har man hos os ikke været saa theoretisk kløgtig i at føre sig Styltegjængeriet til Nytte. Det er fun bleven brevet som en Fornøielse, uden miscere utile dulci. I det navnte Tidsskrift er imidlertid Styltegjængeren ikke den eneste Opdagelse, vi gjøre i norsk Naturhistorie. Side om Side med ham finde vi et Billede, der forestiller „Norwegische Mädchen“, som ogsaa maa regnes til en værdifuld tydsk Berigelse for os Nordmænd. Disse norske Gjenter ere fuldstændigen sydlandske Modedamer, der sidde i sit Boudoir og frisere hverandre. — Og nu Texten til disse underlige Billeder! Den er overskrevet: „Ein Bild von Bergens Küste“ og nedenunder: Bertha Theile. Men begynder man at læse, seer man snart, at det kun er en ordret Oversættelse af det første af Welhavens „Billeder fra Bergenskysten“. Men der er indskudt tvende ægte tydske Steder, sigtende til Billederne; hvor de bergenske Ders Ødemark og Lyngsletter beskrives,

faar man vide noget om disse norske Postbud, der paa sine Stylter tilbagelægge hine øde Strækninger, og længere hen forekommer noget om de afbildede norske Gjenter, samt endelig en Slutningsbemærkning om at Naturvidenskaben nu snart vil vide at finde Rede paa den af Welhaven omtalte mystiske Beboer af Kurel-Vandet. Diese Einschaltungen — for at bruge et betegnende tydsk Ord, er det hele originale Forfatterskab i Artiklen, men ved dem og de ledsagende Tegninger er den i Sandhed bleven originalere, end mangen anden. Og ialfald skal den Dame, hvis Navn den er mærket med, og som selv har været her i Norge, have fundet den saa betænkelig original, at hun har nedlagt en Protest imod den, hvortil hun og kunde synes fuldt berettiget; thi vel havde hun oversat det benyttede Stykke af Welhaven for et andet Blad, men hun var uvidende om, at det blev benyttet i hiint Blad og som skeet førend det blev trykt. Med Hensyn til de indskudte Tegninger synes det imidlertid rimeligt, at Udg. havde dem liggende — etsteds i Sydfrankrig bruges Stylter til at gaa over Sand-Heder med —, og da han nu fik fat i et Stykke, der handlede om Norge, fandt han naturligviis ingen Betænkelighed ved her at smøre dem ind. Vort Land har nu engang i Udlændingers Øine faaet Hævd paa at være et Eventyrlighedens Land — alle Beskrivelser, alle Reiser kan ikke forandre Noget heri; thi hvor man trænger til et Sted for det Barske og Eventyrlige, siger man altid med Victor Hugo, da han skrev sin Islænder, at man kan vælge Norge som det mest skikkede Land til at henlægge Phantasiens skrækkelige Fostre i.

En Russisk Lodje.

At give en rigtig Beskrivelse over en Russe-Lodje, er ikke saa let, naar man ikke er Sømand; vi skulle imidlertid forsøge derpaa. Det er i Finmarken den almindelige Mening, at Lodjernes Konstruktion er en Efterligning af de smaa hollandske Koffardifartøier, saadan som denne var paa Peter Czars Tid, og den er i Hovedsagen vedligeholdt uden Forandring til vor Tid. Lodjerne, der sjelden ere større end paa 40 Kommercelæster, ere ganske fladbundede med en lav Kjøl og ere forholdsviis lange med stærk Spring for og agter. De bygges af svære Materialier og ere meget simple, men plumpe. Agterud er Skipperens — Principalens — Kahyt med 2 à 4 Vinduer i Speilet. Kahytten er i de mindre Lodjer meget simpel, i de større derimod ganske bekvemt indrettet samt malet og pudset. I enhver Kahyt uden Undtagelse hænger lige over for Indgangsdøren et eller flere Helgenbilleder, — almindeligst St. Nikolaus, de Søfarendes Stytspatron, (see forr. Nr. af dette Blad), med en Lampe foran. Folkelugaren er forud under Dækket. Ruf paa Dækket bruges ikke. Riggen bestaar af 3 Master, hvoraf Fokkemasten staar foran Spillet ligeved Forstavnen. Paa Agtermasten er et Bomseil, paa Stor- og Fokkemasten et Raaseil paa hver. Under Bougsprydet er anbragt en Blinderaa med to Blokke paa hver Nokke, hvorigjennem Fokkeskjøderne og Braserne løbe. Under Bidevindsseilads bliver Blinderaaen braset og Fokkeskjødet halet tæt til Luvart af Raaen, medens Skjødet og Fokkebrasen i Læ gjøres fast inde paa Dækket. Seilene ere meget store, men af tynd Dug. Lodjerne seile godt for de Vind, men ere daarlige Krydsere. Disse Fartøier kunne i Rusland anskaffes til særdeles billige Priser, da der af Kronens Skove tilstedes Bønderne Udviisning af Tømmer til Bygning af Fartøier og Baade. Medens Lodjerne nærmest kunne sammenlignes med de norske Jægter, ere

Russisk Lodje, der lægger bi — med bakket Fok — for en Toldkrydsbaad i Finmarken.

de mindre Fartøier, der benævnes Kosmarer og Ranschikker, meget skrøbelige og daarlige og kunne neppe engang jevnføres med de i det sydlige Norge brugelige Fragtbaade.

I den senere Tid søger den russiske Regjering ved Præmier at opmuntre til Bygningen af mere tidsmæsige Fartøier. I Lodjernes Sted træder derfor mere og mere Skonnerter, hvis Skrog ere godt sammensatte, men Rigningen er efter vore Begreber ikke synderlig sømandsmæssig.

Mandskabet — sædvanlig fra 3 til 7 Matroser — bestaar af Bønder fra Distrikterne ved det hvide Hav, hvilke efter gammel Sædvane, omtrent som en stor Deel af vor nordlandske Almue, kun lidet passe sit Landbrug, men foretrække at flakke om som Fiskere, Matroser eller Handelskarle. De erholdes for en ulige billigere Hyre end den, der fordres af de norske Matroser. De her omhandlede Russere ere i det Hele taget særdeles nøisomme og tarvelige i Levemaade, saa at de ikke behøve meget for at slaa sig igjennem. Medens derfor norske Skippere maa være forsynede med diverse Proviantsorter, begive de Russere, der fare paa Finmarken, sig paa Reisen, som oftest uden anden Proviant end Meel, Vand og Salt. Af Melet lave de ombord saavel deres Brød, som den i Rusland almindelig brugelige Drik „Kvas", og da der paa Reisen i Almindelighed ikke savnes Anledning til at erholde lidt Fisk, saa er hermed den hele Proviantering færdig, uden at der ordentligviis, saaledes som ombord i norske Fartøier, er Tale om Kjød, Flesk, Ærter, Smør, Øl, Brændeviin 2c.

Som bekjendt er den russiske Handel paa Finmarken en Tuskhandel, hvorved Distriktet forsynes hovedsagelig med Rugmeel, men ogsaa med flere andre Varer, saasom Hamp, Seildug, Tougværk, Tjære 2c., medens de russiske Fartøier hjembringe Fisk, Salt og Skind 2c. Denne Handel kan saaledes alene betragtes som et Erhverv til Livsfornødenheder, der af sig selv har udviklet sig mellem Grændsebeboerne og som derfor er lige gavnlig for begge Parter. Den har ogsaa altid været begunstiget, ligemeget fra russisk som fra norsk Side og er for Enhver, der kjender disse nordlige Trakter, det mest belivende Element langs disse Distrikters vidtstrakte, men lidet befolkede Kyster.

H.

Literatur og Kunst.

Af den tidligere bebudede: **Dagbog over mine Missionsreiser i Finmarken,** af N. J. C. V. Stockfleth (Chr. Tønsbergs Forlag) er udkommet første Hefte, indeholdende en Udsigt over Forfatterens Liv indtil han blev Missionær og hans første Reiser som saadan. 2det og sidste Hefte, der skal udkomme i Løbet af August Maaned, vil indeholde hans 3die Reise og Resultatet af de siden 1825 foretagne Foranstaltninger til Finnernes Underviisning, hans 4de Reise (de religiøse Bevægelser i Kautokeino 1851) og desuden 4 Anhang til Oplysning af Finnernes Forhold, Sprog osv. Det vilde være for tidligt efter foreliggende Hefte, der ikke engang omfatter Værkets første Halvdeel, at udtale nogen bestemt Dom om det Hele; men vi tillade os dog fremdeles, hvad vi alt ved Subskriptionsindbydelsen have gjort, at henlede Opmærksomheden paa dette Skrift som et værdifuldt Bidrag til at lære et eiendommeligt Strøg af vort Land at kjende og som et i mange Henseender underholdende Skrift. At imidlertid et Skrift af denne Beskaffenhed ikke i Alt kan behage Alle, følger af sig selv. Det er en stor Ting, naar Skrifter, der indeholde noget Nyt, og yde Berigelser for en vis Kundskabsgreen, kunne læses af Fleerheden; hvad vi her troe vil blive

Tilfældet. Af den forudskikkede Udsigt over Forf.'s Liv faae vi et Indtryk af en Kamp for Existence og en uegennyttig Henførelse til et vist Livsmaal, som forøger vor Interesse for den Mand, hvis Liv og Færd vi her stifte et nøiere Bekjendtskab med. Vi see ham og Brødre, forældreløse, i denne forladte Forfatning, da Kampen for at opholde Livet optog deres væsentligste Tid, da de vare uden anden Middagsmad end Melk og Brød og tilhobe ikke eie mere end Klædning, hvori man kunde gaa ud i Byen, og endelig vor fremtidige Missionær, først studerende Jus, saa begyndende paa Snedkerprofessionen, derefter Officier og endelig, efterat have deeltaget i Felttoget i Holsteen (hvorom han udførligt fortæller) og efter Adskillelsen fra Danmark at have faaet Stilling i den norske Armee, da at ombytte Sværdet med Bibelen, tage theologisk Embedsexamen og i en Tid, da Theologien gav godt og mageligt Levebrød, at ofre sig for en Missionærs besværlige Tjeneste i Finmarken. Vi kunne ikke Andet end ofre ham og hans deeltagende og opofrende Hustru den erkjendtligste Tak for den redelige Villie og den Uegennytte, som her er lagt for Dagen, og vi haabe, at selv meningsforskjellige Parville samstemme i denne Priis.

Severin Skougaards Koncert. Hr. Skougaards 2den Concert i Fredags (fra den første lod Referenten og formodentlig mange med ham sig afholde ved Uveiret) var efter Aarstiden og vore musikalske Forholde meget godt besøgt. Sangeren vandt ligesom første Gang Publikums eenstemmige Bifald, der ytrede sig ved stærk Applaus efter hvert Nummer og Fremkaldelse ved Koncertens Slutning. Hr. Skougaard besidder en særdeles behagelig Stemme, der ved sin Blødhed, Bøielighed og Inderlighed netop synes skabt for dramatisk Sang og især for Elskerrollerne; de fiint nuancerede Toner strømme sikkert, tilsyneladende uden mindste Besvær og dog kraftigt fra hans Bryst, og besidde paa samme Tid noget eget indsmigrende og smeltende, der uimodstaaeligt river med sig Artikulationen er fortrinlig: neppe et Ord af Sangenes Text gaar tabt. Om hvorledes denne Stemme vil tage sig ud ved Siden af andre, med Chor eller Orchester, i et stort Theater, kunne vi ingen bestemt Mening have, men paa os har Hr. Skougaards Sang gjort det Indtryk, at han har et fuldkomment Herredømme over sin Stemme, den han benytter paa en i Sandhed musikalsk Maade og med et priseligt Maadehold, idet han ikke paa velbekjendt italiensk Maade forcerer den ud over Sangens Grændser og henfalder til denne uskjønne Maneer, der virker ved Brølen, Stønnen og Skrigen; Hr. Skaugaard synes derimod altid i en vis Grad at spare Stemmen, hvilket giver Tilhørerne den beroligende Følelse, at naar Tiden til at bruge den fuldstændig er forhaanden, naar det gjælder, vil den — langtfra at være hæs og udskregen — netop udfolde sig bedst. Foredraget syntes os ikke at være ganske frit for en Smule Maneer, men paa Scenen vil dette være endnu mindre bemærkeligt, end paa en Koncert. Hr. S's. Program var afvexlende: han fordrog Sange af Beethowen, Mozart, Rossini, Verdi (Extranummer) og Kierulf, af den Sidste de to Welhavenske Romancer „Min Elskte, jeg er bunden alt ved din Stemmes Magt" og „Nøkken", hvilke Nummere, ihvorvel de udførtes meget vel, dog forekom os som det, der af Koncertens Indhold gik mindst godt; vi gjætte, at disse Stykker ere indstuderede siden Kunstnerens Ankomst til Christiania, og derfor ikke i den Grad endnu ere blevne hans aandelige Eiendom, som de andre Sange, han udførte; fortrinlig gik især Beethowens „Adelaide" og Arien af „Don Juan". — Assisterende ved denne Koncert vare Hr. R. Nathusius, der med sædvanlig Dygtighed udførte Nummere af Mozart, Lißt (Wagner) og Kullak, og Dhr. H. Kierulf og O. Hjelm, der akkompagnerede Sangeren. — De paa Programmet opførte Instrumentalnummere bortfaldt, formodentlig fordi intet Orchester i denne Tid var at opdrive, da Operati samme Aften anførte Militærmusikens Koncert paa Klingenberg. H. F.

Biskop K. Gislesen.

Nu er Vaar i alle Dale,
Sæden er i Furen lagt;
Luftens Vinde milde, svale
svæve over Engens Pragt.

Træet sine Blade skyder,
Fuglen glad sin Trille slaar;
Alt, hvad Aande har, sig fryder
ved den friske, skjønne Vaar.

Overalt i Menigheden
Glædens Sol staar i sin Glød;
men et Bud forstyrrer Glæden:
„Biskop Gislesen er død!"

Er han død? O, saa er vandret
bort fra os en Herrens Mand;
ak! vort Hjerte uforandret
ved hans Liv og Idræt hang.

Mild og kjærlig var hans Tale;
aldrig var han ond og vred,
Ingen saa, som han, afmale
kunde Jesu Kjærlighed!

Han blev syg; det Bud med Smerte
og med Sorg gik hurtigt frem;
vi med Suk af Gud begjærte:
Gjør ham sund og frisk igjen!

Just som Kirkens Klokker løde
Søndagsmorgen første Gang,
var det, at den Biskop døde,
sang han just sin Svanesang.

Nu har Vaaren tabt sin Glæde
for os Alle dennegang;
trist og traurigt er vort Sæde
midt imellem Fuglesang.

Vaarens Blomster vil vi sanke,
flette om hans Vandringsstav,
mens med Vaarens bedste Tanke
vi kan dvæle ved hans Grav!

Maalselvens Præstegaard, den 21de Mai 1860.

J. E. W.

Norge.

Christiania. I Garnisonskirken paa Akershuus har i længere Tid hængt en gammel Klokke med Runeskrift paa, hvilken formodentlig i sin Tid er kommen fra en af Kirkerne i Oslo. Istedetfor at denne Klokke efter en derom fattet Bestemmelse skulde omstøbes, er den nu overladt til Universitetets Samling af nordiske Oldsager, men vil dog muligens fremdeles blive benyttet som Klokke, nemlig til ved Ringning at angive Tiden, istedetfor de tidligere benyttede elektriske Uhre. Da Klokken, som anført, har en Runeindskrift, kan den neppe antages at være yngre end det trettende Aarhundrede. Og da Klokkens Knebel ikke er oprindelig, men en senere Tilsætning, maa den fra først af kun have været bestemt til ved Slag at give Lyd, og ikke til at sættes i Bevægelse ved sædvanlig Svingning. I Sjøborgs Samlingar för Nordens fornälskare 1. D. omtales Runeindskriften paa Klokken, men skal ifølge Krafts Norges Beskr. I, S. 269 (2. Udg.) kun indeholde „Runealphabetet bagvendt, engang heelt og siden ufuldstændig". Det Sted, hvor Klokken hidtil har været at see, har Lyset været utilstrækkeligt til en nøiagtig Undersøgelse af disse Runer.

— Kand. philos. L. Dietrichson, der siden Septbr. f. A. har opholdt sig i Upsala og der holdt Forelæsninger over den nyere nordiske Literatur for et talrigt Auditorium, har nu erholdt Kantslerens Udnævnelse til akademisk Docent i nordisk Literatur ved samme Universitet. Paa Grund af det exceptionelle Tilfælde vil dog Hs. Maj. Kongens Sanktion blive indhentet. Som bekjendt androg Hr. Dietrichson i Marts Maaned om at maatte ventilere en paa Norsk affattet Afhandling for Docenturet, hvilket dog blev ham nægtet; men det philosophiske Fakultet har under 2den Mai besluttet, at kalde Hr. D. til Docent, uden at fordre den for saadan Ansættelse sædvanlige Disputation.

— Nationalgalleriet har faaet det i Mgbl. omtalte store nye Maleri fra Gude, hvilket skal afløse Kunstnerens for Galleriet tidligere anskaffede Vaarbillede, hvormed han selv nu ikke længere var fuldkommen tilfreds.

— Oversvømmelserne ere i den sidste Uge vedblevne og have anrettet meget stor Skade deels paa Ager og Eng, deels ved at rive Huse og Broer bort og ødelægge Veiene. Den ifjor nordenfor Lillehammer opførte Pælebro over Laugen er revet bort, ligeledes begge Kongsbergs Broer og Dambroen ved Skien. Kongsbergsbroerne gik derved, at Stadshængslet sprang, hvorpaa der laa nogle Tusinde Tylter Tømmer foruden store Vedmasser. Leersunds Bro er ogsaa løftet af Strømmen, hvorved den direkte Jernbaneforbindelse er afbrudt. Eidsvolds Jernbanestation staar i Vand (20 F. 11 T over laveste Stand), og Passagerer fra og til den maatte paa Baad hidtil passere Linien og det meste af Tunnelen, hvor ogsaa Vandet gaar ind. I Næs Kirke gaar Vandet ind og række næsten saa høit som i Flommen 1789. I Hamars Gader ror man med Baad og af Gaardene i Strandgaden har man maattet flytte ud. Halve Hougsund staar under Vand, og dersom Kværkhængslet springer — hvilket man hvert Dieblik har frygtet — forestaar frygtelige Ødelæggelser baade der og i Drammen. I Vang (Valders) har Regnen forvoldt svære Jordskred, hvorved 3 Mennesker ere omkomne. Værst synes dog Tilstanden at være i Gudbrandsdalen, hvor al Færdsel blev standset, da Vandet i Veiene var flere Fod dybt og man blot kunde komme frem tilfods og ved at gaae oppe i Liderne og paa ubanede Stier, Mangfoldige Huse ere der revne bort; en Reisende saa 16 svømme alene paa Losna, og nede paa Mjøsen havde man samme Syn.

— I Slutningen af Mai døde i Zürich forhenværende Stiftamtmand Thygesen, 88 Aar gammel. I Krigsaarene til 1814 udfoldede T. som Stiftamtmand her i Norge en stor og gavnlig Virksomhed og indlagde sig navnligen Fortjeneste ved Kornforsyningen under Hungersnøden; men efter Foreningen med Sverige forlod han Norge og har siden levet som Privatmand deels i Italien, deels atter her i Norge og endelig i Schweitz. Han var engang en stor Kunstsamler og Eier af en stor Formue, som dog ved ulykkelige økonomiske Forholde gik tabt, og skal i længere Tid have levet af en Pension fra den danske Stat.

— Fuldmægtig Bugge i Statssekretariatet er af Præsten Høyer Møller i Slesvig anmodet om for denne at samle Bidrag til en Biographi over Hans Helgesen, der agtes udgivet, og anmoder derfor Hr. Bugge Enhver, som maatte vide Noget til Oplysning af Helgesens Liv, at give ham Meddelelse derom.

— Hs. Maj. Kong Carl er under sit Besøg hos den danske Konge bleven udnævnt til Storkommandør af Danebrogsordenen. Denne Dekoration har kun saare faa og blot fyrstelige Personer modtaget. Den første var Prinds Christian August (14de Dcbr. 1808), den anden Norges Vicestatholder Prinds Frederik af Hessen (1813), og den tredie, saavidt vides, dennes Fader Prinds Carl af Hessen (1817); desuden Frederik VI.'s Dronning Maria og et Par Prindser af det danske Kongehuus.

— Stud. med. G. Schult er tilstaaet Stipendiet af „Prinds Gustavs Minde" for iaar.

— Under 13de Juni er Toldkasserer i Arendal S. C. L. Salicath udnævnt til Toldkasserer i Christiania; Oberstl. og Felttøimester C. F. Staib til Toldskriver sammesteds; C. T. Kjerulf til Expeditionschef i Dept. for det Indre for Medicinalvæsenet; Stiftsoverretssagfører H. K. Paludan til Høiesteretsadvokat; Adjunkt ved Stavangers lærde og Realskole L. C. Larsen til Overlærer ved samme Skole; res. Kapellan M. Meyer til Sognepræst til Fosnæs; Kand. theol. S. Schjelderup til Sognepræst til Hatfjelddalen; Katechet H. E. Fearnley til Sognepræst til Eidskog; ledig pers. Kapellan Th. P. Timmermann til res. Kapellan i Laurvig; Kand. theol. N. C. E. Hertzberg til Andenlærer ved Askers Skolelærerseminarium; Kand. theol. U. F. Neumann til Katechet og Bestyrer samt Førstelærer ved Borgerskolen i Haugesund; Kand. theol. C. Magnus til Katechet samt Bestyrer og Førstelærer ved Borgerskolen i Flekkefjord; Kand. theol T. F. Møller til Katechet og Førstelærer ved den høiere Almueskole i Ekersund; samtidig et Stiftskapellan J. St. Munch konstitueret som Præst ved Bodsfængslet.

— Under s. D. er Afsked i Naade meddeelt Overlærer C. F. Arbo i Drammen (med 700 Spd. Pension).

— I Begyndelsen af næste Maaned skal Statsraad Riddervold indtræde i Statsraadsafdelingen i Stockholm og Statsraad Birch-Reichenwald samtidigt udtræde af samme og overtage Bestyrelsen af Kirkedepartementet.

Embeder. En Timelærerpost ved Arendals Middel- og Realskole (300 Spd.), Porsgrunds Postmesterembede (Gage 500 Spd.), Holmestrands do. (Gage 500 Spd.), Throndhjems do. (Gage 1550 Spd.)

Fra **Mandal** berettes: I Nærheden af Holme Kirke har man ved Udgravning af en Kjæmpehoug stødt paa 3 Steenkister, hvoraf den ene befandtes at være 19 Fod lang, 3 Fod bred og 2 Fod høi, indeholdende forskjellige Gjenstande fra Oldtiden, saasom: et Sværd, 2 Spyd, en stor Piil, nogle mindre, 5 smaa Urner af brændt Leer, en liden Spand af Træ med et Slags Metalhank og betrukken ligeledes med et Slags Metal, med Undtagelse af Bunden, 2 ovale hvide, blanke Stene; desforuden Levninger af en Klædedragt.

Throndhjem Paa Fabrikken ved Nidelven er under Arbeide et Lokomotiv for Throndhjem-Støren-Jernbanen, hvilket ifølge Chr.-Posten er det første Lokomotiv, som hidtil er bygget her i Landet.

Stavanger. Paa Sandnæs er brændt et Vaaningshuus og 3 Udhuse.

Blandede Efterretninger.

Der tænkes nu paa en for Handel og Søfart storartet Telegrafforbindelse mellem de vigtigste Havne i Europa, hvorved det bliver muligt at forudsige enhver Storm og advare de Søfarende. Da Telegrafen næsten altid vil kunne bringe Efterretninger om en Storm hurtigere, end denne farer frem, vil det blive muligt fra det ene Sted at varsle det andet om at Stormen er i Vente og om dens Retning. Havde man f. Ex. havt en saadan Telegraf, som den paatænkte, i 1855, da en Storm anrettede saa skrækkelig Ødelæggelse paa de engelske og franske Flaader i det sorte Hav, vilde man betimelig Tid forud fra Frankrig have kunnet modtage Efterretning om dens Ankomst. Denne Storm blev standset af Alperne og behøvede ikke mindre end tre Dage for at drage over Europa til det sorte Hav. Planen til denne Telegrafforbindelse, hvorved store Værdier og mange Menneskeliv ville kunne spares, er udgaaet fra Observatoriet i Paris.

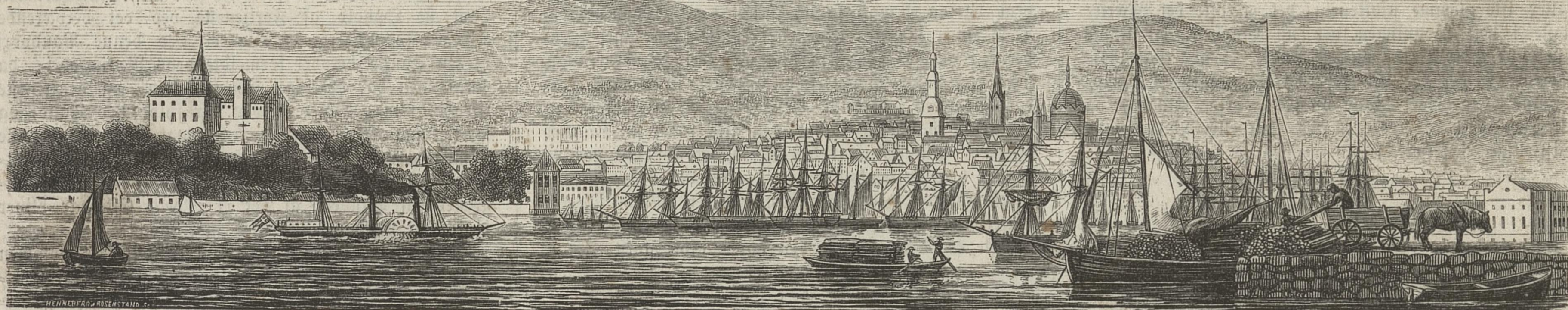
— I Storbritanien udkommer for Tiden 1141 Aviser, hvoraf i England 734 (de 34 daglig).

Om kort Tid udkommer en af Napoleon III. forfattet Levnetsbeskrivelse af Julius Cæsar. Den keiserlige Forfatter beviser heri, ligesom Mommsen, at Cæsar har været Bæreren af de demokratiske Ideer i Rom og stræbte at gjennemføre Folkevillien ligeoverfor Senatsaristokratiet.

☞ **De, der staae til Rest med Betaling for Bladets 1ste Halvaar, anmodes om snarest mulig at indsende samme.**

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 27. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 1ste Juli 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Klubberne i London.

(Af Alphonse Esquiros. — Revue des deux mondes.)

V.

De tre andre Klubber, Brookes's, White's og Boodle's, have aldrig havt et saa afgjort Præg af Spillehuse. Brookes's var oprindelig en gammel Kafee, eller efter Andre et Hotel, der henimod 1770 var Samlingssted for Oppositionens Høvdinger. Denne Klubs politiske Indflydelse var saa stor, at den dannede et Slags Regjering under Regjeringen. Her straalede Navne som Burke, Fox, Grenville, Windham, Grey, Selwin og Sheridan. Det vilde være altfor vidtløftigt at meddele de Vittigheder og de Anekdoter, som gjorde Lykke i dette udvalgte Selskab. En Dag, da Sheridan gaar ud af Klubben, møder han i St. James street Prindsen af Wales og Hertugen af York. „Vi gaa netop og disputere om, hvorvidt De er en Kjeltring eller en Dumrian," siger Hertugen. „Jeg er midt imellem," svarede Sheridan, idet han tog en af dem under hver Arm. Da Sheridan søgte at blive Medlem af Brookes's Klub, blev han først tre Gange forkastet, hvortil en eneste sort Kugle var nok, og denne blev altid lagt i Stemmeurnen af Seldon under det Paaskud, at Sheridans Fader havde været Skuespiller. Hindringen blev endelig fjernet ved Prindsen af Wales, der indviklede Seldon i en privat Samtale med sig i det Dieblik, man skulde votere. Jeg beklager at maatte tilstaa, at man ogsaa her spillede og satte overstyr mange Penge. Uden at opgive sin politiske Farve er Brookes's Klub med Tiden blevet et tilladt Spillehuus. Did flygte visse Medlemmer af det britiske Aristokrati for at unddrage sig den Lov, som forbyder at spille i offentlige Huse. I 1799 lode fire Personer, der tilsammen eiede en Formue af 2 Millioner Pund Sterling, sig optage i denne Klub. Efter mindre end et Aars Forløb vare alle Fire aldeles ruinerede. Den Ene af dem, et ungt Menneske af god Familie, blev nødt til at laane 18 Pence af Opvarteren i Klubben, for at betale Bærepenge for en Kurv, der var sendt ham fra en Ven paa Landet, der naturligviis ikke vidste at Millionæren var blevet en fattig Mand.

White's i St. James street er ligesom Brookes's en af de ældste Klubber i London. Den har sit Navn af Mr. White, der siden 1798 holdt en Kafee eller, som man dengang sagde, et Chokoladehuus (chocolate house) paa det samme Sted. Den egentlige Klub skriver sig fra 1736. Her var et Samlingssted for Torierne, ligesom Brookes's Klub var det for Whiggerne. Den er mindre bekjendt for sine Vittigheder end den anden; thi efter selve Walter Scotts Bemærkning ere Torierne i Almindelighed ikke de lystige Selskabsmænd, som Whiggerne, og den berømte Romanforfatter søgte altid trods sine politiske Meninger disses Selskab, naar han vilde komme i godt Humør. White's Club havde dog ogsaa gode Dage under Pitt's, Dundas's, Rose's og Cannings glimrende Periode. Pitt morede sig hjertelig over et Eventyr, der var tilstødt hans Ven Dundas under en Reise i Skotland, medens han var Minister. Da han var i Edingburg lod han hente en Barbeer, der imidlertid førend han begyndte sin Forretning vilde udtale den Misfornøielse, der dengang herskede mod Ministeren i Byen og i en Deel af Kongeriget, og sagde ironisk til ham: „Vi ere Dem meget forbundne Hr. Dundas for den Rolle, som De har spillet i London." „Hvad? skulde De maaskee være en Politiker?" spurgte Dundas utaalmodig. „Jeg vilde have en Barbeer!" „Vel! nu skal jeg barbere Dem," svarede Manden med et Buk. Han ragede ogsaa Ministeren paa den ene Kind, men derpaa strøg han ham pludselig over Halsen med Bagen af Ragekniven, idet han udbrød: „Stop, Forræder! Sørg nu for Dig selv!" og løber ud af Huset saa hurtigt, han kunde. Dundas troede for et Dieblik, at han havde skaaret ham i Halsen, og raabte om Hjælp. Rygtet om, at Ministeren var myrdet, udbredte sig over hele Edingburg, men Forskrækkelsen afløstes snart af en umaadelig Latter og Barbereren var Folkets Yndling en heel Dag. Med Allusion til denne Begivenhed spurgte Pitt gjerne Dundas, om han var ganske vis paa endnu at have sit Hoved. Klubbens Vaaben var efter Horace Walpole en grøn Mark (med Allusion til det grønne Klæde paa Spillebordet) og Terninger med Indskriften cogit amor nummi. I Begyndelsen af Aarhundredet var White's Klub overordentlig rig; i 1814 gav den Keiser Alexander, Kongen af Preussen og de andre allierede Fyrster en Middag, som kostede 9,849 Pund Sterling. Tre Uger efter beværtede det samme Selskab Hertugen af Wellington med en lignende Pragt. Klubben existerer endnu; den holder sig endnu i St. James street i et Huus, der ikke mangler Pragt; men den er nu kun berømt for sine gode Middage og den venskabelige Stemning, der hersker blandt Medlemmerne, som næsten Alle ere rige, rolige og konservative.

Jeg vil ikke opholde mig længere ved the subscription clubs, som i Sammenligning med de nyere club-houses kun frembyde ringe Interesse. De sidstnævnte ere en ny Klasse Klubber, i hvilke et vist Antal Medlemmer forene sig om at leie eller bygge et Huus, fæste Tjenere og forsyne sig selv til almindelige Markedspriser med Alt, hvad man i Restaurationer og Kafeer har Brug for. Disse club houses ere rene aristokratiske Huusholdninger.

Da jeg første Gang spadserede i London i Nærheden af St. James Park, blev jeg overrasket ved Synet af nogle glimrende Bygninger, der gave denne Deel af Byen et Præg af Rigdom og Majestæt. Der var alle Slags Bygningsstiil, græsk, romersk, italiensk, men altid med et vist Præg af Familiehygge. Min Forbauselse fordobledes i Pall-Mall, hvor Palads fulgte paa Palads; der var ikke Andet end Søilehaller, Buegange, Basreliefs, Friser og andre architektoniske Prydelser. Da disse smukke Huse dog ikke havde Udseende af at være egentlige offentlige Bygninger, og jeg endnu havde noget tilbage af de Ideer, man i Frankrig gjør sig om det engelske Aristokrati, spurgte jeg mig selv, hvad det kunde være for nogle gamle Familier, der vare saa rige, at de kunde underholde saadanne ødelæggende Bygninger. En Englænder rev mig ud af min Vildfarelse ved at underrette mig om, at enhver af disse fyrstelige Residentser var, som han sagde, beboet af en kollektiv Herre. Det var virkelig Londons club houses, jeg havde for mig; disse Paladser ere paa engang Hoteller, Restaurationer, Kafeer, Samtaleværelser, Læseværelser og Biblotheker. Saadanne Etablissementer ere ikke en enkelt Mands Eiendom, men tilhøre store Foreninger. Klubhusene ere virkelige Mindesmærker om sin Tid; de ældste af dem ere ikke ældre end fra 1826. Den Fremmede standser især med Forbauselse foran the Carlton club, en uhyre Bygning, der er opført efter Sir Robert Smirkes Tegning og minder om St. Markus-Bibliotheket i Venedig. Røde polerede Granitsøiler staae Par om Par foran Façaden af Bygningen, der hviler paa en Terrasse, som er omgiven af et Steenrækværk. I den samme Gade, Pall-Mall, er the Army and Navy club house, hvis Stiil er laant fra Paladset Cornaro; det er prydet med gamle militære Emblemer, over hvilke der løber en Frise, der er prydet med Arabesker, Løvværk og Figurer. Disse to overstraale de noget ældre Bygninger: the Reform club, bygget i 1840, the United Service, the Athenæum, the Travellers, the Oxford and Cambridge University, the Union, the Arthur. Ligesom de nyere club houses tiltrække Opmærksomhed ved sin Størrelse, Udstrækning, rige Udsiring og smukke Form, bliver man ikke mindre overrasket ved den Pragt og Elegance, man møder i det Indre af disse Bygninger.

Neppe er man kommet gjennem Søilegangen, førend man befinder sig i et Forværelse (lobby), der bevogtes af to Tjenere, Dørvogteren (hall porter) og hans Medhjælper. Deres Forretning er at vaage over, at Ingen kommer ind uden de, hvis Navne ere skrevne i en Bog. Som oftest have disse Tjenere, der ere klædte i sort Kjole med hvid Krave, under sin Befaling en eller to Opvartere, hvis Hverv det er at bringe Breve og Bud til Klubbens Medlemmer, medens den Fremmede oppebier Svaret i et Modtagelsesværelse (reception room). Hvis man ved en særegen Gunst har faaet Lov til at besee Etablissementet, gaar man ind igjennem Vestibulen (the hall), hvor Architekterne endnu mere end andetsteds have ødslet med Forsiringer og Billedhuggerarbeide. Vestibulen i the Conservative faar saaledes sit Lys gjennem en hvælvet Glaskuppel, saa man synes at have Himmelen lige over sig; i the Reform club pranger Indtrædelsessalen med Marmor og Guld, og fra Mosaikgulvet hæver sig safranfarvede Søiler, der bære et Galleri og et gjennemsigtigt Tag. Fra Vestibulen føre Døre af Valbirk eller Mahogni til de forskjellige Værelser i første Etage, the morning room (Morgenværelset), Læsesalen (reading or news room) og Spisesalene, alle med Vinduer af en umaadelig Høide, med rigt udsirede Lofter, Lysekroner med umaadeligt Løvværk af Guld, og de blødeste Sophaer. En Trappe fører op til Husets øvrige to eller tre Etager. Nogle Architekter have ødslet de rigeste Prydelser paa denne Marmor-, Steen- eller Glastrappe, medens Andre have mistvivlet om at kunne gjøre den smuk at see til og have anvendt al sin Kunst paa at skjule den. I anden Etage er Salonen, Bibliotheket, Røgesalonen (smooking room), den simpleste i hele Huset, og det Værelse, hvor man spiller Whist*) (card room), som man sørger for at gjøre lidet for at indskrænke Spillernes Antal. Salonen (drawing room) udmærker sig i de fleste club houses ved en Overdaadighed i Møblement og Udsiring, som selve Englænderne have betegnet som overdreven. Væggene, der

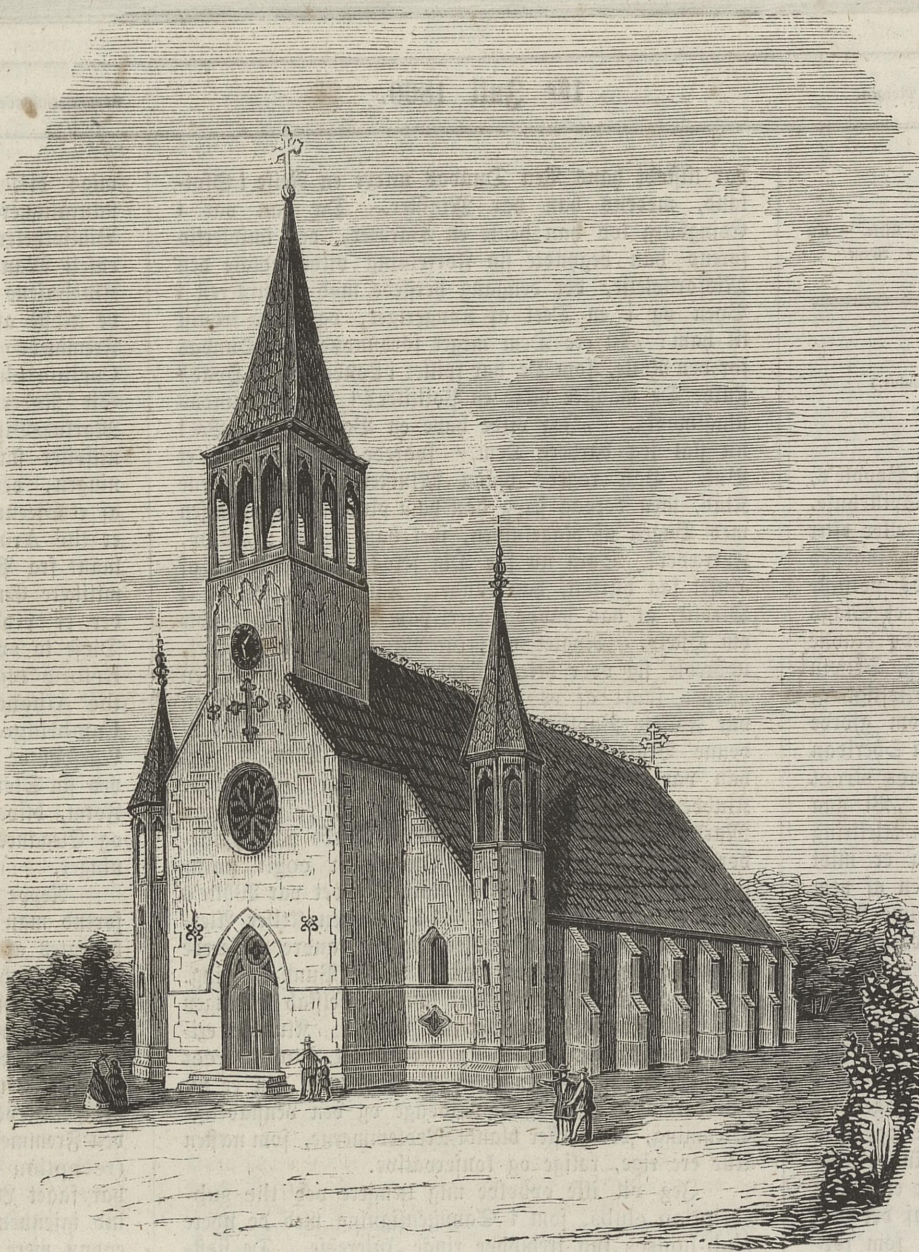
*) Egentligt Hazardspil er forbudt i de nyere club houses

ere beklædte med Brokade, Søilerne af italienſk Marmor, Taget med de gyldne Liſter, Egegulvet, der er beklædt med tykke tyrkiſke Tepper, Alt er ſaa glimrende og pragtfuldt, at det ſætter Millionæren i Forbauſelſe. Man ſeer ikke mere paa ſelve Dronningens Palads. Bibliotheket udmærker ſig ved ſine mange Bøger, Salens Udſtrækning, ſine ſtolte graa eller grønne Marmorpiller med Kapitæler af Bronce. I tredie eller fjerde Etage ere Billardſalene, øverſt oppe er Værelſer for Tjenerne og Huſets andre Betjente. I the club houses have Architekterne ſøgt at forene et Slots ydre Pragt med et Hotels Indretning. Man maa derfor heller ikke glemme Kjøkkenet; det er ofte det Mærkeligſte i hele Bygningen ved ſin Hvidhed, ſit travle Liv, ſine ſtore Borde og Skjænke. I nogle af disſe Hoteller er der desuden nederſt i Bygningen en Dampmaſkine, der driver Vand op i de øvrige Etager, og Apparater til at udbrede friſk Luft eller Varme i de forſkjellige Værelſer.*)

Vandflommen i Aaret 1789.

Vandflommen eller „Offen“ i Juli Maaned 1789 har i den mundtlige Overleverelſe og i Skrifter ſtaaet ſom en exempelløs Naturbegivenhed, til hvis ødelæggende Virkning hverken den forudgaaende eller paafølgende Tid har opviiſt Magen. Den ſtore Overſvømmelſe, ſom iaar hjemſøger det ſøndenfjeldſke Norge, giver imidlertid en Fornyelſe af hiin Tids Gru og fører levende Tanken tilbage til hiin rædſomme Flom, hvormed denne med Henſyn paa voldſomme Vandmasſer vel næſten kan ſammenlignes, om den end ikke har et ligeligt Tab af Menneſkeliv og Værdier at opviſe. En efter de forſkjellige ſpredte Kilder ſammenarbeidet Skildring af hiin Flom vil derfor utvivlſomt for Sammenligningens Skyld være af nogen Intereſſe.

Aaret 1789 begyndte med en uſædvanlig Vandmangel ſom en Følge af det forudgaaende Efteraars Barfroſt og Sneemangel, idet Tælen gik nogle Alen dybt. Den 18de og 19de Mai begyndte Øſtenvind med ſtærk Regn, ſaa at Elvene allerede da gjorde nogen Skade. Siden vedblev det med Øſtenvind og Regnveir den hele Sommer, undtagen i Finmarken, hvor der ſamtidig herſkede en uſædvanlig Tørke. Gamle Sneefonner ſmeltede i Høifjeldene, og da nu efter en vedholdende Regn i Juni og Begyndelſen af Juli Maaned der 22de og 23de Juli fandt et fuldſtændigt Skybrud Sted, ſaa at Regnen ſtyrtede ned „ſom om Himlene vare aabne“ og Folk og Fæ, ſom vare uden Ly, maatte omkomme, begyndte Ødelæggelſen i hele ſin Udſtrækning. Den rammede for endeel hele Chriſtiania Stift, men dog fornemmelig Gudbrandsdalen, Øſterdalen og Valders. Veiret havde været varmt og Ager og Eng ſtode indtil nu ſaa frodige, at der var Udſigt til et heelt „Gyldenaar“. Men nu var hele Herligheden forbi. Selv hurtigt rindende Vande voxede flere Fod i Døgnet, ſmaa Bække bleve ſtore Elve, ſom toge nye Løb og ſkyllede Alt med ſig; Jordbunden opløſtes og derved foraarſagedes frygtelige Jord- og Fjeldſkred, ſom begrov Huſe, Menneſker og dyrkede Marker, ligeſom vi nu enkeltviis have havt Exempel paa fra Valders og Numedal. Hele Gudbrandsdalen ſtod under Vand, hvor den er noget fladlændt, og paa den ſtride brede Strøm ſvømmede Kreature og Huſe om hinanden, og inde i Huſene var der ofte Menneſker, ſom ikke havde kunnet redde ſig ud inden deres Vaaninger ſeilede væk. Og naar ſaa disſe ſvømmende Boliger kom til en Strøm, ſtyrtede de ſammen og deres Indvaanere vare naturligviis fortabte. Paa de dyrkede Marker efterlodes enten Sand og Gruus, ſom gjorde dem ufrugtbare for flere Aar, eller ogſaa feiedes al Madjord væk, ſaaledes at der kun blev Smaaſteen og Fyru tilbage. Ula, ſom ſkjærer ud i Lougen paa Sel netop hvor Udtapningerne nu ſkal foregaa, forlod ſit Løb og forvandlede de fleſte af det ſaakaldte Værks ſmaae og ſom frugtbare Haver opdyrkede Gaarde til en Fyru, hvor der nu kun findes enkelte Agerſnipper og voxer et eller andet kummerligt Birketræ. Sels Kobberværks Smeltehytter bortreves for ſiden aldrig mere at opføres, og det 2 Aar forud paany begyndte Arbeide i de gamle Gruber ſtandſede ligeledes for ſtedſe. Idet ſelv de mindſte Bække forvandledes til Elve og banede ſig nye Leier, gik fra Vandene endog de ſtørſte Fiſke ud i dem og da Vandet faldt, fandtes de i de muddrede Pøle enten liggende døde eller kunde fanges med Hænderne. Mjøſen, der ſteg høit over ſine Bredder, var, ſiger Amtmand Sommerfeldt, „næſten ſkjult med Vrag og ſaa ureen, at Fiſke bleve ſyge og uſpiſelige, og endnu et Aar efter havde den ikke faaet ſin Klarhed igjen.“ Alle Broer i hele Oplandet ſkylledes væk og Veiene bleve ufremkommelige, — for Gudbrandsdalens Vedkommende i en Strækning af 10 Mile. Peder Anker, der ſom Generalveimeſter kort efter Flommen bereiſte de Strøg, hvor den havde gjort ſtørſt Skade,

Jonſereds Kirke.

ſkildrer i et Brev til ſin Broder Bernt Tilſtanden med de mørkeſte Farver. „Du kan ikke foreſtille Dig,“ udbryder han, „hvilken Elendighed jeg har ſeet i Gudbrandsdalen og Øſterdalen. Hele Gaarde ere ved Fjeldſkred udgaaet; det halve Gudbrandsdalens Agre ligge bedækkede med 2 Alens Gruus og alt Engeland er overſkyllet af Elven. Disſe Folk ere nu nødte til at ſælge deres halve Beſætning, og Fæ- og Heſteavling ere deres eneſte Næringsvei. Derſom Regjeringen ikke underſtøtter dem med et Laan, blive disſe Egne i faa Aar aldeles ruinerede.“

En lidet lyſere Skildring giver Hedemarkens konſt. Amtmand Foged Hiort, navnlig for Øſterdalens Vedkommende, i en Skrivelſe til det danſke Rentekammer af 4de Aug. 1789: „I det Hedemarkſke Amt ſtod ſaavel Kornet ſom Græsſet for 14 Dage ſiden i den bedſte Fremvæxt (paa nogle faa Gaarde undtagne, hvis Ager havde lidt ſtor Skade ved en ſtærk Hagl) og Alt tegnede til ſtørſte Frugtbarhed i dette Aar; men en uſædvanlig ſtor og vedvarende Regn fyldte ſaaledes alle Elve og Vasdrag, at de den 22. og 23. ſ. M. overſvømmede og ødelagde alt det Haab for mange, mange Familier.

„I Øſterdalens Fogderi, hvor Glommen Elv voxede 6 Kvarteer høiere end den havde været for 16 Aar ſiden (1773), da den gjorde ſaa ſtor Skade, er endeel Gaardes Opſiddere berøvet alle eller de fleſte af deres Agre og Enge ved Jordſkred og Elvebrud; Andre have faaet dem belagte med ſaameget Sand, at de hverken i dette Aar eller mange paafølgende kunne vente at høſte de Frugter deraf, ſom de forhen have havt. Nogle have miſtet alle, Andre endeel af deres Huſe med iværende Bohave, der bleve bortſkyllede ved Vandets Høide og Strømmens Voldſomhed. Kvikne Præſtegjælds Almue, ſom for det meſte har hidindtil havt ſit Ophold af Fortjeneſte ved det derværende Kvikne Kobberværk, — — er ved denne Vandvoxt bleven ganſke berøvet formeldte dens Næringsvei, da Strømmen har borttaget Smeltehytten, og den eneſte Grube, ſom der blev dreven, er fyldt med Vand, og Værket ſaaledes blevet ganſke ødelagt, ſaa at den arme Almue er derved ſat i en ſaameget elendigere Forfatning. Broerne ere bortflødte og Veiene ſaaledes udgravede af Vandet, at det ei i dette Efteraar bliver muligt at pasſere Øſterdalen med Vogn. — —“

Ogſaa i Budſkeruds Amt anrettede Flommen Skade, dog ikke ſaa ſtor ſom i Chriſtians og Hedemarkens Amter, og derhos mindre paa Ager og Eng og ved Jordſkred, end ved at bortſkylle Broer, Sauge og Møller. Der indtraf den værſte Regn 20—21. Juli, og Sogndals-Elven ſteg da ifølge en officiel Indberetning i Løbet af 8 Timer mellem 3 og 4 Alen.

Over den ved Flommen foraarſagede Skade optoges der Taxt, hvorunder dog Ødelæggelſen af Broer og Veie ikke indbefattedes. For Chriſtians Amt udgjorde Skaden ifølge Amtmand Sommerfeldts ſummariſke Indberetning til Kancelliet i det Hele 468,342 Rd., Fogderiviis fordeelt ſaaledes: Gudbrandsdalens Fogderi 417,818 Rd., nemlig: Faaberg 18,910 Rd., Gausdal 61,070 Rd., Øier 6,846 Rd., Ringebo 18,997, Fron 108,024, Vaage 122,250, Lom 68,449, Leſje 13,272 Rdl. Valders Fogderi 49,023 Rdl., nemlig: Vang 3,090, Slidre 3,460, Aurdal 24,510, Land 15,402, Biri 2,561 Rd. Totens Fogderi kun 1,501 Rd. Ifølge en i „Minerva“ (Septb. 1791) trykt Fortegnelſe, hvormed denne Opgave dog ikke ganſke ſtemmer, ødelagdes aldeles $5,827\frac{12}{35}$ Maal Ager (deraf kom $5,538\frac{3}{4}$ Maal paa Gudbrandsdalen, og $2,014\frac{3}{4}$ alene paa Fron ſamt $1,790\frac{2}{3}$ paa Vaage), foruden $10,726\frac{3}{4}$ Mælinger Eng (deraf $9,915\frac{1}{2}$ Mæling i Gudbrandsdalen), $3,156\frac{1}{4}$ Maal Ager og 5,666 Mælinger Eng bleve fordærvede for nogen Tid. Foruden at 786 Huſe bleve beſkadigede, ſkylledes 3,256 Huſe bort eller ødelagdes (deraf i Gudbrandsdalen 3,034, nemlig i Vaage 1,082, i Fron 809, i Ringebo 155, i Øier 41, i Gausdal 348, i Faaberg 147, i Lom 335 og i Leſje 117). I det hele Amt ſatte 68 Menneſker Livet til, nemlig 24 i Vaage, 20 i Fron, 5 i Gausdal, 6 i Lom, 6 i Leſje og 7 i Aurdal. Af Huusdyr omkom 17 Heſte, 198 Stkr. ſtort Fæ (deraf 60 i Vaage og 34 i Fron) ſamt 788 Smaakreature. I Hedemarkens Amt, hvorfra ikke det Slags ſpecificerede Opgaver haves, beløb Skaden ſig ifølge Taxten til 146,577 Rdl. 36 ß, nemlig i Øſterdalens Fogderi 96,672 Rd., Solør og Odalens do. 44,264 Rd. og Hedemarkens 5,711 Rd. Aamodt, Tønſet og Grue blev haardeſt medtaget. I førſtnævnte Præſtegjeld „formindſkedes“ Antallet af Kreature med 19 Heſte, 160 Stkr. Fæ og 239 Souer, i Tønſet med 71 Heſte, 405 Stkr. Fæ og 961 Smaakreature, hvorhos 47 Gaarde led Skade; i Grue tabtes i Avlingen 5,500 Tdr. Korn og 3,870 Skpd. Hø, foruden at 23 Gaarde toge Skade ved Jordſkred og Paafyldning af Sand.*)

Om end de optagne Taxter have været noget høie, ſaa giver den fremkomne Sum paa Grund af Pengenes „Narhed“ og de lave Priſer paa faſte og andre Eiendomme i ældre Dage kun et ufuldſtændigt Begreb om den virkelige Ødelæggelſe. Gaarde, der af Flommen vare for $\frac{3}{4}$ Deel ødelagte, men ſom ſiden neppe har modtaget ſtor Forbedring, findes opførte til en oprindelig Værdi af f. Ex. Fjerde- eller Femteparten af deres nærværende Salgspriis.

*) Nogle Tal ville give et Begreb om disſe Bygningers Koſtbarhed. Athenæums Bygning koſter alene 35,000 £, Møblementet 5,000 £, Dækketøi og Bordſervice 2,500 £, Bibliotheket 4,000 £, Viinkjælderens Forſyning koſter, ſiger man, i Gjennemſnit 3,500 à 4,000 £. Reformklubbens Bygning, der er opført efter Barry's Tegning, har medført en Udgift af 80,000 £. Klubben betaler hvert Aar over 800 £ for Stenkul og andre Brændematerialer, 1000 £ for Gas, Olie og Voxlys, 400 £ til Aviſer og Revuer, 240 £ til Skrivpapir og Penne, 80 £ til Iis og 2,000 £ til Viin og Likør. Alene Kjælderen i the United Service club er anſlaaet til 7,722 £.

*) See Budſtikken V. (1824) 825—832. Jvfr. forøvrigt Thaarups Magazin II. 310, hvor den hele Skade i Hedemarkens Amt kun angives til 55,604 Rdl.

Besynderligt var det, hedder det paa det nævnte Sted i Minerva, „at denne Tildragelse, medens man oftest overdriver Efterretninger om Tildragelser af lignende Slags, synes almindeligen anseet som i enhver Henseende meget mindre betydelig, end den virkelig har været." Imidlertid overbeviste allerede de til Regjeringen foreløbig indkomne Beretninger denne om, at der her maatte træffes særegne Foranstaltninger til Hjælp for de Skadelidte. Ifølge Rentekammerets Skrivelse af 13de Jan. 1790 skulde de undsættes med Havre af Akershuus og Kongsvingers Magaziner mod kontant Betaling af 1½ Rdl. Tønden paa første Sted og 32 ß mere (i Transportomkostninger) paa det sidste, foruden 7½ ß i Konsumption m. m. Men Amtmand Sommerfeldt gjorde strax opmærksom paa, at denne „priselige Foranstaltning" kun lidet vilde hjælpe, da de Skadelidte ingen Penge havde at kjøbe for. Ogsaa forhandledes om at eftergive Skatter, men Peder Anker strev til Kancelliet, at begge Dele „kun var Palliativer, der glemmes naar det er fortæret." Derimod foreslog han et Laan af Kreditkassen paa 40—50,000 Rdl. til de medtagne Distrikter, hvoraf der aarlig skulde erlægges 2 pCt. i Rente og 4 pCt. i Afdrag. Derved vilde Folk sættes istand til at afkjøre det Gruus, som laa paa deres Agre, og igjen komme til at avle det fornødne Korn. Ligeledes gjorde den dygtige Amtmand Sommerfeldt Forestilling om Understøttelse til at udbedre ødelagte Jordveie. Noget Laan kom vistnok ikke istand; men ved sin indtrængende Forestilling bevirkede den varmt fædrelandsfølende Peder Anker, at Kongen under 14de Mai 1790 skjænkede 10,000 Rdl. til Veienes Istandsættelse i Akershuus Stift og befalede, at tvende Officierer med 50 gevorbne Soldater skulde komme de mest trængende Almuer til Hjælp.*) At Øvrigheden imidlertid bestormedes med Bønner om anden Hjælp, kan man let vide. Hos Amtmand Sommerfeldt meldte sig snart mange Folk, som bade om Tilladelse til her, som ved andre Ulykkestilfælde, at maatte gaae omkring i Bygderne „for at tilbede sig Hjælp". Men han „fandt det hverken forsvarligt eller raadeligt at sende nogle hundrede Betlere omkring i Amtet", og foreslog istedet for Kancelliet en almindelig Kollekt „ved Bækkeners Udsættelse for Kirkedøren og Kollekt-Bogens Ombærelse i Husene," altsaa i Lighed med hvad der kort forud havde fundet Sted for Island i Anledning af den udbrudte Vulkan og det paafølgende Jordskjælv. En saadan Kollekt tillod ogsaa Kongen, med det Tillæg, at hvis Skaden viste sig at være meget betydelig, den da foruden Danmark og Norge ogsaa kunde omfatte Fyrstendømmerne. Der indkom ifølge de officielle Aktstykker 16,340 Rd. 4 Mk. 1 ß for begge Kongeriger, og 2,733 Rdl. Kourant i Fyrstendømmerne. (I Thaarups Magazin II. S. 309 angives det samlede Beløb til 19,355 Rdl. 66 ß). Med Fordelingen af denne Sum sees det dog at have gaaet temmelig langsomt.

Endnu i 1792 vægrede sig mange Bønder, som ikke havde kunnet erlægge de sidste Aars Skatter, fremdeles for at betale, „da de ventede snart nogen Opretning af de anordnede Kollekter". Og da nu endelig Uddelingen fandt Sted, maatte hver Enkelt naturligvis finde sig stuffet ved den Andeel, han fik deri, i Forhold til sin lidte Skade. I Solørs og Odalens Fogderi blev f. Ex. lignet 5 ß paa hver Rigsdaler, og saaledes sandtes der Personer, som fik — 25 ß. Det Høieste, nogen Mand der fik, var 28½ Rdl.

Til de andre Mærkeligheder ved hiint Ulykkesaar kom ogsaa,*) „at der paa den megen Væde fulgte vestlige Vinde med tørt Veir og en Vinter med liden eller ingen Snee, som atter gjorde Bønderne megen Skade ved det at deres Drifter og Produkters Transport bleve hindrede eller gjorte meget besværlige. Vaarflommen, som pleier at sætte alle smaae Møllebrug og Flomsauger i Gang, blev i dette Aar ganske ude."

*) Jfr. de i Ankers Biographi (Nyhedsbladet 1855 Nr. 9) meddeelte Uddrag af Breve ang. denne Sag.

*) Ifølge Sommerfeldts Efterretninger ang. Christians Amt, Topogr. Journ. 14 H., S. 30.

Palermos Bombardement. (See S. 120.)

Jonsereds Kirke.

Vi give her efter Stockholms Illustr. Tidning en Afbildning af denne nylig indviede Kirke, fordi den forekommer os at have en sjelden reen og for en Kirkebygning værdig Stiil. Den er bygget efter Tegninger af Lieutenant Edelswärd og saaledes konstrueret, at den ikke er udsat for at dele Skjæbne med nogle andre i den sidste Tid opførte Kirker i Sverige, hvilke ere styrtede sammen inden de bleve færdige. Jonsereds Kirke, der er opført ved Gaver af afdøde Grosserer W. Gibson i Gøteborg og hans gjenlevende Hustru, ligger vel en Miil fra Gøteborg i en dyb Dal der, hvor Aspen-Søen trænges sammen til Säfve-Aaen for saaledes at udgyde sine Vover i Gøta-Elven, og tjener til Gudshuus for den talrige Befolkning ved Jonsereds Værk og Fabriker, for hvilken ogsaa etslags Arbeiderkoloni ved Kirken agtes anlagt. Vestre Stambanen gaar forbi Kirken. Egnen er sjeldent vakker og imponerende, saaledes at det er vanskeligt at sige, hvad der mest maa tiltale, enten den af djærve Klippeformationer og en yppig Vegetation forskjønnede Natur, eller de storartede Anlæg, som Industrien her har fremkaldt, saasom et Jernstøberi, et mekanisk Værksted, et Bomuldsspinderi, en Seilbugsfabrik m. m.

En Udstillingsgjenstand.

Ved denne Benævnelse vil man henlede Opmærksomheden paa et lidet Udvalg af de i Norge forekommende og der tildeels benyttede, saavel naturlige som kunstig tilberedte Stoffer, hvilke kunne anvendes i Landbruget; en saadan Samling har man troet mere end nogen videnskabelig Afhandling vilde tjene til at vække Interesse for Sagen og derved bringe en vigtig, men lidet paaagtet Gjenstand til almindeligere Kundskab. Ved Ordningen af de forskjellige Slags af disse mere eller mindre virksomme Gjødningsmidler, gaar man ud fra den Betragtning, at nogen Hovedinddeling med Hensyn til disse Stoffers uorganiske eller organiske Natur ikke lader sig opstille, idet flere Stoffer staa saaledes paa Grændsen, at det neppe vilde lykkes at give dem deres rette Plads og saaledes nogen korrekt Klassifikation kunne erholdes. Desuagtet vil Fortegnelsen, der kun skal tjene til at veilede, selv med dens Mangler, ligefuldt kunne gjøre den tilsigtede Nytte.

1) **Feldspath**, forvitret, fra Greffen ved Christiania, indeholder Kali, Kiselsyre og Leerjord, - den oprindelige Forbindelse for vore leerholdige Masser; ved en svag Glødning bliver den lettere opløselig og anvendelig paa Myrjord. Den er meget udbredt i det sydlige Norge, navnlig paa Hedemarken, hvor den især viser sin Indflydelse paa Vegetationen i de kornrige Bygder. Den kjendes der under Navn af „Bryggesteen" og ansees for brændte Levninger fra Fortiden. Den forøger i høi Grad Jordens Frugtbarhed, især for Kornarter, og bevirker, at man Aar efter Aar kan dyrke Korn paa det samme Sted uden andre Gjødningsmidler. Til Sammenligning er det af Interesse at see et Stykke uforvitret Granit fra Greffen ved Christiania.

2) a. **Leer**, reent, (Teglleer) fra Togstad ved Glommen i Store-Næs. b. **Leer**, reent, underliggende (Teglleer) fra Borregaard Brug ved Sarpen i Smaalenene. c. **Leer**, sandblandet, overliggende, (Teglleer), fra Borregaard Brug ved Sarpen i Smaalenene. d. **Leer**, reent (Teglleer) fra Moen i Hvideseid i Thele-

marken. e. **Leer**, sandblandet (Teglleer) fra Egge og Breien Teglværk paa Ringerige. f. **Leer**, mergelholdig, fra Berg ved Vormen. g. **Leer**, mergelholdig, fra Ask, vest for Ullensager. h. **Leer**, mergelholdig, fra Sand i Enebak. hh. **Kalkboller**, fra Sand i Enebak, ligger i det fornævnte mergelholdige Leer.*) i. **Leer**, mergelholdig med Sandskiver, fra Bryn ved Christiania. k. **Leer**, Sandlag, kalkholdigt, fra Sandplateauet ved Eidsvold. l. **Leer**, mergelholdig, fra Kløften i Ullensager. m. **Sand**, jernholdig, i Sandlagene ved Eidsvold.

3) a. **Cement**, reen, med underliggende Skiffer, fra Oscarshall paa Ladegaardsøens Hovedgaard. Forekommer deels i Boller, deels i drøie Lag. b. **Cement**, reen, med endeel Forsteninger (Trilobiter) fra samme Sted. c. **Cement**, brændt, fra Langøen nær ved Ladegaardsøen.

4) a. **Marmor**, hvid, fra Nærheden af Trondhjem; findes forøvrigt, meer eller mindre reen hvid, mange Steder i Norge, saasom Hop ved Bergen, Gjellebæk ved Drammen 2c. b. **Marmor**, graa, fra Dalen ved Brevig. c. **Kalksteen**, reen, fra Haman i Bærum ved Christiania. d. **Kalksteen**, reen, fra Yong i Bærum ved Christiania. e. **Koralkalk**, almindelig, fra Langøen ved Holmestrand. f. **Koralkalk**, almindelig, fra Gaarden Løvald i Brunlaugsnæs ved Frederiksværn. g. **Koralkalk**, (Pentameruskalk), fra Gjæterø ved Brevik. h. **Koralkalk**, (Enkrinitkalk), fra samme Sted. i. **Koralkalk** fra Herøen ved Porsgrund. k. **Kalk**, brændt, fra Gaarden Haman i Bærum ved Christiania. Koster $\frac{1}{2}$ Spd. pr. Tønde; 4 Tønder bruges til 1 Maal (2,500 □ Alen). l. **Kalkjord**, fra Rognstad paa Toten.

5) a. **Skjæl**, Ferskvandsskjæl, mergelholdige, fra Sølvsberg paa Hadeland. b. **Skjæl**, Skjælsand, fra Havstranden ved Karmøen; sælges i Bergen for 12 ß pr. Tde. c. **Skjæl**, Skjælsand, fra Pladsen Myren ved Brevik; taget i en Høide af 150—180 Fod over Havets Niveau paa Kalkbjerge. cc. **Skjæl**, større Skjæl, fra samme Sted, der findes blandet med Skjælsanden. d. **Skjæl**, Skjæl- og Koralsand, fra Myren mellem Bodø By og Præstegaard; findes 2 à 3 Fod under Overfladen. Skjællaget har en Udstrækning af 14 à 15,000 Maal med en Dybde af 1 til 4 Fod. Har med Held været anvendt paa Stedet. e. **Skjæl**, Skjælmergel, fra Vardø i Nærheden af Nordkap. f. **Skjæl**, (Pecten islandicus), fra Tromsø i Nordlandene. g. **Skjæl**, flere Arter, fra det muslingførende Blaaleer i Christiania-Dalen. h. **Skjæl**, større, Cyprina islandica, fra samme Sted som foregaaende.

6) a. **Apatit** (phosforsur Kalk), lys, aspargesgrøn, kjødfarvet, fra Sannikedal ved Kragerø. Dette Mineral er desværre i den senere Tid betydelig formindsket, fordi det er udskibet til England i store Masser, under Foregivende af at skulle benyttes ved Nikkelens Udvinding. b. **Apatit**, mørk-rødlig, fra Skjærpene ved Kragerø; indeholder nogen Tilsætning af Titanjern. c. **Apatit**, mørkgrønlig, fra Gaarden Lofthuus i Snarum, Annex til Modum, i Nærheden af Blaafarveværket.

7) a. **Beenmeel**, reent, fiinknust, fra Lysager Fabrik ved Christiania; 1 Spd. 100 ß pr. Centner. aa. **Beenmeel**, reent, grovknust, fra samme Fabrik; 1 Spd. 30 ß pr. Cntr. b. **Beenmeel**, behandlet med Svovlsyre, fra samme Fabrik; 3 Spd. pr. Centner. bb. **Beenmeel**, pulveriseret, fra samme Fabrik; 2 Spd. 60 ß pr. Cntr. Analyse: Organiske Stoffe og Vand, 48,7; i Vand opløselig Phosforsyre, 6,81; Ammoniak, 3,87; den hele Gehalt af Phosforsyre, 21,55.**) (Et Centner er omtrent 50 Kilogram). c. **Beenmeel**, reent, dampet, pulveriseret, uden Tilsætning, fra Mallings Fabrik paa Holmen ved Christiania. Prisen er $2\frac{1}{2}$ Spd. pr. Cntr. d. **Beenmeel**, behandlet med Svovlsyre, fra samme Fabrik; 3 Spd. pr. Centner. e. **Fiskeguano**, grovere og finere, fra Fabriken i Lofoten; Prisen er $2\frac{1}{2}$ Spd. pr. Cntr., leveret i Christiania. Den ældre Analyse af norsk Fiskeguano viser omtrent 10—11 % Ammoniak, 6—7 % phosforsur Kalk. Den Fiskeguano, som leveres i den senere Tid, er et endnu værdifuldere Produkt. ee. **Trangrug**, fra Hammerfest; bestaaer af det Tilbageblivende, efterat Tranen er udkogt af Fiskeleveren. Analysen giver 11,2 % Ammoniak og 4,5 % Phosforsyre. Koster paa Stedet ca. 1 Spd. og i Christiania $1\frac{3}{5}$ Spd. pr. Tønde, en billig Priis i Forhold til Styrken af dette Gjødningsmiddel. Maa anvendes med stor Forsigtighed, enten i Kompost eller i Opløsning, stærkt fortyndet med Vand. f. **Beenmeel**, Pulvergjødning, fra Jerwell's Fabrik ved Molde; Prisen er 2 Spd. 96 ß pr. Cntr.

8) a. **Naturlig Guano**, fra Øen Rogelen i Trondenæs Præstegjeld; 3de Stykker, tagne i forskjellige Dybder af Laget; har sin Oprindelse deels af Fugle-Excrementer, deels af Fuglereder, der ere faldne ned fra den bratte Fjeldvæg. Er ved Analysen befunden at indeholde 10,31 % Phosforsyre og 2,43 % Ammoniak; dog bør bemærkes, at det ved Bestemmelsen af Ammoniaken har viist sig, at den største Deel hidrører fra ikke endnu dekomponerede Fjær. Den har forøvrigt været anvendt paa Stedet ikke uden Virkning. b. **Naturlig Guano**, Faaregjødsel, fra endeel Huler paa Øer i Havet ved Aalesund; disse Øer have i ældre Tider tjent til Opholdssted for vilde Faarehjorder, der om Nætterne og i Uveir have søgt Tilhold i disse Huler, hvor Excrementerne ere blevne liggende uden at bortskylles af Regn. Analysen viser, at denne Guano indeholder en betydelig Deel Jod. Forøvrigt indeholder den 88—89 % ildfaste Dele, deraf udgjør Phosforsyren 9—10 %, beregnet som Hydrat. Den hele Kvælstofmængde danner 3,5 % Ammoniak.

9) a. **Torv**, fra Karmøen; har viist en særdeles Frugtbarhed i Forbindelse med Skjælsand (Nr. 5 b.) og Tangaske. Det øverste Lag af denne Torv anvendes som Brændsel. b. **Torv**, fra Søboden ved Nordsjø i Thelemarken. c. **Torv**, fra Røraas, tjenlig til Brændsel. d. **Torv**, sandblandet, Lyngjord, fra Stavanger; er fortrinlig til Pottekultur. e. **Torv**, fra Næsodden ved Christiania.

10) **Tang**, Laminaria digitata, Laminaria saccharina, Alaria esculenta, Himanthalia lorea, Halidrys siliquosa, Fucus nodosus, Fucus vesiculosus, Fucus serratus. Samtlige disse Tangarter ere udbredte i stor Mængde langs den norske Kyst lige til Landets nordligste Grændse og tjener som de vigtigste Skjulesteder for Fiskeyngelen, denne Norges rigeste Velstandskilde. Som Gjenstand for det her betegnede Øiemed, indeholde de fleste Tangarter Næringsstof for Kvæget og benyttes som saadant i Landets nordligste Tragter. Sammenhobet i vaad Tilstand gaaer Tangen snart i Forraadnelse og tjener da som et kraftigt Gjødningsmiddel paa Grund af de deri indeholdte Bestanddele, der forene de vigtigste Elementer til Plantelivets Udvikling. Forbrændt danner Tangen: b. **Tangaske**, i hvilken Form den har en særdeles vigtig Anvendelse ikke alene ved Myrjordens Frugtbargjørelse, men ogsaa ved mange industrielle Foretagender, saasom ved Glasfabrikationen, til Jodets Fremstilling, til Soda osv.

En Samling, som den her beskrevne, er bragt i Stand, for at sendes til Udstillingen i Gøteborg.

*) cfr. Kartet til det sidste Univ.-Program af Prof. Dr. Sars og Lektor Kjerulf: „Jagttagelser over den postpliocene eller glaciale Formation i en Deel af det sydlige Norge".

**) Ved Analysen af Beenmeelet fra Lysakers chemiske Fabrik er den hele Phosphorsyremængde anført for stor; den opløselige Phosphorsyre maa subtraheres fra den hele Gehalt, da først bliver Tallet rigtigt.

Palermos Bombardement.

Det er nu omtrent tre Maaneder siden der brød en Opstand løs paa Sicilien, først i Palermo og derpaa i Messina. Paa begge Steder dæmpedes den dog snart, skjønt først efter blodige Optrin. Men imidlertid udbredte den sig mere og mere i det Indre af Landet, og de kongelige Tropper kunde ikke formaa at bringe Rolighed tilveie. Saa kom Garibaldi Insurgenterne til Hjælp, og afgjorde Tingen ganske til deres Fordeel. Garibaldi indskibede sig fra Sardinien — uden Regjeringens Vidende — med et Par Tusinde Mand Natten mellem den 5te og 6te Mai og landede den 11te Mai ved Marsala, hvor der laa neapolitanske Krigsskibe uden at forsøge paa at hindre Landgangen. Efterat have forenet sig med endeel Insurgenter marscherede han mod Palermo. Paa Veien strømmede idelig flere for Frihed og Fædreland begeistrede Kjæmpere til hans Fane og efter hvert Sammenstød med de kongelige Tropper drog han altid seirrig videre. Den 20de Mai stod han paa Høiden af Palermo, efter samme Dag at have slaaet de kgl. Tropper ved Monreale. General Lanza, som befalede over 28,000 Mand, trak sig tilbage til Palermos Fæstningsværker og Byen barrikaderedes, dog det hjalp Lidet. Den 27de satte Garibaldi sine Stormkolonner i Bevægelse. Mange af Palermos Indvaanere gjorde fælles Sag med ham og snart var en stor Deel af Byen i hans Vold. Men nu begyndte et Bombardement paa Byen fra de i Havnen liggende neapolitanske Krigsskibe og en Beskydning fra Fortet Castellamare, som anrettede stor Ødelæggelse. Der kastedes ikke mindre end 3,000 Bomber ned paa Byen, som paa mange Steder forvoldte Brand og hvorved flere pragtfulde Bygninger gik op i Røg. 60 Huse styrtede sammen og begrov 500 Mennesker. Men denne Ødelæggelse hjalp dog ikke de Kongelige; Byen var og vedblev at være i Garibaldis Magt, og den 31te Mai maatte General Letizia bede om en Vaabenstilstand, som da ogsaa Garibaldi indrømmede. Imidlertid indhentede Lanza nye Instruktioner fra Neapel, hvor Regjeringen nødtvungen maatte finde sig i, at gaae ind paa en Kapitulation, saaledes at Neapolitanerne skulde indskibe sig med Vaaben og Oppakning. Dette er ogsaa allerede skeet, og Garibaldi kan betragtes som Siciliens Hersker. Allerede strax efter Landstigningen havde han overtaget Diktaturet over Øen i Italiens Konges, Victor Emanuels Navn. Efterat have indtaget Palermo, har han der som saadan organiseret en ny Regjering, anordnet nye Udskrivninger osv

Literatur.

Drammens Skoles Program. I det for 1860 fra Drammens lærde og Realskole udkomne Program findes, foruden de almindelige „Skoleefterretninger", tre kirkehistoriske Afhandlinger af Skolens Adjunkt, Cand. mag. L. Daae, hvilke ogsaa ere særskilt aftrykte med Titel „Nogle nye Bidrag til den Norske Kirkes Historie". Drammen 1860. 8. Afhandlingerne ere: I. Om de saakaldte Zioniter i Drammen ved Midten af forrige Aarhundrede. (35 Sider). II. Biskop Erik Pontoppidan den ældre og Schwenkfeldianeren Anders Kempe. (11 S.). III. Nogle statistiske Notitser om Norges Biskoper i Tidsrummet 1537—1814. (10 S.) — Forfatteren er Publikum allerede tidligere bekjendt gjennem flere respektable Smaaarbeider i den Norske geistlige og lærde Specialhistorie siden Reformationen, der tildeels have været at læse i nærværende Blad, hvilket væsentlig er Grunden til, at vi ikke have kunnet udtale nogen Dom om Forfatteren. De tre ovennævnte Afhandlinger godtgjøre tilstrækkelig hans Kjendskab til Specialhistorien og dens Literatur, især er den første et baade grundigt og udtømmende Arbeide; alle indeholde de desuden nye, hidtil upaaagtede eller idetmindste utrykte Efterretninger. Fremstillingen er koncis og tydelig samt, hvad der især ved deslige Arbeider er sjeldnere, rosværdig fri for dette subjektive Raisonnement, hvormed mange Forfattere kvadrere sine Værker og sløve Læserens Interesse og frie Dømmekraft; nærværende Forfatter lader sig derimod som oftest nøie med simpelt og tydeligt at fremstille de sikre Fakta i chronologisk Orden og derpaa overlade Læseren selv Dommen over Begivenhederne. Forfatteren sees ingen Møie at have sparet for at skaffe sig de nødvendige Oplysninger — selv fra Danmark — til sit Arbeides Fuldstændiggjørelse, ligesom det fortløbende er forsynet med personalhistoriske Notitser om de forekommende Personer. Den anden Afhandling giver efter Biskop E. Pontoppidan den ældres Optegnelser hidtil utrykte og derfor saagodtsom ubekjendte Efterretninger om et sekterisk Phænomen i Throndhjems Stift i sidste Halvdeel af det 17de Aarhundrede, der dog blev uden synderlige Følger og ligesom den først omhandlede religiøse Bevægelse endte med Ophavsmændenes Forviisning fra Riget. Den tredie Afdeling, der, som Titelen viser, mere er spredte Notitser end en sammenhængende Fremstilling, indeholder adskillige interessante Bemærkninger, foranledigede af Fakta, der hidtil ere blevne lidet paaagtede. — Forfatteren giver i Forordene en liden Oversigt over sine Studier og nærmeste literære Planer, hvilke man efter den her leverede Prøve maa ønske alt muligt Held og Fremgang.

Norge.

Christiania. Oversvømmelsen vedbliver fremdeles. Dog er Vandet i de sidste Dage faldet noget, og der anvendes ikke længere, som i Ugens sidste Dage, Dampskib paa Jernbanelinien, for at vedligeholde Færdselen. Imidlertid indløber der fra flere og flere Steder Beretninger om Flommens Ødelæggelser, saaledes især foruden de tidligere fra Thelemarken, Vaage og Numedal. Paa sidste Sted ere flere Mennesker omkomne, og Huse, Agre og Veie ødelagte af Jordskred. Fra et Par Steder berettes ogsaa, at Folk ere slaaede ihjæl af Lynilden.

— En ny Storthingsbygningskommission er endelig dannet. Medlemmerne ere Generalmajor Garben, Ingeniørlieutenant Lund og Bygmester Lyhr.

— Til Medlemmer af den svenske Rigsdags Kroningsdeputation i Throndhjem er valgt: i Præstestanden: Doctor Gumælius, Prof. Lindgren og Biskop Annerstedt; af Adelen: Grev Ugglas, Friherre Tersmeden og Kommandørkapt. B. Lilliehöök; af Borgerstanden: Grosserer Schwan, Aug. Blanche og Hr. Kock fra Malmø; af Bondestanden: Ola Svensson, Erik Erikson og Matts Persson.

— Hr. Isachsen med Frue, Jfr. Parelius og Fru Krohn ere engagerede ved Christiania norske Theater.

— Efter Indbydelse af D'Hrr. J. B. Barth, J. A. Friis, J. Gjerdrum, H. Klouman, L. Landmark, H. Rasch og Chr. E. Schreiner afholdes imorgen Eftermiddag (1ste Juli) paa Ladegaardsøen en almindelig Skyttefest, sigtende til at vække den gamle Interesse for Rifleskydningen.

— Lensmand Walsøe indbyder til Tegning af Aktier paa 10 Spd. til Fuldførelse af den af ham opfundne, tidligere omtalte Fiskenetsmaskine.

— Grosserer J. Risting har paa sin nylig feirede Sølvbryllupsdag skjænket 100 Spd. til Christiania Fattige og en lignende Sum til Drammens (hvor han før boede).

— Natten til den 26de Juni brændte et Par mindre Gaarde paa Grønlandsleret.

— I Moss skal efter Tegninger af Architekt Nordan opføres en ny Kirke, der skal koste 16,700 Spd.

Embeder. En Timelærerpost ved Arendals Middel- og Realskole (300 Spd.); en Overlærerpost ved Drammens lærde og Realskole (500 Spd.); Sarpsborgs Politimester-Embede (300 Spd.).

Dødsfald. Eidsvoldsmanden Assessor Christian Hersleb Hornemann i Throndhjem døde den 22de Juni i en Alder af $78\frac{1}{2}$ Aar. — Distriktslæge Christian Horrebov Homann i Kragerø døde den 10de Juni. Ligeledes er forhenværende Overførster Tillisch paa Kongsberg afgaaet ved Døden.

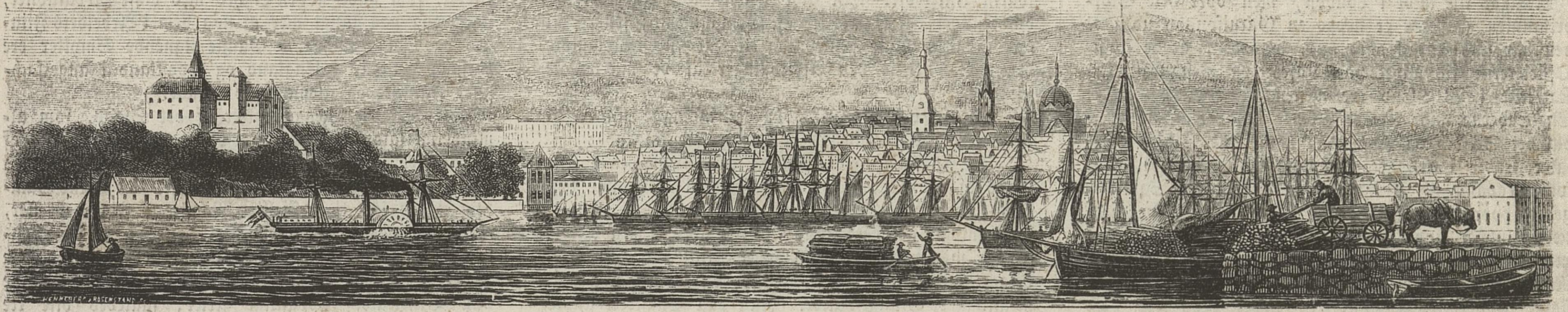
Fra Neapel meldes den 28de Juni, at et Ministerskifte har fundet Sted; Spinelli er bleven Ministerpræsident og Martino Udenrigsminister. Den trefarvede Fane er bleven heiset paa de kongelige Slotte, Kanonsalver har hilset de fremmede Krigsskibe. Neapel er illumineret. — Politikommissariater ere i tolv Stadskvarterer blevne overfaldne og udplyndrede, Archiverne ere opbrændte, Politiagenterne myrdede. Beleiringstilstanden er proklameret.

☞ **De, der staae til Rest med Betaling for Bladets 1ste Halvaar, anmodes om snarest mulig at indsende samme.**

Hermed Subskriptionsplan paa Christiania-Posten.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 28. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 8de Juli 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Klubberne i London.

(Af Alphonse Esquiros. — Revue des deux mondes.)

VI.

De nyere club houses adskille sig fra de gamle subscription clubs derved, at de ikke ere oprettede af og bære Navn efter enkelte Mænd, der mod en aarlig Betaling af ethvert Medlem forpligte sig til at gjøre de nødvendige Udlæg og alene have Indtægten ved dem. Men nu ere ikke Klubmedlemmerne længere Gjæster, men Eiere af sin Klub. Mod en Sum af omtrent 20 Pund ved sin Indtrædelse og 10 Pund hvert Aar kan ethvert Medlem, der ved Votering er optaget, gaae, hvorhen han vil, og gjøre, hvad han vil, i Huset, læse, skrive, spise alene eller i Selskab med en Anden, blande sig i Samtalen eller trække sig tilbage i en Krog med sin Avis eller sit Nummer af den sidste Revue i Haanden. I Klubben er han som hjemme; som Eier af en Tolvhundrededeel af Huset befaler han over en Skare af Tjenere, ligefra the footman i sin Kjole af Plyds, Fløielsbuxer og Silkestrømper til den lille Tjener med Guldknapper, som en Hertuginde kunde misunde ham. Han har sin Kok, sit Bord, sin Kouvert, sin Lænestol ved Ovnen, hvor han kan drømme om sin Rigdom. Klubben regjerer sig selv ved en Kommittee, der er udvalgt blandt Medlemmerne og som oftest bestaar af 30 eller 40 Personer; 3 til 8 af dem staae i Spidsen for den, og disse samles engang hver Uge forat ordne Finantsanliggender, underhandle med Leverandørerne, forat antage eller afskedige Tjenere og for, hvis det fornødiges, at afhjælpe Klager fra Klubbens Medlemmer. Denne almindelige Kommittee affatter desuden aarlige Indberetninger, som blive trykte og uddeelte til alle Selskabets Medlemmer. Da den alene imidlertid ikke vilde kunne overtage Opsynet med Alt, understøttes den af specielle Underkommitteer, som man kalder house committees. Der er saaledes en Viinkommittee (wine committee), der bestaar af Viinskjønnere. Der er ogsaa en book committee, der bestyrer Bibliotheket og har idetmindste en Bibliothekar under sig. I de Klubber, hvor der er Billardsale, udvælger man en billard committee. Ved alle disse Kommitteer er en Sekretær ansat, som ogsaa fører Klubbens Korrespondance. Dette er nu Bestyrelsen; det Øvrige er anbetroet til en Økonom (house steward), der har Opvarterne og de øvrige Tjenere under sin Befaling. Man seer let, hvilket Forhold der er mellem Klubbernes Organisation og Englands repræsentative Regjering.

I økonomisk Henseende frembyder disse nyere Klubbers Organisation flere Fordele. Klubmedlemmerne kunne til Indkjøbspriis skaffe sig Levnetsmidler, Drikkevarer, literære Nydelser og andre Behageligheder. Ingen tager Procenter eller Fordeel af det, som de forbruge. Ikke blot betale Medlemmerne ingen Afgift til nogen Mellemmand, men da Indkjøbene foregaa i det Store, faae de endogsaa bedre Sager til billigere Priis. Man har sagt, at Englænderne i gamle Dage „klubbede" for at blive af med sine Penge, men at de nutildags „klubbe" for at økonomisere. Dette er sandt, idetmindste for deres Vedkommende, som have vænnet sig til en vis Overdaadighed. I Spisesalen er der en Spiseseddel (daily bill of fare), efter hvilken Enhver vælger det, han har Lyst til. Maden sendes op fra Kjøkkenet ved Hjælp af en Maskine, der kaldes lift. Kokken*) er selv en af de vigtigste Personer i Klubben og som oftest en Franskmand. Man kan i London faa en fortræffelig Middag i en Klub for den samme Betaling, som man giver for en slet i en Restauration. Foruden et godt Maaltid har man der ogsaa et smukt opdækket Bord, en prægtig oplyst Sal og et Bordservice, som Intet lader tilbage at ønske. Efter den Erfaring, man har gjort i Klubberne, lader det forøvrigt til, at Tarveligheden trives midt i Overfloden, og at man sætter mindre Priis paa et overflødigt Liv, naar man stadig har det for Øie. En statistisk Oversigt over Udgifterne i Junior United Service club i 1839 viser, at 29,527 Middage have kostet i Gjennemsnit 2 Shill. 3 Pence. Indberetninger fra 3 andre store Klubber vise desuden, at den Kvantitet Viin, der falder paa hver Person, i 6 Aar gjennemsnitsviis var ½ Pot pr. Dag. Jeg seer rigtignok, at der er en liden Forskjel mellem Omkostningerne her og i nogle andre Klubber — the Windham**) f. Ex., som er den dyreste af dem alle; men saadanne Undtagelser ere ikke af den Natur, at de kunne modbevise Sætningen. Klublivet har gjort, at en vis Klasse Englændere forlængst ere ophørte med at bære sin Rang og Formue til Skue ved overordentlige Udgifter. Mere end en Gang saa man Hertugen af Wellington spise Middag i Senior United Service club og lade sig nøie med en eneste Ret Kjød. En Dag, da man bragte ham en Regning paa 15 Pence istedetfor 1 Shilling, fordrede han, at man skulde rette paa Feiltagelsen. Hertugen var ingenlunde gjerrig, og 3 Pence gjorde Lidet for en Mand, der havde en aarlig Indtægt af 100,000 Lstrl.; men han vilde, siger man, hindre Uskikken i sine fattigere Vaabenbrødres Interesse, der maaskee ikke havde vovet at gjøre Indvendinger.

Mennesket lever ikke af Brød alene, siger Evangeliet, og medens the club houses gjøre det materielle Livs Nydelser mere tilgjængelige for de mindre Formuende, have de dog ingenlunde derfor forglemt at sørge for Aandens Næring og Fornøielse. I 1844 anvendte Athenæum 471 Lstrl. og nogle Shilling til

*) Den berømteste var for nogle Aar siden Soyer, der var øverste Kok i Reformklubben og Forfatter af en Bog betitlet „Gastronomic Regeneration". Tanken om at skrive dette blandt Gourmander udødelige Værk fik han en Dag, da han i en fornem Herres Bibliothek fandt Shakespeares, Miltons og Johnsons Værker pragtfuldt indbundne, men bedækkede med Støv, medens en Kogebog bar tydelige Spor efter hæderlig Tjeneste, idet den blev bladet i hver Dag. „Ved at skrive en saadan kan man blive berømt," tænkte Soyer. Han har tilveiebragt en reen Revolution i Kogekunsten. Det er ham, man skylder Indretningen af Kjøkkenet i Reformklubben — et reent Mesterværk. Han har anvendt Dampen til at dreie Stegespid og andre Apparater, der før bleve styrede af Menneskehænder, til at varme Fade osv. Under Krigen paa Krim fik han Opsigt med den engelske Armees Forsyning med Levnetsmidler. Han var foruden Kok ogsaa Musiker og Maleriskjønner og efterlod ved sin Død en Samling af værdifulde Malerier.

**) Har Navn efter William Windham, der var Statssekretær 1801. Forat udelukke Irlænderne fik Lord Nugent antaget en overordentlig høi Priiskurant.

engelske og udenlandske Aviser og Revuer. Denne Klubs Bibliothek bestod paa samme Tid af 20,300 Bøger. Desuden anvender man hvert Aar en Sum af 500 Lstrl. forat indkjøbe Bøger, Karter og Kobberstik. Hensigten med Klubberne er, som man seer, at skaffe hvert Medlem den Nydelse, som en hundrede Gange større, Rigdom skjænker. Nu maae vi undersøge Oprindelsen til disse Institutioner.

Ideen til de nyere Klubber, som findes i saa stort Antal i London og de andre Byer i Storbritannien, er oprindelig udgaaet fra de Militære. Officiererne i den engelske Armee havde længe anerkjendt den Besparelse, man vinder ved at slutte sig sammen med Flere til et Spiseselskab. De vidste, at hver Enkelts Lønning neppe var tilstrækkelig til at skaffe ham Livets Fornødenheder, medens man i et sluttet Selskab for sit Bidrag ikke blot vilde faa det Nødvendige, men ogsaa Rigmandens Behageligheder. Freden i 1815 medførte en Reduktion af Armeen, og en heel Deel Officierer, der fik sin Afsked, maatte forlade de Spiseselskaber (messes), de tilhørte. Da disse Mænd, hvis Indtægter vare meget smaae, saaledes bleve kastede ud af sit gamle Liv, saae de sig med Forfærdelse givne Hotel- og Restaurationsværter i Vold. For de Flestes Vedkommende vare under deres Fraværelse Familiebaandene slappede, medens dog ved Livet i Kasernen, Leiren og Teltet Selskab var blevet dem en Nødvendighed. Deres Tilflugtsted var da i London Slaughters Coffee house i St. Martins Lane, en ypperlig Kafee, hvor de havde været forsamlede i sine bedre Dage, men som ikke passede for Officierer paa halv Sold. Under disse Omstændigheder var det naturligt, at de tænkte paa Messen, og General Lord Lynedock samtalte med fem Officierer om en Plan for et saadant Selskab, der kunde passe for det borgerlige Liv. Af deres Raadslagning fremgik i samme Aar (1815) en Klub, der ligesom blev Spiren til disse Institutioner. Der samledes atter de gamle Vaabenbrødre om en fælles Arne for at samtale om gamle Erindringer. Da Stifterne vidste, at ogsaa mange Søofficierer ved Reduktionen i Marinen vare satte i den samme Forlegenhed, som dem, optog de ogsaa dem i deres Selskab, der da antog Navn af United Service club. Man skjød sammen til at bygge et Lokale, der blev opført paa Hjørnet af Charles street og aabnet i 1819. Men da Medlemmernes Antal forøgedes Aar for Aar, tænkte man i 1825 paa at opføre en større Bygning for Selskabet, og efter en Tegning af Nash byggedes der i 1828 et Huus paa Hjørnet af Pall-Mall og Waterloo; snart havde Klubben 1500 Medlemmer, blandt hvilke Hertugen af Wellington. Til denne første Klub knytte sig mange af Englands store Navne og ærefulde Minder.

Exemplet smittede: da man i 1826 i United Service club havde vedtaget den Bestemmelse, at man ikke længere vilde optage Officierer under Majors Rang i Armeen eller under Kommandørs Rang i Marinen, dannede der sig et andet militært Selskab under Navnet Junior United Service club, der snart tællede 1500 virkelige og 400 „surnumeræro"*) Medlemmer blandt de lavere Officierer. Stødet var givet, og nu standsede man ikke forend man i disse Institutioner

*) Surnumeræro (supernumeraries) kalder man de Medlemmer, der ikke betale det aarlige Bidrag fordi deres Tjeneste holder dem borte fra Klubben.

omfattede alle Armeens Officierer. Gardeofficiererne, der siden 1809 havde dannet en Klub efter det gamle System, efterlignede sine Vaabenbrødre ved at optage det nye økonomiske System og byggede i Pall-Mall et høit, smalt, simpelt Huus, der fik Navnet the Guards club house. Disse tre militære Klubber kunde imidlertid endnu ikke optage alle Kandidater. I 1837 hævede der sig paa Hjørnet af Pall-Mall og St. James en prægtig Bygning, Army and Navy club house, der blev et Asyl for baade Land- og Søofficierer. En Følge af disse Klubber, der findes i Mængde ikke blot i London, men over hele Storbritannien (thi der er neppe en Garnisonsby uden at den har sin United service), var den, at de frelste Officiererne fra Livet paa Kafeer og Restaurationer. Kafeerne i West-End ere næsten kun for Fremmede. Englænderne ynde ikke de Steder, hvor man finder et blandet Selskab og hvor man hører alle Slags Samtaler krydse hverandre. Enhver Klub har derimod, som Madame de Sevigné siger, sit særegne Samtalegebet, hvori man altid lugter Grunden. I de militære Klubber underholder man sig især om Forfremmelser i Armeen, Manøvrer, Felttog og Slag. Disse Rekreationssteder blive saaledes i visse Tilfælde gjensidige Undervisningsanstalter, hvori den, der veed Mere, underviser den, der veed Mindre. Hertugen af Cambridge, der for nogle Aar siden præsiderede ved et Selskab i Junior United Service club gav saaledes i en Skaaltale de unge Officierer mange fortræffelige Raad. Det var især interessant at see en Prinds af Blodet, der staar i Spidsen for Armeen, selv opfordre til fri Diskussion, man kunde gjerne sige, til fri Kritik over Regjeringens Handlinger: han bad blot, at man vilde spare Hovedmændenes Hensigter.

Oversvømmelsen i Hamar.

Oversvømmelsen i Hamar.

Oversvømmelsen har paa mange Steder frembudt et særeget Skue: Huse, der seilede eller hvis øverste Deel alene ragede over Vandet, — Træer, hvis Toppe stak op over uhyre til Søer forvandlede Moer og Myrer, hvor Dampskib kunde gaae o. s. v. Men det underligste Syn af Alt maatte det dog være, at see en By, hvis Gader — som i Hamar — vare forvandlede til Kanaler, og Vandet staae flere Alen høit inde i Husene, saaledes at al Færdsel i enkelte Dele (som Strandgaden) var umulig, uden til Baads. — Vi give her efter et os af en Reisende meddeelt løst Udkast en Tegning fra Strandgaden i Hamar under Oversvømmelsen, saaledes som den var ved Sankthansdag, da Mjøsen endog havde naaet 1½ Tommes større Høide, end under Vandsflommen 1789. Folk havde da allerede flyttet ud af alle Huse, og Færdselen foregik til Baads. Hvor overordentlig Vandet steg, kan man beedst skjønne deraf, at det fra Morgenen til Aftenen den 19de, da Tordenveir, Regn og Hagelbyger vedvarede, voxede 4 Fod.

Nyt Fund af Oldsager fra den hedenske Tid.

Universitetets Samling af nordiske Oldsager er nylig forøget med en stor Samling af Guldsmykker, fundne i Jorden paa Gaarden Sletners Grund i Eidsberg Præstegjeld, Smaalenenes Amt. Det er det største Fund af dette Slags, som er gjort her i Landet siden det paa Høen i Eker i Aaret 1834. Det nye Fund paa Sletner staar vel langt tilbage for dette, hvad Metalværdien angaar, men viger neppe for det i antikvarisk Interesse. Vi give her en kort Underretning om Fundet og Beskrivelse af Gjenstandene; senere vil der maaskee blive Anledning til at fuldstændiggjøre denne Meddelelse ved Afbildninger af de mærkeligste Stykker.

De fundne Sager, som ere indtagne under 25 Nummere i Universitetets Samling, ere følgende:

1) Et Guldsmykke, bestemt til at pryde den øverste Rand af en Sverd- eller Dolkeskede, 1½ Tomme høit og 2 Tommer bredt; veier over 5¼ Lod. Det er sammenlagt af flere tynde Guldplader og udvendig prydet med paaloddede ophøiede Strater af Guldblik, belagte med fiint Filigransarbeide og forestillende sammenslyngede Slangefigurer. Kun paa Bagsiden findes to smalle glatte Striber. Stykket er meget smagfuldt arbeidet og ligner det i Worsaaes „Nordiske Oldsager fra det kgl. Museum i Kjøbenhavn" under Nr. 497 (ældre Udg. Nr. 385) afbildede. Vort Universitets Samling havde allerede tidligere et lignende Stykke, fundet i Vestre Slidre i Valders og af endnu sirligere Arbeide.

2) Syv sammenfæstede Betalingsringe af Guld (Ringguld), som sædvanligt dannede af spiralformigt opvundne Guldstænger eller Guldtraade. De to største, der ere meget tykke og massive, hver paa 3—4 Vindinger, løbe i den ene Ende ud i en meget tynd Traad og ere her knyttede i hinanden; en tredie, adskilligt mindre og smalere, er stukket ind i den ene af disse, og de fire øvrige, som ere ganske smaa, ere paa forskjellige Maader fæstede til de tre større. Mærkeligt er det, at de to største rundtom sine tykkere Ender have et Slags Stempel, bestaaende af tre indslaaede Ringe. Alle Ringene tilsammen veie næsten 12½ Lod; Endernes Udseende synes at vise, at Intet har været afhugget af dem. Det samme er Tilfældet med

3) En ganske liden Betalingsring, bestaaende af 7 tæt sammenlagte Vindinger af omtrent 2 Liniers Gjennemsnit. Kan muligt have været anvendt som et Slags Perle, iig de, der adskille Mynterne paa det hos Worsaae Nr. 397 (ældre Udg. 317) afbildede Smykke, men er meget større end disse.

4) En rund Medaillon af 2½ Tommes Gjennemsnit, dannet af en tynd Guldplade, omgivet med en Perlerand og forsynet med Hempe, altsaa bestemt til at bæres som Hængesmykke. Oversiden er prydet med Figurer af meget fiint og smukt Filigransarbeide og med 11 større og mindre uslebne Granater, indsattede i en opstaaende Rand af Guldblik, en stor rund i Midten og 10 mindre, runde, firkantede, og trekantede, i en Kreds omkring denne. Den store Steen i Midten og tre af de mindre ere nu borte.

5) Tre lignende Medailloner, som dog ere meget mindre, omtrent 1¼ Tomme i Gjennemsnit. Disse ere deelte i Kvadrater ved et Kors, hvis Arme dannes af fire indslaaede Striber; paa den ene af dem naar Korset kun til en noget indenfor Randen indslaaet Kreds af lignende Striber. I Korsets Centrum sidder en rund Granat, og en lignende i hvert af Kvadraterne. Alle Stenene ere tilstede.

Blandt de til Ekerfundet hørende Stykker er der endeel, som have nogen Lighed med disse Medailloner, uden dog paa langt nær at naa dem i Arbeidets Fiinhed og Smagfuldhed. Ganske lignende Smykker ere derimod fundne i England og Tydskland i angelsachsiske, frankiske og alemanniske Grave.*)

6) Sytten Hængesmykker af det Slags, som almindelig kaldes Bracteater, og et lidet Brudstykke af en attende. De største af dem ere 1½ Tomme i Gjennemsnit, den mindste ¾ Tomme. I denne Samling findes ialt ti forskjellige Mønstre af Figurer, eller, om man medregner Brudstykket, elleve; et af Mønstrene gjentager sig nemlig paa fem, et andet paa tre og et tredie paa to Exemplarer. Figurerne ere af de paa Bracteater sædvanlige Arter; saaledes vise tre Mønstre de eiendommelige sønderhakkede og sammenslyngede Dragefigurer, det ene med en omgivende Rand af to mod hinanden gabende Drager; paa tre andre findes et Menneskehoved over et firfoddet Dyr med en Fugl foran Ansigtet; to have blot et Hoved eller en Menneskefigur paa et Dyr og to synes endelig blot at fremstille phantastiske Menneskefigurer. Intet af de anvendte Mønstre er, saavidt det har været muligt at forvisse sig derom ved et flygtigt Gjennemsyn, identisk med nogen af Typerne i den rige Samling, som er afbildet i Atlas for nordisk Oldkyndighed, og enkelte ere ret eiendommelige.

Alle disse Sager ere fundne paa eet Sted, i en i et Bakkeheld liggende Potetesager. Det først anførte Stykke fandtes allerede i forrige Sommer af en Huusmand; Finderen ansaa det for Messing, men gjemte det dog og solgte det senere for fire Skilling til en Skolelærer, som ligesaalidet havde nogen Anelse om dets Værdi, før en i Bygden boende Officier, som tilfældigviis fik see det, underrettede ham om, at det var af Guld. Skolelæreren gav det da strax tilbage til Finderen, og man begyndte nøiere at undersøge Stedet, hvor det var fundet. Derved fandtes i Mai Maaned d. A. først den store Medaillon og en af de største Bracteater; efterat disse Sager allerede vare indleverede til Samlingen, fandtes de øvrige. De fleste Stykker ere af meget fiint Guld; Betalingsringene holde omtrent 23 Karat, Sværdbeslaget og Medaillonerne 22 og Bracteaterne noget mindre. Det hele Funds Vægt er 29 Lod 2 Kvintin 2 Ort, og det blev i Betragtning af Gjenstandenes antikvariske Værd godtgjort Finderen og Grundeieren efter en Priis af 10 Spd. pr. Lod med ialt 297½ Spd.

Sagerne fandtes noget spredt, saa at man maa slutte, at de oprindelig have ligget samlede, men ved Gravning eller anden Forstyrrelse ere komne fra hinanden. Der fandtes ikke Spor til nogen Begravelse; sandsynligviis have vi altsaa her en rig Mands Forraad af Guld, som han har gjemt i Jorden for at sikre det mod Fiende- eller Røverhaand, og som han af en eller anden Grund ikke har kunnet tage op senere. Man maa formode, at ialfald de fleste af de fundne Gjenstande, paa Bracteaterne nær, ere af udenlandsk, maaskee snarest engelsk Arbeide, og bragte til Landet ved Handel eller Vikingetog. Efter Sagernes Beskaffenhed kan her ikke være nogen Tvivl om, at de skrive sig fra den hedenske Tid. Sandsynligviis hidrøre disse Sager omtrent fra samme Tid som de paa Eker fundne, hvilke efter de til dette Fund hørende Mynter synes at være nedlagte i Begyndelsen af tiende Aarhundrede. (See Prof. C. A. Holmboes Beskrivelse af dette Fund i et 1835 udkommet Universitetsprogram).

Scene fra Palermos Indtagelse.

Til vor korte Meddelelse om Palermos Indtagelse (s. Nr.) føie vi her en Illustration, forestillende Garibaldis og Sicilianernes Kamp mod de neapolitanske Tropper den 27de Mai foran det kongelige Pallads. Stormklokken og Raabet: „Leve Italien, leve Victor

*) I Ch. R. Smith's Collectanea antiqva, Vol. IV (London 1857) pl. XXXVIII, fig. 2 findes et Sidestykke til de her omtalte Smykker, hvilket dog ikke har været anvendt som Hængesmykke, men som Plade paa en Spænde. Smykker af ganske lignende Form og Arbeide findes afbildede hos J. Y. Ackerman: Remains of Saxon Pagandom (London 1855) pl. V, fig. 3. XI, fig. 1. XXIX, fig. 5, XXXII og hos J. Lindenschmit: Die Alterthümer unsrer heidnischen Vorzeit, paa første Heftes 8de Tavle, Fig. 3, 7, 9, 10.

Emanuel!" havde allerede kaldt Byens Indvaanere til Deeltagelse i Kampen mod Tropperne, og i alle Gader angreb man dem fra Husene med Nedkastning af Teglsteen og Møbler osv. Neapolitanerne værgede sig tappert, men det hjalp ikke. De vare snart indskrænkede til det kgl. Pallads og Citadellet. Garibaldi indtog snart med sine Kjæmpere en saa urokkelig og fordeelagtig Stilling, at General Lanza intet andet havde at gjøre, end at bede om en Vaabenstilstand.

Erindringer af mit Livs Ungdomsdage.

(Af en gammel Søofficier.)

VI.

Snart derefter bøiede Veien, der paa begge Sider var tæt besat med Træer, ned i en liden vakker Dal, hvor en Landsby hævede sine graahvide Steenhuse, omslyngede af Viinranker og omcirklede af blomstrende Frugthaver. Paa en liden Høi laa, omkrandset af grønnende Løvtræer, et lidet vakkert Kapel; længere nede i Dalen, gjennem hvilken en rislende Bæk slyngede sig, surrede 2de Papiirmøller, og ovenfor disse dannede Kværndammen en Indsø, hvor flere Vandhøns, som jeg her første Gang saa (siden har jeg blandt andet seet dem paa Bredevandet ved Stavanger), trippede langs henad Vandfladen, der rundt om var indesluttet af yppige Lindetræer. Ad en Gangsti vandrede jeg fra Møllerne af opover og standsede pludselig ligefor et smukt Landsted tæt ved Indsøen. De ziirlige Gardiner &c. viste, at Huset var beboet af rige Folk, og snart efter kom en godlidelig Madame ud af Døren. Den skjønne Morgen og den endnu skjønnere Egn, forenet med en aldeles Fremmedhed for hinanden, gjorde, at vi strax gave os i Passiar sammen; hun talte, som vanligt er, om den skjønne Morgen, jeg om den skjønne Egn, hvorefter hun spurgte mig, om jeg ikke vilde spadsere i Haven samt besee mig i Møllerne. Takkende meget for Indbydelsen, begav jeg mig ind i den skjønne Have, der laa paa en temmelig steil Skraabakke nedover til Vandet og var en af de smukkeste, jeg har seet; langs de høie Mure, der omgav den, slyngede sig Viinranker, der over Portene dannede levende Guirlander; deilige Blomsterbed, Myrther med Stammer saa tykke som mit Laar, Frugttræer og vilde Træer, hvoriblandt smaa Gran og Furutræer som en stor Raritet, afvexlede med hinanden i de forskjellige Terrasser, hvori Haven med Trapper i Murene var inddeelt. Da jeg havde beseet Haven, begav jeg mig ind i Møllerne og traf her Eieren til hele dette lille Elysium, Hr. Rido, som jeg strax blev kjendt med, og vi bleve endog intime Venner, forsaavidt som man kan give en Franskmand dette Prædikat, og det kan man jo vistnok, naar man vil lade sig nøie med det for en kort Tid; thi saadan er nu engang den franske Charakteer; den er livlig og opbrusende, modtagelig for alle Indtryk, saaledes meget snar til at stifte Venskab, men ligesaa snar til igjen at glemme det. Vil Du derfor, kjære unge Ven, som muligens kan faa see disse mine Optegnelser, have det behageligt eller høste Nytte af dit Ophold i Frankrig, da tag Franskmanden paa Ordet, nyd Godt af det første Indtryk og giv ham f. Ex. ikke Udsættelse til imorgen med at opfylde et Tilbud, han har gjort Dig. Imorgen har han glemt dette, og et andet Indtryk har bemægtiget sig ham, saa Du sættes i Baggrunden. Dette i Parenthes.

Min nye Ven viste mig da om overalt i Papirmøllerne og lærte mig fuldkommen at gjøre Papir; herefter maatte jeg følge ham ind i hans Huus, hvor han ligeledes viste mig om overalt, blandt andet i sit

Scene fra Palermos Indtagelse.

udsøgte Bibliothek, for største Delen bestaaende af historiske Værker og hvoriblandt jeg endog observerede en Beskrivelse over Norge paa Fransk, der formodentlig var heel kurios. Hans Kone, den forhen omtalte Madame, serverede imidlertid en elegant Dejeuner, og jeg hyggede mig i denne pene Familie som jeg var hjemme. Hr. Rido var en saare dannet Mand, der endog (o, store Under her) vidste taalelig Besked om Norge; muligens Aarsagen til denne ualmindelige Interesse for vort stakkels Land havde sin Grund i, at han gjorde meget af vor daværende Konge, som han havde tjent under i Armeen som Bernadotte og gjort alle Felttogene med. Sidenefter havde han reist meget i Tydskland, Italien, Spanien og Portugal, indtil han havde slaaet sig ned her paa sit Arvegods, giftet sig og deelt sin Tid mellem Papirmøllerne og sine Bøger.

Da jeg tog Afsted, maatte jeg give ham min Adresse og love at besøge dem snart igjen; til min Taksigelse for den Artighed, han havde viist mig som en aldeles Fremmed, svarede han: „O, det er jo slet ikke mere end vor Pligt, at behandle en Fremmed honnet; jeg har selv reist og veed hvor godt det gjør, at blive venlig modtaget i et fremmed Land."

Ja, det er dog en herlig Ting at have reist noget i sine Dage, man samler sig derved adskillige nyttige Erfaringer og lærer at sætte sig ind i Andres Stillinger.

Den 17de Mai 1827, Norges Frihedsdag! Gjorde jeg et værdigt Brug af denne Dag? Nei, desværre, det kan jeg slet ikke sige; men Skjæbnens Luner gjorde, at jeg just paa denne Dag skulde overvære det Modsatte af en Frihedsfest. Kl. 4 Eftermiddag begav jeg mig ud til Bagnoen og var her Vidne til en Henrettelsesscene. Jeg bestemte mig til Saadant, deels af Ungdoms Nysgjerrighed for at kunne sige, jeg havde seet dette ogsaa, deels ogsaa noget af den mere fornuftige Grund, at jeg syntes det kunde være tjenligt for os Mennesker undertiden at have vor Forgjængelighed for Øinene. Og i Sandhed, ingen Dødsmaade kan heller mere levende stille os for Øie, hvor kort det Skridt er, der skiller os fra hiin ubekjendte Verden, end Guillotineren.

Delinkventen var her en Galeislave (forçat) fra Bagnoen, som iforgaars (kort Proces!) havde stukket en af Gevaldigerne ihjæl med 5 Stik af en Fiil, fordi denne engang havde givet ham et Ørefigen, hvilket han havde svoret at hævne.

Efterat alle de i Bagnoen værende Galeislaver, circa 2000, vare førte ind paa Pladsen og opstillede rundtom Guillotinen, mellem en fiirdobbelt Række Soldater, der i deres Paasyn ladede sine Geværer med Skarpt og fældede Bajonet mod dem, og tvende med Kardætsker ladede Metalkanoner, udtraadte af Bagnoens Dør, paa hvis høie Steentrappe jeg stod med en af de unge Doktorer, Delinkventen i en hvirød Kittel, ledet under Armen af en Præst i fuldt Ornat og ledsaget af tvende Profosser, der vare klædte som de øvrige Slaver. Disse bleve beordrede at knæle allesammen, forat Gensd'armerne bedre kunde oversee dem og forhindre nogen Opstand. Bleg, men med temmelig fast Holdning, gik Personen sin sidste jordiske Gang; ved Trappen, der førte op til Guillotinen, gav Præsten ham Velsignelsen paa katholsk Maneer og forlod ham derpaa. De tvende Profossor grebe ham nu under hver sin Arm, støttede hans nu vaklende Skridt og slæbte ham med sig op ad Trappen. Da han var kommen herop og saaledes blot havde et Skridt igjen at gjøre i denne elendige Verden, syntes han imidlertid pludselig at faa sine for et Øieblik tabte Kræfter tilbage; han vendte sig med Fatning om mod sine Kammerater, slog til Lyd med Haanden og sagde da med høi og sikker Stemme disse Ord: „Mes camarades! j'ai été un grand coupable, j'ai fait beaucoup de mal; mais j'ai prié le bon dieu de

me pardonner, et je meurs avec courage et en bon chretien! Adieu, Adieu! mes chers camarades.“ Under disse Ord herskede en Taushed, saa at man kunde høre en Knappenaal falde; han vendte sig om, begge Profosser grebe ham, vippede ham om paa Maven og spændte to Remmer over hans Ryg; nu agede han ind under Guillotinen, den ene Profos løssede Strikken, hvori den tunge Kniv var opheist, denne faldt og Hovedet med den, som en Blomsterknop for Meierens Lee, ned i en Sæk under Kniven. Derpaa fremrullede en liden med sort Overtræk dækket Vogn, hvori Legemet blev kastet, efterat den røde Kittel var trukket af det, hvorved jeg tydelig kunde see Halsstumpen. Ikke den allerringeste Bevægelse af noget Lem, endsige nogen Lyd, var at observere under denne Scene, og det syntes mig, som den hele Affære ikke gjorde det dybe Indtryk, jeg havde tænkt mig. Langt anderledes maa det rigtignok være hos os, at see et Menneske hæve Oxen over sin Medbroder, hvilket Franskmændene ikke noksom kunde forundre sig over, at vi endnu vare barbariske nok til at bruge; „her er det blot Maskinen, som forretter Henrettelsen,“ sagde de. En lettere og hurtigere Dødsmaade synes mig dog hellerikke mulig at tænke sig. Legemet blev ikke begravet, men strax kjørt hen paa Anatomikammeret, hvor jeg et Par Dage efter saa et Par Slaver ivrig sysselsatte med at skjære og skrabe Kjødet fra Benene, ligesom jeg Dagen efter traf min Medlogerende paa Sideværelset beskjæftiget med at partere Hjertet, som han havde paa en Tallerken paa sit Bord.

Man fortalte, at denne Delinkvent Dagen før han blev henrettet mødte en Neger, da man førte ham hen for at faa sin Dom at høre; til denne sagde han: „Hør Du sorte Mand, har Du Lyst til at blive hvid, saa skal Du imorgen faa mit Hoved til behagelig Afbenyttelse!“ — en saadan Grad af fransk Legereté, at man ikke skulde tro den mulig; men den er dog udentvivl ganske sand, da en af Marinens Doktorer fortalte mig Historien.

27de Mai 1827. Igaar var jeg i den militære Messe her i Militærkirken; dette var ret en underlig Gudstjeneste, der desværre ikke tjente mig til stor Opbyggelse, men heller til Forargelse. Jeg havde nok hørt tale om Militærmessens Galskab; men aldrig havde jeg dog tænkt mig den saa gal. Vil man see den franske Legerité og Sædernes Fordærvelse paa sit høieste Punkt, da gaae man i en militær Messe; vil man endvidere see den katholske Religions Galskaber, for at prise sig lykkelig som Protestant, da gaae man i en fransk Militærmesse, idetmindste saaledes, som den da var eller som den for mine protestantiske Øine viste sig. Geleder af Voltigeurer og Gensd'armer hindre imidlertid fra at see, og Trommer, Piber og Klokker tildeels fra at høre, hvad Præsten bestiller oppe ved Alteret, hvorved dog for den Uindviede heller ikke er stort tabt, da hele Messen naturligviis er paa Latin. Det Indtryk jeg fik af denne Messe, vil jeg altsaa her søge at fremstille, indrømmende dog gjerne, at Andre kunde finde sig nok saa opbyggede herved.

Man kommer ind i Kirken mellem Geleder af Voltigeurer og finder herinde placeret en heel Mængde Stole til Damerne paa den ene Side og til Herrerne paa den anden. For Alteret ligger en Præst i fuldt Ornat foran Krusifixet og en yngre Præst eller Diakon løber om og varter ham op, knælende og bukkende, hvergang han passerer Krusifixet. Nu buldre en 10—12 Trommer og en Kommando Soldater og Gensd'armer indmarschere i Kirken og slutte en Kjæde langs alle Vægge og rundtom Stolene, medens Trommebuldren vedvarer. Messen tager nu sin Begyndelse, det vil sige: Trommerne hvirvle til visse Tider, saa det dundrer i Kirkens Hvælvinger, Musikken spiller saa net, for at dyrke sin Gud, men slet ikke Choralmelodier, derimod Operastykker osv.; oppe ved Alteret ligger Præsten imidlertid og gjør sine Hokus-Pokus, hvorved han bliver røget og lader Hostien røge af endeel Chordrenge, der sværme om ham. Men om Præsten bekymrer ikke mange af Tilhørerne sig; man passiarer med sin Nabo, beseer Damerne, sætter en Stol over til en af disse osv., indtil en Generalhvirvel af Trommerne byder hele Besætningen at reise sig op, da Velsignelsen eller noget Saadant nu læses af Præsten. Man forbliver nu staaende i en bøiet Stilling, som Officiererne almindeligviis anvende til at børste paa sine Tschakoer eller sine Klæder, kaste stjaalne Blikke over til Damerne osv., indtil Trommerne igjen hvirvle, Tropperne drage ud af Kirken, og man har nu bivaanet en militær Messe, hvorved jeg dog ikke kan antage, Mange ere blevne opbyggede. Saaledes viser en fransk Militærmesse sig som sagt for en Uindviet, og jeg forstod idetmindste ikke dengang mere af den eller kunde bedre forklare den, end jeg nu har gjort; anderledes end den da gjorde sit Indtryk paa mig, hverken kan eller vil jeg forklare den. Vi levede dengang i en Tid, hvor man kun som et Eventyr kunde tænke sig, at vi i vort Fødeland, et Snees Aar senere, skulde have katholsk Kultus. Der er saaledes formodentlig i vore Dage Mange, der føle sig opbyggede ved den katholske Gudstjeneste, som virker saameget paa Sandserne; men en militær Messe har efter mine Tanker, eller havde i hine bigotte Dage i Frankrig, vel meget af det Gode i saa Henseende. Forøvrigt har jeg dog ogsaa flere Gange kunnet opbygge mig i almindelige katholske Messer, men aldrig i militære, der ellers i Guds frie Natur ere saa opbyggelige.

Literatur.

Poetisk Læsebog for Skolernes høiere Klasser. Udgiven af H. Lassen. Chra. 1860 XI og 448 S. liden 8. (Fabritius's Forlag. Priis 84 ß indb.) Udgiverens Hensigt med denne Bog har været den, at give et „klækkeligt Udvalg“ af poetiske Læsestykker for den modnere Skolealder, hvortil hans Erfaring som Lærer havde viist, at der var Trang. Han har saaledes i chronologisk Orden samlet en Række saadanne Digte fra de forskjellige Tidsrum af vort Sprogs Literatur, som han fandt mest skikkede til at vække den poetiske Sands hos de Læsere, for hvem Bogen er bestemt. Hensynet til at give nogen literaturhistorisk Oversigt har været mindre bestemmende ved Udvalget, og saaledes ere enkelte Digtere tilmaalte en Plads, som de relativt taget ikke fortjente, medens Andre ere optagne, som ikke have Adkomst til en efter literaturhistorisk Justering anlagt Anthologi, og atter Andre forbigaaede, som ellers ikke burde savnes. Da Udg. har havt for Øie, at give „Skolernes høiere Klasser“, der allerede havde gjennemgaaet de sædvanlige Læsebøger, en udenfor og videre end disse strækkende Samling af poetiske Læsestykker, har han naturligviis ikke med denne Plan kunnet tillige forene den, at optage alle disse Digte, der høre til Enhvers poetiske Børnelærdom. Han har derfor udelukket nogle af de mest gjængse, som f. Ex. Baggesens „Da jeg var lille“, Storms Sinklarvise o fl., men han har heri ikke gaaet saavidt som Konsekventsen krævede, idet saaledes de fra enhver Læsebog bekjendte patriotiske Sange af Bjerregaard, J. St. Munch, Schwach og Wolff findes optagne, og det ene og alene disse som Prøver af hine Forfattere. Efter vort Skjøn vilde Udg. konsekventere have gjennemført sin Plan og vundet Plads for Stykker, han af Hensyn til Bogens Omfang har maattet forbigaae, om han havde ladet hiint stemplede og nu engang bekjendte poetiske Almeengods blevet liggende. Derved vilde han f. Ex. have vundet Plads for Stykker af Holberg og Falster, der nu, vistnok af Hensyn til Rummet, ganske mangle, uagtet Udg. har givet Prøver af Forfattere, der skrev hundrede Aar tidligere. Samlingen begynder — hvad vi i en poetisk Læsebog finde meget rigtigt — med et temmelig rigeligt Udvalg af Kjæmpeviserne (ialt 20), redigeret efter Grundtvig med enkelte Tillæmpninger; derpaa følger et Udvalg af Fællesliteraturen og den nyere danske Literatur (hvor vi før Tullin finde Digte af Hjer. Justesen, Arrebo, Kingo, Sorterup og Stub), saa en Række Poemer af den nyere norske Literatur (af de samme Forfattere som i Thues Læsebog, med Udeladelse af enkelte, men uden Optagelse af nogen ny) og endelig Prøver af Landsmaalet (en thelemarkisk Vise et do. Stev samt 2 Digte af I Aasen og 3 af Vinje). Bogen ender med korte oplysende Anmærkninger til nogle af de optagne Digte. — Forlæggeren underretter om, at hvis Bogen vinder Indgang i Skolerne, vil der paa hans Forlag udkomme en 2den Deel, indeholdende større (poetiske og prosaiske) Læsestykker samt et Udvalg af den svenske Literatur. Af Hensyn til denne Mulighed have vi dog ikke villet tilbageholde de Bemærkninger, vi have fundet at gjøre ved denne Deel som et Heelt betragtet, saameget mindre, som den rimeligviis vil opleve et nyt Oplag, inden Fortsættelsen kommer, og Udg. saaledes kunde føre sig et muligens brugbart Vink til Gavn. Vi behøve efter dette ikke at tilføie, at vi efter vort Skjøn finde Bogen værdig til Indgang i Skolerne. Dens Priis er billig.

Norge.

Christiania. Ifølge kgl. Resol. af 27de Juni skal Statsminister Sibbern samt Statsraaderne Petersen, Bloch, Møinichen og Birch-Reichenwald begive sig til Throndhjem for at være tilstede ved Kroningen, ligesom ogsaa Biskopperne Arup, v. d. Lippe og Kaurin. Desuden skulle, efter nærmere Opnævnelse, 3 af Høiesterets Medlemmer, 8 civile Overøvrigheder, og 4 andre høiere civile Embedsmænd, samt 2 Universitetslærere og endeel Militære indfinde sig i samme Anledning.

— Korpsmajor L. C. Sommerschild, som for faa Aar siden ved Arv fik en meget betydelig Formue og derpaa (i en forholdsviis ung Alder) tog Afsked fra Krigstjenesten, blev, som man vil erindre, af sidste Storthing nægtet den sædvanlige Pension, hvilken Regjeringen havde tilstaaet ham. Som Følge heraf sagsøgte Korpsmajoren Finantsdepartementet paa Statskassens Vegne til Pensions Udbetaling, idet han grundede denne Fordring paa de i Souverænitetens Tid gjældende Regler for Officierers Pensioner. Retten, som imidlertid ikke har kunnet respektere dette souveræne Krav, men henholdt sig til vor nuværende Statsforfatning, hvormed det fandtes uforeneligt (Grundl. § 75 Litr. d. og i.), har frifundet Staten for Hr. Sommerschilds Tiltale i denne Sag og „efter Omstændighederne“ ophævet Sagens Omkostninger.

— I Aktieselskaberne for Vinorens Sølvværk og for det norske Fiskeguanoselskab har der nylig været Generalforsamlinger. Saavidt Lægfolk i Aktieselskabernes brogede og skruede „Konto“-Stiil af Opgjøret kunne begribe, have begge Selskaber i det forløbne Aar gjort slette Affærer og ialfald intet Udbytte givet. Imidlertid antyder Direktionsberetningerne saavel for Sølvværket som Guanofabriken en lysere Fremtid. Den sidste, der sees i f. A. at have leveret 7,734 Centner Guano, har for iaar en tydsk Bestilling paa 8,000 Ctnr.

— Lammers's Frimenigheder synes saavel i Bergen som i Tromsø at have talt sine bedste Dage. Paa førstnævnte Sted er ifølge norsk Kirketid. Forstanderen bleven afsat, medens en anden fra Statskirken Frafalden synes at ville danne en egen Frimenighed, og i Tromsø ere et Par Personer vendte tilbage til Statskirken, ligesom flere ventes at ville følge efter.

— I Skydefesten paa Ladegaardsøen 1ste Juli deeltoge omtrent hundrede Skyttere. De udsatte Præmier bleve vundne af Maler Holm, Fanejunker Næs, Stud. Motzfeldt, Politifuldmægtig Knudsen, Kasserer J. Gjerdrum, Boghandler Landmark, Sproglærer Sharpe, Kjøbm. Pavels, Handelsfuldmægtig Ambjørnsen og Kontorist Jansen. Efterat Skydningen var tilende, holdtes et Aftensgilde paa Frederiksborg, hvor forskjellige Skaaler udbragtes og følgende af Henr. Ibsen forfattede Sang blev afsunget.

Mel. For Norge, Kjæmpers Fødeland.

Vort Norge er en Fæstning god
Med sine gamle Volde;
For dem sank Ufredsmænd i Blod
Mod dem brast Fiendens Skjolde;
Thi bagved stod paa Landevagt
En Fviking, arm, men uforsagt, —
Og Fribedsflagets høie Pragt
Sig over dem mon folde.

Saa brast var norske Bondens Syn,
Saa sikkert var hans Sigte;
Hans gamle Rifle slængte Lyn,
Som Fienden ikke sikte.
Men saa kom Fredens Sommerpust;
Paa Væg hang Riflen klædt i Rust, —
Dog vee, om slig den hænger, just
Naar ingen Mand tør svigte:

Nei. Norges Mand er fri og stærk,
Og har en Arv at hæve;
Han veed at før var Idrætsværk
Et Storværk blandt de gjæve
Et Hurra da for En og Hver,
Som Seirens Løn fra Stævnet bær!
Nam alle Mand! som disse her,
Naar Tiden Daad mon kræve!

— Kunstberideren Hr. Gunerius Halvorsen, hvis Komme Bladene have bebudet, er nu optraadt paa Klingenberg. Hans Ry var gaaet iforveien, og Rygtet havde ikke løiet. Flere Nordmænd havde seet ham i Paris og fortalt, hvorledes han havde forstaaet at fængsle selv de flygtige Franskmænd, og nu, da vi have seet ham, forstaae vi det tilfulde; thi fransk Elegance, Lethed, Smidighed og Ynde udtaler sig i enhver af hans Bevægelser; hans Sikkerhed og Aplomb ere uovertræffelige. Født i Christiania forlod han tidlig Landet med det Liphardt'ske Selskab; optraadte senere i Paris, London og St. Petersborg og bereiste Alverden. Kunstnere af Faget spaaede tidligt, at han vilde blive Verdens første Rytter. Nu har han dannet et Selskab, hvis bedste Kræfter komme direkte fra Circus Rentz. Det er især de trende Brødre Godfroy og deres unge Søster, der ere distingverede. Direktørens Kone, Md. Halvorsen — bekjendt som Mlle. Virginie Tourniaire — maa ikke forvexles med den Mlle. T., der for flere Aar siden optraadte her: Alderen alene viser Forskjellen. Dragterne ere smagfulde, Musikken god og Præstationerne fortjene al Paaskjønnelse. Det fra Paris bekjendte „Nordmandsspring“ indtager blandt dem den første Plads. 13.

— Sorenskriver Thaulow og Hustru feirede 5te Juni hos Apotheker Thaulow sin Guldbryllupsfest og bleve om Aftenen af Byens Sangforeninger hilsede med forskjellige Sange.

— Auditør Stub er udnævnt til Foged i øvre Romerike; Sognepræst Magelsen til Provst i Totens Provsti; Undertoldbetjent i Laurvik, Andersen, til Overtoldbetjent i Bergen.

Embeder. 6 Skoledirektør-Embeder (à 1000 Spd.); et Stiftskapellanembede i Christiania Stift (400 Spd.).

Bergen. Ole-Bull er kommen hid tilbage og har givet Koncert, men kun for halvt Huus.

— Pianist Telleffsen med Frue er kommen hid for at give Koncert.

— De bergenske Skuespillere have gjort en Udflugt til Stavanger, hvor de med meget Bifald have givet Forestillinger.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 29. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 15de Juli 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Johann Joachim Winckelmann.

(Frit bearbeidet efter Hermann Hettner.)

I.

Grækerne paastode om deres gamle og ærværdige Billedstøtter, at de vare faldne ned fra Himmelen; hermed vilde de betegne, at disse Billedstøtter vare aldeles enestaaende, samt deres Oprindelse derfor uforklarlig. Man skulde næsten føle sig fristet til at anvende den samme Paastand paa Winckelmann. Thi Klopstock, Wieland, Lessing, Herder, ja selv Göthe og Schiller saa vi voxe frem med en vis Naturnødvendighed af den allerede existerende Dannelse; de ere de modne Frugter af en i Stilhed spirende, allerede længe forberedet Udvikling. Men Winckelmann viser sig i sin geniale Oprindelighed som aldeles voxet ud af sig selv. Det Dybeste og mest Eiendommelige i hans Retning gives ham ikke ved Paavirkning fra hans Samtid og nærmeste Omgivelser, men det vaagner og kommer til Kræfter under en uafbrudt og uforfærdet Kamp. Han anslaar Strenge, som tidligere endnu aldrig vare berørte. Lig de forløbne Aarhundreders modige Sømænd opdager og erobrer han nye Verdener, som tidligere have været aldeles ubekjendte, eller ialfald vare totalt forsvundne. Han havde Syn for og aabenbarede den græske Kunsts Væsen og primitive Skjønhed i en Tid, som endnu var aldeles omsnøret af den franske Smagforvildelse og med pralende Tilforladelighed anpriste denne som det høieste Dannelsesideal; ved denne paany i ham vaagnede Kunstbetragtning fik den hele Videnskab saavelsom den udøvende Kunst et Omsving, som udbredte sig med større og større Kraft, ja virker uberegneligt velsignelsesrigt indtil denne Dag.

Ligesom hos alle geniale Naturer stadfæster det sig ogsaa i Winckelmanns Ungdomshistorie, at Mennesket er sig i sin dunkle Trang vel bevidst den eneste rette Vei. Han var Søn af en fattig, men retskaffen Skoflikker, og kom til Verden den 9de December 1717. Ingen Hindring skrækkede ham tilbage fra at tilfredsstille sin medfødte Videbegjærlighed. Ligesom Luther skaffede han sig sit Brød ved at synge for Folks Døre. Alle Efterretninger stemme overeens i, at han allerede tidligt udmærkede sig ved den varmeste Iver for de gamle Sprog, ja paa en overraskende Maade hentyder det paa Winckelmanns fremtidige Bestemmelse, at Drengen allerede nu samler Dødningehoveder og graver efter Urner i Omegnen. Allerede er den græske Mythologi hans Yndlingsbeskjæftigelse; for Theatrum genealogicum af Hieronymus Henninges (Magdeburg. 1698. 4 Bd. Fol.), hvoraf han hentede sine første mythologiske Kundskaber, bevarede han gjennem sit hele Liv en saa uforanderlig Taknemmelighed, at han endnu i Fortalen til Anmærkningerne over Kunstens Historie omtaler den rosende, og foretrækker den for alle andre Skrifter i denne Retning.

Det varede ikke længe inden Skolen i hans Fødeby blev utilstrækkelig for ham. Han drog til Berlin, gik i Skolen „zum grauem Kloster“ og blev venskabeligt optaget og understøttet af dens Rektor. Men heller ikke her kom Lærerne indenfor Skallen, og Winckelmann kaldte dem derfor, naar han senere talte om sine Skoledage: αμουσοι, d. e. Ubekjendte med Muserne. I Aaret 1738 kom han til Universitetet i Halle. Efter sin Velgjørers Ønske skulde han studere Theologi, men han gjorde det uden indre Tilbøielighed; han gyste, som han selv siger, ved den Tanke, at han skulde henslæbe sine Dage som Landsbypræst. Ligesom sin noget yngre Samtidige, Lessing, følte han sig tilbagestødt af den herskende Universitetslærdom, „den akademiske Føde blev siddende fast mellem Tænderne.“ Med desto livfuldere Interesse omfattede han derfor Grækerne, uagtet „det Græske var sjeldnere end Guld“.

I de følgende Aar tvang Armod ham til at være Huuslærer; saa studerede han nogen Tid Medicin og høiere Mathematik i Jena, indtil Nøden atter tvang ham til at antage en Huuslærerpost. Endelig blev han 1743 Konrektor i Seehusen med en saa tarvelig Løn, at han maatte faa fri Middagsmad hos sine Disciples Forældre. De fem lange Aar, han tilbragte her, var hans Livs kummerligste Dage; derfor skrev han senere: „jeg har gaaet Meget igjennem, men mit Trælleliv i Seehusen var dog det Værste.“

Omsider lykkedes det ham i Aaret 1748 at faa Ansættelse ved Greven af Bünaus Bibliothek i Nöthenitz ved Dresden. Det var de rige Kunstskatte i Dresden, som lokkede ham til netop at søge hid. Han fik blot 80 Thaler i Løn, men aldrig forglemte han i sin dybe Taknemmlighed, at det var denne Greve, der, som han oftere siger, trak ham frem fra Mørket. Han arbeider paa Bibliothekets Katalog; han affatter anstrengende Forarbeider til den Rigshistorie, som Greven skrev, og dog dog fik han Tid til at arbeide paa sin egen Uddannelse. „Jeg undrer mig over,“ siger han, „at jeg nu i nogen Tid har begyndt at læse de Gamle med en ganske anden Indsigt; alene Homer har jeg i denne Vinter læst 3 Gange igjennem med al den Applikation, som et saa guddommeligt Værk fordrer.“ Og ved Siden af denne hans Kjærlighed til de græske Digtere styrkes og befæstes endmere hans Kjærlighed til de bildende Kunster. Dresdens Kunstnere og Kunstværker virke mægtigt paa ham. I sine Breve fortæller han med den inderligste Følelse af sin store Lykke, „at han har faaet Omgang med Malere, og at han har fri Adgang til det kongelige Galleri, ligesaa let som nogen Hofmaler.“ Han tager Underviisning i Tegning, studerer Anatomi, skriver Betragtninger over Galleriets Billeder, og uafladeligt omgaaes han med den Tanke, at nogle Aars Ophold i Rom var det Maal, som han maatte naae for enhver Priis.

Men dette Maal syntes ham uopnaaeligt i hans Fattigdom og bundne Stilling. Allerede i længere Tid havde den pavelige Nuntius Archinto og den kongelige Skriftefader Pater Rauch kjendt og paaskjønne den talentfulde Mand paa Grevens Bibliothek. De aabnede ham en Mulighed til at naae sit forønskede Maal, naar han nemlig kunde bekvemme sig til at gaa over til den katholske Kirke. I to Aar vakler og nøler han i en pinefuld Uro. Forlængst havde han brudt med den evangeliske Kirketro; han kjender Bayle; Voltaires Værker tager han senere endog med sig til Rom; Popes Digt om Mennesket kan han udenad. Men dette maatte fjerne ham endmere fra den katholske Kirke. I 1753 skrev han til en Ven: — Du veed, at jeg har nægtet mig alle Plaisirs, at jeg alene søger Sandhed og Videnskab; Du veed, at jeg har havt det suurt nok, gjennem Mangel og Fattigdom, gjennem alskens Møisommeligheder har jeg maattet bryde mig en Bane. Næsten i Alt har jeg været min egen Fører. Det er alene Kjærlighed til Videnskaben, som har kunnet bevæge mig til at gaae ind paa det gjorte Forslag. Det er min Ulykke, at jeg ikke blev født i en større By, hvor jeg kunde have faaet Opdragelse og Anledning til at følge min Tilbøielighed og uddanne mig. Gud og Naturen vilde gjøre en Maler, ja ovenikjøbet en stor Maler af mig, og begge tiltrods skulde jeg blive Præst. Nu er baade Præsten og Maleren gaaede tilgrunde i mig; men hele mit Hjerte higer efter Indsigt i Maleri og Oldtiden. Havde jeg endnu den Ild, eller snarere den Munterhed, som jeg har tabt ved mit overdrevne Studium, saa vilde jeg arbeide videre i min Kunst. Nu har jeg Intet, hvori jeg kan arbeide mig frem, uden den græske Literatur, og Rom er det eneste Sted, hvor jeg kan studere den. Du kan vel tænke, at Pater Rauchs Tilbud ikke stede sine conditione, sine qua non. Det er det vigtigste Punkt. Eusebia og Muserne have slaaets dygtigt indeni mig, men de sidstes Parti er det stærkeste. Det er hos mig af den Mening, at man af Kjærlighed til Videnskaberne kan oversee nogle theatralske Gjøglerier; den sande Gudstjeneste kan overalt kun søges hos nogle enkelte Udvalgte i alle Kirker. — — — Den Almægtiges Finger, de første Spor af hans Virksomhed i os, den evige Lov og det almindelige Kald er vort Instinkt; uagtet al Modstand maa baade Du og jeg følge dette. Det er den aabne Bane foran os. Paa denne har Skaberen givet os Fornuften til Fører; uden den vilde vi ligesom Phaeton baade miste Tøilerne og komme ud af vor rette Bane. Pligter, som flyde af dette Princip, forene alle Mennesker til en Familie. Heri bestod Loven ligetil Moses og Propheterne. De senere guddommelige Aabenbaringer faa deri overbevisende Kraft, ikke ved de døde Bogstaver, men ved guddommelige Rørelser, som ogsaa jeg i stille Tilbedelse forventer hos mig. Jeg har vandret retskaffent, og, siden mine Universitetsaar, ustraffeligt, menneskeligt talt. Jeg har været tro uden Bihensigter, jeg har arbeidet uden For ængelighed, Gud har givet mig Liv og Trivsel. Jeg har holdt min Samvittighed reen; hvorfor skulde jeg da blive fortrydelig, om En, som vil mit Vel, forlanger, at jeg skal slutte mig til ham og hans Troessatser, der vistnok ikke ere begrundede i den hellige Skrift, men dog heller ikke staar i direkte Strid med den. Jeg tror, at jeg ligesaalidt synder heri, som en Wittenbergsk Professor tror at gjøre det, naar han underskriver Formula Concordiæ, uden at have læst den, eller uden at ville dø paa den. Han gjør det forat blive Professor, og trøster sig med sin Reservation. Mine Bevæggrunde ere dog ædlere og mere uegennyttige.“

Winckelmann foretog det afgjørende Skridt; den 8de Juli 1754 traadte han i Dresden over til den katholske Kirke. Med hvilket Sindelag, sees bedst deraf, at han i sine Breve gjør Løier med, at Huden paa hans Knæer er for tynd og følsom til at knæle, og at han havde skriftet alskens lække Sager, som bedre lode sig sige paa Latin end paa Modersmaalet.

Nu greb han sit Formaal bestemtere an. Han forlod Grev Bünaus Tjeneste og reiste til Dresden.

Med en lykkelig Følelse af den dybeste Selvtilfredshed tegner han hver Dag idetmindste to Timer, studerer flittigt i Billedgalleriet og Antikvitetssamlingen, læser al den Kunstliteratur, han kan komme over, omgaaes med Kunstnere og Kunstlærde, med Lippert, Hagedorn og især med Oeser, der var hans Jævnaldrende, og hos hvem han boede. Han blev vistnok understøttet af sine katholske Beskyttere, men Afreisen til Rom forhaledes, da man kun gav ham meget usikre Udsigter. Han vilde derfor aflægge offentligt Regnskab om sin Gjøren og desuden maaskee erhverve sig et fast Holdepunkt for sin Fremtid. Han udgav sit første Skrift: „Gedanken über die Nachahmung der griechischen Werke in der Malerei und Bildhauerkunst", hvilket han forfattede i Foraaret 1755. Forat forstærke dets Virkning bekjæmpede han det selv i en fiin ironisk Kritik, og svarede saa paa dette Angreb i et oplysende og gjendrivende Modskrift.

Vistnok er Anordningen af Enkelthederne i dette Skrift endnu forvirret og tumultuarisk; men man finder dog allerede deri Winckelmanns dybeste Eiendommelighed udpræget, saavel i dens fremragende epochegjørende Betydning som endnu beheftet med Rococotidens Overleveringer. Med den dybeste og meest geniale Oprindelighed udtaler han den nyere Kunsts Befrielsesløsen: „Den eneste Vei til at blive stor, ja om muligt uefterlignelig, er Efterligningen af de Gamle, d. e. at slaae ind paa den samme Vei som Michel Angelo, Raphael og Poussin." Med skjønhedsbegeistret Øie paaviser han de græske Kunstværkers store Fortrin, den skjønne Natur, som af sig selv kom Grækerne til Hjælp med en mild og reen Himmel, lykkelige Sæder og Indretninger, den over den umiddelbare

Johann Joachim Winckelmann.

Virkelighed ophøiede Idealitet i Legemets og Gevandtets Konturer, den ædle Enfoldighed og stille Storhed i Stilling og Udtryk. Og skildrer han den Sixtinske Madonnas Høihed, saa beviser han ogsaa, hvor nær Raphael er beslægtet med denne Storhed i Konturer og Udtrykkets ædle Enfold. Han bringer atter Ideen om høi Stil for Menneskenes Bevidsthed. Hans Ord om de antike Kunstværkers ædle Enfold og stille Storhed er indtil den Dag idag forblevet det uovertrufne Slagord til at betegne den græske Kunsts inderste Væsen. Og kan man skildre Zopftidens Forvildelser mere træffende, end det skeer her? Det skulde da være hans senere Yttringer i sin „Kunstgeschichte" (Bd. 4, S. 44), hvor han siger om Bernini: „Han søgte ligesom ved Overdrivelser at forædle Former, der vare tagne af den laveste Natur; hans Figurer ere Pøbelslusker, som pludseligt ere komne til Rigdom og Magt."

Dette Skrift gjorde derfor overalt uhyre Opsigt og blev strax oversat i alle Sprog. Det var Begyndelsen til en almindelig Omvæltning. Man har derfor meget træffende kaldt det Winckelmanns Reformationstheses.

Dog bør man ikke oversee en dybt indgribende Mangel ved det; især da den aldrig blev tilbunds beseiret af Winckelmann. Naar vi nemlig vende tilbage til de Gamle i Tegning og Komposition, hvorledes skal det gaae med Indholdet? Her viser nu Winckelmann sig aldeles indsnøret af Tidens herskende Kunstlære, navnlig af Breitinger. Ligesom denne slaar ogsaa Winckelmann Poesi og bildende Kunst sammen uden al Forskjel, ifølge hiint gamle Udsagn af Simonides, at Maleriet er stum Poesi. „Det synes rimeligt," siger W. (Bd. 1, S. 167), at Maleriet kan have ligesaa vide Grændser som Digtekunsten, og at følgeligt Maleren ligesaavel som Musikeren er i Stand til at følge Digteren." Og havde Breitinger betegnet det Underbare som Poesiens Væsen og Maal, samt Fabelen som dette Underbares mest fuldendte Form, hvorunder dets sædelige Formaal og Nytte bedst kunde virkeliggjøres, saa faar denne underlige Sats hos Winckelmann den ligesaa underlige Anvendelse (S. 168): „Hvad Fabelen, i strengeste Forstand, er for Barnet, er Allegorien for den modne Alder." Hermed havde nu ikke blot alskens tomt og dødt Allegoriekram faaet fri Indpas, men S. 55 opstilles det endog som Kunstens høieste Opgave, dens nødvendige Udvidelse, at medens de Helliges Historie, Fabler og Forvandlinger i de sidste Aarhundreder havde været de nyere Maleres bestandige og næsten eneste Sujet, saa skulde Maleren nu ogsaa optræde som Digter og male i Figurer og Lignelser, d. e. allegorisk. Paa dette Punkt kunde Winckelmanns Indflydelse blive farlig og blev det ogsaa. Dette var derfor den nærmeste, paapegelige Anledning til Lessings Laokoon, som, idet den slutter sig til dette Skrift af Winckelmann, modbeviser Poesiens og de bildende Kunsters formeentlige Eenhed og Lighed, samt paaviser den uoverstigelige Skranke mellem dem.

Endelig ankom Winckelmann den 18de November 1755 til Rom, som fra nu af blev hans andet Fædreland, hans egentlige aandelige Hjem.

Han var nu 38 Aar gammel. Han blev en anden Personlighed i det lykkelige Sydens lette og tvangfrie Liv, i de større og værdigere Forhold, hvori han blev indført, i den friske og begeistrede Anskuelse af den gamle Kunsts og Histories storartede Mindesmærker. Alle hans Breve til sine nordiske Venner strømme over af Henrykkelse over Rom og det nye indre Liv, han nu har fundet; han bliver ikke træt af at fortælle om, hvorledes han nu tager igjen i Glæde og Nydelse, hvad han havde forsømt i sin kummerlige Ungdom, at han først i Italien havde begyndt at leve. Snart er han ogsaa anerkjendt som Roms første Oldtidskjender. Han amgaaes med Kardinaler som deres Ligemand; han forelæser endog Paven enkelte Afsnit af sine Skrifter; ingen reisende Fyrste tror at have seet Rom, naar han ikke har havt Winckelmann til Cicerone i Ruiner og Museer.

Allerede Herder og især Goethe har fremhævet det antik-hedenske Træk i Winckelmanns Natur. Havde, som Goethe bemærker, denne hans antike Natur allerede tidligere bestaaet sin Prøve derved, at den ikke lod sig indsnævre, bringe fra sin Bane eller afstumpe af 30 Aars Ydmygelser og Lidelser, saa udfolder den sig nu, da den havde faaet sin Frihed indenfor tilsvarende Omgivelser, i sin fulde Herlighed.

Af al den Ros, som han ødsler paa Italien, gjentager han hyppigst og mest bevæget, at Italien er Menneskelighedens Land. Man seer denne antike Tænkemaade i hans fyrige, men skjønt beherskede Livsfriskhed, i hans faste og seiersikre Tillid til sig selv og sin Virkekraft, i den Ærekjærhed, hvormed han glædede sig over den Lykke han gjorde, og som dog var saa aldeles fjern fra al Forfængelighed og Anmasselse, i den Freidighed og Sundhed, hvormed han hengiver sig i Øieblikket, uden at tænke meget tilbage eller frem, i den djærve og hensynsløse Aabenhed, hvormed han uden alle Omsvøb og Besmykkelser fortæller om sin egen Gjøren og Laden, sine Tanker og Følelser.

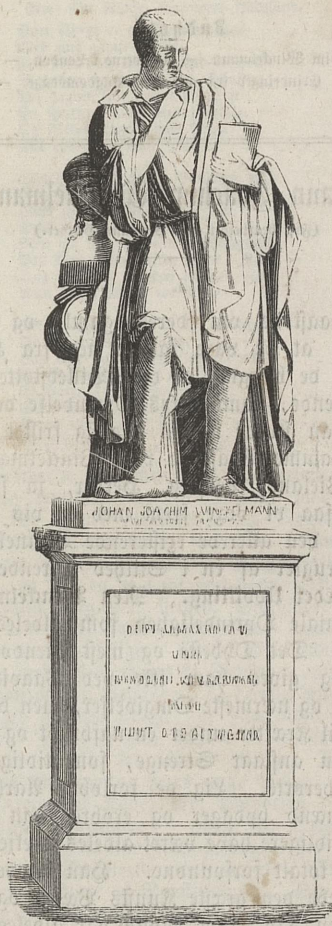
Men især er der to fremragende Charakteertræk hos ham, som ogsaa bestandigt ere blevne fremhævede, nemlig hans dybe Trang til Venskab samt hans livfulde Sands for levende Menneskers, især unge Mænds legemlige Skjønhed.

Klubberne i London.

(Af Alphonse Esquiros. — Revue des deux mondes.)

VII.

Det Exempel, Armeen havde givet, blev snart efterfulgt af det civile Element i det engelske Samfund. Neppe var United Service stiftet, førend Betragtningen af de materielle Fordele, dette økonomiske System bragte med sig, ogsaa gav de andre Klasser Lyst til at slaae sig sammen og da især naturligviis de Personer, der ved stærke Baand vare knyttede til Selskab udenfor Familielivet. Paa den Tid, hvorom jeg taler, var der flere universitetsdannede Mænd, som under sine Studeringer havde vænnet sig til at spise under samme Tag og samles i de samme Læsesale og Studeerværelser, men nu i London havde det meget eensomt. Disse fik da den Idee at stifte en Klub, som de gave Navnet United University, og som flyttede ind i en mørk Bygning med Udseende saa alvorligt og værdigt, som om det skulde være en Doktor i Theologien. En smagfuldere og elegantere Bygning opførtes nogle Aar senere (1835) i Pall-Mall for den samme Klasse Videnskabsmænd og fik Navnet Oxford and Cambridge Universities club house. Det var ligesom en Aflægger af Storbritanniens to berømte Universiteter, et dulces reminiscitur Argos. Syv Basreliefs, der ere udførte af en talentfuld Billedhugger, Nichol, fremstille Homer, Bacon, Shakespeare, Milton, Newton og Virgil, dette klassiske coenobium's naturlige Skytsaander. Begge Bygninger svare godt til de to Klubbers Karakteer. Den første, the United University, bestaar især af ærværdige Videnskabsmænd, alvorlige Parliamentsmedlemmer, og en Deel af den anglikanske Geistlighed; den anden, the Oxford and Cambridge, optager villigen unge Folk, som, medens de gjøre Muserne og Minerva sin Opvartning, dog heller ikke ere ufølsomme for Londonerlivets Tillokkelser. Det Affinitetsprincip, der, som vi have seet, var saa virksomt ved Dannelsen af de gamle Klubber, er ingenlunde ophørt at udøve sin Indflydelse nu heller. Universitetsmændene, især de, som ere blevne graae under Omgang med Bøger, vilde finde sig aldeles paa sin urette Plads midt i Verdens Larm og Salonlivets Frivoliteter. I Klubben kunne de derimod spise godt og nyde alle Overdaadighedens Behageligheder i Selskab med Venner, der dyrke de samme Studier, og hvis Samtale dreier sig om deres Yndlingsthemaer, eller, som En udtrykte sig, der kunne de i Brødres Selskab drikke af Arethusas Bølger. Man sagde mig dog at de værdige Doktorer, uagtet sin Kjærlighed til Oldtidens hellige

Winckelmanns Monument i Stendal, reist i forrige Aar.

Kilder, dog ingenlunde slaae Vrag paa fiin Viin, og at Klubbens Viinkjælder er en af de mest ansete.

Juristerne have naturligviis ogsaa sin Klub. Fra 1828 til 1831 lode de bygge et Law club house i Bell Yard i Chancery Lane. Der finder man saavelsom i de andre Klubber i London Restaurations- og Rekreationsværelser; men dens særegne Præg fremtræder i en Læsesal, hvor man finder alle Tidsskrifter og Samlinger, der henhøre til Faget, og et udvalgt Bibliothek. Kontingenten er blot 5 Lstrl. 5 Sh. aarlig. Selskabet tæller ikke over 400 Medlemmer, da de fleste Jurister ere Medlemmer af United University, Oxford and Cambridge eller Athenæum.

Til Athenæums Historie knytte sig Navne som Sir Henry Davy, Præsident i det kongelige Selskab, Grev Aberdeen, Præsident i det antikvariske Selskab, Sir Thomas Lawrence, Præsident i Maler- og Billedhuggerakademiet, James Mackintosh, Walter Scott, Samuel Rogers, Crocker og Andre, der have erhvervet sig et berømt Navn i Videnskaben, Literaturen, Kunsten eller det politiske Liv. Den 12te Marts 1823 skrev daværende Sekretær i Admiralitetet, John Wilson Crocker, et Brev til Sir Humphry Davy, i hvilket han forestillede ham, at Klubberne allerede havde absorberet en stor Deel af det engelske Samfund, og at det var paa høi Tid at grunde en lignende Institution for de Mænd, der dyrkede de frie Kunster. Det følgende Aar nedsattes der en Kommittee, der bestod af Englands berømteste Mænd paa den Tid. I 1830

flyttede Selskabet, der hidtil havde boet til Leie, ind i the Athenæum club house, der er opført paa Waterloopladsen efter Decimus Burtons Tegning. Medlemmernes Antal var i Begyndelsen bestemt til 1200, men steg senere til 1250 forat kunne indbefatte fremragende Personer. At være Medlem af Athenæum ansees endnu af mange Englændere for en Udmærkelse; de, der høre til den, kunne ikke strengt taget Alle siges at dyrke Kunsterne eller Videnskaberne, men de ynde og beskytte dem.

En anden literær eller snarere dramatisk Klub bærer Garricks Navn. For omtrent et Aar siden blev Garrickklubben rystet af en af disse indre Stridigheder, man kunde gjerne sige huuslige Uenigheder, som Englænderne kalde en Orkan i en Thekande. Oprindelsen dertil var en Artikel, som et ungt Medlem af Klubben, Edmund Yates, havde ladet indrykke i en liden Avis the Town Talk, og hvori et andet vigtigt Medlem, Thackeray,*) troede at see en Fornærmelse mod sig. Kommitteen blandede sig deri og opfordrede Artiklens Forfatter til enten at bede Thackeray om Forladelse eller gaa ud af Klubben. Sagen truede med at lede til Proces; thi Yates, hvis Navn var bleven udslettet af Medlemmernes Liste, vilde paaanke denne diktatoriske Fremfærd for Domstolene. Han fandt det dog bedst, at tage sin Klage tilbage, og Kommitteens Kjendelse blev staaende ved Magt, uagtet den i et almindeligt Møde blev heftigt dadlet af Charles Dickens og nogle andre Medlemmer. Jeg har omtalt denne Sag for at vise, med hvilken Strenghed Klubkommitteerne i London vaage over Iagttagelsen af visse konventionelle Skikke. Klubben betragtes som et Huus, en Helligdom, hvis Mysterier Ingen maa udbasunere, hvor Alle ere Brødre. At kritisere En af Selskabet, at fortælle en Samtale, der er holdt i Klubben, kort sagt i mindste Maade at svigte den Tillid, som velopdragne Mennesker maa kunne have til hinanden, kan i visse Tilfælde blive en Grund til Udstødelse af Selskabet. The Garrick club house ligger, som man kunde vente det, nær ved de store Theatre; den tæller ikke mere end 197 Medlemmer, der alle ere Forfattere, Skuespillere eller Dekorationsmalere.

*) Man har kaldet Thackeray Klublivets store Maler; man læse hans Major Pendennis.

Udenfor de egentlige Fagklubber staar the Travellers club, hvor man kun optager Fremmede og Reisende. Blandt de mærkelige Fremmede erindrer man ogsaa at have seet Fyrsten af Talleyrand der under sit Ophold i London. Did kom han næsten hver Aften forat faae sit lille Parti Whist eller Ekarté. Efter Englændernes Mening var den berømte Diplomat kun en maadelig Spiller, men hans Ansigts Uforanderlighed gjorde ham til en frygtelig Modstander og gav ham en stor Fordeel over de andre „Whisters“. Det var Lord Londonderry, der fremsatte Forslag om at lade Klubben staa aaben for Fremmede, der udmærkede sig ved høi Rang eller særegne Fortjenester af Videnskaben. Englændere kunne ikke optages i the Travellers club, førend de have gjort Reiser som Turister; de maa idetmindste have gjennemreist 500 (eng.) Mile i lige Linie fra London at regne. Det forstaar sig af sig selv, at det er bedre, jo længere de have reist. De Egne, de have besøgt, deres Reiseeventyr, deres Sammenstød med vilde Dyr og de forskjellige Folks Sæder er den mest yndede Samtalegjenstand blandt Medlemmerne.*) Denne Klub roser sig desuden af at forene et meget udsøgt Selskab; den omfatter de høieste Grene af det engelske Aristokrati og den bedste Deel af Parliamentet. The Travellers club house begrændses tilhøire af Athenæum og tilvenstre af Reformklubben og ligger i Pall-Mall, der er det egentlige Hjem for saadanne Selskaber.

*) Det er især Pyrenæernes Fjelde, der er Skuepladsen for Turisternes Bedrifter.

Den nedstyrtede Viadukt ved Bredtvedt.

En vis geografisk Farve har ligeledes the Oriental club, der ligger i Hanover square, rundt omgivet af Træer, og hvor en anden Klasse Reisende finder et Tilflugtssted mod Eensomheden, en Oase i Londons Ørken, nemlig de Gentlemen, der have nedsat sig i Indien og som i Forretninger eller for Fornøielse ville tilbringe nogen Tid i Hovedstaden. I Klubben føle de sig da hjemme. Did begive sig ogsaa det gamle ostindiske Kompagnis militære og civile Betjente. Efterat de for største Delen have trukket sig tilbage fra Tjenesten fortsætte de her sine gamle Vaner og komme hid forat kunne glæde sig ved at fortælle om sine Felttog. Det er interessant her at lægge Mærke til den Virkning, Indiens Klima har paa den angelsachsiske Konstitution. Alle Klubmedlemmerne bære under Londons taagede Himmel Spor efter den Sol, der har mattet deres Lemmer, furet deres Pande og afmagret deres gulnede Ansigt. Under Blodbadet i Indien frembød the Oriental et rørende Syn: hver Post bragte sørgelige Efterretninger, og Medlemmerne, der tjende saa godt til Delhi og de andre truede engelske Besiddelser, vare i Tankerne overalt hos sine kjæmpende Landsmænd.

The Travellers og the Oriental club danne ligesom et Baand mellem Fagklubberne og de blandede Klubber, det vil sige dem, hvis Medlemmer have sit Foreningspunkt blot i Lyst til Fornøielse og Samtale, maaskee ogsaa i Lighed i Rang, Formue og mere eller mindre Forfængelighed. Blandt disse bemærker man the Panthenon, the Erecteum, the Union og the Arthur. The Union var forhen en politisk Klub, der roste sig af at tælle i sine Rækker 400 Medlemmer af Over- og Underhuset. James Smith siger, at han i the morning room i the Union club house var tilstede ved stormende Møder, i hvilke Robert Peel og Wellington vexelviis bleve „forgudede og fordjævlede“. Men med Tiden har ogsaa denne Klub mistet sin Betydning. Medlemmerne nøie sig nu med at diskutere om de offentlige Fonds eller sammenligne de Vogne, der med Vindens Hurtighed fare gjennem Kokspur-Street; men sit gode Bord har den beholdt og er endnu en af de dyreste af alle.*) Blandt de blandede Klubber maa jeg ogsaa nævne the Alfred, der omkring 1825 havde en vis literær Nimbus. Det var der Byron gjerne traf sammen med Peel, Ward og Valentia. „Det var,“ sagde han, „et Tilflugtssted i Regndagene, i Mellemrummene mellem Parliamentsmøderne og i den „tomme Aarstid“.

*) 32 Lstrl. i Indtrædelsespenge og 6 Lstrl. 6 Shilling om Aaret.

Jernbanebroen ved Bredtvedt.

Viadukten ved Bredtvedt (henved 3/4 Miil fra Christiania) skulde Jernbanens Kontraktører fylde op til en Jordbanke, og hermed paabegyndtes ogsaa for et Par Aar siden. Men da Jordbanken var bragt op til nogle Alen, begyndte Grunden at synke; Arbeidet maatte da indstilles og i Stedet foretoges Forbygninger, hvorhos Jernbanen støttedes ved Jernlænker paa den øvre Side. Derved antoges al Fare forbi. Men efter den svære Regn undergrov Vandet Grunden, saaledes at Viadukten om Formiddagen den 5te Juli sank 10—12 Alen og al direkte Trafik derved blev standset. Imidlertid vedligeholdtes Passagerbefordringen paa den Maade, at Jernbanetræn fra Eidsvold og Byen mødtes ved Broen, for at modtage de Reisende, der gik rundt. Saasnart Ulykken var indtruffet, begyndtes paa at lægge en Sidebane, hvilken allerede nu er færdig, saaledes at den direkte Trafik allerede i Onsdags blev gjenoprettet. — En anden Afbrydelse paa Jernbanelinien, men som ogsaa nu er hævet, indtraf derved, at en Nordenvind oprev noget af Banelegemet; men Skaden blev udbedret i Løbet af et Døgn, og hele Jernbanelinien er nu saaledes atter farbar.

Erindringer af mit Livs Ungdomsdage.

(Af en gammel Søofficier.)

VII.

Den 31te Mai. Processioner er noget, som i denne Tid florerer her i Frankrig: her holdes Processioner for et godt Ord, Gud veed for hvilken Helgen eller i hvilken Anledning det altid er. Hvad det igaar var for en Anledning, veed jeg dog: det var Ungdommen, som holdt sin første Altergang, hvilket er noget svarende til vor Konfirmation. Kl. 3 Eftermiddag mødte jeg Processionen; først kom en Gens-d'arme, derpaa 3 Drenge, hvoraf den Mellemste i et Slags Præstedragt, bærende et stort Krusifix af Træ; derefter fulgte i 2de Geleder, først alle Drengene og derefter alle Piger; i afmaalt Distance fra hinanden bares af fire Drenge forgyldte Helgenbilleder, for hvilke Alle, som man mødte i Gaden, korsede sig eller faldt paa Knæ, idet man blottede Hovedet. Jeg lod det være med denne sidste Ceremoni.

Den 17de Juni. Idag har her været en Procession, som kunde forslaae noget, nemlig fête de Dieu. Allerede fra den tidlige Morgen af laae alle Skibe paa Havnen udpyntede med Flag, og i alle de Gader, Processionen skulde passere, udhængte man lange, hvide Klæder for hele første Etage. Kl. 11 gik den ud fra St. Ludvigs-Kirken, vandrede over Camps de Bataille, ned til Promenaden, hvor jeg boede og hvor der ligeunder mine Vinduer var opreist et Alter, der var prydet med Blomsterguirlander og Helgenbilleder. Toget aabnedes som sædvanlig af en Række Gensd'armer, herefter kom en Skare udstafferede Chordrenge, der bare store Kors, saa et Par Kompagnier Marinere med Trommer og herpaa en Skare Kvinder, mest af den lavere Klasse, der sang Psalmer akkompagnerede af Præsterne, som havde sine Stationer paa hvert 20de Skridt i Geledet. Jeg stod i mit Vindu og troede at Stadsen allerede var forbi, da jeg erfarede, at dette blot var Fortroppen og nu kom Humlen: Et Regiment Soldater opmarscherede nu under deilig Musik og Trommehvirvler; efter dem fulgte 4 Drabanter med blaae Belter om Livet, der bare en nydelig rød Fløiels-Himmel garneret med Strudsfjædre over 3de Andre, der paa sine Hænder førte et i Gulbrokade indhyllet Christusbillede, som af 2de andre Drabanter blev duftet med vellugtende Røgelser. Derefter fulgte min Ven, le Pûfet, som jeg var til Middags hos, men som jeg nu slet ikke kunde kjende igjen, da han var i sin grand ténu omringet af sin hele Suite af høie Officierer. Processionen sluttede endelig med et Regiment Hautbourgs, det er Flaadens Marinere eller faste Stok. — To meget udpyntede Geistlige, formodentlig Biskopper, toge nu Kommandoen, idet de placerede sig foran det tæt ved Vandet placerede Alter, læste Messen, kastede Aske og Jord i Veiret, velsignede Rheden og bleve af sine Diakoner duftede med Røgelse. Paa et givet Tegn med en Klokke, hævede Biskopperne Hostien, hele Processionen knælede medens Kanonerne dundrede fra Fæstningen og alle Orlogsskibene paa Rheden; da Salutten var endt, reiste man sig og Toget gik tilbage til Kirken, medens Biskopperne og Christusbilledet bleve duftede med Røgelse for hvert Gadehjørne.

En uhyggelig Scene fandt for nogle Dage siden Sted her i Staden, som viser Stemningen i Frankrig paa dette Tidspunkt. Ligesom Brest altid har udmærket sig blandt franske Stæder ved sin Frihedsaand, saaledes er den nok i nærværende Tid den Stad, hvor Misfornøielse med Regjeringen ytrer sig mest levende. Overalt hører man, naar man tør tro sig for Spioneri, haanlige Udeladelser om Kongen, som man siger ikke gjør andet end gaar paa Jagt, og om Ministeriet, der blot virker til Landets Ruin. Tiggernes Antal synes ogsaa at vidne om en slet Økonomi i Statsstyrelsen: man kan ikke gaae 100 Skridt, uden at møde Betlere, der konkurrere i Elendighed og Værdighed til charité, som de bestandig skrige paa. Hist sidder en elendig Kvinde med sin døende, guulblege Søn, som hun jager Fluerne af, skrigende „charité", her en Halt paa sine 2de Krykker, hist en Blind, ledet af sin Hund etc.

En Spion for Regjeringen er derfor her i Brest nu en særdeles foragtet Person. Nu fandtes der i det 28de Linieregiment en Officier, som nogle Kammerater havde i Fortrolighed sagt til, at han holdtes for en Spion, der i Staden. Han gik strax paa sit Værelse, ladede en Pistol og skjød sig en Kugle ind under Hagen. Skuddet dræbte ham ikke med det samme, men sprængte Underkjæven væk, hævede Overlæben op imod Øinene og splittede Tungen heelt nede i Halsen. I denne græsselige Tilstand saae jeg dem bære ham til Hospitalet Kl. 7 Aften, og han leed her, med fuldkommen Samling til Kl. 10. Lange 3 Timer! En Lieutnant de la Naë af Regimentet Hohenloe, der laae efter her paa Hospitalet, i samme Sal, fortalte mig Dagen efter, at han hele Tiden sad opreist i Sengen med meget levende Øine, fæstet snart paa En, snart paa en Anden af de Tilstedeværende. Han forlangte med Tegn Pen og Blæk, og skrev da med tydelig Haand paa et Stykke Papir: „Jeg beder Gud tilgive mig min Gjerning, som jeg hjertelig fortryder! Beder I ogsaa for mig, Medchristne!"

Man hentede nu Præsten, der meddeelte ham Alterens Sakramente, hvilket skete med megen Møie og maatte være ret uhyggeligt for denne. Ti Minutter laae han nu uden Samling, og indslumrede derpaa under en dyb Stønnen.

Lignende Scener ere her i Frankrig ikke saa ganske sjeldne, da Franskmændene synes at sætte liden Priis paa Livet, uagtet de dog ogsaa forstaae at bruge det paa sin Viis.

Literatur.

Det islandske Literaturselskab. Foruden de sædvanlige Fortsættelser af Tiðindi um Stjórnar málefni Islands og Skýrslur samt Skírnir (1860) have Medlemmerne nylig modtaget: Islenzkar Rjettritungarreglur eptir Haldór Kr. Friðriksson (246 S. st. 8) og Safn til Sögu Islands (II, 1) samt Skýrslur um Landshagi á Islandi (II, 2). Skirnir skjænker som sædvanligt Aarets politiske og literære Bevægelser her i Landet en temmelig udførlig Omtale. Overhovedet forekommer Referenten (Arnljót Olafsson) os at være vel underrettet; men naar der fortælles, at Nordmændenes Bidrag til Kongen kun er 43,000 Spd. aarlig, er dette en Urigtighed. Foreliggende Hefte af „Safn" indeholder Lögsögumanna Tal og Lögmanna á Islandi, ved Jón Sigurðsson (fortsættes), „Skýrslur" endeel statistiske Aktstykker ang. Island (deriblandt om Folkemængden 1858).

Med disse Skrifter fulgte en i Rejkjavik af flere gode Mænd underskrevet Subskriptions-Indbydelse paa et nyt Blad, Islendingur, hvilken vi her (i Oversættelse) indtage.

„Man har tit og ofte bebreidet os Islændere, at vi havde vore Blikke saa fast hæftede paa vor Oldtid, at vi vare mere tilbøielige til at see paa hvad vi havde været, end paa hvad vi nu ere og hvad vi burde være. Skjønt denne Bebreidelse ikke har været uden Anledning, og vi muligen have fortjent den, kan det dog, efter vor Formening, anføres til vor Undskyldning, at neppe noget Folk, saa lidet i Antal som vort, kan opvise en saa glimrende Fortid. Vi tør af den Grund forvente, at man ikke for denne Sags Skyld vil rette nogen haard Beskyldning imod os. Men vi kunne paa den anden Side vistnok ikke heller skjule for os selv, at i Tidernes Løb er Mangt og Meget hendødt og henvisnet, som burde været forøget og forynget. Ligesom vort Fædreland ligger fjernt i det nordlige Hav, saaledes har det i høi Grad savnet Deelagtiggjørelse i de store Fremskridt, der i den senere Tid have fundet Sted næsten hos alle Nationer. Der ere iblandt os Mange, som erkjende dette, og der er neppe Nogen, som ikke nærer et levende Ønske om, at vort Fædreland maatte opnaa Kundskab og Deelagtighed i disse Fremskridt. Hvad kan da ligge os nærmere, end at gjenkalde hos os Erindringen om det Land og det Folk, hvormed vi have saa meget tilfælles, og som aldrig har glemt, at vi kunne henføre dertil vore Slægters Stamme? — Dette Land er Norge, og dette Folk ere I, Nordmænd! For at gjenoplive denne Erindring sende vi Eder, vore Brødre i Norge, Bladet Islendingur, hvilket vi have forenet os om at lade udgaae hver fjortende Dag. Vi ønske dermed at oplyse og vække Interesse hos vore Landsmænd saavel med Hensyn til selve Island som til andre Lande; vi ønske ligeledes at oplyse Folk i andre Lande om Island og dets Anliggender, der i mange Henseender ere af en eiendommelig Art, og visselig fortjene at være bedre kjendte end det hidtil har været Tilfældet. Men dette vil ikke kunne lykkes os i nogen tilstrækkelig Grad, med mindre vi dertil erholde Understøttelse fra andre Hænder; og i dette Punkt have vi den bedste Tillid til Eder Nordmænd. Vi holde os saameget mere forvissede om, at vort Blad vil hos Eder møde en god Modtagelse, som vi næsten Alle have været Studenter, og glade i Aanden fulgt den broderlige Velvillie og Samkvem, der har fundet Sted imellem vore Brødre i Kjøbenhavn og Christiania."

— Fædrelandet for 7de Juli indeholder en ganske kort Fortælling af B. Bjørnson (der nu opholder sig i Kjøbenhavn), betitlet: Et farligt Frieri. Ifølge en forudstikket Indledning er den „oprindelig skrevet i dansk Skriftsprog, senere oversat i norsk Bondemaal" og er her igjen omskrevet for danske Læsere. Ikke for Forfatterens Skyld, men for den „nordiske Eenheds Sag" hvad aandelige Interesser angaar, finde vi os beføiede til at beklage denne babyloniske Splittelse i saa forskjelligt afvigende Bestanddele af hvad der dog er Et. — Vi nævnte nylig, at der i Oversættelse var i Danmark udkommet trende af (den ældre) Eddas mærkeligste Digte. De vare udgivne i veldædigt Øiemed og kostede 17 ß norsk. Af hiin Grund har Mgbl. (Nr. 107) gjort disse Digte til Gjenstand for en Omtale, som de ikke fortjene, da det, for at imødegaa vor flygtige Anmeldelse, har givet tilbedste en Polemik paa flere Spalter. Dette finde vi at være en temmelig orkesløs Gjerning; thi den meget ærede Polemiker vilde naturligviis, om han havde begrebet Situationen ret, tilfulde kunnet indsee, at de Ophævelser med Hensyn til Fortolkningen af Mytherne ꝛc., hvori han behager sig, ikke saameget ramme nærværende Arbeide, som Grundtvigs mythologiske Retning i det Hele.

— Nylig er udkommet en af Skoleinspektør G. Hansen affattet Beretning om Christiania Almueskolevæsen for 1858 og 1859 (48 S. 8.), hvori der gives lærerige Meddelelser om Skolernes Ordning, Underviisningens Gang og Maal foruden detaillerede statistiske Oplysninger om Skolebesøget m. v. I Aarets Begyndelse sees den skolesøgende Ungdom at have været 3,894 og Lærernes Antal 33, (de 7 bedst aflagte blandt disse hver med en Løn af 240 Spd. og Familiebolig). I f. A. udgjorde Skolevæsenets ordinære Udgifter 10,740 Spd. 51 ß (i 1857: 7,118 Spd.).

— Det af os tidligere omtalte Pragtværk over **Throndhjems Domkirke** har i Udlandet vakt adskillig Opmærksomhed. Saaledes findes der en Anmeldelse i B. XX af det engelske Tidsskrift The Ecclesiologist, hvori det blandt Andet hedder, at Redakt. ikke erindrer at have seet nogen mere storartet Monographi end dette Værk over Domkirken, og bemærker, at det geraader det norske Storthing til megen Ære, at det har bevilget de til dets Udgivelse fornødne Penge. En lignende anerkjendende Anmeldelse findes i den officielle Wiener-Zeitung, hvilken er fremkommen fra den keiserlige Kommission for Opbevarelsen af architektoniske Mindesmærker, og efter hvad vi have Anledning til at erfare er forfattet af Professorerne van der Mill og Schmidt. Saavel den engelske som den tydske Anmelder fremhæver Ønskeligheden af at en Restauration af Kirken snart maatte foregaae. — I en Skrivelse fra Præsidenten for det archæologiske Selskab i Belgien udtales en lignende fordeelagtig Dom over Værket.

— **K. Magnus Falsen,** et Bidrag til Norges Konstitutions Historie af Ludv. K. Daa. (63 S. 8. Priis 24 ß). Vi henlede vore Læseres Opmærksomhed paa denne interessante Monographi, som Forfatteren i sin Tid har foredraget i Videnskabernes Selskab her i Christiania, og som her foreligger i et særskilt Aftryk af dette Selskabs Forhandlingers 2det Hefte, der endnu ikke er udkommet. Den er etslags Æresopreisning for det opvaagnede norske Folks „første Tribun", der havde den Skjæbne, ligemeget at forgudes til den ene Tid og nedrives til en anden. At Skriftet hovedsagelig dvæler ved Falsens Deeltagelse i vor Konstitutions Tilblivelse er allerede antydet i selve dets Titel, og at det i enkelte Retninger kaster et klarere Lys, end der før havdes, baade over Personer og Begivenheder, vil Enhver, som kjender Forfatteren, paa Forhaand slutte sig til.

Programmer. Indbydelsesskriftet fra Tromsø Skole for iaar indeholder: 1) Om vort høiere Skolevæsens principmæssige Organisation (af Adjunkt K. Pettersen); 2) Fortsættelse af Fortegnelse over Skolens Bogsamling og 3) Skoleefterretninger (begge af Skolens Rektor). — Programmet for Arendals Skole indeholder Fortegnelse over dens offentlige Bibliothek og Musæum ved Skolens Rektor. Heraf erfares, at Skolen eier et Bibliothek paa omtrent 4000 Bind og Hefter, en Diplomsamling paa 136 Nre., en Autographsamling paa 112 Nre., en Seglsamling paa meer end 1100 Nre., en Myntsamling paa 2700 Nre., foruden betydelige Naturaliesamlinger, Malerier, Kobberstik, Karter, ethnographiske Gjenstande m. m.

Norge.

Christiania. I disse Dage har Professor Caspari her ved Universitetet modtaget Diplom som Doktor fra Universitetet i Erlangen, hvorhen han for nogle Aar siden modtog Kaldelse som Lærer.

— Til at overvære Kroningen er indkaldt DHrr. Høiesteretsjustitiarius Lasson og Assessorerne Hjelm og Bruun; Stiftamtmændene Vogt, Motzfeldt og Smit, samt Amtmændene Harris, Breder, Kyhn, Berg og Jensen; Generalchirurg Heiberg, Generalauditør Diricks, Stiftsoverretsjustitiariusserne Arntzen og Schaaning samt Professorerne Hansteen og Hallager.

— En Kvartet af norske Sangere foruden et Par svenske Tonekunstnere er kaldt til Kroningen. A. Munch skriver Kantaten og et Feststykke til scenisk Udførelse.

— Imorgen (Søndag) holdes en Turnfest paa Blegøen.

— Ved Høiesteretsdom af 10de Juli er Even Johnsen Gloppestuen af Birid for at have dræbt sin Kone dømt til at have sit Liv forbrudt.

Embeder. Domkirkens resid. Kapellani (770 Spd.), St. Petri (nyoprettede) Sognekald (1190 Spd.) og resid. Kapellani (780 Spd.), alle i Stavanger. Kragerø Distriktslægeembede (300 Spd. Gage), Trysilds do. (300 Spd.).

Throndhjem. Ved den Rensning af Domkirken, som formedelst Kroningen er foretaget, har man faaet større Indsigt i dette Bygværks Beskaffenhed, end der tidligere havdes. Da de skjæmmende Pulpiturer borttoges, var (ifølge Throndhj. Posten) det første Indtryk, Folk fik, at Kirken var i en saa daarlig Forfatning, at der ikke kunde tænkes paa nogen gjennemgribende Restauration. Mod denne Opfatning protesterede imidlertid strax Architekt v. Hanno, der ledede Rensnings- og Dekorationsarbeiderne i Kirken til den forestaaende Kroning. Idet man nu fremdeles har fortsat med at bortskaffe de „praktiske" Tilbygninger i det Indre, som den nyere Tid har tilladt sig og hvorved den tilfulde har lagt sit vandalistiske Talent og sin Smagløshed for Dagen, viser det sig, at i Kapitolet eller den saakaldte Klementskirke har man i de massive Søiler slaaet store Hug, for deri at anbringe Tømmerstokke som Bjælker. Disse Huller er man nu beskjæftiget med at udfylde.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 30. | Udkommer hver Søndag Morgen. | **22de Juli 1860.** | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | **9. Aarg.**

Indhold.

Johann Joachim Winckelmann.

(Frit bearbeidet efter Hermann Hettner.)

II.

I et Brev fra hans kummerfulde Dage i Dresden hedder det: „Jeg veed nok, at det Slags Venskab, som jeg søger og selv føler, er en Phønix, hvorom Mange tale, men som Ingen har seet. I de nyere Tider har jeg kun hørt omtale et eneste Exempel, der fortjener at stilles ved Siden af Oldtidens. En af Aarsagerne til dets Sjeldenhed i vore Dage, uagtet det efter min Anskuelse er den høieste menneskelige Dyd, ligger i den Religion, hvori vi opdrages. Den sætter timelige eller evige Belønninger for Alt, hvad den anpriser eller befaler; men det personlige Venskab nævnes ikke engang ved Navn i hele det nye Testament. Imidlertid er dette maaskee en Gevinst for Venskabet, thi ellers blev der aldeles ingen Plads tilbage for Uegennyttigheden." — Alle hans Breve afgive det mest rørende Vidnesbyrd om, hvorledes han i hele sit Liv søgte Venner efter sit Hjerte, og Enhver, som har læst hans Testament, veed, med hvilken taknemlig Trofasthed og Hengivenhed han omfattede sin Ven og Velynder Albani. Og hans Venskab bliver den ømmeste Følelse, naar det, vakt ved hans varme Skjønhedsbegeistring, slutter sig til skjønne Ynglinge. I et Brev til en ung Lieflænder, Baron von Berg, hvis Bekjendtskab han havde gjort i Rom, hedder det: „Ved det første Dieblik, jeg saa Dem, følte jeg mig hendragen til Dem paa en ubegribelig Maade; jeg nød den Harmoni, som gaar over menneskeligt Begreb og har sin Grund i Gjenstandenes evige Forbindelse. I 40 Aar er dette anden Gang Saadant hænder mig, og det vil formodentlig ogsaa blive den sidste. Intet andet Menneske kan nære en lignende stærk Tilbøielighed for Dem, thi en fuldkommen sjelelig Overeensstemmelse er kun mulig mellem To, og alle andre Tilbøieligheder ere kun Aflæggere af denne ædle Stamme. Men denne guddommelige Drift er de fleste Mennesker ubekjendt, og bliver derfor aldeles misforstaaet af Mange. Venskab uden Omhed er kun Bekjendtskab. Men sandt Venskab er heroisk og ophøiet over Alt; det ydmyger den hjertelige Ven ned i Støvet, tvinger ham ind i Døden. Alle andre Dyder enten svækkes ved andre Tilbøieligheder, eller antage et falskt Skin. Et Venskab, som gaar ligetil Menneskelighedens yderste Linier, bryder frem ved sin egen indre Kraft, og er den høieste Dyd, og altsaa er det ogsaa det høieste Gode at eie den. Nutildags er det ubekjendt; den christelige Moral lærer det ikke, men Hedningerne tilbade det, og Oldtidens største Handlinger ere udførte ved det." Sit Skrift „Von der Fähigkeit der Empfindung des Schönen" tilegnede han denne lieflandske Yngling, hvis „Gestalt var skjøn og overgydt med Gratie", og ledsagede det med en Skrivelse. Heri siger han: „Indholdet er taget af Dem selv. Vor Omgang var for kort for os begge; men Deres Ydre lod mig formode, at jeg vilde finde, hvad jeg ønskede, og i et skjønt Legeme fandt jeg en Sjel, skabt til at være dydig og begavet med Sands for Skjønhed".

Altsaa, ikke som en Fremmed til det Fremmede, men som en Indfødt til sit Hjem nærmede nu Winckelmann sig Oldtidens store Kunstværker. Som det 16de Aarhundredes store Italienere studerede han ikke blot Oldtiden, han oplevede den; heri laa Grunden til dette geniale Instinktmæssige, hvormed han trængte ind i den gamle Kunsts inderste Skjønhed. Det fine, skarpe, gribende Die, det lærde Kjendskab til Oldtiden, den kunstneriske Dannelse havde ikke været tilstrækkelig til disse skaberiske Opdagelser, dette klare Indblik. De gamle Kunstværker vare, forat bruge et Udtryk af Göthe, kun de tilsvarende ydre Modbilleder til, hvad Naturen havde lagt indeni ham.

Winckelmann behøvede ikke at see sig meget om i den romerske Kunstverden forat opdage, at han saa klarere end de Andre, og at han var kaldet til at gjøre en ikkeseende Verden seende. Hiin ægte kunstneriske Hengivelse og Fordybelse, hvormed det 16de Aarhundrede kjærlighedsfuldt og unbefangent levede sig ind i de gamle Kunstværker, samt søgte at kappes med dem, var forlængst forbi. Kunstnerne troede at være voxede fra Antiken; de Lærde havde ikke Die for den skjønne Form, og bekymrede sig kun om de gamle Monumenter, forsaavidt de haabede at kunne benytte deres Indhold til at forøge deres Kjendskab til de gamle Personligheder og disses Livsomstændigheder. Synspunktet var blot og bart antikvarisk, og dette var desuden meget begrændset og forkjert, da man navnlig i Italien havde tabt den græske Oldtid af Syne og kun havde Die for gammel-romersk Historie og Institutioner. Med den samme uforfærdede Dristighed og Sikkerhed, hvormed Winckelmann allerede i Dresden havde begyndt sin reformatoriske Gjerning, optraadte han derfor ogsaa nu. Allerede hans første Breve fra Rom antyde hans skarpt betonede Hensigt at aabne en uforsonlig Kamp saavel med Uvæsenet i det herskende Kunstskriveri som med Berninis og Franskmændenes Manierethed. Den 1ste Juni 1756 (Bd. 9, S. 164) skriver han til en Ven: „Jeg er reist til Rom for at see, men jeg finder, at Rom med sine Skatte hverken er bekjendt for Romere eller Udlændinger. Dette tvinger mig til atter at skrive." Samt et andet Sted (Bd. 9, S. 178): „Jeg tror, at jeg er kommen til Rom forat aabne Dinene paa dem, der skulle see Rom efter mig; jeg taler blot om Kunstnere, thi alle Kavalerer komme hid som Narre og reise bort igjen som Æsler; denne Slægt af Mennesker fortjener ikke, at man underviser og belærer dem. For en vis Nation er Rom aldeles utaalelig. En Franskmand er uforbederlig, Oldtiden og han staae stik imod hinanden. Det ærgrer mig, at jeg af Føielighed har indrømmet nogle nye Kunstnere enkelte Fortrin. De Nyere ere Æsler i Sammenligning med de Gamle, uagtet vi ikke engang have det Bedste, de have frembragt; og Bernini er det største Æsel blandt de Nyere, med Undtagelse af Franskmændene, hvem man maa skjænke Æreskrandsen i dette Stykke."

Winckelmanns Kunsthistorie er en af den menneskelige Aands mest storartede Frembringelser. Oldtiden og det 16de Aarhundredes Glandsperiode havde vel de enkelte Kunstneres Levnetsbeskrivelser, men de havde endnu ingen Fremstilling af Kunsten som et i sig selvstændigt og organisk Liv. Og allermindst havde Forfaldsperiodens Kunstskribenter hævet sig til denne Opfattelse. „Det skeede da endelig efter næsten tre Aarhundreders Forløb," skriver Winckelmann 1761, „at En havde Mod til at fremstille den gamle Kunst i System, ikke for derved at forbedre vor egen, men for at vi kunde lære at betragte og beundre hiin." Og naar han i det samme Brev tilføier beskedent om sig selv, at han burde have skredet til dette Foretagende for 30 Aar siden, at han mærker, hvorledes en egen fiin Sands, hvorved han i kraftige Svingninger hævede sig til det Skjønnes Betragtning, nu begynder at bortdunste i ham, saa bør derimod den beundrende Efterverden fremhæve, at hans Kunsthistorie ikke desto mindre den Dag idag fremdeles er uovertruffet i Henseende til saavel det omfattende og fine Blik som den dybsindige Begeistring. Han omfattede og behandlede sin Opgave i den mest ophøiede Forstand. Hans Værk skulde, forat bruge hans Ord i Fortalen, ikke blot være en Fortælling om Tidsfølgen og Forandringerne i Kunsten, men derimod et Forsøg til en fuldstændig Lærebygning. Det er derfor, naar vi vilde anvende de nutildags brugelige Udtryk, paa engang den bildende Kunst Æsthetik og Historie. Det fremstiller den kunstneriske Skjønheds Begreb og Væsen, samt dens Forhold til Naturen, Tegningens Skjønhed i de ydre Former saavelsom i Udtrykket; det behandler Materialet, hvori de enkelte Kunster arbeide, samt deres Technik; det afridser Kunstmythologiens Grundlinier, idet det skildrer de Guder og Heroer, som forekomme paa de gamle Monumenter; det forfølger Kunstens Oprindelse, Væxt og Forfald hos Egyptere, Etruskere, Grækere og Romere, og med et beundringsværdigt kulturhistorisk Skarpblik fører det Aarsagerne til denne Stigen og Synken tilbage til den Indvirkning, hvormed Klimatet, Religionen, Nationaliteten, den politiske Forfatning samt Sæderne gjorde sig gjældende som de kraftigst indgribende Udviklingsbetingelser.

Vistnok gives der Spørgsmaal og Synspunkter, hvori vi nu ere uenige med Winckelmann. Hans Feil bestaar ikke blot i de enkelte Feiltagelser, som hans nærmeste Efterfølgere benyttede saa hovmodigt til at tilsmudse ham, — den ligger i Grundideens egen Sneverhed, i hans utilstrækkelige Begreb om det Skjønnes Væsen og dets kunstneriske Virkeliggjørelse. Ogsaa Winckelmann maatte betale Tribut til sin Tids Svaghed; han formaaede aldrig at give Slip paa den Fordom, han havde faaet gjennem Oeser og Mengs, at Kunstens Formaal og Væsen skulde være at frembringe idealske, d. e. over Virkeligheden ophøiede Former. Det Skjønne var for ham kun Formens, Tegningens Skjønhed; ikke Udtryk og Legemliggjørelse af en Idee, af Aanden, af Stemning og Følelse. Kunstens aandelige Urgrund kommer derfor ikke til sin Ret hos ham. Han finder Skjønheden ene og alene i Formernes Eenhed og Storhed, i en vis typisk Almindelighed, eller som han udtrykte sig med et eget selvgjort besynderligt Ord, i „die Unbezeichnung", d. e. „i en Skikkelse, som hverken er eiendommelig for denne eller hiin Personlighed, heller ikke udtrykker nogen Gemytstilstand eller Lidenskab, da dette blander fremmede Træk ind i Skjønheden og afbryder Eenheden." Efter denne Opfattelse skal Skjønheden altsaa være som det fuldkomneste Vand, saadant som det sprudler ud i Kildevældet; jo mindre Smag det har, desto sundere ansees det forat være, fordi det er renset fra alle fremmede Bestanddele. Det Indskrænkede i denne Grundanskuelse hævner sig i Betragtningen af det kunstneriske Gehalt. Havde hidindtil den nyere Plastik været Maleriet underlagt, saa søgte igjen Winckelmann, som en begeistret

Discipel af de Gamle, at skaffe Plastiken Overmagten over Maleriet.

Imidlertid gives der ikke et lignende Exempel paa genial Seerkraft. Han havde kuns meget faa Mindesmærker af den gamle Kunst til sin Disposition. Han kunde blot kjende meget faa ægte græske Kunstværker. Ægineterne, Parthenonsværkerne, Relieferne og Statuerne fra den Skopas-Praxiteliske Skole ere samtlige først senere blevne fundne. Hvad Winckelmann beundrede som det Høieste af Oldtidens Kunst: Torsoen, Niobegruppen, den Medicæiske Venus, Laokoon, den Vatikanske Apollo have nu enten viist sig at være romerske Efterligninger eller have tabt en stor Deel af deres tidligere Værd ved nye betydelige Fund. Og dog formaaede Winckelmann blot af disse tarvelige og usammenhængende Levninger at erhverve sig en saa fuldstændig Anskuelse af den gamle Kunsts historiske Udvikling, at om end vi nu naturligviis ere uendeligt nøiagtigere underrettede i alle Enkeltheder, saa er der dog ikke endnu, og vil sandsynligviis heller ikke saa snart fremkomme nogen Anden, der fra et saa ophøiet Standpunkt og med en lignende Myndighed gjennemforsker, gjennemskuer og beskriver det samme Gebet.

Dette udødelige Værk vinder i Betydning og tiltrækkende Kraft ved Fremstillingens Simpelhed og Skjønhed. Winckelmann stræbte efter at skrive skjønt om det Skjønne; han vidste, at Stilen ikke er Andet end den indre Formfølelse. I en Tid, da endnu den Gottschedske Bredde og Tungvindthed herskede overalt, skabte han sig et Sprog, hvori der var Sving og Kraft, sammentrængt, klart og fuldt af træffende Billeder. Hin stille Enfold og Storhed, som efter hans Opfattelse udgjorde den gamle Kunsts Væsen, danner ogsaa Charakteren i hans egen Tænke- og Strivemaade. Vi behøve kun at sammenligne Winckelmann med Lessing, og vi see, hvorledes hiin er heelt igjennem antik, denne modern.

Winckelmann stod nu, forat bruge et Udtryk af Schelling, „som et høit Fjeld i ophøiet Censomhed; intet Echo, ingen Livsytring, intet Pulsslag i Videnskabens store Verden kom hans Stræben imøde." Man stirrede paa ham, man beundrede og priste ham; alle Landes lærde Selskaber skyndte sig med at optage ham som Medlem; hans Kunsthistorie blev snart oversat paa Fransk og udbredt overalt; men hans Betydning erkjendtes i dens egentlige Dybde kun af Faa, i dens fulde Omfang maaskee blot af Lessing, tildeels af C. G. Heyne, den bekjendte Oltidsforsker i Gøttingen, hvis Fortjeneste det blev at indføre Kundskaben om den gamle Kunst i Universitetets Underviisning. Desto dybere og eftertrykkeligere blev Winkelmanns Indflydelse paa de følgende Slægter.

Ved ham fik den herskende Zopfstiil sit Dødsstød. Der kom atter Indvielse og levende Stiilfølelse ind i den forvildede Kunstverden. Den græske Kunsts urevige Skjønhed stod atter livvækkende for Menneskets erkjendende, af en dum Søvn opvaagnende Øie. Den store Kunstrevolution, som indtraadte med Asmus Carstens, blomstrede og modnedes i Thorvaldsens og Schinckels frie og lyse Hellenskhed, maa umiddelbart udledes fra Winckelmann. Og hvorledes kan man vel tænke sig Muligheden af hiin klassisk rene, høie og klare Digtning fra Schillers og Göthes bedste Dage uden den dybe Længsel efter det Skjønne og Ideale, uden den Skuen og Erkjenden af plastisk Storhed, som Winckelmann havde nedlagt i Gemytterne?

Og ikke mindre tydelige og storartede ere hans Spor i Videnskabens Historie. F. A. Wolf, selv en af de mest geniale Oldtidskjendere, lovpriste Winckelmann, fordi havde hentet Noget ud af de Gamle, som Philologerne af Faget for det meste aldeles ikke kjende, nemlig Oldtidens Aand. Denne dybere aandelige Opfattelse bryder overalt igjennem. Vel kunne vi ikke nægte, at netop i Winckelmanns egentlige Fag, den videnskabelige Behandling af den gamle Kunsthistorie og Kunstforklaring, bleve hans ophøiede Tilskyndelser længst ubenyttede. Endnu i lang Tid lammedes den ægte kunstneriske Kjærne af den blot lærde Interesse for Oldtiden, og først silde fremstod enkelte Mænd, t. Ex. Ennio Qvirinis Visconti, Welcker, Otfried Müller og Anselm Feuerbach, der paa genial Maade udførte, hvad Winckelmann saa klart og begeistret havde antydet. Men ikke desto mindre see og føle vi overalt, hvorledes det Lys, som udgik fra ham, udbredte sig stedse videre med sin varmende og befrugtende Kraft. Ved Siden af den gamle Kunsts Historie opkom den gamle Literaturs Historie. Havde Herder allerede kort Tid, efterat Winckelmanns Værk var udkommet, i hans Fragmenter over den nyere tydske Literatur (Bd. 2, S. 273) udtalt Ønsket om en Bog, der „kunde aabne os den græske Viisdoms og Digtekunsts Tempel paa samme Maade, som Winckelmann havde aabenbaret Kunstnerne Grækernes Hemmelighed", saa søgte først Fr. Schlegel at tilfredsstille dette Ønske, og han bekjender ogsaa villigt sin Afhængighed af Winckelmann, og det er sikkert ingen Tilfældighed, at netop Winckelmanns sindrigste Disciple, Welcker og O. Müller, ogsaa ere den græske Literaturs grundigste Historikere. Herfra udgik derpaa Anstødet til Middelalderens og den nyere Tids Kunst- og Literaturhistorie, og disse ere allerede forlængst ophørte at være en blot udvortes Kunstner- og Digterhistorie, de stræbe derimod med stedse bedre og bedre Resultater at naae Idealet af den kunstneriske og videnskabelige Aands Naturhistorie. Ja, vi maae ligefrem paastaae, at Winckelmann havde fundet et Begreb, som det hele Aarhundredes Tænken og Handlen aldeles manglede, nemlig Begrebet om historisk Udvikling. Han rager i denne Retning høit over selv Montesquieu. Tidligere var endnu ikke det aandelige ført tilbage til de almindelige Kulturbetingelsers Grundlag. Heri have Herders Ideer til Menneskehedens Historie deres Rod, og dermed tillige en god Deel af den nyere Historieskriven.

Generalmajor U. C. Kruses Ligkiste.

Winckelmann havde tilbragt tolv Aar i Rom under den mest anstrengende Virksomhed. Han havde vænnet sig til at være og forblive en Romer. Imidlertid overmandedes han af Længsel efter sine Venner i Tydskland. I Foraaret 1768 tiltraadte han sin Reise; men allerede i Tyrol grebes han af en uimodstaaelig Hjemvee til Rom. Intet kunde holde ham tilbage fra at reise hurtigst mulig tilbage over Wien. I Triest lærte han at kjende en ung Italiener, Arcangeli, hvem han sluttede sig til med godtroende Aabenhed. Han havde ladet sig forlede til at fortælle denne om nogle Guld-Medailler, som Maria Theresia havde foræret ham i Schönbrunn. Den 7de Juni blev han myrdet af denne gjærrige Kjeltring.

Generalmajor U. C. Kruses Ligkiste.

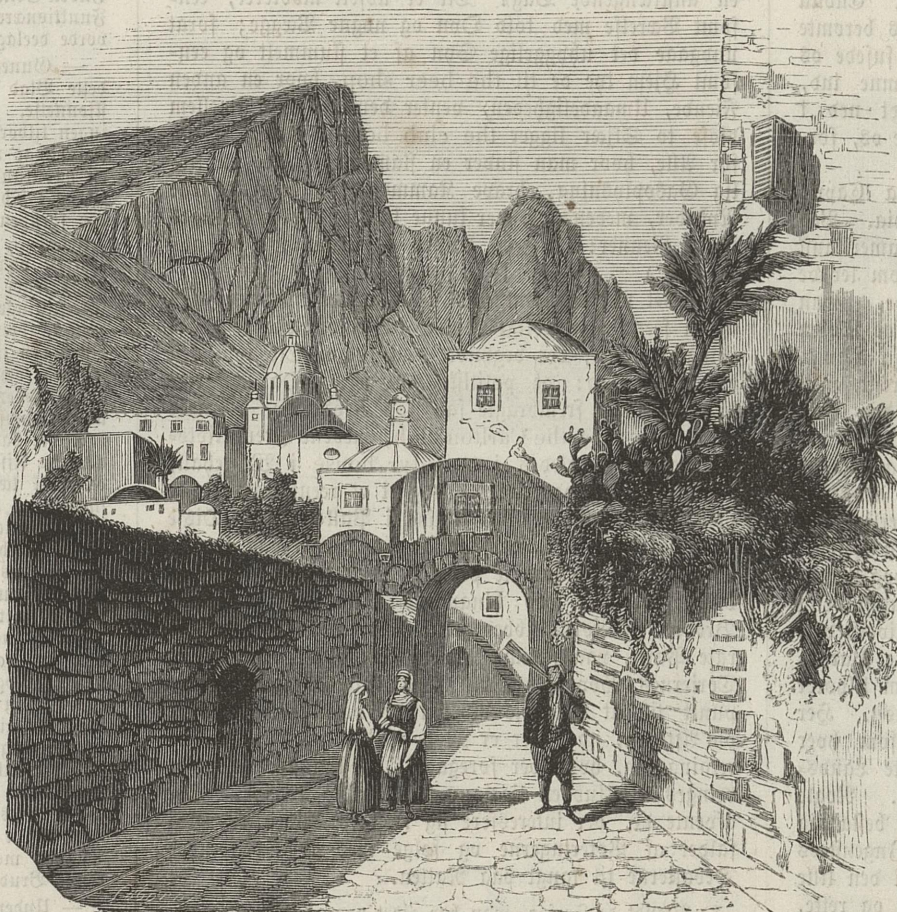
Jo færre de Minder ere, som Tiden har levnet om en mærkelig Person eller Begivenhed, desto omhyggeligere bliver man for at bevare, hvad der er bleven reddet, selv om dette ikke i og for sig er af stor Betydenhed. Naar vi her levere en Afbildning af Generalmajor U. C. Kruses Ligkiste, er det imidlertid ikke saameget for at yde nogen Illustration til hans Historie som for at give et characteristisk Billede af Fortidens Omhu i Udstyret af de Gjenstande, der henhøre til Begravelsesfornødenhederne, da de fleste af vore Læsere formodentlig ikke have havt Anledning til at see deslige Ting i Virkeligheden. Det er bekjendt, hvormegen Møie og Bekostning vore Forfædre anvendte ved høitidelige Leiligheder som Daab, Bryllup og Begravelse, og ikke mindst ved den sidste: de fleste Standspersoner og en Mængde af de mere formuende Borgerfolk bleve ikke begravne paa Kirkegaardene, men bisatte i Kirkernes Kjældere eller i særskilte ved Kirkerne dertil opførte Gravkapeller, hvor man da ventede og ønskede at henstaa saalænge som muligt — „til Dommedag", som det oftere hedder i Indskrifterne, — hvorfor Kisterne bleve udstyrede med den størst mulige Styrke og Pragt, og Kapitaler oftere udsattes til Kapellernes Vedligeholdelse. Hvor ofte imidlertid de Afdødes fromme Ønske, at bevare sine jordiske Levninger i uforstyrret Ro, blev skuffet, vil man bedst kunne begribe, naar man lægger Mærke til, hvor sjeldne saadanne Begravelsessteder nuomstunder ere, og hvor ofte man har hørt om Tilintetgjørelse deraf under forskjellige Paaskud som f. Ex. Sundheds- og Bekvemmelighedshensyn, selv hvor der fandtes gamle Kapeller. At Bevarelsen af slige Gravsteder har sin historiske Berettigelse og Interesse behøver neppe at bemærkes, og det kan derfor ikke andet end ærgre dem, der ønske at bevare de historiske Mindesmærker, naar de høre om de Udskatningsforretninger, Kirkernes Funktionærer undertiden tro sig beføiede til at afholde over de høist medgjørlige Afdøde, der ingen anden Modstand gjøre end Træghedens. Saavidt vi ere nok Christiania det Sted, som først og hyppigst har givet andre Steder Exempel paa dette Slags Vandalisme, idet Tilintetgjørelse eller Borttagelse af Ligkister og Monumenter har fundet Sted i og ved vor Frelsers Kirke mindst fire Gange i indeværende Aarhundrede, nemlig 1818, 1820, 1825 og 1835, hvortil kommer Udfeielsen fra Agers Kirke 1852. Af lignende Exekutioner kunne vi nævne Ødelæggelsen af Onsø Gravkapel 1822 eller 1823, Kisternes Udtagelse af Throndhjems Domkirkes Kjældere i indeværende Decennium foruden en Mængde mindre Begravelsessteders Nydbiggjørelse. Som man af Aarsberetningen for 1858 fra Selskabet for Fortidsminders Bevaring seer, tænkte Vedkommende dengang paa at tilintetgjøre den Sehestedske Familiebegravelse i Holm Kirke i Smaalehnene, skjønt en Kapital var udsat til dens Vedligeholdelse; hvad Udfald Sagen siden har faaet er os ubekjendt. Ligeledes skal Ove Bjelkes Gravkapel paa Østeraad i denne Tid sloifes, som der fortælles, for at indrettes til en Melkekjælder. Ikke engang Ærestotterne paa Kirkegaardene undgaa det almindelige Raseri mod de historiske Minder, hvorpaa man for nylig havde et Exempel paa Byens Kirkegaard, idet den 1819 af Selskabet for Christiania Byes Vel reiste Mindestøtte over Kjøbmand Erik Thurmand borttoges c. 1854. § 8 i Kirkegaardsreglementet af 17de Juni 1825 er altsaa udviist til at gjælde ogsaa om dette Slags Monumenter.

Ved Sløifningen af Onsø Gravkapel (hvorom see B. Moes Tidsskrift for Personalhistorie I, 182—98) blev ved et heldigt Tilfælde dog Indskrifterne bevarede, idet Lieutenant N. Werenskjold kopierede dem; ham skyldes ogsaa nærværende Afbildning, der er tagen efter en Tegning, som nu findes i B. Moes efterladte Samlinger i Rigsarchivet. I nysnævnte Gravkapel, der var opført af Kantsler Jens Bjelke som Eier af Ellinggaard, var nemlig blandt flere berømte Mænd ogsaa Generalmajor Kruse bisat, skjønt han ikke var af Bjelkernes Slægt; af et Dokument sees, at Kruses Enke for sin Mands og 2de Børns Bisættelse erlagde til Ellinggaards daværende Eier, Generallieutenant Henrik Jørgen Huitfeldt (Jens Bjelkes Datterdatters Søn), 30 Rdlr., hvilke denne skjænkede til det af ham 1716 oprettede Fattighuus i Onsø. — Afbildningen fremstiller Kistens høire Side, hvorpaa sees den adelige, nu uddøde, Familie Kruses Vaaben, en Jøde-

hat eller ungarsk Hue, som de gamle danske Heraldikere udtrykke sig, men som nok hverken er meer eller mindre end en Hætte af det Slags, som Hofnarre i gamle Dage brugte. Paa den anden Side, der i Udstyr fuldkommen lignede den høire, stod Kruses mødrene Vaaben, en Bjelke, der tilhørte den mest bekjendte (nu ligeledes uddøde) blandt de flere danske Adelsslægter af Navnet Krabbe. Af Werenskjolds Beretning om Kistens Aabning hos B. Moe (l. c.) hidsættes følgende: Den ydre Kiste var af Eeg, rigt forsynet med Beslag af Sølvplet og overtrukken med sort Læder; indeni denne Kiste var en anden simpel af Furubrædder og umalet, i hvilken Liget, der var temmelig vel konserveret, var nedlagt i Humle og, som det lod, balsameret (?). Kruse saaes at have været af lav Vært og førlemmet, og i hans Ansigt lan et barskt og strengt Udtryk. Werenskjold lod Kisten nedgrave paa et affides Sted paa den nordlige Side af Onsø Kirkegaard, hvor Stedet nu er betegnet ved et Træ. Paa en rund Messingplade ovenpaa den ydre Kiste stod følgende Indskrift:

Hrr.
Ulrich Christian Kruse
Ridder.
Deres Kongl. May. til Danmark og
Norge Bestalter Generalmajor
af Cavalleriet og Commandant
over Frederichsstad og underliggende
Fortresser.
Foed
Den 10de November 1666
Doed
Den 17de Augusty 1727.

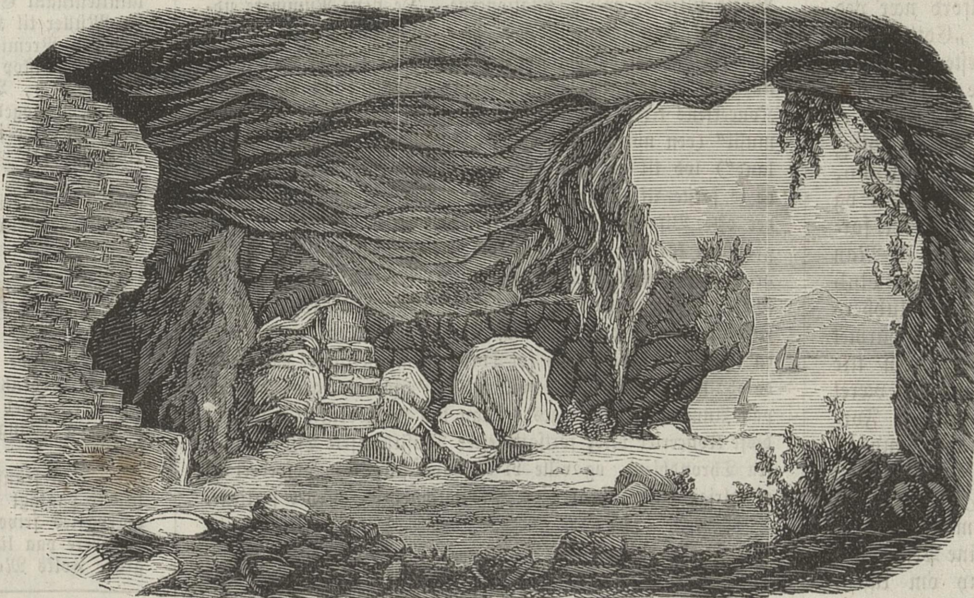
Ulrik Christian Kruse er maaskee født paa Herregaarden Spøttrup i Jylland, som Forældrene tidligere eiede og maaskee endnu 1666 have beboet, skjønt den da tilhørte Kreditorerne. Faderen, den tapre Kavallerioberst Mogens Kruse, havde nemlig under Krigen med Carl Gustav hvervet et Rytterregiment i Polen, hvorved hans Formue blev ødelagt, da han ligesaalidt som de andre danske Adelsmænd kunde faa sine udlagte Penge tilbagebetalte.*) Moderen var Hedevig Iversdatter (ikke Tagesdatter) Krabbe af Kongstedlund. 1664—65 gjorde Mogens Kruse Opbud, og Godset kom snart i Kreditorers Eie; han levede endnu 1675, men var 1678 død. Sønnens Ungdomshistorie er hidtil ubekjendt; 1699 blev han Ritmester i Norge ved det ene nationale Dragonregiment, ved hvilket han avancerede til Major 1701 og Oberstlieutenant 1704; 12te April 1710 erholdt han Obersts Charakteer og 17de Octbr. s. A. blev han Chef for Regimentet. I denne Stilling var det han gjorde sit Navn berømt under Krigen med Kong Carl XII 1716. Da nemlig denne strax efter Indfaldet i Norge med omtrent 600 Mand havde overrasket og tildeels fanget den norske Infanteriafdeling under Oberstlieutenant U. F. Brüggemann ved Hølands Præstegaard Natten mellem 8de og 9de Marts 1716, rykkede Kruse, der stod ½ Miil borte, paa Efterretningen herom frem med omtrent 200 Dragoner mod Gaarden Riser, hvor endeel af de Svenske laa. Ved en liden Bro mellem Riser og Kirken traf han paa en svensk Forpost, som han drev tilbage og forfulgte henimod Riser, hvor han nu fandt den hele fiendtlige Styrke, der var hans egen aldeles overlegen, hvorfor han snart blev nødt til at tænke paa Tilbagetog over den omtalte Bro, men herfra blev han afskaaren af Kongen og Prinds Frederik af Hessen, der blev saaret af Kruse selv. Tre Gange angreb han for at slaa igjennem, men hvergang forgjæves, og lagde herved det største personlige Mod for Dagen; efter den mindste Angivelse nedlagde han med egen Haand 7 Svensker, efter andre Beretninger endog 14 à 16. Tilsidst blev han selv saaret i Haanden, og da han nu var ude af Stand til at forsvare sig, snart fangen. De Norske, der nu vare uden Anfører, maatte vige, og paa dette Tilbagetog bleve Adskillige fangne og dræbte. Deres hele Tab angives til 30 Saarede, 27 Dræbte, hvoriblandt den tapre Kapitain Hans Michelet, og 16 Fangne; Svenskernes til 100 Saarede og 70 Døde. Carl XII ytrede sig paa en smigrende Maade om Kruses Tapperhed under Træfningen og lod hans Saar forbinde af sin egen Læge. Kruse blev kort efter udverlet, men hans Saar vare endnu i Sommeren 1717 ikke fuldstændig helbredede. I Anledning af Affairen blev efter Brüggemanns Ansøgning Krigsforhør optaget og Undersøgelse anstillet, der ogsaa udstraktes til de øvrige Officierer, der havde deeltaget i Træfningen. Generalkrigsretten dømte i Septbr. 1717

Staden Capri.

Kruse i en ubetydelig Pengebod, idet den betegnede hans Forhold som overilet, og Brüggemann til at miste sin Charge. Kongen formildede imidlertid Dommen derhen, at Kruse blev ganske fritagen for Straf, og Brüggemann fik Afsked med Obersts Charakteer, ligesom deres mod hinanden i Sagens Dokumenter brugte ærerørige Udtryk mortificeredes. At Kruse ikke paa nogen Maade var kommen i Unaade, sees deraf, at han endnu, medens Sagen stod paa, 23de Novbr. 1716 blev Brigadeer, og kort efter at Dommen var falden, 10de Decbr. 1717 Generalmajor. Som saadan blev han 1720 en af de fire Generalmajorer, der havde „Inspektion over den Norske militære Etat" (Generalkommandoen); 1721 blev han Ridder (Storkors) af Danebroge og 1722 Kommandant i Frederiksstad, hvor han døde 1727.

U. C. Kruse blev mellem 1704 og 1708 gift med Marie Christine Krabbe, en Datter af Mogens

Grotten Matromania paa Capri.

Eriksen Krabbe og Fru Sophie Orning; efter Mandens Død kjøbte hun Herregaarden Lindesvold i Sjælland, hvor hun døde 1736. Hun overlevedes neppe af andre Børn*) end Datteren Birgitte Charlotte Kruse (f. 1711), der 1732 blev gift med den bekjendte Otto Thot til Gavnø, der døde 1785 som Greve, Statsminister og Ridder af Elephanten. I hans store Portrætsamling paa Gavnø fandtes ogsaa Generalmajor Kruses Portræt og maa udentvivl endnu findes der, skjønt den nuværende Eier, Baron Reetz-Thot, paa Forespørgsel ingen Oplysning skal have kunnet give derom.

H. J. Huitfeldt.

*) Man lærer, som bekjendt, endnu i de historiske Skolekompendier, at den danske Adel ikke vilde understøtte Kongen i denne Krig, med hvor liden Ret vil en nærmere Undersøgelse af den danske Adelshistorie vise; en stor Mængde Adelsmænd deelte Skjæbne med Mogens Kruse.

*) I Erslevs Forfatterlexikon I, 73 nævnes rigtignok en Søn af U. C. Kruse, men det Hele seer tvivlsomt og sagnmæssigt ud. Kruse havde en Søn Otto, fød 1709, men denne var formeentlig en af de i Onsø Gravkapel bisatte to Børn. — Ifølge Krafts Norges Beskrivelse var Kruse Eier af Gaarden Bretnov i Ullensager; 1711 idetmindste var den kun hans Dragonkvarteer, thi han forlanger da Sorennskriverens Besigtigelse af sit forrige Kvarteer, „Thesi" i Nes, og „itzige", Brotnov i Ullensager.

Et Besøg paa Capri.

(Af Arthur Blaschnik.)

I.

Vi havde tilbragt to Uger i den stille, vidunderligt deilige Bajæ-Bugt. Den dagligt voxende Varme frembragte allerede enkelte Febertilfælde, og selv befandt vi os ikke længere vel; vi besluttede derfor at henleve den hede Aarstid paa det havomkranste, luftfriske Capri.

Fra Neapel reiste vi med Jernbanen til Castellamare, derfra tilvogns paa den herligste af alle Veie, den berømte Fjeldvei forbi det vidtseende Vico, det haverige Meta til Sorrento. Det vidunderlige, paa den steile Fjeldkyst beliggende Sorrento, dets Tryllehaver, fulde af Oranger og Citroner, dets muntre, bevægede Liv, fremkaldt af de mange Sommergjæster af alle Nationer, som boede rundt omkring i komfortabelt indrettede landlige Bygninger, fængslede os i den Grad, at vi nær vare forblevne her. Allerede havde vi indkvarteret os i den tydske Kunstnerkneipe, Rosa magra, da vi seent om Aftenen traf en Ven, som havde tilbragt den hele Vinter i Capri og nu tilfældigviis var i et Besøg i Sorrent. Inderlig glad ved at have truffet os, tilbød han os øieblikkeligt at følge med paa hans egen Baad, hvorpaa han henimod Midnat vilde reise tilbage til Capri. Natten var mild, Luften balsamisk, og ved Midnatstider kunde vi vente god Vind. Vi toge mod Tilbudet, bragte vor Bagage ombord, og tilbragte de første Timer af Natten ved en Flaske Capriviin i Villa Nardi, det smukkest beliggende Hotel i Verden. Henimod Kl. 11 gik vi ombord i Baaden, som var bemandet med 6 Rorskarle og en Styrmand. Bag i Baaden havde disse gode Mennesker indrettet os et mageligt Leie af Kapper og Seil, ifald Søvnen skulde overvælde os, thi Overfarten vilde, som de sagde, vare temmelig længe, da Havet gik saa seigt som Olie. Der hengik virkelig ogsaa en ualmindelig lang Tid, inden den natlig graat tilslørede Kyst opløste sig i Duft. Det var en af disse Sydens lune, stille, stjerneklare Nætter, som ere over al Beskrivelse skjønne. I Horizonten fremtraadte tydeligt Capris mørke, kjæmpeformige Billede, ikke uligt et Trylleslot. Mod Nordvest bemærkede vi hyppige Kornmod, og ved Skinnet af Lynene enkelte mørke Skyer at hæve sig op paa Himlen som Forposter for et Uveir. En gunstig Vind fra Vesuv førte os hurtigt til Capris Kyst. Efter en halvfjerde Times Fart vare vi tæt under Dens Fjeldsider, og brusende Bølger styrtede sig mellem Klipperne, mørke Skyer havde tildeels overtrukket Himlen, Lynene glimtede hyppigere og Tordenen rullede i det Fjerne. Saa nær ved den gjæstmilde Kyst vare vi ved godt Mod, men efter en Times Forløb brød Uveiret løs i hele sin Heftighed. Vort Fartøi lagde bi ved Marina grande, det eneste Landingssted for større Baade, da den øvrige Kyst gaar aldeles brat lige ned i Havet. Efterat en Mand havde sprunget iland gjennem Brændingerne og gjort Baaden fast, bleve vi baarne i Land, da Bølgerne rullede langt ind over Stranden. Vor Fod betraadte en fremmed, ubekjendt Verden; steile, 1000 Fod høie Fjelde ragede op i Skyerne, de faa Huse, der ere Fiskernes Boliger, vare indhyllede i Nat og Mørke. De mørke Baade og Skøiter laa trukne langt op paa Land; intetsteds hørtes andet Liv end

de uophørligt brusende Bøver. Vor Bagage blev baaret paa Skuldrene af flere Mænd, en gik foran med en Lygte, hvis Lys var omgivet med oliet Papir istedetfor Glas. Hurtigt gik det nu afsted opover den smale, meget steile Sti mellem høie Havemure til den 600 Fod høiere liggende By Capri. Snart drønede Træbroen, der fører til den mørke lille Byport, under vore Fødder, og vi betraadte Byens eneste Torv, omgivet af nydelige hvide Smaahuse og paa høire Side den statelige Kirke med sine orientalske Kupler. Endnu en smal Gade, og vi vare i Michel Pagans's berømte Gjæstgiversted. Den stolte Palme i Haven susede os sit Velkommen imøde. Neppe vare vi komne ind, førend Uveiret brød løs, og Regnen faldt ned i Strømme. En Flaske Viin og Kager styrkede os, forinden vi gav os i Drømmegudens Vold.

Vi henlevede to fulde Maaneder paa Capri. Nogle romerske Venner kom efter os fra Ischia. Ved vor Ankomst forefandt vi en ung munter amerikansk Kunstner og en østerrigsk Oberstlieutenant, som levede her for sine philosophiske Studier og Søbade. Han var en dristig Svømmer, og hver Dag, før Solen stod op, svømmede han sin halve Miil ud i Havet. Ofte kom der ogsaa Fremmede, især fra Sorrent, men rigtignok kun for en kort Tid, forat see den blaa Grotte og bestige Tiberius's Villa; men mangen Gang traf det sig saa, at de mod sin Villie maatte blive her flere Dage, naar Søen gik saa høit at Baadene ikke turde vove sig tilhavs. Det er besynderligt, at med Undtagelse af Kunstnere de Reisende saa sjeldent vælge Capri til Sommeropholdssted, uagtet dog Luften her er friskere, Livet friere og Naturen ualmindelig storartet. Her findes flere meget gode Gjæstgiversteder, hvoriblandt et meget rummeligt i det gamle Baronpalads paa Torvet ved Siden af Kirken, som tilhører en Tydsker fra Nürnberg og hedder „Tiberius". Her boede en engelsk Præst med sin Familie, som hver Søndag forsamlede sine paa Øen omspredte Landsmænd til en stille Gudstjeneste i sin Bolig. Nogle Englændere have ogsaa nedsat sig her for bestandig og giftet sig med smukke Piger fra Capri. Ingensteds bliver man heller saa hurtigt hjemme som i den lille Verden paa Capri; Befolkningens naive, slet og rette, godmodige Tænkemaade bidrager meget hertil. Forbrydelser ere meget sjeldne; man kan sove for aabne Døre. Øens Befolkning, omtrent 2,000 Sjæle, er for det meste meget fattig og lever kun af sine smaae Havers Produkter samt især af Fiskeri. Kvinderne væve Silkebaand.

Klubberne i London.

(Af Alphonse Esquiros. — Revue des deux mondes.)

VIII.

Klubsystemet har endnu ikke strakt sig ligetil den egentlige Middelklasse; man har nok the City club house, the Gresham og the Whittington, hvor de mægtige Grosserere samles; men Smaahandlerne lade sig nøie med at tilbringe paa Restaurationer de korte Timer, som de kunne afsee fra sine Forretninger og huuslige Anliggender. Arbeidsklassen kunde derimod synes at være langt mere tilbøielig til i en vis Grad at følge det engelske Aristokratis Exempel. For to eller tre Aar siden stiftedes der en Arbeiderklub i Salford nær ved Manchester. To af de største og bedste „Cottager" i Sognet bleve slaaede sammen til en eneste Bygning, til et club house. Architekten afdeelte derpaa det Indre i forskjellige Værelser til forskjellig Brug; et commitee room, et conversation room, et washing apartement, bestemt til Toiletværelse, et news room, hvor der stod et Bord med Aviser, et Bibliothek og et class room, hvor der holdes Foredrag over forskjellige elementære Undervisningsgjenstande. Man venter vistnok ikke i denne the working men's club at finde Athenæums eller de andre West-End-Klubbers Pragt; men Huset er oplyst med Gas, godt opvarmet og møbleret med den beskedne Simpelhed, som ikke udelukker en vis Smag. Stifternes Hensigt har været at skaffe Arbeiderne Livets Behageligheder og Fornøielser paa en billigere og bedre Maade, end de kunne faae dem i de bedste offentlige Huse, og paa samme Tid fjerne Krolivets Farer og Fristelser. I Klubben trækker Ingen Fordeel af, hvad man fortærer, og Ingen tilskynder En der til at give sine Penge ud. Bidraget er yderst lidet: kun en Penny om Ugen. For denne ringe Sum kan man faa The og Kaffe au prix coûtant. Den nye Klub, i Forbindelse med hvilken der ogsaa staar en Sparebank, har allerede baaret gode Frugter. Hos mange Arbeidere, som før ødslede sin Tid og sine Penge i tap rooms (Skjænkestuer), har den styrket Følelsen for deres moralske Værdighed og Sandsen for Økonomi. Det samme Forsøg har man gjort med lignende Held i en malerisk Landsby ved Navn Hampstead i 3 Miles Afstand fra London og paa flere Steder i Skotland. Flere engelske Moralister have opkastet det Spørgsmaal, om ikke saadanne Samlingssteder for Arbeiderne burde findes overalt i de forenede Kongeriger, baade i Byerne og paa Landet. Naar Arbeiderne ere gifte, er Familien deres naturlige Klub; men de fleste unge Arbeidere ere ugifte, og hvor skulle de da tye hen efter en anstrængende Dag? Til et usselt møbleret, eensomt Værelse med kold Ovn og nøgne Vægge; forat undgaae det uhyggelige Syn af et skummelt og eensomt Hjem tye de til the beer shop, hvor en anden Fiende, Umaadeligheden, venter dem. Midt imellem disse to Skjær ligger the club house, etslags Hjem for Alle, hvor man finder en flammende Ild, en livlig Gasoplysning, brave Kammerader, som fortælle Nyheder, medens de, der kunne læse, finde de Fattiges bedste Venner: Bøger, Aviser og Samlinger af alle Slags.*)

Det nye økonomiske System maatte nødvendigviis ogsaa seent eller tidligt komme til at omfatte et andet Slags Klubber, der begyndte paa samme Tid som den engelske Frihed: de politiske Klubber. Da Reformbillen i 1830 frembragte saa stor Bevægelse, dannede de Konservative the Carlton club, medens Fremskridtsmændene forsamledes i Gwydyr house i Whitehall, indtil Barry havde faaet opbygget et reent Palads for dem, the Reform club house i Pall-Mall. Disse to Etablissementer, der saa at sige fødtes paa samme Dag og af den samme politiske Begivenhed, ere vedblevne at leve ved hinandens Side som fiendtlige Brødre. Reformklubben staar i Spidsen for det liberale Parti, paa samme Maade som Carltonklubben er Toriernes Hovedkvarteer. Det interessanteste Tidspunkt til at betragte Livet i de politiske Klubber er om Aftenen, naar der er Møde i Parliamentet. Efterretning om, hvad der foregaar i Westminsters Palads, bringes til Klubben ligesom ad elektriske Traade. Der afvente de, der interessere sig mest for Politiken, Udfaldet af Voteringerne og følge med Opmærksomhed Debatterne til langt paa Natten.

*) Blandt de Forsøg, man har gjort paa at stifte Fagklubber for de lavere Klasser, maa jeg ikke glemme the Cabmen's club. Hyrekudskene have i Bill-Street, Paddington, leiet et Huus, der staar aabent for Klubbens Medlemmer hver Dag fra Kl. 8 om Morgenen til 11 om Aftenen, og hvor de have sit Læseværelse, sit Bibliothek og sit Restaurationsværelse. For nogle Uger siden havde man et Meeting, hvori Lord Shaftesbury var Præsident, og hvis vigtigste Formaal var at virke til Klubbernes Udvikling. Senere er der allerede aabnet et nyt Huus for Hyrekudskene i Field-Street, Kings Cross.

Kunst.

Klingenberg. 2den Infanteribrigades Musikkorps under Anførsel af Sperati holdt Tirsdag den 17de d. M. paa Klingenberg, før Afreisen til Throndhjem, en Afskedskoncert, der var stærkt besøgt, formeentlig bedre end nogen af de tidligere, skjønt Uveiret den hele Aften hang truende over Hovedet og kort efter Koncertens Slutning ogsaa virkelig brød løs. Programmet var ogsaa virkelig indbydende og Udførelsen af de fleste Stykker fortræffelig, hvorfor Publikum snart kom i Aande og livlig, om ikke just altid paa rette Sted, gav sit Bifald tilkjende over Præstationerne. De fleste Nummere udførtes af Janitscharmusik, af hvis Uddannelse hersteds Hr. Sperati har indlagt sig stor Fortjeneste, da selv svære Stykker nu udføres med en hidtil ukjendt Færdighed og Præcision. Koncertens tredie Afdeling, der indeholdt „Europæisk Nationalmusik" (den norske Melodi var „For Norge, Kjæmpers Fødeland") lod til at interessere Publikum mest, men ogsaa ved de to første Afdelinger, der indeholdt megen god Musik, lod det ofte Bifald høre. Det fortjener at bemærkes, at Programmet foruden den nysnævnte Nationalmelodi indeholdt tre originale norske Kompositioner, nemlig Fru Bergwitz-Goffengs fortrinlige „Honørmarsch" (Arvallamarschen)*), Chr. Bloms Festouverture med „Sønner af Norge" som Motiv, og endelig en smuk „Exerceermarsch for Throndhjemske Brigade paa Størdalshalsen" af Sperati, hvilken sidste gjorde megen Lykke og paa Anmodning gjentoges. Man kan formodentlig vente, at disse Koncerter blive fortsatte efter Musikkorpsets Tilbagekomst fra Throndhjem, og ville vi da have Publikum opfordret til et talrigt Besøg, hvad disse Præstationer i Sandhed fortjene.

H. F.

*) Denne Marsch, der hidtil kun er trykt i det af Chr Tønsberg udgivne „Arvalla-Album", fortjente for at faa en større Udbredelse særskilt at aftrykkes, hvorpaa vi herved ville have vore musikalske Forlæggeres Opmærksomhed henvendt.

Norge.

Christiania. Nissens Latin- og Realskole har, ifølge en ved sidste aarlige Skolefest meddeelt Aarsberetning havt et Discipelantal af lige indtil 530, og ved Skoleaarets Slutning var det 497. Tilstrømningen til Skolen har været saa stor, at der til Optagelseseramenen i August f. A. havde meldt sig over hundrede Disciple mere, end der kunde antages. Iaar afgaae 9 Disciple til Universitetet, og 13 skulle underkaste sig Optagelsesexamen til Krigsskolen.

— Christiania Theater er i den ynkeligste Forlegenhed for at faa sig en ny Direktion. De gamle Direktører ere ikke at formaae til at vedblive, og ingen andre gode Mænd have villet lade sig bevæge til at træde i deres Sted. Den økonomiske Status er som sædvanligt lidet tilfredsstillende, idet der spørges om en Underballance af et Par Tusinde Daler. — Inden Generalforsamlingen vaktes Motion om at ogsaa andre Funktionærer ved Theatret, f. Ex. den artistiske Direktør, skal vorde deelagtig i Pensions- og Understøttelsesfondet.

— Gunerius Halvorsens Cirkus havde, som allerede før i dette Blad antydet, flere gode Kræfter, der fortjente Paaskjønnelse. Men Antallet af Folk og Heste var saa lidet, at ingen tilbørlig Afverling i Længden vilde været mulig. Selskabet har nu faaet en god Tilvæxt i Kätchen Rentz, der er en navnkundig og dygtig Rytterske. Hun optraadte for første Gang i Thorsdags og havde da trukket fuldt Huus. Hvad der foruden hendes kunstneriske Ry vistnok væsentlig havde lokket Folk, var den Omstændighed, at hun maatte betragtes som en paa Grund af sine ømme Følelser „flygtende Hind". Henhørende til Cirkus Rentz fra Wien, der for Tiden giver Forestillinger i Kjøbenhavn, og hvor hun havde været Primadonna, foretog hun under foregivet Navn en romantisk Flugt hidop (en tidligere Flugt fra Kjøbenhavn mislykkedes) og var netop bleven viet til sin Elskede, Hr. Godfroy, da en forfølgende kjøbenhavnsk Politimand og en Udsending fra Hr. Rentz med Dampskibet Thorsdags Aften naaede hidop. Telegraphdepescher vare allerde naaede hid før hendes Ankomst, men uden at have Afsenderens tilsigtede Virkning. I en Tid som vor, da Folk læse saameget Romaner og efter disse opgjøre sit imaginære Livsbestik, kunde det ikke undgaaes, at de, som saaledes paa anden Haand havde gjennemgaaet disse Stadier af Kjærlighedsflugt, og at mangfoldige Andre, som havde Oplevelsens solide Erfaring, her fandt et sympathetisk Tilknytningspunkt og en bekvem Anledning til at leve et drømt eller oplevet, men i hvert Fald behageligt Liv om igjen. Og derfor regnede der ogsaa Blomsterkoste, for hvis Massivitet hele Bed havde maattet bøde, ned over den romantiske Flygtning. Nogle syntes grætne over denne Hyldest af en Kjærlighed, som mest hører blandt Ens Leiebiblioteks-Opdragelse. Vi dele imidlertid ikke denne Knurvorrenhed ligeover for milde og „berettigede" Følelser. Og vi formode, at hellerikke „det store Publikum" deler den. Vi kunne det saameget mindre, som vi ere overbeviste om, at der ikke vil melde sig Nogen saa følelsesarm, at han ikke maa indrømme, idetmindste i Phantasien at have udført et „Riddersprang" — saadant som Sagaen melder om — eller ligesom i Eventyret sat sin vordende Brud paa Sadelknappen og sprængt afsted.

— Under 11te Juli er Sognepræst til Hof H. C. Støren udnævnt til Sognepræst til Enebak, Sognepræst til Molde J. Jervell til Sognepræst til Frænen, Sognepræst til Tolgen J. A. Holst til Sognepræst til Hammer, ledig pers. Kapellan Chr. Dick til Sognepræst til Agerø, Kand. theol. J. C. E. Kjerulff til resid. Kapellan til Hammers Præstegjeld, Kand. theol. R. Lampe til pers. Kapellan hos Præst ved St. Jørgens Hospital, de Søfarendes Fattighuus og øvrige milde Stiftelser i Bergen samt Sognepræst til Aarstad, Grønvold, konst. Direktør ved Bodsfængslet P. M. Norum til Sorenskriver i Hadelands og Lands Sorenskriveri, Høiesteretsadvokat M. A. Rye til Sorenskriver i Ringeriges Sorenskriveri, Underretssagfører V. A. Mejdell til Byfoged i Christianssund, Sorenskriver i Namdals Sorenskriveri H. C. Major til Byfoged i Porsgrund, Underretssagfører og konst. Politimester i Christianssund C. A. Bendixsen til Politimester og Auktionsforvalter sammesteds, Fuldmægtig i Finantsdepartet C. Rogge til Foged i Valders, Stiftsoverretssagfører H. C. H. Grønn til Høiesteretsadvokat, Bureauchef i Finantsdepartementet W. H. H. Aschehaug til Expeditionssekretær i samme Departement, Kand. med. Chr. C. Kahrs til Distriktslæge i indre Nordmøre, Fuldmægtig i Revisionsdepartementet F. W. Hjorth til Toldkasserer i Lillesand; Undertoldbetjent i Christianssunds Tolddistrikt G. Frellsen til Overtoldbetjent i Riisørs Tolddistrikt; Kommandørkapitain Th. Konow til Kontreadmiral, Kommandørkapitainerne H. Fries, C. H. Valeur og W. W. Haffner samt Kapitain F. F. Krogh til Kommandører, Kapitainlieutnant E. Hagerup til Kapitain, Premierlieutnant H. J. Müller til Kapitainlieutnant, Sekondlieutnant C. T. Petersen til Premierlieutnant. — Under s. D. er Afsked i Naade meddeelt Biskop i Throndhjems Stift H. J. Darre (Pension 1200 Spd.), Brigadelæge J. F. R. Weisse (Pension 400 Spd.), Byfoged i Østerriisør E. Finne (Pension 450 Spd.), Toldindspektør i Arendals Tolddistrikt J. N. Klöcker (Pension 1000 Spd.)

Embeder. Brigadeauditør-Embedet ved den Kongelige norske Kavalleribrigade og det dermed i Fredstid forbundne Garnisonsauditoriat ved Agershuus Fæstning (442 Spd.).

Blandede Efterretninger.

— Den 9de Juli aabnedes det skandinaviske Naturforskermøde i Kjøbenhavn med et Foredrag af Konferentsraad Forchhammer. Ved et Festmaaltid paa Skydebanen udbragtes i Tale og Sang Velkomsthilsener for de svenske og norske Gjæster.

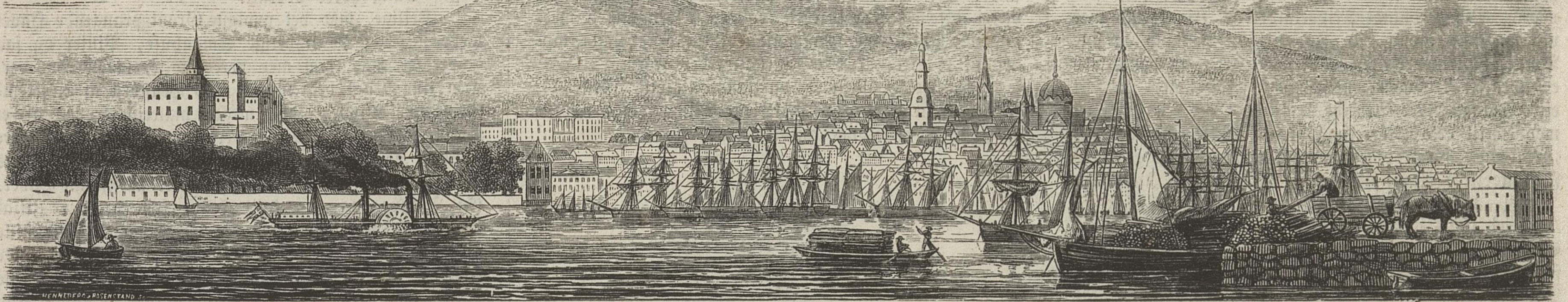
— Den franske Indenrigsminister Billault har ved et Cirkulære paalagt Præfekterne at sætte en Stopper for Avisernes overvættes frivole Feuilletonsromaner og Smaaskrifter, hvis Udgivere paa lignende Maade gjøre Forretninger i at undergrave Folks Moral og Anstændighedsfølelse.

☞ De, der staae til Rest med Betaling for Bladets første Halvaar, anmodes om snarest mulig at indsende samme.

Under Redaktørens Fraværelse fra Byen (indtil 11te Aug.) leveres Sager angaaende Bladet i Expeditionen (H. J. Jensens Bogtrykkeri) og Privatbreve til ham i hans Bolig, Haslunds Gaard, Kongens Gade.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 31. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 29de Juli 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Om norske Kongers Hylding og Kroning i Fortiden.

I.

I disse Dage, da for anden Gang efter Norges politiske Gjenfødelse en norsk Kongekroning skal finde Sted, vender Tanken naturligt med fornyet Interesse tilbage til de Høitideligheder, hvormed norske Konger i Fortiden pleiede at indvies til sit høie Kald. Vel kan der af disse ikke hentes noget brugbart Forbillede for Nutiden; det forbyde allerede de tre Aarhundreder, som ligge imellem 1814 og den sidste norske Kongekroning før 1537. Traditionen er i denne Henseende som i alt det andet, der forudsætter en selvstændig politisk Tilværelse, fuldstændig afbrudt under Foreningen med Danmark. Men netop Afstanden i Tid og den store Forskjel gjør Sammenligningen mere tiltrækkende og lærerig. Heldigviis kan den norske Histories Kilder her i alt væsentligt tilfredsstille Nutidens Videbegjærlighed; Sagaen med sin naive og anskuelige Fortælling har ikke forbigaaet saa iøinefaldende Begivenheder som de første norske Kongekroninger, og vi kunne derfor ved dens Hjælp danne os en temmelig klar Forestilling netop om flere af de Kroningsakter, hvorom vi helst skulde ønske nøiere Underretning.*)

Vil man fuldstændigt overskue de Ceremonier, hvormed norske Konger i Middelalderen indviedes til sin Værdighed, maa man foruden Kroningen ogsaa tage Hyldingen med. Kroningen er overhovedet ikke national Institution hos nogen af de germaniske Stammer; de have alle tidligere eller sildigere indført den efter de romanske Folks Exempel, som igjen havde optaget den nærmest efter det jødiske Forbillede og fastsat dens Ceremoniel. Derimod er Kongehyldingen en ægte germanisk Skik, og indeholder den end, som vi snart ville see, statsretlig betragtet noget Andet og Mere end Kroningen, saa kan den dog siges for den ældre Tids Vedkommende tillige at træde i Kroningens Sted.

Kongehyldingen er hos de germaniske Folk ligesaa gammel som selve Kongedømmet. De germaniske Riger vare et Slags arvelige Valgriger; Kongen toges af den kongelige Æt, men uden bestemt Arveorden, saa at den af alle frie Mænd bestaaende Folkeforsamling kunde vælge det af Ættens Medlemmer, som den fandt bedst berettiget og skikket til at styre Riget. Var dette Valg afgjort, saa foregik ved Hyldingen den høitidelige Anerkjendelse. Hos de sydgermaniske Folk var det Skik at løfte den valgte Konge op paa et Skjold, idet Forsamlingen ved Vaabengny gav sit Samtykke tilkjende. I Norge omtales ikke Skjoldløftelsen; her gav en anseet Bonde den Valgte Kongenavn paa Thinget og Valget vedtoges af Thingalmuen, idet den slog Vaabnene mod Skjoldene, eller, som det hed, tildømte Kongen Riget ved Vaabentag. — Paa denne simple Maade foregik udentvivl Kongehyldingen altid i Fylkeskongernes Tid; maaskee tilføiedes allerede da en høitidelig gjensidig Forpligtelse mellem Konge og Folk. Ogsaa efterat Norge var forenet under en Overkonge, var Eenheden endnu i lang Tid saa lidet kjendelig i Landets enkelte Dele, at et Kongevalg for at sikres fuld almindelig Anerkjendelse over det hele Land maatte vedtages paa Thingene i alle de forskjellige Landsdele; Kongen pleiede derfor ved sin Thronbestigelse at reise omkring og lade sig tage til Konge paa Fylkes- og Lagthingene. Den egentlige Afgjørelse af Valget var imidlertid forbeholdt den Deel af Landet, som i den tidligere Middelalder gjaldt for dets Kjerne, Thrøndelagen; Ingen ansaaes for lovlig valgt Konge over det hele Land, som ikke var tagen til Konge paa Ørethinget, de otte thrøndske Fylkers Thing paa Øren vestenfor Elvemundingen i Nidaros. Dog blev ikke altid Kongenavnet først givet den nye Konge paa dette Thing; ofte lod han sig strax tage til Konge paa det Sted, hvor han tilfældigviis befandt sig ved sin Regjeringstiltrædelse, og indhentede senere den lovlige Bekræftelse paa Ørething. Saaledes toges Olaf den hellige og Harald Haardraade først til Konger paa Oplandene, og under Borgerkrigene blev Prætendenterne ofte hyldede allerede i den Udkant af Landet, hvor det først lykkedes dem at samle et Parti om sig; det beroede da paa deres Lykke, om de formaaede at sætte sig i Besiddelse af Thrøndelagen og opnaa Hyldingen paa Ørething. Sverre fik saaledes Kongenavn paa Saurbø i Viken (13 Marts 1177) og blev først senere i samme Aar hyldet i Nidaros, efterat han havde banet sig Veien derhen ved sit eventyrlige Tog gjennem Ødemarkerne i Øst for Kjølen.

Om Ceremonierne ved Hyldingen i disse ældre Tider give Sagaerne kun sparsomme Efterretninger; de have vel ogsaa i Reglen været faa og simple. Da Haakon Adelstensfostre fremstillede sig som Kongesøn paa Ørething (935), talte først hans Ven Sigurd Jarl til Bønderne og foreslog ham til Konge; derpaa traadte Haakon selv frem og bad dem give ham Kongenavn og Hjælp til at hævde Kongedømmet; til Gjengjæld lovede han at give dem tilbage Odelen, som hans Fader havde frataget dem. Bønderne, som under hans Tale havde tilhvisket hinanden, at Harald Haarfagre nu var kommen igjen i forynget Skikkelse, tilraabte ham larmende Bifald og toge ham til Konge. Harald Haardraade fik Kongenavn paa et Thing paa Oplandene af sin Frænde, den anseede gudbrandsdalske Bonde Thore paa Steig. — Da Sverre efterat have overvundet Modstanden i Thrøndelagen 1177 kom til Nidaros, blev han festligt modtaget af Bymændene; de ringede med alle Klokker i Byen og gik ham imøde med en fager Procession; derpaa stevnede han Ørething, hvor der mødte tolv særskilt opnævnte Bønder fra hvert af de otte Fylker; her blev Kongenavn givet ham, Riget tildømtes ham med Vaabentag og Land og Thegner tilsvores ham efter gammel Landslov.

Det er en Selvfølge, at Hyldingsceremonierne i Tidens Løb blev prægtigere og mangfoldigere, og at Begreberne om Hyldingens statsretlige Betydning bleve klarere og mere bestemte. Resultatet af denne Udvikling, som vi ikke kunne følge i dens Gang, ligger for os i de udførlige og nøiagtige Forskrifter for Fremgangsmaaden ved Hyldingen, som indeholdes i den af Magnus Lagabøter udgivne Hirdskraa.

„Nu skal siges," heder det her, „hvorledes den skal tages til Konge, som Gud efter sin Miskund har givet os til Styrer og Herre og som efter ret Arvegang skal have Riget efter sin Fader. Helst skulde det skee paa en Høitidsdag eller en Søndag, hvis Omstændighederne tillade det. Naar Rigets fornemste Mænd ere komne sammen, skal der stevnes Thing efter gammel Sædvane; men før Thinget skal holdes Hirdstevne for at afhandle, hvad der efter Anledningen synes nødvendigt at afgjøre iforveien. Her skal Kongeevnet enten selv eller ved en Anden takke alle de Forsamlede for deres Nærværelse og bekræfte dem i den Hæder og Værdighed, de hidtil have havt, eller forøge denne efter de bedste Mænds Raad, om de tykkes at have gjort sig værdige dertil. Siden skal man overveie, hvorledes Hirden sømmeligst kan ruste sig til Thinget, for at hele dens Fremtræden kan blive saa hæderlig som mulig. Paa den til Thinget bestemte Dag skal først aarle om Morgenen hele Folket blæses til Things; derpaa skal hele Hirden hærklæde sig og pryde sig saa sømmeligt, som Enhver har Raad til. Saa skal Kongeevnet lade synge Messe for sig og efter denne gaae frem for Alteret og bede Gud af et oprigtigt Hjerte om Miskund for sig for den hellige Marias og den hellige Kong Olafs Skyld. Derpaa skal han knælende modtage Velsignelsen af Biskoppen. Nu skal man bære det hellige Kors og andre Helligdomme frem og følge dem i Procession. Alle Mænd, som ikke have Forfald, skulle indfinde sig paa Thinget; der skal der være indrettet sømmelige Høisæder, et i Midten høiere og prægtigere end de øvrige. I dette skal Ingen sætte sig; men i de andre Hø.sæder paa begge Sider skulle Høvdingerne sidde; Kongeevnet skal sidde paa Trinnet til det største Høisæde. Naar Thinget er sat, skal den anseeligste Mand, som dertil kan faaes, hvad enten han er lærd eller læg, tillægge Kongeevnet Kongenavn med disse Ord: „Det Kongenavn, som Gud forunder Dig og hvortil Du er født og baaren og taget af Landsfolket efter den hellige Kong Olafs Love, tillægger jeg Dig herved N. N. paa Guds og alle deres Vegne, som ere Din Styrelse underlagte, med al den Hæder og Magt, som dermed følger over alt Norge og dets Skatlande. I Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn. Amen." Derpaa skulle Biskopperne, Klerkerne, Hirdstyrerne, Lendermændene og Lagmændene reise sig og løfte Kongen i Høisædet, idet Klerkerne synge Te Deum, men Lægmændene Kyrie eleison, Gud til Ære og Pris. Men for at Kongen desmere kan vide sig forpligtet til at holde Loven mod sine Thegner og forbedre den, skal han høitideligt love Folket dette med disse Ord: „Det lover jeg Gud og hans hellige Mænd og dette Folk, som jeg uværdig er sat til at styre, at jeg skal holde de christne Love, som den hellige Kong Olaf gav og som andre hans rette Eftermænd siden have samtykt at skulle gjælde mellem Kongen og dem, som bo i Landet, og forbedre dem med gode Mænds Raad efter den Forstand, Gud giver mig." Derpaa skulle Hertugen og Jarlen, hvis saadanne findes, Lendermændene, Lagmændene og Bønderne aflægge Eed til Kongen. Naar dette er skeet, skal Kongen, Biskopperne, Klerkerne, Høvdingerne og hele Folket følge det hellige Kors og de andre Helligdomme tilbage til Kirken; der skal Kongen gaae op til Alteret og atter modtage Velsignelsen; derpaa skal han gaae tilbage til Kongsgaarden og holde et Gjæstebud for Høvdingerne og de bedste Mænd, saa-

*) Ved den følgende Fremstilling er fornemmelig benyttet Werlauff: „Om de norske Kongers Salving og Kroning i Middelalderen" og P. A. Munchs Afhandling i Folkekalenderen for 1850.

dant som det sømmer sig for ham og den kongelige Værdighed."

Dragefigur paa Bytaarnet i Gent.

Et nødvendigt Attribut til de frie Stæder i Nordfrankrige og Belgien var i Middelalderen et saakaldet beffroi, et Taarn, hvori den store Byklokke eller Stormklokke var ophængt, ved hvis Lyd Borgerne forsamlede sig for at pleie Raad og for at forsvare sine Rettigheder. Staden Gent i Flandern, der indtog en udmærket Plads blandt Middelalderens frie Kommuner ved sin Folkerigdom, sin Industri og Velstand og sine Borgeres Frihedskjærlighed, udmærkede sig ogsaa ved et storartet Bytaarn, næsten 400 Fod høit, fuldført efter mange Aars Arbeide i Aaret 1382 og forsynet med en til dets Størrelse svarende Klokke, den vældige „Roland", som ophængtes i Taarnet endnu før dets Fuldendelse i Aaret 1324 og bar følgende Indskrift:

Roelandt! Roelandt! als ick kleppe, dan is brandt;
als ick luije, dan is storm in Vlaenderlandt.*)

Spidsen af dette Taarn, som endnu er til, krones siden Aaret 1382 af den her afbildede Dragefigur. Den er gjort af forgyldte Kobberplader, udspændte over Ribber af Jern; dens Længde fra Gabet til Halespidsen er 5—6 Alen og Bredden mellem Vingerne omtrent $1^1/_2$ Alen.

En dansk Historiker, Prof. Fr. Schiern, har nylig (i en Afhandling, læst i det kjøbenhavnske Videnskabsselskab 2den Decbr. 1859 og optaget i Oversigten over dets Forhandlinger, ogsaa særskilt aftrykt), bragt det til en høi Grad af Sandsynlighed, at denne Figur, som Genterne i saa mange hundrede Aar have betragtet med Stolthed som sit Kommunetaarns Pryd, tillige er et Mindesmærke om en navnkundig Begivenhed i den norske Historie. Vi have saa faa Monumenter, der knytte sig til bestemte mærkelige Tildragelser i vort Fædrelands ældre Fortid, at denne Opdagelse i høi Grad maa interessere enhver Nordmand. Vi tillade os derfor her efter den nævnte Afhandling, hvoraf ogsaa vor Afbildning er laant, at give et kort Uddrag af den Sammenstilling af den flamske og den norske Histories Vidnesbyrd, hvorved den lærde Forfatter er ført til den ovenfor antydede Slutning.

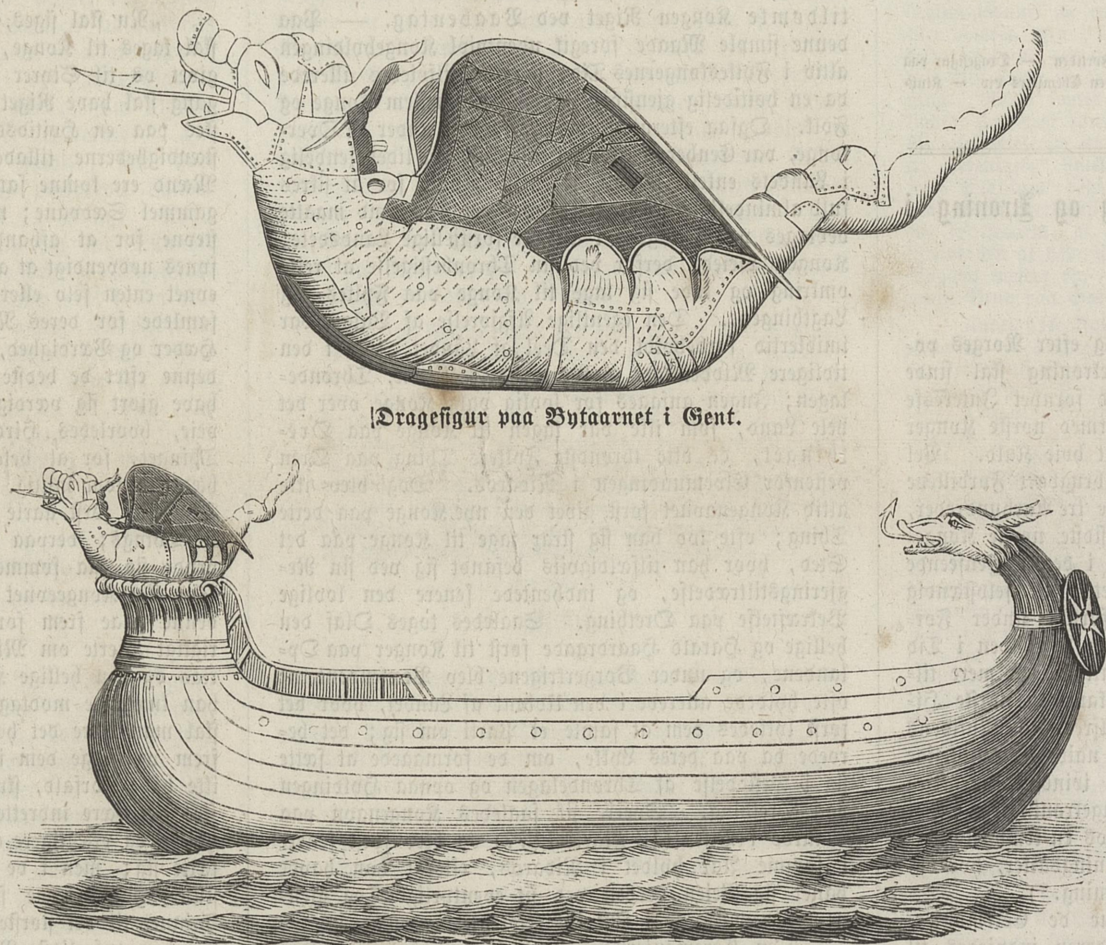
Som bekjendt, drog Kong Sigurd Jorsalafarer paa sin Korsfart i Aaret 1111 over Land hjem fra Konstantinopel, hvor han havde nydt en glimrende Modtagelse af Keiser Alexius Komnenus. Ved Afreisen overlod han sin keiserlige Vert alle sine Skibe og lod de Dragefigurer, der prydede Stavnen af hans eget Skib opsætte paa Sophiekirken til en Erindring om sit Besøg i Keiserstaden. Saaledes fortælle ikke blot vore Kongesagaer, men ogsaa den samtidige engelske Forfatter Villjam af Malmesbury, der muligt selv havde seet Kong Sigurds Drageskib under dennes Besøg hos den engelske Konge Henrik I paa Udreisen.

Nu veed man med Sikkerhed, at den nævnte Dragefigur er bragt til Gent fra Brügge, idet Genterne tog den med som Trophæ, da de 4de Mai 1382 havde indtaget og plyndret Brügge under Anførsel af Philip van Artevelde. Men til Brügge skal den efter den gamle flamske Tradition igjen være kommen fra Konstantinopel. Blandt Anførerne for det saakaldte fjerde Korstog var nemlig ogsaa Grev Balduin IX af Flandern, som, efterat Korsfarerne havde stormet og plyndret Konstantinopel i Aaret 1204, blev valgt til Keiser i det da oprettede saakaldte latinske Keiserdømme. Keiser Balduin erindrede efter sin Ophøielse sit gamle Land Flandern med en rig Sending af Seierstrophæer fra den græske Hovedstad; til denne hørte efter Traditionen den brüggeske Drage, og det er netop fra Sophiekirken, at den skal være taget.

Man maa vistnok med Prof. Schiern være enig i, at disse Fakta ingenlunde fuldt bevise den gentiske Drages Identitet med den Stavnprydelse, som Sigurd Jorsalafarer lod opsætte paa Sophiekirken; men paa den anden Side maa han dog indrømmes at have bragt denne Identitet til saa stor Sandsynlighed, som man overhovedet kan vente at opnaa i saadanne Ting i de fleste Tilfælde. Ved Dragens Form synes der Intet at være, som kunde modsige denne Slutning; det er bekjendt nok, at Dragefigurer vare den almindeligste Prydelse for Krigsskibes Gallioner i den tidligere Middelalder, hvorfor Skibene ogsaa ofte kaldtes Drager eller Drageskibe, og Hr. Schiern paaviser, at disse Figurer, om end maaskee oftest af Træ, dog ogsaa havdes af Metal, og at de vare indrettede til at aftages og undertiden ogsaa virkelig toges bort selv under Seiladsen. For at vise, hvorledes Dragen har været befæstet paa Skibet, er den i den anden medfølgende Afbildning formodningsviis anbragt paa Stavnen af et Skib af 11te Aarhundredes Form.

Saaledes gjemmer da sandsynligviis Gent det eneste endnu tilværende materielle Minde om det første og sidste af en Konge anførte norske Korstog.

*) „Roland! Roland! Naar jeg klemter, er der Brand;
Naar jeg ringer, gaar der Storm i Flanderland."

Dragefigur paa Bytaarnet i Gent.

Dragefiguren fra Gent anbragt som Stavnprydelse.

Et Besøg paa Capri.

(Af Arthur Blaschnik.)

II.

For en kraftig Fodgjænger frembyder Øen utallige herlige Partier, og navnlig vil Enhver, som ikke er svimmel, finde overraskende Punkter ved de bratte Kyster og deres underligt formede Klipper. I alle Fjeldrifter blomstrer Myrthen, Ruden, Rosmarin, Mastixen og Brombær. Forstørstedelen er Øen rigtignok øde Fjeld med blomstrende Heder; men ogsaa herlige, terrasseformige Haver, fulde af paradisisk Frugtbarhed, med mægtige Oliven- og Johannesbrød-Træer fængsle Øiet. Rigeligt trives Figen-, Kastanie-, Nødde- og Mandeltræet, men især Oranger og Limoner, som opnaae en usædvanlig Størrelse; yppigst voxer Viinranken, og Solen brygger her den berømte Capriviin. Desuden voxer her overmaade talrigt den største Art Kjæmpe-Kaktus, som giver Capris Udseende en afrikansk Charakteer; dens Frugt, den indianske Figen, er de Fattiges fornemste Næringsmiddel. Hertil kommer de smaa hvidmalede Huses originale Architektur, med det flade mauriske Kuppeltag, hvorpaa man spadserer, modtager Selskab, og kan gaae den halve By rundt fra Huus til Huus. Om Søndags Aften navnlig er den hele Befolkning paa Tagene, leende, syngende, dandsende til Tambourinen indtil langt paa Nat. Den har kun tarvelige Glæder, hele Ugen har den strengt Arbeide. Mændene ere næsten alle Fiskere eller reise paa Koralfangst til Korsika eller endog Afrikas Kyster; derfor seer man forholdsmæssigt meget faa unge Mænd paa Øen.

Ved Stranden eller den saakaldte Marina grande, som vender sit Ansigt mod det skjønne Neapel, hersker et uafbrudt virksomt Liv; omtrent 20 øde Smaahuse staae tæt ved Stranden og gjemme i deres nederste Etage Baadene, som man bjerger paa Land for Floden. Øen har 3 større Torvebaade, som reise til Neapel to Gange om Ugen forat forsyne Torvet med den mest velsmagende Fisk og afsætte forskjellige Artikler af deres tarvelige Industri. Derimod bringe de tilbage alt Slags Grønt og Korn; til den Fremmede paa Øen bringe de hans Breve, og Fiskerne besørge samvittighedsfuldt mod en ubetydelig Erstatning enhver Kommission. Fra tidligt til seent gaar det muntert til her ved Stranden. Halvnøgne brune Børn tumle sig i Vandet, Baade bygges, tjæres eller gjøres flotte, Fiske losses ud, Næt bredes ud i Solen og repareres. Lystig Sang høres overalt.

Deilige, med det yppigste Grønt prangende Haver hæve sig bag de nydelige Smaahuse, Pinier og saa Cypresser rage frem med deres stolte, mørke Hoveder. Den lille Bugt begrændses mod Vestsiden af en fremspringende Klippe, som meget malerisk krones af et Kastel i Ruiner. Ovenover hæve sig igjen høiere Fjelde, og paa disses Plateau udbreder sig Øens anden lille By, Ana Capri, omgivet af skjønne Haver. En Trappegang paa 560 Trin, som gaar i Zitzak opover Fjeldet, giver Vandreren Adgang til dette stille Paradiis, med den reneste Luft og den mest fortryllende Udsigt. Herfra stiger man ogsaa op til Øens høieste Punkt, det steile Monte Solaro, halvtredie tusind Fod over Havspeilet. Paa Toppen staar en Tegntelegraph, som øieblikkelig signaliserer ethvert større Skib, der seiler ud fra Sicilien.

Udsigten herfra er vidunderlig. Man seer Øerne Ischia, Provida, Fjeldene ved Ponza, Forbjerget Circon, Fjeldene ved Gaeta og Cumæ, Kap Misen, den blaa Bugt ved Bajæ med Puzzuoli, Posilipp og Kjæmpestaden Neapel, det mørke Vesuv, det stolte Monte San Angelo med det maleriske Kap Minerva, Sirene-Øerne; de steile Kyster ved Amalfi samt de endnu fjernere ved Pæstum tabe sig i utydelige Fortoninger; henimod Sicilien seer man kun det uendelige Hav.

Et dystert Modbillede danner den paa Øens Sydside liggende Lille Marina. Kun to Smaahuse, der benyttes til at gjemme Fiskeredskaber, ligge her stille og forladte mellem vildt om hinanden kastede Klippeblokke, der uafladeligt overspröites af de indstyrtende Havbølger. Noget høiere bor en Strandvogter. Blot ganske smaa Fiskerbaade kunne lande her. Tilhøire falde Mote Solaros Klippevægge steilt ned i Søen; ligeoverfor hæver det eventyrlige „Castello" med Muurlevninger af en Borg sit kolde Hoved. Af Brændingen hæve sig de berømte „Faralgioni", flere hundrede Fod høie Klippepyramider, som kaste deres mørke Skygger langt ud over Havet og beboes af utallige Søfugle. Overalt er Øens Kyst fuld af Huler, Land- og Søgrotter, ofte besynderligt dannede, men alle skjønne. Næst efter den blaa Grotte er Grotta verde den mest seeværdige; fra den lille Marina kan man let komme til den. Den er ingen lukket Hule, da den paa Bagsiden har en Udgang. For kort Tid siden vilde man her have seet nogle Souhyrer, som efter Beskrivelsen maae have været Sælhunde. Henimod ti Baade med bevæbnet Mandskab gjorde nogle Dage Jagt efter dem, men forgjæves. Senere vilde atter nogle Englændere, som besaae Grotten, have truffet paa dem og seet dem forsvinde i Bølgerne. Ikke sjelden komme Haifiske lige til Kysten, hvor Havet overalt har en forbausende Dybde.

Ofte besøgte vi naturligviis den verdensberømte blaa Grotte med sit herlige Naturspil, et sandt Verdensunder. Det mest henrivende Eventyr er her blevet Virkelighed. Stille som i en Grav skvulpe Bølgerne svagt, Væggene ere speilsfeagtigt blaae, og en mat Sølvglands lyser i Dybet. I Baggrunden fører en Sti op i Høiden, men dens Udgang er ødelagt; ligeover ere Ruinerne af Tiberius's Villa; det ligger nær at antage, at den allerede i Oldtiden benyttedes til Badested. Som bekjendt blev den atter opdaget af de tydske Malere Kopisch og Fries den 17de August 1826. Det er de fattige Fiskeres Hovedfortjeneste at føre Reisende til Grotten, derfor prise de ogsaa Kopisch som deres Velgjører. Overalt paa Øen træffer man paa antike Muurlevninger, ofte af et uhyre Omfang. Tiberius havde jo her 12 store Villaer, fulde af de

herligste Kunstskatte. Meget værdifulde Levninger bleve fundne og bortførte af Englænderne, da de besadde Øen. Store Skatte maae endnu skjules i Jorden; ingensteds foretages Udgravninger.

De vidtløftigste antike Ruiner, som allerede kunne sees langt ud paa Havet, findes paa den østlige Side af Øen, Capo, og høre til Tiberius's fornemste Villa. Man vandrer endnu om i en Labyrinth af Hvælvinger og underjordiske Gallerier, af talløse Gemakker, som nu tildeels benyttes til Vinhaver og Fjøs. Kapitæler, Søilestykker, Marmorfriser ligge om hinanden; enkelte Kammere have endnu Levninger af deres Stukkaturarbeide, flere Gulve af deres Mosaik, og hist og her findes Stier, som føre ned til de lavere Sale. Der, hvor engang hørtes bachantisk Lystigheds vilde Jubel, hviler nu fattige Bønders Kvæg; Ephеu, vild Figen, Roser og Granattræer groe broget om hinanden. Et lidet Kapel, St. Maria del Soccorso, staar indbygget i Ruinernes høieste Hvælving; ved Siden af det boer en Eremit med langt graat Skjæg, laset, smudsig sort Kutte, en sand Mephisto med Klumpfod og skjelende Øine, som med havesyge Blikke lure paa enhver Drikkestilling, man giver ham for de faa Nelliker, han byder fra sin Have. Han har ogsaa en Fremmed-Protokol, samt en af Alder udslidt Kikkert. Stedet ligger 1000 Fod lodret op fra Havet. Hvilken Udsigt aabner sig ikke her for Øiet? Intet ligner Synet af det nære Minerva-Forbjerg, hvis Former danne den herligste Plastik og prange i den mest glødende Farvetone; eventyrligt dæmre de fjerne Kyster ved Pæstum, og den hele Golf ved Neapel udbreder sit vidunderlige Panorama. Ved Solnedgang, naar al denne Herlighed ligger under Ens Fødder, overgydt med sin Tryllеglands, synes det ikke at være en jordisk Virkelighed, men et fata morganas henrivende Billede.

Hvor Tiberius's Bjerg straaner ned mod Sydost, er især Kysten frygtindjagende vild. Underligt formede Klippespidse ere stivnede i en gruelig Forvirring rundt om Stranden. I Midten kneiser en mægtig Klippe, som danner en høi, herlig Bue, den saakaldte Arco Naturale. I kort Afstand fører en Sti, med over hundrede Trappetrin, ned i en Kløft, hvor der hvælver sig en høi, dyb Grotte, omtrent 50 Fod bred og 100 Fod dyb. Det er den gaadefulde Grotte Matromania. Dannet af Naturen, er den dog bearbeidet af Menneskehaand, thi allerede ved Indgangen seer man romersk Muurværk, og i det Indre klæber det endnu ved Væggene. I Dybden hæve sig Sæder over hinanden, gjennem Midten førte Trin ned til den Gyps Nische, hvis Billedstøtte var opstillet her. Alt vidner om, at man her har et Tempel for sig. Man paastaar, at det var indviet Mithrasdyrkelsen, thi man har i Grotten fundet Reliefs, som forestillede det mystiske Mithrasoffer.

Hyppigt træffer man paa de yndigste Pigeskikkelser, med henrivende Gratie og antik skjønne Profiler; men næsten Alle ere de fordømte til mod en ringe Betaling at bære de tungeste Byrder. Hele Skarer af unge Piger seer man Dag efter Dag at bære paa sine prægtige Hoveder fra Stranden af Muurstene eller Jord, som er kommet paa Baade fra Sorrent. Paa en beskeden yndig Maade bede de den Fremmede om en liden Gave. En Bøn fra saa henrivende Læber maa finde Gehør, og den ringeste Ubetydelighed kan gjøre dem overmaade lykkelige.

Michele Pagano er en aldeles fortræffelig Vært, der godt forstaar at fængsle sine Gjæster, saaat de kuns ugjerne skille sig fra hans venlige Herberge. Hans Viin og hans Bord ere lige gode. Med et Ord: i Capri bliver Intet tilbage at ønske.

Af en Chemikers Liv.

I det franske Akademies Møde den 30te Januar d. A. oplæste Flourens en Mindetale over Institutets sidst afdøde Medlem, Chemikeren Louis Jaques Thénard. Af denne Tale er optaget et Referat i „Das Magazin für Literatur des Auslandes". Heraf ville vi udhæve enkelte Steder.

Kong Carl i svensk Kroningsdragt. (Efter et lithographeret Følgeblad til Stockholm Illustr. Tidning.)

Paa en lysende Foraarsmorgen see vi 3 kraftige Børn vandre henad Landeveien i Champagne, besjælede af den naturstærke og ædle Drivkraft, som kun finder en svag Gjenklang i vore Storbyer. Med fulde Hjerter og tomme Punge stiltes de fra Fædrenetaget i den lille Landsby La Louplière, ikke langt fra Ugent sur Seine. De gik til Paris, ikke forat søge sin Lykke, men for af indre Trang og Drift at forøge deres Aandsforraad, thi de vare ærgjerrige. Den Ene vilde blive sin Bygds Læge, den Anden dens Apotheker, den Tredie hævede sig endog til Tanken om at forbinde en lille Specerihandel med sit Laboratorium. Belivede af disse rige Forhaabninger, naaede de deres Reises Maal, uagtet de efter deres Beregninger kun vilde faae 16 Sous om Dagen at leve af. Det lykkedes dem ogsaa at finde en Plads for deres unge Maver i et fattigt Kvarteer ved en brav Kones, Moder Bateaus, Bord.

Thénard, (født den 4de Mai 1777) hændte det ofte, at han ikke indfandt sig punktligt til Spisetiden. „Den ufrivillige tunge Faste, en Følge af min Forsømmelse, vænnede mig," fortalte han senere, „til en streng Punktlighed, hvorfra jeg ikke afløb, og hvorfor jeg var den fortræffelige Kone dobbelt taknemmelig."

To Mænd, den aandrige Fourcroy og den store Experimentator Vauquelin, foredrog dengang Chemi i Paris. Vor syttenaarige Thénard, aldeles Øie og Øre, savnedes ikke ved nogen af deres Forelæsninger, han hørte og hørte, men efter samvittighedsfuld Selvprøvelse overbeviste han sig om, at han ikke havde forstaaet et eneste Ord. Til denne sørgelige Opdagelse, som Dumrianer aldrig gjøre, udfandt han snart Aarsagerne, og det blev ham klart, at man i en ikke-spekulativ Videnskab maatte begynde med det Haandværksmæssige. Vauquelin, dengang i trængende Omstændigheder, tilbød vel sine Disciple Adgang til sit Laboratorium mod et Honorar af 20 Francs om Maaneden; men hvorledes skulde Thénard opdrive dette Beløb. Han mander sig op, gaar til Vauquelin, forestiller ham ligefremt sin Stilling, sin Arbeidslyst, beder ham grædende om Optagelse, om ogsaa kun som Oppasser; han vilde redeligt tjene op sit Honorar. Vauquelin afviste ham. Thénards bekymrede Blik, hans tækkelige Ydre, hans simple, landlige Væsen skaffer ham imidlertid Vauquelins Søstres Deeltagelse. „Behold ham dog," bad den Ene, „han er saa smuk, han kan gaae Dig tilhaande i Laboratoriet og passe paa vore Gryder, som de øvrige fine Herrer lade koge over." Og i Kraft af denne Chemiens praktiske Læresætning fik Thénard Adgang til det forønskede Santuarium. „Aldrig," yttrede han senere, „var jeg utaknemmelig nok til at glemme, at en Gryde, som koger over, giver en daarlig Suppe." Hans Forekommenhed, hans Skarpsindighed gjorde ham yndet af alle de unge Folk, som besøgte Laboratoriet; ved deres Hjælp udvidede han sine Studier, og hans store Talenter fandt Leilighed til at udfolde sig. Tre Aar senere kaldte Vauquelin paa sin første Præparator. „Jeg har her faaet en Beryll," sagde han; „undersøg dens Bestanddele." Thénard fungerede som Assistent. De mangfoldigste Undersøgelser førte til det Resultat, at dette Mineral ikke indeholdt andre Legemer end de, som allerede vare bekjendte. Vauquelin ryster paa Hovedet og mumler i Skjægget: „Vi faae at see; man maa begynde forfra igjen." Intet er undgaaet vor Thénard; en heel Maanedsgaar han omkring i dybe Tanker, og Alle gjøre sig lystige over disse alvorlige 20 Aar. Endelig træder han frem for Vauquelin med den Erklæring, at Beryllen ganske rigtigt indeholdt et nyt Legeme. „Hvorledes kan De nu vide det?" — „Jeg har samlet de Materialier, som bleve brugte af os ved det første Experiment, og fik af dem ud det Legeme, som jeg her viser Dem; her er Halvparten, De kan undersøge det." Mere af Føielighed end i Haab om at finde Angivelsen sand, foretager nu Vauquelin en Undersøgelse, og forbauset over sin Disciples skarpe Blik, overdrager han denne den endelige Undersøgelse, og Resultatet bliver et skjønt Exemplar af Glycin. — Nogle Dage derefter bestiger Vauquelin Kathedret og begynder sin Forelæsning: „Mine Herrer, et nyt Legeme er nylig blevet isoleret; allerede længe formodede

jeg, at et saadant maatte findes i Limoger Smaragden eller Beryllen. Deres Meddiscipel Thénard har gjort mig denne Opdagelse. Hans Talent fortjener Agtelse. Han er en Chemiker, mine Herrer; han vil drive det vidt, maaskee videre end jeg selv!

Klubberne i London.

(Af Alphonse Esquiros. — Revue des deux mondes.)

IX.

Reformklubben bestaar af talentfulde Mænd, der mere eller mindre dele de Anskuelser, som næres af Cobden, Bright, Duncombe, Gladstone, Roebuck og Milner Gibson. Denne Forening, der tæller 1500 Medlemmer, har i de sidste Aar ikke været uden Indflydelse paa den offentlige Mening i England; men Englænderne ere altfor fortrolige med det frie offentlige Liv til at ville forcere disse Institutioners Virkekraft, da de blot vilde tabe sin Magt ved at gaae udenfor sin egentlige Sfære. Den største Deel af Reformklubbens Medlemmer tragte ikke efter at spille nogen Rolle i Begivenheder, der bevirke eller forhindre en Majoritet i Parliamentet. Det er blot Overeensstemmelse i Anskuelser og Sindelag, der samler dem om Liberalismens Arne, og der indskrænke de sig til i hverandres Selskab at nyde de materielle Fordele, som deres Forening yder dem, idet de forøvrigt understøtte sine Venner i Ministeriet eller i Oppositionen med Penge, personlig Indflydelse og undertiden endogsaa med sine Raad. Disse politiske Foreninger, der ere Affødninger af Friheden, have ogsaa kraftigen bidraget til at styrke Tale- og Handlefriheden. Man maa nemlig ikke glemme, at Klubberne, til hvilket Parti de end høre, ere ligesaa hellige og ukrænkelige i den engelske Lovgivnings Øine som private Huse. Man tror nemlig ikke, at et Folk, der er saa lykkeligt at regjere sig selv, blander sig i sine Anliggender uden for at forbedre.*)

Man kan være forberedt paa i Londons politiske Klubber at finde en Inkarnation af de to Principer, der findes i enhver konstitutionel Regjering, Fremskridt og Modstand. The Carlton club, saa kaldet efter den Terrasse, paa hvilken den stod, førend den blev flyttet til Pall-Mall, er Privilegiernes Bolværk. Der forberedes lang Tid i Forveien den Bistand, den skal bringe Torierne til Roret og styrte et Whigministerium; der bliver man før Valgene enige om sine Foretagender og bevilger Penge til at sætte alle Kræfter i Bevægelse i de gamle Grevskaber. The Carlton club omfatter Konservative af alle Grader, ligefra Torierne af den gamle Skole, der haardnakket holde fast paa Lord Eldons og William Pitts Grundsætninger, ligetil de yngre Mænd, der gaae ligesaa langt som Sir Robert Peel. De Fleste følge dog Disraelis Fane. I alle Tilfælde ere de ansete Folk enten ved sin Rigdom eller sin Charakteer. Fra deres Rækker ere udgaaede og kunne endnu hver Dag udgaae Ministre, der Intet vilde mangle i nogen Henseende, hverken glimrende Navn, Anseelse eller Talent. The Carlton har paa en Maade under sig en anden Klub, the Conservative. Denne var i Begyndelsen kun en Planteskole for de Kandidater, der ventede paa, at Timen ogsaa skulde komme for dem til at blive optagne i the Carlton club. Lidt efter lidt bleve imidlertid efter den Klassifikationsaand, som gaar gjennem hele det engelske Samfund, Medlemmerne af the Conservative betragtede som et fast Korps dii minores eller, som man sagde, Stjerner af anden Rang. Partiernes Taktikere have forresten anerkjendt, at enhver Klubs Tilhængere have en stor Indflydelse i sin Kreds; de, der overstraales i London, straale som Stjerner af første Rang i Provindserne. „Der er," sagde en Englænder til mig, „den samme Forskjel mellem de politiske Størrelser, som mellem St. Paulskirkens Kuppel og en Landsbykirkes Taarn; det ene er vistnok meget høiere end det andet, men for Landsbyboerne er deres Taarn noget langt Mere end denne imponerende Bygnings store Kuppel, som de aldrig have seet, og som de maaskee aldrig ville faae at see." Da the Conservative hviler paa de samme Principer, som the Carlton, er Torypartiets Høvdinger gjerne Medlemmer af begge Klubber, hvor de finde nyttige Hjælpere. Om end the Conservative ved Valgene stiller færre Kandidater end sin ældre Broder, leverer den dog idetmindste Rekruter til de Tropper, der skulle sikre hine Seiren, hvorfor flere bekjendte Statsmænd ere knyttede ligesaameget til den ene Forening som til den anden.

I the Conservative har man følgende Anekdot om Lord Melbourne. Da han var Førsteminister og nogle Medlemmer af Klubben meget nysgjerrige spurgte ham, hvad han havde til Hensigt at foretage sig, svarede han: „Jeg veed Intet derom, thi jeg har endnu ikke læst Aviserne." Lorden vilde gjøre Nar af den Gavmildhed, med hvilken de engelske Aviser hver Morgen underlagde ham alle mulige Hensigter.

Vi have nu seet hvordanne de nyere club houses ere; nu ville vi fremstille den Maade, hvorpaa man optager nye Medlemmer. Trods den store Mængde club houses, der i den senere Tid ere opstaaede og endnu hver Dag opstaae i London, strømmer der dog stedse nye Kandidater til, der med sine Ansøgninger beleire Tærskelen til disse Paladser, hvor der under Skin af Overdaadighed hersker en streng Økonomi. Paa Listen over Aspiranterne til Junior United service club læser man sjelden under totusinde Navne. Strax en Plads bliver ledig, bestemmer man en Dag til Valg. Man fordrer især en hæderlig Charakteer hos de Gentlemen, der fremstille sig til Konkurrencen. I nogle Klubber er en sort Kugle af ti, i andre en eneste sort Kugle tilstrækkelig til at afvise en Kandidat. Nogle Klubber have den Skik i the coffee room at udhænge en Liste over de Rejicerede; men man dadler i Almindelighed en saadan Forholdsregel, der udbasunerer Nederlaget. Den uheldige Kandidat trøster sig rigtignok som oftest med at skrive sit Uheld paa Konkurrencens Regning, og da det engelske Samfund er deelt i en Mængde Rækker, kan den, der er strandet foran en Klub, være saa heldig at blive optaget i en anden, der bedre passer til hans Stand, Stilling og Forbindelser. Naar han engang er optaget, har han blot at betale Indtrædelsespenge, hvis Størrelse er forskjellig, og at rette sig efter Klubbens Love. Disse Regler ere mere eller mindre forskjellige efter Klubbens Charakteer; men det er en almindelig Regel: „Intet Medlem maa føre sin Hund med sig ind i Huset."

*) En anden Forening med en mere eller mindre politisk Charakteer dannedes for nogle Aar siden af Frihandelssystemets Tilhængere under Navn af Free Trade club; men den talte kun faa Medlemmer og opløstes snart.

Literatur og Kunst.

Programmet fra Skiens lærde og Realskole for 1860 (Skien 1860. 8.) indeholder: I. „Nogle Antegnelser om den forrige Latinskole i Skien, der nedlagdes 1739" af Cand. mag. L. Daae, Adjunkt i Drammen (6 S.), et ikke uvigtigt Bidrag til denne Skoles Historie fra den samme flittige Samler i den norske geistlige og lærde Specialhistorie, som vi nylig omtalte i Anledning af hans Bidrag til Drammens Skoles Program. Trods sin Korthed ere disse Efterretninger det meste, man nogensteds eier samlet om nogen af de smaae Latinskoler, som tidligere fandtes i flere af Provindsstæderne i Christiania Stift. Bidraget danner i det smaa et Sidestykke til samme Forfatters „Efterretninger om Christiania Kathedalskole under Mag. Jacob Raschs Rektorat" (see dette Blad for 1858), og begge Arbeider kunne formodentlig betragtes som Prøver paa en fuldstændig norsk Skolehistorie fra denne Forfatters Haand. II. Skoleefterretninger for Aaret 1859—60 ved Skolens Rektor H. J. Hammer (22 S.), hvori man faar Besked om: 1. Lærerpersonalet. 2. Disciple, hvis Antal i Aarets Løb har været 80—90. 3. Underviisningen (paa en enkelt Undtagelse nær læse alle de studerende Disciple Engelsk. Øverste Klasses Opgaver i norsk Stiil findes S. 21). 4. Examina. 5. Bibliotheket, der i Aarets Løb er forøget med 58 Nummere. 6. Stipendier og Understøttelse for trængende Disciple. 7. Uddrag af Skolens Regnskaber for 1859. — Skolen dimitterer iaar, ligesom ifjor, 4 Disciple til Universitetet.

h. h.

En Gadevirtuos. Vi ville begynde med at erklære, at vi afgjort hade alle omvandrende Musici (og specielt Lirekasser), Kirkeklokker (især i Byerne), Salutskud etc. etc., kort sagt al mulig ukaldet, paatrængende Musik og Larm. Man vil derfor formodentlig begribe, at denne Art af Musik, saalangt fra at opholde os, tvertimod er det bedste Middel til at paaskynde vor Gang eller ganske jage os paa Flugt. Men for en 14 Dages Tid siden hørte vi, idet vi passerede en Gaard i Theatergaden, en Sopranstemme saa høit og reent at synge Lindpaintners „Fanevagt", at den, skjønt akkompagneret af en Lirekasse, uvilkaarligt bragte os til at standse og lytte. Sangen kom fra en 12 à 13 Aar gammel Dreng, der, som man fortalte os, var Svensk. Skjønt det var Aften var Stemmen endnu fuld og klar uden dette Spor af Hæshed eller Udskregenhed, som altid pleier at ledsage Friluftssangere. Da vi atter for et Par Dage siden hørte denne Sanger paa Gaden, havde imidlertid hans Stemme, som rimeligt var, lidt noget under den uafbrudte Anstrængelse, den formodentlig i Mellemtiden har været underkastet. Dersom man her i Staden havde nogen Theaterskole eller lignende Indretning, vilde vi gjøre sammes Bestyrelse opmærksom paa denne lille Natursanger (skjønt vi vide, at Stemmen kan tabes i Stemmeskiftningen), men under vore nærværende Forholde vide vi intet Andet at gjøre, end hvad vi netop have gjort, — at tale lidt om ham, for at ikke de af vore Læsere, der ligesom Forfatteren pleie at gjøre kort Proces med alle omvandrende Musikanter, skulle berøve sig selv Fornøielsen af at høre den lille Gadevirtuos.

H. F.

Norge.

Christiania. DD. MM. Kongen og Dronningen tilligemed Prindsesse Louise ankom Mandag Formiddag Kl. 10 paa den svenske Dampkorvet Thor fra Gøteborg. Hs. Maj. Kongen holdt paa Onsdag Statsraad og tiltraadte Thorsdag Formiddag Kl. 8 Reisen til Throndhjem, hvor han vil indtræffe Løverdag Aften. Dronningens Afreise er bestemt at foregaa næste Tirsdag.

— Da flere Statsraader have faaet Befaling til at overvære Kroningen i Throndhjem, har Statsraad Bretteville efter kgl. Bestemmelse midlertidig foruden Indredepartementet ogsaa overtaget Armeedepartementet, og Statssekretær Skjelderup som tilforordnet Statsraad Marine- og Revisionsdepartementerne.

— Byen har i denne Uge været gjæstet af en Mængde notable Fremmede, af hvilke de fleste dog blot have opholdt sig her en kort Tid paa Gjennemreisen til Kroningen. Søndag Aften ankom med „Excellencen Toll" Greven af Flandern, den belgiske Konges anden Søn, Prinds Theodor af Thurn og Taxis, og flere Medlemmer af det diplomatiske Korps i Stockholm, nemlig Sardiniens, Hollands, Belgiens og Portugals Gesandter og den franske Gesandtskabssekretær, foruden nogle svenske Notabiliteter. Desuden bragte Dampskibet Carl X paa Mandag flere Kroningsreisende fra Stockholm. De fleste af disse Gjæster have allerede begivet sig paa Veien til Throndhjem; ogsaa de norske Embedsmænd og Ikke-Embedsmænd, som herfra efter Befaling eller af egen Drift agte at overvære Kroningen, have i Løbet af Ugen for det meste tiltraadt Reisen. Det bergenske Dampskib „Nordstjernen", som i Onsdags afgik til Throndhjem, medførte omtrent 100 Passagerer, blandt dem anden Brigades Musikkorps, som under Anførsel af Hr. Sperati skal deeltage i Udførelsen af Kroningsmusiken. De fleste Kroningsreisende have imidlertid valgt Veien overland, sandsynligviis til liden Glæde for de Skydsende paa Throndhjemsveien.

— Forhenværende Statsraad O. W. Erichsen er i Onsdags død paa sin Landeiendom ved Horten.

— I Statsraad d. 25de d. M. er Stiftskapellan i Tromsø Stift J. E. Gunnerus udnævnt til Sognepræst til Nauland, Fuldmægtig i Justitsdepartementet N. R. Heyerdahl til Bureauchef og Cand. jur. G. N. W. Erichsen til Fuldmægtig i samme Departement, Cand. jur. N. Astrup til Sorenskriver i Saltens Sorenskriveri, Cand. jur. C. L. Lie til Bureauchef i Indredepartementet, Cand. jur. G. J. S. Birch til Toldkasserer i Vadsø og Undertoldbetjent i Vadsø H. C. O. Hanssen til Overtoldbetjent sammesteds, Kapitain O. R. Kjerulf til Felttøimester og Oberstlieutnant i Artilleribrigaden, Premierlieutnant ved Throndhjems borgerlige Infanterikorps C. H. N. Matzow til Kapitain og Chef for Korpsets 2det Kompagni, Premierlieutnant ved Drammens ridende Borgergarde J. J. Schwartz til Stadshauptmand i Drammen, Sekondlieutnanterne i bergenske Brigade O. U. Galtung, C. W. Kahrs og J. A. Kolderup og Sekondlieutnanterne i christianssandske Brigade H. A. Gløersen, P. N. Hals, O. Ihlen og J. Jacobsen til Premierlieutnanter i de samme Brigader; de udexaminerede Kadetter E. H. Hoff, J. A. Rubach, C. M. de Seue, E. Munch, S. O. W. Michelet, N. M. Widerberg, C. T. Lorange, W. Winsnes, J. F. Bendeke, J. S. Abel, N. J. Gregersen, J. A. Wille, J. A N. Gullowsen, H. H. Thaulow, A. M. Andersen, H. H. Hagerup og H. H. B. Steen til Sekondlieutnanter i forskjellige Brigader; Kand. philos. P. C. Asbjørnsen, Kand. theol. J. C. Hørby og Exam. med. J. Normann ansatte som Forstmestre indtil 1ste April 1863; Kand. jur. H. Steenstrup konstitueret som Overkontrollør ved Brændeviins- og Malttilvirkningen i akershusiske Distrikt, Kand. jur. E. M. Løchen ligesaa i oplandske Distrikt, Student B. A. Steen i bergenske, H. J. Habel i throndhjemske og Exam. jur. A. Andersen i vesterlehnske Distrikt. — Under s. D. er Afsked i Naade meddeelt Stiftsprovst i Throndhjem L. Angell (Pension 900 Spd.), konst. Kriminaldommer i Christiania C. Hansteen som Bureauchef i Justitsdepartementet, Civildommer i Christiania M. D. E. Lambrechts som Bureauchef i Indredepartementet, Foged i Jæderens og Dalernes Fogderi S. D. Schjøtz (Pension 500 Spd.) og Stadshauptmand i Drammen C. A. Thorne.

— Kand. juris C. O. Schibsted er under 12te d. M. autoriseret som Sagfører ved Underretterne.

Under Redaktørens Fraværelse fra Byen (indtil 11te Aug.) leveres Sager angaaende Bladet i Expeditionen (H. J. Jensens Bogtrykkeri) og Privatbreve til ham i hans Bolig, Haslunds Gaard, Kongens Gade.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 32. | Udkommer hver Søndag Morgen. | **5te August 1860.** | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | **9. Aarg.**

Indhold.

Om norske Kongers Hylding og Kroning i Fortiden.

II.

Det i forrige Nummer meddeelte udførlige Hyldingsreglement af Magnus Lagabøters Hirdskraa viser, at væsentlige Forandringer vare indtraadte i den ældre Tids simple, ægte nationale Ceremonielle. Om Vaabentag er der ikke mere Tale; derimod ere kirkelige Høitideligheder satte i Forbindelse med den statsretlige Akt, og det er ikke længere efter gammel Skik en af de anseeligste Bønder, men en høitstaaende geistlig eller verdslig Høvding, som giver Kongeevnet Kongenavn. Helgenrelikvier skulle bæres ud paa Thinget, for at Kongen og Undersaatterne paa dem kunne aflægge den foreskrevne gjensidige Eed. Naar Hyldingen, som ordentligviis var Tilfældet, foregik i Nidaros, benyttedes naturligviis St. Olafs Skrin, som stod paa Høialtret i Christkirken; i Bergen var det St. Sunnivas Levninger, som bevaredes der siden 1170.

Disse Forandringer ere ikke Magnus Lagabøters Værk; de have efterhaanden udviklet sig som en Følge deels af den fremskredne Kultur, deels af de forandrede religiøse og politiske Forholde. Man finder derfor det i Hirdskraa foreskrevne Ceremonielle i flere væsentlige Punkter allerede iagttaget ved Kongehyldingerne i den tidligere Deel af 13de Aarhundrede. Saaledes ved Inge Baardsøns Hylding paa Ørething 1204, ved Haakon Haakonsøns paa Ørething og paa Christkirkegaarden i Bergen 1217, ved Hertug Skules paa Ørething 1239, ved Haakon den unges i Nidaros og Bergen 1240 og ved Magnus Haakonsøns 1257. Den sidstnævnte Hylding foregik paa Økerøerne ved Mundingen af Gøtaelven, hvor Magnus og hans Fader Haakon just befandt sig paa et Tog til Danmark. Som vi see af de sidst anførte Exempler, var det i denne Tid blevet Skik, at de regjerende Konger allerede i levende Live lod sin ældste Søn tage til Konge for at sikre ham Thronfølgen. Saaledes lod ogsaa Magnus Lagabøter sin ældste Søn Erik hylde paa et Thing paa Christkirkegaarden i Bergen St. Svituns Dag, 2den Juli 1273. Ved denne Hylding har Hirdskraas Hyldingsreglement udentvivl allerede været fulgt i alle sine Enkeltheder; Kong Magnus selv som den fornemste tilstedeværende Høvding gav sin Søn Kongenavnet.

Paa Ørething hyldedes senere ogsaa Haakon Magnussøn umiddelbart før sin Kroning i 1299, Olaf Haakonsøn 1381 og Erik af Pommern 1389. I det 14de Aarhundrede synes Hyldingsthinget ikke længere at være sat paa Øren, men paa selve Christkirkegaarden, hvor man derfor havde opført et prægtigt Høisæde af Steen til Brug ved Kongehyldingerne. Dette Mindesmærke om Norges fordums politiske Selvstændighed vides endnu at have været til i de sidste Aar af 16de Aarhundrede; nu er der forlængst ikke noget Spor deraf at opdage paa Domkirkegaarden i Throndhjem. Landets Eenhed var i denne Tid blevet en saa almindelig anerkjendt Kjendsgjerning, at Hyldingen paa de enkelte Landskabsthing ikke mere omtales efter Borgerkrigenes Tid. Heller ikke overholdtes nu den gamle Bestemmelse, at Ørething skulde være det eneste lovlige Hyldingssted for en ret Konge over hele Norge. Magnus Haakonsøn toges saaledes til Konge paa Økerøerne og Magnus Erikssøn i 1319 paa Haugathing ved Tunsberg, uden at disse Hyldinger sees at være bekræftede efter gammel Skik paa Ørethinget. Erik af Pommerns Hylding 1389 var vel den sidste, som foretoges efter Fortidens Skik paa et almindeligt Thing; fra 15de Aarhundrede af synes Bønderne blot skriftligt at have vedtaget det af Rigsraadet trufne Kongevalg. Den eneste Undtagelse er maaskee Karl Knutssøns Hylding paa Hamar i 1449.

Det fremgaar allerede af det her anførte, at Hyldingen var den Akt, hvorved den norske Konge retsgyldigt indsattes i sin Magt. Før han høitideligt var tagen til Konge, var han blot Kongeevne, ikke Konge og kunde ikke lovligt handle med fuld kongelig Myndighed. Derfor regnede ogsaa de norske Konger sine Regjeringsaar fra sin Hyldingsdag, forsaavidt de ikke vare tagne til Konger allerede i sin Faders Regjeringstid; isaafald regnede de fra Faderens Dødsdag. Hyldingen var altsaa nødvendig og medførte statsretlige Virkninger af væsentlig Betydning, medens ingen saadan egentlig tilkom Kroningen.

Kroningen og den dermed forbundne Salving er, som allerede sagt, ikke ligesom Hyldingen en gammel national Institution, men fremmed og endog sildigere indført i Norge end i de fleste andre germaniske Lande.

Den første kronede norske Konge var Magnus Erlingsøn. Magnus's Adkomst til Kongedømmet var, som bekjendt, mangelfuld, da han blot var Søn af en Kongedatter, ikke selv kongebaaren. Hans Fader Erling Skakke fattede den Tanke at raade Bod paa denne Mangel ved at skaffe Sønnen den for Kongerne i Nabolandene England og Danmark alt længe brugelige kirkelige Indvielse; ved dennes Glands skulde han overstraale alle ved sin Arveret bedre kvalificerede Prætendenter. Men hertil var Geistlighedens Bistand nødvendig, og denne opnaaede Erling ikke af den daværende strengt hierarchisksindede Erkebiskop Eystein uden tilsvarende Indrømmelser, der syntes bestemte til at sikre Kirken de væsentligste Fordele af den nyindførte Institution. Kongevalget gjordes afhængigt af Geistligheden og Norges Rige erklæredes for et Len af dets Skytshelgen St. Olaf, et Forhold, som symbolsk betegnedes derved, at enhver Konges Krone bestemtes efter hans Død at skulle ofres paa Helgenens Alter i Nidaros. Efterat Erling var gaaet ind paa disse Betingelser, blev hans da otteaarige Søn salvet og kronet med stor Pragt i Bergen 1164 af Erkebiskop Eystein med Bistand af en tilstedeværende pavelig Legat og fem Biskopper, hvorved han svor en Kongedømmets Ret meget forringende Kroningseed.

Var den ved Magnus's Kroning indgaaede Overeenskomst bleven opfyldt i den hele af Hierarchiet tilsigtede Udstrækning, saa vilde Indførelsen af Kongekroningen have gjort Kongedømmet i Norge fuldkommen afhængigt af Præsteskabet, og Kroningsceremonien vilde da have faaet indgribende Betydning i den norske Statsforfatnings Historie. Men det ved denne Overeenskomst oprettede Forhold mellem Kongedømmet og Hierarchiet, lidet holdbart i sig selv, blev fuldkommen opløst ved den heldige Modstand, som Sverre og hans Æt satte imod de hierarchiske Fordringer; Geistligheden reddede af den følgende Tids Kampe blot faa og lidet betydende Levninger af den politiske Indflydelse, som Eystein havde tiltænkt den. Imidlertid beholdtes desuagtet den ved denne Leilighed indførte Kroning, men til Kongedømmets Fordeel; flere af de følgende Konger benyttede den Glands, som den høitidelige kirkelige Indvielse i Folkets Øine kastede over Kongedømmets Indehaver, uden at de dog lod sig bevæge til at gjentage Magnus Erlingssøns store Indrømmelser til Geistligheden, hvis Fornyelse Biskopperne ikke forsømte at kræve ved flere af de følgende Kroninger. Saaledes lod endog Sverre sig krone i Bergen 29de Juni 1194. Akten forrettedes under den mod Sverre fiendtligsindede Erkebiskop Eriks Landflygtighed af Biskop Nikolaus Arnesøn af Oslo tilligemed de tre andre norske Lydbiskopper. Sverres Exempel fulgtes siden af hans Sønnesøn Haakon Haakonsøn. Den udførlige Fortælling, som er os bevaret om denne Konges Kroning, ville vi her meddele i Uddrag, da den indeholder det meste af, hvad vi vide om Kroningsceremonierne.

Kong Haakon ønskede Kroningen især, fordi han ved denne efter Tidsalderens Mening, om end ikke efter Norges Lov høist virksomme Anerkjendelse haabede ganske at kunne udslette den Plet, som hans uægte Fødsel satte paa hans Herkomst, og derved afskjære al Adgang for andre Prætendenter til at bestride hans Adkomst til Thronen. En saadan Mangel kunde efter Tidens Retsbegreber alene hæves af Paven selv, og Haakon havde derfor allerede 1227 eller 1228 indledet Underhandlinger med Pavehoffet for at faa sin Fødsel legitimeret og sit Kongedømme beseglet ved kirkelig Salving og Kroning. Af flere Grunde droges imidlertid Sagen i Længden, indtil endelig Pave Innocentius IV i 1246 opfyldte Kongens Ønske. Paven levede da i Landflygtighed i Lyon, fortrængt fra Italien af Hierarchiets uforsonlige Fiende Keiser Fredrik II, og trængte i denne Stilling høilig baade til Penge og til de øvrige Monarkers Venskab. Efterat store Summer fra Norge vare flydte ind i det pavelige Skatkammer, meddeelte Paven i Høsten 1246 Kong Haakon den forlangte Dispensation, hvorved Mangelen ved hans Fødsel blev hævet, og overdrog Kardinalbiskop Vilhelm af Sabina som sin Legat paa sine Vegne at salve og krone ham. Legaten kom til Norge over England 17de Juni 1247 og blev festligt modtaget af Kongen i Bergen, hvor Kroningen skulde foregaa og hvor Norges geistlige og verdslige Høvdinger deels allerede vare forsamlede, deels efterhaanden indfandt sig. Under de foreløbige Forhandlinger om Kroningen forsøgte Erkebiskoppen og Biskopperne gjennem Kardinalen at bevæge Kongen til at aflægge den samme Kroningsed, som Magnus Erlingsøn havde svoret; men da Kongen bestemt erklærede, at han hellere vilde undvære Kroningen end underkaste sig og sin kongelige Værdighed denne Ydmygelse, gav Kardinalen strax efter, uden Tvivl efter den Instrux, han havde faaet af Paven, hvem Kong Haakons Venskab og Penge vare altfor kjære til at han vilde støde ham. Kroningen blev derpaa efter Kongens Ønske berammet til St. Olafs Dag, den 29de Juli, og Alt blev beredt for at gjøre Ceremonien saa prægtig og imponerende som muligt. Sagaen nævner som nærværende ved Festen Erkebispen og alle Norges fire Lydbiskopper samt Biskoppen af Hole paa Island, ti Abbeder, og Erkedegne og Provster fra alle Bispe-

dømmer, Kongens tre Sønner, Knut Jarl, Haakon Galens Søn, ni Lendermænd, fem Lagmænd, en Mængde mindre anseelige verdslige Høvdinger og kongelige Embedsmænd og de bedste Bønder af alle Fylker. Desuden skulle mange Udlændinge have været tilstede. Da denne Sommer var meget regnfuld, blev Kroningsprocessionens Vei fra Kongsgaarden til Christkirken ikke blot belagt med Klæde, men ogsaa tjeldet oventil og paa begge Sider med grønt og rødt Klæde. Paa Kroningsdagen, en Mandag, blev først tidlig om Morgenen Messe sungen rundt om i Byen; derpaa blev Folket blæst sammen ude paa Christkirkegaarden. Dernæst begyndte Kroningsprocessionen fra Kongsgaarden. I Spidsen gik 80 hærklædte Hirdmænd, to og to, for at rydde Veien; derefter fulgte to Mærkesmænd, hver med sit Banner; efter dem gik Skutelsvendene og de kongelige Sysselmænd, to og to; saa Lendermændene, af hvilke fire bar Kroningsdragten og Kongeskrudet paa et tavlet Bord. Derefter kom Sigurd, Kongens ældste, uægte Søn, og Lendermanden Munaan Biskopssøn, bærende to Sceptre af Sølv, hvoraf det ene paa Spidsen havde et gyldent Kors, det andet en gylden Ørn; derpaa Kong Haakon den unge med Kronen og Knut Jarl med Kroningssværdet, endelig Kong Haakon selv, ledet af Erkebiskoppen og to Biskopper. Ved Porten til Kongsgaarden modtoges Kongen af en Procession af Geistlige, som istemte Responsoriet: Ecce mitto angelum meum, og ledsagede Kongen til Kirken. Ved Kirkedøren mødtes han af Kardinalen og to Biskopper, som fulgte ham op til Alteret; derpaa blev der sunget Messe og efter denne udførtes Salvingen og Kroningen af Kardinalen efter den almindelige kirkelige Ritus. Nu fulgte Erkebispen og de øvrige Biskopper Kongen hjem til Kongsgaarden under Lovsang. Her afførte Kongen sig Kroningsdragten og tog det festlige Kongeskrud paa; Kronen vedblev han at bære den hele Dag. Derpaa gik han til Gildehallen. Da den nye Kongsgaard ikke var færdig og den gamle ikke havde tilstrækkeligt store Rum, havde Kongen til dette Brug valgt en stor Bygning, som han havde ladet opføre til Skibsnaust, 90 Alen lang og 60 Alen bred; man havde behængt Væggene med farvet Klæde og belagt Bænkene med Hynder, betrukne med guldindvirket Pell og Silke. Midt paa Hallens nordre Væg stod Kong Haakons Høisæde; paa hans høire Side sad Kardinalen, efter ham Erkebispen, Bisperne og de øvrige Geistlige lige ned til den Væg, der vendte mod Søen. Paa Kongens venstre Side sad Dronningen, efter hende hendes Moder Fru Ragnhild, Kongens Døtre, Abbedisserne og de øvrige tilstedeværende fornemme Damer. Midt i Hallen ligeoverfor Kongens Høisæde var et andet Høisæde; der sad Kong Haakon den unge, Knut Jarl og Sigurd Kongssøn; paa begge Sider af dem havde Lendermændene sin Plads. Paa Hallens søndre Side var der dækket tretten Rader Borde for Hirdmændene og Gjæsterne. En stor Mængde Folk, som ikke kunde rummes inde i Hallen, spiste udenfor i Telte. Den første Ret blev baaret ind af fire Lendermænd; det første Bæger skjænkede Haakon den unge for sin Fader, Knut Jarl for Kardinalen, Sigurd Kongssøn for Dronningen og Munaan Biskopssøn for Erkebispen. Da Maaltidet næsten var til Ende, lod Kardinalen kræve Stilhed og holdt en Tale, hvori han udtalte sin Glæde over nu at have fuldbragt det hædrende Hverv, Paven havde overdraget ham, og erklærede, at han havde fundet Norge meget langt fra at svare til den afskrækkende Beskrivelse, man havde givet ham af Landet og Folket i de Lande, han havde berørt paa Reisen. Han sluttede med at ønske Velsignelse over Kongerne, Dronningen, Biskopperne, Geistligheden og hele Norges Folk. Derpaa gik Kardinalen bort, men Kongen blev siddende, indtil Jomfru Marias Minde var sunget; da hilsede han Forsamlingen til Afsked, takkede den for dens Nærværelse og begav sig hjem til Kongsgaarden. Beværtningen i denne Gildehal fortsattes med den samme Overflødighed og Pragt i tre Dage; siden holdt Kongen et fem Dages Gilde paa Kongsgaarden for Kardinalen og de fornemste af de øvrige Tilstedeværende. Den hele Fest overgik i Pragt Alt, hvad man hidtil havde seet i Norge; Udgifterne maa have været meget betydelige, og naar man til dem regner de uhyre Summer, Kongen havde udredet til Paven for Legitimationen og Kroningen (efter en samtidig, dog neppe fuldt tilforladelig Angivelse ialt 45,000 Mark Sterling, der efter Metalværdien udgjør 400,000 Spd., men efter Tidens Pengeværdi meget mere), faar man et høit Begreb om Landets Velstand paa den Tid.

Kätchen Renz.

Idet vi her levere et Portræt af denne berømte Beriderske, ville vi, da vore Dagblade have indeholdt saa detaillerede Beretninger om hende, nøie os med at henvise til Stykket under Christianiaartiklen i vort Blad Nr. 30.

Kätchen Renz.

Messina.

(Illustrated London News.)

Det er ikke usandsynligt, at Messina, der var et af de Hovedpunkter, hvor Revolutionen paa Sicilien først brød ud, snart vil komme midt op i Kampens Hede. I Begyndelsen af Ugen*) gik det Rygte, at Garibaldi havde sat sine Tropper i Bevægelse til et Angreb paa Byen, hvor, som man veed, de neapolitanske Tropper nu i nogen Tid have trukket sig sammen. Breve fra Neapel fortælle, at den kongelige Troppestyrke i Messina er naaet op til 20,000 Mand og at dens Chef har faaet Ordre til at gaa strengt defensivt frem, en Ordre, som han upaatvivlelig ikke i mindste Maade vil finde sig foranlediget til at overtræde. Ifølge de seneste Beretninger fra Sicilien rykker der tre Troppekorpser frem gjennem Øen, et langs Søkysten mod Messina, et lige igjennem Hjertet af Landet mod Catania og et som rykker gjennem Øen i sydlig Retning fra Palermo til Girgenti og derpaa vil forene sig med det andet. Bag disse tre Korpser staar Garibaldi og organiserer nye Troppekorpser og nye Reserver i Palermo.

Messina ligger paa Nordostkysten ret over for Kalabrien, hvorfra det adskilles ved Faro-Kanalen, som her er omtrent 4 (eng.) Mile bred. Byen Messina er bygget deels paa Skraaningen af en brat Bakke, deels paa Stranden lige under. Havnen dannes ved en Strimmel Sand, der skyder sig ud i Søen paa den søndre Side af Byen og svinger sig rundt den i Form af en Halvcirkel. Paa denne smale Landtunge ligger Citadellet, Lazarettet, Fyrtaarnet og Fortet Salvatore ved Indløbet til Havnen, der vender mod Nord. Den største Deel af Byen hæver sig som en Halvmaane paa Vestsiden af Havnen, der er mere end to (eng.) Mile i Omkreds og en af de bedste i Middelhavet. Udsigten over Kanalen, den modliggende kalabriske Kyst med sine Byer og Landsbyer og de høie Appeniner bagenfor, og paa den anden Side det lave Forbjerg Faro med sit Taarn, der skyder sig ud i Søen som for at møde den italienske Kyst, frembyder et prægtigt Parti, et af de smukkeste endogsaa i dette klassiske Hav, hvis Kyster ere bekjendte for sin Mangfoldighed af smukke Partier.

*) Dette er skrevet 14de Juli.

Af en Chemikers Liv.

II.

Thénard var ved Vauquelins Bestræbelser bleven Lærer ved et Institut. Hans sunde Forstand tilsagde ham nu Nødvendigheden af at tilegne sig en mere civiliseret Tone, Holdning og Udtryksmaade, kort at afslibe alle Mindelser om hans lave Herkomst og Opdragelse, hvilket han ogsaa efter Evne gjennemførte. Da traadte Vauquelin en Morgen ind til ham: „Jeg er nødt til at reise til Rouen," sagde han, „uagtet jeg har begyndt mit Kursus; De maa læse for mig." Ved den første Forelæsning følte baade Docent og Auditorium, at her var mange Mangler at udfylde; de følgende Foredrag viste allerede mærkelige Fremskridt; ved det femte fik han omsider Mod til at blive mere Herre over sit Stof, at hæve sit Hoved og kaste sine Øine om i Salen. Og hvem fik han saa Øie paa? Vauquelin og Fourcroy, som staae i en Krog og smilende høre paa ham. Ved dette Syn blegner han og iler ned af Kathedret. Begge disse fortræffelige Mænd skaffe ham nu en Famulus's Plads ved den polytechniske Skole.

Thénard arbeidede selvstændigt videre. Uventet fik han en Dag Tilsigelse om at møde i Indenrigsministerens Kabinet. Den unge Chemiker mødte temmelig forlegen. „Vi have intet Ultramarin," sagde Chaptel til ham. „Overhovedet er dette Farvestof sjeldent og kostbart, og Sevres behøver et Blaat, som kan holde sig i Glødningen. Her er 1500 Francs, opdag mig et Blaat, som kan fyldestgjøre disse Fordringer." En Maaned derpaa viste de rige Tegninger paa de skjønneste Vaser fra Sevres det lykkelige Udfald.

Efter mange heldige Opdagelser i Chemien, hvorved han ofte kom i Opposition med andre store Chemikere, blev han paa Vauquelins Anbefaling dennes Efterfølger ved College de France. Da Davy i England opdagede Alkaliernes metalliske Grundlag, laa det ogsaa Thénard paa Hjerte at gaae ind i Davy's Tankegang og henvende sin Opmærksomhed paa den nye Opdagelse i Elementerne. I Forening med Gay-Lussac isolerede han Bor, paa hvis Opdagelse desuagtet Davy gjorde Fordring. Herom opstod der nu en Tvist mellem de to Lærde, som bragte mange Frugter for Videnskaben.

Da en Skole blev oprettet ved Sorbonnen i 1809, blev vor Kjæmper i scientia militans anmodet om at deeltage. Thénard fik den Idee at aabne et Elementarkursus ved Fakultetet og lære den høiere Chemi ved College de France. Ved den uhyre Tilstrømning af Disciple indsaa han Nødvendigheden af

at skaffe dem et Kompendium. Hans Lærebog i 4 Bind udkom for første Gang i 1813 og for sjette Gang i 1836. Den var under denne Tid den mest benyttede.

Ansøgerne om den ved Fourcroys Død ledige Plads i Institutet vare Legio. Det eenstemmige Valg faldt paa Thénard. Glæden herover steg ham ikke til Hovedet, den gik ham lige ind i Hjertet. „Saasnart jeg," fortæller han, „var vis paa Valgets Udfald, pakkede jeg min Kuffert og begav mig paa Veien til La Louptière. Hvilket Glædesbudskab kunde jeg ikke nu bringe min Moder! Forat sætte Kronen paa hendes Lyksalighed, bragte jeg med en Bonnebog i stor Tryk, saaat hun kunde læse i den uden Briller. At jeg havde fundet et saadant Exemplar ansaa jeg for den største blandt alle mine Opdagelser."

Paa alle sine Forelæsninger var han ildrig som en General, der kommanderer paa Slagmarken. Intet Uforudseet turde indtræffe; der foretoges kun faa Experimenter, men strengt, træffende og punktligt. Ved den mindste Uagtsomhed, den ringeste Forseelse, brod der et heftigt Uveir løs over de stakkels Assistenter, og de vilde have havt en meget vanskelig Stilling ligeover for et saa livfuldt og cholerisk Temperament, hvis ikke den gjæve og godmodige Charakteer ligesaa hurtigt havde saaet de stærke Storme til at lægge sig. „I et Lærekursus," pleiede han at sige, „regner man blot Disciplene; Professorerne, Præparanterne, Laboratoriet er kun til for deres Skyld." I Nærværelse af et Auditorium, som var Vidne til et af disse Vredesudbrud, trøstede han den Assistent, der skulde udholde det, med de Ord: „Nu, Fourcroy foer ganske anderledes omkring med mig; men det gjør Aanden flink."

Takket være denne Aandsflinhed, tilegnede han sig det gjennemtrængende Blik, der aabnede Videnskaben nye Synskredse. Ved dette Blik opdagede han det oxygenerede Vand. Efterretningen om denne Opdagelse foer som et Lyn over hele det videnskabelige Europa, og langveisfra strømmede Chemikere til ham forat see Experimentet. Blandt disse ogsaa Berzelius. Medens Thénard en Dag taler med denne i videnskabelig Fortrolighed, slaar Forelæsningstimen. Han maa stilles fra denne og iler til Sorbonnen, trænger sig med Møie gjennem den tætte Kreds af Tilhørere hen til Kathedret og begynder sin Forelæsning. Han er netop i fuld Fart, da hans Öine tilfældigviis falde paa en Krog i Salen — Overraskelse, Forlegenhed maler sig paa hans Ansigt; han stammer, taber Traaden i sit Foredrag. Tilhørerne mærke det og blive ængstelige. Men snart faar han sin Aandsnærværelse igjen. „Mine Herrer," siger han, „De vil forstaae min Forvirring — der staar Berzelius!

Som et elektrisk Slag gaar dette Ord gjennem Tilhørerne; Studenterne omringe jublende den gode Berzelius, som rørt og bedøvet lader sig føre til en Plads i Nærheden af Kathedret. „Det er umuligt," svarer han, „ikke at være en god Lærer for saadanne Disciple." — „Det var min Hensigt," fortalte han senere Thénard, „ukjendt og useet at forsikre mig, om Deres Lærertalent i Virkeligheden svarede til sit Ry; jeg finder det end større."

Fra 1810 var Thénard Professor ved den polytechniske Skole, 1814 fik han Plads i det raadgivende Udvalg for Manufakturerne, 1815 blev han Medlem af Æreslegionen, 1821 Doktor ved Videnskabernes Fakultet, 1825 fik han Barontitel. Da han fik Efterretning om denne Udnævnelse udbrød han: „Og Gay-Lussac; hvorfor ikke han? Han fortjener det dog ligesaameget som jeg!"

Følgende Træk af Thénards Elskværdighed bør

Messina.

endnu omtales. Gros havde efter Kongens Befaling malet Kuppelen i Pantheon. En Masse Mennesker strømmede uophørligt til forat see dette Kunstværk. Men efter nogle Maaneders Forløb saa man Gulvet i Stibet oversaaet med utallige Pletter af alle Slags Farver og Figurer. Fugtighed fra Stenen havde løsnet Farverne, saaat de stillede sig ligesom Skjæl og faldt ned paa Gulvet. Kunstnerens Fortvivlelse kjendte ingen Grændser. Hans Værk truedes med fuldkommen Tilintetgjørelse. Thénard, hans Ven, havde længe i Stilhed anstillet en Række af Experimenter, som endelig førte til Opdagelse af et Middel, der gjorde de mest porøse Stene vandtætte. Han gik nu hen i Malerens Attelier. „Om De nu havde Garanti for, at Farverne kunde holde sig, vilde De da nu begynde deres Værk paany?" „Gaa Fanden ivold!" svarede Gros ham opbragt, „jeg vil ikke høre et Ord om den Sag." Thénard gik hjem i sit Laboratorium og afventede ganske roligt Malerens Ankomst. Det varede heller ikke længe, forend Døren gik op, Gros traad'e ind, og kunde med en af Taknemmelighed bevæget Stemme neppe frembringe de Ord: „Det skulde altsaa være muligt?" Thénard viste ham en Prøve. Den henrykte Gros ilede til Tuillerierne; Thenard bliver tilsagt til Kongen; man hørte paa ham, blev overbeviist og lovede at have ham i taknemmelig Erindring.

Det faldt vistnok ikke Thénard ind nogensinde at ville gjøre Brug af dette kongelige Tilsagn; imidlertid man skal aldrig forsværge Noget.

Det hendte sig en Dag, at Politiet adsprede en oprørsk Gruppe; nogle af Flygtningerne snege sig ind i Thénards Læsesal og skjulte sig blandt det talrige Auditorium. Politibetjentene havde imidlertid besat Indgangen, anholdt de Udtrædende som fordægtige og arresterede dem. Larmen herved trængte ind til Professoren; han kom ud, og hans venlige Tiltale beroligede de ophidsede Studentere. Han underhandler med Politiet, men dette nægter haardnakket at give de Grebne frie. Endelig opnaar han dog saameget, at Alle, som vare forsynede med Matrikelmærke, turde fjerne sig, og paa denne Maade bleve de Fleste befriede. I Mangel af Mærke blev ogsaa et rigtigt Svar paa et chemisk Spørgsmaal et Redningsbræt for Mange. Men vee den, som forblev stum ved denne improviserede Examen; den arme Djævel maatte vandre i Fængsel. De udgjorde omtrent 50. Dette var for meget for vor Examinators gode Hjerte. Han løb til Ministeren for det Indre, men her kom han slemt deran; til Politiministeren — endnu slemmere. Han blev staaende paa Gaden med ludende Hoved. „Jeg var for streng," siger han til sig selv, „der er ignorantes, ignorantissimi, sandt nok; men dette er dog ingen utilgivelig Forbrydelse. Hvad gjør jeg nu?" Pludseligt fik han en Idee. „Holdt," raabte han, „Kuppelen! Man har gjort mig glimrende Løvter." Som sagt, saa gjort. Han løb lige til Tuillerierne; fik med Møie Audiens; fortalte med Varme, Aabenhed, Bedrøvelse; det er hans Disciple, hans kjære Disciple, hans Børn; han gaar i Borgen for dem. „Ja, men," siger Kongen smilende, „kun de, som ikke forstode noget Chemi, ere jo arresterede . . . . Gaa De til min Minister. Det Tilfælde er ikke forudseet!" Ved Midnat aabnedes Fængslets Døre for Thénard. „Kom, mine Herrer!" raabte han til dem; men paa Dørtærskelen vendte han sig om og tilföiede: „Dog under en Betingelse: De maa Alle tilhobe lære Chemi!"

En Begivenhed, som vidnede om Thénards urokkelige Sjælero, gav tillige Anledning til at vise den Kjærlighed, hvormed hans Disciple og Venner hang ved ham. Ved en Forelæsning i den polytechniske Skole manglede netop et nødvendigt Rekvisit forat bevise en Læresætning. Thénard forlanger det utaal-

modigt, og medens en Præparant ilede afsted forat hente det, griber Professoren i Tanker en Krukke, og fører den uden at see paa den til sine Læber. Han tager en Slurk og sætter den fra sig. „Mine Herrer," siger han aldeles koldblodigt, „jeg har drukket Gift. Jeg har drukket Kviksølvsublimat; jeg maa have nogle Æg; alene Æggehvide kan hindre Virkningen." Neppe havde han sagt dette, saa styrtede Alt, som havde Been, ud af Vinduer og Døre hen i alle Retninger; Enhver bringer sin Anpart, og snart er der opstablet et heelt Taarn af Æg.

Imidlertid var ogsaa en af Eleverne løbet hen til det medicinske Fakultet. Dupuytren kaster sig i den første Kabriolet, han møder, og stryger afsted i fuld Galop. Thénard er, takket være Æggehviden, allerede reddet; men Dupuytren kan ikke lade sig berolige herved og anvender Sonden, forat være sikker paa, at ikke Maven har beholdt noget af det ætsende Stof. Herved inflammerer Organet. Reddet fra Giften, kommer dog Thénards Liv i Fare ved Midlet. Han bringes hjem. Alle Tilgange blive afspærrede; Eleverne ved de forskjellige Skoler omringe Huset med en Muur forat holde enhver Paatrængende borte. I mørk Taushed oppebie de enhver fra Husets Indre kommende Efterretning. Utrættelige vaage de uafladeligt Nat og Dag; thi denne Mand, almægtig ved sin Godhed, er selv et Gode, som Ungdommen af al Magt vil bevare for sig. Hver Morgen opslaaes nøiagtige Bulletins i alle store offentlige Anstalter; hvo der udgiver dem, veed Ingen.

Da den helbredede Thénard atter viste sig paa Kathedret, modtoges han af en saa stormende Jubel, at ingen Tilhører vidste, hvad der egentlig var blevet foredraget; og Professoren selv tilstod, at han blot erindrede sig en dyb og inderlig Rørelse.

1820 blev Thénard Universitetsraad; 1832 Pair af Frankrig. I Pairskammeret holdt han sig borte fra alle politiske Spørgsmaal; han anvendte kun sin Indflydelse i enkelte Sager, t. Ex. Statens Beskyttelse af udmærkede Videnskabsmænds Enker; den nye Udgave af Laplaces Værker; Revision af Underviisningslovene o. fl.

Klubberne i London.

(Af Alphonse Esquiros. — Revue des deux mondes.)

X.

Det store Antal Klubber, der findes i London — og jeg har langtfra nævnt dem alle*) — viser bedst, hvorvidt disse Institutioner tilfredsstille en almindelig Trang og stemme med den britiske Charakteer. Englænderen holder ligesaa stærkt paa Tidens Deling som paa Arbeidets Deling; hans Dag bestaar af Arbeidstimer og ledige Timer; de første ofrer han til Forretninger, de sidste til Fornøielser. De ledige Timer tilbringer han i Klubben med mere eller mindre livlige Samtaler, med Spøg, Læsning og passende Tidsfordriv. Jeg vil dog ikke med nogle Essayister paastaa, at det især er Konversationen, der trækker ham til de nyere Klubber. Hvis Englænderne efter Johnsons Udtryk er det mest „klubable" Menneske, er det ikke saameget fordi han gjerne taler, som fordi han forstaar den Kunst at tie stille. Han respekterer Andres Taushed, men fordrer ogsaa, at Andre skulle respektere hans. Hvilket andet Sted vilde man vel finde, hvad man hver Dag træffer i de engelske Klubber, to Mennesker, der see hinanden hver Morgen og hver Aften og tilbringe flere Timer i hinandens Selskab, men aldrig aabne sin Mund forat tale om sine personlige Anliggender? Paa den anden Side kan man spørge, om det Bifald, de britiske Klubber have fundet, virkelig kommer af Englændernes Selskabelighed. Der er andre Folk, der ere ligesaa selskabelige som Englænderne, men hos hvem saadanne Foreninger snart gjøre Individet til Slave. Englænderen har den store Fordeel at kunne være sig selv midt i en Skare af Venner og Brødre. Han behøver ikke at frygte for, at han nogensinde skal ofre sin Frihed for nogensomhelst Betragtning. Han forstaar den Kunst uden at støde an mod Konvenientsen — idetmindste sit Lands Konvenients — at isolere sig midt i en Masse, at overlade sig til sine Forretninger eller sine Tilbøieligheder, at gaae og komme, naar han finder for godt. Det, som han fordrer, man skal undskylde hos ham, det taaler han hos Andre. Kort sagt, Englænderen slutter sig kun sammen med Andre for at befordre sin Uafhængighed i Forening med sit Velvære og sine Fornøielser, for at styrke sin Selvfølelse og for bedre at udvikle sin Charakteer midt i selve Klublivets Solidaritet.

*) Man har endogsaa tænkt paa at organisere hele det huuslige Liv efter Klubbernes Mønster. I 1838 opførtes der i Regent-Street en smuk Bygning under Navn af club-chambers. Disse Værelser, der ere 77 i Antal, ere indbyrdes adskilte, men byggede saaledes, at to eller tre af dem kunne slaaes sammen til en Leilighed, alt efter Leiernes Ønske. Nedenunder er der en Læsesal, en Kafee, en Spisesal, der staar i Forbindelse med et fælles Kjøkken. Engelske Økonomister have endogsaa foreslaaet at sammensmelte hundrede Huusholdninger til en lignende Association.

Klubhusene have i den sidste Tid frembragt en interessant og heelt igjennem britisk Typus, the clubman. For ham existerer der Intet udenfor Pall-Mall, og ethvert Individ, der ikke hører til en Klub, er ikke et Menneske. Klubben er hans Huus, hans Rede, hans Selskab. Hvis han ikke ligger der om Natten,*) kommer han derhen henimod Klokken 9 om Morgenen og trækker sig ikke tilbage før efter Midnat; der faar han og skriver han sine Breve; der gjør han sit Toilette, læser Aviserne, gaar fra Sal til Sal eller stiller sig hen i et Vindue. Hvis man om Dagen gaar forbi det Palads, hvor han har opslaaet sin Bolig, kan man være vis paa at see hans lykkelige Skikkelse straale bag en uhyre Rude, der er omgivet af en Steenbue. Fra dette Vindue iagttager han fra Time til Time Alt, hvad der, som han siger, foregaar i Verdens store Klub; thi for ham antager Alt Billedet af hans Yndlingstanke. Han veed maaskee ikke, hvorledes det gaar med hans egne Affærer, men han veed paa en Prik, hvorledes det gaaer med Klubbens. Han interesserer sig for Indkjøbene og for de mindste Detailler i dens Huusholdning. Spørg ham, hvilket Aar, hvilken Maaned, hvilken Dag og hvilken Time Klubbens bedste Bordeauxviin er bleven tappet paa Flasker, og han vil med Sikkerhed angive det. Der gives for ham ingen andre gode Frokoster og gode Middage, end de, han spiser paa Klubbens Marmorbord og altid paa det samme Sted. Han kjender hver Bog i Bibliotheket, ikke forat læse dem, men blot for at vide, at de existere. I sin Omgang med Klubbens literære Medlemmer vil han da kunne være istand til at angive en anonym Bogs Forfatter, naar den udkom og Skjønneres Mening om den. Han taler fortroligt om sin Ven Hertugen, simpelthen fordi denne er Medlem af Klubben, og vore Venners Venner ere vore Venner. Hans store Erfaring sætter ham istand til med et Barometers Nøiagtighed at forudsige de Storme, Diskussionen vil medføre paa visse Dage. Et eneste Blik paa Personalet i the morning room er for ham nok til at lade ham forudsige Klubbens Beslutning og Majoritetens Størrelse. Hans Orakler begynde altid med: Klubben tænker, Klubben vil, Klubben beslutter. Med Aarene gror han aldeles fast i Klubben ligesom gamle Træer. Er der fra Klokken 10 om Aftenen indtil Midnat kun en eneste Gjæst i the drawing room, er det ham, der sover der i sin Lænestol ved Ovnen. Naar han skal dø, trøster han sig med den Tanke, at nogle Klubbrødre utvivlsomt ville følge ham til Graven, og at hans Navn vil findes paa Listen over afdøde Medlemmer; det er hans Gravskrift og hans Ligtale.

*) I Reformklubben og nogle andre af disse Etablissementer er der et vist Antal Værelser, der udleies til Medlemmerne. I næsten alle Klubber har man Bade- eller idetmindste Toiletværelser med Sæbe, Haandklæder, Haarbørster osv.

Literatur.

Fransk Grammatik til Skolebrug. Af Dr. C. F. Ingerslev. Kbhvn. 1860. 108 S. 8. — Prof. C. F. Ingerslev, der nu i mere end en Menneskealder har forøget Literaturen med en stor Mængde Skolebøger (i Latin, Græsk, Fransk, Geographi), hvoraf flere, f. Ex. det latinske Lexikon, baade i og udenfor Skandinavien har fundet fortjent Anerkjendelse, har nu ved den foreliggende franske Grammatik erhvervet sig fornyet Krav paa Skoleverdenens Erkjendtlighed. Forfatteren, der længe baade paa det høiere og lavere Trin af den lærde Skole har Erfaring som Lærer i Fransk, har allerede i nogle for c. 5 Aar siden udgivne Programmer udviklet de Principer, han ved nærværende Grammatiks Udarbeidelse har havt for Øie, nemlig deels, at Lærebøgerne i de forskjellige Sprogs Grammatiker bør saameget som muligt være anlagte efter samme Plan, deels ogsaa (specielt i Fransk) forkortes og gjøres lettere, end de for Tiden i Regelen ere. Det vil visselig ogsaa af norske Skolmænd indrømmes, at navnlig det sidste Princip nu med en næsten tvingende Kraft gjør sig gjældende, da vore i Regelen unge Disciple virkelig trænge til al den Lettelse i det polyhistoriske Skolearbeide, man kan skaffe dem. Dette gjælder ei mindst Fransk, hvor de almindelig brugte Grammatiker (Rektor Bloms og Prof. Abrahams's) med al Anerkjendelse af deres videnskabelige Værd, meddele altfor megen Detail, hvilken da af de ofte kun altfor uselvstændige Lærere i en overdreven Grad paabyrdes Disciplen. Vi tro, at Prof. Ingerslevs Bog indeholder fuldkommen tilstrækkeligt Stof idetmindste for den studerende Discipel, hvis Sprogsands fra saa mange Sider bliver udviklet, og da Ingerslev tillige allerede før med Held er optraadt som Forf. paa dette Felt, tør vi med Sikkerhed anbefale den til Indførelse i vore Latinskoler. Prisen er moderat og Udstyret fortrinligt. Sg. Pr.

— I Sverige er udkommet 2 Brochurer i Anledning af det norske Spørgsmaal: „Den norska frågans historik" af Præst N. J. Ekdahl og „Bref från en svensk Landtman til en vän i Norge".

— Som Universitetets Program vil i Løbet af Høsten udkomme en af Professor Monrad forfattet Afhandling: De vi logicæ rationis in describenda philosophiæ historia ad E. Zellerum epistola.

Norge.

Christiania. Hds. Maj. Dronningen afreiste Tirsdag Morgen den 31te Juli Kl. 9 paa Jernbanen fra Christiania til Eidsvold. Første Natteqvarteer toges paa Oier Præstegaard. Hds. kgl. H. Prindsesse Louise forbliver paa Slottet herstedts under Kroningen. Hs. M. Kongen ankom til Throndhjem efter Bestemmelsen Natten mellem den 28de og 29de Juli, hvorhen ogsaa Hs. kgl. H. Prinds August kort efter naaede fra Sverige. Kongen sees af Hensyn til Skydsstationerne at have anvendt flere Timer af Døgnet, end oprindelig bestemt, paa Veien, hvorved Reisen, over hvis Anordning der har været fort grundede Klager, er bleven saameget mere fatiguant for de Reisende. Hans Maj. opholder sig indtil og efter Kroningen i Leiren paa Størdalshalsen.

— Tirsdag den 31te Juli holdtes Auktion over endeel af de endnu ugjenstaaende Huse paa den for Storthingsbygningen bestemte Tomt. De skulle være nedrevne inden 3, 4 og 6 Uger efter Bygningernes Størrelse. 3 af Husene til Agersgaden sees at skulle blive staaende indtil videre.

— J. G. Lefman og A. Hartkopff ere i Anledning af Kätchen Renz's Flugt satte under Justitiens Tiltale, den Første for falsk Forklaring for Retten, den Anden for Anstiftelse deraf.

— 26de f. M. overleveredes den nye Kirke for østre Aker (Ulfvins Kirke) fuldfærdig til Bygningskommitteen. Kirken, hvoraf vi tidligere i vort Blad (1858, Nr. 6) have leveret Tegning, er bygget af Brødrene Unger og har kostet 35,000 Spd. Arbeidet roses som smukt og solid

— De theologiske Kandidater J. O. Kjelland og P. P. Wettergreen have bestemt sig til at gaae som Missionspræster til Zululandet.

— Statsraad Riddervold er efter derom fremsat Ønske fritagen for at føre Forsædet i Regjeringen „i de Tilfælde, hvori han er den Ældste af de tilstedeværende Statsraader."

— Den 30te og 31te Juli samt 1ste August holdtes her i Byen det tidligere berammede Skolelærermøde Deeltagernes Antal var ved Slutningen 250. Som det lader, ere de Grundtvigske Anskuelser komne til Udtalelse i en stærkt potenseret Form.

— Direktionen for den kgl. norske Tegne- og Kunstskole indbyder til en Slags Nationalsubskription til Opførelsen af en Bygning for Nationalmuseet og Tegneskolen. Bidragene tænkes især ydede i den Form, at man deeltager i Lodtrækningen om de af Kunstnerne skjænkede Billeder, der ere udstillede i Kunstforeningens Lokale.

— Tenoristen Skougaard har givet Koncerter i flere af Vestlandets Byer med meget Bifald. Hans Engagement i London forbod ham at indfinde sig i Throndhjem og overtage nogen Soloparti i Kroningskantaten.

— Den nye engelske Fontæne er nu opsat ved vor Frelsers Kirke.

— Kand. jur. J. P. Johansen har den 31te Juli erholdt Autorisation som Sagfører ved Underretterne.

Frederikshald. Den Mindestøtte, som den svenske Armee reiser for Kong Carl XII paa Frederiksteen i Stedet for i Stockholm, er nu næsten færdig og skal „indvies" udpaa Høsten.

Throndhjem. Ved Orlandet vil man have seet en Søorm. Fortællingen lyder imidlertid ikke synderlig troværdig.

Embeder. Tune Sognekald (c. 1000 Spd.); Varteig Sognekald (480 Spd.); Klæbo Sognekald (560 Spd.) i Forening med en Lærerpost ved Seminariet (200 Spd.); Hof Sognekald (430 Spd.); et Stiftskapellanembede i Tromsø Stift (400 Spd.); Lesje Sognekald (500 Spd.); Dovre Sognekald (450 Spd uden Bolig). Toldkassererembedet i Arendal (c. 1600 Spd.); Toldinspektørembedet sammesteds (c. 1350 Spd.).

Blandede Efterretninger.

— Garibaldi opholder sig nu i Messina, hvis Citadel endnu er i Neapolitanernes Hænder.

— 4 Kanoner (2 24-pundige og 2 12-pundige) ere støbte ved Stafsjø Jernstøberi i Sverige og skulle sendes som Foræring til Garibaldi.

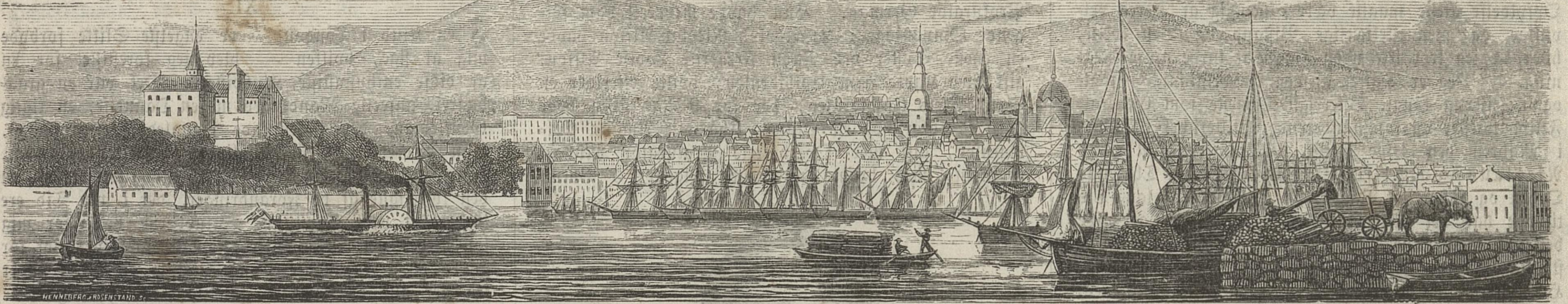
— Frankrigs og Englands Indskriden i Syrien synes nu sikker. Times anbefaler den i en længere Artikel.

☞ **De, der staae til Rest med Betaling for Bladets første Halvaar, anmodes om snarest mulig at indsende samme.**

Under Redaktørens Fraværelse fra Byen (indtil 11te Aug.) leveres Sager angaaende Bladet i Expeditionen (H. J. Jensens Bogtrykkeri) og Privatbreve til ham i hans Bolig, Haslunds Gaard, Kongens Gade.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 33. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 12te August 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Om norske Kongers Hylding og Kroning i Fortiden.

III.

Ligesom Haakon Haakonsøn blev ogsaa hans Søn Magnus kronet og det allerede før Faderens Død, i Aaret 1261. Kroningen forrettedes i Bergen af Erkebiskop Einar, der samtidig kronede Magnus's unge Dronning, den danske Kongedatter Ingeborg, med hvem han tre Dage iforveien havde holdt Bryllup. Ceremoniellet var næsten ganske det samme som ved Haakons Kroning. Sceptrene bares denne Gang af Lendermændene Erling Alfsøn og Brynjolf Jonssøn; Knut Jarl bar Kronen, understøttet af to Stallarer, da han allerede var haardt medtaget af den Sygdom, hvoraf han kort efter døde; Kroningssværdet bar Lendermanden Gaut Jonssøn. Den gamle Konge gik i Processionen ved sin Søns Side. Dronningen synes ikke at have været med i Processionen, men har sandsynligviis allerede før dens Begyndelse begivet sig til Kirken. — Kong Magnus, selv kronet før sin Faders Død, ønskede ligeledes at see sin ældste Søn Erik kronet før han døde, og havde allerede berammet denne Høitidelighed til 24de Juni 1280; men han døde tidligere i samme Aar, 9de Mai, og Erik blev kronet 2den Juli som regjerende Konge. Ved denne Leilighed lykkedes det Geistligheden at faa Kroningseden affattet ganske til sin Fordeel; men Frugterne af denne Seier forspildtes, som bekjendt, ved den kraftige Modstand, som de norske Høvdinger under Eriks Mindreaarighed satte imod Hierarchiet. Den skotske Kongedatter Margrete, med hvem Erik blev gift Aaret efter, 1281, blev efter en udtrykkelig Bestemmelse i Ægteskabskontrakten særskilt kronet paa sin Bryllupsdag. Eriks Broder og Efterfølger Haakon kronedes tilligemed sin Dronning Euphemia i Nidaros Christkirke 1299, samme Dag, som han blev hyldet paa Ørething. Af hans Efterfølgere paa Norges Throne før 1537 vides Faa at være kronede i Norge: Christopher af Baiern 1442 i Oslo, Karl Knutssøn 1449 i Throndhjem, Christian I 1450 paa samme Sted, Hans 1483 ogsaa i Throndhjem og Christian II 1514 i Oslo. Christian II blev den sidste af de oldenburgske Konger, som modtog norsk Kroning. Frederik I havde vel i sin norske Haandfæstning lovet at lade sig krone „i Throndhjem eller paa et andet dertil passende Sted"; men Løftet kom ikke til at blive opfyldt. Ogsaa Christian III tænke strax efter sin Thronbestigelse paa at lade sig krone i Norge; men dette hans Forsæt kom ikke til Udførelse, forinden Norge i 1537 blev dansk Provinds, hvorved særskilt Kroning for dette Rige bortfaldt. Kroningen i Kjøbenhavn gjaldt fra den Tid af for begge Riger.

Det vil heraf sees, at ikke blot den lovligt valgte og hyldede Konge, men ogsaa den som Konge hyldede Thronfølger kunde krones. Magnus Haakonssøn kronedes før sin Faders Død, og Erik Magnussøns Kroning var ligeledes oprindelig bestemt at skulle foregaa før hans Regjeringstiltrædelse. Kun tre Dronninger vides at være kronede i Norge, Ingeborg i Aaret 1261, Margrete 1281 og Euphemia 1299. Dronningens Kroning sees saaledes ikke at have været betragtet som nødvendig, om end Kongen blev kronet.

Man kunde have ventet, at Nidaros som Rigets kirkelige Hovedstad var blevet fast Kroningsstad. Saa var det dog ikke; de fem første Kongekroninger foregik alle i Bergen; af de øvrige forrettedes fire i Nidaros og to i Oslo. Naar Nidaros i offentlige Aktstykker fra Unionstiden undertiden betegnes som det lovbestemte Kroningssted, saa er dette udentvivl blot en paa Nidaros's gamle Anseelse og dets Egenskab som vedtaget Hyldingssted bygget falsk Forudsætning, ikke støttet paa nogen os bekjendt Lovbestemmelse. Til Kroningen har man ligesom til Hyldingen altid valgt en stor kirkelig Festdag. Sverre kronedes paa Apostlerne Petri og Pauli Dag, 29de Juni, Haakon Haakonssøn, Christian I og Christian II paa Olafsdagen, 29de Juli, Magnus Haakonssøn Korsmessedag om Høsten, 14de September, Erik Magnussøn og Christopher af Baiern St. Svituns Dag, 2den Juli, Haakon Magnussøn St. Laurentii Dag, 10de August, Karl Knutssøn paa den hellige Kong Edmunds Dag, 20de November, og Hans paa St. Margretæ Dag, 20de Juli. Magnus Erlingssøns Kroningsdag kjendes ikke med Sikkerhed.

Kroningsakten forrettedes i Regelen af den norske Erkebiskop; dog kunde i hans Forfald ogsaa en af Lydbiskopperne fungere, eller Paven kunde udsende en egen Legat dertil. Exempler i begge Retninger give Sverres og Haakon Haakonssøns Kroninger.

Om det ved den norske Kroning brugelige Ceremonielle giver den alt meddeelte Beretning om Haakon Haakonssøns Kroning temmelig fuldstændig Oplysning. Om den egentlige Kroningsakt siger den dog kun, at den udførtes efter de almindelige Regler. Man kan altsaa fuldstændiggjøre de faa Antydninger, der forekomme i Sagaerne, efter de Forskrifter, som den for den hele katholske Christenhed gjældende kanoniske Ret giver for dette Tilfælde. At slutte derefter, er vel Salvingen foretaget først, hvorved den forrettende Prælat har iført Kongen Kroningsdragten; derpaa satte han Kronen paa Kongen og omgjordede ham med Kroningssværdet. Ved Magnus Haakonssøns Kroning hjalp den gamle Kong Haakon Erkebispen med at binde Sværdet om ham. Derpaa aflagde Kongen Kroningseden, hvorefter han synes at have draget Sværdet og svunget det mod Verdens fire Hjørner. Endelig førte Erkebispen ham til det for ham indrettede prægtige Sæde. Hvis ogsaa Dronningen skulde krones, forrettedes dernæst hendes Salving og Kroning.

Om Kroningsinsignierne eller de saakaldte Regalier vides kun Lidet. Der skjelnes mellem Kroningsklæderne (vígsluklæði) og Kongedragten (konungsskrúð). De første synes at have været et Slags geistlig Dragt, bestaaende fornemmelig af en Underklædning (subtile) og en saakaldet Dalmatica, et vidt, fodsidt Klædebon. Denne Dragt toges paa af Kongen under Kroningsakten og aflagdes igjen, naar han kom tilbage til Kongsgaarden; da ombyttede han den med Kongeskrudet, en rød Kappe, foret med Hermelin. Kronen synes at have været af den ogsaa i andre Lande i Middelalderen brugelige simple Form, aaben og uden Buer, oventil ziret med lilie- eller blomsterformede Prydelser. Der brugtes to Sceptre (ríkisvendir), det ene med et Kors, det andet med en Ørn paa Spidsen. Endelig hørte til Regalierne ogsaa Kongesværdet. Om disse Prydelsers Udseende faar man et Slags Forestilling af nogle endnu bevarede Kongesegl og andre Afbildninger. Paa enkelte af disse forekommer ogsaa Rigsæblet, som ellers ikke omtales og neppe har været brugt ved Kroningen ialfald i ældre Tid.

Kroningsed synes at have været aflagt ved alle Kroninger, skjønt den blot ved et Par udtrykkeligt omtales. Den kan imidlertid sees at have været væsentlig forskjellig fra Hyldingseden, hvorved Kongen lovede sit Folk at holde Landets Lov og efter Evne forbedre den, hvorimod Folket svor at vise Kongen sømmelig Hæder og Lydighed. Den Forpligtelse, som Kongen indgik ved Kroningen, synes væsentlig at have angaaet Kirkens Ret og Frihed. Den hele Ceremoni var nemlig efter sit Væsen kirkelig, medens Hyldingen havde en overveiende politisk-verdslig Charakteer; den skulde hellige Kongedømmet ved Kirkens Velsignelse og Sanktion. Fra Geistlighedens Side var rigtignok, som man seer af Forhandlingerne i Anledning af Magnus Erlingsøns Kroning, noget Mere tilsigtet; Kroningen skulde efter dens Mening betegne Kongedømmet som afhængigt af Kirken og forlenet ved dens Naade. Men Kongedømmets energiske Modstand forebyggede, at denne for dets Anseelse ødelæggende Opfattelse af Kroningens Væsen fik varig praktisk Betydning, og Kroningen blev siden et Redskab i Kongedømmets Haand til at forene den kirkelige Autorisation med den politiske paa Kongens Person. Kroningens Virkning var imidlertid væsentlig blot moralsk; dens imponerende Pragt i Forening med Kirkens Medvirkning tjente til at befæste Kongedømmet i Folkets Øine. Nødvendig eller lovmæssig befalet var den ikke; Hyldingen forlenede allerede Kongen med hans fulde Myndighed og Kroningen føiede dertil, statsretlig betragtet, Intet. Derfor nævnes ogsaa Kroningen blot leilighedsviis i de gamle Love, medens der, som vi have seet, i Hirdskraa gives udførlige Forskrifter for Fremgangsmaaden ved Hyldingen.

En Nordmand, baroniseret i Østerrige.

(Meddeelt af H. J. Huitfeldt.)

I B. Moes efterladte Samlinger, der opbevares i det norske Rigsarchiv, findes et med Blyant tegnet Portræt af Adolf Nicolaus von Alfson samt en Afbildning af hans Vaaben. Denne Mand, der var født i Norge, døde 1779 i Olmütz som General-Feldtvagtmester og Artillerichef i Østerrigsk Tjeneste. 1777 var han bleven ophøiet i Friherrestanden og var allerede tidligere bleven Ridder af Maria-Theresia-Ordenen, der 1757 stiftedes af Keiserinde Maria Theresia i Anledning af Syvaarskrigens Udbrud og især Slaget ved Collin, og som ifølge Statuterne af 12te Decbr. 1758 kun skulde meddeles for virkelig militær Fortjeneste, uden at høi Byrd, Rang eller deslige skulde komme i Betragning. Da deslige Ophøielser af Nordmænd i Udlandet altid ville høre blandt Sjeldenheder, have vi troet, at det kunde være af nogen Interesse her at levere en Afbildning af nysnævnte Portræt, der er tegnet af D. Arnesen, formeentlig efter det nedenfor omtalte Billede, der eiedes af Jomfru K. German. Da vi ikke see os i Stand til at give nogen fuldstændig Biographi af Baronen, ville vi levere et Par — især Familieforholdene oplysende —

Aktstykker, saaledes som de forefindes i ovennævnte Samlinger, nemlig en Oversættelse af et Brev fra hans Datter Fru Mantz v. Mariensee til Overkrigskommissær og Ridder, Grosserer Otto Collett i Christiania og Hovedindholdet af dennes Svar derpaa.

I.

Grätz i Steyermark, 17de Octbr. 1822.

Deres Velbaarenhed!

Tilskyndet af et herværende agtet Handelshuus tager jeg mig den Frihed, som Ubekjendt, at tilskrive D. Vbhd. og derhos at vove en Bøn til Dem, hvis Opfyldelse alene maatte være afhængig af Deres velvillige og menneskekjærlige Bistand og Bestræbelse, hvorpaa jeg tror ikke uden Haab at turde gjøre Regning. — Jeg er Datter af den i Christiania*) fødte og i keiserlig kongl. Østerrigsk Tjeneste som General-Feltvagtmester og kommanderende Artillerichef i Olmütz i Mähren den 16de Decbr. 1779 afdøde Adolph Nicolaus von Alfson, Ridder af Maria Theresias Orden og Østerrigsk Baron. — Allerede for lang Tid tilbage har det været mit hjerteligste Ønske at blive bekjendt med mine i Norge eller umiddelbar i Christiania værende kjære Slægtninge. Jeg har i denne Henseende gjort mange Forsøg, men altid forgjæves, og endog min sidste Skrivelse af 17de Decb. 1816 til Professor ved det kong. Frederiks Universitet i Christiania, Hersleb, blev uden al Virkning, da jeg aldrig har erholdt noget Svar derpaa. — Jeg seer mig derfor sat i den Nødvendighed, da det er mig uendelig magtpaaliggende for min Bortgang fra Verden at lære at kjende idetmindste nogle af mine dersteds værende Slægtninge, forbi jeg er Moder til 3 Sønner som staae deels i Østerrigsk militær Tjeneste, deels i civil Tjeneste, og som dog ogsaa gjerne ønskede at vide noget om disse deres Slægtninge, — endnu engang at gjøre dette Forsøg, og at anmode D. Vbh. om den Velvillighed, at ville indhente Underretning, og og derefter velvilligen at forunde mig Meddelelse, om der af min Faders Familie, eller af Familien Colbiørnsen — af hvilken sidste en Søstersøn af min Fader endnu i Aaret 1777 levede paa sine Eiendomme i Solør — endnu existere Efterkommere i Christiania eller Solør, og hvilke For- og Tilnavne, Charakterer eller Titler samt Opholdssted disse Descendenter have. Min salig Fader havde, foruden andre Sødskende, en Søster, som var gift med en Herr Colbiørnsen. Denne Søster havde en Datter, ved Navn Frederika Lovise, som var gift med Overhofrets-Advokat i Norge, Herr Michael Lermann,**) som endnu i Aaret 1777 levede i Christiania. — Da jeg, som den eneste gjenlevende af mine Sødskende, blot var et Barn, da saavel min Fader som min Moder døde, saa kunde jeg dengang endnu ikke interessere mig for Familie-Forholdene og Existentsen af disse saa langt fraværende kjære Slægtninge, men siden efter erholden modnere Fornuft var det altid mit inderligste Ønske og min høieste Bestræbelse at gjøre dette, og at bringe mig i Erindring hos og give mig tilkjende for disse Slægtninge, hvilke jeg kun for en Deel kunde have Kundskab om af min Faders efterladte Papirer, men desværre lykkedes mig aldrig dette Forehavende, og jeg har herover trøstesløs. Den mig saa almindelig anpriste Humanitet og Velvillie hos den respektable Handelsstand i Christiania indgjød mig den Fortrøstning, at jeg vist ikke forgjæves vilde henvende mig til D. Vbhd. med denne min omtalte Anmodning, da jeg, ved at læse Deres ærede Navn i den almindelige Fortegnelse over den europæiske Handelsstand, ifølge en behagelig fornummet Anelse, især vovede at udvælge Dem hertil. Jeg indestaaer paa det Høitideligste, med megen Taknemmelighed at erstatte Dem de for mig i dette Tilfælde i Udlæg for Postporto havte og endnu havende Omkostninger, og at godtgjøre Dem disse ved gode honorerede Vexler herfra, trukne paa Wien eller Hamburg. — Jeg gjentager saaledes endnu engang min foromhandlede Anmodning om at indhente Kundskab om En eller om Flere af disse Familier: Alfson, Colbiørnsen og Lermann,**) og velvilligst at meddele mig den indhentede Underretning, under min underneden hosføiede Adresse. Tusindfold Tak ville baade jeg og mine Sønner yde Dem for denne Tjeneste, og inderlige Bønner ville vi opsende til Skaberen om Velsignelse for alle Deres Fremtids Idrætter, og især deles hed vil det være min behageligste Pligt, saa længe jeg lever, med den mest udmærkede Høiagtelse at være

D. Vbhds.
hengivneste Tjenerinde
Caroline Amalie Mantz von Mariensee,***)
født Friherreinde von Alfson.

*) Ifølge en anden Optegnelse skal han være født i Grue Præstegjeld og som Student have forladt Kjøbenhavns Universitet for at træde i udenlandsk Krigstjeneste.
**) ɔ: German.
***) Kapitain Frantz Anton Mantz blev i Aaret 1786 adlet med Tilnavnet v. Mariensee. Denne var formodentlig Brevskriverindens Mand.

Min Adresse ville De behage at skrive saaledes:
A Madame,
Madame Caroline Amalie Mantz, Noble de Mariensee, née Baronne d'Alfson à Grätz en Styrie. Par Vienne.

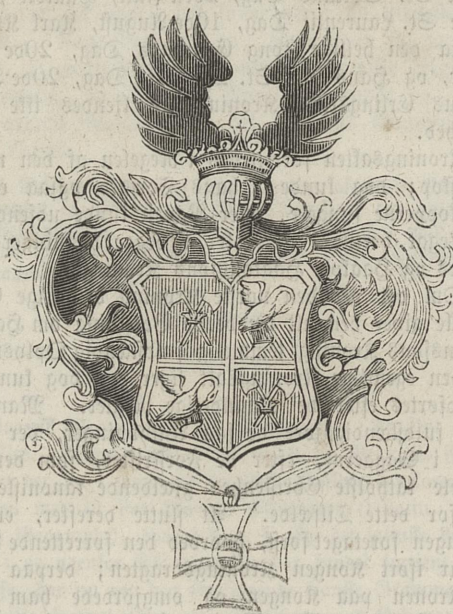
II.

Herpaa svarede Collett under 18de Novbr. 1822 i det Væsentlige følgende:

1) At han alene havde kunnet opspørge en eneste Person af de omskrevne Slægtninge, og at denne hed Jomfru Karen German, Datter af Overhofrets-Prokurator German. Hun havde meddeelt ham følgende Oplysninger: 2) Adolph Nicolai Alfson havde en eneste Søster ved Navn Frederike Lovise Alfson, gift med Kapt. Arne Colbiørnsen, hvilke efterlode en Søn, Niels Colbiørnsen, der for 9 Aar siden døde ugift i Solør, og en Datter, Charlotte Amalia Colbiørnsen, gift med Overhofrets-Prokurator Michael German, med hvem hun havde følgende 5 Børn:

Adolf Nicolaus von Alfson.

Alfsons Vaaben.

1. Arne Colbiørnsen G.; 2. Alf Nicolai Alfson G.; 3. Frederikke Lovise Alfson G.; 4. Sigvard G.; 5. Karen G., af hvilke de 4 første døde i sin Barndom. — 3) Jfr. Karen German erindrede, at hendes Moder havde fortalt om Adolph Nicolai Alfsons Bortreise fra Kjøbenhavns Universitet og hans Ansættelse og Befordring i keiserlig Østerrigsk Tjeneste. Hun havde ligeledes hørt sin Moder læse flere Breve fra General Alfson, der vare skrevne i de ømmeste og kjærlighedsfuldeste Udtryk, med Løfte om Hjælp og Understøttelse, om hun skulde komme til at behøve samme. — 4) Jfr. German var i Besiddelse af et Brystbillede, paa hvis Laag befandt sig det Alfsonske Vaaben, og indenfor Futteralet saa man Brystbilledet af en omtrent 40aarig Mand i hvid Østerrigsk Uniform med røde guldbrandede Opslag (Ophæftninger) og paa Brystet en Orden i et rødt og hvidt Baand. — 5) Collett oversendte til videre Oplysning: en Stamtavle, en Afbildning af Vaabenet, et Aftryk af Signetet, en Attest (Schein) fra Justitiarius og en Assessor i Høiesteret. — 6) Niels Colbiørnsen, der døde ugift i Solør paa Gaarden Gruset, efterlod ingen Formue, og havde før sin Død solgt Gaarden saaledes, at han i sin Levetid skulde bebo den. — Karen German levede i den yderste Armod og Elendighed, og hun anbefaledes derfor af Collett til Friherreinde Alfsons Understøttelse.

Klubberne i London.

(Af Alphonse Esquiros. — Revue des deux mondes.)

XI.

I en Klub i London — de engelske Skikke forbyde mig at sige, hvilken — blev jeg forestillet for en af disse enthusiastiske Klubbister. Det var en graahaaret, anseelig Mand med megen Dannelse, en rigtig Gentleman, der ingenlunde manglede Bekjendtskaber. Han skildrede mig Klubliv med glimrende Farver. „Jeg betragter," sagde han, „Klubhuussystemet som den lykkeligste af de Forandringer, der i min Tid ere indførte i vort Samfund. Klubberne have for mig løst Problemet om, hvorledes man skal leve godt for godt Kjøb. For nogle Pund Sterling om Aaret nyder jeg her alle de Fordele, som blot en uhyre Formue ellers vilde kunne skaffe mig. Naar jeg kaster et Blik paa mine Saloner, mine Bibliotheker, mine Badeværelser, mine Vestibuler, mine Forværelser, mine Gallerier, er der Intet, der hindrer mig i at ansee mig for en Lucullus, en Marquis af Westminster eller idetmindste en Rotschild. Jeg synes, jeg er ligesaa rig som disse, siden jeg har til min Raadighed den luxuriøseste Overflod, og langt lykkeligere end dem, forbi jeg er omringet af Tjenere, Huushovmestre og Lakeier, som jeg hverken behøver at betale eller passe paa. Jeg nyder alle en fornem Herres Behageligheder uden at have hans Ubehageligheder og uden nogen Ansvarlighed. Mine Befalinger blive udførte i et Dieblik, som om jeg var den Eneste, der skulde opvartes. Jeg giver et Tegn, og en galoneret Tjener kommer hen forat bringe det Brev i Postkassen, som jeg har forseglet med Husets Lak. Min ypperlige Kok, som jeg ikke behøver at underrette om, naar jeg „spiser ude i Byen", holder sin Ild, fine Spid og alle sine Underkokke til min Tjeneste. Min Overkjældermester, en god Skjønner, der om Morgenen har været ude paa alle Kanter for til billig Priis at indkjøbe Samlinger til Viinstjønnerne — deres Bibliothek som han kalder det — sætter for mig den Halvflaske Viin, som jeg finder Behag i. Jeg spiser, som jeg vil, aldeles efter min Appetit, uden at min Tarvelighed her, som i Londons Restaurationer, frembringer en misfornøiet Mine hos Værten eller Tjeneres slet dulgte Foragt. Gives der noget friere og behageligere Liv end mit? Her har jeg ligefra Morgenen af et udvalgt Selskab, og hver Time taler jeg med Mænd, jeg holder af, uden at være udsat for den Plage at gjøre Visiter, der ere ligesaa ubehagelige at aflægge som at modtage. Der er vistnok i vor som i alle andre Klubber visse ubehagelige, vrantne Personer, som vi betegne med Navnet bores. Ligesom de plage Andre, blive de ogsaa plagede selv. Man kan lade dem gaae sin egen Gang; jeg for min Part troer nu, at de langt fra at ophæve Harmonien i en Klub, tvertimod bidrage til at give den Afvexlingens Behagelighed, ligesom skingrende Instrumenter ved en Koncert. Andre blandt os gjøre sig megen Umage for at trænge sig frem i Kommitteerne. Da jeg ikke forstaar mig paa Affærerne, og jeg aldrig har været saa heldig at kunne styre mit eget Huus, seer jeg paa dem og lader dem gjøre, som de ville; jeg understøtter dem endogsaa i deres Ærgjærrighed, naar jeg finder den støtter sig til en særegen Indsigt, medens jeg selv er lykkelig ved at kunne leve under en Regjering, hvis Handlinger jeg kontrollerer uden at have noget Bryderi med den selv. Forat paaskjønne Klublivet, maa man forlade det for en Tid. Ifjor tilbragte jeg den smukke Aarstid hos en af mine Venner, der er en rig Mand og gjerne vil have det godt. Men hos ham har jeg lært at kjende Fattigdommen. Huset, Møblementet, Selskabet, Alt forekom mig saa fattigt. Men især hvilken aandelig Fattigdom! Hans Bibliothek indeholdt kun tre tusinde Bind, og hver Morgen fik vi ikke mere end sex Aviser, hvoraf kun en kom fra Udlandet. Man skulde jo tro, at Verden var uddøet. Uagtet hans Formue var to eller tre Gange større end min, beklagede jeg dog i mit stille Sind denne eensomme Rigmands Ulykke; han havde alle Rigdommens Besværligheder uden at have dens sande Frugter. Da jeg kom hjem, det vil sige, tilbage til Klubben igjen, følte jeg mig som en afsat Konge, der efter nogle Aars Landsflygtighed atter befinder sig i sit gamle Slot."

Ikke mindre end Klubbernes økonomiske Indflydelse er den, de have udøvet paa det engelske Selskabsliv. Blandt de gavnlige Forandringer, de have

medført, maa jeg først og fremst nævne den Blanding mellem de forskjellige Klasser og Stænder, de have bevirket. De have formindsket Afstanden og omstyrtet Skrankerne mellem Aristokratiets forskjellige Grader. Disse Foreninger mellem Gentlemen af alle Nuancer har idetmindste for en Deel udslettet den Stolthed, med hvilken Gammelenglands Adelsmænd trak sig tilbage i sin Skal. Hver Dag seer man, der i Klubben danner sig Grupper, hvis Elementer før vilde have forekommet os mere antipathiske end Olie og Vand. En Biskop, en simpel Vikar i den anglikanske Kirke, en Lord, en Kunstner, en Literat, en Fabrikeier, en Handelsmand, en Peer sætte sig nu i den samme Krog, jeg havde nær sagt, ved det samme Bord. Hvad vilde vel i sin Tid (og den ligger kun et Snes Aar tilbage) Lady Hebster Stanhope*) have sagt herom? Den blotte Tanke om en saadan Sammenblanding af Rang og Stænder vilde have forekommet hende at være et Tegn paa den sørgeligste sociale Revolution. Denne Revolution har rigtignok en vis Grændse, da Klubhusene hver for sig kun ere for en vis Klasse og inddeles efter visse Kategorier. Disse Etablissementer repræsentere det engelske Samfund i formindsket Maalestok; man maa ikke saa meget søge Nivellering som Frihed der; men det simpleste Medlem nyder, naar det engang er optaget, den samme Uafhængighed og de samme Behageligheder, som Nogen af dem, der ere allermest begunstigede ved Fødsel eller Formue.

*) See Lady Hebster Stanhopes Memoirer; det er Samtaler, hun fingerer, hun holder med sin Læge, og hvori hun fortæller sit Levnet, skildrer sin Tids Selskabsliv og Skikkene i sin Famile. „I hendes Faders Huus var der over hundrede Tjenere, der hver havde sin Forretning, sin Rang og sin Maade at opføre sig paa. Hun vilde gjerne see den samme Kasteinddeling herske i hele Verden."

Ungarske Nationaldragter.

(Efter „Illustrirte Zeitung.")

Nationaldragter have ligesom Nationalsange den skjønne Eiendommelighed ikke at blive forældede og heller ikke at blive saa latterlige, som Tilfældet er med det Slags Klæder, hvis vexlende Former dikteres af den ubestandige Mode, der sender os sine Forskrifter fra Seinestaden.

Hvo kunde vel modstaa sine Lattermusklers Rystelse, naar han nutildags fik Öie paa de monstrøse Udvæxter, som engang, lignende langt fremragende Stormtage, under Navnet a la Giraffe bedækkede det smukke Kjøns elskværdige Hoveder og skjulte deres hulde Ansigter i en uudgrundelig Dybhed? Nedskriveren af disse Linier er i Besiddelse af en gammel Frak, i hvilken engang en Grandonkel har paraderet i sirlige Menuetter, og Synet af denne Frak med dens høist forunderlige Tilsnit og endnu løierligere Udstaffering med Pynt har ofte forjaget de tristeste Stemninger hos ham.

Men forfalde overhovedet Nationaldragter aldrig til Latterlighedens Forbandelse, fordi den historiske Interesse bevarer dem derfor, da har den ungarske ogsaa ovenikjøbet Skjønhedens Fortrin for sig, thi den er i Sandhed smagfuld.

Hvo vil vel ikke finde Kalpacken eller den bredbræmmede Hat klædeligere end den cylinderformige Kegle, mod hvis Smagløshed og Uhensigtsmæssighed allerede saa mange Penne have ivret!

Men hos Damerne har den magyariske Klædning endnu en særlig Fordeel. Vi vide nemlig strax, om den Elskværdige, med hvem vi have den Fornøielse at træffe sammen, er gift Kone eller Pige. Hver den, som nogensinde ligeoverfor en Dame af tvivlsom Alder har følt den Kval, feilagtig at have tituleret hende med „Frue" istedetfor med „Frøken", vil ganske vist vide at skatte denne gjennem Dragten fremhævede Forskjel. Den i ungarsk Dragt klædte Kone bærer kun en Hue, den ugifte Dame derimod stedse „Partaen", et Slags Diadem af Fløiel, Silke eller Juveler. Den, der betragter vort Billede vil da strax see, at Damen tilvenstre er gift Kone, de to Damer tilhøire derimod ugifte. Det snevre ungarske sammensnørede eller med Knapper besatte Korset tegner Formerne underskjønt; Snorenes stedse vexlende Linier give Anledning til stedse nye Slyngninger; det sorte under Partaen og over Frisuren anbragte Slør slynger sig i maleriske Folder i Nakken. Naar det er koldt, kastes ogsaa „Menlen" over Skuldrene. Dette er den ungarske Kappe, som den gifte Dame paa vor Afbildning bærer. — Mændenes Dragt er simplere, den behøver ingen Forklaring.

Ungarske Nationaldragter.

At der inden denne Nationaldragts Former ogsaa igjen vil udvikle sig Moder, er ingen Tvivl underkastet, da ogsaa allerede nu Smagen benytter det vide Felt, som er den tilbudt, til Forandringer. — Hvad vi i vort Billede have forestillet Læserne er de høiere Stænders Foraarsdragt.

Fra Throndhjem.

Den 31te Juli 1860.

Det gamle Nidaros staar nu ærværdigt og andægtigt, halvt en Repræsentant for Norges svundne Fortid, halvt et Nutidens Barn, opmalet og oppudset, og i spændt Forventning paa at see Kong Carl at stige op paa Olafernes Throne. Man har villet fratage det Banken — og det vistnok med de praktiske Hensyns Ret; og man har ogsaa misundt det Kroningssædets Herlighed, men dette uden Grund. Throndhjem er ikke alene en historisk berettiget Kroningsstad, men det er ligesom bygget og indrettet paa fremdeles at være det. Folket her besjæles af en historisk Ansvarlighedsfølelse, det er aristokratiskt og storsindet, respekterende Pomp og Pragt, og Gaderne, brede som i Orientens Byer, have Fortoug, der, bedre end andre, kunne rumme denne Utallighed af Tilskuere, som ville „græsse sine Blikke" paa et Kroningstogs eventyrlige Pragt. Endelig har Throndhjem en saadan Overflødighed af store og tomme Huse (Gaarde, som fylde et heelt Kvartal, beboes kun af een Familie), at det kan modtage disse mange Gjæster, som for nogle Dage strømme til. Kun Skade i dette Stykke, at Folk her ikke forstaae, som andensteds, at indskrænke sig med Maade og tage sig betalt med Maade, men at de Alle ville udbytte Anledningen til det Yderste. Overalt, hvor de Fremmede bevæge sig, venter man en beskeden, men velgjørende Guldregn, om ikke en saadan umotiveret Hagl af Sølvdalere som den, Carl Johan paa sit Kroningstog 1818 sendte udover Masserne, ved hvis Opfangelse Mange traadtes i Støvet.*) Men da Folk her er rige og da der kun ved hver Kroning eller for hver Menneskealder bliver Spørgsmaal om at „indskrænke sig", kan man heller ikke fortænke dem i, at de lade sig godt betale. Men man maa ogsaa tilstaa, at de gode Thrøndere i dette Stykke vide at drive sine

*) Det lader sig haabe, at denne „Gadeuorden" — selv uden Politiets Mellemkomst — nu vil udeblive

Fordringer til en Høide, som selv i det dyre Christiania vilde findes upassende. Prisen paa Livets Fornødenheder, Arbeidslønnen osv. staar naturligviis i Forhold til al anden „Kronings-Betaling". Restaurатørerne sætte en Priisbelønning paa hver Kyllings Hoved, hvilket endog Hamburgerne have taget Hensyn til, og de Indvaanere af Byen, som have faste Indtægter, maa tilbringe Livet paa saa knap en Tæring, som om det var i en beleiret Fæstning. De Fremmede, som komme hid, ikke for at give Penge ud, men for at tjene Penge, stikke strax Fingeren i Jorden og lugte hvor de ere. Cottrely har saaledes sat Billetprisen op lige til fire Mark, og kun „Kjæmpesvinet" holder saa slet Skridt med Tiden, at det ikke har forhøiet Entreen over sine 12 Skilling.

Dog med al denne „realistiske Stræben" og tiltrods for den er og bliver som sagt Throndhjem en berettiget Kroningsstad — og det netop en saadan, som man til et saadant phantastisk Optog helst kan ønske sig, — en By med Tidens Ansigt, historiske Minder og enkelte romantiske Streif paa Panden fra hiin Selvforsagelsens Tid, da man satte større Ære i at bygge Paladser for Vorherre end for sig selv. Midt i al Materialisme hviler der ligesom et ædlere Skjær over denne By — en Afglands af Fortiden, som endnu synligen træder En imøde. Domkirken med sine ærværdige imponerende Mure prædiker Fortidens Storhed og Minder udover den hele Stad, og Folket forstaar denne „tause Tale", saa at det idetmindste ønsker den gjengivet fordums Glands; og Byens Omegn er rig paa historiske Erindringer, om end intet synligt Minde fra en paa Bedrifter rig Fortid er at finde. Throndhjems Borgere troppe hver Eftermiddag væbnede hen til Marker, hvor maaskee Tusinder have blødt; men hvormeget der end fyres og fægtes, rykke de dog om Aftenen lige talrige og trivlige ind i Byen igjen, — det har kun været en Kamp paa Idesletterne, og knapt det.

Men ved Siden af sine historiske Minder udviser Throndhjem ogsaa et uhyre moderne Physiognomi. Det staar nu snart som sagt saa blankt, som om det var bygget igaar, malet og pudset og studset. Du kan ikke nærme dig en Dør, en Væg eller et Vindue uden at blive tilsmurt. Ja her er endog blevet Liv paa Gaderne. Medens man ellers efter Indfødtes Forsikring længe forgjæves kunde speide efter en Hund eller andet levende Væsen i en heel Gade, er her nu i Hovedgaderne lige saa folksomt, som i selve Christiania. Alle Spor af den sædvanlige Odhed ere udslettede, — og ikke mindst derved, at Politiet har forbudt Græsset at groe i Gaderne, hvor det nu i en Menneskealder uforstyrret skal have glædet sig ved Regn og Solskin og saaledes kunde siges at befinde sig paa hævdet Odelsgrund. Hvad der endmere forøger Livet i Gaderne, er den uendelige Opmalning af alle Huses Ydre og de improviserede Bygværker, som foretages i Munkegaden, hvorigjennem Kroningstoget gaar, forat skaffe Tilskuerpladse. Her bygges Estrader foran Husene og hvor disse ere lave, forvandles endog Tagene til Gallerier. Den, som har en bred Tomt, vil maaskee opdrive næsten ligesaa mange Tilskuerpladse som i et Theater, og da Billetpriserne skulle være $1\frac{1}{2}$ indtil 2 Spd. og Entreprenørerne have hele Forestillingen gratis, vil her sandsynligviis gjøres bedre Afſærer end ved noget Theater. Ved disse Gallerier trykkes vistnok ogsaa Prisen paa Vinduer ned, saa meget mere, som den temmelig tætte Rad af Stænger og Flag til begge Sider af Munkegaden her ville genere mere, end paa de langt fremspringende aabne Gallerier.

Det største improviserede Bygværk er imidlertid det, som Byen har ladet foretage, for at skaffe Lokale for „Borgerballet", der skal gives de Kongelige Dagen efter Kroningen. Det er en Tilbygning til „Harmonien", udført i „græsk Stiil" og i det Indre udstyret med megen Pragt. Hvor rundhaandet man har været for at faa Alt saa glimrende som muligt, kan man gjøre sig et Begreb om ved at høre, at alene de fra Paris forskrevne Lysekroner skulle koste 900 Spd. Hvad selve Ballet angaar vil det naturligviis ialt staa i Forhold til denne Bekostelighed; saaledes skal der, ligeledes fra Paris, være forskrevet Konfekt alene for 1000 Spd. (?). Billetpriserne er 10 Spd. Parret; men Folk lade til at betænke sig, før de skrive sig paa Listerne.

Men af alle de Forberedelser, der gjøres i Anledning af Kroningen, træder dog Domkirkens Udstyr i Forgrunden. Efterat Pulpiturerne i Langskibet oppe ved Choret vare tagne bort, ere Væggene blevne betrukne med rødt Klæde, med Guldomfatninger, og Sæder med Thronhimler anbragte, paa høire Side fra Choret af for Kongen, paa venstre for Dronningen. Selve Choret, med sit fine Steenhuggerarbeide, er holdt frit for al Udsmykning. I det Galleri, som gaar rundt det, er indrettet Sæder for Diplomater, Æresdamer o. fl. Paa Gulvet til høire Side fra Alteret er Plads for det norske Storthings, tilvenstre for den svenske Rigsdags Deputation. Foran Alteret staar Kroningsstolen, der er ankommen fra Stockholm og af smukt Arbeide; men dens høie Ryg vil under selve Ceremonien skjule Kongen for Alle nede i Kirken. I Choret er nu ikke længere nogen Forhøining, da Gulvet, efter høiere Ordre, er lagt skraat opadgaaende lige fra Indgangen. Processionen kommer nu ikke som i 1818 ind af den nordre Fløi, men igjennem Døren til den venstre, i Ruiner liggende Fløi. Herved er der vundet Plads for flere hundrede Mennesker, som fra Gallerier, som her ere anbragte, kunne overskue Toget, baade naar det gaar ind og ud, og hvorved det festlige Indtryk for Processionens Vedkommende ogsaa vil forhøies. I en Kirke, der ved en Leilighed som denne afgiver Plads for et forholdsviis saa lidet Antal Mennesker som Domkirken, er dette en heldig Forandring, selv om den maatte medføre en forøget Udgift. Antallet af de Pladse, hvorfra man kan overskue Choret og saaledes selve Kroningsceremonien, er temmelig indskrænket og udgjør vistnok i det Høiste 7—800, nemlig omtrent 100 paa Chorets Galleri, ligesaa mange — mest for Hoffunktionærer — foran Choret ved de Kongelige Stole, vel 400 i det egentlige Langskib, hvor skraat fra Gulvet mod Væggen opstigende Sæder ere anbragte, og endelig noget over 100 paa det forlængede Fremspring ved Orgelet, over Indgangen, hvilket Rum dog vil blive optaget af Sangchorene. Desuden rummer den nordre Fløi 4—500 Mennesker; men derfra kan Ceremonien ikke sees.

Dette faar være nok til foreløbig Orientering i de for Kroningen trufne Arrangements. — Om de Begivenheder, som hidtil have lokket Folk paa Benene, er der lidet at berette. Kongen kom Løverdags Aften den 29de henved Midnat og blev af Autoriteterne modtaget ved en Æreport, som var reist ved Indkjørselen til Byen, samt af Folket hilset med Hurraraab. Det lykkedes ham altsaa at tilbagelægge Reisen fra Christiania hertil i tre Dage. Der stod Skræk af denne forcerede Reise blandt Bønderne, der vanskelig kunde begribe, hvorledes der f. Ex., som mellem et vist Skifte, kunde tilbagelægges 3 Fjerdings Vei i en halv Time. I Lesje, hvor Heste skal skaffes for et saa langt Distrikt, har man kun derved undgaaet at sige Folk til at møde frem til Skyds i flere Miles Frastand, at endeel af de henved 40 Heste, som Kongen benyttede, ogsaa møde frem naar Dronningen kommer, da der skal tiltrænges omtrent 70. Der er saaledes og bliver vel endnu mere en saadan Færdsel selv oppe paa Dovrefjeld, at Rypperne vænne sig af med at sidde i Veikanten, for kun at flyve ind i det nærmeste Kjør, medens den Reisende drager forbi. — Allerede Søndags Eftermiddag drog Kongen til Leiren paa Stjørdalshalsen, hvorfra han først paa Fredag vender tilbage. Han ledsages af Prinds August, som kom hertil samme Aften som han. Kroningen finder som bekjendt først Sted næste Søndag, den 5te. Men inden den foregaar, siges der at skulle holdes en Prøve paa Ceremonierne, ligesom før Kroningen i 1818.

Literatur og Kunst.

Af **Norsk Forfatter-Lexikon** er for nogle Uger siden 5te Hefte, der gaar til Stang, udkommet, og saaledes staar af dette møisommelige Samlerværk kun eet Hefte tilbage, hvilket kan ventes færdigt fra Udgiveren, Rigsarchivar Langes Haand inden Aarets Udgang. Vi tillade os at bringe i Erindring, at Rettelser og Tillæg til det allerede Udkomne, hvilke komme til at trykkes som Supplement, saavelsom ogsaa Bidrag til Slutningsheftet af Udg. ønskes indsendte inden denne Maaneds Udgang. — Vi have allerede før flere Gange søgt at gjøre opmærksom paa Vigtigheden af dette uundværlige Hjælpemiddel til Orienteren i vor nyere Literatur, samt at imødegaa de mange umotiverede Klager, snart over for megen, snart over for liden minutiøs Fuldstændighed, som illiterate Indsendere og ørkesløse Ræsonnører have behaget sig i at fremkomme med, og henvise derfor i saa Henseende til Anmeldelserne af de tidtigere Hefter.

D.

— I det i Stuttgart udkommende illustrerede Blad „Ueber Land und Meer" har den bekjendte tydsk-danske Forfatter Edmund Lobedanz leveret en Oversættelse af den Deel af „en Dames Erindringer" i vor Nytaarsgave for d. A., der er betitlet „Jerome Napoleon og hans Hof".

— Den af os nylig i Anledning af Concerten paa Klingenberg omtalte smukke „Excerceermarsch for Throndhjemske Brigade paa Stjørdalshalsen" af Sperati er nu udkommen og erholdes hos J. W. Cappelen; Priis 16 ß. Sammesteds er udkommen „Kroningsmarsch i Anledning af DD. MM Kong Carls og Dronning Louises Kroning i Throndhjem den 5te August 1860" af samme Komponist. Den synes os efter et hurtigt Gjennemsyn smuk og brillant og maa efter alle Mærker tage sig godt ud for Janitscharmusik. Man kunde maaskee tænkt sig en saadan Marsch med et nationalt Præg, hvilket denne imidlertid ikke besidder, og som neppe heller var at vente af en ikke indfødt Komponist. Den erholdes ligesom den forrige hos Cappelen; Priis 30 ß. Udstyret fra Winthers lithographiske Institut er smukt.

H. F.

Norge.

Christiania. Den Norsk-Svenske Minister i Konstantinopel Peter Collett er død, kun 40 Aar gammel.

— Examen artium, hvortil 104 Kandidater indstillede sig, begyndte 3die August. De to Norske Stileopgaver vare: „Hvorledes bør vi forholde os i det Tilfælde, at Andre have en altfor gunstig Mening om os?" og „En kort Skildring af Carl den 12tes Charakteer."

— Indvielsen af den nye Kirke paa Ulfvin er bestemt til 5te Septbr.

— Morgenbladet for 5te August meddeler Ceremoniellet ved Kroningen og samme Blad for 7de Aug. A. Munchs Kroningskantate.

— Ved Forestillingen i Christiania Theater paa Kroningsdagen fremsagdes af Skuespiller Jørgensen i Anledning af Dagen en smuk Prolog af Stiftsprovst Jensen. Den er meddeelt i Morgenbladet for 6te August.

— Kroningsdagen feiredes her i Byen ved en større Middag hos den fungerende Førstestatsraad Bretteville og ved et af Kongen givet Bal for Underofficerer, Soldater og Arbeidere ved de militære Værksteder. Ballet, hvortil ogsaa Officerer og civil-militære Embedsmænd havde Adgang, holdtes i en stor Sal i den nye Arsenalbygning og varede til Kl. $10\frac{1}{2}$, hvorefter gaves Janitscharmusik og Fyrværkeri. Til dem, der ved Tjenesten vare hindrede fra at deeltage i Festen, uddeeltes en Gratifikation. Følgende Sang af Henrik Ibsen blev afsungen:

Nu skinner Kronens Guldenrand
Om norske Kongens Pande;
Nu er der Høitid over Land,
I Bygd som langsmed Strande.
Og er han fjernet fra os end,
Han mindes høit blondt sine Mænd;
Thi Kongen er Soldatens Ven,
Det skal han stedse sande.

Der bagom Grændsefjeldet bor
Vor gjæve svenske Frænde;
Om Staalet hans gaar mangt et Ord;
Vi veed hvor der kan brænde.
Han staar, som Gubben, stærk og fast;
Men vi har Ungguts hede Hast:
Slaar vi to sammen, slaar vi hvast,
Det skal vor Uven kjende.

Ja, gjælder det engang for Nord
Mod fremmed Vold at stride,
Da gaar vi frem i Kongens Spor,
Med Svensken ved vor Side.
Det blir en Kroningsfest paany:
En Kongering af Hædersry
Skal klar om Kongens Pande gry,
Som Dag ved Sommertide!

— En Bande Lommetyve, bestaaende af 6 Drenge i Alderen 13 til 18 Aar, er opdaget her i Staden af Politiet. De stjal kun Pengepunge og Penge, som de forbrugte til Slikkerier. Blandt Tyvene er en attenaarig Dreng, der nu bliver straffet for 3die Gangs Lommetyveri.

— Endeel Officerer indbyde „sine Kamerater" til Subskription for Anskaffelse af Ryes, Schleppegrells og Helgesens Portræter.

— Stiftet har hævet den mod Dhrr. Hartkopff og Lesman anlagte Aktion for urigtig Forklaring i Kätchen Renz's Sag.

— Den for Mord paa sin Kone af Høiesteret nylig fældede Even Jonsen er nu gaaet til Bekjendelse for Præsten og Arrestforvareren.

— Fru Hundevadt optraadte i Søndags første Gang paa Christiania Theater som Søkadetten i „De Uadskillelige" og modtoges ved sin Indtrædelse paa Scenen med stærk Applaus.

— Cand. jur. J. C. E. Jørgensen har 3die Aug. erholdt Autorisation som Sagfører ved Underretterne og Cand. jur. F. H. Meydell 7de Aug. Autorisation som Sagfører ved Overretterne.

Throndhjem. Hds. M. Dronningen ankom til Throndhjem den 3die Aug Kl. 10 Aften. Kroningen begunstigedes af det heldigste Veir. Dronningens Afreise fra Throndhjem er bestemt til den 11te Aug., Kongens til den 12te; de skulle træffe sammen paa Lillehammer og ankomme til Christiania den 15de. Hs. kgl. H. Prinds Oscar ankom den 27de Juli til Christiansund, hvor der holdtes en Festmiddag for ham. Den 29de kom han med Eskadren til Brækstadbugten paa Orlandet, hvorfra han den følgende Dag besøgte Østeraad, og ankom 2den Aug. til Throndhjem.

Tromsø. Stiftamtmand Nannestad og Provst L. Holmboe indbyde til at tegne Bidrag til Anskaffelsen af et Monument paa Biskop Gislesens og Frues Grav.

Blandede Efterretninger.

— Antallet af de i Syrien myrdede Christne anslaaes til 5000. 154 Stæder og Landsbyer, 14 Klostre og 200 Kirker ere nedbrændte, 100 chatolske Præster myrdede, og 75,000 Mennesker flakke huusvilde omkring.

— Keiser Napoleons Brev fra St. Cloud til Grev Persigny har til Hensigt at berolige Englænderne med Hensyn til Keiserens formeentlige Erobringsplaner og skal have gjort et godt Indtryk i England.

— Den bekjendte Skaanske Præst Ahnfelts Præstegaard i Farhult nedbrændte den 2den Aug. Hans Indbo og store Bibliothek ødelagdes.

Hermed følger Subskriptions-Indbydelse paa Juridisk-praktisk Haandbog for Ulovkyndige.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 34. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 19de August 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Marcus Carstensen Volqvartz.

(Ved Cand. mag. Ludvig Daae.)

I Slutningen af det syttende Aarhundrede saavelsom i Begyndelsen af det attende var Literaturen overvættes frugtbar paa Leilighedspoeter, der saagodtsom alle streifede ind paa det religiøse Gebet; saadanne „poetiske Sager" (Titelen paa en Datidens Samling af Rimerier) vare dengang meget søgte, og som Petersen siger, „de arme Forfattere vare nødte til at udgive sine Digte, da de ellers løb om i forvanskede Affkrifter." Tilhører nu end her som i de fleste andre Literaturgrene Broderparten af Forfattere Danmark, saa findes der dog ogsaa nogle Norske iblandt. De navnkundigste ere Volqvartz og Camstrup; af disse har den Første endnu saa mange Læsere blandt vor Almue, at en lidt nøiere Omtale af ham maaskee ei kunde være overflødig, saameget mere som han virkelig staar langt over Massen af sine Samtidige, der saa ofte, for atter at tale med N. M. Petersen, „stige opad til Hymnen og dale til Ligvers."

Marcus Carstensen Volqvartz beretter selv i et af sine Digte at han er født i Throndhjem den 4de Marts; hos Brandt og Helveg i „Danske Psalmedigtning" (2,354) findes Aarstallet 1678. Han deponerede 1695, ventelig fra Throndhjems Kathedralskole, i hvilket Tilfælde han forøger den Række af mærkelige Mænd, der ere dimitterede af den som Menneske og Philolog lige udmærkede Mag. Andreas Borch.*) Allerede 27de April 1697 tog han theologisk Attestats (haud illaud.) og vendte rimeligviis meget snart tilbage til sin Hjemstavn, det nordenfjeldske Norge.

Af hans Leilighedsdigtes Dateringer see vi, at han har færdedes paa flere Kanter i disse Egne, og det tør vel ansees som temmelig vist, at han allerede da som senere „konditionerede" som Huuslærer, en Stilling, der neppe kan have været misundelsesværdig, naar man veed at f. Ex. endog Biskop Bircherods Præceptor i den Tid kun havde 11 Rdlr. i aarlig Løn. „Paa fjerde Aar" (dog uvist naar) var han Lærer hos Præsten Christopher Hersleb (Biskoppens Fader) i Stod, forøvrigt synes han omtrent 1703—1705 at have opholdt sig paa Helgeland og senere c. 1707 at have havt adskillige Privatelever i Throndhjems By.

Allerede 1708 havde han en Samling Poesier især, som ovenmeldt, Leilighedspoesier færdig til Trykken,**) men den kom dog først ud 1714 i Kjøbenhavn. Den af sit Præceptorliv kjede Studiosus har dediceret sin Bog, som nedenfor nøiere vil blive omtalt, i Haab om Befordring til sin Hjemstavns Magnater Stiftamtmand Iver v. Ahnen, Biskop Krog og Stiftsprovst Bonsach, men om dette Haab skulde glippe for ham, trøster han sig i Forordene saaledes:

*) Bl. A. Bisperne Mumme, Dorph, Hagerup, Herslev, Ramus. Cfr. mine „Nye Bidrag til den Norske Kirkes Historie" Pag. 9.

**) Dette sees af Bisfop Krogs Censur over Bogen, dateret 1ste Mai s. A., hvilken Censur lyder saa: „Idyllia haec polychordo adaptata, cum pietatem spirent & modestiam, lucem eis publicam haud denegabimus."

Hvad er vort Liv? Et Siv, som let af Vinden brækkes,
Hvad er vor Tid? En Strid, som snart med Muld bedækkes.
Vort Levnetsmaal det er i Bredden kun en Hand,
I Væsen kun en Damp, i Længden kun en Spand.

Et Seminarium for os jo Graven bliver,
Naar vor Samvittighed god Attestats os giver.
I Døden vor Demis med Simeon vi faar,
Saa Ærens Charakteer paa vor Gravbakke staar.

Da skal Leviter ei om Brødet mere trætte,
Guds skjulte Himmelman skal alle Sjæle mætte,
Thi de, som skrevet er blandt de Udvalgtes Tal,
I Evighed hos Gud de Præster være skal.

Som sagt Bogen udkom først 1714, og samme Aar opnaaede Volqvartz sit Ønske at blive Præst, da han nemlig 18de August 1714 kaldtes til Ørlandets Sognekald og dertil ordineredes 9de Nov. s. A. Kun 6 Aar virkede han her, thi allerede 1720 døde han.

Af Hammonds Missionshistorie Pag. 174 erfarer man, at ogsaa Volqvartz har interesseret sig for Finlappernes Omvendelse, Noget, der som bekjendt i hine Dage i særlig Grad var Gjenstand for vor Kirkes Opmærksomhed. Han sees at have indleveret et Forslag i Forening med 3 andre Præster, ved hvilken Leilighed Hammond bemærker, at V. var „den bedste og lærdeste" blandt de Fire.

Forøvrigt har vel Volqvartz som en kontemplativ Aand og et religiøs-digterisk Gemyt henlevet sin Tid baade som Studiosus og Præst temmelig ubemærket. Af de Ærevers, hvormed efter Datidens Skik hans Bog er udstyret, see vi, at han mellem sine Venner har tællet flere ret mærkelige Mænd, f. Ex. den lærde (senere Bisfop i Christiansand) J. C. Spidberg, dengang Garnisonspræst i Throndhjem, H. Skanke, da Konrektor sammesteds, senere Sognepræst til Meelhuus*), Eiler Hagerup, da Fjerdelektiehører i Throndhjem, senere Bisfop sammesteds.

I et Sødistrikt som Ørlandet fæstner Traditionen sig sjelden saaledes som i et Landdistrikt, og skjønt „Marcus-Boka" (Sjælens Luth) ofte udlaanes fra Stedets Almuebibliothek, er dog Erindringen om Volqvartz selv nu heel afbleget. Hr. Provst Frantzen, Stedets nuværende Sognepræst, har med megen Velvillie imødekommet min Bøn om Meddelelse af, hvad der endnu maatte fortælles om ham, og dette indskrænker sig til, at en Olding paa 82 Aar v. N. Hans Pedersen Grande i sin Barndom havde hørt af en „Blinde Jens", der var født i V.s Tid, at denne havde været en from og gudfrygtig Mand og derhos „saare barmhjertig". Naar efter den Tids Sædvane, fortalte han, Præsten skulde have den saakaldte Udfærds- (ɔ: Jordefærds) Ko, og han fandt, at de Efterlevendes Forfatning var maadelig, pleiede han at gribe i Lommen og stikke til den, som leverede Koen, „en Daler eller saa", og undertiden gav han Koen tilbage. Dette forekom dog „Madamen" at gaa forvidt, men ved slige Leiligheder mødte han stedse hendes Indsigelse med de Ord: „Gud har eftergivet os saa Meget, skulde da ikke vi eftergive saa Lidet." Fortælleren paastod ellers, at V. havde hørt til den saakaldte „Syvstjerne", hvilket dog er urigtigt; V. var jo vistnok von Westens Samtidige, men hørte ikke til de 7 Præster, der have faaet hiint berømmelige Navn.*) Videre har Traditionen som sagt ei at melde, og, som man vil see, er det endog et Held, at vi have erfaret saa Meget, naar Hensyn tages til Fortællerens høie Alder. Som et lidet Sidestykke kan anføres, at paa Veø Traditionen om Thomas v. Westen indskrænker sig dertil, at en Klokker havde hørt, „at der ved hans Ankomst til Gjeldet kun fandtes tre Psalmebøger der, samt at Romsdals Geistlighed ofte var samlet hos ham der."

*) Forfatter bl. A. af „Fata Nidrosiana" (et latinsk Digt, indført i Throndhjemske Videnskabsselskabs Skr.), hvori han lægger en høist usædvanlig Styrke i den latinske Versekunst for Dagen og hvorved han har erhvervet Krav paa stor Opmærksomhed hos dem, for hvem vor Eruditions Historie har Interesse.

Volqvartz var gift med Abel Margrete Greger, der senere ægtede en Oberst af Infanteriet Hans Ogman Grøn. Dette Enkens nye Ægteskab er rimeligviis stedfundet 1724, da 12te Januar s. A. Skifte blev holdt i Boet, hvor Volqvartz's tvende Brødre, Volqvart Carstensen V. og Carsten Carstensen V., ifølge kgl. Bevilling til Enken af 2den Aug. 1721 holdt Samfrændeskifte mellem hende og 3 Børn. Disse vare: 1) Peter V., f. 1717, † 1766 som øverste Kapellan ved Holmens Kirke i Kbhvn.; 2) Marcus, f. 1719 ell. 20, † 1772 som Præst ved Brøndstrædets Hospital i Kbhvn.; 3) Datteren Kjersten, født c. 1716.**) — Til hver af Sønnerne blev udlagt i Obligationer og rede Penge 300 Rdlr. og til Datteren 150 Rdlr. „Herforuden haver Moderen til bemeldte hendes Datters Lod af særdeles Hjertelaug erbødet sig at forbedre og gjøre denne lige med hendes Brødres Lodder og derfor godvilligen tillagt Datteren for hendes Begravelsesomkostning***), som beløber 120 Rdlr. samt af hendes Morgengave 30 Rdlr., og som hendes moderlig Forsorg fandtes loflig og billig, blev Datteren tillagt af Moderen disse 150 Rdlr., saa hendes Arvepart og bedrager sig 300 Rdlr."†) Man vil altsaa see, at Volqvartz, naar Hensyn tages til hans Stilling samt til Tidens Leilighed, har været en ret velstaaende Mand. — Enken, der som saadan havde beboet Gaarden Brekkestad, der da var Enkesæde, men nu er Fogedgaard, beholdt efter sit nye Giftermaal Datteren hos sig, men Sønnerne fulgte sine Formyndere, de ovennævnte Farbrødre.

Vi vende tilbage til V.s Bog. Den bestaar af tre Dele, hvoraf den første heder „Sjelens Luth", hvilket Navn senere er blevet Fællesnavn for alle tre, den anden kaldes „Brudeskammel", den tredie „Liigbaar". I den første Deel ere Leilighedspoesierne temmelig faa, det Meste er (tildeels oversatte) Psalmer, hvoraf tvende „Al Verden er idel Forfængelighed" og „Mussel-Skallen agtes ringe" især ere mærkelige og derfor ogsaa aftrykte i Brandt og Helvegs „Danske Psalmedigtning". Et latinsk Digt findes ogsaa i denne Afdeling, nemlig en Klagesang over Throndhjems Brand 1708, der dog kun er en Travesti af Horats's 2den Ode i 1ste Bog: „Jam satis terris nivis atque dirae"). — „Brudeskammel, tillavet for adskillige Brudefolk paa deres Hædersdag", der udgjør anden Afdeling, bestaar derimod naturligviis blot af Leilighedsvers. Disse Epithalamia adskille sig

*) V kunne om disse snart vente at see interessante Meddelelser i Theologisk Tidsskrift.

**) Datteren er Erlandsen ubekjendt; om Sønnerne faaes i hans Throndhjems Geistl. Pag. 251 nøiere Oplysninger.

***) Formodentlig de af Boet til Enken udredede Omkostninger ved hendes Mands Begravelse.

†) Skifteprotokollen for Fosens Provsti, beroende ved Sorenskriverarchivet sammesteds. Oplysningen skyldes Hr Provst Frantzen.

bl. A. fra andre lignende derved, at der „efter Samsons Viis“ (Dommernes Bog 14, 12) er tilføiet dem „Hitte-Spørgsmaal“, hvilke Gaader ofte ere heel besynderlige, f. Ex. nedenstaaende

Konfekt efter Maaltidet.

For det liebhabende Fruentimmer.

Hvad er det for en Mad,
Som kastes ei for Hunden,
Den lægges ei paa Fad,
Man søber den med Munden,
I tvende Former bli'er
Den dannet, perset ud,
En Appetit den gi'er
For Brudgom og for Brud.
I Munden er den sød,
Men kun for to Personer,
Er Hjertet tændt i Glød,
Da høres Semitoner,
Den rund og aflang er,
Men sjelden sees kan,
Halvparten bær enhver,
Som er i Pige-Stand;
Den anden halve Deel
Hos unge Karle findes,
Vil man den have heel,
Med gode Ord den vindes;
Den smager nydelig,
Naar den oprigtig er:
Gjør Geisten frydelig
Hos begge Kjøn især.
Paa Bryllupsbordet frem
Her bæres skjønne Retter,
Enhver af alle dem
Vor Mave-Hunger mætter,
Men see, en staaer til Rest,
Som er en Konge-Ret,
Den smager Piger bedst,
Naar den bli'er net fremsæt.
Hvo som nu gjætter paa,
Af Skjørte-Folkets Skare,
Hvad Tingen hedde maa,
Og kan den vel forklare,
Hun maa ei være seen,
Men sig strax præsentere,
Saa gi'er jeg hende een,
Og efterhaanden flere.

NB. Et Kys!

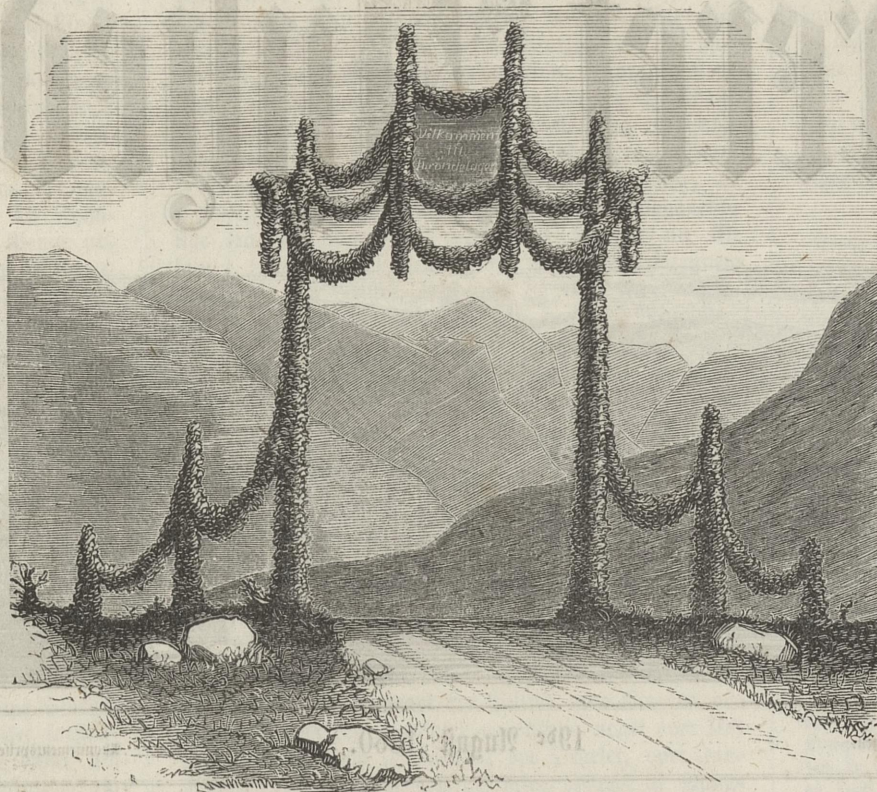
Ligesaa er „Tankering for det dybsindige og subtilige Fruentimmer“ og „et Fad med Nødder, frembaaret at knækkes af det skarptændede Fruentimmer“ heelt pudseerlige; den sidste er meget almindelig kjendt mellem Almuen, selv der, hvor Bogen i sin Heelhed er mindre udbredt.

Tredie Afdeling indeholder nu Ligvers, gjennem hvilke der, hvad og er Tilfældet med de egentlige Brudevers, gaar et religiøst Alvor. Overhoved vil man sande Brandts og Helvegs Dom om Volqvartz's Poesi i det Hele, „at hverken hans Psalmer eller hans Leilighedsvers ere blottede for digterisk Kraft og navnlig Dristighed i at anvende bibelske Ord og Vendinger.“

Første Udgave udkom som omtalt 1714. Allerede 1726 blev den — hvilket har været Nyerup ubekjendt, da hans Lexikon tier derom — paany oplagt i Kjøbenhavn „efter mange got Folkes Begjæring og Tilskyndelse“. 1759 udkom atter et Oplag i Kbhvn., ligesaa et Snees Aar før forrige Aarhundredes Udgang. I Norge er Bogen 1843 oplagt af J. Wulfsberg i Drammen, 1846 af Cappelen i Christiania,*) og dette Oplag skal have udgjort 6000 Exemplarer, hvilket viser, hvor kjær Bogen har været Almuen. Nordlandene angives af Boghandlerne som deres bedste Volqvartz-Marked; forøvrigt er Bogen paa de forskjelligste Steder kjendt og udbredt.**) En Hovedgrund hertil turde maaskee ligge deri, at Almuens Læsning i det Hele gjerne grupperer sig om Bibelen, og at den endog til Morskabslæsning helst vælger saadanne Skrifter, der staar i Forbindelse med denne, i hvilken Henseende Halvard Gunnarsons „Præstepine“ afgiver et godt Exempel.

*) I de norske Udgaver ere de latinske Stykker udeladte. Nærværende Forf. er selv ikke utilbøielig til at levere en (fuldstændig og kritisk) Udgave, hvis dertil var Leilighed.

**) Jeg har saaledes hørt af en ved Christiania Tugthuus ansat Theolog, at Fangerne ofte bede om denne Bog.

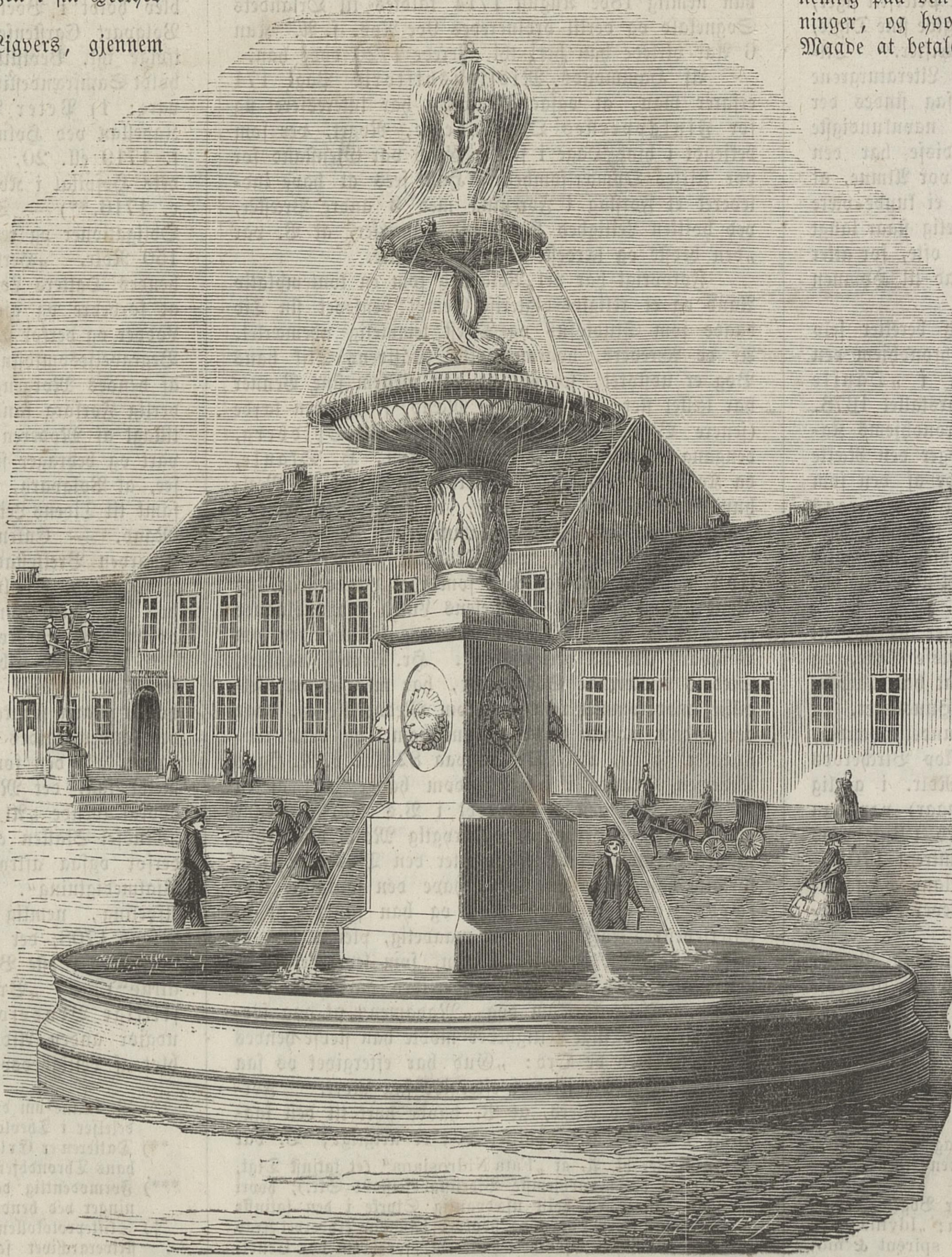
En Æreport paa Dovrefjeld.

Paa Grændsefjeldet mellem Christiania Stift og Throndhjems Stift var der, i Anledning af H. Maj. Kongens Reise, over Veien reist en Æreport, hvoraf vi her give Afbildning. Som sædvanligt var Porten beklædt med Grønt, og over den læstes i forgyldte Bogstaver paa mørkebruun Grund: „Velkommen til Thrøndelagen!“ Den var 12½ Alen høi, og bemærkedes lang Vei fra i dette lange og øde Bakkehæld, der gaar i Retningen mod Kongsvold, efterat man nylig (nordenfor Jerkin) har naaet Veiens høieste Punkt paa Fjeldet. Ved Æreporten modtoges Hs. Majestæt af Stiftamtmanden over Throndhjems Stift. Men af selve Tilstelningen kunde der neppe sees Stort, og allermindst kunde vel Indskriften læses, da jo Hs. Maj. passerede her forbi ved Midnats Tider. Foruden denne Æreport var der ogsaa reist en strax ovenfor Dombaas, ved Begyndelsen af Dovrefjeld. Desuden havde Throndhjem reist en Æreport til Kongens Ankomst, og Lillehammer en til hans Tilbagekomst.

Fontaine paa Christiania Torv.

Vor By har ikke saa faa offentlige Pladse; men der er endnu ikke, som i andre større Byer, noget Andet gjort til deres Forskjønnelse, end at der paa enkelte af dem er plantet Træer, i hvis Skygge vore Efterkommere ville kunne søge Ly. Om Billedstøtter er der naturligviis ikke at tale, og næsten ligesaalidt om andre Monumenter. Byen har vistnok et Par Mindestøtter, men ingen af dem er anbragt paa nogen egentlig offentlig Plads. Den betydningsfuldeste, Chr. Kroghs, staar endog i en Verden for sig selv, ukjendt og useet, undtagen den 17de Mai, da den ved Valfarter rykkes ind i Byens belivede Sphære. Men selv ikke den mindre bekostelige Forskjønnelse, som Fontainer giver, har nogen af vore offentlige Pladse hidtil kunnet glæde sig ved. Dette var da ogsaa en Pryd, som først vel kunde blive mulig ved den nye Vandledning. Men den, som først har tænkt paa at lade denne Indretning baade „gavne og fornøie“, synes at være det engelske Kompagni, der har leveret Jernrørene til Vandledningen; thi de have skjænket Byen en Fontaine, som i disse Dage er reist paa Byens Torv, i den Vinkel, som Vor Frelsers Kirke og den nye Brandvagtsbygning danner. Som man af vor Afbildning seer, bestaar denne Fontaine af tre Afsatser, hvorfra Vandet strømmer ud, den midterste baaren af en Delfin.

Efter denne Fontaine vil snart følge en anden, nemlig paa den frie Plads mellem Universitetets Bygninger, og hvortil Storthinget — „for paa en peen Maade at betale Huusleie“ — har bevilget de fornødne Penge. At den gode Anledning, som den nye Vandledning frembyder til dette Slags Forskjønnelse paa flere af vore offentlige Pladse, i Fremtiden vil blive yderligere benyttet, tør man uden al Ubeskedenhed haabe. Det gjælder her som overalt, at naar det første Skridt er gjort, saa fremkalder Tilvænnelsen en videregaaende Trang, der efterhaanden maa gjøres Fyldest.

Den nye Fontaine paa Christiania Torv.

Drusernes Angreb paa Zahlé.

Blandt de rædsomme Scener, der have farvet Libanon med Blod, har vistnok Zahlés Ødelæggelse fæstet sig i Læsernes Erindring. Skjønt Mord er fulgt paa Mord, Plyndring paa Plyndring i dette ulykkelige Land, bringer dog hver Dag os fremdeles Beretning om en ny Rædselscene. Forbrydelserne fra idag bringe Forbrydelserne fra igaar i Forglemmelse. Men hvorledes skal man dog kunne glemme det afskyelige Forræderi, der overantvordede en Befolkning af 12 til 13000 Mennesker til Drusernes Sværd og Dolk og en heel By til Ildens Rædsler? Man veed, at Druserne to Gange bleve drevne tilbage med Tab fra denne By, der er en af de vigtigste paa Bjerget. De Christne ventede Forstærkning; Druserne fik vide om dette, marscherede mod Zahlé med maronitiske Bannere og Korset i Spidsen, syngende de Christnes patriotiske Sange. Denne List movrede Beboerne af Zahlé, der med Tillid gik sine længselsfuldt ventede Brødre imøde og først bleve sin Vildfarelse var, da Blodbadet allerede var begyndt paa alle Kanter.

Byen Zahlé, der saaledes blev hærjet med Ild og Sværd, eller

rettere sagt var en af de sidste christne Byer paa Orientens yderste Grændse. Dens Befolkning, der for et Snees Aar siden knapt udgjorde 3000 Mennesker, er hurtig tiltaget og har under denne Udvikling naaet et Tal af 13000 Mennesker. Det er Krige og Forfølgelser, der have grupperet den christne Befolkning i Landet paa dette Sted. Denne By, hvis Beliggenhed i et trangt Svælg gjorde den uindtagelig paa anden Maade end ved List, saa de Christne, der vare omspredte paa Sletten eller de omgivende Bjerge, samle sine sparsomme Grupper og forene sig mod den fælles Fare. Byen var i kort Tid tiltaget og opblomstret, og ved dens fordeelagtige Beliggenhed mellem Damascus og Beiruth, det vil sige mellem Sletten og Bjerget, havde dens Handel udviklet sig med en uhyre Hurtighed. Naar man medregner Befolkningen i nogle Landsbyer, der ere som Forstæder til denne lille By, tællede Zahlé i sit Skjød næsten 8000 Maroniter og 5000 Grækere, Katholiker saavelsom Schismatikere. Rundtom reiste sig et Snees katholske Kirker eller snarere smaae Kapeller, hvor de religiøse Ceremonier kun samlede et lidet Antal Troende. Man havde netop bygget en rummelig Kirke; man veed, at den ikke formaaede at rumme de Ulykkelige, som havde søgt et Tilflugtssted der. Hvad er der nu tilbage af denne Herlighed? Afke og nogle Ulykkelige, der i Bjerghulerne søge Beskyttelse for sine Fienders Forfølgelse. Lykkelige maa de endda prise sig, hvis Druserne ikke lede dem op i deres Tilflugtssteder og antænde Ild ved Indgangen til de Huler, der tjene som Skjulesteder for denne paa alle Slags Viis plagede Befolkning.

Fra Throndhjem.

Den 6te August 1860.

Den store Dag er forbi, som Tusinder have glædet sig til og som vil leve i Tusinders Erindring. Alt saa den med Smil imøde. Selv det throndhjemske Veir aflagde den grinagtige Mine, som det indtil det Yderste vedblev at sætte op, og Solen saa varmt og venligt ned imellem de henseilende, tvivlraadige Skyer. De Tilskuere, der, for at være beredte paa det Værste, havde leiet sig overdækkede Tribuner, maatte med Tab af endeel af Fornøielsen bøde for sin Vantro. Luft og Himmel aandede Venlighed og Fred, Gaderne bølgede af Mennesker, høitideligt og festlig klædte som en Kirkealmue. Alt stod beredt til at gaae i Procession, Alt var blevet en Tomme høiere, for bedre at kunne see. Domkirken havde slaaet en Tryllekreds vidt udover sine graanende Mure. Munkholmen havde benyttet Natten til at flytte sig nærmere Domkirken, for ret nøie at overskue Munkegaden, hvor dette Tog skulde gaae, som atter skulde kalde til Virkelighed hiin Middelalderens Eventyrpragt, hvortil den engang var Vidne, medens den nærmeste Fortid trængtes tilbage som en kvælende Drøm, hiin nære Fortid, da det inden sine Mure indesluttede Danmarks første Statsmand, fallerede Oppebørselsbetjente og ustyrlige politiske Forfattere. — Overalt om Kroningsmorgenen vaiede Flag, — fra Skibe, fra de fremmede Gesandters Boliger og fra den lange Række af Flagstænger, som var plantet imellem den Rad af unge Træer, der fra Torvet til Domkirken snart vil danne en Byen meget forskjønnende Allee. Fra selve Stiftsgaarden, der med ganske anden Ret fortjener Navn af Palais, end dette eenetages Huus nede ved Bryggerne i Christiania, og op til Domkirken, var Munkegaden belagt med rødt Klæde, hvor Processionen skulde gaae, og uagtet denne Strækning kun er nogle hundrede Alen, udkrævedes der dog saameget Tøi, at det vanskeligt nok havde kunnet skaffes tilveie. Man gik der Aftenen i Forveien Klokken 11, uden at see Andet end de nøgne Bordlag.

Drusernes Angreb paa Zahle.

Men om Natten var der arbeidet paa Sprængen for at Solen ligesaalidt her, som hvor Jutulerne paa Alkord bygge Kirker, skulde overrumple Nogen i sin Gjerning.

Allerede Kl. 8 om Morgenen begyndte Folk at indfinde sig paa de til Udleie opførte Tribuner, hvoraf enkelte vare beklædte med Grønt eller behængte med Guirlander; og efter vel en Times Forløb vare de fyldte med festligklædte Tilskuere, mest Damer, og frembøde et overmaade smukt Skue. Kroningsregalierne, Salvingshornet og Rigsbanneret blev ført til Palæet under militær Eskorte, og Militæret stod derfra en Haie, og øverst oppe mod Domkirken Kavalleri. De, der vare indbudte til at deeltage i Processionen, samledes Kl. $9^1/_2$ i forskjellige Værelser i Stiftsgaarden, ifølge en forud omdeelt trykt Ordning. Inden Kl. 10 havde Alle, der vare tilstaaede Adgang til Kirken og de paa Kirkegaarden opførte Tribuner eller dens aabne, til Tilskuerplads forvandlede venstre Fløi, indtaget sine Pladse. Kl. 10 ringedes anden Gang, og 10 Minutter senere begyndte 3die Gangs Ringning, og Processionen satte sig i Bevægelse, med to Herolder i Spidsen, og forresten i følgende Orden: Kongens tjenstgjørende Hofmarskalk, den norske og svenske Hofetat med de norske og svenske Departementsembedsmænd, Universitetet,*) den svenske Rigsdags og det norske Storthings Deputation, de svenske og norske Statsraader, Rigsherolden med to Herolder, Overkammerherren, den kongl. Kaabe, baaren paa en rød Fløiels Pude af Generalmajor Michelet, Æblet, baaret af Høiesteretsassessor Bruun, Scepteret af Høiesteretsjustitiarius Lassen, Sværdet af Statsraad Bloch og Kronen af Statsminister Sibbern — hver af disse bærende Herrer ledsaget af en Kammerherre. Nu fulgte en Deel af Hs. Maj.'s Stab og store Vagt og endelig kom Hs. Maj. Kongen med fyrstelig Kaabe, hvis Midte holdtes oppe af Overstkammerjunker Løwenskiold og to Kammerherrer, og ved Hs. Maj.'s Side gik Statsministeren for de udenlandske Anliggender, Grev Manderström. Over Hs. Majestæt bares af 8 høiere Embedsmænd en Himmel eller Baldakin, og bagefter fulgte Rigsbanneret, baaret af Generalmajor Garben. Derefter kom de Kongl. Prindser og Ridderе af de høieste Grader og atter to Herolder, Dronningens tjenstgjørende Hofmarskalk, endeel af Hofetaten og Dronningens Hofchef, Grev Trampe. Saa kom Dronningens Kaabe, baaren af Generalmajor Sørensen, Æblet, baaret af Generalmajor Glad, Scepteret af Høiesteretsassessor Hjelm, og Kronen, baaret af Statsraad Birch-Reichenwald. Dronningen, iført fyrstelig Kaabe og med bart, opstroget Haar, fortes af Statsraaderne Petersen og Meinichen. Hs. Majestæt var opvartet af Baronesse Wedel-Jarlsberg og to Kammerherrer, og Slæbet af Hendes Kaabe bares af den tjenstgjørende Hofmesterinde og fire Hofrøkener. Fire høiere Embedsmænd bare Himlen over hende; men denne Himmel, der ligesom Kongens netop var ankommen fra Sverige, viste sig at være saa overbreven tung at bære for fire Mænd, at disse vare nærved at segne under Byrden og at Dronningen gik i en synlig Angst for at den skulde falde over hende. Efter Dronningen fulgte Deres Excellencers Fruer, Statsraadernes Fruer og „andre til at deeltage i Processionen indbudne Damer". Derefter kom Armeens Officierer, Stiftsoverretten, Magistraten, Videnskabsselskabets Medlemmer, Byens Politimester, Stadshauptmanden og Brandedirektøren, Toldetaten, Bankens Funktionærer, Byens Formænd og Repræsentanter, Deputerede fra Byer og Kommuner og endelig øvrige i Byen tilstedeværende Embedsmænd. Toget bevægede sig sagte fremad, saaledes at der fra Stiftsgaarden til Kirken medgik et Kvarteer. Ved Indtrædelsen i

*) Efter Universitetet skulde Høiesteret fulgt, men dets Repræsentanter havde alle Rang eller Betjeninger, som medførte anden Plads.

Kirken begyndte Musiken og Hs. Majestæt modtoges af Biskoppen over Christianias Stift, ledsaget af Bergens og Christianssands Biskopper, alle iførte guult Ornat, samt af alle tilstedeværende Præster (maaskee 50). Christianias Biskop hilsede Kongen med følgende Ord: „Gud velsigne Deres Indgang og Udgang fra nu og til evig Tid!" hvorpaa han fremsagde den i Ceremoniellet foreskrevne Bøn. De i Spidsen af Processionen gaaende Hoffunktionærer indtoge imidlertid sine Pladse. Kongen indtog sin Stol paa høire Side foran Alteret, og paa høire Side plantedes Rigsbanneret, Prinds Oscar og Prinds August indtoge sine Sæder tilhøire og noget foran den kongelige Stol. Geistligheden vendte atter tilbage til Alteret, med Undtagelse af Bergens og Christianssands Biskopper, som bleve staaende for at modtage Dronningen. Derpaa indtoge de Øvrige af Kongens Følge sine Pladse, ligeledes de, der førte Dronningens Regalier. Efterat Hendes Maj. ved Indgangen var bleven modtaget med en Bøn af Christianssands Biskop, indtog hun sin Stol tilvenstre fra Alteret, og derpaa de Hds. Maj. ledsagende Damer. Hds. Maj.'s Vagt ordnede sig bag om hendes Stol, ligesom Hs. Maj. Kongens Vagt alt havde gjort om hans. Kirken lysnede nu ordentlig op henover til Choret af Guld, Stjerner og Ordener. Efterhaanden indtog Processionens øvrige Deeltagere sine Pladse. Til Lettelse var der givet Enhver et lithographeret Grundrids af Kirken, med Paaskrift hvor de forskjellige Korporationer skulde sidde, ligesom ogsaa trykte Sedler, henlagte paa Sæderne, underrettede herom. Men ikkedestomindre var der Mange, som ikke kunde „østne sig", saa der hengik nogen Tid, inden Enhver fandt frem til sit Sted. Da Alle havde indtaget sine Pladse, faldt Deres Majestæter paaknæ paa de foran deres Stole indrettede Bønskamler. Regalierne og Kaaberne bares frem paa Alteret og Gudstjenesten begyndte dermed, at Biskoppen over Christiania Stift (Arup) fremsagde Begyndelsen af en Psalme, hvoraf det første Vers udførtes fra Orgelet. Derefter blev Psalmen Nr. 436 affunget og Biskoppen over Bergens Stift (Kaurin) besteg Prædikestolen og prædikede over den forordnede Text Psalm. 85, 9—12. Den hele Prædiken varede en halv Time og dvælede kun lidet ved Leiligheden, i hvilken den holdtes. Man har derfor ogsaa bemærket, at den var et sandt Modstykke til Biskop Bugges smigrende Tale ved Kroningen 1818, som voldte Saamanges Forbittrelse, og som havde til Følge, at Vinduer sloges ind hos Prædikanten.

Efter endt Prædiken sang Stiftsprovst Jensen Litaniet og Musikken begyndte atter. Ifølge Ritualet skulde Hs. Majestæt Kongen først gaae frem til Alteret henimod Slutningen af Kantatens første Afdeling. Men enten af en Feiltagelse eller fordi Hs. Majestæt fandt at Ceremonien vilde komme til at vare forlænge, brød han op allerede under andet Vers, saaledes at det meste af dette baade fra Digterens og Komponistens Side vakre Arbeide maatte sløifes,*) hvorved Ceremonien kom til at ende mindst en Time tidligere end den ellers vilde have gjort. — Nu aftog man Kongen den fyrstelige Kaabe, og Kroningskaaben fra Alteret lagdes over hans Skuldre, hvorpaa han faldt paa Knæ og blottede sit Bryst; Biskoppen over Christiania Stift tog da Salvingshornet og salvede Hs. Maj. paa Panden, Brystet, Tindingerne og Haandledene, under den i Ceremoniellet anordnede Formular. Derpaa reiste Kongen sig og Statsministeren tog den kongelige Krone fra Alteret, hvilken han i Forening med Biskoppen satte paa Kongens Hoved, medens Biskoppen læste en Bøn; Justitiarius Lasson i Forening med Biskoppen overleverede Hs. Maj. Scepteret, Assessor Bruun med Biskoppen Æblet, og Statsraad Bloch med Biskoppen Sværdet, Alt under Bøn. Imidlertid havde Kongen givet Sværdet fra sig og tog nu Scepteret i høire Haand og Æblet i venstre, og Rigsherolden traadte frem og udraabte: „Nu er Carl den Femtende kronet til Norges Konge, Han og ingen Anden!" Udraabet besvaredes af Trompetfanfarer, hvorhos Musikken udbrød: „Længe leve Carl den Femtende!" Her fulgte et Psalmevers samtidig med Kanonaden, 112 Skud i 2 Omgange af Artilleriet og fra Skibene, hvorpaa Kongen vendte tilbage til sin Stol — atter hurtigere, end man efter Ceremoniellet ventede.

Derpaa traadte Dronningen frem, og væsentlig de samme Ceremonier gjentoges, — og fra Hds. Maj.'s Side Alt med den største Punktlighed imod Ceremoniellet. Under Velsignelsen kastedes et Solstreif igjennem Vinduet og Hds. Majestæt skred ned fra Alteret ligesom i et forklaret Skjær, høitidelig og andægtig. Musikken begyndte atter, Kantatens Slutning udførtes, et Psalmevers blev sunget og Toget begav sig fra Kirken paa samme Maade som derhen.

Det er vanskeligt at sige, hvad der efterlod det mest imponerende og uudslettelige Indtryk, enten Ceremonien i Kirken, eller Processionen, idet Deres Majestæter i kongeligt Skrud med Krone paa Hovedet, under Baldakinerne skred frem gjennem den brede, af festligt klædte Mennesker til begge Sider garnerede Munkegade, der til Syd lukkedes af Domkirken og mod Nord aabnede fri Udsigt over Søen, hvor et Krigsskib var lagt, hen til Munkholmen og blaanende Fjelde i Baggrunden. Men i hvert Tilfælde var den hele Ceremoni en af disse Oplevelser, som Ingen vil kunne glemme.

Efter endt Kroning gav Hs. Maj. Kongen Middag for et større Antal af de høie Herrer; Dags Formiddag var der Kour.

*) Kantaten gaves i sin Heelhed den 7de Aug. i Domkirken, hvortil da omtrent 3000 Billetter vare uddeelte.

8de August.

Det Bal, som Throndhjems Borgere i Anledning af Kroningen gave Deres Majestæter den 6te August, var yderst glimrende, og kan med Hensyn til Liv og Stemning betegnes som Glandspunktet i Kroningsfestlighederne. Omtrent 1100 Personer deeltoge deri, og den i mit forrige Brev omtalte Bekostelighed ved Arrangementet var ingenlunde nogen Overdrivelse. Der maatte en saa rig By som Throndhjem til og derhos en By med dens gode Villie, for at noget i sit Slags saa Storartet og Vakkert kunde komme istand. Deres Majestæter indfandt sig omtr. Kl. 9 og bleve da hilsede med Kongesangen. Under Polonaisen, der var komponeret af Hr. Udbye, blev en af A. Munch forfattet og af Komponisten i samme indflettet Sang affungen. Først over Midnat forlode de Kongelige Personer Ballet, efter ivrigen at have deeltaget i Dandsen.

Literatur.

Smaastykker af Bjørnstjerne Bjørnson. Bergen 1860. 192 S. 8. E. B. Giertsens Forlag. 60 ß. Bogen indeholder 6 af Forfatterens mindre Arbeider, alle forhen trykte, nogle rettede; de ere: 1. Min første Fortælling (Thrond), der tidligere er trykt i „Fædrelandet" og i dette Blad for 1857; disse to Aftryk vare indbyrdes forskjellige, og nærværende Redaktion afviger igjen fra dem begge, da den er nedskreven efter Hukommelsen; 2. Mellem Slagene, Skuespil i 1 Akt, tidligere udgivet i Christianiapostens løse Feuilleton og opført paa Christianias og Bergens Theatre; 3. Ei faarleg Friing (i Landsmaal); 4. Faderen, tidligere trykt i Axel Kullbergs i forrige Aar udgivne Anthologi af nulevende Skandinaviske Digtere; 5. Ørneredet, som Læserne ville erindre fra dette Blads Nytaarsgave for d. A.; 6. En glad Gut, der findes i Aftenbladets Feuilleton for Vinteren 1859—60. Da alle disse Arbeider tidligere ere bekjendte, ville vi nøie os med at bemærke, at de alle besidde den velbekjendte Bjørnsonske Kraft, Originalitet og Evne til at træffe Sømmet paa Hovedet i Forbindelse med en vis — endnu uskadelig — Retning mod Maneren.

H. F.

Norge.

Christiania. DD. MM. Kongen og Dronningen samt Prinds August ankom her til Byen 15de Aug. Om Aftenen illumineredes Staden, og paa flere Steder vare Transparenter anbragte. Den 14de ankom DD. MM. til Lillehammer, hvor der var reist en Æresport strax søndenfor Mesna Bro. Om Aftenen var ogsaa der Byen illumineret. I næste Uge (Fredag) giver Byen en stor Fest for Deres Majestæter.

— Palaishaven faar nu endelig et anstændigt Gitterværk mod Søen istedetfor det tidligere uanstændige Muurgjærde. Der er over et Aar siden Staten bevilgede Penge til dette Gitter, men først nylig er Arbeidet paabegyndt. Det vilde være ønskeligt, om denne Have herefter blev aabnet for Publikum, ligesom den egentlige Slotshave, medens de Kongelige ikke opholde sig paa Slottet. Det er kun Snak, hvad Aviserne have berettet, at testamentariske Dispositioner skulle være til Hinder herfor, og „at ifald den (Haven) ikke benyttes til Ophold for de Kongelige eller Statholderen, skal baade Palais og Have tilfalde den Ankerske Familie." B. Anker skjænkede Huus og Have til offentligt Brug, dog saaledes, at Haven skulde være en botanisk Have for Christiania Kathedralskole, og det var først efter Ankers Død, at det Hele overdroges Kongen til Brug. (See Norske Stiftelser II. 245 og III. 31—32)

— Det af os i forrige Nummer omtalte Originalportræt af Baron A. N. v. Alfson, der i sin Tid eiedes af Jomfru K German, er ifølge velvillig Meddelelse af Oberstløitnant Ridder C. F. Borchgrewinck nu i hans Besiddelse.

— Hr. Sorenskriver Norum har ved sin Fratrædelse som Bodsfængslets Direktør fra Fængslets Betjente og Lærere modtaget en hos Tostrup forarbeidet Ølkande af Sølv.

— August Blanche, Norges varme Talsmand og Forsvarer paa den svenske Rigsdag, samt Hr. Mengel ankom hertil Byen 16de August og blev modtagne med Sang, Tale og Hurraraab. Den 17de August gaves paa Klingenberg en Festmiddag for den svenske Kroningsdeputations herværende Medlemmer. — For Blanche og Mengel blev affunget en Sang af L. Dietrichson, og ved Gildet paa Klingenberg følgende Sang af H. Ibsen:

Ud fra Kysten med de norske Mænd ombord
Snekken svam mod Mælars Strande;
Nordens høie Drot gav Svenskens Mænd sit Ord,
Løsted Kronen om sin Pande.
Svenskens Fremtidshaab fik Daabens Vigsel der;
Norges Mænd stod hos, som Vidner En og Hver.
Stilt sit Ord de gav:
Seier eller Grav,
Fred og Hærfærd med vor Grande!

Over Grændsefjeldet foer en Høitidsfærd;
Det var Svenskens Mænd, de Bedste.
Høit i Haand tog Kongen Norges Spir og Sværd,
Frit han kunde Kronen fæste,
Svenske Brødre, da stod I som Vidner tro,
Saa, at Nordens Drot har Rum for Kroner to!
Kongens Eiendom
Vil I værne om,
Den tør ingen Voldshaand gjæste!

Kroningsstævnets Digtning over Norden gaar,
Fagrest Saga den os lærte:
I har ærligt knæsat Norges Fremtidsvaar,
Vi tog Eders til vort Hjerte.
Høit og helligt er endnu som før det Kald,
Knæsat Grændseøn at fostre i sin Hal.
Frisk er endnu til
Nordens Yggdrasil, —
Ormen knust, som Roden tærte.

— Sognepræst Faye i Høland har skjænket 300 Spd. „som et Grundlag for et Legat til nyttige Foretagender i Høland."

— Stiftsprovst Lor. Angell i Throndhjem er afgaaet ved Døden den 6te August.

— I Anledning af Kroningen har 6te August et stort Stjernefald fundet Sted. Statsraad Petersen udnævntes til Seraphimer-Ridder, Statsminister Sibbern, Statsraad Birch-Reichenwald og Biskop Arup til Storkors af St. Olafs Orden; Biskop v. d. Lippe, Baron Wedel-Jarlsberg, Generalpostdirektør Motzfeldt, Generalmajor Wergeland og Kontreadmiral Konow til Kommandører af samme Orden. Til Riddere udnævntes: Biskop Kaurin, resid. Kapellan til Domkirken i Throndhjem, C. Petersen, Sognepræst H. J. Blom, Professorerne Aubert og Hallager, Rektor U. F. Lange, Høiesteretsassessorerne C. W. Andresen og Meldahl, Stiftamtmændene Motzfeldt og Vogt, Amtm. Harris, Kanaldirektør Røyem, Regjeringsadvokat Dunker, Foged G. Heiberg, Byfoged E. Sarlund, Sorenskriver H. Leganger, Toldinspektørerne A. H. Scheel og C. Olrog, Toldkasserer C. Blichfeldt, Statsfysikus Steffens, Tugthuusinspektør H. Kintling, Oberstløitnanterne Fischer. Bassøe, Sejersted, Borchgrewinck, Gram og Nannestad, Majorerne A. Vibe, P. L. Thrane og M. Stabell, Brigadentendant F. O. Juell, Pladsmajor Prydz, Ritmester F. P. L. Næser, Kapitain J. Landmark og C. H. Gottwaldt, Korpslæge de Besche, Kommandør H. Fries, Musikalsk Artist Ole Bull og Architekt Schirmer. Storkors af Nordstjerne-Ordenen er Øverste-Kammerherre Løvenskiold bleven, Kommandør Grev A. F. Trampe, Riddere Siftoverretsjustitiarius Schaaning, Hofjægermester H. Wedel-Jarlsberg og Konsul Fr. Lorch; Kommandører af Sverdordenen: Generalmajor Sørensen og Kommandør Haffner; Riddere: Oberstløitnant J. D. S. Beichmann, Kapitainerne O. Olsen og H. J. R. Grüner, Ritmester Grundt, Adjutanterne hos H. M. Kongen L. C. Dahll og N. Ihlen, Kapt. H. Wedel-Jarlsberg og R. A. Knap samt Indrulleringschef C. Due. Vasaordnen: Kammerherre H. Holst, Politimester E. Christie, Konsul E. Finne, Stiftsarchivar W. Bøgh og Organist Arnold. Desuden hædredes de fremmede Udsendinge med Ordener af forskjellige Slags og Grader; saaledes blev Grev v. Platen, Friherre C. J. Bonde, Greverne W. v. Plessen, Bylandt og A. d'Oriolla samt fransk Envoyé Baudin Storkors af St. Olafs Ordenen.

Blandede Efterretninger.

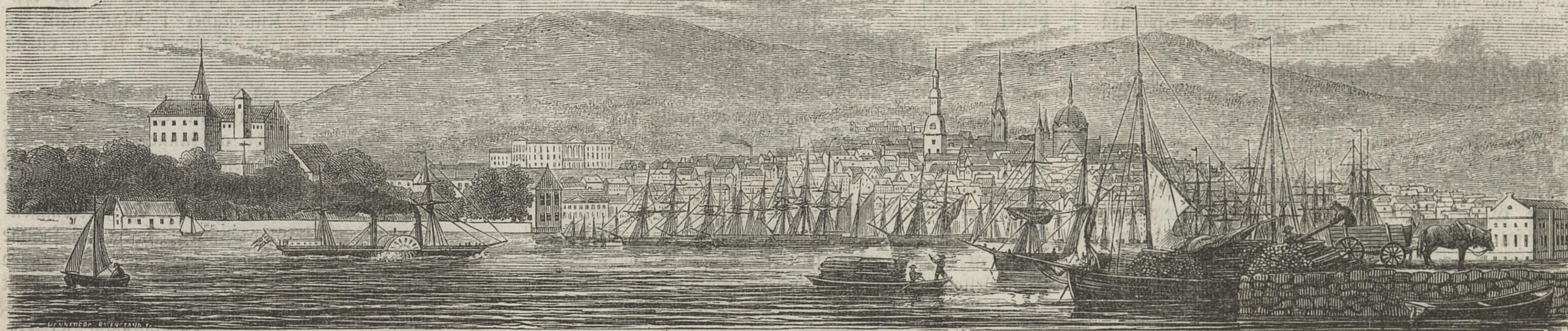
Fra Damascus berettes, at Fuad Pascha har cerneret Libanon, ladet 20 Sheiker fængsle og fordrer, at flere andre skal udleveres.

Den engelske Flaade ved Syrien bestaar af 9 Liniestibe og Fregatter.

De, der staae til Rest med Betaling for Bladets første Halvaar, anmodes om snarest mulig at indsende samme.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 35. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 26de August 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Rococoens Kamp med Zopfen.

(Efter Riehls „Kulturstudien".)

I.

Ingen Tid er saa rig paa genreagtigt humoristiske Originaler, der opbyggede sig en egen Verden for sig selv alene, som det 17de og 18de Aarhundrede. Her møde vi overalt Særlinge, som med bevidst Forsæt spillede, hvad Skuespillere kalde en „chargeret" Charakterrolle. Deres Skrulletheder og Kaprioler ansaaes værdige til at opbevares for Efterverdenen i Memoirer og Anekdotbøger, og Enhver, som vilde være en Gentleman, maatte idetmindste i nogle Stykker være en Nar. Middelalderens romantiske Eventyrere vendte tilbage i nyt Kostume, i mindre phantastiske, men langt mere humoristiske Former; Don Quixote ombyttede sin Hjelm med en Paryk.

I det 19de Aarhundrede ere saadanne Originaler — hvis de forresten findes — aldeles tilfældige; i det 17de og 18de Aarhundrede fandtes de med Nødvendighed.

Hiin egensindige Trodsen paa sin saavidt mulige barokke Personlighed, hiin den hele Tidsalders medfødte Tilbøielighed til individuel Karikatur rimer sig vel ganske godt med Rococotidens vilkaarligt eventyrlige Smag — det 17de Aarh.; — men den staar i den skarpeste Modsætning til Zopfens Tendens, i det 18de Aarh. Thi at beskjære Alt, hvad der voxede vildt, gjøre det Phantastiske nøgternt, det Yppige tarveligt, magert og eensformet, tilklippe Liv, Kunst og Videnskab over den akademiske Regels ene og samme Kam: alt Dette er jo netop Zopfens skjelnende Kjendemærke fra Rococoen. Desuagtet vedligeholdt dog denne Tilbøielighed til individuel Karikatur sig gjennem den hele Zopfperiode. Ja, netop denne Tids Vaabenmærke, Nakkepidsken — der Haarzopf — er fremkommet ved den sig selv modsigende Stræben efter at tæmme og forme Haarvæxtens frie og frodige Originalitet, og dog paa samme Tid lade en ur Grille, en liden Originalitetssnirkel dingle bag i Nakken.

Man kunde simpelthen sige, at det ene Extrem blev fremkaldt ved det andet. Da de gode Folk saae den gamle privilegerede Hanswurst forhaanes fra Bredderne, fik de Lyst til selv at løbe om som virkelige Hanswurster; den nøgterne, „oplyste" Tid protesterede mod de gamle Folkeeventyr, med deres Kobolder, Gnomer, Alfer og Konsorter, men til Gjengjæld spillede derfor Tusinder af levende Karikaturer Kobolder og Gnomer i deres egne Dagligstuer, og Schäfer-Damer overtog Alfernes, Nissernes og Nymphernes Roller.

Men Phænomenet fører til langt dybere kulturhistoriske Kjendsgjerninger.

Lad os først forklare Ordene. „Rococo" og „Zopf" hørte i Begyndelsen kun hjemme i den bildende Kunst; men man har efterhaanden vænnet sig til at bruge dem om den hele Kulturperiode. Dette er rigtigt og godt; thi disse Benævnelser ere grebne lige ud af Livet, af den sandselige Anskuelse, medens vi ellers desværre kun pleie at opfinde døde Skoleudtryk for den Slags Ting.

Rococo — i den bildende Kunst — forudsætter Renaissancen, og jeg tror, man allerede har kaldt den: „den forrykte Renaissance". Rigtigere kunde man kanskee sige, at da Renaissancen blev for drukken, saa blev den Rococo. Og naar saaledes Rococoen blev Renaissancens Aftensvir, saa var igjen Zopfen dens Katzenjammer.

Dog — jeg maa tøile min Ganger til et roligere Skridt, og definere mere skolemæssigt.

I Renaissancen gjenfødtes de antike Former, først indenfor og sammen med Middelalderens, dernæst for ganske at beseire disse sidste. Men det 16de Aarhundredes nye Tid havde nye Fornødenheder, ny Tænkemaade, nye Lidenskaber, der ligesaalidt kunde stilles tilfreds ved Antiken som ved Gothiken. Den, som ikke længer er en gammel Romer, han kan heller ikke bygge og forme som de gamle Romere. Derfor tøiede og strakte man Antiken, forat den paa al Sæt og Viis skulde passe til det nye Menneske. Men at faa Kunstformer til at passe er ligesaa vanskeligt som at forandre en Kjole, der er tilskaaren efter en anden Mands Krop. Kun Faa af de største Bygmestere og Kunstnere lykkedes det paa en kort Tid at besværge den indre Modsigelse mellem det nye Liv og den gamle Kunst. Ingen Kunstperiode har floreret saa kort som den ægte Renaissance; allerede da den kom til Verden, bar den Manerens Modermærke paa sin Pande.

Denne Maner i dens Fylde og Modenhed er Rococoen. I disse saftfulde, livssprudlende Folk gjærede endnu den fnysende Aand, som havde huseret i de nye Opdagelsers og Opfindelsers, i den sociale Revolutions og den religiøse Reformations Periode; derfor fandt de Antikens Former altfor snevre, men vilde dog ikke give Slip paa dem, de tøiede og strakte, krummede og snirklede dem, sprængte dem endog i Stykker, men sankede dog igjen Stykkerne sammen, ja syntes tilmed at disse Karikaturer og Ruiner vare skjønnere end Originalen. Rococoen er ubændig i sine Lænker, overmodig under Tvang, drukken i Nøgterheden; det er en rig, yppig, uklar, hvileløs Tids Kunst.

Da kom Krig og Ødelæggelse, Armod og Elendighed. Forkomne Mennesker blive tørre og pedantiske; Tryk og Tyranni udenfra fremkalder Skolemestervæsen i Menneskenes Indre. Saaledes blev ogsaa i det 18de Aarh. Rococoens Kunst fattig, nøgtern, indsnøret i Regler, aldeles berøvet hiint lidenskabelige Sving, som tidligere kunde forsone En med dens Udvæxter. Geniale Manierister kunne glimre i et forsoreriskt Lys, de skolerette ere afskrækkende kjedsommelige. Zopfen er den førtørrede, efter akademiske Regler tilskaarne Rococo. Den yppige Rococo-Flora med alt Slags Grønt, Ukrud og Giftplanter, præsenteres os i Zopftiden som et dødt Herbarium paa Kardusspapir.

Kunsthistoriens Perioder lade sig kun udmaale i runde Ziffre. Saaledes kan den bildende Kunstner vistnok altid sige, at Renaissancen hører hjemme i det 16de Aarh., Rococoen i det 17de og Zopfen i det 18de. Men for Kulturhistorien bliver bog denne Udregnen for rund. Den tydske Literatur tilhører allerede Zopfen gjennem et godt Stykke af Rococotiden, og befrier sig allerede fra Zopfen i Architektens og Billedhuggerens tykkeste Zopftid. Palestrina og Orlando di Lasso vise Middelalderens Gjentagelse indenfor Renaissanceperioden; Händel og Bach stode i det 18de Aarh. langt nærmere Rococoen end Zopfen, hvis de forresten ikke vare saa nye og eiendommelige Aander, at man overhovedet ikke kan tvinge dem ind under hine Begreber.

Og desuagtet gaar Rococoen som en Grundtone gjennem det 17de Aarh.s hele vidtstrakte Kulturhistorie, ligesom Zopfen gjennem det 18de Aarhundredes.

Derfor behøver man ikke at opgive hiin Periodens almindelige Charakteer, medens man dog paa den anden Side kan see, hvorledes Rococoen trænger sig ind i Zopftiden. Thi paa de historiske Aanders Slagmark marschere ikke Kolonnerne op i taktmæssige Skridt og i lige Linie, som Bataillonerne paa Paradepladsen, men Fløimændene ere her ofte et Aarhundrede foran for Centrum.

Naar altsaa det forrige Aarhundredes Kunst- og Kulturhistorie viser os, hvorledes dengang modstridende Aander kjæmpede med hinanden paa en ikke destomindre fælles Grund, et Overmaal af eventyrlig Vilkaarlighed med det mest nøgterne altomfattende Skolemestervæsen, saa kalder jeg netop dette en Kamp mellem Rococoen og Zopfen.

Man foragtede den levende Historie og brød med den, forat bøie sig desto dybere for historiske Spøgelsers Tyranniseren. Medens Digterne vare befangne i en blind Respekt for Aristoteles's Eenheder som en historisk Urkanon, forbedrede Houdart, som ikke kunde et Ord Græsk, Homer, fordi denne ikke havde digtet regelret nok.

Hos det 18de Aarhundredes store Herskere, som skabte nye, strengere, mere ordnede Former for Statsstyrelsen, viser sig en lignende Modsætning mellem personlig Vilkaarlighed og Lybighed mod hiin almindelige, af dem selv begrundede Lovmæssighed. Frederik den Store, Joseph II, Katharina af Rusland, Maria Theresia, Karl XII, Peter den Store kunde Alle tilhobe ikke blive aldeles frie for det Særlingsvæsen, der af Tiden betragtedes som en genial Naturs nødvendige Attribut. Derfor gave de Stof til utallige Anekdoter; i personligt Lune, Griller og Indfald frigjorde de sig til enkelte Tider fra den nye Aand i den sociale Eensformighed og politiske Strenghed under Loven. Et saadant Anekdotkram kan ikke rimes sammen med de antike og Middelalderens Heltekonger; i de to næstsidste Aarhundreder derimod maatte en Konge være fuld af Indfald, naar ikke hans Storhed skulde synes Zopfmenneskene kjedsommelig. Hoffernes Skandalchronik var idetmindste ligesaa vigtig som Rigernes politiske Historie. Ved sit Mutterwitz og sine gode Indfald blev „der alte Fritz" en Folkets Mand selv blandt sine Modstandere, og hos de ikke-preussiske Folk lever han den Dag idag mere i Anekdoterne fra sit Privatliv, end ved sine kongelige Handlinger. Derfor ere Rococotidens samtlige Konger og Helte et langt bedre Stof for Genremaleriet i Romaner og Lystspil, end for det virkelige Historiemaleri i Epos og Tragedie. Man kan kun tilstrækkeligt charakterisere dem ved at udmale de mangfoldige Træk af deres Egensindighed; og saadanne Skildringer taaler ikke den store episke Stil. Det er aldeles ikke nogen blot Tilfældighed, at Scheerenberg ikke kan undgaa den mest knudrede Versform i de historiske Genredigte, hvori han besynger Frederik den Store; de egensindige Helte med sine Nakkepidske taale ingen glatte Vers. Og deres Tids mest yndede Vers, de stiv-

Alexandrinere, charakterisere kun eensidigt Zopfen, ikke Rococoen.

De smaa Fyrster efterabede de store; og hvad der hos disse var originale Charakteertræk, blev nu den morsomste Karikatur. Den Ene kopierede Peter den Stores Dværgebryllup, den Anden Fredrik Wilhelms Kjæmpegarde. En Fyrste med en saa besynderlig Passion for Violonceller som Hertug Moriz af Sachsen-Merseburg, at han endog gav sin Datter en Violoncel i Vuggegave, var kun mulig i det 18de Aarhundrede. Hans Undersaatter have rimeligviis ikke engang kaldt ham en Nar, men kuns en Mand med fyrstelige Luner. En Fyrste, som fører Violbuen istedetfor Sceptret, og tillige holder sine Hænder „rene for afskyelig Blods- og Blæks-Udgydelse", er en ægte Repræsentant for Rococoen, ikke for Zopfen. Hiin Landgreve af Hessen, som vilde skabe et andet Potsdam i Pirmasenz, og levede salig i Tanken om, at han turde holde Hof i den tobaksdampende Vagtstue; som feirede sine største Regenttriumpher, naar han lod sit hele Garderegiment manøvrere i den bælgmørke Exerceersal, uden at der kom den ringeste Uorden i Gelederne, — er en ægte Rococcofigur; thi ved sine splittergale Luner fornegtede han humoristisk den lange Nakkepidsk, som hang ved hans Handlinger.

Fyrsten maatte dengang være en Virtuos i Personlighed. Herved kom Hofetikettens stive Tvang i den sælsomste Modsigelse med de enkelte Fyrsters ærgjærrige Stræben efter at ville glimre som Originaler. Det er den samme Modsætning, som ogsaa charakteriserer denne Tids Kunst og Videnskab, Modsætningen mellem akademisk Regeltvang og den mest vilkaarlige Forsnirkling, mellem Zopf og Rococo. Naar en gammel „Haudegen" af en tydsk Rigsfyrste ved Gallataflet straffer en fremmed Prinds, som havde lagt formeget Steg paa sin Tallerken, ved uden videre at tage Halvparten fra ham igjen, saa betegner det Tidens Kamp mellem Vilkaarlighed og Etikette; forat straffe en Prinds's og Gjæsts Smule Anstød mod Etiketten, gjør den fyrstelige Vært sig skyldig i et endnu større, og man beundrede udentvivl dette som en rigtig Genistreg.

I de høieste Kredse troede man ofte ikke at kunne amusere sig bedre, end naar man forsætligt underkastede sig den strengeste ydre Tvang, for saa siden at give sit personlige Lune det frieste Spillerum. Heri ligger Tidsalderens Humor, dybeste Selvironi. Et af de mærkeligste Beviser paa en saadan Selvironi leverede en Markgreve paa Eremitagen ved Bayreuth. Forat nyde Landlivets Glæder maatte det hele Hof lege — Munke og Nonner. Ved Taushed og Eensomhed, ved at overholde alleslags kjedelige Ordensregler maatte „Eremiterne" forberede sig til Hoffester og selskabelige Fornøielser. For at nyde et ganske nyt Slags Hofliv satte man Klostrets alvorlige Maske paa det; man pinede og kjedede sig forat blive fornøiet, man indsnørede den selskabelige Omgang i en Tvangstrøie, forat give den Skinnet af en aldeles ny og fri Bevægelighed.

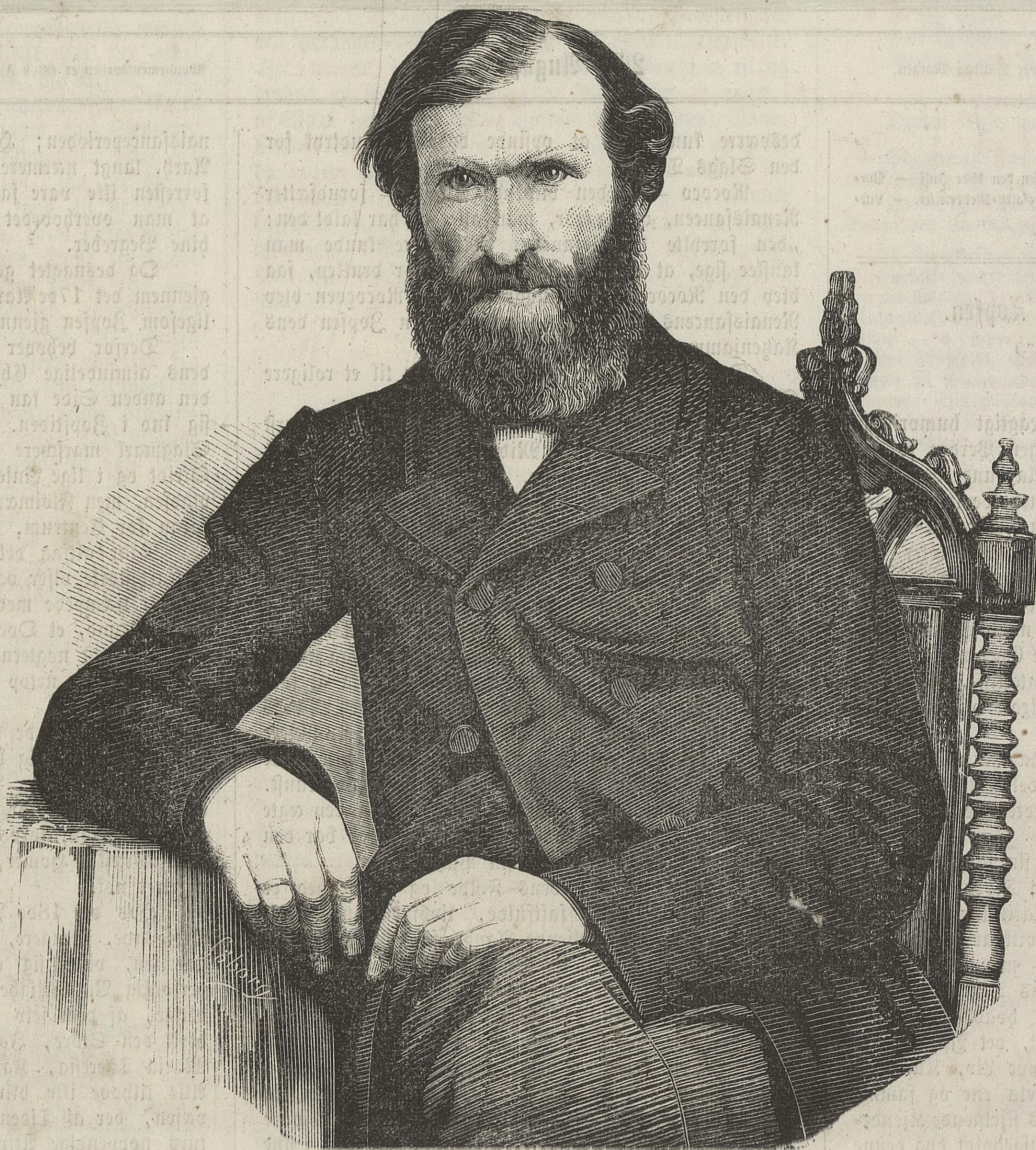
Selv den tydske Pietisme, som i Begyndelsen af det 18de Aarh. fik saa mange Bekjendere i den fornemme Verden, viste et Stykke Rococo midt i Zopfen; ogsaa den beroede tildeels paa en Blanding af den mest subjektive Frihed og en ny Trosregels strengeste Tvang. Derfor optraadte den ofte til samme Tid revolutionært, reformatorisk og reaktionært. Man sprengte den forstenede Dogmatiks og den stivnede Kirkestyrelses Lænker forat kvæle ethvert friskt Aandedræt i nye Lænker. Endog den sidste, mest ufrivillige Akt i Livet: Døden, skulde udføres systematisk. Denne Tidsalders pietistiske Literatur opviser et Værk i 4 Bind, som med den mest pinefulde Udførlighed underkaster 51 nyligt afdøde Personers sidste Timer en Slags komparativ Anatomi, forat man deraf kan lære den bedste Maade at dø paa. Dette Værks Forfatter, en Grev v. Henckel lykønsker en Ven, som havde været Vidne til en vis v. Geusaus Død, med de Ord: „Det lønner Umagen at have hørt et collegium privatissimum over den Kunst at dø salig, især af en saadan professore moribundo."

Solformørkelsen den 18de Juli.

Herr Redaktør!

Ikke uden Sky imødekommer jeg Deres Ønske ved nogle Meddelelser om min Reise til Spanien og Udbyttet af samme. Den udførlige videnskabelige Beretning kan først senere blive afgiven og vil efter en under Dampskibet „Himalayas" Hjemreise af samtlige ombord værende Astronomer vedtagen Resolution blive sendt til Professor Airy i Greenwich forat publiceres igjennem the Astronomical Society. Hvad jeg forøvrigt kan have at berette, vedrører for en større Deel saa reent personlige Forholde, at jeg enten maatte frygte for at gjøre Brud paa den rette Takt eller at kjede Deres Læsere ved at meddele det. Jeg kan ikke vente, at jeg har undgaaet dette ved de følgende korte Meddelelser, hvormed jeg beder Dem at tage tiltakke; og jeg maa derfor anmode Dem om at gjøre dermed, hvad De finder forgodt.

Ærbødigst C. Fearnley.

Landskabsmaler Eckersberg. Efter Photographi af Hr. Wischmann (Biographi skal følge i et senere Nr.)

Udrustet med de behørige Instrumenter forlod jeg Observatoriet den 26de Juni for over Kiel og Hamborg at gaa til London, hvor jeg igjennem vor Minister Grev Platen havde at modtage nærmere Instruktion for at faa Plads paa det Dampskib, der skulde føre de engelske Astronomer til Spanien. Jeg blev to Dage i Altona, modtoges paa Observatoriet med megen Gjæstfrihed af Professor Peters's Familie, i hvis Skjød jeg tilbragte ligesaa lærerige og interessante som behagelige Timer, hvorunder jeg fik god Anledning til at gjøre mig bekjendt med det smukke og fortrinlige Æquatorial af Repsold, et galvanisk Registreringsapparat, og flere andre væsentlige Forbedringer, som ere komne istand ved dette Observatorium, siden Peters fik Bestyrelsen deraf. Hos Brødrene Repsold saa jeg under Arbeide flere astronomiske Instrumenter af store Dimensioner bestemte for et nyt Observatorium i Lissabon og enkelte Dele af et stort Heliometer for Prof. Hansen i Gotha. Ved hvert af disse Instrumenter var en eller anden ny og heldig Idee lykkelig bragt i Udførelse for at fjerne visse Mangler eller Savn ved forhen udførte Konstruktioner — tildeels gjennem en meget forviklet, men sikkert virkende Mechanisme. Det var mig en Glæde at høre Herr Repsold med Ros omtale en ung Nordmand, Herr Olsen, der arbeider hos ham, og med hvem han gjorde mig personlig bekjendt. Herr Olsen er en af dem, der nylig har faaet Stipendium; dette vidste han ikke endnu dengang, men han haabede at et saadant Udfald skulde sætte ham istand til, hvad Herr Repsold varmt havde anbefalet ham, at erhverve sig ved kyndig Veiledning solide Kundskaber i Mathematik og Physik, der ere uundværlige Betingelser for en duelig Mechaniker.

Fra Altona kunde jeg ikke komme direkte til London uden en Forlængelse af mit Ophold paa første Sted, som jeg ikke troede at kunne tillade mig af Frygt for at komme for seent til London. Jeg gik derfor over Ostende og ankom til London tidlig den 2den Juli. Med udmærket Velvillie og Forekommenhed modtoges jeg af Grev Platen, hvem jeg samme Dag gjorde min Opvartning, og Dagen efter havde jeg den behagelige Overraskelse hos hans Excellence at træffe sammen med Prof. Lindhagen fra Stockholm og Dr. Møller fra Lund, der vare udsendte af den svenske Regjering i samme Ærinde som jeg af den norske. Vi erfarede ved denne Leilighed, at vi nærmest havde Ministerens Indflydelse at takke for den Adgang, der var aabnet norske og svenske Astronomer — ikke som vi troede Astronomer fra alle nordiske Lande — til fri Overfart fra England til Spanien. Da nemlig Greven ved en Middag paa Observatoriet i Greenwich af Kapt. Washington erfarede, at den britiske Regjering havde stillet det store Skruedampskib „Himalaya" til Airys og de øvrige engelske Astronomers Disposition, forespurgte han sig, om der kunde være Anledning for norske og svenske Astronomer til at følge med, hvilket øieblikkelig besvaredes bekræftende; han afsendte derpaa uden Forhaling den Depeche, der ankom her i den 11te Time.

Greven havde den Artighed selv at introducere os hos „the Royal Astronomer" Airy i Greenwich. Denne udstedte de fornødne Kart for Adgang til Himalaya, som skulde afgaa fra Plymouth, hvor vi havde at indfinde os den 6te Juli. Det var den høie Tid, at vi bleve anmeldte, da allerede et større Antal havde meldt sig, end paaregnet.

Da de fornødne Forberedelser vare trufne, afgik vi den 6te Juli til Plymouth og indskibede os samme Aften paa Himalaya, hvor efterhaanden et Selskab af 50—60 engelske Videnskabsmænd, astronomiske Liebhabere, og nogle faa Damer samledes. I Airys Følge befandt sig ogsaa Statsraad Otto Struve og Dr. Winnecke fra Observatoriet paa Pulkowa ved Petersborg. Ogsaa en ung portugisisk Astronom Hr. Om og en Finlænder, Prof. Lindeløf fra Helsingfors, vare med, af hvilke den Sidste sluttede sig til os under vort Ophold i Spanien. Overfarten til Bilbao varede kun to Dage. Den var i alle Henseender saare behagelig for Enhver, der ikke led af Søsyge, som jeg var saa heldig ganske at slippe fri for. Englændernes artige og behagelige Væsen, de fælles Interesser, som knyttede os sammen, det store, smukke, elegant udstyrede Skib med dets talrige raske og tækkelige Besætning, den punktlige Orden og høie Grad af Reenlighed, den fyrstelige Beværtning og den friske Søluft — Alt var yderst forfriskende baade for Sjæl og Legeme.

I Bilbao gik de Fleste iland med Airy, der tog Station i Miranda. De Øvrige, hvoriblandt vi (ɔ: Lindhagen, Møller, Lindeløf og jeg), gik til Santander. Under det korte Ophold udenfor Bilbao kom blandt en Mængde Besøgende vor Landsmand Konsul Lund ombord; dette var ikke alene en behagelig Overraskelse, men et for os meget nyttigt Møde, da Herr Lund velvillig telegropherede vor Ankomst til Herr Ni-

rolaysen i Santander, som derfor ledsaget af vor Vicekonsul Sr. de Montalvan havde den Artighed strax at komme ombord og befri os fra alle de Forlegenheder, hvori vi ellers let kunde kommet, idet vi satte Foden paa spansk Grund, omsværmede af en broget og laset Vrimmel af skrigende og for os uforstaaeligt snaddrende Kvinder og Børn, der vilde med al Magt have fat i vore Instrumenter og den øvrige meget vidtløftige Bagage.

Efterat vi under et Par Dages Ophold i Santander ved vor Konsuls, vore Landsmænds og vor Værts forenede Bistand havde faaet arrangeret os paa den efter Omstændighederne bedste Maade med Hensyn til Reisen ind i Landet, faaet Stativer forfærdigede, forsynet os med diverse Rekvisiter og valgt Station, begave vi os den 12te Juli paa Veien lil vort Bestemmelsessted, Bezana, en liden Landsby i 2,500 franske Fods Høide over Havet, ganske nær ved den Linie, hvor Formørkelsen var central (næsten lige i Syd for Santander, 2—3 Mile nordlig for Ebrodalen).

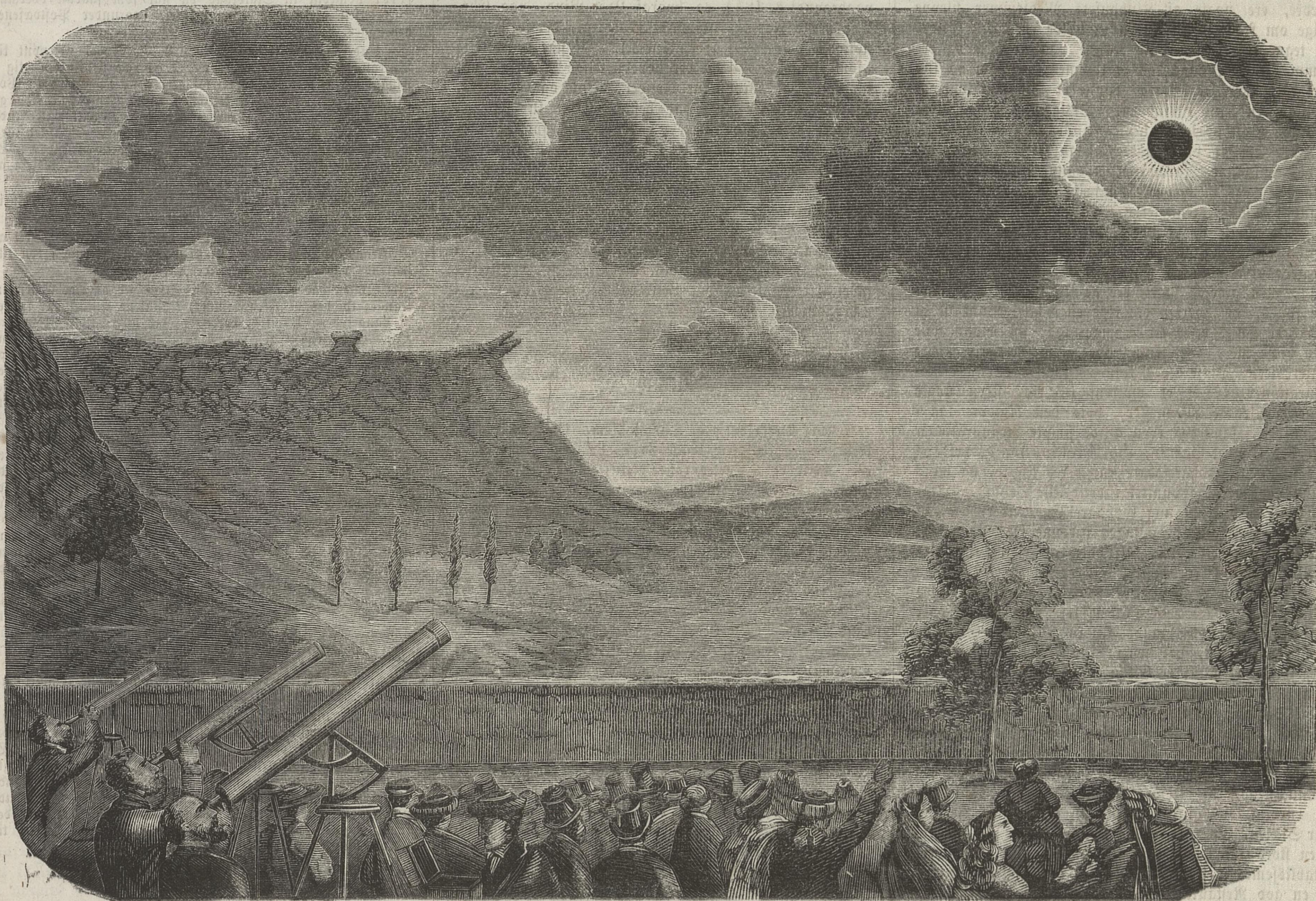
Prof. Lindeløf, Herr Jackeln (en i Santander bosat Nordmand, der ligesom Herr Nicolaysen beredvillig ydede os al den Assistance, vi tiltrængte) og jeg droge forud, og det lykkedes os, inden de Andre kom efter den følgende Dag, efter adskillige forgjæves Forsøg paa andre Punkter at opdrive et Herberge, hvor vi tilsyneladende kunde have de nødvendige Betingelser for Livets Ophold og for en uforstyrret og nogenlunde bekvem Udførelse af vore Observationer. Vor Vært var en simpel Bonde, der dog havde det forud for sine Ligemænd, at han kunde tale Latin, hvilket kom os til Nytte. Han skulde været Præst, men slog om itide, da han i en ung Alder forelskede sig i en „virgo formosa", som nu var hans ikke meget elskværdige Hustru. Han hed Sr. Nicolas Diaz og beklædte for Tiden etslags Ombud som Under-Alkalde eller rettere Forligelseskommissær i sit Distrikt (Juez de Paz del districto de Hoz de Arreba).

Klubberne i London.

(Af Alphonse Esquiros. — Revue des deux mondes.)

XII.

Ligeoverfor disse Fordele maa jeg ogsaa stille Manglerne. Nogle Moralister have dadlet disse Institutioner for at slappe Familiebaandet og især fjerne Mændene fra kvindelig Omgang. Klubberne have, sige de, frembragt et eget Slags Mennesker, en ny Afart af Menneskeslægten, men of men, som Englænderne kalde dem. Denne Beskyldning har dybt krænket Klubbisterne, der have søgt at besvare den. De have bemærket, at Klubsalene, der ere prydede med alle Overdaadighedens Rigdomme, men som mangle sin skjønneste Prydelse i kvindelig Aand og Ynde, ialmindelighed staae tomme om Aftenen, hvoraf de slutte, at Mændene ere, hvor de bør være, i sin Familie eller i Selskaber. En ung Klubmand, for hvem en bekjendt Humorist en Dag beklagede sig over Klubbernes uheldige Indflydelse paa Omgangen mellem begge Kjøn, svarede: „Kvinderne! men det er jo blot her, man lærer den Kunst at behage dem." Han meente, at man i Klubberne, midt i et udvalgt og aandrigt Selskab bedst lærer de Manerer, den Konversationsevne og idethele den Tone, der vil lade En gjøre Lykke hos den finere Halvdeel af Menneskeslægten. Jeg maa indrømme, at disse Argumenter ingenlunde have overbeviist de engelske Damer, der fremdeles erklære disse Institutioner aaben Krig. Deres Mening er, at Klubberne bringe Ægtemændene til at glemme sine

Solformørkelsen den 18de Juli, iagttaget i Spanien. (Efter Lond. News.)

huuslige Pligter og uigjenkaldeligen vænne de Andre til et ugift Liv. De mindre opbragte af dem hævne sig paa Klubberne ved uoversættelige Ordspil. Uden at opkaste mig til Dommer mellem begge Partier anerkjender jeg dog villigen, at Klubberne især passe for Personer, der ere frie for alle Baand, eller som ikke savnes i Huset, naar de ere fraværende. Det bedste Beviis paa, at Moralisternes Klager ere grundede, ligger forresten deri, at der for 10—12 Aar siden var Tale om at aabne the Whittington club, der da byggedes i City, baade for gifte Damer og for Mænd; men denne Udvei medfører andre Ubehageligheder og finder i de engelske Sæder en Hindring, som man ikke letteligen vil fjerne. Kampen mellem Klublivet og Familielivet er maaskee mindre at frygte i England end hos noget andet Folk paa Grund af den Ærbødighed, Englænderne nære for sit Hjem, dette Nationens Palladium. Foruden den egentlige Klubbist har dog det nye System skabt en endnu mere overdreven Klasse Mennesker, nemlig de, som ere Medlemmer af mange Klubber. Nogle Englændere tro virkeligt at kunne maale sin Vigtighed i Samfundet efter Antallet af de Voteringer, hvori de have seiret, og de forskjellige Cirkler, de tilhøre. Her begynder især Misbrugen. Tilslutningen til forskjellige Klubber paa engang har frembragt en Generation unyttige Lediggjængere, umbræ errantes, der gaae fra en Klub i West-End til en anden med Kjedsomheden præget i sin Pande.

Ogsaa en anden Beskyldning, som man ikke skulde have ventet, er blevet rettet mod Klubberne. Man har sagt, at disse Institutioner endogsaa blandt Mændene indbyrdes befordre Egoisme og Isolation. Den Regel i de nye Klubber, der tillader Enhver at spise alene og sætte sig hen for sig selv med sine egne Tanker og Betragtninger, bidrager, siger man, snarere til at løse end til at styrke det Baand, der binder En til Menneskene. De nyere Klubbers Forsvarere ville dog ikke indrømme, at denne Bebreidelse er grundet. Der er, sige de, i hver Klub idetmindste en elskværdig og tiltrækkende Personlighed, der da bliver, hvad Englænderne kalde Solen i et Gjæstsystem. I Athenæum erindrer man endnu Theodor Hook*), der paa denne Maade maatte bøde for sit Humor og sin Popularitet. Saasnart han viste sig Klubben, flokkede der sig strax en Skare om ham forat faa høre hans Spøg og hans Vittigheder. Da denne berømte Humorist forsvandt fra det Bord, hvor han pleiede at sidde, nær ved Døren i en Krog kaldet temperance corner, formindskedes Antallet af Klubbens Middagsgjæster over tre Procent. Jeg kunde nævne mange andre Exempler paa Sympathi, der ikke saameget beroede paa rig aandelig Begavelse som paa Hjertets Egenskaber. En Englænder, der en Dag talte til mig om de faste Venskabsforbindelser, han havde seet danne sig i hans Klub, tilføiede: „De kjender Thomas Moores smukke Sammenligning: Maanen er et af de mindste og ubetydeligste Himmellegemer; men det er dog den, som

*) Forfatter til Sayings and Doings, død i 1842, var en af Englands mest yndede Forfattere ved sin komiske Lune, sine Værker og sine Impromptuer paa Vers. Hans Liv var ligesaa eventyrligt som hans Talent originalt. Han havde kjendt baade Medgang og Modgang. Ingen var bedre istand til at iagttage Verden og det engelske Selskabsliv thi han stod i Forbindelse med Mænd i alle Livsstillinger. Da han ikke havde noget Hjem, sendte hans talrige Venner sine Breve og Visitkort til ham i en eller anden af hans Klubber. Efterat have tjent mange Penge, døde han i stor Gjæld og efterlod sig fem Børn, som bleve sikkrede ved Andres Barmhjertighed. Englænderne nævne ham som en Typus paa en munter og elskværdig Person, der bevarede sin Friskhed trods alle de Forlegenheder, Sorger og Ulykker, han havde at kjæmpe med.

giver os det meste Lys om Natten, da den er Jorden nærmest. Det er med Menneskene ligesom med Stjernerne: det er ikke de største, som oplyse og fryde os mest, det kunne kun de, som staae os nær, og til hvilke vi føle os tiltrukne. Netop derfor synes jeg saa godt om Klubinstitutionen, der bringer Medlemmerne i daglig Omgang indbyrdes, gjør dem paa en vis Maade nødvendige for hverandre og knytter dem sammen ved denne gjensidige Tiltrækning, som den irske Digter kalder Livets Smil. Jeg indrømmer dog, at man i vore nyere Klubhuse, midt i en overdaadig Atmosphære, ikke længere finder den Kordialitet, som charakteriserede de gode gamle Klubber i forrige Aarhundrede. Hvad er vel derved at gjøre? Tiderne forandre sig og Institutionerne med dem. Vore Klubber ere Børn af en kold, beregnende, kun for det Nyttige begeistret Tid. Man maa ikke vente i disse permanente, ødsle og paa en vis Maade mechaniske Selskaber at finde den utvungne Munterhed, der herskede i de gamle Klubber, dengang da Foreningen ikkun omfattede en liden Kreds af Venner, der samledes et Par Gange om Maaneden i den samme Restauration, i det samme Værelse og som oftest om det samme Bord. For idetmindste at bevare en Gnist iblandt os af den „konviviale" Aand, som fandtes hos vore Fædre, ere nogle af Klubhusets Medlemmer blevne enige om fra Tid til anden at holde et fælles Gilde. Vi tegne i Forveien vore Navne paa en Liste og bestemme Dagen; naar den er kommen, sætte vi os ind i et eget Værelse, hvor vi danne et Slags halvprivat Selskab, en Klub i Klubben. Disse Middagslag, som vi kalde club parlance house diners, og under hvilke vi sidde om et broderligt Mahognibord istedetfor det kolde, eensomme Marmorbord, danne i mine Øine et Slags Baand mellem det nugjældende System og den svundne Tids Foreninger."

De gamle Broderskaber, der blomstrede paa Goldsmiths og Johnsons Tid, ere blevne aldeles overskyggede af Klubhusene med deres økonomiske Indretning, men aldeles kvalte ere de ikke. Personer, der ikke synes, de hverken ere rige eller talrige nok til at bygge et Huus efter sin Smag, lade sig endnu nøie med disse mere flygtige Selskaber, hvor de dyrke enkelte Interesser. Disse good fellows samles endnu i Restaurationer. Det er omtrent 36 Aar siden nogle unge ubekjendte Mennesker, hvis hele Rigdom laa i Fremtiden, samledes i en af de simple Restaurationer nær ved Covent-Garden, the Wrekin, for at læse og tale sammen. Shakespeare var deres Afgud, og hans Aand var Foreningspunktet i dette lille Selskab. Omkring 1824 blev en ung lyshaaret Englænder, der saa ud som en Skolegut, optagen i denne Forening: det var Douglas Jerrold. Klubben antog Navnet the Mulberrytries (Morbærtræerne), og en Bog, i hvilken ethvert Medlem skulde skrive sine Inspirationer, blev betitlet: „Morbærtræets Blade"*). Paa Listen over Medlemmerne stod blandt Andre William Godwin, Kenny Meadows, der senere illustrerede Shakespeare, Skuespilleren William Elton og Kunstneren Edward Chatfield. Klubben indpodedes senere i et andet udvalgt Selskab, the Shakespeare club, hvoraf Charles Dickens, Talfourd, Daniel Maclise og Macready vare Medlemmer. Blandt de nyere literære Foreninger, der modstode det indtrængende Klubsystem, maa jeg endnu nævne the Museum club, the Hooks and Eies og endelig Our club (vor Klub). Douglas Jerrold var Sjælen, Livet og Solen i disse intime Foreninger. Den store Humorist syntes ikke om Pragten i de nyere Etablissementer i Pall-Mall eller de livrerede Tjenere. I en god Restauration og blandt gode Venner fandt han sig langt mere hjemme og mere inspireret. Der glimrede hon, siger et af Klubbens Medlemmer, hvergang man rørte ved ham, ligesom Havet om Natten. De fleste af hans skarpe bons mots og vel bekjendte Vittigheder have funklet i disse smaa Klubber. Nutidens good fellows have tildeels bevaret sine Forfædres Mani for at holde faste Middagsmaaltider i sluttede Selskaber. En Dag, da man foreslog for Douglas Jerrold en saadan Mindesfest, udbrød denne, der var kjed af saadanne Bordselskaber: „Om et Jordskjælv begravede England imorgen, vilde dog Englænderne finde paa en Udvei til at slaae sig sammen om en fælles Middag etsteds midt i Ruinerne, om det saa kun var for at celebrere Begivenheden."

*) Med Allusion til det Træ, som Shakespeare efter Sagnet havde plantet i sin Have. En Mængde Pilegrimme valfartede til dette Træ, indtil det for nogle Aar siden blev nedhugget, da det holdt paa at dø af Ælde; af Træet gjorde man Tobaksdaaser, Æsker osv., der bleve solgte til høie Priser som literære Relikvier.

Dødsfalds-Meddelelser.

Provst Andreas Erlandsen, Udgiveren af biographiske Efterretninger om den nordenfjeldske Geistlighed, bortkaldtes 12te August ved en pludselig Død. Han var født i Throndhjem 16de Octbr. 1802 af Forældrene Stiftsoverretsprokurator Ole Iversen († 1823) og Charlotte Klitzing, og den ældste blandt elleve Sødskende, hvoraf endnu tvende andre bleve Præster. Navnet Erlandsen antog han efter sin Moders Pleiefader Kjøbmand Andreas Erlandsen i Throndhjem, der antog ham i Søns Sted. Af Pleiefaderen bestemtes han først for Handelen, men senere for Studeringerne, og i 1823 blev han fra Throndhjems Skole demitteret til Universitetet. Allerede 1826 underkastede han sig theologisk Examen (Haud illaud.) og blev endnu s. A. resid. Kapellan til Stod. 1829 blev han Præst til Aafjorden og 1837 til Sparboen samt 1856 Provst i Indherred. Erlandsen var siden 1826 gift med Henrikke Heyerdahl, en Datter af Rigsdagsmanden Hjeron. H., Sognepræst til Gran. I Literaturen har E. indlagt sig en vis Fortjeneste som Udgiver af de nævnte Efterretninger om den nordenfjeldske Geistlighed, hvis Trykning ved Videnskabernes Selskabs Understøttelse paabegyndtes 1844 og hvoraf 2det Bind, paa Chr. Tønsbergs Forlag, udkom 1857 (Reg., der først nylig udkom, er forfattet af en Anden). Vi sige udtrykkelig „som Udgiver" — da det hovedsagelige Materiale var indsamlet af Provsterne Tønder, Bull og G. Berg, og E.'s Arbeide mest har bestaaet i at supplere og redigere deres Samlinger, hvorved han for Throndhjems Stifts Vedkommende — Værkets bedste Afsnit — desuden har havt den bedste Bistand i B. Moe (og J. Chr. Berg). Men Arbeidet har ligefuldt for Erlandsens Vedkommende været saa brydsomt og utaknemmeligt, at han ved dets uegennyttige Overtagelse fortjener vor fulde Tak. Som et Supplement til Værket har E. i sidste Hefte af det Throndhj. Vidensk. Selsk.'s Skrifter givet Efterretninger om Lektores theol. og Rectorer i Throndhjem.

Literatur.

Kort Beskrivelse af Throndhjem. En Haandbog for Reisende. Throndhjem 1860. 64 S. 8. med lithogr. Plan over Byen og 5 Tavler (af Domkirken). Køhlers Forlag. Priis 24 ß. — Medens de fleste af Norges Byer, ligetil Moss og Kragerø, og selv de enkelte Præstegjelde, ligetil Brønø, have nydt den Ære, at gjøres til Gjenstand for Monographier, fandtes der hidtil intetsomhelst Forsøg til en Beskrivelse over Throndhjem, der dog er en af Norges ældste og i historisk Henseende mærkeligste Byer. Overlærer Müller fattede den Plan, at afhjælpe Trangen til en Beskrivelse over hans Fødeby. Men Døden standsede ham i hans Gjerning, endnu inden Materialierne vare samlede og ordnede. Og et udtømmende Værk over denne Gjenstand vil vel derfor længe lade vente paa sig. Men imidlertid har Kongens Kroning fremkaldt et Arbeide, som for dem, der ikke søge detaillerede Oplysninger, vil kunne afhjælpe den føleligste Trang til en Beskrivelse over Throndhjem. Det er den Bog, h is Titel vi ovenfor have angivet. Det er synligt, at Forfatterne (vi vide at Bogen er forfattet af Tvende) kun have havt en indskrænket Tid til sit Arbeide, der betingedes af Leiligheden, da det maatte være færdigt til en bestemt Tid. Men Skriftet, saaledes som det foreligger, viser, at de ikke uden Kald og Forberedelse ere gaaede til Værket, og hvad de have leveret vil derfor være et for de Fleste tilstrækkeligt Orienteringsmiddel i Throndhjems Historie og Topographi.

— **Billeder og Minder** fra mit Kystmaalerliv i det nordlige Norge af A. Vibe. Chrna. 1860. 146 S. 16. Joh. Dahls Forlag. — Denne lille fordringsløse Bog vil læses med stor Fornøielse af Enhver, som interesserer sig for vort Lands Natur og Folkeeiendommelighed. Den dvæler vel, som Titelen antyder, nærmest ved Forfatterens Reiser som Kystmaaler (i Aarene 1828—31, sammen med senere Statsraad Hagerup og Skovinspektør Paludan). Men ved Siden deraf findes tiltalende Skildringer af Naturen og Livet fra Jagten og Fiskerierne i det nordlige Norge, hvilke ved Oplevelsens Sandhed og ved en gemytlig Fremstilling fængsle Læseren. I det Enkelte kunde Stoffet hist og her synes mindre udført eller bearbeidet, men da man strax faar Indtrykket mest af en Dagbog, der ærlig noterer den første og umiddelbare Stemning hos Jagttageren, vilde det være ubilligt, at anlægge en Maalestok udover denne Grændse. Idet vi gjøre vore Læsere opmærksomme paa dette lille Skrift, kunne vi ikke Andet end udtale vor Glæde over, at dets talentfulde Forfatter omsider har besluttet sig til at forelægge Læseverdenen endeel Resultater af sine Undersøgelser. Vi have allerede tidligere meddeelt en Række Artikler af Hr. Major Vibe om de norske Kyster, og senere vil der fra hans Haand udkomme et omfangsrigt Værk om hvad der her er udrettet for Landets Opmaaling i næsten hundrede Aar, — et Værk, hvortil neppe noget andet Land endnu kan opvise noget Sidestykke.

Norge.

Christiania. Prinds Oscar ankom til Byen Natten til 19de August, hans Gemalinde, Prindsesse Sophie, paafølgende Dag og blev da modtaget af sin Gemal. Der var reist en Æreport paa Toldbodbryggen, hvor en stor Mængde Mennesker havde forsamlet sig og hilsede det Kongl. Par med livlige Hurraraab.

— Den 22de Aug. gaves paa Christiania Theater en Festforestilling i Anledning af Kroningen, hvorved alle de Kongelige vare tilstede. Forestillingen bestod af et af A. Munch forfattet Festspil „Kongehallen i Bergen" og Syngespillet „Anunziatas Fest".

— Den 23de Aug. gjorde Hs. Maj. Kongen en Udflugt op til Øieren, hvor han tog i Øiesyn Reguleringen af Søens Vandstand.

— Den 29de Aug. afreiser Hs. Maj. herfra og vil samme Dag paa Frederikssteen overvære Afsløringen af det Monument over Carl XII, som den svenske Armee har reist.

— Under 18de Aug. er Generalpostdirektør Ketil Motzfeldt udnævnt til Statsraad og skal som saadan overtage Bestyrelsen af Marinedepartementet, hvorunder Postvæsenet henlægges.

— Under s. D. er Kand. jur. L. J. Vogt udnævnt til Bureauchef og Kand. jur. Har. Dybvad til Fuldmægtig i Finantsdepartementet; Overretssagfører A. D. Lund til Politimester i Sarpsborg, Distriktslæge i ytre Namdal N. Qvigstad til Distriktslæge i nordre Senjens Distrikt og Kand. med. V. S. Bull til Distriktslæge i Tanen. — Afsked med 400 Spd. i Pension er forundt Brigadeintendant H. L. Juell og Grosserer Th. Joh. Heftye er som Medlem af Jernbanedirektionen afløst af Fabrikeier H Schou.

— Advokat Dunker er indtraadt i Bestyrelsen af Christiania Theater istedetfor Statssekretær Skjelderup.

— Jernbanens samlede Indtægt har i den forløbne Deel af Driftsaaret været henved 12,000 Spd. mindre end i den tilsvarende Tid af det foregaaende Driftsaar.

— Staten har begaaet en dum Streg ved at give Skien en Kanal; thi ved de Forandringer, Kanalens Anlæg har krævet af Langefos og Damfos, bevirkedes der under sidste Flom paa Hans Cappelens Enkes og Bankadministrator Bloms Eiendomme Beskadigelser, hvorfor Erstatningen ved det nylig optagne Skjøn er ansat til 4,500 Spd.; og bagefter kommer Skiens By og vil have sig erstattet af det Offentlige saavel for „Strømsætning" som for Gjenopbyggelsen af den bortrevne Damfosbro.

— Aviserne have fabuleret meget om at forskjellige udenlandske Blade (engelske, franske, tydske osv.) have sendt Referenter til Throndhjem i Anledning af Kroningen. Sandheden er imidlertid, at intet udenlandsk Blad havde sendt nogen Referent, men at vel Folk, som ellers opholdt sig her, og som tildeels vare Medarbeidere af et eller andet udenlandsk Blad, gjorde dette Forhold gjeldende, for at komme med overalt. Imidlertid fandtes der intet Spor af nogen Referent hverken fra l'Illustration, Illustr. Zeitung eller Illustr. Tid. Der var vistnok en Mand, der gik som Referent for London News (først var han Times Korrespondent), og til hvis Præstationer de Throndhjemske Aviser have sat store Forventninger. Men Folk, som stødte sammen med ham, have strax gjort den Erfaring, at det var en illiterær Djævel; forresten skal han have været Sæbefabrikant af Fag eller deslige, og ved at agere Bladkorrespondent er han og Kone kommet paa Steder, der ellers vilde været utilgjængelige.

— Under 5te Aug. fandt følgende Hofudnævnelser Sted: Kammerherre J. F. Monrad til Over-Ceremonimester; Baron Hrm. Wedel-Jarlsberg til første Hofjægermester, F. P. L. Naser til Hofstaldmester og Kammerjunkerne C. J. Vogt, C. G. With og Oluf Stenersen til Kammerherrer samt Kand. jur. Jørg. Rasch til Kammerjunker. Under 8de Aug. udnævntes Kammerherre Chr. Holst til Over-Intendant ved det kongl. norske Hof og Lieutn. Bredo H. M. M. Stang til Kammerherre hos Hds. Maj. Dronningen.

Blandede Efterretninger.

— Garibaldi er med 6—8000 Mand sat over fra Sicilien til det Neapolitanske Han indskibede sig i Cagliari og skal være landet ved Capodellarmi i Calabrien. Reggio var allerede den 22de taget, Enkedronningen afreist til Spanien, og Calabrien i Oprør. I Turin sættes hele Armeen paa Krigsfod. I Potenza var en provisorisk Regjering bleven proklameret.

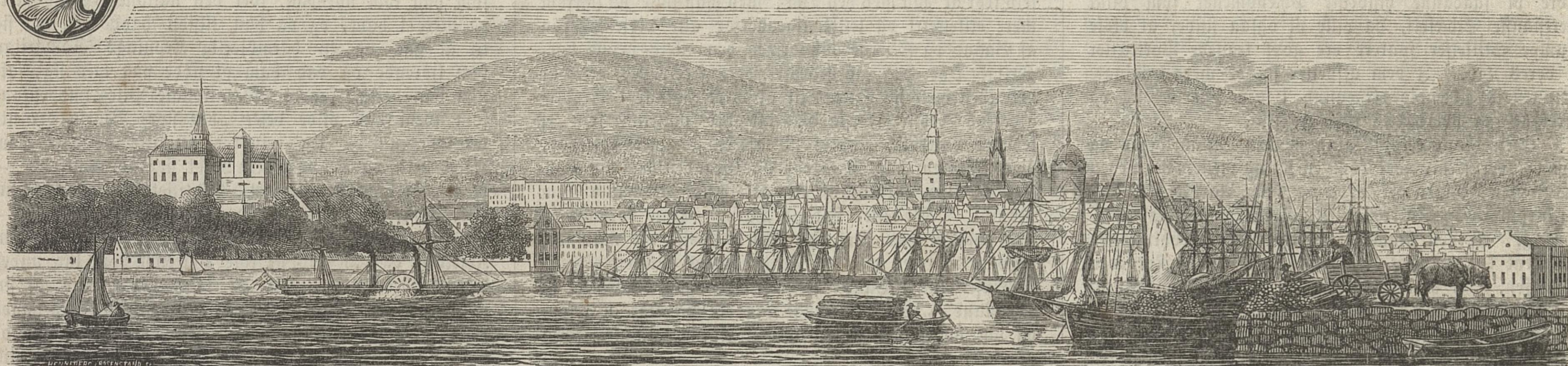
— Keiseren af Østerrige skal med det Første aflægge et Besøg hos Keiser Alexander i Warschau. — I Ungarn synes Uroligheder at forestaa. Man venter, at der vil blive nægtet at betale Skat. Tropper sendes derhen.

— Fyrst Danielo af Montenegro er bleven myrdet og hans 19aarige Neveu Nkizza Petrovisch Miegotsch har sukcederet ham.

De, der staae til Rest med Betaling for Bladets første Halvaar, anmodes om snarest mulig at indsende samme.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 36. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 2den September 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Rococoens Kamp med Zopfen.

(Efter Riehls „Kulturstudien".)

II.

De franske Ny-Romantikere, som dog erklære alle literære Overleveringer fra det 18de Aarh. decideret Krig, svælge desuagtet formeligt i Stoffe fra hiin Tid; Herrerne i Parykker ere deres taknemmeligste Helte. Og ikke blot i Romaner, heller ikke i Virkeligheden kjende vi nogen mere moderne Maade at smykke vore Saloner og Møbler paa, end naar vi fylde dem med Snirkelværk fra Parykstiden. Heri ligger der kun en tilsyneladende Modsigelse. Det er ikke Zopfen, men Rococoen, som vi saa ivrigt søge at kalde tillive igjen; ikke den akademiske Regeltvang, men den personlige Vilkaarlighed, de originale Grillefængeres Aand. Dette Rococotidens frie Lune synes os friskt som Naturen, ligeoverfor vore moderne Forholdes planmæssige Ensformighed, som ikke kan taale, at En er en rigtig Nar, og derfor heller ikke har Plads til grelle Romancharakterer, ligesom allerede det 18de Aarh. paa sin Side ikke kunde frembringe en rigtig dramatisk Charakteer. Naar Rousseau, saasnart Grovhedens Aand kommer over ham, siger al Verden de genialeste Sottiser, naar Bonden og Digteren Robert Burns, „det kolossalt primitive Menneske", som Thomas Carlyle kalder ham, pludseligt optræder blandt det 18de Aarh.s Marionetter og Possespillere, og han formedelst sin djærve, enfoldige Natur betragtes som et Vidunder i Edingburgs Saloner, da gotte ogsaa vi os ved den Naturkraft, som i Form af Rococo stikker sig frem midt i Zopfen. Saaledes maa selve Kunsthistorikeren, som oprøres over den historiske Sands's Undergang i hiin Tid, over den Vandalisme, hvormed Dumkryheden dengang ødelagde Middelalderens Kunstværker, dog tillige beundre den Selvfølelse, der taler ud af denne Vandalisme, den Trods paa sin egen Tids Viisdom, som dristigen omformede alt Gammelt efter sin egen Smag, fordi den var fast overbeviist om, at denne Smag var den ene sande. Det er et eiendommeligt Udtryk af Kraftfølelse og Livsfylde, som brød frem midt ud af en udartet Tids syge Liv. Vi kunne næsten misunde de gamle Pidskehoveder denne blinde Tro til sig selv, som trods Zopfens Regeltvang voxer ud af Rococoens mest forvovne Vilkaarlighed og hænger sammen med saamange sære Charakterers forrykte Originalitetsjagen. Vi tvivle stærkt om Fortræffeligheden af vor saa stærkt fremskredne aandelige Udvikling, medens derimod i vore Oldefædres Dage Ingen tvivlede paa, at hiin Tid, som vi nu spotte med Skjældsordet Zopftid, var Kunstens og Videnskabens rigtigt gyldne Tid.

De sydtydske Bønder leve endnu aldeles i Rococoens Kunstsmag. De have glemt Middelalderen og endnu ikke naaet den moderne Kunst. Bonden i Schwarzwald synes, at den barok brillante Kuppelkirke i St. Blasien er et langt større Underværk af hjemmegjort Kunst end Freiburger Münsteren. Det katholske Folk paa Landet finder de brogede, overphantastiske Rococo-Helgener langt opbyggeligere end et Billede i Middelalderens eller den moderne Skoles strenge Stiil. Rococostilen er aldeles naivt bleven overført i de nu brugelige Forziringer paa Bøndernes Huse og Redskaber, og den, som nu vil have ægte Rococostole for sin Salon, han gjeunemstøver ikke sjælden Bondestuerne. Denne Bondens Behag for Rococoen, som standhaftigt har overlevet saamange Smagens Omvexlinger, er let forklarligt. Bonden er selv en Original, vistnok mere paa Grund af hans Sammenhæng med hele sin Klasse, end som Individ, og for hans raa, djærve Barnenatur lyser det Glimrende, Eventyrlige, Affektrige, Kraftige i Rococoen som en rigtig grov Frakturskrift. Derimod har han aldrig sympathiseret med den ægte Zopf. Denne Periodes knappe, tarvelige Kjole har ligesaalidt, som den virkelige Haarpidsk, nogensinde været en almindelig Folkedragt, og den akademiske Zopfarchitekturs kolde Façader bleve aldrig epochegjørende for Bøndernes Bygningsstiil. De have blot taget Rococoen ud af det forrige Aarhundredes Zopf.

Vi, som ere opdragne i Byernes Skolemestervæsen, have derimod længe været behæftede med Zopfen i vore Bygningers ydre Form, i vor kasseagtige Kaserne-Architektur med dens monotone Vinduerader; i den brogede, lunefulde Møbleren af vore Værelser ere vi derimod vendte tilbage til Rococoen, og først i den nyeste Tid begynder man atter — t. Ex. i den nye Maximiliansstraße i München — at kalde Renaissancens kraftige Individualisme tilbage under en forædlet Form. Men dette er ikke blot tilfældigt; thi i Nutidens Borgerstand ytrer der sig overhovedet et mere personligt og originalt Liv, end for 20 Aar siden.

I Rococotiden lod man sig portrætere paa uendeligt mange Maader, i Olie, Pastell, Kobberstik, Silhouette, Miniatur-Medailloner, og denne Tilbøielighed vedvarede gjennem den hele Zopfperiode. Det var tids- og standsmæssigt ikke at ansee sine egne Træk for noget Ubetydeligt, og det faldt aldrig Nogen ind at betragte dette som et Beviis paa personlig Forfængelighed.

Iligemaade yndede man ogsaa at lade sig selv afkontrafere i sine Breve, Dagbøger og Memoirer. Denne Skik kom til Tydskland fra Franskmændene i det 17de Aarh., og bestod, som et ægte Barn af Rococoen, seirrigt Kampen med Zopfen ligetil ind i det 19de. En saa bred Venskabskorrespondens, som endnu var almindelig for en 50 til 100 Aar siden, kan nutildags ingen Mand overkomme. Vi væmmes i vore Dage ved saaledes at see paa sig selv og gjøre sig vigtig med smaa Personalier. Gleims, Heinses, Jakobis, Johannes Müllers Breve ere nok til at lade os føle denne Væmmelse i fuldt Maal. Man vilde nu kalde den en Nar, som holdt sit kjære Jeg saa vigtigt, at han Aar ud og Aar ind førte en alenlang Korrespondence om sig selv. De almindelige Interesser ere tiltagne, de private indskrumpede, men herved ere rigtignok de gamle Dages Originalhoveder blevne gjorte umulige.

Den besynderlige Forening af Charlataneri og Videnskabelighed, tegnudtydende Mystik og klartseende Jagttagelsesevne, der i Renaissancen ligesom dannede Laug i store lærde Grupper af Astrologer, Alchymister, Theosopher etc., træder i Rococotiden ud i enkelte Vidunder-Mænd. Mesmer, Lavater, Athanasius Kircher, Cagliostro ere slige Rococofigurer midt i Zopfen. Professor Beireis i Helmstädt, som endnu i det 18de Aarh. lagde sig efter Guldmageri, drev et utroligt Gjøgleri med sine Kuriositetssamlinger og indbildte sine oplyste Samtidige, at han besad en Diamant af 6,400 Karats Vægt, som Keiseren af China havde sat i Pant hos ham, vilde i tidligere Tider have stiftet en egen Skole, hvis han forresten ikke mere tidsmæssigt var bleven brændt som Hexemester. I det 18de Aarh. blev han kun en hemmelighedsfuld Original, hvis brogede Kram besaaes af alle Reisende — halv Lærd, halv Charlatan, i ethvert Fald en underlig Virtuos i Personlighed. I vore Dage vilde en slig, om end kun enkeltstaaende Original være en Umulighed. Den er heelt igjennem Rococo.

Middelalderen havde havt sine Laugshemmeligheder. Disse affødte i Rococotiden et Hemmelighedskræmmeri blandt de enkelte Lærde og Kunstnere. Navnlig drev endog den ubetydeligste Mester blandt Malerne og Musikerne sit særegne Gjøglespil med sin Kunsts „Hemmeligheder", som han alene besad og blot meddeelte til sine Disciple.

Hofnarrenes Laug var uddød. Istedet fremtraadte i Rococotiden de enkelte Genier i Naragtighed: Gundeling, den passive Hanswurst, som blev gjort til Nar af sine Omgivelser, Kyau, det 18de Aarh.s Uglspiegel, som selv gjorde Nar af Andre. I den lærde Athanasius Kircher kjæmper bestandig den geniale Charlatan med Pedanten. Det er den samme Kamp, som strakte sig gjennem den hele Tidsalder, i Religion, Kunst, Videnskab og Statspraxis, Rococoens Kamp med Zopfen. Den modbydelige indre Usandhed hos saamange af denne Tids mere fremragende Charakterer har sin Rod i denne endnu ikke ophørte Kamp. Allerede forat faa Skinnet af en rigtig Original maatte man ikke være ligefrem, sand og aaben.

De mest originale blandt Originalerne foldede sig dengang ud som Karikaturer. Rococoen er Zopfens bevidste Humor. Derfor er den kunstnerisk brugbar endnu i vore Dage, medens Zopfen, der mangler Selvfølelsens Humor, forlængst er kunstnerisk død. Naar nutildags en Genremaler vil male rigtig gedigne, livsfyldige Karikaturer, saa maler han dem i Rococo-Kostume. Hasenclevers Hieronymus Jobs t. Ex. vilde synes os aldeles overdreven, naar ikke Figurerne i disse Billeder bare Nakkepidske og Parykker. Kun i denne enestaaende Rococotid ansee vi det for muligt, at saadanne Pudserligheder kunde vandre lyslevende om paa Jorden. Og ikke med Urette. Thi under den herskende Epidemi, at skulle være en Original, en Virtuos i Personlighed, bleve ogsaa virkelig utallige Charakterer til uvilkaarlige Karikaturer. En vis Grev v. Hoditz havde i Midten af det 18de Aarh. anlagt paa sit Gods Roswalde i Schlesien et saakaldet „theresiansk Schäferi" (til Ære for Maria Theresia), hvor hans Undergivne og Livegne maatte Aar ud og Aar ind agere Grækenland og Rom. Der var opført Templer for Thetis, Diana, Flora osv.; udklædte Bønder gik ud og ind som Haruspices og Augurer. Pontifex slagtede Faar paa Offeraltret; i en Hule raadspurgtes Oraklet, og i et Soltempel vedligeholdt unge Præster en evig Ild. En Skuespiller var i en og samme Person Overjægermester, Bibliothekar, Theaterdirektør, Solpræst og — Skolemester; og Frederik den Store fandt saameget Behag i dette schlesiske Arkadien, at han har besunget det i en egen poetisk Epistel. Vilde man nutildags skildre i en Roman, hvad der dengang

var reen og skjær Virkelighed, saa vilde det see ud som den værste Karikatur. Men Rococoen taaler det grelleste Farvespil og de mest fortrukne Former. Ikke uden Grund behagede man sig dengang i at sætte over enhver Port eller udskjære i alle Violinhalse en morsom Figur, som skar Ansigter og strakte Tungen ud. Mange Personer i Molières og Holbergs Lystspil, samt i de dem efterdigtede utallige Posser forekomme os nu at være plumpe og overdrevne Karikaturer; men erindre vi saadanne historiske Phænomener som hiint theresianske Schæferi, da ville vi ogsaa finde, at disse plumpe Skikkelser snarere ere godt tegnede Portrætter af deres Tid. I dem afspeiler sig de mere originale Menneskers ubændige Egensind i den paa Tvang og Dressur saa overvættes rige Zopftid.

Uden denne Modsætning mellem Vilkaarlighed og Tvang, der fremtræder som en Kamp mellem Rococoen og Zopfen, bliver det 17de og 18de Aarh.s ikke blot Kulturhistorie, men ogsaa Kunsthistorie aldeles uforstaaelig. Af den stivnede Zopftid kunde Revolutionen i Aarene 90 umuligt fremgaae, men vel af Rococoen i Zopfen. I Rococoen var der endnu et overgivent og ubændigt Liv; Zopfen derimod bar bestandig et Hippokrates-Ansigt. Virtuoserne i Personlighed, de besynderlige Rococo-Originaler vare Stamfædrene til de literære „Stürmer und Dränger", de kunstneriske Reformatorer, de store og smaa Demagoger. Zopfens Pedanter derimod varslede om Bureaukratiet og den rationalistisk-mechaniske Dressur i Kirke og Skoler. Og denne Modsætning mellem Rococo og Zopf vedvarer fremdeles, kun tilhyllet og i et nyt Klædebon, og ikke blot paa og indenfor vore Huse, men ogsaa i vort offentlige og private Liv. Rococoens ægte Originaler derimod, de eventyrlige Virtuoser i Personlighed ere forlængst gaaede til deres Fædre, og ville aldrig vende tilbage.

Middelthuns Døbefond for Vor Frelsers Kirke.

Dagbladene, der ellers pleie at holde nøie Regnskab med enhver Stump bemalet Lærred, der hænges op i Kunstforeningen, og i korte, men fyndige Ord give vedkommende Kunstner „Brev" paa Aandens Præstedømme, have endnu ikke havt Tid til at lade sine banale Kunstanmelderphraser marschere op og præsentere Gevær for Hr. Middelthuns Døbeengel. Aarsagen ligger kanskee deri, at der for en routineret Kunstanmelderpen er saa overmaade lidet at sige ligeoverfor et Arbeide, som man ikke kan plukke itu og paavise en Deel Smaafeil ved, som Enhver kan see med egne Øine. Ligeoverfor et Arbeide, som dette, hjælper en saadan Kritik ikke; her er ingen Yderligheder, hvortil man kan hæfte sig forat spinde Læseren en lang Ende om Kunstprinciperne; alting er Ro og Simpelhed og saa vel gjennemtænkt og gjennemarbeidet, at man end ikke skal kunne faa Anledning til at anbringe smaa lærde Bemærkninger om Drapperi, Muskulatur osv. Man vil maaskee forgjæves lede efter nogen iøinefaldende eller iøinespringende Genialitetens originelle Idee; det kan hænde, man finder sig mindre tilpas Ansigt til Ansigt med Døbeengelen end mellem befrakkede og halstørklædeprydede Buster, at man vil finde, at et saadant Billede passer mindre ind i Ens Kram, end alle de rare Sager, man ellers opvartes med, alle „trykte i dette Aar" og begavede med Nyhedens og Forunderlighedens Interesse; det kan kortsagt hænde, at man finder vel lidet af vor moderne Lidenskabelighed i Døbeengelen; men det kan ogsaa hænde, at En og Anden føler sig draget hen til disse Træk, over hvilke der hviler en Fred, der ikke er fra idag eller imorgen.

B.

Fra Throndhjem.

III.

Thrønderne syntes selv ligesom forbausede over det Liv, der var paa Gaderne under Kroningstiden. For Christianiafolk var dette dog ganske hverdagsligt. Vi kunde endog sige, at vi havde medbragt det. Hvor man gik, mødte man især importerte Ansigter, saadanne som gjenkjendtes fra Hovedstaden. Og skulde man ved en Kroning alene tage Hensyn til Penge, vilde det derfor vistnok findes god Grund til at lade den foregaa paa disses Hjemsted, hvorved Tusinder vilde spares i Skyds og Diæt. Men det er ikke Alt, som kan og maa ordnes efter simple Pengehensyn, navnligen ikke, som vi have berørt, hvor det gjælder traditionel Pomp og historiske Minder.

Dog, hvor hovedstadsmæssig Gadernes Befolkning end viste sig, var der længe for en Christianienser — ialfald for mig — en vis Mangel ved det hele Ensemble. Der manglede deri et satirisk-dæmonisk-ironisk Element, en rigtig dristig genremæssigt henslængt Figur, der i Lighed med Hofnarrene kunde forsone med den middelalderske Pomp netop gjennem Modsætningen, gjennem Aandrighed og Formløshed, hvor Alt gik i Galla. Men Skjæbnen, som i Alt begunstigede Kroningen, hjalp ogsaa herpaa.

Thi „Dølen" kom, og der blev en anden Luftning, — jeg vil just ikke sige national, uagtet han selv troer at gaa med den Vør; men man følte sig ligesom mere etiketfri og lettet ligeoverfor alle disse Hensyn af Baand og Stjerner, hvormed den ellers jævne borgerlige Dyd her gik belæsset. Thi Dølen, der har det ubestrideligste Talent til at være Hofnar i Middelalderens bedste Forstand, gik her omkring som et levende Træsnit, skaaret ud af en gammel Folkebog, med Ironien bag sit Alvor og Graaden bag sin Latter, — lige beredvillig til at spille Viismand som Daare — Alt efter Tidens Tarv. Han forstaar jo lige godt at være Loke og Till Uglspeil, det nationale Syvmiilsskridter og det Fratzenhaftes almeengyldigste Repræsentant. Hans hele Optræden gav Indtrykket af en Mand, „hvis Skotvinge Faa ere værdige at løse", og om hvem man skriver med skjælvende Haand, fordi

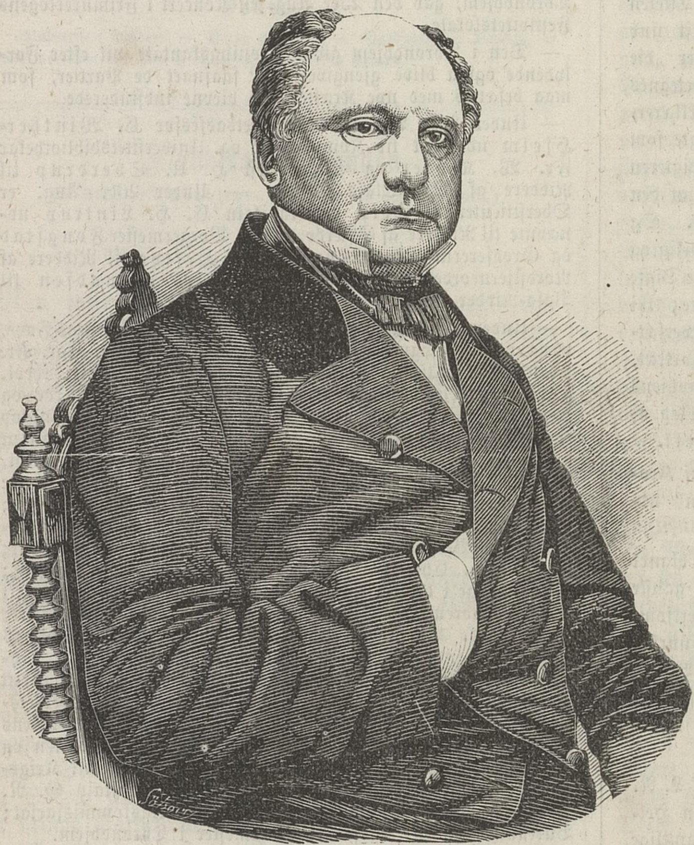
Døbefond for vor Frelsers Kirke.

man veed, at uden Dristighed kan han ikke behandles, og ved Dristighed gaar man ind i hans egen Methode. Da vi have charte blanc for hvad vi ville skrive om ham, ville vi her udtrykke os noget hensynsløst — ikke med Hensyn paa Dølen, — thi han har selv sagt, at han er som Thors Bukke, der iaften slagtes og imorgen staa op igjen; men med Hensyn til Publikum, der officielt kræver en solid Tilhylning af Personligheden, hvormeget det end ønsker at kjende den paa nærmere Hold.

For altsaa at fortsætte med Dølen — han ventedes og imødesaaes i det Throndhjemske ligerviis som en Komet, og Manden med Kjæmpesvinet vilde, hvis det havde ladet sig gjøre, sagsøgt ham for Afbræk i Næring. Og dog var der ingen særegne Foranstaltninger trufne til hans Modtagelse. Da han holdt sit Indtog i Byen, iført en af Regnen afbleget Dragt, der kun ved en mørkere Plet antydede hvor det nationale Attribut Skræppen havde siddet, fandtes dette vistnok gjennem en Æreport, men det var den samme, som Kongen havde reist igjennem, og saaledes kunde han ikke vel tilegne sig den heelt. Mangelen af Æreport var dog det mindste Skaar i hans Indtogsglæder. Dølen havde som bekjendt besluttet „at lufte paa sig" i Sommermaanederne, og ved denne Luftning havde han faaet fuld Erfaring for den Beundring og Kjærlighed, hvormed han overalt omfattes. Han havde besluttet at gaa og blive længe paa hvert Sted. Men han var ikke før kommen, før man spændte Hestene for Ploven eller Høsaaten (han var to Maaneder underveis) og kjørte ham videre. Dølen bemærkede derfor selv ganske rigtigt, at han var faret „som paa Lægd". Men saa kravlede han sig ogsaa frem ganske anderledes billig end de tilsagte Kroningsgjæster. Alt som han kom nordpaa, foer den nationale Aand mere og mere i ham, og da han tilsidst havde nedladt sig til at gaa og en barmhjertig Kronings-Samaritan kom kjørende og bad ham at sidde paa med sig, afslog han dette, saavel af nationale Pilegrimshensyn, som fordi han vilde besee „den store Bjørka der ute ved Vegen" — jeg erindrer nu ikke hvor. Som Følge heraf var det da Dølen holdt sit Indtog tilfods — og som sagt ganske afbleget. Politiet, der „skuer Hund efter Haarene", mærkede sig ham naturligviis strax — ikke i Egenskab af Landstryger, men fordi det var om Kvælden og han ved sit lyse Udseende kom ind under „Geistertheorien". Og da han paa Grund af sin ubegrændsede Tillid til den norske Gjæstfrihed ikke havde sikret sig noget Tilflugtssted i den dyre Kroningsstad, var denne politimæssige Forsorg ham naturligviis meget kjærkommen. Det er ikke saa i Throndhjem, som hos os, at Politiet har en til Væmmelse og Skjændsel grændsende Raadstue, hvor det anbringer husvilde Personer; men en Politibetjent der har et Tabernakel (paa Norsk Skaale eller Skuur), hvorunder han samler de paa Gaderne adspredte Faar. Under dette Skuur bragtes da ogsaa Dølen — forresten godvillig. Det vilde geraade Throndhjem til liden Ære, dersom det havde vidst hvilken Gjæst der her placeredes paa denne Maade. Men det kunde toe sine Hænder — Dølen kom jo gaaende, eller for at tale Hofsprog — incognito. Politibetjenten behandlede ham altsaa som almindelig Fangst, slap ham sammen med diverse Mænd og Kvinder fra Landets forskjelligste Egne og anviste ham formeentlig Leie under en saakaldet Samfundsfeld. Men Dølen, der i flere Stykker er særdeles naturkyndig, traf sine strategiske Forholdsregler, idet han heisede sin Rustning saa høit paa en opstukken Stok, at disse langbenede Dyr, der i gamle Træsnit og gjennem Forstørrelsesglas see saa frygtelige ud, ikke vel kunde naae den. For at sikre sig Ro Indtogsnatten, da en besværlig Reise kunde gjøre en uforstyrret Søvn ønskelig, og navnligen for ikke i Fremtiden at blive en ufrivillig Dyretrækker, maatte altsaa hans nationale Herlighed Dølen her stride til Forholdsregler, der baade mindede om den adamitiske Tilstand og den mest urnationale. Denne fornedrende Modtagelse af Dølen vilde givet os det laveste Begreb om Thrøndernes literære og nationale Sands og for Aartusinder kastet en Uskjønsomhedens Skygge over den ærværdige By, hvis ikke Morgendagen havde gjenoprettet, hvad Natten havde forbrudt. Men Dølen var ikke før bleven kjendt som den meget omspurgte og beundrede literære Original, før Enhver slog Døre og Vinduer op og bad ham tage tiltakke. Overalt spurgte og bad man om noget Døl. Dette var allerede en fuld Opreisning for Indtogets Tort. Men Dølen havde ogsaa en anden. Det af ham forsvarede og reddede (?) Ministerium saaes paa Gader og fornemme Steder, f. Ex. til Hove, at underholde sig med denne sin aandrige Talsmand. Det var navnligen her han syntes i sit Æs, hvad man ikke skulde troet, da han tidligere ordentlig regnede Folk til Last, at de kom i „fornemt Selskab". Men saasom han ganske træffende og ironisk har opstillet som sit Livs Program, stadig at stifte Mening, og stadig er Verdensgangens utrættelige Laudator, hvad der end skeer, saa var det netop i Charakteren her at tage Tingen som han gjorde. Og han tog den sandelig fra den Side, som var fornøieligst baade for ham selv og Medmennesker. Uagtet dette Bukkeskjæg, som ved sin philosophiske Rædsel endog har kunnet aabne for ham den hermetisk tillukkede Reformforening, optraadte han ikke paa sin skjæggede Philosophisk fra Holbergs Dage, men tvertimod i den mest moderne Almindelighed, — og der var meer end et Damehjerte som slog, naar han, denne Aandrighedens stærkbrystede Basunist, halv en Loke, halv en Lyriker, iført Præstekjole og Kammerherrebuxer, skred hen ad de kongelige Sale mellem stereotype Figurer af Hoffolk, hvis Liv kun pulserede i Bukning og Kjedsomhed. Dølen selv var ligesom høinet ved det Elysæiske i Situationen. Da han stod der ved Kongens Bord, under Træernes vældige Kroner, og med Blikket samtidig vendt paa sin Fortids Gjenvordigheder og paa Fremtiden og den mulige Kammerherre, og drak Kongens skummende Champagne til en Drikkevise af Tusinder af frivilligt istemmende Stær, følte han sig med Rette stoltere end Hannibal, da han, efterat have beseiret hver Hindring, skuede ud over det yndige Italien, hvis fremtidige Hersker han i Aanden saa sig at være. Der er Mange, der som „Dølen" have om-

byttet Lovanterne med Glaceehandskerne — den Lethed, hvormed dette kan skee, er den bedste Udtalelse af Standsforskjellens Ophævelse hos os. Men der er Ingen, der som han lyrisk kan glæde sig ved dette Changement, — Ingen der som han kan vade i Fortiden og favne Fremtiden, — der som han kan staae i den af ham paa „Mådsidens Vegne“ lovpriste ærlige Møg med det ene begsomstøede Been og med den anden lakeerte Fod i Kongens Hal, hvor der bruser af tommetyk Silke.

Og dog med Alt dette vilde Dølens Stilling for enhver Anden end ham være lidet misundelsesværdig. Han gaar om i Verden som en stor Vits, hvorved Alle lee, endog han selv. Idet man nyder ham, prentet og personlig, spørger man ikke om, hvorvidt han kan hangle Livet igjennem. Man giver ham et Glas Punsch, og lader Guderne sørge forresten. For Privatmandens Vedkommende kan dette passere. Men ikke for Statens. Det er dog for galt, at en Mand, der ligesom har forpagtet Aandrighedens Dyrendal, og for sig og Sværdet stædes Adgang til Hove, og som af Statsraader præsenteres eller er nær ved at præsenteres for fremmede Gesandter, — at han for at friste Livet skal tilbringe den fra sine Triumpher sparsomt levnede Tid med at ansøge om Kopisteriets ynkelige Poster, uden at faa en eneste. Men det er nu engang Ynkeligheden ved en fri Forfatning, at man i Intet kan bryde overtvert, og at man, inden Aandrigheden anerkjendes, maa høre hvad vel et hundrede Mennesker sige, der vælges og lønnes for at være

August Blanche.

saa lidet aandrige som muligt. I ethvert despotisk Land vilde den Mand, der som Dølen, med eller mod bedste Overbeviisning, havde forsvaret Regjeringen, kunnet regne paa et godt Udkomme; men her kan Regjeringen ikke engang uden Ansvar sætte en Kornbaand for Julespurven — end sige sørge for en saadan Tilfældighedens Fugl som Hr. „Dølen“. Den har kun et eneste Forskyldelsens Middel, Titler og Ordener; men det maa ogsaa siges til dens Ros, at den i fuldeste Udstrækning anvender samme. Dølen har endnu ikke nydt godt af det; men vi vide, at det vil skee, skjønt det ikke behøves. Dølen vil lige fuldt straale i Erindringens Hal (ak, gid der forresten fandtes nogen, naar Kirkeklokken forstummede over vor Grav!). Men een Ting behøves, — og det er, at man giver Dølen et Glas Øl, medens han lever; thi som Død behøver han det ikke. Vi vide vistnok, at saasnart han vil være saa artig at dø (vi haabe forresten at han tvertom vil følge den drammenske Lægdskones Exempel), der da vil komme talrige Skrighalse, basunerende om hvor langt han var forud for sin Tid og skjælbende paa Samtiden, som ikke forstod ham. Men disse Gjække varsle vi itide om en Samtidighedens Hyldest; thi vi have allerede alfens moderne Martyriologier. Vi sige derfor: giv Dølen, naar han søger paa godt Dansk, en Kopistpost idetmindste, og fordeel ham i Ugen paa samtlige Departementer; disse trænge alle til Luftning. Man vil kanskee indvende, at Dølen er upraktisk og som Beviis herfor anføre, at han som Klokker i Mandal glemte at sige Amen af puur Beundring over en ung Enke, der just skred ind i Kirken. Men selv om saa var — hvilket vi benægte — opveies dette tilfulde af hans Talent og Alsidighed. Navnligen kan den sidste ikke stattes høit nok, hvilket hans Examener vise; thi Dølen har med lige Held taget Skolelærerexamen som juridisk Examen, og har, hvad han paa Grund af sin Aandrighed ikke burde have Lov til, viist sig som en fuldstændig Examenshelt. Han har i dette Stykke endog viist sig mere praktisk end nogen Anden, da han har taget Styrmandsexamen, uden nogensinde at have betraadt en Skude, og derhos været en yndet Lærer i Navigation. — Dog, skulde vi fordybe os i Dølens Habilitet, vilde vi aldrig blive færdige, og vi forlade ham derfor med den Bemærkning, at han i Throndhjem, trods sin Berørelse med Politiet, har høstet Laurbær, som Guderne kunde misunde ham, og at Enhver, som saa denne aandrige Mand, raabte: kom snart igjen. Men med sin sædvanlige Skjelm bag Øret sagde Dølen: Jeg reiser saa langt, som den norske Gjæstfrihed strækker sig. Da den formodentlig snarere voxer end aftager mod Polen, vil han reise godt og længe paa det slags nationale Dyd, til stor Sorg for Hovedstaden, der uden ham daglig bliver mere og mere triviel.

August Blanche.

I Anledning af Kroningen havde Norge den Glæde at see trende af de begavede og ridderlige Mænd, som paa den svenske Rigsdag med Varme og Dygtighed havde talt dets Sag under den famøse Behandling af Statholdersagen. Disse tre Mænd vare Literaterne Aug. Blanche og Mengel og Grosserer Schwan. — Uagtet Nordmanden ved ydre Fremtræden lidet forstaar at lægge sine Følelser for Dagen, haabe vi dog, at de under sit Ophold her have modtaget Indtrykket af, at de omfattes med den mest udeelte Velvillie og Inderlighed. For Blanches og Mengels Vedkommende turde dette være blevet mere tydeligt ved deres Hyldest her i Christiania; thi den var efter vore Forholde kongelig. Men Hr. Schwan lagde ikke sin Vei over Hovedstaden, og kunde følgelig ikke i lige Grad overbevise sig om den Erkjendtlighedens Følelse, som her omfatter ham. Dog, vi haabe at Opholdet i Throndhjem og Avisernes Udtalelse have gjort ham denne begribelig. Det er vor Agt, efter Photographier at give Portræter af samtlige trende høihjertede Repræsentanter paa den svenske Rigsdag. Men vi kunne her kun give korte Efterretninger om Blanche, og maa forresten oppebie de Oplysninger, som vi vente fra Sverige.

August Theodor Blanche er født 1811, altsaa nu 49 Aar gammel. Han tog juridisk Examen i Upsala og gjorde derefter Tjeneste som Auditør. Men hans egentlige Fag har været og er Literatens, og for Tiden er han Redaktør af Stockholms illustrerede Tidning, ved hvis Overtagelse af Redaktionen befandt sig i en daarlig Stilling, men nu tæller et anseeligt Antal Abonnenter. Hans Anseelse i Literaturen er dog ikke vundet gjennem Journalistikken, men ved de kvikke Lystspil og Romaner, som han har forfattet. Som Lystspildigter regnes han for den første i Sverige, og som de bedste af hans Arbeider i denne Retning kan udpeges „Hittebanet“, „En tragedi i Wimmerby“ og „Rika Morbror“. Som Romanforfatter har han derhos været meget produktiv; men blandt hans mange Arbeider paa dette Feldt kan her kun nævnes „Vålnaden“, „Flickan i Stadsgården“ og „Sonen af Nord och Söder“. Det var, som vi ville erindre, først ved sidste Rigsdagsvalg, at han kaldtes til Deeltagelse i den offentlige Politik. Men ved denne Debut fik han Anledning til saavel at lægge sine politiske Anskuelser, som sin parlamentariske Veltalenhed fuldelig for Dagen. Der er Ingen, som uden Henrykkelse har læst hans Foredrag angaaende den unionelle Sag. — Blanche er en Mand, hvis Aandrighed naturligen strax springer i Dagen, og gemytlig kvik og elskværdig i sin hele Optræden. De, der have havt den Ære, nærmere at lære ham personlig at kjende, glemme vanskelig dette Bekjendtskab.

Solformørkelsen den 18de Juli.

(Meddeelt af Lektor C. Fearnley.)

II.

Den sidste Aften, vi tilbragte ombord paa Himalaya, havde vi beundret den for os ukjendte Pragt, som den sydlige Deel af Stjernehimmelen, især det stærkt lysende Parti af Mælkeveien omkring Skorpionen, udfoldede i den gjennemsigtige Luft; og vi glædede os i Haabet om ret ofte at nyde dette skjønne Syn og drage Fordeel deraf for vore Observationer, naar vi kom op i Fjeldene, hvor vi meente at finde endnu renere Luft. Dette Haab slog feil. Allerede under Reisen opad til Bezana bleve vi belavede paa en bitter Skuffelse, da Himmelen bestandig var graa, og vi ofte vare indhyllede i tæt Taage. Den følgende Dag, den 13de Juli, var ikke bedre; vi saae ikke et Glimt af Solen. Endnu var det imidlertid for tidlig at lade Modet synke, skjønt det var slemt nok, om der skulde gaa flere Dage ubenyttede hen, da der var Meget, som maatte iagttages og bringes paa det Rene inden den 18de Juli. Foruden de Observationer, der udkræves for at bestemme Chronometerets Stand og Gang samt Stedets Polhøide, havde jeg nemlig for mit Vedkommende ogsaa paataget mig at mønstre Solens Overflade paa Dagene omkring den 18de Juli, aftegne og ved Maaling bestemme Beliggenheden af dens Pletter og „Fakler“, fornemmelig i den Hensigt, at erfare, om der under Formørkelsen selv befandt sig

Mengel.

saadanne lige i Randen af Solen, og i saa Fald ved Beregning nøiagtig at finde deres Sted. En saadan Undersøgelse er nemlig af Vigtighed i Betragtning af den formodede Sammenhæng imellem Solens Flækker og Fakler og de røde lysende Skikkelser, som man under totale Solformørkelser med en god Kikkert kan see rage frem hist og her bag den mørke Maanerand, og som sammenlignes af Nogle med Alpernes sneedækkede Toppe, naar de gløde i Aftensolen, af Andre med Flammer, med Blomsterblade, med klart belyste Skyer osv.

Dette Phænomen (de lysende Udvæxter ved Maanerandert, „Protuberantser“, „red prominences“), der fra Tid til anden var bemærket ved ældre totale Solformørkelser, dog uden at blive nærmere paaagtet eller almindelig bekjendt, overraskede de Astronomer, som havde Anledning til at iagttage den totale Solformørkelse i 1842 og deri troede at see et nyt i høi Grad mærkværdigt Særsyn. Ved de siden indtrufne totale Solformørkelser har det altid viist sig igjen, og næsten alle de Astronomer, som selv have seet Phænomenet, ere, af Grunde, som nedenfor skulle antydes, enige i at betragte Protuberantserne som Noget, der tilhører Solen, — ikke just som frastilte Dele af Solens Lysdække (Photosphære), thi da vilde Øiet ikke taale deres Glands, og de maatte desuden kunne sees som Ujevnheder ved Solens Rand, ogsaa naar denne ikke var skjult af Maanen; til Saadant sees imidlertid aldrig mindste Spor, — men snarere som lette luftige Dunster eller, om man vil, Skyer, der svæve i den Atmo-

sphære, som beviisligen omgiver Photosphæren. Det er denne Opfatning, som gjør, at de totale Solformørkelser nu betragtes af Astronomerne med langt høiere Interesse end før. Jagttagelsen af de i sig selv astronomisk vigtige Kontakter af Solens og Maanens Rand maa nu træde i Baggrunden imod de mere physikalske Undersøgelser af Protuberantserne og af Corona ɔ: den lysende Ring, der samtidig viser sig udenom Maanen, af hvilke man kan vente sig vigtige Oplysninger om den physiske Beskaffenhed af Solen selv og Det, der nærmest omgiver den. Kun Skade, at Leiligheden til saadanne Observationer indtræffer saa overordentlig sjelden og derhos varer saa kort, at en eneste liden Sky kan røve den. Den Leilighed, som dennegang frembød sig, var forholdsviis gunstig, da Formørkelsen var total paa en Zone af henved 20 norske Miles Bredde, fra den biscayiske Bugt til Middelhavet, og varede omtrent 3½ Minut paa den nordenfor Ebro strygende Centrallinie, altsaa paa et Strøg, der navnlig fra England, Frankrig, Tydskland og Italien var let tilgjængeligt. Den store Tilstrømning af Astronomer fra disse Lande og desuden fra de forenede Riger, fra Danmark og Rusland, vidner tilfulde om Sagens Vigtighed, betragtet fra Astronomernes Standpunkt, ligesom de kostbare offentlige og private Udrustninger afgive et glædeligt Beviis paa den Sympathi, den fandt hos Regjeringerne og det intelligente Publikum.

Efter denne — som jeg frygter — trættende Digression maa jeg føre Læseren tilbage til Bezana, og bede ham følge os paa en kort Vandring forat forslaa Tiden, medens han taalmodig deler vore i Begyndelsen kummerlige Udsigter. Naturen heroppe er temmelig øde; enkelte Aase ere heelt bevoxede med Krat paa det sydlige Affald, men de fleste ere nøgne eller overgroede med smukt blomstrende Lyng. De vidtstrakte ujevne Marker imellem den høie Bjergrække mod Nord og de lavere Aase, der i Syd skiller os fra Ebrodalen, blive vistnok tilstrækkelig vædede af Regn og af den fugtige Taage, der daglig sænker sig ned fra Fjeldene; men Grunden er Sand og atter Sand, afløst hist og her af en Tørvmose og kun opdyrket paa enkelte Pletter. Vegetationen er derfor meget sparsom. Egentlige Skove findes her ikke, men vel ganske vakre Grupper af Eg og Alm. Husene, der bestaa af to Etager, ere næsten overalt solid byggede af Sandsteen. Til Indfatning af Døre og Vinduer (de sidste ere altid meget smaa) og til Hjørnerne ere Stenene større og bedre tilhugne; herved faar Husene i Afstand et ganske net Udseende, der hæves ved den guulgraa Farve. Men inde finder man oftest lidet Indbydende. Indtrædelsen skeer igjennem et Rum i nedre Etage, som man maa antage for Stald eller Fæhuus; ialfald træffer man der Heste, Muuldyr, Kjør, Sviin osv., og en rigelig Staldatmosphære betager den Indtrædende strax al Illusion, om han har ventet at finde et hyggeligt Hvilested inde i Huset. Har man nu lykkelig trængt igjennem denne Entree, saa stiger man op i et andet Stokværk, hvor de øvrige huuslige Bekvemmeligheder findes. Her slaar os en Lugt imøde, som vel kan skjærpe en hungrig Spaniers Appetit, men som forekommer os modbydelig. En gjennemtrængende Os af harsk Olie fra Kogt og Stegt, blandet med Lugt af Hvidløg, er det Charakteristiske, og denne udbreder sig overalt og blander sig med Staldlugten, saa at den graadigste Appetit maa dæmpes, inden man bliver vant dertil.

Inde i den ret smukt beliggende Landsby, der fra Landeveien saa langt mere indbydende ud end den eenslige possada (Værtshuus), hvor der desuden var et stadigt Spektakel af de reisende Bønder med deres Muulæsler, Heste eller tunge Oxevogne, fandt vi den huuslige Indretning og dens Virkning paa vore Sandser ligedan. Imidlertid gjorde vi snart den Erfaring, at her hverken var Mangel paa sund og god Føde eller paa taalelige Senge; og en Fodvandrer i vore Fjeldtrakter vilde prise sig lykkelig, naar han overalt kunde som vi opdrive udmærket Brød, Mælk, Chokolade, Æg, ja endog Høns og Faarekjød samt ret god Viin, af hvilken sidste vor latinske Bonde var meget stolt. Vi vare imidlertid saa vel forsynede fra Santander ved vor derværende Værts Omsorg, da man havde skildret den Levemaade, der ventede os, med mørke Farver, at der kun var lidet tilbage at ønske af alle disse Herligheder.

Det slette Veir under de første Dage af vort Ophold i Bezana bedrede sig Lørdag den 14de Juli. Med en Prismecirkel, som Dr. Møller havde medbragt, fik jeg udført en god Tidsbestemmelse og en taalelig Bestemmelse af Polhøiden. Desuden fik jeg med meget Besvær mønstret Solen, men langtfra fuldstændigt. Dette var imidlertid den eneste Dag, som gav mig fuld Beskjæftigelse med Observationer, og vel var det, at jeg kunde anvende den, da vi ikke erholdt nogen anden Polhøideobservation. Søndag gik hen med frugtesløse Forsøg. Om Natten opstod der et voldsomt Tordenveir; et Par stærke Skrald bragte Husets Folk paa Benene, Lys blev tændt og alle Kroge undersøgt, men Alt fandtes heldigviis i Orden.

Mandag var det uafbrudt tykt og taaget, og en Udfart paa Rekognoscering i østlig Retning lærte os, at det ikke var bedre paa den Kant. Tirsdag Middag „endnu intet Tegn til Farandring“; vi begyndte nu for Alvor at klamre os til det Haab, at vi desto snarere maatte faa klart Veir, jo længere det havde været tykt. Det syntes virkelig som dette Haab skulde opfyldes før end vi havde ventet det; noget efter Middag klarede det lidt op. Til vor Glæde brød Solen frem, Instrumenterne bleve opstillede, men snart var den Herlighed forbi. Et Par fattige Notitser og Tegninger, vedkommende Solflækkerne, var det hele Udbytte af 2 à 3 Timers uafbrudt Opmærksomhed. Taagen drev stadig forbi Solen, og Kl. 6 var den aldeles uigjennemtrængelig og saa fugtig, at Instrumenterne atter maatte tages ind. Alligevel havde denne korte Afbrydelse i den triste Eensformighed virket oplivende, og det var i en tillidsfuld Stemning, at jeg sluttede Optegnelserne med de Ord: „forhaabentlig bedre Lykke imorgen“.

Literatur.

I Berlin er netop udkommet en smukt udstyret tydsk Oversættelse af A. Munchs Sorg og Trøst, under Titelen „Leid und Trost“ von F. K. Mit dem Portrait und einem Vorwort des Dichters. I et „Vorwort“ giver „die Verlagshandlung“ Efterretninger om Forfatteren, der betegnes som den største af de nulevende norske Digtere, og erklærer, at den ikke paa lange Tider har læst saa fuldendte Digte som Munchs Klage og Kamp. I det korte Forord, som Digteren selv har tilføiet, gives Oversættelsen det Skudsmaal, at den er tro og overeensstemmende med Originalens Aand. Og det maa vi ogsaa erkjende, at den klinger ganske høitidelig og poetisk smuk. Men forresten indeholder den hverken alle Digte i „Sorg og Trøst“, eller indskrænker sig til disse alene; thi Bogen indeholder et lidet Anhang, hvori der findes Oversættelser af nogle af Forfatterens øvrige Digte. Det Portræt, som ledsager Bogen, er mindre heldigt fra Lithographiens Side. — Samtidig hermed er der udkommet et nyt Oplag af J. H. Burts tydske Oversættelse af William Russell.

— Paa Chr. Tønsbergs Forlag er det i Anledning af Kroningen opførte Festspil, „Kongehallen i Bergen“ udkommet (40 S. 8. Priis 16 ß).

— Af „Budstikken“ er udkommet Nr. 7—8, der blandt Andet indeholder tvende længere Afhandlinger, som ere ganske tidsmæssige, og hvorpaa vi henlede vore Læseres Opmærksomhed Den ene angaar Tilberedningen af Bruunhø og Suurhø, efter Prof. Alex. Müller, den anden: Nødhjælp for Brød i korntrange Aar af Fr. Chr. Schübeler. Hver af disse nyttige Afhandlinger er ledsaget med Træsnit og faaes i særskilte Aftryk (à 6 ß) hos Boghandler Steensballe.

— Af Billeder af Norges Historie, tegnede af L. N. Arbo, er udkommet 3die Hefte, fremstillende Olaf den Helliges Død. Dette Billede forekommer os heldigst af samtlige tre, der ere leverede. Desværre har Afsætningen været saa ringe, at Forlægeren, Hr. Chr. Tønsberg, ikke uden et uforholdsmæssigt Tab seer sig istand til at fortsætte Værket, hvorfor det med nærværende Hefte ophører. De tre udkomne Hefter koste tilſ. 3 Spd.

Norge.

Christiania. Indvielsen af Carl XII's Støtte paa Frederikssteen den 29de Aug. foregik under smukt Veir og med stor Høitidelighed. Hs. Maj. Kongen holdt følgende Tale:

„Gudsfruktan, hjeltemod, rättrådighet, sjelfförsakelse: — se der de Konungsliga dygder, hvilka prydde Carl den Tolfte: hvilka gjort hans minne heligt før Svenska folket, samt äradt äfven af dem, mot hvilka det Nordiska Lejonet rigtade sin fruktansvärda styrka, som brøts, då han här føll — som han lefvat — i ärlig og öppen strid.

Den plats der Hjelten stupade, betäcktes redan af hundra-årig mossa, då en annan Hjelte förbrödrade de folk, hvilka förr stodo mot hvarandra såsom fiender: den store CARLS dröm har blifvit förwerkligad, och hans fosterlandska hjerta skulle kännt en rättmätig stolthet, om han kunnat förutse at Svenske og Norske krigare en dag föreneda skulle fira hans odödliga ära.

Tecknet, som här antyder huru innerligt och lifligt hågkomsten af hans dygder och bedrifter lefver hos Svenska hären, har blifvit uprest af ättlingarne till de krigare, hvilka han till ärofulla bragder anförde: det inviges i närvaro af ättlingarne till dem, hvilka modigt och uförsagdt här mötte den väldige härförarens anfall: — det skall städse bevittna den Svenske krigsmannens ovanskliga tillgifvenhet, likasom hans ouplösliga forening med den Norske krigsmannen, och begges vördnardsfulla beundran för det stora och ädla hjerta, som här uphörde att klappa.“

Om Aftenen gav Kongen en Sexa og næste Aften Byen Bal. Den 31te afreiste H. M. Kongen og Dronningen samt Prinds August og Prindsesse Lovise til Gotheborg, medens Prinds Oscar og Gemalinde vendte tilbage hid til Byen for paa Oscarshal at tilbringe endnu en fjorten Dages Tid her i Landet.

— Inden sin Afreise gav Kongen (27de Aug.) et glimrende Bal paa Slottet, hvortil omtr. 1400 Mennesker vare indbudte. Den 28de gave Frimurerne en Sexa for Hs. Majestæt og Prinds Oscar.

— Norsk Kirketidende bringer et fra Tydskland udsendt Nødraab om Hjælp for de syriske Christne, som, berøvede al sin Eiendom, ved Flugten have undgaaet det af Druserne paa Libanon anrettede frygtelige Blodbad, hvorved henved 30,000 Christne omkom. Bidrag modtages af Kirketidendens Udgiver, Kand. Bernhoft, samt i Cappelens, Dybwads og Grams Boglader.

— Ifølge kgl. Resol. af 25de Juli skal der anvendes indtil 275 Spd. til Anskaffelse af en Photographi eller Afskrift af Grundloven af 17de Mai 1814, til Anbringelse i Eidsvolds Galleri.

— Violinisten Arnold og Bassanger Willmann fra Stockholm, der begge som Kunstnere vare kaldte til Kroningen i Throndhjem, gav den 25de Aug. en Koncert i Frimurerlogens Festivitetslokale.

— Den i Throndhjem givne Kroningskantate vil efter Forlydende ogsaa blive gjengivet her, saasnart de Partier, som maa besættes med nye Kræfter, ere blevne indstuderede.

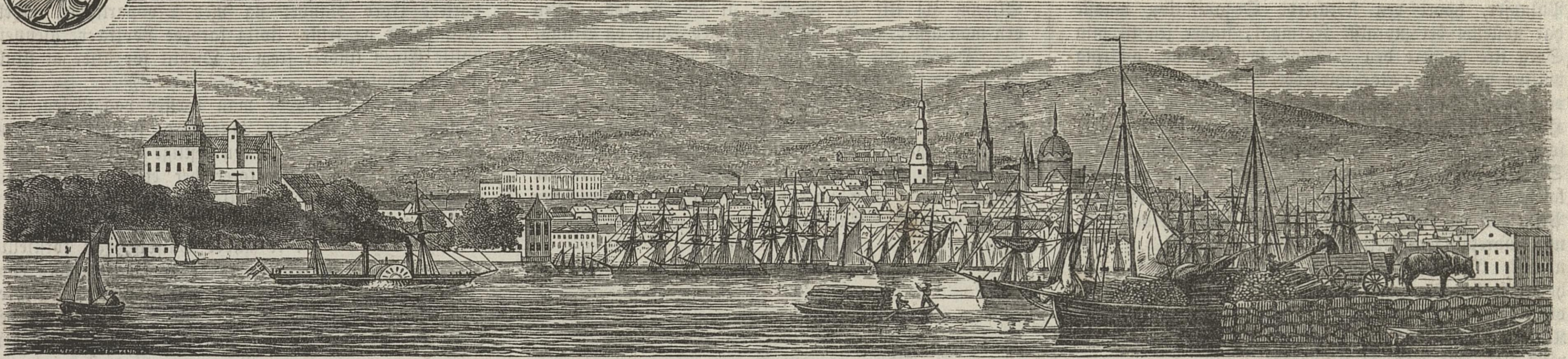
— Under 25de Aug. er Høiesteretsassessor C. Winther-Hjelm udnævnt til Kommandør og Universitetsbibliothekar Fr. W. Keyser og Sognepræst H. U. Sverdrup til Riddere af St. Olafs Orden. — Under 26de Aug. er Oberstlieutenant Seip og Kapitain C. H. Lintrup udnævnte til Riddere af Sværdordenen; Borgermester Fougstad og Grossererne Th. Meyer og Th. Heftye til Riddere af Nordstjerneordenen samt Stadshauptmand Amundsen til Vasa-Ridder

— Under 27de Aug. er Sognepræst til Holt, Andreas Faye, udnævnt til Sognepræst til Sande; Kand. theol. Chr. Fr. Malchin til Stiftskapellan i Christiania Stift; Kand. theol. O. Chr. Thistedal til Adjunkt ved Christianssands lærde og Realskole; Sognepræst til Melhus C. P. P. Essendrop er konst. til at bestyre Tromsø Bispeembede under Vakancen i samme; Kand. med. V. Chr. W. S. Heyerdahl er konst. som Bestyrer, Overlæge og Førstelærer ved den vordende Jordemoderskole og dermed forenede Fødselsstiftelse i Bergen; Bergmester i det nordenfjeldske Bergdistrikt J. A Sell er udnævnt til Bergmester i det østre søndenfjeldske Bergdistrikt; Kand. med. Chr. H. Homann til Distriktslæge i Kragerø; Distriktslæge i det forhenv. Numedals og Sandsværs Distrikt J. N. Storen til Distriktslæge i Sandsværs Lægedistrikt; Kand. med. O. J. L. Sparre til Distriktslæge i Rollags Distrikt; Kand. med. A. C. Backer til Distriktslæge i Trysilds Distrikt; Undertoldbetjent i Throndhjems Tolddistrikt P. Olsen til Overtoldbetjent i samme Distrikt; Underretssagfører N. T. Heyerdahl til Foged i nordre Østerdalens Fogderi; Kand. jur. N. S. Nergaard til Foged i Lofoten og Vesteraalen; Oberstlieutenant Chr. Fr. Fasting til Krigskommissær i tønsbergske Krigskommissariat; Kapitain G. N. Tausan til Krigskommissær i Bergens Krigskommissariat; Bureauchef J. M. Nissen til Postmester i Throndhjem.

— Den 25de Aug. døde Digteren Johan Ludvig Heiberg, 69 Aar gammel, paa Bonderup-Gaard nær ved Ringsted.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 37. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 9de September 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Klubberne i London.

(Af Alphonse Esquiros. — Revue des deux mondes.)

XIII.

(Sidste Artikel.)

Man taler ogsaa om en Klub, der for nogle Aar siden fandtes og maaskee endnu findes i London, nemlig Klubben for de udpebne dramatiske Forfattere (the Unsuccesful Club). Ingen havde den Ære at blive optagen i dette Selskab, medmindre han havde været uheldig i Theatret. Jo større Uheldet havde været, des mere anbefalende for Kandidaten. Hvis Stykket var taget tilbage efter den anden Aften, maatte Forfatteren indvoteres; men hvis hans Komødie eller Tragødie var bleven udpebet gjennem alle fem Akter, blev han modtagen med Akklamation og kunde da paa Klubbens Bekostning rekvirere en Middag, aldeles som han ønskede den. Den faste Præsident bar en Sølvpibe i sit Knaphuul; det var Klubbens Vaaben. Han roste sig af, at det varigste Verk, han havde frembragt under sin syvaarige dramatiske Løbebane, var et Melodrama, der havde dysset hele Publikum isøvn. Med megen Stolthed opregnede han sine Nederlag ligesom en Soldat sine Saar, og han haabede nok med Tiden at bringe Parterrets Publikum i Raseri. Andre dramatiske Klubber bestaae af Amatører, der mellem sig opføre Theaterstykker. Disse ønske nu rigtignok hellere Bifaldsklap end Piben. Et af disse Selskaber, der er kjendt under det frygtelige Navn the Savage Club, gav for nogle Uger siden en burlesk Forestilling paa Lyceums Theater. Dronningen var tilstede der, og Salen var overfyldt. Blandt Navnene paa „de Vilde" fandt man mange høitstaaende Gentlemens. Plakaten angav, at man skulde spille Sheridans „Bagtalelsens Skole" og „de Firti Røvere" en Farce, hvortil Sujettet er hentet fra „Tusind og en Nat". Det andet Stykke vandt temmelig meget Bifald. Det Bedste ved Sagen var Hensigten, der gik ud paa at samle nogle Penge for at understøtte to nys afdøde Folkeskribenters efterladte Enker og Børn. Indtægten beløb sig, siger man, til over 3000 Pd. Sterl. Mænd som Charles Dickens og Albert Smith *) ere ikke fremmede for nogen af disse mere eller mindre dramatiske Klubber.

De unge Mennesker af god Famlie, der have faaet en ordentlig Dannelse, søge endnu gjerne hen til the debating clubs. Disse Indretninger, der ere ligesaa gamle som Englands Frihed, have til Formaal at uddanne Veltalenheden. Nogle Aar før den første Reformbill gik igjennem, var der i Cambridge en debating club, som man kaldte the Union. Oppositionens Høvdinger saavelsom Regjeringen havde sine Øine opmærksomt henvendte paa denne Talerskole. Naar et af Medlemmerne, for største Delen Studenter, udmærkede sig der ved sin Veltalenhed, lagde man Mærke til ham, og han havde god Udsigt til senere at komme ind i Parliamentet. Jeg tvivler ingenlunde paa, at disse debating clubs bidrage til at udvikle Englændernes naturlige Talegaver, og de forklare tildeels, hvorledes de næsten alle ere Talere i mere eller mindre Grad. Man har dog beskyldt disse Fægteskoler for let at lede til Misbrug. Et Program er opslaaet i Forveien, og Talerne søge snarere at forsvare, ligegyldigt hvilken Side af Sagen, end at finde Sandheden og at oplyses ved den Klarhed, Debatten kaster over Sagen. Naar saa er Tilfælde, er det at befrygte, at the debating clubs sløve Samvittigheden paa samme Tid, som de øve Tungefærdigheden. Disse Foreninger ere ofte aldeles fremmede for Politiken; man afhandler der juridiske, moralske og æsthetiske Spørgsmaal. Følgende Fortælling vil kunne give et Begreb om de Debatter og den Aand, man gjerne finder i disse Selskaber. En Aften var Diskussionsthemaet i en debating club i London: „Skaffer Lugtesandsen Mennesket større Nydelse end Smagen?" En Mand ved Navn Skilton, der stod i stor Anseelse for sin Dygtighed i dette Slags Fægtekunst, skulde have Ordet sidst, og Alle vare spændte paa at høre ham. Da alle de øvrige Talere havde talt for eller imod, ringer han paa Klokken og beder Opvarteren skaffe sig et Glas varm Whiskypunsch, som han med stort Velbehag tømte. Derpaa vendte han sig mod dem, der havde udtalt sig til Fordeel for Lugtesandsen, og raabte med Tordenstemme, idet den holdt det tomme Glas henimod en af dem: „Lugt her min Herre!" Dette positive Argument bragte alle Tilhørere paa Skiltons Side og afgjorde Sagen.

Nogle Klubber i London have især til Formaal at udgive Bøger om visse Gjenstande. Blandt disse er ingen mere original eller mere uforfærdet end the Alpine Club eller, som andre kalde den, the Climbing Club (Klattreklubben) med Valgsproget excelsior. Medlemmerne sætte sin Stolthed i at fortælle om skyhøie Fjeldtoppe og Klippespidser, som ingen Reisende før dem havde kunnet naae. Der er ikke en blandt dem, som ikke hundrede Gange har været nær ved at brække Halsen. De tilbringe sit Liv blandt Fjeldtoppe, gabende Afgrunde og farlige Passer. Deres Bestigninger af Alperne have forfærdet Førerne og Gemsejægerne. Paa Toppen af de høieste Bjerge føle de sig hjemme, saa nøie kjende de Stier, Høisletter, Klipperevner og de vilde svimlende Tinder, hvor neppe Ørnen vover at sætte sig til Hvile. Ved deres Fødder ere mange Gange Klippestykker og Snee- og Iisbjerge løsnede og styrtede ned: deraf lee de blot; der mangler kun lidt paa, at de sætte tilhest henover Lavinen. Det er ikke nok med, at de foragte Faren, men de foragte ogsaa dem, der frygte den. De betragte os, der boe i Dalene og paa de lave Steder, som Folk, der ikke forstaa sig det Mindste paa Poesien. De staae rolige midt i Naturens skjønne Rædselsscener og indtage muntert sit tarvelige Maaltid af Brød og tør Ost uden at bekymre sig om Klipperne i Nærheden, der vakle under en tordenlignende Larm, eller om Fjeldtoppene, der kaste fra sig Skyer af Snee. „Eders Digtere" sagde En af dem, „synge altid om Maaneskinnets Skjønhed, men kjende de det? Forat gjøre sig et Begreb om Nattens Rigdomme og Herlighed, maa man have overnattet paa Toppen af Alperne. Der ville I paa en Himmel, som ikke fordunkles ved et eneste Taagepust, see Maanen straale høi, rolig og imponerende midt i et Hof af Stjerner, der træder straalende frem mod den mørkeblaa Himmel. Tilhøire og tilvenstre hæve sig spøgelsesagtige, imponerende Gletschere hvide som Døden. Hvis alle Mennesker havde smagt den frie rene Luft i disse Bjergørkener, vilde de ikke aande andetsteds. Hvilken Fryd at see Indtrykket efter sine Fodtrin paa disse rene Sneeflader, der synes at slumre desto kydskere, jo nærmere de ere Himlen. Med hvilken Medlidenhed betragter jeg ikke gjennem et Teleskop de lilleputske Huse i Dalene og Bebovernes Sneglelív! At bestige Bjergenes høieste Tinder er en Fornøielse, der undertiden ikke er uden Fare; men Modet stiger med Enthusiasmen midt iblandt disse ophøiede Scener, og Sjælen hæver sig desto høiere, jo flere Vanskeligheder den har beseiret."

Formanden for Klattrerne (the chief climber) er en dristig Eventyrer og en interessant Fortæller, der ofte har seet Døden under Øine; iaar tænker han paa atter at begynde at reise blandt Alpernes Iissletter og Ørkener. Han haaber, jeg veed ikke paa hvilken Klippe, at skulle finde Levningerne af sit Skind — jeg mener hans Faareskindsklædning — som han mistede forrige Aar, medens han besteg en Top eller klattrede henover Gletscherskrænterne. Jeg tror virkelig ikke, at man paa andre Steder end i det excentriske England kunde finde en Skare Mænd, der vare kjække, behændige og eventyrlystne nok til med koldt Blod at kunne trodse alle de materielle Hindringer, som Medlemmerne af the Climbing Club overvinde med et Slags Stolthed og fanatisk Glæde.

Under Navnet Klubber, der klinger saa godt i Englændernes Øren, er der fremdeles i London natlige Selskaber, der holde til i public houses, Forlystelsessteder, hvor man reciterer Digte eller musicerer. Til nogle af disse Klubber have blot Mænd Adgang; det er the free and easy clubs (de frie og ugenerte Klubber); der er andre hvor baade Mand og Kone har Adgang; disse bære Navn af cock and hen clubs (Hane- og Høneklubber). Til denne Klasse hører ogsaa Historiefortællernes Klub (the Story tellers), der hver Mandag samles i Bedford Head Tavern. Aftenen tilbringer man med at meddele Fortællinger, Noveller og endogsaa smaae Romaner. Denne Øvelse i at tale frit begynder at blive noget reent Fagmæssigt. Jeg var her i denne Klub Vidne til en professional lady's første Optræden; hun steg op paa Forhøiningen og fortalte først en sørgelig og derpaa en lystig Historie, ligesom man i vore Theatre spiller en Komedie ovenpaa en Tragedie. Et saa elastisk Navn som Klub omfatter ogsaa et andet Slags Institutioner. I Arbeiderkvartererne danner der sig ofte Selskaber, i hvilke ethvert Medlem indskyder en liden Sum hver Uge og til Gjengjeld efter en vis Tids Forløb faaer visse Klædningsstykker. Saaledes er der Skoklubber, Klædningsklubber og Hatteklubber. Da de fleste af disse Selskaber holde til i Restaurationer, hænder det kun altfor ofte, at de Besparelser, der kunde vindes ved et saadant Sparekassesystem, gaae op i Drikkevarer og Tobaksrøg.

Man seer, hvor dybt Associationsprincipet er indgroet i Englands Jordbund. Man maa nu opkaste det Spørgsmaal, om de nye club houses virkelig repræsentere et Fremskridt ligeoverfor de gamle Klubber. Fra et økonomisk Synspunkt vilde Svaret ikke kunne

*) En af Storbritanniens meest fremragende Skribenter, Forfatter af „Christopher Tadpole", nogle gode Theaterstykker og flere andre Verker. For Tiden er han sysselsat med at fortælle sin Reise i China i nogle interessante literære Aftenunderholdninger, der gjøre stormende Lykke i London.

være tvivlsomt. Disse nyere Indretninger have for en stor Deel forskaffet idetmindste en vis Klasse forhen ukjendte materielle Behageligheder. Man kan tilføie, at de have vundet i Elegance, gode Manerer og, som man siger, i Dekorum det, som de have tabt i Frihed, Liv og Munterhed. Det er ingenlunde de gamle Klubbers lystige og støiende Frihed, jeg savner, men det er den fælles Tankes Retning, Eenhed i Formaal og Plan, der i visse Tilfælde herskede i den svundne Tids udvalgte Foreninger. Man maa vistnok ikke tabe det materielle Velvære af Sigte, men midt i disse Paladser, hvori den storartede Organisation maaske har udslettet det moralske Formaal, finder jeg til min Sorg ikke længere den Tankens fælles Arne, omkring hvilken det forrige Aarhundredes god fellows samledes paa visse Dage. Nutidens club houses ere kostbare Hoteller, hvor man lever billigt: de ere ikke længere, som paa Addisons, Goldsmiths og Sheridans Tid, Skoler, hvor man uddanner Smag, Aand og Veltalenhed. Vilde det være muligt at forene disse to Principer og kunde man, medens man bibeholdt de nye Indretningers fortræffelige økonomiske Grundvold, give dem et høiere socialt Formaal? Jeg haaber det, og det er mod dette Maal, Klubsystemet i England burde udvikle sig. At sige, at Klubberne, saadanne som de ere, svare til det 19de Aarhundredes Trang og Karakteer er ingenlunde at løse Spørgsmaalet. Hvor store end forøvrigt en Tids Fremskridt og Underverker monne være, vilde jeg beklage den Tid, der vilde ofre Aandens ædlere Interesser for den blinde Søgen efter det Nyttige.

Vaage og Lom.

Der er vel ingen anden Egn i Norge, der om Sommeren er saa opfyldt af Reisende, som Gudbrandsdalen. Af disse er det de Færreste, som kan henregnes til Turisternes Klasse; men de er dog ikke Faa; de komme gjennem Hoveddalen paa sin Vei til Romsdalen og Throndhjems Stift. Hoveddalen selv er ikke i nogen høi Grad udmærket ved Naturskjønhed eller storartede Scener, barske Fjelde, maleriske Fosser og alle de forskjellige Gjenstande for Turisternes Higen. I Sidedalen langs Otta vil man derimod finde alt dette. Det er derfor forunderligt, at ikke denne hyppigere besøges af Reisende, end nu er Tilfældet; thi vel drager en Deel Fodgjængere herigjennem paa sin Vei til Valders, Sogn eller Romsdalen; men af andre Reisende er her Faa. Og denne Sidedal kan dog byde saa mange ogsaa forskjellige Nydelser, at en Afstikker ind igjennem den rigelig vilde lønne sig.

Man kan enten tage af Veien ved Laurgaard i Sel og komme over Vaagerusten ind i Vaage, eller hvis man er Fodgjænger, gjøre Veien en Miil kortere ved at følge Otta opover fra Kringlen. Vælger man den første Vei, har man en vakker Udsigt over Vaage fra Rusten; men den samme Udsigt vil man tildeels kunne nyde ogsaa paa den anden mindre besværlige Vei og desuden faa meget Andet i Tilgift.

En tredie Vei, som man bør foretrække for begge de angivne, fører langs den vilde Fjeldelv Sjoa gjennem det vakre, skovrige Hedalens Annex til Vaage, og over den bratte „Skaarsbrekka“ ned i Hovedsognet. Man kommer ned to Mile ovenfor Kringlen, og da Veien langs Otta paa disse to Mile kun fører gjennem Skov, taber man Intet, men vinder saa Meget. Det kunde vel ogsaa lønne sig at reise gjennem Hedalen af den Grund, at det Gamle her har holdt sig i saa mange Ting; de gammeldags Huse viser det, man mærker det paa den forekommende Gjæstfrihed, og man faar nok høre om den Mand, som residerer her lig en af Fortidens Jarler i fuld Udøvelse af et Slags Patronskab for de Omboende. Men det var egentlig Vaages Hoveddal, hvorom vi vilde tale. Der er altid en Deel Vanskeligheder forbunden med Reisen ind til en af vore indelukte Fjeldstuer og en Deel at lægge Mærke til, som hefter. Det faar da være en Undskyldning for vor lange Indledning.

Det er ofte faldet mig ind, naar jeg gik i en af vore trange Dale, og jeg saa udover den lille Sø, som dækkede Dalbunden, at det tidt gaar med Elven, som med Vandringsmanden. Naar han kommer til et Sted, hvor det er godt at hvile paa den bløde Mos i Ly og Skygge af den løvrige Birk, med Skov og Vand og Enge foran, da kaster han sig ned og glæder sig. Naar Elven paa sin brusende Fart kommer ind imellem vakre, smilende Bredder, da vider den sig ud til en Sø, som glimrer og spiller i Solstraalerne, saa det seer ud, som Elven fryder sig ved alt det Skjønne og ikke ret formaar at rive sig løs. Men den maa afsted, og det gaar igjen med Suus og Bruus.

Det Samme faldt mig ind da jeg ved Bjørnstad, en af de nederste Gaarde i Vaage, kastede Blikket udover Dalen. Her var Elven sagtnet i sin Fart; thi her var det vakkert. Fra Søen af høinede Bredderne sig opover i milde Skraaninger, besatte med Agre og mørkere Skovpartier, afbrudte af enkelte brattere Styrtninger. Men vakrest var dog det Sceneri, der lukkede Udsigten. En Odde saa ud til at spærre Dalen, hiinsides den saa vi ikke Elven. Men denne Odde, der steg opad og atter sank ned, og de blaanende Fjelde med den skarpe Spids Skagsnæbbet aftegnet mod den gyldne Himmel, laa i en Belysning, der var saa yppig og saa lokkende, at den skulde have gjort det styggeste Landskab vakkert. Og dette var allerede vakkert før. Der herskede en saadan Uorden her; men Alt var dog i den bedste Harmoni, formidlet af Aftensolen.

Rigsdagsmand Schwan. (Efter Photographie af Hr. Rostad i Throndhjem.)

Naar man kommer ind i Gaardsrummet paa det nys omtalte Bjørnstad, studser man strax ved den særegne Bygningsmaade. Et temmelig lidet, firkantet Gaardsrum indesluttes paa alle Sider af Bygninger, mellem hvilke der ikke sees mere end een Udgang. Allerede dette trange indesluttede Gaardsrum vilde vække Opmærksomheden; denne tiltrækkes endnu mere ved det alvorlige og mørke Præg, som frembringes af de høie, toetages Huse med Vægge, der under Paavirkning af Aarhundreders Sol er blevne ganske sorte. Men man faar ogsaa Indtrykket af noget Høitideligt eller af Noget, som byder Ærefrygt, maaskee ved de snirklede Udskjæringer over Dørene og de mørke Svalgange man kommer uvilkaarlig til at tænke paa de gamle Ridderborge, som man i sin Phantasi har udmalet sig dem. Dette er ogsaa en gammel Ridderborg; ialfald, hvis Du spørger Eieren om hans Æt, svarer han, at han stammer „fra'n Ivar Gjæsling“; han viser dig en gammel Armbryst og peger paa det gamle Aarstal opunder Mønsaasen. Det er værdt at gjøre en Afstikker blot for denne Gaards Skyld.

Spadsereturen herfra og opover Dalen til Vaage Kirke er meget vakker. Stedse vexler Landskabet; den dyrkede Jord blander sig med Skovpartierne, mørke Granholter og friske, livlig farvede Løvtræer, gjennem hvilke Elven tindrer frem et Dieblik for atter at skjule sig bag Løvtæppet.

Omtrent der, hvor man træffer paa Veien, som kommer over Rusten fra Laurgaard, svinger Elven om et fremspringende Næs af den vestlige Fjeldvæg. Veien følger dens Løb, men fører her et Stykke gjennem Granskov, der forbyder al Udsigt. Naar denne igjen er bleven fri, skulde man tro, at man var kommet ind i et andet Dalføre, saa forskjellig er Udseendet af Vaages øvre eller rettere midterste Deel fra den nedre. Dalen er videre, Bunden er her forholdsmæssig udstrakt, medens den paa Veien fra Bjørnstad aldeles var sløifet, og paa alle Sider dannes dens Grændser af bratte Fjelde, undtagen mod Øst, hvor Veien gaar. Mange af de lavest liggende Gaarde er omgivne af Lunde med Løvskov, smaae Øer, og Sandbanker er spredte i Elven, som i Dalens øverste Ende (forsaavidt, som vi kan see) er udvidet til en ret anseelig Sø. Over den Klynge af Huse, der ligger samlet ved Øset, rager Kirkespiret frem; men den mægtige Fjeldvæg bag synes at hæmme dets Flugt. En Dal skjærer ind imod Nord, den gaar i Bakker opover, men dens Løb kan kun forfølges med Blikket et kort Stykke, førend det er skjult ind imellem Bjergene. Paa den sydlige Side af Elven sees ikke saa mange Gaarde, som paa den nordlige. Her ligger de høit oppe paa Fjeldsiden, enkelte synes at hænge udover Dalen, og man lægger Mærke til et Par, der skuer stolt ned paa de lavere Gaarde fra fremspringende Høie og med sine store Masser virkelig gjør et imponerende Indtryk. Denne Deel af Vaage er neppe den vakreste, men den er unegtelig den mest storartede; man lader sig imponere af de steile Fjelde, der stænger fra alle Kanter; dette er just en saadan Dal, hvor man længes „over de høie Fjelde“. Det er tillige vakkert her ogsaa, hvad enten Du seer opover Vandet og vandrer med dine Øine fra Forgrundens Gaarde bortover de nøgne Lier til de blaae Fjelde, som mødes hinsides Fjorden, under Loms sneeklædte Toppe, — eller Du følger Elven nedover gjennem Skovene til de varmere og mildere Strøg. I det Hele gjør man bedst i at holde sig til det Fjerne, forat ikke Indtrykket skal forstyrres af det stygge, gustne, graagrønne Vand f. Ex., de bløde Sandmoer, som har kastet sig ødelæggende og vansirende over Ager og Mark, eller de skovbare Fjeldsider.

Men Vaage er af større Interesse ved sin Historie eller rettere ved sine Beboere; man veed, at her findes Ætlinger af Norges ældste Adelsslægter og hører fortælle, hvad Sognet melder om de gamle Ridderes Bedrifter. Forledet heraf kan vel Enkelte spænde sine Forventninger altfor høit, før de komme hid. Man venter, at de, som kan see tilbage paa en saadan Række af Ahner, at de i det Hele alle i en saadan Bygd af en vis Pietet skulde være holdt noget tilbage i sin Iver efter at følge det fremmede Bylivs Moder. Især skulde man da vente, at finde Fortidens Dragter bevarede og endnu i Brug; og denne Tro er ialfald ikke ualmindelig, formodentlig foranlediget ved enkelte Ytringer i ældre, f. Ex. i M. Hansens Skrifter. Men det er her, som andre Steder, kun den røde Dølehue, som endnu har holdt Stand, og selv denne staar nok i Fare for at maatte fortrække. Ikke en eneste mandlig Døledragt er nu at see i Vaage, undtagen kanskee

en enkelt Olding skulde bruge den. Fruentimmerne derimod have da ogsaa her bedst bevaret det Gamle; de bære en meget klædelig Dragt, Hue, fortil aabent Liv og korte Skjørter af simple Farver, for det Meste sort med en rød Rand. Det Samme gjælder om Dragten i Lom. Nu, den gamle Dragt er borte. I sine Sæder skal Folket endnu bevare meget af gammel Simpelhed og Kraft, og Gjæstfrihed er endnu et fremtrædende Charakteertræk her.

Man maa da i sin Phantasi tænke sig Folket iført de gamle Dragter, Knæbuxer og „Langstkavester" eller hvide Trøier, og kan saa drømme sig tilbage i de Tider, da Gjæslingerne var i sin fulde Magt, paa Sandbo, Valberg og flere Gaarde, - kan besøge dem i deres patriarchalske Liv paa Gaarden og i Bygden og kan ride med Ridderen paa Lidingstog i Læsje og i Valders.

(Sluttes).

Rigsdagsmand Schwan.

Efter vort Løfte give vi her Portræt af Rigsdagsmand, Grosserer Schwan, der i Forening med Blanche og Mengel udgjorde det Trekløver blandt den svenske Rigsdags Minoritet, af hvem Norge under Kroningen i Throndhjem havde den Ære at gjæstes. Portrætet er udført efter en vellykket Photographi af Hr. Rostad i Throndhjem, der ogsaa med megen Forekommenhed havde imødekommet vort Ønske om en Photographi af Blanche, der imidlertid kom os saa seent ihænde, at vi alt havde erholdt den ogsaa vellykkede Photographi, hvorefter Portrætet i f. Nr. leveredes, og hvilken ligesom Mengels Portræt skyldes Hr. Knudsen. Hvad forøvrigt Hr. Schwan angaar, hvis Portræt vi idag have den Ære at meddele, maa vi gjentage, hvad vi i f. Nr. bemærkede, at saasnart vi fra Sverige have modtaget de attraaede Oplysninger, skal Biographi følge.

Solformørkelsen den 18de Juli.

(Meddeelt af Lektor C. Fearnley)

III.

Endelig kom den vigtige Dag. Morgenen brød frem uden synlige Tegn til bedre Veir — med graa Himmel og Taage over Fjeldene. Lidt efter lidt begyndte det dog at lysne i Sydost og henimod Kl. $8^{1}/_{2}$ havde vi den Glæde at see Skyerne fordele sig saavidt, at Solen undertiden kom tilsyne. Enhver af os gjorde sig rede, og inden Kl. $9^{1}/_{2}$ lykkedes det mig at faa tilstrækkelige Observationer til en god Tidsbestemmelse. Der var nu fire Timer til Formørkelsens Begyndelse; og medens vi benyttede disse til mangehaande Forberedelser for at sikre os et godt Udfald, opløstes Taagen og Skyerne alt mere, saa at Himmelen tilsidst var klar og blaa, dog med enkelte mindre Skyer hist og her.

For ikke at forstyrre hverandre, havde vi opstillet vore Instrumenter paa forskjellige Kanter af Huset; jeg havde valgt et Punkt nær ved dets sydlige Hjørne, som skjænkede mig Ly for den herskende Nordenvind, og hvor en tilstødende Ager gjorde mig mindre udsat for at opdages og mindre tilgjængelig. Desuden havde jeg i mine Instrumenters mindre nitide Udseende en Fordeel for mine Kolleger, hvis nye, smukke Instrumenter betragtedes af Mængden med vel saa stor Interesse som Formørkelsen. Kort sagt — jeg troede at kunne gjøre sikker Regning paa ikke at blive forstyrret under de forestaaende vigtige Iagttagelser. Til ydерligere Betryggelse for os Alle havde Hr. Nicolaysen, der om Morgenen havde glædet os med sin Ankomst, den Godhed, paa min Anmodning omtrent et Kvarteer før den totale Formørkelse at paabyde almindelig Ro og Taushed. Under den første Deel af Formørkelsen kunde jeg ogsaa uforstyrret aftegne og bestemme Beliggenheden af en Deel Solpletter samt iøinefaldende Ujevnheder ved Maanens Rand og efter Chronometret notere Tiden, naar de første forsvandt bag denne. Et Par Iagttagere vilde ved en lignende Leilighed have bemærket en paafaldende rød Bræm langs den mørke Maanerand; dette Phænomen, som sikkerlig har beroet paa en Mangel hos det anvendte Instrument eller en uheldig Anvendelse deraf (i det ene Tilfælde har jeg Beviis derfor), er taget til Indtægt af en Physiker, som vil forklare Protuberantserne som Virkninger af Solstraalernes Inflexion ved Maaneranden. Jeg gjorde mig derfor al mulig Umage for under den partielle Formørkelse at opdage en saadan eller lignende optisk Virkning af Maanen, men kunde ikke bemærke det ringeste Spor dertil. Iagttagelserne udførte jeg saalænge Formørkelsen kun var partiel, i et af en rummelig uigjennemsigtig Regnkappe improviseret Camera obscura, hvori jeg opfangede det skarpe betydelig forstørrede Billede paa hvidt Papiir i en Fods Afstand fra Ocularet. Erfaring havde lært mig tilfulde at skatte denne Observationsmethodes mange og store Fortrin for den sædvanlige, der gjør det nødvendigt at anbringe et mørkt farvet Glas imellem Diet og Ocularet, for at man kan taale at betragte Solen direkte igjennem Kikkerten. I det sidste Kvarteer, som

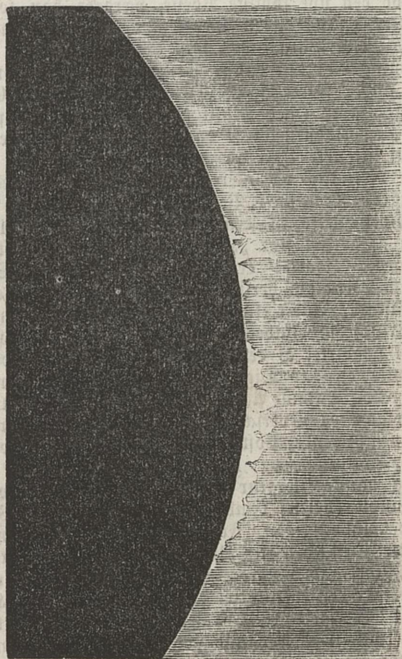

Fig. 1.

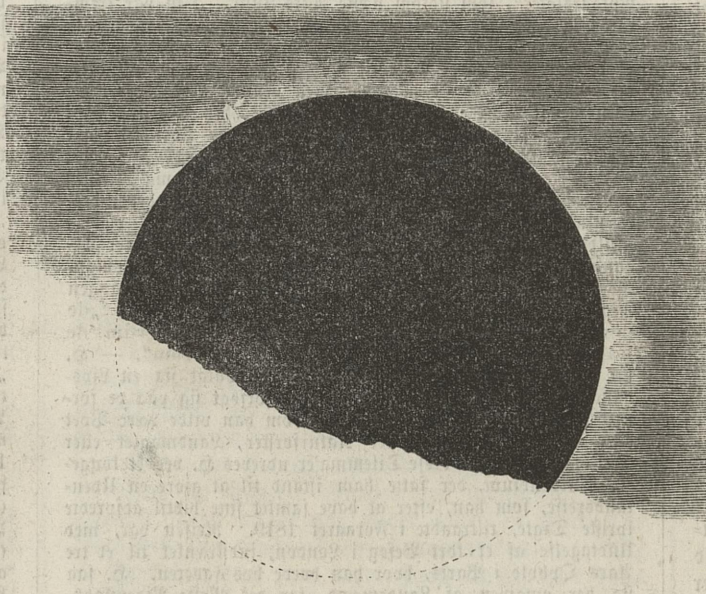

Fig. 3.

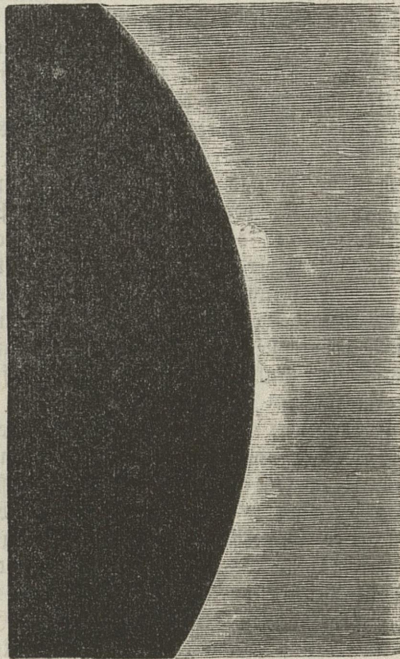

Fig. 2.

gik forud for den totale Formørkelse, hørte jeg Stemmer fra en Gruppe, som aabenbart kom mig nærmere og tilsidst i et Par Skridts Afstand fra mig voldte en Støi, der gjorde mig ængstelig for Udfaldet af mine Iagttagelser. To Gange maatte jeg træde ud fra mit mørke Smuthuul for at give dem tilkjende, at de maatte fjerne sig og være rolige; men det hjalp kun for en Stund. Det var Børn, som formodentlig vare jagede væk fra de øvrige Grupper og som ved at gaa rundt om Huset havde opdaget mit Tilholdssted. Den Uro, jeg begyndte at føle over dette Naboskab, blev ikke formindsket, da jeg mærkede, at Himmelen igjen begyndte at blive uklar af den Taage, jeg før havde seet i den sydvestlige Horizont, og som nu lagde et Slør foran Solen, der truede med en snar Afbrydelse af vore Observationer. Lykkeligviis kunde dog de vigtigste Phænomener godt sees igjennem Taagen under hele den totale Formørkelse. Et Par Minutter før dennes Begyndelse undersøgte jeg ved at see direkte igjennem Kikkerten, om der i nogen Afstand fra Spidserne af den lysnende Horn allerede skulde være noget at see af den saakaldte Corona eller af nogen Protuberants. Men jeg fandt endnu det reflekterede Lys fra den dunstopfyldte Atmosphære for stærkt og vendte mig derfor atter til Betragtningen af det paa Papiret opfangede Billede. Dette havde endnu trods Sky- eller Taagesløret, tilstrækkelig Lysstyrke, naar jeg bragte Papiret noget nærmere til Ocularet end før, og det var med en glad, forventningsfuld Følelse at jeg nu saa det interessante Forspil, der pleier at indlede det sjeldne, høitidelige Phænomen, idet nemlig den fine Lystraad, som endnu var tilbage, i de sidste Dieblikke hurtig trak sig sammen og paa samme Tid stares over i mange korte, haarfine Lyslinier, der sluttelig under en lignende Proces forsvandt en efter en. Dette Phænomen omtales ofte under Benævnelsen „Bailys Perler", fordi en engelsk Astronom, Baily har skildret det som en Perlerad. Men et saadant Udseende faar det kun under visse Betingelser, nemlig enten som Følge af Ufuldkommenheder hos Kikkerten eller paa Grund af mindre hensigtsmæssige Dispositioner, som kunne medføre en stærk Irradiation. Det Moment, da det sidste Solglimt forsvandt, blev skarpt iagttaget og noteret.

Nu var Dieblikket kommet, da det gjaldt i de korte $3^{1}/_{2}$ Minut at see, opfatte det Sete, maale, tegne, — høre og tælle Sekundslagene og notere — Alt saa hurtig og dog saa rolig og sikkert som muligt. — At kaste Regnkappen, som havde dannet mit Camera obscura, tilside, see paa Uhret for at faa et Udgangspunkt for Sekundernes Tælling, vende Diet til Kikkerten berigtige Ocularets Stilling varet Dieblikks Sag. Det var min Agt under fortløbende Tælling af Chronometerets Slag at have min Opmærksomhed udeelt henvendt paa, hvad der viste sig i Kikkerten, nøie give Agt paa ethvert Forhold ved Protuberantserne, maale deres Position, aftegne de mest charakteristiske Former, notere det Dieblik, da et eller andet mærkeligt Punkt i den skjultes bag den østlige eller kom frem bag den vestlige Rand af Maanen og endelig afvente og optegne det Dieblik, da den første Funke af Solen atter glimtede frem ved Maanens vestlige Rand. Jeg haabede at kunne udføre alle nødvendige Operationer, derunder indbefattet de korte Antegnelser, uden at vende Diet fra Kikkerten mere end nødvendigt var for at afløse Resultatet af hver enkelt Maaling eller med Blyanten i Hast gjøre et og andet let Udkast. Til min store Sorg saa jeg mig hindret fra en fuldstændig Udførelse af denne Plan ved den livlige Børneflok, som mine Vink hidtil og nogenlunde havde formaaet at holde i Ave, men som nu, da den sidste Solstraale svandt, ikke længer lod sig afholde fra at give sin Forundring eller sine Følelser Luft i en lydelig Pludren, der gjorde det umuligt for mig at høre Sekundslagene. Jeg gjorde i disse kostbare Dieblikke en sidste forgjæves Anstrængelse for at faa dem til at tie. Tre Gange blev jeg under de paafølgende Observationer nødt til at bøie mig ned til det paa Marken staaende Chronometer for at see, hvad der ikke længer lod sig fastholde med Øret. Det herved foraarsagede Tab af Tid havde tilfølge, at jeg kun fik undersøgt den ene Halvdeel af Maanens Rand, og jeg maa med Skam bekjende, at den piinlige Tanke paa, hvad der var røvet mig af den uskatteerlige Leilighed, var stærkere end Taknemmeligheden og Glæden over, at den dog var falden i min Lod og — Alt vel overveiet — benyttet med Held. Blandt de Grunde, der havde bestemt mig for at anvende den ovenfor beskrevne Observationsmethode, saalænge Formørkelsen kun var partiel, var ogsaa den, at derved Diet kunde bevare, ja endog udvikle den Følsomhed for svage Lysindtryk, som under Iagttagelsen af den totale Formørkelses Phænomener var saa ønskelig. Da jeg nogle Sekunder efter, at Solen var skjult, saa ind i Kikkerten, blev jeg ogsaa høilig overraskеt ved den Glands og Farvepragt, hvormed to store Grupper af Protuberantser lyste ved Maanens østlige Rand. Jeg havde ikke ventet at see dem saa lyse, deels fordi et Par Sekunders Betragtning af Corona med ubevæbnet Die havde overbeviist mig om, at Skysløret var stærkt nok til fuldstændig at udslette de interessante Nuancer i dennes Lys, som jeg havde seet ved den

totale Solformørkelse i 1851 (den viste sig nu kun som en straagul udad diffus Lysring om Maanen, uden Straaler eller Ramifikationer), deels fordi jeg anvendte en betydelig Forstørring (lineært 83 Gange), hvorved Billedet nødvendig maatte tabe i Intensitet. Den anseelige Forstørring tillod mig at skjelne en Mangfoldighed af Detailler og Nuancer i Protuberantsernes Form, Lys og Farve af en saadan Natur, at jeg efterat have fixeret dem skarpt nogle Øieblikke fik, ligesom i 1851 den fuldeste Forvisning om, at de umulig kunde være Phænomener, som lode sig forklare ved nogen optisk Theori, ligesom deres raske Aftagen i Høide, idet Maanen skjultes mere og mere af dem, ikke var ledsaget af den ringeste Forandring i Formen af de endnu synlige Dele, men foregik ganske i Overeensstemmelse med den Forestilling, at de tilhørte Solens ydre atmosphæriske Omhylning. Deres Lys var mange Gange stærkere end det Lys, Corona havde i samme Afstand fra Maanens Rand. Farven var ialmindelighed et gjennemsigtigt Rødt af forskjellig Styrke, en Blanding af Rosenrødt og Kobberrødt, hist og her med Nuancer af Orange. Den største Gruppe, der tegnede sig som en lang Bjergkjæde, hvilken omfattede cirka 30° af Maanens Østrand, bestod ligesom af sammenbøiede halv gjennemsigtige Skyer. Den anden Gruppe sydlig for hiin (i alle 3 Tegninger, der fremstiller det omvendte Billede i Kikkerten, seer man den ovenfor paa høire Haand) var fornemmelig udmærket ved en høi lidt krummet Figur, der havde nogen Lighed med en tyk, vreden, oventil afbrudt, splittet Træstamme paa Roden. I denne Protuberants der overhovedet var den høieste og mærkeligste af dem, jeg fik at see, (dens Længde udenfor Maanen var i Begyndelsen mindst 1/10 af Solradien) bemærkede jeg et Par skraae Folder, hvoraf den ene havde et meget distinkt mørkt Punkt, hvilket muligens ikke har været andet end en Aabning, hvori jeg altsaa blot saa det forholdsviis dunkle Lys af Corona. De her beskrevne Detailler holdt sig aldeles uforandrede, medens de lavere Dele af Protuberantsen tildækkedes af Maanen. Det er dette Forhold, som jeg har søgt med muligste Troskab at gjengive i Tegningerne 1 og 2, af hvilke den første fremstiller Phænomenet et Minut efter den totale Formørkelse, medens den anden gjengiver dets Udseende omtrent et Minut senere. Beliggenheden af hver af disse Grupper blev maalt og Tiden ved hver Maaling noteret; den sidste beskrevne Protuberants blev skizzeret strax, den første efter Hukommelsen umiddelbart efter den totale Formørkelse. Da jeg var færdig med den østlige Deel af Maanens Rand, fulgte jeg den med Kikkerten i sydlig Retning uden at see andet end den jevnt lyse Corona, forend jeg kom over paa den vestlige Side. Her saa jeg atter to stærkt skinnende Protuberantser af en Charakteer ganske som de foregaaende og en Farve, som forekom mig noget mindre mættet; af den sydligste (øverst til Venstre i Fig. 3) maalte jeg strax Positionen, gjorde saa en Skizze af dens Form, der mindede om et lidet latinsk r eller et græsk ν, hvori Knoppen, der hang sammen med Stammen ved en fiin Green, var meget svagere lysende end de Øvrige. Den anden Figur, hvoraf jeg først kun saa et Par Toppe, var under min korte Beskjæftigelse med den r formige Protuberants, d. e. i omtrent et Minut voxet tilligemed hiin til en ikke ubetydelig Høide og Udstrækning, uden at jeg dog havde fundet Leilighed til at skjænke den nogen speciel Opmærksomhed. Jeg vilde netop maale dens Position, da jeg overraskedes af Solens Frembrud tæt ved det Sted, hvor denne Protuberants havde viist sig. Der var ikke længer nogen Mulighed for en Fortsættelse af de interessante Iagttagelser. Forgjæves speidede jeg rundt Maanerandens formodede Sted. Den kunde ikke længer sees uden der, hvor den projicerede sig paa Solen. I Naturen var Natten pludselig forvandlet til Dag. Hvo vil undres over at et saadant Øieblik havde en modsat Virkning paa en Astronom?

Johan Ludvig Heiberg.

Om denne i den danske Literatur indflydelsesrige og mærkelige Mand, som døde den 25de August 1860, hidsætte vi efter Nord. Convers.-Lexikon følgende korte Biographi: Joh. Ludvig Heiberg er født i Kjøbenhavn 14de Decbr. 1791. Hans Fader var den som politisk Forfatter bekjendte Peter Andreas Heiberg, norsk af Herkomst, og som 1799 dømtes til Landsforviisning paa Grund af Overtrædelse af Trykkefrihedslovgivningen. Moderen var Thomasine Christine Buntzen (født 1773 † 1856) der som Forfatterinde til „En Hverdagshistorie“ og andre Romaner har vundet et stort Navn i Literaturen. — I hans Forældres Huus samledes de fleste af den Tids literære Celebriteter og de franske republikanske Diplomater, saa at Sønnen alt fra Fødselen af var hensat under vækkende og dannende Omgivelser. Da Faderen i Febr. 1800 landsforviist maatte forlade Danmark, kom H., efter Faderens Ønske, ud til dennes Ven Knud Lyne Rahbek paa Bakkehuset, ligesom det fædrene Hjem, ja i en endnu høiere Grad Samlingsstedet for Alt, hvad der dengang kunde gjøre Fordring paa Aand. Rahbek og hans Hustru havde imidlertid ikke synderlig Talent for Pædagogik, og Drengen kom derfor efter et Par Aars Forløb fra dem og sattes i Huset hos en Moster, gift med en Dispachør Jürgensen, hos hvem han ligeledes var et Par Aar. Han vendte derpaa tilbage til Moderen, som i Decbr. 1801, efterat Ægteskabet med hendes landsforviste Mand var blevet opløst, havde ægtet den ligeledes landsforviste svenske Baron Ehrensvärd, der levede i Danmark under Navnet Gyllenbourg. H. omgaves nu atter af Datidens meest udmærkede Mænd, som Oehlenschläger, Weyse, H. C. Ørsted og F. G. Howitz, og desforuden af svenske Adelige, der hyppig gjæstede deres Landsmand. Allerede dengang forsøgte han sine poetiske Kræfter i barnlige holbergske, tildeels rimede Skuespil, som han skrev for et Marionettheater, han havde faaet til Foræring. Efter at have nydt en omhyggelig privat Underviisning (bl. A. af H. C. Ørsted i Mathematik), tog han 1809 Examen artium og Aaret efter anden Examen. I Efteraaret 1811 gjorde han sin første Udenlandsreise, idet han med en svensk adelig Familie, som havde opholdt sig længere Tid i Kjøbenhavn, tog til Stockholm, hvor han under et Fjerdingaars Ophold bevægede sig i de fornemste Kredse. Efter sin Hjemkomst studerede han et Par Aar Medicin tildeels praktisk paa Frederiks Hospital, men syslede dog især med Æsthethik og Poesi, specielt med den italienske og spanske. Han indførtes hos den som tydsk Forfatterinde bekjendte Konferentsraadinde Frederikke Bruun, hvis Huus var et Foreningspunkt for indenlandske og udenlandske Notabiliteter; her gjorde han Baggesens Bekjendtskab. Paa denne Tid skrev han „Tycho Brahes Spaadom“, et idyllisk Drama med Sange og Romancer, hvoraf Adskilligt gik over i den 1819 opførte Omarbeidelse. Paa Grundlag af Molières bekjendte Komedie udarbeidede han derefter sit tildeels versificerede og rimede Skuespil „Don Juan“ for det ovenomtalte Marionettheater, og endvidere det eiendommelige romantiske Drama „Pottemager Walter“, hvilke to sidstnævnte Verker han i Slutningen af 1813 udgav under Titel „Marionettheater“. 1815 døde hans Stedfader, og Moderen førte nu et eensomt og stille Liv, men besøgtes dog ofte af Baggesen, hvis hyppige og heftige æsthetiske Disputer med den unge Digter i høi Grad bidroge til at vække dennes Reflexion. Den bittre Kamp, som Baggesen førte med Oehlenschläger, holdt H. sig udenfor. I Slutningen af 1815 skrev han Komedien „Julespøg og Nytaarsløier“, som udkom næste Aars Juul. Den var fremkaldt og paavirket af Oehlenschlägers geniale Ungdomsarbeide „St. Hansaftenspil“, og H. kaldte den derfor „en Fortsættelse“ af dette. Den skarpe Polemik mod Ingemann i dette Digterværk indviklede han i en Feide med dennes Ven N. F. S. Grundtvig, hvori H. skrev sin spøgefulde „Ny A-B-C-Bog i en Times Underviisning til Ære, Nytte og Fornøielse for den unge Grundtvig, et pædagogisk Forsøg, 1817“. I det nævnte Aar udgav han desuden det romantiske Drama „Dristig vovet, halv er vundet“, et Studie efter Calderon, der røbede et usædvanligt Herredømme over det danske Sprog, og det ufuldendte skjønne mythologiske Skuespil „Psyche“, der behandler det berømte antike Sujet i en for største Delen romantisk Form. Samme Aar disputerede han, efter forudgangen Magisterkonferents, for den philosophiske Doktorgrad „de pöeseos dramaticæ genere hispanico et præsertim de Calderone de la Barca, principe dramaticorum“. — H. gik i sit 27de Aar, uden endnu at have valgt sig en Livsbane. Hans mangesidige Aand havde forsøgt sig paa de forskjellige Gebeter, og han vidste ikke, om han vilde være Poet eller Æsthetiker, Læge eller Naturforsker, Landmaaler eller Diplomat. Af alle disse Dilemma'er udreves H. ved et kongeligt Stipendium, der satte ham istand til at gjøre en Udenlandsreise, som han, efter at have samlet sine hidtil adspredte lyriske Digte, tiltraadte i Foraaret 1819. Reisen var, med Undtagelse af et kort Besøg i London, indskrænket til et tre Aars Ophold i Paris, hvor han boede hos Faderen. H. saa sig her omgiven af Landsmænd, for det Meste Videnskabsmænd og Kunstnere, der pleiede at opslaa deres Bolig i Huset, hvor Faderen havde boet en lang Aarrække. Til de Danske, med hvem den unge H. omgikkes i Paris, hørte H. G. v. Schmidten, til hvem han sluttede sig nærmest, og endvidere C. Hauch, C. Molbech, P. Hjort, H. F. J. Estrup, H. N. Clausen o. Fl. Han deeltog i de interessante Selskaber, den senere Kong Christian VIII og Gemalinde, som dengang vare i Paris, holdt, og kom hyppig til den berømte, ligeledes landsforviste Malthe Conrad Bruun, hvem Alex. Humboldt ikke sjelden gjæstede. Mellem de Franske, hvis Bekjendtskab han gjorde ved sin Fader, maa fremfor Alle udhæves den bekjendte Biskop Grégoire, hvis Huus var en Samlingsplads for literære og politiske Notabiliteter. Ikke mindre end hans Omgangskreds var ogsaa hans Interesse, ligesom i Hjemmet, mangesidig. Han besøgte saaledes flittig Jardin des plantes og Forelæsninger over Naturhistorien (som han fra Barn af havde syslet med) og var ligeledes en hyppig Gjæst i Theatrene, ligesom han ogsaa omhyggelig studerede den franske dramatiske Literatur. Han lagde sig endvidere efter Musik, tog Underviisning paa Guitar og gav sig endog — ligesom i sin Tid Holberg — til at informere i Musik. En i en parisisk Musikhandel udgiven Komposition af ham bærer Vidne om dette musikalske Intermezzo. En kort Tid arbeidede han desuden for Dagbladet „Le Constitutionel“, som han navnlig leverede Artikler efter de spanske Aviser. Skuespillet „Nina“ var det eneste poetiske Arbeide, som kom til Verden under hans Ophold i Paris. Hans Venner i Hjemmet havde imidlertid virket for ham, og i 1822 blev han Lektor i dansk Sprog og Literatur ved Universitetet i Kiel. Denne Stilling, hvori han var i 4 Aar, behagede ham dog ikke. Fra det ubundne Liv i Paris saa han sig pludselig hensat i en liden tydsk Universitets- og Handelsstad, hvor hans Nationalitet og Embedsvirksomhed ovenikjøbet ikke vare videre yndede. Hans Moder, som tog til ham, mildnede dog ved sin kjærlige og aandfulde Omgang den noget trykkende Situation. Han udgav her „Formenlehre der dänischen Sprache“ (Altona 1823), ligesom ogsaa „Nordische Mythologie, aus der Edda und Oehlenschlägers mythischen Dichtungen dargestellt“, der udkom i Slesvig 1827, fremkaldtes ved hans herværende Forelæsninger. Studier og personlige Forhold bragte paa denne Tid et nyt og vigtigt Moment ind i hans aandelige Liv. Han kom atter til at beskjæftige sig med Philosophien (som han alt fra yngre Aar til forskjellige Tider havde viet sin Opmærksomhed), og Professoren i denne Videnskab i Kiel, Berger, anpriste Hegel og laante ham dennes Encyklopædie. Han begyndte nu at studere dette koncentrerede Schema over Systemet, men maatte for Øieblikket lade sig nøie med paa endeel Steder at skimte en Ledestjerne, uden at kunne tilegne sig det i dets Heelhed. Paa en Reise til Berlin 1824 fortsatte han endog Studiet i Diligencen ved Konduktørens Side. Under et to Maaneders Ophold i Preussens Hovedstad fordybede han sig i Hegels Værker og søgte Veiledning hos den store Philosophs Disciple, især Gans, og hos ham selv, til hvem han var anbefalet af Berger. Imidlertid opgik der dog først et Lys for ham paa Tilbagereisen i Hamborg, hvor han opholdt sig i sex Uger, uafladelig sysselsat med at trænge ind i de tiltrækkende Mysterier. Had sad — fortæller han selv — paa sit Værelse i Værtshuset, grublende over Hegel, medens han paa samme Tid lyttede til høitidelig Klokkeklang fra en Kirke, da han pludselig paa en Maade, som han aldrig, hverken før eller siden, har oplevet, blev greben af et momentant indvortes Syn, der opklarede den hidtil skjulte Grundtanke for ham. Han ansaa dette forunderlige Moment noget nær for den vigtigste Epoke i sit Liv, da det gav ham en Ro, Sikkerhed og Selvbevidsthed, som han aldrig tilforn havde kjendt. Den første literære Frugt af denne nye Aandsretning var et Indlæg i de ved en psychologisk Undersøgelse af den ovenfor nævnte Læge F. G. Howitz i Kjøbenhavn fremkaldte deterministiske Stridigheder, Afhandlingen „Om den menneskelige Frihed“ (Kiel 1824), det første Skrift, der indførte de Hegelske Ideer i den danske Literatur. Efter disse strenge Studier søgte han atter Hvile i Poesien, og hans bøielige Aand vendte sig fra Hegel til Vaudevillen. Han havde havt riig Leilighed til at gjøre sig bekjendt med denne yndede moderne Digtart i dens Hjem, Paris, og havde senere i Hamborg seet den forplantet til Tydskland. Han besluttede nu ogsaa at akklimatisere den i Danmark. Den burleske Farce „Kong Salomon og Jørgen Hattemager“, hvormed han i Vinteren 1825 (et Aarhundrede efter de holbergske Komedier) brød den nye komiske Bane, modtoges med umaadeligt Bifald. Aaret efter entledigedes han ifølge Ansøgning fra sit Lektorat i Kiel og opslog sin Bolig i Kjøbenhavn. Han berigede nu (1826) Scenen med de fortræffelige Vaudeviller „Aprilsnarrene eller Intriguen i Skolen“ og „Recensenten og Dyret“. Da der reiste sig Opposition imod den nye komiske Poesie, værgede han for disse sit rige Lunes yngste Børn med en aandfuld dramaturgisk Undersøgelse „Om Vaudevillen som dramatisk Digtart og om dens Betydning paa den danske Skueplads“, der udkom i det sidstnævnte Aar. Aaret efter opførtes Operetten „Et Eventyr i Rosenborgs Have“ (med Musik af Weyse) og den ypperlige Vaudeville „De Uadskillelige“, og samme Aar begyndte H. sit navnkundige litterære Ugeblad „Kjøbenhavns flyvende Post“, der ved en vidtløftig og interessant Kritik af H. selv over Oehlenschlägers Tragedie „Væringerne i Miklagaard“ fremkaldte en Fortsættelse af den Baggesenske Feide. 1828 (i Slutningen af hvilket Aar „Kjøbenhavns flyvende Post“ foreløbig standsede) opførtes det nationale romantiske Skuespil „Elverhøi“ med Kuhlaus herlige Musik og hilsedes med et overordentligt Bifald. Aaret efter opførtes det romantiske Intrigue-Lystspil „Prindsesse Isabella eller tre Aftener ved Hoffet“, det er stærkt paavirket af det spanske Drama. Det gjorde ikke synderlig Lykke og gav Digterens Modstandere Anledning til heftige Angreb. Samme Aar (1829) ansattes han som kongelig Theaterdigter og Oversætter. 1830 begyndte han igjen „Kjøbenhavns flyvende Post“ (som imidlertid kun fortsattes til Aarets Slutning) og udnævntes til Docent i Logik, Æsthetik og dansk Literatur ved den nyoprettede kongelige militære Høiskole (hvilket Embede han forestod indtil Vinteren 1836, da det inddroges). Frugter af denne sidstnævnte Ansættelse ere bl. A. en schematisk „Udsigt over den danske Litteratur“ (1831) og „Ledetraad ved Forelæsningerne over Philosophiens Philosophie eller den spekulative Logik ved den kgl. mil. Høiskole (1831—32). I Aaret 1831 ægtede han den ikke fuldt 19-aarige Skuespillerinde Johanne Louise Pætges, der som hans Hustru vandt sig et endnu større Navn som Kunstnerinde, end hun alt i forveien havde. Samtidig med den philosophiske Virksomhed, som hans Stilling ved Høiskolen førte ham tilbage til (foruden det ovennævnte Arbeide i denne Retning udgav han 1833 „Om Philosophiens Betydning for den nuværende Tid“), vedblev han sin Virksomhed for Theatret som Vaudevilleforfatter („Kjøge Huuskors“ opførtes saaledes 1831 og „De Danske i Paris“ 1833) og Oversætter. 1834 begyndte han atter „Kjøbenhavns flyvende Post“ i saakaldte „Interimsblade“ (der fortsattes til Slutningen af 1837). Alt tidligere var Bladet streifet ind paa det politiske Gebeet, og Indførelsen af de raadgivende Provindsialstænder og det derved fremkaldte Liv foranledigede nu H. til at drage den indenlandske Politik (mest i konservativ Aand) ind i dets Virkekreds. Med den skjønne Eventyr-Komedie „Alferne“, hvori et ideelt Indhold (paa Grundlag af et Eventyr af Tieck) er fremstillet i geniale Kontraster, betraadte H. 1835 atter en ny Bane. Aaret efter opførtes den fortræffelige Vaudeville „Nei“. 1837 begyndte H. „Perseus, Journal for den spekulative Idee“, som imidlertid alt ophørte Aaret efter. En ny Eventyr-Komedie „Fata Morgana“, der gik over Scenen 1838, gjorde ikke Lykke, da det philosophiske Grundlag gjorde sig altfor stærkt gjældende paa Poesiens Bekostning. 1839 fritoges han for sin Forpligtelse som Oversætter ved Theatret, hvorimod han knyttedes til Direktionen, bl. A. som Deeltager i Censuren over de dramatiske Arbeider. 1840 opførtes den fortrinlige romantiske Komedie „Syvsoverdagen“ og Vaudeville-Monologen „Emilies Hjertebanken“. Stor Opsigt vakte de ikke blot af Navn „Nye Digte“, der udkom 1841 og i høi Grad (ikke overalt lige meget til Gavn for dem) vare paavirkede af Digterens philosophiske Studier. Deres Hovedbestanddele ere den apokalyptiske Komedie „En Sjæl efter Døden“ og den skjønne Romance-Cyclus „De Nygifte“. Aaret efter begyndte han „Intelligentsblade“ (som fortsattes til 1844). 1847 optraadte han med det interessante Lystspil „Valgerda“, der opførtes anonymt. I det sidstnævnte og de to paafølgende Aar udgav han Aarbogen „Urania“, der alt ved sit Navn vidnede om Digterens Interesse for og Syslen med Astronomien. 1849 blev han Theaterdirektør, hvilken Post han beklædte til 1856, da han udnævntes til Theatercensor. 1833—1843 udgav han sine „Samlede Skrifter“ (Skuespil, Digte og Fortællinger samt prosaiske Arbeider) og 1848—49 samlede og ordnede han paany sine „Poetiske Skrifter“.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 38. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 16de September 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Landskabsmaler Johan Fredrik Eckersberg.*)

„Engang, jeg veed, vil det række frem
over de høie Fjelde."

Der svulmer en jublende Glæde, der springer et Seiershaab frem af disse Digterens Ord, fast de ere fyldte med den svimlende Vemod, som betager En, naar Tanken om det Endeliges Undergang djærvt og dristigt trænger sig frem. Det er ikke ganske tilfældigt, at de ere blevne satte i Spidsen for den løst henkastede Skildring af en begavet Mands Liv og Virksomhed, som skal gives i de følgende Linier. Betragtningen af Maleren Eckersbergs Livshistorie giver et mærkeligt Billede af en Sammensmeltning af rolig Forsagelse i Dieblikket og et ubetvingeligt freidigt Haab til Fremtiden, som jeg ikke veed noget Bedre at sammenligne med end det Indtryk, som hine Ord frembringer for vort hele Folks Vedkommende.

Eckersberg har nu i flere Aar været en saa bekjendt og anseet Kunstner, at Mangès Blikke har fulgt ham. Man har seet hans glimrende Fremstillinger af Madeiras Naturskjønheder og det tør vel ansees for saa temmelig bekjendt, hvilke beklagelige Omstændigheder vi har at takke for, at den ellers saa fædrelandskjære Kunstner har kommet til at skjænke os disse glødende Billeder af sydlandsk Naturpragt. Han gaar selv sit Maal imøde med aabent Blik og rolig Bevidsthed. I nogle Notitser til en Ven, som er os meddelte til Hjælp ved Udarbeidelsen af denne Skizze, taler han selv med den blideste Resignation om den Tid, da hans Værk her paa Jorden skal være endt.

Hans Værk kan endes, hvad Dag det skal være, og man skal alligevel kunne anvende Wergelands Ord paa ham: „Nu hvil dig, Borger, det er fortjent" — og videre — „nu har du levet en virksom Dag". Eckersberg har i Sandhed „levet en virksom Dag"; hans hele Stræben har altid baaret det stærkeste Præg af anstrengt Selvarbeide, der har ikke været noget Laant, noget Tilfusket i hans Virksomhed. Hans eiendommelige, selvstændige Udviklingsgang har gjort, at Indtrykkene og Ideerne har faaet trænge sig sammen i stærke Masser i hans Sjel og voxet sig fuldmodne, før der var Tanke om at lade den træde frem paa Lærredet. Her var ingen laant eller tillært Form, som laa og tørstede efter at fyldes med et Indhold. Tvertimod — den ubevidste Kunstner førte et stærkt bevæget Sjeleliv, hvoraf der fremgik Spirer, som udviklede sig stedse fyldigere og fyldigere, indtil de en vakker Dag traadte frem med uafviselige Fordringer paa at stige ud i Lyset og nødte Kunstneren til at skjænke dem en Form. Dette fremgaar med Tydelighed af hans Ungdomshistorie.

Han er fra Drammen og født den 16de Juli 1822 — altsaa endnu kun 38 Aar gammel. Det har vel ikke havt ringe Indflydelse paa hans sene, men sunde Udvikling, at hans Fader var en Mand af „den gamle Skole", der hvad sine Børns Opdragelse og Bestemmelse for en Livsstilling angik bekjendte sig til den Anskuelse, at han var deres Forsyn, der havde at byde og raade over den Ting — en Anskuelse, som han forresten havde arvet efter sin Fader. Det følger af sig selv, at en saadan Fader gjorde alt, hvad han kunde for at hans Søn skulde blive en dygtig Mand; men, da hans Tid for en væsentlig Deel var optagen af vidtløftige Kjøbmandsforretninger, kunde dette just ikke blive saa særdeles meget, og alle 8 Børns Opdragelse var saaledes for en stor Deel henviist til den fromme og kjærlige Moder, og det kan vel hænde, at de under hendes Tilsyn fik en noget mere udpræget Smag for at have en egen Mening og at følge denne, end den principfaste Fader egentlig vilde have anseet det for godt og gavnligt, om han itide havde lagt Mærke dertil.

Indtil sit 12te Aar, besøgte E. Drammens Borgerskole. Ved den Tid blev Faderen nødt til at opgive sit Bo. Det varede vel ikke længe for han igjen kom i Ligevægt med Hensyn til sin økonomiske Stilling; men denne Krise havde dog til Følge, at hele Familien flyttede ud paa Landet. Dette var en Forandring, som ingenlunde mishagede vor Maler. Deels havde nok, saavidt man kan skjønne, Bogen aldrig smagt ham noget overdrevent, og deels havde han derved, at Faderen allerede tidligere havde drevet Jordbrug og staaet i Spidsen for industrielle Foretagender, i en meget ung Alder fattet en stærk Tilbøielighed for Gartneri og Haandværksvæsen. Alle de Redskaber, han saa, lagde stærkt Beslag paa hans Opmærksomhed og beskjæftigede hans Indbildningskraft saa levende i Retningen af det Praktiske, at han allerede i Tolvaarsalderen sysselsatte sig med Tanken om at blive Mechanikus, en Tilbøielighed, som i hoi Grad understøttedes af den mærkværdige Lethed, hvormed han tilegnede sig de for de forskjellige Haandværk eiendommelige Greb og lærte at bruge de mest forskjellige Redskaber. Der var kun een Omstændighed, som saa nogenlunde formaaede at holde hans bevægelige Sind i Ligevægt ligeoverfor disse techniske Tilbøieligheder, og det var, at der tæt ved Familiens Opholdssted fandtes flere veldrevne Haver. Det var dog strax et Fremskridt mod en ideellere Tilværelse, da Stellet i disse snart lagde næsten udelukkende Beslag paa hans Tanker. Forresten skylder man Sandheden at tilstaae, at det ingenlunde var Blomsterpragten eller den smagfulde Anordning, som i Begyndelsen mest tiltrak sig den vordende Landskabsmalers Opmærksomhed og Kjærlighed. Han var endda et rent Barn, men rigtignok tillige et sundt Barn, og det var næsten udelukkende den praktiske Beskjæftigelse med Havearbeidet, som var ham kjær. Imidlertid slaar det naturligviis aldrig feil, at det stadige og inderlige Samliv med Blomsterne og med den friske Natur har øvet en befrugtende Indflydelse paa hans Sind og været af Betydning for hans fremtidige Udvikling.

Med den boglige Uddannelse gik det imidlertid meget smaat, og den blev omsider aldeles opgivet. Eckersberg fik saaledes den mest udstrakte Anledning til at følge sin Tilbøielighed for Havekunsten. Man overlod ham et lidet Stykke Jord til Odel og Eie, og nu begyndte der en Spadning og Hakning, en Saaning og Vanding, der ikke vilde have gjort den lidenskabeligste Haveelsker Skam. Hans lille Stykke blev snart et rent Glandspunkt i Gaardens Omgivelser. En Aften sidder han ganske skjult i en løvrig Krog af sin Eiendom. Der gaae to Mænd forbi ham; det er hans Fader og en gammel Ven af denne. Gutten hører med bankende Hjerte, at de standse og tale om hans Haveanlæg, at de rose den Flid og den Smag, han har udfoldet, og endelig, at den Fremmede trænger ind paa Faderen med Opfordringer om at lade ham følge sin Lyst, sende ham til en duelig Gartner i Udlandet og paa den Maade aabne ham en Levevei. Faderen havde imidlertid sin Bestemmelse for hans Fremtid opgjort allerede for mange Aar siden. I hans Tanke var det afgjort, at Johan skulde blive Kjøbmand, og Kjøbmand skulde han da ogsaa blive. Derom var der intet Spørgsmaal.

Da Eckersberg var bleven konfirmeret, sendtes han til Edam i Holland for at lære Sproget. Her levede Eckersberg en lykkelig Tid og nød fra flere Sider en saa gjæstfri og venskabelig Behandling, at Mindet derom endnu er ham en Glæde. Forresten er det let forklarligt, at Opholdet i Holland staar for hans Minde i lyse Farver og med Styrke. Thi her var det først, at Kunstnerkaldet steg frem for ham som noget Ophøiet.

Eckersberg havde, som vi har seet, syslet meget med Naturen; men Tanken om kunstnerisk at afspeile den i Farver var aldrig opstaaet hos ham, ligesom han idetheletaget ikke havde noget Begreb om Kunst, og vel neppe heller havde seet et Kunstværk. Dertil var da rigtignok heller ingen Anledning i Edam. Men en af Kjøbmændene i den lille By fik saameget tilovers for Eckersberg, at han tilbød ham at ledsage sig paa en Reise til Amsterdam paa en Uges Tid. Den brogede Bevægelse i denne travle By udøvede en livlig og vækkende Indflydelse paa Eckersberg, der af Byer hidtil ikke havde seet stort andet end Drammen og Edam. Men mere end alt andet virkede dog Billederne i Stadens Malerisamling paa hans Hjerte og hans Phantasi. Han grebes af en unævnelig Længsel, og denne voxede kun for hvert af de herlige Billeder, til hvis Beskuelse han atter og atter hengav sig.

Da han kom tilbage fra den lille Udflugt, var der foregaaet en Forandring med ham. Han trak sig tilbage i sig selv, den higende Længsel nuggede hans Hjerte stærkere og stærkere, og endelig kunde han ikke længere modstaae Trangen til at lade Haanden forsøge paa at gjengive, hvad der fremstillede sig for hans ydre og indre Syn. Han havde aldrig havt Anelse om Underviisning i Tegning, og hans Billeder blev da naturligviis derefter. Disse hans første, raa Skizzer maa dog vel have røbet Talentet, saa ubehjælpeligt og tilsløret det end kunde være; thi en dygtig Maler, som kom i Huset, hvor han boede, og tilfældigviis fik see nogle af dem, tilbød sig at give ham gratis Undervisning i Tegning, et Tilbud, som rørte ham ved sin Uegennyttighed, men som han dog ikke syntes, han kunde modtage. Det udfoldede dog hans Tillid til egne Kræfter og styrkede hans Kjærlighed til Kunsten og Tanken om en Kjøbmands Virksomhed traadte fra den Tid af stærkt i Baggrunden.

Saaledes stod Sagerne, da han i 1841 blev kaldt hjem til Norge for at slaa ind paa den Levevei, Faderen havde valgt for ham. Han fik Ansættelse ved en Agenturforretning, og hans Tid blev nu saa optaget, at han kun om Søndagen havde Stunder til at sysle med sine kjære Tegneapparater. Smaat gik det og møisommelig gik det, bestandig kun henviist til egen Veiledning og egen Erfaring; men dog var ingen Tanke om Muligheden af, at det ikke skulde gaae.

*) Portræt findes i Nr. 35.

Ved denne Tid begyndte han at male med Oliefarver, hvorved han var naiv nok til at bortkaste det Meste af den knappe Tid til med megen Møie at aabne og atter sammenknytte de smaae Blærer, hvori Farverne gjemtes, istedetfor at stikke et Huul paa Blæren og kryste Farven ud gjennem dette. Alt eftersom hans kunstneriske Blik udvidede sig, blev Handelslivet ham mere og mere utaaleligt, og han kunde ikke længer bare sig for at tale til Faderen om sin Lyst til Kunsten. Den alvorlige Mand vilde imidlertid ikke høre Noget om den Sag og afviste ham med strenge Bemærkninger om hans Ustadighed og Mangel paa Lyst til alvorligt Arbeide.

„Nu vel, saa faar du hjælpe dig selv", tænkte den unge Mand. Han opsagde sin Kondition og greb med udeelt Lyst fat paa Penselen. I Førstningen fik han nogen Hjælp af et Par velvillige Slægtninge; men Omstændighederne førte det med sig, at han snart blev nødt til udelukkende at staa paa egne Been. Han greb nu til at kopiere Oliemalerier og ved at sælge disse tjente han saa meget, at han kunde slaa sig igjennem og fortsætte sit Studium. Nu først begyndte han at tage nogen Undervisning. Hans Mester satte ham til at kopiere Studier, tildeels efter Fearnley; men da han ikke var Mand for at bibringe ham noget Kjendskab til Tegning, følger det af sig selv, at det kostede en piinlig Anstrengelse at sidde og eftergjøre Andres Arbeide. Snart saa Eckersberg, at hans Lærer selv Ingenting kunde, og han begyndte derfor atter at arbeide paa egen Haand. Ved Bekjendtskab med et Par Dilettanter lærte han at indsee, hvor nødvendigt det var for ham at lære at tegne sikkert, før han begyndte at male, og han rettede nu sine Bestræbelser paa at faa en Plads paa Kunst- og Tegneskolen, hvilket da ogsaa snart lykkedes ham. Fra sin Elevtid paa denne Skole mindes han med levende Taknemmelighed Flinto, der tog sig faderlig af ham.

I 1846 søgte og fik han Stipendium til en Udenlandsreise. Forinden han forlod Hjemmet gjorde han imidlertid en Studiereise med Gude og Cappelen. Om Udbyttet af denne Reise og om Gudes Indflydelse paa ham, siger han selv: „Gude henledede min Opmærksomhed paa det Skjønne i Linierne, hvorved jeg kan sige, mit Øie for første Gang aabnedes for, hvad der kaldes Form. Jeg lærte at opfatte Konturen, at udfinde det Skjønne i Liniernes Samvirken, som udgjør, hvad man kalder Tegningen i et Billede." Om Høsten reiste han med samme Følge til Düsseldorf og kom ind i Akademiets Landskabsklasse, hvor han arbeidede under Prof. Schirmers Veiledning, medens han tillige øvede sig flittigt i at tegne efter Naturen, saavel som efter drapperet Model. Hans Arbeidstid kom saaledes sædvanlig til at strække sig lige til Kl. 10 om Aftenen; men det brød han sig ikke om; det var ham blot om at gjøre at komme frem. Schirmer var fornøiet med ham og Aaret efter fik han et af de for de dygtigere Elever bestemte egne Atelierer. Da det imidlertid engang hændte, at han ikke kunde gaae ind paa Professorens Fordring, at han skulde gjøre flere Skizzer til et Billede, forlod han Akademiet og tog eget Atelier, hvor han nød Veiledning af flere af de dygtigere Malere. Hans Billeder begyndte nu at finde Afsætning.

Saa kom 1848 med dets politiske Storme, der drev de norske Kunstnere hjem. Eckersberg tog sit Ophold i Christiania og gjorde om Sommeren en længere Kunstreise. Hans Arbeider fandt et godt Marked her i Landet og han saa sig nu i en saa uafhængig Stilling, at han om Høsten 1850 kunde gifte sig med sin nuværende Hustru Laura Martine Hansen. Men fra denne Tid af begyndte Sygdom at gribe haardt ind i hans Liv og overvældede og svækkede ham tilsidst i den Grad, at Redning kun var at finde i en Reise til et sydligere Klima og saaledes kom han da om Høsten 1852 til Madeira. I Begyndelsen var der ikke at tænke paa Arbeide; men efter nogle Maaneders Forløb begyndte de svundne Kræfter igjen at vende tilbage og han greb atter til Penselen — i Førstningen dog ikke med heldige Resultater, da efter hans eget Udsagn Farven blev tung og det var ham, som der laa et Slør for hans Øine. Han begyndte da at male Portrætter og fik paa den Maade snart adskilligt at bestille for Englænderne, som laa paa Øen. Endelig fandt han sine Kræfter fuldkommen igjen paa en Reise paa Øens maleriske Nordside og herfra skriver sig ogsaa hans bekjendte Samling af Billeder fra Madeira. I Juni 1854 vendte han tilbage til Christiania, hvor han i Løbet af Sommeren udførte flere Bestillinger fra England og for Kunstforeningen samt et Par større Billeder til en af Byens Privatmænd. Om Høsten flyttede han til Düsseldorf i den Tanke at blive der for bestandig. Før sin Afreise erholdt han af Kongen Guldmedaillen memoriæ pignus.

Opholdet i Düsseldorf blev imidlertid ikke langvarigt: da Vaaren kom, ansaaes hans Helbredstilstand igjen for saa haabløs, at Lægen af al Kraft paaskyndede hans Hjemreise. Han forlod selv Düsseldorf med den Tanke kun at finde en Grav i Fødelandet. Saa skulde det imidlertid ikke gaae: der skulde endda undes ham Tid til en ærefuld og nyttig Virksomhed. Ikke alene har han i den mellemliggende Tid udfoldet en betydelig Produktionskraft og skjænket os mangt et skjønt Billede, hvori en sund realistisk Opfatning fortoner sig i friske, hjemlige Farver, men han har ogsaa vundet at grundlægge et Værk, som forhaabentlig skal øve en saadan Indflydelse paa den norske Kunsts Fremtid, at det alene vilde være tilstrækkeligt til at sikre ham en varig Adkomst til at mindes med Taknemmelighed. Vi sigte her til hans i November f. A. oprettede Malerskole. Han udtaler sig selv meget fordringsløst om sine Bestræbelser i denne Sag: „Min Mening med Skolen er den at faae Elevens Øie aabent for den Skjønhed i Skabningen, som omgiver ham, og det ved Hjælp af en grundig Forstaaelse af Form og Farve. Der vil deraf flyde megen Nydelse for ham i Livet og kan jeg naa dertil, vil jeg see min Bestræbelse lønnet. — — En Udbredelse af Sandsen for Kunst ad den Vei vil, haaber jeg, nærmest virke til at naa det Maal at faae de norske Kunstnere trukket hjem." Det tør vel haabes, at denne Skole i en ikke fjern Fremtid vil ophæve den Nødvendighed for vore begyndende Kunstnere at maatte ty til Udlandet for at søge sin første Uddannelse og derunder kun altfor let tabe de hjemlige Indtryk. Er først dette opnaaet, vil nok Resten snart følge af sig selv.

Eckersbergs Liv giver det styrkende Billede af en trofast, aldrig haabløs Stræben i Kunstens Tjeneste. Han indtager en ærefuld Plads blandt vore bedste Malere, og havde end ikke hans egen kunstneriske Virksomhed lagt hans Navn paa saa Manges Læber, vilde han alligevel fortjene at nævnes som den Første, der trods trykkende Forholde med nogen Kraft har søgt at virkeliggjøre Tanken om et selvstændigt kunstnerisk Liv i vort Fædreland.

b—o

Vaage og Lom.

(Slutning fra forr. Nr.)

Naar man kommer henover til Kirken, sættes Phantasien i Bevægelse ved Tanken paa andre af Fortidens Heroer; thi foran hæver sig det Bjerg, i hvis Indre den beromte Jutul (vide Asbjørnsen!) skal have sit Palads. Man maa naturligviis strax see efter Porten, hvorigjennem Jutulen forsvandt, og med den allermindste Indbildningskraft finder man den strax, ja, man spørger sig selv: „Hvilken af alle disse Porte benyttede han egentlig?" Thi Væggen er saa fuld af Skatteringer og Skygger, og furet med saa mange Rifter, at man let faar ti Porte for en.

Man kaster her et Blik paa den gamle Stavekirke, som forresten er temmelig uanseelig og kun udmærket ved den ærværdige Alder af 700 Aar, og reiser saa opover til Lom. Der fører ingen Vei tillands mellem Vaage og Lom, undtagen en meget besværlig Fjeldvei, og man bruger derfor Vandskyds de første 1½ Miil til Garbmo.

Rundt om Kirken er, som sagt, Dalen videst. Den indsnævrer sig strax baade ovenfor og nedenfor; her er ikke ved Vaagevandets Bredder nogen flad Mark til Bebyggelse; men Gaardene maa klænge sig opover Fjeldvæggene med Agrene saa straaliggende, at man skulde tro, at det var umuligt at bruge Ploug, som nok virkelig ogsaa er Tilfældet, især hvor man har ordentlig presset Agerflekken indimellem Stene og Rifter. Derfor er der heller ikke mange Gaarde ved Vandet undtagen nede ved dets Ende, og kun sjelden seer man paa Farten en Stue med lidt Grønt omkring. Kun de bratte høie Fjelde viser sig og vækker allesteds sørgelige Tanker paa Gudbrandsdalens Skovmangel. Der, hvor før mægtige Granskove udbredte sig, er nu intet uden det gule og graae Mos eller nogle parodierende Smaakryb af Busker, som knap kan bruges hverken til det Ene eller Andet. En venlig Bygd smiler foran og langt bag denne rager Lomseggens hvide Spidse op som det Maal, hvortil man stævner, Repræsentanten for den vildeste Fjeldnatur.

En Vig skjærer sig ind paa den sydlige Side, mellem venlige Omgivelser af Løvskov og grønne Enge, der danner en glædelig Modsætning til Fjeldene med den kjedelige guulgraa Farve og de usle Levninger af Fortidens Herlighed. Det er saa solvarmt i denne Bugt, man lokkes derind. Men Storvigs største Herlighed er den prægtige Fos. Mellem Orekrat styrter den sig ned snart i en eneste Arm, snart spredt som Sølvaarer i et Net af sammenløbende Striber, brusende hvid, men et enkelt Sted med roligere Strøm, der tindrer som et Sølvspeil i Solstraalerne. Man ahner, at der høres listig Fuglesang i disse Lunde, man seer Undinernes Leg under Løvet.

Man kommer iland ved Garbmoes Kirke. Denne er uanseelig og styg, men mærkelig ved Sagnet, at Thorgeir hiin Gamle byggede den paa Olaf den Helliges Opfordring. Til Gjengjæld fik han det store og fiskerige Vand, Tessa i Vaage, som indtil denne Dag virkelig tilhører Lom. Garbmo ligger ikke i Ottadalen, men ved en Sideelv. Der er temmelig meget Skov, spredt udover forskjellige Steder; nær ved Vandet er flere Gaarde; men længere oppe seer det temmelig folketomt ud, Dalen er omgivet af Fjelde, som paa Nordsiden ikke stige meget høit over Bunden, saa man temmelig let kommer tilbage til Otta og ind i Loms Hovedsogn.

Her seer det næsten ganske ligedan ud som ved Vaagevandet; ogsaa her har Otta udvidet sig til en Sø. Men Dalen er trangere, Fjeldene brattere, og medens der kun fandtes meget faa Gaarde ved Vaagevandet, er her Sydsiden ganske besat med dyrkede Marker. Allerede i Vaage har den Reisende forundret sig over alle de Trærender, som laa tværsover Veien. Endnu flere træffer han paa her og faar ogsaa ganske sikkert see dem benyttede ved Engvandingen. Denne er saa charakteristisk for Lom, at man ikke kjender Lom uden den, da Lomværingen har den at takke for sin gode Høst, og da den i Tidens Løb har havt betydelig Indvirkning paa deres Charakteer. Flere Gaarde have en Vandledning fælles, som ledes ofte meget langt, ja indtil en Miil. Hver Gaard har sin Tour til at benytte Vandet i en Tid af nogle Timer. Men naar en Mand faar Lyst til at vande, er det ikke ualmindeligt, at han ved Afspærring af Renden tager Vandet fra den Mand, hvis Tour det er. Og dette er ganske i sin Orden efter Lomværingens Mening. Dette Væsen drives til den Grad af Yderlighed, at to Folk, der vander paa samme Gaard og for samme Herre, stjæler fra hinanden, ligesom af en medfødt Trang til Tyveri. Blandt andre Følger heraf er den Mængde Processer, som skal være i Lom, og som næsten alle handler om Vand. Lomværingernes bekjendte Træghed, som f. Ex. gjorde sig gjeldende, da de paa Raadsbakken vendte om fra sit Tog mod Slotterne, har nok ogsaa, ialfald for en Deel, sin Grund heri. Det er nemlig paa visse Tider af Aaret ikke meget at bestille ved Vandingen. Har man først sluppet Vandet ud i Renden, kan man staa rolig og see paa dette Kvarteers Tid, forend det skal ledes ind i en ny Rende. Atter et Kvarteers Tanke og saa videre. Der skal forresten saavel her som i Vaage være et opvakt og kraftfuldt Folk.

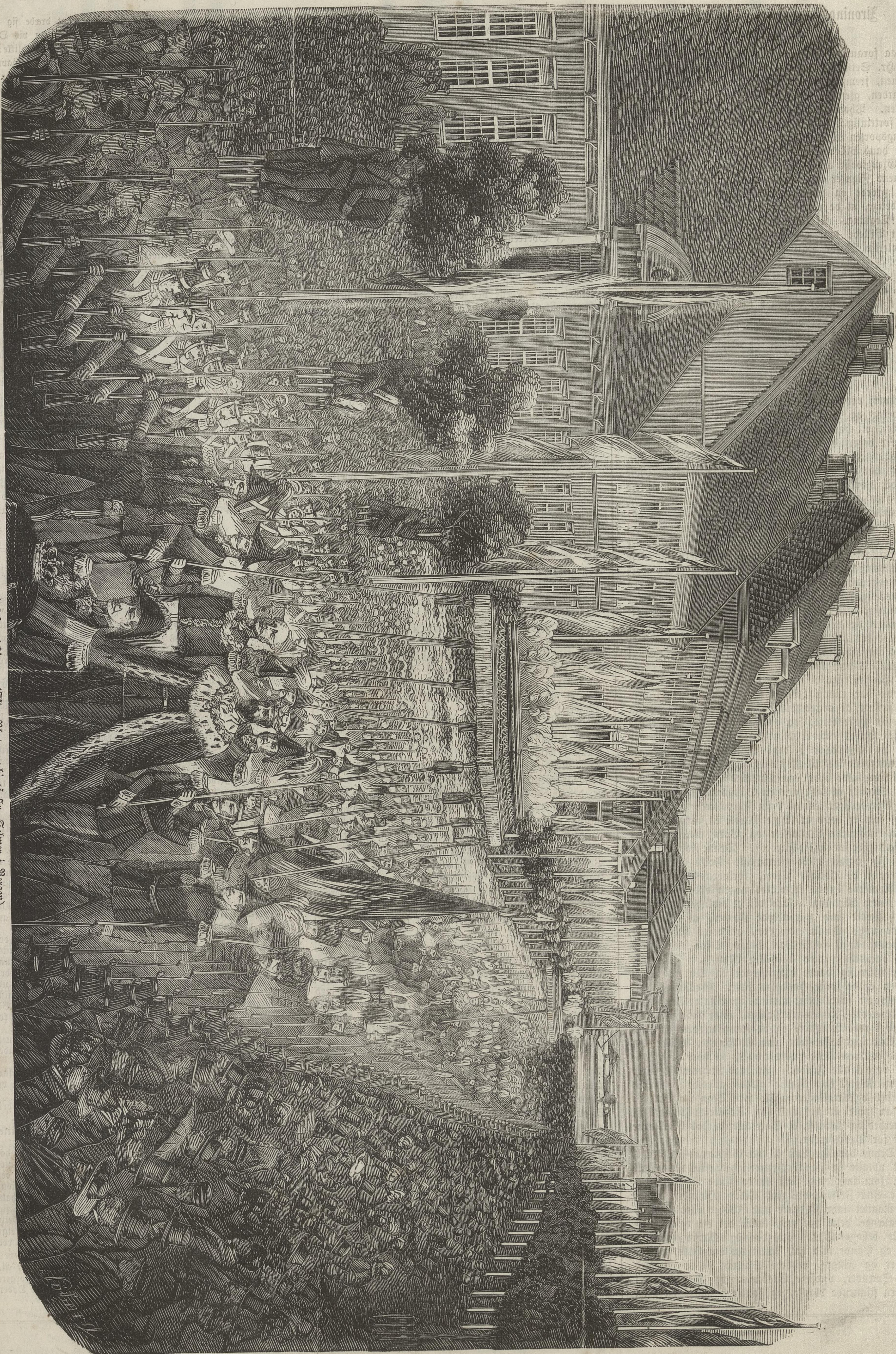
Ved Loms Kirke er det vidunderlig skjønt. Paa Næsset, som Otta og Bævra danner ved sit Sammenløb, ligger Loms Stavekirke, der med sin gamle Architektur, sine gabende Dragehoveder passer prægtig til Omgivelserne. Bag denne, kun skilt fra den ved en liden Kratskov, stiger Lomseggen op, dette vakre, ædle Fjeld. Som en mægtig Fæstning behersker den Dalen, man kan tydelig see dens Volde og Bastioner. Fra Sydvest kommer Bævra gjennem de vildeste Fjelde, det er saa mørkt der inde, og mægtige, steile Fjelde kaster sig foran. Men i Skiager er det lyst, der kaster Aftensolen de sidste rødmende og dæmrende Straaler over den frugtbare Egn, og i Baggrunden hviler et mægtigt Fjeld, hyazintblaat som det homeriske Hav, brat afskaaret og styrtende ned i Dalen. Om Alt ellers er roligt, tordner det nede i Bævra's Fos. Dette Landskab var ikke mildt og blidt, snarere er det vildt og barskt, men uendelig tiltalende og ædelt.

Det var udover her Kong Olaf saa, da han kom nedad Stavebrækken hiinsides Otta forat christne Dalen. Skade er det, at saa fager Bygd skal brændes, udbrød han. Han opholdt sig her 5 Dage i det Huus, som vises paa Sønste-Næs, og Lom blev christnet med det Gode.

Man ahner, at der maa være en storartet Udsigt fra Lomseggens Top; det skal ogsaa være saa, og man bør derfor ikke lade sig afskrække ved den møisommelige Opstigning ad de bratte Sider. Jeg har ikke selv været deroppe, men hørt det beskrive som en af vore prægtigste Fjeldudsigter. Man seer derfra Sneehætten, Ronderne, Galdhøpiggen og mange andre Toppe og seer langt op igjennem Bæverdalen.

De fleste Reisende gaae gjennem Bæverdalen over Fjeldene til Lyster. Her er bare udoverhængende Fjelde, som kaste Skygge over Dalen, furede med Fosse og dækkede med Bræer, store omkastede Steenblokke nede i Dalen, den vilde, larmende Elv, faa menneskelige Boliger, allesteds trangt og eisteds saa snævert, at man troer Veien ender der. Men en anden Forfatter (N. N. Østgaard) har for et Par Aar siden leveret en Skildring af denne Dal, hvorfor en saadan nu turde være overflødig.

O. H.

Kroningsprocessionen i Throndhjem. (Efter Photographi af Hr. Selmer i Bergen).

Kroningsprocessionen i Throndhjem.

Paa foranstaaende Side give vi efter en Photographi af Hr. Selmer i Bergen et Billede af Kroningsprocessionen, fremstillende det Dieblik, da denne fra Stiftsgaarden, gjennem Munkegaden, bevæger sig mod Domkirken. Photographen med sit Apparat var indrømmet en fortrinlig Plads, nemlig lige mod Toget, over Indgangsporten til Kirkegaarden, hvor det skulde passere. Og hans Billede lykkedes ogsaa fortrinligt med Hensyn til Gjengivelse af Gaden. Derimod blev selve Processionens Figurer paa Grund af den stadige Bevægelse, der gjorde en photographisk Fastholden umulig, saa utydelige, at de paa vort Træsnit har maattet erstattes ved Tegning. Af selve Ceremonien i Kirken lod sig intet Billede tage ved Photographi. Af denne har imidlertid Major Dardel, som var i Kongens Følge, sendt Tegninger til Stockholms illustrerad Tidning, ligesom han ogsaa har tilstillet Pariserbladet L'Illustration et Par Scener fra Kroningen. En enkelt af disse skulle vi maaskee tillade os senere at gjengive.

Farvesandsen og Moden.

I.

Enhver, der som en opmærksom Jagttager slentrer i Gaderne og lader sine Oine mønstre vore Galanteributiker, vil have lagt Mærke til, at et bestemt Slags Farver behersker som en uafviselig Lov den nuværende Smag. I ethvert Fald maa han lade sig det sige, naar han selv skal have sig nye Klæder. Disse Farver have tilsammen en fælles Charakteer, tildeels endog en Localtone. Naar man nu desuden mærker, at denne Lokalfarve vexler og viger Plads for en anden, og det maa ansees for givet, at Moden, i det Store taget, ikke er noget blot Tilfældigt, saa ligger heller ikke i denne Retning den Tanke fjern, at disse Forandringer maae kunne have sine Aarsager og Forklaringsgrunde i Historien, i Kulturens Gang, i den menneskelige Dannelses Voxen, Synken eller skjæve Retninger, kort i Alt, som lader sig betegne ved det foragtede og dog træffende Ord: „Tidsaand". Og saaledes lod der sig vel ogsaa drage Paralleler mellem Farvesandsens Historie og den almindelige eller specielt nationale Kulturhistorie.

Hermed sige vi nu vel mangen Læser intet Nyt, og dog har endnu Ingen, saavidt vi vide, udtrykkeligt forsøgt at drage disse Paralleler. Naar vi nu her ville gjøre dette, saa giver det sig dog heller ikke ud for Andet end et blot Forsøg, som kun vil opfatte sin Gjenstand i dens vigtigste Charakteertræk. Vi indskrænke os til Kostumet, og lade kuns enkelte Streifelys falde over paa Kunstens Gebeet, for ogsaa i det Mindste at lade ane en Sammenhæng med den.

Goethe siger etsteds i sin Farvelære: „Det er et Træk, som er værd at lægge Mærke til, at vilde Nationer, udannede Mennesker og Børn nære en stærk Forkjærlighed for livlige Farver". Denne Forkjærlighed viser sig ogsaa i de germaniske Folks Barndom. Allerede i de tidligste Tider, forinden Samkvemmet med Romerne kunde fremkalde nogen dybere og mere indgribende Virkning, erfare vi, at Kvinderne prydede deres Klæder med purpurrøde Kanter, at Mændene malede deres Skjolde brogede, at deres Pelse vare sammensyede af forskjellige Slags Skind, og deres Huse overstrøgne med forskjellig Maling. Den røde Farve viser sig baade i Henseende til Tid og Værdi som en af de første Handelsartikler. Galliernes brogede Kapper fandt snart almindeligt Bifald, Tvekampe, som leveredes i Armeernes Paasyn, vilde man kun udkjæmpe i røde Mantler, og da Fabrikationen af friesiske Klædningsstoffe stode paa sit Høieste, hvilket som bekjendt allerede skede meget tidligt, da høre vi ogsaa, at de vare i alle Farver. At lade Klæderne beholde Raamaterialets egen Farve gjaldt allerede i Merovingernes og Karolingernes Tid som Tegn paa Armod. Og saa nøie er det Lyse og Farverige knyttet til Munterhed og Livslyst, at Sort allerede hos Cimbrerne gjaldt for Sørgefarven.

Denne barnlige Lyst til det Glimrende og broget Pragt udtalte sig især i Begjærlighed efter det blanke Guld, som imidlertid først kunde finde sin Tilfredsstillelse efter Folkevandringens Tid. Hidindtil havde man maattet lade sig nøie med Kobber eller Bronce, og saalænge dette var nyt, kunde det vel ogsaa idetmindste behage Diet. Kvinder og Mænd smykkede Haar og Pande med det, bandt det om Hals, Arme, Hænder og Fingre, prydede Skuldre og Bryst med brede Spænder, pudsede Vaabnerne og Huusgeraadet af Jern skinnende blanke, og saaledes havde da Diet sin fulde Moro. Gravsteder, Sagn, Digtere fortælle os meget Herligt om vore Forfædre i denne Retning.

Digterne besynge vistnok kun Guldet, thi Germanerne havde imidlertid overtaget den hendøende Romerstats rige Arv, og de i Aarhundreder ophobede Skatte vare faldne i deres Hænder. Skjønne Kar eller lignende Kunstværker kunde de ikke vurdere; Materialets ubekjendte Værdi pirrede dem, dets Glands blendede dem, og berusede af Havesyge, higede de efter Guld. Hermed begyndte en ny Periode i Germanernes Kulturhistorie; med Broncen forsvandt ogsaa Enfoldet, Nøisomheden, Ubekjendtskabet med mange Lidenskaber, der nu trængte ind som Luxus, Glimresyge, Havesyge osv. Men dette var ogsaa det første Skridt ud over Urtilstanden, det første Skridt til den moderne Civilisation.

I Overeensstemmelse hermed var Anvendelsen af det ædle Metal yderst raa. Man kunde blot glæde sig ved Guldets Funklen, dets Glimten, og havde vel ogsaa Følelse for det Uhyggelige og farligt Lokkende, som klæbede ved det; denne sidste Anskuelse har fundet sit Udtryk i den dødbringende Niebelungenhort. At ombytte Prydelser af Kobber med lignende af Guld, at smykke Borde og Skabe med Huusgeraad af Guld, forslog ikke: Borde af Guld og Sølv, forgyldte Søiler, Vægge og Tæpper maatte overalt blænde Diet. Ligesaa overfyldt var ogsaa Klædedragten: Hovedbedækningerne, Klæderne, Skoene, vare overlæssede med Guld. Men endnu findes ingen indvævede Blomster, ingen Stræben efter at dæmpe Guldets Virkning ved Klædningsstoffets Farver. Det er kuns brede Striber, som omgive Kanterne, Armene og Hænderne, og tildække alle Sømme; Mellemrummet er ogsaa overstrøet med gyldne Prikker, smaa Skiver og Flekker af forskjellig Form.

Vi see, at endnu gives der ingen Kunstfølelse eller Lov i Valget af Farver eller i Guldforziringen; det er kun Barneglæden, den naive Lyst til Det, som glimrer og falder i Dinene, uden Kritik, uden Tanke om at ville frembringe en særegen Virkning ved en bestemt Sammenstilling. Dette viser sig især klart ved Modsætningen til den samtidige byzantinske Kunst, der tilhører en Nation, som, idet den hviler ud paa en nedarvet Dannelse, synker hen i en langsom aandelig og politisk Død. Byzantinismen har et uddannet Farvesystem, som holdes fast med den bekjendte Stivhed. Mørk, knarvorren Strenghed er dens Charakteer; de fulde, hele og lysende Farver ere banlyste, og i deres Sted hersker et dystert Alvor, som endog strækker sig til den bruunrøde Kjødtone. Og som i Maleriet, saaledes er det ogsaa i Klædedragten. I Forbigaaende sagt, saa see vi altsaa heri, hvor aldeles fjern Byzantinismen maa holdes fra Vestlandenes Kunst i Middelalderen.

Men ved Udgangen af det 11te Aarh. forsvinder denne Farvesandsens Naivitet og Umiddelbarhed. Dette er det Tidspunkt, da Middelalderen indtraadte i sin Blomstringsperiode. Det turde her neppe behøves at minde om Hohenstaufernes og Korstogenes glimrende og fiint dannede Periode, om Troesiveren og Riddersindet, om Kvindekjærligheden og Minnesangen, om Poesiens Friskhed og Rigdom, om den glimrende Epoche i Architektur, der omfatter den romanske og tidligere gothiske Stiil. Et yppigt og blomsterrigt Livs Aande dufter os overalt imøde, og ikke med Urette forekommer denne Periode os som ganske specielt forklaret i Poesi.

Medens nu Kulturens alle øvrige Gebeter udstraale Glands, Lys, Rigdom, saa tør det heller ikke antages, at Verden skulde have klædt sig i et dystert Klædebon. Den gamle Lyst til Farver vedvarer, og med de rigere Midler finder den kun en end mere udvidet Anvendelse. Alt vil see Farver rundt om sig: Husene dække sig med dem baade uden og inden, især smykker sig Kirkernes Indre, hvad enten det nu er med farverige Ornamenter paa de enkelte architektoniske Dele eller med ordentlige Fremstillinger i Billeder; men fremfor Alt pranger det ganske Riddervæsen i munter Farvepragt. Mand, Hest og Vaabener bemales med Skjoldmærkets Farver; paa Landser og Stænger flagre smaa Faner, paa den grønne Græsmark indbyde de brogede Telte til Alvor, Leg og Lystighed; ved Turneringer vrimle Skranker, Tribuner og alskens Bygninger af Faner.

Blandinger.

At døe experimenterende. For nogle faa Aar siden, hedder det i det sidst udkomne Hefte af Lewes's „Hverdagslivets Physiologie", besluttede en ung Franskmand ved Navn Déal, som fandt, at hans Forhaabninger om at komme til at spille en Rolle i Verden daglig bleve svagere, at dræbe sig selv; og for ikke at forlade Verden uden at gjøre en vis Opsigt efterlod han følgende Beretning om sine Dødsøieblikke: — „Jeg har tænkt", skrev han, „at det kunde være til Gavn og Nytte for Videnskaben at kjende Kuldampens Virkninger paa Mennesket. Jeg stiller en brændende Lampe, et Lys og et Uhr paa mit Bord og begynder Ceremonien. Klokken er et Kvarteer over 10; jeg har nylig tændt Ild i Kakkelovnen, Steenkullene brænde svagt. — Tyve Minuter over 10: Pulsen er rolig og slaar ikke hurtigere end sædvanlig. — Tredive Minuter over 10: En tæt Damp opfylder langsomt Værelset. Lyset er nær ved at gaae ud. Jeg begynder at mærke en voldsom Hovedpine, mine Dine fyldes med Taarer — jeg har en Fornemmelse af almindeligt Ildebefindende; Pulsen banker stærkt. — Fyrgetyve Minuter over 10: Mit Lys er gaaet ud, Lampen brænder endnu. Aarerne i mine Tindinger banke, som om de skulde sprænges; jeg er meget døsig; frygtelige Smerter i Underlivet; min Puls er 80. — Halvtresindstyve Minuter over 10: Jeg er næsten kvalt, forunderlige Ideer foresvæve mig . . . jeg kan neppe aande . . . jeg gjør det ikke længe . . . der er Symptomer paa Vildelse . . . — Tresindstyve Minuter over 10: Jeg kan neppe skrive . . . mit Syn er omtaaget . . . min Lampe er i Begreb med at slukkes . . . Jeg troede dog ikke, at Dødskampen vilde være saa skrækkelig . . . 10 . . ." Herefter fulgte nogle fuldkommen ulæselige Ord. Livet var udslukket. Den næste Morgen blev han funden paa Gulvet som et Liig. — Nogle faa Timer efter hører hun, som han elskede, og som igjen elskede ham, Beretningen om denne dumdristige Gjerning, der tilintetgjør alt, selv Haabet. I sin Fortvivlelse styrter hun sig i den mørke og brusende Seine.

— **Sørgelig Æresfølelse.** I Svelvig har en Arrestant, der for Indbrudstyveri og andre Tyverier var idømt 2 Aars Strafarbeide hængt sig; og i Hernæs har en ældre Pige nylig druknet sig uden at man kjender anden Grund, end at en anden Pige havde sagt til hende, at hun ingen Frier havde eller fik.

Norge.

Christiania. Ved Synkning af Bredtvetviadukten blev den direkte Fart paa Jernbanen i næstforrige Uge atter afbrudt, men er i Begyndelsen af denne Uge atter gjenoprettet.

— Idag Eftermiddag Kl. 7 forlod Prinds Oscar med Gemalinde Christiania.

— Fanny Løvenskiold er udnævnt til Hoffrøken hos Dronningen.

— Jaften giver Pianist Tellefsen med Frue Koncert i Frimurerlogens store Sal.

— Næstforrige Mandag gav Mad. Giebelhausen og sidste Mandag Mad. Jørgensen sin efter 25 Aars Tjeneste ved Christiania Theater tilstaaede Beneficeforestilling. — Skuespiller Jørgensen har ifølge Mgbl. søgt sin Afsked.

— Kjøbm. Oluf Onsum har til Fordeel for ugifte Jomfruer stiftet et Legat paa 1500 Spd., hvilket skal føre hans afdøde Steddatter Jomfru Brambanis Navn.

— Sorenskriver Conrad Nicolai Schwach, en især i tidligere Tider yndet Digter, er afgaaet ved Døden. (Hans Levnet og Portræt skulle vi siden komme tibage til).

— Finantsdepartementet er af Hs. M. Kongen bemyndiget til at lade præge en Guldmedaille til Mindetegn om Kroningen i Throndhjem.

— Schübelers sædvanlige Udstilling af Havedyrknings- og Landhuusholdningsgjenstande vil paa Grund af den vaade og kolde Sommer ikke ihøst finde Sted. Men da der i Berlin i Begyndelsen af Oktober skal holdes en Udstilling af Produkter vedkommende Havevæsenet, som Hr. Schübeler er anmodet om at sende Bidrag til, opfordrer han til inden 20de Septbr. at sende ham ufrankeret saadanne Frugter, som antages passende til dette Diemed.

— Ved examen artium iaar bestode 91 Kandidater den skriftlige Prøve, af hvilke 47 erholdt Hovedcharakteren Laudabilis, 30 Haud. illaud., 2 Non contemn. og 12 paa Grund af Sygdom udebleve. — Immatrikuleringen foregik 2. Septbr., og Prof. Monrad holdt Talen. Ved samme Leilighed uddeeltes Hs. M. Kongens Priismedaille, der af det akademiske Kollegium var tilkjendt Kand. mineral. H. Mohn for Besvarelsen af den astronomiske og Stud. med. A. Boeck for den zoologiske Opgave.

— Efterat Høiesteret havde dømt Even Johnsen Gloppestuen fra Livet for at have dræbt sin Kone, er han nu ogsaa endelig gaaet til Bekjendelse om Mordet.

— Kunstberider Halvorsen med Selskab har nu forladt Klingenberg og er ankommen til Frederikshald, hvor han vil give nogle Forestillinger.

— Den 4de Septbr. holdt Foreningen mod Brændeviinsdrik sit Aarsmøde, hvorved Sognepræst S. Brun holdt Talen.

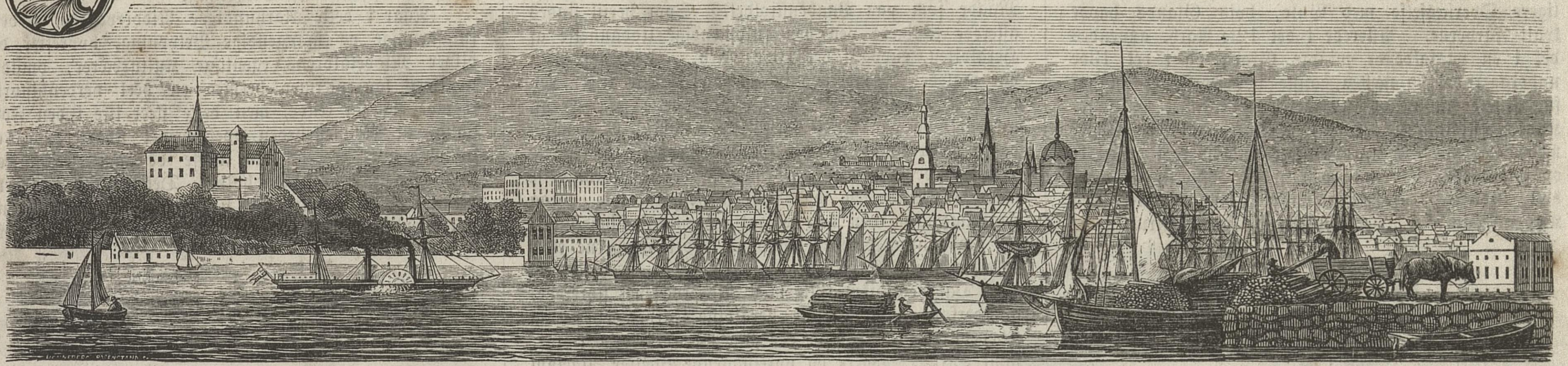
— Den 5te Septbr. foregik Indvielsen af østre Akers Kirke, ved hvilken Høitidelighed Prinds Oscar var tilstede.

— Gadibaldi har holdt sit Indtog i Neapel, Kongen har indskibet sig fra Gaëta til Sevilla. Landet har Garibaldi taget i Besiddelse for Victor Emanuel af Sardinien, der officielt har overtaget Ledelsen af den italienske Revolution, idet allerede sardinske Tropper ere rykkede ind i den halv revolutionerede Kirkestat. Kongen selv siges at skulle stille sig i Spidsen for en Invasionsarmee paa 60,000 Mand. Dette synes imidlertid ikke at behage den franske Keiser, som ifølge et igaar ankommet Telegram endog har kaldt sin Gesandt ved Hoffet i Turin tilbage.

Christianssand. Kjøbmand og Bankadministrator A. C. Hartmann, der nød stor Agtelse blandt sine Medborgere og tvende Gange har været Storthingsmand, afgik ved Døden Natten til 2den Septbr.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 39. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 23de September 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Stillebensmaleren Frantz Diderik Bøe.

I.

Blandt de mange Klager, Poeter og poetiske Sjæle har reist imod vor Tid, har man ogsaa hørt den, at i vore Dage Alting synker ned til at være en Bestilling, et Levebrød, som man modtager, fordi man nu engang skal være Noget og have Noget at leve af. Denne Anklage har man ogsaa reist imod dem, der sidst skulde synes kapable til en saadan Synd, Digterne og Kunstnerne; man har klaget over, at de skjønne Dage var forbi, da Vedkommende, naar han følte Poesiens Aand i sit Indre, greb Harpen og vandrede fra By til By forat gjøre Alverden bekjendt med sine høie Inspirationer, medens han nu linieviis udhøkrer sit Hjertes Helligdomme til Forlæggere og gjør sig en Forretning af paa Rim at forevige den menneskelige og guddommelige Storhed. Kunstnerne, siger man, læres i Akademierne stokkeviis op til Genier og gjøres klasseviis bekjendt med Maaden at gjøre Lykke paa. Hvor høit har man ikke skreget mod de stakkels Akademier, disse „Aandens Fattighuse", hvor den omhyggelige Fader anbringer sin Søn for at faa lavet en Kunstner af ham og skaffe ham et godt Udkomme uden noget synderligt Besvær, og uden at han behøver fortrinlige Anlæg, naar han blot besidder lidt Efterlignelsesdrift og med en vis Virtuositet kan sætte sig ind i en stor Mesters eller udbredt Skoles Maner og reproducere denne. Det kan hænde, at man ude i de store Kulturlande, hvor Alt har faaet en saa praktisk Ordning, kan have Grund til at klage over, at deres Tal, der af rent Geni drives til Kunsten, bliver mindre og mindre, og at Kunsten, efter hvert som den bliver mere og mere en praktisk Nøvendighed, derved selv synker ned i Retning af Haandværket; hos os skal man ikke kunne klage derover. Der er aldrig Noget saa galt, siger man, at det jo er godt for Noget, og har Kunstens Stier hos os hidtil endnu været trange og tornefulde, har Staten endnu ikke taget sig af Kunsten som en Almeensag og de Private kun sparsomt understøttet den med Bestillinger, saa har det ialtfald gjort den Nytte, at man ikke har sat Nogen til Kunstner for at forsørge ham, men at det kun har været den, hos hvem en indre Stemme sagde: „Denne Vei og ingen anden", der har betraadt Kunstens Stier. Man kaste et Blik paa vore Kunstneres Biographier, og man skal see, de allerfleste af dem begyndte i Ringhed og Kamp. Det kan have været tungt nok for Vedkommende, og det kan ogsaa være pinligt nok mangengang at see, hvor eensom og haard Kampen har været, og hvor sent Paaskjønnelsen er kommen; men ligeoverfor Udlandets Snese af Akademikunstnere og Haandværkskunstnere kan vi med Stolthed pege paa hine Biographier og sige: „Se, slige Mænd ere vore Kunstnere; saa have de arbeidet, uagtet de ingen Hjælp saa og ingen Udvei; saa stærk Villiekraft og saa høi Begeistring have de eiet, og har vort Land end ikke kunnet frembringe en rig og indflydelsesrig Kunstnerskare, og blive de end ikke baarne paa Hænderne og bekrandsede, saa skylde vi dem Respekt og skjænke dem vor Kjærlighed, fordi de have stræbt som Mænd med Ild og Mod." Det kan hænde, der kommer den Tid, da Kunstnernes Tal bliver stort og deres Hverv let, naar den stigende Kunstsands bringer Staten og Folket til officielt at understøtte Kunsten; det kan ogsaa hænde, at vort Folk da vil komme til at eie større og mere navnkundige Kunstnere, end det nu gjør; men man skal ikke derover glemme vore første

„Rydningsmænd i Aandens Rige",

der bragte Lys ind i den tætte Skov og Luft til de mørke Fjeldkjøfter.

Frantz Diderik Bøe er født i Bergen den 28de Mai 1820 af Forældrene Snedkermester Abraham Feltus Bøe og Lydia Berentsen født Grung. Hans Barndomshistorie er den samme, som med Modifikationer har gjentaget sig ved Hundreder og atter Hundreder af Kunstnere. Det er de samme konstante Figurer: barnlige Forsøg, Haandværk, Patroner, der blive opmærksomme paa det unge Geni, der endelig med et Par Daler i Lommen drager ud i den vide Verden for at blive Kunstner og virkelig ogsaa bliver det. Bøes første kunstneriske Forsøg var i en dengang meget yndet, men nu næsten forglemt Kunstgreen. Man gav dengang sine kunstneriske Inspirationer en Form ikke alene ved Meiselen eller Penselen, men ogsaa med et tredie, tilsyneladende mindre ædelt Instrument: Saxen. Efter en Stund at have drevet paa at klippe i Papir avancerede han til Penselen, idet han i sit trettende Aar blev indskreven som Lærling for hos Malermester Monsen at modtage Undervisning i Malerkunstens nederste Green, Væggestrygning. Det nytter ikke at nægte det, Bøe, hvis Billeder man nu gjerne vil dække med Sølvspecier, har staaet paa en Stige og bemalet Vægge. Og ikke nok hermed; hans Mester, der synes at have været en fornuftig Mand og havt aabent Øie for en alsidig Dannelse, satte ham til at skure Gryder og lignende Forretninger, idet han bemærkede: „Man kan ikke vide, hvad man kan komme til i Livet," sandsynligviis dog uden at ahne, at den Dreng, hvem han gav denne Lærdom om Livets Foranderlighed og skiftende Skjæbner, engang skulde komme til at sidde i det store Raad, der havde at dømme alle Verdens ikke alene Malermestere, men ogsaa Malere.

Under sin Tjenestetid hos sin Mester havde han imidlertid gjort nogle smaa kunstneriske Forsøg, der havde tildraget sig Opmærksomhed bl. A. af Bergens daværende Biskop, Neumann, og da han i 6¼ Aar havde lært til Fuldkommenhed at haandtere Kosten, reiste han udstyret med nogle Anbefalingsskrivelser fra Konsul August Konow og Overlærer Lyder Sagen og med 50 Spd. i Lommen ned til Kjøbenhavn. For denne Sum tænkte han da at opholde sig et Aar i Kjøbenhavn, i hvilken Tid han haabede at kunne uddanne sig til selvstændig Kunstner. Ankommen til Kjøbenhavn bragte et Tilfælde ham til at gaae op til Prof. Høyen, der rigtignok betog ham Haabet saavel om at kunne leve i Kjøbenhavn et Aar for 50 Spd. som om i det Tidsrum at erholde den fornødne Uddannelse, men tillige, da han havde seet et Frugtstykke, B. havde malet, tog sig af ham, skaffede ham Undervisning i Perspektivlæren af Prof. Hetsch og i Tegning hos Prof. Bissen. Ved Siden heraf besøgte han da Kunstakademiet. Denne Herlighed varede imidlertid ikke længe; de 50 Spd. slap, som rimeligt var, snart op, og nogle Stillebensstykker, han sendte op til Norge, indbragte ikke stort. Høyen glemte ham imidlertid ikke, men greb, da han tilfældigviis stødte sammen med den norske Major Hesselberg, Anledningen til paa en saa anbefalende Maade at omtale Bøe, at H. gjennem sin Svoger, Konsul A. Konow, i Bergens By fik subskriberet sammen 400 Spd. Dette betryggede da indtil Videre den unge Malers Existents og gav ham Anledning til uforstyrret at udvikle sit rige Talent, der snart tiltrak ham Opmærksomhed, saa at han under sit 5aarige Ophold i Kjøbenhavn foruden Billeder til Private og til Bergens og Christiania Kunstforeninger tillige malede et Stillebensstykke til Kong Christian den Ottende og et lignende til den preussiske Minister i Kjøbenhavn. Desuden erholdt han en Bestilling af den kjøbenhavnske Kunstforening.

I 1845 vendte han tilbage til sin Fødeby, hvor han opholdt sig i de 4 følgende Aar, paa en Reise til Holland nær, hvor han opholdt sig i 4 Maaneder. Ved Hjemkomsten fra Holland var hans Moder død, og da hans Fader var for gammel og svag til længere at bestyre sit Haandværk, blev hans faa Eiendele realiserede og han selv skaffet Plads paa en Stiftelse. I Bergen tilbragte B. Tiden med at male Portræter og Stillebensstykker, blandt hvilke en død Ræv blev kjøbt af vor nuværende Konge. Da dette Billede kom til Stockholm, indløb der ikke mindre end tre Bestillinger paa Kopier af det, fra daværende Statsminister Due, Grev Moltke og Apotheker Beck, som Kunstneren, der da alt var kommen til Paris, altsaa ikke kunde udføre.

Bøe indsaa imidlertid, at det ikke gik an for ham at blive liggende i Bergen og male Portræter og saadant efter Bestilling; han indsaa, at han havde meget igjen at lære, og at han maatte reise. Hertil var der imidlertid liden Udsigt; hvad han tjente, var ikke mere, end det strak til Opholdet i Bergen, og uagtet hans Billeder havde vakt Opmærksomhed og hans Navn alt begyndte at trænge igjennem, og endskjønt han producerede Anbefalinger bl. A. fra den bekjendte Kunstner Baron Wappers i Antwerpen, ansøgte han forgjæves om noget Reisestipendium af Staten. Heldigvis kom man ham ad en anden Vei til Hjælp. Det var i 1848, at den netop mellem Danmark og Tydskland udbrudte Krig havde bevæget de norske Kunstnere til at forlade Düsseldorf, og Christiania var den Vinter Vidne til en kunstnerisk Rørelse, der bragte Mange til at troe, at det dog ikke kunde være umuligt for de norske Kunstnere for bestandig at opslaa sine Pauluner i Hjemmet. Det var nærmest paa disse Kunstneres Foranstaltning, at man fik istandbragt nogle Aftenunderholdninger, fordetmeste bestaaende af levende Billeder efter Tidemands Malerier. Indtægten af disse, idethele henved 250 Spd., blev tilstillet Bøe, der herved blev sat istand til at tiltræde den Reise til Paris, der først fuldkommen udviklede hans rige Begavelse og skaffede ham den høie Plads, han indtager mellem vore Kunstnere.

Farvesandsen og Moden.

II.

Ogsaa i Klædedragten hersker saaledes den samme Livsfriskhed i dens fulde, lysende Farver; men det nye og store Fremskridt, Triumphen over Fortiden bestaar deri, at der indføres ved Skjelnen og Valg en bestemt Harmoni, en Ligevægt mellem Modsætningerne. Hermed tager Smagen, i dette Ords høiere Forstand, sin Begyndelse. Først og fremst forsvinder den tidligere Overlæsselse med Guld, hvis Glands havde kvalt Farverne. Allerede i det 12te Aarh. anvendes det i en paafaldende mindre Grad, og i det 13de unddrager det sig næsten ganske vor Forstning, vistnok for senere at vende tilbage i en forfinet Skikkelse. Kuns i Digtningerne vedbliver Guldet at leve tilligemed de gamle Sagn, dog skeer dette mere i de ældre og folkelige Digte, end i den nyere Hofpoesi, og naar hos Gottfried af Strassburg Tristan bærer en Klædning, der er „neddyppet i og gjennemtrukken af

Fig. 1. Kongefigur, som Mønster paa Guldforziringer for Aar 1000.

Fig. 2. Dame fra 1300.

Guld“, saa kaldes den dog allerede en fremmed Dragt, og er ikke „efter Hoffets Maade“.

Muligheden af ved flere Farver at frembringe en rigere Harmoni var temmelig udstrakt. Det var vel til Hinder, at Stofferne bestandig vare eensfarvede og uden Mønstre, men da man havde flere Klædningsstykker og desuden bar disse paa en egen Maade, saa kunde man herved bøde paa denne Mangel. En Dame i fuldt Antræk bar en Over- og en Underklædning tilligemed en over Skuldren kastet Mantel, hvilken forresten hosstaaende Figur mangler. Da det nu var Brug, at Foret i Overklædningen og Mantelen skulde have sine egne Farver, saa faae vi allerede fem forskjellige Farver. Ivedmindste kunde de være forskjellige. Man kunde desuden let lade dem virke paa engang, idet man løftede Mantelen og Overklædningen en Smule op, saaat Underforet derved kunde komme frem.

Som almindelig Regel gjaldt det vistnok, at Klædningsstofferne for begge Kjøn vare ensfarvede og uden Mønstre. Herfra gaves der dog i enkelte bestemte Tilfælde Undtagelser, der fremkaldtes ved Heraldiken og dens Anvendelse paa det hele ridderlige Levesæt. Det er bekjendt, at de ældste Skjoldmærker ere enten Dyrefigurer eller en mere eller mindre simpel eller kompliceret Fordeling af to Farver paa Vaabenskjoldet. Ved Feste, Turneringer, eller endog i alvorlige Kampe overførte Ridderen disse sine Mærker og Farver paa sig selv, d. e. paa sin Hjelm, Rustning, Vaabenskjold, paa sin Hest og sine Folk. Og dette ikke engang blot saaledes, at de forskjellige Klædningsstykker havde sine særegne Farver, men disse vare fordelede over Mand og Hest ganske paa den samme Maade som paa Vaabenskjoldet. Spor hertil findes allerede tidligere ved den fuldstændige Uddannelse af Heraldiken, endog i det 10de Aarh. I Begyndelsen var saaledes Beenbeklædningen paa det ene Been rød paa det andet blaa. Man kaldte dette paa Fransk mi-parti og paa Tydsk „getheille Tracht“, og beholdt ogsaa senere dette Udtryk som Benævnelse paa mere komplicerede Former. Formedelst denne Forbindelse med Vaabenkunsten og Riddervæsenet kaldte ogsaa Franskmændene den hele Dragt vetement blassoneé, thi blassonner betyder netop at fordele Farverne eller Mærkerne paa Skjoldet.

Da Heraldiken tilligemed Riddervæsenet florerede, gik derfor ogsaa alle de heraldiske Farver over paa Klædedragten. Ligesom der gaves kvadrerede Skjolde, samt Skraa-, Tvær- og opretstaaende Bjælker, ligesom der løb Striber perpendikulært eller horizontalt eller paaskraa fra Høire til Venstre eller fra Venstre til Høire, saaledes gjentog ogsaa dette sig i Klædebragten, som om den hele Mand fra Hovedet til Foden kun var et Vaabenskjold, og Skrædderen en heraldisk

Fig. 5. Fornemme Ynglingers Dragt henimod Aaret 1480.

„Schildrer“ (af det tydske Ord „das Schild“ ɔ: et Skjold) eller Maler.

Imidlertid kunde dog ikke Kvinderne disponere over den hele Skala af Farver med alle deres Nuancer, thi de maatte ogsaa heri underkaste sig Hofmoden. Men med deres Lyst til munter Friskhed kunde de være mere tilfredse end den moderne Verden, for hvem Sagen stiller sig aldeles omvendt. I den Tid, Riddervæsenets Blomstringsperiode, dele Farverne sig i to Grupper efter de to forskjellige Stænder. Den fornemme og elegante Stand valgte for sig alle fulde og hele, dybe, kraftige og lysende Farver, og henviste de brudte, i det Graae eller Smudsige faldende til den lavere Stand. Det gjaldt for Anmasselse og Overmod, om Bonden vilde bære andre Farver; Keiserkrøniken tilskriver Carl den Store det Bud, at Bonden skulde bruge den graae og sorte Farve. Ligesom Datidens Malere betegnede Afstanden mellem Fornem og Lav ved det skjønne og den hæslig-gemene Ansigtsdannelse, ved det yppigt-lokkede og det strid-korte Haar, saaledes stille de dem ogsaa fra hinanden ved disse to Farvegrupper. Men man gik endog videre i sin Foragt for den graae Farve. Foruden at den, ligesom den sorte, var Sørgefarve, gjaldt den ogsaa for Narrenes og Tossernes Farve. Saaledes lader Tristan sig gjøre en Tossedragt af simpelt Klæde og af graa Farve, og da Herzeloide vilde forvandle sin Parzival til en Tosse, klædte hun ham i graat Sækkelærred, som havde beholdt sit oprindelige Udseende. Paa den anden Side blev den kløvede Dragt kun benyttet som et Slags Livrée i heraldiske Øiemed eller i Tjenesteforhold, uden at Farverne behøvede at være Herrens egne. Det var naturligt, at den i en saa fint dannet og fint følende Tid, der havde stillet sig under Kvindens Herredømme og lod sig beherske af hendes Smag, ikke kunde faae Indpas i den sædvanlige „höfische“, d. e. noble og elegante Dragt. Aldrig blev den baaret af nogen Dame, undtagen hun derved vilde betegne, at hun vilde betragtes som en Tjenerinde under særegne Forhold. Saaledes finde vi Parzival Graals Tjenerinder iførte et Gevandt, som er broderet med Graals Mærke: Turtelduer, thi disse Dyr have her ligesom Farverne en heraldisk Betydning.

Naar i dette Aarhundrede Riddervæsenet i dets fuldstændige og mangesidige Betydning, hvorefter det bliver Middelalderens egentlige Kulturbærer, omsider udarter, saa nærmer hermed en heel verdenhistorisk Epoche sig sin Ende, men dette skeer ikke i den Forstand, at Menneskeheden overhovedet udarter; det er derimod nye Ideer, som afløse de gamle, Historien fyldes med et nyt Indhold. Det er den moderne Realisme, der stiller sig ligeoverfor Minneperiodens overspændte Sværmeri, Oversandselighed og Følelses-

Fig. 3. Kløvet Dragt med Skraabjælker og Striber.

Fig. 4. Farvebizarreri omkring Aaret 1400.

liv. Saaledes blomstrer ogsaa her nyt Liv frem af Ruinerne, men det varer en Tid lang, inden det bærer kvægende Frugter. Riddervæsenet, som har sin Kjerne i Forholdet mellem Mand og Kvinde, røber sit Forfald under Paavirkning af den indbrydende Realisme som en afskyelig Udartning af Sædelighedstilstanden; den moralske Verden trues med at opløses. Forenet med en Overfylde af nye Phænomener, nye ledende Ideer, nye Opfindelser og Opdagelser, som i Løbet af det 15de Aarh. medføre en fuldstændig Revolution i Dannelsen, fremkalde disse den nye Kulturperiodes to Sider ikke blot en mangfoldig Driven og Bevægelse, ikke blot en utrolig Rigdom paa Livsformer, men ogsaa de sælsomste Modsætninger, de besynderligste Udvæxter, Bizarrerier og Daarskaber, der grændse til Vanvid, og vilde være ligefrem ubegribelige, naar vi ikke fandt deres Forklaring og Begrundelse i denne mærkværdige Tids egen Charakteer.

En Konges Kroning i vore Dage.

Et Billede fra Norden af Dr. A. E. Brehm.

I Gaderne herskede en levende Bevægelse. Throndhjems og den hele Omegns samtlige Beboere havde virkelig anstrengt sig for at feire den sjeldne Fest i den mest storartede Stiil, og „Morgenbladets“ visselig aandrige og heller ikke usande Betragtninger over Statsluxus med samt dens uundgaaelige Følger kom aldeles forsilde, hvis det var deres Hensigt at nytte Noget. En sand Kappelyst syntes at have betaget alle Nordmænd, den tarvelige Borger saavel som Statsmanden, Embedsmændene saavelsom Storthingets bevilgende Medlemmer. Paa hvert enkelt Menneske kunde man see, at de havde besluttet ikke at vise Verden noget andet Gammelt end deres egne Ansigter, og alle de Hænder, der sættes i Virksomhed forat pynte paa det udvortes Menneske, vare aldeles optagne. En Skomager, som skulde reparere mine i Finmarkens Moradser ødelagte Støvler, undskyldte sig med, at han endnu maatte arbeide paa de sidste Par af de 300 hvide atlaskes Dandsesko, som Throndhjems Damer havde bestilt hos ham; en Skrædder, som skulde yde mine Reiseklæder en Smule Assistance, var ligesaalidt at bevæge til at unddrage sig tidligere Forpligtelser; kun en Vadskekone, en sand Pryd for sit Kjøn og sin Stand, paatog sig mod dobbelt Betaling at deelagtiggjøre mig efter mine Omstreifninger blandt Lapper og Finner i et dannet og kultiveret Lands Velsignelser. I Kramboden sad Kjøbmanden og hans Betjente nok saa gemytligt sammen og diskurerede om den 5te August, samt Kongen og Dronningen; paa Restaurationerne bleve Stamgjæsterne fortrængte af Fremmede; i Aviserne blev det ellers saa stedmoderligt behandlede Udland endmere ringeagtet, og kun Garibaldi beæredes med nogle langveis Notitser i de Spalter, som til sædvanlige Tider handlede om Vind og Veir. En utrolig Hast havde bemægtiget sig alle Gemytter, en Rastløshed uden Lige var kommet over det ellers saa gemytlige Throndhjem. Man forsikrede mig, at Ingen længere vidste, hvor hans Hoved egentlig sad, og en Diplomat ved det —ske Gesandtskab i Stockholm overbeviste mig ved at sætte Nordkap kun ved den 60de Breddegrad, at han hellerikke saa rigtigt vidste, hvor han var. Blot Bønderne fra de tilgrændsende Dalstrøg saae paa al denne Spektakel med deres vante rolige og gabende Deeltagelse, og bare deres tykke, uldne og brandrøde Tophuer ligesaa høit tilveirs som ellers. De vare ogsaa de eneste, som havde beholdt deres sædvanlige, snarere komiske end tækkelige, Klædedragt; alle dannede Indvaanere i den gamle Hovedstad havde derimod med en forbausende Pligtfølelse bøiet sig for de nyeste Modelove fra Paris. Kort, man kunde ikke kjende igjen det gamle Throndhjem og de ellers saa elskværdige og ligefremme Nordmænd. Det saa ud, som om Kongens Ankomst havde berøvet alle Folk al mulig Villie.

(Efter at Forfatteren har bemærket, at det dog ikke var saa, og at Kongens Modtagelse i Norge paa Grund af Statholderspørgsmaalet var meget kold, vedbliver han:)

Jeg var nu meget nysgjerrig efter at erfare, hvorledes man vilde modtage Dronningen, hvis Ankomst netop skulde finde Sted samme Dag, som jeg selv indtraf i Throndhjem. Den sædvanlige Skydning forkyndte om Aftenen Befolkningen, at den høie Kvinde nærmede sig. Hun ledsagedes og introduceredes af Throndhjems meget stadselige og smagfuldt uniformerede ridende Borgergarde, samt af Kongen selv, der var reist sin Gemalinde imøde. I et Nu havde en stor Folkemasse samlet sig udenfor Stiftsgaarden. Rytterne sprængte frem, Kongens Vogn kom, Nogle tog Hatten af: men Alt blev taust og koldt. Nu kom Dronningen — og ligesom efter Aftale brød den stormende Jubel løs. Man hilste hende med levende Hurra og „Leve“, og fulgte med Vognen saagodt, man kunde. Det var tydeligt nok talt, og maatte være Kongen et nyt og haandgribeligt Beviis paa, hvor vanskeligt det er at regjere to Folk, hvis Forfatning og Anskuelser ere saa aldeles forskjellige. Længe bevægede Folkemassen sig udenfor Stiftsgaarden — og stærkere og stærkere bleve Hurraraabene, da Dronningen, endnu i Reisedragt, viste sig i Vinduet for end engang at hilse paa sine Undersaatter.

Jeg for min Part havde imidlertid moret mig over det Optog, hvori Dronningens Hofstat havde tilbagelagt Reisen. Kun Dronningen selv var kommen i en vakker og bekvem Reisevogn; alle øvrige Damer og Herrer sadde i Kaleschevogne, som en tydsk Storbysmand kun har Anledning til at see, naar en Junker eller geistlig Herre fra Landet reiser til Staden eller snarere blot til Forstaden. Stærke og smukke Heste vare rigtignok spændte foran samllige Vogne, og altid fire ved Siden af hinanden; men disse Dyr vare stillede af hertil forpligtede Bønder, og disse reiste derfor, som Skik og Brug er, med til det følgende Skifte. Naar man nu vil tænke sig disse gjæve Karle med deres graabrune Antræk og ildrøde Uldhuer som Tjenerskab paa alle Vognene, med Undtagelse af de to første, saa vil man ogsaa kunne forestille sig, at det hele Tog med sine Ildtoppe maatte see ganske mærkværdigt ud. Jeg tror, at blot en Indfødt kunde betragte dem uden at lee: vi Fremmede bleve meget muntre stemte ved dette ægte nordiske Skuespil.

Carl XII's Mindestøtte paa Frederikssteen. (Efter Photographi af Hr. Thrane).

Den følgende temmelig stille Forberedelsesdag benyttede jeg til at besee den af vor Landsmand Schirmer fra Leipzig til Kroningen sindrigt og pragtfuldt dekorerede Domkirke, samt en blot for Festen opbygget Balsal. Den nævnte Architekt, som ogsaa med Tiden vil overtage at restaurere efter sine egne Tegninger den forstørstedelen forfaldne Domkirke, havde løst sin Opgave til almindelig og fuldkommen Tilfredshed, og forvandlet den gamle Ruin til et straalende Festtempel; Salens Opbygger havde holdt sig strengt til den norske Bygningskunsts Grundsætninger, og en stor Brædddebod, som var tilbygget Selskabet „Harmoniens“ Lokale, var saaledes bleven omskabt til et Festivitetslokale, der ikke kunde være mere hensigtsmæssigt eller tiltalende udtænkt. I disse to Bygninger skulde nu den høieste Glands udfolde sig. Det vilde have været overordentligt vanskeligt at faae Adgang under Festlighederne saavel til Kirken som til Salen, hvis ikke Nordmændenes ualmindeligt store Artighed og Elskværdighed havde begunstiget de Fremmede i høiere Grad end deres egne Landsmænd. Jeg behøvede blot at udtale Ønsket om at maatte faae bivaane Festen som Korrespondent for et tydsk Blad, og jeg opnaaede Alt, ja endnu Mere, end jeg ønskede. I denne Forekommenhed mod Fremmede ere alle Nordmænd lige; Enhver bestræber sig for navnlig herved at vise, hvilken høi Grad af Dannelse han har tilegnet sig. Man kan gjerne sige, at hele Throndhjem stod under Festlighederne til de Fremmedes Disposition; enhver Indvaaner af Byen bestræbte sig i det Mindste for at være til deres Tjeneste.

Klokkeklang og Kanonsalut hilste Kroningsdagen. Fra Stiftsgaarden til Domkirken strakte sig en eneste ildrød Stribe: Det var den Bane, hvorpaa Kroningstoget skulde gaae i Procession. Paa begge Sider af den, der skal have kostet over 1000 Spd., stode Soldater, og bagenfor disse Folkemasser i en tæt Klynge. Foran Husene og paa Tagene havde man opreist Tilskuerpladse, og allerede fra den tidlige Morgen saa man her paa Bænk ved Bænk den skuelystne Mængde, Mænd og Kvinder, Fornemme og Lave om hinanden. Man betalte i bogstavelig Forstand enhver Kvadrattomme af sin Plads med drøie Penge: Tjenestepiger og Bønder havde ligesaagodt som Kjøbmænd betalt deres Speciedaler. De for Tilskuerne bestemte Pladse i Domkirken vare allerede fuldpakkede to Timer før Gudstjenestens Begyndelse, ja man havde anseet det for nødvendigt at sætte Vagt ved alle Kirkens Døre den foregaaende Nat, forat holde ude de Nysgjerrige, som kunde falde paa at ville sikre sig en god Plads i Kirken allerede om Natten.

Klokken 10 om Morgenen forlod Kongen i festlig Procession Stiftsgaarden, og gik paa den røde Bane til Domkirken. Det lader sig ikke negte, at dette Optog havde noget meget Storartet ved sig, samt at dets Pomp gjorde et vist Indtryk: men om Theatret mindede det dog hvert Dieblik. Begeistre kunde det ikke; det kunde i det Høieste overraske og fængsle ved det Usædvanlige. Saaledes tænkte vel ogsaa Folket, som lod det passere forbi uden at give noget Livstegn fra sig. Først da Masserne havde ordnet sig i Kirken, og der var indtraadt en almindelig Stilhed, gjorde den hele Tilstelling et tilfredsstillende Indtryk.

Den af den tydske Tonekunstner Carl Arnold komponerede Musik, en Kroningsmarsch og en Kantate, var ret god; Texten til den sidste var af A. Munch, en af Norges bedste Digtere. De Geistlige bare deres eiendommelige katholsk-protestantiske Dragt, Nogle havde Skjæg — et isandhed velgjørende Syn ved Siden af de Øvriges glat barberede, blegnæbbede Ansigter. Enhver Præst havde en hvid Chorskjorte hængende over sin Præstekjole; de tre tilstedeværende Biskoper bare desuden en guldguul, ægte katholsk Stola. Præsternes sædvanlige Embedsdragt forekom mig aldeles afskyelig; men Nordmændene ere vante til den, og ville vist høist ugjerne give Slip paa den. At der blandt de Geistlige fandtes overmaade Mange, som maatte henregnes til de Fromme eller, som man her kaldte dem, „Hellige“, kunde man allerede i Frastand see paa deres udtryksfulde eller snarere salvelsesfulde Manerer. Samtlige Geistlige gik Kroningsprocessionen imøde, og opstillede sig derefter foran og bag Alteret.

Efterat alle Deeltagere i Processionen havde indtaget deres Pladse, og de, der bare Rigsklenodierne, havde overleveret disse til Biskopen, hørte Marschen op, og den egentlige kirkelige Handling begyndte. Først blev en Choral meget godt sunget; derpaa fulgte en Præken, som just ikke skal have været blandt de bedste, og endelig begav Kongen og saa Dronningen sig op til Alteret. Biskopen af Christiania forrettede Kroningsakten; derpaa forkyndte Rigsherolden alle de Tilstedeværende, at „nu var Carl XV kronet til Norges Konge, han og ingen Anden“, og den indfaldende Kanontorden bar denne Nyhed viden om Lande. Aldeles paa samme Maade foregik Dronningens Kroning. Derpaa lyste Biskopen Velsignelsen; Kantaten blev sunget tilende; Processionen ordnede sig paany, og forlod Kirken.

Efter Kroningen begyndte en Række af meer eller mindre glimrende Festligheder. Der blev bortskudt en

Masse Krudt, og gjort alt muligt Spektakel. Aldeles storartet var imidlertid det Bal, som Byen gav for Kongen. De store Sale vare overfyldte, og der udfoldedes en Glands og en Luxus, saa man snarere skulde troe sig i Paris end i Throndhjem. Alt var udmærket, Salen, Festen, Musiken, Taffelet — kun Kvindekjønnets tilstedeværende Repræsentanter lod Meget tilbage at ønske. Hverken Toilettets Kunster eller Kostumets Rigdom kunde erstatte Savnet af vakre og tiltrækkende Ansigter. Man saa overmaade mange smukke Mænd, men yderst faa blandt de gifte eller ugifte Damer, der kunde tilfredsstille selv tarvelige Fordringer. Den samme Erfaring havde jeg ogsaa gjort i alle de Dele af Norge, som jeg hidtil havde gjennemreist; imidlertid maa jeg dog tilføie, at jeg ikke destomindre havde overalt fundet høist elskværdige Damer.

Men i høieste Grad var det baade mig og de øvrige Fremmede paafaldende, hvilken utrolig Mængde af disse Mænd, der havde gjort sig fortjente af deres Fædreland, og af denne Grund vare dekorerede med en eller anden Orden. En Reisekammerat af mig gratulerede en af sine Bekjendte, som Dagen iforveien havde faaet Olafsordenen; men han svarede: „Nævn mig blot en Mand indenfor en vis Rang, som ikke har denne Orden, og gratuleer mig saa, hvis De kan". Og han havde Ret. I Norge findes ingen egen Orden — thi Olafsordenen er blandet sammen med de svenske — og alligevel gaar dog næsten Enhver med et lidet Baand i Knaphullet, og viser det frem med stort Velbehag. En ung Knøs, som ikke engang havde faaet Duun paa Hagen, bar 2 Stjerner paa Brystet. Jeg tog mig for at betragte dette Flødeskjæg temmelig nøiagtigt, men i hans aldeles aandløse Ansigt fandt jeg ikke Gaadens Løsning.

Nu da Alt er over, sige alle Folk: Gud skee Lov! Alt gik godt; men jeg er dog hjertelig glad over, at den hele Tilstelling nu er forbi." Hvilken Nytte har man altsaa nu høstet af den hele Fest, som har kostet Private og det Offentlige omtrent 800,000 preussiske Daler? Jeg forstaar mig, som De veed, ikke paa Politik eller Statsvidenskab eller saadant Noget; men mange Nordmænd sige nu høit og lydeligt, hvad „Morgenbladet" tidligere slog paa: En Kroning er i vore Dage blot en unyttig Fremmanen af forlængst begravede Tider — men det koster mange Penge! Kong Oscar, hvis Minde lever uforgjængeligt i hans Folks Hjerter, maa vel ogsaa have tænkt saalunde; thi han vilde ikke lade sig krone.

Carl den Tolvtes nye Mindestøtte ved Frederikssteen.

Efter Photographi give vi her en Afbildning af den nye Mindestøtte over Carl den Tolvte, der afsløredes 29de August i Nærværelse af Hs. Majestæt Kongen, som i den Anledning holdt den Tale, vi i Nr. 36 have meddeelt. Støtten er bekostet ved Subskription inden den svenske Armee. Den nærmeste Foranledning hertil var det for nogle Aar siden hertillands udtalte Ønske, at Nordmændene skulde betegne det Sted, hvor Carl XII faldt, ved et anseeligere Monument, end den Marmorsteen, som sattes der i 1814 og nu ved de Besøgendes Lyst til Relikvier var næsten forsvunden. Støtten er ikke reist paa samme Sted, som de tidligere Støtter (hvorom vi i vort Blad Nr. 38 og 39 f. A. har givet en af Afbildninger ledsaget Underretning) have staaet, men paa det Punkt, hvor Prof. P. A. Munch i dette Blad (1856 Nr. 18) i Henhold til et gammelt, der gjengivet Kart med afgjørende Grunde viste, at Carl maa være bleven skudt.

Monumentet fører paa den ene Side Indskriften:

Carl 12
†
30 November
1718.

hvorover Sveriges Vaaben med Krone,
og paa den anden:

I med- og motgång lika,
sin lyckes öfverman,
han kunde icke vika,
blott falla kunde han.

og derunder:

Upprest af
Svenska Armén
1860.

Paa Foden af Støtten var under Festligheden henlagt Tavler, hvorpaa stod malet Stedet og Aarstallet, hvori de af Kong Carl den Tolvte udførte Slag forefaldt.

Hagelveiret i Leipzig 27de August.

Om Aftenen den 27de Aug. oplevede Leipzig et høist sørgeligt Kvarteer, som kostede det Hundrede-Tusinder, og var ledsaget af mange tunge Ulykker. Paa den lummerhede Eftermiddag optaarnede der sig truende Uveirsskyer, omtrent Kl. 6 brød en Sydveststorm løs, og efter at der var faldet nogle Regndraaber, kom der en Hagelbyge, ledsaget af uophørlige Lyn. Hagelen faldt saa tæt, i saa store Stykker og saa pludseligt, at enhver Forholdsregel mod den var aldeles umulig. I et Nu vare alle for Veiret udsatte Vinduer itu-

Naturtro Afbildning af et af de Haglkorn, der faldt i Leipzig 27de August.

slagne; Glasstykker og Hagel trængte nu ind i Værelserne, sønderrev Gardiner og ødelagde Alt, hvad de stødte paa. Alle Tage bleve mere eller mindre beskadigede. Hagelkornene vare næsten af et Hønseægs Størrelse og indtil 7 Lod tunge. Alle Heste, som vare ude, løbe løbsk, og mange Kudske bleve stærkt beskadigede. Frugthøsten blev ødelagt, alle Haveværter og Grønsager paa Marken bleve slaaede sønder og sammen, og et stort Antal af Mennesker og Dyr stærkt beskadigede. Ikke mindre nedslaaende lyde Efterretningerne fra Omegnen og andre Egne. Den 31te August har et lignende Haglveir herjet Baden, hvor Mennesker sloges ihjel, og den 2den Septbr. Schlesien.

Literatur.

Af den talentfulde Forf. til „Amtmandens Døtre", der siden denne mærkelige Romans Udgivelse Intet har ladet trykke, kan der til Nytaar ventes en ny Bog, indeholdende et større hidtil utrykt novellistisk Arbeide samt de vakre Smaafortællinger af Forf., som findes trykte i Asbjørnsens Ydale og Hjemmet og Vandringen. Af „Amtmandens Døtre", der i nogen Tid har været udsolgt, vil der til Juul udkomme en ny revideret Udgave paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag i Kjøbenhavn.

— Af A. Munch, der netop er tiltraadt en kort Udenlandsreise, vil der — ligeledes til Julen — udkomme en Samling, indeholdende ældre og nyere Arbeider.

— Vi have modtaget Nr. 1—17 af „Dansk Ugeblad, national-økonomisk Tidsskrift for Handel, Industri Skibsfart, Agerdyrkning og Politik", hvilket redigeres af Grosserer W. Rasmusen og udkommer i Kiøbenhavn paa Philipsens Forlag. Bladet har inden den danske Presse nydt en meget gunstig Bedømmelse, hvilket det ogsaa forekommer os i det Hele at fortjene. Og da det udfylder en Plads i den periodiske Literatur, som hos os hidtil er ubesat, have vi dobbelt Grund til at anbefale dette Foretagende ogsaa til vore Landsmænds Opmærksomhed, og navnligen til Handelsstanden

— Af Danmarks Folkesagn, samlede af J. M. Thiele, som i 1843 udkom i en ny Bearbeidelse paa to Bind, er nu udkommet et tredie Bind, indeholdende den danske Almues overtroiske Meninger.

— Med det nylig udkomne 39—40 Hefte (Dobbelthefte), (hvilket gaar til Kreml) af Nordisk Conversations-Lexicon er Værkets 4de Bind begyndt. De norske biographiske Artikler, som deri findes, ere B. M. Keilhau (meget udførlig), J. R. Keyser, Th. Kjerulf (udførlig), K. Knudsen (Overlæreren) og Jens Kraft.

Norge.

Christiania. Den lærde Kapitain Gerhard Munthe paa Kroken i Sogn har i disse Dage skjænket til Rigsarchivet sin hele Samling af norske Oldbreve, hvilke han allerede forlængst havde udlaant til Udgiverne af Diplomatarium Norvegicum, saa at de saagodtsom alle deri nu ere trykte. Munthes var den største private Samling i Norge, og efter denne Dag vil neppe nogen lignende kunne samles paa een Haand, og saameget større Tak og Paaskjønnelse fortjener den Mand, der med fuld Bevidsthed om sin Samlings Værd skjænker den til offentligt Brug. Den indeholder omtrent 170 Breve, næsten alle paa Pergament og paa Oldnorsk. Vi ville, for at antyde dens Værd, alene anføre, at heri er 1 Brev fra 1294, 5 Breve fra Haakon den Femtes Tid (1299—1319), 20 fra Magnus Erikssøns, 14 fra Haakon den Sjettes, 5 fra Olafs, 2 fra Margaretas, 33 fra Erik af Pomerns Regjeringstid o. s. fr.

— Efter Hjemkomsten til Stockholm har Hs. Majestæt Kongen været upasselig og er 13de Septbr. bleven angreben af Koldfeber, men senere i Bedring.

— Telleffsens Koncert var ret godt besøgt og saavel hans Pianospil som hans Frues vakre Sang blev modtaget med levende Bifald, og ved Koncertens Slutning bleve de Begge fremkaldte.

— Ole Bull er efterat have givet Koncert i Christianssand med stærkt Bifald, ankommen hertil, hvor han ogsaa agter at give Koncert. Derpaa tiltræder han en Kunstnerreise til Udlandet.

— Bestyrelsen for Christiania norske Theater bringer i fornyet velvillig Erindring den i f. A. aabnede Nationalsubskription for Anskaffelsen af et bedre Lokale. Da der var indkommet omtr. 3500 Spd., saa Bestyrelsen, for snart at kunne skaffe Theatret Huus, sig nødt til at kjøbe den leiede Gaard i Møllergaden og paabegynde dens Ombygning. Med Byggearbeidet, hvorved Theatret vil vinde meget saavel i Udseende som i Bekvemmelighed for de Theatersøgende, er man nu kommet saa vidt, at Forestillingerne antages at kunne begynde ved Maanedens Slutning.

— Ovenfor gjengive vi i Uddrag en Skildring af Kroningen i Throndhjem, som Ornithologen Dr. Brehm fra Tydskland, der just kom tilbage fra sin Reise i Nordlandene, har tilstillet „Illustrirte Zeitung". Som sædvandligt i de Skildringer af vore Forholde, som udenlandske, med vort Sprog ubekjedte Forfattere give, har Hr. Brehm hellerikke undgaaet pudsige Vildfarelser. Men vi have alligevel troet, at hans raskt henkastede Skizze hertillands vil læses med Opmærksomhed. Hans Beretning om, at der skulde existere et egentlig Nationalhad mellem Nordmand og Svensker, have vi sprunget forbi, da vi alle vide, at den beror paa en urigtig Opfatning af de virkelige Forholde.

Blandede Efterretninger.

Den svenske kvikke Digter Wilhelm v. Braun døde 13de Septbr. 47 Aar gammel. Satiren var hans Fag, og han streifede ikke sjelden ind paa det Smudsige og Slibrige.

— Paa det kgl. Theater i Kjøbenhavn er opført et nyt eenakts Skuespil af Overskou: „Hjertet paa Prøve", hvilket har gjort liden Lykke.

— Sir James Wilson, en tidligere falleret Kjøbmand, som ved Duelighed havde svunget sig op til Finantsminister i det engelsk-ostindiske Kompagni, er i Kalkutta død af Kolera. Han grundlagde det anseede Blad „Economist".

— (Tel.) Ved Castelfidardo har et blodigt Sammenstød fundet Sted mellem 11,000 Mand under Lamoricière og Cialdini. Lamoricière er derved bleven forhindret fra at forene sig med Anconas Besætning. 600 Mand ere fangne, deriblandt Pimodani, og 6 Kanoner ere erobrede. — Følgerne heraf har været, at den største Deel af de pavelige Tropper med Undtagelse af Anconas Besætning har kapituleret. Lamoricière er med nogle faa Ryttere flygtet til Ancona. Garibaldi forlanger uopholdelig Cavours og Farinis Demission, og at 30,000 Sardiniere skal besætte Neapel.

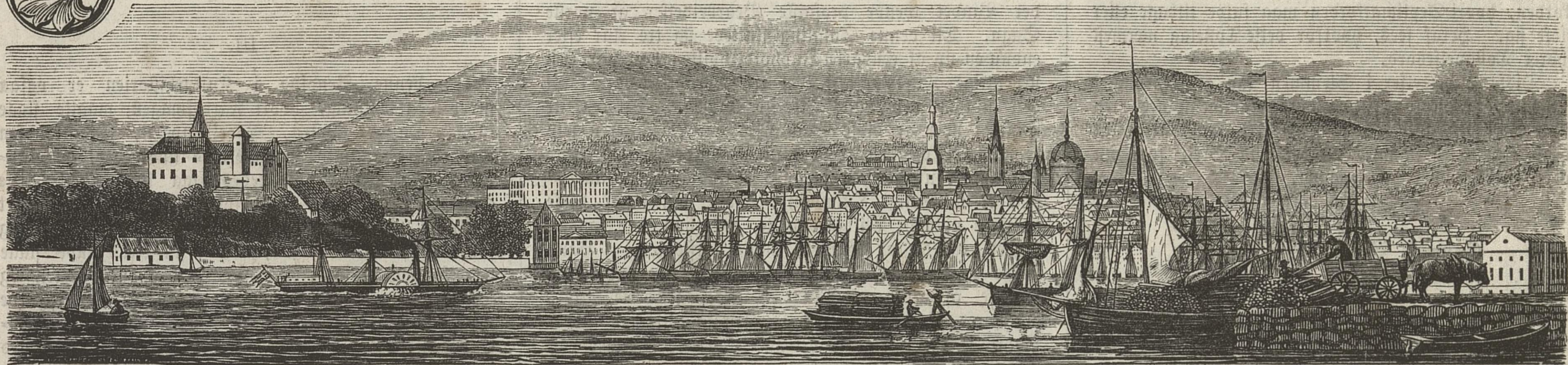
— Der berettes den 18de, at der skal finde et Angreb Sted paa Capua efter Garibaldis Tilbgekomst. Garibaldi har i en ny Proklamation til Palermitanerne gjentaget, at han kun i Rom vilde proklamere Kongeriget Italien.

De, der staae til Rest med Betaling for Bladets første Halvaar, anmodes om snarest mulig at indsende samme.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 40. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 30te September 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Tale og Accent i Forhold til Sang.

(Af Stud. phil. J. Storm).

I.

I hvad Forhold staar disse artikulerede Lyd, som udgjør Talen, til Sang? Enhver hører, at det er Toner, men egentlig musikalske Toner vil han dog ikke kalde dem, skjønt han ikke kan sige, hvori Forskjellen bestaar. Var det Musik, blev jo den simple daglige Tale til et Slags Recitativ. Vistnok siger man, at den eller den har en „syngende" Stemme; vistnok hører det til en Romanheltindes uundværlige Attributer at være begavet med en melodisk, klokkereen Rost, og Helten finder da ogsaa stadig, som sig hør og bør, at „hvert eneste af hendes Ord klinger som Musik i hans Øren"; men det prosaiske Menneske siger blot, at den unge Dame har en „særdeles behagelig Stemme", og har lidt Mistanke om, at der skal lidt mere end blotte Takt til for øieblikkelig at gjøre den til den allerdeiligste Musik.

Den Del af de menneskelige Taleorganer, som egentlig frembringer Lyden, kan nærmest sammenlignes med en Orgelpibe, hvis Blæsebælg er Lungerne. Piben ɔ: Luftrøret har i sin øverste Ende oppe i Struben, en smal Aabning, Stemmeridsen, der hovedsagelig ved Stramning af de saakaldte Stemmebaand bringes i en særegne Stilling, der udfordres for at frembringe Lyd, naar en Luftstrøm drives igjennem Luftrøret fra Lungerne. Der er imidlertid den store Forskjel, at en eneste Pibe hos Mennesket erstatter et heelt Orgelværk; dette har nemlig faste Toner, saa at hver Pibe angiver sin bestemte Node efter den almindelige musikalske Skala, medens Lydorganet hos Mennesket kan bringes i en Uendelighed af Stillinger, eftersom Aabningen gjøres videre eller trangere. Den menneskelige Stemme kan derfor ikke alene flytte sig fra en Tone en halv Tone høiere eller lavere, men den kan gjennemgaae en uendelig Nuancering hvad enten det nu er i længere eller kortere Tid. For at gjøre dette anskueligt ved et Instrument, maa man tage et, som ikke har faste Toner, f. Ex. en Violin, hvor man ved at flytte Fingeren efterhaanden opover eller nedover Strengen, medens man stryger med Buen, kan lade Buen gjøre en saadan uendelig gradviis Overgang fra en Tone til en anden. Det vilde være umuligt at sige netop hvor mange Toner der ligger f. Ex. mellem c og cis, ligesaa umuligt som at sige, hvormange mindre Dele Brøken ½ kan deles i. Dette viser just Overgangens Uendelighed. Nu er det netop denne uendelige Overgang, denne Svæven, der er det Charakteristiske ved Talestemmen og paa det Bestemteste adskiller den fra Musik, som er en Sammenstilling af et vist Antal bestemt adskilte Toner, hvoraf enhver, saa længe den varer, forbliver absolut homogen eller sig selv lig. En enkelt Undtagelse for Foredragets Skyld er kun det saakaldte portamento eller Tonens gradvise Overtrækken til en anden; men Undtagelsen beviser jo Regelen.

Vi har gjort opmærksom paa den Svæven, som er Talestemmen egen. Den synes at være grundet i Taleorganernes store Bevægelighed og Elasticitet. Det Gradvise i Overgangen er uafhængigt af Tiden; i et Dieblik gjennemløber Stemmen en Række af flere Toner af Skalaen, snart op, snart ned, saa at der skal et godt og øvet Øre til for at følge disse Bevægelser. Lettest høres det i lange og betonede Stavelser. Det er netop denne hurtige Svæven, som bevirker at Talen ikke gjør Indtrykket af musikalske Toner, idet Øret ikke faar Tid til at opfatte Overgangen tydeligt, men bringer kun en dunkel blandet Lyd til Bevidstheden. Mange Mennesker siges „ikke at have Stemme", det vil da sige Sangstemme. De ere nemlig ude af Stand til i længere Tid at kunne fastholde nogen enkelt Tone, de kan ikke holde Stemmen fra at glide over i nærliggende Toner, hvorved den altsaa faar et umelodisk Præg. Dette beror deels paa slet Øre, deels paa en mangelfuld Udvikling, en Loshed i Organet. Den der taler monotont, gjør netop det Modsatte heraf, idet hans Stemme ikke kommer udenfor visse enkelte Toner. Hos Saadanne er der altsaa en Mangel paa Bevægelighed i Organet.

Det er bekjendt, at Høvning og Sænkning af Stemmen er bestemmende for Foredraget. Men ved nærmere Iagttagelse finder man, at der er Høvninger eller Sænkninger i hvert eneste fuldt betonet Ord. Ogsaa i Talen er der nemlig visse Melodier, visse Grundstemninger, der har sine visse Love. Hvert Folk, hver Dialekt har sin egen Melodi, imod hvilken enhver anden Melodi eller Betoning klinger fremmed. Deraf kommer det, at Folk saa ofte siger om En, der taler en fremmed Dialekt, at han „synger paa det" eller „bryder paa Maalet." Østlændingen siger om Bergenserne, at de synger, medens de Danske igjen sige om Østlændingerne, at de „synger saa forskrækkelig." Ingen, som staar paa et umiddelbart Standpunkt her, kan høre, at han selv synger, men Sagen er, at et Slags Sang maa der bestandig blive, saa længe som vi har et Sprog; hver Fugl synger med sit Næb. Det er blot Vanen, der gjør, at man hører sin egen Udtale som Ikkesang. Om en Tydsker eller Engelskmand f. Ex. taler Norsk nok saa korrekt, om han endog iagttager de i Talesproget brugelige Sloifninger, kan man dog strax høre, at det er en Udlænding, saa længe han ikke har tilegnet sig vor eiendommelige Melodi, Accenten. Netop heri ligger Vanskeligheden af at kunne komme til at tale et andet Sprog som Indfødt; Enhver kan ved Flid og Omgang med Fremmede lære at tale flydende; men det er ikke Mange givet at kunne gjøre til sin Eiendom den aldeles fremmede Melodi, hvori det andet Sprog bevæger sig.

Hvad nu den saakaldte Accent angaar, maa man huske paa, at der er to ganske forskjellige Ting, som bærer dette Navn. Det ene Slags kaldes ogsaa Tonefald, og bestaar blot i den større Vægt eller Eftertryk, hvormed en af Stavelserne i ethvert Ord udtales; det andet Slags kaldes ogsaa Tonelag eller Tonegang, „hvorved forstaaes Tonens forskjellige Beskaffenhed" (Knudsens Haandbog i dansk-norsk Sproglære). Det er den sidste Art Betoning vi her vil tale om. Disse to Slags blive for Resten ofte forvexlede af Grammatikerne, især de ældre, idet de have sagt, at i den betonede Stavelse hæves Stemmen høiere end i de andre o. s. v. En desto rigtigere Opfatning lærer Knudsen os; Løkke er i dette Kapitel mindre fuldstændig. Knudsen siger fremdeles om „Tonelaget" i Norsk, at „det er deels jævnt, deels ujævnt og løber saa at sige op og ned. Hint kan og kaldes Enstavelsestonelaget, da det har sit rette Hjem i Enstavelsesordene, dette kan kaldes Flerstavelsestonelaget; Jfr. Rod—Rode, flad—Flade" osv. Dette skal vi nærmere dvæle ved. De Fleste vil kunne høre, at der er en anden Tone eller Melodi i Ord som „Rod, flad", end der er i „Rode, Flade". Den umiddelbare Opfatning vilde vel kalde den sidste mere syngende. Man har ellers kaldt hiin den dybe og denne den høie Betoning, men disse Navne passer ikke synderlig godt, som vil sees af det Følgende.

Skulde det nu ikke være muligt at trænge dybere ind i „Tonelagets" Væsen og den egentlige Forskjel i Betoningen i Ord som Rod eller med bestemt Artikel „Roden" og „Roden" (af en Rode)? „Taget" og „taget" (at tage)? Forfatteren af disse Bemærkninger har forsøgt en musikalsk Begrundelse af Tonelaget.

Det er Enhver bekjendt, som har en Smule musikalsk Theori, at der igjennem enhver Melodi hovedsagelig gaar to vexlende Grundstemninger, den paa Grundtonen byggede Harmoni (den diatoniske Treklang), og den paa Kvinten byggede (Septimakkorden eller Firklangen paa Dominanten). Betegnes Skalaens Toner med Tallene fra 1 til 7 og i Oktaven ovenfor med $\bar{1}$ til $\bar{7}$, saa dannes hiin Akkord af Tonerne 1. 3. 5., den ved Tonerne 5. 7. $\bar{2}$. $\bar{4}$. eller i en anden Stilling 2. 4. 5. 7. (hvor alle Toner ligge i samme Oktav). Den første Harmoni har Hvile i sig selv, hvorimod den anden er utilfredsstillende og forlanger den første til Afslutning eller Opløsning; den er nemlig i sin inderste Grund disharmonisk, hvilket sees af Stillingen 2. 4. 5. 7., hvor to Toner ligger ved Siden af hinanden.

Nu maa man ikke vente at finde noget aldeles Tilsvarende i vor Udtale, men dog Noget, som minder derom og kan sammenlignes dermed. Det jævne Tonelag gjør nemlig Indtrykket af det Hvilende, det i sig selv Afsluttede, fordi det hovedsagelig dvæler ved een Tone, hvorefter Stemmen i Almindelighed gjør et Opsving af paa det Nærmeste to Toner; altsaa Stemmen stiger fra Grundtone til Terts, undertiden noget under, undertiden noget over; imidlertid har dette her ikke saa meget at betyde, som man efter den strænge musikalske Theori skulde formode; Hovedvægten ligger nemlig paa Grundtonen som det væsentlig Bestemmende; Opsvinget i Slutningen er mindre fremtrædende; det er ligesom Stemmen ikke har godt for at slippe Grundtonen uden at komme med denne Efterslæng, der ikke gjør noget væsentlig forskjelligt Indtryk paa Øret enten den nu er lidt mere eller mindre høi. Talens svævende Charakteer og Organets Elasticitet gjør sig her gjældende. Alt eftersom Talen bliver hurtigere, gjør Stemmen mere Indtrykket af en enkelt Tone, hvis derimod Stemmen ved langsom Udtale skulde holde sig til een Tone, vilde den gaae over til Sang eller Monotoni.

Det vil af det Foregaaende være klart, hvorfor det jævne Tonelag egentlig tilhører Enstavelsesordene. Er nu et Enstavelsesord smeltet sammen med den bestemte Artikel eller i Tidens Løb udvidet til to Stavelser, beholder det dog Enstavelsesbetoning, idet den første Stavelses Slutningstone gaar over paa den ubetonede Endestavelse, f. Ex. Taget, opr. tak hit, synger, opr. syngr.

For det ujævne Tonelag ligger den paa Kvinten

byggede Septimakkord til Grund. Ved Udtalen af Tostavelsesord som „taget, Rode, Flade“, ligger Stemmen i første Moment over den som høres i anden Stavelse, springer derpaa om til den nærmeste Tone under denne og glider i Slutningen endnu et Par Toner ned. Dette kan kun iagttages ved langsom Udtale. Man kan derfor charakterisere det ujævne Tonelag som en Svæven i Septimakkorden, idet Stemmen bevæger sig igjennem Sekund, Septim og Kvint. Den sidste Stavelse danner da Grudtonen eller Grundakkorden, hvori Septimakkorden maa falde tilbage eller opløse sig. Heraf sees, hvorfor dette Tonelag nærmest tilhører Tostavelsesord.

Disse Bevægelser i Stemmen kan altsaa, uagtet de egentlig er Molodier, dog ogsaa sammenlignes med brudte Akkorder, idet Bevægelsen skeer saa hurtig, at det gjør omtrent samme Indtryk paa Øret, som om der lød flere Toner paa engang.

Conrad Nicolai Schwach.

Alle de feirede Digtere, som indsang Norges Selvstændighed, ere nu vandrede heden, og disse Harper, hvorfra Frihedens og Fædrelandets Priis først tonede, midt under selskabelige Glæder og bachiske Akkorder, ere hængte hen, for aldrig mere at tages i Brug. En Literaturepoche er dermed afsluttet, som ingensinde herefter vil træde til Live. Det vil sige den venale Lyriks Periode, da Muserne maatte holde for, hvor Retterne vare mange og Drikkene udsøgte, da en solid Viinhandler eller en omhyggelig Spisevært med Hensyn til poetisk Stimuleren formaaede mere end nogen Oldtidens Mæcenas. Nu har en afvigende literær Bevidsthed gjort sig gjældende, saaledes at Folks poetiske Begavelse mere bedømmes efter deres Arbeiders Beskaffenhed, end efter selskabelligt Talent og en større eller mindre Afvigelse fra det prosaiske Livs Alfarvei. Men anlægger man paa Schwachs Digtertalent en Maalestok, hentet fra Selskabssangenes og „Vennelagenes“ Periode, den han egentlig tilhørte, maa man skatte det temmelig høit. Thi han skrev Vers med Lethed, ofte med Kvikhed, kunde gjøre heldige Impromtuer, og var en fortræffelig, gemytlig Selskabsbroder, fuld af Lune og Originalitet.

Han berømmes som en trofast Ven, og sine Aandsfrænders og Venners poetiske Efterladenskaber har han derfor møisommelig samlet og udgivet, skjønt vistnok med mere Flid end med al den fornødne vragende Kritik, som for Vedkommendes Minde vilde været ønskelig.

Schwach blev født paa Ringsaker 28de Marts 1793. Hans Fader, Sognepræst Imanuel Schwach var en Søn af Samuel Conrad S. fra Stettin, der som Bogtrykkersvend kom til Christiania, hvor han ægtede Bogtrykkerenken Jessine Marie Berg, født Orbech, og paabegyndte Udgivelsen af Christiania Intelligentssedler, Norges ældste Avis. Hans Moder var Elisabeth Dorothea Nielsen, Datter af Agent N. Nielsen og Søster til den i 1822 afdøde Agent J. Nielsen i Christiania, som tog sig af Drengen paa det Inderligste. Sin første Underviisning modtog Schwach af Faderen, der var en kundskabsrig Mand, og 13 Aar gl. blev han sat ind i Christiania lærde Skole, hvorfra han i sit nittende Aar dimitteredes til Universitetet. Allerede dengang havde han forsøgt sig i Poesien, navnlig paa Oversættelser af Horatske Oder. Som Student valgte han først Medicinen til Brødstudium, men slog dog snart om og studerede Lovkyndighed, hvori han 1817 tog Embedsexamen her ved Universitetet. Efter i nogen Tid at have været Fuldmægtig hos en Høiesteretsadvokat, beskikkedes han 7de Septbr. 1818 til Sagfører ved Landets Over- og Underretter. Som saadan tog han Bopæl i Christiania, men flyttede 1821 til Arendal. 1830 blev han Assessor i Throndhjems Stiftsoverret og 1848 Sorenskriver i Nedre Thelemarken, et af Landets største Sorenskriverier. Han boede ved Skien, hvor han døde 9de Septbr. d. A. I 1820 indgik han Ægteskab med Anne Margrete Heide, der døde i 1836.

I Literaturen optraadte Schwach allerede i vor politiske Gjenfødelses Aar. Det var med en Oversættelse af Tegnérs Digt „Nor“. Kort efter udgav han en poetisk Nytaarsgave „Nor“, hvortil han erholdt Bidrag saavel af de ældre norske Digtere, som af Datidens unge haabefulde Dyrkere af Muserne, saasom af Bjerregaard, M. C. Hansen, Riddervold (den nuværende Statsraad) o. Fl. Denne Nytaarsgave, der ogsaa fortsattes med en Samling for Aaret 1816, nød en meget gunstig Modtagelse i Læseverdenen. Deri fandt han da ogsaa Plads for flere af sine egne Smaadigte; men noget større originalt Arbeide eller nogen Digtsamling fra hans Haand fik man først i 1837, da han under Titelen „Samlede Digte“ udgav et meget rummeligt Udvalg paa 2 Bind af Leilighedsdigte og andre poetiske Sager fra sin allerede lange Digter-Praxis, hvilke hidtil havde været spredte om i Tidsskrifter og Aviser. Denne Samling blev i den Constitutionelle af senere Prof. Collett underkastet en meget skarp, men vistnok i mange Henseender beføiet Kritik. Dette afskrækkede imidlertid ikke S. fra at lade den i 1846 forøge med endnu et tredie Bind, hvilket da liden Opmærksomhed vakte. Foruden Digte indeholder Bindet tvende prosaiske Bearbeidelser af norske Sagn. Til denne Samling sluttede sig tre Aar efter endnu en ny af eensartet Indhold, hvilken han gav den uegentlige Titel af „Farvel til Throndhjem“, fordi den udkom ved hans Afreise derfra. Til enkelte Digte i hver af disse Samlinger har Forfatteren selv komponeret og medgivet Musik. Af de nævnte ældre Samlinger udgav han i 1856 et Udvalg „Digtninger“ paa et maadeligt Oktavbind, hvori mange af disse tidligere optagne Leilighedsdigte, som han med saadan Lethed rystede af Ærmet, findes forstødte. — Hans største poetiske Arbeide er en i 1845 udgiven Fortsættelse af Holbergs Peder Paars. I dette Digt, der fører Titelen „Ny og sandfærdig Vise om Peder Paars i Aarhuus af Cornelius Svendsen, Bager paa Levanger,“ har han bibeholdt det nu forældede alexandrinske Versemaal, hvori Holbergs bekjendte Digt er skrevet, og tillige søgt at efterligne dets gammeldagse

Sprog; men hvor heldig han end heri har været, maa det hele Arbeide dog betragtes som et forfeilet Produkt. En varigere Erindring, end dette Opus kan sikre, vil Schwach finde ved sin Flagsag og enkelte andre af sine patriotiske Digte, der længe saa at sige have været Folkesange.

Foruden Digte har Schwach ogsaa udgivet nogle videnskabelige Arbeider, saaledes en Udsigt over de tre nordiske Rigers Myntvæsen fra de ældste Tider (han var selv Myntsamler), en Udsigt over det throndhjemske Videnskabsselskabs Historie (han var selv i lange Tider Selskabets Sekretær), og en Biographi af Biskop Neumann, hvis fortrolige Ven han i en fremrykket Alder var bleven, skjønt han i et eget Skrift bittert havde persifleret hans i „Saga“ indførte intetsigende „Reise til Stockholm“. Ogsaa oversatte han under Titelen af „Det danske Hofs hemmelige Historie“ et Afsnit af John Browns for Historie udgivne og optagne Roman „Northern Courts“. Han var i det Hele en Mand med levende literære Interesser og skrev med stor Lethed. Navnligen var han som Poet meget expedit, og kunde endog efterat være kommen til et Selskab, der præstere de poetiske Sager, som Leiligheden krævede. — Det Originale og Sære ved sin Personlighed kjendte han godt og stillede det endog med en vis behagelig Selvironi til Publikums Skue, saaledes som i hans „Portræt“, hvoraf vi hidsætte følgende vistnok altfor sande Vers:

„Han gjerne tog Deel i et muntert Kalas,
Var Gjæk efter udsøgte Spiser;
Utvungen han tømte det viinfyldte Glas,
Sang Andres og selvgjorte Viser.
Ei meget han taalte af evanske Drik,
Tit derfor han Pisk resikeerte,
Og tit da i Sangen fra Texten han gik,
Især naar han improviseerte.“

Farvesandsen og Moden.

III.

Med denne Vending i Kulturhistorien er ogsaa givet den Retning, hvori Farvesmagen maatte slaae ind. Da Livslysten, Nydelsessygen, Pragtsandsen forøgedes, da Anskuelsernes Kreds udvidedes, da Dannelsens Elementer forfleredes, saa kunde heller ikke Behaget i glimrende Farvespil, i en rig og broget Virkning udeblive; det maatte meget mere voxe og svulme op til Udvæxter, som i sin Art kunde staae paa samme Høide i Daarskab som Bjældedragten og Snabelskoene, som Mestersangernes kunstlede og forskruede Digtning. Overdrivelserne i denne Tids Smag fremtræder ikke blot i Klædedragten, men i Alt, hvormed Mennesket omgiver sig forat forskjønne sit Liv; i hiin Tid falder den bemalede Plastik, Glasmaleriets Blomstring, og selv Architekturen antager idetmindste en dekorativ Charakteer, hvor den ikke tilsteder Farver; hiin Tid tilhører Opfindelsen eller den fornyede Anvendelse af Oliemaleriet, og dermed Begyndelsen til Maleriets Blomstringsperiode. Dette selv finder i det 15de Aarh. et specielt Behag i Gyldenstykkes Pragtstoffe, glimrende Harnisker, solklare Landskaber, blinkende Kilder og Vandspeil. Men det er den almindelige Kunstsands, som frelser fra egentlig uharmoniske og grelle Meningsløsheder midt i al denne raffinerede Brogethed, i alle disse forunderlige Sammenstillinger af Farver og i alt dette Overmaal af Prunk og Pragt. Er end ikke Sandsen for Harmoni af fineste Sort, saa kan man dog ikke nægte Tiden al Følelse for den.

De talrige Malerier fra denne Tid overbeviser os nu først og fremst om, at det er lykkedes Bonden eller Landmanden, ikke at tale om Borgerne i Byerne, at kunne maale sig med de høiere Stænder i Brugen af fulde og hele Farver. Bonden, som bringer sine Grønsager, Frugter, Sviin og Gjæs paa Torvet; Malkepigen med Melk, Smør, Æg; Sælgersken bag sin Disk — vi see dem alle klædte i Rødt, Guult, Blaat, Grønt, osv. Vi have seet et Maleri, hvor en Bager staar foran sin Ovn i grøn Kjole og et Par Buxer, hvis ene Been er mørkerødt, det andet guult. Lovene mod Luxus og om Klædedragten, der florerede samtidigt med Yppigheden siden Midten af det 14de Aarh., tage næsten intet Hensyn til Farven; i det Høieste søge de undertiden at forbeholde den fornemste Stand Brugen af Skarlagen, Carmoisin eller Purpur: de have udelukkende Stoffet og Snittet for Øie. Fra denne Tid skriver sig Landbefolkningens Behag i brogede Klæder, som den har bevaret længere og troligere end de Forandring underkastede Folkedragter.

Ligesom nu de lavere Stænder tilranede sig Pragtfarverne, og de brudte ikke længere vare Skjelnemærker, saaledes viser paa den anden Side den elegante Verden heller ikke disse sidste fra sig; ja, den kommer efterhaanden til det Resultat, at en Forbindelse af den og andre Farver kunde frembringe en smuk, i Sandhed kunstnerisk Virkning. Saaledes kunde selv Graat, fremhævet ved Guld og Sølv, blive en yndet Farve, og ofte afgive Grundtonen i et stort Festtoilette. Navnlig i Nederlandene og Burgund føle vi Kunstens Indflydelse i denne Retning.

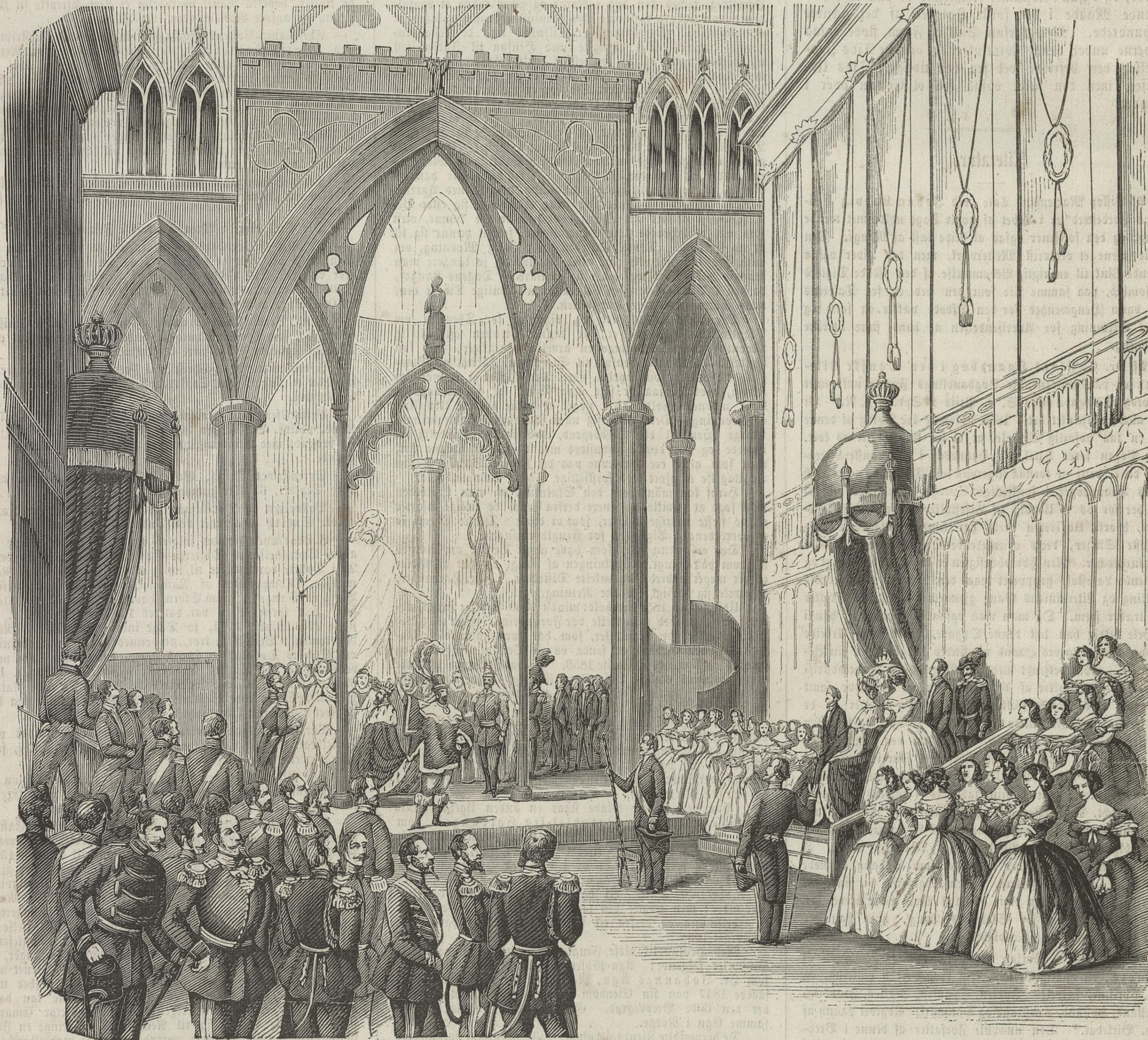
Men hvor mange Exempler vi end kunne anføre paa en kunstnerisk fuldendt Harmoni, saa forslaae de dog ikke til at betage det hele Farvetoilette den bizarre og barokke Charakteer, som vi forefinde i Klædedragtens baade Form og Snit. Et Hovedbeviis herpaa er, at den kløvede Dragt, som hidindtil kun havde tjent heraldiske eller andre Riddervæsenets Formaal, og var aldeles forkastet af den elegante Verden, især af Damerne, nu netop blev Mode. Dette gjælder dog kun om Mændene; Kvinderne ville heller ikke nu vide Noget af den, og det er en stor Sjeldenhed at see en saaledes klædt Dame paa Malerier. Men medens hidindtil mi-parti kun havde havt en næsten livrèeagtig Betydning, saa blev den nu en Forret for de høiere Stænder, og mangen By-Øvrighed forbyder Haandværkssvendene eller overhovedet den tjenende Klasse at bære den.

Selv den Maade, hvorpaa Farverne blive fordelede over Legemet, er bleven aldeles bizar, saaat

hine Tiders elegante Herrer afgive os ypperlige Narredragter til vore Karnevalsaftener. Intet Klædningsstykke bliver forskaanet, endog Filthatten, som i de besynderligste Skikkelser bedække det 15de Aarhundredes besynderlige Hoveder, bliver ikke blot farvet, men fremtræder deelt paa Midten nedover, saa den ene Side er rød, og den anden grøn osv. Hidindtil havde der dog hersket en vis Symmetri, og den ene Haldeel af Legemet havde svaret til en anden, hvis ikke Vaabenskjoldet selv havde to forskjelligt tegnede Halvdele. Det nuværende kapricieuse Lune behager sig derimod just i at tilintetgjøre paa den mest paafaldende Maade al Symmetri. Den ene Side er saaledes ganske sort fra Hatten til Fodspidsen, og den anden spiller i de mest brogede og meningsløse Sammenstillinger. I andre Tilfælde er Buxernes ene Been ensfarvet, medens det andet bestaar af et Dusin lodrette Striber, som under Knæet falde i omvendt Orden fra dem paa Laaret, og saa er Kjolens Farve atter modsat Buxerne, saaat den Side, som paa Buxerne er broget, er ensfarvet paa Kjolen, og omvendt. Andre Klædninger ere vistnok temmelig ensfarvede, men saa løber der om det ene Been en bred Stribe, som i Schakbrætform er sammensat af lutter smaa Stykker i utallige Farver. Regelen er her netop den, at der ikke gives nogen Regel, og den, der i kjækkeste Maade med sine gale Indfald kan spotte alle Regler, al Symmetri og Fornuft, han er netop Manden.

Men nu gaar Spillet videre: regulære Figurer, Gulv-Mosaik, Baand og Striber kunde ikke længe tilfredsstille disse kapricieuse Gjække; Klæderne oversyedes med sindrige Tankesprog, indsprængtes med Flammemønstre, broderedes med Dyrefigurer, selv Landskaber, osv., og alt dette med den størst mulige Nøiagtighed forat undgaae nogen Overeensstemmelse mellem den høire og venstre Side. Kommer saa hertil, at de bemønstrede Stoffe, som hidtil havde været i Brug til Tæppener, Dækkener, Forhæng og lignende, nu ogsaa kom i Mode til Klæder, at navnlig Damerne, men iøvrigt ogsaa de ældre fornemme Herrer, som ikke kunde forsone sig med den kostbare og brogede Sammensætning af mangfoldige Smaastykker, behængte sig med nederlandske Brokade-Stoffe, der vare overfyldte med store Plantemønstre, og de saa ovenikjøbet vare aldeles stive af Guld, Silke, Fløiel — saa havde altsaa denne desuden saa farverige Tid tilstrækkelig glimrende, broget og prunkende Staffage.

Midt i et saadant uendeligt Farvevirvar udspe-

Kroningen i Throndhjem. Ceremonien i Domkirken, Rigsherolden udraaber: „Nu er Carl den Femtende kronet til Norges Konge, Han og ingen Anden!“ (Se Nr. 38).

kulerede de tænkende Hoveder i denne Daarskabernes Verden en endnu grellere Effekt. Thi Knaldeffekt var den Virkning man tilsigtede; og disse Bestræbelser understøttedes ved Klædedragtens Form, navnlig i den første Halvdeel af det 14de Aarh. Da var Hætter, som hidtil kun vare blevne brugte af Bønder, Fragtkudske, Reisende og Jægere, ogsaa bleven almindelig Mode for Herrer og Damer. Mandens Hoved tilligemed Hals og Skuldre vare fuldstændigt skjulte af Kapudsen, og fra dens Spidse hang en lang Hale ned over Ryggen, ikke sjelden lige til Gulvet. Haaret saaes ikke, ogsaa Ansigtet var tilhyllet, naar Kapudsen var tilknappet foran Ansigtet, saaat blot Øinene saae ud gjennem to Huller. Om Livet laa en tætsluttende Kjole, som neppe naaede til Hofterne; Been og Fødder vare bedækkede med et eneste fast tilklinet Stykke, og ud fra Fødderne gik, som tilsvarende Sidestykke til Issens Forlængelse, lige saa lange Spidse, der under Gangen slog og slang om Benene.

Efter alt Dette vil det nu ikke forundre os, at der i Medfør af Tidens poetiske Charakteer blev lagt en allegorisk Betydning ind i Farverne, og at Herrer og Damer offentligt klædte sig i Overeensstemmelse med den. Ligesom det oftere tidligere var hændt og ogsaa senere har gjentaget sig, saa maatte ogsaa dengang Allegorien med sit falske Skin tilhylle Mangelen af ægte Indhold og sand Følelse i Poesien; men i det 14de Aarhundrede var der tillige den Forskjel, at den fra Poesien og Kunsten gik over i det virkelige Liv forat drive sit tilsyneladende aandrige Spil for den kløgtige og dog saa fattige Forstandighed. Middelalderens Blomstringstid, det sande, oprigtige Riddervæsen havde endnu ikke kjendt Noget dertil; men nu, da den egentlige Erotik var forvandlet til Affektation, Galanteri, Donqvichoteri, nu tabte ogsaa Hjerteligheden sin Nimbus og blev en bevidst, affekteret Leg eller ogsaa sjofel Gemeenhed. Allegorien skulde drapere denne Leg med et aandrigt Gevandt, og hertil skulde da ogsaa Farverne tjene. Naar i et Digt fra hiin Tid „Om de sex Farvers Udlæggelse“ en Dame spørger Digteren, hvad han synes om den Skik, som nu bruges i alle Land, at man med sine Kjoler bekjendtgjorde og med Farver lod tilsyne sin Hjertedames Sindelag mod ham, og man erindrer sig den fremherskende didaktiske Retning i hiin Tid, saa kan der ikke være nogen Tvivl om, at denne Skik ogsaa virkelig har existeret i det offentlige Liv, omend kun i de Kredse, der vare tilgjængelige for Poesi. Desuden findes der ogsaa hyppige andre Hentydninger hertil.

Det er ikke vanskeligt at indsee, paa hvilken Maade den nyere Tid ved sin Begyndelse i det 16de

Aarh. skulde have reformeret Smagen ogsaa i denne Retning. Smagen havde naaet sit Fuldendelsespunkt, og det behøvedes kun at tøile dens Forvildelser, føre dem tilbage til Maadehold og Orden, saa havde Skjønheden indfundet sig af sig selv. Det var i denne Retning ligesaa nødvendigt, som ved Klædedragten overhovedet, hvor en utrolig Mængde af de vilkaarligste og urimeligste Former havde indsneget sig, som ved Sædelighedstilstanden, der havde tabt al moralsk Holdning, som ved det hele politiske, borgerlige og aandelige Liv, der trængte saa aldeles til en Regeneration og Reformation. Ogsaa paa vort Gebeet gik denne Renselsesproces for sig, paa den ene Side med de mest velgjørende Følger, medens den paa den anden Side, trængt ud af sin rette Bane, slog ind paa uventede Veie. De heldige Følger gjenfinde vi ogsaa i Maleriets samtidige Blomstringsperiode, og ogsaa i Kostumet fremtræde de paa en iøinefaldende Maade i den første Halvdeel af det nævnte Aarhundrede. Men ligesom Snit og Form, stode ogsaa Farverne under denne stormfulde og oprørte Tids Indflydelse; den befriede vel fra den tidligere Tids Udskeielser, men den faldt ogsaa fra et Extrem over i et andet.

Literatur.

Af Biskop Martensens Tale „ved Johan Ludvig Heibergs Jordefærd" er i Løbet af nogle Dage udkommet tvende Oplag, og den fortjener ogsaa at blive læst af Mange. Den er ikke alene et oratorisk Mesterværk, men den giver ogsaa vækkende Vink til en rigtig Bedømmelse af den afdøde Digters Virksomhed, paa samme Tid som den ved en fra Talerens Side varm Hengivenhed for den Afdøde vækker en sand og beføiet Stemning for Anerkjendelsen af hans store literære Betydning.

— Af Dr. C. Flors Haandbog i den Danske Literatur er paa Gyldendalske Boghandlings Forlag udkommet 5te forøgede Udgave (657 S. 8. Priis 1 Spd. 2 ß. N.) Vi have allerede skjænket det i 1854 udkomne 4de Oplag af denne Bog en saa udførlig Omtale, at vi her kunne fatte os kort. Naar Bogen fører Titel af „Haandbog i den danske Literatur", da er dette at forstaa eligerviis som Titelen paa Ideler & Noltes Haandbøger i forskjellige Sprogs Literaturer; thi vi have her for os et Udvalg af Læsestykker af forskjellige Forfattere, hvortil Udgiveren deels har knyttet udførligere biographiske Skizzer, deels orienterende Oversigter over enkelte Literaturepocher. Men Hovedhensigten er dog at give et rigt og afvexlende Læsestof, grupperet paa den Maade, at Sprogets Udvikling og Literaturens Gang gjennem de optagne Stykker klart træder frem. Og man maa ogsaa indrømme, at han i det Hele heldig han løst denne Opgave, og at hans Arbeide i enhver duelig Lærers Haand vil findes brugbart for sin Bestemmelse. Som bekjendt meddeler Bogen først Runeindskrifter, derpaa Brudstykker af de gamle Sagaer og Love samt et Udvalg af de danske Folkeviser, og endelig Prøver af de mest fremtrædende Forfattere lige fra Hr. Michael og Christen Pedersen til Bjørnst. Bjørnson, der slutter den danske Afdeling, og er den eneste norske Forfatter, som i Bogen har fundet Plads. Siden 4de Udg. er ogsaa optaget adskillige danske Forfattere, som i hiin savnedes (saaledes R. Rask, Dr. Eschricht, S. Kierkegaard og Fr. Barfod); men der savnes endnu mange, som en „Haandbog i Literaturen" ikke vel kan forbigaae, saaledes Poul Møller, Hostrup o. A. I endnu høiere Grad gjælder dette det som Anhang tilføiede Udvalg af svenske Forfattere. Men Udgiveren vil finde en tilstrækkelig Undskyldning deri, at hans Værk vilde blevet for omfangsrigt og dyrt for Skolernes Brug, hvis han her havde lagt an paa Fuldstændighed.

— Paa Woldikes Forlag er udkommet første Deel af „Minoza, en asiatisk Prinds, som drog Verden omkring, og søgte, Christne, særdeles i Indien, Spanien, Italien, Frankrig, Engelland, Holland, Tydskland og Danmark. Udgivet paany af Wilh. Birkedal." Den unævnte Forfatter af denne i Brevform affattede fingerede Reisebeskrivelse er den ved naturhistoriske, historiske og religiøse Skrifter noksom bekjendte bergenske Biskop E. Pontoppidan. Skriftet har til Formaal, at fremstille „den naturlige, saavel som den aabenbarede Religions uryggelige Grunde, og advare mod de fleste Christnes kjendelige Afveie i Lærdom og Levnet." Og da det er forfattet af en for sin Orthodoxi bekjendt Geistlig og udgivet af en ikke mindre orthodox Forf., vil denne nye, smukt udstyrede Udgave formodentlig være meget kjærkommen i en Tid som denne, da religiøse Romaner og romantiske Biographier af hellige Mænd synes at være Folks mest yndede Læsning.

Norge.

Christiania. I Juli-Heftet af La Belgique horticole findes, under Overskriften „Frugter fra Norge", nedenstaaende Bemærkninger af Redaktøren, Dr. Edouard Morren.

I Oktober 1858 holdtes i Christiania en stor Udstilling for hele Norge af Produkter vedkommende Landhuusholdningen og Havedyrkningen. Den var i mange Henseender interessant og blev Gjenstand for en udførlig Beretning af Hr. Schübeler, som findes indført i en Journal „Budstikken", der udgives af det kgl. Selskab for Norges Vel. Denne Beretning indeholder en Mængde mærkelige Kjendsgjerninger; men disse vedkomme mere Agerdyrkningen end den egentlige Havedyrkning. Vi ville derfor her forbigaae disse, med Undtagelse af nogle faa, som ere af en overordentlig Vigtighed med Hensyn til Planteakklimatisationen, en Gjenstand, der ikke alene er af Betydning for Beboerne af de nordlige Lande, men for enhver, som giver sig af med Plantekultur. Hr. Schübeler indfører hvert Aar til den botaniske Have i Christiania en stor Mængde nyttige Vexter, vedkommende Agerbruget, Havedyrkningen og Industrien. Enhver vil kunne forstaae, at han der har meget at bekjæmpe med Hensyn til Veirlagets Haardhed, ikke saa meget fordi Varmen i Sommermaanederne er saa særdeles lav, men fornemlig fordi Sommeren er meget kort. Endskjønt Maisen saaledes hører hjemme i de varme Jordstrøg, trives den dog i Norge og giver endog et paafaldende stort Udbytte („donne des produits remarquablement abondants"). Det samme er Tilfældet med de fleste eenaarige Vexter. Det vigtigste med Hensyn til Indførelsen og Forbedringen af de forskjellige Kulturplanter i et Land med Norges naturlige Beskaffenhed, er at Planterne ere tidlige d. e. at de bruge kort Tid for at modnes; thi jo mere en Plante udmærker sig i denne Henseende, desto sikrere kan man ogsaa være paa, at den vil trives. Med Hensyn hertil har Hr. Schübeler iagttaget, at flere udenlandske Planter have Tilbøielighed til at blive tidligt modne i Norge, det vil sige, at der i Norge bruges mindre Tid fra Spiring til Modning end under en sydligere Breddegrad. Fremdeles har han bemærket, at denne Hurtighed i Udvikling tiltager med Aarene, ligesom om disse Planter ikke strax kunde føie sig efter Beskaffenheden af det ny Klima, hvorhen de ere komne, men som om de behøvede flere Generationer, for at vænne sig til de ny Forhold. Denne Stræben efter tidlig Modning, om man saa kan udtrykke sig, viser sig tydelig jo længere man kommer mod Nord og lader sig forklare af Dagens Længde, da den i Virkeligheden for Vegetationen gavnlige Tid er den, naar Solen staar over Horizonten.

Det mest paafaldende og vigtigste for Theorien om Planteakklimatisationen er, at denne Stræben efter tidlig Modning synes at antage en arvelig Charakteer, som kan iagttages baade med Hensyn til Størrelsen, Farven og Smagen. Planter, som dyrkes flere Aar i Rad i et nordligt Klima, hvor de saa at sige maa skynde sig, for at voxe og blive modne, beholde altid noget af denne hurtige Udvikling og Modning. Dette viser sig naar saadanne Planter bringes tilbage igjen til den Breddegrad, hvorfra de oprindelig ere hentede og der dyrkes jævnsides med Vexter af samme Art, men som altid ere forblevne paa det samme Sted. Denne Iagttagelse er gjort med forskjellige Slags Sommerhvede.

Heraf kan man gjøre den Slutning, at man i Norden maa søge at udvikle og senere derfra hente de tidlige Afarter af de fleste nyttige Vexter, som vi dyrke. Denne Theori er af overordentlig Vigtighed for Frugtdyrkningen.

Der er endnu faa, som have noget Begreb om Norges Rigdom paa Frugt. Dyrkningen af Frugt og især af Æbler er der meget udbredt, og enkelte Distrikter, f. Ex. Hardanger, udmærke sig særligt i denne Retning.

Udstillingen 1858 indeholdt mindst 7000 Stykker Frugt, noget, som i Sandhed maa vække vor Forundring. Efter endt Udstilling havde Hr. Schübeler, som har foranstaltet disse Udstillinger, den Godhed at sende os en Deel af Frugterne og gjentog en lignende Sendelse 1859. Vi have allerede tidligere i vor Journal omtalt disse Sendelser og komme nu tilbage til denne Gjenstand, for nærmere at udhæve to fuldkommen ny og meget mærkelige Æblesorter.

Det første af disse er Aga-Æblet. (Her følger en detailleret Beskrivelse, der slutter sig til en meget smukt udført, illumineret Tegning i naturlig Størrelse, som ledsager Heftet*). Det er en stor og smukt farvet Frugt, som har et meget fint Aroma, der kommer Reinetten nærmest. Det er en Frugt af første Rang.

(Paa den samme Plade staar en anden ligesaa smukt udført Tegning af „Granatæblet fra Hardanger", som ogsaa er ledsaget af en særskilt Beskrivelse). Om dette Æble siger han blandt Andet: Kjødet er hvidt, fast, meget fint, aromatisk og sødagtigt; det er i enhver Henseende en Frugt af allerførste Rang. Det udbreder en meget fiin og indbydende Duft. Vi have spist dette Æble den 8de December; men uagtet den lange Transport (fra Hardanger til Christiania og derfra til Belgien) kunde det have holdt sig meget længere.

Med Hensyn til disse Frugters Oprindelse meddeler Hr. Schübeler følgende: Aga-Æblet nedstammer fra en Kjærne, som Hr. Johannes Aga, Medlem af det norske Storthing, saaede 1847 paa sin Eiendom i Hardanger**), omtrent under den 60de Breddegrad. Granatæblet er ogsaa fra den samme Egn i Norge.

De heromtalte Kjendsgjerninger ville udentvivl foranledige vore Pomologer til at sætte sig i Forbindelse med de norske Frugtdyrkere, for at faa indført deres Frugter i vort Land. Vi troe, at en saadan Fremgangsmaade vil bringe færre Skuffelser end man hidtil har været udsat for ved at indføre Træer fra sydligere Egne.

— Under Titelen „En Samtale i 1814" indeholdt Aftenbladet for forige Løverdag et af „Sarpen" optrykt Stykke paa flere Spalter om C. Tanks Optræden mod Carl Johan, hvilket vistnok af flere Læsere blev fulgt med spændt Opmærksomhed og optaget som et paalideligt, hidtil ukjendt Bidrag til Norges Historie i hint Tidsrum. Men det er saa langt fra at Historien her berigedes, at det hele Stykke kun var et ligefrem, Optryk af en dansk Oversættelse af 3die Deels 14de Kap. af Crusenstolpes berygtede Roman „Carl Johan og Svenskerne." Kun har „Sarpens" Udgiver, for ikke at vække Mistanke mod Stykkets historiske Ægthed, fundet det hensigtsmæssigt at udelade de af Hr. Crusenstolpe under Texten citerede Kilder: nemlig hans egen „Portefeuille" og (Johanssons) Skrift om et nyt Foreningsforedrag mellem Sverige og Norge. Ved at betragte den djærve og vildledende Maade, som den ærede Provindskollega har gaaet frem paa, kunne vi ikke andet, end engang for alle lægge ham og hans Standsfæller paa Hjerte, at iagttage en større Samvittighedsfuldhed, end hidtil sædvanlig, med Hensyn til Kildeangivelser. Det lader sig let undskylde, at man sender en Anekdotbog i Trykkeriet og river Blad for Blad ud, efterhaanden som der er Trang til Manuskript. Dette gjorde endog M. C. Hansen i sin „Huusven"; men naar man plyndrer Romaner, for af dem at give Folk historiske Brudstykker, eller man uden videre aftrykker som sit Eget andre Blades Artikler med noget Forfatterskab i, da fortjener dette en stærk Dadel. Hvilken Konfusion der ved den sidste Fremgangsmaade afstedkommes med Hensyn til den literære Eiendomsret, viser sig noksom deraf, at naar f. Ex. en Avis har stjaalet en Artikel, og saa en mere samvittighedsfuld Kollega først møder den deri og aftrykker den med Angivelse af sin Hjemmelsmand, da bliver den frække Ransmand den, hvem Forfatteræren tillægges. Denne Konfusion kan — som man oftere har seet — endog komisk nok føre saavidt, at de Aviser, hvorfra Ranet oprindelig er skeet, aftrykke sit Eget paany og anføre Ransmanden som Kilde.

— Christiania-Postens Forlægger indbyder til Subskription paa „Norsk Folkeblad, en politisk Tidende for Menigmand," der vil udkomme fra 3die October. Denne Avis udgives to Gange ugentlig og skal koste 54 ß Kvartalet. Den vil blive et paa den større Almeenhed beregnet Uddrag af Christiania-Posten og indeholde „Oversigter over Begivenhederne i Udlandet, ledende Artikler angaaende vor indenlandske Politik, et Udvalg af indenlandske Efterretninger samt tillige af indsendte Opsatser, som man kan antage vil læses med Interesse ogsaa i Landsbygderne."

— Prof. Schweigaard feirede 24de Septbr. sit Sølvbryllup og blev om Aftenen hilset med Sang af Studentersangforeningen.

— Ole Bull giver i Aften Koncert i Frimurerlogen.

— Udbyttet af Jernbaneaktierne er for det forløbne Aar bestemt til 5 pCt. for de prioriterede og intet for de uprioriterede Aktier. Til Vedligeholdelse af Jernbanen er medgaaet 25,000 Spd. mere end ifjor. Indtægten har været omtrent 10,000 Spd. mindre end f. A.

— Kand. Bernhoft har foreløbig afsendt til de syriske Christne 600 Spd., som hos ham vare subskriberede. Senere skal omtrent en lignende Sum være indkommet.

— I den midterste af Christiania Fattigstuers Bygninger er indrettet et Kapel, som Stiftsprovst Jensen indviede den 24de September.

— Bestyrelsen for „Foreningen for Blinde" har bevilget Kand. philos. B. Roggen 300 Spd. for i Udlandet at gjøre sig bekjendt med Blindeinstituter og uddanne sig til Lærer for Blinde.

— Sorenskriver O. C. Gude i Sands Sorenskriveri døde 23de Septbr., 65 Aar gammel.

— Bestyreren af Døvstummeinstitutet i Throndhjem Kand. theol. Smith er afgaaet ved Døden afvigte Onsdag.

— I Landsbyen Farum solgtes nylig en Række Breve og andre Optegnelser af Digteren Edvard Storm. Brevene, 23 i Tallet, vare stilede til nylig afdøde Auditør Poul Rasmussen, (Komponisten af Nationalsangen „Danmark deiligst Vang og Vænge"), hvem Storm havde antaget sig som Pleieson. Det første Brev var dateret 1ste November 1788, det sidste 27de Sepbr. 1794, to Dage inden hans Død. (Naar Referenten i Berl. Tid. tror, at hermed nogen ny Oplysning om Storms Dødsdag er fremkommen, feiler han. Thi man veed allerede af Suhms Gravskrift i Fallesens Magaz. IV, 694, at Storm, tiltrods for Molbechs Angivelse, døde Natten mellem 28de og 29de Septbr., hvilken Dødsdag vi ogsaa har angivet i Storms Biographi i „Berømte Nordmænd").

— Vor Landsmand Violonisten Suckow er optraadt paa Folketheatret, men bleven modtaget med en vis Kulde, som „Dagbladet" finder ubillig.

— For Rigets Stænder er fremsat en kgl. Proposition til en Mellemrigslov mellem Sverige og Danmark ang. Exekution i det ene Rige af Domme afsagte i det andet.

— Ved Garibaldisternes Seier over Lamoricière ved Castelfidardo synes de pavelige Tropper saagodtsom oprevne. Imidlertid har Lamoricière seet sig istand til at kaste 1500 Mand ind i Anconas Fæstning, hvorpaa Garibaldi har gjort et mislykket Angreb. Han er da marscheret videre til Kapua. Han fordrer af Piemonteserne en Undsætning af 1200 Mand for at angribe Rom, hvor han vil proklamere Kongeriget Italien, og derefter gaae mod Venetien. Til Besættelse af Neapel kræver han 30,000 sardinske Tropper. Piemonteserne have besat Civitacastellana og Corneto. Paven forlanger, at de skulle trække sig tilbage, og har i modsat Fald truet med at forlade Rom. — Garibaldi er geraadet i Uenighed med Grev Cavour, hvis franskfindede Politik han ikke kan dele, og har fordret hans Afskedigelse. Kong Victor Emanul siges at skulle begive sig til Neapel for at bringe en Forsoning tilveie. — Frankrig optræder truende mod Garibaldi og Sardinien, og vil forsvare Paven.

Stavanger. Repræsentantskabet har besluttet, at optage et Laan paa 100,000 Spd.

Porsgrund. Den 18de Septbr. stiftedes her under Navnet „Den norske Lloyds" en ny Skibsassuranceforening med en Kapital af 1 Mill. Spd.

*) Aga-Æblet er tidligere udførligt beskrevet og tegnet i Monatsschrift für Pomologie und praktischen Obstbau von Oberdieck und Lucas. 6ter Jahrg. 1860 S. 10—11.

**) Allerede i Aaret 1851 bar dette Træ 5 Æbler og siden hvert Aar mere, indtil det 1859 bar omtrent 1 Tønde

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 41. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 7de Oktober 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Stillebensmaleren Frantz Diderik Boe.

II.

Vi antage, det vil være af Interesse at erfare lidt om Kunstnerens Vandring til Paris, og vi ville dertil benytte hans egen Skildring.

„Høsten 1849", skriver han i det Brev, hvori han har havt den Godhed at meddele os Materialerne til denne biographiske Skizze, „reiste jeg sammen med min Ven, Kunstmaler Losting fra Bergen, paa et Seilskib til Holland for derfra at gaae med Jernbanen til Paris. Paa Veien vare vi i Livsfare, da vi drev for Strøm og Vind ind under de hollandske Banker. Vi saa et tremastet Skib forlise, som var stødt paa Grund, og en Aften slaar en Styrtsø, der truede med at slaae Alt istykker, over Skibet. Matrosen, der stod tilrors, skreg: „Kapitain, nu er det forbi, det brækkes fra Grunden." Kapitainen blegnede, og vi troede ogsaa, at vor sidste Time var kommen. Taagen lettede imidlertid et Øjeblik, saa vi fik Lods ombord, og vi vare frelste. Eftersom vi nærmede os Holland, saa vi Spor af Stormens Ødelæggelse, idet vi opdagede flere Skibsvrag, og efter 30 Dages Reise fik vi endelig igjen Foden paa fast Grund. Paa Tilbageturen til Bergen forliste Fartøiet, og Kapitainen blev borte. Det er en Besynderlighed, at af de 5 Reiser, jeg har gjort med Seilfartøier, ere de 3 Fartøier paa den næstfølgende Tur forliste og Skipperne blevne borte. Den fjerde hængte sig, og den femte blev afsat.

„Ved Ankomsten til Paris faldt vi i Hænderne paa en Tydsker, der eiede et Hotel, og bleve dygtigt optrukne. Senere kom vi til at logere hos en engelsk Dame, hvor der boede mange Norske. Jeg søgte nu en Mand af mit Fag, af hvem jeg kunde lære Noget, men havde Vanskelighed ved at finde en saadan, da jeg var ubekjendt med Forholdene og med Sproget. Efter et halvt Aars Ophold fik jeg det Indfald at forlade Paris, hvilket der dog heldigviis ikke blev noget af. Senere traf jeg den dygtige Stillebensmaler Grønland. Jeg tog Bolig i det samme Hus som han, og da han senere reiste ud til en Landsby i Fontainebleauskoven, fulgte jeg ham derhen. Her malede jeg da flittigt og øvede mig i at tale med Bønderne og deres Koner og Døtre. En Aften, — det var paa min Navnedag, — som jeg sad og spiste min Desert, hører jeg Støi og Trommeslag gjennem Landsbyens Gade, og ind til mig træder to af Landsbyens Madamer, den ældste i Spidsen med et stort Fad med en Buket paa, garneret med Kager. Hun holdt da en Tale og bad mig ikke forsmaa denne Buket som en Erindring om denne Dag. Jeg svarede i en Tale paa Fransk, (som jeg forresten ikke kunde stort af), takkede for den Opmærksomhed, de viste mig, trakterede med Landsbyviin, og nu blev der da Dands, Lystighed og Glæde."

Det varede ikke længe, før Kunstnerens Navn trængte igjennem ogsaa i det store Paris. Foruden et Billede forestillende „en Agerhøne og Frugter", der blev kjøbt af Kunstforeningen i Düsseldorf, og som ved Udlodningen tilfaldt Byens offentlige Malerisamling, malede han „en Vindrueklase i Solbelysning", der paa Salonen 1851 blev et af de Billeder, der aarlig kjøbes af den franske Stat forat uddeles blandt Rigets offentlige Gallerier. Aaret efter udstillede han igjen „røde og hvide Druer i Solbelysning", hvilket erholdt mention honorable. Dette Billede, der i Revue des beaux arts omtaltes meget rosende, indkjøbtes derpaa til Nationalgalleriet her i Byen.

Neppe var dette sidste Maleri færdigt, før Kunstneren overfaldtes af en farlig Øiensygdom, der gjorde ham næsten blind i 8 Maaneder og i over to Aar forhindrede ham fra at røre Penselen. Nu endelig fandt man, at det var paa Tide for Staten at træde til. Kunstneren henvendte sig personlig til Statsraad Stang, som da opholdt sig i Paris, denne skrev hjem, og Bøe erholdt et Stipendium paa 300 Spd. Da Synet igjen vendte tilbage, erholdt han Bestilling paa to Billeder til Oscarshal; han valgte at fremstille „Fiske og Hummer" og „en Hare, en And og Frugter".

Imidlertid indtraf den store almindelige Udstilling i Paris i 1855. Alle Retninger af den europæiske Civilisation skulde repræsenteres der og som Følge deraf ogsaa Kunsten. Fra hele Europa sendte Nutidens Kunstnere sine Værker did, og der udfoldede sig dengang paa Udstillingsbygningens Vægge et Billede af Resultaterne af Nutidens Kunstvirksomhed, som man i den Fuldstændighed aldrig før har seet og vel ogsaa kommer til at vente en Stund før man igjen faar at see. Over 5000 Kunstværker vare udstillede. En Mængde forskjellige Belønninger vare udsatte af den franske Regjering, og til at uddele disse udvalgtes Juryer, hvori man valgte Repræsentanter for de forskjellige Nationer, der havde bidraget til Udstillingen. Den norske Regjering havde dengang været meget omhyggelig; man havde en egen Kommissær ved Udstillingen, og Bøe indtraadte for Norges Vedkommende i Juryen. Da Danmark først i den ellevte Time havde bestemt sig til at deltage i Udstillingen, havde det ikke faaet Anledning til at faa udnævnt nogen dansk Jurymand, og Bøe kom derved til efter den danske Kommissærs Anmodning ogsaa at varetage Danmarks Interesser inden Juryen. Han var med Et kommen ind i den store Verdens Tummel, var hver Løverdag i Soiré hos Prinds Napoleon, der under Udstillingen var overdraget Forsædet i Departementet for de skjønne Kunster, var i Dinér hos Grev Morny osv. Nærmest paa Foranledning af Statsminister Due, der ogsaa under Udstillingen opholdt sig i Paris, blev der af Statskassen bevilget Bøe et Honorar af 300 Spd. for hans havte Arbeide i Juryen.

Under sit Ophold i Paris udførte han flere Billeder dels efter Bestilling af Private i Christiania og Bergen, dels til Kunstforeningerne sammesteds. Efter 8 Aars Ophold i Paris forlod han denne By for at bytte det brogede Liv der med Censomheden blandt Nordlands Skjær og Klipper. Den Pragt, som Naturen her under den korte Sommers glødende Sol udfolder, de magiske Syner, der kun sjelden aabenbare sig for noget kunstnerisk Blik, og hvis eneste Tilskuere mangengang er Søfuglenes vilde Skarer, havde saaledes fyldt hans Tanke og beskjæftigede saa hans Phantasi, at de midt i den store Verdensstad kaldte ham hjemad. Han lagde Veien over Düsseldorf, hvorfra han i Forening med A. Tidemand og Frue fortsatte Reisen til Christiania, hvor han opholdt sig i 6 Uger og derpaa reiste til Bergen. Her lagde han Grunden til et offentligt Galleri for Bergens By ved til dette Øiemed at forære et Billede forestillende „Conchylier og Smykker". Bergens Kunstforening optog Ideen, og man har siden dels ved Indkjøb, dels ved Gaver arbeidet videre i dette smukke Øiemed. Han udførte tillige et større Billede, „Motiv fra Palais Royal", hvoraf vort Publikum vil have Anledning til at see en Gjentagelse i liden Maalestok blandt de Malerier, som vore Kunstnere har skjænket til Begrundelsen af en Bygning for Nationalgalleriet. Den store Original tilhører Konsul Konow i Bergen. Efter at have opholdt sig i 9 Maaneder i sin Fødeby, reiste B. i Sommeren 1858 til Vesteraalen, hvor han opholdt sig til Sommeren 1859 hos Præsten i Bøe, F. Jensen. Han forlod derpaa Vesteraalen for efter gjentagne Indbydelser at slaa sig ned hos Præsten Neumann i Vaagen i Lofoten. Kunstneren synes imidlertid at have et decideret Uheld paa Søen, og hvad enten det nu var de vesteraalske Penater, der forat holde ham tilbage spillede ham dette Puds, eller det kun var en lunefuld Skjæbnes Tilskikkelser, saa truede Reisen fra Vesteraalen til Vaagens Præstegaard med at blive lige saa lang og besværlig som den for Hvermand bekjendte Reise mellem Kallunborg og Aars.

„Forat være sikker paa at træffe Dampskibet", fortæller han, „indfandt jeg mig, da jeg maatte reise to Miil tilbaads, og Veiret paa den Tid ofte er til Hinder, tre Dage forud paa Hasseløen, hvor Dampskibet skulde løbe an, og stod om Morgenen, da Dampskibet skulde komme, op Kl. 5. Alle Folk sagde, det var for tidligt; men det viste sig desværre snart, at det havde været for sent. Dampskibet havde passeret Kl. 3. Jeg fortsatte da Reisen to Miil tilbaads, men havde megen Vanskelighed ved at komme frem, da Vinden var stærkt imod. Skydsfolkene vilde gjerne blive af med mig for at komme hurtigere hjem og anmodede mig gjentagne Gange om at tage iland underveis i en eller anden usel Fiskerhytte, hvor jeg ikke engang kunde faae en Baad til at bringe mig og mine Sager videre. Dette kunde jeg da ikke indlade mig paa, men foreslog, at vi skulde lægge os i Ly af Skjærene og vente paa, at Veiret skulde bedage sig. Endelig kom jeg da efter mange Vanskeligheder op til Bunden af Fjorden og blev sat i Land med alle mine Kasser paa den øde Strandbred, og da jeg anmodede Skydsfolkene om at følge mig til Hus, svarede de, at de havde ikke Tid, da det var saa lang Vei, og anviste mig den Retning, i hvilken jeg skulde træffe Folk. I Mørke og Regn vandrede jeg da videre og klavrede hen under Fjeldet efter Stene, som jeg i Mørket antog for Huse. Endelig opgav jeg Haabet og udsøgte mig et Natteleie under en fremragende Steen. Tilsidst skimtede jeg dog et Lys, gik nærmere og traadte ind i en Fiskerhytte, som efter den Udsigt, jeg havde havt til at tilbringe Natten under aaben Himmel, forekom mig venlig og hyggelig. Herfra fik jeg da sendt Folk efter mine Sager, og her maatte jeg tilbringe de følgende fem Dage, da Veiret var saa frygteligt stormende, at det var umuligt at fortsætte Reisen. Tilsidst kom jeg da i godt Behold frem til Vaagens venlige Præstegaard."

Her opholder da Kunstneren sig for Øieblikket, og sandsynligviis først til næste Aar vil han vende

tilbage til de blidere Egne, forsynet, som vi haabe, med et nyt og rigt Materiale, saaat ogsaa han i Kunsten vil komme til at forherlige sit Fædreland ikke blot ved sit Navn, men ogsaa ved sine Værkers Sujetter, den Side af den hjemlige Natur, der hidtil upaaagtet af Kunstnerne har levet et „stille Liv“, men som snart vil blive klædt i Kunstens og Farvernes rigeste Klædebon. Der er Ingen af os, uden at han jo kjender og er fortrolig med den Ynde og Finhed, der hviler som et forklarende Skjær over Kunstnerens Billeder og synes at laane hver liden Enkelthed Adel. Dette er Noget, Enhver veed og har følt. Men hvad Faa endnu veed, og hvad vi maaske ikke kunne sige uden at udsætte os for at bebreides for phantastiske Gisninger, det er, at Kunstnerens Maal ikke ligger der, i Ynden og Finheden, men at han engang og det om ikke ret længe vil komme til at hæve sig til en Storartethed og en Pathos, at han ikke synes at tilhøre Stillebensmaleren, men som dog vil i hans Billeder lægge en Tankefylde og en skabende Phantasi, der skal vække en Begeistring, som aldrig Kunstnerens foregaaende Billeder have frembragt. Vi støtte denne Tro paa et Billede, vi isjorhøst havde den Glæde at see, „en Ørn med en Korsræunge i Midnatssolen“. I dette Billede, der ogsaa i Dimensionerne overskred det beskedne Maal, Kunstneren hidtil har holdt sig til, var hele hin vilde Natur personificeret, den havde faaet sit værdige Udtryk i denne stolte Skikkelse, der med udspilede Vinger sad paa en svimlende Klippespidse i det phantastiske Skjær af den glødende Midnatssol.

Derfor vil vor Kunstners Ophold i Nordlandene danne et Vendepunkt i hans Udviklings og Berømmelses Historie, og derfor have vi valgt dette Tidspunkt til at skildre hans Hændelser indtil nu, i det Haab, at vi engang til hans Biographi vil kunne føie et nyt Afsnit, der indeholder Opfyldelsen af de rige Forjættelser, han har skjænket os i hint Billede. F. B.

Brudstykker af den tydske Tourist J. Ziegler's Beskrivelse af sin Reise i Norge.

I.

Christianiafjorden, som vistnok ikke kan i Storartethed maale sig med Fjordene i Bergensstift, frembyder dog en Mængde mere og mere overraskende og henrivende Prospekter, jo længere man kommer op imod Nord. De omkringliggende Fjelde ere ikke meget høie, men bevoxede med Furuskov. Indseilingen er yndig. — Efterat vort Reisetøi kuns var meget overfladisk visiteret, forlod jeg Dampskibet og opslog mit Kvarteer i Victoria-Hotel hos Peter O. Persen, det bedst indrettede Gjæstgiversted i hele Norge. Byen seer munter og fredsommelig ud, som en opblomstrende By af Middelstørrelse. Larmen paa de for det Meste med Trottoirer forsynede Gader er, paa faa Undtagelser nær, ikke stor. Det kongelige Slot har en smuk Beliggenhed paa Toppen af en Bakke. Universitetet er besøgt af omtrent 500 Studenter, som — i Modsætning til de tydske Studenter — aldrig duellere, og høre alle Forelæsninger uden Betaling. Byen har en jævn og borgerlig, jeg kunde næsten sige tydsk Charakteer, hvori dens brave Indbyggeres Dygtighed og Gemytlighed danner Grundtonen. Naar det maa siges om alle Skandinaver overhovedet, at de lægge stor Artighed og Forekommenhed for Dagen mod Fremmede, saa gjælder dog dette fortrinsviis om denne Hovedstad, og jeg tænker med Taknemmelighed tilbage paa de Timer, som jeg der tilbragte i norske og tydske Familiers Skjød. Mange af de dannede Indbyggere tale Tydsk, og den Reisende vil i denne og andre Nordens Byer godt kunne hjælpe sig frem med det. Paa Landet er dette rigtignok ikke Tilfældet. — Christianias Beliggenhed maa kaldes meget smuk; Baggrunden dannes af Fjelde. Det blinkende Vandspeil, som strækker sig mange Mile ind i Landet, de talrige Skibe i Havnen, de mange træbevoxede Øer, de bratte Fjeldformationer og de mørke Furuskove danne, om just ikke et neapolitansk Landskab, saa dog paa Grund af Luftens Reenhed og det Heles Farveintensitet et meget smukt og eiendommeligt Billede. — Paa mine Reiser i Skandinavien er jeg bleven meget behageligt overrasket ved den Maade, hvorpaa den Reisende befordres, thi den er i en mærkelig Grad hensigtsmæssig i Forhold til Landets uhyre Udstrækning og ringe Befolkning. Dampskibe, Jernbaner og Postvogne ere al Ære værd! men saaledes i en let, aaben Kariol paa to Hjul, trukket af en rask Hest, at kunne flyve i et pilsnart Trav op og ned af Bakker, over Stok og Steen, at være sin egen Kudsk Hundreder af Mile gjennem et stort ubekjendt Land, og saa ovenikjøbet sige med den vise Bias: Omnia mea mecum porto — (Alt hvad jeg eier, har jeg paa mig) — det er dog en Nydelse, som kun Norge og Sverige alene i den hele Verden kunne forskaffe. Frit og uhindret, sikker og farefri i Henseende til Person og Eiendom, jager man i sin lette Kariol gjennem Skandinaviens romantiske Dale og mørke Skove. Og hvilken anden Livsnydelse kan vel sammenlignes med at lade alt det Vagabondvæsen, som dog stikker i enhver frisk Menneskenatur, strømme ud af sig under den henrivende Morgenlufts uendelige Trylleri, midt i en frisk saftfuld, grøn Vegetation og en tæt, dunkel Løvskov. Man er uafhængig af den regelmæssige Reisemaades smaalige Besværligheder og Hensyn, uafhængig af Afstande, rigtige eller gale Veie, fri som Fuglen i Luften. Men hvorledes kunne nu de norske Bønder have faaet istand en saadan Befordringsmaade gjennem det store, udstrakte Land. Ganske simpelt og hensigtsmæssigt nok! Det er nemlig de enkelte Menigheders og Kirkesognes Sag at opføre og vedligeholde Veiene, samt holde Heste parate til den Reisendes Befordring. Man finder derfor overalt i det hele Land saakaldte „Storveie“, der, om de end ikke kunne sammenlignes med de tydske Chausseer, dog ere i en saadan Tilstand, at man kan let og bekvemt befare dem med en tohjulet Vogn, især om Sommeren. Paa disse Veie er der anbragt Mærker i Form af Kors, hvorpaa Bondens Navn, samt den Veilængde, som han er forpligtet til at vedligeholde, er anbragt. Den norske Hest er som oftest af lys Farve, enten graahvid, guulhvid eller rød, og en mørk Stribe, som strækker sig langsad Ryggen fra Ørene til Halen er Kjendetegnet paa den ægte Race. Den er af Middelstørrelse, fast og kraftigt bygget, med kort Haar og bredt Bryst. Dens Egenskaber ere Villighed og Tryghed, Kraft, Udholdenhed og Klogskab. Den egner sig fortræffeligt til Fjeldreiser; med den tilbagelægger Posten daglig sine 15 tydske Mile uden Anstrængelse, og dens Paalidelighed, da den aldrig er stedig eller rabalsk, gjør Reisen let, bekvem og behagelig, netop fordi man føler sig saa sikker. Jeg har aldrig i Norge truffet paa nogen sint Hest, heller ikke paa nogen kortaandet. Det er en sand Lyst at kjøre dem; ethvert Barn kan det. — Paa en Station i Hitterdal traf vi paa en prægtig „Karl“ af en Skydsskaffer, som tillige var Fanejunker ved Landeværnet. Hans simple Træhuus laa tæt ved Hitterdalsvandet. Medens vor trohjertige Fanejunker gjorde vore Karioler istand, løb Huusmoderen geskjæftigt omkring og satte sine bedste Fade paa Bordet. Hertillands hersker endnu gode gamle Skikke og Sædvaner. Den godmodige Bonde skjuler ikke sin Rigdom, men stiller den aabent tilskue, uden Frygt eller Mistro. Kobberkjedler, blinkende Tinfade, Sølvkrus, Sengesteder, Snitværk og Skjænke, bemalede med Blomster og Zirater o. s. v., ansees som Velstandens Attributer. Luxus og Mode ere endnu temmelig ubekjendte i disse stille Dale; derfor holder man paa Simpelhed og Varighed. Saaledes ogsaa i Klædedragten.

Johan Ludvig Heiberg.

I Hitterdal falder strax Forandringen af Landets og Folkets Charakteer i Øinene. Thelemarkens Natur er storartet, og Folket kraftigt og djærvt. Uagtet den norske Bonde er besjælet af stærk Frihedsfølelse og Fædrelandskjærlighed, er han dog, midt i sin Nationalstolthed, ikke frastødende, men beskeden og hoflig, samt uden Tvang ligeoverfor Fremmede. Han er nøisom i sin Armod, stille, alvorlig og faatalende, men desuagtet en Ven af Selskabelighed og Lystighed. Med Venlighed og Godhed kan man saaat sige vikle ham om Fingeren, medens man Intet udretter med Grovhed. Folket er bravt og ærligt, og man kan reise overalt sikkert og uden Fare. Betlere gives der ikke, idetmindste ikke paa Landet. Paa flere Steder vilde Bønderne ikke modtage Penge for Arbeide eller Beværtning. I hele Skandinavien hersker ogsaa en vis ydre Anstand, som gjør et godt Indtryk, og fremfor Alt ytrer sig ved Hilsen og at tage Hatten af. Naar man møder Bønderne paa Landeveien, standse de ofte og blotte deres Hoved. Bonden venter i Almindelighed med at tale, indtil han bliver tiltalt, og dette seer ud som Beskedenhed. Man hører ham sjelden lee høit, og endnu mindre synge. Paa hele min Reise i Norge erindrer jeg ikke at have hørt Sang i det Frie. Duelig i Træskjæreri, men i og for sig langsom i sine Bevægelser, viser Bonden ogsaa i Charakteer og Væsen stor Ro og Selvbeherskelse, og sjelden udbryder han i haarde Ord og Skjænderi. Disse stærke, store norske Mænd med deres bløde Sprog iagttage tvertimod en venlig Opførsel indbyrdes mellem sig, og kjende ikke Anmasselser. De henrives kun til lidenskabelige Udbrud og Kjævlerier, naar de ere berusede. Men de ere i Almindelighed ikke utilbøielige til Brændeviinsdrik, hvormeget man end bestræber sig for at modarbeide denne Last. Ligeledes er han ofte stolt og trættekjær, t. Ex. i nogle Egne af Hardanger, og holdes af de Danske for slu og listig. Men i Almindelighed er den norske Bonde, som alle Bjergbeboere, from og trofast, holder sit givne Ord, kjender ingen Mistænkelighed, er alvorlig og hjertestærk, dristig og trodsig, egensindig, gjæstfri og frimodig, skikket til mekaniske Arbeider, hærdet ved Klima og Levemaade, en god Fisker og Sømand, vel ogsaa et dygtigt Medlem af Storthinget. Men i Henseende til Opdragelse og aandelig Uddannelse kan det Samme siges, maaske heller ikke i Henseende til Sædelighedens Tilstand, hvis man nemlig tør troe Nordmanden Eilert Sundt's Skrifter, som har udkastet et rædsomt, med stærke Farver malet Billede af den almindelige Usædelighed. Ogsaa finder man, t. Ex. paa Dovrefjeld, endnu ahnestolte Bønder, der trods Adelens Afskaffelse prale med deres adelige Nedstammen fra kongelige Forfædre, og ikke ville blande deres bedre Blod med Slettere. Man fortæller, at da engang en svensk Konge reiste gjennem Hallingdal, og man spurgte en rig, stolt Bonde, som nedledede sin Stamme fra en af de gamle norske Konger, om han ikke vilde hilse paa Kongen og Prindsesserne, han da skal have svaret: „Jeg er Konge i mit eget Huus, og har selv fem Prindsesser, som jeg kan see hver Dag“. Nordmændene ere stolte af deres frie Forfatning, men have det ogsaa godt, og have Sands for Bekvemmelighed og huuslig Hygge. Den norske Bonde er sit Lands Odelsmand og Friherre i Ordets sande Forstand, og overalt afpræger den alvorlige, stille, tungsindige Natur sig i Menneskenes Charakteer.

Johan Ludvig Heiberg.

Prolog ved Opførelsen af „Elverhøi" paa Christiania Theater.

Der er et Hlidskjalf i det Høie sat,
en Tind for rige Syner over Norden,
hvor Lysning falder selv ved dunkel Nat
med Varsler, frelsende for Fædrejorden.
I Aanders Kreds, som er om Varden stillet,
ser Nordens Brødrefolk sit Forbunds-Thing,
for hvem det Skilte staar i sluttet Ring
og Fjeld med Slette i et samlet Billed.

Og kan det glemmes i et taaget Nu,
der slører Høidens Tegn og Sagas Blade,
det kjendes dog, det kommes dog i Hu
naar En af Kredsen kaldes fra sit Stade,
En Taage atter fra vort Blik er gleden,
og Norden skatter dobbelt i sit Savn,
og løfter høiere, med evigt Navn,
den danske Skjald, der nys er vandret heden.

I Kamp han opsteg paa den steile Sti,
og dog saa lifligt har hans Harpe tonet;
thi mens han higed var han aandig fri,
og under Kampen ridderlig forsonet.
Blandt Tidens Lynglimt og dens vilde Veer,
han blev sin Tankes Ledestjerne tro,
og fandt sit Alt i Harmoniers Ro,
fordi han var en Sanger og en Seer.

Og mens han forsked med en rastløs Aand,
og stod paa Høiden i et livfuldt Stille,
han bandt med Skjønheds underbare Baand
de vidtadskilte Syner til sit Snille.
Med klare Træk i Speilet af hans Lune
stod Døgnets friske Billed i hans Hjem,
og lige klart hans Aand har manet frem
det sunkne Trylleslot af Sagnets Rune.

Og drog der Skyer om hans Aftenstund,
og blev han glemt fast mellem Tidens Helte,
han veg dog ei fra sine Syners Grund,
og bar endnu sit Runesværd ved Bælte.

Og se, nu staar han dog med krandset Pande,
fordi han, løftet over Had og Strid,
har vinket Slægten i en larmfuld Tid
til Freden i det Skjønne og det Sande.

Mens denne Scene sørger ved hans Grav,
og vil sit Offer til hans Urne bære,
skal Mindets Toner, som hans Kunst os gav,
i Hallen atter stige til hans Ære;
men før vi lytte til de gyldne Strenge,
hvor Nordens milde Alvorsstemme boer,
skal og et trofast Løfte finde Ord,
som Fjeldets Hilsen til det danske Vænge:

De tvende Nordens Folk, hvem samme Sprog,
og Seklers Samliv inderligt forbinder,
vil holde fast som i en Pagtens Bog
hinandens store aandelige Minder.
Den danske Daad skal i sit Eftermæle
ei gaae forgjæves til vor Klippekyst;
lydt vil den kalde os med Blodets Røst,
og vække Gjenklang og for Tanken dvæle.

J. S. Welhaven.

Garibaldis Indtog i Neapel den 7de Septbr.

Garibaldis Indtog i Neapel.

Efter Illustr. London News give vi ovenfor en billedlig Fremstilling af Garibaldis Indtog i Neapel. Efterat Kongen, forladt af Alle og ængstet for den seierrigt fremrykkende Diktator over begge Sicilierne, var afreist fra Neapel, udfærdigede den forhenværende Indenrigsminister Liborio Romani en Adresse til Garibaldi, hvori det hed, „at Neapel med største Utaalmodighed ventede hans Ankomst, for at hilse ham som Italiens Befrier og lægge dets Skjæbne i hans Haand". Og Garibaldi lod ikke længe vente paa sig. Han kom saa hurtigt, at det ikke var Tid til lange Forberedelser. Et Flag med et Madonnabillede, skriver Times's Korrespondent, hang tversover Gaden ved Jernbanegaarden, hvor han skulde indtræffe, men intet sardinsk Flag saaes. Ved Jernbanen vare Nationalgardister posterede ved alle Indgange og en Række af Faner kom hurtig tilsyne, thi Diktatorens Ankomst skede paa samme pludselige Maade som alle hans Foretagender, og Folk vare uforberedte. Venteværelserne vare fulde af de mest udmærkede Personligheder i Neapel, idetmindste blandt de Liberale. Jeg saa der alle Medlemmer af den Kommittee, som i saa mange Maaneder har udstedt sine mysteriøse Befalinger, Historikeren Leopardi, en stor Deel Englændere, blandt Andre Lord Hanover, men kuns faa Damer. Jeg kom i Samtale med en Præst, som stod i Spidsen for den provisoriske Regjering i Lecce; han fortalte mig en Mængde Anekdoter om Garibaldi, hvem han godt havde kjendt i Rom. Men hvad biede Diktatoren efter? Klokken var $10^1/_2$ og endnu var han ikke kommen. Endelig hørte vi en Klokke ringe, et Tog nærme sig, rungende „Vivat!" lød, men det var ikke Helten, kuns nogle bayerske Soldater, som nylig ere deserterede og ere gaaede over til det seirende Parti. Kl. 12 hørte vi atter en Klokke lyde og der signaliseredes endelig, at Garibaldi nærmede sig. „Leve Garibaldi!" hørtes fra tusinde Stemmer og Toget standsede; nogle faa Rødkjoler kom ud og bleve trukne frem, omfavnede og kyssede med den ubarmhjertige Voldsomhed, som charakteriserer Italienerne, naar de komme i Bevægelse. Der var en stakkels gammelagtig Mand, som paa Grund af det hvide Skjæg blev taget for Garibaldi og saaledes knuget og overøst med saftige Kys, at jeg næsten frygtede for, at han ikke skulde komme levende derfra. Den store Mand var imidlertid gaaet rundt ad en anden Dør og man styrtede nu afsted i alle Retninger for at standse ham. Vi toge en Omvei og vare derved saa heldige at støde ligepaa Diktatoren. Denne Gang kunde vi ikke tage Feil; i dette Aasyn saa vi udpræget den naturlige Adels Storhed og Aabenhed, der borger for, at ikke Et gjøres, medens et Andet siges; et Udtryk af Ærlighed, som forgjæves søges hos Mange af de saakaldte Jordens Mægtige. Jeg blev i høi Grad slaaet af den rolige Ligevægt i Generalens Væsen og af hans sjelden blide, behagelige Smil. Han sad ikke i den franske Gesandts Vogn, skjønt jeg tror den var stillet til hans Raadighed, men i en Hyrevogn. Ledsaget og efterfulgt af tre Rækker Vogne begav han sig nu langs Marinella gjennem Basso Porto, omringet af Tusinder, som udstødte bedøvende Hurraraab, til Lago Castello, videre forbi San Carlo og Kongens Slot, som denne først nogle Timer tidligere havde forladt, og hen til det for fremmede Fyrster bestemte Palads, hvor han tog ind. Menneskemassen bølgede omkring Paladset, saa op til Vinduerne og kaldte paa Diktatoren. Først kom en Rødkjole, derefter en anden og tilsidst Helten selv. Hvilket tordnende Vivatraab lød der nu ikke fra den uhyre Menneskemasse nedenfor! Sidste Gang man saa en bekjendt Personlighed paa denne Balkon, var det Hertugen af Modena, som viste sig, men han var ikke bleven fremkaldt og de eneste Tilskuere vare nogle af de Lediggjængere, som altid drive om udenfor de fyrstelige Paladser. Larmen og Forvirringen var altfor stor til at Diktatoren kunde komme til Orde og derfor nøiede han sig en Tidlang med at læne sig udover Jernrækværket og opmærksomt betragte Hoben. Han vinkede med Haanden for at paabyde Taushed, men forgjæves. „Zitti, Zitti!" lød det fra alle Kanter, og tilsidst blev det fuldkommen tyst. „Neapolitanere", begyndte han nu med en klar, klokkereen Røst, og med en Udtale, saa tydelig, at ikke en Stavelse undgik Øret, henvendte han følgende Ord til Mængden: „Dette er en høitidelig, hellig, mindeværdig Dag Idag ere I fra en af Tyranniets Aag trykket Nation blevne til et frit Folk. Jeg takker Eder i hele Italiens Navn. I have fuldbragt et stort Værk ikke alene for Italien, men for den hele Menneskehed, hvis Rettigheder I have hævdet. Hurra for

Friheden! saameget kjærere for Italien, fordi det har lidt meget mere end alle andre Nationer. Længe leve Italien!"

Raabet gjentoges af de mange Tusinder, som vare forsamlede nedenfor og „Viva Italia" maatte kunne høres fra den ene Ende af Byen til den anden. Hoben frembød et i Sandhed kuriøst Syn; der saa man Medlemmer af et Korps Amazoner, 200 i Antal, som havde anlagt den garibaldistiske Uniform og gjort det Løvte at stille sig foran Nationalgarden og Garibaldi, dersom Militæret skred ind; Præster med trefarvede Skjærf over Skuldrene og Faner i Hænderne; barhovede Munke med Geværer paa Skuldrene; Mænd og Kvinder med blottede Sabler og Dolke, og Kaardestokke i Hænderne, som de svingede med berusede Menneskers vilde Begeistring. Endvidere saa man Hundreder af Lazzaroner, bevæbnede med Spyd, som man havde anskaffet for at bruge under Barrikadernes Forsvar, ifald Bourbonnerne skulde drive Folket til saadanne Yderligheder. Jeg lagde Mærke til, at Garibaldi ikke gjorde ringeste Hentydning til Victor Emanuels Navn og at Raabene, paa faa Undtagelser nær, altid vare „Leve Garibaldi! Leve Italien!" Idet jeg kom ind i Palladset og det Værelse hvor Garibaldi var bleven modtaget, saa jeg ham give en Deputation Venetianere Audients. „Vi ere Alle organiserede og færdige, General, og begjærlige efter at begynde". „I kunne ikke være længselsfuldere derefter end jeg er", lød Svaret, hvorpaa han forlod Værelset for at nyde Forfriskninger og hvile sig. — Om Eftermiddagen besøgte Garibaldi Domkirken. Han hilstes med endnu større Begeistring og af en langt talrigere Folkemasse end om Formiddagen Det var i Sandhed en værdig Demonstration. Fra Domkirken vendte han tilbage til Palazzo Angri i Toledogaden, hvor han nu opholder sig, hvis han kan siges at opholde sig nogetsteds; thi hans Officierer berette mig, at han muligens begiver sig til Gaeta om Morgenen eller til Abruzzo om Aftenen. Vi vide aldrig Besked om hans Bevægelser. Hvorledes Folks Lunger holde dette ud veed jeg ikke; der har været en evindelig Løben omkring, Hurraraaben, Omfavnen og Kyssen hele den udslagne Dag og nu da Mørket er brudt frem er hvert eneste Huus illumineret. Det er meget smukt at see nedad Sidegaderne. De fra Husene paa begge Sider af Gaden hængende Faner berøre næsten hverandre og mellem dem sees et stærkt Lysskin. Der er et Fakkeltog tilvogns og tilfods i Toledogaden og andre Dele af Byen. Folk ile afsted med Fakler eller Faner i en Haand og Knive eller Sværd i den anden, lig en Flok Bacchanter, undtagen at de kuns ere berusede af Glæde og nylig erholdt Frihed. Hvergang tvende Hobe mødes, standser man for at omfavne og kysse hverandre. Men om jeg skulde fylde 100 Spalter med min Beskrivelse, blev det blot Et og det Samme, og derfor vil jeg ikke videre udbrede mig over denne festlige Dag. Nogle Skud bleve løsnede fra Borbone og andre neapolitanske Skibe, som havde heiset det sardinske Flag. Carmine og Ovo saluttere ligeledes. Potensa, som krydsede omkring Ischia og var beordret til Neapel, er afgaaet til Gaeta.

Farvesandsen og Moden.

IV.

Det var Landseknegtene, dette vilde Folkefærd, som vandrede fra den ene Herre til den anden, fra Krig til Krig, fra Land til Land, og bestandigt svævede mellem Lykke og Elendighed, det var dem, som nu begyndte at angive Moden. Da de vare Renommister og Phantaster, vilde de ogsaa renommere med deres Ydre og drev saaledes hine Dages Split- og Pluder-Mode til et eventyrligt Extrem. Og naar de „sønderskare og sønderhuggede" deres Klæder fra Hoved til Foden, Barett, Vams, Beenklæder, Sko og Kjole eller Mantel, i alle Retninger og i alle Slags regelmæssige og uregelmæssige Mønstre og lettere Stoffe, saa havde enhver Split en anden Farve end Klædningsstykkets Grundfarve. Naturligviis blev herved disse Heltes Ydre ikke mindre paafaldende og barokt end deres lapsede Forgjængere i det 15de Aarh., ikke mindre broget og farverigt. Ovenikjøbet behagede de sig nu ogsaa i mange ældre Eiendommeligheder, t. Ex. i den kløvede Dragt, som de anvendte paa deres nye Kostumer. Ogsaa paa dem see vi Kroppen deelt paakryds og paatvers, saaledes at t. Ex. Barett, Vams, Beenklæder, Strømper, Sko vexlede i to forskjellige Farver paa den høire og venstre Side; og ligeledes fandtes der Taaber blandt dem, som havde den ene Sides Snit og Farve simpel og mørk, men „sønderhuggede og beflammede" den anden.

Omendskjønt der nu vel gaves „Løver" nok, som fulgte Landseknegtenes Exempel, og Tiden var for urolig og bevæget til, at Maadeholdenheden saasnart kunde indfinde sig, saa viser dog Følgerne sig mere i Klædedragtens Former end i dens Farver. Vel omflagredes baade de ærbare Borgere og den høie Adel af lette Splitter ligesom brogede Sommerfugle, vel vaiede ogsaa høie, lysfarvede Fjædre fra deres Fløielsbarett, og brogede og gyldne Border omgave deres Klæder, men alt dette Paahæng beherskedes dog i Almindelighed af en eneste fremtrædende Farve. Blandt Mændene giver den for det Meste mørkfarvede, sorte eller brune Hat, den vide stadselige Overkjole, besat med Peltsværk, Indtrykket af en Sathed og Værdighed, hvorom den lette Skjæmt leger. Ogsaa er den hele Underklædning ikke sjelden eensfarvet eller mørk, og det ikke forat koketere med Modsætninger, men forat fremtræde paa en værdig og alvorlig Maade i en alvorlig Tid.

Kvinderne gjøre det samme Indtryk. Endnu er det Farverige fremherskende og Toilettet stræber efter en lignende Virkning. Men den tidligere Vilkaarlighed og Farvegalskab antager efterhaanden en kraftigere og mere afmaalt Charakteer. Ogsaa blandt dem pleier den hele Klædnings ene og samme Farve at være den fremherskende, og derved holde Fjæderbarettens, den broderede Brystindfældings og de brogede Splitters lettere Virkning indenfor de sømmelige Skranker. Vel skyer man ikke stærke og frastødende Modsætninger, tvertimod de søges; saaledes finder man hyppigt en sort Klædning med gult, rødt eller blaat Brystykke, eller omvendt et sort Brystykke til Skjørter i disse Farver. Men skrigende, grelle Modsigelser yndede man ligesaalidt, som man havde Smag nok til at undgaae dem, eller i al Fald mildne dem ved Brydning. I særegen Gunst vare de dybere, mættede Farver, Mørkerødt, Dybtblaat, Karmoisin, Mørkeviolet, ogsaa Brunt og Mørkegrønt. Den samme Smag bragte derfor ogsaa Fløielet i almindeligt Brug, da det forhøiede denne værdige, intensive Virkning. Den stive, blinkende Silke med dens Glandslys passede bedre til det tidligere Studservæsen, end til denne alvorlige, mandigt bevægede Tid.

Egentlig Pragt og Glands var ingenlunde udelukket, saameget mindre som de vundne Skatte fra den nye Verden snart begyndte at vise sig i en forøget Guldstads. Hvor derfor Loven og Formuesomstændigheder tillode det, brugte man de gamle gyldne og sølverne Pragtstoffe, med deres storstilede Mønstre, der gik over fra Gothiken i Renaissancen. Sagen bragte det med sig, at Metallets Glands krævede fulde og kraftige Farver, som Rødt, Mørkeblaat; men ofte nøiedes ogsaa den finere Smag blot med en forskjellig Lysvirkning, saaat man finder Guld paa guul Silke og Sølv paa Graat. Ligeledes maa vi tænke os Stoffe: „Guld paa Guld" eller „Sølv paa Sølv", hvor den forskjellige Stilling af Traade, Kjæder og Indfælding, samt Mønstret frembragte en forskjellig mat eller reflekteret Lysvirkning. Ogsaa var det alene denne Slags Virkning — og det vidner om en meget fiin Følelse — som fremkaldte en ligefarvet Besætning af Silke og Fløiel, og omvendt; thi Fløiel tilsuger, som bekjendt, Lyset, og Silken kaster det tilbage, saaledes at hint viser sig mørkt i Lyset, denne derimod lys.

Afseet fra de exalterede Krigsfolk og deres Indflydelse paa den borgerlige Verden, gjør den første Halvdeel af det 16de Aarhundredes Farvesmag et kraftigt, værdigt og dog muntert Indtryk; Lysten til Farver er vedbleven, men det kokette, gjøgleragtige Raffinement er forkastet. Vistnok havde det kostet en stor Revolution, og ligesom denne Gevinst var fulgt med som et lidet Resultat ved Siden af det større historiske, saaledes maatte den ogsaa atter gaae tilgrunde i Reaktionens Strøm.

Literatur.

Alex. v. Humboldts Breve. Kort efter denne bekjendte Lærdes Død udkom i Leipzig en Samling Breve fra ham til Varnhagen von Ense (tilligemed dennes Dagbogsbemærkninger ved enkelte af de behandlede Emner), udgiven af Ludmilla Assing, Varnhagens Søster. Disse Breve gjorde en ganske overordentlig Opsigt og oplevede i fem Uger lige saa mange Oplag. Og det var i Sandhed ogsaa fortjent; thi de ere et i høi Grad mærkeligt literært Phænomen. De give ikke blot et værdifuldt Bidrag til Tidshistorien, men tilsteder ogsaa et Indblik i den stille Lærdes egen Charakteer og Synsmaader, hvorved de Begreber, man tidligere har dannet sig om ham, ganske forrykkes. Om Personer og Tilstande, om politiske og kirkelige Anliggender udtaler han sig med en Djærvhed og Hensynsløshed, der i den Grad forfærdede det Hofslæng i Berlin, hvoriblandt han, beundret af dem alle, nok saa fredeligt havde bevæget sig, at Politiet endog fandt paa at lægge Bogen under Beslag, indtil „høiere Ordre" udgik. Med al sin Mærkelighed indeholder disse Breve naturligviis, som lignende Samlinger, en Mangfoldighed af Smaating, som kun kan interessere dem, der have staaet Humboldt nær eller kjende de engere Forholde, som de berøre. De taale derfor, navnligen for Udlandet, at gives i Udvalg, uden derfor at tabe sin Betydning for Humboldts Charakteristik og hans Samtids Historie. Et saadant Udvalg gav Hr. Overlærer Funch nylig i „Fædrelandet", og dette er nu ogsaa særskilt udkommet paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag (112 S. 8.) — Som Indledning er forudskikket en interessant Anmeldelse af Bogen efter Robert Prutz i hans „Deutsches Museum". Derved ere de Væsentligste af Humbolts Breve blevne almeentilgjængelige ogsaa for dem, der enten ikke læse Tydsk eller ikke have Raad til at anskaffe sig den dyre tydske Original (Bogen er nemlig forlagt af Brockhaus).

— Paa Forlagsbureauets Forlag i Kbhn. er udkommet første Hefte af Dansk Bogfortegnelse for Aarene 1841 til 1858, udarbeidet af F. Fabricius, hvilken vistnok efter Arketallet bliver den dyreste endnu i Skandinavien udkomne Bog, idet Subskriptionsprisen er ansat til 48 ß. dansk (33 ß. norsk) for hvert 16-sidigt Ark i Imper. Oktav. og Bogladeprisen endog vil blive forhøiet. Med Hensyn til Indhold slutter denne Fortegnelse sig som Supplement til den ogsaa af Hr. Fabricius udgivne „Dansk-Norsk Forlagskatalog" (indtil 1841), men den afviger fra denne saavel i Format som ved Anordning, bl. A. derved, at ogsaa Skrifter ere medtagne, som ikke ere komne i Boghandelen, og nærmest kan den siges at være indrettet efter „The London Catalogue". Saaledes er hver Bogtitel schematisk beregnet paa at rummes i en Linie. Saavidt vi kunne see, er den udarbeidet med megen Omhu.

Norge.

Christiania. Under 28de Septbr. har Statsraad H. G. Bloch erholdt Afsked med en aarlig Pension af 1500 Spd. og Generalmajor H. N. Storm Wergeland er udnævnt til Statsraad, samt befalet indtil Videre at overtage Bestyrelsen af Armeedepartementet og tillige den midlertidige Bestyrelse af Marinedepartementet. — I denne Maaned skal Statsraad Møinichen vende tilbage fra Stockholm og overtage Bestyrelsen af Postdepartementet istedetfor Statsraad Motzfeldt, som skal indtræde i Statsraadsafdelingen i Stockholm.

— Under 28de Septbr. sidstl. er ledig Personelkapellan Th. G. A. Angell udnævnt til Sognepræst til Klæbo; ledig Personelkapellan til Tune A. Andersen til Sognepræst til Varteig; Sognepræst til Vaaler H. F. Sinding til Sognepræst til Tune; Sagfører H. S. Sommerfeldt til Foged i Thotens Fogderi; Underretsprokurator og konst. Garnisonsauditør ved Oscarsborgs Fæstning Th. Rogstad til Foged i Nordre Gudbrandsdalen; Byfoged i Grimstad J. S. Th. O. Horster til Foged i Søndre Gudbrandsdalen; Fuldmægtig i Postdepartementet J. Andersen til Postmester i Porsgrund; konst. Postmester i Holmestrand N. Chr. J. Hansen til Postmester i Holmestrand; Bureauchef B. A. Nielsen til Expeditionssekretær, Fuldmægtig J. C. Schultz til Bureauchef og Kopist G. L. W. Flock til Fuldmægtig, Alle i Revisionsdepartementet; Fuldmægtig W. M. Michelet til Bureauchef og Kand. jur. Chr. Fr. N. Scheel til Fuldmægtig, begge i Postdepartementet; Kommandør for Bergens Borgervæbnings Artilleribataillon Chr. U. Faye til Stadshauptmand og Chef for Bergens Borgervæbning.

— Under s. D. er Afsked i Naade meddeelt: Stadshauptmand og Chef for Bergens Borgervæbning J. N. Fischer; Sorenskriver i Søndre Hedemarkens Sorenskriveri H. Leganger, med aarlig Pension af 600 Spd.

— Ved kongl. Resolution af s. D. er det bestemt; „At den Even Johnsen Gloppestuen af Birid overgaaede Høiesteretsdom, ved hvilken han for at have myrdet sin Hustru er tilfunden at have sit Liv forbrudt, skal fuldbyrdes uden naadigst Formildelse,"

— Præsteskabet ved Trefoldigheds Kirke indbyder til at tegne de fornødne Bidrag til Udførelse i Marmor af Hr. Middelthuns Gibs-Model til en Døbefunt for hiin Kirke. Døbefunten vil koste 1000 à 1100 Spd. Størrelsen af Bidragene troes passende at kunne bevæge sig mellem 24 ß og 2 Spd.

— Oberstlieutenant Rye paa Horten er død den 29de Sept.

— Kand. philos. E. Sars er ansat som Assistent i Rigsarchivet.

— Iaften giver Rudolph Hasert Koncert i Frimurerlogen.

— I Tirsdags gav Christiania Theater for fuldt Huus en Festforestilling til Minde om Johan Ludvig Heiberg. Efterat den foran i Bladet trykte Prolog af Prof. Welhaven var fremsagt af Jørgensen, spillede Ole Bull „Larghetto" af Mozart, og til Slutnings opførtes „Elverhøi".

— Paa Christiania norske Theater er i det forløbne Spilleaar opført 17 nye Stykker, blandt hvilke „En Kaprice" har gaaet 36 Gange og „Den svage Side" 25 Gange. Der er ialt givet 131 Forestillinger, hvilke have indbragt 12,043 Spd. Udgifterne have udgjort omtr. 14,000 Spd. Efter den nye Ombygning, hvorved Theatret vinder saavel i Udseende som Bekemmelighed, ville Forestillingerne atter begynde den 11te Oktbr. med Opførelsen af H. O. Bloms „Tordenskjold". — De forrige Direktører ere genvalgte.

Blandede Efterretninger.

Ved Gotland er den russiske Klipper „Plastun" sprunget i Luften og 69 Maand (omtr. Totrediedele af Besætningen) kommet af Dage.

— En af Finlands første Kunstmalere, Landskabsmaler V. Holmberg er død i Düsseldorf i en Alder af kun 29 Aar.

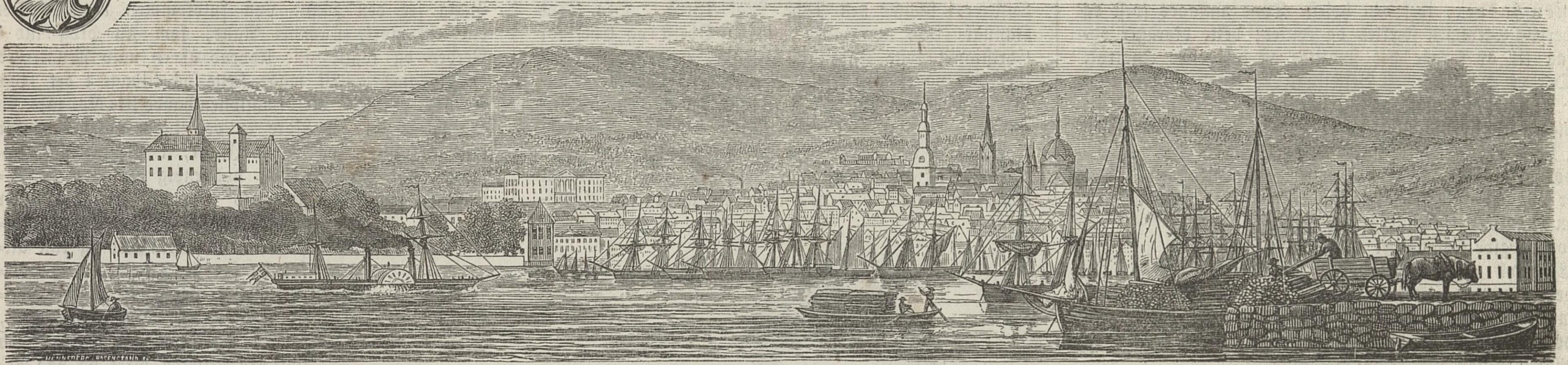
— (Tel.) Ancona har kapituleret. Lamoricière er gjort til Krigsfange. — Garibaldi har den 1ste Oktbr. vundet en Seier paa sin hele Linie. I en Dagsbefaling af Victor Emanuel fra Ancona heder det, at „han har overtaget Overkommandoen; Gud er ikke med Folkenes Undertrykkere."

— Det amerikanske Dampskib „Lady Elgin" er ved Sammenstød med en Skonnert forlist paa Michigansøen og næsten alle dens 400 Passagerer omkomne, deriblandt H. Ingram, Eier af Illustr. Lond. News.

☞ **Hermed som Bilag eet Prøvenummer „Norsk Folkeblad".**

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 42. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 14de Oktober 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Tale og Accent i Forhold til Sang.

(Af Stud. phil. J Storm)

II.

Hvad der hidtil er sagt om Tonelaget, gjælder nærmest Udtalen af det enkelte Ord for sig. I den sammenhængende Tale mister mange mindre Ord sin selvstændige Betoning og underordner sig de fuldtbetonede Ord, idet de udtales i Eet med disse. Det er naturligt, at denne Forandring af Tonefaldet øver sin Indflydelse paa Tonelaget, som da i de ubetonede Ord bliver meget klangløst og uudviklet. I Talen kan saaledes ofte fire, fem og flere ubetonede Stavelser komme til at gruppere sig om een betonet, og det Hele kommer til at udtales som et eneste Flerstavelsesord. Dette er imidlertid nødvendigt for at give Talen Liv og Afvexling og for at tilfredsstille Trangen til at fremhæve visse Forestillinger og stille andre i Skyggen som underordnede. Der er f. Ex. i Sætningen: „han negtede at bede om Forladelse“ kun to Hovedaccenter, og det Hele udtales som to Ord: han-négtede at-bede-om-Forládelse. Vegten ligger paa de Begreber, som skal fremhæves, paa Negtelsen og Forladelsen. Her høres det ujævne Tonelag i „bede“ langt fra saa tydelig som det vilde, hvis det havde sin fulde Betoning.

Tonelaget i den sammenhængende Tale kommer altsaa, forsaavidt som det er forskjelligt fra det enkelte Ords Udtale, til at blive det samme som i længere Flerstavelsesord. Men det vilde føre for vidt her at gaae nøiere ind paa Udtalen af disse; det maa være nok at have undersøgt Forskjellen mellem Enstavelses- og Tostavelsesord samt at antyde, at der i Grunden i længere Ord heller ikke findes andre Slags Tonelag end disse to; imidlertid er Lovene for deres Anvendelse temmeligt indviklede.

Hvad Foredrag og Udtryk angaar, da er vistnok Hævning og Sænkning af Stemmen her en af de fornemste bestemmende Faktorer; men der er saa uendelig mange Nuancer deri og overhovedet Noget saa fint og flygtigt i dets Væsen, at det synes umuligt at faae noget rigtigt Tag deri og beskrive dets Bevægelser med mathematisk Nøiagtighed. Saa meget synes imidlertid vist, at om end Stemmen stiger eller synker, bliver Bevægelsens Forhold indenfor den enkelte Vokals Omraade, altsaa Tonelaget, det samme. Man kan udtrykke dette musikalsk ved at sige, at Melodien blot bliver transponeret i en høiere eller lavere Toneart uden selv at forandres.

Der er flere Sprog Dialekter, hvis Tonelag adskille sig saa skarpt fra hinanden, at Forskjellen musikalsk kan bestemmes, i det Mindste nogenlunde. Vi skal her kun nærmere gaae ind paa det Østlandske, det Bergenske, det Svenske og det Danske, idet vi vil holde os til Hovedstædernes Udtale; Dialekterne kan vi her intet videre Hensyn tage til.

Det jævne og det ujævne Tonelag eller, som man ogsaa kunde kalde det, det enkelte og det sammensatte, som vi ovenfor har beskrevet det, er egentlig østlandske Dette staar meget nær det svenske Tonelag; derimod staar det bergenske fjernere fra begge. Dette er ogsaa ganske i Overeensstemmelse med Folkenes Slægtskabsforhold efter den Antagelse, som lader Østlændingerne oprindelig være indkomne fra Sverige og de egentlige Nordmænd først begynde i Fjeldbygderne Valders og Hallingdal o. s. v. Men ogsaa Bergensk er nærmere beslægtet med Østlandsk og Svensk eud Dansk, som i denne Henseende staar ganske for sig selv ligeoverfor hiin Gruppe. Det heder endogsaa, at der skal være en svensk Dialekt (den gullandske), som i Tonelaget paafaldende ligner Bergensk. Overhovedet kan man ogsaa sige, at Norsk, som det tales, har større Lighed med Svensk end med Dansk; den vigtigste Undtagelse er Endestavelserne, der hos os i det dannede Talesprog er svækkede i dansk Retning. Selve Ordlegemerne har derimod megen Lighed; Konsonanterne er hovedsagelig de samme som i vort almindelige Talesprog, og i Vokalismen er den samme Svækkelse indtraadt hos os som i Svensk og Dansk, idet Tvelydene er blevne indknebne til enkelte Vokaler (au og øi til ø, ei til e). Endestavelserne har derimod en langt større Afvexling i Svensk end i Norsk; vore Naboers Sprog staar Oldnorsk ulige nærmere; hos os er, som Knudsen siger, „de i Ordenes Endelser forekommende, altsaa ubetonede, Selvlyd a, i og u ombyttet med den mindst udprægede og mest farveløse Lyd i Lydrækken, den tonløse e. „Saaledes er f. Ex. det oldnorske hestarnir nu blevet til „Hestene“; Svensk har endnu hestarne; det oldn. eru heder nu „ere“, men paa Svensk endnu äro o. s. v. Da nu altsaa baade Udtale og Tonelag, som i Forening bestemmer det Indtryk, Talen gjør, er hinanden saa lige i Svensk og Norsk, kan det ikke synderlig forundre os, at Danske oftere tager Nordmænd for Svensker, ja det har hændt, at Svensker selv har taget Nordmænd for sine egne Landsmænd, idet de ikke har lagt saa nøie Mærke til Udtalen, men blot hørt paa Accenten. Derimod kan vi aldrig tage feil af Svensk og Dansk, om vi endog hører dette Sprog tale i saa lang Fraſtand, at vi ikke kan opfatte et eneste Ord, idet Artikulationen gaar tabt for os, men blot Melodien klinger over.

Hvad der er fælles og tillige eiendommeligt for den skandinaviske Halvøs Sproggruppe i den Henseende vi her beskjæftige os med, er det ujævne eller sammensatte Tonelag. Vi har ovenfor omtalt, at dette gjør Indtrykket af at være mere syngende. Det forekommer nu i den sammenhængende Tale tilstrækkelig ofte til at give hele Talen et syngende Præg, og det er dette, som gjør, at de Danske under Et kalder os og de Svenske „syngende“. Men nu maa tillige den Upartiske erkjende, at Bergenseren „synger“ mere end vi Østlændinge. Dette har følgende Grund. Enstavelsesbetoningen har hos Bergenserne et Forslag væsentlig af en Tone over Grundtonen (Sekunden). Dette giver Tonen en ganske anden Farve og bringer den nærmere Tostavelsesbetoningen, som ogsaa hos Bergenseren i første Stavelse anslaar væsentlig Sekunden, der efter den østlandske Udtale kun er et Forslag for den egentlige Bevægelse fra Septim til Kvint; maaske Sekunden oftest hos os slet ikke høres. En Bergenser gjør altsaa i Grunden mindre Forskjel paa Ord som „Taget“ og „taget“ end Østlændingen, idet hos hiin det førstes Betoning nærmer sig lidt mere det sidste. Her kan Tostavelsesbetoningen med Rette kaldes den høie Accent, thi her ligger den første Stavelses Tone virkelig høiere end den anden. Uagtet saaledes den egentlige Melodi i det Bergenske, hvor smuk den end kan være, dog er temmelig ensartet, har dog ikke deres Tale den Monotoni, som man skulde tro, da deres Organ til Erstatning i Regelen har en større Bøielighed og Talestemmen et større Register, saaat det Bergenske af Mange ansees for vor mest velklingende Dialekt, navnlig naar Bergenserne har opholdt sig en Stund paa Østlandet, hvorved gjerne deres Udtale saa at sige vinder mere i Ligevægt og tildels mister sit provincielle Præg. Derimod er der flere andre vestlandske Dialekter, der ere forfærdelig monotone og syngende.

Den østlandske Betoning staar, som ovenfor bemærket, den svenske overordentlig nær, saa nær, at uagtet man meget vel kan høre Forskjellen bliver det dog saare vanskeligt at beskrive den. Den svenske Udtale synes at være mere fuldttonende og oprindelig og den østlandske mere indkneben. I det egentlige Tonefald er der i Svensk større Ligevægt eller Jævnhed, idet de tonløse Stavelser ikke som hos os har en næsten forsvindende Vegt og Tid i Forhold til de betonede, men ogsaa de har sin mindre Andeel; hos os er det som om hele Kraften eller Eftertrykket forbruges paa den betonede Stavelse, saa at der næsten Intet bliver igjen til de ubetonede, Svensken tager det Hele mere overlang. Det kan ikke være Tvivl underkastet, at dette staar i Forbindelse med de gamle fyldige Endelsers bedre Bevaring i Svensk; Vokalerne a og o kan ikke i den Grad sløifes som denne farveløse Mellemlyd, det ubetonede e, der med lige saa megen Ret kan kaldes stumt som det franske efter den bedste Udtale; saaledes siges i en dansk Grammatik for Franskmænd, der blev skreven for en Snes Aar siden af en fransk Chargé d'affaires i Kjøbenhavn, at det danske e i Endestavelser udtales aldeles som det franske stumme e. Denne Sløifning af Endelserne har naaet sit Kulminationspunkt i den throndhjemske Almuedialekt, som aldeles sløifer vokaliske Endelser, aldeles som Englænderne har gjort; tilsidst var vi vel i den Henseende blevne Throndhjemmere Allesammen, hvis vi ikke havde havt et Skriftsprog og en Literatur til at fixere Sproget.

Som nu altsaa det oprindelige Vegtsforhold og den oprindelige Rhytmus har holdt sig bedre i Svensk, har ogsaa den gamle Melodi bevaret en større Fylde i dette Sprog. Medens det østlandske Organ hovedsagelig indskrænker Stemmens Bevægelse til een Hovedtone for hver Vokal og lader de øvrige være Forslag eller Efterslag, glider det svenske mere jævnt og ligeligt igjennem Tonerne. Det Opsving fra Grundtone til Terts, som før er omtalt, synes her at være mere markeret. Overhovedet gjør det Svenske et mere fyldigt og melodisk Indtryk.

Til den svenske Betoning staar den danske i en skarp og uheldig Modsætning. Vel klinger vort Sprog ikke saa fyldigt som det svenske, men det er dog altid bedre end det danske. Der er noget Huggende, Stødende, Afbrudt i dette, det har noget Ubetydeligt, noget Tørt ved sig, med eet Ord: det er noget „Pjat“. Naar de Danske udtaler en betonet Stavelse, er det som om de afbrød sig selv paa Halvveien, der ligger noget Hakkende, Tilbageholdt deri, som gjør et meget ubehageligt Indttyk; der ligger deri en Svækkelse af egen Kraft. Et klangfuldt Organ kan vistnok for en stor Deel erstatte dette, som hos nogle af vore bedste danske Skuespillere, men et klangfuldt Organ forekommer ikke saa ofte, og navnlig hos Mænd gjør det danske Sprog

i Almindelighed Indtrykket af noget Flaut og Umandigt, noget „Fløset“, for at bruge et godt dansk Ord.

De Danske paastaar vistnok, at de har to Slags Tonelag, men isaafald maa Forskjellen være saare fiin; for en Udlænding er det saa godt som umuligt at høre nogen Forskjel imellem den danske Udtale af Ord som „Taget“ og „taget“, „Bønder“ og „Bønner“; de udtales alle nærmest med den norske Enstavelsesbetoning. Det Danske Tonelag har den Særegenhed, at Stemmen i Almindelighed paa en enkelt Vokal ikke stiger, men falder, idet den høieste Tone anslaaes først og derpaa Stemmen svækkes og synker; dette bidrager ogsaa til at forøge det stødende og huggende Indtryk. Der er en falsk norsk Betoning, der er en bevidst eller i Almindelighed ubevidst Efterligning af Dansk, der er meget almindelig. Dette er allerede paavist af Knudsen i hans Haandbog S. 409—410, saa vi her ikke behøver at gaae videre ind paa denne Gjenstand. Det er dog en ynkelig Ting, at man skal behøve at tage en fremmed Betoning til Hjælp for at give Foredraget mere Effekt, Eftertryk og Høitidelighed. Men det er dog saa almindeligt, at bare man skal gjøre Foredraget noget høitideligt, kommer man strax med denne falske, affekterede Betoning. Dog er dette en Ting, der formodentlig vil falde mere og mere bort eftersom Danskheden bliver fortrængt af Landet.

Hvis det oprindelige norske Sprog havde faaet Lov til at udvikle sig til et dannet Sprog og et Skriftsprog uden at blive paavirket af Danskheden, vilde det vistnok være blevet det smukkeste af alle de nordiske Sprog, da Tonelaget isaafald vilde have holdt sig i sin oprindelige Fylde, og vi vilde have det Fortrin fremfor Svenskerne at have vore gamle fuldttonende Tvelyd. Uagtet den fyldigere Vokalisme ikke, som flere af vore nyere Grammatikere siger, kan siges at udgjøre Sprogets egentlige Musik, har den dog i sig langt gunstigere Betingelser for at udvikle og vedligeholde en melodisk Betoning. Men den danske Indflydelse har nu berøvet vort Sprog disse Fortrin og gjort det i alle Henseender til en Mellemting imellem Svensk og Dansk.

Statsraad Wergeland.

Den senest udnævnte Statsraad, Harald Nicolai Storm Wergeland, hvis Portræt vi her give, er født d. 27de Mai 1814 i Bergen. I Begyndelsen af Aaret 1826 indgik han som Kadet ved den kongelige norske Krigsskole og blev den 31te Juli 1831 ansat som Sekondlieutenant i Bergenske Infanteri-Brigade. I Februar 1834 indgik han som Elev af den militære Høiskole og ansattes som surnumerær Sekondlieutenant i Artilleri-Brigaden. Efter absolveret Examen ansattes han i Juni 1837 som Sekondlieutenant ved 1ste Artilleri-Bataillon og tjenstgjorde som Adjutant ved denne indtil Udgangen af 1839. Fra Begyndelsen af 1840 ansattes han som Trigonometrist ved den geographiske Opmaaling og vedblev i denne Stilling indtil Vaaren 1844, da han beordredes til Horten, for der at forrette Tjeneste ved Landetatens Fabrikation af Perkussions-Bomber. I Sommeren 1845 anvendtes han paany som trigonometrisk Opmaaler, og har han som saadan opmaalt den største Deel af Høifjeldstrækningen fra Grændserne af Romsdals Amt sydover gjennem Christians og Buskeruds Amter samt den største Deel af de lavere Strækninger i det sidstnævnte Amt.

I Sommeren 1846 anvendtes han ved Oprydningen af den norske Grændse mod Rusland fra Jacobselven til Sammenstødet af de 3de nordiske Riger. Fra Begyndelsen af Aaret 1847 beordredes han til Tjeneste i Christiania, hvor han var bleven ansat som Premierlieutenant ved 2det Batteri efter — den 28de Juni 1842 — at være bleven udnævnt til Premierlieutenant ved 8de Batteri. Han ansattes som Haandværks-Officier ved Artilleriets Værksteder og vedblev denne Funktion uafbrudt indtil han 20de Febr. 1849 udnævntes til Kapitain ved Artilleri-Brigadens Stab.

Den 22de April 1850 udnævntes han til Adjutant hos Hs. Maj. Kongen. I Februar 1851 beordredes han til at forrette Tjeneste som 2den Officier i Generalstaben og ansattes, da Storthinget i 1851 havde bifaldt den under 26de August 1850 approberede nye Plan for Generalstaben, som Oberstlieutenant og 2den Officier i samme den 13de Mai 1852. Den 21de Januar 1856 udnævntes han til Oberst og Chef for Christianssandske Infanteri-Brigade, men forblev kun kort Tid paa denne Post, da han i September Maaned samme Aar beordredes til Medlem af den nedsatte militære Kommission, der skulde behandle Spørgsmaalet om de forenede Rigers fælles Forsvarsvæsen. Strax efter denne Kommissions Slutning i Februar 1857, beordredes han til interimistisk at overtage Chefsskabet over Generalstaben og Kommandoen over Armeen under den egentlige Chefs, Statsraad Blochs Fraværelse i Stockholm. I denne Egenskab beordredes han den 11te Septbr. s. A. til at fungere som midlertidig Statsraad under den Tid Interims-Regjeringen vedvarede. Den 14de Novbr. s. A. udnævntes han til virkelig Chef for Generalstaben; i Januar 1859 til Generalmajor og den 28de Septbr 1860 til Statsraad og Chef for Armee-Departementet.

Wergeland hører blandt vore virksomme militære Forfattere. Saavel i Dagbladene, som fornemmelig i „Militært Tidsskrift“, blandt hvis Redaktion han hører, han har deeltaget i Drøftelsen af mange og forskjellige Materier vedrørende Krigsvæsenet og den militære Stands Interesser. Og sammen med Kapt. Waligorski har han udgivet et omhyggelig udarbeidet og meget benyttet Veikart over Norge i tvende Plader.

Statsraad H. N. St. Wergeland.

Farvesandsen og Moden.

V.

Vi have seet, hvorledes en Trang til Charakteer og mandig Værdighed havde ledet Reformationsperiodens Farvesands, og efterhaanden afstreifet Udvæxterne og Daarskaberne. Men denne Opposition blev ikke staaende herved, men bragte Farvesmagen til at slaae om i sin Modsætning, saaledes at vi nu for første Gang see den gamle Lyst fuldkommen uddøe. Det var en mørk, stummel Aand, som nu drog ind i Verden og kvalte alle Udbrud af en naiv Munterhed og Livsglæde. Vi maae sætte os tilbage i det 16de Aarhds. Midte. Reformationen havde ikke blot tabt sin Svingkraft; i det Ydre er den inddæmmet indenfor faste Skranker, og i det Indre, i Menneskenes Gemytter var der fulgt en nødvendig Slaphed og Afkræftelse paa Begeistringens Storme, det Decennier lange Ruus. I en saadan Tilstand vender Mennesket sig kun altfor let fra sin Tænke- og Handlekrafts Anstrengelser til et blot passivt Følelsesliv. Har nu desuden, som i nærværende Tilfælde, den tidligere Aktivitet ytret sig paa Religionens og den konfessionelle Politiks Gebeet, saa vil ogsaa Reaktionen ytre sig som Sønderknuselse, som Skyldsbevidsthed, som død, formel og bogstavtrællende Dogmatisme, som konfessionel Trættekjærhed, som Sekthad og mørk Fanatisme. Alt dette charakteriserer nu ogsaa nærværende Periodes socialtpolitiske Liv, og det udtaler sig synligt i Menneskenes Ydre. Lystigheden uddøer, Fornuftens Lys synes udslukt, og Verden klæder sig i en Slags Bodsdragt. Vi ville kun antyde, hvorledes Kostumet forandrer sig i denne Retning. Enhver Blottelse tilhylles paa det Ængsteligste; — Klæderne voxe op over nøgne Barme og Skuldre, bedække Hals og Nakke og skaane neppe Ansigtet; alle Former blive ligesom fastfrosne, de frie Folder glatte sig ud, og hvad der før svulmede frit og løst, det hovner nu op og stivner i stive, unaturlige Poser og Puder.

Herefter er det nu let at beregne, hvorledes ogsaa Lysten til Farver maatte tabe sig. Den mørke, reaktionære Aand, som udgik fra Spanien — jeg minder om Philip den Anden, — samt Calvinismens kolde Nøgternhed virkede her til det samme Resultat. Selv ved det spanske Hof blev Sort Yndlingsfarven, naar ikke overordentlige Anledninger krævede Udfoldelse af den gamle Glands, derfor er den ogsaa fortrinsvis bleven indtil den Dag idag den nationale Farve der. Den hele tydske, og navnlig ogsaa den nederlandske Borgerstand indhyllede sig ikke blot i Ærbarhedens Klædebon; ikke blot blev det fuldstændig Mode hos den at bære ensfarvede Klæder, ovenikjøbet af mørke Farver, som mørkebrune, mørkeviolette eller lignende, men ogsaa den optog Sort som den fornemste og eleganteste Farve, og tilstod kun Hatten en Bræm af lyst Peltsværk. Sort var Uniform-Farven; Sort var den eneste Farve for den protestantiske Geistlige i Kirken og hjemme; Sort blev Embedsdragten for Øvrigheden i Byerne ligefra Borgermesteren af; i Sort gik man i Kirke, til alle kirkelige Forretninger og til muntre borgerlige Feste. Naar vi undersøge et Portrætgalleri fra denne Tid lige ind i det følgende Aarhds. første Decennium, hvor ganske anderledes Virkning, naar vi sammenligne den med de talrige Malerier af Reformationsmaleren Cranach og hans Samtidige: her glimre Guld og Farver, hist lyse alene Hovederne ud af de sorte Billeder.

Vistnok maae vi indrømme, at Glands og Farver ikke vare uddøde overalt og for bestandigt. Frankrig og endmere Italien nøde nu Frugterne af en Regjeringsperiode, som havde gjort det af med alle en sygelig ophidset og overspændt Farvesmags Misfostre; de sidste Konger af Huset Valois og de første Bourbonners lystige, yppige, snart frivole og snart bigotte Hof vilde ikke opgive sin Pragtlyst, og den venetianske Kunst

havde i for høi Grad opretholdt den sunde Sands; og desuagtet strider dog Udviklingen i Frankrig og især i Italien frem i mørk Retning, hvorom vi let kan overbevises ved Titians, Tintorettos, Veroneses o. A.'s Portræter. Den farverige Sammenstilling havde endnu ikke lidt noget egentligt Afbræk, uagtet den vilkaarlige Udstykning fik sin fuldstændige Bane, og førte kun som kløvet Dragt, idet den altsaa var ført tilbage til sin første Begyndelse, en livløs Tilværelse hos de lavere Øvrighedspersoner i Byerne, hos de schweizerske Piger — selv lige indtil vore Dage.

Den reaktionære Periode havde i alle Retninger strammet Tøilerne for stærkt; Trediveaarskrigen rev dem igjen løs. Lov- og Tøilesløshed, Frivolitet og Ligegyldighed i religiøse Gjenstande — thi den var en Religionskrig kun i Begyndelsen — phantastisk Smagløshed høre til den nye Tids Kriterier; men de vare

Fig. 6. Broget Landsknegtdragt.

til Natur, Sandhed og Frihed og afkaste de kunstlede, manierede og forskruede Former. I Krigsurolighederne udartede denne Stræben rigtignok ofte til en aldeles ubehersket Raahed. Herimod kunde da heller ikke den dog af en Stræben efter at vende tilbage ledsagede tvære mørke Farvesands holde Stand, og det var ikke blot Soldaterne og Eventyrerne, samt Spradebasserne ved Hofferne, i Byerne og paa Landet, der behængte deres Lædervams med brogede Baand, Sløifer og Lidser, deres Hat med vaiende Fjædre, stak Silke-Rosetter i deres Støvler og Sko; endog ærbare Borgermænd vovede, til de Geistliges Forfærdelse, at aflægge den sorte Kirkekjole. I Virkeligheden begyndte Verden igjen at faae et temmelig lystigt Udseende, som vistnok undertiden antog en noget vild Charakteer, men var i det Hele dog ingenlunde smagløst. Derfor nyder Trediveaarskrigens Kostume i vore Dage Malernes fulde Gunst. Mangfoldige store Festmalerier fra denne Tid, Skyttefeste, Modtagelsesscener o. l. stadfæste denne almindelige Charakteristik; medens derimod den gamle Tid med dens udelukkende sorte Farve endnu holder sig i Portrætmaleriet. Sagen var nemlig den, at sort Fløiel har en stærk Virkning og især bidrager til at give et afmaalt, værdigt Udseende. Af denne Grund vilde ikke Stadens ærværdige Hoveder give Slip paa det tilligemed den gyldne Raadsherrekjæde og den hvide Krave; de holdt fast paa det med Bevidsthed om deres Værdighed og med al den Seighed, som Oppositionen mod den løse Tidsaand kunde opdrive. Portrætmaleriet kunde blot være tilfreds hermed, da al Virkning af sig selv faldt paa Hovedet og Hænder.

Bestemtere lader ikke Trediveaarskrigens Farvesmag sig charakterisere: Den fornyede Lyst til det Farverige, til broget Renommisteri, som imidlertid aldeles ikke mangler fiin Harmoni, navnlig i de høiere Kredse, er mest fremtrædende; kun finder den sin skarpe Modsætning i de tydske Rigsstæders og fremfor Alt i de kalvinistiske Nederlandes mørke, tunge Alvor fra den forrige Periode.

Først i det 17de Aarhds. anden Halvdeel indtraadte med Ludvig den Fjortendes franske Modeherredømme et fastere, bestemtere Præg, som imidlertid ikke kan ansees som en Gevinst i Sammenligning med Reformationstidens Farvesmag. Bombast og Svulst, Overlæsselse med Glands og Pragt, Overdrivelse i Former og Bevægelser, tilligemed en vis Storartethed, som imidlertid forfeiler sin Hensigt, det er det Charakteristiske ved denne Periode, der i Almindelighed betegnes som Parykens og Barokstilens Tid. Kun stærke Virkninger kunde nu gjøre Indtryk paa de Sandser og Nerver, som under den lange Krigstilstand var bleven vant til det Skrækkeligste. Finhed, sand og inderlig Følelse, Ynde, harmonisk og gratieus No vare Egenskaber, som Ludvig den Fjortendes Tidsalder aldeles manglede. I Kunsten kunde den kun drive det til Noget, naar det gjaldt grandiøse Former, Masser og Massevirkning. Kongen selv vilde blænde, imponere, knuse blot ved Majestætens egen ophøiede Magt, og dertil behøvedes alskes stærke Midler.

Under Pomp og Kraftpræstationer gik saaledes den fine Sands for Farvestemning aldeles tilgrunde. Kun de nederlandske Genremalere gjøre en Undtagelse herfra. Hos dem levede endnu Rubens's Naturalisme og Sandhed, blot paa en anden Maade: de vare en Verden for sig selv, begavede med en uendelig fiin Sands for den paa de letteste Overgange hvilende Harmonies stille beskedne Ynde, indtil ogsaa de med deres slikkede og sødagtige Maneer gik under i Zopfens ækle Sentimentalitet. Rembrandts Lysvirkninger og de farverige Blomsterstykker, hvor megen vidunderlig Harmoni, der end svæver over begge — kunne antyde, hvilken Tid de tilhøre eller gaae imøde.

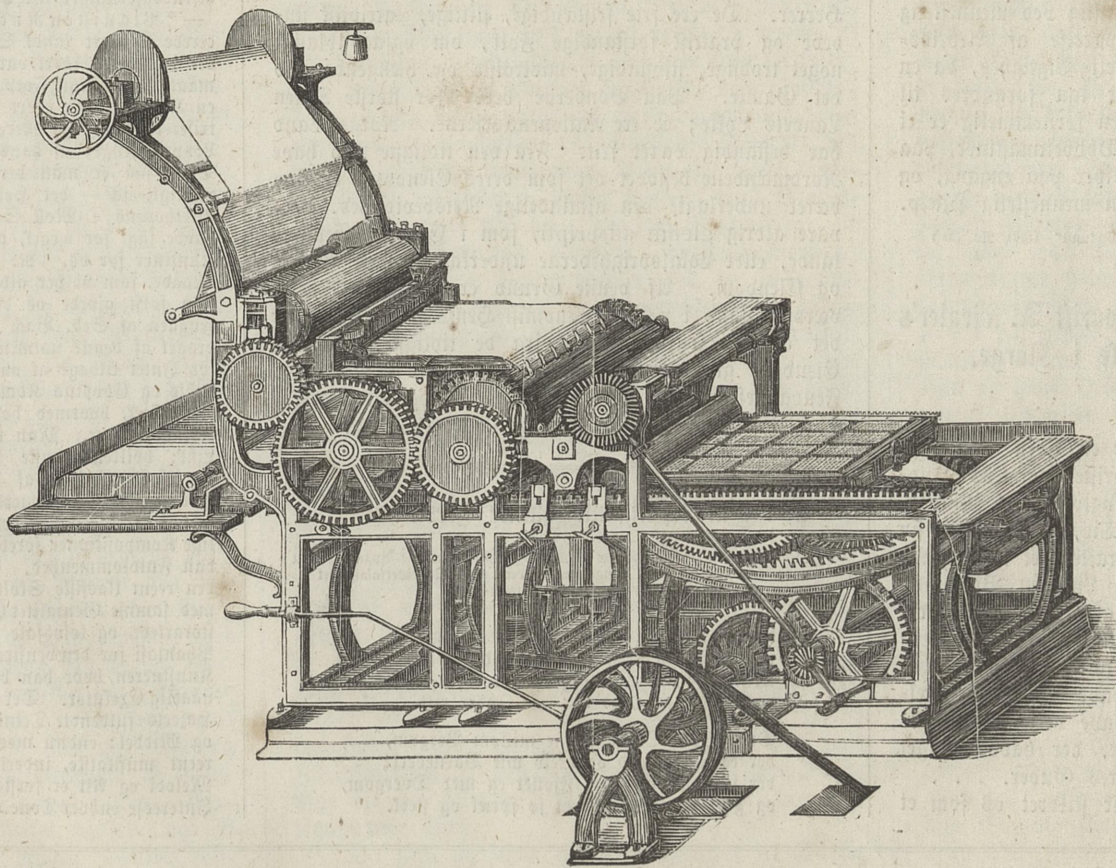
Thi denne Tid trængte ogsaa i Farverne til den blændende Rigdom, den samme Knaldeffekt og Kraftytringer, som benyttedes i Operaen og Kunsten overhovedet. Saaledes see vi da den tidligere Middelalders Tider atter i en vis Forstand at vende tilbage: Ligesom dengang er det ogsaa nu kun de fulde og hele, muligst dybe og mætte Farver, som tilfredsstille den fornemme Verden; hvad der er brudt i det Matte, samt viser sig graat og uden Virkning, maa Borgeren beholde for sig. Men den enkelte Farve er ikke tilstrækkelig, hvor kraftig den end er; den maa hæves ved en ligesaa stærk Modsætning. Idet Farverne mødes, gjøre de samme Virkning som et haardt Sammenstød, og det er netop dette, som Smagen fordrede; Overgange faldt ganske bort. Virkningen er anlagt paa, at Beskuerens Følelse skal faae et Slag paa Snuden. Blot blomstrede eller mønstrede Stoffe kunne ikke svare til denne Fordring, fordi Farverne spredte sig formeget; de maatte træde op i Masse ved Siden af hinanden. Alene Guld, lagt paa Ildrødt eller Himmelblaat eller andet tungt mørkfarvet Stof, kunde gjøre Fyldest, men det maatte heller ikke være blot fint broderet, men derimod i de grandiose, brede Mønstre fra Barokstilens Høidepunkt. Naar Guld og Sølv faldt for kostbare, søgte man at naae den tilsigtede Virkning ved at vælge forskjellige, stærkt kontrasterende Farver for Kjole, Vest og Beenklæder. Mørkeblaat — men ikke altfor mørkt — og Zinoberrødt blev den mest yndede Forbindelse; den indeholder just ingen Modsigelse, men den tilfredsstiller heller ikke nogen finere Følelse.

Dette var den store Ludvigs Periode. Naar man nu sammenligner det 18de Aarhd., navnlig dets første Halvdeel, med den, saa viser dette sig, socialt og politisk betragtet, som en Afskrækkelse i alle Retninger, som en Nedstigen fra en virkelig eller indbildt Høide, som et vistnok falskt og hult, men dog kraftigt

Fig. 7. En Dame fra det 16de Aarhd.s anden Halvdeel.

og originalt Livs Uddøen. Man kalder denne nye Periode Zopfen, og stiller den derved i et latterligt Lys. Vi maa tænke paa snevre, konventionelle Lænker, paa Former, blottede for al Betydning, paa Kraft- og Saftløshed, paa pertentlig Dukkemandsgratie, paa Puder, Gamascher og Fiskebeensskjørter. Zopfen er den inkarnerede Sky for al sand og ægte Natur, den er Livet i Snørliv og paa høihælede Sko. Paa Høiderne have vi Ceremonimesterens og Dandselærerens Skole, en Etikette, som kun utilstrækkeligt skjuler Frivoliteten og Pietetsløsheden; i det borgerlige Liv den godmodige Philisterbornerthed, hvis hele Væren og Tænken kun dreier sig om sig selv. Ogsaa den vulgære, lykfaliggjørende Oplysning er et Produkt af Zopfen, saavelsom Venskabspagterne og Følsomheden med dens Taarerørelse, ihvorvel man allerede heri kan skimte Savn af og Længsel efter sand, naturlig Følelse.

Auers forbedrede forbedrede Trykke-Maskine.

Nyeste Trykke-Maskine uden Paalægger.

Hofraad Auer har opfundet en Maskine, der gjør de Arbeidere, som hidtil have besørget Papirets Paalæggen ved Bogtrykkermaskinerne, og altsaa al Anvendelse af Menneskekraft ved nævnte Maskiner, overflødig, da, som bekjendt, Papirets Fratagen ogsaa kan mekanisk udføres ved

den af Mekanikus Hansen i Wien opfundne mekaniske Udlægger.

Auer begyndte med at anvende endeløst Papir. Naar man nu forbinder en Papirmaskine med en Trykkemaskine, saa bliver alligevel ikke den enes Gang afhængig af den andens, da denne Afhængighed kan ophæves ved en løs Remskine, uden at Forbindelsen afbrydes. Dette var imidlertid ikke anvendeligt i Bogtrykkerier. Opfinderen lod derfor Papiret oprulle paa store Ruller, og forbandt disse med Trykkemaskinen. I Maskinfabrikant G. Sigl i Wien (og Berlin) fandt Auer en foretagelseslysten og intelligent Techniker, som opbød Alt, for paa bedste Maade at realisere den praktiske Tanke. Efter en Tid af ikke stort mere end eet Aar var Ideen saavidt udført, at det k. k. Statstrykkeri havde 10 Hurtigpresser, som vare forandrede efter det nye System; og disse have siden været i uafbrudt Virksomhed. Saa hurtigt er sjelden en ny og dybt indgribende Idee bleven praktiseret. Der er allerede taget Patent paa Opfindelsen ikke blot i Østerrig, men i hele Tydskland, samt i England og Frankrig.

Det er tilstrækkeligt blot at beskrive den Indretning, hvorved Papiret føres ind i Maskinen, gribes af Griberne, og derpaa, forinden det trykkes, bliver arkeviis afskaaret. Alt Øvrigt er ligesom paa de tidligere Maskiner, og disse kunne derfor uden alle Forandringer forsynes med det nye Apparat.

Papiret er oprullet paa en stor, i Axeenderne med flade Skiver belagt, Rulle, som er indrettet til at kunne rumme 5 Riis. Denne Rulle hænger over Maskinens Udlæggerbret i et Jernstels Tapleie; den hænger horizontalt og saa høit, at Maskinmesteren bekvemt kan naae Papiret med udstrakt Arm. Et lidet Hjul med Skrue ved Siden af Rullen tjener til at rykke den tilligemed Papiret mod høire eller venstre. Under denne Rulle og noget foranfor er en mindre Jernvalse, med et Gjennemsnit af omtr. 2 Tommer, hvorover ligeledes Papiret afløber; lodret under Papirrullen, i Høide med en almindelig Maskines Paalæggerbret, findes atter en lignende Jernvalse, som den foregaaende, og under denne gaar Papiret, og føres derpaa horizontalt mellem to med Klæde overtrukne Trævalser, som drage det ind i Maskinen, og føre det gjennem Skjæreapparatet henpaa Trykcylinderen under Griberne. Skjæreinstrumentet findes i en efter Formatets Størrelse afpasset Afstand bagenfor Griberne, og bestaar af en horizontalt og tværs over Maskinen lagt Arm, med en indspændt, skarpkantet Skinne, hvortil svarer en anden under Papiret anbragt ligedannet Skinne. Naar Griberne ere faldne ned, sænker sig den omtalte Arm, idet den tillige glider omtr. 2 Tommer tilhøire denne; Skinne falder haardt ned ved Siden af den underste Skinne, og virker saaledes som en Sax, hvorpaa Armen igjen hæver sig op ved Fjæderkraft. De afskaarne Ark føres nu ved den rullende Clylinder ligesom paa en anden Maskine hen over Formen, og bliver derved trykket.

Man seer, at her handles om „Schøntryk"; da Arket bliver afskaaret, forinden det bliver trykt, saa kan man endnu ikke undvære en Paalægger ved „Wiedertryk". Afseet fra den store Mængde blot Schøntrykarbeider, som daglig forekomme i større Bogtrykkerier, og hvilke den Auerske Maskine besørger med en Sikkerhed og Nøiagtighed, som ikke er mulig ved menneskelig Hjælp, og med en betydelig Besparelse af Arbeidsløn, er denne Opfindelse af betydelig Vigtighed, da en saadan Maskine i nogle Minuter kan forandres til „Wiedertryk" (med Paalægger) ;men fornemmelig er et saadant Apparat anvendeligt ved Dobbeltmaskiner, paa hvilke Arket trykkes paa begge Sider paa engang, og saaledes kan leveres færdigt uden menneskelig Hjælp.

(Efter Meyers „Journal für Buchdruckerkunst", 1860, No. 30.)

Brudstykker af den tydske Tourist A. Ziegler's Beskrivelse af sin Reise i Norge.

II.

Den berømte Hitterdals Kirke er en liden Bygning, udentvivl bygget strax efter Christendommens Indførelse i Norge; den er et ærefrygtvækkende Mindesmærke fra en længst forsvunden Tid, og gjør ved sin forunderlige, nordisk mystiske Charakteer et eget skjønt, i Sandhed fortryllende Indtryk. Ligesom Borgunds Kirke er den et mærkværdigt Værk af de gamle Skandinavers egen originale Bygningskunst; af dens eiendommelige Stil, Forziringer etc. kan man see, at hedenske og byzantinske Elementer have gjort sig gjældende, samt at dens Opbyggere have betjent sig af de samme Kunstnere og Billedskjærere, der havde bygget de hedenske Templer og skaaret deres Guder. . . .

Vi ankom til Green, der var skildret os som et godt Skifte. — „God Dag, min Herre" hilsede en velnæret Mand, som stod i Døren. Jeg besvarede hans Hilsen. Den tykke Mand traadte til Siden. Jeg gik ind. Da jeg gjennem en halvaaben Dør tilvenstre saa, at Kjøkkenet var der, gik jeg ind i et rummeligt Værelse tilhøire. Her var Ingen. Jeg famlede op ad en Trappe, og lod mit Tøi lægge i et med reenlige Senge forsynet Kammer. Her var heller Ingen. Endelig gik jeg atter ned af den steile Trappe, og kom ud i Gaarden. Den kraftige Nordmand stod der endnu, „fastmuret i Jorden"- „Hvad heder dette Sted?" sagde jeg. — „Green, min Herre!" — „Dette Sted ligger meget smukt". — „Ja, min Herre". — „Er Du Gjæstgiver?" — „Ja, min Herre?" — „Hvad heder Du?" — „Truls Green, min Herre!" — „Er Du gift?" — „Ja, min Herre"! — „Hør Du Truls, jeg vil have et Værelse og Aftensmad. Jeg er sulten!" — „Ja, min Herre!" — Talt; han gav mig Haanden, — og jeg spiste og sov fortræffeligt. Aftensmaden bestod af herlige Foreller, Potetes, Smør og Pandekager. — Saa ordkarrigt er dette norske Bondefolk. Green var desuden ikke et saa afsides Sted, at der jo ofte kom Fremmede did. Værten var ogsaa en forstandig og venlig Mand. Men hvorfor kom han mig ikke imøde med Raad og Daad, da han saa mig tale til ham, belæsset med mit Pik og Pak? Da vi senere kom til at snakke fortroligt sammen, spurgte jeg ham herom. Hans Svar var, at han jo ikke kunde vide, hvad jeg vilde. Altsaa skulde jeg først have spurgt ham og meddeelt ham mit Ønske. Det er overalt ligedan. Man kommer i sin Kariol til Skiftet forat faae en frisk Hest, kjører ind paa Gaarden og holder foran Huset. Der staar sædvanligviis en Mand og hilser. Man vilde tage feil, om man ikke troede, at denne Mand var Skydsskafferen og han ikke vidste, at den Reisende vilde have Hest. Men han forholder sig ganske stille. Endelig bryder Du selv Tausheden, gjør et indledende Spørgsmaal, t. Ex.: „Det er vakkert Veir idag!" — „Ja, min Herre!" „Er Du Skydsskaffer?" — „Ja, min Herre!" — „Jeg vil have en god Hest og Kjærre, men strax!" — „Ja, min Herre!" — Han har snakket fra sig, gaar ud i Stalden, kommer ud med Hesten — og Du ruller væk ligesaa fredelig, stille og fornøiet, som Du kom. — Da vi kom til Tuff, stode en Mængde Bønder der, som betragtede os nysgjerrigt — men uden at tiltale os. Jeg var i godt Humør og sang af fuld Hals den norske Nationalsang: „Ja, herligt er mit Fødeland" osv. Alle lyttede forbausede, og saa smilende paa mig. „God Dag, godt Folk", raabte jeg, sprang ud af Kariolen midt ind blandt Folkene og gav dem Haanden. „Norge er et vakkert Land!" — „Ja, min Herre!" svarede en ti Stemmer mig paa engang. „Hvad er Du egentlig for en Landsmand?" spurgte en ung Karl mig. „Jeg er en Tydsker!" — „Tydskland er et vakker Land!" svarede Alle som En. „Ja, søndenfor Folkeskikken er der ogsaa Folk, som er Jeres Stamforvandte og tale Jeres Sprog, men med en anden forskjellig Accent." „Ja saa", svarede en undersætsig Bonde; „vi ere saa dumme, at vi bare kan vort enfoldige Bondemaal". — Men med denne de norske Bønders Dumhed er det nu ikke farligt bevendt; thi de have et sundt Vid, og ere Landets virkelige Herrer. De ere frie selstændige, flittige, patriotisk sindede og praktisk forstandige Folk, om ogsaa iblandt noget trodsige, stivsindige, mistroiske og hængende ved det Gamle. Paa Bønderne beror for største Delen Landets Lykke; de ere Nationens Kjerne. Norges Land har bestandig været frit. Fra den tidligste Tid have Nordmændene besiddet det som deres Eiendom, og kun været underlagte den almindelige Retsbevidsthed. De vare aldrig glebæ adscripti, som i Europas Feudallande, eller Lokaløvrighederne underkastede med Person og Eiendom. Af denne Grund er Norge et mærkværdigt Land i politisk-økonomisk Henseende; thi det er det eneste i Europa, hvor fra de tidligste Tider al Eiendom gik over til samtlige Børn i lige Deling. Feudalvæsenet med dets Førefødselsret og privilegerede Klasser af Arveadel har aldrig hersket i Norge.

Farvel til mit gamle Lesarkot.

(Diktat daa Studentersamfundet skulde flytja inn i den nye Bygningen sin og framsagt den sidste Laugardagskvelden, som Studentersamfundet var i det gamle Hibylet sit.)

Farvel mit Kot! i deg eg budde lengi,
med mangein Ven i deg eg rodde kvikt;
Min Huga-Merg i deg eg hever fengit,
og var du arm, so var mit Indre rikt.

Du er som Stova heime millom Bergom,
der eg vardt fødd og dreiv mit Barneverk;
der sprang umkapp i Fjøllet eg med Dvergom,
og grét og lo, og vardt so spræk og sterk.

I deg eg likeins voks i Aandelivet,
som Fjøllets Mat og Luft meg Likam gav;
som fyrr med Kol, eg der med Blek hev' skrivet
og teiknat Kjærastar og Tankar af.

Naar her eg sat i Myrkret tidt um Kvelden,
eg sat som inn i svarte Steinen Krut,
og skalv og ventade so saart paa Elden
for fram i Dagsens Ljos at brjota ut.

Den unge Mann verdt sterk af arm at vera,
og Gleden smakar, for han er so dyr,
og Livet han i Tanken daa kann gjera
so fagert som dei gamle Eventyr.

At koma fram i Verdi for den Arme,
det feller lett, for Armod driver paa.
Den Rike sovnar snart i Livsens Varme,
for Køyresvipa stødt me kjenna maa.

Det verste er, det gjeng so seint i Yngdi,
at fyrste Bakken knapt han vinna kann,
fyrr han er sliten ut og trøytt af Tyngdi
og gamal Kall, fyrr han er vorden Mann.

Han stend og stirer mot eit Hus paa Toppen
so langt ifraa, at, um so langt han vann,
han vorden er so veik og klen i Kroppen
at knapt han inn um Stokken stiga kann.

Men utaf Armod er al Visdom hentad.
Den beste Læraren er Naud og Trong.
Og etter nokot betre maa me lengta,
naar me skal syngja ut vaar beste Song.

Dei beste Visur er som Dvaladrikken,
at Armodshuset vaart me gløyma kann.
Og alle fagre Samljod i Musikken
er liksom Sukkar um eit betre Land.

No du mit Kot, no maa fraa deg eg fara,
og flytja, segja Folk, til betre Hus.
Gud gjeve, at eg vel meg kunde vara
i all den Lyst og Leik og Drykkje-Dus.

„Tapp ut i gylde Bollar, det vil dovna,"
so sagde gamle Folk um Jola-Øl.
Naar vaare ytre Fiender vil sovna,
daa er det Tid at verda rædd seg sjølv.

A. O. Vinje.

Norge.

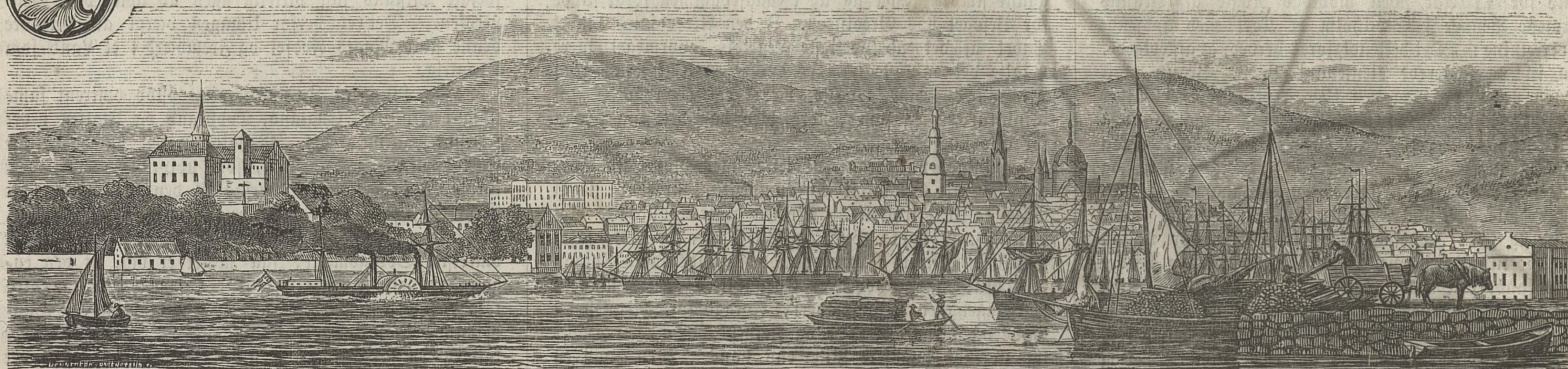
Christiania. Den 23de Oktober vil Fregatten Kong Sverre løbe af Stabelen paa Karljohansværns Værft. Den er Norges største Krigsskib, 212 Fod lang, og har en Dampmaskine paa 500 Hestes Kraft.

— Ved kgl. Resol. af 28de Septbr., er bestemt, at Oslo gamle Bispegaard skal sælges og en ny Bolig for Biskoppen (med Tiden) indkjøbes. Grunden til Salget er saavel Misligheder ved Bygningernes Fundament, hvilke ville gjøre en bekostelig Reparation nødvendig, som Hensynet til, at denne Bolig ligger noget fjernt for de Autoriteter og Geistlige, med hvem Biskoppen maa staa i en stadig Berørelse. — Da imidlertid Oslo Bispegaard har en usædvanlig Ælde, er Indsigelser mod dens sandsynlige Nedbrydelse allerede fremkomne, og muligens vil denne Sag udvikle sig til et nyt Akerskirke-Anliggende. Vi ere nu engang af den menneskelige Natur saa, at vi ikke lægge Mærke til hvad vi har eller sætte mindste Priis paa det, saalænge det staar der urørt i dagligdags Fornedrelse; men bliver der Spørgsmaal om Bortryddelse, behøves kun en Røst i denne Sløvhedens Ørken, for at Fjeld og Dal skal gjenlyde af Sympathi og Beundring. Dette kan være godt og priseligt, men det kan ogsaa drives for vidt. Gjør man altfor almindelige Ting til Raritetær og kræver, at Folk skal sætte dem i Spiritus eller under Glas og Ramme, opnaar man kun at sløve Sandsen ogsaa for Bevarelsen af Gjenstande, som kan siges at være virkelig nationale Monumenter Om hvorvidt den reiste Agitation til Fordeel for Oslo Bispegaard er et saadant mere velmeent end beføiet Skridt, vove vi imidlertid efter de hidtil foreliggende Kjendsgjerninger ikke her at udtale nogen afgjort Mening.

—* Pianisten Rudolf Haserts i forrige Numer annoncerede Koncert fandt Sted Løverdagen den 6te. Efter hvad der i Morgenbladet var refereret af H. K. (Halfdan Kjerulf) maatte Publikums Forventninger være særdeles store; thi naar en Kunstner har gjort en saa afgjort Lykke i Berlin, og elektriseret samtlige Recensenter i den Grad, at de alle i deres Lovpriisninger af hans Spil stille ham paa Kunstens høieste Trin: saa er man berettiget til at vente noget ganske Usædvanligt, ja — det Høieste. — Allerede efter at have hørt Beethovens D-Moll Sonate maatte vi erkjende, at man ikke havde sagt for meget, og at vi havde en ualmindelig, en stor Kunstner for os. R. Hasert spillede denne Sonate paa en Maade, som vi her aldrig havde hørt, og med en Opfatning, som først gjorde os dette Mesterværk rigtigt forstaaeligt. I Fugaen af Seb. Bach viste han sig som stor Tekniker; Foredraget af denne ualmindelig vanskelige Sats var fuldendt og lod Intet tilbage at ønske. Det samme kunde man sige om Lißts og Chopins Kompositioner. Man maatte beundre den Elastisitet, hvormed han opfattede disse saa ganske forskjellige Kompositioner. Man tænke sig Bach, Beethoven, Chopin og Lißt; hvilken ganske forskjellig Opfatning og Teknik kræve de ikke? Enhver af disse musikalske Heroer havde jo sin Periode, sine Tilhængere, sine Efterlignere og sine Beundrere. Hvor interessant var det derfor at høre disse saa grundforskjellige Kompositioner foredragne af en saadan Kunstner til en saadan Fuldkommenhed. Som han i Bach og Beethoven førte den reent klassiske Skole frem for os, saaledes gjengav han med samme Genialitet Chopins fantastisk fortryllende og Lißts storartede og kolossale Kompositioner. — Det sidste Stykke: Phantasi for den venstre Haand af Koncertgiveren, er et Lune af Kunstneren, hvor han baade optræder som Komponist og uopnaaelig Exekutør. Det er et Vidunder: dermed er Alting sagt. Haserts fuldendte Teknik er hos ham naturligviis kun Bisag og Middel; endnu meer end denne maa man beundre hans reent musikalske, inderlige og henrivende Foredrag. Alt er Melodi og Alt er forstaaeligt; man følger med den høieste Interesse enhver Tone og beklager blot at Nydelsen er saa kort.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 43. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 21de Oktober 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Brudstykker af den tydske Tourist A. Ziegler's Beskrivelse af sin Reise i Norge.

III.

Ombord paa Dampskibet fra Bergen til Throndhjem vare kun to Udlændinger, nemlig to Engelskmænd, som vilde opholde sig en Tid i en liden By i Nordfjord for at fiske Lax. Den ene af dem, en af Gammelenglands mest berømte Fiskere, var allerede nu for femte Gang i Norge, blot forat tilfredsstille denne sin Lidenskab. Disse velnærede Engelskmænd drage om i Landet med Fiskestangen, ligesom Hydroskoperne i Frankrig med deres Onskekvist, og danne et ordentligt Fiskerlaug. Mange af dem have deres faste Stationer, ligesom de gamle Vikingekonger, men betale en vis Afgift for den Fisk, de faae, især af Laxen: Nordmændene imødesee disse „Fiskeengelskmænds" Ankomst med den samme Længsel, som vi Svalernes regelmæssige Ankomst. „Engelskmændene ere komne med deres Fluekroge, Geværer og Guineer" — hører man overalt i det hele Land, og Reisesaisonen begynder. Gjestgiverne staae paa deres Haabs qvi vive, Sadelmagere og Kariolmagere gnide med indre Glæde deres Hænder, Stationsholdere læse med Fornøielse Forbudssedlerne, Skydsbønderne svinge under jublende Skrig deres Svøber, og Hestene pile afsted med Atalantas Hurtighed, ret som om de vidste, at de transporterede „engelsk Last". Dette Insulanfolk har mange Besynderligheder. I Christiania havde jeg den Fornøielse at være Vidne til en rig fiskelysten Herligheds Afreise. Sex Karioler og ligesaamange Bagagevogne med Fiskestænger, Geværer, Skinker, Faarelaar, Beaf, samt Portviin- og Scherry-Flasker, satte sig i Bevægelse med en heel Drift af Heste. Det var et Karavanetog, som mageligt kunde have gjort Turen gjennem Sahara; Herligheden anførte selv Toget, og det øvrige Tros fulgte bagefter, ligesom Hjorden efter Klokkefaaret. Uden Engelskmænd intet Norge! Ja, disse britiske Nimroder stryge afsted lige til Lapland, forat jage Sæl og Ren, og vilde visseligen ogsaa gaae til Nordpolen, „forat spille Domino med Isbjørnen", ifald den kjække Eisha Kent Kane havde kunnet trænge frem til den 90de Breddegrad istedetfor til den 80de, og saaledes havde aabnet denne „arktiske Jagtgrund".

— I Begyndelsen seilede vi kun mellem de ydre, lave og kolde Skjær; først sent om Aftenen blev Kysten høiere og brattere. Det var blevet vakkert Veir; men det var tillige saa koldt, at man samledes med sit Glas Grog og Cigarer omkring det varme Rør. En ung Mand fortalte os omstændeligt om „Norges" Sammenstød med „Bergen", samt at han var gaaet tilbunds tilligemed de Øvrige og kun med Nød og Neppe havde reddet sig. Gjennemtrængte af denne Fortællings rædselsfulde Indtryk, gik vi tilkøis. Henimod Morgenen bleve vi pludseligt vækkede ved et voldsomt Stød og det frygtelige Raab: „Skibet synker, vi ere fortabte". Alle styrtede hulter til bulter om hinanden i den skrækkeligste Forvirring, og Enhver søgte af al Kraft at forøge den almindelige Forstyrrelse ved planløse Skrig, Spørgsmaal og Omkringløben: Enhver var allerede forberedt paa det Yderste, — da Maskinen igjen begyndte at arbeide, Skibet, som var stødt paa en Klippe, blev igjen flot, og vi kom derfra med Skrækken.

Den hele Moldefjord er omgivet af smukke, høie Fjelde, som allerede her antage den sønderrevne, takkede Alpeform. Dens Kyster frembyde det mest storartede Rundsyn i hele Norge. Paa den anden Side af den store klare Fjord, hvoraf der opdukker flere Øer, hæver sig bag grønne Skove en Alpekjæde, som man kun kan see Mage til i Schweitz og Tyrol. Den strækker sig fra den fjerne Justedalsbræ i Syd mod Øst til Romsdalen og derpaa lige til Dovre, en Strækning af mindst 30 Mile. Over alle rage Toppene af de nære Romsdalsfjelde, Troldtinderne og det vældige Romsdalshorn. Det er en stolt og høi Natur, som maa gjøre et ophøiet Indtryk paa ethvert følende Menneske. For bedre at kunne nyde dette Syn stege vi op paa en Deel af Fjeldet, og bleve ogsaa lønnede for vor Møie; thi den hele Bjergkjede syntes at stige tilveirs med os, for som Sneelinie at begrændse Udsigten. Den nedgaaende Sol — Klokken var 9¾ — kastede en mild Kolorit paa Fjeldene, de farvedes i de mangfoldigste Tinter, og Sneen glødede skjønnere, end jeg nogensinde har seet i Syden. Fra det mørke Lavland indtil de blaae, ætheriske Fjelde var der en evig Vexling i Belysning. Det var vanskeligt at skilles fra det fortryllende Skuespil og gaae ombord. Den hele Nat er allerede her næsten ganske lys, saaat man kunde læse Skrift uden mindste Anstrengelse Kl. 11 om Aftenen. Efter Kl. 12 bliver strax igjen lyst, og da vi Kl. 1 afreiste til Christianssund, var det allerede Dag men bitterligt koldt.

Throndhjem er omgivet af Fjelde, men gjør dog ikke, som jeg havde ventet, et mørkt og farveløst, men tvertimod et behageligt og tiltrækkende Indtryk; den har det forud for Christiania, at der her blæser virkelig Søluft. Og saa — hvilket storartet norsk Mindesmærke seer man ikke her. Ligesom Pyramiderne ere Underlandet Ægyptens alvorlige, mægtige Vartegn hemmelighedsfulde Repræsentanter for en urgammel Verdenshistorie, saaledes er Throndhjems ærværdige Dom et Vartegn fra hiin længst forsvundne gammelnordiske Tid, et Billede fra en sunken men stolt Storhed. Da jeg traadte ind i denne Dom, som udenfra hverken frembyder noget Indtryk af Størrelse eller Skjønhed, mindede Stilen mig om St. Magnus Kathedralen i Kirkwall, som ogsaa er fuldendt i forskjellige Tidsrum, og opført i hiin Blanding af gothisk og sachsisk Stiil, den normanniske, som var udbredt blandt Skandinaverne paa den Tid. Ogsaa Throndhjems Kathedral er hovedsageligt opført i normannisk Stiil af en blaagraa Chloritskifer, og kan, især formedelst sit vel vedligeholdte, høie Chor, slutte sig til de mest ægte Kirkebygninger af tydsk Kunst. Dette Chor er indvendigt et architektonisk Mesterstykke; Alt er her originalt og interessant, gjennemsigtigt, let og smagfuldt. Den runde saakaldte sachsiske Bue med Zikzakforziring og den hvælvede saakaldte normanniske Bue ere her forenede i den reneste Form, i den mest blomstrende Stiil.

De fleste Reisende gjøre Throndhjem til Maalet for deres Reise mod Nord. At reise længere nordligt til Nordland og Finmarken indeslutter allerede en Reise til den nordlige Polarcirkel. Jeg drømte imidlertid om det arktiske Havs Ederduunsklipper, de finmarkiske Moradsers vilde Rensdyr og om Midnatssolen — og saaledes lod jeg mig ikke, uagtet mangen Hindring, afholde fra at seile freidigen til det fjerne Norden. Stormen hylede, og Søen gik høit, da jeg en Aften gik ombord paa det lille, langsomt gaaende og ubekvemt indrettede Dampskib „Prinds Carl", og om Midnat Kl. 12 forlod jeg de gamle Søkongers Residens forat stryge afsted til Hammerfest. — Routen fra Bergen til Hammerfest tilbagelægges i 11 Dage, og fra Hammerfest til Vadsø og tilbage igjen i 5 Dage. Hen- og Tilbagereisen optager altsaa ligesaa megen Tid, som en magelig Reise fra England til Amerika; ei heller er den aldeles fri for hiin „de stille Vandes Dands" og alle de øvrige smaa Onder, som ere i mere eller mindre Grad uadskillelige fra enhver større Søreise. Nordmænd og Svenske — i og for sig intet reiselystent Folk, allermindst i deres eget Land — raade i Almindelighed den Reisende fra denne Hammerfesttur, og mene, at den i det Høieste kun kan være af Interesse for Naturforskeren, Kjøbmanden eller den gabende Engelskmand. Desuagtet tror jeg at have gjort en af de skjønneste og eiendommeligste Reiser i Verden, og er glad ved at have gjort den, da man uden den ikke kan have noget fuldstændigt Billede af Norge.

Da vi den 14de Juli havde forladt Throndhjem, klarnede det op henimod Morgenstunden, og Søen blev roligere. Saalænge vi fore langsmed Throndhjemskysten havde Bredderne intet pittoresk Ydre, idet graae Klipper, overtrukne med lidt tyndt Græs, gloede En imøde. Kursen gik for det Meste mellem Skjær; ofte kunde man troe sig paa en Flod, men til andre Tider satte man over store Fjorde og Strækninger af det aabne Hav, hvor det lille Skib under en stærk Storm er udsat for ikke svage Rullinger. En slig Fjord, nemlig den berygtede Foldin-Fjord, passerede vi i det roligste og skjønneste Veir, og løb derpaa om Eftermiddagen den 15de Juli ind i den smukke med Landgaarde og tykke Skovpartier prydede Namsenfjord. En saadan Fjordfart er vederkvægende for den Reisende og bøder paa mangen Uhyggelighed. En saadan Uhyggelighed havde vi i vor fælles, med mange Passagerer overfyldte underjordiske Sovekahyt; heller ikke Kosten var videre; men paa den unge Kapitains Opmærksomhed og Forekommenhed var Intet at udsætte. Han og hans Officerer opbøde Alt for at gjøre Reisen ligesaa behagelig som lærelig. Kahytselskabet levede forresten i gemytlig Fred, og Nordmanden hyggede sig her saa fortræffeligt med Hollænderen og Schlesieren o. s. v., at der snart dannedes en improviseret Sangkvartet, som til de øvrige Reisendes store Fornøielse udførte tydske Studentersange ligesaa amphionsk, som det pleier at skee i Jena og Halle.

De Fleste af Passagererne vare Nordlændinger, hvoraf Flere kunde tale Tydsk. Heller ikke manglede det paa vakre og stoute Nordlændingerinder, som skulde ud til de fjerne Øer. Deres Dragt var peen og net, deres Væsen tækkeligt; de have kraftige Figurer med et sundt og friskt Udseende. Kun Faa af dem kom ombord uden at have en duftende Blomsterbouket i Haanden, som de vilde forære deres fjerne Venner, som Nordens skjønneste Gave. Hvor rørende er ikke denne Kjærlighed, som „Nordens Børn" nære til „Floras Børn".

Vilhelm v. Braun.

(Efter Illustrerad Tidning).

En Høstdag i dette Aar landede ved Byen Udevalla en Baad, som førte en døende Digter fra Lysekihls Klipper. Digteren var W. v. Braun. Han blev baaret til Lazarettet, og udaandede sit sidste Suk den 12te September. — Den 12te September! — Samme Dato for 11 Aar siden modtoge Nogle af Brauns nærmeste Venner i Stockholm et Kort med følgende Underretning: „Det bekjendtgjøres herved, at afsltedigede, men ikke pensionerede Lieutenant W. v. Braun afgik ved en stille Død idag den 12te September i en Alder af 36 Aar. Omt savnet af Hustru og mange Børn.“ Billeten var skrevet med hans egen Haand, altsaa var der ingen Fare paafærde. „Hans Hustru og mange Børn“? Naturligvis hans Sangmø og udgivne Digte. Altsaa Familien skulde nok ogsaa kunne hjælpe sig selv. Vennerne begave sig derfor nokfaa fornøiede til „Barnängen“, hvor Braun dengang boede, og de fandt den Døde allerede i fuld Virksomhed som Vært ved Begravelsen. Der trakteredes ikke med Konfekt, men vel med Devifer, og det af den Sort, som alene kunde præsteres af det gladeste Humør. Dog dette hændte sig netop paa den 12te September!

Braun døde fjernet fra sin Slægtninge, men ikke fjernet fra Venner. Han kunde være død i Norrlands Skove eller paa Skaanes Sletter, og alligevel været omgiven af Venner og Beundrere; thi der findes ikke en Krog i Sverige, uden at hans Skrifter ere trængte derind, uden at man ogsaa der har lyttet til hans Sange — disse Sange, der danne hele Harmonier af olympisk Latter, men hvis Grundtone dog er den dybeste Alvor. Og lyttede man til denne rige Lyres Slag, saa hørte man ogsaa det ædleste Hjertes Slag.

Der findes et Slags, saakaldede Anstændighedsmennesker, som rynke paa Næsen af Braun, ligesom de gjøre det af Vadman og Bellman. De ville, at Menneskene skulle være ligesom Figurerne i et Voxkabinet, opstrammede i en vis høitidelig Holdning, færdigsjorte engang for alle. Intet maa gjælde for Det, som det i Virkeligheden er: Alt maa draperes og maskeres, ligesom om man stammede sig ved Sandhed og Natur. Venus er for nogen, Mars har altfor muskuløse Lægge, Apollos Lyra er altfor skingrende. De tolerere nok et Dusin Udyder, men man maa blot ikke beskrive eller tale om dem. Men en kraftig Aand lader sig ikke indstævne for en saadan Domstol, der er sammensat af Modens og Snerpethedens Eunucher. En Nations sunde Vid er hans Dommer, Livet og Virkeligheden hans Vidner, den hele Menneskehed hans Sag.

Braun havde gaaet gjennem Krigsakademiet, men denne Tid begræd han som spildt. Paa Militærdisciplinens, af Sabler og Bajonetter udpyntede Alter at ofre Barndommen med alle dens Glæder og Lystigheder, ansaa han for et Offer, lige lidet velbehageligt for Gud og Mennesker. Da han imidlertid var kastet ind paa den militære Bane, gjorde han nogle Aar Tjeneste som Lieutenant ved et Infanteriregimente.

„Min mage sväller ut och fetnar dagelig
och blir allt meer och meer otjenstbar uti krig“,

strev han en Dag. Nei, det var hans frisindede Sjel, som foulmede ved og sprengte Uniformens Rabatter og Folder. Han tog Afsked, og helligede sig udelukkende til Skjønliteraturen; og han skal altid regnes blandt dennes ypperste Prydelser. Efterverdenen skal erkjende det mere eenstemmigt, end Samtiden gjorde det.

I sin tidlige Barndom opholdt han sig hos sin Farmoder, som omgikkes med en gammel meget fornem og storsnudet Grevinde, der fordrede blind Underdanighed af den ganske Verden. Liden Vilhelm, thi han var dengang blot 8 Aar gammel, likte aldeles ikke den høifornemme Dame, som saa ud til at foragte alle Andre, og kun interesserede sig for sin høie Rang og mange Aner. En Dag vilde Farmoderen reise i Visit til Grevinden, og Vilhelm, der skulde være med, blev iført sine bedste Klæder, som han var meget glad i, især fordi de var af grøn Farve. Maaske indbildte han sig, at de vare af Engens smukke Teppe. Han fik Undervisning om, hvorledes han skulde opføre sig, naar han kom ind i Hendes Naades Salon; han skulde strax gjøre 3 dybe Buk, siden nærme sig paa Taaspidserne, og saa kysse Hendes Naade paa Haanden. Vognen holdt for Døren, og Farmoder viste sig paa Trappen, men liden Vilhelm var og blev borte. Endelig kom han — men det randt af ham som af en Svamp, og han var ovenikjøbet oversmurt med Mudder og Grønske. Den lille Svaneunge havde ganske simpelt kastet sig ud i Gaasedammen forat slippe for Besøget hos Grevinden. I den Alder føles bittert Tabet af det ubetydeligste Legetøi, hvormeget mere maatte det da koste ham at opofre en splinterny grøn Klædning? Han maatte være en Tværhoved „en miniature“; og som Ældre blev han det „en gros“ for alle sine Levedage.

Vistnok var Braun ubøielig, men blot i sin Foragt for alt Smaaligt og Lumpent, i sit Had til al Vold og Undertrykkelse. Myrten giver Apollo ikke blot Lyren, men ogsaa Bue og Piil; og for disse faldt Python. Braun kjæmpede mod sin Tidsalders Python med dens mange Hoveder: Egennytte og Skinhellighed, Forfængelighed, Vindmageri, Foragt for Mennesket og Menneskeværd o. s. v. og sjeldent har nogen Dødelig udsendt hvassere Pile end hans. Men hvad en Gud kan gjøre, kan ikke en Dødelig. Den moderne Python er endnu ikke taget af Dage. Der findes Nok af dem, som stemme Apollos Lyra, men hvor mange spænde vel hans Bue?

Vilhelm v. Braun.

Men denne Skald, hvis Sange har i mere end et fjerdedeels Sekel anslaaet Nationen, og spredt saamegen forfriskende Lystighed over By og Land — var han lykkelig selv? En ægte Perle er smuk, men hvem tænker vel paa, at den er Virkningen af Lidelser, som Muslingen først befries fra ved Døden. Hvorfra kommer dette Sørgeflor, som saa ofte stikker frem fra Brauns Lyra? Hvorfor vankede han om fra Trakt til Trakt, og søgte men fandt aldrig Ro? Hvem er den Hilma, som han besynger saa ofte og med saa megen Vemod. Var hun maaske for ham, hvad Amanda var for Stagnelius: en Engel, som skuede ned fra en guldkantet Sky? Det fortælles, at Digteren skal engang i sin Ungdom have vaaget en heel Nat i Selskab med Døden, have vaaget alene ved en Ligkiste, hvori en ung Kvinde sov sin sidste Søvn. Det var tungere kunst dette Hjerte, end Nogen anede. Men hvor godt forstod han ikke at skjule Ruinerne, især i en Kreds af glade Kamerater.

Stakkels Braun! Hvor mangen Nat blev ikke den, som skriver disse Linier, vækket af tunge Trin og dybe Suk. Det var Digteren, som vandrede fra Værelse til Værelse, klagende og ønskende sig Døden. Men Morgenen efter sad han som sædvanligt, stille og fordybet i sit Arbeide.

Den franske Presses Historie.

(Af The Athenæum).

En Undersøgelse af Avisernes Oprindelse er en af de mærkeligste og interessanteste man kan gjøre. Vi har Ondt ved at forestille os den uhyre Tomhed, der ville føles nutildags i Samfundet, dersom Europa bare i en Maaneds Tid skulde undvære sine Journaler. Vor sociale Tilstand kan virkelig siges at hvile paa Dagpressen. Det er derfor Umagen værdt at efterspore denne store Magts Fødsel og Fremvæxt i et Land som Frankrig.

Det synes at Journalismen opstod omtrent samtidig i Frankrig, England, Tydskland og Italien i det sextende Aarhundrede. Religionskrigen og de heftige Stridsskrifter og Dissenter, som udsprang deraf, var formodentlig den første Aarsag til den store Tørst efter Belærelse, som opstod i forskjellige Dele af Verden. Hvem der udgav det første periodiske Blad, er et meget omtvistet Spørgsmaal; saa meget er vist, at den engang gjængse Forestilling, at det gamle Ord Gazette kom fra Venedig, hvor en daglig Beretning af Handelsnyheder skulde være solgt for en liden Mynt der kaldtes en gazetta; er aldeles ugrundet, — i det Mindste har man endnu ikke fundet noget Spor af et saadant Blad. Aviser uddeltes i Forstningen i Manuskript, men saa snart som Bogtrykkerkunsten var bleven udbredt over Europa, blev denne lette Maade at forøge Cirkulationen paa almindelig antagen. Til samme Tid gik haandskrevne Aviser ikke aldeles af Brug, thi vi seer, at et af de første engelske Dagblade — The Evening Post — beklager, at saa mange Folk paa Landet endnu betalte tre eller fire Pund Sterl. om Aaret for disse Manuskripter, medens et almindeligt trykt Blad kunde overlades dem til en meget lavere Pris.

I Begyndelsen af det 17de Aarhundrede begyndte Theophraste Renaudot efter at have oprettet et Agentur for Nyheder i Paris at tage haandskrevne Kopier af de mærkeligste paa denne Maade indsamlede Fakta. Han fandt imidlertid sit Arbeide for besværligt og anholdt hos Kardinal Richelieu om Tilladelse til at trykke disse Blade periodisk; den blev ham tilstaaet og Renaudot gav det første Nummer af sit Blad Titelen Gazette; dette udkom den 30te Mai 1631 og siden regelmæssig en Gang om Ugen. Denne Samling som ikke blev afbrudt før ved Begyndelsen af den franske Revolution i 1789, indbefattede 161 Bind. Det er værdt at lægge Mærke til, at to Udgaver af det samme Blad paa samme Dag ikke er noget Nyt. Fra 1762 til 1778 havde Gazetten — eller snarere Recueil des Gazettes, som dens Titel lød — to forskjellige Udgaver, den ene med smaa Typer i to Spalter, den anden med store Typer og Linierne løbende over hele Siden. Indrykkelser i dette Blad kostede 30 Sous for 30 Linier og 7 Sous pr. Linie naar Artikelen overskred de 30 Linier. Som man let kan forestille sig, kunde Gazetten under Monarker som Ludvig den Trettende og Fjortende ingen Meningsfrihed have, og en streng Censur holdtes over dens Indhold. I 1762 udkom Gazetten to Gange om Ugen og kostede 12 Livres om Aaret. Titelen blev forandret til Gazette de France, og det kongelige Vaaben blev trykt paa den første Side.

Det er et mærkeligt Faktum, at saavel i England som i Frankrig blev Redaktører af Aviser, denne nye Institution, der i saa høi Grad fremmede Nationens Interesser, i Forstningen betragtede med stor Uvillie, og Ben Jonson og Shirley behandlede dem meget foragteligt i sine Komedier. Mdlle. de Logueville, siden Hertuginden af Nemours, der ønskede at holde sig en courant med Ugens Nyheder i Paris, tog Loret, en af Dagens Poeter, i sin Tjeneste, som paatog sig Hvervet paa en noget original og vanskelig Maade. Han lod sin Muse historique i korte rimede Vers trykke i 1652. To Aar i Forveien havde han omsendt sin Tidende i Manuskript, men Gazetten blev i denne nye Form saa ivrig efterspurgt, at han maatte lade sit populære Blad trykke, og i femten Aar vedblev den at udkomme regelmæssig. Det er endnu en mærkelig Samling, der i mere end 400,000 Vers indeholder hin Tids fornemste Begivenheder.

Noget politisk Blad kjendtes endnu ikke paa hin Tid, og for den, som havde forsøgt dermed, vilde Frankrig snart blevet for hedt at være i; men i 1672 opstod et andet literært Blad, Le Mercure Galant, som under de sukcessive Navne Nouveau Mercure og Mercure de France, levede længe nok til at opnaa det uhyre Omfang af 1800 Bind og først endte sin Existence i Begyndelsen af indeværende Aarhundrede. Fra Slutningen af det 17de og til Midten af det 18de Aarhundrede udkom en stor Mængde andre maanedlige og ugentlige Journaler i Frankrig, men alle af literær eller videnskabelig Charakteer.

Det første daglige politiske Blad var Journal de Paris, ou Poste de Soir, der udkom 1777, fem og halvfjerdsindstyve Aar efter Londons første Dagblad, The Daily Courant, som det kaldtes, hvis første Nummer bærer Datoen 11te Marts 1702. Den franske Redaktør tog sin Idee og laante sin Titel fra London Evening Post. Ældre end Journal de Paris som politisk Blad var La clef des cabinets des Princes de l'Europe, ogsaa kaldet Journal de Verdun, begyndt i 1704 og officielt standset 1776; men det kom kun ud een Gang om Maaneden og svarede derfor ikke til den Trang, som mere føltes hos Publikum til at erholde nogen daglig Underretning om Europas politiske Begivenheder.

Det første Navn, der tiltrak sig Opmærksomhed i Frankrig som tilhørende den politiske Redaktør af en Avis, var den berømte Linguet, som holdt sig i sin Stilling i 20 Aar, og hvis Skriverier forvoldte Regjeringen overordentlig meget Bryderi. I 1774 blev han Hovedredaktør af Journal de Politique et de Littérature, bedre kjendt under Navnet af Journal de Bruxelles, uagtet det udkom i Paris. Hans Satirer sparede Ingen — Ministre, Parlament, Fyrster, Philosopher, Alle fved under hans Svøbe. To Aar senere blev han nødt til at trække sig tilbage, og en mindre voldsom Politiker paatog sig Redaktionen; men Bladet gik aldeles istaae i 1783. Linguet maatte flygte, først til Brüssel, saa til England, hvor han udgav sine Annales Politiques, fulde af Ondskab og Partiaand. Tilsidst blev han lokket tilbage til Paris, hvor han blev arresteret og sat i Bastillen. Han forblev der to Aar og gjenvandt sin Frihed kun for snart efter at ende sit Liv paa et Skafot.

Men før vi kommer til den periodiske Presse under den franske Revolution, skal vi standse et Øieblik for at betragte en ny Fase af politisk Journalisme i Frankrig. I fem eller sex Aar havde Publikums Opmærksomhed delt sig mellem Liguets bidende Artikler og Courrier de l'Europe, hvori vi finder de berømte Navne Morande, Brissot de Warville og Greven af Montlosier. Dette engelsk-franske Blad begyndte at cirkulere i London i 1776, da England endnu næsten var et terra incognita for det øvrige Europa. Landets politiske Liv, Love og Institutioner var almindelig ubekjendte. Projektoren af denne nye Journal, der udkom paa Fransk i London, lovede iblandt mange andre nye Ting, at levere tro Uddrag af de 55 Aviser som udkom hver Uge i Hovedstaden. Courrier de l'Europe skulde efter Annoncen udkomme to Gange om Ugen og koste om Aaret 48 Livres eller 6 Pence Nummeret. Det var i dette Blad at Frankrig og Fastlandet fik vide den amerikanske Frihedskrigs Detailler og politiske Betydning, og det virkede til at udbrede mange af de revolutionære Grundsætningrr. I 1789 ophørte det at existere.

I Løbet af nogle Aar havde dette mægtige Oceans, den offentlige Menings, Strøm været i rask Stigning, og den var bestemt til i sit Løb at kuldkaste alle Skrankerne for den fri Ytring af Folkets Had til en undertrykkende Regjering. Fra Mai 1789 til Mai 1793 udkom i det Mindste et Tusinde forskjellige Aviser. „I Løbet af nogle faa Maaneder", siger Louis Blanc, „oversvømmedes Frankrig af trykte Ark af enhver Farve og Beskaffenhed — ugentlige, maanedlige og kvartalsvis — royalistiske, radikale, moderate og afsindige; udsaaende Gift eller udslyngende Skjældsord, udsprede Vildfarelser, opmuntrende Bagvaskelser, forkyndende Fakta, gjenlydende af ethvert Udtryk for lidenskabelig Forbitrelse, givende enhver opvaagnende Idee Udbredelse." De blotte Titler paa disse Blade optage tre Sider af et Værk over denne Gjenstand. I denne Tid benyttede skamløse og ustyrlige Lidenskaber sig af de daglige populære Journaler for at udbrede de absurdeste og vildeste Principer. Saadan en Tingenes Tilstand kunde ikke vare længe; den bekjendte 18de Fructidor var Journalismens Bartholomæusnat. Den levede op igjen under den første Konsul, men existerede kun i en meget forkrøblet Tilstand.

Fossums Bro.

Fossums Bro.

Denne Bro, beliggende paa den nye Vei mellem Christiania og Edsberg og førende over Glommen ca. 1/4 Miil søndenfor Onstad Sund, er opført i 1855 og 56 efter Tegning af Ing.-Kapt. Bergh under Bestyrelse af Ing.-Lieutn. Engelstad. Det er en Træbuebro i 2 Spænd à 120 Fod hvert. Brobanens Høide over laveste Vand er ca. 60 Fod; Midtpillarens Høide 40 Fod. Høieste Vand i Sommer gik til Træbuens Underkant, ca. 37 Fod over laveste Vand. Broens Overbygning samt Midtpillaren maatte udføres i Vintertiden, da ingen Stilladser kunde anbringes ved Sommervandstand. Overbygningen maatte derfor fuldføres for største Delen paa Land, saa den kunde anbringes i kort Tid; Midtpillaren opførtes fra Februar 1855 til Mai s. A., Overbygningen fra Januar 1856 til April s. A. Det særdeles kouperede Terrain og Elvens stærke Strøm vanskeliggjorde Forbindelsen mellem begge Bredder, hvilken derfor tilveiebragtes ved et udspændt Staaltraadtoug over Elven, paa hvilket overføres i en dertil indrettet Stol hængende i Tridser Arbeidere og Materialier. — Ingen forulykkedes ved Arbeidet.

Lola Montez's Autobiographi.

Tvende Forelæsninger.

Retten til at forklare sin Stilling synes her i Amerika at være et helligt Privilegium, og jeg maa benytte mig deraf, i det jeg begynder paa denne Forelæsning. Flere ledende og indflydelsesrige Journaler have mere end engang ønsket en Forelæsning om Lola Montez, og da man med Grund formoder, at jeg kjender omtrent ligesaagodt til dette „excentriske" Individ (som Aviserne kalde hende), som nogen Dame i Landet, har jeg paataget mig dette Hverv.

Det er ikke en behagelig Pligt for mig. Hvor uforfærdet, eller om man vil, hvor uforskammet jeg end kan være, — naar det gjælder om at forfægte mine Meninger og forsvare mine Rettigheder, maa jeg tilstaae, at jeg er temmelig forsagt, naar jeg skal tale om En, der staar mig saa nær som Lola Montez. Som Burns siger, „vi have været Børn sammen". Barndommens Taarer og Smil, Ungdommens Glæder og Sorger samt de modnere Aars noget stormfulde Begivenheder har vi bestandig deelt. Derfor er det let at forstaae, hvorledes at tale om hende næsten er det samme som at tale om mig selv.

Men omendskjønt vi ere saa gamle Venner, har jeg ikke isinde at forsvare Lola Montez eller at holde Lovtaler over hende; jeg tror heller ikke, at hun vilde modtage en saadan Tjeneste, selv af sin bedste Ven.

Ligesom enhver virkelig modig Mand, foretrækker en Kvinde uvilkaarligt at see sit Livs offentlige Handlinger i Dinene, fremfor feigt at snige sig bort og skjule sig for sin egen historiske Tilværelse.

Med Hensyn til Kvinden kan denne Bemærkning naturligviis kun gjøres om den, der til en vis Grad har udført Arbeider, som i Almindelighed paahvile Mændene. Det vil sige, hun maa have udført nogle Handlinger, der have efterladt deres Præg paa Samfundet, før hun i dette Tilfælde kan komme i Betragtning.

Det er maaske det ædleste Mod at vove at møde sig selv — at sætte sig ned Ansigt til Ansigt med sit eget Liv og betragte alle disse Handlinger, der kunne have havt en god eller slet Indflydelse paa Samfundets Aand eller Sæder.

En tom menneskelig Voxfigur, hvis Liv kun har bestaaet i at pynte sig, drikke The, gaae i Operaen, kokettere og sove, har ikke havt noget Liv, der kan regnes med i denne Forbindelse.

Hun kan have gjort Nytte ved at udfylde en Krog i et privat Huus som et smukt Stykke Billedhuggerarbeide eller som en Prydelse i et Selskabsværelse, men ingen Regler for hendes moralske eller selskabelige Tilværelse kunne medrette anvendes paa den, hvis kraftigere Natur tvinger hende ud i Verden paa den mægtige Slagmark, hvor de mangfoldige modstridende Interesser støde sammen i Livets evige Kamp.

Hvad kan en Kvinde gjøre derude, som ikke kan staae fast? Den, der kun forstaar at drikke The og kokettere i Selskaber, vilde det nok gaae galt med, frygter jeg. Hun maa have en vis Grad Modstandskraft for at kunne tage imod Verdens Stød. Det er ude med den Kvinde, der af Omstændighederne eller af sine naturlige Kræfter og Tilbøieligheder drives over den Linie, indenfor hvilken Kvinden i Almindelighed bevæger sig, naar hun ikke til Gjengjæld besidder hin Modstandskraft. Mangen Kvinde, der har havt Styrke nok til at komme udenfor denne Linie, har ikke havt Styrke nok til at blive staaende der, og det ulykkelige Resultat har været, at hun er bleven drevet fremad mod Syndens bundløse Afgrund. Den store Ulykke var, at der var for meget i hende til at hun kunde holde sig indenfor de sikre og bestemte Grændser, der ere Kvinden indrømmede, men der var ikke nok til at sætte hende istand til at staae sikkert udenfor de konventionelle Reglers Ly.

I denne lille Stump Philosophi er der en Nøgle, som aabner os den mørke Hemmelighed, hvorledes mange af de smukkeste og af Naturen mest begavede Kvinder i Verden ere faldne og fortabte. Der var ligesaameget Sandhed som Vid hos den gamle Skribent, der sagde, at den Kvinde, der er i Besiddelse af overordentlig Skjønhed tilligemed tilstrækkelig Forstand til at være uafhængig, burde ogsaa være istand til at antage Pindsvinets Pigge for at kunne forsvare sig. I ethvert Tilfælde er Verdens selskabelige og moralske Indretning saaledes, at Kvinden enten maa lade sig nøie med en overordentlig indskrænket Virkekreds eller maa paatage sig de værste Følger af at vove at være en Kjætterske, der vil indføre nye Meninger om Skikke. Enten maa hun være Mandens Tjenestepige eller forkjælede Legetøi, eller ogsaa maa hun paatage sig selv Ansvaret, om hun bliver en Skive for de Usleste og Sletteste af hendes eget Kjøn og de Ondskabsfuldeste og Uværdigste af det andet Kjøn.

Daniel O'Connell pleiede at være stolt af at være, hvad han kaldte „den værst behandlede Mand i Verden“. Jed veed ikke, om Lola Montez har været den værst behandlede Kvinde i Verden, men hun har ialfald været temmelig slet behandlet og har, som jeg tror, havt den Ære at have givet Anledning til flere Avisartikler og flere Biographier, end nogen anden nulevende Kvinde. Jeg har selv seet tre eller fire og tyve saakaldte Biographier af Lola Montez, af hvilke der dog ikke var en eneste, der ikke ligesaagodt kunde været en sandfærdig Beretning om Manden i Maanen som hendes Biographi. Syv Stæder stredes om gamle Homer, men Biographerne lade mere end 3 Gange 7 Stæder strides om Lola Montez. En latterlig Ting er det, at ikke een af alle disse Biographer endnu har truffet paa hendes virkelige Fødested. En lader hende være født i Spanien, en anden i Genf, en paa Kuba, en anden i Indien, en tredie i Tyrkiet og saa fremdeles. Og tilsidst paastaar en vis, fra Galgen undsluppen Person, at hun blev født af en Vaskerkone i Skotland. Og hendes Forældre da! — En Forfatter lader hende være en spansk Zigeuners Barn, en anden Lord Byrons Datter, en tredie en indfødt indisk Fyrstes og saa videre, indtil de have givet hende flere Fædre, end der er Tegn i Dyrekredsen.

Jeg siger rent ud, var jeg Lola Montez, vilde jeg begynde at tvivle paa, om jeg nogensinde havde havt nogen Fader, eller om jeg idetheletaget var født, det maatte da være omtrent paa samme Maade som Minerva — udsprungen af Jupiters Hjerne.

Lola Montez har havt endda mere Vanskelighed med at blive født, thi hun har atter og atter maattet udgaae fra hver særskilt Mands Hjerne, der har forsøgt paa at skrive hendes Historie. Heldigvis besidder jeg Midler til at bringe dette indviklede Spørgsmaal i Orden og borttage denne ulykkelige Dames Tvivl angaaende hendes Familie og Fødested; paa samme Tid kan jeg ogsaa tilfredsstille deres Nysgjerrighed, der have beæret mig med deres Nærværelse her iaften.

Lola Montez blev da virkelig født i Byen Limerick i Aaret 1824. Jeg haaber, hun tilgiver mig, at jeg fortæller, hvor gammel hun er. Hendes Fader var Søn af Sir Edvard Gilbert, og hans Moder, Lady Gilbert, blev anseet for et af de smukkeste Fruentimmer paa den Tid. Lolas Moder var en Oliver af Castle Oliver og hørte til den adelige spanske Familie Montalvo, der nedstammede fra Grev de Montalvo, som engang besad umaadelige Godser i Spanien, der dog alle tabtes i Krigen med de Franske og andre Nationer. Montalverne nedstammede oprindeligt fra Maurer, der kom ind i Spanien paa Ferdinand den Katholskes og Isabellas Tid. Saaledes er det Blod, som løber i den omstreifende Lola Montez's Aarer, egentligt irsk og spansk-maurisk — en temmelig let antændelig Blanding, maa man tilstaae.

Hendes Fader, den unge Gilbert, blev Fændrik i den engelske Armee, da han var 17 Aar gammel; før han var 20, var han avanceret til Kapitain i det 44de Regiment. Han var ikke meget over 20, da han giftede sig, og hendes Moder var omtrent 15. Lola blev født i det andet Aar af deres Ægteskab og indtraadte i sin jordiske Tilværelse midt i de unge Folks Hvedebrødsdage, da de neppe havde Tid til at modtage en saa overordentlig Personlighed paa en passende Maade.

I Daaben fik hun Navnene Marie Dolores Elise Rosanna Gilbert. Hun blev altid kaldt Dolores, hvoraf Lola er en Forkortelse. Kort efter at denne Dolores var født, blev det 44de Regiment, hvorved hendes Fader var Kapitain, beordret til Indien. Jeg har hørt hendes egen Moder sige, at Overreisen til Indien varede omtrent 4 Maaneder, og at de landede i Kalkutta, hvor de forbleve omtr. 3 Aar, hvorefter Generalguvernøren, Lord Hastings, beordrede det 44de Regiment til Dinapore, i nogen Afstand derfra, ved Ganges. Kort efter Armeens Ankomst til dette Sted, brød Koleraen ud med forfærdelig Voldsomhed, og hendes Fader var blandt dens første Offere. Der var en ung og tapper Officier, ved Navn Craigie, som hendes Fader holdt meget af, og da han var Døden nær og ikke længere kunde tale, tog han sit Barns og sin Kones Haand og lagde dem i den unge Officiers med et bedende Blik, at han vilde være god mod dem, naar Døden havde fuldført sit Værk.

Lola Montez's Moder blev saaledes Enke, før hun var 19 Aar gammel. Det blev overdraget Generalinde Brown at tage hende i sin Beskyttelse. Man kan kun danne sig et svagt Begreb om Vanskeligheden ved at passe paa en ung, smuk, europæisk Enke i Indien.

Hundrede Officierers Hjerter, gamle og unge, begyndte pludseligt at slaa for hende med saadan Voldsomhed, at Atmosphæren i 10 Miles Omkreds blev sat i Bevægelse. I dette Tilfælde varede den almindelige Feber dog ikke længe, da Kapitain Craigie selv førte den unge Enke til Alteret. Han var en meget dannet og forstandig Mand og kort efter hans Giftermaal blev hans Regiment kaldt tilbage til Kalkutta, hvor han blev forfremmet til Major.

(Forts.)

Literatur.

Dramaturgisk Kritik af Clemens Petersen. Gyldendalske Boghandling. 257 S. 8. Priis 88 ß. norsk. Denne Bog er en Samling af Kritiker deels over ældre Forfattere (Shakespeare, Holberg, Oehlenschlæger etc.) deels over nyere (som Bjørnson, A. Munch, Fibiger m. fl.), hvilke alle, paa en eneste nær, have staaet at læse i det danske Blad „Fædrelandet“. Enhver Avislæser vil allerede have lagt Mærke til Hr. Petersens kritiske Skizzer, der ved en eiendommelig Maade at opfatte Gjenstanden paa og ved en rask og livlig, men noget manieereret Stiil, skjønt anonyme, have manifesteret sig som Produkter, liggende udenfor Anmelderskolens banale Stier. Men man vil ogsaa samtidig have bemærket, at denne Forf. meer end ønskeligt forstaar at digte Tendentser ind i de Arbeider, han kritiserer, som hverken Forfatteren eller den nøkterne Læser finder hjemlet, og da han derhos udtrykker sig med en Hensynsløshed, som altid maa støde an, og med en Ufeilbarhedens Mine, som man nødigen taaler uden hos den Graahaarede, er det let begribeligt, at han som Forfatter er bleven Gjenstand for Manges Unaade; navnligen have Skuespillerne lagt ham for Had. Men samtidig maa han dog ogsaa have sine Tilhængere, hvilket dette Skrifts Udgivelse noksom viser.

— Paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag er udkommet en omfangsrig original Fortælling med Titelen „En Qvinde“ af Elisabeth Martens, en Forf., der ved en tidligere Fortælling „Hvad er Livet“ allerede har erhvervet et anseet Navn i Literaturen. (Bogladepriis 1 Spd. 88 ß.)

— Paa Forlagsbureauets Forlag i Kjøbenhavn er udkommet Det stille Vand af Amédée Achard, oversat fra Fransk af J. C. Magnus, - en Fortælling, der — for fransk at være — efter alle Vidnesbyrd udmærker sig ved sin sædelige Reenhed.

— Walter Scotts samlede Romaner paa Dansk. Vi have allerede tidligere nævnt, at der paa Philipsens Forlag i Kjøbenhavn udkommer en heldig og smukt udstyret Oversættelse af Walter Scotts Romaner. Disse Romaner, som have havt den største literære Betydning, og stadig ved sin Reenhed ville staa som Mønstere i sit Slags, trænge ikke til nogen Anbefaling, og det behøves derfor her kun at bemærke, at allerede ni af dem have forladt Pressen i Oversættelse, hver til en Priis af omtrent 1 Spd. og at Qvintin Durward, oversat af Moltke, nu er under Arbeide.

— I det nysudkomne 41de Hefte af Nordisk Conversationslexikon have følgende Nordmænd faaet Plads: Statsraad Chr. Krogh, Præst A. Lammers, Rigsarchivar Chr. C. A. Lange, Statsraad Otto Vinc. Lange, Prof. Chr. Lassen (i Bonn) og Høiesteretsjustitiarius P. C. Lasson.

— I London er udkommet en Oversættelse af de gamle danske Folkeviser under Titel; Ancient Danish ballads translated from the originals by R. C. Alexander Prior, M. D., 3 svære Bind i Oktav. Priis omtr. 8 Spd. norsk.

— Udkommet er (Philipsens Forlag) Andagtsbog for unge Christne af A. O. Wille, oversat af Th. Schorn. Pastor Blædel har ledsaget denne Bog, hvis smagfulde, frie Oversættelse han roser, med nogle anbefalende Ord, hvori han ytrer, at den christne Aand og det dybe religiøse Alvor, som udtaler sig gjennem Bogen, skal blive til Velsignelse og Troens Bestyrkelse for dem, hvem Bogen er beregnet paa.

— Paa J. Lunds Forlag i Kjøbenhavn er udkommet andet Oplag af Christelige Allegorier af Dr. William Adams en ved dyb religiøs Følelse og „sund Opfatning af de christelige Lærdomme“ udmærket Forfatter, af hvem ogsaa andre Skrifter haves i dansk Oversættelse. Bogen bestaar af fire Afsnit: Korsets Skygge, de fjerne Høie, Oldingens Hjem og Kongens Sendebud, og koster heftet 88 ß.

Norge.

Christiania. Under 11te Oktbr. er resid. Kapellan til Gausdal H. C. C. Seip udnævnt til Sognepræst til Hofs Præstegjeld; resid. Kapellan i det hidtilværende Stavanger Sognekald W. W. Dietrichson til Sognepræst til det ved kgl. Resol. af 27de Juni d. A. oprettede Domkirkens Sognekald i Stavanger; Provst i Karmsunds Provsti samt Sognepræst til Avaldsnæs O. L. Sinding til Sognepræst for det ved samme Res. oprettede St. Petri Sognekald i Stavanger; Sognepræst til Finnø S. Gjesdahl til resid. Kapellan for Domkirkens Menighed i Stavanger By; Sognepræst til Maalselven J. C. Welhaven til resid. Kapellan for St. Petri Menighed i Stavanger, — begge paa de i kgl. Res. af 27de Juni sidstl. angaaende disse Embeders Oprettelse angivne Vilkaar; ledig pers. Kapellan i Saude W. O. Konow til pers. Kapellan hos Sognepræsten til Søndre Aurdal, Heyerdahl; Fuldmægtig i Justits- og Politidepartementet J. Falch og Kand. jur. og Revisor ved Telegrafvæsenet H. N. Th. Arentz til Protokolsekretærer i Høiesteret; Bureauchef C. Oppen til Expeditionssekretær i Postdepartementet.

— Under s. D. er Kand. jur. Richard Petersen konstitueret som Direktør for Bodsfængslet i Christiania, og Afsked i Naade er meddeelt Distriktslæge i Ranens Distrikt i Nordlands Amt F. C. Sand.

— Prinds August er for sin Helbreds Skyld tiltraadt en længere Reise, der skal gaae til det sydlige Europa og Ægypten.

— En Indsender i Mgbl. No. 289 anbefaler brændt Hvede tilsat med noget Cikori som et billigt og hensigtsmæssigt Surrogat for Kaffe.

Blandede Efterretninger.

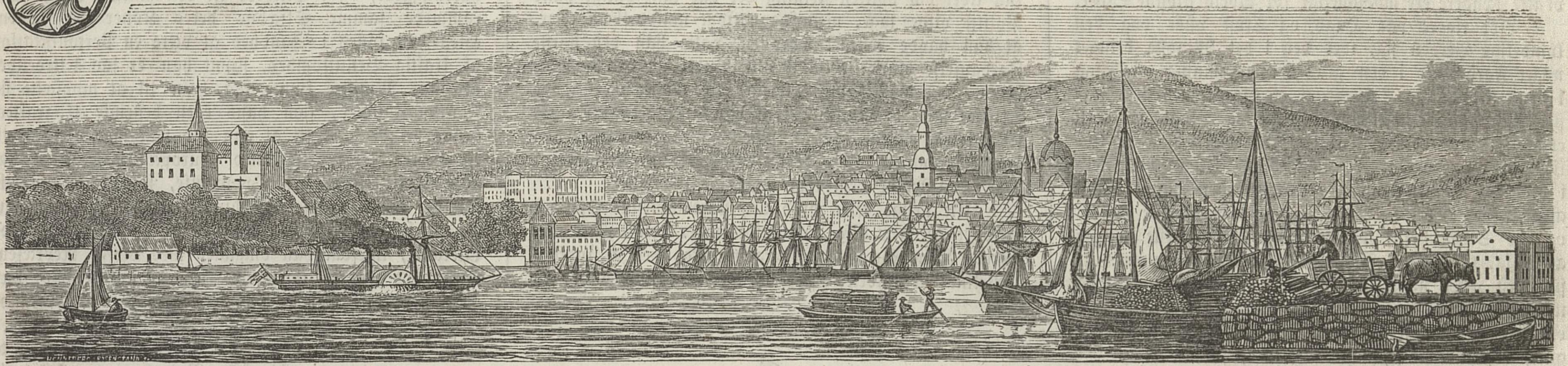
I Sverige er Pastvangen ophævet, ligesom hos os ved sidste Storthings Beslutning.

— Fru Emilie Carlén har udstædt Indbydelse til Subskription til et Mindesmærke for Digteren Vilh. v. Braun.

— Dr. Hebbe, som i længere Tid har opholdt sig her i Landet (navnlig paa Jonsrud i Bærum) og under Navnet Rosabler skrevet Korrespondentartikler til Sv. Tid., er nu reist til Paris. for ligeledes derfra at skrive Korrespondencer til et af Stockholms større Blade.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 44. Udkommer hver Søndag Morgen. 28de Oktober 1860. Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. **9. Aarg.**

Indhold.

P. Fr. Mengel.

Om Rigsdagsmand Mengel, hvis Portræt vi i No. 36 have givet, see vi os idag istand til at levere følgende biographiske Notitser: Faderen — en agtet Civilembedsmand — bestemte ham til sin egen Stand; og han studerede derfor ved Begyndelsen af sit Universitetsliv i Lund — hvor Forældrene boede — i denne samme Retning. Men jo mere han begyndte at tænke over det Behagelige i en uafhængig Stilling, desto større Afsmag fik han ogsaa for den Afhængighed, der som oftest er uadskillelig fra Embedsbanen. Endelig ved 20 Aars Alderen „blef stugan för trång“, og han fik af sine Forældre Lov til at blive Gaardbruger, uagtet denne Livsstilling dengang var kuns lidet agtet i Salonerne, da den borgerlige Anseelse endnu stod i en vis intim Rapport til Rangforordningen, hvori lykkeligvis hverken Gaardbrugere eller andre Næringsdrivende nogensinde have været indførte.

Han opholdt sig nu nogle Aar paa et privat Landbrugsinstitut hos Landbrugsakademiets nuværende Sekretær, Nathhorst, paa Næs i Småland. Ved det daglige Samliv med denne kundskabsrige, dannede og frisindede Mand fik hans senere Liv sin bestemte Retning.

Efterat have drevet paa Jordbrug i forskjellige Trakter af Sverige, og opholdt sig deels paa Landet, deels i Hovedstaden, og tillige tilbragt længere Tid paa Reiser i Udlandet, har han siden 1844 boet paa sin egen Gaard ved Mælaren i Uppland, 4 Miil fra Stockholm. Da han med hele sin Interesse havde deeltaget i Behandlingen af nogle vigtige Sager, som specielt vedrørte hans Provinds, hædredes han med Valget til Repræsentant i Bondestanden for det Distrikt, hvor han boede. Han deeltog saaledes i Rigsdagen 1856—58, samt i den nuværende. Paa den første fungerede han som Suppleant, og ved den sidste som virkeligt Medlem af Konstitutions-Utskottet — et Beviis paa den almindelige Tillid han allerede havde erhvervet sig, da kuns de ældre og mere erfarne Medlemmer af Standen vælges til denne Stilling, der kræver sin Mand.

Saavel i sit offentlige som i sit private Liv har han bestandig trofast fulgt den gamle svenske Regel: „gör rätt och frukta ingen“; han har stedse kjæmpet for Frihedens Sag og sit Fædrelands konstitutionelle Udvikling; uden Menneskefrygt har han altid udtalt sin Overbeviisning, endog — som hans Modstandere paastaae — „understundom altför skonungslöst“; og paa sidste Rigsdag hørte han blandt de djæve Mænd, som aabent vovede at tale Norges Sag i det skjæbnesvangre Statholderspørgsmaal.

Ved hyppig Erfaring er han bleven overbevist om, at den nuværende „rena“ Bondestand staar tilbage for de øvrige Stænder baade i Almeendannelse og Kjendskab til Statsanliggenderne. Han har derfor sluttet sig til det Parti, der anseer det for absolut nødvendigt, at den talrige Klasse af dannede og kundskabsrige Mænd, som tilhøre de andre Stænder, men tillige ere Gaardbrugere, skulle faae Adgang til Bondestanden, forat denne med Værdighed skal kunne hævde sin Betydning indenfor Repræsentationen. Denne, som det synes, saa rigtige og tidsmæssige Stræben har imidlertid mødt en kompakt Modstand hos de „rena böndernas“ konservative Fordomme og dybt rodfæstede Mistænkelighed mod den høiere Intelligens. Mengel er derfor ingenlunde populær blandt Bondestandens gamle Parti, der er et Slags Doktrinære uden alle Doktriner —; han holdes endog for et „oroligt hufvud“, saameget mere som han ved Siden af sit Jordbrug og sine Handelsaffærer ogsaa stundom sysselsætter sig med at skrive i Bladene, — Noget, som de „rena bönderna“ have sine Grunde for ikke at synes om.

Mengel er snart halvhundrede Aar gammel. Han har været gift, og er nu Enkemand, men lever derfor ikke eensom, da hans Charakteer og jævne, elskelige Personlighed har vundet ham talrige Venner. Til de mange og dygtige Mænd, som levere Bidrag til „Aftonbladet“ ansees Mengel ialmindelighed for at høre, om han end ikke er fast Medarbeider. Fra sin Reise til Throndhjem under Kroningen dersteds vil han sandsynligviis offentliggjøre en Skildring, der tør blive mere end den sædvanlige Notering af løse Touristindtryk; thi han satte sig under sit Ophold her med stor Samvittighedsfuldhed ind i vore Forholde, og gjorde idelige Optegnelser om, hvad han havde erfaret.

Farvesandsen og Moden.

(Sidste Artikel).

Saaledes kunde nu ikke Menneskene længere engang bære Baroktidens Knaldeffekt; den ømme Natur eller meget mere Kjælenskaben, som kun rørte ved Alt med Fingerspidsen, følte sig saaret overalt. Og ligesom t. Ex. i Architekturen de høie Reliefs fladgjordes, de langt udspringende Profiler og Gesimser inddroges, ligesom Væggene bleve flade, og saaledes Skygge og Lys forsvandt, saaledes kunde Øiet heller ikke mere taale de stærke Farvekontraster. Alt, som virkede kraftigt og fuldt, afkræftedes. De brede Guldmønstre bleve til et Broderi af ziirlige Smaablomster, hvori alle Farver hævede hinanden og forenedes til en ubeskrivelig og ubestemmelig Harmoni, saaat ingen enkelt Farve fremtraadte. Stærke Modsætninger eller den ligefremme Brug af mætte Farver, t. Ex. Tyrkiskrødt, røbede uden Videre Manden uden Smag, som ved sin Fødsel ikke tilhørte det finere Selskab. Kun det Zarte og Ubestemmelige gjaldt for elegant: saaledes afkræftedes Karmoisin til bleg Rosa, alle ømme og skjønne Sjeles Yndlingsfarve; det Blaa, der havde maattet lyse som Ultramarin, afblegedes til det lyseste, vandigste Himmelblaat, som blev broderet med Sølv. Ved Siden af disse florerede som Yndlingsfarver alle Slags Changeants, t. Ex. et Silkestof, der, eftersom man holdt det for Lyset, viste sig som Lysviolet, Rosa eller Lyseblaat. Ogsaa de blødt vandagtige Stoffe høre til denne Tids Smag.

Saaledes gaar da al Farvelyst komplet tilgrunde i Zopfperiodens Umandighed; den bliver ikke med Magt undertrykt, som i det 16de Aarh., den dør ud af sig selv. Man vilde ikke engang taale den sorte Farve, som vistnok vilde have bragt en kraftigere Tone ind i de mildt beaandede Farvers Vrimmel. Det var mod Enden af Aarhundredet almindelig Sædvane, at man gik i Kirke og til alle kirkelige Handlinger i sorte Klæder, ligesom man ogsaa brugte dem til Sorg. Herimod opponerede nu „Oplysningen“ i mangeslags Stridsskrifter og Foreninger, og vilde neppe taale, at Præsten paa Prædikestolen eller Raadsherren i sin Embedsfunktion skulde vise sig i Sort, endsige at de skulde have Lov til at gaae saaledes i det dagligdagse borgerlige Liv.

Da nu „Sturm- og Drang“-Tiden udbrød, da Forbudene paa Revolutionen i det sociale Liv og Literaturen optraadte, heller ikke da viste sig nogen Straale af Haab. Ved dem blev Ligefremhed og Uskrømtethed Mode, og alle bestemte Farver hørte paa det Nærmeste op at bruges i Mandsverdenen; det var neppe nok, at en mørkeblaa Kjole fik Lov at passe til gule Nankins Buxer. Kun blanke Knapper kunde dog bruges, ellers erklæredes decideret Krig mod alle Sølvbroderier og Blomstermønstre. Forskrækkede flygtede alle Blomstermønstre til Husenes inderste Helligdomme; de frelste sig i Sovekammeret, i Negligeen, og i den borgerlige Husligheds Fred, som Oldefædres og Tipoldefædres Sloproke glæde de sig stille og forglemte ved en asylagtig Beskyttelse, og nedarves fra Fader til Søn.

I Begyndelsen af den franske Revolution sees en Smule Glands kun ved Hofferne; ogsaa den fordrives af Frygten. Medens den kvindelige Verden mere og mere afbleges, herske blandt Mændene kun blandede og smudsige, brudte og intetsigende Farver; Olivengrønt, Olivenbrunt, Bouteilleglas-Nuancer ere de mest yndede, og ligesaa fortvivlet klinge i vore Øren Navne som couleur boue de Paris, couleur soupirs etouffés, couleur de larmes indiscrétes, couleur de nymphe émue. Mændene beholde ogsaa alle disse Nuancer, de mangfoldige Schatteringer af Grønagtigt, Blaaagtigt, Sortagtigt, Brunagtigt, Kaffee- og Chokolade-Brunt, ligesom Moden à la grecque bemægtiger sig Kvindeverdenen, og saaledes Hvidt bliver næsten den eneste Farve for dem, i det Mindste til egentligt Toilette.

Det 19de Aarh. begynder derfor med den komplетteste Trøstesløshed; Tingenes Orden er bleven for alvorlig, Munterheden er flygtet bort, og Sandsen for det Nødvendige og Praktiske i Livet kommet isteden. Smudsfarverne ere mindst modtagelige for Smuds, fordi de allerede ere mættede med det; og det tjener til deres Anbefaling: tidligere spurgte man ikke om Saadant. Forgjæves søgte det første franske Keiserdømme, og derpaa Restaurationen i det andet Decennium at indføre en Smule Glands og Pragt. Det lykkedes kun slet. Vel saa man atter guld- og sølvbroderede Uniformer, men de indskrænkedes til de Militære, til Hoffet og til Hofdragt. I det borgelige Liv, og selv i de høieste Kredse, formaaede ikke en saadan Sands atter at trænge ind. Det saa kuns ud som svage Forsøg og Fremmaninger af en henrunden Tid, at man i et Par Decennier brugte blaae, grønne eller brune Kjoler; den elegante Herre turde dog kun vælge de mørkeste Schatteringer; et noget lysere Valg havde allerede strax gjort hans Smag fordægtig. Uagtet nu det moderne Liv har taget et saa friskt Opsving i saa mange andre Retninger, har det, mærkeligt nok, endnu ikke kunnet helbrede sig for sin Seighed i denne Henseende; ja, det synes, som om Negationen af alle Farver er bleven stærkere, thi ved alle festlige Anledninger ere jo kun Hvidt og

Sort alene tilladt. Og hvad den sædvanlige Mandsklædning angaar, saa er jo kun en Forbindelse af begge disse Farver, den graa, den fremherskende Yndlingsfarve. Graat er Nutidens Lokalfarve. Kan man nu udlægge dette som Misantropi, Pessimisme, som Bevis for, at de moderne Forholde ere blevne gammelagtige? Eller er det Ligegyldighed mod alle muntre, naive Glæder? Ere vi Alle tilhobe saaledes optagne af Forretningsstrang, Spekulationer, Livets Alvor, at vi ikke længere ere modtagelige for Livets skjønne Sider.

Lidt rigere paa Haab og Trost viser dog den kvindelige Verden sig, idet den i det Mindste bringer noget Farve ind i den graa Vinterstemning. Ogsaa i dens sædvanlige Klædedragt er Graat med dets forskjellige Nuancer henimod Brunt og Blaat det mest elegante; men ved Siden heraf ere dog ogsaa de livlige og brogede Farver atter komne til sin Ret, selv i broget Sammenstilling. Revolutionen havde opløst alle Farver til et fuldendt Toilette i det græste Hvidt, og ved Siden heraf taaltes neppe det mildeste Anstrøg af Rosa, Gult eller Violet. Med Restaurationen viste sig først atter nogle kraftige og bestemte Toner, og nærmest i Tilfælde, hvor de ikke spurgtes om Græcisitet. Til den hvide Tunica føiedes gule, røde, blaae Handsker og Sko, samme Slags Baand smykkede Hatten, omgav Hofterne som Bælter, og benyttedes ogsaa som Sløife-Besætning paa Kjolen. Derpaa antog efterhaanden ogsaa Kjolen selv bestemtere og livligere Farver, medens den huslige Negligee eller Overtøiet, som Mantler, Shawler o. l. gjerne beibeholdt den mandlige Klædebragts mørke og blandede Farver. Efterat nu engang Livfuldheden var kommet til sin Ret, indfandt sig ogsaa atter brogede Stoffe af mere bestemt og kraftigere Virkning, og gjaldt for fuldkommen elegante. Med Tiden har saaledes Damernes Toilette atter gjort de festlige Sammenkomster til et farverigt Billede, men hvor rigtignok ogsaa det andet Kjøn frembringer en skrigende Misstemning ved sit Sort og Hvidt. Mændene agere nu ligesom de nordiske Ravne blandt de tropiske Egnes brogede Fugle. Foretaar der nu nogen Forandring heri? Vi kunne neppe opdage de sagteste Antydninger hertil. Kjolen, den cylinderagtige Hat og den sorte Farve beherske endnu med usvækket Kraft Salonernes Kampplads.

Hien-Fou, Keiser af China.

Den nuværende Keiser af China besteg Thronen i 1850. Hans Forgjænger var den berømte Toa-Kwang, der havde regjeret nogle og tredive Aar og gjort sig mærkelig ved at faa istand Krigen mod Englænderne, som begyndte med Spørgsmaalet om Indførelsen af Opium og endte med Hong-Kongs Afstaaelse til den britiske Handel.

Keiser Hien-Fou er en ligesaa mærkelig Mand som sin Forgjænger, skjønt maaske det, hvorved han mest har udmærket sig, bestaar i den Forandring, han har indført med Hensyn til nogle af de Institutioner, der saa længe have været betragtede som væsentlige for det himmelske Riges Existence. Selv hans Valg til den keiserlige Værdighed var paa en vis Maade et Skridt ind paa en ny Bane, saasom det har været Skik fra umindelige Tider, at den regjerende Fyrste udnævnte sin Efterfølger gjennem et Dokument, der blev opbevaret i en Æske af Guld, som ikke maatte aabnes før efter Fyrstens Død, og imidlertid omhyggelig blev passet paa Dag og Nat.

Hien-Fou blev imidlertid af Tao-Kwang selv forestillet for Statens øverste Embedsmænd og udnævnt til hans Efterfølger gjennem en fuldstændigt offentlig Akt — en Fremgangsmaade, hvorved den skarpsindige gamle Keiser vilde forebygge en lang Anarchiets Periode. Han havde nemlig, saavidt man kan skjønne, allerede nogen Anelse om, at der vilde komme Uroligheder, og man fortæller, at han ved Overdragelsen af sin allerede truede Magt paa en halv prophetisk Maade bemærkede: „Lykke følger stedse af Forfald“.

Hien-Fou er født i 1831 og er saaledes endnu en ung Mand. Hans Ydre er imponerende og han lægger særdeles Vind paa gymnastiske Øvelser — en Tidsfordriv, der ingenlunde er sædvanlig hos de chinesiske og forresten da heller ikke hos nogen af de orientalske Potentater. Hans Hudfarve er kanske noget mørkere end hos hans Landsmænd i Almindelighed, og hans ædle Pande, tætte buede Øienbryn og gjennemtrængende Blik give ham et overordentligt distingveret Ydre, hvortil ogsaa hans ualmindelig tynde Læber bidrage Sit. Forøvrigt seer man paa hans stærkt fremtrædende Kindbeens Form strax, at han stammer fra den ægte tartariske Race.

Ved Begyndelsen af hans Regjering vidste man kun lidet om hvilken Retning det var sandsynligt hans Politik vilde tage, men saagodtsom umiddelbart efter, at han havde besteget Thronen, valte han den største Forbauselse blandt det chinesiske Publikum ved at lade indføre i den Pekinske Tidende to lange og strenge Artikler mod to Ministre, som han anklagede for total Ubygtighed og for at begunstige Englænderne, idet han samtidig anførte disse Beskyldninger som Grund for strax at afskedige dem som uværdige til Tillid.

Ikke længe efter brød den store chinesiske Opstand ud over det hele Rige, og midt under denne Fare ansporede Hien-Fou sine Generalers Mod ved at indføre i Pekiner-Tidenden Efterretninger om sine Troppers Operationer mod Insurgenterne. Hertil føiedes Navnene paa de Generaler, som havde vist sin Feighed derved, at de vare blevne slagne, samt derhos en omstændelig Bereretning om de Straffe, der havde rammet dem paa Grund af deres Uheld.

Hien-Fou, Keiser af China.

Man begriber let, at denne Fremgangsmaade kun gjorde ham lidet populær blandt Armeens Officierer, og der blev gjort et Mordattentat paa ham af en Mand, som overfaldt ham en Aften, han spadserede i sin Have. Det lykkedes imidlertid en Officier, som var i Nærheden, at gribe Morderen forinden han kunde faa udført sin Hensigt. Morderen blev øieblikkelig lagt paa Pinebænken for at man kunde faa aftvunget ham en Tilstaaelse om hans Medskyldige. Han vilde ikke aabenbare Noget, men Keiseren havde Mistanke om, at der her var et Familiekomplot tilstede. Atten Mandariner, paa hvem Mistanken faldt, bleve halshuggede, og i Henhold til den chinesiske Lovgivning rammede samme Skjæbne deres Koner og Børn. Hien-Fou synes i Sandhed at være en Personifikation af kraftig Beslutsomhed, skjønt han er saa lettroende, at hans Ministre kunne faa ham til at modsætte sig Foranstaltninger, som hans egen bestemte Charakteer kunde bringe ham til at gaa ind paa med Hensyn til en friere Forbindelse med Europæerne. Han har naturligviis nydt den Opdragelse, som er almindelig for de høiere Klasser i China, og hans Fritid anvendes for en væsentlig Deel til at dyrke Videnskab og Literatur, ligesom han omgaaes med disses Repræsentanter ved jevnlig at indbyde dem til Hoffet, hvor han viser dem en Opmærksomhed, som det kunde være værd for andre Fyrster at efterligne.

I ligefrem og aabenbar Strid med de vedtagne chinesiske Begreber om kvindelig Skjønhed (der stedse har været antaget at bestaae i Fødder, som ere saa smaa, at de ere aldeles vanskabte og en lang, tynd Midie) har Hien-Fou sluttet en ægteskabelig Forbindelse med en Datter af en mongolsk Høvding, en Dame, der udmærker sig ligesaa meget ved sin Skjønhed som ved den ubehindrede Udvikling, der er bleven hendes Fødder tildeel. Hoffet kom snart til at bestaae af Damer af samme Race, hvilke aldeles fik Overhaand over de stakkels forkrøblede Skjønheder, som før raadede der, men nu maatte trække sig tilbage for en Skare kraftige Amazoner, hvis Fornøielse med Riden, Jagen, Skyden ja endogsaa Kapløben selve Keiseren tager Deel i. Hien-Fou's Hustru er ikke alene Gjenstand for hans Kjærlighed men ogsaa for hans største Agtelse, idet han betror hende sine Statshemmeligheder, ligesom hun sidder ved hans Side i Raadet, hvor man hører hendes Meninger med samme Opmærksomhed og Ærbødighed som hendes keiserlige Ægtefælles.

Fra Østerdalen til Gudbrandsdalen.

Det er ikke forunderligt, om man trættes ved Østerdalen, naar man reiser denne Egn igjennem kun for at gjennemreise den. Skifterne ere saa lange og Skydsudgifterne paa Grund heraf saa forhøiede, at allerede dette kunde prøve Ens Taalmodighed, selv om Hestene ikke vare saa træktjørte og Veiene saa bakkede og daarlige, som de mangesteds ere, især hvor det Offentlige skulde sørge for deres Vedligeholdelse. Alligevel vilde den Reisende vistnok finde Besværlighederne mindre end i saa mangt andet Dalføre i vort Land, dersom Naturen havde noget Tiltrækkende; men det er navnlig i denne Henseende, Dalen staar tilbage. Veien følger Glommen først paa vestre, siden paa østre Side, og Dalføret er i Almindelighed saa trangt og skovbevoxet, at der er liden eller ingen Afvexling. Aasene antage kun sjelden nogen betydeligere Høide eller smuk Formation; alene Rognvola og et Par andre i Elvedalen gjøre en Undtagelse; Reisen bliver i det Hele mager paa Indtryk. Anderledes forholder det sig rigtignok, naar man ikke blot vil gjennemreise, men ogsaa besøge Østerdalen. Da faar man snart Indtrykket af det meget Storartede ved dette Dalføre baade med Hensyn til Folket selv, dets Levevis og dets Velmagt.

Jeg forlod Østerdalen i Rendalen for over Fjeldene at komme ned i Gudbrandsdalen. Jeg havde Kuffert og Vadsæk og havde belavet mig paa at maatte tage Kløvhest; men til min Forbauselse hørte jeg, at jeg kun behøvede en stærk Karl dertil, og da min Veiviser ikke havde løftet paa Byrden, tilbød han sig ganske rigtig at bære den. „Den veier vel ikke stort over Vogen“, sagde han, „og da tænker jeg, jeg bærer den i Meisen“. Med den Byrde skulde han da op over den lange Lid og $1\frac{1}{2}$ Miil indover Fjeldet. Og Liden var brat. Lykken var, at det var overskyet; havde

Et „Barfro“ ved en Huusmandsstue i Rendalen.

der været Sol, veed jeg ikke, om hverken Peer eller jeg var kommen op.

Jeg havde ventet at naa op i selve Fjeldnaturens Nøgenhed, saasnart vi kom op paa Aasen; men heri blev jeg skuffet. Hele denne Fjeldryg mellem Rendalen og Glommenvasdraget er skovbevoxet, om end Myrene ere meget store, og Træerne derfor i Regelen have god Plads. Over Myrene kom vi paa lange, meget vel vedligeholdte Klopper, det vil sige et Slags Flydebroer af Furutømmer, der lægges enten tværs eller langs paa de Steder af Myren, hvor denne er saa blød, at den er ufremkommelig. Klopperne over denne Ryg ere ualmindelig mange og kostbare, og vedligeholdes som andre Veistykker af Opsiddere paa de Gaarde, der ligge paa Vestsiden af Aasen. For disse er nemlig Veien den eneste Kirkevei. Peer skulde følge mig til Hanestad, et Par Gaarde, der ligge nede ved Glommen, og bære Navn af den Mængde Aarhaner, der havde og endnu have Tilhold i den nærliggende Aas. Gaardene ligge ganske ene; men have ellers en ret vakker Beliggenhed og ere mægtige baade ved opdyrket Mark og stor Skov. Husene afgive Maalestok for Veistanden. Jeg skulde have faret $1^1/_2$ Miil længer den Dag, helst ned til Atneosen, hvor Atna falder i Glommen; men jeg blev fortalt, at Folket der var i Sætren, og at jeg risikerede, ikke at komme over Elven, der var stærkt opsvulmet efter Regnveiret og her „gaar som i en Kværnrende"; — derfor blev jeg paa Hanestad og besluttede næste Dag at tage lige over Fjeldene istedetfor at følge Vasdragene.

For vi drage videre, maa jeg fortælle lidt om Hanestad. Vi opholdt os i Vinterstadsstuen, en uhyre stor Slindestue, meget pent udstyret. Det Eiendommelige ved disse Stuer, der findes hele Østerdalen igjennem, er, at Loftet skraaner opad og følger Tagdannelsen. I den Høide, hvor Loftet ligger i vore Værelser, ligge her 2 store Bjelker, der nævnes Slinder, og efter hvilke Stuen har sit Navn. Mellemrummet mellem dem er kun $2^1/_2$ à 3 Alen, og de benyttes derfor ofte til Underlag for Hylder. Denne Bygningsmaade medfører den store Fordeel, at der i en saadan Stue næsten altid er frisk Luft. Værelset opvarmes baade ved Skorsteen og Kakkelovn. Rundt Væggene ere faste Bænke, brede nok til at kunne ligge paa. Et langt Bord staar ved den ene Væg. For Resten bestaar Slindestuens væsentlige Prydelse i 3 Skabe og et Stueuhr, der alle i Almindelighed ere malede grønne eller røde, med Blomsterbuketter i sort Bund, og prydede med Guld- eller Sølv-Lister. Jeg kan ikke noksom berømme disse Slindestuer for deres Hygge; Østerdølens elskværdige Sands for Reenlighed faar her Anledning til at vise sig. Ved Siden af Stuen ligge i Almindelighed et Par smaa Kamre, der tjene til Sengeværelser og opvarmes fra Slindestuen.

Inde i et af disse saa jeg her paa Hanestad den yngste, 13 Aar gamle Datter ivrig beskjæftiget med at vugge et lidet Barn. Vuggen hang i Remme fra en Ring i Taget, Barnet vuggedes - ikke ved at skyde Vuggen frem og lade den slingre i Tougene, men ved at støde fra sig og trække til sig selve Touget, saaat Vuggen gjorde slige Volter og Kast, at det lille Barns Hoved kastedes hid og did; og dog skulde det sove! — „Er det din lille Broder, det?" „Neih, d'æ Baane aat ei taa Gjentom". Saa var det. Pigen havde tjent paa Gaarden og var efter sit Fald flyttet hjem til Forældrene; men da hun ytrede Anger og bad om at maatte faa komme i sin Tjeneste igjen, modtog man baade hende og hendes Barn; og naar nu hun var ude paa Arbeidet, passede Konen og Døtrene den Lille.

Jeg har ikke seet noget mere patriarchalsk Elskeligt end Folkenes Forhold til dette Barn. Gutten var

Solliens Kirke.

Alles Kjælebægge. Der gik den tækkelige Gertrud og klædte ham paa, vadskede ham, naar han havde været borte i Peisen, gav ham Mad, legede med ham, kort, var hans bedste Moder, og gamle Sæmund fik ikke engang have sin Tobakspibe i Fred for ham. — En Særegenhed ved Østerdalens Vaaningshuse saa jeg ikke første Gang her; det saakaldte Barfrø. Det er en særskilt toetages liden Bygning, der staar foran og lige ind til den egentlige Hovedbygning. Nederste Etage danne Svalgang; øverste er Klædesloft. Den seer ofte ret godt ud; men Ordets Etymologi har forvoldt mig store og forgjæves Studeringer. — —

Den næste Dag stode to opsadlede Heste færdige Kl. $8^1/_2$, een med Kløv, en anden med Ridesadel. Vi satte over Glommen, der her gaar temmelig rolig og ikke er dybere, end at man kan stage sig frem. Dagen var solklar og vakker. Regnskyer fore af og til over os, men bidrog kun til at gjøre Landskabet malerisk ved den Skygge, de kastede. Lien skraanede sagte opad; vakre Birketræer vare hyppige. Jo høiere vi kom op, des smukkere blev det; Rendals-Sølen med sine vakre Tinder skjød iveiret, og de nøgne men forunderlig varierede lysegrønne Mosesletter omringede os. Jeg var utrættelig i min Spørgen efter Navne, og det var ikke underligt om Lars med alt sit Kjendskab til disse Tragter ofte maatte svare: „E æ like viis", - jeg er ligesaa kløg som Du. Paa disse Heider findes mange Rener, men vi speidede idag forgjæves efter dem. Vi havde tre Aase at passere; i Lierne mellem dem voxede vakker Skov. Veien nedad Bakke var især steil; men Kløvhesten var en fortræffelig Døl, og Ridehesten, som var uvant med Fjeldet og derfor en „Skeik" i de bratte stenede Bakker, fik oftest gaa uden Rytter. Paa den mellemste Aas begyndte Regnveiret at true. Jeg kjendte fra tidligere Dage Skurenes Heftighed paa det nøgne Fjeld og saa med megen Spænding, hvorledes Skyerne, der hang tunge over os, begyndte at styrte sit Indhold ned i Atnaelvens Dalføre. Heldigviis blev det dog derved, at Veiret truede; thi hele denne Dag fik vi ikke mere Regn, end at min Regnkappe saavidt blev vaad, omendskjønt det skylregnede rundt om os baade i Lierne og paa Fjeldet. Imidlertid nød jeg den allerherligste Udsigt; thi naar Solen brød frem mellem Regnskyerne, gav den Fjeldet en vidunderlig klar og pragtfuld Belysning. Med Et laa Rundane for mig i en slig Solbelysning, bedækkede med nyfalden Snee. De danne, seede fra denne Side, ligesom et uhyre Krater, og ere mageløse i Virkning. Jeg blev ikke træt af at see paa dette deilige Syn, der desværre ikke varede mere end eet Kvarteer, da Solen kom bag en Sky og Rundane forsvandt. — Nu vare vi ogsaa i Multernes Region. Det gulnede og rødnede bortover Aasryggen; men de færreste vare modne og Myren var forfærdelig blød. Jeg spiste mig dog næsten mæt ved Lars's Hjælp. Han gik et Stykke henover Myren, medens Hestene hvilede, og jeg skal ikke nægte for, at jeg med en vis Ængstelse saa hans blottede Hoved, da han vendte tilbage. Han havde nemlig plukket i sin „Skjoldlue", en Kalot med en bred Skygge, Alt af tykt, dobbelt Vadmel eller Klæde, hvilken just ikke pleier at være det appetitligste Klædningsstykke. Jeg spekulerede et Dieblik paa, om jeg skulde være mæt, men resignerede naturligviis strax og slap ogsaa let fra det, thi Manden havde vrangt Huen og plukket i Overtøiet. Kl. 3 vare vi paa Hanestad-Sætrene. Vi havde allerede Kl. 12 passeret Hostsætren, der ligger i Ly i Lien mellem to af de nævnte Aase og altsaa meget nærmere Gaardene. Dette var Sommersætrene. Jeg har aldrig seet et mere indbydende Sæl, og om jeg skulde beskrive det, behøvede jeg i Sandhed ikke at være bange for at komme til at fernissere Virkeligheden. Her var Alt som malet og digtet; det Uskjønne paatrængte sig hverken i Form af Gammelostlugt eller Sengehalm. Endog Slindfælden var slig, at jeg uden

Skruppel vilde have lagt mig i Sengen ved Siden af Katttepus. Der var imidlertid ikke Stunder til nogen Middagslur, thi da vi nogenlunde havde fordøiet den mægtige Fløde, maatte vi videre for at naa over Atna, inden det begyndte at skumre. Nu var Lars's Kløvhest ned til Sollien. Efter en uhyre anstrængende Marsch gjennem en sørgeligt vindfældt Skov, hvor Træerne idelig spærrede os Veien, kom vi endelig frem til „Tangom", en Plads ved Atna, hvor vi skulde over Elven. En Bro af 2 - to - smale Stokke, der hvilede paa en Buk, anbragt omtrent 3 Alen fra den anden Bred, skulde føre os over den stærkt opsvulmede, rivende Strøm. Det saa ikke greit ud. „Er Du svimlin"? — Nei. Lars gik først. Ved Bukken standsede han og saa tilbage. To Stokke laa fra Bukken skraat ned til Bredden, og Elven skummede over Træerne, der følgelig vare meget slibrige. Jeg stod i en skrækkelig Spænding, og skreg til ham om at vogte sig; han gik sine rolige, forsigtige Skridt med sin tunge Byrde og agtede Intet omkring sig, førend han efter et dristigt Sprang stod paa en stor Sten ved Bredden. Nu gik jeg, og kom let til Bukken; men der saa det mig umuligt ud at gaa længere uden at glide. Den anstrengende Marsch havde taget paa Kræfterne, og jeg begyndte at skjælve i Fødderne. Elvens rivende Strøm begyndte at genere mig; mit Blik var ikke længer sikkert, og jeg tænkte at sætte mig ned for at lade mig glide nedover Stokkenes Skraaning. Da naaede Lars's Fingerspidser hen til mig, og over var jeg. Endnu havde vi imidlertid to Elveløb at passere; men her vare Stokkebroerne forsynede med Rækværk, saa vi slap let over og endelig naaede Sollien. Fra Fjeldet af havde jeg havt den bedste Anledning til at see denne mærkelige, lille Bygds Beliggenhed. Næsten i Fugleperspektiv havde den der ligget for mig som en trang og dyb Revne i Fjeldmassen, hvis Løb bestemtes ganske tydeligt ved Regnskurene, der ideligt skyllede ned i den. Dalens Bund gjennemstrønnes af Setningselven, der falder i Atna, omtrent hvor vi passerede denne. Lierne ere bevoxede med prægtig Granskov; Løvtræer ere meget sjeldne. Den lille Bygd er, som man kan vente sig, meget vild og dyster. Ikkedestomindre fandt jeg, da jeg følgende Morgen saa ud over Dalen fra Solligaardens Vinduer, at den i Klarveir kan bære sit Navn med Rette. Der var noget tiltrækkende Venligt i denne solbelyste Vildhed. Solligaarden har især en ret vakker Beliggenhed. Jeg tvivler ikke paa, at nervøse Folk vilde finde Udsigten fra dens Vinduer noget svindlende; thi Gaarden ligger høit, og Lien skraaner her overmaade brat ned i Elven; men netop dette giver en friere og videre Udsigt. Ligeoverfor Gaarden kaster en stor Bæk sig ud over Lien som en lang Skumstribe, - den eneste Afvexling i Granskoven paa Skyggesiden, hvor der ikke er en eneste opdyrket Plet førend meget længere oppe i Dalen.

Bygdens Længde er omtrent 4 Mile i nordvestlig Retning. Den ligger omtrent lige langt fra Østerdalen og Gudbrandsdalen men hører til det næste Dalføre som Annex til Ringebu Præstegjeld, og har ogsaa sin meste Trafik med denne Trakt, hvorfra den henter sit Korn og andre Fornødenheder. Savnet af ordentlig Vei over Fjeldet er naturligviis særdeles tyngende for Bygden; Alting maa om Sommeren „kløvjes paa Hesteryggen" de 3 Mile over Fjeldet. En Tønde Korn er fuld Kløv (4 à 5 Voger), og i mange Aar fryser Kornet, saa fast det hele Forbrug maa kjøbes og fragtes; og Fragten er for 1 Hest 1 à 2 Spd. pr. Tour. Om Vinteren er Fragten naturligviis lettere, men ogsaa da vanskelig ved det jevnlige Snedrev paa Fjeldet. Angaaende det omtrentlige Forbrug kunde jeg ingen Oplysninger faa; men man regner derimod 1 Tønde Korn til Mands i de fattigste Familier, medens 2 neppe forslaa i de mere velhavende; Folketallet er 330. Den fattige Mand lever derfor hovedsagelig af Melk, Ost og et Slags Grød af sammenkogt Melk, Soingrød, der spises med Melk, og naar det skal være fornemt, delikateres med Rosiner ligesom Flødegrøden. Sollien bliver rimeligviis nu eget Præstegjeld, da der af Storthinget er bevilget 300 Spd. til Lønning af Præst og Iven Solligaarden har skjænket en af sine mange Gaarde til Præstegaard. Af Bygdens lille Kirke følger her en Afbildning. Den er stærkt tjærebrædt og næsten kulsort, men har for Resten et meget tækkeligt Ydre ved sine trappetrinformede Dele: Sakristi, Chor, Skib, Forskib og Vaabenhuus. Forskibet er, som det moderniserede Vindu viser, en senere Tilbygning fra 1848; selve Kirken er efter en Inskription paa Væggen i Choret bygget i den første Halvdeel af forrige Aarhundrede. Indskriften lyder saaledes: „Denne Kirke, kaldet vor Frelsers Kirke, blev den 14de Søndag i Trin., som var den 7de Septbr. 1738, indviet til Guds Ære af velærværdige og høilærde Herr Christopher Krafft, Sognepræst til Ringebu Menighed i Gudbrandsdalen, som da i sit Alders 63de Aar kjørte bid over Fjeldet i Schiæse. Foruden ham vare 2de Præster, nemlig velærværdige Herr Jens C. Krafft, Sognepræst til Vangs Menighed i Valders, og Herr Sigvard Irgens, Kapellan til Ringebu Menighed." — Ved Siden af denne Indskrift er Reisen afmalet; man seer Præsten i „Schjæse", de to ridende Præster og 3 Bønder, af hvilke den foreste, Veiviseren, er Engebret Johnsen Sollien, hvis Portrait hænger paa Sidevæggen og har denne Underskrift:

See her den Mand, som gjerne saa,
at Kirke skulde blive;
han kostede og mest derpaa;
han Værket vilde drive.
Han første Kirkeværger var,
som Kirkeregnskab holdte.
For Kirkens Tarv han Omsorg bar;
Guds Kjærlighed det voldte.
Thi skal hans Æresminde staa
at Andre og kan lære
Guds Kirkes Gavn at fremme saa
og Gaver Gud frembære.

Verset skriver sig rimeligviis fra Præsten Krafft, af hvem vel ogsaa et Par andre Vers ere forfattede, som jeg ikke kan nægte mig Fornøielsen af at meddele. I Vaabenhuset hænger nemlig en Kirkeblok, der har følgende Indskrift:

See her et Tempel smukt, opbygget til Guds Ære,
blandt Fjeldene, hvor faa og fattig Folk sig nære.
At holde det istand de selv ei kan formaa;
ved Gaver er det bygt, ved Gaver maa det staa.
Hvo, som i denne Blok vil Noget dertil give,
at dette Herrens Huus vedligeholdt kan blive,
han sætter ud hos Gud en liden Kapital,
som Han med Rente rig gjengjælde vil og skal.

Og over Kirkedøren staar:

Enhver som gaar og træder ind i denne Herrens Bolig,
og vil sit Hjerte, Hu og Sind til Himlen vende trolig
forundres billig maa at see Guds Huus i Magt og Vælde
blandt fattige Indbyggere i Ørk og vilde Fjelde.
Men undres ei, naar Hjertet er til Kjærlighed udgydet
ved Manges Gavmildhed det skeer, at Kirken bliver prydet.
Luk Hjertet op og viis for Gud, at Du vil ogsaa fremme
Guds Ære, og hans fattig Brud Du ikke vil forglemme.
Luk Haanden op og læg saa ned en Skjærv udi Guds Kiste;
ved saadan din Guds Kjærlighed slet Intet Du forliste.
thi see, Gud lukker Himlen op for Dig med evig Glæde,
naar Du engang med Sjel og Krop i Himlens Sal skal træde.

Vistnok synes Huset ikke længer „i Magt og Vælde", men det er dog morsomt at see, hvilken Flid der er bleven lagt paa dets Udstyr; og Kirken gjør i denne Henseende Skam af mangen anden. Der har hidtil været afholdt Gudstjeneste hele 2 Gange om Aaret i Sollien. Et endnu kraftigere Indblik i, hvorledes den præstelige Betjening har været paa disse Kanter, giver det dog, hvad en Præst fortalte mig, at paa en af de Gaarde, der, om Sollien bliver eget Præstegjeld, skal lægges til denne, staar der paa Stavbursvæggen indhugget det Aarstal, da Præst sidste Gang var der paa Gaarden. Det er 107 Aar siden! —

Turen fra Sollien over Fjeldet til Ringebu skal være meget vakker; jeg havde ugunstigt Veir, saaat jeg desværre ikke fik Indtrykket heraf. Fjeldene vare skjulte i Taagen og den kolde Vind jog os fremad over de stenede Høisletter, hvor jeg ikke saa andet Levende endeel Lemæn og Ryper, der pilede hen mellem Moset og Lyngen. Veien, der fører Navnet Præsteveien, er opvardet, og kunde vistnok med forholdsviis liden Bekostning oparbeides til brugbar Kjørevei. Som vi saa, kjørte Krafft den i Chaise, slig den var; og slig den var, er den. Omtrent midtveis paa Fjeldet ligger nede i Ly af et Bækkelag en liden Stue, bygget til Hvilested for den Reisende. Den er ogsaa fortræffelig undtagen for Gigtkræmmere. Den sidste Deel af Veien gaar langs Vaalelven, hvorover de mærkelige Stuelsbroer føre. Uden at ahne det kommer man her til det mest svimlende Dyb, i hvis Bund den grøngule Elv aarer sig frem. Denne Broes Høide og Beliggenhed er større og mere imponerende end Tromsebroens. Endelig naar man til at see frem i den deilige Ringebu-Dal, og kun den, som selv har gaaet 3 Miil over Fjeldet, kan gjøre sig en Idee om, hvor velgjørende det er for Foden at naa ned til Chausseen.

S.

Til den nye Salen min.

(Diktat til den første Laugardagskvelden. Studenterne vaaro i den nye Bygningen sin).

Er dette daa det Hus, eg hever fengit,
som eg so lengi stridde for at faa,
og sat so myrkt og lengtade so lengi
for upp i ljose Sal at kunna naa?

Det Mangein var, som lo aat det, som blenkte
og alt det fagre vende seg ifraa.
Men altid var det, som eg betre tenkte,
naar eg den fine Kjolen trekte paa.

Ja, Livets Armod javnan paa meg trengde
og i mi Flugt meg altid drog mot Jord.
Elias derfor slitne Kaapa slengde
ifraa seg ned, daa han til Himils foor.

Naar derfor eg i Armodskrokar sliter,
min Tanke snørest um af mange Baand.
Og naar eg so i ljose Salar siter,
fyrst daa eg kjenner, at eg er ei Aand.

No er det godt, so godt som det kann vera,
og Ingen fekk det betre, som eg trur.
No er det Spurgsmaal, um eg godt kann gjera,
og tenkja likso fagert som eg bur.

Naar fagre Hus og Folk eg hever vitjat,
daa hev' eg tenkt med meg so mangein Kveld:
Du er ein Stokk og Stein som slik kann sitja,
og ikke tala berre Aand og Eld.

Det kjend' eg tidt; det maa me alle kjenna,
at fagre Folk og Land og staute Hus
som beste Malt i Hatten maa me brenna,
og klaara til ein andleg Spiritus.

No bur eg gjævt; men kann eg dette bera
og liva sannt som her eg liver godt?
At vera stor er ikki lett at vera,
naar ikki alt tilslutt skal verda Spott.

Til Storleik fram eg tenkte mig at grava,
men ikki altid vet so lett bar til.
Men Hus og Heim eg hyggelig vil hava,
so fær min Storleik fara, som han vil.

A. O. Vinje.

Norge.

Christiania. Forhenværende Høiesteretsassessor Martin Hansen afgik efter længere Tids Svagelighed d. 19de Oktbr. ved Døden. Han var født 1800, juridisk Kandidat fra 1821, blev 1824 Fuldmægtig, 1825 Bureauchef og 1827 Expeditionssekretær i Marinedepartementet. Fra 1837 til 1841, da han indtraadte i Høiesteret, var han Borgermester her i Christiania.

— Næste Sommer siges der at skulle samles 10,000 Norske og 3000 Svensker til en Øvelsesleir paa Gardemoen.

— Organist Magnus gav sidste Mandag en Orgelkoncert i Trefoldigheds-Kirken, som baade nød et talrigt Besøg og fandt saavel Musikkjenderes som Andres udeelte Bifald.

— Rudolf Hasert er optraadt paa det norske Theater under stort Bifald og Fremkaldelser.

— Ole Bull er ankommen til Kjøbenhavn den 21de, og skulde give sin første Koncert den 25de paa Folketheatret.

— Anton Bang, Udgiveren af „Løverdags-Aftenblad", indbyder til Subskription paa „Børnenes Blad", der vil udkomme ugentlig og koste 24 ß Halvaaret.

— Ogsaa paa Drammens Theater er der givet en Mindefest for J. L. Heiberg; dertil havde H. O. Blom skrevet Prolog.

— I Drammen optræder Bianca Bills i Bøgh's „Kaprice".

— Sidste Tirsdag Kl. 12 løb Fregatten „Kong Sverre", hidtil Norges største Krigsskib, af Stabelen paa Hortens Værft, under Musik, Kanonade og Hurraraab. Dampskibe havde ved Extratoure bragt Tilskuere fra forskjellige Kanter til Horten, men det vaade Veir gjorde et Skaar i deres Lystreise og den hele Festlighed.

— Forrige Løverdags Aften, i Regnskyl og Mørke, lode 5 Mormonere, 3 Mandfolk og 2 Fruentimmer, sig døbe i Søen udenfor Fæstningsmuren. En Snedkersvend Thoresen, ordineret Ældste, forrettede som Præst, medens et Snees andre tilstedeværende Mormoner afsang en lang Psalme.

— Kätchen Rentz har med sin Mand forladt den Halvorsenske Troup i Kjøbenhavn og skal have ladet sig engagere ved en Troup i Berlin.

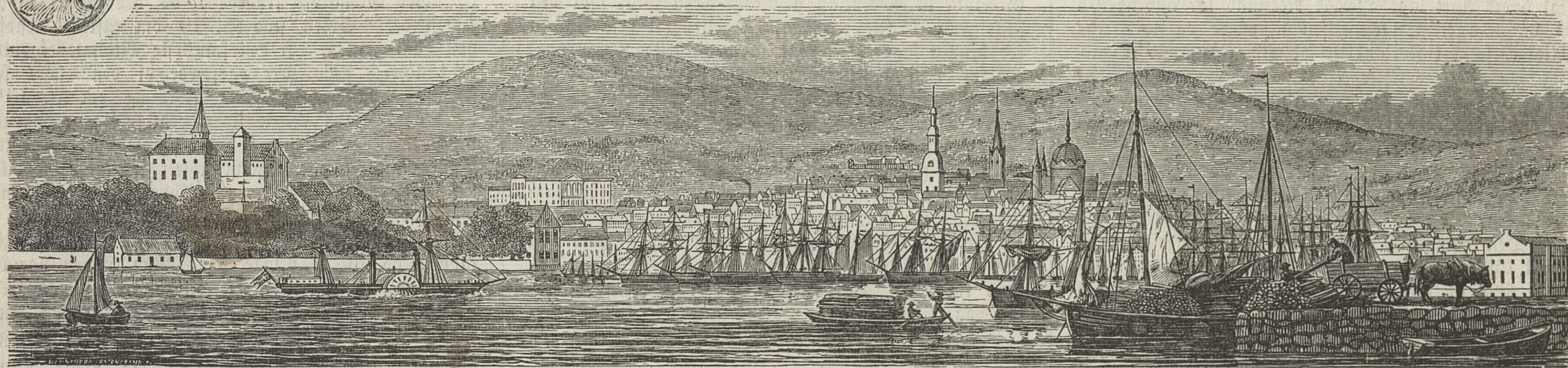
— Carl-Johans-Forbundet har ladet præge en Medaille af 18de Størrelse paa 30 Dukaters Vegt til Minde om Carl Johans første Landstigning paa svensk Jord i Helsingborg og ved en Deputation, anført af Ordføreren, Landshøvdingen Baron von Kræmer, overrakt Kongen og Enkedronning Desideria Exemplarer af samme.

— Af Rigstidenden hidsættes Følgende: Den 9de Septbr. opdagede Goldschmidt paa Observatoriet i Paris den 60de af de smaa Planeter imellem Mars og Jupiter; og et Par Uger tilforn havde en anden fransk Astronom opdaget den 59de. Den første af disse blev opdaget den 1ste Januar 1801; saaledes er der siden Aarhundredets Begyndelse i Gjennemsnit aarlig opdaget en. Men da Astromerne efterat de tre første vare opdagede fik den Tanke, at de vare Brudstykker af en større Planet, der ved en indvortes Explosition var sprunget, og at der saaledes sandsynligviis var en stor Mængde af saadanne, og følgelig begyndte med Flid at opsøge dem, steg det aarlige Antal af nye Opdagelser betydeligt. Fra 1845 til 1860 ere saaledes 56 opdagede; i 1852 alene opdagedes 8; ligesaamange i 1857. Der er saaledes Udsigt til, at deres Antal inden Aarhundredets Slutning betydeligt vil stige. For den 60de er foreslaaet Navnet Danaä.

Kongsvinger. Hofs smukke nye Kirke indviedes 17de Oktbr. med sædvanlige Høitideligheder.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 45. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 4de November 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Frederik Adolph Greve af Holstein
og hans Udkast til en Konstitution for Norge.

Det vil sandsynligviis være de fleste Nordmænd ubekjendt, at denne Mand, skjønt født og opdragen under Enevoldsmagten, og henhørende til en Familie, der i Aarhundreder har været regnet som en af det danske Aristokraties bedste Støtter, i ikke uvæsentlig Grad synes at have bidraget til at give den Konstitution, hvorover det norske Folk med Rette føler sig stolt, det demokratiske Grundlag, hvorpaa den hviler, og især til at bibringe Kong Christian Frederik Overbeviisningen om, at kun en saadan Konstitution kunde blive til Lykke saavel for Konge som for Folk.

En af Licentiatus theologiæ, Sognepræst for Hyllested, Vensløv og Holsteinborg Menigheder i Sjællands Stift J. A. L. Holm udgivet, i 1844 paa Universitetsboghandler C. A. Reitzel's Forlag udkommet, biographisk Fremstilling, indeholder i denne Anledning Følgende: Under Motto: „administrateurs des états; honorez les hommes; honorez les tous dans leur professions respectives; n'en avitisez pas ancune, et Vous tiendrez en main une force, non encore soupçonnée“, nedskrev Grev Holstein „En Dansk Mands Ønsker for sit Fædreneland — Januar 1814“ *). Hvad han heri udvikler er især det Ønskelige og Tilraadelige i Nationens Deelagtighed i Statsforvaltningen. Han vil, at denne Deelagtighed skal være grundet paa og fremgaae af gjensidig Tillid, saaledes at Landsfaderen kommer Folket imøde og hører dets Raad gjennem udvalgte Mænd, og at Folket igjen nærmer sig Landsfaderen med Hengivenhed og Frimodighed og forelægger ham Alt hvad det tror at være nødvendigt til Landets Tarv. „Lyksalig den Konge“ — siger han — „som viseligen deler Sorgen for Landets Vel med Landets Børn og høster Glædesraab af Folkets gjenopvakte Følelse for Samfundets fremadskridende Held“. Grundtrækkene i den Reform i Statsstyrelsen, han ønskede, vare:

Et valgt Folkeraad blandt de Borgere, der besidde fast Eiendom.

Et af Folkeraadet valgt Lovkammer, der i Forening med Kongen skulde tage definitiv Bestemmelse angaaende de emanerede Love med Undtagelse af dem, der angaae offentlige Byrder og Paabud, hvilke skulde forelægges det samlede Folkeraad.

Til Medlem af Folkeraadet skulde Ingen kunne vælges, der var i noget offentligt Embede, og modtager han et saadant, medens hans sidder i Raadet, bør han træde ud.

Forhandlingerne skulde foregaae for aabne Døre og al mulig Offentlighed finde Sted.

Direktørerne for Rigsbanken skulde vælges af Folkeraadet og Finantsministeren bringes i Forslag af Regjeringen og vælges af Folkeraadet.

De her fremsatte Ideer fik Grev Holstein snart Leilighed til at udarbeide vidtløftigere, eftersom det politiske Liv, der havde begyndt at røre sig hos ham, fik en bestemt Retning ved de store Begivenheder, der i Aarene 1813 og 14 Slag i Slag fulgte paa hverandre. Navnlig var det Begivenhedernes Gang i Norge, der vakte Holsteins hele Deeltagelse. Allerede længe havde hans Opmærksomhed været henvendt paa dette Land, ligesom han med oprigtig Hengivenhed hang ved den Fyrste, som under de daværende kritiske Forhold siden 21de Mai 1813 styrede Norges Anliggender. Norges Stilling var i Begyndelsen af Aaret 1814 i høi Grad sørgelig. Det var kun sparsomt forsynet med Levnetsmidler; Tilførslen af Korn kunde, formedelst Spærringen ikke være tilstrækkelig. Udførslen af norske Produkter var tildeels ophørt; Næringsveiene standsede; Papiirspengene uden Værd. Under disse Omstændigheder arbeidede Sverig stærkt paa at vinde et Parti i Norge, og stemme Folket for en Forening af den skandinaviske Halvø. Norges Statholder gjorde hvad han formaaede, saavel for at modarbeide disse Forsøg, som for at afhjælpe den trykkende Mangel. Statholderen mødte ved denne Leilighed de øiensynligste Beviser paa Velvillie og Fædrelandskjærlighed. Til samme Tid ankom lykkelig en Convoi med 30,000 Tdr. Korn og man var mere end nogensinde før betænkt paa at gaae angrebsviis frem mod Sverig. Men netop nærmede Planen sig sin Realisation, da Oberstlieutenant v. Rømer ankom med den forbausende Efterretning, at Norge var afstaaet i Kielerfreden. Om end denne Efterretning ikke kom Alle ganske uventet, vakte den dog hos de Fleste den Uvillie, der fremgaar af den smertelige Følelse af krænket Ære og fornærmet Nationalitet. Hos de oprørte Gemytter var den Tanke den gjældende: er Norges Sag opgivet af Danmark, saa maa vi forsvare os selv. Hvorledes, vidste man ei for Øieblikket. Men uvilkaarlig vendte sig de Flestes Blik hen til Prindsen. Prindsen befandt sig i en betænkelig Stilling; imidlertid troede han at burde give efter for Omstændighederne. Dog vilde han først overbevise sig om det var Folkets almindelige Stemme han havde for sig, hvorfor han mellem den 27de Januar og 13de Febr. gjorde en Reise over Dovrefjeld til Throndhjem og tilbage gjennem Østerdalen. Da Prindsen fandt, at Folkets sande Stemning ikke kunde være tvivlsom, lod han den 19de Febr. udgaae det aabne Brev, i hvilket han erklærede sig for Regent af Norge og berammede en Forsamling til den 10de April paa Eidsvold, hvor Nationens udvalgte Mænd skulde raaslaae om Antagelsen af en Regjeringsform, som for bestandig kunde sikre Folkets Frihed og Statens Selvstændighed.

Dette aabne Brev satte ogsaa Holstein i Bevægelse; med Begeistringens hele Kraft henvendte han sine Tanker paa det norske Folk og den Fyrste, det frivilligen havde stillet i sin Spidse som Regent. Han følte en uimodstaaelig Drift til at deeltage — om end ikkun indirekte — i Norges Anliggender, og navnlig i det store og vigtige Foretagende, med hvilket Forsamlingen i Eidsvold skulde beskjæftige sig. Til at møde personlig havde han intet Kald; men til at virke, hvad han kunde, for at Hensigten af Forsamlingen kunde opnaaes, og den store Opgave løses, syntes han sig opfordret. Han gjorde intet mindre end at forfatte Udkast til en Konstitution for Norge og opsendte den i to Afskrifter til daværende Kammerherre senere afdøde Statholder Løvenskiold, med Anmodning om at tilstille Regenten det ene Exemplar, og derefter benytte det andet til Publikation ved Trykken, førend Forsamlingen i Eidsvold konstituerede sig. I Brevet til Løvenskiold udtalte han sig videre om Hensigten af det Skridt han havde gjort, nemlig at bidrage hvad han formaaede til en heldig „Fuldbringelse af det norske Folks store Anliggende“. At Udkastet havde sine store Mangler især af den Grund, at han ikke havde havt den fornødne Lokalkundskab, følte han. — Da Tid og Omstændigheder gjorde det umuligt at lade Udkastet trykke i Danmark, havde han foretrukket at lade det trykke paa sin Bekostning i Norge og frit uddele. Kom Manuskriptet for sildigt for at saadant kunde skee inden den 10de April, saa overlod han ganske Løvenskiold at vælge den Vei, han vilde, for at bekjendtgjøre Skriftets Indhold; det var ham kun om at gjøre, at Norge maatte opnaa en saa fri og fast Statsforfatning som muligt.

Manuskriptet, hvis Titel var „Tanker til Nordmandens Overveielse paa Mødet i Eidsvold den 10de April 1814“, var ledsaget af følgende Skrivelse til Regenten:

„Deres Kongelige Høihed vilde i dette lidet Skrift, jeg vover at tilstille og dedicere Dem, modtage et Beviis paa den uindskrænkede Høiagtelse og oprigtige Tillid, med hvilken jeg har fulgt D. K. H.s Bestræbelser for Norges Vel. Mit Ønske er at kunne gavne Folkets store Sag. Maatte dette Ønske tjene til at undskylde Skriftets Ufuldkommenheder, og maatte samme bidrage til, at det norske Folk under Deres Høiheds Regjering kan nyde al den Lykke, som Proklamationen af 19de Febr. d. A. lader hvert varmt Hjerte haabe, da opfyldes mine gladeste Forventninger.“ (Dette Brev mangler i Konceptet Dato; men sandsynligviis er det opsendt i de sidste Dage af Marts 1814).

Udkastet kunde formedelst Tidens Korthed, inden 10de April, ikke trykkes, og hvorvidt det paa anden Maade kom til Forsamlingens Kundskab er ubekjendt. Under 29de Juni 1814 tilskrev Regenten Holstein fra Ladegaardsøen Følgende:

„Jeg skylder Dem megen Tak for den Godhed, De havde at oversende mig saa vel udarbeidede Grundtræk til en Konstitution, hvilken Folkets Repræsentanter til den Tid just vare beskjæftigede med at udarbeide. De vil udi den nu fuldendte og i Trykken udgivne Konstitution, som jeg har den Fornøielse at oversende Dem, finde mangen ved Erfaring prøvet Sandhed, som De benævner, deri optaget — og at den, i det Hele bærer Præget af Fædrelandssind, langt fra herskesyg Indflydelse eller Partiaand. Med Erkjendtlighed skal jeg paaskjønne den Deeltagelse, som mine Venner i Danmark vil yde mig og Norges den gode Sag.“ „Christian Frederik“.

Hovedpunkterne i Holsteins Udkast til en Konstitution for Norge vare:

At Folket skulde indrømmes den størst mulige Indflydelse paa Lovgivningen og at den lovgivende Magt skulde overdrages en Folkeforsamling udgaaende umiddelbart ved Folkets frie Valg. Valgretten skal være knyttet til Besiddelsen af fast Eiendom.

Intet Medlem af den lovgivende Forsamling kan drages til Ansvar for frimodige Ytringer under Forhandlingerne.

Ethvert Medlem har Frihed til at bringe enhver Gjenstand paa Bane, som han anseer for gavnlig at komme under Forhandling.

Forsamlingen skal have Ret til at drage den

*) Skriftet blev ikke trykt; men findes i Manuskript blandt Holsteins Papirer.

exekutive Magts Tjenere til Ansvar, saafremt Grændserne for dens Virken antages overskredne.

Regenten skal være Konge efter en uforanderlig Arvelov.

Kongen udnævner Embedsmænd, hvorunder ene Hensyn skal tages til det Heles Bedste, og den enkelte Administrationsgrens Fremme. Han skal udnævne et Statsraad. Han skal inden 4 Uger erklære sig over de af Folkeforsamlingen vedtagne Love og atter inden 4 Uger foranstalte deres Publikation. Han skal hvert Aart lade aflægge Regnskab for Anvendelsen af de ham til Statsstyrelsen tilstaaede og normerede Midler, samt i Forbindelse dermed fremlægge et aarligt Budget, hvorefter Bestemmelse tages angaaende Skatter og Intrader, der ei tilstaaes paa længere Tid end eet Aar. Intet Embede maa staae ubesat i længere Tid end 3 Maaneder.

Da Kongen er Statens første Tjener, skal han nøie vaage over Overholdelsen af Statens Grundlov.

Den dømmende Magt har at undersøge en paaklaget Gjernings Sandhed og dernæst dens Lovstridighed. For at sikre den Anklagede streng Retfærdighed i det første Punkt, skal en Jury af 12 Dommere, fremgaaede af frit Valg, paakjende Realiteten af Faktum, og det saavel i civile som i kriminelle Sager.

Pag. 323 giver Pastor Holm i sin biographiske Fremstilling, en Sammenligning mellem enkelte Steder af Kongeriget Norges Grundlov og Holsteins Udkast til en Konstitution for Norge, hvoraf fremgaar saadan Lighed i vigtige Bestemmelser, at man har Møie med at tro, at dette ikke i ringeste Maade skulde have havt nogen Indflydelse paa de Beslutninger, der toges paa Eidsvold. Hvorom alting er har Holsteins Virksomhed ved denne Leilighed været saadan, at det maa interessere enhver Nordmand at følge den og see, hvorledes selv Udenforstaaende betragtede vore Forhold i hine skjæbnesvangre Tider.

Imidlertid tog Sagerne i Norge en uheldig Vending ganske modsat Holsteins Ønsker og Forhaabninger. Neppe var Konstitutionen af 17de Mai antaget og den 19de besvoret af den nye Konge; neppe Indtoget holdt i Christiania den 22de, under saadan Jubel og almindelig Glæde, at der i faa Timer samledes 50,000 Rdlr., der stilledes til Regjeringens Disposition, inden Uveiret trak op paa den nordlige Horizont. Med lynsnar Hurtighed vendte Carl Johan tilbage fra Nederlandene og indskibede sig den 25de Mai i Travemünde til Sverig, fulgt af Regimentet „Royal Suedois".

Der taltes om at stærke Stridskræfter skulde trækkes sammen fra svensk Side og om mægtig Understøttelse fra Rusland. Endnu sørgeligere lød Efterretningerne fra England; Karsten Anker, som var sendt derhen for at underhandle, fik til Svar, at England maatte opfylde sine Forpligtelser med Hensyn til Sverig. Denne Erklæring gjentoges ved den engelske Agent J. P. Morris, som 5te Juni ankom til Christiania. Den 30te Juni ankom de allierede Magters Gesandter; fra østerrigsk Side Generalmajor Steigentesch, fra russisk Side Grev Orloff, fra engelsk Side Hr. Forster og fra preussisk Major Martens. Disse Affendte erholdt Audients 1ste Juli; Kongen svarede paa deres Andragende, at han kun kunde nedlægge Kronen i Folkets Hænder, som havde betroet ham den, og forlangte derfor Afgjørelsen opsat til et overordentligt Storthing. Fæstningernes Besættelse af svenske Tropper, som Gesandterne havde forlangt som Betingelse for den foreslaaede Vaabenstilstand, indrømmedes derimod ikke; flere Underhandlinger, der atter begyndte, førte til Intet og den 18de Juli brød Krigen ud.

Ifølge Konventionen til Moss blev et overordentligt Storthing sammenkaldt til den 7de Oktober og Christian Frederik nedlagde her den norske Krone, og overgav derpaa den 10de samme Maaned, en Deputation af Storthinget, der indfandt sig hos ham paa Ladegaardsøen, Afkaldsdokumentet. Samme Dag indskibede han sig paa den norske Brig Allart; men opholdtes formedelst Modvind til den 26de Oktober, da han afseilede fra Frederiksværn paa den danske Brig Bornholm.

Holstein havde fulgt Begivenhedernes Gang med spændt Deeltagelse, og navnlig havde samme knyttet sig til ethvert af Regentens Skridt — og hans Person, som han af ganske Hjerte var hengiven. Neppe erfarede han derfor dennes betænkelige Stilling, forend han og følte sig dreven til, at ile til ham. Først i Oktober indskibede han sig i Bisserup Havn ved Holsteinborg paa en liden Jagt ført af Skipper Nis Jørgensen af Ærø, som han havde fragtet til Norge. Han havde en høist besværlig og farefuld Overfart og landede i Lyngør; men gik strax derfra til Porsgrund, hvor han opholdt sig hos Kammerherre Løvenskiold i to Dage. Derfra gik han til Laurvig og senere til Frederiksværn, hvor han oppventede Prindsen, hvorefter han den 26de Oktober gik ombord i Briggen Bornholm, Kapt. Kaas, og ledsagede derefter Prindsen til Danmark. Hjemreisen var besværlig formedelst Storm fra Sydost. Efter 10 Dages Fart naaede Skibet Aarhuus; her forlod Holstein Prindsen og tog overland tilbage til Holsteinborg.

I Forbindelse med denne Meddelelse turde det maaske ikke være uden Interesse for Læserne at erfare, at Grev Holstein fødtes den 18de Oktober 1784 og døde den 21de Mai 1836. Han var gift med den endnu levende Enkegrevinde Vilhelmine Julie født Grevinde af Reventlau til Brahe-Trolleborg, født den 30te Juli 1788, og som er bekjendt i hele Norden for hendes sande Opfatning af de christelige Lærdomme, og for hendes gjennemgribende Godgjørenhed, paa hvilken sidste Opdragelsesanstalten Holsteinsminde er et lysende Beviis. Den Aand, der besjælede Ægteparret, og som i faa Aar bragte Oplysning, Flid, Moralitet og deraf følgende Velstand ind i hver Hytte i Grevskabets vidstrakte Besiddelser, har ogsaa gjennemtrængt de nuværende Besiddere, Sønnen og dennes Hustru, saa at Grevskabet Holsteinborg stadig gaar fremad paa den Fremadskridningens Vei, som ophøiet Sind og sand ridderlig Tænkemaade har ført dets Indvaanere ind paa.

—g—

Døbefunt i Tanums Kirke.

En halv Mils Vei i Vest for Laurvig ligger den gamle Tanums Kirke. Uagtet Kirken for en Deel Aar siden har undergaaet en betydelig Reparation og Ombygning, hvorved man ikke synes at have lagt an

Døbefunt i Tanums Kirke.

paa Vibeholdelsen af Kirkens oprindelige Former, er det dog tydeligt, at den har fulgt den Form af Basilikaen, der var den almindelige i Norge i Tiden henved 1100 e. Chr. Kirken har adskillige alderdommelige Levninger, og vi skulle senere meddele nogle af disse. Den udentvivl ældste er den her meddeelte Døbefunt, hvis Stiil og Form synes at tyde hen paa en Alder lige saa høi som Kirkens. Imidlertid maa bemærkes, at den er bedækket med et tykt Lag Kalk, hvorved det bliver umuligt at iagttage saavel de finere Nuancer i Stilen, som den Maade, hvorpaa Arbeidet i teknisk Henseende er udført.

F. B.

Brudstykker af den tydske Tourist A. Ziegler's Beskrivelse af sin Reise i Norge.

IV.

Ligeoverfor Øen Alsten ligger den flade frugtbare Ø Thjøtø, hvor engang de berømte Mænd, som sloge Olaf den Hellige ihjel, boede. Engene ere fede og Agrene frugtbare. Potetes skal give 20—30, Kornet 10—12 Fold; Ærter voxe her, Kirsebærtræer bære Frugt. Thjøtø gjælder for Østersgrændsen mod Nord; thi Vessenfjord i Vest for Thøtø er det nordligste Punkt, hvor man har fundet delikate Østers. — Paa vor Fart mødte vi mange Skibe, som havde sorte Rænder omkring sine Seil, til Tegn paa Sorg. Hvor smuk og sindrig er ikke denne Skik, der lader Sørgefaner vaie for kjære Afdøde ogsaa i Klippehavet! Og denne Skik følges ogsaa af de raat og plumpt byggede Nordlandsjagter. — Medens vi passerede Sorvaerøerne, og saa mod Søen de underligt formede Klippetaarne paa Øen Threnan stige solbelyste op fra Havet, hævede sig til Høire, paa Landsiden, Oxetinden, en stump, næsten umiddelbart af Søen opstigende Klippekegle, som er bedækket med Snee. Foran os ligger den kjæmpeagtige „Hestmand", Polarcirkelens Mærke; thi ved Hestmandø og ikke ved Kap Hunner gaar Polarcirkelen 66° 30′. Hestmanden sidder paa sin Kjæmpehest ligesaa alvorlig og taus som Mozarts Steengjæst.

Ved Glomfjord frydede vi os ved Synet af en Alpekjæde. Solen stod Kl. 10 om Aftenen endnu høit paa Himlen. I den smukkeste Midnatsbelysning og i aldeles stille Veir passerede vi den ellers saa stormfulde og berygtede Saltenfjord og kom Kl. 10½ til Bodø. Det er en liden venlig By med nette, broget malede Træhuse. Havnepladsen heder egentlig Hundholm, og var engang udseet til at skulde blive en stor Stad. Der findes i Bodø nogle Kjøbmænd, som for det Meste bo i smukke Huse, og synes at gjøre gode Forretninger. Flere af dem talte Tydsk og indbød os til at besøge sig. Paa Gaden var der endnu muntert og livligt; Folkene sad og passiarede udenfor Portene. Medens vort Skib indtog Kul, toge vi os en Midnatsspadseertour til den 3 Fjerdinger fra Byen liggende Præstegaard, hvor Louis Philip engang opholdt sig. Kammeret, hvor han sov, vises endnu. Gaarden var rummeligt bygget; medens Beboerne sove, stode alle Døre aabne, hvilket overalt er Skik og Brug i Norden, da man ikke behøver at frygte for Tyve. Den nærliggende, af Steen opbyggede Kirke viser en mærkværdig gammel Gravsteen, hvorpaa er indhugget Billedet af en Sogneherre og Provst i Bodø, ved Navn Hans Lauritsen (f. 1596, d. 1666). Vi bestege det nærmeste Fjeld og nøde en vid Udsigt, men til Sulitelma saa vi ikke Noget. — Vi forlode Bodø først den følgende Morgen Kl. 6 (d. 17. Juli) og fore udenfor Nord- og Sør-Folden. „Det Forbjerg, som skiller den nordlige fra den sydlige Foldenfjord", siger J. Forbes, „overgaar i phantastiske Former Mont Blancs Aguilles". Jeg har aldrig seet smukkere Toppe.

Foran os ligge Lofotøerne med deres høie, kolde, vilde Fjelde og trange Dale, hvor der kun hist og her kommer et forkrøblet Birketræ tilsyne. Luften er fri for Taage, og de spidse Klippenaale paa Ørækkens bratte Pyramider, hvorpaa vi styre løs, træde stedse tydeligere frem. Lofoten viser sig for Øiet som en eneste kold blaa Alpekjæde, med de besynderligste Spidser, Aaskanter, Takker og Sneepletter, som i en Halvcirkel danner en Granitmur, et frygteligt, om Norges Steenbringe slynget Bælte, der værner mod Verdenshavets Vover, som i Aartusinder vælte sig mod Kysten. Under Elementernes storartede Kamp rase Storme fra Sydvest og Øst med en frygtelig Styrke; Maager og Ederfugl udstøde deres hvinende Skrig, og Hvalfisk, Delphiner, Haier og Sælhunde dukke op og ned. Rundtomkring lyder Maageskrig, Bølgebrusen, Stormhyl; rundtomkring hersker et fuldkomment Øde; vi see kun en skrækkelig Cirkel af Klipper og sorte Fjeldvægge; Spidserne paa den gyselige Økjæde ligne Haifiskens Gab. Takkede, vilde og søndersplittede Fjeldvægge hæve sig brat op med blinkende Sneeflækker, styrte med deres nøgne Flader i det umaadelige Dyb, og opfylde Søen med utallige Klipper og Spidser, hvorpaa Bølgerne, sprøitende deres Skum og Fraade, tumle op og ned. De høie, takkede Vægge med vældige udoverhængende og phantastisk sønderrevne Blokke, træde sorte og kløftede frem af Snee og Iis.

Den Vest-Vaagø er den fladeste og frugtbareste af den hele Øgruppe, og er omtrent 10 Mile i Omkreds. Ogsaa i Kirkesognet Borge, hvor en lav Birkeskov slæber sig langsmed Høiderne, lægger man sig mere efter Engdyrkning og Fædrift end efter Agerbrug. Det er det eneste Sted blandt Øerne, hvor man aarligt udfører et ikke lidet Kvantum Smør, Ost og Slagtekvæg. Kvæget overnatter ude om Sommeren i indhegnede Pladse, der omskiftes; om Vinteren fodres det med Birkeriis, Søtang, Indvolde og Fiskehoveder o. s. v. Uagtet denne kummerlige Kost er dog Kjødet af Kjør og Faar, som i Almindelighed er af et lidet Slag, meget velsmagende, ligeledes ogsaa den af sur Komelk tilberedte „Gammel-Ost", som maa tørres i flere Aar, forinden man kan spise den, hvorfor det ogsaa heder om den: „jo ældre, desto bedre". De venlige Præstegaarde med de smaa Kirker, samt Gjæstgiverierne ligge smukkest. De sidstes Besiddere ere tillige Kjøbmænd, som drive Handel med Bergen, forsyne Omegnens Beboere med Varer, og ovenikjøbet have den største Deel af Bønderne staaende i deres Bøger. „Sorenskriveren, Kjøbmanden, Fogden og Præsten", siger en af vore bedste tydske Reisende, „de indbyrdes den Rigdom, som Havet afgiver, og de stakkels Fiskere ere deres Heloter. I Nordland og Finmarken er Kjøbmanden det tyndtbefolkede Lands Forsørger, hjælpende Engel og — Vampyr."

Antallet af de i Lofoten og Vesteraalen boende Mennesker udgjør ikke mere end 8000, og dette lave Tal bliver snarere formindsket end forøget ved Ulykkestilfælde paa Søen, Sygdomme og den store Dødelighed under Fisket, hvor omtrent 20,000 Mennesker samles her. Fiskerne paa Norges Vestkyst, især i Bergensstift, hjemsøges nemlig af en rædsom Sygdom, Elephantiasis orientalis, som i Norge kaldes Lepra eller Spedalskhed. Denne ikke smitsomme, men arvelige Sygdom skaaner hverken Alder eller Kjøn, volder store Lidelser og kan ikke helbredes, naar den er behørig udviklet. Den fremtræder dog sjeldnere i Lofoten end i Bergensstift, hvor man ogsaa har oprettet egne Hospitaler for den. „Elephantiasis seu Lepra Græcorum", siger Dr. Canstatt, som skal stamme fra Egypten, og var i Middelalderen udbredt over alle Europas Lande, findes nutildags endemisk ved mange Søkyster, Fjelddale, Sumpegne, saasom i det græske Archipelagus, Catalonien, Middelhavets Nordvestkyst, Estland og Liefland. Den forekommer i de fleste Lande i Asien, Afrika, Amerika og Australien. Varieteter af Elephantiasis er mal rouge de Cayenne, Spedalskheden i Bergensstift i Norge, og den saakaldte Krimske Syge (morbus tauricus).

Det var egentlig Lapperne med deres Reensdyr, som havde lokket mig saa langt mod Nord; og jeg blev end utaalmodigere efter at see dem, da vor Kapitain fortalte mig, at Lapper vel kamperede i Nærheden af Tromsø, men at Reenhjordene vare paa Fjeldene og blot kunde komme ned til Lappehytterne i Dalen et Par Gange om Ugen, og uheldigviis var det ikke i de Dage, da vi opholdt os der, at dette vilde indtræffe. Ved denne Jobspost opstod der stor Jammer og Veeraab blandt Passagererne, og allerede søgte vi vor Køie, mismodige over vor uheldige Skjæbne. Den følgende Morgen vaagnede vi imidlertid i desto behageligere Stemning; thi vor elskværdige Kapitain underrettede os om, at han selv vilde deeltage i vor Tour til Lapperne og Reensdyrene, og havde tillige havt den overordentlige Opmærksomhed, uden vort Vidende at forkynde Lapperne vor Ankomst, saa disse skyndte sig med at faa Reensdyrene trukket nedover til Hytterne, hvor vi ogsaa til vor store Overraskelse forefandt dem.

Sent om Aftenen kom vi tilbage ombord, og strax før Midnat forlode vi Tromsøsund og styrede mod Nord. Midnatssolen gik klar og blank om Nordkanten af Himlen, og Midnat var forbi, inden vi endnu havde Anelse om, at det var Aften. Hvilket storartet Skuespil! Den natlige Solskive i Horizonten kaster timelangt sit violette Lys paa de zittrende Bølger, belyser de gigantiske Kyster og forgylder de sneebedækkede Bjerge. Der ligger en vidunderlig Poesi i dette dybe Sollys, hvis milde Varme man føler den hele Nat. Den ætheriske Straale giver selv dette raa Norden med dets kolde Former en Ynde, som maa opfylde ethvert nok saa forkjælet Sydens Barn med Henrykkelse. Den sørgmodige, længselsfulde Følelse, som betager os, naar Solen synker i Havet, indfinder sig ikke her, og det er, som om en Sydens Drøm omsvævede i rødlig Duft disse Klipper. Erindringer om Capri og Sorrento kunde vistnok fremkaldes, hvis ikke en vis dæmpet Tone atter gav vor Phantasi frit Løb. Trods den klare Æther, hvorved man kan læse den fineste Skrift, synes Naturen at slumre og Egnen at føle sydlige Bredders Aftenhvile. Men hæver Solen sig atter, da raader i Lysglandsen Noget af det første Morgengry's søvnige Mathed. Skyer stige op og drive legende i Luften eller op og ned paa Bjergene; over det rolige Hav glider krusende en svag Morgenvind, en forfriskende Nordenvind blæser, og Solen stiger høiere forat udbrede Varme og nyt Liv

Christiania Dampvaskeri, nedre Torvegade. (Grundplan med Beskrivelse i et følgende No.)

over Natur og Mennesker. Ved Enden af Juli gaar Solen for første Gang ned under Horizonten, omend kun for kort Tid, og om jeg ikke tager feil, var det den 28de Juli, at den skjulte sig første Gang. Jo mere Aarstiden rykker frem, desto kortere Dage, indtil endelig Vinteren omhyller Polarlandene med flere Maaneders Nat, ligesom Sommeren glæder dem ved en ligesaa lang eller længere Nærværelse af Solen. At dette er en Følge af Jordaxens skjæve Stilling til Jordbanen, kunde de Gamle vistnok ikke vide, om det end er en temmelig gammel Iagttagelse, at Dagen tiltager, jo længere man kommer mod Nord. — Jeg følte mig lykkelig ved, at jeg allerede i Sommersolstiden havde gjort denne Reise hinsides Polarcirkelen og seet Minatssolen under 70° n. Br. Fra Midten af December til Midten af Januar hersker t. Ex. i Hammerfest et dybt Mørke, som kun afbrydes i klart Veir af et Slags Tusmørke i Middagsstunden. I det Hele er Solen 8 Uger under Horizonten. I Midten af Januar bliver Tusmørket lysere, og mod Midten af Februar viser Solen sig for første Gang. Midnatssolen — stærk nok til med et Brændglas at tænde en Cigar — havde en inciterende Virkning paa mig, baade naar jeg vaagede og naar jeg sov. Fra Barndommen er jeg vant til, ved det indtrædende Mørke at kaste mig i Søvnens Arme; her laa jeg imidlertid paa mit haarde Leie saa urolig som Ixion paa Hjulet „et se sequiturque fugitque". Naar vi midt i den saakaldte Nat landede ved en Station, fandt vi Beboerne siddende pludrende og arbeidende udenfor deres Huse, som om de ikke trængte til nogen Søvn. Og dog viste vore Uhres Viser, den eneste paalidelige Veiviser i denne Anachronismens Labyrinth — paa 12. Midnatssolen er en af de mest storartede Naturphænomener jeg har seet. Jeg kalder den den fjerde Fremtoning, som har fyldt mig med Forbauselse og Beundring. Ved det tordnende Niagara (1846), i Fingalhulens ophøiede Basaltdom (1851), ved det ildsprudende Aetna's glødende Lavahav (1852) og i Midnatssolens Glands hiinsides Polarcirkelen — overalt læste jeg ligesom i en himmelsk Bog, der fyldte mig med Andagt, Ærefrygt, Beundring og Henrykkelse.

Lola Montez's Autobiographi.

Tvende Forelæsninger.

(Fortsat fra Nr. 43).

Ved den Tid, da Barnet Lola var lidt over 6 Aar, blev hun sendt til Europa til Major Craigie's Fader i Montrose i Skotland. Denne ærværdige Mand havde været Forstander i Montrose næsten et fjerdedeels Aarhundrede, og hans Stillings Værdighed, saavelsom Familiens store Anseelse gjorde enhver Begivenhed i hans Familie til Gjenstand for den offentlige Opmærksomhed; saaledes vidste hele Montrose øieblikkelig Besked om den lille, besynderlige ostindiske Piges Ankomst. Hendes særegne Klædedragt og, jeg tør sige, ikke faa Besynderligheder i hendes Væsen, gjorde hende til Gjenstand for Nysgjerrighed og Omtale, meget sandsynligt bemærkede Barnet da, at hun paa en Maade var en offentlig Personlighed, og selv i denne tidlige Alder kan hun vel have begyndt at antage særegne Manerer og Vaner.

Hos denne Familie blev hun dog kun en kort Tid, da hendes Forældre paa en eller anden Maade fik den Idee, at hun blev forkjælet og fordærvet. Hun kom derfor til Sir Jasper Nichols i London, Overstkommanderende over den bengalske Armee. Hans Familie opholdt sig da i Paris for hans Døtres Opdragelses Skyld. Efterat have tilbragt flere Aar i Paris, bleve Miss Fanny Nichols og den unge Lola sendte til Bath, hvor de skulde opholde sig i 18 Maaneder for at underkaste sig den Operation, man i Almindelighed kalder at fuldende Opdragelsen. Da

dette Slutningsfelttog var endt, kom Lolas Moder fra Indien for at tage sin Datter hjem med sig. Hun var da 14 Aar gammel og fra det første Dieblik, hendes Moder kom, var der en stor Travlhed med nye Kjoler og alslags besynderlig Pynt, der aldeles ikke passede til en fjortenaarig Piges Garderobe. Den lille Dolores tog Mod til sig og spurgte sin Moder en Dag, hvad dette skulde betyde. Hun fik det Svar, at det ikke kom hende ved, Børn maatte ikke være nysgjerrige og gjøre unyttige Spørgsmaal. Men der var en Kapitain James af den indiske Armee, der havde reist med hendes Moder, som underrettede den unge Lola om, at alt dette Stel med hendes Tøi var til hendes eget Bryllup, da hendes Moder havde lovet hende bort til Sir Abraham Lumby, en rig og gigttisk gammel Kjæltring paa 60 Aar, der var Dommer i Overretten i Indien. Dette satte første Gang Krudtkammeret i Flamme. Den lille Rasende skreg og larmede vexelviis. Moderen var bestemt, det var Barnet med — Moderen var ubøielig, Barnet ligeledes, og i et vildt og trodsigt Sprog fortalte hun hende, at hun aldrig saaledes vilde kastes levende i Dødens Svælg.

Her var da en af disse ulykkelige Familiestridigheder, hvor Barnet enten maa sætte sig op imod Forældrenes Myndighed eller styrte sig i uigjenkaldelig Elendighed og Fortabelse. Det er visselig et skrækkeligt Ansvar for Forældre at drive deres Børn til saadanne Yderligheder. Den unge Dolores søgte imidlertid Raad og Bistand hos sin Moders Ven, Kapt. James. Han var 27 Aar gammel og burde kunnet give hende et godt og fornuftigt Raad. Med Fortvivlelsens Taarer bønfaldt hun ham om at frelse hende fra dette afskyelige Ægteskab — hvilket han ogsaa gjorde paa den kraftigste Maade ved selv at flygte bort med hende den følgende Dag. Parret begav sig til Irland til Kapt. James's Familie, hvor de havde en stor Møie med at blive gifte. Der var nemlig ikke en Præst at finde, der vilde vie et saa ungt Barn uden Moderens Samtykke. Kapitainens Søster drog afsted til Bath for at søge Moderens Samtykke. Først vilde hun ikke høre derpaa, men tilsidst lod hendes gode Forstand hende indsee, at der ikke kunde komme andet end Ondt og Sorg af hendes Afslag; hun samtykkede da, men vilde hverken være tilstede ved Brylluppet eller sende sin Velsignelse. Saaledes tabte Barnet sin Moder, da hun flygtede fra Ægteskabet med den gigttiske Olding og vandt, hvad der kun viste sig at være det ydre Skal af en Mand, som hverken havde et Hoved, hun kunde agte, eller et Hjerte, som det var hende muligt at elske. Jeg raader alle unge Piger, der tænke paa at foretage sig noget saadant at hænge eller drukne sig en Timestid, før de skal begive sig paa Veien.

Kapt. James blev 8 Maaneder i Irland med sin Barnekone og stødte derpaa til sit Regiment i Indien. Lolas første Sæson i Indien blev tilbragt i den muntre og fashionable By Kalkutta; senere blev Regimentet beordret til Kurwal, i det Indre. Da hun havde opholdt sig en kort Tid i Kurwal, skulde hun aflægge et Besøg hos en Mrs. Lomer — en smuk Dame, der var omtrent 33 Aar gammel og beundrede Kapt. James meget. Hendes Mand var rent en blind Tosse og endskjønt Kapt. James's lille Kone, Lola, ikke ganske var en Tosse, er det dog meget rimeligt, at hun ikke brød sig saameget om ham, at hun saa efter, hvad der gik for sig mellem ham og Mrs. Lomer. Saaledes sov hun da ganske roligt hver Morgen, medens Kapitainen og Mrs. Lomer havde sig en hyggelig Ridetur i hinandens Selskab. Paa denne Maade gik det en lang Tid, indtil en Morgen Kapt. James og Mrs. Lomer ikke kom hjem til Frokosten; den lille Mrs. James og Mr. Lomer spiste da Frokost alene og undrede sig over, hvad der var blevet af de Ridende.

Al Tvivl blev snart opklaret, da det viste sig, at de virkelig vare flygtede bort til Neilghery Hills. Den stakkels Lomer larmede og rasede og rev sig selv istykker, da han ikke havde Mod at angribe nogen anden. Og den lille Lola forundrede sig, græd lidt og lo meget, især over Lomers Raseri.

Tilsidst kom alle Officiersfruerne sammen og raadslog om, hvad de skulde gjøre med hende. Først kom hun til en Mrs. Palmer, men senere troede de, det var bedst at sende hende til Kalkutta til hendes Moder. Dette var en sørgelig Nødvendighed for hende, thi hun frygtede sin Moder; hun vidste, at hun ikke havde tilgivet hende og at skulde sendes til hende nu, da hendes Daarskabs sørgelige Følger vare saa aabenbare, var i Sandhed en sørgelig Nødvendighed.

Mødet mellem Moderen og Barnet var paa ingen Maade behageligt. Lola blev lukket inde i et Værelse og holdt indespærret, indtil hendes Moder havde faaet en Attest fra en Læge, at den lille Fange var syg og maatte sendes til Europa. General Craigie, hendes Stedfader, fandt rigtignok denne Behandling ualmindelig streng, om ikke uklog. Store Taarer rullede nedad hans Kinder, da han fulgte hende ombord paa Skibet, og han beviste sin Kjærlighed og Omhu ved at lægge en Anviisning paa 1000 Pd. Sterl. paa et Huus i London i den lille Græsenkes Haand. Hun skulde sendes til en Green af Craigie Familien, der boede i Perth i Skotland; en amerikansk Familie, Mr. og Mrs. Sturger, der, saavidt jeg veed, endnu boede i Boston, skulde tage hende under deres Beskyttelse paa Reisen. Der var ogsaa en anden amerikansk Dame, Mrs. Stevens, ombord, der var meget munter og hvis Indflydelse befæstede Lolas Hensigt ikke at begive sig til Craigies, naar hun kom til London. Men Mr. David Craigie, en ægte skotsk Kalvinist, var der, da hun kom, for at tage hende hjem med sig. Hun vilde ikke. Først anvendte han Fornuftgrunde og Overtalelser, og da han mærkede, at disse ikke nyttede noget, forsøgte han at bruge Magt. Da blev der naturligviis en Explosition, der snart afgjorde Sagen og overbeviste Mr. Craigie om, at han kunde reise tilbage til den kjedelige lille By Perth, saasnart han havde Lyst, uden den lille Græsenke. Nu var hun da i London, ene Herskerinde over sin Skjæbne. Foruden den Anviisning paa 5000 Dollars, som hun havde faaet af sin Stedfader, havde hun mellem 5 og 6000 Dollars i forskjellige Slags Juveler. Saaledes udgjorde hendes Kapital ialt omtrent 10,000 Dollars, hvoraf en meget betydelig Deel forsvandt i mindre end eet Aar ved en umærkelig Bortdunstning, en Feil, der ofte findes ved de Damers Penge, der aldrig have lært Penges Værd. Først boede hun hos Fanny Keller, en Dame, der var ligesaa agtværdig i sit private Liv som begavet med Talent. Planen var at faa en Skuespillerinde af hende, men da hendes ufuldkomne Engelsk hindrede hende fra at optræde strax, blev det afgjort, at hun skulde være Dandserinde. Man fik snart fat paa en spansk Lærer i denne Kunst, hos hvem hun studerede 4 Maaneder, efter et kort Besøg hos Montalverne i Spanien, kom hun tilbage til London og debuterede paa hendes Majestæts Theater.

Da Underretningen om denne Begivenhed kom til hendes Moder, tog hun Sørgeklæder paa, som om hendes Datter var død og sendte alle sine Venner de almindelige Sørgebreve.

Hendes første Fremtræden var heldig, men Engagementet blev øieblikkeligt afbrudt, da hun og Direktøren ikke kunne komme overeens om Betingelserne, og skjønt hun paa den Tid var aldeles blottet for Penge, afslog hun at modtage de Tilbud, han gjorde hende. Ved indflydelsesrige Venners Medvirkning fik hun Ansættelse ved det kongelige Theater i Dresden, hvor hun først traf sammen med den berømte Pianist Frants Lißt, som da vakte saadan Opsigt der, at naar han slap sit Lommetørklæde ned, blev det grebet af Damerne og revet i Smaastykker, som de deelte mellem sig — da enhver kun var altfor lykkelig ved at faa den mindste Stump, der havde tilhørt den store Kunstner.

Da Lola Montez fremtraadte paa Theatret i Dresden, gjorde hun fuldkommen saamegen Lykke hos Herrerne, som Lißt hos Damerne. Kongen og Dronningen indbød hende til sig i deres Sommerpalads, og da hun tog Afsked gav hendes ophøiede Beskytterinde, Dronningen, Kongen af Baierns Søster, hende et Brev med til Dronningen af Preussen, en anden af Kong Ludvigs Søstre, hvilket aabnede Veien til en umaadelig Triumph i Berlin. Dronningen blev hendes begeistrede Beskytterinde og indbød hende ofte til det kongelige Slot; tilsidst satte hun Kronen paa sin Venlighed ved at tilbyde at finde hende et godt Parti, saa at hun kunde slaa sig til Ro ved Hoffet i et fredeligt Ægteskab. Men Lola Montez, den letsindige Tosse, var beruset over sit Held som Dandserinde og brød sig ikke det Mindste om Stilling og Rigdom i Verden.

Det var ved dette Hof, at en Begivenhed indtraf, der gav ikke lidet Stof til Latter. Kong Frederik Wilhelm gav en stor Fest for Keiseren af Rusland, til hvilken Lola Montez var indbuden for at dandse. I Løbet af Aftenen blev hun meget tørstig og bad om lidt Vand. Man svarede hende, at hun umuligt kun faa, da det var en Regel ved Hoffet, at ingen Artister skulde spise eller drikke i de Kongeliges Nærværelse. Da hun hørte dette, begyndte hun at tage svært paavei og erklærede ligeud, at hun ikke vilde dandse mere, før hun havde faaet Vand. Hertug Michael, Keiser Nikolaus's Broder, gik til Kongen, da han hørte, hvad der var paafærde, og fortalte ham, at den lille Lola Montez erklærede, hun døde af Tørst, hvorfor han bad om Tilladelse til at give hende Vand. Den elskværdige Konge lod strax hente et Glas Vand, som han overrakte hende med egen høie Haand, efterat han først havde ført det til sine egne Læber, hvorved Lolas Begjæring om noget at drikke blev bragt i Overeensstemmelse med Hofetiketten.

(Forts.)

Literatur.

Af Norges Mynter i Middelalderen, samlede og beskrevne af C. J. Schive (Chr. Tønsbergs Forlag) er udkommet 3die Hefte, indeholdende Beskrivelse af Mynter fra Aarene 1160—70 og 1205—63, samt trende lithographerede Plancher (Tab. VII, VIII og IX). Efter hvad vi have erfaret, beløber Subskribenterne paa dette Værk sig kun til omtrent 30, - et saavel for Forfatter som Forlægger yderst nedslaaende ringe Tal. Naar hertil kommer, at omtr. Totrediedele af disse Subskribenter findes udenfor Landet, vil man heri finde det mest slaaende Beviis for, at Nutidens rige eller velhavende Folk ganske have forladt den gode gamle Skik, ved Subskription at fremhjælpe større fortjenstlige literære Foretagender, selv om disse ikke ligetil berørte deres egne Interesser, og at de nu snarere ansee den hele Literatur, ialfald den „lidet morsomme", for sig uvedkommende. Der er saaledes den sørgeligste Udsigt, til at Værker af en mere alvorlig Art, skjønt af national Retning, herefterdags ingen Kjøbere ville faa uden blandt nogle fattige Granskere, der have levet altfor meget paa sit Studerekammer til at lære hiin moderne og tidsmæssige Anvendelse af Penge til alt andet — kun ikke til Bøger.

— Af Stockfleths Dagbog over hans Reiser i Finmarken er udkommet 2det Hefte (Tønsbergs Forlag), hvormed Værket er sluttet. Det Hele udgjør 311 Sider st. 8, foruden Fortale og er ledsaget af Stockfleths og Hustrus Portræt paa et Blad. Bogen er dediceret til Hs, M. Kongen.

— Bjørnstj. Bjørnson har besluttet at samle sine Fortællinger i en Godtkjøbsudgave for Folket. Herimod skal Fru Geelmuyden i Bergen, der har kjøbt Forlagsretten (til 1ste Oplag?) af „Arne", have gjort Indvendinger forsaavidt denne Bog angaar. Uagtet vi ingenlunde betvivle den juridiske Ret til at nægte, at denne Fortælling tages med saalænge Exemplarer haves, ansee vi det dog for ubilligt her at forfølge denne Ret til det Yderste, og det saameget mere, som Forf. af Ukyndighed i Boghandlervæsenet har ladet Forlægg. have frie Hænder til at trykke et Oplag og sætte en Priis paa Bogen, som ikke stod i noget rimeligt Forhold til det Honorar, han har faaet. I hvert Fald ansee vi saameget for vist, at Forl. allerede ved hvad der er afsat har havt sin gode Profit, selv om et fremtidigt Monopol ikke beholdes. Der maa være saameget større Grund for Forf. til at ønske „Arne" optaget i en Samletudgave af sine Fortællinger, som han derved vilde faa Anledning til at omredigere den fra dette underlige Overgangssprog, hvori den er skrevet, i en forstaaeligere Sprogform, hvorved Bogen vilde vinde en større Læserkreds end i sin nærværende Skikkelse.

Norge.

Christiania. Hs. Maj. Kongen siges, for sin Helbreds Skyld, efter Rigsdagens Opløsning at skulle reise til Badet i Aachen.

— Prof. Laur. Larsen fra Amerika har først for Theologer og derefter ogsaa for Tilhørere af alle Stænder her i Byen holdt Foredrag om de kirkelige Forholde blandt de Norske i den nye Verden.

— Ole Bull har nu et Par Gange optraadt paa Folketheatret i Kjøbenhavn under stor Jubel.

— En ny Opera af Macfarren, „Robert Hood" med Text af Oxenford, vækker for Tiden stor Opsigt paa Hds. Majestæts Theater i London og betragtes som det ypperste i England hidtil fremkomne nationale Musikværk.

— Den 18de og 19de Oktbr. foretog den russiske Keiser en Uroxjagt (den anden af det Slags, som Jagthistorien kjender) paa Bialowiczer-Heden, hvortil han havde indbudet de preussiske Prindser og et Par andre Prindser. Ifølge Rangforordningen fældte naturligviis Keiseren de fleste Dyr, derefter Prindserne, medens der kun kom lidet paa Officiererne.

— Napoleon har sendt en Million Franks til de syriske Christne.

— Blandt Kjøbenhavns Universitets Priisopgaver for 1861 ere følgende tvende af almindeligere Indhold: i Historie: Ved Hjælp af mythiske, historiske og monumentale Kilder at undersøge Sagnet om Stærkodder, med Hensyn til dets Oprindelse, Udvikling og geographiske Udbredning i de nordiske Lande; i Æsthetik: At give en Udsigt over den Digterperiode, der ligger mellem Ewald og Oehlenschläger, og at paavise det Opsving, som Poesien gjennem Oehlenschläger tog.

— Det franske Departement Herault har iaar gjort en saa rig Viinhøst, at Produktet anslaaes til 11,250,000 Hektoliter eller en Værdi af 321 Mill. Franks.

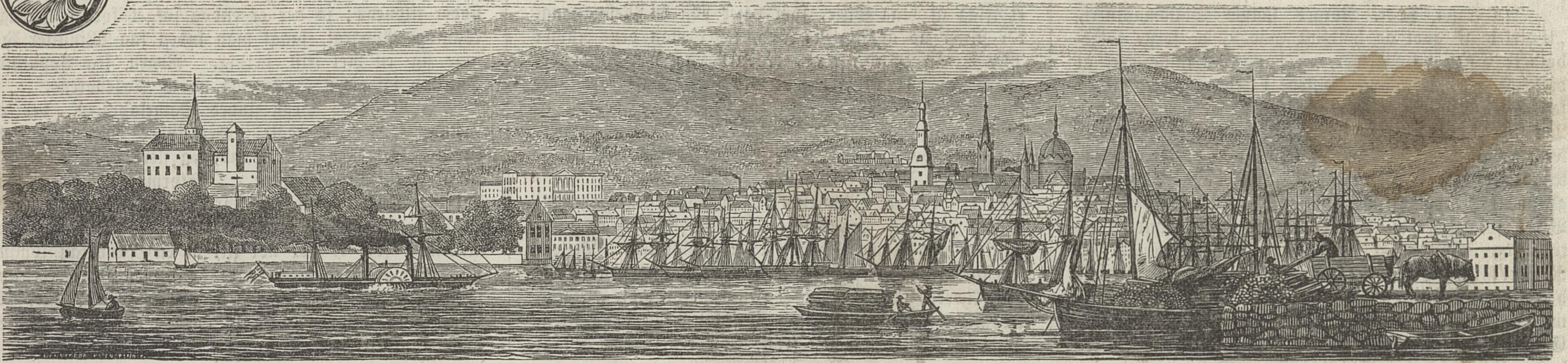
— Den 1ste Oktbr. aabnedes med en Fest den skandinaviske Forening i Rom for de tilstedeværende Danske, Svenske og Norske, skjønt Bibliothekværelset endda ikke var ganske færdigt.

— Til Opførelse paa Kasinotheatret i Kjøbenhavn er antaget: „En Kain", original Folkekomedie i 5 Akter med Sange og Chor.

— Ved den Afstemning om Annexation til Sardinien, som finder Sted paa Sicilien og i Kongeriget Neapel, har, saavidt Udfaldet er bekjendt, ikke blot Fleertallet, men endog paa mange Steder saagodtsom hver Mand stemt for Annexationen.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 46. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 11te November 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

DEN NORSKA FRÅGANS HISTORIK AF N. J. EKDAHL,

Kyrkoherde i Adolf Frederiks församling.

(Af Chr. Lange).

I.

Dette er Titelen paa et Skrift paa 40 Sider, der i Høst er udkommet i Stockholm og koster 50 Øre Rigsmynt. Det er forfattet af en Mand henimod de 60 Aar, der i yngre Aar har syslet med svensk-norsk Historie, og han er Sognepræst i Sveriges Hovedstad. Disse tre Omstændigheder lægge hver for sig, og altsaa endmere alle tilsammen, Vægt i hans Ord, Betydning i hans Skrift, og en fjerde Omstændighed, nemlig at han for henimod 30 Aar siden har opholdt sig her i Christiania i 2—3 Aar, og da havt daglig Omgang med Nordmænd og staaet Begivenhederne hos os nær, maatte om muligt end mere forøge Tilliden til hans Arbeide. Det er af en moden Mand, forsøgt i noget af hvert, han kjender til en Historieskrivers Pligter, og han har ikke manglet Anledning til at skaffe sig speciel Kundskab i Norges nyere Historie, han er Manden — om han vil — der kan skaffe sine Landsmænd klar og reen historisk Oplysning, og ham ville de tro.

Men vi ere i den Grad blevne skuffede i dette Haab, at Anmelderen i det mindste ikke skulde have spildt Tiden med at give sine Landsmænd et kort Begreb om Bogens Indhold, dersom man ikke maatte frygte for, at Norges Uvenner vilde tage vor Taushed til Indtægt, og betragte Hr. E.s „Historik" som anerkjendt Sandhed, fordi den herfra ikke var bleven modsagt. Jeg vil da tage mig dette Arbeide paa, men maa paa Forhaand erklære, at jeg ikke har været istand til at fatte hverken den indre Sammenhæng eller den egentlige Hensigt med Skriftet, der synes mig at handle om alt andet end om „den norska frågans historik". Skriftet er fra først til sidst saa pudseerligt, at man neppe under Læsningen vil spørge efter Sammenhæng eller Plan, men for hver ny Beretning spørge sig selv og Andre: Hvorledes er det muligt, at en Mand som Ekdahl har kunnet skrive saadant, og lade det trykke?

I Fortalen, som man skulde tro var skreven for en ganske anden Bog, da den kun synes at angaae hvad Forf. i de sidste Blade løst har omhandlet, siger han vel, „at han ikke kan afprute noget af hvad han har sagt, da han er inderlig overtydet om, at det er Sandhed, hvormeget man end kan komme til at søge at paavise en anden Sammenhæng (förhållande) gjennem Specialundersøgelser". Desuagtet har jeg dog det Haab, at det, endog uden Specialundersøgelser, skal lykkes mig at faa ham til at afprute ret meget, saafremt han faar Anledning til at læse dette; thi han veed jo nok, at historiske Fakta ere ubarmhjertige og ikke gaae paa Akkord hverken med ham eller mig, saa at det ikke nytter ham f. Ex. at erklære sig „inderligt overtydet om", at Leiren paa Etterstad (1821) indtraf under Platens Statholderskab (1828—1829). Og skulde det lykkes mig at vise, at saagodtsom hele hans „Historik" er af slig Natur, saa har han taget slemt Feil, naar han tror, ja „veed, at hans ringe Arbeide indeholder bitre Sandheder, svære at fordøie for alle Parter". Thi i Historiken findes uheldigviis næsten ikke andet end Usandheder, vistnok ufrivillige Affødninger af Forf.s „ringa tid"; thi at hans „förmåga' ikke skulde strække til at give en paalidelig Beretning, er utænkeligt. Men det maa være mig tilladt at sige, at det er et letsindigt Arbeide af en gammel Mand, som ikke kjender Norges nyere Historie eller har Tid til at læse nogen af de mange gode svenske Fremstillinger af den, at rable sammen frie Phantasier, rigeligt spækkede med ondskabsfulde Insinuationer, og at det er et endnu letsindigere Arbeide af en Sognepræst i Stockholm, at sende sligt et Skrift ud i Verden med høitidelig Forsikring om sin gode Bevidsthed om dets Sandhed. Al slig Forsikring om egen Ærlighed er mistænkelig — veed han. Qui s'excuse, s'accuse. — Læseren behøver alene at tænke sig, at det var en Sognepræst i Christiania, som havde givet en slig Historie til Bedste, for at give mig Ret i, at jeg har udtrykt mig saare mildt ved at kalde det letsindigt.

For at give et Begreb om Bogens Indhold, er det nødvendigt at gjøre et fuldstændigt Uddrag deraf. Dette skal jeg saalidet som muligt afbryde ved Bemærkninger eller Indvendinger. Et Aarstal, et Udraabstegn eller et lidet orienterende Ord vil i Regelen være nok. Kun hvor Historiken blandes med Ondskab, har jeg maattet afbryde Uddraget, for at oplyse den rette Sammenhæng.

Hr. Ekdahl begynder med Kalmar-Unionen og N. Wergelands „fortjenstfulde" Arbeide om „Danmarks politiske Forbrydelser mod Norge", fortæller at Christian II udryddede hele Norges Adel, og at det under hele Norges Forening med Danmark ikke var muligt for en eneste talentfuld Indfødt, i sit Fædreland at komme til noget Embede, som var af Vigtighed og Indflydelse, men dertil anvendtes ene og udelukkende Danske og Holstenere. Nordmænd med Hoved og Kundskaber holdtes i en libera custodia i Danmark. Saaledes gik det til Slutningen af 17de og Begyndelsen af 18de Aarhundrede, da Danmarks Regenter stiftede to Grevskaber i Norge, og deri indsatte, til evigt Herredømme, to af sine Yndlinger, og forenede for det sidst stiftede Grevskabs Indehaver det vigtige Embede at være Amtmand i Jarlsbergs og Buskeruds Amter (!). Blandt disse var Grev Herman Wedel, som havde den sjeldne Lykke at opfostres ved Frederik VI.s Hof (!), som stiftede Selskabet for Norges Vel, bekostede Budstikken (!) og udsatte Præmierne for Afhandlinger om et norsk Universitet (!). Saa blev han „Formand" for Universitets-Kommissionen, overraskede sin „gamle Fosterfader" (Frederik VI født 1768, Wedel født 1779), og drev Sagen igjennem. „Fra den Tid af var og blev Grev Wedel Nationens Afgud og den alene ledende og styrende Villie i Alt. Selv „Vicekongen" i Norge, Prinds Christian August, ansaa det ei raadeligt at handle anderledes end efter Wedels Fingerpeg." (Og dog var Chr. August død 1810, over et Aar førend Wedel udrettede dette). Nu vilde han forene Norge med Sverige, paa samme Vilkaar som Finland var det (!). Dette sit Maal var han for klog til at udtale, men det fremtræder tydeligt af den Stilstand, han (!) fik „Vicekongen" til at slutte med Adlersparre. „For denne Stilstand blev Vicekongen anklaget hos sin Souverain som Høiforræder, og en Kommission af 5 Medlemmer sendtes til Norge for at ransage og dømme over Prindsens Færd. Den havde sine Møder paa et større Gods, som heder Ulevold, nærved Christiania, men Wedels Anseelse og Indflydelse var saa stor, selv paa denne Kommission, der udelukkende bestod af danske Notabler, at hans Dukke, Vicekongen, blev frikjendt med tre Stemmer mod to. Denne Frisindelse var dog ei fyldestgjørende, idet Prindsen af sin høie Slægtning erklæredes uværdig til sin Tillidspost og afsattes" *).

Derpaa fortælles, at Wedels svenske Venner arbeidede paa at faa ham (Wedel i 1809) valgt til svensk Kronprinds, men han var klog og forstandig nok til ikke selv at ønske eller ville dette, men foreslog sin Ven Vicekongen, der og valgtes, idet dog Wedel fik en enkelt Stemme (stänkröst) ved Thronfølgervalget. Nu springer Hr. E. over Prindsen af Hessens Statholderskab 1810—1813, og lader Prinds Christian optræde i Norge som Christian Augusts umiddelbare Efterfølger. Han skulde bevogte Wedel, der fortsatte sine Forbindelser med Sveriges Kronprinds (Carl August) og Høiadel. Wedel saavelsom hele Nationen var med den inderligste Hengivenhed fæstet til Sverige og dens elskede Kronprinds", til hans Død 1810 (3 Aar før Christian Frederik kom til Norge), men denne store Ulykke afbrød ei den fortrolige Forbindelse mellem Sveriges og Norges Stormænd.

Efter en kort og ikke fuldt saa uhistorisk Fremstilling af Begivenhederne i Sverige 1810—1813, oplyser han, at Prinds Christian „i de Aar" (fra Mai 1813 til Januar 1814) han havde været Norges Vicekonge, ei havde prædiket for døve Øren om Farerne for Norge, om Kielerfreden osv. Han sammenkaldte „det overordentlige Storthing" paa Eidsvold, og forelagde det et af hans „Kammerherre" (!)**) udarbeidet Udkast til en Grundlov. Han vidste, at han ikke kunde tilbagetrænge Wedel og gjøre hans Venner uskadelige, medmindre at han bød meget, og derfor bød han alt. — — Skulde Norge bukke under i Kampen mod Sverige, saa vidste han, at han i Konstitutionen havde udsaaet saadanne Dragetænder, som engang i Fremtiden skulde vise sig som bevæbnede Mænd. — Nu nævnes i Korthed Forhandlingerne paa det overordentlige Storthing om Statholderposten; men Rigsakten kjender Hr. E. ikke, og dog er det vel denne alene, der efter sin Indledning og Tilblivelse vedkommer Sverige. Saa fortælles i denne Anledning, at Carl Johan meget vel vidste, „at Nordmændene havde skikket hemmelige Agenter til Kabinettet i St. James (Høsten 1814!), ligesom til flere af Europas Stormagter, for at udvirke, om ikke en Forening med England istedetfor med Sverige, saa dog Understøttelse for at vinde saa fordeelagtige Vilkaar som muligt for Foreningen med dette Land; og fordi han vidste, at saadanne Fremstillinger kunde og

*) Hvor i al Verden har han dette Digt fra, der med alle sine forførende Detailler ikke indeholder et sandt Ord? Hvor kan en Historiker og en Prest tillige tage slige haandgribelige Usandheder paa sin Samvittighed? Hver dannet Mand i Sverige som i Norge burde dog vide, at Chr. Aug. aldrig offentlig blev desavoueret af Frederik den Sjette, endmindre stillet for nogen Ret i Norge, der frikjendt, osv. osv. Og Retten paa Ulevold! Og de tre Stemmer mod de to! Hr. Ekdahl er en djærv Historiker, og veed fra sin Bibel, at Løgnens Fader ofte iforer sig en Lysets Engels Klædebon.

**) Kammerherrens Navn er desværre ikke anført.

skulde omsider gjøre forønsket Virkning, derfor og ikke af nogen flathet eller Eftergivenhed, som man hundrede Gange har paadigtet ham, befalede han de svenske Kommissærer at afslutte Foreningen med Norge, siden han havde faaet sin Villie frem i Statholder-Sagen, eftersom han i denne og just i denne ansaa sig at have den Hævstang, Archimedes ønskede sig for at kunne rokke eller flytte Jorden". — Det er Skade, at der ikke skal være et sandt Ord i hele denne smukt sammensatte Fortælling.

Nu roser Forf. Norges simple Statsmaskineri, „tilvirket af godt og holdfast Gods", de første Statholdere Essen og Mørner, og hans Beretning om, at disse Hædersmænd vare elskede i Norge, hører til de faa Sandheder, han har slumpet til at sige. Denne Tid hørte saaledes til de Nygiftes (Kongens og Folkets) Hvedebrødsdage; under Sandels og Platen fremtraadte Livets Virkelighed. Begge havde Ordre at gjennemdrive de kgl. Propositioner om Adel og absolut Veto. Nu tog det Ild i alle Knuder. Sandels gik træt og afløstes af Manden med Romersindet og Romervillien (Platen). Ille faciet. „Det var under hans Styrelsestid" (1828—1829), „at Tropper sammendroges paa Etterstad" (1821) osv. Den svenske Eskadre i Christiania Havn kanonerede, medens Adelsloven behandledes i Storthinget. „Det var da, at et Medlem af Storthinget opstod, og med høi Røst, saa at den kunde høres over Kanonbuldret, foreslog at flytte Thinget til Kongsberg, da det var ubekvemt at overlægge under saadan Støi" (!). Da Propositionen var forkastet, reiste Præsidenten sig „i Tribunen" og udtalte disse Ord:*) Jeg Nils Stockfleth Schultz erklærer herved i mit og Thingets Navn, at den kgl. Proposition om Adelskabs Atterindførende i Kongeriget Norge er for evindelige Tider faldet. Sagdt." — Forf. kommer nu til Festligholdelsen af 17de Mai, som omtales paa hans vanlige anachronistiske Maade. 17de Mai 1831 (!) skulde Regjeringen optræde energisk. Folket drog omkring i Gaderne og ud til Krohgs-Støtten (reistes 1833). Christiania Jægere, anført af Generallieutenant Fritz Wedel (!), rede Choqoue paa Folket osv. Statholder Platen var sengeliggende syg (Anmelderen mødte ham dog samme Dag, nemlig 17de Mai 1829, paa Gaden), og det Had, han ved denne Leilighed paadrog sig, forkortede hans iøvrigt ærerige Livsbane. „Gjennem de meget omtalte uforklarlige Naturkræfter skede det, at den Halm, som udbredtes paa Gaden ved hans Hotel, aldrig fik ligge stille, men forsvandt strax, ligesom at en bestandig Kjørsel med tunge, otympliga og larmende Vogne fandt Sted Nat og Dag, saa at den Syge fik ingen Ro eller Søvn**). Chokridningen forherligedes ved Karrikaturer i hundredeviis (Anm. kjender kun een) — Baron Wedel var Norges Løve (!). Grev Platen døde under Løbet af Sommeren (han døde 6te December 1829), og da hans Lig i Septbr. (!) førtes fra Christiania til Motala, fulgte hele Christianias Befolkning (!) Liget til Egebjerget, hvor de skiltes fra Liget, og feirede derpaa i improviserede Forfriskningsanstalter i det grønne Græs udmed Veien, en Fest med Dands, Sang og andre Lystigheder, hvorved de i Handling og Ord forklarede, „„at de aldrig havde troet, at den stive svenske Greve nogensinde skulde have skjænket dem en saa stor Glæde og Fornøielse, som han virkelig idag gjort."" Ogsaa her citerer Forf. paa Norsk, for at give sin Beretning mere Troværdighed. Dette kunde være skikkigt nok, for at sætte ondt Blod i Sverige, hvis man ikke der vidste ligesaagodt som her, at Grev Platens Ligs Flytning til Motala foregik i Januar Maaned 1830, i en Kulde saa stærk, at de paraderende Soldater næsten frøs fordærvet. Hr. E. var imidlertid ikke selv nærværende, da „hele Christianias Befolkning" paa de Vildes Viis dandsede om den Døde.

*) Vi gjengive det bogstavret paa Forf.s Norsk.

**) Her maa vi bemærke, at ogsaa denne ondskabsfulde Historie er usandfærdig. Det er vist, at i den Tid Grev Platen laa syg, var Gaden udenfor hans Bolig opbrudt i Anledning af en Reparation paa Vandværket, og det var derfor physisk umuligt, at der kunde kjøres med Vogne.

(Sluttes i næste No.)

En ny Jagt.

I Exmouth i South-Devonshire gik den 18de Sept. en eiendommeligt bygget, meget smuk Jagt af Stabelen. Den er bygget efter „Mute Swan"'s Model, men firdobbelt saa stor; dens Opfinder og Eiermand en Kapitain Georg Peacock. Fartøiets Udside er farvet hvid, lakeret, samt prydet med forgyldt Snitværk. Det Indre er udstyret paa den eleganteste Maade. Paa et Flag af blaa Silke, som vaier paa en Mesingstang, der stikker ud af Fuglens Næb, læser man dens Navn: The Swan of the Exe, Navnet paa den Flod, der nu bærer paa en af sine Sidearme dette originale lille Skib.

Svanens Længde udgjør 17 Fod og 6 Tommer, og dens Høide fra Kjølen til det øverste Punkt af Ryggen er 7 Fod 3 Tommer. Alle Enkeltheder gjengive i forstørret Maalestok Svanens Legemsbygning. Dens Hals og Hoved ere smukt udskaarne og hæve sig i yndige Former 16 Fod over Vandlinien. Seilene forestille Fuglens Vinger; de heises op og hales ned ved Ræer, Tougene gaae gjennem forgyldte Blokke, Udhaleren gaar gjennem en forgyldt Ring om Halsen. Baaden har en dobbelt Kjøl, eller rettere den bestaar

En ny Jagt.

under Vandet af to Baade, danner saaat sige en Tvillingbaad, og Vandet gaar i Baadens Rum op i en i Midten anbragt langagtig Runding. Paa denne Maade beholder Svanen ikke blot bestandigt sin opreiste Stilling, naar den løber paa en Sandbanke, hvoraf der findes mange nok i Exe; men den behøver heller ikke nogen Ballast, og den resikerer ikke at kantre eller synke. Saaledes danner Baaden en fuldstændig Redningsbaad. Istedetfor at den dobbelte Kjøl ellers løber parallel paa de sædvanlige Dobbeltbaade, saa skjære de paa denne efterhaanden ud fra hinanden agterover, og give saaledes Vandet friere Afgang. Foruden Vingerne har den ogsaa to Aarer under Bunden, som ere flettede af Staaltraad i Skikkelse af Svømmefødder; disse kunne bevæges af fire Personer ved Stænger, omtrent som paa Brandsprøiter. D.s uden kan Farten forøges ved sædvanlige Aarer, og Roret, som er konstrueret ligesom en Fiskehale, kan ogsaa benyttes hertil. Naar disse samtlige Redskaber bruges, tror Kapitain Peacock at kunne drive Hurtigheden til 5 engelske Miil i Timen, naturligviis i stille Vand, paa en Indsø eller i en Elv uden stærk Strøm.

Den indre Indretning ligner en Jernbanevogn af første Klasse, og naar man istedetfor Halsen tænker sig en Kudskebuk, saa vilde denne Baad kunne afgive en bekvem Kareth. Sæderne ere betrukne med fin Maroquin, og udstoppede med fine Korkespaaner og Kokusnødtrævler. I Dækket findes et Hul, som kan fyldes med Vand, og benyttes til at formindske Heden. Paa begge Sider er anbragt Vinduer, som kunne skydes væk og trækkes for, samt ere forsynede med Jalousier. I Midten staar et Bord, hvor 12 Personer kunne faae Plads. En fortræffelig Ponchomadras afgiver paa Dækket en god Seng om Natten. I Bordet er anbragt smaa Aabninger ned i Vandet, saaat man kan more sig med at fiske, medens man sidder tilbords; ja der er endog sørget for et Hurtigkognings-Apparat, saaat man inden faa Minutter kan faae sig en Ret Fisk færdig. Røgen fra Apparatet gaar op igjennem Halsen og ud af Næseborene.

I Svanens Bryst findes Damekahytten, der er udstyret som et Boudoir. Her findes et Pumpeværk, en Beholder med friskt Vand, og flere Rum i Væggen til at gjemme Allehaande i. Styrmanden sidder høit oppe i Svanens Hale, og styrer sin Baad saa let som en Fiakrekudsk sine Heste. Bag Halsen er der en Aabning, som er stor nok til, at en Mand kan komme ud, naar Seilene skulle tages ind, eller Ankeret skal falde. Svanen rummer 5 Tons og veier omtr. 16 Centner. Naar den er fuldladet og har 15 Mennesker ombord, stikker den ikke dybere end 17 Tommer.

Lola Montez's Autobiographi.

Tvende Forelæsninger.

(Fortsat fra Nr. 45).

Fyrst Schulkoski, med hvem Lola Montez nylig var i Begreb at gifte sig, var nærværende ved denne Leilighed. Det er en af Livets romantiske Begivenheder, at han, efter saa mange Aars Forløb, i dette fjerne republikanske Land skulde faa Løfte om dens Haand, der havde seet saa meget af Adelens Laster, at den medrette burde have tabt al Tillokkelse for hende. Dog, ethvert Fruentimmer har Ret til at være lidt taabelig i Giftermaalsanliggender, og (jeg haaber, hun tilgiver, at jeg aabenbarer Familiehemmeligheder) Lola Montez forpligtede sig virkeligt til at ægte Fyrst Schulkoski; men ve over Kjærlighedens Bestandighed eller Ubestandighed! Medens den ædle Fyrste rasende telegraferede Kys til sin forlovede Brud 3 Gange om Dagen, reiste han lystigt omkring i Syden med en berømt Sangerinde. Sit eget Navn og Titel havde han stukket i Lommen og for Bekvemmeligheds Skyld antaget Primadonnaens, og de tegnede sig simpelthen i Hotellerne som Mr. og Mrs. —. Denne behagelige Efterretning kom pludseligt og uimodsigeligt til Lola Montez's Kundskab. Jeg overlader til Eder, som sandsynligviis kjende lidt til Lola Montez, at dømme om, hvad der paafulgte. Det er mere end sandsynligt, at Fyrsten ikke fik nogen rigtig blid Modtagelse, da han kom tilbage fra sin musikalske Reise i Syden.

Men lader os vende tilbage til Berlin, hvor vi forlode Lola Montez og Fyrsten. Fra Berlin begav Lola sig til Warschau, Polens Hovedstad, hvor hendes Navn først blev indviklet i Politik. Fyrst Paskewisch, Vicekonge i Polen, en gammel Mand, blev rasende forelsket i hende. Gamle Mænd ere aldrig rigtig fornuftige i denne Tilstand, men Vicekongen var overordentlig naragtig. — Theaterdirektøren i Warschau var ogsaa Oberst over Gensd'armerne — i sig selv en vanærende Stilling, der blev gjort endnu værre af ham, da han altid havde været den russiske Regjerings Spion. Polakkerne hadede ham naturligviis.

Medens Lola Montez engang var hos Madame Steinkiller, den fornemste polske Bankiers Kone, sendte den gamle Vicekonge Bud og bad hende komme til Paladset en Formiddag Kl. 11. Flere Damer forsikrede hende, at det hverken var politisk eller raadeligt ikke at komme; følgelig begav hun sig derhen i Madame Steinkillers Vogn og maatte høre paa et meget besynderligt Forslag af Vicekongen. Han tilbød hende et prægtigt Landgods til Foræring og vilde desuden overlæsse hende med Diamanter. Det var et komisk Syn at see paa den stakkels gamle Mand, han var overordentlig liden af Væxt, og hver Gang han talte, kastede han Hovedet tilbage og aabnede Munden saa vidt, at man kunde see det kunstige Guldtog i hans Gane. Et Dødningehoved, der gjorde Kur til en Dame, kunde ikke være et væmmeligere eller afskyeligere Syn. Hans ædelmodige Gaver bleve afslaaede meget

ærbødigt og meget bestemt. Men, at hun afslog at gjøre den til en større Nar, der var Nar nok iforveien, blev ikke godt optaget.

I de Lande, hvor det politiske Tyranni er uindskrænket, er det selskabelige og huslige Tyranni neppe mindre absolut.

Den følgende Dag indfandt hans Majestæts Nedstab, Oberst for Gensd'armerne og Theaterdirektør, sig i hendes Hotel for at understøtte sin Herres Fordringer. Han begyndte med Grunde og Overtalelser, og da disse ikke frugtede noget, fremkom han med Trudsler, men Lola kom i Fyr og Flamme og viste ham Døren.

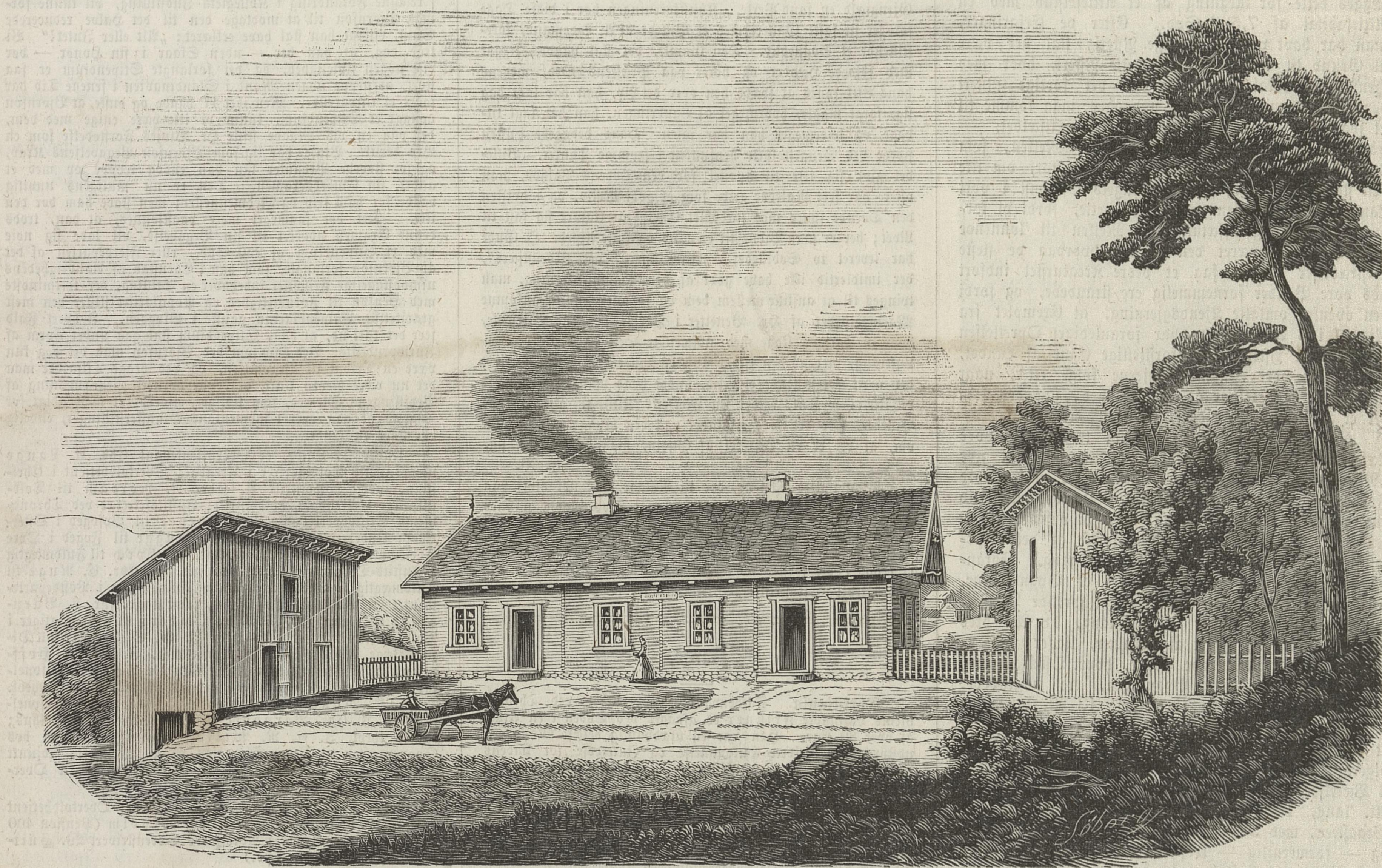
Da saa Lola Montez samme Aften viste sig paa Scenen, blev der pebet af 2 eller 3 Partier, som tydeligt havde faaet Ordre dertil af Direktøren selv. Det samme hændte den følgende Aften, og da det gik ligesaa den tredie Gang, styrtede Lola i Hidsighed ned til Lamperækken og erklærede, at Pibningen var foraarsaget af Direktøren, fordi hun havde afslaaet visse Foræringer fra Fyrsten, hans Herre. Da kom et voldsomt Bifaldsudbrud fra Tilskuerne; endog den gamle Fyrstinde, som var nærværende, nikkede med Hovedet og klappede i Hænderne til den opirrede og hidsige lille Lola.

Nu var der da et nydeligt Røre. En umaadelig Mængde Polakker, som hadede baade Fyrsten og Direktøren, ledsagede hende hjem. Hun var var bleven Heltinde, uden at vente og uden at ville det. I et Dieblik Hidsighed havde hun sagt hele Sandheden uden at give sig Tid til at betænke Følgerne, og saaledes havde hun, uden at tænke derpaa, bragt hele Warschau i Oprør. Det bitre Had, som Polakkerne følte mod Regjeringen og dens Agenter, fik her en passende Leilighed til at udtale sig, og i mindre end 24 Timer var Warschau i fuld Bevægelse med alle Tegn til en frembrydende Revolution. Da Lola Montez fik høre, at der var givet Befaling til at arrestere hende, barrikaderede hun sin Dør. Da Politibetjentene kom, sad hun bag den med en Pistol i Haanden og erklærede, at hun ganske bestemt skjød den første Mand, der forsøgte paa at bryde ind. Politibetjentene bleve forskrækkede eller kunde ialfald ikke enes om, hvem der skulde blive Offeret, og gik bort for at underrette deres Herre om, hvilken Tigerinde de havde med at bestille, og for at raadslaa om, hvad de skulde gjøre. Imidlertid kom den franske Konsul og gjorde ridderligt Fordring paa Lola Montez som fransk Undersaat, hvilket for Dieblikket frelste hende fra at fængsles; men Befalingen var bydende, at hun maatte forlade Warschau.

Hendes Kufferter bleve aabnede af Regjeringen under Paabud, at man mistænkte hende for at føre en hemmelig Korrespondence med Statens Fiender. Der var et venskabeligt Anbefalingsbrev fra Dronningen af Preussen til Keiserinden af Rusland, som Lola snappede fra Betjentens Haand, rev i tusinde Stykker og kastede i Hovedet paa ham. Denne Handling bekræftede deres værste Mistanke, og enhver, der i Warschau tog Lolas Parti blev mistænkt for at være Regjeringens Fiende. Over 300 Personer bleve arresterede, deriblandt hendes gode Ven Steinkiller. Men midt i denne gruelige Spektakel, som hun selv havde fremkaldt, smuttede den lille Dandserinde bort til Rusland, hvortil hun var bleven indbudt af Keiseren selv, da han opholdt sig ved sin Svigerfaders Frederik Wilhelms Hof.

Tiltrods for Bevægelsen i Warschau, blev hun i Ruslands Hovedstad modtaget med mange særdeles smigrende Opmærksomheder, som jeg dog ikke vil omtale, da det let kunde see ud som Forfængelighed.

Den Gunst, hvori hun havde staaet hos Dronningerne af Sachsen og Preussen, banede hende Vei til den venligste Modtagelse og mangen fiin Opmærksomhed fra den ædle og elskværdige Keiserinde. Ved Siden af deres velbekjendte Galanteri syntes baade Nikolaus

Nitedals Ysteri.

og hans Ministre omhyggeligt at ville prøve hendes Dygtighed og Skarpsindighed i hemmelig Diplomatik og Politik. En komisk Omstændighed hændte en Dag, da hun, Keiseren og Grev Benkendorf, Indreministeren, havde en liden privat Passiar angaaende nogle ubehagelige kaukasiske Anliggender. Pludselig blev det meldt, at de øverste Officierer af den kaukasiske Armee vare udenfor og begjærede Audients. Paa Grund af den foregaaende Samtale var det ønskeligt, at Lola Montez ikke blev truffet i Raadslagning med Keiseren og Ministeren. For at komme bort i en Hast, maatte hun gaae ind i et lidet Kabinet, hvortil Døren blev tillaaset. Sammenkomsten mellem Keiseren og Officierne var kort, men meget stormfuld. Nikolaus blev overordentlig vred. For den indespærrede Lola hørtes det, som om en Hvirvelvind rasede udenfor; en liden Smule kvindelig Lyst til at høre, hvad der var paafærde samt Vanskeligheden ved at lade være at hoste, gjorde hendes Stilling temmelig ubehagelig. Men det værste var, at midt i Striden gik de Alle ud af Værelset og glemte Lola, som var lukket inde i Kabinettet. En heel Time blev hun saaledes stammeligt holdt i Forvaring og grublede over de noget besynderlige Æresbeviisninger, hun modtog af Hs. Majestæt, da Keiseren, der synes at være kommet til sig selv igjen før Grev Benkendorf, kom løbende ganske aandeløs og aabnede Døren. Han bad ikke alene om Forladelse for sin Glemsomhed paa en Maade, som kun en Mand med hans fuldendte Takt kunde, men han overrakte ogsaa sit Offer 1000 Rubler, idet han leende sagde: „Jeg har bestemt mig til at betale mine Undersaatter for deres Tid og Lidelser, naar jeg lader dem fængsle uretfærdigt". Lolo Montez svarede: „Jeg frygter, Sire, at denne Bestemmelse vil gjøre Dem til en fattig Mand". Han lo hjerteligt og svarede: „Nu vel, jeg er ialfald glad over, at jeg kan gjøre det med Dem". Nikolaus var ligesaa elskværdig og dannet i Privatlivet, som han var stor, alvorlig og ubøielig som Herskér. Han var det bedste Mønster paa en Nutidens Monark, og jeg seer ikke hans Lige, hverken i de øvrige europæiske Throners Besiddere eller i deres Arvinger.

Jeg har nu givet saameget af Lola Montez's Historie for hun kom til Baiern, som er nødvendigt for at forstaa den Opdragelse og den Forberedelse, hun havde havt til det begivenhedsrige, stormfulde og i mange Henseender ulykkelige Liv, som hun siden har ført. Vi have nu fulgt denne excentriske Dame gjennem den roligste og fredeligste Deel af hendes Liv, og jeg veed, at hvad der kommer, er fuldt at Storme, Bevægelser, Uro og tilsyneladende Modsigelser. Dog er der, eller skulde være, en Nøgle, der forklarer Menneskenaturens Vanskeligheder for den, der er i Besiddelse af den. Misforstaae mig ikke — jeg lover ikke i min næste Forelæsning at løse Gaaden Lola Montez, det har jeg endnu ikke selv gjort — men jeg skal med Troskab igjennemgaae denne vilde Episode af hendes Liv uden det mindste Forsøg paa at beskytte hende mod den kritiske Verdens opspilede Øine. Jeg har idetmindste den Fordeel, at Gjenstanden for min Forelæsning ikke vil tabe noget ved at Sandheden siges om hende.

Nitedals Ysteri.

Sommeren 1858 blev, saavidt vides, det første Forsøg paa fabrikmæssig Ystning af fremmed Melk gjort her i Landet, idet nemlig nogle Mænd i Nitedal, med Tilskud af Selskabet for Norges Vel, oprettede „Nitedals Ysteri", hvortil al Melk skulde kjøbes af Bygdens Opsiddere daglig baade Vinter og Sommer, og betales med 3 ß pr. Pot nysiet. Da Maalet for dette Anlæg kun var at faae Vished for, hvorvidt sadan fabrik-

mæssig Ystning i det Store kunde svare Regning med en saa høi Indkjøbspriis for Melken, at Bonden derved kunde bevæges til et bedre Kreaturstel, for i bekræftende Fald senere at faa anlagt et Ysteri i stor Malestok, maatte egentlig Anlægsudgifter undgaaes og til Ysteri-Lokale leiedes derfor en Bryggerhuusbygning med et Værelse for Ystepigerne og et do. til Opbevaring af Osten. Saa uhensigtsmæssigt dette Lokale end snart viste sig at være, har dog Beretningerne fra Ysteriet til Selskabet for Norges Vel viist en saadan god Fremgang, at ikke alene Folk fra næsten alle Kanter af Landet have indfundet sig ved Ysteriet for der at lære Ystning, — hvortil Interessentskabet har holdt Adgang aaben for Enhver, — men at endog, efter Forlydende i forskjellige Egne af Landet, for Tiden sex lignende Ysterier ere enten allerede anlagte eller under Bygning, hvilke alle kunne betragtes som Afleggere af Nitedals Ysteri, nemlig i Spydeberg, Ringsaker, Faaberg, Ramnæs, Lister og Onsø. Foruden disse er siden ifjor Høst under Opførelse — og nu sin Fuldendelse nær — et nyt Ysteri paa Gaarden Slattums Grund i Nitedal, $1\frac{1}{2}$ Miil fra Christiania. Dette Ysteri, af hvis Bygninger vi nedenfor levere en Afbildning, er en Fortsættelse af det i 1858 begyndte, men i dette Aar paa Grund af det gamle Lokales Uhensigtsmæssighed nedlagte „Nitedals Ysteri," hvis Navn det skal føre; — dog anlægges dette for Regning af et Aktieselskab med en Aktiekapital af 7,500 Spd. Efter de Erfaringer, man har havt ved det forrige Ysteri, skal der være al Grund til at antage, at dette Ysteri, hvor med Hensyn til Lokalet alle de ved det forrige Ysteri hemmende Ulemper vil kunne undgaaes, maa komme til at svare god Regning, og bliver dette Tilfældet, — især med en saa høi Indkjøbspriis af Melken, som 3 ß pr. Pot —, er vistnok derved en stor, om ikke den største Hindring for Jordbrugets Opkomst i vort Land ryddet af Veien. Vi troe dette, fordi vi formene at vanskelig Afsætning for Melken til lønnende Pris hidtil har været den Klippe, hvorpaa de fleste Bestræbelser for at faa et bedre Kreaturstel indført hos vore Bønder fornemmelig ere strandede, og fordi den ovenfor omtalte Kjendsgjerning, at Exemplet fra Nitedal i 2 Aar allerede har foranlediget Oprettelsen af sex andre Ysterier i de forskjellige Egne af Landet, beviser, at vore Landmænd gjerne følge efter, naar kun Nogen med Alvor og Udholdenhed, saaledes som her er Tilfældet, viser dem Veien til Fremskridt.

Fra dette Synspunkt have vi troet det i vore Læseres Interesse at meddele noget om det nye „Nitedals Ysteri," der bliver anlagt efter en for vore Forholde temmelig stor Maalestok. Da det imidlertid endnu ikke er kommet i Gang, maa vi opsætte til et senere Nr. med Tegning og Beskrivelse af dets Indretninger, hvortil vi have sikkret os Adgang. Foranstaaende Afbildning viser det Ydre af Bygningerne, som vende til den gjennem Nitedal førende Postvei. Hovedbygningen, der er 30 Al. lang, 18 Al. bred og 6 Al. høi, og opført af Tømmer, ligger paa en fra Veien steilt skraanende Bakke, hvori Ostekjælderne, der gaae under hele Bygningen, ere udgravede. Den indeholder et stort Ystekjøkken, 13 Al. langt og $9\frac{1}{2}$ Al. bredt; et Salteværelse for den færske Ost; et Lagerværelse for Mysosten, to Værelser for Ystepigerne, samt Familiebekvemmelighed for Bestyreren: 4 Værelser og Kjøkken. Kjælderen er indvendig 26 Al. lang, 14 Al. bred og 4 Al. høi, muret af Graasteen, med 5 Fag dobbelte Vinduer, lys, luftig, og — formeentlig — frostfri. Ved Trækpiber gjennem Kjælderens Loft bringes den af Ostens Uddunstning belemrede Luft ud, og ved andre Rør er det paaregnet at kunne bringe tør og varm Luft fra Ildstederne ned i Kjælderen, saaledes at en stadig Luftvexling der kan foregaae uden noget Bryderi og uden at udsætte Osten for Træk. Kjælderen er beregnet at kunne afgive tilstrækkeligt Lokale for et stadigt Lager af 6000 Stk. Edamer Oste. Lige forbi Kjælderen rinder en Bæk, som hvis det skulde vise sig nødvendigt for Osten, med Lethed kan ledes igjennem Kjælderen, hvis Gulv bestaar af haardstampet Singels.

De to paa hver Side af Hovedbygningen liggende og Gaardspladsen begrændsende Udhuse ere bestemte til Vedskure, og rumme cirka 100 Favne Ved, — Ysteriets paaregnelige Vinterforbrug, naar det kommer i fuld Drift.

Bygningnerne ere opførte uden Prunk, een Etage med fremspringende Tag —; men med saameget Hensyn til det Ydre, som Hensynet til Aktieeiernes Tarv og Anlæggets Øiemed kunde tillade, saa det Hele gjør et godt og venligt Indtryk. — Kan det lykkes Bestyrelsen at give Osten et forholdsviis ligesaa godt Udseende, som Anlægget, ønske vi Nitedals Ysteri til Lykke, da efter hvad vi have hørt, Osten fra det forrige Ysteri, omendskjønt den i Godhed stod langt over hollandsk Edamerost, kun vanskelig lod sig afhænde til Ostehandlere, fordi den manglede den udenlandske Osts smukke Udseende. XX.

Literatur og Kunst.

Kunstnotits. Hovedstadens tvende Kunstsamlinger har i Høst modtaget adskillige værdifulde Forøgelser. Nationalgalleriet har været saa heldigt, hos Kunsthandleren Schulte i Düsseldorf at erhverve et af Prof. Lessings skjønne Landskabsbilleder. Billedet har rigtignok kostet en efter vore Forholde betydelig Sum, cirka 620 Spd., men er ogsaa til Gjengjæld en sand Perle. Kunstforeningen har i disse Dage forøget sit faste Galleri med et Billede af A. Tidemand, forestillende et Sognebud. Den Gamle, der skal vandre, ligger med foldede Hænder og hører paa Præstens Ord, medens hans Blik synes at svæve hen over det Liv, han har lagt bag sig, forat maale, hvormeget af Vandringen, han har lagt tilbage, og hvormeget han har igjen. Hans bedagede Hustru sidder ved Sengestolpen hensunken i fromme Tanker. Billedet gjør sig ikke til Apostel for den Dødens Pathos, man oftere har seet Malerne gribe som et godt Motiv, og i hvilken den Døende synes med fordoblet Energi at klamre sig fast til Livet; her er man Vidne til en taus og stille Afsked. H. Gude har leveret to Søbilleder, „Indenskjærs" og „Udenskjærs", der imidlertid ikke have godt af den Sammenligning, man tvinges til at anstille mellem dem og to andre, nylig ankomne Marinebilleder af Hr. Benetter i Paris, det ene Blikstille, hvor to Fartøier ligge med udspændte Seil og vente paa en Luftning, medens den fjerne Kyst er hyllet i en varm Taage; det andet forestillende et Skib, under hvad man tilsøes, hvis vi ikke tage Feil, kalder en Merseils Kuling. Disse tvende Billeder, især det første, minder paa den behageligste Maade om, at det er en Discipel af Gudin, man her har for sig.

F. B.

— Blandt flere Skrifter, der til Nytaar ville udkomme paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag i Kjøbenhavn, nævner Illustr. Tidende ogsaa tvende af B. Bjørnson: Bisp Nicolaus og Kong Sverrer, Skuespil i 5 Akter, og Arnljot Gellina, et Epos (hvis første, allerede før Julen 1859 skrevne Sang findes trykt i Tidsskriftet „Aftenlæsning", for nogen Tid siden).

Norge.

Christiania. Forhenværende Overlærer ved Throndhjems Latinskole Fritzner er afgaaet ved Døden i en Alder af over 80 Aar. Han var en usædvanlig belæst Mand, og udstyret med sjelden Hukommelse og Interesse for Tidens politiske Bevægelser og Historie. Han bar saaat sige hele den nyeste Historie lige til de mindste Detailler paa denne sin Hukommelse, men han tog desværre sin hele Viden og Resultatet af sin vidtstrakte Læsning med i Graven, da han aldrig har udgivet Noget i Trykken. Han hørte til de Faa, der svælge i Kundskaber for deres egen Skyld, uden at lokkes ind paa den offentlige Meddeelsomheds Bane.

— Af en i Rigstid. indrykket Redegjørelse fra Kand. Bernhoft ang. Indsamlingen til de forfulgte syriske Christne sees, at der til disse i det Hele her fra Landet er affendt mindst 3000 Spd.

— Værkseier Halvor Schou har nedsat Arbeidstiden ved sin Fabrik.

— Af Morgenbl. sees, at man har faaet en ny Lars Heyer i det unionelle Spørgsmaal, idet en ved Avisfeider bekjendt, om ikke anseet Forf. og saakaldet Gaardbruger i Sogn L. Westrem har udgivet et Skrift med Titelen: Det unge Skandinavia eller Eenhedsskandinavismen osv. osv. (med denne lange sluddervorne Udmaling af et Skrifts Indhold, som sædvanlig pleier at skjule dets egen Fattigdom, og hvorved forskruede Personer i Lighed med Engebret Belden pleie at stemple sine Produkter, idetmindste forsaavidt angaar ubehindret Passage til Latter og Forglemmelse).

— I Mgbl. har der været ført en lang og kjedelig Strid om Beenskjørheden hos Kreaturene. Striden har imidlertid nu taget den fornøielige Retning, at forskjellige lysthavende Forfattere i det beenskjøre Fag kun strides om hvem der kan vrøvle mest.

— Samtidig er der ført en heel Deel nødig og unødig Strid om det første norske Assuranceselskab. Hvis denne Strid skal fortsættes og Enhver vedblive at tale for sin syge Moder, vilde det for Læsernes Skyld være ønskeligt, om disse stridbare Assurandører tilpligtedes at betale sit unødige Snak med 4 ß Linien eller til almindelig Avertissementspriis, da dette formodentlig vilde indskjærpe de Godtfolk Nødvendigheden af at være lidt mere aktmæssig kortfattet i deres idetmindste for Landbefolkningen uvigtige Kranglerier.

— I Dagbladene saaes nylig en Fortegnelse over de Videnskabsmænd, der af det akademiske Kollegium vare indstillede til Stipendier af de til Reiser i Udlandet bevilgede Midler. Samtidig kom der (i Aftenbl.) en Klage over at B. Bjørnson ikke var indstillet til noget Stipendium (han havde søgt 1000 Spd.), medens A. O. Vinje var anbefalet til 250 Spd. (ifølge det juridiske Fakultets Erklæring). Denne Indstilling skal nu Regjeringen have fraveget, forsaavidt der er bragt i Forslag 500 Spd. til Hr. Bjørnson. Hvorledes denne Sum er tilveiebragt, vide vi ikke, men sandsynligviis er det skeet ved at knappe af i det uforholdsmæssig store Beløb af 1000 Spd. til den rene og urene Mathematik, hvorpaa Kollegiet — rimeligligviis af hellig Ærefrygt for Tidens Afgud, de materielle og praktiske Interesser — havde indstillet. Et andet Spørgsmaal bliver det, hvorvidt Regjeringen, efter den foretagne Forandring i Kollegiets Indstilling, vil kunne formaa Bjørnson til at modtage den til det Halve reducerede Sum, efterat han skal have erklæret: „Alt eller Intet!" Vi troe dog, at han her — uden Skaar i sin Honør — bør vise nogen Føielighed, da det forlangte Stipendium er saa stort, at neppe nogen Mand i Skandinavien i seneste Tid har faaet et tilsvarende. Men idet vi haabe og ønske, at Bjørnson opnaar et Stipendium, kunne vi ikke være enige med dem, der paa en vis Maade stille Hr. Vinjes Forstødelse som en Bro dertil. Vinje har ligesom Bjørnson Begavelsens Krav, og for støvede Pedanter kan han endog troppe op med et andet, sin Embedsexamen. Den er nu muligens unyttig baade for ham selv og Medmennesker; men skade ham bør den ikke. Det bør saameget mere paaskjønnes, at han, trods denne Examen adderet til sin Begavelse, vil lade sig nøie med et Stipendium af 250 Spd., eller Fjerdeparten af det af Bjørnson forlangte, som han i Egenskab af Aandrighedens uimodstaaelige Fribytter indehaver en Stilling, der idetmindste med Hensyn til Fornøielighed og Popularitet stiller den mest gravitetiske Stipendiarius ganske i Skyggen. I hvert Fald seer det rart ud, at hans Stipendium skal gaa under Form af Jurisprudents. Ved ham som ved Bjørnson maa det dog kun være en Tribut til Begavelsen, og ved begge Tilfælder maa det nu være bleven klart, at denne bornerte Begrændsning af Bevillingens Øiemed, som tidligere gjorde det nødvendigt for Digtere at gaa over i momentane Granskerstillinger, endelig bør have en Ende.

— Under 27 Oktbr. er Oberstlieutenant Chr. A. Lange udnævnt til Toldkasserer i Arendal; Overtoldbetjent i Christianssands Tolddistrikt A. Chr. N. Nørdam til Toldinspektør i Arendals Tolddistrikt; Justitssekretær ved Throndhjems Stiftsoverret P. Zwilgmeyer til Byfoged i Østerrisør; Underretsprokurator J. N. Bugge til Foged i Øvre Thelemarkens Fogderi; Kand. jur. J. Borch til Fuldmægtig i Justits-Departementet; Kand. jur. C. Chr. C. Ruge til Fuldmægtig i Statssekretariatet; Fuldmægtig i Postdepartementet C. Vos til Bureauchef, samt Kand. jur. L. Bärnholdt og Kand. jur. O. Chr. Omberg til Fuldmægtiger i Postdepartementet; Kand. med. J. G. S. Bugge til Distriktslæge i Lurø Distrikt; Kand. med. J. C. H. Hoffmann til Distriktslæge i Ytre Namdals Distrikt; Personelkapellan J. M. Klem til Sognepræst til Lesje; Kand. theol. H. C. K. Matzau til Sognepræst til Dovre; ledig Personelkapellan J. Chr. Bernhoft til resid. Kapellan i Melhus; Kand. theol. J. C. N. Wisløff til pers. Kapellan hos Sognepræsten til Nedre Størdalen, T. B. Bernhoft; Adjunkt ved Throndhjems lærde Skole H. H. Petersen til Overlærer ved Drammens lærde og Realskole.

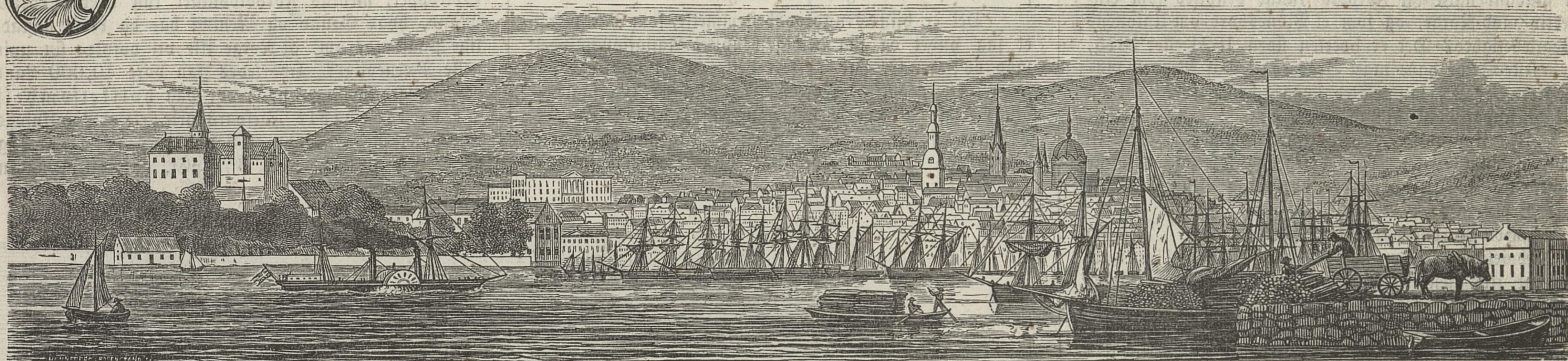
— Under f. D. er Afsked i Naade meddeelt: Overtoldbetjent i Flekkefjords Tolddistrikt C. J. W. Oxholm (Pension 400 Spd.) og Sorenskriver i Nordfjords Sorenskriveri W. Huitfeldt (Pension 350 Spd.)

☞ Bladets Redaktør, P. Botten Hansen, er tilflyttet H. J. Jensens Gaard (Tandbergs Hotel) skraas over for Jernbanegaarden.

☞ De, der staae til Rest med Betaling for Bladets første Halvaar, anmodes om snarest mulig at indsende samme.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 47. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 18de November 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

DEN NORSKA FRÅGANS HISTORIK AF N. J. EKDAHL,

Kyrkoherde i Adolf Frederiks församling.

(Af Chr. Lange).

II.

„Sindsstemningen — vedbliver Forf. — ophidsedes ved alt dette og meget andet, hvoriblandt to Embeders Besættelse med Personer, som manglede behørig Kvalifikation, og hvorom der stod Beretning i Tidenderne een Gang i hver Uge i Løbet af mindst 10 (ti!) Aar*). — Nordmændene give den svenske Adel Skylden for alt Ondt; den er deres røde Spøgelse, der er Aarsag i alt det Onde, som tænkes, tales og gjøres imod Folket baade i Sverige og Norge. I disse Beskyldninger have de temmelig nøiagtigt kopieret Sverige i dets Færd mod Axel Fersen 1810. (Han blev, som norske Læsere ville erindre, paa den styggeste Maade myrdet høilys Dag paa Stockholms Gade i mange Tusinders Nærværelse. Hør nu Nordmændenes „temmelig nøiagtige“ Efterligning!) „De (Norske) have ei regnet det for et Rov at lade den Uskyldige lide med den Skyldige. Saa vidste det sig 1832, da den famøse Grevinde Baker med tvende Døtre et ceteri tilbragte Sommeren paa Reiser i Norge, og over hvilke der førtes en Dagbog, ikke af hende selv eller nogen af hendes Selskab, men af skrivkyndige Personer, som indførte i de offentlige Blade (norske?) alle dette noble Selskabs Foretagender, saavel i Ord som Gjerninger, hvortil Insinuationer gjordes, at hun, som var i Svogerskab med Greverne Piper „upaatvivleligen“ (udhævet som norsk Ytring af Forf.) var den samme, som havde serveret Kronprinds Carl August den usalige Kaffekop. At hun undgik den Skjebne, som rammede Fersen ifølge lignende Insinuationer, viser at Massen af det norske Folk havde mere Selvbeherskelse end det svenske. Men man tager Feil, om man antager, at denne Masse ikke var ligesaa, eller endnu mere ophidset, end den svenske“ (!). — Men naar Forf. antager dette, hvor er da tertium comparationis i hans mysteriøs-apokryphiske „Insinuation“, at Nordmændene „temmelig nøiagtigt have kopieret“ Fersens afskyelige Mordere? — — „Saaledes gik det Skridt for Skridt, efterat man nogensteds i Luften havde skaffet sig et fast Punkt (!) at sværte Sverige og alle dets Institutioner, saa at de samtlige bleve forhadte i Norge. Kommitteer nedsattes for at istandbringe Jevnlighed i civil og kriminel Lovgivning, og i Toldvæsen; men dermed udrettedes Intet (Nordmændene antoge dog 1842 en „Lov om Forbrydelser“, der var bygget paa slige fælles Overlægninger; vi vide ikke, at det er skeet i Sverige); thi skjønt Forslagene vare forfattede af begge Landes mest udmærkede Mænd, strandede de dog mod den norske Folkevillie, som havde en afgjort Afsky for alt Svenskt (ogsaa Agronomer?), der betegnedes som abderetisk og indebar Frø til Amalgamation.“

Forf. handler derefter om vor Ulyst til at indgaa paa svenske Dommes Exekution i Norge, og paa en

*) Her staar min Forstand stille. Jeg fatter ikke engang, hvortil Forf. kan sigte, selv om jeg skriver aldrig saa meget paa Overdrivelsens Regning.

Toldforening. I sidste Henseende giver han den for os nye og uventede statistiske Oplysning, at Norge vinder og Sverige taber aarlig netop 1½ Mill. Rdr. (375,000 Spd.) i Toldintrader, fordi Norges Storthing — han vil ei afgjøre, om det er forsætligt eller tilfældigt — altid sætter sine Toldsatser saa lave, at det lønner sig for svenske Smuglere at bringe dem landveis ind i Sverige. Det er en bekjendt Sag, at Sverige har sit Tabelverk i ypperlig Stand, men at man formaar at opgjøre Kontokourant over hvad Norge fortjener ved at Svensker smugle, klinger noget eventyrligt. Med Hensyn til de norske Toldsatsers Lavhed skal jeg kun gjøre opmærksom paa, at den modsatte Klage lyder her i Riget, hvor hver Mand føler Trykket af de høie Toldpaalæg, som maa til, fordi Norges væsentligste Statsindtægt er Tolden. Vi kunne derfor finde Mening i de Klager, vi i Aarets Løb have seet fremsat i Sverige over, at Norges Finantser ere baserede paa en Indtægt, som uheldige Handelsforhold ville i høi Grad formindske, og en Krig reducere til en Ubetydelighed. Heri ere mange Norske enige med Svenskerne, og Hr. E. kan saaledes i denne Sag indtil videre holde sig til sine egne Landsmænd, om han fremdeles paastaar, at Norges Toldsatser ere for lave og beregnede paa at bedrage Sverige for 1½ Mill. aarlig. Men det Hele er nok løs Tale.

Nu kommer Touren til Bodø-Sagen, som han aabenbart slet ikke har kjendt noget til, og derfor sætter i Forbindelse med Konvoi-Kommissariatet, som aldrig har havt eller kunnet faa med den Sag at gjøre, der afgjordes af Udenrigsministeren ad reen diplomatisk Vei. Det herhen hørende Stykke S. 25—27 er forøvrigt affattet i en Form, der synes at røbe en anden Forfatter, hvis Hjertelag og logiske Tænkning vil fremgaa af følgende Uddrag:

„Norge har beviisligen et større Læstetal i Fartøier som seile paa Udlandet end Sverige (ganske vist), men vægrer sig desuagtet for at yde større Bidrag end 5/17 til Kommissariatets Kasse, fordi denne Kasse forvaltes i Sverige (uden norsk Kontrol), og Bestyrelsens Pluralitet er Svensker. At Nordmændene have større Nytte af den fælles Kasse end Sverige, er klart og tydeligt og endog beviisligt (Beviset mangler hidtil, eller hvor er det ført?), men dette hindrer dem ikke i at ansee det foreneligt med Billighed og Retfærdighed, at give et saa ringe Bidrag til den, som nu er Tilfældet. Mange Anledninger til Klagemaal findes for Svenskerne over dette Misforhold, og Nordmændene undlade ei heller at beklage sig. Hvorvidt de gjøre det med eller uden Grund lader jeg staa derhen; men det visse er, at de pukke sig til Konsulatposter m. m. omtrent ligesaa ofte, som saadanne erholdes af Svensker.“

Her maa jeg afbryde Forf. med en kort, men slem „Historik“ af dette Forhold; thi her er et Faktum paaberaabt, som kan undersøges. Sverige og Norge havde i 1859 i Alt 92 General-Konsulater og Konsulater, af hvilke 4 vare ledige, uden saavidt erindres at Norske senere have faaet dem. Af de øvrige 88 Konsulater vare i det Høieste*) 11 besatte med Nordmænd; de øvrige med Svensker (paa fjernere eller mindre Steder med Udlændinger). Man behøver alene at slaa op i en Stats-Kalender, for at overbevise sig om, at Hr. E.s Paastand i dette Stykke er aldeles uefterrettelig, og at de svenskfødte Konsulers Antal mangedobbelt overstiger de norskfødtes. Naar man vil løbe med løs Snak og ophidse sine Landsmænd mod Andre, bør man være saa klog at holde sig til svævende Insinuationer, som om Grevinde Bakers Dagbog, og dertil huske paa det gamle Ord, at den som vil lyve maa have en god Hukommelse.

*) To eller tre svensk-norske Konsuler ere nemlig fødte Udlændinger, skjønt af norsk Æt, og Handlende i de Byer, hvor de ere Konsuler. Man kan derfor kun uegentlig medtage dem som Nordmænd i Beregningen.

„De (Norske) have ligefuldt søgt at oprøre Himmel og Jord over den Uret og Skam, som de sige er bleven dem tilføiet i det saakaldte Unionsflag, hvori de blot have (nu i 1860?) et Hjørne og vi derimod de tre øvrige, og ikke givet sig førend de fik et eget Handelsflag (altsaa intet Orlogsflag?). Men de have ikke regnet det for et Rov, efterat (!) have erholdt dette deres eget Flag, at benytte sig af det svenske, naar de deraf kunde have nogen Fordeel, saasom t. Ex. (1815, før Norge var blevet enig med Kongen om sit Flag) dengang Barbareskstaterne vare farlige for Handelsskibe, hvor de kunde have Nytte af at seile under svensk Flag for at drive Fragthandel i Levanten, hvor de udgave sig for Svensker og beredte sig Fordeel paa Sveriges Bekostning, idet de deels deelte Fragtfarten med Sverige, som af alle Nationer forud havde havt den største Tillid, deels gjennem sin Forsømmelighed (öfversitteri) og Mangel paa Evne til at opfylde paatagne Forpligtelser, eftersom de altid have omtrent ⅓ mindre Besætning paa sine Fartøier end vi paa vore, hvorved ofte Søskader opstaa og deraf flydende Tab for de Rederier, som have betroet dem sin Eiendom, aldenstund deres Fartøier, som hovedsagelig ere beregnede paa Trælastudførsel, have mestendeels større Læstetal, men er af en slettere Beskaffenhed, end vore, da mange saadanne af Nordmændene indkjøbes først efterat de her ere blevne kasserede som uduelige for vor Fragthandel, i væsentlig Grad har bidraget til, at Sverige paa Middelhavet ikke nu nyder den Anseelse som før.“

Var denne grove Insinuation ligesaa sand, som den i Formen er lang — jeg har ovenfor tilladt mig den Gisning, at Stedet er interpoleret — saa havde rigtignok Svenskerne Grund til Klage. Men Beskyldningen falder ved sin egen indre Urimelighed. Læseren vil have bemærket, at Hr. E. eller hans spiritus familiaris kløgtigen ovenfor har fortiet, at Norge siden 1844 har sit eget Orlogs- og Handelsflag, og at dette i de siden forløbne Aar aarlig fra Hundreder af Skibe har vaiet i alle Levantens Havne. Selv derfor forudsat, at Nordmændene i Fragtfarten benytte saa gamle, slet udrustede og slet bemandede Skibe, som Forf. siger, og at de i saa høi Grad forsømme eller ere udygtige til at opfylde sine Forpligtelser mod Befragterne — jeg skal ikke gaa i Rette med ham derom; thi det Spørgsmaal har den europæiske Handelsstand afgjort — saa er det dog klart, at Befragterne nu i 16 Aar have havt Anledning til at skjelne mellem svensk og norsk Skib, og naar desuagtet norske Skibe trænge de svenske ud af Markedet, kan det umuligt være af de Grunde, Forf. anfører. Det forstaar alle Mennesker. Svenskerne kunne beklage Forholdet, men det er hverken historisk eller presteligt at lægge slette Motiver til Grund, det er ikke engang kløgtigt at benytte slig Kjærlingsladder som et Agitationsmiddel mod os. Det kunde Hr. E. trøstig overlade til Nya Dagl. Allehanda og Göteborgs

Sjöfartstidning. De kjende Melodien før, og have bedre Greb paa at foredrage den. Ved nogen Eftertanke matte man dog udfinde en simplere og hæderligere Grund for dette Forhold. Norges store Fiskerier skaffer det en voluminøs Udførselsvare til Middelhavet; en tilsvarende har Sverige ikke. Norske Fartøier gaa derfor ladede fra Hjemmet did, og kunne derfor antage en lavere Udfragt end svensk Rheder kan være tjent med. Jeg tvivler ingenlunde om, at man i Sverige meget vel veed dette, men hvorledes skulde et saadant naturligt Forhold kunne benyttes som Invectiv mod Norge, og som et Vidnesbyrd om Unionens Begrædelighed? Det er hverken siden 1821 eller 1815, at norske Skibe have taget Broderparten af Middelhavsfragterne. Det fandt Sted længe, længe før, men da gik de under dansk Flag.

Fra Konsulater og Fragtfart kommer Touren til Udenrigsministeriet. Her er jeg saa lykkelig at kunne indskrænke mig til at citere i Uddrag ikkun med en kort Bemærkning.

„Hos Nordmændene har desuden . . . . vist sig en Tilbøielighed til med ethvertsomhelst Middel at virke did, at ikke alene de fleste og vigtigste Ministerpladse, men og de underordnede, saavel i herværende Kabinet som ved de udenlandske Ministerier (Bestikninger?) besættes med Nordmænd. Herved er der store Betænkeligheder, især da de, som hidtil ere blevne benyttede, idetmindste paa de høiere Pladse, med en eneste Undtagelse have været middelmaadige, stundom under Middelmaadigheden. De vilde ikke indrømme en Svensk at være Ordfører i det norske Statsraad, hvor han er Kronens ansvarlige Minister; men de arbeide konsekvent paa at naa den Fordeel, ikke blot at forsyne Sverige med Ministre og disses Underordnede i Udlandet, men tillige, saasnart det lader sig gjøre og det i Strid med Sveriges Grundlov, at forsyne hele Sveriges udenrigske Kabinet, ligesra Statsministeren til Budet, med norske Subjekter. Sligt kan man kalde at handle liberalt mod sig selv, medens man virker som strypare paa den anden Unionsstat. Dette falder saameget stærkere i Dinene, som de blot yde $^{5}/_{17}$ til den Ministerkasse, som de saaledes ville raade over efter eget Tykke."

Jeg har ovenfor oplyst Forholdet mellem norske og svenske Konsuler i Udlandet. Enhver veed, at kuns 3 (for Tiden 2) Nordmænd ere betroede Ministerposter, og dette maa være Hr. E. et glædeligt Vidnesbyrd om, at Nordmændenes Evne til at „frype" Sverige ikke paa langt nær er saa kraftfuld som deres Villie.

„Hvad de betale i Apanage til Kongehuset, vedkommer os ikke, men det falder temmelig mærkeligt, at de have villet, og at det virkelig er lykkes dem, med allehaande Midler, hvoriblandt bør nævnes de Yverligheder, som kaldes Kryberi og Terrorisme, at formaa Unionskongen til at virke langt kraftigere til Fremme af Norges end af Sveriges Interesser." — Der fik da Kongen sit Studsmaal — af Presten Ekdahl!

Nu kommer han til Norges Forsvarsvæsen. Vi kjende Raisonnementet fra Crusenstolpe „et ceteri". Hr. E. siger, at Norges Krigsmagt er mange (flerfaldiga) Gange Sveriges underlegen, saa at den Fordeel, Nordmændene deraf drage, forudsat at de gjorde sin Skyldighed overeensstemmende med gjældende Overeenskomst (hvilken?) beløber sig til flere Mill. Rdlr. om Aaret (!). — Som sædvanlig har Hr. E. intet Beviis for sine løse Paastande og vidunderlige Talstørrelser. Han gjentager det engang opstemte Skrig, og tager intet Hensyn til hvad derpaa før er svaret. Jeg skal tillade mig at anføre en officiel Oplysning, som en politisk Forfatter burde have taget Hensyn til. Den af Kong Oscar i svensk-norsk Statsraad 8 Sept. 1856 paabudne Kommission af 6 Svensker og 6 Nordmænd, der under Kronprindsens Forsæde have udarbeidet Forslag til en Mellemrigslov om de forenede Rigers Forsvar til Lands og Vands m. v., har i sin (trykte) Indstilling af 24 Decbr. s. A. foreslaaet,

at Norges Forbunds-Kontingent skulde være

Armee	24,000 Mand	
Marine	13,500 —	
		37,500 Mand.

og Sveriges Forbunds-Kontingent

Armee	70,000 Mand	
Marine	20,000 —	
		90,000 Mand.

Den har endvidere oplyst, at Sverige i det Hele har disponibelt Mandskab af Land- og Søtropper 137,000 Mand eller $3^{3}/_{4}$ pCt. af Befolkningen, medens efter den norske Værnepligtslov af 1854 (som det synes at den svenske Presse ikke kjender eller vil tage Hensyn til, skjønt den i saa væsentlige Henseender har imødekommet Sveriges beføiede Krav til en paalidelig norsk Unions-Kontingent) Norges Forsvarskræfter i Krig kunne ansættes til:

1.	Landtropper		
	a. Linietropper . .	12,000 Mand	
	b. Liniereserve . .	14,000 —	
	c. Landværn . .	40,000 —	
2.	Søtropper af hvervede eller disponible og vaabendygtige Søfolk og Kystbeboere mindst . . .	30,500 Mand	
			96,500 Mand

d. e. 6 pCt. af Befolkningen, eller med Fradrag af Landeværnet, der ifølge Grundloven ikke maa bruges udenfor Norges Grændser, 56,500 Mand eller $3^{3}/_{4}$ pCt. af Folkemængden, det vil sige, forholdsviis netop ligesaameget for Sveriges hele Magt.

Det er hiin Grundlovsbestemmelse, som har været et saa yndet og saa heldig benyttet Agitationsmiddel mod os; Hr. E. har og seet dette „röda spöket" og snakket efter, om at Nordmændene kunne (og sagtens ville) negte at yde Sverige nogensomhelst Bistand i Tilfælde af Krig. Men er det da ikke muligt at faa Ørens-Lyd til at oplyse, at hiin Bestemmelse kun gjælder de 40,000 Mand Landværn og ingen af de øvrige 56,500 Mand Land- og Søtropper? Naar en Kommission, hvori Hans Maj. vor nuværende Konge præsiderede, og hvori 6 høitanseede svenske Herrer havde Sæde og Adgang til at undersøge de opgivne Talstørrelsers og Lovforskrifters Paalidelighed, oplyser, at Norge har 26,000 Mand Linie-Tropper og Reserve, som i Krig kan bruges udenfor Norges Grændser, medens Forholdstallet kun forpligter til at stille 24,000, samt at det ligeledes kan stille 30,500 Mand øvede Søtropper, medens Forholdstallet kun kræver 13,500 Mand, hvad Grund og Mening har da disse uafladelige Paastande om, at Norge ikke vil opfylde sin unionelle Værnepligt? Hvorledes kan vore 40,000 Landværn ærgre Sverige, naar vor paa hvilketsomhelst Sted disponible Forsvarsstyrke efter Befolkningsforholdet med Fradrag af Landværnet netop er lige med den svenske, eller $3^{3}/_{4}$ pCt. af Folkemængden?

Christianias nye Kvartaler: Parti fra Hjørnet af Ki

Hvad mere forlanger man? Ja det har maaske Hr. Rigsarchivar Nordstrøm antydet paa Rigsdagen. Norge er eller bør være „et Accessorium" til Sverige.

Hermed ender egentlig „Historiken" (S. 29). Det følgende er af en anden Tønde. Han tager nu fat i det svenske Fiirkammersystem, hvem han spaar en brad Død, naar Kongen kun vil. — Om Forf. fulgte Nordmændenes Spor, og forsøgte Kryberi og Terrorisme? — Endelig (S. 31—40) fremsætter han 9 nye Unions-Punkter, hvorom jeg ingen Mening vil udtale, førend man seer, hvad hans Landsmænd sige derom. Før er der neppe Tid for os at tage dem nærmere i Betragtning; thi hvad hjalp det Sagen, om jeg sagde, at denne Deel af hans Skrift langt lettere vilde finde Indgang her i Landet, end hans fra først til sidst usandfærdige, usammenhængende og ondskabsfulde Historik, som jeg nu altfor længe maaske har opholdt mine Læsere med.

Der paatrænger sig, naar man betragter dette Skrift i sin Heelhed, et Spørgsmaal, som vist ikke er let at besvare. Hvad har Forf. villet dermed? Har han troet paa sine egne Beretninger eller ikke? Det ligger nær at formode, at han — om end paa en uhjælpsom Maade — har villet spotte over sine Landsmænds Ukjendskab til norske Forhold, og derfor à la Münchhausen ret fortælle dem norske Røverhistorier. Men hele Bogens Tone taler herimod. Ifølge Fortalen er han Ærligheden selv. Han er „en Ven af begge Folk, af deres Frihed og Lykke i Fremtiden"; „man er gaaet for langt paa begge Sider"; han er fuldt overbeviist om sin Fremstillings Sandhed osv. Men i Skriftet er han den over Nordmanden's Sluhed, Rænker og Utaknemlighed dybt indignerede Svenske. Han kan neppe finde Ord nok, for at skildre os med de mørkeste Farver, i de stærkeste Hyperboler. Med Aarstal og Talstørrelser driver han ret et syn-

digt Spik, og Nutidens Historie behandler han med en Frihed, som søger sin Lige, ialfald her i Norden. — Hans Mening med Bogen er mig en Gaade. Han har prostitueret sig som Historiker, sørgelig forløbet sig som Statistiker, kompromitteret sig som Prest og moden Mand. Hans Landsmænds Dom kjender jeg ikke, men jeg vil haabe, at den i det Væsentlige maa blive misbilligende, uagtet det vel er saa, at en eller anden Fiende af Unionen eller Dynastiet vil tilraabe ham: Calumniare audacter, semper aliquid hæret!

Christiania 8 Novbr. 1860.

Den norske Kreditbank.

Den nye Kreditbankbygning paa Hjørnet af Kirkegaden og Prindsens Gade er nu for nogen Tid siden taget i Brug, forsaavidt selve Bankens Forretningslokale angaar. Hermed ere samtlige Gaarde i de brændte Kvartaler paany færdige og beboelige, med Undtagelse af en eneste, der først i den sidste Tid er kommen under Tag. Kreditbanken, opført af Architekterne von Hanno & Schirmer, er en vakker, imponerende Bygning, der ligger i Byens bedste og mest befærdede Deel. Ved første Diekast giver den et Indtryk af Soliditet, som maaskee ingen anden Bygning her i Christiania, med Udtagelse af det nye Universitet. Alle Vindusolbænke og Baandgesimser og Hovedindgangsdøren (til Kirkegaden) ere af huggen Bremer Sandsteen, og Arbeidet udført med en Fiinhed og Smag, der gjør von Hannos Steenhuggeri, hvorfra det er leveret, al Ære. Bygningens Indre retfærdiggjør i fuldeste Maal det Indtryk af Soliditet, som dens Ydre vækker. Hele underste Etage, hvor Banken har sit Forretningslokale, er, ligesom Kjelderne, overhvælvet og i Hjørnekontoret hviler Hvælvingerne paa fire slanke polerede Granitsøiler.

[...]dens og Prindsens Gade efter Tegning af Architekt von Hanno.

Bygningens anden Etage vil blive benyttet af Statstelegraphen, der her erholder et Lokale, ligesaa bekvemt ved sin Indretning som ved Beliggenheden i Hjertet af Byen, nær Torvet, midt i de tættest bebyggede og bedst befolkede Kvartaler, hvor Handel og Forretninger alt meer og meer ville koncentrere sig. — Bygningens tredie Etage udleies til Familiebekvemmeligheder. — Kreditbanken koster ialt omtr. 40,000 Spd.; iberegnet Tomten, der har kostet omtr. 4000 Spd. Kreditbanken havde, kort før Branden, i Febr. 1858 indkjøbt Gaarden Nr. 28 i Kirkegaden for 18,000 Spd. Men efter Branden, den 14de April s. A., indkjøbtes den nu bebyggede Tomt, der fandtes hensigtsmæssigere end Kreditbankens egen, medens denne solgtes (til omtrent 5 Spd. □ Alen) eller magestiftedes til fire af Naboerne opover Kirkegaden, som derved alle fik en bredere Façade mod Gaden. Paa den Maade er det gaaet til, at Kirkegadens nederste Side nu har en Gaard mindre end før Branden.

Vort Prospekt, der er udført efter Originaltegning af Hr. Architekt von Hanno, er taget fra Hjørnet af Prindsens Gade og Kirkegaden, med et fremstikkende Hjørne af Schreiners Gaard tilvenstre, hvor man seer opover Kirkegaden, med vor Frelsers Kirke i Baggrunden, og med Werners Gaard tilhøire, hvor Udsigten aabner sig nedover Prindsens Gade.

Den vexlende Sands for Naturskjønheder.

(Efter Riehls „Kulturstudien".)

I.

I topographiske Skrifter fra Zopftiden kan man læse, at Byer som Berlin, Leipzig, Augsburg, Darmstadt, osv. ere beliggende i en „meget fiin og lystig" Egn, medens derimod de malerisk Henseende rigeste Partier af Schwarzwald, Harzen, Thüringerwald ere stildrede som „saare bedrøvelige", øde og eensformige, eller i det Mindste som „ikke synderligt angeneme" Landskaber. Dette er nu ingenlunde de enkelte Topographers private Formeninger; det var en Anskuelse, som var eiendommelig for den hele Tidsalder. Thi ethvert Aarhundrede har ikke blot et eget Blik paa Livet, men ogsaa et eget Øie for Skjønhederne i Naturen.

For hundrede Aar siden byggede man utallige Lystslotte paa nogne, kjedelige Sletter, og man indbildte sig, at de havde faaet den skjønneste Beliggenhed; medens de gamle Herresæder i de mest henrivende Bjergegne forvitredes og forfaldt, fordi de laa altfor lidt „plaisirligt". Ikke blot pragtfulde Sommerresidenser og pralende Parker bleve anlagte paa øde Myrer; midt i en af disse Haver, som allerede havde en naturlig Ørken rundt udenom sine Mure, lod en baiersk Hertug ovenikjøbet arrangere en kunstig Ørken; 2 Mile fra Heidelbergs herlige Omegn anlagde Carl Theodor af Phalz sin Schwezinger Park midt i den mest eensformige Hedestrækning. Naar en Egn kuns var rigtig tilgavns flad og stovbar, saa troede man ogsaa at kunne trylle det lysteligste Landskab ud af den. I øvre Rheingau dyngede man dengang Villaer paa Villaer, som nu for det Meste staae aldeles forladte, medens man i vore Dage til Gjengjæld begynder at klæbe nye Lystslotte paa enhver Fjeldtop i de tidligere foragtede Bjergkløfter, eller i det Mindste gjør de der allerede hængende Ruiner igjen beboelige. For 50 Aar siden ansaa man øvre Rheingau for den skjønneste Krog i Tydskland og prydede sine Vægge med de dengang saa yndede Kobberstik efter Claude Lorrains udstrakte, brede, med Fredsommelighed og Søbhed overfyldte Landskaber. Fra dette klassiske Landskabsideal ere vi atter komne tilbage til det romantiske, og Høifjeldenes storartede Domer have fortrængt Løvtemplerne i Claude Lorrains Gudelunde med de endeløse, solglindsende Hav i Baggrunden.

I det 17de Aarh. vare endnu de Badesteder, som laa i trange, steile Bjergdale, og hvoraf de fleste nu ere aldeles nedlagte, de skjønneste og mest besøgte; i det 18de foretrak man de paa Slettelandet; nu opsøger man netop formedelst deres Beliggenhed de i de mest bjergfulde Egne, som i Schwarzwald, de bøhmiske Bjerge, Alperne. Den hessenkasselske Livmedikus Welcker bemærker i sin 1721 udkomne Beskrivelse af Schlangenbad, at det vel ligger i en øde, gold og uvenlig Egn, hvor der ikke voxer andet end „Græs og Løv", men ved en kunstmæssig, retliniet og cirkelformig Beplantelse med tilklippede Træer har man i det Mindste bibragt Stedet en Smule malerisk „Raison". Nutildags holder man omvendt Schlangenbad for et af Tydsklands vakrest liggende Badesteder; det Øde og Golde kalde vi nu malerisk og romantisk, og den Omstændighed, at der ikke voxer Andet end „Græs og Løv", at nemlig den duftende Græsbund begynder ligeudenfor Dørene, og Træernes grønne Grene klattre udenpaa Vinduerne, trækker nu rimeligviis ligesaa mange Gjæster derhen, som Kildens helbredende Kraft.

Middelalderens Malere troede ikke at kunne give deres historiske Malerier eller Portraiter en smukkere Baggrund end ved at indsmugle de mest eventyrligt takkede Fjeld- og Klippespidser, uagtet dette ofte tager sig besynderligt nok ud ved Siden af et mildt, stille forklaret Madonnaansigt eller et prosaisk-ærværdigt, rigsstadmæssigt Spidsborgerhoved. Dengang ansaa man altsaa den vildt sønderrevne, kolde Fjeldnatur for Idealet af Naturskjønhed, medens man derimod nogle Aarhundrede senere fandt saadanne Former for uhøvlede og regelløse, til at man endog kunde finde dem smukke. Selv gamle nederlandske Historiemalere, som maaske aldrig i deres Liv havde seet en kløftet Klippeblok, satte dog Fjelde i Baggrunden paa deres Malerier. De bratte Fjeldspidser paa mange af Hemmelings og Van Eyck's Malerier ere saaledes ikke voxede i Egnen om Brügge.

Denne Type for et Landskabs Skjønhed blev altsaa vedtaget paa Steder, hvor den ikke engang horte hjemme. Paa et nedertydsk Maleri, som forestiller Legenden om de 11,000 Jomfruer, kan man i Baggrunden see Staden Kølln omgiven af takkede Bjergspidser. Det naturtro Portræt af den flade Egn var altsaa ikke nok for Malerens Skjønhedssands, da han jo dog vel vidste, at Kølln ikke laa ved Foden af Alperne. En Historiemaler fra Zopftiden, som skulde have de virkelige Alper til Baggrund i et historisk Maleri, vilde derimod malet dem saavidt muligt afrundede, jævnede og glattede.

Er det blot en Tilfældighed, at Høifjeldet bliver saa fjeldent benyttet til større Landskabskompositioner i den hele store Epoche fra Ruysdael til henimod den nyere Tid. Man havde ogsaa i denne Henseende vendt sit Øie bort fra Middelalderens Synsmaade, og saa sig derimod mæt paa Lavfjeldenes og Slette-

landenes mildere Former. Selv naar Everdingen skal vise os Norges Bjerggjuv og Fosse, modererer han de eventyrlige Former, og søger saameget som muligt at nærme den nordiske Alpeverden til den tydske Lavfjelds-charakteer. Joseph Koch, en Søn af Tyrols Høifjelde, kunde desuagtet ikke blive halvt saa godt færdig med at male Alpeverdenen som Italiens klassiske, Tidens Natursands langt nærmere liggende Egne, og Ludvig Hess vilde vanskelig gjennem sit Studium af Claude Lorrain og Poussin have kunnet finde Veien til sin eiendommelige Opfattelse af den schweizíske Fjeldnatur, hvis han ikke havde maattet gaae tilfjelds for paa Sætrene at indkjøbe Slagtekvæg til sin Faders Kjødstabbe, og imens have bemalet sin Bog, hvori han skulde indføre Regnskabet over de indkjøbte Oxer, med Skizzer af disse samt af Lierne, Fjeldene og Gletscherne. Paa den samme Tid, da den romantiske Skole begyndte at bryde sig Vei blandt Historiemalerne i München, var det ogsaa, at Joh. Jak. Dorner forlod Landskabsmaleriets „heroiske Stiil“ — som man dengang kaldte det — og gik over til den „romantiske“. Det vil sige: Dorner og hans Kamerader, der hidindtil havde betragtet Claude Lorrains Former som deres bedste Forbilleder, vandrede op i de baierske Høilande, og viste nu paany denne vilde storartede Natur frem for deres Tids Natursands, og indførte saaledes efterhaanden en ny Kanon for Naturskjønheder, der atter nærmede sig Middelalderens, ligesom den moderne Romantik i alle andre Retninger ogsaa gik tilbage til Middelalderen. Genferen Calame gjengiver i sine Høifjeldsbilleder saa aldeles Nutidens Øie for Naturen, at de umuligt kunde være blevne udtænkte i en tidligere Tid. Ved sine grelle Modsætninger af kraftige, ofte haarde Former og extreme Toner give de en egen Naturskjønhed, som har lige lidt tilfælles med de Poussinske Fjeldprospekters plastiske Værdighed som med den stille Fred i et Ruysdaelsk Skovstykke.

Lola Montez's Autobiographi.

Tvende Forelæsninger.

II.

Da vi sluttede den sidste Forelæsning, forlode vi Lola Montez i St. Petersburg. Da var hun netop begyndt at nære en Forkjærlighed for politiske Anliggender, der forresten var naturlig nok, da hun, siden hun forlod London, næsten udelukkende havde tilbragt sin Tid i diplomatiske Cirkler, ved Hofferne i Sachsen, Preussen, Polen og St. Petersburg. Med denne nye Kjærlighed til Politiken begav hun sig til Paris; strax efter hendes Ankomst dertil blev hun bekjendt med den unge talentfulde Dujarrier, Udgiver af La Presse og en af det republikanske Partis populæreste Ledere. Han var en ualmindelig aandrig Mand og meget elsket og agtet af Alle, der kjendte ham, undtagen af dem, der ikke deelte hans politiske Anskuelser og som frygtede hans Pens skrækkelige Kraft. Dujarrier tilbragte næsten alle sine Fritimer hos Lola Montez; i hans Selskab gjorde hun god Fremgang i Politiken og lærte grundigt at hade Tyranni og Undtrykkelse i hvilkensomhelst Skikkelse.

Hun blev snart bekjendt med den politiske Tilstand i Europa og blev en saa begeistret Republikanerinde, at hun hemmeligt næsten var syg af Sorg over, at hun ikke var en Mand. Medens hun og Dujarrier saaledes studerede Politik, bleve de begge to forelskede og forlovede sig strax med hinanden.

Dette var om Høsten og i det følgende Foraar skulde Brylluppet staa. Det var bestemt, at Alexander Dumas og den bekjendte Digter Mery skulde ledsage dem paa deres Bryllupstur gjennem Spanien. Men desværre! Forsynets uudforskelige Viisdom havde bestemt det anderledes. Dujarrier blev myrdet paa den skjændigste Maade — thi endskjønt han faldt i en Duel, vare dog politiske Omstændigheder medvirkende; et Parti, som, hvor ung han end var, frygtede ham mere end nogen Mand i Frankrig, lokkede ham dertil for at han kunde blive dræbt og komme afveien. Den Morgen, Duellen skulde finde Sted, skrev han følgende kjærlige Billet til hende:

„Min kjære Lola! — Jeg skal duellere paa Pistoler. Dette er Grunden til, at jeg ikke har været hos Dig idag. Jeg behøver min hele Rolighed. Kl. 2 vil alt Alt være forbi. Tusinde Omfavnelser, min kjære Lola, min gode, lille Kone, som jeg elsker saa meget og som jeg altid vil tænke paa.“

Duellen fandt Sted i Boulogneskoven, og Dujarrier blev øieblikkeligt dræbt af Udfordreren, Beauvallon. Da Lola Montez modtog Dujarriers Billet, ilede hun ud og anstrængte sig paa alle mulige Maader for at finde de Stridende, men det var for sent. Hun tog imod Liget fra Vognen og med hans Venners Hjælp gjorde hun Forberedelser til Begravelsen, saa godt hun kunde under den knusende Vægt af Sorg og Fortvivlelse, der tyngede paa hendes Hjerte.

Den samme Morgen havde Dujarrier gjort sit Testamente og efterladt Lola hele sin Eiendom, over 100,000 Doll. Men hun gav den Afdødes Slægtninge hver Skilling deraf og forlod Paris for at undgaae Synet af de Ting, der stadigt maatte minde hende om det Tab, der ikke kunde erstattes i denne Verden.

Beauvallon blev arresteret og anklaget for Mord og Lola Montez blev fremkaldt som Vidne. I sit Vidnesbyrd sagde hun blandt andet: „Jeg skjød bedre end Dujarrier, og dersom Beauvallon vilde havt Satisfaktion, vilde jeg selv have kjæmpet med ham.“

Den retslige Undersøgelse foregik i Rouen, og mellem Vidnerne var Alexander Dumas, som var en af Dujarriers Venner. Her maa jeg tilføie, at da Dumas hørte, Duellen skulde finde Sted, sendte han sin Søn til Dujarrier for at faa ham til at øve sig paa en Skydebane, hvor han kun var istand til at træffe et Mærke saa stort som en Mand 2 Gange af 14, hvorimod hans Modstander var en af de bedste Skyttere i Paris.

Paa denne Tid var Lola Montez fuld af Liv og Kraft og manglede aldeles ikke Mod til at staae i Dujarriers Sted; dersom hun kunde have gjort det, havde Beauvallon maaske ikke sluppet saa godt derfra, som han nu gjorde.

Efter denne sørgelige Begivenhed forlod Lola Montez Paris og begav sig til Baiern. Det er en mærkelig Kjendsgjerning, at en temmelig vidtløftig Beretning om hendes Liv i Baiern udkom i „American Law Journal“ i 1848, skrevet af en høitstaaende Embedsmand her i Landet, hvorom en bekjendt Redaktør i Philadelphia underrettede mig. Artikelen behandler den retslige Undersøgelse angaaende Dujarriers Mord, der frembød adskillige Særegenheder ved den franske Kriminallov; efterat disse juridiske Sager ere afgjorte; ofrer Forfatteren flere Sider til Lola Montez's Historie efter Dujarriers Død. Da jeg har isinde af og til at tage min Tilflugt til denne fremragende amerikanske Autoritet, maa jeg gjøre opmærksom paa, at denne Artikel blev skrevet i 1848, strax efter Begivenhederne i Baiern og omtrent 3 Aar før Lola Montez kom til Amerika. Forfatteren siger: „Efterat hun havde forladt Paris, fremtraadte hun paa Theatret i München. Hendes Forbindelse med de literære og poltiske Cirkler, hvori Durjarrier bevægede sig i Paris, havde gjort hende fortrolig med den almindelige Literatur og især deleshed med den europæiske Politik. Den Skjønhed og de sjeldne Aandskræfter, der i Paris havde vundet hendes talentfulde Beskytters Hengivenhed, erobrede kunstigt Kongen af Baiern. Den mandige Kraft og det Mod, som bevægede hende til at ville frelse sin Ven ved at ile til Duelpladsen for at staae i hans Sted i den dødelige Kamp, satte hende istand til at erhverve sig Herredømme over Andre. Hvor vidt hendes Indflydelse strakte sig i Baiern kan bedst sees deraf, at det lykkedes hende at forjage Jesuiterne fra Magten, forandre Kongens Kabinet og lede alle Regjeringens vigtigste Handlinger.“ Det er meget heldigt for Lola Montez, at hun, til Forsvar for sine Handlinger i Baiern, kan appellere til saadanne Autoriteter baade i Amerika og Europa; thi Jesuiternes Redskaber i de forenede Stater have paa den listigste Maade givet en urigtig Fremstilling af denne Deel af hendes Historie, som de ovenikjøbet have bedækket med de skammeligste Løgne.

Før man fuldkomment kan forstaae den Rolles Natur, som Lola Montez spillede i Baiern, er det nødvendigt at have et nøiagtigt Kjendskab til Kong Ludvigs Charakteer og til Baierns politiske Tilstand, da hun kom dertil. Jeg er nødt til at sige, at en Deel af de forenede Staters Presse har vist en forbausende Uvidenhed om denne Konges Charakteer. Han er bleven fremstillet som en svag, taabelig, principløs Mand, der kun sørgede for sine egne Fornøielser uden at bekymre sig om sit Folks Vel eller sin Krones Ære, medens han netop var det Modsatte af alt dette. Han var ikke alene en af de lærdeste, mest oplyste og forstandigste Monarcher, som Europa har havt i et helt Aarhundrede, men han elskede sit Folk og var en Fader for sit Land, i den bedste politiske Betydning. Fra en Hovedstad af tredie Rang blev München under hans Regjering hævet til en af første Rang i Eruopa. Ingen Monarch har i det sidste Aarhundrede gjort saa meget for Religionens og Frihedens Sag som han. Betragt disse pragtfulde Bygninger, han har opført, som vække hele Europas Beundring — St. Ludvigskirken, Aller Heiligen Kapelle, Theatinerkirken, Aukirken, det nye Palads, Glyptokheket med dets prægtige Statuer, Pinakotheket med dets Malerier, Odeon, det offentlige Bibliothek, Universitetet, den geistlige Skole, Skolen for adelige Pigebørn, Feltherrehallen, fyldt med Statuer, Triumphbuen, Ruhmshalle, Bazaren og Walhalla. Næsten alle disse prægtige Bygningsværker bleve opførte for Kongens egne Penge, ligesom han ogsaa betalte de Statuer, der indeholdes i dem. Foruden disse forbausende Kunstværker iværksatte Ludvig de største Arbeider til Landets indre Forbedring. Den Kanal, som forbinder Main med Donau og som aabner en uafbrudt Kommunikationslinie tilvands fra Rotterdam til det sorte Hav, skylder ham sin Tilværelse. Det var ham, som udkastede Planen til Baierns nationale Jernbaner. Han istandbragte ogsaa Selskabet for Dampskibsfarten fra Donaus høieste seilbare Punkt ovenfor Donauwerth ned til Regensburg. Han gav sit Folk Landraadssystemet, ved hvilket den virkelige Jorddyrker nyder en forholdsviis Uafhængighed, medens han i andre Dele af Tydskland er Despotiets skjælvende Slave. (Forts.)

Norge.

Christiania. I „Meddelelser til og fra de frie apostoliske Menigheder“ har Pastor Lammers i Skien aabent erklæret, at han nu er kommen til den Overtydelse, at hans Opfattelse af Barnedaaben, der bragte ham til at udtræde af Statskirken, har været feilagtig, og at han som Følge heraf er gaaet tilbage til denne Kirkes Lære, og „vedkjender sig den Mening som den rette, som han før har forkastet“. Hvad der især har bevæget ham til dette Skridt, har været „den Uforstandighed, Utaalmodighed, Eensidighed, Selvtillid, Udvortesked og Værkhellighed,“ som han har fundet inden sine Menigheder, og hvorved det er bleven ham klart, at der har blandet sig meget Ureent og Vildfarende i Udtrædelsen af Statskirken.

— Chr. Tønsberg indbyder til Subskription paa et Maanedsskrift „For Hjemmet, udgivet af A. Munch“, hvilket fra Begyndelsen af næste Aar skal udkomme i Leveringer paa 6 Ark, à 30 ß, og indeholde „originale F rtællinger, Reiseskizzer og Smaadigte samt oversatte Stykker af almeeninteressant Indhold.“

— Henr. Ibsen har fra Hs. Maj. Kongen modtaget en smuk Sølvkande med tilhørende Sølvfad til Tak for det Digt, han skrev til den i den nye Arsenalbygning givne Soldaterfest i Anledning af Kroningen.

— Konsul Worsøe, hos hvem den hollandske Minister boede under Kroningen, har fra Ministeren modtaget en smuk Gulddaase som Erindringstegn, og Konsul Greger, hos hvem den sardiniske Minister boede, er fra Kongen af Sardinien tilstillet en smuk Desertvase af Sølv.

— Under 10 Novbr. er resid. Kapellan til Domkirkens Menighed i Throndhjem, Chr. Petersen udnævnt til Stiftsprovst og Sognepræst ved samme Menighed; Personelkapellan Joh. Roggen til Sognepræst til Molde; Stiftskapellan i Christianssands Stift A. J. Boye til Sognepræst i Brevig. Til Skoledirektører ere udnævnte: Inspektør ved Borgerskolen i Christiania Fr. A. Haslund, i Christiania Stifts østre Soledistrikt; Sognepræst til Hvideseid Halvor Hansen, i Christiania Stifts vestre Skoledistrikt; Bestyrer af Almueskolelærerseminariet i Hvideseid Fr. Chr. Wolff, i Christianssands Stift; Klokker, Kand. M Chr. Th. Lous, i Bergens Stift; Sognepræst til Røros J. H. Berg, i Throndhjems Stift; Adjunkt ved Throndhjems lærde Skole P. J. B. Coucheron, i Tromsø Stift. Politifuldmægtig i Christiania H. P. Lund er udnært til Sorenskriver i Namdals Sorenskriveri; Brigadeauditør ved 2 Agersh. Infanteribrigade J. L. R. Ottesen til Brigadeauditør ved Kavalleribrigaden og Garnisonsauditør ved Agershus Fæstning; Amtmand i Nordre Bergenhus Amt M. C. S. E. Aubert til Borgermester i Throndhjem; Kopist i Revisionsdepartementet, Kand. jur. H. H. Ramm til Fuldmægtig i samme Departement; Sognepræst til Tinn S. F. Sørensen er meddelt Bestalling som valgt Provst i øvre Thelemarkens østfjeldske Provsti og Sognepræst til Moland J A. Teisner ligesaa i øvre Thelemarkens vestfjeldske Provsti. Afsked i Naade er meddelt Foged i Bamble Axel Qvinsgaard, med aarlig Pension 450 Spd.

— „Den theol. Forening paa Universitetet“ holdt iaar sin Reformationsfest paa Luthers Fødselsdag. Prof. Caspari gav en Udsigt over Philip Melanchtons Liv og Virksomhed, hvis 300aarige Dødsdag — 19 Apr. — man iaar har feiret rundt om i de protestantiske Lande.

— Lieutenant M. Engelschøn er som Officier tilstaaet et Reisestipendium paa 500 Spd.

— Drammens Blad beretter, at en Mand ved Navn Andreas Davidsen, der i længere Tid har arbeidet paa Modums Blaafarveværk, har ved Svaaldalselven i Opdal i Nummedal fundet en smal, men righoldig Sølvaare og derpaa taget Muthingsseddel.

— I Molde er opdaget falske Dalersedler.

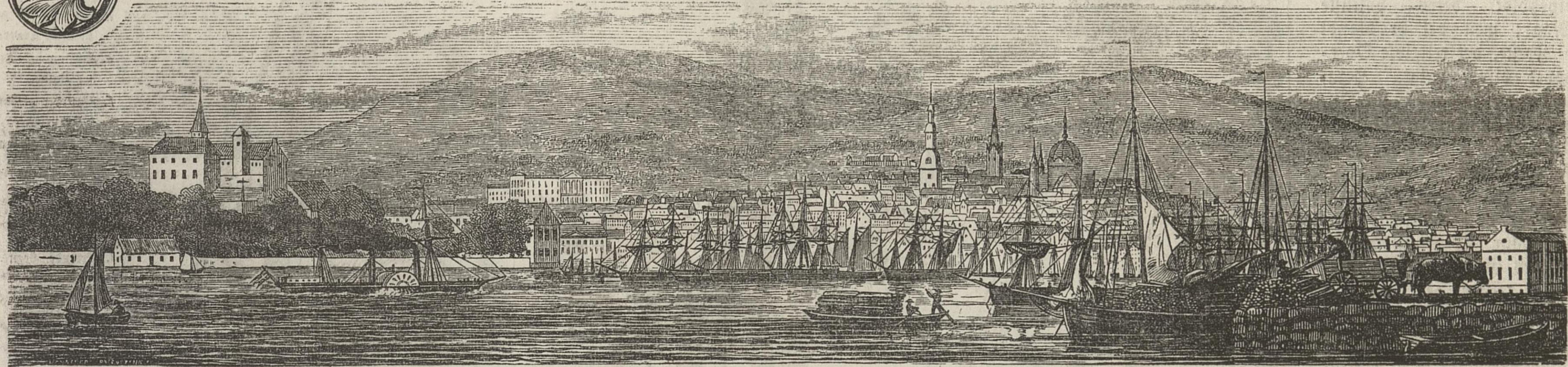
— Den 9 Novbr. henrettedes Even Gloppestuen af Birid, nærved det Sted, hvor han havde dræbt sin Kone.

— Garibaldi har overrakt Victor Emanuel en Folkebeslutning, hvorved begge Siciliers Forening med Italien dekreteres, hvorpaa han har nedlagt sit Diktatur og trukket sig tilbage til Øen Caprera. Kongen har 7 Novbr. holdt sit Indtog i Neapel, hvor han er bleven modtaget med overordentlig Begeistring. Kapua har overgivet sig med 11,000 Mand. Neapolitanerne ere atter slaaede og store Skarer flygtede ind i Pavestaten.

— England er ved Døden berøvet tvende af sine fremragende Militære, Lord Dundonald, 85 Aar gammel, og Sir Charles Napier, 75 Aar. — Med China er sluttet Fred.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 48. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 25de November 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Kongeriger i det Indre af Afrika.

(Efter Revue des deux Mondes).

I.

Afrika har i det sidst forløbne Aar været Skuepladsen for Begivenheder, der ikke have været uden Betydning for os. Paa den ene Side, Keiseren af Marokkos Død, de indre Forvirringer, som heraf have været en Følge, og de Stridigheder, der opstode med Spanien, — paa den anden Side, de stedse fortsatte Opdagelsesreiser, denne store Bevægelse henimod det Indre af Landet, der snart paa en mere nøiagtig Maade vil afsløre for os Afrikas hidtil uopdagede Hemmeligheder. Det er ikke blot dette saa længe hemmelighedsfulde Lands Topographie og physiske Tilstand, der begynder mere og mere at oplade sig for vort Blik. Takket være europæiske Reisendes forlængede Ophold her og den Stilling, de have vidst at forskaffe sig hos Fyrster i forskjellige Stater i det Indre, kan man nu for første Gang gjøre sig en temmelig klar Idee om den politiske Tilstand i den Deel af Mellemafrika, der strækker sig fra Senegambien til Abysinien og som man kalder Sudan. Vel kan man ikke med fuld Nøiagtighed beskrive de Begivenheder, der her have tildraget sig i de sidste Aar, dertil kjender man endnu ikke disse Stater nøie nok; men man kjender dem dog og kan give en Liste over dem med Tilføielse af forskjellige geographiske, ethnographiske og politiske Oplysninger, der ere uddragne af de nyeste Reiseberetninger, og dette er nye Kjendsgjerninger, som under vort nuværende Kjendskab til Afrika maaskee kunne være af Interesse.

Sudan.

I Syd for den Søstrækning langs Middelhavets Bredder, der indtages af Staterne Marokko, Algier, Tunis, Tripolis og Ægypten, paa den anden Side af Ørkenen Sahara, udstrækker sig igjennem Afrikas største Bredde fra de grønne Forbjerg til Kap Gardafui et velvandet, skovrigt og frugtbart Land, som man nu har vant sig til at kalde Sudan, men som tilforn i lange Tider har ført Navn af Tackrous og Nigritien. Afrikas indfødte Slægter krydse og blande sig her, i et Chaos, som Ethnologien, om den formaar det, vil have vanskeligt for at finde Rede i, — med andre Racer, der langt tilbage i Tiden ere komne her fra fjerne Egne. Og dog have vore Kundskaber angaaende dette umaadelige Territoriums geographiske, physiske og selv poliiske Forholde, der længe have været indhyllede i Hemmelighed og Mørke, i de sidste Aar gjort betydelige Fremskridt. — Det er de uforfærdede Reisende, der have gjennemfaret det i alle Retninger, vi skylde, at vi ikke længere, hvad dette Distrikt angaar, ere indskrænkede til enkelte usikre og vage Antydninger. — Her findes handlende og forholdsviis endog vindskibelige Byer —, skarpt begrændsede Stater, i Besiddelse af en Regjering og en Styrelse, der, om den end efterlader meget at ønske, dog viser en vis Regelbundenhed, og det er os muligt at opregne disse Kongeriger og selv for enkelte af dem at angive Navnene paa de for Tiden regjerende Herskere.

Kongeriget Ahir. Det er paa Grændserne af Sudan og Ørkenen, at Kongeriget Ahir eller Asben er beliggende. Vort Kjendskab til dette er saa at sige en ny Aabenbarelse, der skyldes Barths og Richardsons Opdagelsesreiser. Man veed, at Sahara, der danner en Høislette og ikke en Indsænkning mellem Kystbjergene og Sudan, er gjennemskaaret af Oaser, hvoraf flere have en temmelig vid Udstrækning. Blandt disse er Fezzan, hvorom her ikke er Talen, da det er politisk afhængigt af Tripolis, og hertil hører ogsaa Ahir. Denne Stat, som man for ti Aar siden kun kjendte af Navn, er siden bleven besøgt af Barth. Denne Reisende har trængt frem lige til dens Hovedstad Aghades og knyttet Handelsforbindelser med dens nuværende Behersker, Sultan Abd-el-Kader.

Ahir strækker sig omtrent imellem 20 og 15 Graders nordlig Bredde. Den vigtigste By efter Aghades er Tintellust, der ligger længere mod Nord. En Karavane behøver 7 Dage for at gjennemreise den Strækning, der skiller disse to Byer ad. — Dette Land fremstiller en afvexlende Række af rige Dalføer og Klippebjerge, og det voldsomme Regnskyl, der falder i September Maaned, tilkjendegiver, at det ligesaameget tilhører Sudans Egne som Ørkenen. — Oxer og Antiloper findes her i Mængde. Der vrimler af Aber, Schakaler, Harer, Duer og Svaner. De herværende Løver ere smaa af Størrelse og uden Manke. Jordbunden er frugtbar. Man finder her Palmer, kjæmpestore Figentræer, alle det tropiske Afrikas Produkter, samt hist og her tillige nogle Hvedemarker.

Hovedstaden Aghades, der er Samlingsstedet for de Karavaner, som drage deels fra Sudans rige Egne til Marokko, Tripolis eller Fezzan, har været i en meget blomstrende Forfatning, hvorfra den nu tildeels er sunket ned. — Den blev henimod det 14de Aarhundrede bygget af Berberne, der gjorde den til Oplagssted for sin blomstrende Handel med Tombuctu, Gogo og flere andre Byer ved Nigerens Bredder, men Tawarekerne, disse Ørkenens vilde Gjæster, have hærjet hele denne Egn, idet de dog ofte have skaanet Karavanerne, og have saaledes lidt efter lidt ødelagt de fleste afrikanske Byers Handelsvelstand. Aghades's Indbyggerantal kan nu neppe regnes til mere end 7 à 8000 Sjæle. Den maa imidlertid have været meget større, dersom man kan dømme af dens mange nu øde Kvarterers store Udstrækning og af dens 70 Moskeer, hvoraf tresindstyve nu for Tiden staae tomme og ubenyttede.

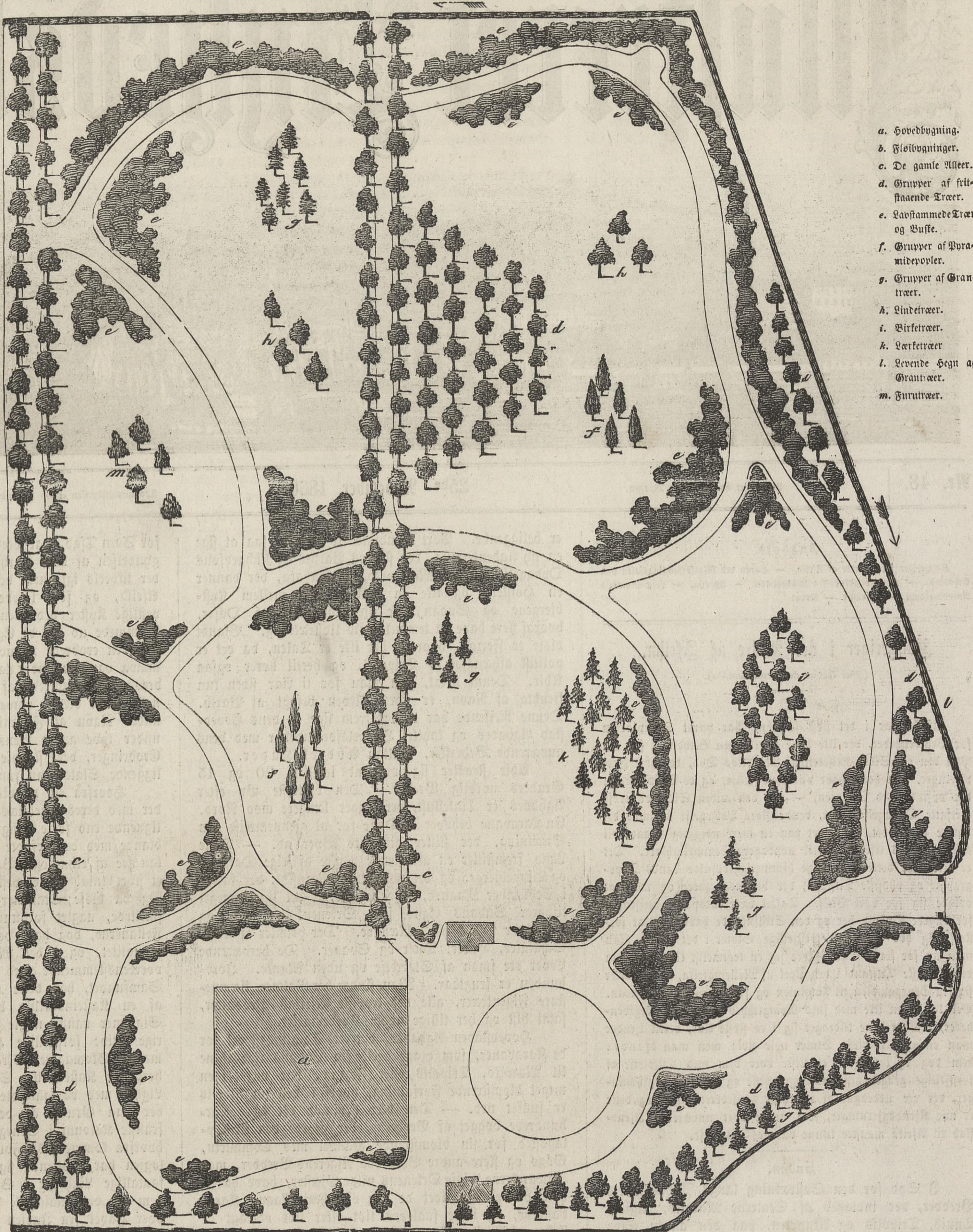
Sultanen af Ahir, som er Lehnsherre over Tawarekerne, der have ødelagt ham, bliver valgt af disse sine urolige Vasaller, men han tages stedse af en Familie, der gaar for at nedstamme fra Stambul. Den nuværende Hersker Abd-el-Kader har kun vist sig lidet gunstigt stemt mod de Forslag som Barth gjorde ham paa Englands Vegne. Han modtog den Reisende med Godhed; men vægrede sig for at træde i nærmere Forbindelse med den engelske Regjering. Byens Kunstprodukter af Læder i Sadelmagerarbeider, i fine Huusholdningsgjenstande af Træ, ere udmærket smukt forarbeidede. Det er Hirse og forskjellige Sorter Korn, der tjener som Tuskmiddel istedenfor Myntsorter. Dette Kongerige Ahir kan en Gang, paa Grund af sin særegne Beliggenhed i Ørkenen imellem Sudans Egne og Kyststrækningerne, blive kaldet til at spille en fremragende Rolle i den Forbindelse, som Europa er bestemt til at knytte med Afrika.

Fellaniernes Rige: Den Deel af Sudan, som strækker sig mellem Senegambien og Egnene i Syd for Søen Tsad, var deelt i flere Kongeriger, da i Begyndelsen af dette Aarhundrede en Race af Mennesker, der tildeels igjennem deres Herkomst vare fremmede for Afrika, og som levede tilbagetrukne affides paa de vestlige Kyster ved Senegals og Nigerens Kilder, — strømmede ud fra de Egne, som den beboede og efterhaanden erobrede Tombuktu, Songhay, Sokoto, Adamawa og flere andre Lande i samme Egn. Det var, drevne og begeistrede af Muhamedanismen, hvortil de netop vare blevne omvendte, at disse Mænd, som gik under Navn af Fellani, Fellatahs, Fulbe, Pulo og under tyve andre Benævnelser, fuldbragte disse sine Erobringer, der, standsede af forskjellige omkring Tsad liggende Stater, nu synes at have naaet sin Ende.

Hvorfra ere da disse Mennesker oprindelig komne, der med deres regelmæssige Træk, deres snarere bronzelignende end sorte Ansigtsfarve, ikke lader sig sammenblande med de indfødte Afrikanere? De ere, som man kan see af ethnologisk Betragtning, sammensmeltede med et stort Antal af det vestlige Afrikas indfødte Stammer. Og da disse Stammer, med hvilke de ere sammensmeltede, uagtet forbundne til en fælles Masse med Fellanerne, dog have bevaret nogle Levninger af Individualitet, og i det Mindste have vedblevet at leve overeensstemmende med deres forskjellige Stillinger i Samfundet, har dette tildeels bidraget til Indførelse af en Kasteinddeling blandt Fellanierne. Af disse Stammer danne nogle et herskende Aristokrati, de øvrige drive forskjellige Haandværk, de ere Tømmermænd, Skomagere, Skræddere, Sangere o. s. v. De herskende Kaster eller Stammer have en mærkværdig Lighed med de saakaldte Yolofs paa Kyststrækningerne, der paa Grund af deres nære Berørelse med den franske Kolonni i Senegal ere mere bekjendte. Men hvorfra komme disse Folk, hvorfra stamme de? Ethnologien har, støttende sig paa nogle fjerntliggende og faatallige Ligheder i Sprog, troet at kunne henføre dem til den malayiske Race, der, efterat være draget over Havet fra Indien og Madagascar, skulde siden have oversvømmet hele Sudan. Dette er imidlertid kun en høist tvivlsom Forudsætning. Dersom dette Folk virkeligen er kommen fra Vesten, er dette skeet i en saa langt tilbageliggende Tid, at der nu ikke findes nogensomhelst Spor tilbage af denne Folkevandring. Spørgsmaalet om deres Oprindelse er meget langt fra at være løst, og vi faar for Øieblikket indskrænke os til at studere den Indvirkning, som Fellaniernes Optræden har havt paa Afrika.

Denne deres Indvirkning er for Øieblikket indgribende, takket være den religiøse Enthusiasmes fremaddrivende Kraft. — Da Fellanierne som en rivende Strøm — styrtede ud fra de Egne, som de indehavde og som Erobrere droge fremad fra Øst mod Vest, stødte de paa den mægtige Stat Melli eller Tombuktu, som har udgjort en Deel af Songhay. Den berømte By, der er denne Stats Hovedstad, er beliggende ved en Arm af Nigeren, i en frugtbar Egn. Den er ikke meget gammel. Bygget henimod det tolvte Aarhundrede af vor Tidsregning, opnaaede den hundrede og femti Aar bagefter en stor Vigtighed som Handelsstad, da en Høvding over Mandingernes Stamme, der boede langs med Floden Senegal og Nigerens øvre Løb, havde gjort den til Hovedstad for sine Stater. De bambarasiske Stammer og senere ved Slutningen af det 17de Aarhundrede, en marokansk Sultan, bemægtigede sig den efterhaanden. Endelig ved Begyn-

delsen af dette Aarhundrede erobrede Fellanierne den. Maurerne forsvarede imidlertid deres gamle Erobring med Kjækhed. — Forjagede for en Tid, vendte de snart tilbage med fornyet Styrke, og da kom det til en Slags Overeenskomst imellem de gamle og nye Herrer. Disse bibeholdt deres politiske Magt; men det er blandt de Første, det religiøse Overhoved bliver valgt. Heraf følger en stadig Rivaliseren, der er en Kilde til idelig Uenighed og som i høi Grad har skadet Byens Fremgang. Dog dens skjønne Beliggenhed paa de Karavaners Vei, der gaar til Marokko, til Algiers Grændser og til Senegal, sikrer den endnu i hele Sudan en stor Betydning som Handelsstad. Dens Indbyggerantal er af Barth, dens sidste Besøger, ansat til 20,000 Sjele. Man veed, at den franske Regjering levende ønsker at knytte Forbindelser mellem denne By og sine Besiddelser i Senegal og Algier; men det er ikke et letvindt Foretagende; thi den fellanske og mauriske Høvding, der regjerer den, ligesom ogsaa hele Befolkningen, synes at have fattet en stor Frygt for Frankrig, og er lidet tilbøielig til at give den franske Indflydelse Indgang hos sig. — Dog ere to franske Reisende, Duveyrier og Mac-Carthy, hver for sig reiste derhen i den Hensigt at rekognosere Terrainet og føle sig for. De sidste Efterretninger meldte, at de vare ved Grændserne af Ørkenen. En anden Franskmand Hr. Lejean befinder sig for Dieblikket ved Nigerens øvre Løb, i den Hensigt at fortsætte sin Reise indtil dens Kilder. I Vest for Tombuktu, naar man drager ned ad Nigeren og opad dens Biflod Binué have Fellanierne erobret de gamle Kongeriger Songhay, Lebtako, Sokoto og Adamawa. Byerne eller de fornemste Markeder i disse Kongeriger, som have underlagt sig andre Provindser og Stammer, hvilke vi ikke her ville opregne, kaldes Dore, Koria, Sebba, Gogo, Say, Sokoto, Worno, Gober, Gando, Katsena, Kano, Tasawa, Yakoba, Yola. Nogle af dem ere i Tilbagegang og tilhøre for en Deel den forbigangne Tid. Andre derimod staae i fuld Flor; thi Intet fødes og dør hurtigere end disse afrikanske Byer.

Eidsvoldsbygningens Have.

Haven ved Rigsforsamlingssalen paa Eidsvold.

Efterat Eidsvoldsbygningen allerede er restaureret og Forsamlingssalen udstyret med Billeder af Rigsdagsmænd etc., vil nu den til samme stødende Have, der ligesom selve Bygningen er Statens Eiendom, ogsaa blive istandsat og reddet fra den Forfaldenhedens Tilstand, hvori den længe har befundet sig. Arbeidet vil foregaae efter en af Hr. Gartner Mortensen udarbeidet og approberet Plan, som vor Tegning gjengiver i formindsket Maalestok. De twende snorrette Birkealleer med i sit Slags usædvanlig store og prægtige Træer blive bibeholdte, medens der imellem disse og i Havens søndre Parti anlægges Gange og plantes Grupper af Lærketræer, Popler og forskjellige andre Træer. Den hele Have bliver, undtagen mod Nord, omgivet ved et levende Hegn af Grantræer og Havens Partier, udenfor Gangene, blive Græsmark.

Korrespondence fra Kjøbenhavn.

Kjøbenhavn i Novbr. 1860.

— — — — Af den nye historiske Literatur har Worsaaes Udgave af Kong Christian den 5tes Testamenter vakt endeel Opmærksomhed, da de indeholde Kongens Raad til sine Efterfølgere i forskjellige Anliggender. Udgiveren har kaldt dem „Tillæg til Kongeloven", hvilket dog ikke maa forstaaes bogstaveligt, da de ikke kunne have havt samme forbindende Kraft for Efterkommerne som denne, saameget mindre som de hidtil have været saa godt som ubekjendte og nu første Gang ere udgivne „paa kongelig Befaling", hvilket vel kun betyder det samme som med kongelig Tilladelse. Originalmanuskriptet, der er benyttet til denne Udgave, opbevaredes sammen med Regalierne paa Rosenborgs Slot, (hvis Samlinger bestyres af Hr. W.), var derfor vanskelig tilgjængeligt og har nok hidindtil været betragtet som unikt. Efter hvad jeg har hørt af en Autoritet i denne Henseende, skulle imidlertid disse Dokumenter være indførte i den Række Kongebreve, der er bekjendt under Navnet Danske Registere og Tegnelser, og som i Manuskript opbevares i det Danske Geheimearchiv, hvor de altsaa vilde have været tilgjængelige for enhver, der havde erholdt Tilladelse til at benytte Archivet. — Efter Forlydende er under Pressen et Supplement til Geheimearchivar, Konferenceraad Wegeners udførlige Beskrivelse over Abrahamstrup (Jægerspris), der i sin Tid var indført i Annaler for nordisk Oldkyndighed, men ogsaa særskilt aftryktes. De, der have været saa heldige at erholde Separataftrykket, besidde nu deri en bibliographisk Sjeldenhed, da den største Deel af Oplaget heraf, efter hvad der er mig fortalt, skal være gaaet tabt ved Frederiksborgs Slots Brand; Oplaget tilhørte nemlig Kongen, efter hvis Ønske Beskrivelsen var forfattet. — Etatsraad Thiele har udgivet en 3die Deel af sine Danske Folkesagn, der ogsaa er udkommen med særskilt Titel: „Den Danske Almues overtroiske Meninger". Denne Bog vil ogsaa i Norge kunne have Interesse, da man med noget Kjendskab til den norske Almues Overtro, vil finde Paralleler til de fleste af de hos Thiele anførte Sætninger. Den Danske Samler har oftere gjort opmærksom paa en tilsvarende Menings Forekomst i Norge, men den Norske Læser vil gjenkjende endnu langt flere. Ogsaa andre Europæiske Folkeslags tilsvarende Meninger ere af og til citerede, hvilket giver Bogen saameget større Interesse og forhøier dens Brugbarhed. Det vil forresten af disse Meningers store Udredelse være indlysende, hvilken Vælde mange af dem maa have. — Af Bibliothekerne har jeg kun benyttet „det store kongelige", hvortil Overbibliothekaren med sin be-

kjendte Velvillighed gav mig uhindret Adgang uden de sædvanlige Formaliteter med Kaution etc. Ikkedestomindre gjøre Bibliothekets lavere Embedsmænd undertiden Vanskeligheder ved Udlaanet, da de Bøger, jeg forlanger, naturligvis ikke høre til de almindelige. Man synes overhovedet at holde for stærkt paa den Molbechste Anskuelse, at Bøgerne findes i et Bibliothek ikke for at udlaanes men for at opbevares der. En Følge heraf er det vel, at Læsesalen, der er aaben 3 Timer daglig, som det lader, benyttes mere end vort Universitetsbibliotheks Læsesal, der dog ogsaa i Almindelighed er stærkt besøgt. Saavidt jeg kan mærke, er det egentlige Udlaan af Bøger derimod mindre end hos os. Skjønt Personalet vel er flerdobbelt saa stort som paa vort Bibliothek, er Expeditionen ingenlunde hurtigere; overhovedet ere vi Christianiabeboere forvænte i Henseende til Bibliothekar og derfor vanskeligere at tilfredsstille end alle andre Laantagere. — Man arbeider her i Kjøbenhavn paa at kunne holde Bibliothekerne og Læsesalene aabne ogsaa et Par Aftentimer, en Foranstaltning, der udentvivl vilde være meget nyttig for de fleste, der benytte disse Indretninger, da det vel er Regelen, at Formiddagstimerne for det meste ere optagne med enhvers Kaldsforretninger. Hvis ikke de betydelig forøgede Omkostninger, en saadan Foranstaltning vilde medføre, vare til Hinder, fortjente den vistnok at efterlignes overalt.

Jeg vil ikke sige noget om Kunstsamlingerne, ikke engang om mit Yndlingsopholdssted Thorvaldsens Musæum, men heller strax vende mig, til hvad der har mest „praktisk" Interesse, Theaterne, hvoraf fire stadig ere igang i Vinter: det kongelige Theater, Casino, Folketheatret og Vesterbros Theater. Kun paa det kongelige Theater spilles der regelmæssig hver Aften; de øvrige Theatere ere i Regelen aabne 3 à 4 Gange ugentlig, og kun naar et nyt Stykke i usædvanlig Grad trækker Publikum, hver Aften. Paa alle Kjøbenhavns Theatre seer man Skuespillere, der i sin Tid have optraadt i Christiania, saaledes paa det kongelige Theater A. Rosenkilde og Kone, i Casino A. Smidth og Kone, Rasmussen og Kone, W. Wiehe og Hagen, paa Folketheateret Cronborg og Fru Cortes, paa Vesterbrotheateret Sichlau og Kone. Paa det sidstnævnte Theater (hvormed det er lettest at blive færdig) spiller i Vinter Lewinis Selskab, der har givet Forestillinger i flere af Norges Provindsbyer. Skjønt her spilles maadeligt, har dog ogsaa dette Theater sit Publikum, der er nøisomt og taknemmeligt nok; Kjøbenhavnerne af alle Stænder have jo Ord for gjerne at ville more sig. Jeg har der seet „En Kvinde af Folket", det samme Stykke, som paa Christiania norske Theater heder „En Haandverkers Kone", og der behøvedes virkelig ingen Patriotisme for at see, at Spillet paa det Norske Theater stod adskillige Procent over det her præsterede. — Casino og Folketheatret ere Konkurrenter endog i den Grad, at de undertiden samtidigt give de samme Stykker, rigtignok i forskjellige Bearbeidelser. Jeg har f. Ex. i begge disse Theatere seet et Fransk Treaktsstykke, der i Casino heder „Kragetær", i Folketheatret „Et farligt Brev", og den nye musikalske Farce „Orpheus i Underverdenen". I det hele taget besidder Casinotheateret dygtigere Skuespillere end Folketheatret, men dette veed bedre at benytte sine Kræfter og giver som oftest bedre Stykker. Da Theaterne i Christiania ofte faa sine Stykker fra disse Theatere, vil jeg advare mod følgende: „Fata Morgana" og „Kjærlighed med Forhindringer" som høist miserable og „En selvopofrende Svigerfader" som gemeent. Det nysnævnte Stykke „Kragetær" eller „Et farligt Brev", „To Enker", „Bajads" og „Det gode Sindelag", hvilket sidste jo er antaget til Opførelse paa Christiania (Danske) Theater, ere temmelig middelmaadige Sager. Interessantest blandt Nyhederne ere uden Sammenligning Offenbachs ovennævnte burleske Operette „Orpheus i Underverdenen", en Travesti af Mythen om Orpheus og Eurydice. Den har i omtrent 14 Dage hver Aften trukket et meget talrigt Publikum til begge Theatere, men især til Folketheatret, hvis Bearbeidelse unegtelig er kvikkest, om den end ikke ganske kan frikjendes for endeel Platheder. Oversætteren har spækket den temmelig stærkt med lokale Hentydninger, som Nytaarsoptøierne og Politiet, den Norske Dame, Rigsdagen, Kätchen Renz og hendes Onkel etc. Den interessanteste Side af Stykket er imidlertid Musiken, der ofte temmelig bidende parodierer den nyere Operasmag i kvikke og iørefaldende Melodier, hvis Gratie undertiden uvilkaarlig leder Tanken hen paa Paludan-Müller, som ogsaa saa vel veed at

Ankona.

forene Ironien med Formskjønheden. Komponisten Offenbach er ogsaa Christiania Publikum bekjendt fra sin med Hensyn til Text ubetydelige men fra Musikens Side fortræffelige lille Operette „Ved Lygtestin". Stykket fordrer et kostbart Udstyr og ikke ringe musikalske Kræfter, hvilket sidste det rigtignok ogsaa her i Kjøbenhavn paa de to Theatere, der give dette Stykke, skorter paa; Christiania Danske Theater maatte nu, da det har faaet Fru Hundevadt, i musikalsk Henseende kunne give Operetten meget bedre, men dette Theaters Bestyrelse har i den senere Tid vist meget mindre Energie end det Norske, naar det gjaldt at bringe nye og kostbare Stykker paa Scenen. — Af Skuespillerne paa Casinotheateret, der ere Christiania Publikum bekjendte, tager unegtelig Hagen, Rasmussen og Fru Smidth sig bedst ud i Omgivelserne; forsaa betydelige Skuespillere som A. Smidth, W. Wiehe og Fru Rasmussen, hvis Hovedroller ligge i Tragedien og det høiere Skuespil, er Tumlepladsen her for liden, da der paa Grund af det kgl. Theaters Privilegium saagodtsom kun gives Lyst- og Sangspil. — Det kgl. Theater har ogsaa hidindtil i Saisonen inden Skuespillet holdt sig til lettere Sager, da Fru Heiberg nu er borte og efter Forlydende først skal optræde igjen til Nytaar. Desuden er det nok for Dieblikket Ohlenschlägers Ragnarok, ogsaa her i Kjøbenhavn. Repertoiret bestaar derfor væsentlig af Operaer, Balletter, Lystspil og Vaudeviller. Det er en heldig Sag, paa hvilket høit Trin den Kjøbenhavnske Ballet under Bournonvilles dygtige Ledelse staar; den smukkeste og dygtigste Danser er for Tiden Scharff, Primadonnan Juliette Price. Operaerne gaa meget godt med et Personale som Fruerne Fossum, Sahlgren, Liebe og Frøken Lund samt Dhr. Schram, Ferslew, Hansen og Steenberg. I Løbet af et Par Maaneder har man givet Don Juan, Figaro, Titus, Jægerbruden, De to Dage, Martha, Lucrezia Borgia og Søvngjængersken. — Det kgl. Theater har flere udmærkede Skuespillere; det fortrinlige Sammenspil der er et hos os ubekjendt Phænomen. Udførelsen af de Holbergske Lystspil maa kaldes klassisk: Phister (Oldfux, Henrik etc.), Fru Phister (Pernille), Fru Sødring (Magdelone), Rosenkilde senior (Vielgeschrey, Jeronimus), Mantzius (Erasmus Montanus etc.), Hultmann og Frøken Andersen (Leander og Leonora) udgjøre et Ensemble, der søger sin Lige. Forgjæves vil man imidlertid nu i Kjøbenhavn, idetmindste siden Professor Nielsens Død, søge nogen Skuespiller, der kan maale sig med Jørgensen paa Christiania Theater; jeg har seet Phister og Holst udføre nogle af de Roller, Jørgensen giver hos os, men de naa ham ikke paa langt nær. Fru Jacobson, der omtrent giver de samme Roller som Frøken Svendsen hos os, er tækkeligere og mindre lunefuld end denne, men kan i Begavelse ikke maale sig med hende. Som bekjendt har Michael Wiehe de samme Roller paa det kgl. Theater, som hans Broder havde hos os; ved en Sammenligning mellem Brødrene vil man formeentlig finde, at M. Wiehe er størst som Skuespiller, W. Wiehe som Deklamator. Hin er ikke længer ganske ung af Udseende selv ikke paa Scenen, men for et Publikum, der sætter Indholdet over Formen, er dette af meget underordnet Betydning, og det kan kun geraade Kjøbenhavnerne til Ære, at de ei bemærke Alderen hos Fru Heiberg, Rosenkilde sen., Phister (som Henrik f. Ex.) etc. Det er mere, end man kan rose Christiania Publikum for, naar man f. Ex. seer hen til den Behandling, der hos os blev Fru Schrumpf tildeel. J. Wiehe, en yngre Broder af M. og W. Wiehe, der er en dygtig Bassist (han synger saaledes Figaros Parti smukt), har med Held begyndt at optræde som Skuespiller i Brødrenes Fag. Jeg maa endnu omtale en ung, meget lovende Skuespillerinde paa det kgl. Theater, Frøken Smith, der giver endeel af Fru Heibergs tidligere Roller, nærmest dem, der hos os udføres af Fru Wolf, der forresten som Skuespillerinde ikke kan udholde nogen nærmere Sammenligning med Frøken Smith. — Paa det kgl. Theater er H. Hertz's allerede i længere Tid trykte Lystspil „Besøget i Kjøbenhavn" endelig optaget paa Repertoiret. Skjønt det unegtelig staar under flere af hans tidligere Lystspil, er det imidlertid et underholdende Stykke, som det vistnok vilde være ikenligt for et af vore Theatere at optage, hvis man hos os kan finde nogen, der tør paatage sig Islænderens Rolle, som vistnok ogsaa var en Anstødssteen her i Kjøbenhavn, men som nu, da Mantzius fra Folketheateret er vendt tilbage til det kgl. Theater, i ham har fundet en dygtig Fremstiller.

Bjørnstjerne Bjørnson har, som bekjendt, opholdt sig her i flere Maaneder, medens han oppebiede Udfaldet af Stipendiefordelingen i Christiania. I hvor stor Anseelse han her staar, vil man blandt andet kunne see af Clemens Petersens Biographie af ham i „Illustreret Tidende"; skjønt nu der alt er stillet paa Spidsen, er saameget vist, at Bjørnsons

Berømmelse er grundfæstet i Danmark selv hos „virkelige Autoriteter". Efter hvad der er mig fortalt, som jeg tror af velunderrettede Personer, skulle nogle private Velyndere her, hvis han intet Stipendium erholder fra Norge, være betænkte paa at tilveiebringe den fornødne og af ham ansøgte Sum til en Reise i Syden, fornemmelig Italien, i hvilket Tilfælde man da anseer det for ikke usandsynligt, at han efter Hjemkomsten slaar sig til Ro i Kjøbenhavn: relata refero. — Ole Bull har i den sidste Tid et Par Aftener givet nogle Nummere paa Folketheateret og der samlet et talrigt og kyndigt Publikum, som med stort Bifald har modtaget hans endnu altid uforandrede geniale Spil.

Kjøbenhavn udvider sig stærkt udenfor Voldene, hvis Sløifning bliver mere og mere øinefaldende nødvendig; især har der paa Vesterbro og Nørrebro i de senere Aar reist sig en stor Mængde nye Bygninger, af hvilke nogle høre til de smukkeste i Byen. Den i Anledning af den famøse Storthingsbygningssag hos os saa meget omtalte Professor Christian Hansen har for Tiden to betydelige Bygninger under Arbeide, nemlig den nye, overordentlig store Hospitalsbygning ved Nørrebro og det astronomiske Observatorium paa Volden mellem Nørre- og Østerbro. De ere begge opførte af gul Mursten uden Puds i den simple og ædle Stil, som ogsaa udmærkede denne Architekts Tegning til den Norske Storthingsbygning. — Paa Nørrebro er opført en ny Kirke, der nu er sin Faldendelse nær, og som bliver en af de vakreste Kirker i Kjøbenhavn, hvilket forresten ikke vil sige meget. Den skal — ligesom den smukke Idiotanstalt ved Bakkehuset, der ogsaa paa det nærmeste er færdig — være bygget ved private Sammenskud. Garnisonskirken er netop igjen tagen i Brug efter en vidtløftig Restauration, der er udført af Nebelong. De fleste ere nok imidlertid, og formentlig med Rette, ikke synderlig fornøiede dermed. En forhaabentlig heldigere Restauration undergaar for Øieblikket Roeskilde Domkirke, hvor den i senere Tider foretagne Overkalkning af Søilerne etc. borttages. I Høichoret staa allerede nu de skjønne, slanke Stenpiller igjen frie for det vanzirende Overtræk, der foruden at skjule den ædlere Materie ogsaa i en uskjøn, krinolineagtig Grad forøgede deres Omfang. — Ogsaa den gamle, venlige Klosterkirke i Sorø har nylig undergaaet en fuldstændig Reparation, hvorved Begravelsessteder, Monumenter og Epitaphier i Kirken ere bibeholdte og tildeels restaurerede i fuldstændig Modsætning, til hvad der pleier skee hos os ved slige Leiligheder, hvor det første, man gjør, er at tilintetgjøre alle saadanne Minder ved at nedgrave Kisterne samt udkaste og ødelægge Monumenterne. Alle de Vaabener, som Biskop Lave Urne har ladet male paa Væggene til Minde om Biskop Absalon og hans Slægt, ere igjen fornyede med de uheraldiske Farver, senere Tiders Ukyndighed og Misforstaaelse efterhaanden have meddeelt dem. — — — — h. F.

Ankona.

Vi give ovenfor et Prospekt af Ankona, hvis Fæstning saa hurtigt overgav sig til Sardinierne, uagtet den stod i Ry for at være meget stærk og dens Forsvar førtes af en saa krigskyndig Mand som Lamoricière. Hvad der medførte denne hurtige Overgivelse har deels været den Omstændighed, at de 4000 Mand pavelige Tropper, som stode til Lamoricières Raadighed, vare lidet tilstrækkelige til et fuldstændigt Forsvar af Fæstningens samtlige vidtløftige Værker, deels den, at disse Tropper i Begeistring og Tapperhed have været de angribende Sardiniere underlegne og at Fæstningen samtidig baade blev bestormet fra Landsiden og beskudt af den paa Havnen liggende sardiniske Flaade. Ved denne hurtige Afgjørelse (28 Septbr.) blev Sardinierne Herre over den bedste Havn paa den italienske Østkyst, og en By, hvis Handel næsten kan maale sig med Venedigs, trods alle de Hindringer, den pavelige Regjering har lagt iveien for dens Blomstring.

Lola Montez's Autobiographi.

Tvende Forelæsninger.

(Fortsat fra Nr. 47).

Da Ludvig besteg Thronen, nærede han de liberaleste Ideer, og det var hans første Hensigt at give sit Folk en Grad politisk Frihed, som intet Folk i Tydskland nogensinde har kjendt. Men de revolutionære Bevægelser i 1830 tvang ham tilbage, og i en ond Time kom de mest despotiske og mindst frisindede Jesuiter ind i hans Raad. Under dette Ministeriums Indflydelse blev Kongens naturlige Frisindethed stadigt modarbeidet, og Regjeringen udartede til et smaaligt Tyranni, hvor den præstelige Indflydelse udsugede Folkets Hjerteblod.

Pressen blev strengt censureret, og Jesuitismens trehovede Fod viste sig allesteder, saaat Kongen blev træt af en Regjering, som Nødvendigheden syntes at paatvinge ham.

Saaledes var Tingenes Tilstand i Baiern, da Lola Montez kom dertil. Og nu, haaber jeg, man tilgiver mig, at jeg igjen citerer det føromtalte amerikanske Blad: — „Hun fik Tilladelse til at dandse paa Theatret i München. Hendes Skjønhed og udmærkede Manerer tiltrak sig Kongens Opmærksomhed. Ved nærmere Bekjendtskab blev han henrykt over hendes originale Charakteer, hendes Aandsevner og de nye og politiske Anskuelser, som hun frimodigt og uforfærdet lagde for Dagen. Hun bevirkede en fuldstændig Forandring i det baierske Regjeringssystem. Ministeriet fik Afsked, nye og liberalere Raadgivere bleve valgte, Jesuiternes Magt var tilende, Østerrigs Indflydelse blev tilbagevist og Grundvolden lagt for at gjøre Baiern til et uafhængigt Medlem af Nationernes store Familie." Disse gunstige Resultater kunne medrette tilskrives Lola Montez's Talenter, Energi og Indflydelse, saaat hendes Ophøielse i Adelsstanden kun var den almindelige Belønning for politiske Tjenester. Hun blev Grevinde af Landsfeld, fik et Gods af samme Navn med visse Lehnsprivilegier og Ret over omtrent 2000 Sjele. Iberegnet et aarligt Tillæg af Kongen af 20,000 Gylden, var 70,000 Gylden eller lidt over 5000 Pd. Sterl. om Aaret hendes hele Indkomster. Efter al den Støi der har været i Verden om Lola Montez i Baiern, kan hun dristigt kalde Historien til Hjælp for at finde et Exempel, hvor Magten i en Kvindes Haand er brugt paa en anstændigere og mere passende Maade og med mere uegennyttig Hengivenhed til Frihedens Sag. Hun og hun alene bevægede Kongen ikke alene til at opløse et Ministerium, der havde holdt sig et fjerdedeels Aarhundrede, men hun gik videre og bevægede ham til at vælge sine nye Ministre af Folkets Rækker uden Hensyn til Adelen. Hvilket dristigt Skridt var ikke et saadant Exempel i en tydsk Stat! I, i eders fredelige republikanske Hjem her i de forenede Stater, kunne ikke gjøre eder noget Begreb om den heftige Vrede, det opvakte hos Adelen, ikke alene i Baiern, men i hele Tydskland. Da var det, at Lola Montez blev en Dæmon, en Djævel, en Drage med flere Hoveder og Horn end det frygtelige Dyr, der omtales i Aabenbaringen.

Da Lola Montez kom til Baiern, havde Adelsmændene saadan Magt, at det ikke var muligt for en Handelsmand at inddrive en Gjæld hos en af dem ved Lovens Hjælp, da de alene kunde dømmes af deres Lige. Og det stakkels Folk havde desværre ingen Udsigter, naar de havde noget med Loven at gjøre, da de alene skulde dømmes af Adelen. For at raade Bod paa dette afskyelige Uvæsen havde Lola Montez faaet Kongens Løfte paa, at han vilde indføre Code Napoleon, og hun holdt paa at faa den trykt og færdig, da Revolutionen brød ud og forjog hende. Hun havde tildelt den høie Adels opblæste Hoveder et voldsomt Slag ved at vælge Ministrene af Folket, men Indførelsen af Code Napoleon betragtedes som Dødsstødet. De fede, dovne Lediggjængere, som levede af Folkets Fortjeneste, saa den sidste Planke drive fra deres Hænder. Og Lola Montez var Skyld i det altsammen. Præsterne holdt paa at prædike, at Jomfru Maria ikke længer var i München, men at Venus havde indtaget hendes Plads. Først forsøgte de at faa hende paa deres Parti. En Adelsmand blev fundet, der vilde nedlade sig til at gifte sig med hende; derpaa forsøgte man det østerrigske Guld — gamle Metternich vilde give hende en Million, hvis hun vilde forlade Baiern — alt var uden Nytte. Saa kom Trudsler og Sammensværgelser for at rydde hende afveien. To Gange skjød de paa hende, en Gang fik hun Gift og blev kun reddet, fordi hun havde faaet en altfor stor Portion. I deres Iver for at være rigtig sikre narrede de sig selv. Og da den Revolution udbrød, som drev Lola Montez fra Magten, var den ikke bevirket af hendes Fienders overlegne Kløgt og Skarpsindighed, men af den raa Kraft, som det østerrigske Guld havde fremkaldt. Der blev udstrøet Guld i Münchens Gader, og Pøbelen — hvormed jeg ikke mener Folket, men den lavere Klasse Lediggjængere og alslags leiet Pak — blev det østerrigske Partis Redskaber.

Literatur.

Verdenshistorie, Læse- og Lærebog for Almue- og Borgerskoler ved Siegw. Petersen. (192 S. 8. Priis 36 ß. indb., Cappelens Forlag). Denne Bog er, hvad allerede Titelen antyder, et Sidestykke til Forfatterens stærkt udbredte Norgeshistorie. Den svarer hvad Omfanget angaar endog paa Siden til denne; men da Stoffet her har været langt vidtløftigere, blev naturligviis en større Knaphed at iagttage med Hensyn paa hvad der skulde gives Plads. Forf. har gaaet den, navnlig for en „Læsebog", rigtige Vei, at give hvad der toges med saavidt udførligt, at det kunde interessere Læseren, hvilket jo ogsaa Lassen og Kofod har gjort i sine lignende Historier. Men paa samme Tid har har søgt at bringe nogen større Righoldighed af historisk Stof tilveie ved i en „Tidstavle" og i Anmærkninger at levere en Række af Navne og Tal som historiske Støttepunkter, formeentlig for dem, der under Bogens Læsning kunne nyde Veiledning af en Lærer. Iøvrigt sees, at der ved Bogens Benyttelse i Almindelighed ikke er regnet paa en saadan Veiledning, da der gives flere Forklaringer, som ellers vilde været Lærerens Sag, f. Ex. hvad en Magnet er, Krudtets Bestanddele osv. Til Opfindelser og Kultur tages forholdsviis meget Hensyn, hvilket er en god Ting. Fremstillingen synes os at være letfattelig, dog enkelte Steder noget søgt populær. Uagtet denne Bog i Omfang svarer netop til Forf.'s Norgeshistorie, der koster 24 ß, kan dens Priis af 36 ß. ikke kaldes høi.

— Af Folkets Helse, et Tidsskrift for Meningmand paa Kysten, udgivet af O. G. Høegh, er udkommet 3die Hefte (Priis 18 ß.), indeholdende: Smitsomme Sygdomme; Er Norge et fattigt Land; Barnet; Melt; Sundhedskommissioner og Om Giftermaal mellem nære Slægtninge. Det var at ønske, at dette Skrift, der er ligesaa fortjenstligt som billigt, erholdt en større Udbredelse end hidtil, og vi tillade os derfor paa det Bedste at anbefale det til vore Læserers Velvillie. (Forlægger: Ferd. Køhler i Throndhjem).

— Første Afdeling af Lous's Haandbog i den christelige Børnelærdom er afsluttet (Floors Forlag i Bergen) og af anden Afdeling (Troen) er udkommet første Hefte, Priis 12 ß. 1ste Afd. udgjorde 8 Hefter, den 2den vil udgjøre 11.

— Dansk Literatur. Carl Petersens tidligere omtalte interessante og med Karter og Billeder udstyrede Beskrivelse af „Den sidste Franklin-Expedition med „Fox", Kapt. M'Clintock", er sluttet med et nylig udkommet Dobbelthefte og koster fuldstændig omtr. 7 Mk. (Wøldikes Forlag). Af Hverdagslivets Fysiologi efter Lewis, et lærerigt, populært Skrift, foreligger nu første Bind fuldstændigt (Philipsens Forlag). Hos Wøldike er udkommet H. 1—3 af Huuslægen, Anviisning til selv at tilberede og anvende de vigtigste Lægemidler, der tjene til at helbrede og beskytte mod de hyppigst forekommende Sygdomme, af F. W. Raspail. 3die omarbeidede Udg. Det Hele udgaar i 5 H. à 17 ß. Paa Reitzels Forlag er udkommet: Johannes Johnsen, løse Blade af nogle Samtidiges Liv af H. Hertz. 3 Dele, (hvilken Roman tidligere har været trykt i Forf.'s nu ophørte ugentlige Blade).

Norge.

Christiania. Universitetsbiblioteket har nylig modtaget en værdifuld og betydelig Tilvæxt af ældre Værker i forskjellige Videnskabsfag, idet afdøde Asjessor Hornemans Børn i Throndhjem til samme have skjænket de Bøger af deres Faders Bibliothek, som Bibliothekei efter eget Valg maatte ønske at komme i Besiddelse af. Efter foretaget Udvalg i denne Samling, der var et gjennem længere Tider nedarvet Familiebibliothek og paa ældre Tryk vistnok den rigeste Privatsamling i Landet, beløber disse Værker sig til omtr. 1500 Bind foruden en heel Deel i Throndhjem og andre Steder her i Landet trykte Brochurer.

— Ved kongl. Resol. af 10 Novbr. er den techniske Overbestyrelse af Jernbane-, Vei-, Kanal- og Havnearbeider henlagt under Ingeniørbrigaden, og Regjeringsforretningerne ved vedkommende Havnevæsenets Bestyrelse under Indredepartementet.

— Byens ældste Borger Apotheker Maschmann er afgaaet ved Døden. Han var født 1775 og Apotheker fra 1797.

— Overretssagførerne O. Bachke og Arneberg ere ansatte som Referenter ved Overretten.

— Præsten Lammers er traadt tilbage i Statskirken.

— Vor Landsmand Tenoristen Stougaard er ankommen til Hamburg, for der at optræde. — Ole Bull har givet Koncert i Lund.

— Ved den store Udstilling i Besançon har A. Tidemand faaet Guldmedaillen og Gude Sølvmedaillen af anden Klasse.

— Bergkandidat P. H. B. Holmsen er 10 Novbr. ansat som Bergmester ved Kongsbergs Sølvværk.

— I Arendal er et af Stabelen løbet Skib, tilhørende C. Dedekam, opkaldt efter Garibaldi.

— Fra Tjøtø berettes, at et Brudefølge paa ni Mennesker er forkommet paa Søen paa En nær.

— Pianisten Døring, der løb bort fra Throndhjem, befinder sig nu i Rotterdam, hvor han agerer Musiklærer.

— Dampkjøkkenet har lagt en Skilling paa hver Portion Mad og Ølbryggerierne en Skilling paa hver Flaske Øl.

— Keiser Napoleon ventes til London, Keiserinden skal ivinter for sin Sundheds Skyld opholde sig i Skotland. — Østerrige udruster en Hær paa 300,000 Mand (?).

— Lincoln, det republikanske Partis Kandidat, er valgt til Præsident i de forenede Stater.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 49. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 2den December 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Den vexlende Sands for Naturskjønheder.

(Efter Riehls „Kulturstudien".)

II.

Denne samme schweiziske Natur blev opfattet ganske anderledes af de talrige Malere, som i Begyndelsen af dette Aarhundrede malede Alpevedutter. De søge næsten bestandigt at nedtrykke Høifjeldet til et Lavfjeld og afgive snarere en Kommentar til Gesners Idyller end til Alpernes Kjæmpenatur, saaledes som vi nu see denne. Men Naturen er forbleven den samme, ogsaa Menneskenes ydre Øie: men deres indre Øie forandrede sig.

De ældre Mestere aftoge bestandigt Landskaberne fra et lavere Standpunkt, saaat alle Omrids kunde udhæves i bestemte Linier. Det var næsten Regel, at Forgrunden skulde være skarpt profileret, og ofte saa mørkt skygget, at den næsten stak af som en Silhouette mod de fjernere Partier. I den ægte Zopftid var det derimod en Yndlingsgrille at tegne Landskaber og Byprospekter i Fugleperspektiv, saaat enhver Forhøining blev saavidt muligt fladtrykt, enhver klar Udsondring af de enkelte Partier saavidt muligt udvisket.

Da Goethe satte over fra Messina til Neapel, skrev han ved Synet af Scylla og Charybdis: „Fordi Digterne har rykket saa nær sammen disse to Naturmærkværdigheder, der i Virkeligheden staae saa langt fra hverandre, har man klaget over Poeternes Opdigtelser, og ikke lagt Mærke til, at det er Tilfælde med alle Mennesker, at deres Indbildningskraft heller tænker sig storartede Gjenstande udstrakte i Høiden end i Bredden, og giver derved den forestillede Gjenstand langt mere Charakteer, Alvor og Værdighed. Jeg har tusinde Gange hørt Folk klage over, at de følte sig skuffede ved at see i Virkeligheden Gjenstande, som de tidligere kun havde hørt fortælle om. Aarsagen hertil er den samme: Indbildningskraft og Virkelighed forholde sig til hinanden, som Poesi og Prosa; hin vil tænke sig Gjenstandene kraftige og steile, denne derimod vil altid udbrede sig i Flader. Landskabsmalerne i det 16de Aarh., sammenlignede med de nuværende, afgive det mest iøinefaldende Bevis."

Af denne lille Bemærkning lod der sig udvikle en Mængde træffende Satser. Her kun denne ene: Middelalderens Malere maatte paa Grund af deres phantastisk-romantiske Kunstideal fremstille trange, steile og bratte Prospekter. Baggrunden i deres Landskabsmalerier ere mere digtede — i Goethes ovenanførte Forstand — end malede. Det var ikke et portræteret jordisk, men et tænkt helligt Landskab, der bestandigt stod alpeformigt for deres Aand. De overførte denne paa det egentlige Naturportræt, og gave saaledes Tidens Natursands dens Præg. Af Hebræernes bibelske Poesi havde den christelige — og ikke blot den germanske — Verden hentet en Begeistring for Naturens Skjønhed, som ikke kunde frembringes indenfor den antike Kunst. Med den dybere christelige Erkjendelse af Gud fulgte ogsaa en dybere poetisk Opfattelse af hans skjønne Jord, og først da man fik et rigtigt stærkt Indtryk af det Forgjængelige ved denne samme Jord, begyndte man at elske den med saa smertefuld Længsel. Hine fromme Maleres Landskabsmalerier ere derfor ligesaa gjennemsigtige og antirealistiske som Psalmistens; ogsaa for den ydre Sands stræbe de efter høie Former, en Retning opad, et Indblik i en heel Verden, i en Kosmos af sammentrængt Naturliv, hvis Forbillede de, uagtet al deres barnlige Naturalisme, snarere har seet i Phantasiens Paradis end i Virkeligheden. De høie, lyse Bjergtinder, som blot kunne naaes af Øiet og ikke af Foden, tilhøre jo ogsaa allerede næsten Himmelen. Det 17de Aarhundredes Landskabsmalerier, som gaae ud fra den rent jordiske Skjønhed, stræbe derimod ud i Bredden, som jo ogsaa ethvert Landskab i Virkeligheden ligger bredt og udstrakt foran os. Den klassiske Oldtid havde ligesaalidt som Renaissancen og Rococoen, der efterlignede den, noget uddannet Øie for Alpeskjønheder. Humboldt omtaler, at ikke en eneste romersk Autor beskriver Alperne anderledes end blot ved at klage over deres Uveisomhed, samt at Julius Cæsar benyttede de ledige Timer paa en Alpereise til at forfatte et — grammatisk Værk de analogia.

Paa Bibelvignetter fra det 18de Aarh. fremstilles Paradiset, altsaa Idealet af jomfruelig Naturpragt, som en kjedelig Slette i en fuldstændigt flad Have, hvor den kjære Gud allerede har korrigeret sit eget Værk, og med en fransk Gartnersax udklippet Trægruppene i Pyramider, retliniede Alleer o. dl. Paa de ældre Træsnit er Paradiset gjengivet som en høi opadgaaende Ødemark, hvor overhængende Klippeblokke staae i Veien for Adam; hvilket kontrasterer sælsomt nok med Begrebet om et Naturliv, der skulde være blottet for Farer og Møisommeligheder. Vore Fædre betragtede hyppigt en yndig, rigt opdyrket Egn som Billede paa Paradiset, medens vi Vilde med hine Middelalderens Mestere foretrække en Urskov.

I Middelalderens Malerier finder man næsten aldrig Skoven afmalet. Skulde dette, skulde de gamle Italieneres blot tynde, ligesom med optællede Blade beløvede Træer ene og alene have sin Grund i en mangelfuld Technik? Den dalevende Slægt maatte dog have en ganske anderledes Forestilling om Skovens uforfalskede og ukrænkede Herlighed end vi, som blot see Skove, der ere nøiagtigt begrændsede efter Alnemaal, og blot kunne beskyttes mod den hærjende Ox ved et strengt Forstvæsen. Middelalderens Digtere følte dybt nok Skovens digteriske Skjønhed; men Menneskenes Øine oplodes først for dens maleriske Skjønhed, da de traadte ud af Skoven, da de vare blevne fremmede for den, og den begyndte at forsvinde. I Folkesangen afhyller Bonden digterisk mangen yndig Enkelthed ved Naturens Skjønhed; for Landskabets maleriske Skjønhed har han derimod høist sjeldent et Blik. Det gaar ham i denne Henseende, som det gik Præsten fra Landet, der sang i Hexametere for Berlinerne om en Bygager og kaldte den „et Vidunder af en Udsigt". Da Skoven endnu var Regel, og Marken Undtagelse, da vare Opryddninger, det klarnede Lands Oaser, det Lyse, det Frie ogsaa det mest Maleriske, medens vi, der have faaet formeget af disse Lysninger, nu atter foretrække de enkelte Oaser af mørke Skove.

Kun den, som lægger Mærke hertil, kan forstaae, hvorledes t. Ex. Karl den Stores Pallads ved Ingelheim kunde gjælde for et rigtigt Lystslot, der skulde være beliggende paa et i Datidens Øine aldeles henrivende og malerisk Punkt. For vort moderne Øie ere disse Flader paa den venstre Rhinbred med deres Agre, Vinhaver, Sandstrækninger og forkuede Furukrat yderst kjedelige, og vi kunne ikke forstaae, hvorledes Keiseren netop kunde vælge sig en slig Plet til Anlægget af et Lystslot, medens han blot behøvede at sætte over Floden eller gaae nogle Mile længere ned ad den forat faa bygget sit Palads i en af Jordens skjønneste Egne. Seer man imidlertid fra Paladsets nuværende Ruiner udover Rhindalens brede Strande, som allerede dengang vare opryddet Land, medens Skoven endnu bedækkede den venstre Breds nutildags saa ensformige Høierække — saa maa man ogsaa paaskjønne Keiserens Smag. Thi saaledes som Slottet laa, ved Udgangen af Skoven, ligesom ved Grændsen af den tidligere Nat og Fortidens Barbari, saa det selv ind i Lyset, idet Rhinegnens vidstrakte Kulturland, af hvis nye og friske Grund netop Vinrankerne skjøde deres første Skud, udbredte sig med sine nye Anlæg og Veie, — og dette maatte vistnok være et kongeligt Skue for et Datidens Øie. Det var ligesom et Symbol ikke blot for Keiserens men den hele Tidsalders verdenshistoriske Kald, nemlig at rydde, klarne, gjøre lyst. Det samme Landskab, som nu forekommer os, om ikke hverdagsligt, saa dog i det Høieste kun idyllisk, det maatte dengang synes imposant og ægte keiserligt.

Netop formedelst dette gjennem de verdenshistoriske Slægtrækker vexlende Øie tilhører Landskabsmaleriet, som giver os det sikreste Kjendskab til denne Vexling, ikke blot Æsthetiken; ogsaa Kulturhistorikeren kan gjøre Studier i denne den mest individuelle af alle bildende Kunstfrembringelser.

Som bekjendt er ikke engang den skjønneste Egn i og for sig allerede et virkeligt Kunstværk. Kun Mennesket skaber kunstnerisk, ikke Naturen. Et Landskab, som viser sig derude for vort Blik, er ikke skjønt i og for sig; det har muligens kun Evne til at blive aandeliggjort og luttret til Sjønhed i Beskuerens eget Øje. Det er kun forsaavidt et Kunstværk, som Naturen giver det raae Stof til et saadant, medens enhver enkelt Betragter først kunstmæssigt former og besjeler det i sit eget Øies Speil. Naturen bliver kun skjøn ved et Selvbedrag hos Beskueren. Derfor udleer Bonden den Bymand, som i sin Illusion sværmer over de Naturskjønheder, der af ham betragtes med Ligegyldighed. Thi den som ikke selv allerede er et Stykke af en Kunstner, den, der ikke selv kan male skjønne Landskaber i sit eget Hoved, han kan heller aldrig gjenfinde dem ude i Naturen. Den skjønne Natur, dette mest subjektive af alle Kunstværker, som er malet paa Øiets Nethinde istedetfor paa Træ eller Lærred, bliver hver Gang forskjelligt i Forhold til den Seendes Synspunkt. Og ligesom dette er Tilfældet med de enkelte Mennesker, saaledes er det ogsaa Tilfælde med hele Generationer. Opfattelsen af det kunstnerisk Skjønne er ikke halv saa afhængig af store kulturhistoriske Forudsætninger, som Opfattelsen af det Naturskjønne. Med ethvert stort Omsving af Civilisationen dannes ogsaa et nyt Blik for en anden Art Naturskjønhed.

Dette gaar endog saavidt, at man næsten skulde fristes til at tro, at de forskjellige Tider have betragtet Naturen med forskjellige Øine ikke blot i aandelig Forstand, men ogsaa i rent udvortes legemlig. De fleste gamle Mestere have malet deres Landskaber, saa man tydeligt kan see, at de vare langsynede, vi derimod

male vore med kortsynede Øine. En langsynet Maler vil i Regelen være tilbøielig til at opfatte den Naturscene plastisk, som en kortsynet gjengiver som et Stemningsbillede. Allerede de gamle Italieneres Træer, hvor Bladene ere talte, kunne oplyse dette Forhold. Van Eyck's og hans Disciples Scenerі er undertiden malet, som om Kunstneren havde seet Baggrunden i en Kikkert og Forgrunden i et Forstørrelsesglas. Johann Breughel maler sine yndige smaa Landskaber med en saa detailleret Bestemthed i Omridsene, især i Træformationerne; han tegner de vrimlende smaa Figurer med saa skarpe Linier, at det Hele forekommer os, som om det var seet med en Ørns og ikke med et Menneskes Øine. Derimod savne vi Enhed og Distinkthed i Totalstemningen, Sammenfatning i de store Grupper, Blik for Landskabet som organisk Heelhed. Først Claude Lorrain og Ruysdal blive epochegjørende i denne Henseende; ogsaa i denne Retning ere de det moderne Landskabsmaleris første Stiftere: hvor de Gamle have optællet og møisommeligt afkopieret Blade, Blomster, Græsstraa, der have vi nu antaget brede, almene, næsten konventionelle Former for Træformationer, Grønsvær osv. I det Enkelte ere disse langt mindre naturtro end Detaillens miniaturagtige Efterligning, men i deres Heelhed have de paa den anden Side langt dybere Natur- og Kunstsandhed. Vi kunne i vore Dage see Kunstnere, som næsten gjøre til deres Livsopgave at male Landskaber, hvori der ikke findes plastisk bestemte Former, rene Stemningsbilleder; saaledes kan f. Ex. Zwengauer aldrig blive træt af at fremstille kolde Myrstrækninger, lidt Vand i Forgrunden, en formløs Flade med Land i Midten, en ildglødende Aftenrøde, som da i Forbindelse med en vældig mørk Sky fylder den største Deel af Billedet. Det seer ud, som om Maleren vilde forestille os de fire Elementer, Ild, Vand, Luft og Jord, sammensmeltede til en malerisk Akkord. For saadanne rene Stemningsbilleder havde de gamle Mestere aldeles intet Øie. Dersom en Maler fra det 15de eller 16de Aarh. stod op af sin Grav og betragtede endog vore bedste Landskabsmalerier, saa vilde han sikkerligt have liden Glæde deraf; han vilde ansee dem for noget Smøreri, der var udført efter en Recept, hvorefter man skulde faa de smukkeste Træformer ved at kaste en i grøn Farve dyppet Svamp mod Væggen.

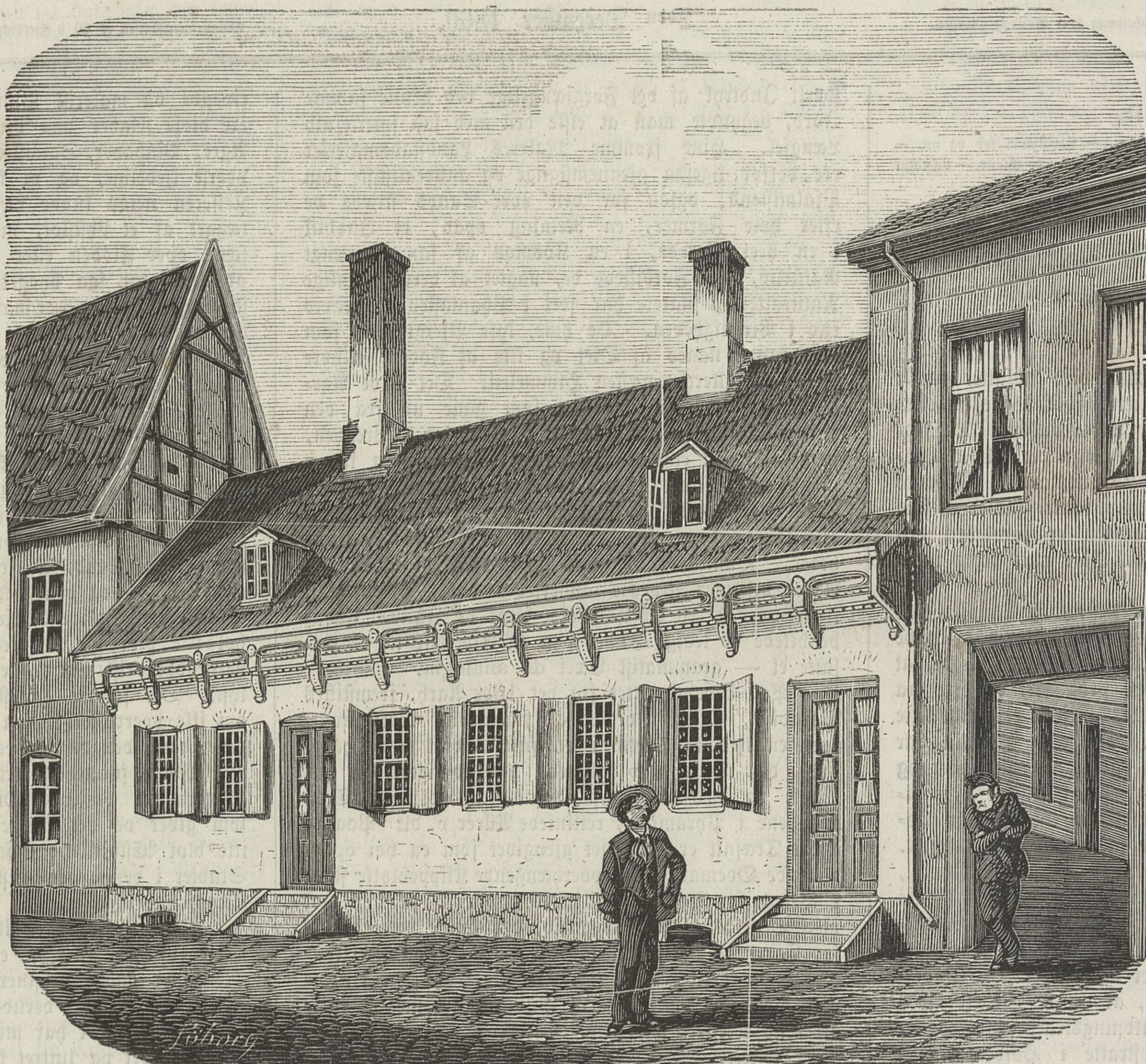
Imidlertid er det ikke blot i Forhold til Naturen, at man paa denne Maade er skredet frem fra at have Øie for det Enkelte til at faa Øie for det Hele. Blandt Historiemalerne gjentager det Samme sig; ligeledes ikke mindre blandt Digterne, Musikerne og de Lærde. En Suite af Bach synes ligesom et Breughelsk Landskab at være udarbeidet under et Mikroskop, og nutildags vilde man langt lettere finde hundrede Historiephilosopher, der ypperligt forstaa at konstruere Historien som „et Kunstværk“ i det Store og Hele, end man kan finde blot en eneste Chronist, som med en død, bladtællende Flid taber sig i henrundet Aarhundredes Detailler. Ikke blot i Naturscener, i den ganske Verden see vi mere paa det Heles Harmoni end paa Enkelthederne hver for sig.

Christiania før og nu.

Efterhaanden som de ældre Bygninger vige Pladsen for nye og Byen antager et forandret Udseende, bliver det — hvad vi allerede tidligere have gjort opmærksom paa — af desto større Interesse igjennem Tegninger at bevare deres Udseende, da de paa samme Maade ere Repræsentanter for den svundne Tids Architektur i vor Hovedstad, som de mere pragtfulde Bygninger, der fortrænge dem, ville blive det for vor Tids. Ligesom vi allerede tidligere (i No. 11) have givet Prospekt af en charakteristisk Bygning fra Byens ældste Dage, saaledes give vi her Afbildning af en Bygning fra forrige Aarhundrede, hvis architektoniske Udstyr for sin Tid var noget Usædvanligt. Det er Professor Skjelderups forrige eenetages Gaard i øvre Slotsgade, ligeoverfor Christiania Sparebank*). Omendskjønt denne Bygning i og for sig er liden og ubetydelig, præsenterer den sig dog paa en værdig Maade ved sit vakre, gamle Trægesims, som i sit Slags vist er det eneste i Byen. Tømmerkonstruktionen er den samme, som man ofte finder i Udlandet, især i gamle tydske Byer. Men Gesimset er usædvanlig djærvt og godt skaaret i architektonisk Henseende. Bjælkehovedernes Konsoler ere — saaledes som Tegningen viser — alle forskjellige fra hverandre, uden Benyttelse af Schabeloner; men Harmonien ved det Hele er dog derfor ikke forstyrret.

Vore Tegninger skylde vi Hr. Architekt von Hanno, som heldigvis havde taget dem netop inden Gaardens Paabygning begyndte. At en saa usædvanlig Mand som Professor Skjelderup har beboet denne Gaard til sin Dødsdag, giver den en forøget Interesse, foruden den, som den havde i architektonisk Henseende, selv om man hertillands er fremmed for denne særegne Pietet, hvormed fremmede Nationer f. Ex. Tydskerne, omfatte Alt, hvad der knytter sig til en berømt Mands Liv og Færden.

*) I Sommer er der sat nok en Etage paa den, hvorved Bygningens vakre Gesims er forsvunden.

Gammel Gaard i øvre Slotsgade i Christiania. (Efter Tegning af Architekt von Hanno).

Lola Montez's Autobiographi.

Tvende Forelæsninger.

(Slutning fra forr. Nr.)

De kom med Kanoner, Geværer og Sværd, med titusinde Djævles Stemme og omringede hendes lille Borg. Imod hendes Venners Bønner, som vare hos hende, fremstillede hun sig for den rasende Hob, som fordrede hendes Liv. Dette bedøvede dem for Øieblikket, da det maa have forekommet dem som Vanvid. Tusinde Geværer vare rettede mod hende og hundrede fede, apoplektiske Stemmer forlangte, at hun skulde tilbagekalde Alt, hvad hun havde faaet udrettet. I et meget mildt Sprog — det var ikke Tid til at skjende — svarede hun, at det var hende umuligt at indvilge i et saadant Forlangende. Hvad der var gjort, var ærligt ment at være til Folkets Bedste og Baierns Ære.

De kunde tage hendes Liv, om de vilde, men det vilde ikke forbedre deres Sag, thi hendes Blod vilde aldrig bevise, at de havde Ret. Midt i denne Tale blev hun trukket tilbage til Huset af sine Venner; kort efter da hun mærkede, der blev gjort Forberedelser til at sætte Ild paa Huset, gav hun efter for sine Venners Bønner og Overtalelser og flygtede forklædt som Bondepige. Det var i Februar Maaned, og hun drog tilfods gjennem Sneen omtrent 7 Mile ind i Landet. Det liberale Partis Ledere nødtes ogsaa til at begive sig ind i Landet med deres Familier.

Lola Montez var saaledes uden Haab forvist fra Baiern, og hun havde intet andet Valg end øieblikkeligt at søge Beskyttelse hos en venskabelig Stat. Denne Stat var Schweiz, hin lille Republik, der lig en majestætisk Ørn ligger mellem Europas monarkiske Glenter og Ravne. Men før Lola Montez forlod Baiern for bestandigt, kom hun tilbage, klædt i Gutteklæder; hun reiste om Natten og laa af Forsigtighed stille om Dagen og Kl. 12 om Natten fik hun den sidste Audients hos Kongen. Hun fik Kongens Løfte, at han vilde nedlægge Regjeringen; hun kunde ikke taale Tanken om, at han med egen Haand skulde tilintetgjøre de Forbedringer, som han havde foretaget paa hendes Tilskyndelse. Hun viste ham Umuligheden af at beholde sin Krone, hvis han ikke vilde taale den vanærende Ydmygelse at tilbagekalde de store Gjerninger, der, som han selv havde erklæret, vare foretagne under Følelsen af deres Retfærdighed. Hun overbeviste ham om, hvorledes det var bedst for hans egen Ære, at Tilbagegangen blev iværksat af hans Søn, der var det liberale Partis Fiende og i ethvert Tilfælde om kort Tid skulde bestige Thronen. Ludvig indsaa det Fornuftige i dette Raad, og han holdt troligt det Løfte om at abdicere, som han da gav. Og Lola Montez gik ud i sin Forklædning for at see paa Münchens Taarne og Spir for sidste Gang. Hun vidste, hun vilde blive dræbt, dersom hun blev opdaget, men hun tænkte ikke derpaa og brød sig ikke meget derom. Hendes Tanker dvælede ved Fortiden. De have aldrig været istand til at see langt ud i Fremtiden, i denne Verden idetmindste.

Ti Aar ere forløbne siden de Begivenheder, der stode i Forbindelse med Lola Montez's Ophold i Baiern, og dog er de udbredte og aarvaagne Jesuiters Ondskab ligesaa levende og virksom, som da den først angreb hende. Det er ikke formeget at sige, at faa Kunstnere af hendes Profession nogensinde ere blevne mindre strengt bedømte; visselig har ingen nogensinde havt en saa aaben Adgang til de høieste Cirkler, som hun havde til den Tid, hun reiste til Baiern. Og hun benægter, at der var noget i hendes Opførsel der, som skulde have stillet hende blot for Verden. Hendes Fiender angreb hende ikke fordi hun gjorde noget Galt, men fordi de ikke paa nogen anden Maade kunde tilintetgjøre hendes Indflydelse. Angaaende dette Punkt maa jeg igjen tage min Tilflugt til „American Law Journal“. Efterat have talt om Kongens Fortrolighed til Lola Montez, siger dette Blad:

„Denne Hengivenhed satte hende istand til at foretage de store politiske Forandringer, der have fundet Sted i Baiern; det er kun retfærdigt at erkjende, at det er den politiske Brug, hun har gjort af sin Forbindelse med Kongen og ikke det Umoralske ved denne Forbindelse selv, der kan paadrage hende Størsteparten af den strenge Dadel og de bitre Bagvaskelser, som det overvundne Parti fra Tid til Tid har udtalt over hende. Den dydige Harme, hendes Modstandere viste,

var uheldigviis aldeles paataget. De havde ikke alene taalt, men endog beskyttet et Fruentimmer, der før stod i en meget tvetydig Stilling til Kongen, fordi hun tjente det da herskende Parti. Lad det være indrømmet, at Lola Montez havde Talenter og Forstand og at hun oprigtigt understøttede Folkets Rettigheder. Indtil hun forlod Schweitz, indtog hun, som en politisk Personlighed, en vigtig Stilling i Baiern og Tydskland, foruden at hun havde Agenter og Korrespondenter i forskjellige Kanter af Europa. Hun har klare Begreber om den udenlandske Politik, og Landets Politikere have altid behandlet hende som en formaaende Magt. Hun bevarede altid Statshemmeligheder og kunde med Sikkerhed raadspørges i Tilfælde, hvorved hendes originale Tænkemaade gjorde hende nyttig. Medens Kongen handlede efter hendes Raad, havde han forpligtet sig til stadigt at forbedre Folkets politiske Frihed. Omendskjønt hun var i Besiddelse af saa stor Magt, er det bevist, at hun aldrig brugte den til at befordre uværdige Personer eller som andre Favoritter have gjort, til sin egen Fordeel, og der er Grund til at tro, at hendes Handlinger udsprang af politiske Følelser og ikke af slette Bevæggrunde."

Jeg vil føie til ovenstaaende Fremstilling, at Lola Montez da let kunde blevet den rigeste Dame i Verden, dersom hun havde foretrukket sin egen Fordeel for den politiske Frihed. Hun opofrede sig villigt for Principet og tabte saaledes Alt.

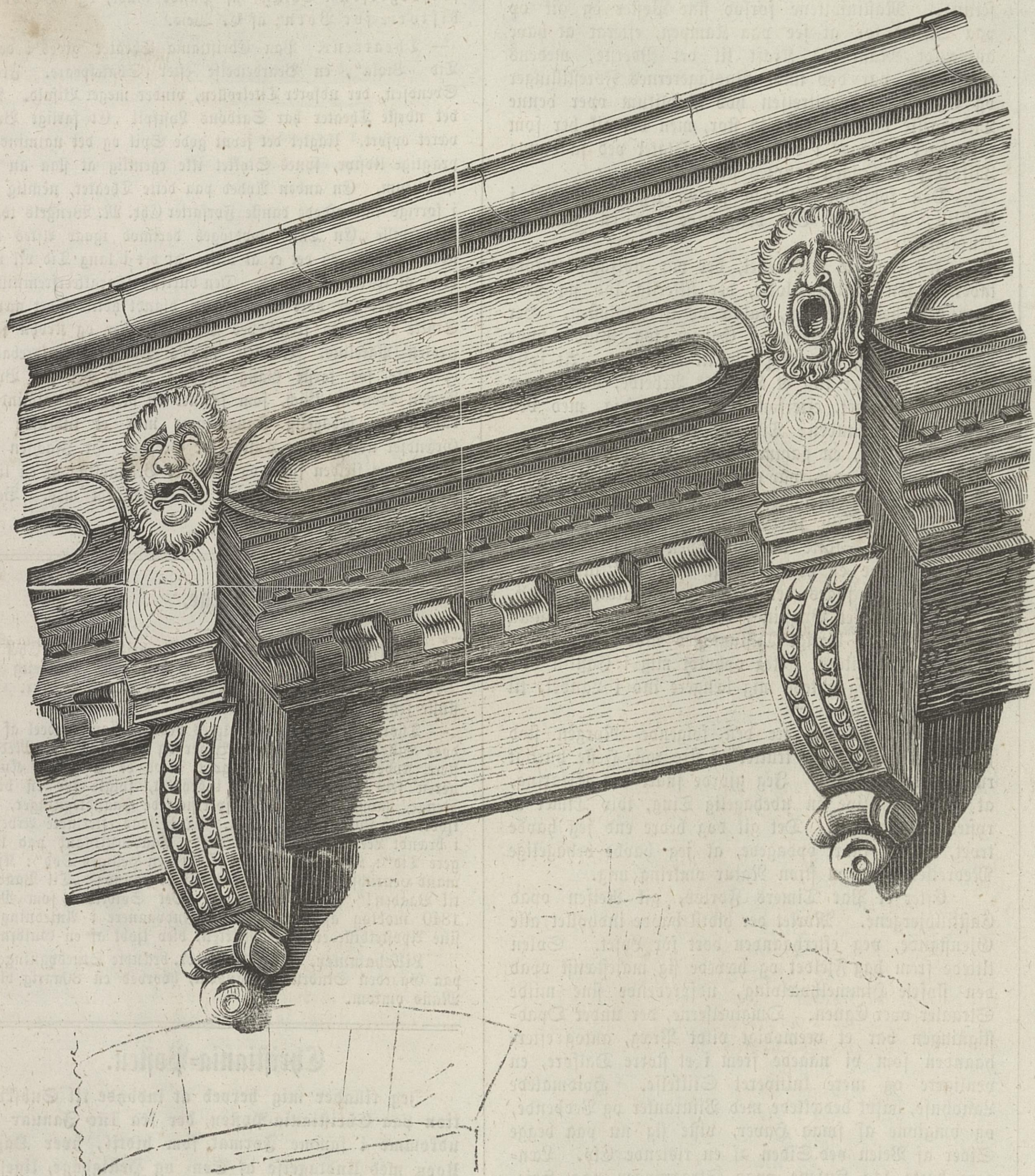
Da det sidste Haab for Baiern var forbi, henvendte hun sin Opmærksomhed paa Schweiz som det nærmeste Ly for den Storm, der rasede over hendes Hoved. Hun havde bevæget Kongen af Baiern til at nægte et østerrigst Forslag sit Samtykke, der havde til Hensigt at ødelægge den lille schweizerske Republik. Schweiz var visselig ikke utaknemmelig, om end Republikken pleie at være det; hun blev modtaget med aabne Arme og betragtet som Gjæst; der blev ogsaa gjort hende et ædelmodigt Tilbud om at blive der for stedse. Det var en stor Taabelighed af hende, at hun afslog dette Tilbud; thi dersom hun havde blevet i Schweitz, kunde hun have beholdt sin politiske Stilling og kunde saaledes maaske holdt det jesuitiske Parti i Tydskland i Tømme.

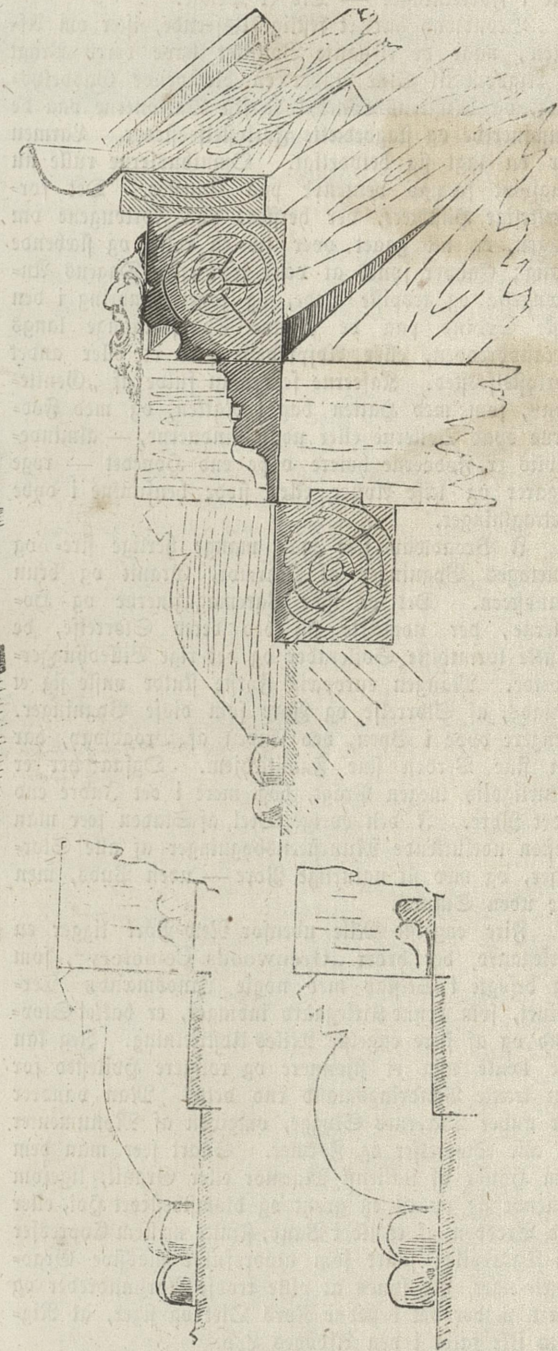
Men hun lod denne glimrende Leilighed undslippe sig og begav sig til London, hvor hun tænkte paa en anden Giftermaalsplan, hvoraf der dog kun kom Sorg og Krænkelse.

Den Tid, hun senere tilbragte i Paris, gik dog godt og behageligt. Hendes Huus var Samlingsstedet for de talentfuldeste og aandrigeste literære Personligheder i Paris og hun havde ogsaa den Ære der at modtage mange literære amerikanske Herrer, der midlertidigt opholdt sig i Frankrigs Hovedstad.

Det næste Skridt af Lola Montez, der vakte offentlig Opmærksomhed, var hendes Overfart til Amerika i samme Skib som Kossuth. Med forstyrrede Formuesomstændigheder og nedbrudt Helbred, kom hun med Interesse og oplivet Haab til den nye Verdens Kyster, dette mærkelige Fristed for de Ulykkelige, denne sidste Tilflugt for Offrene for den gamle Verdens Tyranni og Uretfærdigheder! Give Gud, at den altid som nu, maa staa som den ædleste Frihedsstøtte, der nogensinde er reist under Himlen!

Om Lola Montez's Historie i de forenede Stater er der ikke meget at sige. Da hun kom til dette Land, fandt hun, at den strækkelige Magt, der havde forfulgt hende i Europa efter de Stød, hun havde givet den i Tydskland, endog her havde Midler til at fylde den amerikanske Presse med tusinde Anekdoter og Rygter, der vare aldeles usande og falske med Hensyn til hende. Dersom jeg skulde samle alle de Usandheder, jeg har seet om Lola Montez i Aviser og Bøger, vilde det danne et Bjerg høiere end Chimborasso. Men nok om dette. Siden Lola Montez begyndte sine Forelæsninger, har hun kun mødt Venlighed fra hele den agtværdige Deel af Landets Presse. Og for dette vil hun bære en taknemmelig Erindring i sit Hjerte, naar hun igjen er kommen tilbage til den gamle Verden.

Udskaaret Trægesims.

„Skizzer" fra de Forenede Stater.

I.

Efter fem Ugers Reise fra Norge seilede vort stolte Skib, med amerikansk Lods ombord, opad New-Yorks Revier. Det var en herlig Overgang fra det eensformige Liv paa Havet, at betragte de yndige Strandbredder, som baade Kunst og Natur har bidraget til at gjøre til de herligste Partier, man kan see, og de talrige Seilskibe og Dampere, der fløi forbi os i alle Retninger.

Her varede dog ikke lang Tid til at anstille Betragtninger, den mægtige Stad viste sig i det Fjerne. Vi vare snart til Ankers; jeg steg i en Baad, ti Minuter gik, og jeg stod paa Kaien, paa amerikansk Grund — det første Maal for Emigrantens Længsel.

Jeg saa strax, at det her gjaldt, at gaae med Øine og Øren aabne. Store Pakvogne, bedækkede med Læs, mægtige som Huse og trukne af Elefantheste, Baller og Fustager, hvide og sorte Arbeidere, gamle Koner og Børn, Alt kom flyvende bragende eller skrigende mod mig fra alle Kanter, saa jeg uvilkaarligt standsede for at see, om de vilde mig tillivs. Jeg saa dog snart, at her ingen Ondskab var med i Spillet, men at det blot var Forretningernes Gang, og med denne Trøst fortsatte jeg min Vei op mod en Gade, der lovede mere Sikkerhed og mindre Larm under Anstillelsen af mine Betragtninger. Omgivelserne, her vare slet ikke tiltrækkende for Øiet, da Smuds var det fremherskende Element saavel i Gaden som i Husenes Ydre.

Ved en Adresses og forekommende Folks Hjælp fandt jeg snart en Landsmand, som skaffede mig et prægtigt Logi i Kapitain von Krusensteins tydske Hotel.

Min første Udflugt i New-York gjaldt „Broadway", Stadens livligste Gade. Her var Liv og Larm. Elegante Ekvipager med Negere paa Bukken, som styrede de skjønneste Heste, Omnibusser, hvidmalede og forgyldte, med Folk indeni og ovenpaa, store Vare-

vogne belæssede med alle Slags Produkter, fyldte Gaden saa langt Diet kunde see, og fore bragende forbi hverandre i saadan Fart og saadan Mængde, at jeg hvert Dieblik ventede at see de voldsomste Sammenstød. Man kan gjøre sig et Begreb om den Trafik der foregaar her, naar jeg siger, at Vognene ofte paa en Strækning af flere Hundrede Alen hverken kan komme frem eller tilbage paa Grund af det store Antal. Politiet maa da frem for at bane Vei. Ved saadanne Tilfælde seer man Amerikanere, som skal tværs over Gaden og ingen Tid har at give bort, stige over Hindringerne, medens de Andre holde paa at rydde dem afveien.

Fortougene vrimle af Mennesker, af Store og Smaa, Rige og Fattige, Hvide, Sorte, Brune, Safrangule og Kobberrøde, — kort sagt, Folk af alle Størrelser, Nationer og Farver vandre her om hinanden iførte lyse og luftige Klæder, og med de lave bredskyggede Straahatte paa Hovedet. Alle bevæge sig hurtigt fremad uagtet den frygtelige Hede; man puffer, støder, skriger og bander i Trængselen og Gjenvordighederne, men Ingen hører, Ingen føler eller seer, thi de løbe Alle i Forretninger — Tid er Penge.

Broadway har et festligt Udseende, især om Aftenen, naar de elegante Boutiker have deres Pragt og Rigdom til Skue under en blændende Gasbelysning, og Musikens Toner lyde fra Balkonerne paa de illuminerede og flagbedækte Forlystelsessteder. Larmen har da lagt sig betydeligt. Omnibusserne rulle nu langsomt fremad ventende paa Gjæster. Det forskrækkelige Hastværk, der herskede paa Fortougene om Dagen, er nu gaaet over til en rolig og slæbende Gang; Enhver synes at være træt efter Dagens Anstrængelse og tropiske Hede, og søger Lindring i den friske Søvind paa de skjønne Spadseergange langs Strandbredden, eller Adspredelse paa et eller andet Forlystelsessted. Kafeerne seer man fulde af „Gentlemen“, som med Hatten bag i Nakken, og med Fødderne opad Søilerne eller udad Vinduerne, — almindeligviis er Fødderne høiere oppe end Hovedet — røge Cigarer og læse Aviser eller sidde hensunkne i dybe Betragtninger.

I Broadway seer man mange herlige fire- og femetages Bygninger af Marmor, Granit og brun Sandsteen. Det er især Varemagazinerne og Hotellerne, der udmærke sig ved deres Størrelse, de smukke korinthiske Søilerader og det rige Billedhuggerarbeide. Mangen europæisk Fyrste skulde ønske sig et Palads, af Størrelse og Ydre som disse Bygninger. Længere oppe i Byen, ved Enden af Broadway, har den fine Verden sine Familiehjem. Ogsaa her er naturligviis megen Pragt, dog mere i det Indre end i det Ydre. I den øvrige Deel af Staden seer man næsten udelukkende Muursteensbygninger af alle Størrelser, og med sit naturlige Ydre — uden Puds, men ikke uden Smuds.

Fire engelske Mile udenfor New-York ligger en Kirkegaard, der heder „Grenwoods Cemetery“, som jeg besøgte i Selskab med nogle Landsmænd. Terrainet, som denne Kirkegaard indtager, er bakket Skovland og af flere engelske Miles Udstrækning. Jeg kan ikke tænke mig et skjønnere og roligere Hvilested for den trætte Vandringsmand end dette. Man vandrer her under Træernes Skygge, omgiven af Monumenter af alle Størrelser og Former. Snart seer man dem som Hytter af italiensk Marmor eller Granit, ligesom lænende sig op til en grønt og blomstbestrøet Høi, eller ved Bredden af et lidet Vand, skjulte mellem Cypresser og Taarepile; snart som alvorsfulde massive Gravhvælvinger, der synes at ville trodse Aarhundreder og snart møder det beskedne Kors Diet og siger, at Rigdom ikke faldt i den Afdødes Lod.

Et Monument udmærker sig især ved sin Skjønhed og Kostbarhed. Det er opført af Cararamarmor i Form af et græsk Kapel. I en Nieche, der er prydet med Blomster og Løvværk af det skjønneste Arbeide, seer man Jomfru Maria med Barnet. Monumentet er omgivet af Taarepile. Det har kostet 30,000 Doll., og er opført til Minde om en ung fransk Dame som døde paa en skrækkelig Maade. „Hun var Faderens eneste Barn og eneste Glæde.“ Hendes attenaarige Fødselsdag vilde han høitideligholde med et stort Bal. Hun sætter sig i en Vogn for at komme til Stedet; Hestene blive skræmte, de springe afsted og Kudsken formaar ikke at standse dem; Fortvivlelsen griber hende, hun styrter sig ud af Vognen, og knuser sig.

Efter tolv Dages Ophold forlod jeg New-York med dens Larm, dens Moskitoes og kvalme Luft, og besteg det stolte Dampskib „Daniel Webster“. Snart var Skibet i fuld Fart, og vi fore op Hudson-Floden. Det var en sand Vederkvægelse, da jeg ved Solnedgang sad paa Galleriet, viftet af den lette milde Luftning, der strømmede ind fra Havet, medens Skibet pilede opad den smale, slangebugtede Flod, omgiven af Dampskibe og utallige smaa fuldtladede Seilfartøier, der syntes kun at behøve et let Vindstød for at fyldes med Vand og gaa ned i Dybet. Paa de bakkede Strandbredder frydede Diet sig ved frodige Agre og Enge, smilende under Solens Straaler, stadselige Villaer omgivne af ærværdige Kastanietræer, nette smaa hvidmalede Landhuse omslyngede af Viinranker og hist og her en kneisende Landsbykirke, Alt udspredt i den yndigste Orden, medens at Egnen i Baggrunden hævede sig amphitheatralsk, og i det Fjerne tabte sig i de majestætiske skovbeklædte „Castkillbjerge“, der syntes at svæve i Horizonten lig tunge Skyer.

Jeg blev her Vidne til en af de skrækkelige Tildragelser, der ere saa hyppige i de „forenede Stater“: et Dampskib i Brand. Skibet var sat paa Grund nær Strandbredden, og viste sig indhyllet i Røg og Flamme. Da der var Hjælp nok, fortsatte vi Reisen, ventende at faa Detaillerne af Ulykken at vide af den følgende Dags Aviser. Det viste sig da, at af de tre Hundrede Passagerer vare over eet Hundrede, især Kvinder og Børn omkomne, deels i Flammerne og deels i Vandet. Aarsagen til denne Ulykke var Kapseiling. Maskinfolkene forlod sine Poster og gik op paa Dækket for at see paa Kampen, efterat at have anspændt Maskinens Kraft til det Yderste, medens Kapitainen var døv imod Passagerernes Forestillinger og Bønner. Forbitrelsen hos Publikum over denne Tildragelse var naturligviis stor, men det gik her som det pleier at gaae i de forenede Stater ved saadanne Tilfælde, at Ingen fandtes skyldig.

Den følgende Morgen forlod jeg Dampskibet i Castkill, en liden By beliggende ved en Arm af Hudson-Floden.

Jeg tog ind i Hotellet, der var noksaa komfortabelt. En vældig Klokke, der sikkerlig lod sig høre over den hele lille By, kaldte os til Frokosten. Her gjordes ingen Ceremonier; Enhver tog Plads hvor den fandtes, og hjalp sig selv til Retterne. At spise sig mæt, var her kun et Dieblikś Arbeide, og Enhver forlod da Bordet, eftersom han var færdig, med den sidste Bid i Munden: Tid er Penge.

Min Vært, en gammel, soltørret, lang, men rank og livlig Amerikaner, var en fuldkommen „Gentleman“, og befattede sig ikke med tomme Ceremonier. Han tog mig under sin særdeles Beskyttelse, og førte mig endog et godt Stykke udenfor Byen op paa en Høi, hvor vi havde en herlig Udsigt over Castkillbjergene, paa hvis Top saaes det saakaldte „montain-house“, en stor hvidmalet Bygning, der tjener Landets „beau monde“ til et herligt Tilflugtssted mod Sommerens Varme og Moskitoes. Jeg opholdt mig i Castkill blot een Dag, da jeg agtede mig længere ind i Landet, til „Delamani County.“

Allerede Klokken tre den følgende Morgen stod jeg i Deligencen, der trukket af fire raske Heste hurtigt rullede ud af Byen. Jeg gjorde snart den Erfaring, at det vilde blive en ubehagelig Ting, tolv Timer at rystes i Deligencen. Det gik dog bedre end jeg havde troet, da jeg snart opdagede, at jeg havde behagelige Medreisende og en skjøn Natur omkring mig.

Efter et Par Timers Forløb, gik Reisen opad Castkillbjergene. Mørket der hidtil havde indhyllet alle Gjenstande, veg efterhaanden bort for Lyset. Solen tittede frem bag Fjeldet og hævede sig majestætisk opad den skyfrie Himmelhvælving, udspredende sine milde Straaler over Egnen. Omgivelserne, der under Opadstigningen bar et veemodigt vildt Præg, antog efterhaanden som vi naaede frem i et større Dalføre, en venligere og mere kultiveret Skikkelse. Hvidmalede Landhuse, halvt bedækkede med Viinranker og Vedbende, og omgivne af smaa Haver, viste sig nu paa begge Sider af Veien ved Siden af en rislende Elv. Længere borte laa Husene opad Skraaningen paa Høie, der saa ud som uhyre Kjæmpehøie, omgivne af Agre og Enge, medens at kjæmpemæssige Ege- og Løn-Træer hævede sig ovenover ligeop til Toppen. Kvæget græssede omkring paa Markerne og de glade Fugle fløi syngende fra Træ til Træ. Ude paa Altanen af de smagfulde i italiensk Stiil byggede Landhuse sade Familier i sine lyse luftige Søndagsklæder, Faderen med Familiebibelen i Haanden, medens Andre vandrede henad Landeveien til Landsbykirken, der med Klokkeklang kaldte Menigheden til Bøn. Fred og Lykke syntes at hvile over Menneskene som over Naturen.

Klokken tre om Eftermiddagen naaede jeg mit Bestemmelsessted, et stort hvidt Steenhuus, der laa saa yndigt oppe paa en Bakke, omgiven af skyggefulde Egetræer. Jeg traadte ind i Værelset, fandt Manden som jeg søgte, og lod mit Anbefalingsbrev introdusere mig.

Literatur og Kunst.

Oktoberheftet af Westminster Review leverer en udførlig Artikel med Overskrift „The Antiquity of the Human Race“, hvorfor er lagt til Grund L. K. Daa's Foredrag i Videnskabernes Selskab i Christiania „Om Virkningen paa de aandelige og legemlige Evner af Menneskernes Forplantning inden en mere indskrænket Kreds af Individer“, i Forening med en i München udkommen ethnologisk Skizze af Dr. Pruner-Bey.

— N. Dagl. Allah. indeholder en anerkjendende Anmeldelse af L. Dietrichsons nylig i Sverige udkomne Skrift „Læredigtet i Nordens poetiske Literatur“ (hvilket er en noget omarbeidet Udgave af hans Konkurrenceafhandlig for Stipendiet i nordisk Literatur ved vort Universitet).

— Paa Forlag af J. Andersens Enkes Boghandling i Throndhjem er udkommet den af Hr. Musikus Udbye til Borgerballet i Throndhjem komponerede „Fest-Polonaise“.

— Paa Gyldendalske Boghandlings Forlag er udkommet: Paa Kierkegaardske Stadier, et Livsbillede ved R. Nielsen (Professor); „En Prædiken i Anledning af Christenforfølgelsen i Syrien“ af Pastor Gude, og „Verdenshistorie for Børn“ af C. Weis.

— Theatrene. Paa Christiania Theater gives i denne Tid „Viola“, en Bearbeidelse efter Shakespeare. Frøken Svendsen, der udfører Titelrollen, vinder meget Bifald. Paa det norske Theater har Sardous Lystspil „Et farligt Brev“ været opført. Uagtet det jevnt gode Spil og det ualmindelig prægtige Udstyr, synes Stykket ikke egentlig at slaa an hos Publikum. En anden Nyhed paa dette Theater, nemlig den i forrige Aar afdøde danske Forfatter Chr. M. Wengels toakts Vaudeville „En Tale“ modtoges derimod igaar Aftes med udeelt Bifald, og det er at vente, at det i lang Tid vil vedblive at trække godt Huus. Den burleske Charakteerfremstilling ligger godt for vore Skuespillere, blandt hvilke i det nævnte Stykke især maa fremhæves DHrr. Bucher og Krohn samt Frøken Parelius. I Erik Bøgh's Sangspil Huldrebakken optraadte for første Gang en ung Dame her fra Byen, Frøken Leontine Buch, som forener en mere end almindelig dannet og behagelig Sangstemme med et indenfor sine Grændser ubestrideligt Talent for Scenen. Hr. Isachsen forstod ved en sjelden smuk og afrundet Behandling af en liden tidligere upaaagtet Rolle at rive Publikum med. Begge Stykker opføres igjen iaften.

Norge.

Christiania. Major i Ingeniørbrigaden og Chef for Opmaalingskontoret Andreas Vibe afgik pludselig ved Døden den 24de Novbr. sidstleden i sin Alders 60 Aar. (Vi skulle senere levere hans Nekrolog).

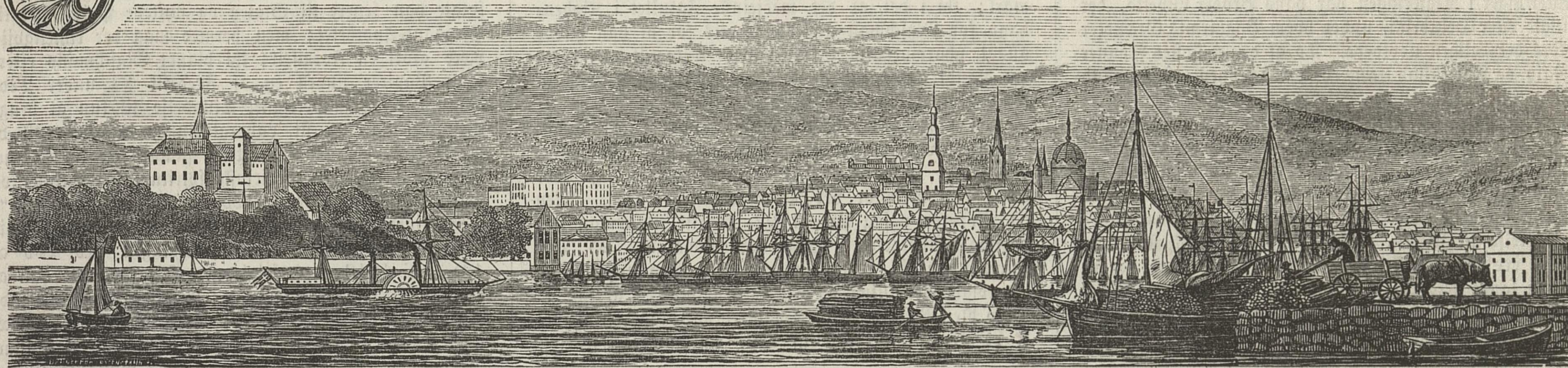
— Thorsdag og Fredag solgtes ved Auktion „endeel af afdøde Billedhugger Michelsens Bøger og Kunstsager“. Medens flere Kobberværker betaltes godt, bleve de Sager af Kunstneren selv, som Katalogen indeholdt, solgte for en billig Penge, navnligen de tvende specificerede Haandtegninger, der kjøbtes af Kand. S. Petersen. Michelsens efterladte Arbeider i brændt Leer tilsloges følgende: „Vaabenstilstand paa længere Tid“: Kand. Petersen; „Olaf den Helliges Død“: Kjøbmand Henrichsen; „Krig“: Architekt v. Hanno; „Til Vaaben, til Vaaben!“ Kand. Petersen. Det Sølvkrus, som M. i 1840 modtog af Throndhjems Indvaanere i Anledning af sine Apostelbilleder til Domkirken, blev kjøbt af en Guldsmed.

Lillehammer. Den 18 Novbr. brændte Stuebygningerne paa Gaarden Stubrud i Gausdal, hvorved en 80aarig blind Mand omkom.

☞ **Nyhedsbladets Redaktør, P. Botten Hansen, er tilflyttet H. J. Jensens Gaard (Tandbergs Hotel) skraas over for Jernbanegaarden.**

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 50. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 9de December 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Kongeriger i det Indre af Afrika.

(Efter Revue des deux Mondes).

II.

Overhovedet over hele det fellanske Rige, Sultanen, som har troet at burde antage den høitravende Titel af Emir-al-Moumenim, heder Aliyou, og er en Søn af den Bello, som er omtalt for tredive Aar siden i Denhams og Clappertons Reisebeskrivelser, hvilke vare Barths og Overwegs Forgjængere i disse Egne. Det er i Worno, ved en af Nigerens Bifloder og noget i Vest for Sokoto, at denne Sultan har sin Residents, til stor Skade for denne sidste By, der efterat den tilligemed Kano i lang Tid at har været den første Markedsplads i hele Sudan, nu er i Forfald.

Imidlertid tæller den endnu 25,000 Indbyggere, og dens Marked, der indtager Stilling som et Hoved- og Middelpunkt, og i Nord staar i Forbindelse med Markedet i Aghades, og i Syd med hele Over-Nigeren, vedbliver endnu at være rigt forsynet. Kano, der ligger omtrent i lige Afstand mellem Niger og Indsøen Tsad og som ligeledes er begunstiget ved en fortrinlig Beliggenhed, synes i Henseende til Handel at være den mest blomstrende By i det hele Rige. Den har arvet den Betydning, som Gober, Katsena og mange andre Byer i samme Egn længe har havt, men hvilken tildeels er bleven ødelagt ved Krigen. Dens Folkemængde, dens Virksomhed, dens Kunstflid, den stedse stigende Afsætning af dens Produkter har uafladelig tiltaget og udvidet sig. Den ligger i en frugtbar Egn, bedækket afvexlende med store Skove og rige veldyrkede Marker, hvor folksomme Landsbyer, ligge, den ene ved Siden af den anden, i tætte Masser. Byens Udstrækning er betydelig paa Grund af de Marker og dyrkede Strækninger, der omringe dens Huse. Disse ere byggede af Leer, ere af firkantet Form, med en Etage og med fladt Tag. Der findes ogsaa runde Hytter med Skraatag. Kanos Marked er rigeligt forsynet med Slaver, med Krudt, Guld, Ibenholt, Salt, Natron, med Kunstsager af Læder, med Bomuld og med Indigo. Dens Indbyggeres fornemste Kunstflidsgren bestaar i Bomuldens Haspning og Tilberedelse samt i dens Farvning. Byens nuværende Indbyggerantal udgjør 30,000 Sjæle, og denne Befolkning stiger til det Dobbelte i Tidsrummet fra Januar til April, under den store Handelsrørelse, naar Karavanerne strømme til Kano fra alle Kanter af Sudan.

Fellanerne have, i de Lande, som de have underlagt sig, oprettet et Slags meget mægtigt Aristokrati, der har tilegnet sig de politiske og administrative Grene af Styrelsen og tillige en stor Deel af Landstrækningerne. De have forøvrigt ladet den indfødte Befolkning beholde sin Frihed, samt have overladt til den at berige sig igjennem Handel. I mange Egne, især der, hvor Befolkningen endnu var Afgudsdyrkere, have de indført Slaveri i en meget stor Maalestok. I Adamawa f. Ex. have de rige Godsbesiddere Slaver i Tusindviis og de store Byer, som f. Ex. Yola ere tæt omringede af store Landsbyer, i hvis Omegn mangfoldige Slaver dyrke Jorden og vogte Hjorderne. De have Opsynsmænd, der styre dem og passe dem. Det fellanske Rige danner ikke et eneste fast sammensat Statsforbund. Det er sammensat af Kongeriger, der længe have været afgrændsede fra hinanden og uafhængige, og som hver for sig blive styrede af Statholdere, en Slags Storforvaltere, der næsten have en aldeles uafhændig Magt, men som dog ved en Sort geistligt Baand er forbundet med Emer-al-Moumenimen i Sokoto. — Har nu Fellanernes Erobring været til Held for hele denne Deel af det vestlige Sudan, som den har underlagt sig? Det er et Spørgsmaal, der kan være tvivlsomt nok, og som maaske for tilfredsstillende at blive løst tiltrænger yderligere og mere vidtgaaende Oplysninger, som vi endnu ere langtfra at besidde. Dog, naar man seer hen til det Lidet, som vi kjende til disse fjerne Egne, synes det virkeligt som om Virkningen af disse Erobringer maa have været saare forskjellig, efter de forskjellige Lande, der have været den undergivne. De, der tilligemed Muhamedanismen allerede havde tilegnet sig enkelte Spor af begyndende Velvære og af Civilisation, maa den have foraarsaget en alvorlig Skade og været til en sand Ulykke. Som Beviis herpaa kan anføres Gobers, Katsenas og flere andre, før blomstrende Byers Forfald. Dem derimod, der vare nedsunkne i det mest fuldstændige Barbaries Mørke, som det afgudsdyrkende Adamawa, har den maaske skaffet en forholdsmæssig lidt bedre Tilstand. Men hvorledes det nu end er med den Indflydelse, dette Folkeslag har havt i denne Deel af Afrika, kan man dog freidigen forsikre, at hvis det Indre af Afrika ikke finder andre Hjælpere til Civilisation end dette og Muhamedanismen, er det sikkerligen bestemt til at holde sig i Civilisationens Bagtrop endnu i mangfoldige Aarhundreder. — Sultan Aliyou har ligesom sin Fader, Bello, laant en Smule gunstigt Øre til de Underhandlinger, der vare blevne indledede med ham af de engelske og tydske Reisende i den Hensigt at knytte Forbindelser med Europa, og han har bemyndiget engelske Agenter til at nedsætte sig i Kano og i Sokoto.

Bornu.

I sin vestlige Fremtrængen standsede de fellanske Erobringstog med Kongeriget Bornu, der formaaede, men dog ikke uden Møie, at sætte det en Grændse.

Bornu er beliggende ved den vestlige Bred af Indsøen Tsad. Det er igjennemstrømmet af Floden Yeu, der kommer fra denne Indsø. Bornus Hovedstad er Kuka eller Kukawa. Det er den Stad i Mellemafrika, som vi kjende bedst til, igjennem Clappertons og Barths Beretninger. Dens nuværende Hersker fører simpelthen Titel af Scheik. Den nu regjerende Scheik er Omar. Hans Familie, der bærer Slægtsnavnet Kanemi, har efterfulgt Dynastiet Kanuris og Dynastiet Bylala paa Thronen, og skylder sin Ophøielse den Berømmelse, den har indlagt sig i Krigen mod Fellanerne. Det er den, der har stødt dem tilbage fra den fædrene Jordbund. Men Scheik Omar kommer langt fra ikke op mod sin Fader Mohamed, der var Helten i denne Uafhængighedskrig. Han er en Fyrste af kun ringe Charakteerstyrke, og det er vel ikke umuligt, at blodige Omvæltninger, inden faa Aar ere forløbne, forestaar Bornu. — Hvad Europæerne derimod angaar, saa kunne de ikke Andet end rose Scheikens Adfærd imod dem. Han har stedse mødt dem med Velvillie og har altid ydet dem al mulig Hjælp og Understøttelse i deres Foretagender.

Baghermi.

Baghermi strækker sig paa Indsøen Tsads sydvestlige Bredder og paa høire Bred af de store Floder Shary og Serbenel. Herskeren i denne Stat kan ikke, som det var Tilfældet med Scheiken af Bornu, siges at have modtaget Europæerne godt. Abd-el-Kader, dette er Navnet paa denne Sultan, tillod kun ugjerne og meget vanskeligt Barth at komme ind i sin Hovedstad, Masena, og denne sidste er ogsaa den eneste Europæer, der nogensinde levende er kommen tilbage derfra. Denne By har ikke mindre end 7 Mile i Omkreds; men kun Halvdelen af denne vide Udstrækning er beboet. Det Øvrige er ligesom i de fleste afrikanske Byer bestaaende af Haver, udyrkede Marker, og selv af Smaasøer og Vandpytte, der udtørre eller strømme over, alt efter Aarstidens Beskaffenhed, og som ere en stadig Aarsag til Usundhed. Det fornemste Kvarteer er i Byens Midtpunkt og strækker sig i Vest og mod Nord for Sultanens Palads. Dette sidste bestaar kun simpelthen af en Gruppe med Hytter, der er omgivet med en Leermuur. Imidlertid er det en mærkelig Forskjel mellem denne Bygning og lignende i de øvrige Byer i Sudan. Det er den, at den vigtigste Deel af denne indhegnende Muur er bygget af Stene, der have været i Ovnen, og ikke som de øvrige af Stene, der blot ere tørrede i Solen. Hele Paladset er ikke meget gammelt. Det er ikke over et hundrede Aar. Det har fra 15 til 1600 franske Metres i Omfang. Ved Indgangen er der et vidt aabent Gaardsrum med en aflang Bygning paa den venstre Side, der tjener til Audientssal. Ved Siden heraf er der bygget en Hytte, hvor et Slags Slotsforvalter boer, dernæst kommer de Bygninger, der udgjøre Sultanens private Værelser. Hele den sydvestlige Deel af denne Indhegning er indrømmet Kvinderne, der, som det siges, ikke skulle være mindre end 4 a 500 i Antal. Nogle smukke Tamarendetræer giver Gaarden Skygge og i dens Baggrund viser sig en Masse af Hytter af alle Størrelser og Former, der tjener dem til Opholdssted. Disse Huse af Leer, bedækkede med Straamatter see ikke ilde ud; men de yde saa liden Beskyttelse i Regntiden, at Størstedelen af de Indfødte i denne Tid langt foretrække simple Hytter af Halm og Rør for disse kongelige Boliger.

Markedspladsen er ikke bedækket, den er af ringe Udstrækning, og temmelig slet forsynet. Hovedstaden i Baghermi er meget langt fra at frembyde det livlige bevægede Skue og at have den Handelsrørelse, som Kano f. Ex. og de øvrige store afrikanske Byer, der ligge ved Nigerens Bredder.

Baghermi, er en temmelig ung Stat, og det er ikke saa særdeles længe siden, den blev grundlagt.

Den muhamedanske Religion synes at være trængt ind i Sudan i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede. Paa den Tid, da Afrikaneren Leo besøgte den vestlige Deel af denne Egn, havde allerede de Fornemme og Høvdingerne, om end ikke hele Folket antaget den. I Løbet af dette Aarhundrede trængte en mægtig hedensk Nation Teneyrserne frem fra Darfur og fra Dongola, udbredte sig ligetil den østlige Bred af Indsøen Tsad, og opstillede en øieblikkelig Skranke for Muhamedanismen.

Da dette Herredømme, der ikke varede længe, styrtede sammen, fremgik deraf tre Kongeriger: Baghirmi, hvis Distrikter før havde hørt under Bornu, Waday og Darfur. Baghirmi skulde være stiftet igjennem en Indvandring, der blev ledet af Høvdingen Dokkenge og som efter al Sandsynlighed kom fra Yemen, men som efter Sagnet skal være kommen fra andre afrikanske Landskaber, der kun have været kort fjernede fra Baghirmi. Dokkenge byggede Masena, Kongerigets nuværende Hovedstad. Han regjerede længe og hans Efterfølger i Regjeringen var hans Broder Lubetko, der fulgte efter Delubrini, under hvem Baghirmis Grændser bleve betydeligen udvidede. To af denne sidstes Sønner Malo og Abd-Allah kjæmpede om Thronen. Abd-Allah blev tilsidst efter flere Skjæbnens Omvexlinger Seirherre. Han gik over til Muhamedanismen og blev den første muhamedanske Fyrste, der havde regjeret i dette Land. Hans Efterfølgere vare: Wonja, Laweni, Bugomanda og Mohamed-el-Amin, den mest berømte Fyrste af dette Dynasti. Han fuldbragte en Pillegrimsreise til Mekka, satte sig i Respekt hos sine Naboer, erobrede forskjellige Provindser, og, hvad der er endnu langt sjeldnere i disse Egne, han blev med Rette rost for sin Retfærdighed. Denne Lykke var af kort Varighed. Hans Søn Abd-el-Rhaman blev slagen og dræbt af Sabun, Konge af Waday. Othman, Abd-el-Rhamans ældste Søn, blev under de indre Uroligheder, der nu opstode paa samme Tid som de udvortes Krige, nødsaget til at erkjende Wadays Overherredømme og til at betale den frygtelige Sabun en Tribut, hvert 3die Aar af 100 mandlige Slaver, 30 smukke kvindelige Slaver, 100 Heste og 1000 Derketu, en Slags Tunikaer, der bruges i dette Land. Muhamed-el-Kanemi, Stifteren af det nuværende Dynasti i Bornu, tænkte, da at det gunstige Øieblik var kommet til at gjenvinde det gamle Overherredømme, som Bornu fordum havde havt over de Distrikter, hvoraf Boghirmi var sammensat, og hærjede nu hele den nordøstlige Deel af Riget. Uagtet alle disse Uheld, lykkedes det dog Othman paa samme Tid at drive Fellanerne tilbage og at efterlade Thronen til sin Søn, den nuværende Sultan Abd-el-Kader. Han havde været en grusom Hersker, og man siger, at han tog tilægte en af sine Døtre og en af sine Søstre. Den nye Hersker steg paa Thronen i Aaret 1844. Han blev nødsaget til at bekræfte den Traktat, der gjorde Baghirmi til et Lydrige under Waday, og desuden maatte han ogsaa betale en aarlig Tribut af 100 Slaver til Scheiken af Bornu. Saaledes sikret paa sine vestlige og østlige Grændser søger nu Sultanen af Baghirmi at tage igjen, hvad han har tabt mod Syd. Han fører her Krig mod nogle hedenske Folkeslag og paalægger dem efter Tur en Tribut af Slaver. Han synes at være mere fornuftig og mere retfærdig end sin Fader; men han er meget lidet frisindet. Folket i Baghirmi er i høieste Grad utaalmodigt og opbragt over, at det maa finde sig i at underkaste sig sine to Naboer, fornemmelig over at maatte være Waday underlagt, og det er rimeligt, at det ikke vil vare længe inden nye Krige blodfarve Tsads Bredder og forstyrre den sudanske Ligevægt.

Hans Henrik Maschman

er født i Christiania den 6te Mai 1775. Hans Forældre vare Apotheker paa Elephantapotheket sammesteds Johan Heinrich Maschman (født i Hamburg 1719, død i Christiania 1785) og Enkemadame Karen Moe født Sverdrup, som døde 1797. I sine første Leveaar var han meget svag. Efter Moderens Beretning til ham selv blev han født 8—9 Uger for tidlig; i nogen Tid blev han derfor daglig badet i Kjødsuppe, og „nedpakket i Bomuld i en liden Kasse blev han sat paa en lunken Kakkelovn“.

Af den Udsigt over sit Liv, som han selv har skrevet i et Andragende om at underkaste sig pharmaceutisk Examen, seer man, at hans Moder meddeelte ham den første Underviisning; men da hun ikke ansaa Skolerne i Christiania for gode nok, blev han den 12te August 1786 sendt til Hamburg, hvor han forblev indtil han 1789 var konfirmeret. Efter sin Hjemkomst var han i 4 Aar Lærling hos Apotheker Johan Otto Sinding paa Frederikshald og senere i noget over 1 Aar hos Apotheker Tüchsen paa Kongsberg, som han forlod i September 1795. Den 1ste August 1796 underkastede han sig pharmaceutisk Examen med Charakteren Laudabilis. Tüchsen maa dengang have staaet i megen Anseelse baade i Norge og Danmark; thi i det af det medicinske Fakultet i Kjøbenhavn for Maschman udstedte Bevis for at han havde aflagt pharmaceutisk Examen ved Universitetet, heder det blandt andet, at „han havde været saa lykkelig at komme til Apotheker Tüchsen“.

Fra Faderens Død 1785 havde Enken drevet Apotheket ved en Provisor, nemlig A. C. Baumann, der senere lagde sig efter Bergvidenskaben og døde 1831 som Direktør ved Kongsbergs Sølvværk. Men da Moderen ogsaa døde 1797, maatte Maschman selv overtage Apotheket. Han var endda ikke 25 Aar gammel og fik derfor under 10de November 1797 Myndighedsbevilling og ved kgl. Resolution af samme Dato blev Bestyrelsen af Apotheket overdraget til ham. I de første Par Aar af dette Aarhundrede foretog han en Udenlandsreise, og i denne Tid blev Apotheket bestyret af J. C. Schandorff, der senere var Bureauchef i Medicinalkontoret († 1842).

Professor H. H. Maschman.

Kort Tid efter sin Hjemkomst blev Maschman den 18de August 1802 gift med Elise de Lilienskjold, Datter af Kammerherre og Kommandør i den danske Marine Hans Gustav Lilienskjold og Sophie Charlotte Heltzen. Under 25de Marts 1808 fik han af Frederik VI Titel af Professor, „saaledes at han ved alle forekommende Leiligheder skulde nyde Rang udi Sæde og Gang med Professores extraordinarii ved Kjøbenhavns Universitet“.

Som bekjendt stiftedes det kongelige Selskab for Norges Vel den 29de December 1809, og ved den første Generalforsamling, den 18de Januar 1810, da Selskabet fik sin foreløbige Organisation og blev inddeelt i 7 Klasser, valgtes Kammerherre Peder Anker, Professor Maschman og Proprietær Fred. Glad til Medlemmer af den 5te Klasse „for Jordbrug, Berg- og Skovvæsen“. Saavidt vides vedblev han i denne Stilling indtil Selskabet for Norges Vel 1829 forandredes til et Landhuusholdnings-Selskab, og nu indtraadte han atter som Medlem af Jordbrugsklassen indtil 1850.

Under den danske Regjering havde man ikke Tilladelse til i Norge at fabrikere Kornbrændeviin, undtagen paa Moss og i Christiania. For enhver af disse Byer fandtes der nemlig eet saadant Privilegium. I en Skrivelse, som Referenten fik fra Professor Maschman nogle Uger før hans Død, heder det, at det for Christiania gjældende Privilegium knyttede sig til den Gaard, som ligger paa Hjørnet af Raadhuusgaden og øvre Slotsgade og som senere i lang Tid blev brugt som Anatomikammer. Denne Gaard blev i sin Tid kjøbt af Maschman tilligemed Privilegiet. Gaarden solgte han senere til Staten og flyttede Privilegiet til Elephant-Apotheket; men hermed maa der rimeligviis være gjort en Formfeil; thi blandt Maschmans efterladte Papirer findes en af Frederik VI under 22de Januar 1813 undertegnet Tilladelse til kun at bruge Privilegiet til „i sit Laboratorium, til Salg til de Apothekere, der maatte attraa samme og for sit eget Officin at tilberede medicinske spirituøse Præparater og dertil selv brænde det fornødne Kvantum Brændeviin“. Han gjorde dog aldrig nogen Brug af dette Privilegium, førend Brændeviinsbrændingen ved Lov af 1ste Juli 1816 blev frigiven. Nu begyndte han at gjøre en Mængde Forsøg i sit i Elephant-Apotheket indrettede Brænderi, og blandt disse Forsøg maa især udhæves eet, hvorom Referenten i sin Tid har faaet baade skriftlig og mundtlig Underretning af Maschman, nemlig, at han var den første Mand, som her i Landet har tilvirket Brændeviin af Poteter.

Det er neppe bekjendt, at Professor Maschman er den første, som her i Landet har fremsat Forslag til Anskaffelse af Dampskibe. I Selskabet for Norges Vels Aarsberetning for 1815—1816 (Budstikken for 1817 S. 152) findes nemlig følgende:

„Til Selskabet er indleveret Forslag fra Professor Maschman om tvende Dampbaades Anskaffelse for at befare Kysterne fra Christiania til Throndhjem og derved befordre den indenlandske Kommunikation med Varers Forsendelse til de fleste af Norges Byer til bestemte Tider.

„Dette Forslags videre Behandling er imidlertid stillet i Bero, indtil Selskabet erholder nærmere Underretning om Bekostningerne herved, samt om Udfaldet af de Dampbaade, der for Tiden ere under Arbeide i Stockholm.“

Under Professor Jacob Keyser's († 1847) Fraværelse paa en Udenlandsreise i Aarene 1818—1820 foredrog Maschman Chemi ved Universitetet for de medicinske Studerende, og som et Erkjendtlighedstegn fra disse modtog han en Guldring med Indskrift: „Fra de medicinske Studerende, den 19de December 1819“. Samtidigt hermed læste han ogsaa Chemi for den militære Høiskoles Officierer og blev for de Opofrelser, som han ved denne Leilighed havde gjort, tilkjendegivet HS. Majestæts „naadigste Velvillie og Tilfredshed“.

Omtrent paa denne Tid anlagde Maschman Fredensborg Sæbesyderi, som endnu er i god Gang.

I Aaret 1835 foretog han paa offentlig Bekostning en Reise til Frankrig, for at gjøre sig bekjendt med Sukkertilvirkningen af Runkelroer, hvorom han ogsaa senere har udgivet et Par mindre Skrifter. Paa denne Reise ledsagedes han af sin Søn Julius, der senere døde som mineralogisk Studerende. Efter sin Hjemkomst foretog Maschman en Mængde for ham meget kostbare Forsøg med Tilvirkningen af Sukker, men kom snart til det Resultat, at dette neppe kunde blive nogen lønnende Syssel for vort Land.

1836 solgte han Apotheket til sin ældste Søn, Carl, som drev dette indtil sin Død den 21de Oktober 1848. I denne Tid boede Professor Maschman paa sin Eiendom Skøien i Vestre Aker og havde da rig Anledning til at gjøre en Mængde for Agerbruget og Landhuusholdningen i det hele nyttige Forsøg. Efter Sønnen overtog han igjen Apotheket, som han beholdt indtil sin Død den 19de November 1860.

I en udvalgt Kreds af Beslægtede og Venner feirede han sit Guldbryllup den 18de August 1852; men et Par Aar efter døde hans Hustru den 20de Oktober 1854.

Under 27de Juli 1816 blev Maschman udnævnt til Ridder af Vasa-Ordenen, 3die Mai 1853 til

Ridder af St. Olafs Ordenen, 10de Januar 1825 til Medlem af Videnskabs-Selskabet i Throndhjem.

Han har været Medlem af forskjellige Kommissioner, som have været nedsatte for at ordne et eller andet af Landets indre Anliggender. Saaledes har han, sammen med Professor Dr. Hansteen været Medlem af en Kommission for Maal og Vægt. Da et Exemplar af de saaledes bestemte Normalmaal efter Forlangende var sendt til Petersburg, modtog baade Hansteen og Maschman, som et Erkjendtlighedstegn fra Keiseren af Rusland, en meget kostbar med Diamanter besat Ring. Senere har han været Medlem af en Kommission om Brændeviinsbrænden, og fra 6te August 1839 indtil sin Død var han Medlem af den under 11te November 1825 anordnede Kommission til at gjennemgaa, eftertælle og tilintetgjøre de indfriede Rentekoupons og Obligationer af de optagne Statslaan.

Angaaende Professor Maschman's literære Virksomhed maa henvises til Langes Forfatterlexikon S. 419.

Han har i det Hele havt 8 Børn, af hvilke følgende 4 endnu leve: Provst og Sognepræst til Haabel Bernt Sverdrup Maschman, Enkefru Emilie Rustad, tidligere gift med Major Rustad, Frøken Henriette Maschman og Fru Charlotte Lous, gift med Høiesteretsadvokat J. C. V. Lous.

Elephant-Apotheket er nu overgaaet til Candidatus pharmaciæ Anton Maschman, Søn af ovennævnte Provst Maschman.

Af de her meddeelte korte og ufuldstændige Bemærkninger, som er alt hvad Referenten har kunnet komme til Kundskab om, vil man dog neppe faa noget helt Billede af den afdøde Hædersmands Liv og Virken. Andre, som i lange Aarrækker have staaet ham nærmere, og saaledes have havt bedre Anledning til at komme i Besiddelse af de fornødne Oplysninger, ville sikkerlig ogsaa kunne levere noget bedre.

Professor Maschman var en i flere Henseender ualmindelig Personlighed, og indtil faa Dage før han døde var hans Aandskraft lige usvækket. Og han var ikke mindre agtværdig som Menneske end som Statsborger. Forskjellige Omstændigheder gjøre dog, at man her ikke finder det passende at anføre Beviser for denne Kjendsgjerning. Kun saa meget være her sagt, at det vilde være ønskeligt om vort Land havde ret mange saa dygtige, nidkjære, retsindige og hæderlige Borgere som afdøde Professor Maschman.

S.

Den franske Keiserinde i de skotske Høifjelde.

Skizzer fra de Forenede Stater.

II.

Efterat han en Stund afvexlende havde betragtet mig og Brevet, ligesom uvis om, hvor han først skulde erholde Forklaring over et saa sjeldent Besøg, fæstede han sine Briller paa Næsen, aabnede Brevet og læste. Resultatet blev, at han rakte mig sin brede Farmerhaand, ønskede mig hjerteligt velkommen og tilbød mig sit Huus til mit midlertidige Hjem, et Tilbud, som jeg med Glæde modtog, da det vilde give mig Anledning til at gjøre mig nærmere bekjendt med Egnen og dens Beboere.

Min Vært førte mig nu ind i et Værelse, der syntes at være Stadsværelset. Møblementet var net, og Gulvet var som almindelig er Tilfældet i de forenede Stater, belagt med et broget Teppe. Man kunde see, at her herskede Velstand. Den godmodige, ligefremme Farmer fik snart Konversationen i Gang. Norge udgjorde for det første Hovedthemaet, idet han begyndte at fortælle om de med evig Snee bedækkede Fjelde, om de altid tilfrosne Elve, om de utallige vilde Dyr der opholdt sig i de endeløse Skove og om de øde og ufrugtbare Dale. Han forundrede sig naturligviis meget konsekvent over, at Mennesker vilde og kunde leve der, og udbrød tilsidst i Lovtaler over Nordmændene, der dræbte Bjørne ligesom andre almindelige Mennesker dræbe Smaakreaturer. Han bemærkede min Tvivl om Rigtigheden af disse Beretninger, og hentede derfor, for at overbevise mig, en amerikansk Geographi, hvori han viste mig et lidet Træsnit med Underskrift „A Norwegian killing a bear". Billedet forestillede en stor Bjørn, der stod paa Bagbenene, og med megen Varme trykkede en vildtudseende Mand op til sit Bryst, medens at denne gjengjældte Kjærligheden med at bibringe sin Ven diverse Tolleknivstik i Brystet. Det var med Møie, jeg kunde faa ham til at tro, at saadanne Tildragelser ikke hørte til Dagens Orden.

Middagsmaden var færdig, og jeg blev ført ind i et rummeligt Værelse, der ogsaa tjente til Kjøkken, da der paa Gulvet var opstillet en stor Kogeovn, og Væggene vare behængte med Kjøkkentøi. Den Reenlighed og Orden, som jeg tidligere havde bemærket i de amerikanske Huse, var ogsaa herskende her; Amerikanerne synes ikke at staae tilbage for Hollænderne i denne Henseende. Retterne bestode af flere Sorter Kjød med Poteter, The, Kager, Syltetøi m. m. Enhver forlod Bordet efter endt Maaltid, uden Ceremonier.

Jeg undlod ikke under mit Ophold her at gjøre smaa Udflugter til Farmerne i Omegnen, som altid modtog mig med megen Gjæstfrihed.

Den samme Velstand, Orden og Nethed viste sig overalt; enhver Bondegaards Indre er her som en Landspræsts Bolig i Norge. De huuslige Skikke ere enkle og naturlige. De spise Alle ved det samme Bord, og kjende intet Høisæde. Enhver tager sin Plads hvor han ønsker, uden Hensyn til Stilling. Huusmoderen skjænker Kaffeen; hun giver ligesaa ofte Tjeneren den første Kop som Herren i Huset, og en Fremmed kan ikke af Ceremonien eller Klædedragten see, hvem der udgjør Tjenerskabet og Herskabet. Ere Fruentimmerne beskjæftigede i Huusholdningen, da er Arbeidet ikke inddeelt i Klasser efter Stillingen. Tunge Arbeider, som at bære Vand og hugge Brænde, udføres her ikke af Fruentimmerne. Den samme Lighed hersker ogsaa mellem Herren og hans Tjenere. De arbeide Alle paa Møddingen saavel som i Stalden og paa Marken. Den Mindste som den Største, den Ringeste saavel som den Høieste af begge Kjøn seer man malke Kjøerne, og en Time senere møder man dem i elegante Vogne paa en Lysttur, Damerne indhyllede i Silke og Fløiel eller lette sneehvide Dragter.

Delaware County ligger omtrent 2000 Fod over Havet, og er som en Følge heraf et meget behageligt Sommeropholdssted. Egnen er ogsaa meget malerisk med sine mægtige Høie, der ere bedækkede med Skov, og med frodige Agre op til Toppen, og med de blaanende Fjelde i det Fjerne.

Mit Ophold her var meget behageligt, hvilket jeg maa tilskrive, foruden det behagelige Klimat og Befrielsen for Moskitoes, den Forekommenhed og Gjæstfrihed, som mødte mig overalt.

Efter to Ugers Ophold, tog jeg Afsked med min Vært og hans Familie, og tog i Deligencen tilbage til Castkill, som jeg naaede om Aftenen, plaget af Varme og Moskitoes. Ved min Ankomst erholdt jeg en mild Bebreidelse af en gammel ærværdig udseende Mand, for at have reist paa en Søndag.

Mod Vesten.

Tidlig den følgende Morgen besteg jeg Dampskibet. Tre Timers Reise paa Hudson-Floden, bragte mig til Albany, Staten New-Yorks Hovedstad og Guvernørens Residentsstad.

Kudsken, der kjørte mig og mit Tøi til Jernbanegaarden, lod mig vide, at jeg ingen Tid havde at spare, da Toget skulde afgaae om en Time; Følgen blev, at jeg lidet eller intet fik see af Hovedstaden.

Paa Jernbanegaarden var livligt som i en Myretue. Over Tusinde Emigranter, bestaaende af Tydskere, Irlændere og Svenske, vare forsamlede med deres Bagage under et stort Skur, Enhver bestræbende sig at erholde sine umaadelige Kasser og Kister veiede og indstuvede i Pakvognen. Det gjorde intet behageligt Indtryk at betragte disse Emigranter med deres usle Klæder og lidende Ansigter. Især gjorde Irlænderne med deres næsten svinske Udvortes, et ubehageligt Indtryk. Her var dog ikke lang Tid til at anstille Betragtninger. Jeg skyndte mig ind i en af første Klasses Vogne, og kastede mig paa en af de bløde Sophaer. Toget kom snart i Bevægelse, og langsomt gik det nu frem ad en tæt bebygget Gade. Snart havde vi Byen bag os, Lokomotivet begyndte at stønne hurtigere og voldsommere, og lystigt gik det i fuld Fart gjennem Agre og Enge, Skove og Landsbyer mod det fjerne, vilde Vesten.

Kun faa Spor af Vildnisset viste sig paa denne Linie. Unge og opblomstrende Landsbyer laa adspredte overalt i kun nogle faa engelske Miils Afstand fra hverandre, og saa langt Øiet kunde naa over det flade Land, viste sig store og frodige Mais- og Hvedeagre, hist og her afvexlende med Strækninger af Løvskov. Vi passerede ogsaa gjennem nogle betydelige Byer som Syracuse, Utica og Rochester, hvis hurtig voxende Befolkning, vidnede om deres Blomstring.

Ved de forskjellige Stoppesteder havde vi Anledning til at erholde saavel aandelig som legemlig Føde, da kirkelige Udsendinge traadte ind i Vognene, og uddeelte gratis til Enhver, smaa religiøse Skrifter i forskjellige Sprog, medens de gode Landsbyfolk indfandt sig belæssede med Brød, Kager og Frugter. Jeg havde paa denne Reise god Anledning til at see de mange fattige og hjælpeløse Emigranters Reise mod Vesten. Deres Lidelser ere Mange. Naaende Land efter at have tilbragt maaske 2 à 3 Maaneder paa Havet, sammenstuvede i et Skibsrum, i hvilken Tid de have ernæret sig med den daarligste Føde, blive de strax bragte iland, ofte uden Hjælp og uden Midler, og saaledes et let Bytte for de slette Mennesker, der som Landsmænd og under Medfølelsens Maske, søge at nærme sig, for at fratage dem det sidste de eie. Deres smaa Midler og Ubekjendtskab med Sproget og Forholdene gjør, at de ofte strax maa drage mod deres Maal — det fjerne Vesten, syge og elendige efter den lange Reise. Saaledes er det jeg seer Emigranten nu. Især gjælder dette Irlænderne. Det er et sørgeligt Syn at iagttage deres smudsige Klædninger, og deres Ansigter, der bære Præget af vild Dyriskhed og af Lidelser. Mest gribende er dog Synet af de smaa, hjælpeløse Børn, der hænge omkring Forældrene, visende sine blege udtærede Ansigter frem som Vidnesbyrd om deres Lidelser. Et saadant Syn kunde nok knække mangt et Moderhjerte, naar ikke Haabet om, at Nøden snart vilde tage en Ende, og at et godt Udkomme og Tilfredshed vilde blive deres Lod, gav dem Mod.

Endelig naaede vi efter to Dages Reise frem til Buffalo. Jeg var ikke seen med at komme ud af Vognen, og passere mellem Byens samtlige Hotelværter, der vare opstillede en haie, og paa den høfligste Maade af Verden forsikrede, at de vilde ansee det for en Ære at see mig i deres Huus. Jeg fandt mig dog ikke foranlediget til at vise dem denne Ære, og fortsatte derfor min Vandring til et godt tydsk Hotel, der var bleven mig anbefalet.

Literatur og Kunst.

Statistisk Tidskrift, utgifven af kgl. statistiska Central-Byrån. 1ste Häftet. Stockh. 1860. Under denne Titel har Dr. Berg, som staar i Spidsen for det svenske statistiske Tabelværk, begyndt Udgivelsen af et Hefteskrift, som ikke kan andet end vække Deeltagelse baade i Nabolandene og overalt i Europa. — Sveriges Statistik hører til de mest lærerige blot af den Grund, at den er en af de allerældste sikre og brugbare Bidrag til denne Videnskab, som haves. Sveriges ældste Tabeller over Folkemængde, Viede, Fødte og Døde skrive sig nemlig fra Aaret 1749. De gjorde strax den største Opsigt og Nytte, idet de dannede et af de vigtigste Grundlag for de tidligste Beregninger af Dødelighed for Pensions- og Livsforsikrings-Selskaber. Denne i Sverige saa tidligt udviklede Interesse for disse Iagttagelser angaaede Folkets Tilstand og Vilkaar, er siden aldrig aftaget. Sveriges statistiske Literatur har derfor en Rigdom og Paalidelighed, som gjør den til det interessanteste historiske Aktstykke. Siden Statistikens Bearbeidelse er bleven til en Nødvendigheds-Gjerning og dens Fuldkommengjørelse en Æressag for alle Statsstyrelser, have Sveriges Statistikere bestræbt sig for at hævde sin historisk-vundne Rang i dette Fag. Især har den nuværende Chef, Hr. Dr. Berg, stadigen havt sin Opmærksomhed henvendt paa at bringe Methoderne i sit Kontor à jour med hvad som i andre Lande ansees for at være den hensigtsmæssigste og klareste Form for Meddelelsen af disse Kundskaber. — De vigtigste Resultater af det saakaldte Statistiska Byrå's møisommelige Tællinger og Beregninger offentliggjøres i de officielle Tabeller, hvis Udgivelse nylig har undergaaet de største Forbedringer. Det følger dog af sig selv at disse større Tabeller kuns omfatte Nutiden. Angaaende flere Emner meddeles den offentlige Redegjørelse kuns hvert femte eller endog hvert tiende Aar. — Nærværende Tidsskrift har til Hensigt at levere tidlige korte Notitser angaaende den sidste Art af Arbeider, saasnart de ere saavidt fremskredne, at noget deraf kan forelægges Almeenheden. Men fornemmelig vil det være istand til at skjænke den historiske Literatur en kostbar Berigelse ved at meddele Oversigter af den ældre svenske Statistik, som for en stor Deel endnu ligger uudgiven i Archivet. Naturligviis kan ingen udføre et saadant Værk saa godt, som den Embedsmand, som har gjort det til sit Fag. Men kuns sjelden er det at netop saadanne kunne afsee Tid til saa møisommelige historiske Granskninger — I dette Hefte er Begyndelsen til saadanne historiske Samlinger af statistisk Indhold gjort ved at levere Tabeller over Stockholms Folkemængde, Vielser, Fødsler og Dødsfald fra 1749—1858. Hovedstadens Folkemængde var i det første af disse Aar 53 464 Mennesker, men var allerede i 1757 steget til 71,863. Omkring dette Tal holdt den sig siden oscillerende ligeindtil 1834: 76,794. — Efter den Tid er Stockholms Folkemængde tiltaget noget raskere, indtil den i 1858 er stegen til 102,788. — Den mærkværdigste Særegenhed ved Stockholms Statistik for disse mere end hundrede Aar, er dog, at der iblandt dem alle ikkuns findes trende (nemlig 1753, 1792 og 1816) da der er et ganske lidet Overskud af Fødte over Døde. I alle andre Aar fra det første indtil det sidste ere flere døde end fødte i Stockholm. Ikke alene Stadens Tilvæxt, men endog dens Bestaaen og Vedligeholdelse hidrører altsaa fra Indflytninger. — Hamborg og Liverpool befinde sig i det samme Forhold blandt Europas større Stæder. Aarsagerne til denne beklagelige Omstændighed kunne vel være forskjellige, men nogle af dem maa dog uden Tvivl hidrøre fra Beliggenhed og Klimat.

— Juleliteraturen er begyndt med en hos Feilberg & Landmark udkommen Samling af novellistiske Skizzer under Titel „Fra min Ensomhed (af) H. R.," en Forfatter, af hvem der allerede haves trende Skrifter, indeholdende Reisebilleder.

— Af J. F. Monrads Indledning til Statsvidenskabens Studium, af hvis historiske Deel første Hefte udkom i 1854, er nu andet Hefte udkommet. Af dette efter vore Literaturforholde mærkelige Skrift haabe vi senere at kunne give en Anmeldelse.

— Kroningskantaten. Man skulde tro, at Christiania med alt sit musikalske Dilletanteri maatte være en By, der idetmindste indesluttede nogle faa musikalske Kapaciteter, der kunde anvendes, naar det gjaldt at bringe en større Komposition til offentlig Opførelse. Vi have imidlertid oftere i al Stilhed tilladt os at tvile derom, f. Ex. naar vi hørte en Passionskoncert eller lignende, og fandt ved Opførelsen af Hr. Arnolds Kroningskantate i Mandags vor Tvil i høi Grad bestyrket, idet vi ikke med mange andre finde nogen Grund til ved saadanne Leiligheder at kaste Skylden over paa Instruktørerne. Vil man have et endnu tydeligere Beviis paa vort Publikums Mangel paa musikalsk Sands, kan man lægge Mærke til dets Opførsel i det Danske Theater en Thorsdagsaften, da det efter almindelig Mening kyndigste Publikum skal være tilstede. Skjønt her ofte præsteres meget godt og altid idetmindste upaaklagelig Musik, er det fast blevet Mode at komme under eller efter Ouverturen, og i Mellemakterne at løbe ud og ind i Dørene eller konversere saa høirøstet og almindeligt under Musiknummerne, at det bliver meget vanskeligt for dem, der ville lytte til Musiken, at høre andet end de mest larmende Passager. Hvilken uheldig Indflydelse dette øver paa Orchesterets Foredrag etc. er uden nærmere Paaviisning indlysende. — Det mest tilfredsstillende ved Udførelsen af Kroningskantaten var unegtelig Hr. Wolfs Solopartier; hans Stemme, der mere udmærker sig ved Kraft end Ynde, var her langt mere paa sin rette Plads end i hans dramatiske Partier, hvor hans Sang ofte lader adskilligt tilbage at ønske med Hensyn til Foredraget. Ogsaa Fru Ursin sang smukt efter at være kommen til Stemme. Af Korene gik nogle upaaklageligt, andre, især Dobbeltkorene, led under en Deel af Sangernes tydelige Mangel paa almindelig Øvelse. — Kompositionen i sig selv er et fortrinligt Arbeide, saaledes som man ogsaa var berettiget til at vente det af den anseelige og øvede Komponist. Skjønt det blandt saameget godt kan være vanskeligt at fremhæve noget enkelt, ville vi som det, der mest tiltalte vor subjektive Smag, nævne Processions-Marschen, Arien, (No. 3), Kor med Solo (No. 6), Arien (No. 8) og Kor (No. 9). Musikeren af Fag vil i Instrumentationen og de tekniske Enkeltheder finde mange Finesser og beundringsværdige Steder. Skjønt her vel neppe kunde være nogen anden Komponist at vælge, maa man altsaa alligevel siges at have været særdeles heldig, om man end, hvad der omtrent med Nødvendighed følger af Komponistens udenlandske Fødsel og Opdragelse, savner nogen national Tone i dette Værk, hvilket vel kunde være et berettiget men paa vort nærværende musikalske Standpunkt endnu uopnaaeligt Ønske. En enkelt indflettet Melodie har nemlig lidet eller intet formaaet i den omtalte forønskede Retning. H. F.

Norge.

Christiania. Ved kgl. Resol. af 24de Novbr. er der af det for indeværende Budgettermin til Videnskabsmænds og Kunstneres Reiser i Udlandet bevilgede Beløb 5500 Spd. tilstaaet Følgende efternævnte Beløb: 1) Prof. Chr. Boeck 250 Spd. (for at besee forskjellige physiologiske Instituter i Tydskland); 2) Prof Dr. Caspari 300 Spd. (i et kirkehistorisk Arbeides Interesse); 3) Overlærer P. L. M. Sylow 400 Spd. (i den rene Mathematik); 4) Overlæge P. E. Winge 200 Spd. (praktisk Psychiatri); 5) Kand theol. E. F. Barth Horn 350 Spd. (systematisk Theologi); 6) Adjunkt Jac. Løkke 250 Spd. (i germanisk Philologi); 7) Kand. real. Cato M. Guldberg 400 Spd. (i den anvendte Mathematik); 8) Kand. mag. L. Daa 200 Spd. (i Historie navnlig Norges Kirke- og Kulturhistorie); 9) Universitetsstipendiat, C. Bang 200 Spd. (i den nordiske Literatur); 10) Overretssagforer A O. Vinje 250 Spd. (for under en Reise i England og Skotland at gjøre sig bekjendt med de derværende kommunale Indretninger og Retstilstande med stadigt Hensyn til Traditioner og Folkeliv); 11) Digteren B. Bjørnson 500 Spd. (for under omtrent et Aars Reiser og Ophold i Sydeuropa videre at uddanne sig i Digtekunsten). Fremdeles efternævnte Kunstnere: 12) Billedhugger Ole Fladager 500 Spd.; 13) Billedhugger H. J. Budal 400 Spd.; 14) Billedhugger O. O. Glosimodt 400 Spd. Samtlige under Ophold i Rom. 15) Landskabsmaler L. Munthe 400 Spd. under Ophold i Düsseldorf; 16) Kand. phil. O. Winter-Hjelm 400 Spd. (for at fortsætte sine Studier i den musikalske Komposition); 17 Organist Erik Chr. Hoff 100 Spd.

— Prinds August kom 15de Novbr. til Athen og blev vist stor Forekommenhed fra Kongens Side.

— Bogholder Hoch er valgt til Varemægler her i Byen efter Lihme.

— Elephantapotheket med Gaard og Inventarium er i disse Dage solgt til B. A. Maschman, der 4 Decbr. blev pharmaceutisk Kandidat, og som er en Sønnesøn af Apothekets forrige Eier, nylig afdøde Professor Maschman.

— Skuespiller Brun og Frue har opsagt sit Engagement ved Christiania Theater.

— Til Benefice for Hr. Abelsted gives imorgen paa det norske Theater Andersens Eventyrkomedie „Ole Lukøie" og „Til Sæters". Det sidstnævnte Stykke har været opført mangfoldige Gange med uformindsket Bifald, ligesom „Ole Lukøie" i forrige Spilleaar var en af Theatrets mest yndede Præstationer.

— Foranstaaende Portræt af nylig afdøde Professor Maschman er i Xylographi udført efter en Photographi af en Daguerreotypi, som er det eneste Portræt, der findes af den Afdøde. Den i Forhold til Daguerreotypen særdeles heldige Photographi skylde vi Hr. Photograph Petersen, hos hvem Portrætet ogsaa faaes tilkjøbs. (Han bor i Tegnérs Gaard i Prindsens Gade.)

☞ **Nyhedsbladets Redaktør, P. Botten Hansen, er tilflyttet H. J. Jensens Gaard (Tandbergs Hotel) skraas over for Jernbanegaarden.**

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 51. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 16de December 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Skizzer fra de Forenede Stater.

III.

Den følgende Morgen besteg jeg Dampskibet, der fører Reisende over Indsøen Erie til Niagarafossen. Maskinen var snart i Gang, og hurtigt foer Skibet hen over den lyseblaa, smilende Sø, der ubegrændset som et Hav, laa udstrakt foran os. Passagererne vare talrige, og bestod af forskjellige Nationaliteter. Man saa her alvorlige originalt klædte engelske Turister, som fandt det altfor almindeligt at vise sin Fryd over Morgenens Skjønhed; Franskmænd som kourtiserede Damerne og lange tynde Amerikanere, der med Fødderne hvilende paa Relingen og med Hatten bag i Nakken tyggede sin Skraa, hensunkne i dybe Betragtninger.

Efter et Par Timers Forløb seilede vi langs Kysten af Kanada. En dyb Brølen, der nu naaede vore Øren, og en tyk Røg, der viste sig over Træernes Toppe, opvakte en stærk Sensation blandt Passagererne. Den dybe Brølen, var Niagarafossens Røst, og den tykke Røg, dens Aande.

Vi naaede snart Landingspladsen, stege iland og stode paa britisk Grund. Her bestege vi Vogne, der bragte os nær Faldet; vi stege ud, gik et Par hundrede Skridt videre og stode foran Niagara.

Det første Syn af Niagarafossen gjorde et stærkt Indtryk paa mig; jeg maa dog tilstaa, at jeg var saa prosaisk, ikke at blive staaende stille af lutter Forbauselse, thi jeg begav mig strax hen til det saakaldte „table rock“ en høi Klippe, der ovenpaa er ganske flad og rager, 200 Fod høi, udover Dybet. Man har her en prægtig Udsigt over det hele Parti. Mine Øine søgte i det Fjerne Vandmassen, der først snoede sig langsomt frem mellem de skovbedækte Strandbredder, antagende efterhaanden som den nærmede sig Faldet en mere oprørt Tilstand, den ligesom iklædte sig den hvide Harnisk til det mægtige Spring. Nu er den der, og lodret ned styrter den uhyre Vandmasse i det 250 Fod underliggende Dyb, hvor den brummende som en dyb Torden, og ligesom vridende sig under Stødet, opsender en tyk Regn-Damp, der langsomt ruller op og adspreder sig til alle Kanter, afgivende det skjønneste Farvespil. Nede i Dybet staar Vandet kogende og hvidt som Snee, idet det snart hvirvles rundt som i den frygteligste Malstrøm, og snart staar ubevægeligt, ligesom pustende ud, indtil det atter bevæger sig fremad, efterhaanden afrystende den hvide Harnisk, for i sit blaa Gevant at fortsætte den stille Vandring gjennem Vildnisset til Ontario-Søen.

Her er to Fald, hvoraf det største er paa Kanada-Siden. Dette er 1300 Fod bredt, og styrter sig lodret ned i Form af en Halvcirkel. Begge Fald ere adskildte ved en smal Landtunge bevoxet med Skov, der giver et malerisk Anstrøg til det hele Parti.

Efter en lang Stund at have nydt dette storartede Syn, spadserede jeg omkring i Egnen. Man seer her adskillige smaa Huse, der deels ere indrettede til Forfriskningssteder og deels til Brug for omvandrende Kunstnere. Hvad der fornemmelig tiltrak sig min Opmærksomhed, var de indianske Boutiker, hvor der kun sælges flettede og broderede Sager forfærdigede af Indianere. Disse Broderier ere næsten i samme Smag og af samme Materialier som vore vestlandske Bondepigers Livstykke. Jeg besøgte ogsaa det storartede og elegante Hotel, hvor jeg nød en fortræffelig Frokost omringet af et halvt Snees sorte Tjenere. Efterat have kastet nok et Blik paa Fossen, og indskrevet mit Navn i Bogen for Reisende, vendte jeg tilbage til Buffalo efter en nydelsesrig Udflugt.

Allerede samme Aften var jeg paa Dampskibet, for at fortsætte Reisen til det fjerne, vilde Vesten. Det var paa et af disse flydende Paladser, der ere eiendommelige for de nordamerikanske Floder og Indsøer, at jeg nu befandt mig. Ombord var en Masse Passagerer — flere Hundrede — fornemmelig Emigranter. Det klinger næsten som Ironi, naar man kalder disse Dampskibe „flydende Paladser“, thi man seer Hundreder af hjælpeløse og fattige Emigranter ligge henstrakte paa Dækket den lange mørke Nat ligesom Dyr, og som næsten blive behandlede som saadanne. Da Maskinen var sat i Gang, begav jeg mig til min Kahyt træt efter Dagens Udflugt.

Det var oplivende og skjønt, da jeg den følgende Morgen kom paa Dækket og saa Solen stige op ligesom af Havet. Den skjønne Eriesø med sit dybblaa Vand laa roligt og smilende. Intetsteds saaes Land; ligesom Havet syntes Søen at begrændses af Himmelhvælvingen. Omkring os saaes talrige Seilskibe, tildeels store som Ostindiefarere, der kun langsomt bevægede sig fremad ved den svage Bris, alle styrende mod deres egen Strand, hvor der hersker den samme Frihed og den samme Lighed, hvor der er det samme glade Haab for den Trængende, og den samme rige Løn for den Kjæmpende.

Om Aftenen naaede vi Toledo i Staden Ohio, en liden blomstrende By. Jeg tilbragte Natten i et maadeligt Hotel.

Den følgende Morgen stod Jernbanevognene ligeudenfor Hotellet. Jeg tog Plads i en af dem, og snart gik det atter ad en lang Gade mod Vesten. Reisen gik nu gjennem Staterne Ohio, Michigan og Illinois, der alle høre til de vestlige Stater. Allerede ved Begyndelsen af denne Rute er man omgiven af det saakaldte „tabte Land“ — flade Strækninger — bevoxede med uhyre Skove af Bøg, Løn, Hickory, Valnøddetræer, Gran med flere Sorter, der kun vente paa den flittige Nybyggers Øxe for at omskabes til frodige Agre og Enge. Ogsaa her seer man nogle opdyrkede Strækninger samt unge blomstrende Landsbyer, og hist og her kan det forskende Øie skimte mellem Træerne en ryddet Plet, kun bebygget med et lidet Laghuus, opført af raa og utilhugne Træstammer der ere lagte horizontalt paa hverandre, og tættede med en Blanding af Leer, Sand og Vand. Her lever Nybyggeren omgiven af sin Familie, uforsagt mod Farer og Hindringer. Her kan Du see ham Dag ud og Dag ind at svinge sin Øxe mod disse vældige Træer. Syngende og let arbeider han fra Morgen til Aften, thi han veed, at Lønnen venter ham, at den frugtbare Jord vil afgive mere end tilstrækkeligt til hans og Familiens Underhold, og at Frihed og Fred, der sandsynligviis var ham ubekjendt i hans europæiske Hjem, her vil falde i hans Lod.

Jo længere vi komme frem, jo sjeldnere blive Landsbyerne og det ryddede Land. Ellers ere Omgivelserne her de samme som i Begyndelsen af Ruten med det flade Land og endeløse Skove.

Efter 12 Timers Reise naaede vi frem til Chicago i Illinois. Mit Ophold her var kort; jeg havde derfor kun liden Anledning til at see mig om. Jeg agter imidlertid senere at besøge Chicago, og vil jeg da nærmere omtale denne i mange Henseender mærkelige By.

Jeg tog nu med Dampskib over Michigan-Søen til Milwaukie i Wisconsin. Jeg vil ikke opholde Læseren paa denne Fart, men strax lande i Milwaukie, blive modtaget af en norsk Dame meget forekommende, og derpaa kjøre afsted i Selskab med hende, ud paa Landet. Men lad mig forklare mig, det kan ellers blive misforstaaet og gjort til en Skandal. Min Vært Hr. Schäfer fortalte, at i hans Vogn sad en norsk Dame, som ønskede at see sine ankommende Landsmænd. Jeg var den eneste Nordmand ombord, og for ikke at skuffe hende aldeles, fremstillede jeg mig for hende, og opgav mit Navn m. m. Følgen blev, at hun indbød mig til at gjøre hende Selskab ud til hendes Hjem, der laa omtrent fire engelske Mile fra Byen. Jeg modtog Tilbudet, min Vært var Kudsk, og lystigt gik det nu gjennem en Skov, ikke paa banede Veie, men over Træstumper og store Stene, der gav Vognen en Bevægelse, der uvilkaarligt bragte mig til at spørge, om de ønskede mig levende eller død derud. Vi naaede dog vort Maal i god Behold; og her blev jeg modtaget af Husets Herre, Baron H . . ., med en Hjertelighed der lod mig føle, at jeg var velkommen. Efterat de almindelige Høflighedstegn vare udvexlede, gik vi tilbords, hvor i al Fald jeg som god Patriot gjorde Ære paa de norske Retter.

Villaen, der var bygget i italiensk Stiil og omgiven af et net Haveanlæg, laa ved Bredden af Indsøen Michigan omtrent 50 Fod over Vandfladen.

Det var en herlig Stund, da vi ved Solnedgang sade paa Verandaen udimod den dybblaa Sø, der udstrakt som et Hav, men stille som et Vand i Skoven, laa foran os. Den nedgaaende Sol kastede sine rødlige Straaler paa Vandet, og farvede de lette Skyer, der hist og her svævede i Luften, med alle Regnbuens Farver. Saa langt Øiet kunde naa, saaes intet Seil, intet Tegn paa menneskelig Virksomhed; Taushed og Storhed var udspredt over hele Naturen.

Da Mørket begyndte at indfinde sig, tog jeg Afsked og naaede Milwaukie i god Behold.

Den følgende Dag tog jeg ind i et amerikansk „boarding-hause“, forat erholde Anledning til at see noget af de huuslige Forhold. Fremtrædende er den Nethed, Orden og Reenlighed, der hersker i de amerikanske Huse. Overalt er der malet og pudset; alle Gulve, endog Trapperne ere bedækkede med smukke brogede Tæppener. „The parlor“ — Konversationsværelset, — enhver amerikansk Huusmoders Stolthed, var meget smukt. Gulvet var bedækket med et Tæppen af det smukkeste Slags. De bløde Mahogni-Sophaer og Stole vare betrukne med lyst Silkedamask, og de to Gyngestole, der stode næsten midt paa Gulvet, var den bedste Trøst for matte Lemmer, man kunde ønske. Store Porcelains-Vaser, fyldte med straalende og vellugtende Blomster, stode paa de med forgyldte Arabesker forzirede Marmorborde og paa det store runde Bord foran Sophaen, fandt man udvalgte Værker af Skjønliteraturen.

I disse Kosthuse bo lærde Professorer sammen med Handelsbetjente og Haandværkere. Gifte Par, som leve langt billigere her end om de skulde holde egen Huusholdning, findes ikke saa sjelden. Omgangstonen er ligefrem og ugenert; de føle sig alle lige gode, og Haandværkeren indtager lige saa ofte Høisædet som Professoren. At gjøre sig det hyggeligt, synes Amerikaneren ikke at forstaa. Han er kun Forretningsmand. I sit Varehuus er han lutter Liv og Virksomhed, medens han i sin parlor, almindeligviis ligger udstrakt paa en Sopha eller i en Lænestol, hensunken i dybe Betragtninger. Denne Gemytlighed, der for os Europæere næsten er en Nødvendighed til Hygge i Omgang, hører i Regelen ikke til Amerikanerens Natur; Forretningerne er hans Lyst, og Rigdom hans Maal.

For 23 Aar siden var Milwaukie, der nu har over 70,000 Mennesker og mange paladsmæssige Bygninger, kun et Vildnis, hvori Nybyggerens Øxe endnu ikke havde gjenlydt. Byen har noget malerisk ved sig, hvilket jeg ikke har fundet Spor af i de andre amerikanske Byer, jeg har besøgt. Staar man paa Broen der er lagt over Milvaukie River, seer man en lang Række af palatsmæssige Bygninger opførte af guul Muursteen, der tager sig meget godt ud. Gaar man længere op i Byen, vandrer man i Skyggen af herlige Løvtræer, plantede langs Trottoarerne. Næsten ethvert Huus her er en Villa i italiensk Stiil, med flade Tage, Piazza'er og Veranda'er hvilende paa Søiler, der hist og her omslynges af Viinranker og Slyngerhoser. Ofte seer man smaa Blomsteranlæg og Fontainer fremfor Husene. Her har man ogsaa den friske Søluft og den herligste Udsigt over Indsøen.

I Milwaukie som i andre amerikanske Byer, er alle Nationer repræsenterede. Den største Deel af Befolkningen udgjør Amerikanere og Tydskere. Her er omtr. 3000 Norske, mest Sømænd. Jeg talte med flere Landsmænd. Det saa ud til, at de i Regelen befandt sig vel fornøiede her. En behagelig Overraskelse var det for mig som Reisende og temmelig ubekjendt med Forholdene, at træffe norske Bønder i Stillinger, som de hjemme i vort kjære Fædreland aldrig kunde falde paa at aspirere til. Jeg kom saaledes en Gang ind i en af de største Manufaktur-Butiker i Selskab med en Landsmand. Vi bleve betjente af en ung Herre fuldkommen à la mode, som, da han hørte os tale Norsk, gav sig tilkjende som en Landsmand. Vor Forbauselse var naturligviis stor ved at høre det ægte „Vossa-maula“ af En, som vi troede at være indfødt Amerikaner og den fine, dannede Mand.

En anden Gang, da jeg sad alene i et Værelse i et norsk Hotel, traadte ind en Dame, let og luftig som en Sylphide. Som den galante Mand var jeg strax paa Benene, bød hende min Gyngestol at sidde i, og vilde netop aabne Samtalen med Bemærkninger over Miltons „Paradise lost“, der laa foran mig, da til min store Forbauselse Sætningen som „Du e inkje fra Norge Du, hæ? ka heite Du? osv.“, naaede mit Øre. Jeg lod naturligviis „Paradise lost“ fare for denne Gang, og besvarede hendes Spørgsmaal.

Under mit Ophold i Milwaukie kjæmpede de forskjellige politiske Partier paa det voldsomste for at hverve Stemmer til deres respektive Kandidater til Præsidentværdigheden. Jeg undlod da ikke at besøge „Klubberne“, hvor Hvervingen egentlig foregaaer. Først gik jeg til Demokraternes Klub. Her blev jeg modtaget med den frygteligste Musik frembragt med nogle skrigende Pikolofløiter og fire Trommer. Denne Spektakel varede hele Aftenen, og Hensigten med den er at sammenkalde alle stædige og vaklende Demokrater, for med Taler og „Humbug“ at gjøre den til trofaste Tilhængere. Jeg fulgte Strømmen, og kom saaledes ind i en stor Sal. Paa Hylder rundt Væggene laa demokratiske Aviser fra hele Unionen, der indeholdt Artikler mod Whiggernes Kandidat, fulde af Bestyldninger, der, hvis blot Halvdelen af dem vare sande, var tilstrækkelig til at gjøre Manden fuldkommen ærelös. Forsamlingen var talrig, og bestod af alle Klasser og Nationer. Den mest uindskrænkede Frihed og Lighed herskede. Nogle laa henstrakte paa Bænkene med Fødderne høiere op end Hovedet; Andre stode sammen i Grupper med Hatten paa Hovedet, og Cigaren i Munden; her saa man Nordmanden politisere med Tydskeren, en smudsig Irlænder med en amerikansk Dandy og Tjeneren med sin Herre. Fra alle Kanter hørtes Latter og Eder foraarsaget ved de raae spottende Vittigheder, der med saa megen Gavmildhed flød fra Alles Munde paa Modstandernes Bekostning.

En anden Aften fandt jeg Veien hen til Whiggernes Klub. Trykte Plakater, der om Morgenen uddeeltes i Byen, gav tilkjende, at General H.. vilde holde en glimrende Tale i Whiggernes Klub, at han vilde skyde med Skarpt paa Modstanderne og deres Kandidat, og at det Hele vilde blive meget underholdende, og give Anledning til Latter og Munterhed. Dette opvakte min Nysgjerrighed og jeg gik da derhen. Fra Balkonen lød en lignende Musik som den, Demokraterne gav til Bedste, og udenfor Huset, midt i Gaden, var antændt et stort Baal, medens at Pistolskud affyredes i Nærheden, og Kanonskud i det Fjerne. Jeg traadte ind i Salen. Ogsaa her fandtes en Mængde Aviser samt smaae Træsnit, hvor Demokraternes Kandidat undergik en Mangfoldighed af Metamorphoser. Aftenens stærke Varme og det store Antal Mennesker foraarsagede, at man rømmede Salen. Trappen blev nu Talerstolen, og Publikums Plads Gaden. Generalen blev nu forestillet for Forsamlingen, og begyndte med at trække af sin Bonjour paa Grund af Varmen, men efter hans Udsagn, fordi at Slaget vilde blive varmt, hvilket frembragte livlige Bifaldsraab. Jeg vil ikke give noget til bedste af Talen, men kun bemærke, at den var spækket med de mest ærekrænkende Beskyldninger mod Modstanderne, og at disse frembragte de livligste Bifaldsytringer fra den raae Masse, der tilsidst, under Hylen, Skrigen og Sværgen, istemte et rungende Hurra for den tapre General.

Major Andreas Vibe.

Andreas Vibe.

Major Andreas Vibe, der døde 24 November, og hvis Portræt vi her give, var en Søn af Nils Andreas Vibe, der fra 1798 var Krigskommissær i Christiansands Stift, 1802—11 Stiftamtmand over nordre Bergenhuus Amt og endelig derefter, indtil sin Død her i Christiania 9 Septbr. 1814, Generalkrigskommissær, og af Margery Kjerulff, en Datter af Raadmand Kjerulff i Christiansand. Af syv Sødskende var Andreas den tredie ældste. Han blev født i Christiansand 3 Mai 1801, medens Faderen boede der som Krigskommissær. Sin første Skoledannelse erholdt han i Realskolen i Bergen, og da Forældrene i 1811 flyttede til Christiania, „blev han under Hegermanns Bestyrelse sat ind i Landkadetakademiet“, hvor han fik paa rød Uniform og derved betraadte en Livsbane, som han senere maaskee selv følte mindre Forkjærlighed for, end for andre. 24 Septbr. 1815 blev han Lieutenant i oplandske Infanteri-Regiment og efter bestaaet Ingeniørexamen i 1819 blev han Ingeniørlieutenant og ansattes først ved Agershuus, derpaa ved Bergenhuus og endelig ved Hortens Befæstning. Som saadan sendtes han ogsaa til Sverige for at uddanne sig i Befæstnings- og Kanalvæsenet. I 1826 tilkaldtes han ved Grændsereguleringen mellem Finmarken og Rusland, i hvilken Anledning han blev Ridder af St. Anna-Ordenen. I 1828 grundlagde han sammen med Lieutenant, senere Statsraad, Hagerup og Ingeniørlieutenant Paludan, under General Auberts og Professor Hansteens Bestyrelse Kystmaalingen i det nordlige Norge, og ligesom hans bedste Aar og gladeste Dage henflode under disse Beskjæftigelser, saaledes ville ogsaa Resultaterne af samme sikre hans Navn den varigste Ihukommelse. Efter i 1832 at være vendt tilbage til Christiania og udnævnt til Brigadeadjutant blev han overdraget Konstruktionen af Kystkarterne, et Arbeide, hvorpaa han i nogle og tyve Aar ofrede sin Tid og Flid, indtil hans sløvede Syn nødte ham til at overgive det til en Anden, Hr. Lieutenant Schie. Foruden tvende Generalkarter foreligge saaledes fra hans Haand ti Specialkarter med Beskrivelser over Kysten fra Throndhjem til russisk Lapland. — Major Vibe har værdigen fortsat Norges geographiske Opmaaling, som hans Fader havde begyndt, og fra de livsfriske Dage, som under dette Opmaalerliv henrandt, har han kort før sin Død udgivet nogle „Billeder og Minder“, som ere blevne læste med almindelig Interesse, uagtet Folk, som kjendte de oprindelige Optegnelser, ville vide, at Forfatteren af visse Hensyn har foretaget Beklipninger, hvorved de kraftigste og livligste Passager ere gaaet tabte. — Af ganske anden Betydning end disse Skrift ere de videnskabelige Arbeider, hvortil han under det deri skildrede „Kystmaalerliv“ har samlet Iagttagelser og Resultater. For en stor Deel ere disse meddeelte i svenske, franske og engelske lærde Selskabers Skrifter, og have vakt fremmede Lærdes Opmærksomhed, og Anerkjendelse. Hans største i udenlandske Tidsskrifter nedlagte Afhandling er den, der under Titel af „Küsten und Meer Norwegens“ for nogen Tid siden ledsagede Petermanns „Geogr. Mittheilungen“, hvilken i Udlandet blev modtaget med levende Interesse og hvoraf vi i vort Blad have givet en af Forfatteren gjennemseet Oversættelse. En i videnskabelig Henseende høist vigtig Afhandling „Höhenmessungen in Norwegen“ har han leveret i Keilhaus Gæa Norvegica, et omfangsrigt Værk, der i større Udstrækning og historisk behandler det samme Emne, vil snart udkomme i Trykken under Titel af „Høidemaalinger i Norge fra 1774 til 1860“. Han arbeidede derpaa til det Sidste og skal netop være bleven færdig dermed samme Morgen, som Døden pludselig bortrev ham.

Men medens kun Faa kjendte Vibes videnskabelige Sysler og den Opmærksomhed, Resultaterne vakte hos Geographer og andre Lærde, tildeelte Mængden ham i Literaturen en anden Plads, som han vistnok kun uegentlig fortjente, ialfald forsaavidt man ved Literatur forstaar hvad der gjennem Pressen er bleven Almeenhedens Eiendom. Ligesom sin Farbroder Johan Vibe, Medstifteren af det norske Selskab, blev Major Vibe regnet blandt Digterne, og det af de vittigste og mest begavede. Men naar man spurgte hvorfor, havde man ligesaalidt som ved Farbroderen noget Vist at pege paa — de have begge saagodtsom Intet ladet trykke, — og Enhver regnede dem mest til Digternes Klasse ifølge deres utrykte Impromtuers og Leilighedsvers Ry og den almindelig udbredte Overbeviisning, „at naar bare Vibe vilde udgive Noget, skulde man see“. — Indrømmes kan det, at deres satiriske Digte og Leilighedsvers i Forhold til de Omstændigheder, der fremkaldte dem, og en Kreds, hvori de fremkom, have

været af en slaaende, elektriserende Virkning, og mange af A. Vibes harcellistiske Viser, f. Ex. Visen om de første Olafsriddere (der forresten mod Forfatterens Vidende kom udenfor en snæver Vennekreds) ville endog læres og citeres langt udover den øieblikkelige Foranledning; men dette konstituerer dog egentlig ikke en Digter, som kan leve i Literaturen. At ogsaa Vibes Talent i denne Retning synes noget overvurderet, derom turde de i poetisk Henseende temmelig svage „Billeder af mit Kystmaalerliv" være ligesaa godt Beviis, som den Komedie, Joh. Vibes Venner udgav efter hans Død. — Hvad man forøvrigt har paa Prent af Vibes poetiske Forfatterskab indskrænker sig hovedsagelig til Oversættelser af nogle Syngestykker for Christiania Theater paa en Tid, da han var Direktør for samme. — Endnu en Green af Vibes literære Virksomhed maa berøres, nemlig hans stadige Optræden i Journalpressen som Forfatter af anonyme Artikler, mest af „vittig" og sarkastisk Tendents. Han har imidlertid, som han selv forsikrede, forstaaet saa godt at skjule sin Anonymitet, at det ikke vil være muligt at paapege de enkelte af disse Artikler, med Undtagelse af Martyren for Finmarken, som i Eftertryk blev udgivet som „Finmarkens Basun".

Hvad Vibes Charakteer angaar roses han i Almindelighed for sit gode Hjerte og kjærlige Gemyt og den Troskab, hvormed han omfattede sine Venner. I Selskaber var han fuld af Løier, Liv og Overgivenhed; men ligesom overgivne og vittige Folk i Almindelighed, hos hvem en aandelig Afmattelse pleier at følge paa Overanstrængelsen havde han i Mellemstunder Hang til Melancholi, og det skal ikke have været sjelden, at træffe ham i det ulykkeligste Humør af Verden nogle Øieblikke efter at han ret havde slaaet Gjækken løs. Især var hans Sindsstemning i de senere Aar meget alvorlig, og den blev det endda mere, da hans Søster Bispinde Gislesen, der var ham saa inderlig kjær, ifjor døde.

Vort Portræt er xylographeret efter et for omtrent 20 Aar siden udkommet Portræt af Vibe, hvilket hans Venner bekostede, og som de, der kjendte ham dengang, finde meget ligt, skjønt det giver et temmelig forskjelligt Udseende fra hans seneste Aar.

Thaer-Monumentet i Berlin.

Berlin har faaet en ny monumental Prydelse. Den 5te Novbr. afsløredes paa en høitidelig Maade en Mindestøtte for Thaer, som danner det tredie Monument ved Siden af Beuth's og Schinkel's paa den trekantede Plads bag Bygingsakademiet. Den første Opfordring til dette Monument udgik for flere Aar siden fra den tydske Land- og Forst-Forening i Leipzig; den afdøde Præsident for Landøkonomi-Kollegiet, v. Beckedorff, tog sig siden af det, og gjorde det til en Æressag for sig selv og tydske Jorddyrkningsvæsen at faa det saa storartet udført som muligt. Enkekeiserinden af Ruslands Død forhindrede Prindsregenten og de øvrige Medlemmer af det kongelige Huus fra at være tilstede ved den høitidelige Akt; denne overværedes imidlertid af samtlige Ministre, Amtsraad Hoppe, Repræsentanter fra næsten alle Centralforeninger for Jorddyrkning i Provindserne. En af et Musikchor udført Koral: „Lover Alle Herren" gik forud for Festtalen, som holdtes af Geheimeraad v. Meding; Dækket faldt, og den skjønne Broncestatu viste vor Jorddyrknings Reformator i hans senere Livsalder, som Direktør i Anstalten i Møglin, saadan som han endnu lever i sine Disciples Erindring. Den 9½ Fod høie Model — med den venstre Haand støttet paa en Ploug, den høire hævet i Veiret — er Rauch's sidste Arbeide; Sokkelen er af poleret Granit, efter et Udkast af Billedhugger Hugo Hagen; paa den er anbragt fire Bronce-Reliefs i to Rader. Kunststøber Gladenbech har støbt Statuen og Relieferne i Bronce, Ciseleringen er udført af Ciselør Grünenberg, og Graniten leveredes fra Hofsteinmetzmeister Robert Müllers Værksted. De øverste større Reliefs give en ideal Fremstilling af Thaer's indholdsrige Virksomhed, medens de nederste forestille Thaer i hans praktiske Livsforhold, hans Venner, Velyndere, Disciple osv. Paa Postamentets Forside staa Ordene: Albrecht Thaer. F. 1752. D. 1828. Grundet af det taknemmelige Fædrelands videnskabelige Jorddyrkning. (F. Z.)

Thaer-Monumentet i Berlin.

Kongeriger i det Indre af Afrika.

(Efter Revue des deux Mondes).

III.

Waday.

Vi have nylig forklaret, hvorledes det hedenske Rige Tiniur i sin Opløsning skabte Baghirmi, Waday og Darfur. Det var henved det 17de Aarhundrede, at de Dele af hint Rige, der nu udgjør Waday, reve sig løs, og det er en Mand ved Navn Woda, der gaar for at være Stifteren af dette Rige. Hans Sønnesøn Abd-el-Kerim antog Mohamedanismen og udvidede sit Herredømme betydeligt. Dennes Søn og Efterfølger Kharus byggede Wadays nærværende Hovedstad, Wara, et Navn, som det skylder sin Beliggenhed, og som betyder „Den af Høider omringede Stad". Efter ham regjerede Kharif, Yakub-Arus, der foretog en ulykkelig Expedition mod Darfur, derefter en anden Kharus, der regjerede i 40 Aar i Fred og Lykke. Efter ham kom Jeda den saakaldte Kharif-el-Timan med Tilnavnet Sule (Befrieren) fordi han befriede sit Land fra en fiendtlig Indtrængen, der nær havde bragt det til Afgrundens Rand. Fra dette Øieblik af antog Waday endnu et andet Navn, nemlig Dar-Suley. Kharif-el-Timan erobrede fra Bornu Provindsen Kanem, der ligger i Nord for Tsad. Hans Søn Saleh, med Tilnavnet Derret lod dræbe et stort Antal Ulemaer *), hvis Indflydelse syntes ham truende for hans Magt. Hans Søn Abd-el-Kerim med Tilnavnet Sabun, gjorde Oprør imod ham, dræbte ham og satte sig paa den ved hans Død ledigblevne Throne. Denne Begivenhed fandt Sted henimod 1805. Denne nye Hersker, der saaledes besteg Thronen, besudlet med sin Faders Blod, blev dog, efter den almindelige Mening, en af disse Egnes rigeste og største Monarker. Han slog Baghirmierne, der vare meget længere fremme i Civilisation end deres Naboer, gjorde dem skatskyldige under sig, fratog dem deres Klæder, deres Sølv og Koraller, og Byttet var saa stort, at 5 Kameler neppe kunde belæsses dermed. Siden søgte han ogsaa at aabne Forbindelse mellem Waday og Havnene i Middelhavet. Ved hans Død i 1815 stredes hans Sønner om hans Throne, Yusuf med Tilnavnet Kharifayin kom dog i Besiddelse af Thronen. Hans Moder dræbte ham henimod 1830 for at faae et Barn, der dog ikke levede længe nok dertil, sat i hans Sted. Da gik Herredømmet over til en Sidegreen. Den nye Sultan Abd-el-Aziz overvandt og nedhuggede i det store Slag ved Burtag Kondongoernes mægtige Stamme. Men Seirherren døde ikke længe efter af Smaakopperne, idet han efterlod sig en Søn af ung Alder, der blev dethroniseret, og en Prætendent Mohamed Saleh, der gjorde Paastand paa at være en Broder af den berømte Abd-el-Kerim Sabun bemægtigede sig nu Thronen ved Hjælp af Sultanen i Darfur i 1842. Han har forflyttet Regjeringens Sæde fra Wara til Abesher, et ubetydeligt Sted, der ligger 20

*) Ulema, en tyrkisk Geistlig eller Lovkyndig.

Mile længere mod Syd. Hans Regjering har været opfyldt af indre og ydre Uroligheder. Han forsøgte sig mod Bornu, hvis store Scheik Mohamed-el-Kanemi havde gjenerobret Provindsen Kanem. Han seirede vel i Begyndelsen, men led et dobbelt Nederlag ved Kusuri paa Bredderne af Shari. I Aaret 1852 gjorde den Ældste af hans Sønner Oprør mod ham. Han slog sin Fader og sine Brødre, lod nedhugge de Fornemste i Landet og kom paa denne Maade til Thronen. Det er til denne vilde Hersker, den ulykkelige Vogel trængte frem, og fandt efter al Sandsynlighed her sin Død. Ingen Europæer, der har vovet at besøge Wara, er endnu nogensinde kommet tilbage derfra.

Gamle Nyheder.

Epistel fra Dorthe Engelbrektsdatter.

(Ordret efter Originalen i Bergens Museum).

Ærbødigst Hilsen med Gud

Velædle Højtæstimered Madame Povlsøns, Jeg annammed hendis yndelig skrivelse med Tusind tak som it kaastelig klenod. Fattis end evne at vederlegge de mange Moderlig velgjerninger hun som en Gudelig Sjel beviser min Søn, skal Villien dog aldrig sla fejl; Enkers Dommer de Faderløsis Taalsmand i Himmelen gyde Hendis Hjerte saa fuld af trøst som Micheas var af Herrens Aands Kraft, og ophøje Velædle Madames Noble Sønner fra en ære Charge til anden, midlertid er Hardenbek forbunden at vere Deris og hendis lydige tjener saa lenge hand lever. Frelseren satte mig i dend pinlig Enkestand bar for hver bekymrings piil, Husbonden med Syv børn hviler i graven, mine tvende overblevne Søner er adspred, dend Eldste af stille humeur i Italien, dend yngste lit formeged Couragie sin vej: Eenlig sidder jeg igen som uglen i forstyrrede Steder: Men efterdi forløsningen stunder til, giver jeg mig Gud i vold. Jeg ynsker indtet heller end at Sønnerne bestandig i Troen ved dyd og it kristeligt levned motte gjøris værdig til Guds og Majestetens tjeneste, inden og uden lands, at enten de lever eller døer, de da maa høre Giveren til. Der paa befaler jeg i Jesu Navn min Søn Lucas trøstens gud og Hans Velædelhed Majoren i fuldkommen haab, at den priselig Helt som selv efterlader en Sørgende Moder skal nest faderlig tilsjun og formaning skjule ungdoms brøst under kjerlighedens Kaabe for Hardenbeks Saarede Moder skyld der balsamerer ham i taare. Nødhjelperen sende sin Engel for dem, som kand berede Vejen, ledsage Hoben og afverge ulykkelig Hendelser; saa blive deris ud- og indgang velsigned. Allerdydigste, paa taare sæd følger frydc neeg, Vi ere de Helgenis børn og venter it bedre liv efter dette, vil derfor fatte voris sjele med taalmodighed dend stund angstens heede luer. Naar Herrens gjenløste kommer til Zion med glæde, skal suk og graad vere langt borte; det kand stille urolige hjerter til freds. Hilsingen med kys og alt, fra Velædle Madame og hendes umistelig Diensteen til Bispinden og Thale Su . . . .*) bar jeg frem, og fører af samme Vahre dobbelt tilbage fra dend stue saa vel som fra Herr Cammer Raad Hjort og hans Frue.

Men mine Hilsen, kys og tak,
  Til hende og Majoren
Gaar efter pliktens Almanak
  Saa højt som Vand i fjoren.
Gud lønne dig min Søde Mor
  For breved du har skreved,
Hen til Herr General Major
  Af Aandens indskud dreved.
Jeg veed Guds Engle glæder sig
  Naar en bedrøved Enke,
Med trøst og raad berømmelig
  Vil paa dend anden tenkke.
Hin Kristne Skare Gud med kraft
  Selv af det høje styrker
Saa dend skal kjøre spud og skaft
  Ind i de grumme Tyrker
Og stride frist mod Ulve Røst
  Med troens skjold omgived,
Og som it bytte os til Trøst
  Der fra maa føre lived:
Ja gjøre deris Mødre glad,
  Hvis bøn og taare rønner
Da Monica for Sønnen bad,
  Frygt skaffer hendis bønner.
Nok vanked Israels børn omkring
  Med frygtsom tørre munde
Og gjorde mange farlig spring
  Førend de Elim funde.
Adieu udvalde Sjæl og hør:
  For got, for gunst og ære,
Taknemmelig som det sig bør,
  Til Døden skal jeg være.
  Hvil under Herrens varetegt,
  Og viid at han dig selver
  Min Søn til bedste har opvegt,
  Jeg slutter, Haanden skelver.

Bergen den 16de Martii (16)86

Velædle Madames
Tjenstærbødigste
Dorethe Salig
Ambrosii Hardenbeks.

*) Kun Navnets første Bogstaver ere læselige.

Faderen ved Drengens Død.

Tys! — Stille! — Ei Drengen er død, nei han sover
Og drømmer sig hos de Smaaengle histover.

Hvor dalende Sol by'r Godaften med Dagen,
Og Skyerne farves med vakrest Skarlagen,

Der hilse ham Engle et evigt Godmorgen
Og hæve ham høit over Jorden og Sorgen.

Saa kommer han did, hvor saa godt er at være,
Til Jesus, som har de Smaabøren saa kjære.

Der finder han Alt, som kan fryde hans Hjerte,
Der føles ei Savn og der findes ei Smerte.

Hvad kunde jeg Arme ham sikre hernede,
Mon Himmelens Fred og dens evige Glæde?

Tys! — Stille! — Ei Drengen er død, nei han sover,
Mens Sjelen er hos de Smaaengle histover! —

Edvard L—.

Literatur.

Juleliteratur. Det literære Julebord har i de sidste Dage modtaget saa mange Forsyninger, at det vilde være et uoverkommeligt Arbeide ved Læsning og Anmeldelser at holde Skridt med dem alle. Vi kunne derfor ikke være vore Læsere til Tjeneste med Anbefalinger eller — Nedrivelser af de enkelte Skrifter, men maa indskrænke os til at opregne hvad der foreligger, og forøvrigt overlade Enhver Valget efter Titelens Tillokkelse eller efter det Kjendskab, han har til tidligere Arbeider af en eller anden blandt de her fremtraadte Forfattere.

1) Kirkeaaret. En Julegave til Menigheden fra P A. Jensen, Stiftsprovst. 12 Ark 8. Priis 48 ß. (Chr. Tønsbergs Forlag). Denne Psalmesamling indeholder ligesom Forfatterens tidligere, „Freidighed i Herren", Psalmer til hver af Aarets Helligdage. Oprindelig have de alle paa tvende nær, været trykte i Morgenbladet (1857—58). Derved ville mange af dem vistnok allerede være Læserne kjendte og kjære og en velvillig Modtagelse beredt for denne samlede Udgave, som Forfatteren har ønsket at gjøre til Menighedens varige Eiendom. Bogen er forudskikket følgende Digt til Menigheden:

Nu frem med Vugger i hver en Vraa,
Nu dæk dem kjærligt, om end med Straa!
Han kommer atter, vor Himmelgjæst,
Blandt os at feire sin Julefest.

Vorherre havde de Smaa saa kjær,
Derfor han kommer til dem især,
Og saa til Alle, som gjemte vel
I Verdens Trængsel sin Barnesjæl.

Han har det hist i sin Faders Slot
Saa høist livsaligt, saa saare godt;
Men ei desmindre han dele vil
Med os paa Jorden vort Børnespil.

Naar Lyset tændes paa Julebord,
Og Barnelæben faaer Guddomsord,
Da skeer det Samme som første Gang,
Da Stjernen tindred, og Engle sang.

Da vaagner atter hans gamle Lyst
At trykke Syndere til sit Bryst;
Da maa han atter til Jorden ned
I al sin straalende Herlighed.

Da tør det hænde, han gaar forbi
De Stores Vei og de Stoltes Sti;
Men Krybberummet, belagt med Straa,
— Et ydmygt Sind — vil han ei forsmaae.

Just der han finder sit Leie blødt,
Og der han slumrer saa barnesødt;
Men i hans Nærhed der spirer frem
Selv midt i Vintren et Sommerhjem.

Da hilser Barnet sit Juletræ,
Hvor gyldne Fugle har Ly og Læ;
Og Frugter gløde paa samme Viis
Som for de Tvende i Paradiis.

Men Troens Øie seer meget meer:
I Juletræet med modne Bær,
I Fugleflokken, i Kjerters Krands
Det øiner Himmelens Straaleglands.

Saa kommer Alle, som mættes vil,
Og tvivler ei, at det jo slaaer til!
Hvo fattigst veed sig, han komme hid
I denne salige Juletid!

Han aabne Gjæsten sit Hjertes Hjem:
Da bliver flux det et Bethlehem;
Og Du, min Jesus, tag ind til mig,
Saa bliver Hjertet et Himmerig!

2) Nils Lykke. Drama i fem Akter af Forfatteren til „Thorarin og Valgerd". 178 S. 8. Priis 48 ß. (Cappelens Forlag). Handlingen foregaar i det Throndhjemske 1535, og Sujettet er tildeels det samme, som Henr. Ibsen har behandlet i „Inger af Østeraad", altsaa de sidste opflammende Blus af Uafhængighedsfølelse under Danskevældet. Stykket har i sin Tid, ligesom „Thorarin og Valgard", været indleveret til Christiania Theater, men er — uvist af hvilke Grunde — ikke bleven antaget til Opførelse, hvilket det imidlertid nu er paa det norske Theater. — Bogens Udstyr er særdeles smukt.

3) Steffen. En gammel Præstedatters Ungdomsminder af J. L. 152 tætttrykte Sider Duodez. Priis 48 ß. (Fabritius's Forlag). Forfatterinden er allerede tidligere Publikum bekjendt ved tvende Fortællingr: „Vesle Kari" og „Ketil", og ved en anonym Julegave.

4) Fortællinger for Børn. Efter 28de engelske Udgave. 140 S. Sedez. Priis 30 ß. (Cappelens Forlag). De utallige Oplag, som Originalen af dette Skrift har oplevet, maa være det den bedste Anbefaling.

Naar vi til ovenstaaende Fortegnelse føie, at der om kort Tid kan ventes en større Digtsamling af A. Munch (Chr. Tønsbergs Forlag), en Samling Arbeider af Forf. til „Amtmandens Døtre" (Steensballes Forlag) og et Bind Reiseskizzer fra Grækenland af Chr. Bugge, vil man vistnok indrømme, at vort literære Julebord, trods den tilsyneladende Afmattelse, som ellers viser sig i Literaturen, iaar er forholdsviis rigt forsynet.

— Bidrag til Kjøbstaden Arendals Beskrivelse. Arendal 1860. 43 S. 8vo. Priis 18 ß. (Af M. S. D.) Denne lille Pjece indeholder ikke som man maaskee af Titelen kunde vente, Oplysninger om Arendals nuværende Forhold, men dvæler udelukkende ved Byens Historie i Aarene 1690 til 1723, hvilket Tidsrum Forfatteren, (hvis Navnebogstaver minde om en Mand der i Byen, som i sin Tid stundom gav Bidrag til „Samlingerne"), anseer for „det interessanteste i Arendals Historie saavel formedelst de Begivenheder, som i denne Tid indtraf, som og formedelst den Aand, som dens Indbyggere lagde for Dagen" osv. (Arendal fik nemlig i denne Tid 1690 sin egen Byfoged, 1705 sin egen Sognepræst og endelig 1723 Kjøbstadsprivilegier efter en ivrig Kamp med Magistraten af det som bekjendt i hin Tid af de oldenborgske Konger begunstigede Christianssand). Forfatteren, der tydelig besidder en ikke ringe Iver for saadanne specialhistoriske Undersøgelser, har ved Hjælp af Byens egne Archiver oplyst disse Begivenheder, navnlig Stridighederne med Christianssand. Bogen, der naturligviis væsentlig er af lokal Betydning, indeholder dog ogsaa Et og Andet personalhistorisk og kulturhistorisk Træk, som for Fædrelandshistorikeren i Almindelighed ei er uden Interesse. L. D.

— Netop er udkommet No. 1 (Januar 1861) af „Maanedstidende for den norske Almueskole. Under Medvirkning af „Norsk Kirketidendes" Redaktør Kand. i Theol. Th. C. Bernhoft med flere Theologer og flere Lærere, udgivet af Seminarist S. M. Krognæs". Bladets Priis er 48 ß. aarlig for 12 Ark i stort Oktav.

Norge.

Christiania. Hs. Maj. Kongen har tilstaaet Professor P. A. Munch en yderligere Godtgjørelse af 1200 Rdl. Rmt. af den svenske Statskasse for Afskrifter af Dokumenter i det pavelige Archiv.

— Under 10 Decbr. er Kand. phil. Ludv. Daae udnævnt til Adjunkt ved Drammens lærde og Realskole; Underretsprokurator Ambrosius Hansen til Foged i Jæderens og Dalernes Fogderi; Geschworner A. S. Ellefsen til Bergmester i det nordenfjeldske Bergdistrikt; Ritmester Const. Staffeldt til Brigadeintendant ved 2det agershus. Infanteribrigade og Sekondlieutenant i throndhj. Infanteribrigade C. W. Lindboe til Premierlieut. i samme Brigade.

— Overretssagfører H. L. Steenbuch er beskikket fil Lensmand i Ullensaker.

— Natten til 8 Decbr. døde forhenværende Krigskommissær Hans Jørgen Broch her i Byen 70 Aar gammel.

— Ligeledes er Toldbetjent Fredrichsen i Drammen, Bombekanonernes Opfinder, afgaaet ved Døden.

— Ved Høiesteretsdom i Almanaksagen mod Bogtrykker Malling er denne ilagt 50 Spd.s Bøder til Statskassen, og dømt til at have de i Behold værende Exemplarer af sin Huuskalender forbrudt til Citanterne, det akademiske Kollegium og Bogtrykker Fabritius, og efter Skjøn at erstatte det Tab, de ved Skriftets Udgivelse maatte have lidt, samt forresten at udrede alle Processens Omkostninger.

— Aktieeierne i Skiens Brandforsikringsselskab have i Generalforsamling besluttet Selskabets Opløsning. — „Norge" har iaar givet Aktieeierne 8⅖ pCt. foruden at en større Sum er afsat til Reservefondet.

— Blandt Kvægbesætningen paa Aas Landbrugsskole er udbrudt Lungesygdom.

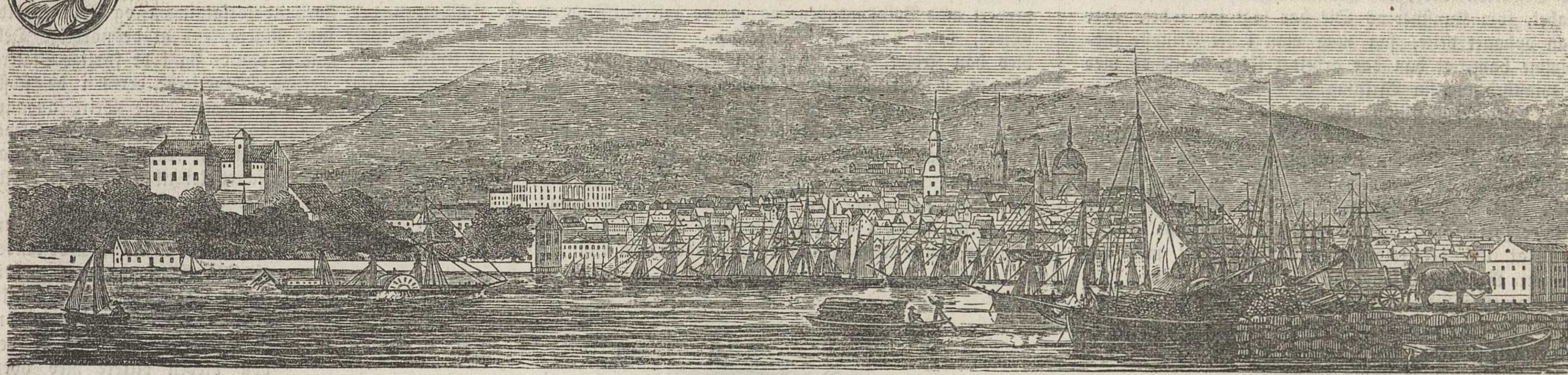
Korrespondence.

Til Forfatteren af „Skizzer fra de Forenede Stater".

Af Optagelsen i vort Blad af de tilsendte Skizzer vil De allerede kunne slutte Dem til vor Dom om samme, og at vi, og utvivlsomt ogsaa Læserne, gjerne see dem fortsætte, saaledes som De i deres Brev har antydet. Red.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 52. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 23de December 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Indhold.

Den vexlende Sands for Naturskjønheder.

(Efter Riehls „Kulturstudien".)

(Slutning fra No 49).

Til at forstaa en bestemt Tids Øie for Naturen ere ofte de kunstneriske Frembringelser langt mindre vigtige, end det kunstneriske Haandverks fabrikmæssige Modestykker; thi af disse kan man for det Meste slutte sig til det hele Publikums Natursands. Allerede i det 17de Aarh. var det et Slags Industrigreen at forfærdige saakaldte „Rhinstrømme". Ligesom vi nu anbringe Partier fra Rhinen paa Tallerkener, Kopper, Bliksager og Lommetørklæder, saaledes prydede man dengang spanske Vægge, Kaminer, Vinduesnischer, men navnlig Fladerne over Dørene med „Rhinstrømme". Men disse Rhinstrømme ere himmelhvidt forskjellige fra det, som vore Rhinudsigtfabrikanter nu levere. Der findes et aldeles forskjelligt Øie i dem begge; de have i det Høieste kun Vandet tilfælles. Paa de gamle Rhinstrømme findes for det Meste afrundede Bjergformationer, hvor vi nu søge at gjøre de virkelige Rhinfjeldes skarpe Kanter endnu mere kantede; Borgene fandt man hørte hjemme i en altfor barbarisk Smag, derfor ere de enten udeladte eller forvandlede til et Slags romerske Ruiner; Portræteringen er saa fri, at den ophører at være Portræt, og dog troede man, at man desto nøiagtigere havde bevaret det egentlige Motiv i den rhinske Natur. Den mest brogede Vrimmel af Mennesker, Dyr, Skibe, Flaader samt alskens Kjøretøier dannede Hovedziraterne; der maatte vrimle som i en Myretue paa en saadan Rhinstrøm, dersom den vilde gjælde for smuk. Allerede i Saftleewens Rhinstrømme kan man tydeligt see dette Liebhaberi. Om de end røbe et meget rent Øie for Fjeldformer og architektoniske Gjenstande, saa antyder dog den eensformige, unaturligt bløde og duftige Kolorit en Stræben efter at formilde og udjævne Forskjellighederne i Formationen, medens Landskabet først kunde faa Liv ved den umaadelig rige Staffage, som lader enhver Klippe, enhver Dal, og især den hele Flod vrimle af Mennesker. Det er i egentlig Forstand Kulturlandskaber, der sætter en Egns største Skjønhed i Virkningerne af den menneskelige Arbeidsomhed, ligesom og hele den Tid, da de maledes, Aarene efter Trediveaarskrigens Ødelæggelser, længtedes efter Arbeidets og den festlige Glædes Tummel, Noget, som imidlertid langt mindre kunde opdages paa den virkelige Rhin end paa de malede Rhinstrømme. Griffier maler ud af sin Phantasi en idyllisk Floddal, smykket med romerske Ruiner (som aldrig have ligget ved Rhinen), belivet med alle Slags fornøielige Mennesker, som dengang vanskeligt kunde findes i saa store Skarer i vore øde Egne. Det kaldtes da en Rhinstrøm. Men Griffier troede ganske vist at have skuet den aldeles reale rhinske Natur; han udpønsede ikke sine Billeder inden sine egne fire Vægge, men paa en Baad paa Rhinen selv portræterede han sine Phantasistykker friskt væk efter Naturen. Han saa ogsaa virkelig den reale rhinske Natur, men han saa den med det 17de Aarh.s idealistiske Øie.

Sammenligner man nu den Slags Værker med senere Arbeider af en Schütz eller Reinermann, som behandle den samme Gjenstand, og sammenligner atter begge disse med vore moderne Rhinlandskaber, da har man ofte vanskeligt for at begribe, hvorledes den samme Charakteer, endsige det samme Portræt skal kunne være gjengivet i disse saa uendeligt forskjellige Opfattelser. Medens vi t. Ex. finde Saftleewens Rhinegne indhyllede i en fiin Duft, berømmedes derimod for en 70 Aar siden den ældre Schütz, fordi han gav sine Billeder fra Main og Rhinen den reneste Luft, og aldrig viste Spor af Dunster i Atmosphæren. Og mod disse holde man saa Rhinvedutterne i den moderne Staalstikmaneer med de tunge tropiske Uveirshimle, de sorte Skylag, hvorigjennem der bryder tykke, grelle Lysstrømme, og lignende voldsomme Belysningseffekt! Man kunde næsten fristes til at tro, at Sol, Luft og Skyer, Vand og Bjerge og Træer og Klipper havde artet sig anderledes i Aarhundredernes Løb, naar vi ikke vidste altfor nøie, at kun Menneskets Øie havde forandret sig, at enhver Generation *seer i en ny Stil*.

Det 15de og 16de Aarh.s Mestere betragtede Naturen ganske anderledes objektivt, end vi. De finde den ægte Naturskjønhed i den lyse Vaar eller Sommer, naar alle Træer grønnes, og alle Blomstre florere, Himlen glindser i det dybeste Blaat uden en eneste Sky, naar det fulde, glade Middagssolskin fremhæver alle Former i lysende Klarhed. Det var ikke af en mangelfuld Technik, at hine Folk ikke malede bleggule Høstbilleder, Tordenveir- og Regn-Landskaber, ligesom vi. I andre langt vanskeligere Stykker vare de lige saa technisk fuldkomne, saa de vist ogsaa kunde have faaet frem en graa Himmel istedetfor en blaa, og rødgule Træer istedetfor grønne, hvis det var kommet derpaa an. Men med deres langt lysere Blik saa de ogsaa Naturen langt lysere end vi, og derfor maatte de nødvendigviis ogsaa male den saadan. Den, der sammenligner Middelalderens Lyrik, hvor den samme solglade Foraarstone spiller i alle Vers, med vor moderne Lyrik, vil endnu bedre forstaa denne Nødvendighed.

For os er det derimod ligesaa nødvendigt, at søge vor egen lidenskabelige Opspiltheds Affpeiling i en stormende, sørgende, høstligt afdøende Naturscenes Pathos, ligesom hine gjenfandt deres eget forsonede Væsen i den fredeligste Vaardags Middagsklarhed. De malede altsaa egentlig Stemningsbilleder, ligesaavel som vi. Der var kuns den Forskjel, at de søgte at fastholde Naturskjønhedens almindeligste Grundstemning, medens vi snappe efter de mest individuelle, flygtigste Stemninger. Man kan nutildags allerede see Theaterkoulisser, der forestille Landskaber, malede som sentimentale Stemningsbilleder, Træer, paa hvis forvoxede, trægrønne Løv der hviler en seenhøstes, elegisk Tone, og disse blive nu hver Aften skudt frem i enhver Konversationsscene, til samtlige letfærdige Lystspilsituationer — en Satire paa vor Tids indre Øie.

Omvexlingen af den ved store Mestere konventionelt blevne Stil, Udartning og Fremskridt i Technik spille vistnok en stor Rolle i alle disse Ting ved Siden af det vexlende Blik. Men hvor væsentligt det dog altid kommer an paa dette sidste, det kan man aldeles tydeligt see i Architekturlandskaber, eller overhovedet i Portræter af gamle Statuer eller Bygninger, som man har anskuet og altsaa ogsaa gjengivet aldeles forskjelligt til forskjellige Tider, uagtet dog Originalerne bestandig ere blevne sig selv lige gjennem alle Aarhundreder.

Den reneste gothiske Architektur, som portræteredes i Zopftiden, seer næsten bestandig zopfagtig ud. De med organisk Nødvendighed gjennemførte Forziringer af Blade og Viinranker blive, uden at Tegneren mærker det, til vilkaarligt slyngede Rokokosnirkler; de i Høiden opadstræbende Proportioner udvide sig i Bredden, saa man skulde mene, at ogsaa Øiemaalet vexlede. Men ikke en eneste Steen er flyttet paa Bygningen selv, siden den blev bygget; Zopfen var saa visselig ikke faret ind i Originalen, den stak i Kopistens eget Øie. Mest iøinefaldende kan man bemærke dette i By- og Architektur-Prospekter i det 16de og 17de Aarh.s talrige topographiske Træsnit. Næsten ethvert Taarn fra Middelalderen bærer Renaissancens Præg, enhver Spidsbue trykkes saa stærkt som muligt sammen til Rundbue — saa fast sadde disse nye Former dengang i Godtfolks Øine og Hænder. Man havde ikke engang i rent udvortes Forstand noget Organ for de gamle Linier. Peter Neefs, den berømte Architekturmaler fra denne Tid, indtog vistnok et saadant Høidepunkt i sin Kunst og Technik, at han aldeles korrekt gjengiver sine gothiske Kirkers Perspektiv; i denne Henseende havde han frelst den Objektivitet i det kunstneriske Blik, som aldeles mangler i de ovenfor nævnte haandværksmæssige Arbeider; desuagtet fornegter han sig dog ikke selv som et Barn af sin Tid. Han maler t. Ex. det Indvendige af sine gothiske Domer paa brede Tavler med en ubetydelig Høide: herved bliver Spidsbuerne og Forgrundens Hvælvingsstrukturer afskaarne oventil. Trods den mathematisk nøiagtige Tegning, røber dog altsaa det hele Billedes Anlæg, at Peter Neefs Tid ikke længer havde det rette Øie for Gothikens Princip og Aand, ellers vilde ikke Mesteren ved Rammens Horizontallinie have bortskaaret de netop charakteristiske Slutningsformer for Pilarer og Hvælvinger. Saaledes maler han vistnok streng Gothik, men i hans Billeder gjensee vi dog det 17de Aarh., som, naar det kom høit, vel forstod at opfatte Middelalderens Former med det ydre, men ikke med det indre Øie.

Den antike Statue svulmer op i alle sine Omrids under de da levende Tegneres Blystift, enhver Muskel bliver bredere, fulderee, yppigere, uagtet Tegneren selv var fast overbevist om, at han gjengav den med mathematisk Nøiagtighed. Den græske Gudinde saa ikke længere saa sky ud, hun er bleven koket; Jomfruen bliver til gift Kone, fordi Tidsalderen selv manglede det jomfruelige Blik, fordi Rubens's fuldbarmede Kvindeskikkelser og Buonarottis opsvulmede Muskelspil skjød sig frem ikke blot i det skabende men ogsaa i det *modtagende* indre Øie. Mignon malede ligeledes helst Blomsterne i deres fuldt udfoldede Pragt, Frugterne i deres saftige, bristefærdige Modenhed; han forsmaaede de lukkede Knupper. Dette er mere end denne enkelte Mesters blotte Liebhaberi: det er et Kjendemærke paa den hele Generations Øie, som var afstumpet for Knuppens Skjønhed, ikke blot i Blomsterstykket, men i alle den bildende Kunsts Stoffe.

Denne „Blikkets" Vexelleg findes overalt, hvor det Skjønne bliver opfattet gjennem Synet; den gjør sig imidlertid stærkest gjældende i Forhold til det Naturskjønne, fordi dette som saadant først maa fremavles i Blikket. Øiet for det Kunstskjønne bliver allerede fastere.

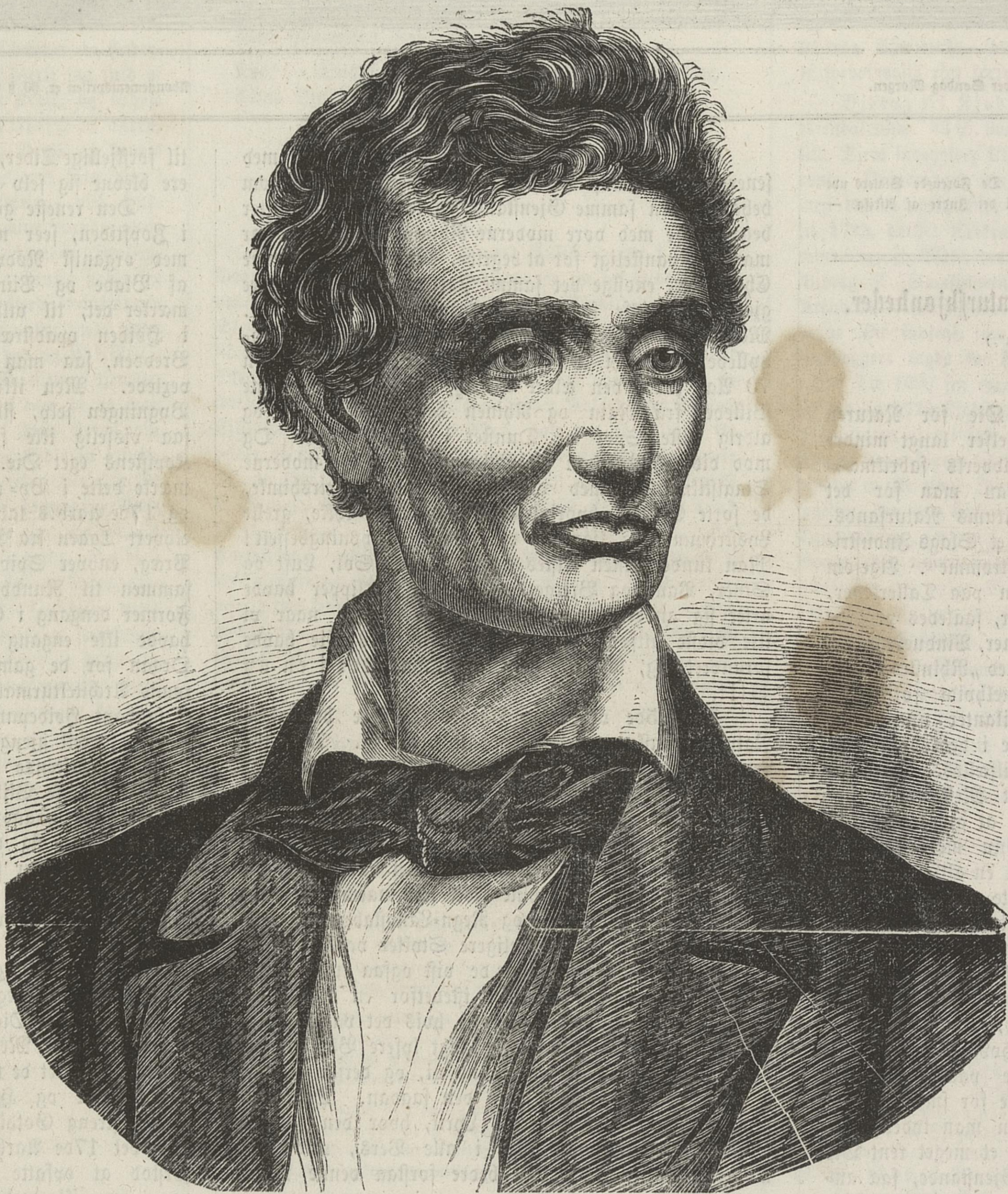
I Ungdommen seer man Naturen med ganske andre Oine ind i den senere Alder. Derfor føle vi os ofte meget skuffede, naar vi om Aar og Dag gjensee en bekjendt Egn. Der gives intet utaknemmeligere Arbeide, end at ville overbevise Andre om Skjønheder i Landskabet; man bemøier sig ligesom med at indpode ham sit eget Oie, og det vil sjelden lykkes. Det er derimod Landskabsmalerens Opgave at meddele enhver Beskuer af sit Maleri sit eget Oie for Naturen, saa at Beskueren finder den samme Skjønhed ud af Landskabet, som Kunstnerens Oie har lagt ind i det. Har han opnaaet dette, saa maa man i det Mindste indrømme ham, at han har arbeidet klart, logisk og med Bevidsthed om sin Virkning.

Der gives altsaa ikke noget absolut rigtigt Oie for Naturen, og naar af 10 Menneskeslægter enhver enkelt har sin Urkanon for Naturens Skjønhed i noget Forskjelligt, da har ingen af dem fuldstændig Ret eller Uret. Denne Oiets Usikkerhed kunde gjøre en Maler forrykt, da han dog gjerne vil have Vished for, at ikke det følgende Aarhundrede vil med den samme Ret belee hans Ideal af Naturskjønhed, som vi nu belee de foregaaende Aarhundreders Natursands. Denne hans Viden om de uhyre Omvexlinger i Meningerne om et Landskabs Skjønhed kunde gjøre ham saa usikker om sine egne Oine, at han tilsidst ikke havde nogen Garanti for, at ikke det Bjerg, som han tegner som en afrundet Koll, i Virkeligheden er spidst og takket, samt at det ikke er den runde Liniesvingning, der har fanget hans Oie, ligesom den fangede de tidligere Zopfmalere. Men naar det kunstneriske Oie kun seer, hvad Juristerne kalde, bona fide, da har det ogsaa seet rigtigt for sin Tid. Om nu vore Børnebørn ville lee os ud, fordi vi have seet saaledes og ikke anderledes, det kan vi trøstigen lade staa derhen; thi ingen Nutid har overhovedet nogensomhelst Garanti for, at den ikke bliver udleet af den nærmeste Fremtid.

De Forenede Staters nye Præsident.

Det er ikke en af de ubetydeligste Fordele, som Monarchier have fremfor Republiker, at de kunne undgaa de ophidsende og ikke sjeldne farlige Kampe, der udbryde i disse, hver Gang den høieste Magt i Staten skifter Repræsentant. Det Tidsrum, hvorfor en Præsident vælges i de Forenede Stater, udgjør kun 4 Aar, og hver Gang denne saa korte Tid er udløben, levere Partierne hinanden et stort Valgslag. For det Parti, som er ved Magten, er Udfaldet et virkeligt Livsspørgsmaal; thi der existerer den demoraliserende Vedtægt, at det seirende Parti besætter paany alle Embeder med sine Tilhængere. De benytte derfor alle Midler for at beholde Magten; men deres Modstanderes Embedshunger gjør heller ikke dem kræsne i Valget af Midler. Bag Embedsjægerne staa deres Partier, som let lade sig ophidse ved fuldtonige Stikord. I ældre Tider indtraadte den vante Ro, naar et Valg var afgjort. Seirherrerne overtog deres Poster, og de Beseirede trøstede sig med, at de kunde have bedre Lykke om 4 Aar; men siden Slavespørgsmaalet er blevet den indre Politiks Hovedpunkt, har dette meget forandret sig. Partierne opstille ikke længere efter Valget foreløbigt deres Vaaben i Krogen; de forblive kampfærdige paa Slagmarken, og sandsynligviis vil dette blive i endnu høiere Grad Tilfældet i Fremtiden. Ved Lincolns Valg er et Parti kommet til Magten, som før i længere Tid har været det underliggende, og Ingen veed, hvorlangt det har besluttet at forfølge sin Seir.

Førend vi imidlertid skjænke disse Forholde vor Opmærksomhed, ville vi beskjæftige os med den Valgtes Personlighed. Abraham Lincoln er en Kentuckyer, og nedstammer fra fattige Forældre. Født den 12te Febr. 1809 i Distriktet Hardin, fik han en Opdragelse, som i Tarvelighed svarede til Familiens smaa Midler. I Aaret 1830 lod han sig hyre som Baadsmand paa Illinois- og Michigan-Kanalen, og opfyldte sine beskedne Pligter med Troskab og Paalidelighed. Paa en stor Lastepram, som han styrede fra Ohio paa Mississippi til Ny-Orleans, geraadede han i stor Livsfare. Medens han laa for Anker i en Bugt, blev han angrebet af Negere, som vilde udplyndre Prammen. Understøttet blot af en Skibsdreng, forsvarede han sig tappert mod Voldsmændene og naaede lykkeligt Flodens Midte, hvor han var i Sikkerhed. Fra Styrmand blev han Kriger. Det var den Krig, som begyndtes af den berømte Indianerhøvding „den sorte Falk“, der bestemte ham til at gribe til Vaaben. Til sin egen Forbauselse valgtes han til Kapitain, og han leverede mange Beviser paa Mod, Konduite og Koldblodighed. Ved sin Hjemkomst udnævntes han til Postmester i Salem. I Aaret 1834 indtraadte han for første Gang i Staten Illinois's lovgivende Forsamling; men Adgangen hertil aabnedes ham kun ved

Abraham Lincoln, de Forenede Staters nye Præsident.

personlig Dygtighed, ikke ved Kundskaber. Han følte dybt, hvormeget der manglede ham, derfor ofrede han sig i 6 Aar med Jernflid til Studiet af Retsvidenskaben. Han erhvervede sig nu et stort Ry som Sagfører i Springfield i Illinois. Han indtraadte i Kongressen i 1846. Ogsaa her viste han sig baade som Politiker og Taler. Hans varme Deeltagelse for Republikanernes Parti fremkaldtes især ved Kansas- og Nebraska-Loven 1856, hvorved Slavehandlerne feirede en ny Triumph. Han anbefaledes til Præsidentkandidat ved to andre Egenskaber foruden sin Partivarme og Dygtighed. Han er nemlig en fortræffelig Ægtefælle og Fader, hvorpaa der lægges stor Vægt i Amerika, og han har svunget sig i Veiret ved egen Kraft, som der over gjælder endnu mere. Han stilledes til Valg paa Republikanernes Forsamling i Chikago, medens Demokraterne deels stemte paa Douglas, „den lille Kjæmpe“, deels paa Breckenridge, og det saakaldte Unionsparti, der indbefatter Ruinerne af de gamle Whigs, valgte Bell. Lincoln har slaaet alle disse Modstandere af Marken; New-York og Pennsylvanien, gjorde Udslaget til Gunst for ham.

Hans Parti har opstillet følgende Program: „I Staterne taales ikke Slaveriet for Fremtiden. Indføres det i nogen af dem, saa er det Kongressens Pligt at skride ind.“ Douglas-Demokraternes Program lød derimod: „Det tilkommer enhver enkelt Stat, og kun denne, at afgjøre, om Slaveriet skal indføres eller ei.“ Brechenridges Parti erklærede endog: „Det er Kongressens Pligt at beskytte Slaveriet i de enkelte Stater“. Ogsaa Unionspartiets Program dreiede sig om Slavespørgsmaalet, thi dets Indhold: „Streng Fastholden ved Forbundsforfatningen og Lovenes Udøvelse“, betyder intet Videre, end at de nordlige Dele af Unionen ikke maatte blande sig i de sydlige Staters Forholde, samt berøve Slaveeierne deres i de sidste Aar tilkjæmpede Seire. Hvad disse Seire angaar, saa bestaa de hovedsageligt deri, at Slaveriet er blevet lovmæssigt indført i Distrikterne Kansas og Nebraska, og at Slaveeierne have faaet Ret til at forfølge rømte Slaver over hele Unionens Gebeet.

Republikanernes Parti staar i Strid med ethvert af de øvrige Partier. Kun det alene er Modstander af Slavespørgsmaalet, og heri ligger Faren for en Konflikt. Omend ikke denne Strid om de Sorte er ny, saa er den dog bleven bitrere med hvert Aar. Naar Slaveeierne tidligere tragtede efter en Udvidelse i Syden, og de gjennemførte denne ved Texas's Optagelse i Unionen, naar atter ogsaa Norden paa sin Side søgte at udvide sig, og, efterat Planerne paa Kanada vare slaaede feil, indlemmede det uhyre Oregon-Gebeet i Statèrernes Forbund, saa havde begge Partier kun det Motiv at skaffe de slaveholdende og de slavefrie Stater Pluralitet, medens denne Tendens vistnok skjultes under den patriotiske Bestræbelse for at udvide Gebetet. Ogsaa under Stridighederne om Toldtarifen spillede Slavespørgsmaalet kun en tilhyllet Rolle. Nu er det derimod traadt aabent frem i Forgrunden, og behersker, som de ovenfor anførte Programmer vise, det hele Partiliv. Intet af Partierne kan imidlertid frikjendes for den Skyld, at have ladet det komme forvidt. Slaveeierne ere blevne overmodige og have begaaet Afskyeligheder, saavel i det Store som i det Enkelte. Efter Harper Surry's Attentat (d. 16de Oktbr. 1859) der vilde gjælde for et Forsøg paa at kalde alle Slaver til Opstand, lode de hænge alle de Deeltagere, som de fik fat paa. I ethvert andet Land i Verden vilde man have skjelnet mellem de egentlige Ophavsmænd og de simple Deeltagere i Forbrydelsen, og blot straffet de første med Lovens hele Strenghed. Men ogsaa Slaveriets Modstandere have gjort sig skyldige i store Misgreb ved deres forfatningsstridende Plan, at lade Kongressen beslutte Slaveriets Ophævelse, samt ved at ophidse Slaverne selv. Især bleve Slaveeierne forbitrede ved den Helperske Bog, hvorved der i Slavestaterne skulde fremkalde en Opposition af de Fattige mod Planter-Aristokratiet. Alt Dette og endnu meget Andet har fremkaldt en lignende Partistemning, som den, der i Europa pleier at gaa forud for en Borgerkrig.

At det nu skulde komme saavidt i Amerika, kunne vi ikke antage, uagtet Symptomerne ere truende nok. Unionen bestaar i geographisk Henseende ikke længere af blot to Dele, Syden og Norden, men af tre, thi Vesten er kommen til. Foruden den politiske og historiske Sammenhørighed bindes de ogsaa til hinanden af naturlige Interesser. Det korndyrkende Vesten kan ikke existere uden det industrielle Norden, og dette sidste ikke uden det konsumerende Syden. Slavestaterne ere i visse Maader fordeelagtigst situerede, og have under Stridighederne om Toldtariffen ofte gjort gjældende, at deres Produkter have det bedste Marked i Europa, samt at de kunde faa deres Behov af Fabrikata langt billigere derfra. Desuagtet har Syden de gyldigste Grunde til hverken at fremkalde en Borgerkrig eller drive paa Unionens fredelige Opløsning. En Borger-

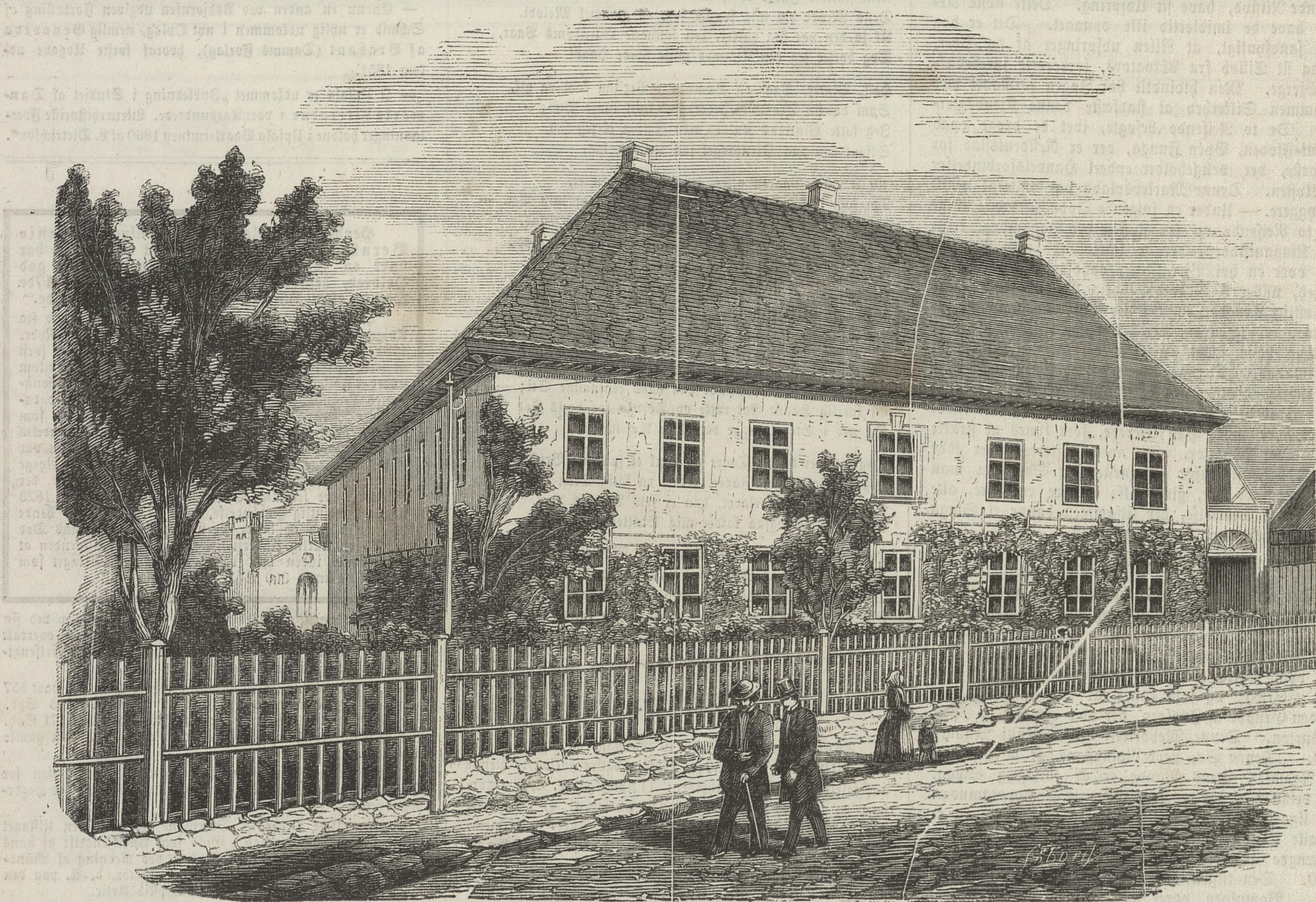
krig vilde være ensbetydende med Unionens Opløsning ved en Slaveopstand. Den første Eventualitet vilde hurtigt medføre den frækkelige Begivenhed, den anden langsommere.

De seneste Efterretninger fra Amerika synes at staa i Strid med vore Betragtninger. Syden taler ikke om Andet end om Modstand mod Republikanerne og Opløsning af Statsforbundet, ja, ruster sig endog. Dets Holdning vilde imidlertid forekomme os farligere, naar det ikke var Sydkarolina, hvor Karret kogte stærkest over. Man kjender forlængst denne Stats varmblodige Beboere. De behage sig i Trudsler og lovstridige Beslutninger, men førend de stride til Handling, komme de til Besindelse. Omend, hvad vi ikke negte, Unionen befinder sig i en Krisis, saa have dog Republikanerne i sin Magt at forebygge det Værste. De maa benytte deres Seir med Maadehold og især lade Slavespørgsmaalet forblive i Bero. Gjøre de dette, saa ville de vise sig som praktiske Politikere. Det brændende Spørgsmaal er Slaveriet i de nye Territorier, og det er igrunden kun en Strid om Pavens Skjæg. Thi i de nye Gebeter, undtagen Forbundsstaten Washington, nemlig: Nymexiko, Utah, Kansas, Nebraska og Arizona, vil Slaveriet ikke kunne lønne sig, og vil derfor aldrig blive indført. Det er aldeles ligegyldigt, om det bliver tilladt eller ikke i disse Distrikters Forfatninger. Ogsaa i Amerika ere de naturlige Forholde stærkere end Partiernes Lidenskaber. Nogle Antydninger nylig fra Senator Seward i New-York lader haabe, at Republikanerne ville handle med Maadehold. Maaskee ere de endog nødt dertil, thi det er tvivlsomt, om de faa Pluralitet i næste Repræsentantforsamling. (J. Z.)

Oslo Bispegaard.

Uagtet vi ikke høre blandt dem, som finde Oslo Bispegaard skikket til at ophøies til et Nationalmonument, tro vi dog, at et Prospekt af den kan forsvare sin Plads og interessere Flere, netop i denne Tid, da den i Aviserne har været Gjenstand for en saa kjærlighedsfuld Omtale.

At medgive dens Historie vilde imidlertid netop paa Grund af al denne Omtale være et temmelig overflødigt Arbeide. Vi have nemlig den Tillid til de Godtfolks Dygtighed, som have gjort sig dens Forvaring til Opgave, at de alt have givet ethvert Træk, der kunde tjene til dens Forherligelse. Flere ere de vistnok ogsaa, men de væsentligste blive dog de, at Bispegaarden „ligger paa Olafsklostrets Tomt", at dens ældste mod Søen vendende Deel nærmest er en Levning af Prædikebrødrenes Kloster, og at Huset forresten i vel et Par Aarhundreder har været beboet af Bisper. Saaledes som Bygningen nu er, skriver den sig hovedsagelig deels fra Christian den Fjerdes Dage, deels fra første Fjerdedeel af dette Aarhundrede. Dens største Mærkelighed er forresten dens hvælvede Kjældere, med spidsbuede Vinduer, og en udhuggen Steen over Hovedindgangen. Men Foreningen for de norske Fortidsmindesmærkers Bevaring, som har undersøgt Gaarden efter Avisindsendernes Skrig mod dens Salg, har dog ikke fundet dette Bygværk af den Mærkelighed, at den vil foretage Noget for dens Bevaring.

Oslo Bispegaard. (Seet fra Sydsiden).

Kongeriger i det Indre af Afrika.

(Efter Revue des deux Mondes).

(Slutning fra forr. Nr.)

Darfur.

Angaaende Darfur er man langt fra at have de samme Oplysninger, som om Waday, hvortil det faste Land grændser. Man veed kun, at det ligesom dets to østlige Nabostater er fremgaaet af Timurernes Rige, da dette faldt fra hinanden; og det var denne Deel, der først løsrev sig. En vis Kuro slog Erobrerne i et Slag, afrystede sig Aaget, og grundede det forensiske Dynasti henimod Midten af det 17de Aarhundrede. Hans anden Efterfølger var den første muselmanske Konge i dette Rige og efter ham kom Musa paa Thronen. Skjønt allerede i en høi Alder satte han Wadayernes Erobring en Grændse. Den Sultan der hjalp Muhamed Saleh at bemægtige sig Overherredømmet over Waday i 1842, hed Muhamed Fadhl. Man veed ikke om han endnu sidder paa Thronen eller ei. De Steder, der ere os bekjendte i Darfur, ere Kobeyh og Tendelty. Denne sidste Stad, der er Rigets Hovedstad, er bleven besøgt og beskrevet for en Snees Aar siden af en muhamedansk Reisende, Scheiken Muhamed-el-Tounsey. Den blev kongelig Residentsstad mod Enden af det forrige Aarhundrede under Sultan Abd-el-Rhaman-el-Yatim. Det er en temmelig stor By, der ligger paa en af en rivende Fjeldstrøm gjennemskaaret Sandslette. Dens Hytter, der ere forfærdigede af Plantestængler og af Trægrene, have en cylindrisk eller konisk Form og ere omringede af levende tornefulde Hækker, der ere bestemte til at beskytte dem imod de vilde Dyr.

Sultanens Palads er en Samling af Hytter, omringede af stærke Hækker og Mure. Forresten er denne Byes Udseende aldeles lig de øvrige afrikanske Byers, som vi allerede ovenfor have beskrevet.

Kordufan, Senaar, Dar-Ferit og Nubien.

Disse og de øvrige omkring de to Nilfloders Bredder liggende Lande høre under Ægypten. For Resten have vi siden Mehemed-Alis Expeditioner og d'Escayracs de Lautures Udflugt til disse Egne intet Nyt at berette fra disse Kanter.

Og hvad Abyssinien angaar, saa er det nu altfor bekjendt paa Grund af de talrige Besøg, det har havt, til at man skulde behøve at fortælle dets Historie. Den nuværende Konge af Tigré og Gondar heder Theodor. Hans Magt synes ikke at staa synderligen fast; thi en Korrespondance fra Aden, dateret Juli 1859, talte om en hemmelig Forsendelse af 20,000 Geværer fra Cairo til det Indre af Abyssinien, efter al Rimelighed bestemte til at begunstige et udbrydende Oprør.

Det Indre af Afrika under Ækvator.

Søndenfor de ovenfor opregnede Kongeriger i Sudan og de mange Stammer, der leve ved Nigerens og dens Biflod Tschadas Bredder, udstrækker sig det tropiske Afrikas, under Linien liggende, næsten ganske ukjendte og af Europæere ubetraadte Zone. Tre Missionærer, dHrr. Krapf, Rebmann og Erhardt trængte for første Gang ind i denne Deel af Afrika fra den østlige Side. Man veed, at de i en Afstand af 8 á 10 Mile fra Ækvator opdagede Sneetoppe. Senere har der ogsaa været gjort enkelte nye Anstrængelser i samme Retning, og Opdagelsernes Mark er bleven end mere udvidet. Den vestlige Side er ogsaa for nylig, især i naturvidenskabelig Henseende bleven udforsket af Hr. du Chaillu, en indfødt, men i Amerika bosat, Franskmand. Hr. du Chaillu har i Tidsrummet fra 1857

til 1859 foretaget 5 umiddelbart paa hinanden følgende Opdagelsesreiser, idet han er draget ud fra Gabion-Floden, der ligger under Ækvator. Denne Reisende standsede først ved Krystalbjergenes Fjeldkjæde, der som det synes, er en Fortsættelse af Kongebjergene, der gjennemskjære Guinea. Han har gjennemforsket den Egn, der ligger mellem den nysnævnte Bjergkjæde og Havet i en Strækning af 10 til 12 Grader paa begge Sider af Ækvator. Ved selve Kysten begynde kjæmpemæssige Skovstrækninger næsten uden Prærier eller Sletter. De afrikanske Stammer, der opholde sig her, ligge i en næsten bestandig Feide med hinanden. De fleste af disse Indfødte have aldrig seet Mennesker af den hvide Race. Her vrimler der af alle Slags vilde Dyr og af en Utallighed af Insekter. Hr. du Chailla har ført med sig tilbage herfra flere Exemplarer af Gorillus troglo dytus, hvis Tilværelse hidindtil har været omtvistet, ligesom han ogsaa i den saakaldte Koulam-Kamba synes at have opdaget en ny Abeart, der staar midt mellem Gorillen og Chimpanzeen.

Fra den østlige Side ere to Englændere d'Hrr. Burton og Speke trængte frem fra Mombase, i den Hensigt at undersøge den store Indsø Ukereve eller Uniamesi og, om det var muligt, nærmere at betegne selve det Sted, hvorfra de Kilder, der danne den begyndende Nilflod, have sit Udspring. Dette sidste Resultat have de imidlertid ikke opnaaet. Det er dog meget sandsynligt, at Nilen udspringer af de Søer, der faa sit Tilløb fra Ækvators, førberørte sneebedækkede Bjerge. Men hidindtil har Ingen formaaet med fuldkommen Sikkerhed at stadfæste denne Kjendsgjerning. De to Reisende besøgte, idet de droge opad Pagani-Floden, Byen Funga, der er Residentsstad for en Fyrste, der veligeholder endeel Handelsforbindelser med Kysten. Denne Markedsplads har omtrent 3000 Indbyggere. — Under en følgende Opdagelsesreise droge disse to Reisende op fra Kysten ved Bagamoye, reiste opad Kinganifloden, der er ligeløbende med Pagani, droge over en høi Bjergkjæde, opholdt sig en Maaned i Kazeh, under 5 Graders sydlig Bredde og 3 Graders østlig Længde, en By der tilhører Wanyamuezi-Negerne, der igjennem deres hyppige Forbindelse med Araberne have faaet en Smule Vinskibeligheds- og Handelsaand. Derpaa droge de til Søen Ujiji eller Tanganyika, igjennem en høist usund og svagt befolket Egn. Idet de atter droge mod Nord, naaede de endelig det store indre Hav Ukereve, som synes at strække sig ud over Ækvator. De nyeste Efterretninger tyde paa, at der, istedenfor en eneste stor Sø, som man troede at finde her, gives ikke mindre end fire, alle af forskjellig Størrelse, der tilsammen danne et Slags Kors, hvis Hjørner vende mod Vest.

Sydafrika.

Det er Livingstone, der har udforsket en stor Deel af det sydlige Afrika. Han drog opad Zambezefloden og dens Biflod Chire, som ingen Europæer før ham havde seet, 50 (engelske) Mile ind i Landet, og 100 Mile opad Chire opdagede han en Indsø, der blev kaldet Chirwa, og som synes at staa i Forbindelse med den Gruppe af Indsøer, der blev opdaget af Speke og Burton. Denne Meddelelse er fra Juni Maaned 1859. „Denne Sø, siger Livingstone, er meget større end Ngami. Dens Vande er af saltagtig Smag. Den vrimler af Fisk, af Krokodiller og Hippopotamuser. Den ligger 2000 Fod over Havets Overflade, og er paa alle Kanter omringet af høie Klipper. Den har en Længde af 50 til 60 Mile, og en Bredde af 20 til 30. Den tilgrændsende Landstrækning er vel befolket. Bomulden voxer her vildt i alle Dalstrøg. Den eneste Handel, der drives her, er med Slaver.

Længere imod Sydost er det, at den svenske Reisende Hr. Anderson trængte frem opad Cunenefloden, for nærmere at bestemme dens Løb. Denne Flod flyder paa Afrikas vestlige Side ud i Atlanterhavet, efterat have gjennemløbet og vandet Damaraernes Land. To Missionærer DHrr. Hahn og Rath have i samme Egn opdaget Ovampos og Omurambas Løb og have godtgjort, at denne Deel af Afrika er bedre befolket og mindre elendig, end man havde troet. Endelig har Kapitain Hunt paa Aleeto draget opad Kongofloden indtil 130 (engelske ?) Mile og er her bleven standset af de rivende Strømninger og Vandfald, der paa dette Sted besværliggjør og hindrer den videre Fart opad denne Kjæmpeflod.

Saadan er Afrikas nuværende Stilling. Muhamedanske Riger med halvordnede Statssamfund, der under Muhamedanismens Herredømme have tilegnet sig nogle administrative Ideer, men som paa samme Tid forene megen indre Raaddenhed med deres oprindelige Raahed, udenfor disse halvbarbariske Stater, utallige anarkiske Stammer, der ere udbredte over en Jordbund, hvor der endnu staar utallige Erobringer tilbage at gjøre for Videnskaben. Mangt et Spørgsmaalstegn, mangen tom Plads viser endnu, hvilke talrige Huller der ere at fylde paa Afrikas Kart. Dog er det at haabe, at de forskjellige Problemer nu med forholdsmæssig Hurtighed ile deres Løsning imøde, et Haab der vinder i Styrke, naar vi betragte de store Fremskridt, som vor Viden paa dette Feldt har gjort i Løbet af faa Aar.

Den Blindes Sang. *)

Du lykkelige Ungdom,
— Hvis Vei er lys men lang —
Ei vredes fordi Sorgen
Boer i den Blindes Sang.

Som Fremmed og Forladt jeg i Verden om maa gaa,
Mit lukte Øie aldrig dens Skjønhedsrigdom saa.
— Men selsomt var det Billed, som Anelsen mig gav:
En travel Sværm af Bier paa blomstersmykket Grav. —

Ved Moderbrystet hang jeg, men Moder aldrig saa,
Af Sorg og Kummer tidlig i Grav hun maatte gaa.
Da faldt min Faders Taare saa tungt ned paa min Kind, —
Hvor ønsked jeg da see i hans ømme Øie ind!

Min stakkels Fader døde, min Barndom var forbi! —
Dens Minde om mig svæver som en gammel Melodi.
Ak ja den var saa vakker, den svundne Barndoms Vaar,
Dog bytter jeg den ikke med mine hvide Haar! —

Høst, Vinter, Vaar og Sommer i Vexling kom og gik,
Som dunkle Drømmebilleder forbi mit indre Blik; —
Jeg følte Vintrens Kulde, men Sneen ei jeg saa,
Skjønt den paa Øienlaaget saa isnende laa. —

Nu kommer Vaaren atter, jeg ene seer den ei,
Thi som i Dødens Skygger paa Jorden gaar min Vei. —
Nu synge de Smaafugle, nu dufter Blomst og Blad,
Nu straaler Sol og Himmel og Alt, selv jeg, er glad!

Ja Solen er vel vakker og Himlen ligesaa,
O Himmel, — ja deroppe mit Syn jeg skal gjenfaa!
Hvor vakker vil ei Himmel og Sol og Jord see ud,
Naar jeg dem faar at skue fra Paradis hos Gud!

De glade Piger ile med Blomster mig forbi,
Men ændser ei den Blinde paa hans eensomme Sti; —
Ei kjærlig Haand skal rykke op Tornen for hans Fod
Og ned i Stedet lægge det bløde Rosenblod.

Dog rind ei derfor Taare og bank ei saa mit Bryst,
Jeg har jo hist en Fader, det er en salig Trøst!
Han aldrig mig forlader, han er selv Blindes Ven,
Han snart vel ogsaa kalder mig Stakkel til sig hen.

Da Englene vil føre min Sjel mod Maalet frem,
Høit over Jordens Mørke, til Lysets sande Hjem;
Der skal en bedre Skjæbne, et bedre Syn jeg faa,
End hvad jeg her mig ønsked, men aldrig kunde naa! —

Edvard L—.

*) Dette Digt er, ligesom Digtet i f. No., forfattet af den Autodidakt, som vi i vort No. 20 gave en Notits om.

Literatur.

Fortællinger af Forf. til Amtmandens Døtre. Chra. 1861. 248 S. 8. Priis 96 ß. (Steensballes Forlag). Denne anbefalelige Samling indeholder: 1) Kongsgaard, 2) Eventyrsara og hendes Datter, 3) Langs Andelven, 4) Prindsesse Killinkas Veninde, 5) Et Gjensyn, 6) Ved Badet og i Dalen, 7) Forskjellige Glæder, 8) Oktoberphantasier. Af disse Stykker ere egentlig kun de to sidste ny. „Kongsgaard" har været trykt i Asbjørnsens „Hjemmet og Vandringen", „Et Gjensyn" i Sammes „Ydale". De øvrige, og mindste Stykker, have, saavidt erindres, staaet i „Den Constitutionelle". Men foruden at de der laa saa godt som begravne og utilgjengelige for Nutidens Læsekreds, og saaledes for denne have Nyhedens hele Interesse, have de ogsaa her undergaaet en saa gjennemgribende Omarbeidelse, at de selv for Læsere, som maatte kjende dem i deres tidligere Skikkelse, ville befindes saagodtsom nye. Bogens længste Afsnit er de nytilkomne „Oktoberphantasier". I denne dristige Kombination af Fortid og Nutid, af Sagnstof og Virkelighed, hvis Styrke forresten mindst ligger i „Knudens Slyngning og Løsning", gives træffende og kaustiske Skildringer af vore politiske og selskabelige Forholde, og over mangen Selskabelighedens og Egoismens skjulte Dæmon svinges skaanselløst Aandrighedens seirende Svøbe. — Ved hvert enkelt Afsnit i Bogen var der meget at bemærke, noget Charakteristiskt at udhæve; men det maa her være nok at udtale den almindelige Dom, at de alle vidne om en høist begavet Forf., om en kultiveret Pen, et uhildet Syn paa Forholdene, en original Opfatning af selv det mest Skolevante, og om en tilkjempet Resignation over disse dybe Sorgens Suk, som Livet og Forholdene idetmindste lønlig presser af ethvert følende Menneskebryst. Bogen er tilegnet „Maria Colban. Til Velkomst", og meget smukt udstyret.

Eventyr fra fremmede Lande. Fornemmelig efter Asbjørnsen og Gräße's „Nord und Syd". Med Illustrationer, 200 S. 8. Priis 72 ß. (Steensballes Forlag). Udvalget af denne Samling er foretaget af Asbjørnsen, hvis Navn er den bedste Borgen for at det er udført med Kyndighed. De norske Eventyr, som fandtes i den paa Titelbladet nævnte tydske Samling, ere her udeladte, og i deres Sted endeel andre optagne, fornemmelig slaviske og magyariske. Et lappisk Eventyr og et lappisk Folkesagn har Lektor Friis meddeelt. Tvende finske Eventyr ere meddeelte paa Norsk af Asbjørnsen. Oversættelsen af de øvrige Eventyr ere besørgede af en Anonym. De fleste af Illustrationerne ere de samme som i den tydske Udgave.

— Udvalgte Fortællinger for alle Aldere af Christoph. v. Schmid. Udgivet af P. Chr. Asbjørnsen: I. Andet forøgede Oplag. 98 S. 16. Priis 24 ß. (Steensballes Forlag). Af de fem Fortællinger, hvoraf denne Samling bestaar, have tvende (Sankthansormen og Duen) forhen været udgivne af Asbjørnsen (Chra. 1841), men have nu længe været udsolgte. De tre nytilkomne Fortællinger (Krebsen, Kragen, Kanarifuglen) ere ikke oversatte af Asbjørnsen, men dog gjennemgaaede af ham. Saafremt Samlingen „vinder Paaskjønnelse" vil den ifølge Forordet blive fortsat.

— Endnu en anden ved Asbjørnsen udgiven Fortælling af Schmid er nylig udkommen i nyt Oplag, nemlig Genoveva af Brabant (Damms Forlag), hvoraf første Udgave udkom 1851.

— I Upsala er udkommet „Indledning i Studiet af Danmarks Literatur i vort Aarhundrede. Literærhistoriske Forelæsninger holdne i Upsala Vaarterminen 1860 af L. Dietrichson".

Norge.

Hendes Majestæt Enkedronning Eugenie Bernhardina Desideria, som vedvarende har nydt en for hendes høie Alder særdeles god Helbred, hensov Kl. 10¼ om Aftenen den 17de Decbr. efter kun faa Øieblikkes Ildebefindende.

Hds. Majestæt var Datter af en rig Kjøbmand fra Avignon, som havde bosat sig i Marseille, og født 8 Nvbr. 1781 — altsaa ved sin Død i sit 80de Aar. Efter først at have været forlovet med General Dyphot, der omkom under et Folkeopløb i Rom 1797, og afslaaet General Bonapartes Haand, blev hun 16 August 1798 gift med daværende General Bernadotte. Da hendes Gemal som valgt Kronprinds drog til Sverige, blev hun fremdeles boende i Paris, og tog først nogen Tid efterat han var bleven Konge i Sverige sin Bolig i dette Land. Norge besøgte hun sidste Gang 1849. Eugenias Stiftelse, der oprettedes ved frivillige Sammenskud — efter en i 1823 udgaaet offentlig Indbydelse, fører sit Navn efter hende og nød ogsaa af hende siden Kong Carl Johans Død (1844) en aarlig Understøttelse af 50 Spd., foruden at den endnu inden hun blev Enke havde modtaget som Gave tilsammen 350 Spd.

Christiania. Skoledirektør F. A. Haslund blev ved sin Aftrædelse som Direktør for Christiania Borgerskole overrakt 2 smukke Frugtvaser og et Etui med Sølvknive som Erkjendtlighedstegn fra Skolens Elever.

— Christiania Kunstforening har i det forløbne Aar havt 557 betalende Medlemmer og en Indtægt af omtr. 4363 Spd. For Malerier og Kunstsager har den udbetalt omtr. 3471 Spd. Ved Generalforsamling sidste Løverdag gjenvalgtes den gamle Direktion.

— Enkemadame Sørensen har skjænket Pleiestiftelsen for Smaabørn en Byggetomt, stor 2500 Kvadratalen, ved Hegdehougsveien.

— Under 10de Decbr. er Styrmand N. H. Steen tilstaaet Medaillen for Borgerdaad i Guld som Anerkjendelse af hans uforfærdede og selvopofrende Forhold ved Redning af Mandskabet og Passagererne paa det den 4de Oktbr. d. A. paa den jydske Vestkyst strandede engelske Dampskib Artic.

— Paa Grund af Lungesyge er omtr. Halvparten af Kvægbesætningen paa Aas dræbt, deriblandt fire af de 31 fra Skotland anskaffede Dyr, ved hvem denne farlige Syge — trods alle anvendte Forsigtighedsregler — maa være bragt hid til Landet. Landbrugsskolen er strængt afspærret, og skulde Sygdommen alligevel udbrede sig udenfor den, ville de angrebne Dyr strax blive dræbte og nedgravne, og Eierne af dem da faa Erstatning af Statskassen.

De, der staae til Rest med Betaling for Bladet for dette Aar, anmodes om snarest mulig at indsende samme.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret Nyhedsblad.

Nr. 53. | Udkommer hver Søndag Morgen. | 30te December 1860. | Abonnementsprisen er 60 ß Fjerdingaaret. | 9. Aarg.

Et Besøg hos en gammel Jæger.

(Oberstlieutenant Helgesen).

Som Overbringer af en norsk Tolleknív af udsøgt Arbeide og en dermed følgende Skrivelse fra Professor R . . . . . i Christiania præsenterede jeg mig for den gamle Helt fra Fredrikstad.

„De skal være mig velkommen“, tiltalte den temmelig barskt udseende Krigsmand mig, efterat have gjennemløbet Brevet; „En, der er mig anbefalet af R. som en Ven af ham, er mig altid velkommen. R. holder jeg af som af en Broder; jeg kjender intet Menneske med en elskværdigere Charakteer; jeg har meget at takke hans Venskab for.“ „Jeg seer af R.s Brev“, fortsatte Helgesen, idet han placerede mig ved Siden af sig i Sophaen, „at De er Jæger; sig mig, gaar R. endnu paa Jagt; vi havde mangen morsom Tur sammen til Dieren efter Bekkasiner; men det bryder han sig nu vel ikke længer om.“ — „R. har oftere“, svarede jeg, „fortalt mig om de Ture, Oberstlieutenanten nævner; han gaar vel fremdeles paa Jagt, men i den senere Tid ikke oftere end hver Gang han bliver purret dertil af en eller anden gammel Bekjendt. Jeg har ellers en speciel Opfordring til Hr. Oberstlieutenanten fra R. og endnu en af Deres gamle Jagtkammerater, A . . ., om at gjøre en Tur op til Norge for at tilbringe en 14 Dages Tid med dem paa Fjeldene paa Rypejagt, som er den Jagt, vi nu mest drive paa. Jeg er selv en ivrig Rypejæger og tør nok indestaa for, at De vilde komme til at more Dem paa en saadan „Rypetur, forudsat, at Veiret ikke vilde slaa formeget feil.“ „Skulde jeg nogensinde igjen gjøre mig en Tur til Norge“, svarede Helgesen, „maatte det alene være for at besøge R. Thi hvad Jagten angaar, da er det ikke muligt, at man der kunde byde mig nogen bedre, end den, jeg her er forsynet med. Jeg har sammen med Amtmanden forpagtet saa store Jagter heromkring, som jeg er istand til at benytte, og mere velbesatte Jagter veed jeg intetsteds at have truffet. Raadyr, Ræve, Harer, Raphøns, Ænder og Bekkasiner gives her i Mængde, saa at jeg i saa Henseende har det saa godt som jeg kan ønske det. Ja ligetil Aarfugl findes her ikke saa faa af paa den store Lynghede, De reiste over med Jernbanen paa Veien hertil.“

„Oberstlieutenanten gaar altsaa fremdeles stadig paa Jagt“?

„Ja! ligesaa stadigt som nogensinde før trods mine 58 Aar. Jeg kunde ikke engang lade det være, da det er den eneste Maade, hvorpaa jeg kan holde Gigten borte fra Fødderne. Udenfor Jagttiden duer jeg til Ingenting. Thi da indfinder Gigten sig, og da er det ogsaa forbi med Humøret. Men naar Jagttiden begynder og jeg har været nogle Gange ude, mærker jeg ikke mere til Gigten for den Gang og jeg føler mig saa frisk, som om der aldrig feilede mig Noget. Ellers rider jeg i den senere Tid meget paa Jagt og har netop tænkt at skrive til R. om han kan skaffe mig en ægte guldbrandsdalsk Hest til Jagthest, da vore danske Heste mangle Udholdenhed.“

Fra Jagten dreiede Samtalen sig nu for en Stund hen paa Tirallørfægtningerne i den slesvigske Krig, hvoraf Helgesen fortalte mig flere interessante Smaabegivenheder, hvori han selv havde taget Deel. Jeg tog heraf Anledning til at spørge, om det ikke var forbundet med en ubehagelig Følelse saaledes fra Baghold at skyde Mennesker ned i Krigen, eller om der kunde være Tale om at gjøre dette med en lignende Lyst som den, hvormed man fælder et Stykke Vildt paa Jagten. „I Krigen og naar det gjælder Ens eget Liv“, svarede Helgesen, „bortfalder enhver Reflektion over, at det er Mennesker, man dræber. Da bliver det ganske som naar man er paa Jagt, kun at man endnu er langt mere lidenskabelig; især, naar man har med en saa forhadt Fiende at gjøre som Tydskerne stedse have været mig. Men det er ogsaa det eneste Folk, som jeg gjerne kjæmper imod.“

Helgesen meddeelte mig endnu en detailleret Beskrivelse over Affæren ved Fredriksstad, hvorefter han atter kom tilbage til Jagten. „Da Krigen var forbi“, sagde han, „sendte jeg Hertugen af Mecklenburg paa hans Anmodning nogle Sager tilbage, som vi havde gjort til Bytte. Det var i og for sig Ubetydeligheder, men jeg vidste, at det var Hertugen om at gjøre at faa dem tilbage, da de for ham havde stor Affektionsværdi. For at vise mig sin Erkjendtlighed herfor, gjorde Hertugen mig en Præsent af en af sine bedste Hønsehunde, der havde Ord for at være et sjeldent udmærket Dyr. Og det er sandt: naar Hertugen vilde gjøre mig en Fornøielse, kunde han ikke have valgt nogen Gjenstand, som jeg vilde have sat mere Priis paa. Thi en saadan Hund har jeg aldrig seet Mage til, hverken i Henseende til Lugt eller Klogskab paa Jagten. Jeg roser mig ellers af selv at have opdrættet meer end een god Fuglehund. Men med den har ingen af dem paa langt nær kunnet maale sig. Den gjør Fugl; ja! jeg forsikrer Dem paa: den gjør Fugl. Thi naar hvilkensomhelst af vore andre Hunde kan have gaaet over uden at opdage Noget, finder den endnu Fugl og staar for. Naar vi have drukket Kaffe, — De er vel saa god at gjøre mig Selskab til Middag ved mit Ungkarlsmaaltid; jeg henter Mad, saa at jeg kun kan byde Dem paa Dagens Retter, — skulle vi, hvis de har Lyst, gaa en liden Spadseretur sammen udenfor Fæstningsvoldene og tage Hunden med. Jeg har i hele Sommer havt et Raphønskuld gaaende i en af Fæstningsgravene blot et Par Hundrede Skridt udenfor min Have. Kanskee de ere der endnu, saa skal De have Deres Fornøielse af at see Hunden manøvrere. Hvis De vil sidde et Dieblik, medens jeg gaar ud for at give Ordre med Hensyn til Middagen, skal jeg tage Hunden med ind, saa skal De see, at det er et vakkert Dyr.“

Ikke før var Helgesen gaaet ud og det var bleven stille i Værelset, idet jeg forblev rolig paa min Plads i Sophaen, førend min Opmærksomhed fængsledes ved en egen besynderlig Fløiten af en længere sammenhængende Melodi, der, skjønt jeg ikke troede den kunde frembringes af noget andet end en menneskelig Stemme, ikkedestomindre hørtes som om den skulde komme fra den Krog af selve Værelset, der var nærmest det Vindu, udenfor hvilket Skildvagten stod posteret. Da dette forekom mig besynderligt, gik jeg flere Gange hen til Vinduet for at see, om det ikke alligevel var Skildvagten, der fløitede paa denne eiendommelige Maade. Men hver Gang jeg i denne Hensigt forlod min Plads, hørte Lyden op, og naar jeg kom til Vinduet, stod Skildvagten og stirrede hen for sig og saa ud som om han tænkte paa alt Andet end at fløite. Ved endelig at holde mig rolig paa min Plads og see mig nærmere om i Værelset, efterat Fløitningen igjen var begyndt, opdagede jeg omsider, at det var en Dompap, der sad og morede sig paa denne Maade i sit Buur i den omtalte Krog af Værelset, hvor det paa Grund af Skygningen fra Vinduesgardinet var temmelig dunkelt, saaledes som Lyset netop faldt ind. Jeg vidste vel, at Dompapen kunde afrettes til at fløite sammenhængende Stykker, men havde dog ikke troet, at den kunde gjøre dette med den Færdighed, som her virkelig var Tilfældet, hvorfor det ikke morede mig lidet at sidde og lytte til den lille kunstfærdige Sanger, medens den fløitede den ene Melodi efter den anden. — Saaledes stod jeg ganske fordybet i denne for mig nye Underholdning, da Helgesen kom tilbage med sit Yndlingsdyr, en langhaaret, stærkbygget, eensfarvet kastaniebruun Hønsehund, der, glad ved at være sluppen ind, strax gav sig til at springe logrende frem og tilbage paa Gulvet foran sin Herre. Jeg gav mig imidlertid ikke Tid til at ofre Hunden synderlig Opmærksomhed, førend jeg havde fortalt Helgesen min Skuffelse med Dompapen, hvorover han ret syntes at more sig. „Ja“, sagde han, „jeg har havt flere slige Dompaper. Jeg morer mig ofte, naar jeg er alene, med at sidde og høre paa dem. Denne her er ret flink, men jeg havde en før jeg fik denne, der var endnu flinkere. Det var en heel Komponist, foruden at den efterlignede næsten alle de Lyd, den hørte. Det gjorde mig virkelig ondt, da jeg mistede den. Jeg har idetheletaget gjort meget af saadanne tæmmede og afrettede Dyr, hvoraf jeg har havt forskjellige Slags. Men ingen har været mig til saamegen Fornøielse som to Oddere, hvilke jeg selv havde tæmmet og afrettet til at fange Fisk. Den sidste blev slaaet ihjæl for mig under Krigen. Det var ogsaa de lumpne Tydskere, der ikke havde mere Æresfølelse, end at de skulde hævne sig paa et stakkels uskyldigt Dyr. Jeg blev rasende, da jeg hørte det. Dyret havde i den nærmest foregaaende Tid været mig til større Selskab end jeg næsten vil tilstaa, og var mig saa hengivent, at det fulgte mig hvor jeg gik og stod.“ — „Nu er denne her mit Yndlingsdyr“, — og Helgesen bukkede sig ned og klappede den venligt logrende Hund, der imidlertid havde lagt sig til Ro paa Gulvtæppet. Den maatte nu vise sin Hestedressur, ligge tout beau, avancere, osv., hvorefter Helgesen endnu en Stund vedblev at omtale dens Fortrin og Manerer i Marken (ɔ: paa Jagten).

Da vi havde spiist Middag og drukket Kaffe, førte Helgesen mig, idet vi, fulgte af Hunden, tiltraadte den af ham foreslaaede Spadseretur, først ud i den til Kommandantboligen hørende rummelige Have, hvor han havde sine øvrige Jagthunde, som han ønskede at vise mig. Haven dannede en langagtig Fiirkant, ved hvis ene Langside 9 Hundehuse vare anbragte i indbyrdes lige store Afstande fra den ene Ende af Haven til den anden. Hundenes Lænker vare ved en løbende Ring fastgjorte til et udenfor samtlige Hundehuse gaaende smalt Rækværk, der bares af en Opstander for hvert af disse. Følgelig kunde enhver Hund spadsere et lige langt Stykke frem og tilbage udenfor sit Huus, nemlig saa langt, som Op-

standerne tillod Ringen i Lænken at løbe paa Rækværket. Helgesens Fornøielse af denne Indretning bestod nu, som han forklarede mig, deri, at han daglig pleiede at spadsere en Stund op og ned i den langsmed Rækværket gaaende Gang og paa denne Spadseertur hele Tiden ledsagedes af alle sine Hunde, idet enhver af dem, efterhvert som han passerede forbi, fulgte med det Stykke, der var levnet den at bevæge sig paa, og, naar den ikke kunde komme længer, blev staaende at see efter ham, medens han imidlertid paa samme Viis fulgtes af de andre Hunde, indtil han atter kom forbi. Saaledes gik det nu hele Rækken igjennem, op og ned, frem og tilbage, idet Hundene vare ligesaa vante til denne daglige Promenade som deres Herre. — Da Helgesen havde forklaret mig dette, gik vi hele Raden af Hunde igjennem. De vare alle ved Lyden af hans Stemme komne ud af deres Huse og fulgte os, saaledes som Helgesen havde sagt. Der var 6 Støvere og Grævlinghunde, 3 af hvert Slags, hvis jeg ikke husker feil, samt 3 Fugle- eller Hønsehunde, nemlig, foruden den losslupne Yndlingshund, en ældre bruun- og hvidfarvet Tispe, og en halvtaarsgammel rent kastaniebruun Hvalp, hvis Forældre vare begge de sidstnævnte. — Næsten for hver enkelt af sine Hunde havde Helgesen en liden Lovtale at holde enten i Anledning af en eller anden fremragende Egenskab eller ogsaa blot paa Grund af dens Dygtighed som Jagthund i Almindelighed. „Denne her", sagde han, da han kom til den omtalte Hønsehundstispe, „er en gammel veldresseret Hund af god Race, for hvilken jeg har studt mangfoldige Fugle. Jeg har tænkt, naar den næste Gang parrer sig med den Hund, Hertugen forærede mig, at sætte paa en Halp, som jeg agter at sende R. Den unge her, — og han pegede paa den kastaniebrune Hvalp, — tegner sig allerede meget godt. Skulde De ikke ogsaa have Lyst til at have en Hvalp af den samme Race, saa skal jeg sende Dem en sammen med R.s. Jeg skal sende en af hver Sort, Han og Hun, for at I kunne vedligeholde Racen reen". — Jeg lod mig ikke Dette sige to Gange og takkede Helgesen paa det Forbindtligste for denne hans Forekommenhed.

Fra Haven begave vi os derefter ud paa Markerne udenfor Fæstningsvoldene, hvor Hunden paa et Vink af Helgesen strax gav sig til at søge, idet den i regelmæssige Vendinger afledte det ene Engstykke efter det andet, uden at det lykkedes den at faa Noget for Næsen. Den omtalte Raphønsflok opholdt sig ikke længere paa det af Helgesen betegnede Sted, og noget andet Slags Fuglevildt kunde der paa den Aarstid ikke være Tale om at finde der, hvor vi gik. — Da vi vare komne tilbage til Helgesens Bolig, forte han mig ind i det Værelse, hvor han havde sin Geværsamling, der ikke var mindre fuldstændig end hans Hundestald. Foruden enkelte Rifler og nogle ældre Hagelbøsser havde han en heel Samling af nye smukke udsøgte Dobbeltløb af forskjellig Længde og Kaliber efter de forskjellige Slags Vildt, for hvilke ethvert af dem fortrinsviis var bestemt. Samtlige Geværer vare paa det Omhyggeligste afpudsede, og hang, blanke og skinnende, i regelmæssig Orden paa Væggen. „Her", sagde han, idet han tog det mindste af dem alle — et rent Barnegevær, som det forekom mig, — ned fra Væggen, „har jeg et udmærket let og bekvemt lidet Gevær, som jeg pleier at bruge paa Bekkasinjagt. Det er især hensigtmæssigt til Enkeltbekkasiner paa Grund af den Hurtighed, hvormed man kan kaste det til Kindet. Prøv kun selv, og læg Mærke til, hvor let det falder i Sigte." Og saaledes gjennemgik nu Helgesen et Gevær efter det andet, indtil han endte med et gammeldags Dobbeltløb af dem, som dreies rundt, med Hagle i det ene Løb og Rifle i det andet. — „Dette her", sagde han, er et gammelt godt Gevær, som jeg ønsker, at De vil tage med til R.... og bede ham modtage som en Erindring fra mig. Men det kan være til De kommer her tilbage, som De jo har lovet mig. Jeg vil imidlertid lade det efterse, om Noget skulde mangle det. Geværets Fortrin ligger egentlig i Riflen, der skyder udmærket sikkert."

Jeg blev endnu en Stund siddende at underholde mig med den gamle Jæger, der, som det lod, ikke lettelig blev træt af at tale om denne sin Yndlingsbedrift. Trods hans Anmodning om at forlænge mit Besøg, tog jeg dog snart efter Afsked med ham for den Gang, idet jeg tænkte, at det maaskee igrunden vilde genere den gamle forekommende Mand at sidde saalænge og tale med en Fremmed. (B—th.)

Hans Jørgen Broch.

Navnet Broch er temmelig udbredt baade i Norge og Danmark. Næsten Alle af dette Navn her i Landet henhøre til samme Slægt, hvortil derimod kun faa Grene i Danmark have kunnet henføres. Omtrent Aaret 1700 nævnes Peder Olsen Broch som boende i Throndhjem. Blandt hans Børn var Ole (Oluf) Broch (født omtr. 1669 og død 1730). Han var residerende Kapellan til Vefsen under Alstahaug, og var gift med en Datter af Christopher Nesen, Sognepræst til Nærø. De Fleste af Navnet Broch i Norge nedstamme fra tre af hans Sønner: 1) Ludvig Frederik Broch, 1765 Sognepræst til Nærøen († 28 Septbr. 1772); 2) Hans Henrich Broch (eller, som han senere strev sig, Brock, hvilken Skrivemaade er beholdt af hans Efterslægt, (født 1710 eller 11), fra 1770 Kapitain, boende i Biri, hvor han døde 21 Juli 1780. Blandt dennes 4 Sønner var den yngste den bekjendte Ludvig Frederik Brock, f. 20 August 1774, der som Oberst ledsagede Prinds Christian Frederik under hans Ophold i Norge i 1813 og 14, hvorved han øvede en betydelig Indflydelse paa Begivenhedernes Gang, og døde i Randers 22 Novbr. 1853; 3) Johan Jørgen Broch, født 20 Aug. 1713, 5 Decbr. 1755 Sognepræst til Biri, i hvilken Stilling han døde 29 Decbr. 1792. Denne Sidste var to Gange gift

Hans Jørgen Broch.

og skal have havt 22 Børn, af hvilke dog kun Navnene paa de 21 ere opbevarede, nemlig 12 Sønner og 9 Døtre. Af disse have 6 Sønner og 2 Døtre efterladt sig en talrig Efterslægt. Den 5te af Sønnerne af første Ægteskab var Ole Jacob Broch, (født 1758, død 1805 som Lieutenant. Han var gift med Else Jørgine Sparre (f. 5 Aug. 1769, † 16 Jan. 1828) og havde med hende fire Børn: 1) Johan Jørgen, født den 1ste Januar 1791; 2) Christiane Marie († som Barn); 3) Hans Jacob, der antog Moderens Familienavn Sparre (f. 14 Oktbr. 1794) nu Krigskommissær, boende i Bergen; 4) Theodor Christian Anton (f. 19 Decbr. 1796), nu Oberst, boende i Christiania. (Jfr. d. Bl. No. 38 for 1858).

Af disse Søskende vare de tre Første fødte paa Gaarden Staver i Asker, den Sidste paa Gaarden Ballerud sammesteds, hvilken da eiedes af Morfaderen Oberstlieutenant Hans Jacob Sparre, og hvor Sønnerne henlevede deres gladeste Barnomsdage, der kun fordunkledes ved Faderens tidlige Død. Her, under de landlige Omgivelser, fremspirede og næredes hos den ældste af Sønnerne, Johan Jørgen Broch, hvis Liv vi her skulle forsøge at skildre, den Kjærlighed til og Sands for Naturen, der havde en saa betydelig Deel i hans følgende Aandsudvikling og Beskjæftigelser, og hvori han altid fandt Hvile og Vederkvægelse efter de mange trættende Arbeider, der faldt i hans Lod. Han kom i 1801 ind i det militære Akademi, blev 14 August 1805 Sekondlieutenant, i Oktbr. 1807 Premierlieutenant, 10 April 1812 Kapitain ved nordenfjeldske Infanteriregiment, 1 Jan. 1818 Kapitain og Kompagnichef ved christianssandske Infanteribrigade, 5 Oktbr. 1835 Major, 24 Mai 1839 Oberstlieutenant og Chef for valderske Korps i 2den akershusiske Infanteribrigade, 23 April 1842 Sø- og Landkrigskommissær i vestre akershusiske Distrikt, boede 1844 til 1855 i Laurvik, siden i Tønsberg, hvorfra han, efter paa Grund af Sygelighed den 14 April d. A. efter Ansøgning at have faaet Afsked i Mai Maaned, flyttede ind til Christiania, hvor han, efter omtrent $3^1/_2$ Maaneds Sengeliggen døde d. 8 Decbr. — Han blev 4 Juli 1827 Ridder af Sværdordenen og 21 Aug. 1847 Ridder af St. Olafs-Ordenen. I 1830 var han Storthingsmand fra Christianssand, i 1848 fra Laurvik.

Broch blev 24 Juli 1815 gift med Jensine Laurentze Bentzen, (f. 23 April 1790) hvis Farfader Bendt Eskildsen boede i Tistedalen ved Frederikshald, hvor han overvar Frederik Ildens Beleiring af Carl den Tolvte, og opnaaede den høie Alder af næsten 105 Aar. — Deres Børn ere: 1) Jørgine Laurentze Broch, (f. 10 Aug. 1816 i Frederikstad, gift 1 Novbr. 1839 med Kand. theol. J. W. C. Dietrichson, der som Præst grundlagde de første norske Menigheder i Amerika og nu er Sognepræst til Nærstrand i Ryfylke); 2) Ole Jacob Broch (f. 14 Jan. 1818 i Frederikstad), nu Professor i den rene Mathematik ved Universitetet i Christiania; 3) Jens Peter Broch (født 6 Novbr. 1819 i Christianssand), theol. Kandidat og Stipendiat her ved Universitetet i de østerlandske Sprog.

Broch var en Mand med mangesidige og levende Interesser. I ingen Videnskabsgreen var han ganske ubevandret, og i flere besad han endog en sjelden Indsigt. Især interesserede Philosophien, Mathematiken og Naturvidenskaberne ham meget. Han var en dyb Tænker, og stærk Logiker, der skarpt og konsekvent forfulgte en Tankerække. Af Naturvidenskaberne tiltalte især Botaniken ham, og han var til det Sidste en varm Blomsternes Ven og Kjender af den norske Flora. Foruden med Videnskaberne, beskjæftigede han sig ogsaa med de saakaldte frie Kunster, med Musik, Maleri og Poesi. Han drev det vistnok i ingen af disse videre end til Dilettanteri, men han fremtraadte heller ikke med nogen Fordring paa Anerkjendelse i denne Retning. Og dog skal det indrømmes, at han har leveret versificerede Arbeider, som baade i Form og „poetisk Gehalt" kan maale sig med meget af hvad samtidige Forfattere med et vist Navn leverede. De betydeligste af hans digteriske Forsøg ere: „Norges Slumring" (Mgbl. 1834 No. 343) og „Slaapebær" (Mgbl. 1837 No. 99, 107, 114 og 120). Begge disse Digte henhøre til den satiriskpolitiske Poesi, og det sidste, der trykt paa den ødsle Maade, men ur vant til ved „Gudernes Tungemaal", vilde gjøre et heelt Bind, blev læst med stor Begjærlighed, men neppe nogen anede Forfatteren.

En nutildags mindre kjendt og mindre paaskjønnet, men for vort offentlige Liv gavnlig Virksomhed udfoldede Broch ved sin Deeltagelse i Politiken, hvor han gav mangt et Spørgsmaal en afgjort Retning ved med sine mangesidige Kundskaber og den Overbevisningens Kraft og Udholdenhed i en Sags Tjeneste, som var ham egen, at deeltage i Debatterne derom. De Fortjenester, han i denne Henseende har indlagt sig, findes bedst skildrede i en Artikel i Mgbl. 1859 No. 264, hvilken skriver sig fra en Forfatter, som har fulgt hans hele offentlige Færd, og ved egen Deeltagelse i vore politiske Anliggender besidder størst Berettigelse til at dømme derom. — „Krigskommissær Broch, heder det der, har ikke bukket, hverken for Kongemagten, for Ministerialismen eller for Bondemagten. Man har ikke kunnet negle ham at komme frem, thi hans indre Kraft er for stor, men destomere forsøger man paa ved bekvemme eller ubekvemme Leiligheder at vise ham, hvor høiligen man finder sig krænket, hvilken Lyst man har til at hevne sig og til at stikke og fortrædige denne store og stærke Kjæmpe." — — Efter at have fremhævet Sandsynligheden af, at de, som i Brochs sidste Dage søgte at fortrædige ham, vedbliver den nævnte Forfatter: "Det er naturligt og sædvanligt, at man med Stolthed og Glæde seer op til de Veteraner, som have staaet i første Geled iblandt Kjæmperne for Folkefrihed, for Sandhed og Ret; som have stillet sig paa den liberale Side, kjæmpet med Folket og for Folket imod enhver Undertrykkelse, som ikke have anseet noget

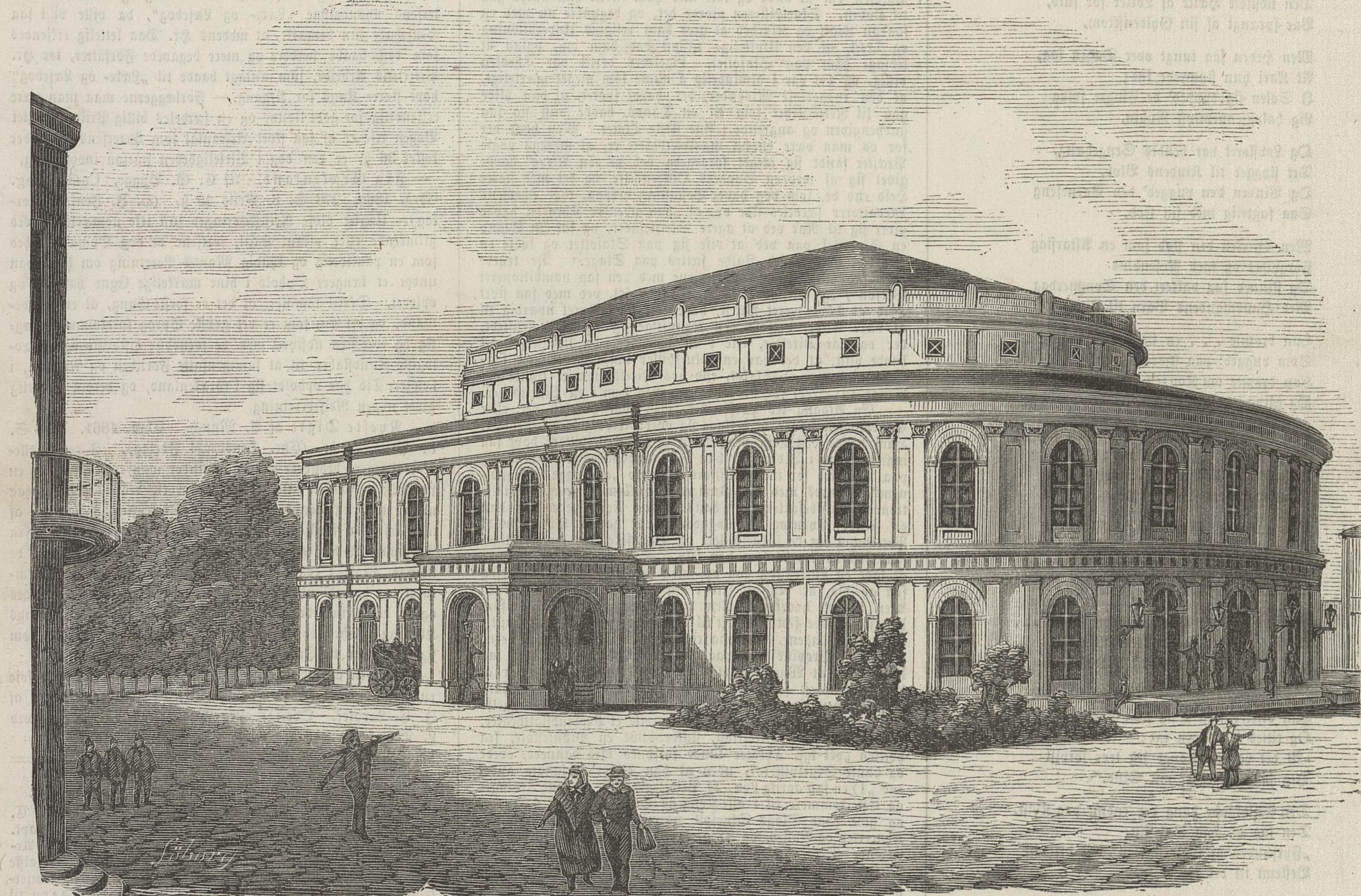
Offer for stort nok, naar det gjaldt Norges dyrebareste Interesser. I denne Henseende vilde det være vanskeligt at opstille nogen levende Mand, der kan gjøre Hr. Johan Jørgen Broch Rangen stridig. Allerede som yngre Mand var han ikke uden væsentlig Indflydelse paa mange offentlige Forhandlinger, endskjønt han sædvanligvis stod i Baggrunden som den Arbeidende og Raadgivende. Fra 1821, da der arbeidedes paa de bekjendte store Planer til at forandre for ikke at sige at omstyrte vor Forfatning, var Hr. Broch Sjelen i Oppositionen. Hans politiske Aphorismer, Christianssand 1823. 212 S. 8. (udkom anonymt) ansaaes for den bedste Gjendrivelse af Grundlovsforslagene, og hans Afhandlinger og endnu mere hans Paavirkninger paa de indflydelsesrigere Mænd ansaaes dengang for de bedste Støtter for Oppositionen. Disse Grundlovsforslag bleve i 1824 enstemmig forkastede, men der var neppe Nogen, som ivrigere og heldigere havde bearbeidet det offentlige Omdømme end daværende Kapitain J. J. Broch. — — — For en yngre Kapitain uden Formue, der stod under de militære Love og de militære Fordomme, maatte der et stort Mod og megen Klogskab og Forsigtighed til for at optræde i den offentlige Debat imod den mægtige Kohort, som stod under Kong Carl Johans og Statholder Sandels's personlige Beskyttelse. Meget af hvad Kapitain Broch dengang skrev, blev tillagt Advokat J. A. Hjelm, og det maatte tilskrives den Forsigtighed, hvormed han kunde bevare sin Anonymitet, at han undgik den Forfølgelse, der traf enkelte andre Modstandere, som kunde naaes.

„Efterat Hr. Broch havde deeltaget i Storthinget i 1830, kom han næsten ikke tilbage til Christianssand, hvor han var gevorben Kompagnichef, men blev her i Christiania sysselsat med Lægdsinddelingen og Sessionsvæsenet. Hans Iver for de offentlige Anliggender og hans Arbeidsomhed medførte, at han tog mere eller mindre Deel i de fleste vigtigere Debatter, som Dagens Anliggender fremkaldte. Han var ikke blot en ivrig Kjæmper i Aviserne, men han havde en væsentlig Indflydelse paa de fleste andre af den Tids Skribenter, som kjæmpede for Folkefrihed. De Folk, som dengang vare med, ville mindes hans Iver og Dygtighed med Taknemmelighed og Glæde. I Anledning af Storthingets ubetimelige Opløsning i 1836 var der neppe Nogen, som skrev bedre og kraftigere Opsatser baade i Prosa og Vers end Hr. Broch. Grev Wedel var ogsaa saa fiendtlig stemt imod ham, at han mange Gange og i flere Aar blev tilsidesat ved Befordring til Korpschef, men derimod kunde man ikke undgaa at benytte hans Dygtighed ved den kritiske Gjennemgaaelse af Kriminallovforslaget.

„Værnepligtsvæsenet var blevet en særskilt Syssel for Hr. Broch, som stedse og paa enhver Maade arbeidede for almindelig Værnepligt. Paa Storthinget i 1848 nød han sin Triumf herfor. Han drev sin Iver konsekvent og vilde ikke have Stilling, i hvilken Henseende han ikke har faaet Medhold."

Det fra gammel Tid meget mislige og byrdefulde Lægdsvæsen og Inddelingen af Armeens Rekruteringsdistrikter bearbeidede han under Armeedepartementet i flere Aar førend den nye Inddeling og Rulleføring kunde komme istand. Foruden at han i 1837 og følgende Aar var Medlem af den Kommission, som reviderede Forslaget om Kriminalloven, var han ogsaa senere Medlem af de nedsatte Kommissioner ang. Værnepligtsloven og de militære Straffelove og Proceslove (Mgbl. 9de Decbr. 1860).

Ligesom Samvittighedsfuldhed og Oprigtighed

mod egen Overbevisning i Alt udmærkede Broch, saaledes tog han sig ogsaa med stor Iver af enhver Sag, som han havde med at gjøre, studerede den grundigt og forfulgte med Konsekventse det Maal, som han ansaa for det rette. Dette stod altid i Rapport til Folkets Frihed og Fremskridt. Thi den Lov maa vistnok selv de yde ham, som ikke kunne forsone med den skarpt markerede Personlighed og gammeldagse Ligefremhed, at han med Liv og Sjæl var Patriot og mindre havde eget Vel end Fædrelandets for Øie. Medens han, som nævnt, beskjæftigede sig med Philosophien, undgik han denne Kløft mellem Troe og Viden, som derved saa ofte aabner sig. „Resultatet af hans Grunden paa det religiøse Gebet var en Aabenbarings Nødvendighed og den i Christus fuldbyrdede Forsonings Virkelighed. Men paa samme Tid følte og erkjendte han fuldt vel, at den Tro, der ved at tilegne sig Forsoningen alene kan frelse, ikke kan naaes ved nogensomhelst Philosophi, men alene ved Hjertets Bøielse under Gud og Hengivelse til ham."

Det nye Theater i Helsingfors.

Af det nye smukke Theater i Helsingfors, som 28 Novbr. aabnedes med en svensk og finsk Prolog samt „Prindsessen af Cypern" efter Kalewala, give vi efter Svensk Illustrerad Tidning foran en Afbildning. Theatret, bygget efter Tegning af Chiewitz, der ogsaa i Sverige har bygget mange vakre Bygninger, har tre Logerader og rummer 917 Tilskuere. Theatret i Helsingfors kan, uagtet Forholdene ikke i Alt ere de samme, for en Deel siges at være fremkaldt af de samme Hensyn som det norske Theater — hvorfra da ogsaa de, som have stillet sig i Spidsen for Theatersagen der, have hentet Oplysninger. Det er imidlertid ikke saa meget Nationaliteten, som Ønsket om at faae et Theater, der kan supplere sig uden Tilførsel fra fremmede Theatre (de svenske), hvori Ligheden med Forholdene ved vort norske Theater er at søge.

Solguld.

Den Huusmand døde og ud hans Baar
Af useligt Huus de bar;
Tilbage hans Hustru i trange Kaar
Med Datteren Kari var.

Var Nøden end tung, de dog for var To,
Nu slæber paa den kun Een;
Al Gjælden skal klares af fattigt Bo,
Og Ingenting blir igjen.

Men Barnet blev sendt efter Vedfang ud,
At hjemmefra vel det var,
Mens Skrapet i Hytten til høiest Bud
Han rydder' den Auktionar.

Hun sørged og sanked, blev træt sit Værk,
Saa tog hun paa Legen fat:
Der stod bort i Solen en gylden Bjerk
Med Green som en Løibænk sat.

Og solgylden stod den og vugged med
Saa deilig og hvid en Arm,
At Kari hun sprang til det Legested
Og op i dens grønne Karm.

Der sad hun paa hængende Bjerkegreen
Og gyngede sig og lo,
Og Solen beskinned de bare Been
Og gav dem forgyldte Sko.

Og hvergang hun trykkede Foden mod
Den duggede Græsvold blød,
Den Sko i en Dynge Demanter stod,
Der lynte og Straaler skjød.

Den fattige Særk bar Huller med,
Saa Skulderen hvidnede frem,
Lig Liljer i svulmende Yppighed
Fremsprunge og lapped' dem.

Og Stakken var grøn og gammel og slang
I Laser om hendes Been,
Ja fattig som Bjerken, hvis Løvslør hang
Og blotted' den hvide Green!

Paa Hovedet bar hun en Kjælder med Guld
Saa fuld som i gjærrigst Drøm.
Den udslidte Hætte af Lokker for fuld,
Var sprængt af sin Gyldenstrøm.

Men Heden saa tungt over Dagen laa,
At Kari hun slumrede ind;
I Solen sig dypped' de Fingre smaa
Lig halvgjennemlyst Rubin.

Og Løvsløret var hendes Sengehæng,
Det skygged til Kindens Blod,
Og Vinden den vugged' den Barneseng
Saa sagtelig med sin Fod.

Men Bjerken den stod som en Altarstag
Forgyldet og med Rosenblus
Og skinned saa vakkert den Sommerdag
Med Huusmandens Barn til Ljus.

Hun drømte . . . en Eventyrverden fuld,
Som vugged' paa skjøre Green!
Hun drømte om Kongen i Purpur og Guld
Og glimrende Ædelsteen.

Han loved et Glasbjerg og Kronen fiin
Saa funklende, som den var;
Ak, det var Reflexen af Solens Skin
Som mod hendes Øine skar.

Hun skulde Skjøndronning i Riget bli'
Og bo i et Demantslot
Faa Havresuppe med Svedsker i
Og Sukker og Alt hvad godt.

Han hængte sin Guldkaabe udover Green . . .
Da sprang hun saa raskt af Blund,
Hun syntes at Kongen til hende treen
At kysse den røde Mund.

Hun blikked som Dug over Green og Kvist
Og titted i Skoven ind:
„At det var en Konge jeg tror forvist
Jeg faar det ei af mit Sind."

Den Guldkaabe hang der endnu paa Kvist,
Den saa ud som Soleskin,
„Fyrstinden af Gyldengreen" var det vist
Bestemt til det rige Liin.

Du trænger det Kari; de hamre fort,
Som Fa'r end i Smidjen stod,
Og alt det Skrabet de bære bort,
Som Fader din efterlod!

Jonas Lie.

Literatur.

Af Overskous interessante, skjønt lidet velskrevne Værk „Den danske Skueplads", er udkommet tredie Deel, der udgjør ikke mindre end 870 Sider og omhandler det kgl. danske Theaters Historie indtil forrige Aarhundredes Udgang. Bogen indeholder flere fra Stoffets Side interessante Episoder, af hvilke vi her ville hensætte et Par som Prøver.

„I Debutanten Carl Fredrik Thessen ventede man at have fundet en dygtig Fremstiller af gamle Mænd. Hvorvel han havde en lang, smal, opløben Figur og hans ellers for Theatret godt formede Ansigt vanheldedes ved en lille Knude i Panden, vilde han, dersom han ikke i høi Grad havde forsømt ei alene at studere og tilegne sig sin Rolle, men endog at lære den udenad, sandsynligviis ogsaa have været istand til at blive det, baade i det Komiske, for hvilket han besad ikke ringe Anlæg, og i det Alvorlige, hvortil han, foruden en ualmindelig stærk, velklingende og bøielig Talestemme, havde megen naturlig Værdighed. Ved denne kom han engang i et besynderligt Forhold, der stærkt charakteriserer Datidens Sæder og fornemmelig den besynderlige Anskuelse, som Skuespillerne, hvortil man „især ønskede studerede Personer, eftersom de maatte været mest habile til rigtigt judicium," havde af det for deres Stand Passende. Naar en Synder var dømt til Henrettelse, kunde Velklædte dengang, fra Dommens Forkyndelse indtil dens Fuldbyrdelse, besøge ham i Fængslet, tale med ham og give ham et Par Skilling til en glad Aften inden han gik ud af Verden. En Dag blev der paa Theatret talt om en gudsforgaaen Krop, som „sad paa Livet", og var saa forstokket at ingen Præst kunde faa ham taaleligt vendt om. Thessen blev med nogle andre Skuespillere enig om at gaa hen og see denne Mærkværdighed. Da en af dem i Fængslet spurgte Forbryderen om det virkelig var sandt, at han hverken troede paa Gud eller Fanden, var han strax færdig til, under Skoggerlatter, at hovere af, at det var meget rigtigt. da alt hvad Præsterne fortalte om Evigheden ikke var andet end Sludder: naar Hovedet var af ham maatte det jo være forbi med det Hele. „Men om Du dog tog feil; om der alligevel var Noget, som Din dumme Forstand ikke havde ventet; hvad saa? hvordan vil det da gaa Dig?" spurgte Thessen pludseligt med sin malmfulde Stemme idet han traadte frem med Værdighed og saa ham fast i Øinene. Dette uventede Spørgsmaal fremkaldte, som ved et Trylleri, en frygtelig Tvivl i Synderens Sjæl. Han stirrede maalløs paa den høie, alvorlige Mand, der med stor Livlighed blev ved at gjøre ham indlysende, hvor Meget der er ubegribeligt for Mennesket, men ikke destomindre maa være virkeligt, hvorfor han ikke kunde vide, om han ikke efter Dødshugget dog maaske vilde staae for en evig Dommer. Enden blev, at den Forhærdede greb hans Hænder, vædede dem med Taarer, forlangte at alle Tilstedeværende skulde gaa bort og bønfaldt Thessen om at blive og tale med ham indtil han skulde gaa til Døden. Skuespilleren gjorde det, og begyndte nu med en saadan Kraft og Klarhed at give ham religiøs Underviisning og Trøst, at den Ulykkelige tilsidst bad ham om, ogsaa at ledsage ham paa Skafottet. Ligeledes dertil var Thessen villig, og det var i almindelig Omtale som meget mærkeligt, at den ryggesløse Misdæder, der havde svoret, at han vilde gaa til Retterstedet som til en Dands, havde viist sig saa gudhengiven og angrende i sine sidste Timer. Men hvad der for os maa være endnu mærkværdigere er, at medens nogle Præster fandt sig meget forargede ved at „en Aktør" havde givet sig af med en Synders Omvendelse, og det med større Held end de, som dog havde Bestalling derpaa, toge Thessens Medaktører særdeles ilde op, at „han udenfor Theatret havde gjort sig til Nar ved at agere Skriftefader, og sat sin Stand en Skamflek paa ved at vise sig paa Skafottet og kysse en Morder, hvis Hoved skulde sættes paa Stage." De truede endogsaa med ikke at ville tjene med „en saa uambitioneret Person", og den gode Thessen kunde let, ved med saa stort Held at have været Præst, have seet sig erklæret uværdig til at være Aktør, dersom den fornuftige og rolige Warnstedt, der da var Direktør, ikke i en bidende Tale til Personalet havde viist, at det var en Skuespiller langt hæderligere saaledes at bestige et Skafot, end hos Direktionen at klynke om Penge til Brød, for at krybe ned med dem i en Viinkjælder.

En Afgang led Personalet, men som hverken det eller Skuepladsen havde at beklage sig over: Urberg blev afskediget. Han havde bestandig ved Siden af sit Skuespilleri havt saa mange Jern i Ilden, at han i Almindelighed kun viste sig paa Theatret for med Sufflørens Hjælp „at hugge sig igjennem", klamres med sine Kamerater og lamentere over Direktionens Tilsidesættelse af hans Geni. Først indrettede han en Flitsbueskydning i Sølvgaden, hvor han i Smug holdt Vertshuus for de Skuespillere og Dandsere, der førte et ligesaa forfløiet Levnet som han selv. Saa gav han sig af med at lade en Luftballon gaa op, men var ved det første Forsøg saa uheldig, at der gik Ild i den da den var kommen 20 Alen iveiret, hvorfor Pøblen vilde have stenet ham, dersom han ikke havde seet sit Snit til igjennem en Bagdør at smutte bort med Pengene. Derpaa reiste han i Sommermaanederne omkring i Provindserne paa samme Metier, men med saa lidet Held, at Warnstedt et Par Gange maatte sørge for at faa ham udløst fra Verter, der havde lagt Beslag paa ham og Ballonen for Gjæld. Saa satte han Alt i Bevægelse for et Projekt, hvorefter han vilde oprette et Provindsialtheater, der, under hans Direktion, skulde blive en Planteskole, fra hvilken „det kgl. Theater kunde forsynes med dannede, øvede og vante Skuespillere", uden at han derfor forlangte andet end „1) en fast aarlig Løn, 2) Privilegium for sig, sine Arvinger og Efterkommere til i alle Kongens Stater at oprette Theatre og give hvad Slags Skuespil nævnes kan, samt Redouter, Koncerter og Baller, og 3) at faa alle paa de kgl. Lystheatre værende Dekorationer med alt Tilbehør, alle i Garderoben værende undværlige Dragter, alle — dog imod billig Godtgjørelse — for den kongelige Skueplads undværlige Personer, og en duelig Dandser." Da Direktionen afslog at modtage dette gode Tilbud, gik han ved forrige Sæsons Slutning til Norge med sin Ballon, og blev der, uden at bryde sig det mindste om Direktionens Befalinger, at han skulde indfinde sig til Tjeneste, indtil han et halvt Aar inde i denne Sæson kom tilbage og forlangte den Gage, som han under sin Fraværelse havde faaet tilgode. Den fik han ogsaa, men ledsaget af Afsked med en lille Pension, Eftergivelse af 915 Rdlrs. Gjæld, som Theatret havde kautioneret for, og Løfte om at Direktionen, dersom han ikke ved sin Opførsel gjorde det umuligt, vilde see at skaffe ham et lille Embede i Toldvæsenet. Han takkede den derfor, ved at lade den vide, at han var lyksalig ved at være kommen ud af den skjændige Trældom, hvori den havde holdt ham, og at forlange, at den skulde skaffe ham Embedet snart. Da den ikke formaaede at give General-Toldkammeret saa gode Tanker om ham, at dette kunde skee, underrettede han den om, at han, for slet ikke mere at have noget at gjøre hverken med den eller Theatret, som han afskyede og forbandede, var villig til at frasige sig Pensionen imod en Sum een Gang for alle. Glad over dermed at kunne faa dette urolige Hoved af Halsen, gik Direktionen ind derpaa. For med Pengene at kunne skaffe sig en sikker Forsørgelse i Fremtiden, reiste han nu til Sverige og kjøbte der to Bjørne, med hvilke han, efter selv at have lært dem Dands og andre Kunster, tog til det Mecklenburgske, hvor han begyndte at give Forestillinger paa Markederne, hvilket, som han skrev til Kemp, „lod til at slaa saa godt an, at han snart vilde tjene Penge som Græs." Men en Aften kom han paa sin Omvandring til en Bondegaard, hvor han og hans Bjørne ikke kunde faa andet Ly end en tom Stald, og i den fandt man ham om Morgenen død og halvt opædt af Bjørnene, der om Natten havde løsrevet de Brædder, hvormed han havde stængt for en Baas, som han havde sat dem ind i.

— Ledetraad i Verdenshistorien til og med 1860. Af Ludv. Kr. Daa. Chra. (Feilberg & Landmarks Forlag). 144 S. 8. Priis 24 ß. (Meddeelt af en Skolemand). Som vistnok Enhver vil billige, har man i historisk Kompendier for Begyndere mere og mere lagt Hovedvegten paa den nyere Historie, og af den tidligere, navnlig den græsk-romerske, hvis Forstaaen udkræver Forudsætninger, som kun hos den klassiskdannede kunne ventes at være tilstede, kun meddeelt enkelte Hovedtræk. Dette er ogsaa af Hr. Daa gjennemført og det maaskee i en noget stærk Grad, idet nemlig Oldtidens Historie (beregnet til Aar 476 eft. Chr.) indtager af hans 144 Sider kun 22, Middelalderen c. 50 og den nyere Historie den sidste Halvdeel. Gjennem den hele Bog gaar imidlertid de samme Eiendommeligheder, der ellers betegne denne i vor Literatur saa udprægede Pen, et kortfattet, fyndigt og pointeret Sprog i Forbindelse med et maaskee noget subjektivtvilkaarligt Udvalg af Stoffet. Bogens heldige Benyttelse som Lærebog synes, paa Grund af dens store Stofrigdom, med Nødvendighed at forudsætte en kyndig Lærer; Benyttelsen paa egen Haand synes kun med Frugt at kunne ventes af den allerede før historisk-dannede Læser, altsaa nærmest ved Repetition. Hvad angaar den Sammenligning, som let vil paatrænge sig mellem Hr. Daas Bog og Kand. S. Petersens nysudgivne „Lære- og Læsebog", da ville vi i saa Henseende kun bemærke, at medens Hr. Daa lettelig erkjendes som den baade lærdere og mere begavede Forfatter, tør Hr. Petersens Arbeide, som anlagt baade til „Lære- og Læsebog" have større Kans for Afgang. — Forlæggerne maa man være erkjendtlig for godt Udstyr og en særdeles billig Priis. Uagtet Bogen ikke er af saa stort Arkeantal som Petersens Bog, der koster 36 ß, er den dog i Virkeligheden ligesaa indholdsrig.

— Fra Grækenland. Af C. G. Bugge, Cand. mag. Chra. 1860. 276 S. 8. Priis 48 ß. (H. J. Jensens Forlag). Uagtet disse Reiseskildringer just ikke udmærke sig ved glimrende eller pikant Stiil, fortjene de dog Opmærksomhed som en paalidelig og kyndig Mands Beretning om hvad han under et længere Ophold i hine mærkelige Egne har seet og oplevet. Dertil kommer, at det er første Gang, at en Landsmand, og det En, som er det græske Sprog fuldkommen mægtig og forresten udstyret med de fornødne historiske og archæologiske Kundskaber til at sammenfatte Fortiden og Nutiden, i længere Tid har opholdt sig i Grækenland, og derom offentlig givet nogen Reiseberetning.

— Nyeste Digte af A. Munch. Chra. 1861. 192 S. 8. Priis 72 ß. (Chr. Tønsbergs Forlag). I denne allerede tidligere bebudede Samling finder man, ved Siden af en stor Række særskilt eller i Aviser forhen trykte Digte, ogsaa nogle nye, og deriblandt en større Digtcyklus, bestaaende af tolv Afsnit af forskjelligt poetisk Værd, hvilken er betitlet „Fra Throndhjems-Reisen" (under Kroningen 1860). Blandt de mange Digte i denne Samling, som Leiligheden har fremkaldt og hvoriblandt flere synes os noget ubetydelige, findes ogsaa den vellykkede Kantate ved Kong Carls og Dronnings Kroning i Throndhjem 5 Aug. Samlingen er udstyret som sig egner en til Jule- og Nytaarsgave bestemt Bog.

— Til den allerede nævnte Juleliteratur kunne vi endnu føie en netop modtaget, smukt udstyret Bog: Hjertesprog af J. C. Lavater. Oversat efter Originalens 14de Oplag ved L. Thomsen. Kbhvn. 1861. (A. Schous Forlag).

Norge.

Christiania. Under 22 Decbr. er Oberstlieut. C. C. Bassøe udnævnt til Chef for 3die Artilleribataillon; Kapt. S. G. Gjessing til Oberstlieut. og Chef for 4de Artilleri-Bataillon; Kapt. C. A. Boyesen til Chef for Aalske Kompagni af Hallingdalske nationale Musketeerkorps; Premierlieutenant under agershus. Brigade W. S. Rosenberg til Kapt. og Chef for 1ste Division af Buskeruds Landværns-Bataillon; Sekondleut. i samme Brigade M. R. Arneberg til Premierlieut.; Sekondlieut. i den 1ste Agersh. Infanteri-Brigade J. F. H. Magnus til Sekondlieut. i den 2den Agersh. Infanteri-Brigade; Underretssagfører C. N. Worsøe til Politimester i Laurvig; Overretssagfører P. V. Ottesen til Byfoged i Sandefjord; Bureauchef i Kirkedepartem. C. E. Lassen til Sorenskriver i Sands Sorenskriveri; Kand. theol. D. S. Thrap til Personelkapel. hos Sognepræst til Domkirkens Menighed i Bergen Debes; Kand. theol. C. L. E. Meyer til Personelkapel. hos Sognepræsten til Rennesø Sognekald Th. Hammond.

— Christiania-Posten udkommer fra Nytaar af til en Priis af 4 Spd. istedetfor som hidtil til en Priis af 6 Spd. aarlig. Aargangen 1861 vil begynde med en Oversigt over Aarets politiske Begivenheder af Overlærer L. K. Daa. Redaktionen ledes af en anerkjendt Videnskabsmand, der er tilsikret Bistand af flere dygtige literære Kræfter. Det er naturligviis overflødigt her at tilføie, at det Rygte, ifølge hvilket dette Blads Redaktør ogsaa skulde være Christiania-Postens, er uden al Grund.

☞ **Nyhedsbladets Nytaarsgave vil udkomme i Løbet af Januar-Maaned. De Kommissionærer og Abonnenter, som endnu ikke have betalt Bladet, anmodes om uopholdelig at indsende Kontingenten, uden hvis Modtagelse intet Exemplar af Nytaarsgaven omsendes.**

H. J. Jensen.

Christiania. Trykt og forlagt af H. J. Jensen. (Storgaden Nr. 27.)

Illustreret

Nyhedsblad.

1860.